

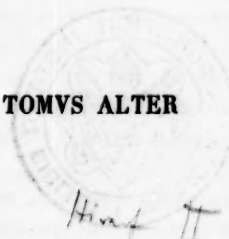
NOVVM TESTAMENTVM

GRAECE ET LATINE

CAROLVS LACHMANNVS RECENSIVIT

PHILIPPVS BUTTMANNVS PH. F. GRAECAE
LECTIONIS AVCTORITATES APPOSVIT

TOMVS ALTER

Hind II

BEROLINI

IN AEDIBVS GEORGII REIMERI

A. MDCCCL

NOVVM TESTAMENTVM

GRÆCÆ ET LATINÆ

CAROLVS LACHMANNVS REGESSIT

PHILIPPVS BATTMANNVS PUBL. E. GRÆCÆ
LECTIONIS AUCTORITATES APOSSVIT

11905

IN BIBLIOTHECA REGIA BAVARICA

A. MUSEO

PRAEFATIO CAROLI LACHMANNI.

Postquam prioris tomi praefatione de recensendi arte satis dixi, tempus erat agere de emendatione. eius finis est veri similia cognoscere, a veri similibus progredi ad vera. sunt autem veri similia, quorum contraria aut testes nullos habent aut produunt corrigendi consilium: vera sunt aut haec ipsa veri similia, cum scriptoris ingenio et consilio adcommodata sunt, aut alia his proxima ob sententiam auctoris recte repraesentandam per coniecturam quaerenda sive arte sive divinatione. itaque neque verum quid sit intellegi potest neque coniecturae locus est, nisi prius quid veri simile sit perceperis: veri autem simile esse potest omne quod a recensente aut in ambiguo relictum est aut spretum. neque vero aut id quod verum est aut veri simile cognoscitur nisi iudicio iis quae testes tamquam vera protulerunt adhibito; cui iudicio quoniam ratio certa ac demonstratio subesse debet ab eruditione et ab observatione repetenda, perspicuum est emendationi perfectae et absolutae non sufficere naturae humanae inbecillitatem: nam testium singulorum fidem explorare licet, singula eorum testimonia examinare infinitum est, item scriptoris et voluntas et ingenium in multis cognosci potest, in omnibus et singulis non potest.

Haec quam brevissime significata spero aliquando non inutilia visum iri, siquis tandem theologorum in emendatione novi testamenti ex arte et cum ratione elaborabit: contemnentur tamquam operosa et nimium modesta ab iis quibus divina providentia ideo variantes lectiones in novi testamenti libros videtur admisisse, ut ipsi scilicet adulescentulis industriam ac scientiam suam ostentare possent. philologo quidem nulli auctor sim ut theologis ea monstrare velit quae ipsi a nobis nolint discere. equidem ego cum ita institutus essem, servi fidelis esse in talento quod accepisset operari, amicis hortantibus ante hos viginti tres annos eam artem quam me accurate cognovisse scirem ad libros sacros adhibere coepi, nullo cum fastu, nullaque vanitate ductus,

sed ut quantum possem ecclesiae prodessem. neque enim despici-
bam theologos, cum viderem eos in arte aliena multa molitos parum
promovere, in grammatica rudes, in testibus examinandis modo in-
cautos modo superstitiosos, veri similium quae vera non essent con-
temptores, emendationi studentes ante recensionem, denique non tam
artem agitantes quam canonas quosdam admoventes, eosque maxi-
mam partem pueriles: sed putabam eis gratum futurum, si eis ab ea
parte qua laborarent subvenirem, modo ne usquam in ea quae theo-
logiae propria sunt irrumperem. quocirca omnibus quae ab eis recte
et ex arte gesta intellegerem fideliter usus totum recensendi nego-
tium quomodo administrandum esset simpliciter et sine cuiusquam in-
iuria exposui anno 1830, emendationem ad officium meum nihil per-
tinere et tum professus et eadem temperantia in ipso novi testamenti
recensendi labore usus; quo cum perfunctus essem, exemplaria ve-
num exposita sunt anni 1831 mense Febuario. ibi tum pauci qui-
dam ex theologis, artis ratione intellecta, qua in Paulinis epistulis
aliquantum praestitum neque adeo multum emendationi relicuum fac-
tum viderent, rem sibi novam laudibus extulerunt: iidem mox, cum
in euangeliiis multo minus ad veritatem effectum sensissent, in rei
causas inquirere et auxilia ab emendatione, quae erat eorum pro-
pria, petere noluerunt, sed potius, in adsuetam canonum mobilitatem
relapsi, quae mente intenta vera esse intellexerant, eadem remissa
mente pro fictis et commenticiis reiecerunt. sed plerique eorum qui
de huius modi rebus in publico dixerunt, eas leges quas mihi prae-
scripsissem non curantes, nihil a me nisi quod ipsi iandudum scivis-
sent actum, relicua falsa et inania esse iudicarunt. in quorum voci-
bus, praesertim cum viderem quosdam mea, quae reprehenderent,
clam et furtim imitari, consolabar me paucorum amicorum adensu,
quorum exemplo et praeceptis iuniores deposito fastu atque odio ad
sanam rationem deductum iri spero. unum hoc, quod De Wettius,
quem virum ego, cum viveret, omnium et verissimum et iustissimum
esse iudicavi, omnem operam meam quasi inutilem atque praefesti-
natam non sine contemptu et opprobriis reiecit, mihi vehementer do-
luit meque ita depressit, ut mihi totius operae fastidium surreperet
et moras nectere inciperem. dolorem vicit tandem officii suscepti
gravitas, quae me commonuit ut ea dum taxat quae olim parata es-
sent conscriberem; quae tam etsi nunc plerisque displicerent, fortasse
tamen post haec tempora aliquem ad veram rationem cognoscendam
ducere eiusque studia adiuvare possent.

Itaque primo loco ponam aliquot exempla emendationum, non generatim descripta, sed secundum ordinem librorum. harum emendationum maior pars quia coniectura quaesita est, iam mihi audire videor strepitus superstitiosorum, qui coniectura in his libris sacris emendandis usquam opus esse negant. qui si tandem in sese descenderint, scient se hoc dicere, multa in his libris verissima coniectura restituta esse auctoribus nobis incognitis ante annum 1514 sive 1516, ex illo autem tempore fontes coniectandi exaruisse. quod nisi rationibus expositis docebunt, nemo erit qui iis credat. Origenis tres verissimae emendationes nobis innotuerunt, in Matthaei 19, 19, ubi delenda iudicabat illa, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, tum Γεργεσαίων sive Γεργεσηνῶν Matth. 8, 28 Marci 5, 1 Luc. 8, 26. 37, ἐν Βηθαβαρᾷ Ioh. 1, 28; quae si nobis sine auctoris nomine traditae essent, maiorem fidem haberent apud plerosque.

In euangelio Matthaei 21, 31 τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς; Αἰτοῦσιν ὁ ὕστερος. Αἰτεῖ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν etc. debebam scribere, si mihi de regio codice constitisset, λέγουσιν αὐτῷ Ὁ ὕστερος et in margine Ὁ πρῶτος. nihilo minus id quod nunc solum edidi, Ὁ ὕστερος (nam de αὐτῷ non disputabo), veri similis est altero, quod facile aliquis correctori adscribat, illud non item. quid vero si id quod veri similis esse dixi ne intellegi quidem potest? corrigetur, si modo necesse erit. atqui De Wettius ita sentit, qui in isagoge p. 77 sic dicit satis acerbè, 'Was soll der exeget mit dem bloßen lachmannschen text anfangen in stellen wo er sinnlos ist, wie Matth. XXI, 28—31?' ego exegeten tam stultum non curo, qui se omnia interpretari posse dicat: hic autem eum id quod ipse capere non possit ab Hieronymo discere iubebo, cuius verba subieci. 7, 168e 'Si autem novissimum voluerimus legere, manifesta est interpretatio, ut dicamus intellegere quidem veritatem Iudaeos, sed tergiversari et nolle dicere quod sentiunt, sicut et baptismum Iohannis scientes esse de caelo dicere noluerunt.' ita ille memoriter ad ea quae modo praecesserant versiculo 27 respicit. atque ego eum qui haec scripsit eodem respexisse puto; qui cum nollet iterum dicere Οὐκ οἶδαμεν, hic Iudaeos praeter probabilitatem respondentes inducere maluerit Ὁ ὕστερος. neque ego haec huius euangelii scriptore indigna ducere (quamquam fateor aptius ad eum modum qui est in versiculo 41 responderi potuisse), nisi et Origenes, qui non solet difficilia praeterire, haec omnia quae litteris maioribus scripsi ignoraret, ut diximus p. 126, et Schleiermacher de

priore ad Timotheum epistula p. 51 observasset ὅστιρον adiectivum in libris novi testamenti non legi nisi in illa epistula cap. 4, 1. quare non dubito dicere Origenem exemplaria tractasse in hac parte integriora nostris.

Matthaei 27, 28 καὶ ΕΝΑΥΣΑΝΤΕΣ αὐτὸν χλαμύδα κοκκίνην περιέθηκαν αὐτῷ. hic iste De Wettii interpres per se intelletget scribendum esse ΕΚΑΥΣΑΝΤΕΣ, neque id multos olim vidisse mirandum est. sed recensio ab emendatione, quantum per testes fieri potest, seiuncta hoc nobis commodi praebet, ut ex ea appareat, mendae antiquissimae quam tutae in possessione permanserint. huius rei exemplum simillimum extat in sec. ad Corinthios 3, 3, ubi eadem constantia scriptum est οὐκ ἐν πλαξὶν λιθίναις ἀλλ' ἐν ΠΛΑΞΙΝ ΚΑΡΔΙΑΙΣ σαρκίναίς, nisi quod hic dubitari potest, sitne scribendum ἀλλ' ἐν ΚΑΡΔΙΑΙΣ σαρκίναίς, an quod plerisque placuit ἀλλ' ἐν πλαξὶν ΚΑΡΔΙΑΣ σαρκίναίς. simile vitium ex secunda Petri 2, 18 facillime demi potest scribendo ἐν ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ σαρκὸς ἀσελγείαις, ubi libri habent ἐπιθυμίαις, interpres Latinus non bene ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελγείας.

Marci 1, 1. 4 Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ χριστοῦ τῷ τοῦ Θεοῦ ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ. haec inter se coniungit Origenes 4, 15^c, πῶς γὰρ δύναται ὕρχὴ εἶναι τοῦ εὐαγγελίου... ὁ Ἰωάννης; neque sane possunt haec a prioribus seorsum ullo modo intellegi, ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, nisi rem repente et ex improvise factam narrare velis, 'ortus est Iohannes baptizans in deserto'; cuius modi est illud Marci 9, 7, καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζονσα αὐτοῖς, quod Lucas 9, 34 ita dixit, ἐγένετο νεφέλη καὶ ἐπισκίαζεν sive ἐπισκίασεν αὐτούς. recte ita in evangelio Iohannis 1, 3. 6 πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο... ἐγένετο ἄνθρωπος, ἀπεισιμύτης παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. sed in Marci principio veram interpretationem subvertunt quae interiecta sunt, a piis lectoribus, nisi fallor, adscripta praeter consuetudinem huius evangelistae, qui veteris testamenti auctorum vocibus non utitur nisi ex ore eorum quos facit loquentes. itaque horum lectorum alter cum ea quae hic referri solita essent adiecisset, ὥς γέγραπται ἐν τῷ Ἠσαΐα τῷ προφήτῃ Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εἰτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ, successit alter, cui quae Lucas et Matthaeus alio loco posuissent hic inserenda viderentur, Ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου. quibus cum Esaiæ nomen non conveniret, scribendum fuit, quod habent alii, ἐν ταῖς προφηταῖς. eidem consuetudini

Marci, quam dixi ab eo in referendis sacrae scripturae testimoniis servatam esse, repugnant quae leguntur in cap. 15, 28 a multis iisque optimis praetermissa, καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή ἡ λέγουσα Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη· quae Lucas habet longe alio loco in oratione Christi 22, 37.

Marci 9, 23 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Τὸ εἰ δύνῃ ΠΙΣΤΕΥΣΑΙ πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. hic quod scribit De Wettius πιστεῦσαι a Vaticani et regii librariis praetermissum me non animadvertisse ('nicht bemerkt'), id unde rescierit ignoro, ego verum non esse scio: habebam enim notatum in margine exemplaris. quod si ego id vocabulum delevissem, cum esset in tertio dignationis gradu positum, praetermissio in sexto, recensentis munere parum perite functus essem. neque dubitandum est quin qui ita de coniectura scripserint hoc voluerint, 'Quod dicis 'si potes', scito omnia possibilita esse credenti.' paulo probabilius est quod habet Vercellensis, Τί τὸ εἰ τι δύνῃ; si modo his subiecisset πιστεύσον, non, quod fecit, εἰ δύνῃ πιστεῦσαι. mihi quid verum videretur, olim dixi; quod De Wettius aut non animadvertit aut sprexit. id erat Τὸ εἰ δύνῃ ΠΙΣΤΩΣΑΙ. πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. hoc est Istud 'si potes', in quo dubitatio est, facito ut certum et confirmatum des, ut fiat 'potes'. πιστώσασθαι eo modo dici e thesauro Stephaniano disci potest: neque tamen hoc tam vulgare est, ut librariorum antiquissimos, quibus πιστεῦσαι notius esset, non potuerit fallere.

Lucae 14, 5 τίνας ἑμῶν ὙΣ (sive potius ΟΥΣ) ἢ βοῦς εἰς φρέαρ πείσεται; nullius artis est ea facere quae placuerunt correctoribus antiquissimis, ὕρος et πρόβατον. verissime Millius ΟΥΣ. malo enim οἷς scribi quam οἷς, quod fortasse et nimis Atticum sit neque ab antiquissimis librariis scriptum εἷς.

Iohannis 8, 44 ΟΤΑΝ λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι ψεύσις ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. operam perdunt qui negant haec absurda esse: apertum est enim sic nihil aliud dici nisi patrem diaboli esse ipsum mendacem. quare non dubito quin verissimum habendum sit quod Luciferum exhibere diximus, sive paucorum exemplarium fide traditum sive ab homine aliquo acutissimo de coniectura restitutum, ΟΣ ΑΝ λαλῇ τὸ ψεῦδος, 'qui loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia patrem quoque mendacem habet.' Lückius in commentarii tomo secundo p. 829 hoc non probat, sed nescio quo casu perperam interpretatus.

Actuum 4, 25 ὁ τοῦ πατρὸς ἡμῶν διὰ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ἁγίου στόματος Δαυεὶδ παιδὸς σου εἰπών. ex his sublato πνεύματος vo-

cabulo cetera optime coibunt. nam nimia illa genetivorum copia, quamvis testatissima, ferri non potest. sed receptae lectionis auctores sanissima impudenter reciderunt.

Actuum 7, 46 ὃς εἶπεν χάριν ἐνὼπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἡτήσατο εὐρεῖν σκήνωμα τῷ ΟΙΚΩΙ Ἰακώβ. bene sane correctores τῷ Θεῷ Ἰακώβ, ut est in psalmo 131, 5 ἕως οὗ εὔρω τόπον τῷ κυρίῳ, σκήνωμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ. nec tamen quisquam probabile ducet hoc in eum modum corrumpi potuisse, ut populus Iacob scriberetur pro deo Iacob. itaque malo suspicari hic aliquot litteras excidisse, hoc modo, εὐρεῖν σκήνωμα τῷ οἴκῳ ΤΟΥ ΘΕΟΥ Ἰακώβ.

Actuum 8, 7 ΠΟΛΛΟΙ γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματι ἀνάθαρτα βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχοντο. ne hic quidem male auctores receptae lectionis ΠΟΛΛΩΝ γάρ. sed possumus eodem iure nec minore cum specie ΠΟΛΛΑ γάρ.

Actuum 13, 19 κατεκληρονόμησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν ΩΣ ΕΤΕΣΙ ΤΕΤΡΑΚΟΣΙΟΙΣ ΚΑΙ ΗΕΝΘΗΚΟΝΤΑ, καὶ μετὰ ταῦτα ἔδωκεν κριτὰς ἕως Συμονῆλ τοῦ προφήτου. haec absurda esse nemo non intellegit, eoque minus simile veri est quod De Wettius suo more opinatur, haec ab auctoribus optimis tradita correctori deberi. immo a correctoribus sunt quae Cantabrigiensis habet quaeque cum libris vulgaribus Laudianus. quod siquis haec ex arte tractabit, facile perspiciet hic duo versus ordinem suum permutasse, quem restituet hoc modo. κατεκληρονόμησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΕΔΩΚΕΝ ΚΡΙΤΑΣ ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πενήκοντα ἕως Συμονῆλ τοῦ προφήτου.

Actuum 13, 27 οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ τοῦτον ἀγνοήσαντες ΚΑΙ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σύββατον ἀναγινωσκομένους ΚΡΙΝΑΝΤΕΣ ἐπλήρωσαν. misere se torquent interpretes neque quicquam promovent, praesertim cum a libris vulgaribus non adiuventur. est autem hic quoque manifesta traiectio neque remedium obscurum. τοῦτον ἀγνοήσαντες καὶ ΚΡΙΝΑΝΤΕΣ ΕΠΑΡΩΣΑΝ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σύββατον ἀναγινωσκομένους.

Actuum 13, 32 καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ Θεὸς ἐκπεπλήρωκεν τοῖς τέκνοις ΗΜΩΝ, ἀναστήσας Ἰησοῦν, ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ γεγραπται τῷ πρώτῳ Υἱός μου εἰ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. summus testium consensus non efficit ut illud ἡμῶν verum sit, sed ut proximum vero. hoc qui aut omittunt aut cum libris vulgaribus faciunt αὐτῶν ἡμῖν, cicatrices et linamenta malunt quam vulnera.

verum hoc esse existimo, ΕΦ' ΗΜΩΝ ἀναστήσας Ἰησοῦν, 'nostro tempore'. nunc, inquit, illud certum tempus atque ille hodiernus dies adest, quo deus se filium genuisse dixit.

Actuum 20, 4.5 de interpunctione dubitari non debuit: sed Pauli comitum patriae rectissime discriminabuntur, si traiciamus illud καὶ quod est ante nomen Τιμοthei: eam coniunctionem alii minus suaviter fecerunt δέ. sunt igitur haec ita scribenda. συνείπτετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς Ἀσίας Σώπατρος Πύρρου Βεροιαῖος, Θεσσαλονικίων δὲ Ἀρίσταρχος καὶ Σικούνδος καὶ Γάιος, ΚΑΙ Διόβριος Τιμόθεος. Ἀσιανοὶ ΔΕ Τυχικὸς καὶ Τρόφιμος, οἵτιοι ΔΕ προϊθόντες ἦμενον ἡμῶς ἐν Τρωάδι. nam illud δὲ iteratum reprehendi non debet. sic Andocides de mysteriis in fine καὶ μὴ βούλεισθε Θετταλοὺς καὶ Ἀνδρίους πολίτας ποιῆσθαι δι' ἀπορίαν ἀνδρῶν, τοὺς ΔΕ ὄντας πολιτας ὁμολογούμενως, οἷς προσήκει ἀνδράσιν ἀγαθοῖς εἶναι καὶ βουλόμενοι δυνήσονται, τοὺτους ΔΕ ἀπόλλυτε. neque dissimilia sunt illa Pauli ad Romanos 15, 13.25, διὸ καὶ ἐνικοπιτόμην πολλὰ καὶ τοῦ ἔλθειν πρὸς ὑμᾶς, νυνὶ ΔΕ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τοῦτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων [τοῦ] ἔλθειν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὡς ἂν πορεύωμαι εἰς τὴν Σπανίαν, — νυνὶ ΔΕ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις. quae ita scripta testantur libri veteres, quamvis De Wettio a me ridicule ('sonderbar') constituta esse videantur.

Actuum 21, 5 καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ΑΠΗ-ΣΗΛΑΣΑΜΕΘΑ ἀλλήλους, καὶ ἐνέβημεν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. monstruosa haec dicit De Wettius. malo unum vocabulum inauditum neque explicabile, quod vero investigando conducat, quam temeritatem correctorum vulgarium, qui fecerunt sine arte καὶ ἀσπουσάμενοι ἀλλήλους ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον, quo efficitur ut una proficiscentes se invicem salutaverint. nostrum illud una litterula peccat: est enim scribendum ΑΝΘΗΣΗΛΑΣΑΜΕΘΑ ἀλλήλους. mox in versiculo 26 De Wettius, cum intellexeret scribendum esse διαγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμετέρων τοῦ ἀγνισμοῦ, ἕως οὗ ΗΠΟΣΕΝΕΧΘΗ ὑπὲρ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά, nihilo minus nescio qua superstitione motus indicativum modum, quo libri utuntur, non dixit monstruosum, sed rarum et de thesauro grammatices ('grammatische seltenheit').

Actuum 26, 28 Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν ΠΟΙΗΣΑΙ. hic quoque absurda ('sinnlosen') intulisse arguor. quasi vero illud γένεσθαι, quod habent libri vulgares, sententiam efficiat. contemneret enim prophetas Agrippa, si diceret 'paucis vel brevi temptas me Chris-

tianum facere.' debuit dicere 'paucis vel brevi efficere poteris', *πίσεις*. sed unice verum est quod Alexandrinus exhibet, *Ἐν ὀλίγῳ με ἡιεῖσθι* *χριστιανὸν ποιῆσαι*, Parva opera speras fore ut me Christianum facias.

Iacobi 3, 3 *Εἰ ἈΕ τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βύλλομεν εἰς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετὰγομεν*. hic protasis in se continet partem apodoseos, quae debet esse *πείθονται ἡμῖν καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετὰγομεν*. vulgo olim scribebant *ἰδοὺ*, quod nullam habet speciem veritatis, cum in proximo orationis membro incolumem remanserit. simplicissimum est per interrogationem *ΟΥΑΕ τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βύλλομεν* — *καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετὰγομεν*;

. Ad Romanos 5, 6 *ΕΤΙ γὰρ χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν ΕΤΙ κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἁσθεῶν ἀπέθανεν*. neque ἔτι repetitum ferri potest, neque boni artificis est alterum delere cum libris vulgaribus. Vaticanus *εἴγε χριστὸς*, hanc sententiam male iungens cum praecedentibus. pars occidentalium *εἰς τί* sive *ἰναί* γάρ, quod debebat potius esse *διὰ τί* vel *ὅ τι*. unice verum est quod et Fuldensem prima manu exhibere notavi et ex Augustino Sabatarius protulit, *Εἰ γὰρ χριστὸς* —, cum quibus apte cohaerent ea quae secuntur (v. 9), *πολλῷ οὐκ μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν σωθησόμεθα*. neque in his ullius momenti est *οὐκ* coniunctio, quae est in quarto probabilitatis gradu posita eodemque iure legitur et non legitur.

Ad Romanos 6, 16 *οὐκ οἰδατε ὅτι ΩΙ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ΩΙ ὑπακούετε, ἥτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην*; in his *ἢ ὑπακούετε* si nihil aliud est quam quod praecessit, non modo sine causa sed absurde adiectum est: contra si proprie intellegendum est, obsequium in horum alterum non cadit, quoniam is qui domino suo servus peccati est, non obsequitur domino sed peccat. itaque hoc ut utrique membro conveniat, scribendum puto sic, *ἢ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ΩΣ ὑπακούετε, ἥτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην*. 'cui domino vos obsecuturos profitemini, ei, pro ut obsequimini, aut peccantes servi estis et morte digni, aut obsequentes et iusti.'

Ad Romanos 7, 22—25 mihi perspicuum videtur ordinem sententiarum perversum esse, quem hoc modo restituendum existimo. *συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσίν μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ ἀγχαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ*

ὅτι ἐν τοῖς μέλεσίν μου. ΑΡΑ ΟΥΝ ΑΥΤΟΣ ΕΙΩ ΤΩΙ ΜΕΝ ΝΟΙ ΔΟΥΛΕΥΩ ΝΟΜΩΙ ΘΕΟΥ, ΤΗΙ ΔΕ ΣΑΡΚΙ ΝΟΜΩΙ ΑΜΑΡΤΙΑΣ. ταλαιπώρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; χάρις τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Ad Romanos 7, 16 Ἡσυχίας γὰρ λέγει Κύριε, τίς ἐπίστανται τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος ΧΡΙΣΤΟΥ. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μειοῦν γε Εἰς πῦσαν τὴν γῆν ἐξῆλθιν ὁ φθύγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέριτα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα ΑΥΤΩΝ. Christi nomen a pio lectore adscriptum repugnat ceteris, neque verius est vulgatum Θεοῦ. neutrum agnoscunt Hilarius et Børnerianus, rectissime.

Ad Romanos 16, 25 τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς σιγηῖν . . . μόνῳ σοφῷ Θεῷ ΧΑΡΙΣ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. nisi eo loco quo posui χάρις addetur, nihil erit quo illa referri possint, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ· nisi quis forte malet cum interpretatione Hieronymiana, praetermisso τέ, γνωρισθέντι μόνῳ σοφῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, quo admissio superest ut Vaticanum cōdicem imitemur delendo ᾧ, quo apostolus orationem perturbare non potuit, cum modo ex longo intervallo memoriter redisset ad eum casum a quo orationem exorsus erat, μόνῳ σοφῷ Θεῷ. nam Vaticanum sequi Hieronymo spreto vix licebit: certe τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ ἡ δόξα haud scio an scriptorum sanctorum consuetudini non satis conveniat, nec facile quisquam in epistula Iudae 25 haec ita distinguenda dicet, τῷ δὲ δυναμένῳ σιγᾶσαι ὑμᾶς . . . μόνῳ Θεῷ, σωτηρίῃ ἡμῶν, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν δόξα μεγαλοσύνη κράτος καὶ ἐξουσία πρὸ παντὸς τοῦ αἵματος καὶ τῶν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. iam vero si veri similia quaerimus, facilius credetur ei qui unum vocabulum addet, quam qui inmutabit alterum, alterum eiciet; praesertim cum illud pronomen quod est ᾧ confirmet et ad Hebraeos epistula 13, 21 et prima Petri 3, 11. accedit quod in eadem hac ad Romanos epistula apostolus bis idem dixit quod eum hic scripsisse conieci, 7, 25 χάρις τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, 1, 8 ἐν χριστῷ τῷ Θεῷ μου διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ.

Prima ad Corinthios 8, 1 περὶ δὲ εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι ἸΛΑΝΤΕΣ γινώσκοντες ἔχομεν. frustra negant interpretes haec repugnare iis quae secuntur v. 7, ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνώσις· neque perverse ac ridicule orationem distinguendo quicquam efficiunt. apostolus dictavit leniter et rei convenienter οἴδαμεν ὅτι ΟΥ πάντες γινώσκοντες.

Prima ad Corinthios 9, 15 οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ τὸ καύχημά μου· ΟΥΔΕΙΣ κενώσει. haec, qui testes examinaverit, veris proxima inveniet, vera nemo serio existimabit. itaque, ut olim dixi, uno apice, quo *N* littera notari solet, addito scribendam puto καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ΑΠΟΘΑΝΕΙ, *NH* τὸ καύχημά μου· οὐδεὶς κενώσει. neque aliter in cap. 15, 31 Alexandrinum pro *νῆ* habere ἢ indicavi p. 383, ubi haec sunt nostris simillima, καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, *νῆ* τὴν ὑμετέραν καύχησιν.

Prima ad Corinthios 14, 33 ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις, τῶν ἁγίων αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. 'sicut in omni contione, ita sanctorum mulier in contione taceat.' nulla in his, ut a me distincta sunt, difficultas est, neque ego ea nunc quasi emendanda profero, sed quia video plerosque mentem meam non percipisse.

Secunda ad Corinthios 7, 8 εἰ καὶ μετεμελόμην, ΒΑΕΙΩ [ΓΑΡ] ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη εἰ καὶ πρὸς ὧραν ἐλύπησιν ὑμῶς, νῦν χαίρω. a malis correctoribus est illud γάρ, qui debebant scribere ἔβλεπον γάρ. sed multo simplicius est apice addito ΒΑΕΙΩΝ ὅτι ... ἐλύπησιν ὑμῶς, idque habet interpres Hieronymianus, et quidem, quippe sibi parum intellectum, ex fonte puriore nostris.

Ad Galatas 2, 12 πρὸ τοῦ γὰρ ἔλθῃν ΤΙΝΑΣ ἀπὸ Ἰακώβου μετὰ τῶν Ἰερῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ΗΛΘΟΝ, ὑπέσπειλεν καὶ ἀφώριζεν αὐτόν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς. haec Origenes et Godofredus Hermannus ita intellexerunt ut existimarent Iacobum ipsum inter eos fuisse qui ab eo venisse dicerentur; quod concederem, si in proximis ulla fieret de apostolo primario mentio. nunc horum verborum, quae Origenem corrupta legisse constat, anceps est emendatio: nam aut scribendum est τινάς et ΗΛΘΟΝ, aut ΤΙΝΑ et ἔλθῃν· quorum utrum probari debeat, hodie, nisi fallor, dicere potest nemo. non est igitur ferenda levis eorum interpretum temeritas, qui nulla arbitrii ratione indicata illud ἔλθῃν librariorum errore invectum pronuntiant.

Ad Ephesios 1, 15 ἀκούσας τὴν καθ' ὑμῶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ καὶ ΤΗΝ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους. manifestum est ex his excidisse ΑΓΑΙΗΝ· sed hocine solum an plura cum eo coniuncta perierint dici non potest, praesertim cum ne satis quidem constet quid apostolus ad Colossenses 1, 4 scripserit, in qua epistula ea quae utriusque communia sunt solent esse breviora. ibi plerique habent ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ καὶ τὴν ΑΓΑΙΗΝ

HN EXETE εἰς πάντας τοὺς ἄγλους· sed a Vaticano absunt illa ἣν ἔχετε.

Sed haec sufficient: nam ne eis qui me haec tractare nolunt molestus essem, ne ea quidem omnia quae olim, cum de his rebus primum dicerem, significavi, rursus ingerere volui. omnia autem modeste et dubitandi rationibus adiectis proposui, ut artis terminos ex aliqua parte definirem, non ut ingenii vires ostenderem, quibus exerendis quam exiguum in his libris spatium pateat, ii demum qui artem probe didicerint intellegere poterunt. id tamen non ignoro, me in quibusdam emendationem non intra eos fines qui eius proprii sunt coercuisse, neque substitisse in eruendo auctoris cuiusque consilio, sed ad ea quae de singulorum librorum origine per coniecturam quaerenda sint respexisse. verum eo modo coniungi aliquando tertiam critici studii partem cum secunda necesse esse in ipsa prima superioris praefationis pagina dixi: neque me ab huius modi rebus tractandis abhorreere olim ostendi, quo tempore trium priorum evangeliorum capitula cur partim simili alia diverso ordine collocata sint disputavi. quam disputationem ego speciminis causa nunc iterum exhibendam esse putavi, quoniam dixi tunc illam a me ideo editam esse, 'ut et pignus extaret illius maioris editionis, quam suo tempore effecturus essem, et praefationis iam tum quidam gustus daretur iis qui eam paene convicio a me flagitassent.'

Quaesitum est a multis qui fieret ut ex receptis ecclesiae iudicio euangeliiis tria cum tota forma inter sese simillima essent, tum in partibus pari omnia modo et consentirent et discreparent, ordine, addendo, omittendo, rebus ac verbis ipsis. sunt qui se huic quaestioni aliquando responsuros esse confidunt, si non haec modo, sed quodcumque superest evangelicae traditionis, etiam apocryphae, in unum conferre et singula secum componere licuerit; laudabili quidem illi utentes diligentia, sed cui lumen unde accedere debeat non intellegas. alii autem sibi primam rei causam dicere atque ipsa horum librorum incunabula reperire posse visi sunt: neque hos nihil recte vidisse dicam, sed minus quam promiserint praestitisse; ut quae dilataverint illi, coangustare oporteat, et egregie observatis alia adinvenienda restent, sine quibus ad summa potius volatum quam gradibus ascensum esse videatur. itaque media eaque recta via procedere

cupienti quoniam, siquid video, aut ab uno ex illis tribus euangelis, aut ab una earum rerum quibus eorum et consensus et differentia constat, adgredienda disputatio est, placet mihi nunc nihil nisi ordinem considerare: quod cum et omnium maxime simplex sit et a nemine, quod sciam, tentatum, videndum est quo usque ab hoc initio profectum penetrare liceat.

Sed narrationum euangelicarum ordinis non tanta est quanta plerisque videtur diversitas; maxima sane si aut hos scriptores eadem complexione omnes aut Lucan cum Matthaeo composueris, exigua si Marcum cum utroque seorsum. iam vides quid acturus sim: primum mihi cum Marco Matthaeus coibit, postea Lucae et Marci ordo considerabitur.

Itaque ea in quibus a Matthaeo Marcus dissidet, omnia una conligatione cohaerent (Marc. 1, 21 — 6, 13. Math. 4, 24 — 13, 58), ut differentiam facillime possim in tabula describere, cuius formam subieci.

Secundum Marcum.

Simon Andreas Iacobus Iohannes
vocantur.

Stupebant super doctrina eius.

I. (II. Matth.)

socrus Simonis. [Eamus in proximos vicos et civitates.]

II. (I. Matth.)

leprosus: Si vis, potes me munda-
re.

III. (IV. Matth.)

paralyticus. Levi. Quare cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit? Quare tui discipuli non ieiunant?

Secundum Matthaeum.

Simon Andreas Iacobus Iohannes
vocantur. [turbae multae sequuntur. oratio montana.] Admirabantur super doctrina eius.

I. (II. Marc.)

leprosus: Si vis, potes me munda-
re.

II. (I. Marc.)

[centurio.] socrus Petri.

III. (V. Marc.)

iubet ire trans fretum. [Filius hominis non habet ubi caput reclinet. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos.] imperat ventis et mari. Geraseni.

IV. (III. Marc.)

paralyticus. Matthaeus. Quare cum publicanis et peccatoribus manducat? Quare discipuli tui non ieiunant?

V. (VI. Marc.)

principis filia, et mulier quae sanguinis fluxum patiebatur. [duo caeci. mutus.]

IV. (VII. Matth.)

spicas vellunt sabbato. manus arida curatur. [*multae turbae sequuntur. apostolorum nomina.*] Beelzebubul habet et in principe daemoniorum eicit daemonia. oratio. mater et fratres. parabola seminantis. [*lucerna sub modio. In qua mensura mensi fueritis. Si homo iaciat sementem in terram.*] granum sinapis. Sine parabola non loquebatur.

V. (III. Matth.)

Transeamus contra. comminatur vento et dicit mari Tace. Gerasenus.

VI. (V. Matth.)

Iairi filia, et mulier quae erat in profluvio sanguinis.

VII. (VIII. Matth.)

Nonne hic est faber?

VIII. (VI. Matth.)

convocantur duodecim et dimittuntur.

IX.

Et audivit Herodes rex.

VI. (VIII. Marc.)

[*Messis quidem multa.*] apostoli convocantur. [*eorum nomina.*] dimittuntur. [*oratio ad eos continuata. nuntii ab Iohanne missi. oratio de Iohanne.*]

VII. (IV. Marc.)

spicas vellunt sabbato. manus arida curatur.

[*caecus et mutus.*] Eicit daemones in Beelzebubul. oratio. [*eadem continuata.*] mater et fratres. parabola seminantis. [*zizania.*]

granum sinapis. [*fermentum.*] Sine parabolis non loquebatur. [*expositio parabolae zizaniorum. parabolae aliae.*]

VIII. (VII. Marc.)

Nonne hic est fabri filius?

IX.

Audivit Herodes tetrarcha famam Iesu.

Habes discrepantiam qualem praeter hanc in his euangelis comprehendas nullam; quam, si eius causas investigare potuero, ad consensum revocavero. manifestum est autem non omnia temere inter se permixta esse. nam cum ad octo capita differentia omnis pertineat, horum duo ita traiecta sunt ut quod alteri secundum est alter primo loco posuerit. cetera autem si in duas partes segregaveris, in

neutra scriptores diversum ordinem fecisse intelleges: quae enim apud Marcum sunt tertium quartum septimum, ea Matthaeo quartum septimum octavum; item Marci quintum sextum octavum, Matthaei tertium quintum sextum. ut adpareat idem utrumque secutum esse, nec nisi necessitate aliqua adactum ab eo ordine quem alter tenet recessisse. utrum igitur eorum? et quam necessitate? fuere qui Matthaeum ea quibus interfuisset necessario ad verum temporis ordinem revocasse dicerent. sed illi, nisi fallor, fuerunt: vix enim superesse puto qui post doctissimas disputationes illud euangelium quod Matthaeo ascribitur aut tempora ceteris accuratius exprimere aut ab apostolo conscriptum esse existiment. multo autem minus probandi sunt, quia illam quam dixi necessitatem minus intellegunt, quibus placet Marcum esse ineptissimum desultorem, qui nunc taedio, modo cupiditate, tum negligentia, denique vecordi studio, inter euangelia Matthaei et Lucae incertus feratur atque oberret. nempe his quaedam Griesbachii disputatio sedulae subtilitatis specie inludit, cum tamen minime ingeniosa sit, sed frigida tota et ieiuna. equidem causam idoneam, qua ductus hic Marcus ordinem Matthaei pervertisse putandus sit, nego reperiri posse, praesertim cum Lucas quoque hic paene in omnibus cum Marco consentiat: hoc vero videor mihi demonstraturus esse, ordo Marci et Lucae cur in euangelio Matthaei locum habere non potuerit; ut in hoc potius quam in illis fuerit artibus quibusdam infringendus. Matthaei autem euangelium illud intellego quod Schleiermacherus dixit (et satis fuit dixisse, vel sine argumentis: ita veritas rei primo aspectu patet; ut si Papiæ testimonium aliter atque ille fecit accipias, tamen debeat concedi), illud inquam ex collectis et quasi contextis domini Iesu Christi orationibus compositum primo, cui postmodo alii narrationes inferserunt. iam in hoc euangelio eam de qua loquimur capitum comprehensionem oratio in monte Galilaeae habita praecedit: sexto capiti (dico ad eum modum quo modo supra numeros posui) inest oratio de officiis apostolorum (Matth. 9, 37. 38. 10, 5—42), item alia de Iohanne baptista (11, 7—19 vel 30): capite septimo exhibetur oratio de Satana, aliis quibusdam admixtis, quae utrum a Matthaeo apostolo sint nunc non definitio (12, 25—45); in eodem magnus numerus parabolarum (13, 3—52). Marcus autem capite quarto habet partem orationis de Satana, item aliquot parabolas, et in octavo orationis ad apostolos particulam. his consideratis quis negabit sibi perspectum esse cur in euangelio Matthaei primum caput Marci post secundum conlocari debuerit, et octavum ante quartum? nam cum vix dubitari possit

quin Matthaeus apostolus eam orationem quae in monte habita esse dicitur in ipso libri sui principio posuerit, aptius videri debuit si Iesu, cum a monte descendisset, leprosus occurrisset diceretur ante quam intraret oppidum Capharnaum, in quo et centurionis servum secundum euangelium Matthaei et Petri socrum utroque euangelista teste sanavit. item orationem de officiis apostolorum, eamque quae est de Iohanne, si Matthaeus apostolus, ut est sane probabile neque caret ratione, ante orationem de Satana et ante parabolas posuit, non est admirandum quod euangelii secundum Matthaeum conditores, hunc ordinem inmutare veriti, maluerunt narrationes alia quam qua ipsis traditae erant ratione disponere. itaque cum iam maior pars capitum Marci qua ratione in euangelio Matthaei ordinari deberet dubitari non posset (is autem ordo erat huius modi, caput secundum primum tertium octavum quartum septimum Marci: nam tertium quartum septimum suis locis reliquerunt, de primo secundo octavo modo diximus), restabat ut quinto et sexto locus conveniens adsignaretur. in qua re exploranda quamquam ne forte nimiae curiositatis poenas demus cavendum est, audebo tamen dicere caput Marci sextum, in quo inest principis filia suscitata, eo consilio eos, additis duobus caecis et muto, capiti octavo (quod est Matthaei sextum) praemisisse, ne in hoc frustra, hoc est sine exemplis, Iohanni renuntiatum esse videretur (Matth. 11, 5) *τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν καὶ νεκροὶ ἐγείρονται*. sed quintum Marci caput cur noluerint sexto praeponere, sed potius ante tertium traiecerint, non ita apertum est; nisi quod, cum iam his dictum fuisset (Matth. 4, 24. 8, 16) daemoniis quoque Iesum opem attulisse, fortasse magis convenire duxerunt si nobile in hoc genere Grasenorum exemplum statim curatae Petri socrus febris subiceretur, seposito interim paralytico, quia hoc eodem morbo laborans centurionis servus paulo ante, capite Matthaei secundo (8, 6), praecesserat. sed de hoc ita quisque ut voluerit existimabit: satis est enim si hic in quibusdam ordinis inmutandi necessitatem fuisse agnoscas, cui mirandum non est aliquando etiam adiunctum fuisse euangelistarum arbitrium. utrumque videbis in eo quod dicturus sum. Marcus ante primam orationem, capite quarto, (3, 7—19) multos Iesum secutos esse dicit ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, deinde autem apostolorum nomina enumerat; quorum utrumque Lucas quoque habet eodem loco (6, 14—19). at in euangelio secundum Matthaeum nomina apostolorum necessario

ponenda fuerunt capite sexto (10, 2—4), quod respondet octavo Marci et continet praecepta profecturis data. alterum vero illud cum potuisset eodem loco poni, tamen in alium tralatum est: legitur enim ante orationem primam, hoc est montanam, (4, 24. 25) *καὶ ἡκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλειως καὶ Ἱερουσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου*, sed pari apud Lucan et Matthaeum orationis exordio subiecto, *μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμεῖς ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ*.

Matthaeus ab eo quem Marcus habet ordine quotiens et quibus ex causis discidium fecerit, ita dixi ut lectores candidos ac simplices mihi adsensuros sperem: nam qui haec eo animo legent ut quidquid dicturus sim verum esse nolint, eos longa oratione et eximiis verborum ornamentis fallere et quasi invitos in meam sententiam trahere non laboro. sed Lucan a Marco vix usquam discedere, id quidem nec incredulos et obstinatos negaturos esse existimo, si ea in quibus aliqua differentia est paulo accuratius considerare voluerint. sunt autem haec fere duorum generum: nam in aliis ordo mutat, verba sunt utrobique simillima; alia diversis in locis posita rebus ipsis et verbis discrepant. illius prioris generis exempla duo sunt, huius tria. de utroque genere sigillatim dicam.

Primum illud exemplum est quod paulo ante in Matthaeo attigi. Marcus (3, 7—19. 20—30) post aridae manus curationem cum primum multam turbam a Galilaea et Iudaea et ex ceteris partibus secutam esse dixisset, apostolorum nomina posuit et orationem de diviso Satanae regno. at Lucas (6, 12—19) eodem loco, hoc est post manum aridam, ordine paulum inflexo primum apostolos electos enumerat, postea unde multitudo copiosa plebis confluerit enarrat: sed illam de Satana orationem in alia euangelii parte conlocat (11, 14—26), quam ipse peculiarem habet neque cum ceteris communem. huic exemplo alterum ex omni parte simillimum est, cum Marcus, post ea ipsa de quibus modo diximus, (3, 31—35. 4, 1—25. 30—32) primo loco illud Iesu verbum ponit, Ecce mater mea et fratres mei, tum parabolam seminantis, et de lucerna sub modio, et Qui habet dabitur ipsi, postremo de grano sinapis; Lucas autem (8, 4—18. 19—21) a seminante exorsus et a lucerna operta vaso, quibus hic quoque subiungit Qui habet dabitur illi, tum demum illud infert Mater mea et fratres mei hi sunt, parabolam autem de grano sinapis in alium locum (13, 18. 19) reicit. hoc audacius fortasse videbor dicere, eum illa hinc reiecissee: sed in tam manifesto ac paene perpetuo consensu cum Lucan semel vel bis in diversa abire video, non possum quin

hunc suo iudicio ab ordine ceterorum, neque eo sibi ignoto, recessisse existimem, in parabola de grano sinapis et in oratione de Satana, ne aut his eadem scriberet, aut illi de itinere Iesu Hierosolymitano, quem veriolem esse existimavit, commentario aliquas sui partes detraheret. sed quod apostolorum nomina et illud, Ecce mater mea, non prorsus eodem quo ceteri loco ponit, id ad meam causam tam parvum momentum facit, ut mihi, cur ita fecerit, nunc quidem quaerendum esse non videatur.

At superest alterum genus, in quo cum traiectione coniuncta est mirabilis quaedam rerum ac verborum discrepantia. ea enimvero quosdam permovet ut Lucan potius alias historias quam easdem sed aliter exornatas enarravisse existimarent. sed Lucas ipse certe aliter sensitisse putandus est; quem si iam credibile videbitur narrationes euangelicas eo quo Marcus usus est ordine positas non ignorasse, quis illas praeteriturum fuisse credat, nisi easdem sese aliis auctoribus diversa et quidem veriore ratione traditas exhibere posse confusus esset? itaque quo loco Marcus vocationem Simonis et Andreae et filiorum Zebedaei exposuit (1, 16—20), porro quo loco Iesum in urbe patria iactantibus illud Nonne hic est faber filius Mariae? dixisse refert non esse prophetam sine honore nisi in patria sua (6, 1—6), quo denique mulierem Bethaniae in domo Simonis leprosi caput Iesu unxisse scripsit (14, 3—9), his locis omnibus Lucas nihil habet eius modi. sed inter haec illud quod Nazarenis dictum est, neminem prophetam acceptum esse in patria sua, cur Lucas in primam euangelii sui partem traduxerit (4, 15—30), ab aliis satis explicatum puto. porro Simonem et filios Zebedaei cum non solum, ut ceteri (Marc. 1, 18. 20. Matth. 4, 20. 22) scripserunt, retibus et patre sed (Luc. 5, 11) 'omnibus' quae haberent relictis Iesum secutos esse traditum legisset, fortasse minus convenire iudicavit si post haec cum ceteris commemoraret Simonis 'domum' (Luc. 4, 38), in qua socrum eius febris laborasse constabat: quare vocationem Simonis et sociorum (5, 1—11) post sanatum Simonis socrum ponere maluit, quam, historia daemonii Christum cognoscentis una cum verbis illis ἀναστὰς ἐκ τῆς συναγωγῆς (4, 31—38) vel traiecta vel recisa, non difficilem quaestionem prudentiae lectoris permittere; quod tamen fecit in alia non dissimili causa (5, 28. 29), cum Levin iam iam suis rebus omnibus relictis Iesum sequentem domi suae magnum convivium parasse scripsit. postremo de muliere quae in domo Simonis Pharisaei pedes Iesu unxisset, ea acceperat quae paucis ante mortem Iesu diebus non viderentur apte dici potuisse (est autem ex hoc genere illud

7, 49 *τίς ἐστὶν οὗτος ὃς καὶ ἀμαρτίας ἀφίησιν*; quod vix locum habere potuisset postea quam quaerentes 20, 2 *Εἰπὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς* iam retusi essent): itaque hanc rem, si coniecturae indulgere licet, fortasse non incommode se eo loco (7, 38—50) enarraturum esse indicavit in quo auctorem quendam suum sequenti mulieres Iesu ministrantes enumerandae essent (8, 1—3).

Quid iam videtur? si haec omnia ita se habent ut dixi, si et Matthaeo et Lucae cum ordine euangelii secundum Marcum per omnia tam exacte convenit ut illi vel minimas traiectiones suo quodam censendi sint fecisse consilio, si in hoc summo consensu tamen illos Marci exemplum quod imitarentur propositum non habuisse manifestum est, quid superest nisi ut illum quem omnes velut sibi praescriptum sequuntur ordinem, prius quam ipsi scriberent, auctoritate ac traditione quadam evangelica constitutum et confirmatum fuisse dicamus? is autem ordo utrum scripto evangelistis monstratus fuerit, an docendi et audiendi quadam iam certa consuetudine comparatus, ne aliena causa tractanda meae officiam, nunc quidem non definire satius duco. mihi enim sufficiet si in historia Iesu ad certa tempora revocanda, quid prius aut posterius factum esse existimandum sit, non exploratius trium testimoniis evangelistarum cognosci posse intellegetur, quam si unus et quidem ignotus auctor testificatus esset. praeterea harmoniarum, quas hodie synopsis dicere malunt, conditores, quibus ordinis et consecutionis diversitas maxima adferre solet incommoda, in negotio suo faciendo ne Marci auctoritatem nimis contemnere velint, fortasse non inutiliter commonuero. ad extremum eos qui in singulorum evangeliorum fontes studiosius inquirent, videor mihi recte hortari posse ut ubique, quid a primis auctoribus venerit et quid ordo praefinitus in coagmentandis narrationibus effecerit, quam maxima mentis intentione distinguant; in quo genere vereor ne Schleiermacherus quoque nimis subtili ratione auctoribus Lucae non numquam diversarum historiarum coniunctionem ascripserit, quae tantum casu coisse et praescripta ordinis necessitate in eundem locum conlatae esse rectius iudicentur.

Breviter dixi quae cautio quaestionibus evangelicis adhibenda esset, siquis ea quae exposui, quantula cumque sunt, non neglegere sed in alios usus recte vellet convertere. itaque, quoniam exemplis apud eruditos lectores opus non est, nihil quod adicerem habiturus essem, nisi pungeret animum et ad ultra progrediendum suscicaret illud quod supra dixi, fuisse iam ante quam evangelia nostra conscriberentur illum ordinem, ad cuius normam adornanda essent, cons-

titutum. mihi enim non tam quis eius primus auctor extiterit, quam ipsa ordinis ratio et historiarum dispositio qualis fuerit et quibus artibus comparata, dignum in primis quadam intentiore pervestigatione videtur.

Itaque ut hinc repetam, neminem fere futurum esse existimo qui simul atque singulae historiae in haec satis certa verba conformatae sint, totum hoc, quod tribus exemplis ad nos transmissum est, historiae euangelicae corpus uno quasi partu editum et singulis sui partibus plenum atque absolutum prodisse opinetur: nec desunt argumenta quibus ductus facile minora quaedam historiarum corpora agnoscas, quorum singulae cuiusque particulae, quamvis diversis (ut credibile est) auctoribus traditae, communi quodam inter se vinculo aptae atque conexae sint, ita quidem ut etiam certis quibusdam et expressis formularum indiciis ab eis quae aut praecedunt aut secuntur distingui possint. haec igitur historiae euangelicae quasi corpuscula, quibus nostri scriptores uti sunt, quot numero et qua singula circumscriptione fuerint, videor mihi satis accurate demonstrare posse: ceterum utrum illos libellos quosdam fuisse an historiarum narratores ista loquendo ac docendo coniungere solitos existimaveris, ad hanc rem meam, ut supra dixi, nihil refert; quamquam si historiae euangelicae doctores una complexione plures narrationes protulisse fatendum erit, quid quaeso obstabat quo minus illae eodem modo coniunctae et iisdem verbis expressae etiam scriberentur, ante quam qui maiora auderent totis euangeliiis condendis animum adiecissent?

Ac primum quidem omnium euangelicarum narrationum principium dubitari non potest quin fuerit ab Iohanne baptista ductum: nam quae Matthaeus et Lucas de Iesu pueritia referunt, ea satis adparet paucis narratoribus propria fuisse nec vulgo cognita. temptatio diaboli utrum primo historiarum corpusculo semper et iam a primis narrandi initiis infuerit, dubitari potest: nam et Lucas hic alium quam Matthaeus auctorem habuit, et Marcus sui prorsus dissimilis est. insunt autem quicumque primo tempore divinam Iesu virtutem agnoverunt, Iohannes, Simon cum fratre et filii Zebedaei, denique daemonium cuius ista vox est, *Οἰδὲ σε τίς ἐγώ, ὁ ἄγιος τοῦ Θεοῦ*. post haec Marcus (1, 28) et Lucas (4, 37) iisdem verbis usi rem videntur absolvere, *καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ ἐν θύς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλιλαίας*. nihilo minus his corollarii loco adiungunt conexam cum prioribus per illa verba *ἐν θύς ἐκ τῆς συναγωγῆς* historiam de socio Simonis, in qua ipsa commemoraverunt daemonia quae Iesum novissent (Marc. 1, 34. Luc. 4, 41). tum haec

euangelicarum narrationum complexio ita concluditur, καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Γαλιλαίας. ita et Marcus et Lucas primae partis finem indicant: Matthaei, qui hic omnia traiecit, minor auctoritas est.

Hinc secunda pars sequitur (Marc. 1, 40. Luc. 5, 12), qua per aliquot brevissimas historias ostenditur quomodo lege non sublata Iesus inani caerimoniarum fastui occurrerit. itaque leprosum iubet sacerdotibus offerre quod Moyses iusserit, docet sese peccata posse dimittere, Levin a telonio vocat, cum peccatoribus et publicanis manducat et bibit, discipuli sui cur non ieiunent declarat, sese sabbati quoque dominum esse docet, sabbato aridam manum curat. in his post primam narrationem habes ista, (Luc. 5, 15. 16. Marc. 1, 45) διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις. quae quamquam possunt videri finem indicare, tamen in tanta omnium quae secuntur similitudine neglegenda duco. sed ubi omnia absoluta sunt, tum vero euangelistae quasi uno ore succinunt Pharisaeos deliberasse quid de Iesu facerent (Luc. 6, 11. Marc. 3, 6. Matth. 12, 14).

Ea quae secuntur, quamquam cum superioribus nihil commune habent, tamen Marcus (3, 7—19) et ex aliqua parte Matthaeus (12, 15. 16) cum illis copulavit; quod indicio est hanc tertiam euangelicae traditionis partem, cum ipsi eam in euangelia sua transferrent, cum secunda iam fuisse coniunctam. qua re factum esse puto ut omnes hanc partem post illam conlocarent: in rebus ipsis enim nihil inest unde ultra prior esse debeat intellegas, nisi forte Marco et Lucae pariter ut Matthaeo constitit publicanum illum quem Levin dicunt ex duodecim apostolorum numero fuisse. nam in hoc tertio sive libello sive traditionis euangelicae corpore ante omnia electio apostolorum traditur. sed huic, ut mihi videtur, rectius ceteris, quamquam ordine orationis paululum inmutato, Lucas illud adiunxit, magnam populi turbam, quae sanari cuperet, ad Iesum confluisse (6, 12—16). hoc enim olim, et prius quam euangelia nostra conderentur, ante eam orationem quae a μακαρισμοῖς incipit positum fuisse, praeter Lucan Matthaeus confirmat, qui eadem habet ante orationem montanam (4, 24. 25). Marcus autem vix dubitari potest quin hic aut multo pauciora tradita acceperit aut quae habuerit miro prorsus consilio praeterierit. nam huius tertiae partis auctorem, qui omnem fere, qua Iesus usus esset, docendi artem ostendere voluit, a nobilissima oratione exorsum esse admodum probabile est. hanc excepit, nisi fallor, sanatus ab Iesu absente centurionis servus, tum nuntii ab Iohanne

baptista missi, et oratio de Iohanne: haec enim Lucas hoc loco habet (7, 1—10. 18—35), quae Matthaeum in summa illa perturbatione alio ordine rettulisse mirandum non est. exinde Marcus (3, 19—6, 6) cum Luca (8, 4—56) fere consensit, si ea de quibus supra diximus exceperis. orationi de Satana huius tertiae partis auctor adiunxit illud, Ecce mater mea et fratres mei, tum parabolam seminantis cum quibusdam aliis; quamquam haec Lucas (8, 1) expressa incipiendi formula a superioribus segregavit. post haec tempestas coercetur, daemoniacus Gerasenus sanatur, sequitur Iairi filia et mulier profluvio sanguinis laborans, ad extremum Nazarenorum incredulitas: quae omnia ut tempore et re coniuncta fuisse intellegamus, interposita sunt illa, *Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν, καὶ ἡλθεν εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ πάλιν εἰς τὸ πέραν, καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἡλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ.*

His rite conclusis (Marc. 6, 5. 6. Matth. 13, 58) Marcus eius modi verba ponit quae libri initio conveniunt, *καὶ περιῆγεν τὰς κύμας κύκλῳ διδάσκων*, iisdemque verbis Matthaeus utitur, alio quidem loco (9, 35), sed cum ad eandem orationem transit, quam eo loco in quo versamur et Marcus et Lucas habent. hinc igitur quartam historiae euangelicae partem initium sumere conicio; quamquam apud Lucan hic (9, 1) illa incipiendi formula non extat, quam ipse paulo prius (8, 1) posuit. sed Lucas hunc quartum commentarium videtur non perinde sive integrum sive interpolatum ut ceteri habuisse. postquam enim cum Marco consentiens apostolos ab Iesu dimissos esse rettulit, tum autem (quod Matthaeus quoque, qui iam (14, 1) cum Marco pari per omnia gressu incedit, eodem loco habet) Herodis de Iesu sententiam exposuit, his insertam de Iohannis baptistae caede historiam omisit. post haec scriptores omnes quinque hominum milia quinque panibus et duobus piscibus satiata referunt. sed quae proxime secuntur, Lucas non habet. primum quomodo in aquis ambulaverit; quod tamen hic suo et proprio loco enarratum esse Iohannes (6, 19) fidem facit; deinde orationem de lavatione manuum, filiam mulieris Chananaeae sanata, quattuor hominum milia septem panibus satiata, postremo quae Iesus de signo ex caelo non expetendo et de cavendo Phariseorum fermento dixit. haec autem omnia inter sese cohaerere extrema illa docent, (Matth. 16, 9. Marc. 8, 19) *οὐπω νοῦτε, οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων*; quod autem Marcus solus his historiam surdi et muti sanati inseruit (7, 32—37) et aliam quae est de homine caeco subiunxit (8, 22—26), earum vel utraque

vel certe ea quae extremo in loco posita est (cum priore enim Matthaeo aliquatenus convenit — Marc. 7, 37 = Matth. 15, 31) mihi ab illo genere quod hoc euangelicarum historiarum quarto corpore continetur multum videtur discrepare, quod puto in illis quae antea enumeravi desinere.

Iam vero Lucas (9, 18) rursus cum ceteris (Matth. 16, 13. Marc. 8, 27) consentire incipit: nec facile quisquam, siquid sentio, negabit hinc quintam traditionis euangelicae partem initium capere, qua Iesus ab extremis Galilaeae partibus ex ordine locorum Hierosolyma deducitur. haec ut a praedicenda eius passione morte et resurrectione incipit (Matth. 16, 21. Marc. 8, 31. Luc. 9, 22), ita mihi una eademque continuitate extrema Christi tempora complecti videtur. scriptores hic, ut solent, vel diversos auctores secuti vel suo quisque usus iudicio, nunc aliquid addunt, nunc omittunt. Marcus quidem non multa omisisse videtur, nisi quod liber eius prius quam absolutus est deficit (16, 8), quamquam nec Lucae ultra (24, 10) cum Matthaeo (28, 8) convenit. Lucas cum huic libro alium, quem sextum dicere licet, commentarium de itinere Hierosolymitano interponeret (9, 51—18, 14), non nulla iis locis quibus Marcus vel Matthaeus habet praeteriit. in hoc genere illa, Filius hominis non habet ubi caput reclinet, et Dimitte mortuos sepelire mortuos suos (Matth. 8, 19. Luc. 10, 57), non facile aliquis dicat quo loco vulgaris traditio euangelica rettulerit: haec enim Marcus non habet, Matthaeus autem in ista perturbata et undecumque coacta parte posuit, de qua supra dixi. neque negaverim Matthaeum non nulla in amplificatas suas et auctas orationes relata ex proprio loco summovisse. sed parabola illa de pecunia a domino peregre eunte servis commissa, quam Matthaeus (25, 14—30) in oratione de extremo iudicio posuit, Lucas autem Hierichuata apud Zacchaeum pronuntiatam refert (19, 11—27), adeo discrepantibus exemplis scripta est ut eam non ex illa vulgari traditione sed ab utroque evangelista a diversis auctoribus repetitam esse existimem. nec praetereundum est Lucan hic (19, 8) Iesum 'dominum' dicere: id autem non facit nisi in iis quae ipse seorsum a communi traditione habet (7, 13. 10, 1. 39. 41. 11, 39. 13, 15. 17, 5. 6. 18, 6. 22, 31. 61. 24, 3); unde adparet in legatione Iohannis baptistae, si eam recte supra statuimus in vulgari traditione euangelica fuisse, apud Lucan (7, 19 = Matth. 11, 3) legendum esse *ἔπεμψεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν*, neque ibi alios testes quantumvis bonos audiendos esse, qui exhibent *πρὸς τὸν κύριον*.

Sed haec ego et quae his similia sunt praeteribo, et aliis, qui

ad talia tractanda paratiores accedent, commendabo. neque enim id ago ut aut primos historiae euangelicae fontes aperiam aut omnem trium euangelistarum artem demonstrem: sed mihi quidem hoc tempore satis fecero, si medium quendam artis euangelicae gradum, et a primis narrandi initiis satis remotum et nostris euangelii priorem, lectoribus perspicacibus et huius modi rerum gnaris ostendisse visus fuero. quos cum cupiam intellegere me non leviter et incuriose, sed ut alios ad similia studia excitarem, non nulla vel omisisse vel obscurius significasse, uno loco, quem iam aliquotiens attigi, accuratius tractando demonstrabo quantam interdum perturbationem coniuncta diversorum testimonia auctorum effecerint. Lucas cum in locum orationis de Beelzebul (Marc. 3, 19—30) sermonem cum Simone Pharisaeo habitum substituisset (7, 36—50), noluit huic, ne locum incertum definire videretur, subicere (Marc. 3, 31—35) matrem Iesu et fratres extra, scilicet ante domum Simonis, stetisse. itaque, ut supra dixi, illud (8, 1) *καὶ αὐτὸς διώδεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην* ex alio loco (Marc. 6, 6. 7. Matth. 9, 35. 10, 1 = Luc. 9, 1) huc retraxit; cui adiunxit, inverso ordine, sed suae rei conveniente, parabolam seminantis et ceteras, ac tum demum illud posuit, Mater mea et fratres mei hi sunt. sed illo loco *διώδεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην*, ut solent fere prima narrationum verba mutabilia esse, Lucas nomina mulierum videtur ascripta legisse, quae ceteri longe alio loco habent (Matth. 27, 55. 56. Marc. 15, 40. 41), quo loco ipse iis, ut pote quae iam praecepisset, supersedendum esse existimavit (23, 49). haec autem ipsa mulierum nomina Lucae videri mulieris peccatricis historiae hic reponendae occasionem praebuisse supra dictum est: certe si nomina mulierum historiae peccatricis subiuncta fuisse putes, cur eam Lucas in hunc potissimum locum rettulerit non intellego.

Haec et horum similia ego tum anno huius saeculi trigesimo quarto commentabar; quae mihi etiam nunc videntur non modo vera esse, sed etiam rectissima ratione quaesita ac demonstrata. et video hanc singularum scriptionum auctoritatis investigandae rationem, quam nobis optimi magistri tradiderunt, ab eis quibus maxime placere cupio adhuc retineri et probari, cum interim alii viam diversam ingressi sint, qui, dum scientifici esse volunt, mihi omne sciendi et opinandi discrimen tollere et ex ipsa luce vel fumum vel tenebras facere videntur. itaque horum ego motus turbulentos, sicut alios iis peiores, mox repressum iri spero, neque aut mihi aut amicis meis turpe fu-

turum iudico, si nos ii qui omnem criticam artem subvertere conantur vetera et praeterita more senili tueri existimabunt.

Rem unam, quam in priore praefatione p. xxviii me praestitutum dixi, a me non effectam confiteor. promiseram enim me illam euangeliorum harmoniam a Victore Capuensi editam, quo exemplo ea in membranarum antiquis Fuldensibus et Sangallensibus scripta esset, totam propositurum esse. nunc quoniam, ut ibidem dixi p. xxix, Fuldensis libri singula verba aut extra semicirculos et uncas aut cum notis, quae sunt *F* et *V*, accuratissime consignavi, rem iis qui Ammonium Schmelleri cum mea Hieronymianae interpretationis editione conferent non prorsus necessariam omittere quam nolentibus obtrudere malui, praesertim cum operam a me in vulgata interpretatione restituenda positam sibi gratam esse nemo unus professus sit. mihi quidem sperare licet fore ut consilia nostra, alacriter et cum opis divinae fiducia suscepta et pro viribus nostris ad finem perducta, utilitate cognita a posteris magis quam ab hoc saeculo probentur; qui si nos operam pie ac modeste collocasse iudicabunt, tantum nobis quantum a mortalibus expectari possit nacti esse videbimur.

Scribebam Berolini d. xxvii Martii a. 1850.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων, ὦ Θεόφιλε, ὧν ἤρξατο Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν ἕως ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήμφθη. Ὡς καὶ παρέστησιν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπιτανόμενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. καὶ συναλιζόμενος

πραξεις (-ξίς D) αποστολων BD, πράξεις τῶν ἁγίων ἀποστόλων ε, epistulae iohannis iii explicit incipit actus apostolorum d 1. ὦ Θεόφιλε ABDEdeus, om Orig 4, 6^b 2. coepit ev, incoavit d ιησους BD, ο ιησους AEξ τε ABDEξ, om Orig αχρι ης ημερας ABDEξ, usque in diem ev, usque in eum diem d, add ανελημφθη quem susceptus est Dd 2. εντειλαμενος ABDEξ, quo (qua v) praecipiens ev, quo praecepit d 3. ανελημφθη (-λήφθη ε) ABCEeus, και εκειλευσε κηρυσσειν το ευαγγελιον Dd 4. οἱς] οἷς i. e. ο ιησους C παρεστησεν ABCDEeus, praesentiam pr d, praesentavit corr d post passionem suam ev, postquam passus est d 5. δι (post d) ημερων τεσσαρακοντα (τεσσαρ. Eξ Orig) ABCEdeus Orig 1, 434^d et corr D, τεσσαρακοντα ημερων pr D οπιτανόμενος E, οπιτανομεοις pr D 6. λεγων ABCEdeξ, loquens v, narrans d. κατήγγελλε Orig τα (τας pr D) περι ABCDEξ Orig, ea quae sunt de d, de ev συναλιζόμενος ABCEξ, cum conversaretur vescens cum illis e, συναλισκομενος (συναλισγ. pr D, simul convivens) μετ αυτων Dd

ACTVS APOSTOLORVM.

Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quae coepit Iesus facere et docere, usque in diem qua praecipiens apostolis per spiritum sanctum, quos elegit, adsumptus (ass.) est. quibus et praebuit se ipsum vivum post passionem suam in multis argumentis per dies quadraginta (xl F) apparens eis et loquens de regno dei. (1) Et conuescens praecepit eis, ab Hierosolymis (Hierus.) ne

παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περι-
 μένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς ἣν ἠκούσατέ μου, ὅτι Ἰωάννης
 μὲν βάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ ἐν πνεύματι βαπτισθήσεσθε ἁγίῳ
 οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. ὅι μὲν οὖν συνελθόντες ἠρώτων
 αὐτὸν λέγοντες Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν
 βασιλείαν τῷ Ἰσραὴλ; ᾗτε δὲ πρὸς αὐτοὺς Οὐχ ἡμῶν ἐστὶν
 γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἔξου-
 σίᾳ, ἀλλὰ λήμψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος
 ἐφ' ἑαυτοὺς, καὶ ἔσεσθε μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσῃ
 τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. καὶ ταῦτα

1. παρηγγειλεν (παρηγγ. D) αυτοις BDdvs, αυτοις παρηγγειλεν
 (-γγειλεν E) ACE, praecipit e 2. ηκουσατε (-ται E) ABCEdevs
 et corr D, ηκουσα pr D, add ητησιν D et v codd μου ABCEs,
 me pr e, a me corr e, δια (de d) του στοματος μου Dd
 3. baptizabit e ἐν πνεύματι βαπτισθήσεσθαι ἁγίῳ BD, spirito
 sancto baptizamini d, βαπτισθήσεσθε (-σθαι AC) ἐν πνεύματι ἁγίῳ
 ACEvvs Orig 1,731^e, add καὶ ὁ μελλεῖται λαμβανειν et eum acci-
 pere habetis Dd 4. μετὰ] potest d ἡμερας ABCEvvs Orig,
 add εως της πεντηχοστης Dd οἱ μὲν οὖν ABCDEs, hi ergo d,
 ad illi e cum convenissent d, convenientes e ηρωτων AB,
 ηρωτων C, επηρωτων DEs 5. αποκαθιστανεις ABCEs, resti-
 tutes ev et corr d, αποκαταστανεις D, restituere pr d τὴν] εις
 την pr D 6. τω (του pr D) ισραηλ ABCDEs, israhel de
 ειπεν δε (ουν B) προς αυτοις ABs, καὶ (ο δε C) ειπεν προς αυ-
 τοις Cdd, ο δε αποκριθεις ειπεν αυτοις Ee vestrum est e, est
 vestrum dv Hilar 1034 7. η καιρους ABCDEdevs, om Hilar
 τῇ ἰδίᾳ] sua dev Iren 220 Hilar 8. λημψεσθε (-σθαι CDE)
 ACDEd, λήψεσθε s, accipientis e superveniente e, cum superve-
 nerit d 9. super vos d, in vos ev μου ABCDd Orig 4,88^e,
 μοι Evvs Orig 3,465^d ἐν τε] in ev, adquae d καὶ ACDd
 Orig 3,465^d, add ἐν BEvvs Orig 4,88^e 9. 10. omni iudaeae et sam-
 maria d 10. καὶ ταυτα ειπων ABCEdevs, καντα ειποιτος αυτου D

discederent, sed expectarent promissionem patris, quam audistis [in-
 quit *vel* inquit *add al*] per os meum, ⁹quia Iohannes quidem bapti-
 zavit aqua, vos autem baptizabimini (-zamini L) [in F] spiritu sancto
 non post multos hos dies. ⁶igitur qui convenerant (-runt L) interro-
 gabant eum dicentes Domine, si in tempore hoc restitues regnum
 Israel? ⁷dixit autem eis Non est uestrum nosse tempora *vel* mo-
 menta quae pater posuit in sua potestate, ⁸sed accipietis viertutem
 superuenientis spiritus sancti in vos, et eritis mihi testes in Hieru-
 salem et in omni iudaeae et Samaria et usque ad ultimum terrae. ⁹et

εἰπὼν βλέπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. ¹⁰καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆσει λευκαῖς, ¹¹οἱ καὶ εἶπαν Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἐστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναλημφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθαύσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. ¹²τότε ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὅρων τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὃ ἐστὶν ἐγγὺς Ἱερουσαλὴμ, σαββάτου ἔχον ὁδόν. ¹³καὶ ὅτε ἐσῆλθον, εἰς τὸ ὑπερῶον ἀνέβησαν, οὗ ἦσαν κατωμένοι, ὃ τε Πέτρος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἰάκωβος καὶ ¹⁰Ἄνδρέας, Φίλιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος καὶ Μαθθαῖος,

1. βλέποντων αὐτῶν ACEευς, αὐτῶν βλέποντων B, om Dd ἐπὶ ἡρθη καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ABCEευς, νεφέλη ὑπεβαλὲν (suscepit) αὐτὸν καὶ ἀπὴρθη (ἐπὶ ἡρθη corr D?, levatus est) Dd
2. τῶν om pr D 3. eunte e, abeunte d παρῑστηκίσαν CE, adsistebant d, adstiterunt ev 4. αἰσθῆσαι (εἰσθ. BC) λευκαῖς ABCv, εἰσθῆται (αἰσθῆται E) λευκῇ DEdes εἶπαν ABCD, εἶπον Eς quid statis ev, qui statis d 5. ἐμβλέποντες (ἐνβ. D) ACDς, βλέποντες BE, aspicientes dev ἀναλημφθεὶς ACDE, ἀναληφθεὶς ε
6. εἰς τὸν οὐρανὸν ABCEευς, om Dd sic ev, sic enim d vi-distis dv et pr corr e, videtis pr e 7. in e, om dv ἱεροῦσα-λημ ABCdvς, ἱεροῦσαλημ D, ἱεροσόλυμα (-Ivma) Ee 8. qui vocatur dv et pr corr e, qui dicitur pr e ἐλεως DE ἐγγυς D
9. ἐσῆλθον D εἰς τὸ ὑπερῶον ἀνέβησαν ABCv (Orig 1,759e), ἀνέβησαν εἰς (εἰ pr D) τὸ ὑπερῶον (superiora) DEdes 10. com-morantes d, habitantes e ο τε πέτρος ABCDEς, petrus etiam e, petrus dv καὶ ἰωαννης (ἰωανης D, iohannis d) καὶ (om Ddv) ἰακωβος (εἰακ. D) καὶ ἀνδρέας ABCDdv, καὶ ἀνδρέας καὶ ἰακωβος καὶ ἰωαννης Ee, καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἄνδρέας ε
11. phillipus e βαρθολομῖος Ed μαθθαῖος D, ματθαῖος ACς, ματθεος Ede

cum haec dixisset, uidentibus illis eleuatus est, et nubes suscepit (nubis acc.) eum ab oculis eorum. ¹⁰cumque intuerentur in caelum euntem illum (eum euntem in caelum), ecce duo uiri adstiterunt (adstet.) iuxta illos in uestibus albis, ¹¹qui et dixerunt Viri Galilaei, quid statis aspicientes in caelum? hic Iesus, qui adsumptus (ass.) est a uobis in caelum, sic ueniet quem admodum uidistis eum euntem in caelum. ¹²tunc reuersi sunt Hierosolymam (Hierus.) a monte qui uocatur oliueti, qui est iuxta Hierusalem, sabbati habens iter. ¹³et cum introissent, in cenaculum (caen.) ascenderunt, ubi manebant (-bat F), Petrus et Iohannes, Iacobus et Andreas, Philippus et Tho-mas, Bartholomeus et Mattheus (Mathaeus L), Iacobus Alphei (Alfei

4 (1, 13-17) ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

Ἰάκωβος Ἀλφαιίου καὶ Σίμων ὁ ζηλωτὴς καὶ Ἰούδας Ἰακώβου. 14οὗτοι πάντες ἦσαν προσηκρινούμενοι ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ σὺν γυναιξὶ καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.

5 15Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς Πέτρος ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν εἶπεν (ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἰκοσι) 16Ἄνδρες ἀδελφοί, ἴδετε πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος Δαυεὶδ περὶ Ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσιν Ἰησοῦν, 17ὅτι κατηριζομένης ἦν

1. αλφαιου ABCEς, ο του αλφαιου D και prius ABCEευς, om Dd ζηλωτης C 2. et (om 206) erant perseverantes omnes Cyp 203. 206 ομοθυμαδον ABCEευς, unanimes de Cyp 3. γυναιξὶ (-ξιν CE) ABCEευς Cyp, ταῖς γυναιξὶν καὶ τέκνοις (filiis) Dd μαριᾱ ACDς, μαριᾱ BE τη μητρὶ ABCEδυς et corr D, τητρὶ pr D, quae fuit (fuerat Cyp) mater e Cyp 203. 206 του ACDEς, om B τοις ACDδυ Cyp, συν τοις BEς 5. καὶ ἐν ABCυς, ἐν δε DEε et corr d, in v et pr d ταυταις ABCEδυς, illis ev cum surrexisset d, surgens e. surrexit Cyp 118 ο πετρος D ἐμμεσω ACE 6. ἀδελφῶν ABCυ, μαθητῶν DEδες Cyp εἶπεν om Cyp ἦν τε ABΕς, erat praeterea d, ἦν (fuit Cyp, erant e) δε CEυ Cyp 118, ἦν γὰρ D turba ev Cyp, multitudo d ονοματιῶν ABCδυς, non omnium d, ἀνδρῶν Eε, hominum v Cyp ἐπὶ το αὐτο ABCEευς, om d Cyp ὡς BDEς, ὡσεὶ AC ἑκατον εικοσι (-σει E, -σιν ς) ABCEς, ὅκ' D 7. εἶδε ABCEευς Orig 4,457^{ab} et corr D, δε Dδυ Iren 193 ἦν ABCυ Orig, ταυτην ἦν DEδες Iren προεῖπεν CDE 8. δια στοματος ABCEδυς Orig, ore Iren 8. 9. qui factus est dux hiis qui d Iren, qui fuit dux eorum qui ev 9. συλλαβουσιν E, συλλαβουσιν C ιησουν ABC, τον ιησουν DEς οτι ABCD Eευς Iren 193, qui dv κατηριζομένης C, adnumeratus d Iren, connum. e erat dev, fuit Iren

L al) [et om L] Simon zelotes (zelotis) et Iudas Iacobi. 14hi (hii) omnes erant perseuerantes unanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre Iesu et fratribus eius. (2) 15Et (om L al) in diebus illis exsurgens Petrus in medio fratrum dixit: erat autem turba nominum (sic F: hominum LV al) simul fere centum uiginti: 16Viri fratres, oportet impleri (impl.) scripturam (scriptura F) quam praedixit spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprehenderunt (conpr. pr F) Iesum; 17quia (qui pr L al) connu-

ἐν ἡμῖν καὶ ἔλαχεν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης. ¹⁸οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησεν μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, ¹⁹καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσιν τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλήμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλεκτῷ αὐτῶν Ἀκελδαμάχ, τουτέστιν χωρίον αἵματος. ²⁰γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν Γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λαβέτω ἕτερος. ²¹δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ ᾧ εἰσῆλθεν καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡ-

1. ἐν (inter) *ABCDEde Iren*, σὺν *ς* καὶ ἐλαχεν *ABCEdes*, ος (?) ἐλαχε *pr D* ministerium huius *pr d* 1. 2. μὲν οὖν] ergo *d*, igitur *e* 2. possedit *dv*, adquisivit *e* μισθοῦ *ABCDE*, τοῦ μισθοῦ *ς* ἀδικίας *ABCEevs*, add αὐτοῦ *Dd* πρηνὴς *AC* 3. πάντα *BCDEdevs*, om *A* σπλάγχνα *C*, σπλανχνα *D* καὶ *A BCEdevs*, o καὶ *D* 4. πᾶσι *C* ita ut vocaretur *e*, ita ut vocetur *d* 5. τῇ ἰδίᾳ (om *D*) διαλεκτῷ αὐτῶν *ABCDs*, τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν διαλεκτῷ *E*, lingua ipsorum *d*, ipsorum lingua *e* ἀκελδαμάχ *B*, ἀκελδαμαχ *A*, ἀκελδαμακ *E*, ἀκελδαμα *Cs*, ἀκελδαιμαχ *D*, aceldemach *d*, aceldamas *e* 6. χωρίον αἵματος *corr C* 7. ἡ] *ν pr D* ἔπαυλις] habitatio *d Iren* 193, domus *Hilar* 2, ager *e* αὐτοῦ *ABCEevs Iren Hil et corr d*, eorum *v et pr d* καὶ μὴ... αὐτῇ om *Hilar* ἐστω om *pr D* qui inhabitet *dv Iren*, qui inabitet *e* 8. λαβέτω *ABCD*, λαβοὶ *Es*, accipiat *ev Iren* 144 193 *Hil* 2, sumat *d* alter *e Iren* 193 *Hil*, alius *dv Iren* 144 *dei ABCs*, *di DE* 8. 9. τῶν (ex his qui) συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν *ABCEes*, eorum (ex his viris *corr*) qui venerunt (conven. *corr*) nobiscum virorum (om *corr*) *d* 9. ἐν *d*, cum *in e* χρόνῳ *ABCEs*, τῷ χρόνῳ *D* ὧ *ABC et corr D*, ὡς *pr D*, ἐν ὧ *Ees*, quoniam *d* introibit *d*, intraiit *e* ad nos *d*, inter nos *e*

meratus erat in nobis et sortitus est sortem ministerii huius. ¹⁸et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, et suspensus crepuit medius, et diffusa sunt omnia viscera eius, ¹⁹et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem, ita ut appellaretur ager ille lingua eorum Acheldamach (Acheldama *L*, Acheldemac *F*, Acheldemach *al*), hoc est ager sanguinis. ²⁰scriptum (-pt.) est enim in libro psalmorum Fiat (fiat) commemoratio (commemor. *F*) eorum (habitatio eius *L al*) deserta, et non sit qui inhabitet (hab.) in ea, et Episcopatum eius accipiat alius. ²¹oportet ergo ex his (hiis) uiris qui nobiscum sunt congregati (c. s. *L al*) in omni tempore quo intrauit et exiit inter

μᾶς ὁ κύριος Ἰησοῦς, ²²ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου
 ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήμφθη ἀπ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀνυστά-
 σεως αὐτοῦ σὺν ἡμῖν γενέσθαι ἕνα τούτων.» ²³καὶ ἔστησαν δύο,
 Ἰωσήφ τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν, ὃς ἐπεκλήθη Ἰούδας
 5 Ματθίαν. ²⁴καὶ προσευξάμενοι εἶπαν Σὺ κύριε καρδιογνώστα πάν-
 των, ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα ²⁵λαβεῖν τὸν
 τόπον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἀφ' ἧς παρέβη Ἰούδας
 πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον. ²⁶καὶ ἔδωκεν ἁλῆρους αὐτοῖς,
 καὶ ἔτισεν ὁ κληρὸς ἐπὶ Ματθίαν, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν
 10 ἑνδεκα ἀποστόλων.

1. ἰησους ABCEes, add χριστος Dd incipiens de ἰωαννου pr
 D, iohannens pr d 2. εως BCDEς, αχρι A ανελημφθη ADE,
 ανεληφθη Cς, adsumptus e 3. συν ημιν γενεσθαι ABCDdv,
 γενεσθαι συν ημιν Ees istorum d, ex his e και ABCDDς, add
 τουτων λεχθεντων Ee εστησαν ABCEes, εστησεν statuit Dd
 4. qui vocabatur ev, qui cognominatur d βαρσαββαν ABEE, βαρ-
 σαβαν Cς, βαρναβαν D, barnabas d cognominatus est ev, voca-
 tur d 5. ματθιαν ABCEes, matthias d, μαθθιαν D orantes
 dev ειπαν ABCD, ειπον Eς συ ABEEς, σοι C, om Dd
 6. ostende ev, designa d ον εξελεξω εκ τουτων των δυο ενα
 (ανα pr D) ABCDEdev, εκ τούτων τῶν δύο ἕνα ὃν ἐξελέξω ε
 6. 7. τον τοπον (add τον D) ABCDdv, τον κληρον Ees 7. αφ
 ABCDD, εξ Ees praevaricatus est ev, transgressus d 8. ire e,
 abire d τοπον τον ιδιον BDEς, locum suum dev, τοπον τον
 δικαιον A, ιδιον τοπον C αυτοις ABCv et corr D, αυτων DEdes
 9. o om pr D ματθιαν ABCEdes, μαθθιαν D συγκατεψη-
 φισθη (συνκ. ACE) ABCEes, dinumeratus est d, συψηφισθη D,
 συψηφισθηγε pr D 10. ιβ· D, ·xii· d

nos dominus Iesus, ²²incipiens a baptismo Iohannis usque in diem
 (die F) qua adsumptus (ass.) est a nobis, testem resurrectionis eius
 nobiscum fieri unum ex istis. ²³et statuerunt duos, Ioseph qui uoca-
 tur (vocabatur F al) Barsabas (Barsabban F, Barsabba L), qui
 cognominatus est Iustus, et Matthiam (Matthiam, Mathiam). ²⁴et oran-
 tes dixerunt Tu domine qui corda nosti omnium, ostende quem ele-
 geris ex his (hiis) duobus unum ²⁵accipere locum ministerii huius et
 apostolatus, de quo praevaricatus est Iudas ut abiret in locum suum.
²⁶et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Matthiam (Math. pr L),
 et adnumeratus (ann.) est cum undecim apostolis. (3) ¹Et cum comple-

¹Καὶ ἐν τῇ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς ἦσαν πάντες ὁμοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό. ²καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἤχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθεζόμενοι, ³καὶ ὥφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλώσσαι ὥσπερ πυρός, καὶ ἐκάθισεν ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, ⁴καὶ ἐπλήσθησαν πάντες πνεύματος ἁγίου καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδον ἀποφθέγγεσθαι αὐτοῖς. ⁵ἦσαν δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες ἐλλαβεῖς ἀπὸ παντὸς

1. καὶ ABCΕευς, καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμεραῖς ἐκείναις Dd ἐν τῷ συμπληροῦσθαι (συνπλ. ACE) ABCEς, cum complerentur eu, του συμπληροῦσθαι D, et cum implerentur d τὴν ἡμέραν ABCDEς, dies deu τῆς] τη C ἦσαν ABCΕdeς, οὐτῶν αὐτῶν D 2. πάντες ὁμοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ABC, ὁμοθυμαδόν (ἅπαντες ὁμ. ε) ἐπὶ τὸ αὐτὸ Eς, simul omnes in unum d, παντῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ D, in id ipsum simul e καὶ ABCΕdeυς Cypr 327, add εἶδον D ἐκ του ABCΕdeυς Cypr, ἐξ Orig 1,759^c, ἀπο E, om d sonus ev Cypr, echo d 3. φερομένης πνοῆς βιαίας ABCΕευς Orig 1,759^c, ferretur flatus vehemens Cypr, φερομένης βιαίας πνοῆς D, ferretur violentus spiritus d ὅλον ABCEς, παντὰ D, totam dv, totum Cypr, omnem e domum ubi deu, illum locum in quo Cypr 4. καθεζόμενοι CD, καθημένοι ABEς αὐτοῖς] eius d διαμεριζόμεναι γλώσσαις ABCDEευς Orig 3,256^a (1,759^c), dividi linguae d, linguae divisae Cypr 327 5. καὶ ἐκάθισεν Bd, ἐκάθισεν τε (δε Ce) ACEευς, καὶ ἐκάθισαν τε D, qui et insedit Cypr super unum de, in unum Cypr καὶ ἐπλήσθησαν bis Ee 6. πάντες AB DE, ἅπαντες Cς, omnes ev Cypr, universi d ἤρξαντο pr D ἐτερεῖς C 7. πνεῦμα ABCDdς, add τὸ ἅγιον Eev ἀποφθέγγεσθαι αὐτοῖς ABCDdv, αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι (nuntiare) Ees 7. 8. ἦσαν δε ἐν (εἰς A) ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες ἰουδαῖοι ἄνδρες ἐλλαβεῖς (timentes dominum Hil) ABvς Hil 30, ἦσαν δε ἐν ἱερ. ἰουδ. κατοικ. ἄνδρες ἐλλαβεῖς (timorati deu) Ee, ἦσαν δε κατοικ. ἐν ἱερ. ἄνδρες ἰουδ. ἐλλ. C, ἐν ἱερ. ἦσαν κατοικ. ἰουδ. ἐλλαβ. ἄνδρες Dd 8. ἀπο ABCDEdς Hil, ex e

rentur (compl.) dies pentecostes (-sten L), erant omnes pariter in eodem loco. ²et factus est repente de caelo sonus tanquam aduenientis spiritus vehementis et repleuit totam domum ubi erant sedentes, ³et apparuerunt illis dispersitae (-te) linguae tanquam ignis, seditque supra singulos eorum, ⁴et repleti sunt omnes spiritu (-tas) sancto et coeperunt loqui variis (aliis F) linguis prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. ⁵erant autem in Hierusalem habitantes Iudaei,

ἐθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν· ὁγενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης
 συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἰς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ
 διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. ἔξίσταντο δὲ καὶ ἐθαύμαζον λέγοντες
 Οὐχ ἰδοὺ ἅπαντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι; καὶ πῶς
 ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθη-
 μεν, ἑΠάρθοι καὶ Μηδοὶ καὶ Ἑλαμίται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν
 Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν
 Ἀσίαν, ἑΦρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς
 Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, ἑΙου-
 10 δαῖοι τε καὶ προσήλυτοι, ἑΚρήτες καὶ Ἀραβες, ἀκούομεν λαλούν-

1. τῶν] quae sunt de, quae est v Hil cumquāe facta esset d
2. συνῆλθε (-θεν CE) ABCDEδν, congregata est e confu-
 saesunt d quia e, qui pr d ηκουον ADEdes, ηκουεν C, audiebat
 v, ηκουσεν B εις ABCDdeus, om E 2. 3. τη ιδια (sua) δια-
 λεκτω (lingua) λαουντων αυτων ABCEes, λαουντας ταις γλωσσ-
 σαις αυτων D, loquentes eos lingua sua d 3. δε Bdd, add παν-
 τες ACEeus λεγοντες ABC, add προς αλληλους DEdes 4. ουχ
 DE, ουχι B, ουκ Ας. ουκ ιδιου C απαντες ACD, παντες BEs,
 universi d, omnes ev εισιν οι λαουντες ABDEdes, οι λαουντες
 εισιν C 5. ακουομεν εκαστος (unus quisque de) ABCDdes, εκα-
 στος ακουομεν Ee τη ιδια (propria) διαλεκτω ημων ABCdes et
 corr D, τη ιδια (propria) ημων διαλεκτω Ee, την διαλεκτον ημων
 pr D εγεννηθημεν BCDs et corr E, εγεννηθημεν A et pr E
6. ελαμιται Es, ελαμειται AD, αιλαμειται Bd, haelamitae e, εμα-
 λιται C και οι ABCDEdeus, οι pr D 7. τε ABCEes et corr
 D, om Dd καμπαδοκιαν A, παμπαδοκιαν C 8. τε ABCEes,
 om Dd πανφυλιαν C αιγυπτον ABCEdeus, add τε D
9. λιβυης ABCEs et corr D, lybiae d, λιβουης pr D, libvae e
 τῆς] quae e, qui est d cyrenen e peregrinantes e, qui
 hic demorantur d 10. τε om d proselyti d, advenae e
 κρητις ABCEeus, κρηταις corr D, κρητης pr D, cretenses d
 αραβοι pr D, arabi d audivimus dv

uiri (uiris) religiosi ex omni natione quae sub caelo est: ⁶facta autem hac uoce conuenit multitudo et mente confusa est, quoniam audiebat unus quisque lingua sua illos loquentes. ⁷stuebant autem omnes et mirabantur [ad inuicem] dicentes Nonne ecce omnes (omn. ecce L) isti qui loquuntur Galilaei sunt? ⁸et quomodo nos audiui-
 mus unus quisque lingua nostra (sic F: linguam nostram L al) in qua nati sumus, ⁹Parthi et Medi et Elamitae, et qui habitant Me-
 sopotamiam [et FL] Iudaeam et Cappadociam, Pontum et Asiam,
¹⁰Phrygiam (Frig.) et Pamphiliam, Aegyptum et partes Lybiae (Li-
 bie) quae est circa Cyrenen, et aduenae Romani, Iudaei quoque et
 proselyti (proseliti), ¹¹Cretes et Arabes, audiuius loquentes eos (e.

των αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ; ¹²ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες Τί θέλει τοῦτο εἶναι; ¹³ἕτεροι δὲ διαχλευάζοντες ἔλεγον ὅτι γλεῦκους μιμεστωμένοι εἰσίν. ¹⁴σταθεῖς δὲ ὁ Πέτρος σὺν τοῖς ἑνδεκα ἐπῆρεν τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγγετο αὐτοῖς Ἀνδρες Ἰουδαῖοι καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλὴμ πάντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. ¹⁵οὐ γὰρ ὥς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε οὗτοι μεθύουσιν (ἔστιν γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας), ¹⁶ἀλλὰ τοῦτό ἐστιν τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ, ¹⁷καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἰσχυταῖς ἡμέραις, λέγει ὁ Θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ¹⁰

2. δε *ABCDE*ευς, om d διηπορουν *ACDE*ς, διηπορουντο *B* αλλον *ABCE*ευς, add ἐπι τω γεγονοτι και *D*, add quod factum est et d
 2. 3. τι θελει τουτο ειναι (esse hoc) *BCDd*, τι τουτο θελει ειναι *A*, τι αν θελοι (quidnam vult) τουτο ειναι *E*ς
 3. διαχλευαζοντες (χλευαζ. *E*ς) ελεγον *ABCE*ευς et corr *D*, διεχλευαζον λεγοντες *Dd* γλενκους *ABCE*ς, add ουτοι *Dd*
 4. σταθεις *ABCE*ευς, τοτε σταθεις pr *D*, cum stetit d o *ABD*, om *CE*ς ενδεκα *ABCE*ευς, ενδεκα (δεκα pr) αποστολοις *Dd* επηρεν *ABCDE*ευς, et elebabit d, add πρωτος d et pr *D*
 5. αυτου *ABCD*δνς, add προτερον prior *E*ς απεφθεγγετο *ABCE*ς, locutus est ev, ειπεν *Dd* αυτοις *ABE*ευς, add λεγων *C*, om *Dd* 6. οι om *C* παντες (omnes) *ABCE* et ante οι κατοικ. *Dd*, απαντες *E*ς ημειν pr *D* και om *Dd*
 7. ausilate d 8. μεθνwsιν *C* εστιν γαρ ωρα *ABCE*ς et corr *D*, ουσης ωρας *D*, cum sit hora ev *Iren* 193 9. ιωηλ και *ABCE*ευς, om *Dd* *Iren* Hil 962 10. εστιαι *ADE*δενς *Iren* Hil, add μετα ταυτα *BC* 9. 10. εν ταις ισχυταις (-τες *C*) ημεραις *ACDE*δενς *Iren* Hil, om *B* 10. ο θεος *ABC*ς, κυριος *DE*δεν *Iren* 193 Hil 962 εκχαιω *C*, effundam dev *Iren* Hil απο (de) του πνευματος *ABCE*ευς *Orig* 1,465^c *Iren* Hil, spiritum d

1. *F*) nostris linguis magnalia dei? ¹²stupebant autem omnes et mirabantur ad invicem dicentes Quidnam hoc vult esse? ¹³alii autem inridentes dicebant quia musto pleni sunt isti. (4) ¹⁴Stans autem Petrus cum undecim eleuavit (leu. *L*?) uocem suam et locutus (loquutus) est eis Viri Iudaei et qui habitatis Hierusalem universi, hoc uobis notum sit, et auribus percipite uerba mea. ¹⁵non enim sicut uos aestimatis (est.) hi (hui) ebrui sunt, cum sit hora diei (die pr *F*) tertia (tercia), ¹⁶sed hoc est quod dictum est per prophetam Iohel, ¹⁷Et erit in nouissimis diebus, dicit dominus, effundam de spiritu meo

ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ἡμῶν καὶ αἱ θυγα-
 τῆρες ἡμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ἡμῶν ὁράσεις ὕψονται, καὶ οἱ πρεσ-
 βύτεροι ἡμῶν ἐνυπνίοις ἐνυπνισθῇσονται. ¹⁸καὶ γε ἐπὶ τοὺς δού-
 λους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ
⁵ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσιν. ¹⁹καὶ δώσω τέρατα
 ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ
 καὶ ἄτμιδα καπνοῦ. ²⁰ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος καὶ ἡ
 σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἔλθῃ ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπι-
 φανῇ. ²¹καὶ ἴσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα κυρίου σω-
¹⁰ θήσεται. ²²ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους.
 Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον

11. ἀποδεδειγμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ

1. ἐπὶ (in Iren Hil) πᾶσαν σάρκα ABCEdeus Orig Iren Hil et corr
 D, ἐπὶ πᾶσας σαρκας pr D υμῶν ABCEeus, αὐτῶν Dd Hil
 καὶ αἱ θυγατρῆς corr C αἱ om D filias pr d 2. υμῶν
 ABCEus, αὐτῶν Dd Hil, om C υμῶν alterum ABCEeus, om Dd
 ορασεῖ pr D 3. υμῶν ABus, om DEde et pr C? ἐνυπνίοις
 ABC et corr D, ἐνυπνία Eς, somnia dev, om pr D γε ABCEeus,
 εγω d et pr D 4. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ABCEeus, om Dd
 ἐκχεῶς A 5. ἀπο (de) τοῦ πνεύματος ABCEdeus, spiritum d
 καὶ προφητεύσουσιν om Dd δώσω E 6. ἄνω BCDEdeus, om A
 super terram e, in terra dv 6. 7. αἷμα . . . καπνον ABCEus,
 om Dd 7. μεταστρεφῇσεται ABCEdeus, μεταστρεφεται pr D,
 μεταστρεφῇσεται corr D εἰσκοτος D, in tenebris d 8. in san-
 guine d πρὶν ACDE, πρὶν η Bς ἡμέραν BD, τὴν ἡμ.
 ACEς καὶ ἐπιφανῇ ABCEus, om Dd 9. ἂν ACDς, εἰαν BE
 τοῦ κυρίου D 10. Ἰσραηλεῖται Ede τούτους ABCEdeus,
 meos Iren 193 11. ναζωραῖον pr D, nazarenum v Iren ἀπο
 τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον (δοκιμασμένον D, probatum d, designatum
 e) AEde et pr D, ἀποδεδειγμένον ἀπο τοῦ θεοῦ BCv Iren et corr D

super omnem carnem, et prophetabunt filii uestri et filiae uestrae, et
 iuvenes uestri uisiones uidebunt, et seniores uestri somnia somnia-
 bunt. ¹⁸et quidem super seruos meos et [super L al] ancillas meas
 in diebus illis effundam de spiritu meo, et prophetabunt. ¹⁹et dabo
 prodigia in caelo sursum et signa in terra deorsum, sanguinem et
 (om al) ignem et uaporem fumi. ²⁰sol conuertetur in tenebras et luna
 in sanguinem, ante quam ueniat dies domini magnus et manifestus.
²¹et erit (om al), omnis quicumque inuocauerit nomen domini saluus
 erit. (5) ²²Viri Israhelitae, audite uerba haec. Iesum Nazarenum, ui-
 rum adprobatum a deo in uobis uirtutibus et prodigiis et signis quae

εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασιν καὶ σημείοις οἷς ἐποίησεν δι' αὐτοῦ
ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς αὐτοὶ οἶδατε, ²³τοῦτον τῇ ὀρισμένῃ
βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ ἔκδοτον διὰ χειρὸς ἀνόμιον προσ-
πῆξαντες ἀνείλατε, ²⁴ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησεν λύσας τὰς ὁδῖνας τοῦ
θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ἐπ' αὐτοῦ. ⁵
²⁵Δαυεὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν Προορώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου
διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. ²⁶διὰ τοῦτο
ὑπερφάνθη ἡ καρδία μου καὶ ἡγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου, ἔτι δὲ
καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐφ' ἐλπίδι, ²⁷ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις
τὴν ψυχὴν μου εἰς Αἶδην οὐδὲ δώσεις τὸν ὕσιόν σου ἰδεῖν διαφθο-

1. εἰς ὑμᾶς (ημᾶς pr D) ABCDEς, in vobis dev Iren δύνα-
μεσι (-σει D) καὶ τέρασιν AD, δυναμεισιν καὶ τέρασιν CE
οἰς ABCDEdevs Iren, οσα pr D 1. 2. δι' αὐτοῦ ο (om C) θεός
ABCDdovs Iren, ο θεός δι' αὐτοῦ Ee 2. ἐμμεσῶ ACE αὐτοὶ
ABCDd Iren, καὶ αὐτοὶ ε, ὑμεῖς πάντες Ee 3. ἐκδοτον ABCD
Evs Iren, ceditum e, auditum pr d, editum corr d, add λαβοντες
(accipientes e, accepistis d) DEdes χειρὸς ABCD, χειρῶν Edevs
Iren adfixum d, adfigentes ev Iren 4. ἀνείλατε (-ται E) AB
CDE, ἀνείλετε ε λύσας ABCDς, solutis dv Iren, λύσας (solvens)
δι' αὐτοῦ Ee gemitibus corr d, amitibus pr d 4. 5. τοῦ θά-
νατου ABCEς, τοῦ αἰδου D, inferni ev, inferorum Iren 193, infe-
riorum d 5. καθότι ABCDEς, propter quod e, quoniam d Iren
193 possibile non esset d αὐτοῦ ABCDEdevs, eis Iren
6. γὰρ ABCDς, μὲν γὰρ E, enim dev Iren εἰς (εἰ pr D) αὐτοῦ
BCDEdevs Iren, εἰς αὐτὴν A προορώμην ACDE, προωρωμὴν
Bς κυρίον ABCEdevs Iren, add μου Dd 7. a dextris Iren, a
dextra d, in dextris e 8. ὑπερφάνθη ABCDE, ἐύφρ. ε ἡ καρ-
δία μου ACDEdevs Iren, μου ἡ καρδία B 8. 9. adhuc autem et
d, insuper et ev Iren 9. requiescet Iren, inhabitavit de εφ' ἐλ-
πίδι CD, ἐπ' ἐλπ. ABEς, in spe ev Iren, in spem d ἐγκαταλεί-
ψεις (-λιψις E) DE 10. εἰς αἶδην ABCD, εἰς αἰδου Eς, in in-
ferno ev Iren, apud inferos d

fecit per illum deus in medio uestri, sicut uos scitis, ²³hunc definito
consilio et (om L) praesentia dei traditum per manus iniquorum
adfigentes (affig.) interemistis; ²⁴quem deus suscitavit solutis dolori-
bus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. ²⁵David
enim dicit in eam Providebam dominum coram me (in conspectu
meo) semper, quoniam a dextris meis est (d. est mihi L al), ne com-
mouear. ²⁶propter hoc laetatum (laetatus F, delectatum L al) est
cor meum et exultavit lingua mea, insuper et caro mea requiescit
(-cet) in spe, ²⁷quoniam non derelinques (-quis) animam meam in
(om al) inferno nec (neque F) dabis sanctum tuum uidere corruptio-

ράν. ²⁸ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου. ²⁹ἄνδρες ἀδελφοί, ἔξόν ἐλπεῖν μετὰ παρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυεὶδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησεν καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνήμα αὐτοῦ ἔστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. ³⁰προφήτης οὖν ὑπάρχων καὶ εἰδὼς ὅτι ὕψω ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὁσφύος αὐτοῦ καθίσαι ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, ³¹προϊδὼν ἐλάλησεν περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ, ὅτι οὕτε ἐγκατελείφθη εἰς Αἶδου οὔτε ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδεν διαφθοράν.

1. γνωρισας pr D, demonstrasti e εὐφροσύνης BCDEς et rec A, iucunditate d, εὐφροσύνην pr A, laetitiam pr e 2. ἐξόν ABCD Eς, licet (-ceat e) mihi de παρησίας C 3. patriarcha d davit e οτι και ABCDEς, quia d 4. μνήμα ABCE, μνημιον D εν ABCEς, παρ Ddev usque in hunc diem d 5. προφήτης ουν (autem Iren) υπαρχων ABCDEς Iren 193, cum esset autem propheta d ειδως ABCDEς Iren et corr D, sciens e, ειδων pr D ωμοσεν (ωμασεν D) αυτω ABCDEς, ei iuravit Iren 6. καρπου της οσφυος ABCEς, fructu ventris Iren, καρπου της καρδιας D, fructum de praecordia d αυτου ABCD Iren, αυτου αναστησαι (suscitare) τον χριστον και Eς, αυτου κατα σαρκαν αναστησαι (suscitare) τον χριστον και (om d) Dd, αυτου το κατα σάρκα αναστήσιν τον χριστον, ε καθεισαι AE, collocare d επι τον θρονον ABCD, επι του θρονου Eς, super thronum de, in throno Iren 7. προειδων (-δως D) ελαλησεν περι της (om B) ABCDEς Iren, om d et pr D resurrectione dev Iren 7. 8. οὐ γάρ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾧδου κατελήφθη καὶ ἡ σὰρξ αὐτοῦ οὐκ οἶδε διαφθοράν. Orig 2,622^a 7. οτει D 8. ουτε εγκατελειφθη (ενκαταλ. pr D, εγκατελ. corr D, εγκατελημφθη C) ABCDdev Iren, ουκ εγκατελειφθη E, οὐ κατελείφθη ε, add η ψυχη αυτου Eς εις υδου ACDEς, εις αδην B, in inferno ev, apud inferos d Iren ουτε ACD, ουδε BEς ειδειν pr D

nem. ²⁸notas fecisti mihi (m. f. L al) vias vitae, replebis me iucunditate (-tem F, ioc. al) cum facie tua. ²⁹viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam [et L al] defunctus est et sepultus est, et sepulchrum (sepulcr. al) eius est apud vos usque in hodiernum diem. ³⁰propheta igitur cum esset et sciret quia iure iurando iurasset illi deus de fructu lumbi (uentris L) eius sedere super sedem eius, ³¹prouidens locutus (loqu.) est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno neque caro eius uidit

³²τούτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεός, οὗ πάντες ἡμεῖς ἰσμεν μαρτυρεῖς. ³³τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθεὶς τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξέχεεν τοῦτο ὃ ἡμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. ³⁴οὐ γὰρ Δαυεὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανούς, λέγει δὲ αὐτός· Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ³⁵ἕως ἄν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ³⁶ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς ὁ οἶκος Ἰσραὴλ ὅτι καὶ κύριον αὐτὸν καὶ χριστὸν ὁ θεὸς ἐποίησεν, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ἡμεῖς ἑσταυρώσατε. ³⁷ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τὴν καρδίαν,

1. τουτον ABCDus Iren, add ουν Ede 1. 2. παντες ημεις ισμεν μαρτυρεῖς ABCEes, παντες ημεις μαρτυρεῖς ισμεν D, nos omnes sumus testes (t. s. d) d Iren 2. τη δεξια ουν ABCDEdeus, qui dextera Iren την τε επαγγελιαν ABCEs, και την επαγγελιαν D, et pollicitationem d, et repromissionem e, repromissionem Iren 2. 3. του πνευματος του αγιου ABCEden, του αγιου πνευματος Ds Iren 193 3. accepta d, accipiens e Iren εξεχειν ABCDEes Iren, effundit e 3. 4. τουτο ο υμεις ABC et corr D, τουτο το δωρον (domum e, om s) ο νυν υμεις Ees, donationem hanc quam vos nunc Iren, υμειν ο d et pr D, add και BDD 4. βλεπεται και ακουεται E, vidistis et audistis d 5. λεγει δε ABCEes Iren, ειρηκεν γαρ Dd ειπεν ο ABCEdes Iren 193, λεγει D a (ad e) dextris e Iren, ad dexteram d 6. αν om pr D ponam dev Iren τους εκθρους E, τους (του pr) εκθρους D scabillum e, scamillum d, suppedaneum Iren 7. certissime v Iren, diligenter e, pro certo d πας ο CD, πας ABEs, omnis d Iren istrahel de και ABCDEden Iren, om s 8. αυτον και χριστον ABCv Iren et corr D, και χριστον αυτον Ees, και χριστον Dd ο θεος εποιησεν (εποησιν C) ACDEden Iren, εποιησιν ο θεος B τον om pr D 9. ακουσαντες (audientes) δε ABCEs, ακουσαντες ουν E, τοτε παντες οι συνελθοντες (qui convenerant) ακουσαντες (exaudientes) Dd καιτηνυγησαν E την καρδια ABC, τη καρδια DEs, corde dev

corruptionem. ³²hunc Iesum resuscitavit deus, cuius (cui *F al*) omnes nos (om *al*) testes sumus. ³³dextera igitur dei exaltatus et promissione spiritus sancti accepta a patre effudit hunc quem (hoc donum quod) uos uidetis et auditis (audistis *F*). ³⁴non enim David ascendit in caelos (-lum): dicit autem ipse Dixit (Dicit *L*) dominus domino meo Sede a dextris meis ³⁵donec ponam inimicos tuos scabillum (scabell.) pedum tuorum. ³⁶certissime ergo sciat omnis domus Israhel quia et dominum eum et Christum deus fecit, hunc Iesum quem uos cruci fixistis. ³⁷his [autem *L al*] auditis conpuncti (comp.) sunt corde

εἰπόν τε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους τί ποιή-
σομεν, ἄνδρες ἀδελφοί; ³⁸Πέτρος δὲ πρὸς αὐτοὺς «Μετανοήσατε,
καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ εἰς
ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν, καὶ λήμψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου
5 πνεύματος· ³⁹ὑμῖν γὰρ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν
καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακράν, οὓς ἂν προσκαλέσῃται κύριος ὁ θεὸς
ὑμῶν.» ⁴⁰ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρατο, καὶ παρεκάλει

1. εἶπον τε ABCς, καὶ εἶπον E, et dixerunt e, καὶ τινες ἐξ αὐτῶν
εἶπαν (εἰποντες corr D, dixerunt) Dd καὶ ABCDEς, et ad dev
λοιποὺς om Dd τι ABCEυς, add οὖν Dd Iren 193 ποιησο-
μεν BDδευς Iren, ποιησωμεν ACE 2. ἀδελφοὶ ABCυς, add υπο-
διξάτε ἡμῖν DEde petrus autrūs autem d πρὸς αὐτοὺς ABC,
εφη (ait e) πρὸς αὐτοὺς Ees, πρὸς αὐτοὺς φησιν (ait) Dd
μετανοήσατε BDEdes Iren 193 Cypr 134 Lucif 20, add φησιν AC
3. ἐν BCD, ἐπὶ AEς, in dev Iren Cypr Lucif ονοματι ABCς
Iren, add τοῦ κυρίου DEde Cypr et add nostri Lucif 3. 4. in re-
missa Iren, in remissione d 4. τῶν ABC, om DEς ὑμῶν ABυ,
ἡμῶν C, om DEdes Iren Cypr Lucif λήμψεσθε (λήψ. ε) ABC
DEυς Iren Cypr Lucif, accipite d donum ev Iren 193 Cypr 134
Lucif 20, gratiam d 4. 5. τοῦ ἁγίου πνεύματος ABCDEes,
sanctum spiritum d, spiritus sancti Iren Cypr Lucif 5. vobis ev
Cypr Lucif, nobis d haec promissio (repr. d) d Cypr Lucif
ὑμῶν ABCEυς Cypr Lucif, ἡμῶν Dd 6. πᾶσι ACDς, πᾶσιν E
τοῖς (τοι pr D) εἰς μακράν ABCDEς, qui longe sunt ev Lucif, qui
in longinquo d, deinceps Cypr οὓς αν AC, οσους αν BDEς,
quoscumque ev Cypr Lucif, quos d 7. noster dev Cypr 134, vester
Lucif τε ABCEdevς Lucif 20, δε D πλείοσι (-σιν CDE)
ABCDEυς, plurimis ev Lucif διεμαρτύρατο ABCDE, testificatus
est ev, διεμαρτύρετο ε, contestabatur d Lucif

et dixerunt (om al) ad Petrum [dixerunt al] et ad reliquos aposto-
los Quid faciemus, viri fratres? (6) ³⁸Petrus uero ad illos Paeni-
tentiam, inquit (inquit pr F al, om al), agite, et baptizetur unus
quisque [uestrum om F al] in nomine [domini L] Iesu Christi in re-
missionem peccatorum uestrorum, et accipietis donum sancti spiritus
(spir. sancti): ³⁹nobis enim est (est enim) repromissio, et filiis uestris
et omnibus qui longe sunt, quoscumque aduocauerit dominus deus
noster. ⁴⁰aliis etiam uerbis pluribus (plurimis L al) testificatus est,

αὐτοὺς λέγων Σώθητε ἀπὸ τῆς γενιᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης. ⁴¹οὐ μὲν οὖν ἀποδεξιόμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὥσπερ τρισχιλίας· ⁴²ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες [ἐν] τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ, τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς. ⁴³ἐγίνετο δὲ πάση ψυχῇ ⁵ φόβος, πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο. ⁴⁴πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά, ⁴⁵καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διμερίζον

1. αὐτοὺς ABCDdν Lucif, om Ees salvamini ev, salvi estote d, eripite vos Lucif a ev Lucif, ex d της σκολιας (κολιας C) ταυτης ABCEes, ταυτης της σκολιας Dνν Lucif 1. 2. οἱ μὲν οὖν ABCDEs, li ergo d, illi quidem e, add ασμενωs Ees
2. ἀποδεξιόμενοι ABCEs, recipientes e, πιστευσαντες credentes Dd sermoni d 3. ἐν τῇ ἡμερᾷ ἐκείνῃ ABC, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμερᾷ Dd, τῇ ἡμερᾷ ἐκείνῃ Ees τρισχειλίας D ἦσαν δὲ ABCEes, καὶ ἦσαν Dd perseverantes dv, adstantes e 4. ἐν Adv, om BC DEes ἀποστόλων ABCEes, add ἐν ἱερουσαλημ Dd καὶ AB CDEes, et in d 4. 5. τῇ κλάσει ABCD, καὶ (καὶ E) τῇ κλάσει Ees et corr D, fractionis dv ἐγίνετο ABCDν, nascebatur d, ἐγένετο Ees autem ev, quoque d 6. τε ACEdeus et corr D, δὲ B, om pr D σημεῖα ABCDdνs, σημεῖα οὐ μικρὰ (minima) Ee δια τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο BDdνs, ἐγίνετο δια τῶν ἀποστόλων AC, δια τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐτινοντο E, per manibus ap. fiebant e, add ἐν ἱερουσαλημ Ee et add φόβος τε τὴν μέγαν ἐπὶ παντὸς ACν 7. πάντες δὲ BEes Orig 2,673^a, καὶ πάντες δὲ AC, πάντες τε Dνν πιστευοντες ACDEdeus, πιστευσαντες B Orig ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ (in unum de) καὶ ACDEdeus, ἐπὶ τὸ αὐτὸ B Orig ἅπαντα ABCEs Orig, πάντα D, omnia dev 8. τὰ κτήματα καὶ τὰς ABCEes, οσοὶ κτήματα εἶχον ἡ D, qui possessiones habebant et d vendebant ev, distrahebant d διμερίζον BCD Ees, ἐμερίζον A, dispartiebantur d, dividebant ev

et exhortabatur (exort.) eos dicens Saluamini a generatione ista prava. (7) ⁴¹Qui ergo receperunt (recip.) sermonem eius, baptizati sunt, et adpositae (app.) sunt in die illa (illa d. L al) animae circiter tria milia: ⁴²erant autem (enim F) perseverantes in doctrina apostolorum et communicatione fractionis (fracciones) panis et orationibus. ⁴³fiebat autem omni animae timor. multa quoque prodigia et signa per apostolos fiebant in Hierusalem, et metus erat magnus in universis. ⁴⁴omnes etiam qui credebant erant pariter et habebant omnia communia, ⁴⁵possessiones et substantias vendebant, [et dividebant om al]

αὐτὰ πῶσιν καθότι ἄν τις χρεῖαν εἶχεν, ⁴⁶καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, ⁴⁷αἰνοῦντες τὸν θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν ἐπὶ τὸ αὐτό.

Πέτρος δὲ καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην. ²καὶ τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὠραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύ-

1. πᾶσιν ABCEευς, καθ' ἡμεραν πασι Dd καθ' οτι (tois pr D) αν τις (cui e) χριαν ειχεν ABCEευς, secundum quod qui opus erat d καθ' ἡμεραν ABCEευς, παντες Dd, καθ' ἡμεραν παντες corr D προσκαρτερουντες ABCEδυς, προσεκαρτερουν D, perseverabant d 2. ὁμοθυμαδον (unanimis e) εν τω ιερω ABE ευς, εν τω ιερω ὁμοθυμαδον C, εν τω ιερω και κατ οικους (add αν pr) επι το αυτο (in id ipsum) Dd κλωντες τε κατ οικον (circa domos, om D) αρτον ABCEευς, capiebant panes d 3. accipientes cibum d in d, cum eu 4. ενουντες C, laudem dicentes d ολον (universum e) τον λαον ABCEευς Orig 2,673^b, ολον (totum) τον κοσμον Dd autem autem d 5. επι το αυτο AB Cυ, επι το αυτο (in unum) εν τη εκκλησια Dd, τη εκκλησια Ees 6. πετρος δε ABCυ Lucif 199, επι (in) το αυτο δε πετρος Ees, εν δε ταις ημεραις ταυταις (ipsis) πετρος Dd ιωαννης Dd ανεβεννον C, αναβεννον A ιερων ABCEευς Lucif, add το δελεινον (ad vesperum) Dd ad horam deu Lucif 7. της προσευχης την ενατην (ἐνν. 5) ABCEευς Lucif, ενατητη (την ενατην της corr D et d) προσευχης Dd και ABCEευς Lucif, add ιδον d et pr D 8. υπαρχων ABCEυς, constitutus e, om Dd Lucif quotidie ponebant Lucif πρὸς] ad deu Lucif, ante Iren 194 9. θυραν ABCDς, πυλην E, ianuam de Lucif, portam v

illa omnibus prout cuique opus erat, ⁴⁶cotidie quoque perdurantes unanimiter (unian.) in templo, et frangentes circa domos (domus L) panem, sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis, ⁴⁷conlaudantes deum et habentes gratiam ad omnem plebem. dominus autem augebat qui salui fierent cotidie (cottidie F) in id ipsum. (8) Petrus autem et Iohannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. ²et quidam uir qui erat claudus (cludus) ex utero matris suae, baiulabatur (baiol.); quem ponebant cotidie (cottid. F) ad portam templi quae dicitur speciosa, ut peteret elemosynam ab

την παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν· ὃς ἰδὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερόν ἡρώτα ἐλεημοσύνην λαβεῖν. Ἀτενίσας δὲ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ Ἰωάννῃ εἶπεν Βλέψον εἰς ἡμᾶς. ὃ δὲ ἐπέχεν αὐτοῖς προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν. Ἐἶπεν δὲ Πέτρος Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι. ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ἔγειρε καὶ περιπάτει. Ἔκαὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς

1. παρα των εισπορευομενων ABCEevs Lucif et corr D, παρ αυτων εισπορευομενων αυτων pr D, ab his qui ingrediebantur d os ABCEes, hic Lucif, ουτος ατενισας (respiciens) τοις οφθαλμοις αυτου και (et) Dd ιδων ABDevz Lucif, ιδων CE et corr D, vidit d 2. ιωαννην D μελλοντας εισιεναι (ειναι pr D) ABCD Edevs, intro euntes Lucif ηρωτα (εφ. C) ABCEevs Lucif, add αυτους Dd λαβειν ABCz et add παρ αυτων Ee, om Dd Lucif 199 3. ατενισας ABCEz, intendens Lucif, εμβλεψας D, intuitus d, intuens ev o πετρος D, πετρος C συν ιωαννη corr D, συν ιωαννην και pr D, cum iohannem et d βλεψον ABCEz, aspice d Lucif, respice ev, ατενισον D 4. in nos Lucif, in nobis a, ad nos d ad ille dv Lucif, qui e επειχεν ABCEz, adtendebat d, respexit e Lucif, ατενισας D eos de, in eos Lucif τι παρ αυτων (αυτου C) λαβειν ABCz, λαβειν (se accepturum) τι παρ αυτων Ee, τι λαβειν απ αυτων Dd, se aliquid accepturum ab eis v Lucif 5. ειπεν δε (add o D) πετρος BDEdevs et add ad eum Cypr 323, ait autem illi petrus Lucif 199, πετρος δε ειπεν ACv αργυριον ABCEdevs Iren 194 Hil 287 Lucif, add quidem Cypr ουκ C est mihi dev Iren Cypr Hilar, habeo Lucif 5. 6. o δε ABCEdevs Iren Cypr Hil 287 bis, quod d, sed quod Lucif 6. ονοματι ABCEdevs Iren Cypr Lucif, add domini nostri Hilar 287 6. 7. του ναζοραιου CD, om Hilar 7. εγειρε (-ραι Cz) και ACEevs Iren Cypr Hilar Lucif, om BDD 7 seq. και πιάσας... ηγειριν αυτον om Iren 194 7. adprahensum d, adprehendens e, apprehensa Cypr Lucif αυτον της δεξιης χειρος ABCEdevs, dextra manu eius Lucif, manu eius dextera Cypr

Intro euntibus in templum. 3is (his pr F) cum uidisset Petrum et Iohannem incipientes intro ire in templum (templo L), rogabat ut elemosynam (-sinam) acciperet. 4intuens autem [in L al] eum Petrus cum Iohanne dixit Respice in nos. 5at (ad pr F) ille intende- bat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis. 6Petrus autem dixit Argentum et aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do (do tibi F, tibi dabo L). in nomine Iesu Christi Nazareni surge et ambula. 7et adprahensa (appreh.) eius (ei L al) manu (m. eius

ἤγειρεν αὐτὸν· παραχρῆμα δὲ ἰσπεριώθησαν αἱ βάσεις αὐτοῦ
καὶ τὰ σφυρά, ⁸καὶ ἑξαλλόμενος ἵστη, καὶ περιπατεῖ, καὶ εἰ-
σῆλθεν σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἀλλόμενος [καὶ]
αἰνῶν τὸν Θεόν. ⁹καὶ εἶδεν πᾶς ὁ λαὸς αὐτὸν περιπατοῦντα καὶ
⁵αἰνοῦντα τὸν Θεόν ¹⁰(ἐπεγίνωσκον δὲ αὐτόν, ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ πρὸς
τὴν ἑλεμμοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὥραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ), καὶ
ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ.
¹¹κρατοῦντος δὲ αὐτοῦ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην συνέδραμιν

1. αὐτον ABCv Cypr Lucif, om DEdes παραχρῆμα δε ABCEes,
confestimque Lucif 199, et statim Iren, καὶ παραχρῆμα ἱσταθῇ
καὶ Dd ἰσπεριώθησαν αἱ βάσεις (pedes) αὐτου ABC Lucif,
ἰσπεριώθησαν (ἑσταιρ. D) αὐτου αἱ βάσεις (uases d, gressi e) DE
des, eius confirmati sunt gressus Iren 2. σφυδρα A, φνδρα C,
crura d et exiliens (cum exsiluisset d) stetit dev Lucif, om Iren
περιπατεῖ ABCvs Iren Lucif, add χαιρων (χαιρομενος D) DEde
3. cum dv Iren Lucif, una cum e περιπατων καὶ αλλομενος
ABCEvs Iren Lucif, om Dd καὶ alterum BCEvs Iren, om
Add Lucif 4. εἰων τον θ. C, glorificans deum Iren εἶδε B,
ιδεν C πας ο λαος αὐτον ABCDdv, αὐτον πας ο λαος Ees Lu-
cif 199 5. θιον ABDEdes Lucif, κυριον C ἐπεγινωσκον δε
ABCev, ἐπεγινωσκον (-σκων E) τε (ται D) DEdes, et cognoscebant
Lucif αὐτόν om Lucif αὐτος ACv Lucif, οντος BDEdes
6. καθημενος ABCEs, καθεζομενος D ad speciosam portam ev
Lucif, in porta illa pulchra d 7. θαμβου C terroris et stu-
pefactionis d, stupore (pavore Lucif) et admiratione e Lucif
εκτασεως D ἐπὶ in dev Lucif συμβεβηκοτι (συνβ. E) AB
CEs, contegerat dv, attigit e, acciderat Lucif, γιγεννημενω D
8. κρατοῦντος . . . ἰωάννην] ἐκπορευομενου δε του πετρου καὶ
ἰωανον (iohannēn) Dd tenentem . . . eo e δε BCEvs, τε A
αὐτου ABCev, τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ ε τον alterum AB, om CEs
8 seq. συνέδραμιν . . . αὐτούς] συνῆξεπορευετο (cum eis ibat) κρα-
των αὐτους οἱ δε θαμβηθεντες ἑστησαν (stabant) Dd

F) dextera adleuavit (all.) eum, et protinus consolidatae sunt bases
eius et plantae, ⁸et exiliens stetit, et ambulabat, et intrauit cum illis
in (om al) templum ambulans et exiliens et laudans deum (domi-
num). ⁹et uidit omnis populus eum ambulantem et laudantem deum
(dominum): ¹⁰cognoscebant autem illum, quoniam ipse erat qui ad
elemosynam (ael. F) sedebat ad speciosam portam templi: et inpleti
(impl.) sunt stupore et extasi (extas pr F) in eo quod contigerat
illi. ¹¹cum teneret (tenerent L ul et pr F) autem Petrum et Iohan-

πῶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ Σολομῶντος
ἐκθαμβοί. ¹²ἰδὼν δὲ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν ἄνδρες
Ἰσραηλίται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς ἰδίᾳ
δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσιν τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; ¹³ὁ Θεὸς
Ἀβραάμ καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς Ἰακώβ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων
ἡμῶν, ἐδόξασεν τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς μὲν παρεδώ-
κατε καὶ ἡρνήσασθε κατὰ πρόσωπον Πιλάτου, κρίναντος ἐκεί-
νου ἀπολύειν. ¹⁴ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἡρνήσασθε, καὶ

1. πῶς ο λαὸς πρὸς αὐτοὺς ABCv, πρὸς αὐτοὺς πῶς ο λαὸς Ees
ἐπὶ (ἐν D) τῇ στοᾷ ABCDEv, in porticum de τῇ ABCEz et
corr D, η pr D, qui de σολομωντος (σαλ. A) ABCz, σολομω-
νος DE, solomonis de 2. ἐκθαμβοί ABCDEv, cum admiratione
e, stubebant d ἰδων ABCEv, εἰδων E, ἀποκριθεὶς Dd ο AB
CD, om Ez ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν ABCEv, εἶπεν πρὸς
αὐτοὺς Dd 3. ἰσραηλίται Ed θαυμάζεται CDE super
hoc (isto e) de, in hoc Iren 194 η ABCDEdev, et Iren
ἀτενίζεται CE, intuemini dv Iren, intenditis e ἰδίᾳ ABCEz, pos-
tra ev Iren, ἡμῶν τῇ ἰδίᾳ D, nos nostra propria d 4. ἡ εὐσεβία
(-βία AE) ABCDEdev, om Iren πεποιηκόσιν (-σιν E) ABC
Ez, fecerimus v Iren, feceremus e, τοῦτο πεποιηκότων D, hoc fece-
rimus d του (τουτοῦ D) περιπατεῖν αὐτόν (τουτοῦ E) ABCDEz,
ut ambulet hic d, ambulare hunc e, hunc ambulare v Iren 5. καὶ
om Iren 194 Θεὸς Ad dv Iren, ο Θεὸς C, om Ees ἰσακ Dd
Θεὸς medium Ad dv Iren, ο Θεὸς C, om Ees 6. ἡσοῦν ABCEv, εἰ-
σοῦν χριστόν Dd, om Iren ὑμεῖς μὲν ABCEv Iren, ὑμεῖς z,
ἡμεῖς D, om d παρεδώκατε ABCv, add εἰς κριτήριον (κρι-
σιν E, iudicium) DEe Iren, add in iudicio d 7. ἡρνήσασθε AB
Ez, ἡρνήσασθαι C, ἀπηνήσασθαι D, negastis dv Iren, abne-
gastis e, add αὐτόν DEde 7. 8. κρίναντος (κρίνοντος C, cum
iudicaret) ἐκείνου ἀπολύειν ABCEz, cum remittere eum vellet
Iren, τοῦ κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν αὐτόν Ἐλδόντος D, cum iu-
dicasset ille dimittere eum voluit d 8. ipsum sanctum d ἡρνή-
σασθε ABCEv, ἐβαρύνετε D, grabastis d, aggravastis Iren

nem, concurrat (cuc. al) omnis populus ad eos ad porticum (portam
F al) quae (qui L) appellatur Salomonis, stupentes. ¹²uidens autem
Petrus respondit ad populum Viri Israhelitae, quid miramini (amm.
L) in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra uirtute aut pietate
fecerimus hunc ambulare? ¹³deus Abraham et (om L al) deus Isaac
et deus Iacob, deus patrum nostrorum, glorificauit filium suum Iesum,
quem uos quidem tradidistis et negastis ante faciem Pilati, iudicante
[autem al] illo dimitti: ¹⁴uos autem sanctum et iustum negastis, et

ῆτήσασθε ἄνδρα φόνεα χαρισθῆναι ὑμῖν, ¹⁵τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείναντες· ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν. ¹⁶καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον, ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσεν· τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. ¹⁷καὶ νῦν, ἀδελφοί, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. ¹⁸ὁ δὲ Θεὸς ἡ προκατήγγειλεν διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν παθεῖν τὸν χριστὸν αὐτοῦ ἐπλήρωσεν οὕτως. ¹⁹μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἐλθῶσιν καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου

1. ῆτήσασθε (-σατε D) ABCDδὸς Iren, μᾶλλον ῆτήσασθαι Ee φονεα pr D χαρισθῆναι ABCDδὸς Iren, ζην καὶ χαρισθῆναι Ee 2. a mortuis dev Iren οὐ ὑμῖς pr D, quibus nos d 3. ἐπὶ ACDEς, in dev Iren, om B ον (om pr D) θεωρεῖτε (-ται CE) ABCDEεὺς Iren, quem vidistis de 4. οἰδαται C, add οτι pr D ἐσταίρωσεν C 5. ταύτην ABCDEεὺς, om Iren 194 coram vobis omnibus Iren 6. ἀδελφοὶ ABCς Iren, ἀνδρες ad. DEde οἶδα οτι ABCEεὺς Iren, ἐπισταμεθα οτι ὑμεῖς μὲν Dd ἐπράξατε ABCDEς, egistis de, fecistis v Iren, add το (om pr) πο- νηρον D, add iniquitatem d, add nequam Iren 6. 7. ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχ. ὑμῶν om Iren 7. a ABCEδες Iren, o D per os dev, ore Iren 8. παθεῖν τὸν χριστὸν αὐτοῦ BCDEδεῶν Iren, αὐτοῦ A, αὐτοῦ παθεῖν τὸν χριστὸν ε ουτως ABCDEδεῶν, οὕτως ε, om Iren 9. ἐπιστρέψατε pr C, revertimini e εἰς (πρὸς B) το ἐξαλειφθῆναι (ἐξαλειφθῆνε E) ABCDEς, ut (ad hoc ut d) deleantur dev Iren 9. 10. ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας ABCEεὺς, τὰς αμ. ὑμῶν Dd Iren 10. οπως αν ἐλθῶσιν (ἐπελθ. D) ABCDEς, ut cum venerint (-runt pr e) ev, ut veniant d, et veniant vobis Iren 194 απο ABCDδὸς Iren, ὑμῖν απο Ee προσωπον C

petistis uirum homicidam donari (-re al) vobis, ¹⁵auctorem uero uitae interfecistis; quem deus suscitauit a mortuis, cuius nos testes sumus. ¹⁶et in fide nominis eius hunc, quem uidetis (uidistis) et nostis, confirmauit nomen eius, et fides quae per eum est dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium uestrum. ¹⁷et nunc, fratres, scio quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes uestri: ¹⁸deus autem quae (qui al) praenuntiauit per os omnium prophetarum (prophet.) pati Christum suum, impleuit sic. ¹⁹paenitemini (pen.) igitur et conuertimini, ut deleantur uestra peccata; ut cum uenerint tempora re-

τοῦ κυρίου ²⁰καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκειρισμένον ὑμῖν χριστὸν Ἰησοῦν, ²¹ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ' αἰῶνος αὐτοῦ προφητῶν. ²²Μωυσῆς μὲν εἶπεν ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κίριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ· ²³αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. ²³ἔσται δέ, πᾶσα ψυχὴ ἣτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου ἐξολεθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ. ²⁴καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ Σα-

1. Ἰησοῦν χριστόν,

1. του *ABD*ς, om *E* miserit *ev*, mittat *d* *Iren* τον προκειρισμένον *BCDE*, τον προκηχρησμένον *A*, praedestinatum *d*, qui praedestinatus est *e*, praeparatum *Iren*, τὸν προκεκηρυγμένον *ς* (*Orig* 3,143^c) χριστον ιησουν *BDE*ς, ιησουν χριστον *AC*δς *Iren*
2. quidem caelum *Iren* χρόνον *pr D*. temporum restitutionem *e*
3. 4. στοματός των ἁγίων απ αἰῶνος προφ. v *Orig* 3,221^d, στ. παντων των ἁγίων των απ αἰῶνος αὐτου προφητων *E*ς, στ. πάντων ἁγ. αὐτοῦ προφ. ἀπ' αἰῶνος *ς*, στ. των ἁγίων αὐτου τῶν προφητων *Dd*, sanctos prophetas suos *Iren* 4. μωυσης *ABCDd* *Iren*, μωυσης *E*ς μὲν *ABCD**Edeu* *Iren*, μὲν γὰρ *ς* εἶπεν *ABC*ν, εἶπεν (*dicit Iren*) πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν (νμῶν *E*ς) *DEde* *Iren*, πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν *ς* 4. 5. vobis suscitavit *dev*, excitabit vobis *Iren* 5. νμῶν *ACD*δς *Iren*, ἡμῶν *E*ς, om *B* ἀδελφῶν ἡμῶν *D* ὡς ἐμου *pr D* 6. secundum omnia *de*, in omnibus *Iren* λαλήσῃ *ABD* *Edeu*ς *Iren*, λαλήσει *C* 7. αν *BDE*ς, ιαν *AC* ἐξολεθρευθήσεται *ACD*, ἐξολοθρ. *BE*ς, exterminabitur *ev*, disperibit *d*, peribit *Iren* 194 8. δε οι προφηται *ABCE*ς, οι προφηται *Ddu*, om *Iren*

frigerii a conspectu domini, ²⁰et miserit eum qui praedicatus est vobis, Iesum Christum, ²¹quem oportet caelum quidem suscipere usque in tempora restitutionis (restitut.) omnium quae locutus est deus (om *F*) per os sanctorum suorum a saeculo prophetarum. ²²Moses (Moses *FL*) quidem dixit quoniam (quia *L al*) prophetam vobis suscitavit dominus deus uester de fratribus uestris tamquam me: ipsum audietis iuxta omnia quaecumque locutus fuerit vobis. ²³erit autem, omnis anima quaecumque (quae *L al*) non audierit prophetam illum, exterminabitur de plebe. ²⁴et omnes prophetae a Samuhel

μουήλ και τῶν καθεξῆς ὅσοι ἐλάλησαν καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. ²⁵ὅμοις ἐστὶ οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης ἧς ὁ Θεὸς διέθετο πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς Ἀβραάμ· Καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται πῦσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς. ²⁶ὁμῖν πρῶτον ὁ Θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ, ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν αὐτῶν. ¹Διούκωντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαόν, ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι,

1. τῶν κατεξῆς D, eorum qui ordine fuerunt d, pro ordinem e, deinceps v Iren ὅσοι ABEdes Iren et pr C?, οἱ v et corr CD, ο pr D ἐλάλησαν ABEdes Iren et pr C? et corr D, ἐλάλησιν pr D, ἐπροφητεύσαν corr C κατήγγειλαν ABE et corr C, κατηγγείλαν D, adnuntiaverunt dev Iren, προκατήγγειλαν corr C, προκατήγγειλαν ε 2. ἐστὶ ACD οἱ ABCE, om Dς e testamenti e, et eius dispositionis d 3. ἦν pr D ὁ Θεὸς διέθετο BD Iren, deus disputavit d, διέθετο ὁ Θεὸς ACEes ἡμῶν BCDdes Iren, ἡμῶν AEe 4. ἐν ABCDEd Iren, om es ἐνευλογησονται pr A?, ἐνευλογηθήσονται C patriae de, tribus Iren 5. ὁ Θεὸς ἀναστήσας (resuscitans e, excitans Iren, suscitavit d) AD Edes Iren 194, ἀναστήσας ὁ Θεὸς BC αὐτοῦ BCDEd Iren, add ἡσούν Aς ἐξαπεστείλεν D 6. αὐτοῦ ABCEes, om Dd Iren εὐλογούντας D ἐν τῷ (τ D) ἀποστρέφειν ABCDEς, in avertendo e, in eo cum abertatur d, ut convertat se v Iren ἕκαστον ABCEes et corr D, ἕκαστος pr D, unus quisque dv Iren ἀπο ABCEdes Iren, ex D 7. αὐτῶν prius Cdv Iren, ἡμῶν AE es, om B λαόν ABCς, add ταῦτα τα ρήματα Ee Lucif 199, add τα ρήματα ταῦτα Dd adstiterunt e, adsisterunt d, insurrexerunt Lucif 8. αὐτοῖς ABCEes, om Ddv Lucif ἱερεῖς ADEd es Lucif, ἀρχιερεῖς BC καὶ ὁ στρατηγὸς (praepositus e, pontifex Lucif) τοῦ ἱεροῦ ABCEes Lucif, om Dd

(Samuel) et deinceps qui locuti sunt, et (om al) adnuntiaverunt (ann.) dies istos. ²⁵uos estis filii prophetarum et testamenti quod posuit deus (om al) ad patres nostros, dicens ad Abraham [Et L al] in semine (-ni al) tuo bene dicentur omnes familiae terrae. ²⁶uobis primum deus suscitans filium suum, misit eum bene dicentem uobis, ut conuertat se unus quisque a nequitia sua. (9) ¹Loquentibus autem illis ad populum, superuenerunt sacerdotes et magistratus templi et

²διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν, ³καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη. ⁴πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν [ὧς] χιλιάδες πέντε. ⁵Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ, ⁶καὶ Ἄννας ὁ ἀρχιερεὺς καὶ Καϊάφας καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀλέξανδρος καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ, ⁷καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ

1. διαπονουμεινοι *ABE*ς, . . . διαπονουμεινοι *C*, dolentes v *Lucif*, indignantes *e*, dolore percussi *d*, καιαπονουμεινοι *D* quod docerent v *Lucif*, eo (propter *e*) quod docerent ipsi (eis *e*) de λαον] sic corr *A* αναγγελλειν *D*, praedicarent *e* 2. εν τω ιησου (in iesum) την αναστασιν *ABCE*ς *Lucif*, τον ιησουν εν τη αναστασει *Dd* την εκ *ABCE*ς, των *Dde Lucif* επιβαλον *ABCE*ς *Lucif*, immiserunt *d*, iniciebant *e*, επειβαλοντες *D* 3. και om corr *D* εθεντο *BDD*ς *Lucif*, add αυτους *ACE*ς εις την τηρησιν *C*, in custodiam (-dia *Luc*) εν *Lucif*, in adseruationem *d* την επανριον *D* 4. τον λογον *BDE*ς, om *A* 5. εγενηθη (add o *AE*ς) αριθμος *ABE*ς, αριθμος τε εγενηθη *D* ως *BD*, ωσει *E*ς, quasi *e*, ad ., om *An Hil* 682 χιλιαδες πεντε (*E D*) *ABDE*ς, quinque milia dev *Hilar* factum est ev, contigit *d* 6. επι την αυριον (add ημεραν *D*) *ABDE*ς, in crastinum (add diem *d*) dev 6. 7. συναχθηναι (convenire) αυτων τινων αρχοντας και τους (om *E*ς) πρεσβυτερους *ABE*ς, συνηχθησαν οι αρχοντες και οι πρεσβυτεροι *Dd* 7. τους γραμματεις *AB*, γραμμ. *DE*ς, scribae dev εν *ABDE*, εις *ς* 7. 8. αννας ο αρχιερευς *ABDd*, ανναν τον αρχιερευ (principes sac.) *E*ς 8. καιαφας *AB*, καϊφας *Dd*, καϊαφαν *E*ς ιωαννης *AB*, ιωναθας *D*, ioathas *d*, ιωαννην *E*ς αλεξανδρος *ABDd*, αλεξανδρον *E*ς 9. pontificali dev, sacerdotali ev και om *d* statuantes *e*, cum statuisset pr *d* τω *AB*ς, om *DE*

Sadducaei (Saducei), ²dolentes quod docerent populum et adnuntiarent (ann.) in Iesum (Iesu al) resurrectionem ex mortuis, ³et iniecerunt in eis manus, et posuerunt eos in custodiam in crastinum: erat enim iam (om al) vespere. ⁴muiti autem eorum qui audierant uerbum crediderunt, et factus (factum) est numerus uiro- rum quin- que (v *F*) milia. ⁵factum est autem in crastinum ut congregarentur principes eorum et seniores et scribae in Hierusalem, ⁶et Annas princeps sacerdotum et Caiphas (Caif. *F*) et Iohannes et Alexander et quotquot (quodquod pr *F*) erant de genere sacerdotali, ⁷et sta-

ἐπυνθάνοντο Ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίᾳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς; ⁸τότε Πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ᾠ Ἀρχόντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι, ⁹εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωσται, ¹⁰γγωσιτὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. ¹¹οὗτός ἐστιν ὁ λόγος ὁ ἐξουθενηθεὶς ἐφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδόμων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίως. ¹²καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία· οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρα-

1. ἐν alterum om d ἐποιήσατε τοῦτο ABDdvs, τοῦτο ἐποιήσεται Ee 3. populi ev Iren 194 Cyp 292, huius populi d πρεσβύτεροι ABv, add του ισραηλ DEs Cyp, add istrabel de, add israelitae Iren εἰ ABDdvs Iren, ηκουσατε εἰ Ee, audite ecce Cyp ἀνακρινόμεθα ABDEs, iudicamur ev, interrogamur d Cyp, redarguimur Iren, add αφ υμων DEde Iren Cyp 4. ἐπὶ ABEs, ἐν D, super d Cyp, in ev Iren σισωσατε E, σισωται A 5. sit vobis omnibus notum Cyp 292 istrabel de 6. ονοματι ABDdvs Iren Cyp, add του κυριου Ee christi iesu d nazareni Iren Cyp 7. a mortuis dev Iren Cyp 7. 8. in illo iste in conspectu vestro sanus atstat, in alio autem nullo Cyp 7. ad assistit d 8. υγιης ABDdvs Iren, σημειρον υγιης καὶ ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ Ee ὁ ἐξουθενηθεὶς Orig 4,25^d, qui reprobatus (contemptus Cyp, praeiectus d) est de Cyp, spretus Iren ημων D 9. οικοδομων ABD Orig, aedificatoribus d, οικοδομουνητων Eevs Iren Cyp 9. 10. καὶ οὐκ ἐστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ (quondam d) ἡ σωτηρια ABEevs et om ἡ σωτηρια Dd, om Iren 194 Cyprian 292 10. οὐδε γὰρ AB, ουτε γὰρ Es, nec enim ev, ου γὰρ D, non est enim Cyp, nequae d, et non Iren ονομα ἐστιν ἕτερον Bs, ονομα ἕτερον ἐστιν AEe, nomen aliud Cyp, ἐστιν ἕτερον ονομα D Iren, aliud est nomen d

tuentes (-erunt F) eos in medio interrogabant In qua virtute aut in quo nomine fecistis hoc vobis? ⁸tunc Petrus repletus spiritu sancto (sancto spir.) dixit ad eos Principes populi et seniores, ⁹si nos hodie iudicamur (diiud. L al) in benefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est, ¹⁰notum sit omnibus vobis et omni plebi Israel quia in nomine [domini nostri al] Iesu Christi Nazareni, quem vobis cruci fixistis, quem deus suscitavit a mortuis, in hoc iste adstat coram vobis sanus. ¹¹hic est lapis qui reprobatus est a vobis aedificantibus (-tis), qui factus est in caput anguli. ¹²et non est in alio aliquo (aliquo alio L) salus: nec enim nomen est aliud (aliud est F al) sub caelo datum hominibus, in quo oportet (oporteat L al)

νὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.» ¹³Θεω-
ροῦντες δὲ τὴν τοῦ Πέτρου παρησίαν καὶ Ἰωάννου, καὶ καταλα-
βόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσιν καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον
(ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν), ¹⁴τόν τε ἄνθρω-
πον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἐσιῶντα τὸν θεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον
ἀντιπεῖν. ¹⁵κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν,
συνέβαλλον πρὸς ἀλλήλους ¹⁶λέγοντες Τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώ-
ποις τοῦτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονεν δι' αὐτῶν,
πῦσιν τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα
ἀρνεῖσθαι. ¹⁷ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαόν, ¹⁸

1. ο δεδομενον pr D, quod datum est (sit Iren) d Iren, datum ev
Cypr εν prius ABEes, om dv Iren Cypr ημας ADEes Iren
Cypr, νμας B 2. δε ABDEevs Orig 3,458^a, om Lucif 199
του ABDEs, om Orig ιωανου D καταλαβομενοι ABDEs,
καταλαβόντες Orig, conperto e Lucif, conperti e, adsecuti d
3. αγραμματοι εισιν και ιδιωται (privati e) ABEes Orig, imperiti
sint et sine litteris Lucif 199, αγραμματοι εισιν Dd 4. επεγι-
νωσκον ABDEes Orig, cognoscentes Lucif τε ABEs Orig Lucif,
δε Dde τε alterum ABEden Lucif et corr D, δε s, om pr D
5. συν αυτων pr D illumque curatum d habebant de, pote-
rant v Lucif 6. αντιπειν A, ποιησαι η αντιπειν D καιλευ-
σαντες D, cum iussissent d Lucif, iubentes e δε ABEdens Lucif,
om D extra d, foras e, foras extra v Lucif απελθειν ABEdes,
discedere Lucif, απαχθηναι D 7. συνεβαλλον AEden Lucif, συ-
νεβαλον BDs ποιησομεν BDevs Lucif, ποιησωμεν AEd 8. quo-
niam quidem dev, nam quia Lucif σημειον γεγονεν (-γεναι
pr D) ABDEevs, factum est signum Lucif per ipsos d Lucif,
per os e 9. φανερον ABEes, add εστιν Dd Lucif 10. αρνει-
σθαι B, αρνισθαι AD, αρνησασθαι Es αλλ ABEdens Lucif,
om D ειναι E, ινα δε (corr?) A επι πλιον ABEs et add τι D,
amplius ev Lucif, amplius quid d serpat e, serpiat d, innotescant
Lucif λαον ABDdvs, add τα ρηματα ταυτα Ee Lucif

nos saluos fieri. (10) ¹³Videntes autem Petri constantiam et Iohan-
nis, conperto quod homines essent sine litteris et idiotae, admiraban-
tur (amm.): et cognoscebant eos, quoniam cum Iesu fuerant (fuissent
L al): ¹⁴hominem quoque (hominemque L) videntes stantem cum
eis qui curatus fuerat, nihil poterant contra dicere. ¹⁵iusserunt autem
eos foras extra conciliū secedere (sedere F, cedere al), et confe-
rebant ad inuicem ¹⁶dicentes Quid faciemus hominibus istis? quo-
niam quidem notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus
[in F] Hierusalem manifestum [est L al], et non possumus negare:
¹⁷sed (set) ne amplius diuulgetur (deu.) in populum, conuinemur

ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων. ¹⁸καὶ καλέσαντες αὐτοὺς παρήγγειλαν καθόλου μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. ¹⁹ὁ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀποκριθέντες εἶπον πρὸς αὐτούς Εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ Θεοῦ, κρίνατε. ²⁰οὐ δύναμεθα γὰρ ἡμεῖς ἢ εἶδαι καὶ ἡκούσαμεν μὴ λαλεῖν. ²¹οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὐρίσκοντες τὸ πῶς κολάσονται αὐτούς, διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ἐπὶ

1. απειλησωμεθα (add ergo d) αυτοις ABdν Lucif, απειλη (minis) απειλησωμεθα αυτοις Eεζ, επιλησομεθα ουν ουτοις D μηκετι BDEεδς Lucif, μη A in nomine deu Lucif 2. και καλεσαντες (arces-sientes e) ABEευς, συνκατατιθεμεντων δε αυτων τη γνωμη φωνη-σαντες D, consentientibus autem omnibus notitiam vocantes d, consentientibus autem omnibus accersientes Lucif παρηγγειλαν το (αυτοις το ε, om B) καθολου μη ABEς, praeceperunt omnino ut non e, praeceperunt illis ne omnino d Lucif, παρηγγειλαντο κατα το μη D 3. in nomine deu Lucif 3. ο δε πετρος και (add ο A) ιωαννης αποκριθεντες ABEευς, αποκριθεις (respondentes Lucif) δε πετρος και ιωαννης (iohannes) Dd Lucif 4. ειπον (ειπαν B) προς αυτους ABDEεδν, πρὸς αὐτοὺς εἶπον ε, dixerunt Lucif δικαιον εστιν ABDδς Lucif 199, τουτο υμιν δικαιον φαινεται Eε 5. ακουειν μαλλον ABDδς Lucif, μαλλον ακουειν (obaudire e) Eεν 6. δυναμεθα γαρ ABDEεδς, enim possumus v Lucif nos e Lucif, vos d quae dv Luc, ea quae e εἶδαμεν ABD, εἶδομεν Eε μη ABEευς Lucif, om Dd 6. 7. at illi comminantes v Lucif, ad illi autem adminitantes e, ad illi etiam comminat d 7. μηδεν ABEεδς, μη Dv Lucif το πως ABς, πως E, quo modo εω Lucif, αιτιαν οπως (qua) Dd 8. δια ABDδς Lucif, φοβου-μενοι Eε οτι παντες ABDδς, παντες γαρ Eε Lucif 8 seq. super quod factum est d, in facto Lucif et add isto e

(comm.) eis ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum. ¹⁸et uocantes eos denuntiauerunt ne omnino loquerentur neque docerent in nomine Iesu. ¹⁹Petrus uero et Iohannes respondentes dixerunt ad eos Si iustum est in conspectu dei uos potius audire quam deum, iudicate: ²⁰non enim possumus [nos corr L] quae uidimus et audiui-mus non loqui. ²¹at (ad pr F) illi comminantes dimiserunt (dem. F) eos, non inuenientes quomodo punirent eos, propter populum, quia omnes clarificabant id quod factum erat (fuerat L?) in eo quod

τῷ γεγονότι· ²²ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκονται ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὃν γέγονε τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως. ²³ἀπολυθέντες δὲ ἤλθον πρὸς τοὺς ἰδίους καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπαν. ²⁴οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἤραν φωνὴν πρὸς τὸν θεὸν καὶ εἶπαν «Δέσποτα, σὺ ὁ ποιήσας τὸν οἶρανόν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ²⁵ὁ τοῦ πατρὸς ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου στόματος Δαυεὶδ παιδὸς σου εἰπὼν Ἰνα τί ἐφρούζαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;

1. γὰρ *ABDE* *Evangelus* Iren 194, autem *dv*, om *Lucif* 199 ἡν πλειονων (plurimum *d*) τεσσαρακοντα (τεσσαρ. *A*, ᾡ· *D*) ο (ην ο *pr D*, his *d*) ἀνθρωπος *ABD* *dv* *Lucif*, ἡν ο ἀνθρωπος πλειονων τεσσαρακοντα *Ee*, plus quam quadraginta erat homo Iren 2. super quem *d*, in quo *ev* Iren *Lucif* γέγονει *BD*, ἐγγονει *AE* *Evangelus*, factum erat *dv*, f. est *e* Iren *Lucif* το σημειον τουτο *ABE* *Evangelus*, hoc signum *d*, το σημειον *D* Iren *Lucif* απολυθεντες δε *ABD* *dv* *Evangelus* Iren *Lucif*, εκεινοι δε απολυθεντες *Ee* 3. απηγγειλαν *ABDE* *Evangelus* *Lucif*, add eis *v* Iren 3. 4. οι πρεσβυτεροι και οι αρχιερεεις *Ee* 4. ειπαν *BD*, ειπον *AE* οι δε ακουσαντες *ABDE* *Evangelus* *Lucif*, audientes tota ecclesia Iren 195, add και επιγοντες την του θεου ενεργειαν (virtutem) *Dd* 5. ηραν φωνην *ABD* *dv* *Evangelus* Iren *Lucif*, ηραν την φωνην αυτων *Ee*, autem vocem levaverunt *d* ad dominum *Lucif* ειπαν *ABD*, ειπον *E* *Evangelus*. ipsis dicentibus Hilar 29 *Evangelus* *AB* *Evangelus*, tu es *AB* *Evangelus*, tu es *Evangelus* *Lucif* 199, tu es deus *d* Iren qui fecisti *dv* Iren *Hil* *Lucif*, fecisti *ev* 7. ο του πατρος ημων δια πνευματος (δ. π. *pr* corr *A*) αγιου στοματος δαυειδ (δαδ *AE*) παιδος σου ειπων *ABE*, qui patris nostri per spiritum sanctum os david pueri tui dicens *e*, qui per spiritum sanctum ore david patris nostri pueri tui dixisti Iren, qui per spiritum s. et os patris n. d. pueri tui dixisti *Lucif*, ος δια πνευματος αγιου δια του στοματος λαλησας (locutus est) δαυειδ παιδος (puero) σου *Dd*, Ὁ διὰ στόματος (add patris nostri) Δαβιδ τοῦ παιδός (sancti pueri) σου εἰπὼν *s* Hilar ut quid *e*, quare *dv* Iren 195 *Lucif* 199 Hilar 29 8. εφρουζαν *D* καινα *AD*

acciderat: ²²annorum enim (autem *F*) erat amplius quadraginta (*xl* *F*) homo in quo factum fuerat (erat *al*) signum istud sanitatis. (11) ²³Dimissi autem venerunt ad suos et adnuntiauerunt eis quanta ad eos principes (princeps *F*) sacerdotum et seniores dixissent. ²⁴qui cum audissent, unanimiter (unian.) levaverunt vocem ad dominum (deum *L* *al*) et dixerunt Domine, tu qui (om *al*) fecisti caelum et terram et (om *L* *al*) mare et omnia quae in eis sunt; ²⁵qui spiritu sancto per os patris nostri David pueri tui dixisti Quare fremuerunt

²⁶παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ. ²⁷συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ἅγιον παιδίσσον Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πιλάτος σὺν ⁵ἔθνεσιν καὶ λαοῖς Ἰσραὴλ, ²⁸ποιῆσαι ὅσα ἡ χεὶρ σου καὶ ἡ βουλή προώρτισεν γενέσθαι. ²⁹καὶ τὰ νῦν, κύριε, ἔφιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου ³⁰ἐν τῇ τῇ χεὶρα ἐκτείνειν σε εἰς ἵαριν καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδὸς σου Ἰησοῦ.» ³¹καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσυλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ ἐλάλουν

1. συν.] congregati sunt d Iren, convenerunt ev Hilar Lucif 2. collecti sunt d, convenerunt ev Iren 195 Hil 29 1093 Lucif 199 3. in veritate Hil, re vera d, vere ev Iren Lucif εν τη πολει (add σου A) ταυτη ABDEdev Hilar, in hac civitate Iren Lucif, om ε super de, adversus v Iren Hil Lucif 3. 4. παιδα σου ABEdes Iren Lucif, σου παιδα D Hilar 29 1093 4. 5. Orig 2,538^d 4. τε ABDEes, vero d, om v Iren Hil 29 Lucif 4. 5. συν ἐθνεσιν και λαος E, et populus Hilar 5. istrabel de quanta e Hil, quaecumque d Iren, quae v Lucif βουλη (voluntas d Irenaeus) ABe Hilar Lucif, add σου DEes Iren et rec A 6. γενέσθαι om Lucif et nunc ev Hilar 29 Lucif 199, et nunc sunt d εφιδε D, εφιδε AE, επιδε B? εpi (in v Hil Lucif) τας απειλας ABEdes Hilar Lucif, επι τας αγιας D 7. παρρησιας πασης ABds, πασης παρρησιας DEev Hilar Lucif 8. in eo cum (quod e) de, dum Lucif την χειρα (add σου ε) εκτεινειν σε Bε, manum extendas d, την χειρα σε εκτεινειν A, την χειρα σου εκτεινειν (extendes) DEes, extendis manus Lucif ις pr D 9. γενεσθαι pr D, fieri ev, fiant d, facienda Lucif 10. congregati ev Lucif, collecti d Iren 195 11. του αγιου πνευματος ABDD, πνευματος αγιου Eevs Iren Lucif

gentes et populi meditati sunt inania? ²⁶astiterunt (adst. pr F, adsteterunt L, astet. al) reges terrae et principes conuenerunt in unum aduersus dominum et aduersus Christum eius. ²⁷conuenerunt enim uere (u. e. F, e. uiri al) in ciuitate ista (-em -am F) aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem unxisti, Herodes et Pontius Pilatus cum gentibus et populis Israhel, ²⁸facere quae manus tua et consilium [tuum om pr L] decreuerunt fieri. ²⁹et nunc, domine, respice in minas eorum, et da seruis tuis cum omni fiducia loqui uerbum tuum, ³⁰in eo cum (quod L al) manum tuam (-nu tua al) extendas [ad L al] sanitates, et signa et prodigia fieri per nomen sancti filii tui Iesu. ³¹et cum orassent, motus est locus in quo erant con-

τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ παρρησίας. ³²Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν καρδιά καὶ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς πάντα κοινά.

³³Καὶ δυνάμει μεγάλῃ ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ [χριστοῦ] τῆς ἀναστάσεως, χάρις τε μεγάλη ἦν ⁵

1. μετὰ παρρησίας *AB*υς, add παντὶ τῷ θελοντὶ πιστεῦν *DEde Iren*, cum omni fiducia v *Lucif* 199 1. 2. του δε (om *Orig*) πλήθους των πιστευσάντων (πιστευόντων *Orig*, *credentium* e *Cypr*) ἦν (add ἡ *E*ς et corr *D*) καρδιά (cor unum *Cypr*) καὶ (add ἡ *B*? *E*ς) ψυχὴ μία *ABDE*υς *Orig* 3,673^b *Cypr* 305, multitudinis autem *credentium* erat anima et cor unum *Hilar* 780 950, ἦν δὲ πάντων τῶν πιστευσάντων (qui credebant) ἡ καρδιά καὶ ἡ ψυχὴ μία (unum) *Orig* 1,750, *Hilar* 386, ὅτε ἦν πάντων τῶν πιστευόντων καρδιά καὶ ψυχὴ μία *Orig* 2,34^c, ἦν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδιά πάντων τῶν πιστευόντων μία *Orig* 3,616^b, erat *credentium* anima et cor unum *Hilar* 180 194, turba eorum qui crediderunt (credebant 305) anima ac mente una agebant *Cypr* 14 203 246 305, add καὶ οὐκ ἦν χωρισμός (διαχρισίς *D*, accusatio *d*) ἐν αὐτοῖς τις (οὐδεμία *D*, ulla *de*) *DEde*, add nec fuit inter illos discrimen ullum *Cypr* 246 305
2. 3. καὶ (om *E*) οὐδὲ εἷς τι των ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι *ABE*ς, nec quisquam aliquid ex nobis suis dicebat suum esse *e*, καὶ οὐδεὶς των ὑπαρχόντων αὐτοῦ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι *D*, et nemo quicquam ex eo quod possidebant dicebant suum esse *d*, nec quisquam eorum quae possidebat aliquid suum esse dicebat v *Cypr* 305, nec quicquam suum iudicabant ex bonis quae eis erant *Cypr* 246 305
3. ἀλλ' *ABE*ς, ἀλλὰ *D* erat *e*, erant *d* *Cypr* 305, fuerunt *Cypr* 246 305 παντὶ *BD*, ἀπαντὶ *AE*ς 4. δυνάμει μεγάλῃ *ABD* dv *Iren* 195, μεγάλῃ δυν. *E*ς το μαρτυριον (testim *d*) οἱ ἀποστολοι *BDd*ς *Iren*, οἱ ἀποστολοι το μαρτ. *AE*υ 5. του κυριου ιησου της αναστασεως *B*, της αναστασεως (de resurrectione *e*, resurrectionem *d*) του κυριου ιησου χριστου (om *ς* *Iren*) *DEde*ς *Iren*, της αναστασεως ιησου χριστου του κυριου *Av* τε *ABDE*ς, om *d*

gregati, et repleti sunt omnes spiritu sancto (sancto spir. *L*), et loquebantur uerbum dei cum [omni *al*] fiducia. (12) ³²Multitudinis autem *credentium* erat cor [unum *al*] et anima una, nec quisquam eorum quae possidebat (possed. *al*, -bant *L* *al*) aliquid suum esse dicebat (-bant *L* *al*), [sed (set) erant illis omnia communia om *al*]. ³³et uirtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi domini [nostri *al*], et gratia magna erat in omnibus illis.

ἐπὶ πάντας αὐτούς. ³⁴οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ἦν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ἐπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων ³⁵καὶ εἰσθουν παρὰ τοῖς πόδας τῶν ἀποστόλων, διεδίδετο δὲ ἑκάστῳ καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν. ³⁶Ἰωσήφ δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, ὃ ἐστὶν μεθερμηνεύμενον εἰδὸς παρακλήσεως, Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει, ³⁷ἐπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ πωλίσας ἤνεγκεν τὸ χρῆμα καὶ ἔθηκεν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων. Ἄνθρωπος δὲ τις ὀνόματι Ἀνανίας σὺν Σαπφείρᾳ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ ἐπώλησεν κτῆμα, ²καὶ ἐνοσφίσατο

1. super eos omnes d τις ἦν (υπηρχεν DEz, erat) ADEdez, ἦν τις B γὰρ alterum ABDEevz, om d 2. κτήτορες ABEez, add ησαν Dd οἰκειῶν υπηρχον (om corr D) ABDEevz, domum d εφερον τας τιμας ABEevz et corr D, και γεροντες τιμας D, et adferrebant praetia d 3. των πιπρασκομενων ABEz, των πιπρασκοντων D, venalium e, quae veniebant d ante (ad d) pedes dev 4. διεδιδετο ADE, διεδιδото Bz, distribuebantur d εκαστω AB Ez, ενι εκαστω D, uniuersis e, singulis dv ιωσηφ ABDEev, Ἰωσηφ z 5. επικληθεις E απο ABE, υπο Dz μεθερμηνευομενον ADEz, ερμην. B, interpretaatum dev 6. λευιτης κυπριος ABEevz, κ. λευειτης Dd ἐπάρχοντος] constituto e, cum esset d 7. αγρου ABEz, χωριον pr D, χωριου corr D, praedio e, ager d vendens e, venundato eo d ηνεγκε pr D, ηγαγε Orig 2,673^b hanc pecuniam d παρη ABDz Orig, iuxta d, προς E, ad e 8. ποδας των αποστολων ABDEevz, αποστολους Orig ανηρ δε τις ABDvz, quidam autem vir d, εν αυτω δε τω καιρω ανηρ τις Ez ονοματι ανανιας ADdv, ανανιας ονοματι BEez 9. σαπφειρα (-ρη Az) ABdz (Orig 2,117^b 3,673^b), σαφφιρη E, σαφφουρα pr D, σαφφιρα corr D, sappira e επωληθεν E

³⁴neque enim quisquam egens erat inter illos (erat i. i. egens): quotquot (quodquod pr F) enim possessores agrorum aut domorum erant, uendentes afferebant (adf. pr F) praetia (praetium F) eorum quae uendebant ³⁵et ponebant ante pedes apostolorum, diuidebantur (diuidebatur L al) autem singulis prout cuique opus erat. ³⁶Joseph autem qui cognominatus est Barnabas (Barsabas al) ab apostolis, quod est interpretatum (-praet. F) filius consolationis, Leuites, Cyprius genere, ³⁷cum haberet agrum, uendidit illum, et adtulit (att.) praetium (pret.) et posuit ante pedes apostolorum. (13) Vir autem quidam nomine Ananias (Annan. L al) cum Saffira (Saphira L al) uxore sua uendidit agrum, ²et fraudauit de praetio (pret.) agri, cons-

ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνιδεύης καὶ τῆς γυναικός, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος Ἀνανία, διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾷς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαι σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου; οὐχὶ μένον σοι ἔμενεν καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχεν; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρῶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ. ἀκούων δὲ ὁ Ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους πεσὼν ἐξέψυξεν. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας

1. ἀπὸ *ABE* *Orig* 3,673^b, ex *D* *dev* συνιδεύης (συνειδυίας *D* *ς*) καὶ τῆς γυναικός *ABDE* *ς*, *conscience et uxoris e*, *conscia uxore dv*, add αὐτοῦ *E* *dev* *ς* *adferens e*, *cum adtulissent d* 1. 2. μέρος ἀποθέμενοι παρὰ τοῖς τῶν ἀποστόλων ποσὶ *Orig* 3,673^b 2. ἐθηκεν *ABE* *ς*, εἶπετο *D* 2. 3. ο (om *ς*) πετρος ανανια *AB* *ς*, προς αυτον ο πετρος ανανια *E* *ς*, πετρος προς ανανιαν *D* *d* 3. δια-τι *ABDE* *ς* *Orig* 3,673^d, *quare e*, *cur v* *Cypr* 315, *ut quid d* *Lucif* 126 127 3. 4. ψενσασθαι σε *ABDE* *dev* *ς* *Lucif*, *mentiri Lucif* 126, *ut fuisses mentitus Lucif* 127 4. το αγιον πνευμα *D* 4-6. καὶ νοσφίσασθαι . . . πρῶγμα τοῦτο] *cum esset fundus in tua potestate Cypr* 315 4. καὶ νοσφισασθαι (-σθε *A*) *ABE* *ς*, add σε *D*, *et interciperet te d*, *et usurpare e*, *ut subtraheres Lucif* 126 ἀπο *ABDE* *ς*, *de e* *Lucif*, *ex d* *praedii d* *Lucif*, *possessionis e* 5. μεσον *pr D* *venditum e* *Lucif*, *detractum d* σῇ om *D* *erat potestate v* *Lucif* 6. quid est quod *Lucif*, *quid utique de* το πραγμα τουτο *ABE* *ς* *Lucif*, *facere dolose rem istam d*, *ποιησαι* (add το corr) *πονηρον τουτο D* *εψενσω* (-σου *pr D*, *est mentitus e*) *ανθρωποις ABDE* *dev* *ς* *Lucif* (*Orig* 2,117^b), *hominibus es mentitus Cypr* 315 7. τῷ κυρίῳ *Orig* 2,117^b *ακουων δε* (om *v* *Orig*) *AB* *ς* *Orig* 3,673^c *Lucif* 126, *audies* (*audies*) *δε D* *d*, καὶ ενθως (*statimque*) *ακουων E* *ς* ο *ABE*, om *D* *ς* *Orig* 7. 8. τους λογους τουτους *ABE* *ς* *Orig*, add παραχηγμα *D* *d*, *hos sermones Lucif* 8. ἐξεψυξεν *ABDE* *ς*, ἀπέψυξεν *Orig*

cia uxore sua, et afferens (adf. pr F al) partem quandam ad pedes apostolorum posuit. ³dixit autem Petrus Annania (ad Annaniam), cur temptavit satanas cor tuum, mentire (mentiri *al*) te spiritui sancto et fraudare (fraudares *L*, fraudari *al*) de practio (pret.) agri? ⁴nonne manens tibi manebat et uenundatum in tua erat potestate? quare posuisti in corde tuo hanc rem? non es mentitus hominibus, sed deo. ⁵audiens [autem *L al*] Ananias (Annan. *L al*) haec uerba cecidit et expiravit. et factus est timor magnus in omnes qui audie-

τοὺς ἀκούοντας· ὁ ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν. Ἐγένετο δὲ ὡς ὥρων τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς εἰσῆλθεν. ὁ ἀπεκριθὴ δὲ πρὸς αὐτὴν Πέτρος Εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε; ἡ δὲ εἶπεν Ναὶ τοσούτου. ὁ δὲ Πέτρος πρὸς αὐτὴν Τί ὅτι συνεφωνήθη ἡμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ ἐξοίσουσίν σε. ἡ ἐπεὶ δὲ παραχρῆμα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἐξέψυξεν· εἰσελθόντες δὲ

1. ακουοντας ABDD Orig 3,673^d Lucif, add ταυτα Ees cum sur-
rexissent d, surgentes eu Lucif δε ABDδς Lucif, add πα-
ραχρημα Ee collexerunt e, sustulerunt Lucif, involverunt d
2. cum extulissent d, euntes Lucif, traduentes e δε om d ως
ωρων γ̃ διαστημα D, intervallum horarum fere trium Lucif 126
3. 4. απεκριθη δε (om B) προς αυτην AB, και απεκρ. προς αυτην
Orig, 3,674^a, απεκρ. δε αυτη γ̃, ειπεν δε (dixitque Lucif) προς αυ-
την Dd Lucif, προς ην Ee 4. πειτρος AB, ο πειτρος DEς Orig,
add εφη Ee ειπε μοι τι ABDEς Lucif, επιρωτησω σε τι αυρ D,
λέγων εἰ Orig τοσουτου το χωριον ABDEς Orig Lucif, το
χωριον τοσουτου D vendidisti Lucif 5. ἡ δὲ] τδη
pr D dixit dev, ait Lucif και ABDEδς, om Orig Lucif
ο δε πειτρος (add ειπεν Aς) προς (om pr D) αυτην ABDδς (Orig),
ειπεν δε πειτρος προς αυτην Ee, om Lucif ὅτι] utique dev, om
Lucif συνεφωνηθη ABΕς Orig, convenit dev Lucif, συνεφωνη-
σεν D 6. vobis dev, inter vos Lucif 126 κυριου ABΕς Orig,
του κυριου D ποδεις A 7. επι τη θυρα BDς Orig 3,674^a,
επι την θυραν Orig cod, ad ostium d, επι ταις θυραις A, εισταν-
ται επι τη θυρα Ee, in ostio sunt Lucif 7. 8. επεσεν δε (γάρ
Orig) παραχρημα ABEEς et add και αυτη Orig, και επεσεν (ceci-
ditque) παρ. Dd, et protinus cecidit Lucif 126 8. προς (ad) AB
Dd Orig 3,674^a, παρ (ante) Eevς Lucif ingressi autem e, cum-
que intro issent d

rant: ⁶surgentes autem iuvenes amoverunt eum et efferentes sepe-
lierunt [eum L]. ⁷factum est [autem L al] quasi horarum trium spa-
tium, et uxor ipsius (eius L al) nesciens quod factum fuerat (erat
al) intro iit. ⁸respondit (-dens L) autem (om al) ei Petrus Dic
mihi, [mulier, om L al] si tanti agrum vendidistis? at (ad pr F)
illa dixit Etiam tanti. ⁹Petrus autem ad eam Quid utique convenit
vobis temptare spiritum domini? ecce pedes eorum qui sepelierunt
uirum tuum ad ostium, et efferent (off.) [et] te. ¹⁰confestim cecidit
ante (ad) pedes eius et expiravit: intrantes autem iuvenes inuene-

οἱ νεανίσκοι εὗρον αὐτὴν νεκράν καὶ ἐξηνέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. ¹¹καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.

¹²Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέρατα πολλὰ ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν πάντες ἐν τῇ ⁵στοᾷ Σολομῶντος· ¹³τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός ¹⁴(μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ, πλήθῃ ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν), ¹⁵ὥστε καὶ εἰς τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραβάτων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἂν ἡ σκιά ἐπισκιάσῃ ¹⁰

1. ευρον BDc, ευραν A, ηυραν E εξηνεγκαντες ABEdc, efferentes e, συνσπειλαντες εξηνεγκαν και D 2. super totam d, in omnem e 3. επι BEdc, in eu, om A τους ακουοντες D, qui audierunt d 4. δε ADEdc, τε B, om Lucif 201 5. πολλα εν τω λαω ABDEdc Lucif, ἐν τῷ λαῷ πολλά e uno animo Lucif, pariter d παντες ABE, απαντες D, omnes eu Lucif, universi d, add εν τω ἱερῳ (tem d) Dd, add εν τω ναῳ συνηγμενοι Ee in porticum d 6. σολομωντος ABc, σολομωνος B?E, τη σολομωνος D των δε λοιπων ουδεις (ουθεις B) ABEc Lucif, και ουδεις των (ex) λοιπων Dd audebat eu Lucif, curabat d κολλασθαι αυτοις ABDEdc, ad illos accedere Lucif 7. pleps e, populos d δε ABDEc, -que d Lucif 8. πιστευοντες BD Ec, οι π. A πληθῃ ABEc et corr D, πληθι pr D, multitudo deu Lucif τε om v Lucif 9. και prius ABE et corr D, om Ddc Lucif 201 εις τας πλατειας AB et corr D, εν ταις πλατειαις Ede Lucif, κατα (add τὰς e) πλατειαις pr D et e eicerent eu Lucif, inferrent d ασθενεις ABEc Lucif, add αυτων Dd τιθεναι ABDDc Lucif, add ενπροσθιν αυτων Ee επι (add των A) κλιναιων ABD, in lectulis deu Lucif, επι κλινων Ec 10. κραβατων (gr. d) ABDde, κραβατων Ec κἂν] vel de Lucif σκια ABDc Lucif, add αυτου Eeu επισκιασει B

runt illam mortuam et extulerunt et sepelierunt ad uirum suum. ¹¹et factus est timor magnus in uniuersa ecclesia et in omnes qui audierunt (-rant L) haec. (14) ¹²Per manus autem apostolorum fiebant signa et prodigia multa in plebe. et erant unanimiter (unian.) omnes in porticu Salomonis: ¹³ceterorum autem nemo audebat se coniungere (c. se F) illis, sed (set) magnificabat eos populus: ¹⁴magis autem augebatur credentium in domino multitudo, uirorum ac mulierum; ¹⁵ita ut in plateas (plateis L) eicerent infirmos et ponerent in lectulis et grabattis, ut ueniente Petro saltem (saltim L al) umbra illius obumbraret quemquam eorum. [et liberabantur [omnes]

τινὶ αὐτῶν. ¹⁶συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν περὶ τὴν πόλιν Ἰερουσαλήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀγκουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες. ¹⁷ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων, ⁵ἐπλήσθησαν ζήλου ¹⁸καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ. ¹⁹ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ νυκτὸς ἤνοιξεν τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἔξαγαγὼν τε αὐτοὺς

1. alicui e, aliquem Lucif, quemcumque d αὐτῶν ABz, add καὶ ρυσθῶσιν ἀπο πύσης ἀσθενίας ἧς εἶχον Ee, add ἀπῆλλασσοντο γὰρ ἀπο πύσης ἀσθενίας ὡς εἶχεν ἕκαστος αὐτῶν D, add et liberabantur ab omnem valetudinem quem habebant unus quisque eorum d, add et liberabantur ab infirmitate sua Lucif 201 σινηρχετο δὲ ABDdδς Lucif, διο σινηρχετο Ee καὶ ABEdδς et corr D, om Dd Lucif τὸ om D τῶν περὶ (περὶ pr D, coniunctarum e) πόλεων ABDEδς Lucif, finium undique d ἱερουσαλήμ (ἱῆλ pr A?) ABv Lucif, εἰς ιερ. DEδς 2. φέροντες ABDdδς Lucif 201, add μεθ' αὐτῶν Ee et eos qui a spiritibus immundis vexabantur Lucif ὑπο ABEd, ἀπο D 3. οἵτινες ABEdδς, καὶ D Lucif ἐθεραπεύοντο ἅπαντες (universi de) ABEdδς, ἰωντῶ παντες D, omnes sanabantur Lucif ἀναστὰς (exsurgens Lucif) δε ABDdδς Lucif, καὶ τὰντα βλεπῶν ἀναστὰς Ee ὁ om B 4. ἡ οὖσα (est) ABDEδς, constituta e, om Lucif αἱρεσις A 5. invidia Lucif, aepulationem d ἐπιβαλὼν BDEδς Lucif, miserunt d, ἐπιβαλλὼν A χεῖρας ABDdv Lucif, add αὐτῶν Eδς in apostolos dev, apostolis Lucif 201 6. ἔθεντο pr D ἐν τηρῇσιν (adservatione d) ABDδς, εἰς τηρῇσιν E Lucif δημοσίᾳ ABDEδς, om Lucif, add καὶ ἐπορεύθη (abierunt) εἰς ἕκαστος εἰς τα ἴδια (domicilia) Dd 6. 7. ἄγγελος δε κυρίου δια (add τῆς Eδ) νυκτὸς ABEdδς et om διὰ νυκτὸς Lucif, τότε δια νυκτὸς ἄγγελος κυρίου D, per nocte vero angelus domini d 7. ἠνοιξεν B Edδς Lucif, ἀνέωξεν corr D, ἀνέωξεν pr D, ἀνοιξας Av ἔξαγαγῶν τε (δε B) ABDς, cumque eduxisset (duxisset d) de, καὶ ἔξαγαγῶν E, et eduxit Lucif 201

ab infirmitate [sua]. L al ¹⁶concurrerebat (-bant al) autem et multitudo vicinarum (om al) civitatum Hierusalem, adferentes egros et nexatos ab (a) spiritibus immundis; qui curabantur omnes. (15) ¹⁷Exsurgens (Exurg.) autem princeps sacerdotum et omnes qui cum illo erant, quae est heresis (haereses) Sadduceorum (Saduceor.), repleti sunt zelo ¹⁸et iniecerunt manus in apostolos et posuerunt eos (illos) in custodia publica. ¹⁹angelus autem domini per noctem aperiens

εἶπεν ²⁰Πορεύεσθε καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης. ²¹ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συνεκάλισαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμοτήριον, ἀχθῆναι αὐτούς· ²²οἱ δὲ παραγενόμενοι ὑπηρετοῦν οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ, ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν ²³λέγοντες ὅτι τὸ δεσμοτήριον εὗρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ καὶ τοὺς φύλακας

1. εἶπεν ABDEdeus, dicens Lucif ite docete in templo Lucif 203. ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου κελιόνται πορευθέντες ζῆναι καὶ λαλεῖν Orig 4,195^c λαλεῖτε (-ται DE) ἐν τῷ ἱερῷ ABDEdeus, in templo loquimini Lucif 201 τῷ λαῷ ABDEdeus Orig 4,195^c, om Lucif 201 203 πάντα ABDEdeus Orig Lucif 201, om Lucif 203
2. ταύτης ABDEeus Orig Lucif, eius d ακουσαντες δε ABDd us, cum haec itaque audissent Lucif 201, ἐξελθόντες (exeuntes) δε ex της φυλακης Ee sub antelucem d, deluculo e, sub luce Lucif
3. in templo e adueniens autem eu Lucif, cumque venisset d principes sacerdotum e 4. συνεκαλίσουν ABEus Lucif, convocaberant e, ἐγερθέντες το πρωι καὶ συνεκαλίσαινοι D, exurgentes ante lucem et convocaverunt d πᾶσαν τὴν γερουσίαν (congregationem Lucif) ABDEd Lucif, omnes seniores eu 5. ἰσραὴλ dv in e Lucif, ad d 5. 6. adduci (-cere e) eos de, ut eos adducerent Lucif 6. οἱ δε παραγενομενοι υπηρεται ABv, venerunt autem ministri et Lucif 201, οἱ δε υπηρεται παραγενομενοι (cum venissent d, advenientes e) Ees et add καὶ ἀνῆξαντες (aperuissent) τὴν φυλακὴν Dd οὐκ D ἦρρον E 6. 7. ἐν τῇ φυλακῇ ABEs Lucif, in carcerem e, εἰσω Dd 7. ἀναστρεψαντες δε (καὶ pr D) ABDE es, reversi sunt et d, et regressi Lucif οτι ABDdes Lucif, om Ev το ABDde, το μὲν Eus Lucif 201 clausum invenimus Lucif 8. τῦρομεν E .. κλεισμένον D in d Lucif, cum eu φυλακας ABDEdeu Lucif, add ἔξω s

ianuas carceris et educens eos dixit ²⁰Ite et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitae huius. ²¹qui cum audissent, intraverunt diluculo (-colo) in templum, et docebant. adueniens (audiens F al) autem princeps sacerdotum et qui cum eo erant convocaverunt concilium et omnes seniores filiorum Israhel, et miserunt ad (in L) carcerem, ut adducerentur. ²²cum venissent autem ministri et aperto carcere non invenissent illos, reuersi nuntiauerunt (nuncian.) ²³dicentes Carcerem quidem invenimus clausum cum omni diligentia et custodes stantes ad (ante) ianuas, aperientes (adper. pr F) autem ne-

ἑστῶτας ἐπὶ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ ἔσω οὐδένα εὗρομεν. ²⁴ὥς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὁ τε στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο. ²⁵παρυαγνόμενος δὲ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθρεσθε ἐν ⁵τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν. ²⁶τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας (ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν, μὴ λιθασθῶσιν), ²⁷ἀγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς ²⁸λέγων Παραγγέλια παρηγγέιλαι ὑμῖν μὴ δι-
¹⁰δάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ, καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν Ἱερου-

1. ἐπὶ (προ Ες) των θυρῶν ABDEς, ad ostium de, in ianua Lucif cum aperuissemus Lucif, aperientes de δὲ om d neminem intus Lucif ἤραμεν E 2. τοὺς λόγους τουτοὺς ABDEδς, hos sermones u Lucif ο τε στρατηγος ABD, praetorque d, οι ἱερεῖς καὶ ο στρατηγος (magistratus) Ee, ὁ, τε Ἱερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς ε, principes Lucif τοῦ ἱεροῦ om Lucif 2. 3. ipsi pontefices d, pontifex sacerdotum Lucif 3. διηπορουν ABDδς Lucif 201, εθανμαζον mente καὶ διηπορουν E, mirari coeperunt et confundebantur e quidnam dñ, quidnam e, quid Lucif γειοιτο (γενηται pr D) τουτο ABDς, fieret de hoc d, illud esset Lucif, θελοι (vult) ειναι τουτο Ee cum venisset d, adveniens e Lucif 4. οτι ABDEδev, dicens Lucif, λέγων Ὅτι ε in carcerem d 5. in templo sunt Lucif 6. ἀπελθων ABDEδς Lucif, abiit e ο (ipse d) στρατηγος ABDδς Lucif 201, add εν τω ἱερῳ Ee ηγαγεν AEδς Lucif et pr D, ηγεν B et corr D, deducebant d 7. ου ABEδς Lucif et corr D, om d et pr D εφοβουντο ABEδς Lucif, φοβουμενοι D μη BDE, ινα μη Aς 7. 8. cumque adduxissent d 8. in concilio deo, eos in concilium Lucif 9. ο αρχιερεὺς ABEδς, principes sacerdotum e, ο ἱερεὺς D Lucif λεγων ABδv Lucif, add ου DEς denuntiatione praecepimus (denuntiavimus Luc) d Lucif διδασκειν BDEδev Lucif, λαλειν A 10. in nomine hoc de, in hoc nomine Lucif καὶ ABEδς Lucif et corr D, om d et pr D πεπληρωκατε BDEς, πληρωσατε A

minem intus invenimus. ²⁴ut autem audierunt (aud. aut. L al) hos sermones magistratus templi et principes sacerdotum, ambigebant (ambiebant) de illis quidnam fieret. ²⁵adueniens autem quidam nuntiavit eis quia ecce viri quos posuistis in carcerem (carcere LV al), sunt in templo stantes et docentes populum. ²⁶tunc abiit (habuit) magistratus cum ministris et adduxit illos sine vi: timebant enim populum, ne lapidarentur: ²⁷et cum adduxissent illos, staterunt in concilio (concilium). et interrogavit eos princeps sacerdotum ²⁸dicens Praeciπiendo praecepimus (praecip. L al) vobis ne doceretis in no-

σουλῇ τῆς διδασκῆς ὑμῶν καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμῶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ²⁹ἀποκριθεὶς δὲ Πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπαν «Πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. ³⁰ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἡγείρεν Ἰησοῦν, ὃν ἡμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. ³¹τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψω-
σεν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. ³²καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτῷ μάρτυρές ἐσμεν τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ.» ³³οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρόνοντο καὶ ἐβούλοντο ἀνελθεῖν αὐτούς. ³⁴ἀνα-

1. ἐπαγαγεῖν D, adducere d, ind. e Lucif 201, intro d. Luc 203
1. 2. το αἷμα bis A 2. τούτου ABDEεως, εκεινου D Lucif 201 203 2. 3. ἀποκριθεὶς . . . εἶπαν] Orig 4,195^d, om Dd 2. πε-
τρος ABE, ὁ Π. ε 3. εἶπαν (εἶπον ε) ABEEεως, dicentes utrum
Lucif 201 πειθαρχιν E, add γὰρ Orig 1,761^c δεῖ (δε pr D)
θεῷ μαλλον (μ. θ. Orig) η (an e) ABDEεως, Orig 1,761^c (4,195^d),
deo oportet magis quam d, oportet deo an Lucif ἀνθρώποις]
add ο δε πετρος εἶπεν (respondit) προς αυτους Dd ο BDEεως
Orig 4,195^d Iren 195, ο δε A 4. ιησουν ADε Orig, τον ιησουν
B, iesum dv Iren, τον παιδα αυτου ιησουν Eε διεχειρισασθαι
ADE, apprehendistis et interfecistis Iren suspensum d, sus-
pendentes ev Iren 5. επι ABDEε Orig, in dev Iren 6. δεξια
ABEEεως et corr D, δοξη Iren et pr D, caritate d δουναι ADE
des Iren, του δουναι Bε istrahel d, histr. e αμαρτιων AB
Eεως Iren, add ἐν αὐτῷ (in ipso) Dd 7. εν αυτω μαρτυρες εσμεν
(om B) B Iren 195, μαρτυρες εσμεν Av, ipsi testes sumus d, εσμεν
(add αυτου Eες) μαρτυρες DEεως, add παντων d et pr D
8. πνευμα ABDdv Iren, add δε Eες et corr D ο prius Aε et
corr D, ον E et pr D, quem dev Iren, om B hiis qui obtemperat
d, credentibus Iren 9. οι δε ακουσαντες (audientes) ABDδε et
add ταυτα Eε, audientes autem haec Lucif 202 discrucabantur
d, fremebant Lucif εβουλοντο ABE, εβουλευοντο Dδεως Lucif
eos occidere Lucif surgens e.

mine isto, et ecce repletis (replestis) Hierusalem doctrina uestra et uultis inducere (intro d. F al) super nos sanguinem hominis istius. ²⁹respondens autem Petrus et apostoli dixerunt Oboedire oportet deo magis quam hominibus. ³⁰deus patrum nostrorum suscitavit Iesum, quem uos interemistis suspendentes in ligno. ³¹hunc deus principem et saluatorem exaltavit dextera sua ad dandam paenitentiam Israhel et remissionem peccatorum. ³²et nos sumus testes (t. s. L) horum uerborum (u. h.), et spiritus sanctus quem dedit deus omnibus oboedientibus sibi. ³³haec cum audissent, dissecabantur (desec. al, dis-
siccab. F) et cogitabant interficere illos. ³⁴surgens autem quidam in

στὰς δὲ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ Φαρισαῖος ὀνόματι Γαμαλιήλ, νομο-
 διδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχὺ τοὺς ἀν-
 θρώπους ποιῆσαι, ³⁵εἰπὲν τε πρὸς αὐτούς ἄνδρες Ἰσραηλῖται,
 προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τί μέλλετε πράσ-
 σειν. ³⁶πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θεοδῶς λέγων εἶναί
 τινα ἑαυτὸν, ᾧ προσεκλήθη ἀνδρῶν ἀριθμὸς ὡς τετρακοσίων· ὃς
 ἀνῆρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπέθοντο αὐτῷ διελύθησαν καὶ ἐγέ-
 γοντο εἰς οὐδέν. ³⁷μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος ἐν ταῖς

1. ἐν τῷ συνεδρίῳ *ABdς*, ἐκ τοῦ συνεδρίου *D* et add αὐτῶν *Ee*
 2. παντὶ (*universae*) τῷ λαῷ *ABDEευς*, apud omnem populum *d*
 2. 3. ἔξω βραχὺ τοὺς ἀνθρώπους ποιῆσαι (*feri*) *Au* et ἔξω post
 ποιῆσαι *posito B*, ἔξω βραχὺ (*add τι ς*) τοὺς ἀποστολοὺς ποιῆ-
 σαι (*feri*) *Εευς*, τοὺς ἀποστολοὺς ἔξω βραχὺ ποιῆσαι *Dd* 3. τε
ABDEευς, δε *Ce* αὐτοὺς *ABCEευς*, τοὺς ἀρχόντας καὶ τοὺς
 συνεδρίους (*concilium*) *Dd* Ἰσραηλῖται *ABDeς*, Ἰσραηλει-
 ται *Ed* 4. προσεχεται *DE* ἑαυτοῖς *ABCEς* et *corr D*, ἐαν-
 τοὺς *pr D*, vobis *dv*, se ipsis *e* ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις *AB*
CDυς, super istis hominibus *d*, ἀπο (*de*) τῶν ἀνθρώπων τούτων
Ee quid estis acturi *e*, quidnam incipiat agere *d* 6. τινα
 ἑαυτὸν *ABCς*, τινα ἑαυτὸν μέγαν *Ee* et *corr A*, τινα μέγαν ἑαυτὸν
 (*ipsorum*) *Dd*, μέγαν τινα ἑαυτὸν *Orig 1,372^b* ὡ *ABCEδευς*, ὡ
 καὶ *D* προσεκληθῇ *AB*, προσεκληθῇ (*add ... C*) *CE* et *corr D*,
 προσεκληθῆσαν *pr D*, προσεκολλήθῃ *ς*, consensit *ev*, adsensum
 est *d* ἀνδρῶν ἀριθμὸς *ABCEευ*, ἀριθμὸς (*numeri*) ἀνδρῶν *Ddς*
 ὡς *ABCDE*, ὡσεὶ *ς* 7. ἀνῆρεθῇ *ABCEδευς* et *corr D* (*Orig*
1,638^c), διελύθῃ *pr D*, add αὐτοὺς δι αὐτοῦ *D* quodquod ob-
 temperabant *d*, qui consenserant *e* διελύθησαν *ABCEευς*, διεσκέ-
 δάσθησαν *Orig 1,372^b 638^c*, om *Dd* καὶ alterum om *d* facti
 sunt *d*, macti sunt *e* 8. εἰς om *d* οὐθεν *D* *Orig 1,372^c 638^c*
3,805^a

concilio Phariseus (-seus) nomine Gamalihel (-liel), legis doctor
 honorabilis universae plebi, iussit foras ad breue (brebem *V*) homi-
 nes (apostolos *L*) fieri, ³⁵dixitque ad illos Viri Israelitae, attendite
 vobis super hominibus istis, quid acturi sitis. ³⁶ante hos enim (en.
 hos *L*) dies extitit Theodas (Theonas *F*) dicens esse se (se esse
F al) aliquem [magnum], cui consensit uirorum numerus circiter
 quadringentorum; qui occisus est, et omnes qui [cumque *F al*] cre-
 debant ei dissipati sunt, et redactus est ad nihilum. ³⁷post hunc ex-
 titit Iudas Galilaeus (-leus) in diebus professionis et auertit popu-

ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς καὶ ἀπέστησεν λαὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κακέ-
νος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ διεσκορήσθησαν.
³⁸καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόσπαστε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ
ἄφετε αὐτούς (ὅτι ἐὰν ᾗ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον
τοῦτο, καταλυθήσεται· ³⁹εἰ δὲ ἐκ Θεοῦ ἐστίν, οὐ δύνησθε κατα-
λῦσαι αὐτούς), μὴ ποτε καὶ Θεομάχοι εὗρεθῇτε. ⁴⁰ἐπείσθησαν δὲ
αὐτῷ, καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους δειρυντες παρήγγει-
λαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς.

1. ημεραις της απογραφης ABCDEdeus, τῆς ἀπογραφῆς ἡμέραις
Orig 1,372^e 4,111^d απεστησε A λαον Bdo et pr A, λαον
ικανον s et corr A, ἱκανον (multam) λαον Ee, λαον πολυν (πολυ C)
CD 2. παντες om Dd οσοι ABDEus et corr C, οι (qui) de
et pr C? credebant d, obaudierant e 3. τα ABCDz, quae d,
om Ee νυν ABCEz, add εισιν (om d et corr D) αδελφοι Dd
istis do, is e 4. αφετε ABC, dismittite d, εασατε DEz, sinite eo
αυτους ABCus, add μη μολυνοντες (μικαναντες D, coinquinatas d)
τας χειρας υμων (om Dd) DEde εαν η εξ ABCDEus Orig 1,372^d,
sic erit ab d 4. 5. η το εργον τουτο ABCDEdes, καὶ ὁ λόγος
οὗτος Orig 5. ει ABCDz, εαν E Orig 1,372^e ex (a d) θιου
εστιν ABCDEdeus, ᾗ ἐκ Θεοῦ Orig δυνησθε BCDEdeu Orig,
δυνασθε Aug 6. αυτους ABCDEdeu et corr C, αυτο s et pr C?
(τῇν τούτου διδασκαλίαν Orig), add ουτε ὑμεις ουτε οι αρχοντες
ὑμων Ee, add ουτε ὑμεις ουτε βασιλεις (imperatores) ουτε τυραν-
νοι (reges) απεχεσθαι (discedite) ουν απο των ανθρωπων τουτων
Dd και ABCDEus Orig, om d et pr D επεισθησαν (sic corr
D) δε ABCDEus, consenserunt itaque d, qui consentientes e
7. vocantes Lucif 208, vocaverunt e, cum vocasset d δειρυντες
ABCDus, add αυτους Ede et add dimiserunt Lucif παρηγγειλαν
ABCDEus, praecipibant e, praecipientes Lucif 8. μη λαλειν A
BCDEd5, ne loquerentur eo Lucif, add αυτους A, add τιτι Ee
και απελυσαν αυτους (om AC) ABCDEdeus, ulli hominum Lucif
Hil 328 apostolos gratulatos, cum exeuntes de consessu persecutorum
laetati sunt propter dei nomen dignos se iniuriis indicatos.

lum post se: et ipse perit, et omnes quotquot (quodquod pr F)
consenserunt ei dispersi sunt. ³⁸et nunc itaque dico vobis, discedite
ab hominibus istis et sinite illos; quoniam si est ex hominibus con-
siliium hoc aut opus, dissoluetur (-uitur): ³⁹si uero ex deo est, non
poteritis (potestis F) [et L] dissolvere eos; ne forte et deo repug-
nare inueniamini. (16) ⁴⁰Consenserunt autem illi, et conuocantes
apostolos caesis denuntiauerunt ne loquerentur in nomine Iesu, et

⁴¹οὶ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος ὑμιασθῆναι, ⁴²πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῇ ἱερῇ καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι τὸν χριστὸν Ἰησοῦν.

⁵ Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι παρεθιωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν. ²προσκαλεισόμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν εἶπαν «Οὐκ ἄριστόν ἐστιν ἡμῶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διακονεῖν ¹⁰ τραπέζαις. ³ἐπισκεψασθε δὴ ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἐπὶ

1. οἱ μὲν οὖν *ABCE* et add αποστολοι *D*, illi igitur (ergo *Luc*) e *Lucif*, apostoli vero d 2. κατηξιωθησαν *ABCo* (Orig 1,276^c 421^b), ante υμιασθηναι *DEdes Lucif* ονοματος *ABCDd Lucif*, add αὐτοῦ *ς* (Orig), add του κυριου ἰησου *Ee* τε *ABCE* *Iren* 195, δε *Ddev* 3. ἐν . . . οἶκον *om Iren* circa domos *ev*, domi d *Lucif* 4. τον χριστον ιησουν *ABv*, ιησουν (add τὸν *ς*) χριστον *Ees*, τον κυριον ιησουν *C*, τον κυριον (add nostrum *Lucif*) ιησουν χριστον *Dd Lucif* 208, christum iesum filium dei *Iren* 5. ταις ημεραις ταυταις *ABCEdes*, ταυταις ταις ημεραις *D* 6. graecorum *ev*, quae ex grecis erant d despicerentur *ev*, dispiciuntur d 7. τη αλτηρῶν *om pr D* αυτων *ABCEevs*, add ἐν τη διακονια των εβραιων *Dd* 7. 8. προσκαλεσασμενοι (vocantes) δε (*om pr D*) *ABCDE*ς, convocantes itaque d, et convocaverunt illi *Cypr* 119 8. ἡβ· *D* totam plebem *Cypr* ειπαν *ABC*, ειπον *Eς*, dixerunt *ev*, ειπον προς αυτους *Dd*, et dixerunt eis *Cypr* 8. 9. non placitum est *e*, non enim placet d 9. ημιας (ημειν *Dd*) καταλειψαντας *ABD*ς, ημιν καταλειψαντες *C*, καταλιποντας ημιας *Ee* 10. τραπεζαις *ABCEevs*, add τι ονν εστιν αδελφοι *Dd* επισκεψασθε (-σθαι *AD*) *ACDEdes*, επισκεψαμεθα *B* δη *A*, δη αδελφοι *B*, itaque d, ονν αδελφοι *CEevs*, *om D* ανδρας εξ υμων *ABCEevs*, εξ υμων αυτων (*om d*) ανδρας *Dd* testimonio bono d, testificationem habentes *e* ζ· *D*

dimiserunt eos. ⁴¹et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu (Christi *F al*) contumeliam pati: ⁴²omni autem die in templo et circa domos non cessabant docentes et euangelizantes Christum Iesum (*om al*). (17) ¹In diebus autem illis crescente numero discipulorum factum (factus *pr F al*) est murmur Graecorum (Grec.) aduersus Hebraeos (Hebreos), eo quod (*om eo F*, quoniam *al*) despicerentur (disp. *L al*) in ministerio cotidiano uiduae eorum. ²conuocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt Non est aequum nos derelinquere verbum dei et ministrare mensis. ³considerate ergo, fratres, uiros ex

πλήρεις πνεύματος καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης· ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν.»⁵ καὶ ἤρρισεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους, καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, ἄνδρα πλήρης πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ Φίλιππον καὶ Πρόχορον καὶ Νικάνορα καὶ Τίμωνα καὶ Παρμενᾶν καὶ Νικόλαον προσήλυτον Ἀντιοχείᾳ, οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων, καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας.

⁷Καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἠῤῥαυε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ σφόδρα, πολὺς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.

10

⁸Στέφανος δὲ πλήρης χάριτος καὶ δυνάμεως ποιεῖ τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. ἠνέστησαν δὲ τινες τῶν ἐκ τῆς συνα-

1. πληρεις BCD^s, πληρης AE πνευματος BD^{du}, add αγιου AC Eeus καταστησομεν ACDE, καταστησωμεν Bdeus in negotio d, in usum e 3. αυτης pr D δε ABCEEus, add εσομεθα sumus Dd προσκαρτερησομεν ABCeus, προσκαρτερησωμεν E, perseveramus d, προσκαρτερουντες D 3. ο λογος ουτος Dd ενωπιον ABDE^s, εναντιον C πληθους ABCEeus, add των μαθητων Dd 4. πληρης ACDE, πληρη B^s, plenum deu 5. προχωρον E νικανορα (-ωρα BE) ABCEdeus, νικωρα D 6. permenan d nicholaum d αντιοχεαν C, αντιοχεια E ους εστησαν ABCEdes, ουτοι εσταθησαν D 7. και ABCEeus, cumque d, οιτινες D προσευξαμενοι E, orassent d, orantes eu 8. Θεου ABCus, κυριου DEdeu ηρξανε A^s, ηρξανεν CDE 9. μαθητων ABCDdus, μανθανοντων Ee τε] vero e 10. υπηκουον (add αν pr D) BDd^s, υπηκουεν AEeu 11. χαριτος ABDd^u, χαρ. και πιστειws Ee, πιστειws ε 11. 12. τερατα και σημεια ABDdus, σημ. και τερ. Ee 12. λαω ABus, add εν τω ονοματι του κυριου ιησου χριστου Ee, add δια του ονοματος κυριου ιησου χριστου Dd ανεστησαν δε ABDdus, καθ ο (quem) ανεστησαν Ee τῶν] qui erant d, non exprimit e

uobis boni testimonii septem plenos spiritu [sancto] et sapientia, quos constituamus super hoc opus: ἡμεῖς uero orationi (-one) et ministerio uerbi instantes erimus. ⁵et placuit sermo coram omni multitudine, et elegerunt Stephanum (Stefanum F), uirum plenum fide et spiritu sancto, et Philippum et Procorum et (Pr. et om pr F) Nicanorem et Timonem (Th. al, Timotheum F al) et Parmenam et Nicolaum aduenam Antiochenum (Anthiocenum F, Antiocheum al). ⁶hos statuerunt ante conspectum apostolorum, et orantes inposuerunt (imp.) eis manus. ⁷et uerbum domini (dei L) crescebat, et multiplicabatur numerus discipulorum in Hierusalem ualde: multa etiam turba sacerdotum oboediebat fidei. (18) ⁸Stephanus autem plenus gratia et fortitudine faciebat prodigia et signa magna in populo. ⁹surrexerunt

γωγῆς τῆς λεγομένης λιβερτινῶν καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας συνζητοῦντες τῷ Στεφάνῳ, ¹⁰καὶ οὐκ ἔχον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. ¹¹τότε ἐπέβαλον ἄνδρας λέγοντας ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς Μωυσῆν καὶ τὸν Θεόν, ¹²συνεκίνησάν τε τὸν λαόν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον, ¹³ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας Ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ νόμου· ¹⁴ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ ¹⁰λέγοντος ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦ-

1. τῆς λεγομένης BCDEdevs, τῶν λεγομένων A λιβερτινῶν D κυρηναίων A 2. τῶν] eorum qui sunt d, non exprimit e κηλικίας A. add και ασιως BCEevs et corr D, sed om Ad et pr D συνζητουντες ACDE, συζητ. ε και ABCEevs, οτινεις Dd poterat e 3. σοφια ABCvs, add τη ουση εν αυτω DEde πνευματι ABCvs, add τω αγιω DEde in quo d ελαλει ABCvs, add διοτι ηλεγχοντο ὑπ αυτου μετα πασης παρησιας επιδη (cum ergo) ουκ ηδυναντο αντιλεγειν τη αληθεια Ee, add δια το ελεγχεσθαι αυτους (quoniam probatur illis) υπ (ep pr D) αυτου μετα παρησιας μη δυνამενοι ου (oun corr D, autem) αντοφθαλμειν (resistere) τη αληθεια Dd 4. λεγοντας BCDEs, λεγοντες A λαλουντας pr E βλασφημα ABCEdes, βλασφημιας Dv 5. μωυσην ABCdd, moysen e, μωσην Es και ABCEevs, et in dev Θεον ABCDDvs, add και ταυτα ειποντες Ee 6. τους alterum om C επισταντε C, adgressi d, concurrentes ev 7. ηγαγον BCDEdevs, add αυτον A in concilio e εστησαν τε (autem) ABCEes, και εστησαν Ddv 8. ψευδεις ABCEevs, add κατα αυτον Dd ο ανθρωπος ουτος ABDEdevs, ουτος ο ανθρ. C cessabit d ρηματα (add βλασφημα Ees) λαλων ADEdes, λαλων ρηματι BCv 9. αγιου ABDEdev, add τουτου Cs 10. ναζωραιος pr D

autem quidam de synagoga (sin.) quae appellatur libertinorum et Cyrenensium (Cir.) et Alexandrinorum et eorum qui erant a Cilicia et Asia, disputantes cum Stephano, ¹⁰et non poterant resistere sapientiae et spiritui qui (quo) loquebatur. [quod redargue .//. L] ¹¹tunc summisserunt (subm.) viros qui dicerent se audisse (audiuisse) eum dicentem verba blasphemiae in Moysen (Mosen L) et [in] deum. ¹²[et pr F] commoverunt itaque plebem et seniores et scribas, et concurrentes rapuerunt eum et adduxerunt in concilium, ¹³et statuerunt testes falsos (f. t.) dicentes (qui dicerent L ul) Homo iste non cessat loqui verba adversus locum sanctum et legem: ¹⁴audiimus enim eum dicentem quoniam Iesus Nazarenus hic destruet (-it) locum

τον καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθνη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωσῆς. ¹⁵καὶ ἀτε-
νίσαντες εἰς αὐτὸν πάντες οἱ καθιζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ εἶδον
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὥσει πρόσωπον ἀγγέλου. ¹εἶπεν δὲ ὁ ἀρχιε-
ρεὺς Εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει; ²ὁ δὲ ἔφη Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πα-
τέρες, ἀκούσατε. ὁ θεὸς τῆς δόξης ὡφθῇ τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ·
ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρράν, ³καὶ
εἶπεν πρὸς αὐτόν Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ [ἐκ] τῆς συγγενείας
σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν ἣν ἄν σοι δείξω. ⁴τότε ἐξελθὼν ἐκ
γῆς Χαλδαίων κατήχησεν ἐν Χαρράν. κακέθην μετὰ τὸ ἀποθα-

1. mutavit de consuetudines quas e, iterum quos d μωϋσῆς CD
Ede, μωσῆς A5 1. 2. καὶ ατενίσαντες (intuiti d, intendentes e) εἰς
αὐτὸν ABCEdeus, καὶ ἠτενίζον δε (add εἰς corr) αὐτῷ D 2. πυν-
τες ABCE et pr D, απαντες ε καθιζόμενοι AC5, καθιζώμενοι E,
καθιζόμενοι B, καθημένοι D εἶδον BCEeus, εἶδαν A, καὶ εἶδον Dd
3. ὥσει ABCD5, ὡς E ἀγγέλου ABCEeus, add εστῶτος (stans)
ἐν μεσῷ αὐτῶν Dd dixit eu, ait d ἀρχιερεὺς ABCus, add τῷ
στεφανῷ DEde 4. εἰ ABCu, sic d, εἰ αρα (enim) DEes ταῦτα
ABCEdeus, τουτο D ait eu, dixit d ἀδελφῇ pr D 6. ὄντι...
χαρράν] Orig 4,286^d, om Iren 197 πρὶν ἢ κατοικῆσαι (οἰκῆσαι
Orig) αὐτὸν ABCEes Orig, posteaquam mortuus esset d χαρ-
ραν ABC5 Orig, χαρραν D, χαρρα Ee, charris d 7. ex prius AB
CDEdeus Orig Iren, ἀπο pr D ex alterum ACEeus Orig Iren, a
d, om BDu συγγενείας CD 8. σου om e καὶ ABC
Ddeus Iren 197, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου καὶ Ee εἰς]
εἰ εἰς pr D. in terra d τὴν ABCE, om ε quancumque d,
quam eu Iren, ἣν om C δέξω E, monstravero du, demonstravo e
Iren 8 ss. τότε... πατέρα αὐτοῦ om Iren 8. τότε ABCEeus,
add αβραάμ Dd exhibit d, exiens e 9. χαλδαίων] add καὶ et
Dd χαρραν ABCD5, χαρρα Ede κακέθην ABCEeus, κακε ἦν
d et pr D 9 seq. post mortem patris sui d 9. το BCDE5, om A

istum et mutabit traditiones quas tradidit nobis Moyses (Moses FL).
¹⁵et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio uiderunt faciem eius
tanquam faciem (om L) angeli. ¹dixit autem princeps sacerdotum si
haec ita se haberent (habeant L, habent ul). ²qui ait (19) Viri fratres
et patres, audite. deus gloriae apparuit patri nostro Abraham, cum esset
in Mesopotamia prius quam moraretur in Charram, ³et dixit ad illum
Exi de terra tua et [de om F] cognatione tua, et ueni (uade) in
terram quam tibi monstrauero. ⁴tunc exiit de terra Chaldaeorum et
habitauit in Charram (Carram). et inde, postquam mortuus est pater

νεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ μετώκισεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ἡμεῖς νῦν κατοικεῖτε, ⁵καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ οὐδὲ βῆμα ποδός, καὶ ἐπηγγέλματο δοῦναι αὐτῷ εἰς κατάσχισιν αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. ⁶Ἐλάλησεν δὲ οὕτως ὁ Θεός, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια· ⁷καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἂν δουλεύσωσιν κρινῶ ἐγώ, ὁ Θεὸς εἶπεν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται καὶ λατρεύουσίν μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. ⁸καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς· καὶ οὕτως ἐγέννη-

1. μετώκισεν ABCς, μετωκισεν E, καὶ μετωκισεν (-κισεν pr) D, transtulit eu, et transtulit Iren, et in trans migravit d αὐτον ABC Dδος Iren, add ο Θεος Ee εἰς τὴν ABCDEes, in qua du, quam Iren 2. vos nunc de, nunc et vos Iren 197 κατοικεῖτε ABCD deus, inhabitatis Iren, κατοικεῖται E, add καὶ οἱ πατερες υμῶν Ee, add καὶ οἱ πατερες ἡμῶν οἱ προ ἡμῶν Dd κληρονομίαν (possessionem hereditatis d) ἐν αὐτῇ ABCDδος Iren, ἐν αὐτῇ κληρονομίαν Ee 3. βῆμα ABCDEes Iren, quantum tenet gradus d καὶ AB CEes, αλλ Dd Iren δουναι αὐτῷ (om Iren) εἰς κατάσχισιν αὐτὴν BCD Iren, αὐτῷ d. εἰς x. αὐτὴν ε, ei dare eam in possessionem d, δουναι αὐτὴν εἰς κατάσχισιν αὐτῷ AEe 4. οὐκ ὄντος (constituto) αὐτῷ (αὐτοῦ C) τέκνου ABCDEes, quando non esset ei filium d, om Iren 5. Θεος ABCEes, add πρὸς αὐτον Dd Iren 197 6. δουλώσουσιν αὐτο (αὐτοὺς Ddu) ABCDδος, in servitatem redigentur Iren, κακώσουσιν (adfligent) αὐτο Ee κακώσουσιν ABDς et add αὐτο C, vexabuntur Iren, δουλώσουσιν E, inservitutere e annis du Iren, per annos e ὦ D 7. καὶ το ABDEdeus Iren, το δε C ω αν BD, ω εαν ACEς, cuicumque e, cui du Iren δουλεύσωσιν BEς, servierint deu Iren, δουλεύουσιν ACD ο Θεος εἶπεν ABC, εἶπεν ο Θεος DEes, dicit dominus d Iren 8. ἐξελεύσονται ABCDδος Iren, add ἐκιδεν Ee λατρεύσωσιν CE 8. 9. in isto loco Iren 197 9. testamentum eu Iren, dispositionem d

eius, transtulit illum in terram istam in qua nunc uos (om al) habitatis, ⁵et non dedit illi hereditatem in ea nec passum (passus) pedis, et (sed L al) repromisit dare illi eam in possessionem (-ne) et semini eius post ipsum, cum non haberet filium. ⁶locutus est autem [ei] deus quia erit semen eius accola (advena) in terra aliena, et servituti eos subicient, et male tractabunt eos annis quadringentis [et septem F al]: ⁷et gentem cui servierint (-runt) iudicabo ego (e. i. L al), dixit (dicit) dominus (deus), et post haec exhibunt et servient (deseru. L al) mihi in loco isto. ⁸et dedit illi testamentum circum-

σιν τὸν Ἰσαὰκ καὶ περιέειπεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, καὶ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ, καὶ Ἰακώβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας. ⁹καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν Ἰωσήφ ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἦν ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ ¹⁰καὶ ἐξέλατο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βουσι- ⁵λέως Αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ' Αἴγυπτον καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ. ¹¹ἦλθεν δὲ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον καὶ Χαναὰν καὶ θλίψις μεγάλη, καὶ οὐχ εὐρισκόν χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. ¹²ἀκούσας δὲ Ἰακώβ ὄντα σιτία εἰς Αἴγυπτον ἐξαπέστειλεν τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον, ¹³καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ¹⁰ἀνεγνωρίσθη Ἰωσήφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ Φαραὼ τὸ γένος Ἰωσήφ. ¹⁴ἀποστείλας δὲ Ἰωσήφ μετεκαλίσατο

1. ισαακ Dd 2. ισαακ ABCEev, ο ισαα (Ἰσαὰκ ε) Ddε, add γεν-
νησεν Ee τὸν] ipsum d καὶ ιακωβ ACDE, καὶ ο ιακωβ Bε
et corr D τοὺς ἰβ. D 3. hemulati d, aemulantes e vendi-
derunt ev, distraxerunt d 4. ἐξέλατο ABCDE, ἐξέλιετο ε
5. αὐτῷ χάριν BCEdevs, χάριν αὐτῷ D, χάριν A regae pr d
6. ἡγούμενον ABCDEevs, om d super ev, in d 7. καὶ BDdeε,
καὶ εφ ACEv totam e, omnem dv ὅλην τὴν αἰγυπτον ABCv,
ὁλην τὴν γην αἰγυπτου Edeε, ὁλης της (add γης corr) αἰγυπτου D
8. chanaam d θλειψις D εὐρισκόν ACDε, τηρῖσκον BE
frumentum e, utensilia d 9. cum audissent e δε ABCEdevs,
ον D σιτία ABCDE, σῖτα ε, frumenta de εἰς αἰγυπτον AB
CEε, ἐν αἰγυπτῷ Ddvε 10. καὶ ἐπὶ τῷ D 11. ἀνεγνωρίσθη
CDEε, ἡγνωρίσθη ABv, recognitus est d, agnitus est e a fratribus
dv ἐγένετο ABCEε, ἐγενήθη D τῷ] ipsi d 12. ἰωσήφ BC,
του ἰωσήφ Dε, ioseph d, αὐτου AEev cum misisset d, mittens ev

cisionis: et sic genuit Isaac et circumcidit eum die octava (octaba, octauo), et Isaac [et pr F] Iacob, et Iacob duodecim patriarchas. ⁹et patriarchae aemulantes (em.) Ioseph uendiderunt in Aegyptum, et erat deus cum eo ¹⁰et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius, et dedit ei gratiam et sapientiam in conspectu Pharaonis regis Aegypti (-tiorum L al), et constituit eum praepositum super Aegyptum et super omnem domum suam. ¹¹uenit autem fames (famis) in uniuersam Aegyptum et Chanaan (-aam F) et tribulatio (-tia) magna, et non inueniebant cibos patres (patris pr F) nostri. ¹²cum audisset autem Iacob esse frumentum in Aegypto, misit patres nostros (uestr.) primum, ¹³et in secundo cognitus est (om al) Ioseph a fratribus suis, et manifestatum est Pharaoni genus eius. ¹⁴mittens autem Ioseph

Ἰακώβ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ἐν ψυχαῖς ἐβδομήκοντα πέντε. ¹⁵καὶ κατέβη Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐτελείτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, ¹⁶καὶ μετετέθησαν εἰς Συχέμ καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ᾧ ὠνήσατο Ἀβραάμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν Ἑμῶρ τοῦ ἐν Συχέμ. ¹⁷καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὡμολόγησεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, ἠΐξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, ¹⁸ἄχρι οὐκ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος ἐν Αἰγύπτῳ, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ. ¹⁹οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν ἐκάκωσεν τοὺς πατέρας, τοῦ ποιεῖν ¹⁰τὰ βρέφη ἑκθετα αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. ²⁰ἐν ᾧ καιρῷ

1. ιακωβ ABCDde, post αὐτοῦ ε συγγενειαν (συνγ. D) ABC, add αὐτου DEdes 1. 2. ἐν ᾧ καὶ ἑ ψυχαις Dd 2. καὶ κατέβη ACEev, κατέβη δε Bz, κατέβη Dd εἰς αἴγυπτον om B 2. 3. ἐτελείτησεν (add εκτι Ee) αὐτος ACDEdes, αὐτος ἐτελ. B 3. καὶ prius ABCEevs, τε καὶ Dd μετετέθησαν ABCEdes, μετετέθησαν D συχεν D 4. in monumentum e ω ABCDE, δ ε αβρααμ ABCddes, add ο πατηρ ημων Ee 5. εμμορ ABCD, εμμορ Ez του (qui fuit e) εν AEe, εν BC, του Duz, et d καθως BCDEz, ως A, cum ev, ut d ἤγγιζεν ADEz, ἤγγιζεν C, adpropinquaret ev, ἤγγισεν Bd 6. χρόνος BCDEz, καιρος A ὡμολόγησεν ABCv, ἐπαγγελάτο DE, pollicitus est (erat e) de, ὡμολόγησεν ε τῷ ipsi d auctus est d, crescit e 7. εγυπτω D αχρι CD, αχρις ABEz 7. 8. alius exurrexerit rex d 8. ἐν αἰγυπτιον ABCv, om DEdes ἡδε τον ABCvς, ἐμνησθη του (ipsius d) DEde ουτος ABCEevs, καὶ D, om d 8. 9. circumveniens genus nostrum ev, cum iustitias coepisset cum genus nostrum d πατερας BDdv, add ημων ACEevs ut faceret (-rent e) de 10. τα βρεφη εκθετα ABC, εκθετα (exponi d) τα βρεφη DEdes ζωογονεισθαι (-σε AD) ABCDEevs, educarentur d, add τα αρρενα Ee

accessiuit (arcessiit L, accessiuit al) Iacob patrem suum (om F) (p. s. I.) et omnem cognationem [suam] in animabus septuaginta quinque (LXXV F). ¹⁵et descendit (disc.) Iacob in Aegyptum, et defunctus est ipse et patres nostri, ¹⁶et translati sunt in Sychem et positi sunt (om al) in sepulchro quod emit Abraham practio argenti a filiis Em-mor (Emor F, Hemor L?) filii (fili) Sychem. ¹⁷cum adpropinquaret (app.) autem tempus repromissionis quam confessus erat (est F al) deus Abrahæ, crevit populus et multiplicatus est in Aegypto, ¹⁸quo-ad usque surrexit rex alius (al. rex) in Aegypto, qui non sciebat Ioseph. ¹⁹hic circum ueniens genus nostrum afflixit (addl.) patres [nostros L al], ut exponerent infantes suos, ne uiuificarentur. ²⁰eodem

ἐγεννήθη Μωυσῆς καὶ ἦν ἀστείος τῷ θεῷ. ὃς ἀντιγράφη μῆνας
τρῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς· ²¹ἐκτεθέντος δὲ αὐτοῦ, ἀνέλατο
αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ καὶ ἀνέθρεψατο αὐτὸν ἐντιγῇ εἰς υἱόν.
²²καὶ ἐπαιδεύθη Μωυσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων, ἦν δὲ δυνατὸς
ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτοῦ. ²³ὥς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τισσαρακον- 3
ταέτης χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι τοὺς
ἀδελφοὺς αὐτοῦ, τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. ²⁴καὶ ἰδὼν τινα ἀδικοῦμενον
ἡμῶνατο καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονομένῳ, πατάξας τὸν
Αἰγύπτιον. ²⁵ἐνόμιζεν δὲ συνέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ὅτι ὁ θεὸς

1. ἐγεννηθη BCDEς, ἐγεννηθη A μωυσης BCDde, μωσης AEς
eligans d, acceptus e 1. 2. αντιγραφη μηνας τρεις ABCDEς,
mensibus tribus educatus est d 2. πατρος ABC, add αυτου DE
devς εκτεθεντος δε αυτου ABCDv, cum vero expositus esset d,
εκτεθεντα δε αυτον Eες, add εις (παρα Dd) τον ποταμον DEde
ανελατο ABCDE, ανελετο ε 3. και ανεθρεψατο αυτον εντιγη
εις (om B) υιον ABCEevς et corr D, ανεθρεψατο αυτη εις υιον pr
D, et vice fili educavit sibi d 4. επεδευθη CD μωυσης BCDde
Orig 1,478^a, μωσης AEς παση σοφια δυς et corr D et Orig
4,369^b cod, πασης σοφιας B, πασαν την σοφiam pr D, εν παση σο-
φια ACEe Orig 1,478^a 4,369^b δε ABCeς, τε DEd 5. λογοις
και (add εν Eovς) εργοις ACDEdevς, εργοις και λογοις B αυτου
ABCDEdev, om ε cum autem ev, ad ubi d επληροντο ABCD
Evς, inpletur de αυτω τισσαρακονταετης (τισσιερ. AC, τισσαρα-
κονταετης ε) ABCEdevς, ἡ ετης αυτω D 6. επι ABCDEς, in
dev επισκεψασθαι ABCDdes, του επισκεψ. Ev 7. τους ACDEς,
om B istrabel d τιν C αδικουμενον ABCEvς, iniuriari
d, contumeliam pati e, add ex του γενους D et add αυτου Ede
8. ημενετο pr D percusso dv, percutiens e 9. αιγυπτιον AB
CEevς, add και εκρυψεν αυτον εν τη αμμου Dd ενομιζον D
αυτου ADEdevς, om BCv

tempore natus est Moyses (Moses FL) et fuit gratus deo. qui nutri-
tus est tribus mensibus in domo patris sui: ²¹exposito autem illo sus-
tulit eum filia Pharaonis et nutrivit (et enutr. L) eum sibi in filium.
²²et eruditus est Moyses (Mos. FL) omni sapientia Aegyptiorum, et
erat potens in verbis et in operibus suis. ²³cum autem impleretur
(impl., -rentur) ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius
ut visitaret fratres suos, filios Israhel. ²⁴et cum vidisset quendam iniuriam
patientem, vindicavit illum et fecit ultionem ei qui iniuriam
sustinebat, percusso Aegypto. ²⁵existimabat (-uit F) autem intelle-
gere fratres [suos] quoniam deus per manum ipsius daret salutem

διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσι σωτηρίαν αὐτοῖς· οἱ δὲ οὐ συνῆκαν. ²⁶τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὥφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην εἰπὼν Ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε· ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλλήλους; ²⁷ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον ἀπώσαστο αὐτὸν εἰπὼν Τίς σε ⁵κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμῶν; ²⁸μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις ὃν τρόπον ἀντίλες ἐχθρὸς τὸν Αἰγύπτιον; ²⁹ἐφυγεν δὲ Μωυσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ Μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο. ³⁰καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα ὥφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἄγγελος ἐν φλογὶ πυρὸς βάτον. ¹⁰³¹ὁ δὲ Μωυσῆς ἰδὼν ἐθαύμασεν τὸ ὄραμα· προσερχομένου δὲ

1. per manu e, per manus d διδωσι B, διδωσι D, διδωσιν ACEς
σωτηριαν αυτοις ABCDde, αυτοις σωτηριαν Ees ου om pr D
1. 2. τη τε ACD, τη δε BEes, tote d et pr D 2. μαχομενοις
(-νος pr D) ABCEes, add και ιδεν αυτοις αδικουντας Dd
συνηλασεν BCDeu, reconciliavit d, συνηλασεν AEς αυτοις
C 3. εστε ABCE, εστε ὑμεῖς ε, τι ποιετε ante ανδρες Dd
αδικειται CD, add εις pr D 4. απας D 5. και ABCDdeς, η
Ee ημων ABC, ημας DEς numquid deu αν ABCDEes,
om du 6. εχθρις (αιχθρις D, χθρις BEς, externa die d) τον αιγ-
υπτιον BCDEdeς, τον αιγ. χθρις A εφυγεν δε ABCes, εφυγα-
δενσεν (effugavit) δε Ee, και εφυγαδενσεν D, adque ita pro-
fugit d μωυσης BCDd, μωυσης Aς, μωυσην Ee 7. in ter-
ram d 8. δνω pr D και ABCEes, και μετα ταυτα (add et
d) Dd πληρωθεντων ετων ABCDEdeς, πληρθεντων αντω ειη
pr D τεσσερακοντα A, ἡμ D, σερακοντα C 9. του ορου pr
D, in monte d αγγελος ABCu, add κυριον DEdeς φλογι πυ-
ρος BDdeς, πυρι φλογος ACEeu 10. δε] enim d μωυσης BC
DEde, μωυσης Aς εθαυμασεν ABCes, εθαυμαζιν DEde τὸ
οραμα om A 10 seq. προσερχομενου δε αυτου κατανοησαι ABC
Eς, cum accederent autem considerare e, και προσερχομενου αυτου
(add και pr) κατανοησαι D, cumque ipse accederet et consideraret d

illis: at illi non intellexerunt. ²⁶sequenti uero die apparuit illis liti-
gantibus, et reconciliabat eos in pacem (pace), dicens Viri, fratres
estis: ut quid nocetis (noceatis F) alterutrum? ²⁷qui autem iniuriam
faciebat proximo [suo L], reppulit (repulit) eum dicens Quis te cons-
tituit principem et iudicem super nos? ²⁸numquid interficere me tu
(om al) uis, quem admodum (que ammodum F) interfecisti heri
Aegyptium? ²⁹fugit (fugiit F) autem Moyses (Mos. FL) in uerbo
isto, et factus est aduena in terra Madiam (sic F: Madian al), ubi
generauit filios duos. ³⁰et expletis annis quadraginta (xl F) appa-
ruit illi in deserto montis Sina angelus in igne flammae rubi. ³¹Moy-
ses (Mos. FL) autem uidens admiratus (amm.) est uisum, et acce-

αὐτοῖ κατανόησαι, γένητο φωνή κυρίου, ³²Εγὼ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενόμενος Μωυσεῖ οὐκ ἐτόλμα κατανόησαι. ³³εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ κύριος Ἀὔσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐφ' ᾧ ἕστηκας γῆ ἁγία ἐστίν. ³⁴ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτοῦ ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελεῖσθαι αὐτούς· καὶ νῦν δεῦρο ἀποστείλω σε εἰς Αἴγυπτον. ³⁵τοῦτον τὸν Μωυσῆν, ὃν ἠρνήσαντο εἰπόντες Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν; τοῦτον ὁ Θεὸς καὶ ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέσταλκεν σὺν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὁφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βράτῃ. ³⁶οὗτος ἐξήγαγεν αὐτοὺς ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν

1. γένητο φωνή κυρίου AB et add προς αυτον C5, γένητο φωνη εκ του ουρανου λεγουσα προς αυτον Ee, ο κυριος ειπεν αυτω (ait ad eum) λεγων Dd εγω ABDvs, add εμμη (sum) Ede ὁ om C 2. ἰσαακ (ισακ C) καὶ ABC, ο (om D) Θεος ἰσαακ (ισακ Dd) καὶ ο (om D) Θεος DEdes ακωβ C δέ] que d 3. μωυσης BCDEde, μωσης A5 audiebat d ειπεν δε αυτω ο (om A) κυριος (Θεος Ee) ABCEevs, καὶ γένητο φωνη προς αυτον Dd 4. λυσαι corr D των ποδων σου ADdvs, εκ των ποδων σου (suis pr e) Ee, σου (...εκ C) των ποδων BC τοπο... C εφ ω ABC et corr D, εν ω Edevs, ου pr D συ.εστηκας C 5. ιδων ABEEvs, ειδων C, καὶ ιδων γαρ pr D, intuitus enim d μου om d et pr D εγυπτω pr D 6. gemitum ev, gemitus d αυτου Bdd, αυτων ACEevs ακηκουα D 7. νυν] sic pr C?, νυνι corr C αποστειλω ABCD, αποστειλω E, αποστειλῶς hunc ipsum d 8. μωϋσην CDEde, μωσην A5 9. δικαστην ABvs, add εφ ημων (ημιας E) CDEde και prius BDEde, om ACvs αρχοντα BCDEdevs, αρχηγον A απεσταλκεν ABDE, απεστιλεν C5 10. συν ABCDEev, ἐν ds χειρι C, χαιρι pr E 11. ποιησας ABCEevs, cum fecisset d, ο ποιησας D τη αιγυπτω BCD, γη αιγυπτω AEE, γη αιγυπτου Dvs

dente illo ut consideraret, [et F] facta est vox domini (ad eum al), ³²Ego deus (dominus L?) patrum tuorum, deus Abraham et (deus al, et deus I.) Isaac et [deus L al] Iacob. tremefactus autem Moyses (Moses FL) non audebat considerare. ³³dixit autem illi dominus Solue calciamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas terra sancta est. ³⁴uidens uidi afflictionem (affl.) populi mei qui est in Aegypto, et gemitum eorum audiui, et descendi [ut F] liberare (-rem V) eos: et nunc ueni [et L al] mittam te in Aegyptum. ³⁵hunc Moysen (Mos. FL), quem negauerunt dicentes Quis te constituit principem et iudicem? hunc deus principem et redemptorem misit cum manu angeli qui apparuit illi in rubo. ³⁶hic eduxit illos faciens prodigia et signa in terra Aegypti et in rubro mari et in deserto an-

ἐρρυθρῇ θαλάσῃ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα. ³⁷οὗτός ἐστιν ὁ Μωυσῆς ὁ εἰπας τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ Προφήτην ἡμῖν ἀναστήσει ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ. ³⁸οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὅς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν, ³⁹ὃς οὐκ ἠθέλησαν ὑπῆκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλὰ ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον, ⁴⁰εἰπόντες τῷ Ἀαρὼν Ποίησον ἡμῖν Θεοὺς οἱ προπορεύονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωυσῆς οὗτος, ὅς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ⁴¹ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἶδαμεν τί ἐγένετο αὐτῷ. ⁴¹καὶ ἐμοσχοποιήσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδῶλω,

1. *υρεθρα D* per annos *d* τεσσαρακοντα *AC*, *ῡ D* 2. *o prius om D* μουσῆς *E*, μωσῆς *As* *ειπας ABCD*, *ειπων Es* *istrahel d* suscitavit *de* 3. *o* *Θεος ABDDv*, *κυριος ο* *Θεος ημων (ἡμῶν om C)* *CEes* *ωσει pr D* *εμε ABv*, *add αυτου ακουσεσθε (-σθαι E, ακουεσθε pr D)* *CDEdvs*, *add quem audistis e* 5. *ος* (ille quidem *Iren*) *εδεξατο ACDEes Iren* 245, *qui accipit d*, *ος εξελεξατο B* *eloquia de, praecepta Iren* 6. *viva e, viventium d, dei vivi Iren* *dare vobis Iren* *oboedientes (obaud. e)* *esse de, oboedire v Iren* 6. 7. *patres vestri Iren* 7. *αλλα AB CDE*, *αλλ' ε* *εστραφησαν ABCEs*, *conversi sunt de Iren*, *απεστραφησαν Dv* *εν ABC*, *om DEdvs Iren* *corde Iren αυτων om Dd* 8. *ειπαντες D* *ad aaron dev Iren* *deus e* 9. *προπορευουσιν ημων ABCDEs*, *praecedant nos dev*, *nos antecedant Iren* *μωσῆς As* *οὗτος om Iren* 245 *ος εξηγαγεν ABCDs*, *o εξαγαγων E*, *qui eduxit (duxit e) dev Iren* 10. *quid ei contigerit ignoramus Iren* *γενετο ABC*, *γενονεν DEs*, *factum sit ev*, *contegerit d* 11. *ανηγαγον ABCEs et corr D*, *obtulerunt dev Iren*, *απηγοντο pr D* *sacrificia Iren*

nis quadraginta (xl F). ³⁷*hic est (om F) Moyses (Mos. FL)* *qui dixit filiis Israhel Prophetam uobis suscitabit (-uit L)* (*suscitavit uob.*) *deus de fratribus uestris tamquam me [: ipsum audietis L al]*. ³⁸*hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina et cum patribus nostris, qui accepit uerba uitae dare nobis,* ³⁹*cui noluerunt oboedire patres nostri, sed reppulerunt (repul.) et auersi sunt cordibus suis in Aegyptum (-pto),* ⁴⁰*dicentes ad Aaron Fac nobis deos qui praecedant nos: Moyses (Mos. FL) enim hic qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid factum sit ei.* ⁴¹*et uitulum fecerunt in illis diebus et obtulerunt (opt.) hostiam simula-*

καὶ ἐφφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. ⁴²ἔστρεψεν δὲ ὁ θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν Μὴ σφάγια καὶ θυσιάς προσηγάκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἶκος Ἰσραήλ, ⁴³καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ καὶ τὸ ἄστρον τοῦ ⁵θεοῦ Ῥεφάν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς; καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος. ⁴⁴ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ Μωυσῇ ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἑώρακει, ⁴⁵ἦν καὶ εἰσήγαγον διαδεξιόμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει 10

1. ηφφραίνοντο D avertit e δε ABDEdevs Orig 1,582^e 4,227^a Iren, add αὐτοὺς C 2. στρατια CEz Orig 1,583^a, στρατια ABD Orig 4,227^a, exercitui de, exercitibus Iren 3. τῶν om D numquid dev Iren victimas et hostias ev, hostias et sacrificia d, sacrificia et oblationes Iren 4. προσηγνατε ABCDevz Orig 1,583^a Iren, προσεν. E, obtulisti d ετη τεσσαρακοντα (τεσσατρ. AC, μ. D) BCDEdevs Iren, post ισραηλ A, τεσσαράκοντα ἔτη post ἐρήμῳ Orig istrachel de 5. καὶ ABDBdevs Orig Iren, λεγει κυριος καὶ C ipsius moloch d 6. θεου BDd Orig Iren 245, add νμων ACEevz ρεφαν CE, ραιφαν A, refam e, ριμφαμ Dd Iren, ρεμφαν z Orig, ρομφα B οὓς] ου C 7. επεικεινα ABCEz et corr D, επι τα μερη pr D, in partem e, in illas partes d η σκηνη A BCDEdvs, in tabernaculum e ην ABCDEz, erat d, quod e 8. τοις ABCe et corr D, εν τοις Ez et pr D, penes d πατριεσιν pr D ημων BCDEdevs, νμων A qui loquebatur d, loquens ev 9. μωση Az, μωυσι pr D, μωϋσει corr D τον (το C) τυπον ABCEdevs et corr D, τοπον pr D ιωρακει ABCdevs, ιωρακεν E, ιορακεν D et v, etiam d, etiam et e 10. suscipientes ov, om d μετα ιησουν D, cum iesum d εν τη κατασχεσει (-σι E) ABCDEz, in possessionem dv, in possessiones e

cro, et laetabantur in operibus manuum (manum pr F) suarum. ⁴²conuertit autem deus et tradidit (tradedit) eos servire militiae caeli, sicut scriptum (scribunt F) est in libro prophetarum (prophaet.) Numquid uictimas aut (et L) hostias obtulistis mihi annis quadraginta (xL F) in deserto, domus Israhel, ⁴³et suscepistis tabernaculum Moloch et sidus dei uestri Rempham (Ripham F, Rempha al), figuras quas fecistis adorare eas? et (om L) transferam uos trans Babylonem. ⁴⁴tabernaculum testimonii [quod] fuit [cum L al] patribus nostris in deserto, sicut disposuit loquens ad Moysen (Mos. FL), ut faceret illud secundum formam quam uiderat; ⁴⁵quod et induxerunt suscipientes patres nostri cum Iesu (Hesu F, Hiesu al) in (om F)

τῶν ἐθνῶν ὡς ἐξῶσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμερῶν Δαυίδ, ⁴⁶ὅς ἐδρεν χάριν ἐνὼπιον τοῦ θεοῦ καὶ ἡγήσατο εὐρεῖν σκηνῶμα τῷ οἴκῳ Ἰακώβ. ⁴⁷Σολομῶν δὲ ὠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον. ⁴⁸ἀλλ' οὐχ ὁ ὑψιστος ἐν χειροποιήτοις κατοικεῖ, κα-
⁵θὼς ὁ προφήτης λέγει ⁴⁹Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετε μοι; λέγει κύριος, ἡ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; ⁵⁰οὐχὶ ἡ χεὶρ μου ἐποίησεν ταῦτα πάντα; ⁵¹σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι καρδίαις καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, καθὼς οἱ πατέ-
¹⁰ρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. ⁵²τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἰδίωξαν οἱ πατέρες

1. generationum e ἐξωσεν ABCD, ἐξωσεν ε, ἐξωσεν E 2. ευρε pr D, ηὔρεν E, referit d 3. petiit dv, petit e ευρειν σκηνῶμα ABCEes, σκηνῶμα ευρειν Dd τω (sedes) οικω BDD, τω θιω ACEes, σολομων BDEdes, σαλωμων AC οικοδομησιν D
 4. εαυτω C ἀλλ ουχ (ipse d) ο υψιστος ABCEdes, ο δε υψιστος ου D εν χειροποιητοις (add ναοῖς ε) κατοικει ABCEes, κατοικει (inhabitavit) εν χειροποιητοις Dd 5. καθως ABCEes, ως D, sicut dev, add και E dixit d μοι ABCEes, μοι (μου pr D) εστιν Dev, est meus d η δε ACDEdes, και η B 6. οικοδομησηται (-τέ ε) ACDEes, aedificatis d, οικοδομησατε B 7. τις ABCEdes, ποιος D της (est e) καταπαυσεως ABCEes, requiens d μου ABCEes, μου (mea) εστιν Dd 8. ταυτα παντα Bds, παντα ταυτα ACDEes dura cervice (-cae e) e Lucif 208, durae cervices d καρδιαις ACDdv, καρδιαν (an καρδιας?) B, τη καρδια Ees Lucif 9. αντιπιπτετε ABCEdes, restitis e, restitistis Lucif, obstitistis d καθως AD, ως BCEes, sicut dv Lucif, sicut et e 10. υμων καὶ υμεις ABCEdes Lucif, καὶ υμων D τίνα] Orig 1,22^a 3,133^c 4,268^d, τίνα γὰρ Orig 3,464^c 10 seq. οι (ως οι E) πατερες υμων ABCEes Orig Lucif, εκεινοι Dd

possessionem gentium quas expulit deus a facie patrum nostrorum, usque in diebus David, ⁴⁶qui inuenit gratiam ante deum et petiit ut inueniret tabernaculum deo Iacob: ⁴⁷Salomon autem aedificauit illi domum. ⁴⁸sed (set) non excelsus in manu factis habitat (-tabat F), sicut propheta (-tam) dicit ⁴⁹Caelum mihi sedis (sedes F) est, terra autem scabillum (scabell.) pedum meorum (tuor.): quam domum aedificabitis mihi? dicit dominus, aut quis locus requietionis meae est? ⁵⁰nonne manus mea fecit haec omnia? ⁵¹dura (duri pr L) cervice et incircumcisi (-sis F) cordibus et auribus, uos semper spiritu sancto resistitis (restitistis L al), sicut patres uestri et uos. ⁵²quem prophetarum non sunt persecuti patres uestri? et occiderunt eos qui

ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγειλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου οὗ νῦν ἡμεῖς προδότες ἐγένεσθε, ⁵³οὗτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων καὶ οὐκ ἐφυλάξατε.» ⁵⁴Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρόντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν. ⁵⁵ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου, ⁵ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδεν δόξαν Θεοῦ καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, ⁵⁶καὶ εἶπεν Ἰδοὺ Θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς διηνογμένους καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ Θεοῦ. ⁵⁷κράζαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν, ⁵⁸καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ¹⁰

1. τους ABCEς Orig 1,22^a 464^c 4,268^d, αυτους τους D, eos qui deu Lucif προκαταγγειλαντας ABCEdς Orig, προκαταγγελλον-
τας Dv, adnuntiabant e Lucif 208 της om pr D 2. νυν AB
CDEdς Orig 1,22^a Lucif, om e εγενεσθε ABCDE Orig, γεγέ-
νησθε ε, effecti estis d, fuistis v Lucif, estis e 3. in dispositio-
nes d, in praeceptis e, in ordinationem Lucif εφυλαξατε (-ται
E) BCDEεως Lucif, custoditis dv, εφυλαξεσθε A 4. ακουοντες
δε ταυτα ABCEεως, ακουσαντες (audientes) δε αυτου Dd, cum au-
tem haec audissent Lucif 208 discruciabantur d, fremebant e Lu-
cif in cordibus Lucif εβρυχοντι D, fremebant e 5. οδον-
τας ABCDdς Lucif, add αυτων Ee in eum v Lucif cum
esset autem e, cumque esset d 6. intuitus d, intendens ev ειδε
pr D ιησουν ABCEεως, add τον κυριον Dd ιστωτα ABCE
εως, post Θεου Dd 7. του Θεου ABCDEεως, αυτου C διη-
νογμενους ABC, ητρωγμενους pr D, αντωγμενους Eς et corr D
8. εκ δεξιων ιστωτα του Θεου BDς Iren 198, ιστωτα εκ δεξιων
του Θεου ACEe, ad dexteram dei stantem d 9. clamantes autem
e Lucif 209, et cum exclamasset d συνεσχαν D, continuerunt ev,
compresserunt d Lucif ὥρμησαν] impetum e 10. ομοθυδαμον
C, unanimes e in eum deu Lucif εκβαλοντες BCDEdς Lucif
et add αυτον Av, expulerunt e

praenuntiabant de aduentu (-tum pr F) iusti cuius uos nunc (n. u.)
proditores et homicidae fuistis; ⁵³qui accepistis legem in dispositione
(-nem L al et pr F) angelorum, et non custodistis (-ditis). (20) ⁵⁴Au-
dientes autem haec dissecabantur cordibus suis et stridebant denti-
bus in eum. ⁵⁵cum autem esset plenus (pl. e.) spiritu sancto, inten-
dens (intuens L) in caelum uidit gloriam dei et Iesum stantem a
dextris dei, ⁵⁶et ait Ecce video caelos apertos et filium hominis a
dextris stantem (st. a d.) dei (dei stantem). ⁵⁷exclamantes autem
uoce magna continuerunt aures suas et impetum fecerunt unanimiter
(unian.) in eum, ⁵⁸et eicientes eum extra ciuitatem lapidabant. et

ἐλιθοβόλουν. καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαύλου, ⁵⁹καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. ⁶⁰Θεὸς δὲ τὰ γόνата ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς ταύτην τὴν ἁμαρτίαν. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη. ¹Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις· πάντες δὲ διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας πλὴν τῶν ἀποστόλων. ²συνεκόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ²⁰ἄνδρες εὐλαβεῖς καὶ ἐποίησαν κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ. ³Σαῦλος δὲ ἐλυμαίνεται τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακὴν.

1. ἐλιθοβολουν ABCEως Lucif, add αυτον Dd adque ipsi testes d αυτων ACDEς, ταυτων B ante (ad d) pedes de 2. νεανιου (add τινος Dd) καλουμενου (nomine d) ABCEδως, adulescens vocante e 3. ιησου ABCEδως, add χριστε C δεξε DE 3. 4. scriptum meum e 4. θεις (ponens e) δε (om pr D) ABCEδως, cumque posuisset d etclamavit d φωνη (φωνην C) μεγαλη ABCEδως, φωνην μεγαλην pr D, add λεγων Dd στησας C, στησεις pr D 5. ταυτην την αμαρτιαν ABCDv Iren 198 Cyr 252, την αμαρτιαν ταυτην Edes Orig 1,222^b 6. ανερεσει CE, ανηραισι D, interfecti d δε ABCEδως, itaque d 7. μεγας BCEως, μεγαν A, μεγας και θλειψεις Dd ιλημσολυμοις E 8. δε BCDEς, τε Aς, enim d της om pr D 9. αποστολων ABCEως, add οι εμειναν εν (om d) ιεροουσαλημ Dd συνεκομισαν δε ABCEως, συνεκομισαν τε Ed et corr D, συνκομισαντες pr D 10. εποιησαν ABCD, εποιησαντο Eς 10. 11. σαυλος δε ABCEς, ο δε σαυλος D 11. ελυμαίνεται ABCDδως, ελυμηνατο E ecclesias d per domos εν, per singulasquae domos d 12. trahensque d, extrahens autem e παρεδιδους pr D

testes deposuerunt uestimenta sua secus pedes adolescentis (adol., adulsc.) qui uocabatur Saulus, ⁵⁹et lapidabant Stephanum inuocantem et dicentem Domine Iesu, suscipe spiritum meum. ⁶⁰positis autem genibus clamuit (-bat F) uoce magna [dicens L al] Domine, ne statuas illis hoc peccatum. et cum hoc dixisset, obdormiuit (oddorm.). ¹Saulus autem erat consentiens neci eius. (21) Facta est autem in illa die persecutio magna in ecclesia quae erat Hierosolymis (Hierusalem.), et omnes dispersi sunt per regiones Iudaeae (Iudeae) et Samariae praeter apostolos. ²curauerunt (portauerunt) autem Stephanum (Stef. F) uiri timorati et fecerunt planctum magnum super illum. ³Saulus uero deuastabat ecclesiam, per domos intrans, et trahens uiros ac mulieres tradebat in custodiam. ⁴igitur qui dispersi

⁴Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διήλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον· ⁵Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς τὴν πόλιν τῆς Σαμαρείας ἐκήρυσσειν αὐτοῖς τὸν χριστόν. ⁶προσεῖχον δὲ οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδόν, ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει· ⁷πολλοὶ γάρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἁκαθάρτα βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχοντο, πολλοὶ δὲ παραλελμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν· ⁸ἐγένετο δὲ πολλὴ χαρὰ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ. ⁹ἄνθρω δὲ τις ὀνόματι Σίμων προὔπῃρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστάνων τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρείας, λέγων

1. οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες (διασπεριεντες C) διήλθον ABCDEς, ad illi quidem qui dispersi erant adnuntiabant d, hi igitur dispersi erant ibant e λόγον ABCDdς, add του Θεου Eev 2. κατελθων ABCDEς, descens e, cum venisset d, και ελθων pr D? την AB, om CDEς. in civitate d 3. χριστον ABCDEevς, add ως δε ηκουον παν οι οχλοι D intendeabant dv, adtendebat e δε οι (omnis d) οχλοι ABCdev et corr D, τε οι οχλοι Eς, om pr D 4. του om pr D πανλου pr A ὁμοθυμαδον] sic corr D, onto pr D in audiendo ipsos et videntes e, in eo quod audierint ipsi et videbant d 5. ἃ om A πολλοι γαρ των εχοντων (habentes) bis pr Ee πολλοι ABCDEev, πολλῶν ε, a multis d, απο (pr incerta) πολλοις pr et corr D eorum (om d) qui habebant dv, habentes e 5. 6. spiritum immundum clamantes d 6. φωνη μεγαλη εξηρχοντο ABCDEdev, μεγαλη φωνη εξηρχετο ε δε ABCDEevς, enim dv, add και Ee 7. και om d et pr D εθεραπευθησαν ABCEevς, εθεραπευοντο Dd γενετο δε πολλη χαρα ABC, και εγενετο χαρα μεγαλη Eevς, χαρα τε (om d) μεγαλη εγενετο Dd 8. δε om Iren 99 iam pridem erat in ipsa civitate d, ante fuerant in civitate e, qui ante erat in civ. Iren 9. και om pr D εξιστανων ABC, εξιστων DEς, seducens v Iren, mentem auferens d, suadens e. ὥστε ἀποπλανᾷν Orig 3,151^a το (om E) εθνος ABCDEevς Orig Iren, gentibus d samaritanorum Iren

erant pertransiebant (-ibant) euangelizantes uerbum [dei L al]: ⁵Philippus (Philipus) autem (om al) descendens in ciuitatem Samariae praedicabat illis Christum. ⁶intendebant autem turbae his quae a Philippo dicebantur unanimiter, audientes et uidentes signa quae faciebat: ⁷multi enim eorum qui habebant spiritus immundos, clamantes uoce magna exiebant, multi autem (enim F al) paralytici et claudi curati sunt. ⁸factum est ergo magnum gaudium in illa ciuitate. (22) ⁹Vir autem quidam nomine Simon, qui ante fuerat in ciuitate magus, seducens gentem Samariae, dicens se esse (esse se L)

εἶναι τινα ἑαυτὸν μέγαν, ¹⁰ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἔως
 μεγάλου λέγοντες Οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡ καλουμένη
 μεγάλη· ¹¹προσεῖχον δὲ αὐτῷ διὰ τὸ ἱκανῶ χρόνῳ ταῖς μαγείαις
 ἐξεστακεῖν αὐτούς. ¹²ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ Φιλίππῳ εὐαγγελίζο-
⁵μένῳ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ χρι-
 στοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. ¹³ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐ-
 τὸς ἐπίστευσεν, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ,
 θεωρῶν τε σημεῖα καὶ δυνάμεις μεγάλας γινομένας ἐξίστατο. ¹⁴ἀκού-
 σαντες δὲ οἱ ἐν Ἱερουσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δίδεσται ἡ Σαμάρεια
¹⁰τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς Πέτρον καὶ Ἰωάννην.
¹⁵οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν ὅπως λάβωσιν πνεῦμα

1. εἶναι τινα ἑαυτον (om d) ABCDEdes, se esse aliquem Iren
 μέγαν om Irenaei optimi codices πάντες ABCDEdes, om Iren
 1. 2. usque ad magnum d Iren, usque ad maiorem e 2. κα-
 λουμένη ABCDEdes Orig 1,638^a 4,39^d Iren 99, om ε 3. intue-
 bantur Iren ταῖς μαγίαις ABCDEs, magicis rebus d, magicis
 (magis e) suis ev Iren 4. ἐξεστακεῖν BEs, ἐξίστακεῖν (-κεῖναι
 pr A) ACE 5. περὶ (τὰ περὶ ε) τῆς βασιλείας ABCDEdes, reg-
 num d de nomine de ιησου ABCDE, τοῦ Ἰησοῦ ε 6. τε
 BCDEs, om A, non exprimunt deo γυνεῖς C ο δε σιμων
 ABCDEs, simon quoque (ὁ τε σίμ.) d, tunc (τότε) simon v
 7. ἦν (add καὶ pr D) προσκαρτερων ABCDEs, adherebat deo
 8. τε ACDEdes, autem e, om d, τα B σημεία καὶ δυνά-
 μεις μεγάλας γινομένας (om C) ABCDdes, δυνάμεις καὶ σημεία με-
 γάλα γινομένα Ee ἐξίσταντο pr CD 9. ἱεροσυλημ Dd
 10. αὐτους ABCDdes, αὐτον Ee πειτρον ABCDE, τὸν Π. ε
 ιωαννην C, ιωανην D 11. καταβατες C προσεῖξαντο B
 pro eis e, super eos d

aliquem magnum; ¹⁰cui auscultabant omnes a minimo usque ad maxi-
 mum dicentes Hic est uirtus dei quae (qui) uocatur magna: ¹¹attende-
 bant (adt.) autem eum propter quod multo tempore magicis suis de-
 mentasset eos. ¹²cum uero (ergo L) credidissent Philippo euangelizanti
 de regno dei et [in F al] nomine Iesu Christi, baptizabantur uiri ac
 mulieres. ¹³tunc Simon et ipse credidit, et cum baptizatus esset,
 adherebat Philippo (Philipo), uidens etiam signa et uirtutes maximas
 fieri stupens admirabatur (ammir.). ¹⁴cum autem audissent apostoli
 qui erant Hierosolymis (qui in Iherusolymis erant), quia recepit (rece-
 pisset) Samaria uerbum dei, miserunt ad eos (illos L al) Petrum et
 Iohannem. ¹⁵qui cum uenissent, orauerunt pro ipsis, ut acciperent

ἅγιον· ¹⁶ὁ δὲ πῶς γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν λιπεπτωκός, μόνον δὲ
βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. ¹⁷τότε
ἐπετίθεισαν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάβανον πνεῦμα ἅγιον.
¹⁸ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀπο-
στολῶν δίδεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα, ⁵
¹⁹λέγων· Δότε καὶ μοι τὴν ἔξουσίαν ταύτην, ἵνα ὡς ἐὰν ἐπιθῶ τὰς
χεῖρας λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον. ²⁰Πέτρος δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Τὸ
ἄργυρίον σου οὐκ σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ
ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτῆσθαι. ²¹οὐκ ἔστιν σοι μερὶς οὐδὲ κλη-
ρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδίᾳ σου οὐκ ἔστιν εὐδοκία ἐναντί ¹⁰
τοῦ Θεοῦ. ²²μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δέηθῃ
τοῦ κυρίου, ἵνα ἄρα ἀφεθῇ σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου·

1. ουδεπω *ABCDE*ν, οὐπω (nondum) *deus* ἐπ ουδενι *ABCD*ς, ἐπι
ουδενι *pr D*, super quemquam *d*, εν ουδενι *E*, in quemquam *ev*
inlapsus d, deciderat *e* 2. βεβαπτισμῇ *C* in nomine *dev*
*ιησου ABC*εεε, add χριστου *Ddv* 3. ἐπετίθεισαν *A* et corr *D*,
ἐπετίθουσιν *B?*, ἐπετίθεισαν *C*, ἐπετίθουν *E*ς et *pr D* 4. ἰδὼν
ABCDE, θεασάμενος *ς* δὲ *om d* 5. το ἅγιον *ACDE*εεε, *om B*
προσηνεγκαν pr D χρήματα (*pecuniam ev*) *ABCE*εεε,
add παρακαλῶν (*rogando*) καὶ *Dd* 6. ἐπιθῶ *ABCE*εεε, add κατὰ
Dd 7. λαμβανῇ *ABCD*ς, λαμβανει *E* πρὸ αὐτον *C* *Orig*
4,39^d το *ABCE*ς, *om D* 8. σου *ABCE*εεε *Iren* 99 *Cypr* 327,
om D in perditione *Cypr* 8. 9. τὴν δωρεάν του Θεου *ενομισας*
*ABCE*εεε *Iren*, existimasti gratiam dei *Cypr* 9. per pecuniam *e*
Cypr, pecunia *v Iren* 10. γὰρ *ABCE*εεε *Iren* 99, *om pr D*
ἐναντι *ABD*, ἐναντιον *C*, ἐνωπιον *E*ς 11. 12. μετανόησον . . .
καρδίας σου *om Iren* 11. τῆς κακίας σου *C* 12. κυρίου *ABC*
DE, Θεοῦ *vs* remittit *e*, remittitur corr *e*

spiritum sanctum: ¹⁶nondum (necum *L al*) enim in quemquam illo-
rum uenerat (superuen.), sed (set) baptizati tantum erant (*om al*) in
nomine domini Iesu [Christi]. ¹⁷tunc inponebant (imp.) manus super
illos, et accipiebant spiritum sanctum. (23) ¹⁸Cum uidisset autem
Simon quia per inpositionem (imp.) manus apostolorum daretur spi-
ritus sanctus, obtulit (opt. *V*) eis pecuniam, ¹⁹dicens Date et (*om F*)
mihi hanc potestatem, ut cuicumque inposuero (imp.) manus accipiat
(-ant) spiritum sanctum. ²⁰Petrus autem dixit ad eum Pecunia tua
tecum sit in perditionem (-one), quoniam donum dei existimasti pe-
cunia possideri. ²¹non est [enim] tibi pars neque sors in sermone
isto (hoc *L*): cor enim tuum non est rectum coram deo (domino).
²²paenitentiam itaque age ab hac nequitia tua, et roga deum, si forte
remittatur (remitatur) tibi haec cogitatio cordis tui: ²³in felle enim

²³εις γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα. ²⁴ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν Δεήθητε ἑμεῖς ἐπὲρ ἡμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἡμῖν ὧν εἰρήκατε.

²⁵Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ κυρίου ἐπιστρεφον εἰς Ἱερουσόλυμα, πολλὰς τε κύμους τῶν Σαμαρειτῶν εὐηγγελίζοντο. ²⁶ἄγγελος δὲ κυρίου ἐλάλησεν πρὸς Φίλιππον λέγων Ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι κατὰ μισημβρίαν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος. ²⁷καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ Αἰθίοψ ἐννοῦχος δυνάστης Κανδάκης βυσιλίσσης Αἰθιοπῶν, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γούνης αὐτῆς, ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλὴμ, ²⁸ἦν τε

1. εἰς γὰρ χολὴν πικρίας (πικρίαν χολῆς D) καὶ σύνδεσμον ABCE ε et corr D, in felle (fellem pr e) enim amaritudinis et obligatione eu Iren, ἡν γὰρ πικρίας χολὴ καὶ σύνδεσμος pr D iustitiae e orw ABCε, θεωρῶ DE 2. ο ABCDε, om E εἶπεν ABCEες, add πρὸς αὐτοὺς D περὶ ἡμοῦ pr D κυρίον ABCEες, θεὸν Dv 3. ἐπ ἡμε ABEε, in me e, ἡμε C, μοι D ὧν εἰρηκατε ABCvε et add κακῶν Ee, τοῦτων τῶν κακῶν ὧν (ον pr) εἰρηκατε μοι ος πολλὰ κλαίων οὐ διελημπανεν (διελημπ. pr) D 4. illi igitur e 5. κυρίον BCDEες, θεοῦ Av ἐπιστρεφον ABDv, ἐπιστρεψαν CEες ἱεροσόλυμα ABCDEε, Ἱερουσαλὴμ ε τε AB CEες, δε D 6. εὐηγγελίζοντο ABCDEv, εὐηγγελίσαντο ες 7. ἀναστήθι ABCEε, ἀναστὰς D καὶ ABCEες, om D et pr e πορεύθητι CD, πορεύου ABEε, om pr e κατὰ ABCDε, contra ev, πρὸς E 7. 8. ad viam ev 10. βυσιλίσσης ABCDEε, τῆς β. ε, add τινος D 10. 11. super omnes gazas ev 11. αὐτοῦ pr D ἐληλύθει Av et pr D et pr C?, ος ἐληλύθει BEες et corr C προσκυνήσων ABCDε et pr E, προσκυνῆσαι ev et corr E εἰς ABCEε, εν corr D, in ev, om pr D τε ADEε, δε BCe

amaritudinis et obligatione iniquitatis uideo te esse. ²⁴respondens (-dit) autem Simon dixit Precamini (Praec.) uos pro me ad dominum (deum F al), ut nihil ueniat super me horum quae dixistis. ²⁵et illi quidem testificati et locuti uerbum domini (dei) rediebant (redib.) Hierosolymam (-ma L, Hierusolymam al), et multis regionibus Samaritanorum euangelizabant. (24) ²⁶Angelus autem domini locutus est ad Philippum dicens Surge et (om al) uade contra meridianum ad uiam quae descendit (disc.) ab Hierusalem in Gazam: haec est deserta. ²⁷et surgens abiit. et (om al) ecce uir Aethiops (Aetiops F, Eth. al) eunuchus (-cus pr F) potens Candacis reginae Aethiopum (Eth.), qui erat super omnes gazas eius, uenerat adorare in Hierusalem, ²⁸et reuertebatur sedens super currum suum

ὑποστρέφων καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἄρματος αὐτοῦ, ἀνεγίνωσκέν τε τὸν προφήτην Ἡσαΐαν. ²⁹εἶπεν δὲ τὸ πνεῦμα τῷ Φιλίππῳ Πρόσελθε καὶ κολλήθητι τῷ ἄρματι τούτῳ. ³⁰προσδραμιὼν δὲ ὁ Φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος Ἡσαΐαν τὸν προφήτην, καὶ εἶπεν Ἀρά γε γινώσκεις ἢ ἀναγινώσκεις; ³¹ὁ δὲ εἶπεν Πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἰὰν μὴ τις ὁδηγήσῃ με; παρεκάλεισέν τε τὸν Φίλιππον ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. ³²ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἦν ἀνεγίνωσκεν ἦν αὐτῇ. Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἄμνός ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφρωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ³³ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν γενεὰν αὐ- ¹⁰τοῦ τίς διηγῆσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. ³⁴ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ Φιλίππῳ εἶπεν Δέομαί σου, περὶ τίνος

1. και om pr D του ABDEς, om C αυτου om pr D 1. 2. ανεγινωσκεν τε A, και ανεγινωσκεν BCEς, αναγεινωσκων D 2. τον προφητην ησαιαν (ισαϊαν D) ADEες, ησαιαν τον προφητην BC
3. τω αρματι τουτω ABCEς, ad currum istum (eius e) ev ad-currens ev 4. ησαιαν τον προφητην ABCυ, τον πρ. τσ. Eες
5. itane e πως γαρ αν BCς, πως γαρ A, πως αν E, quomodo e
6. potero e οδηγηση (-σει E, instruat e) με ABEες, με οδηγησει C τε ABCυς, δε Ee 7. ut ascenderet ev ordo e, locus v 8. σφαγην] Orig 4,16^c, occisionem ev, victimam Iren 196 260 και ABCEες Orig Iren 260, om v Iren 196 9. εναντιον ABCEς, ενωπιον Orig χειροντος Bς Orig, χειραντος ACE αυτον ABEες Iren 196, om Orig Iren 260 aperuit ev Iren
10. αυτου ABEες Iren 260, om Iren 196 εν τη . . . ηρθη om Iren 196 ταπινωσει ABυ Iren 260, add αυτου CEες την AB Cy, add δε Eες Iren 196 11. αιρεται ABCυς, ιρεται E, tollitur ev Iren 12. δαιομε σου A

legensque prophetam Esaïam. ²⁹dixit autem spiritus Philippo Accede et adiunge te ad currum istum. ³⁰adcurrans (occ.) autem Philippus audiuit eum (illum L al) legentem Esaïam prophetam, et dixit Putasne intellegis quae legis? ³¹qui ait Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? rogavitque Philippum ut ascenderet et sederet secum. ³²locus autem scripturae (scribt. F) quam (quem L) legebat erat hic. Tamquam onis ad occisionem ductus est, et (om F al) sicut agnus coram tondente se sine uoce, sic non aperuit os suum. ³³in humilitate iudicium eius sublatum est. generationem illius (eius) quis enarrabit (-uit pr F al)? quoniam tollitur (tolletur L al) de (a L) terra uita eius. ³⁴respondens autem eunuchus Philippo

ὁ προφήτης λέγει τοῦτο; περὶ ἑαυτοῦ, ἢ περὶ ἑτέρου τινός; ³⁵ἀνοί-
 ξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γρα-
 φῆς ταύτης εὐηγγελίσαστο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν. ³⁶ὥς δὲ ἐπορεύοντο
 κατὰ τὴν ὁδόν, ἦλθον ἐπὶ τι ὕδωρ, καὶ πησιν ὁ εὐνοῦχος Ἰδὼν
⁵ὕδωρ· τί κωλύει με βαπτισθῆναι; ³⁸καὶ ἐκέλευσεν σιῆσαι τὸ ἄρμα,
 καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὃ τε Φίλιππος καὶ ὁ εὐ-
 νοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. ³⁹ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος,
 πνεῦμα κυρίου ῥῆρασεν τὸν Φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι
 ὁ εὐνοῦχος· ἐπορεύετο γάρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων. ⁴⁰Φίλιππος
¹⁰δὲ ἐρέθη εἰς Ἀζωτον, καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις
 πάσας, ἕως τοῦ ἔλθεῖν αὐτὸν εἰς Καισάρειαν.

1. εἰερου τινος ABCes, τινος εἰερου Ee aperiens eu 2. ο AB
 Cς, om E incipiens e. Orig 4,16^c 3. τὸν κύριον Ἰησοῦν Orig
 4. αἶτ eu 5. τι ABCEevς, quid est quod Cyp 318, quis v Hilar
 2 11 κωλυει με ABCEevς Hilar, me impedit Cypr βαπτι-
 σθῆναι ABC, add ³⁷εἰπεν δε αυτω (om ς) ο φιλιππος εαν (Eι ς)
 πιστευεις εξ ολης της καρδιας σου (om ες) σωθησει (suscepit e,
 ἔξεστιν ς) αποκριθεις δε ειπεν πιστειω εις τον χριστον τον υἱον
 του θεου (Πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν Ἰησοῦν Χριστόν
 ς) Ees, add tunc dixit philippus Si credis ex toto corde tuo licet
 Cyprian 318, et affert ex hoc loco credo filium dei esse iesum Iren
 196 6. αμφοτεροι (uterque ev) ABCes, post vδωρ Ee phil.
 quoque et eun. e 7. ανεβησαν C ex ABCEes, απο E 8. πνευμα
 κυριου BCEevς, αγγελος κυριου ηρπασεν τον φιλιππον αγγελος δε
 κυριου pr A, πνευμα αγιον επεπαιεν επι τον ενουχον αγγελος δε
 κυριου pr corr A ηρπασε C 9. την οδον αυτου ACEes, αυ-
 του την οδον B 10. υῤρεθη E in azoto eu ευηγγελιζετο
 (-ζητο E) BCEevς, post πασας A

dixit Obsecro te, de quo propheta dicit hoc? de se, an de alio ali-
 quo? ³⁵aperiens autem Philippus os suum et incipiens ab (a) scrip-
 tura (scribit. F) ista euangelizavit illi Iesum. ³⁶et dum irent per
 viam, uenerunt ad quandam aquam, et ait eunuchus Ecce aqua (aquam
 pr F): quid (quis F al) prohibet me baptizari? ³⁷[dixit Philippus
 Si credis ex toto corde, licet. et respondens ait Credo dei filium
 esse Iesum Christum. L solus] ³⁸et iussit stare currum, et descen-
 derunt uterque in aquam, Philippus et eunuchus, et baptizavit eum.
³⁹cum autem ascendissent (desc.) de aqua, spiritus domini rapuit
 Philippum, et amplius non uidit eum eunuchus: ibat enim (autem)
 per viam suam gaudens. ⁴⁰Philippus autem inuentus est in Azoto,
 et pertransiens euangelizabat ciuitatibus cunctis, donec ueniret Cae-

Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόβου εἰς τοὺς μα-
θητὰς τοῦ κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ ῥητήσατο παρ' αὐτοῦ
ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τις
εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναικας, διεδιμένους ἀγύγῃ
εἰς Ἱερουσαλὴμ. Ἦν δὲ τῷ πορεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ
Δαμιασκῷ, ἐξαίφνης τε αὐτὸν περιέστραψεν φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,
καὶ πεισὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσεν φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ Σαούλ
Σαούλ, τί με διώκεις; ἔειπεν δὲ Τίς εἰ, κύριε; ὁ δὲ Ἐγὼ εἰμι
Ἰησοῦς [ὁ Ναζωραῖος,] ὃν σὺ διώκεις. ὅλλα ἀνίστηθι καὶ εἰσε-
λθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεται σοι ὃ τι σε δεῖ ποιεῖν. 10

1. ἐμπνέων *AE* minas et caedes *e* 2. accedens *e* 3. in da-
masco *e* *tan* (αν *E*) τινὰς *ABCE*ς, quoscumque *e* 4. τῆς
οδοῦ ὄντας *BCE*ς, ὄντας τῆς οδοῦ *A*, viae huius *e* γυναικας *C*
5. ἐν δὲ το *E* 6. ἐξαίφνης (ἐξαίφν. *C*) τε *ABC*, καὶ ἐξαίφνης
*E*ς αὐτὸν περιέστραψεν (περιστρ. *C*) φῶς *BC*, αὐτὸν φῶς
περιέστραψεν (περιστρ. *an* περιαστρ. *pr*) *A*, περιέστραψεν (πε-
ριέστρ. *ς*) αὐτὸν φῶς *E*ς ἐκ *ABCE*ν, ἀπο *E*ς 7. procedens in
terram *e* 7. 8. σαουλε σαουλε *corr E. Orig* 4,14^c 328^d *Iren* 203
Hilar 37 8. διώκεις *ABC*ς *Iren*, add σκληρὸν σοὶ πρὸς κέντρα
(stimulum) λακτίζεν *Ee* εἶπεν δὲ . . . ὁ δὲ *om Iren* εἰ *ABE*
ς *Hilar* 37, εἰ *om C* ο δὲ *ABC*ν, add κυριος πρὸς αὐτὸν *Ee*,
add Κύριος εἶπεν *ς* 9. ἰησοῦς *B*ς *Orig* 4,14^c, add ο ναζωραῖος
*ACE*ς *Hil*, add christus *Iren* διώκεις] add σκληρόν σοι πρὸς
κέντρα λακτίζεν. ἑτρώμων τε καὶ θυμβῶν εἶπε· Κύριε, τί με θέ-
λεις ποιῆσαι; καὶ ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν *ς*, quae *om ABCE*ς,
prima verba om Hilar, sed habet tremens et pavens dixit Domine
quid me vis facere ἄλλα *ACE*ς, ἀλλ *B*, sed *e*, *om* *ς* εἰσελθε
*ACE*ς, εἰσιθι *B* ο τι *ABC*, τι *E*ς σε δεῖ *ABCE*ς, δεῖ σε *E*

saream. (25) ¹Saulus autem adhuc spirans (ispirans *F*, aspir. *L*)
minarum et caedis (cedes *F al*) in discipulos domini accessit ad
principem sacerdotum ²et petiit ab eo epistulas (-stolas) [ad *pr L*]
in Damascum ad synagogas, ut si quos inuenisset (-ssent *pr F*) huius
viae, viros ac mulieres, uinctos perduceret [in *om F*] Hierusalem.
³et cum iter faceret, contigit (contingit *pr F*) ut adpropinquaret Da-
masco, et subito circum fulsit eum lux de caelo, ⁴et cadens in ter-
ram (terra *V*) audiuit uocem dicentem sibi Saule Saule, quid me
persequeris? ⁵[durum tibi est (e. t.) contra stimulum calcitrare. *L al*]
qui dixit Quis (Qui *F*) es, domine? et ille Ego sum Iesus quem tu
persequeris. [durum est tibi contra stimulum calcitrare. ⁶et tremens
ac (*om al*) stupens dixit Domine, quid me uis facere? et dominus
ad eum *om L al*, qui add Sed] Surge et ingredere [in] ciuitatem, et
[ibi] dicetur tibi quid te oporteat (-tet *L*) facere. ⁷uiri autem illi qui

δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἰστήκεισαν ἑνεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες. ⁸ἡγέρθη δὲ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἠνεωγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδὲν ἔβλεπεν· χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς Δαμασκόν. ⁹καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν. ¹⁰Ἦν δὲ τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνανίας. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἐν ὁράματι ὁ κύριος Ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν Ἰδοὺ ἐγώ, κύριε. ¹¹ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν Ἀνάστα πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεΐαν, καὶ ζητήσον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦλον ὀνόματι Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ ¹⁰προσεύχεται, ¹²καὶ εἶδεν ἄνδρα Ἀνανίαν ὀνόματι εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ τὰς χεῖρας, ὥπως ἀναβλέψῃ. ¹³ἀπεκρίθη δὲ Ἀνανίας Κύριε, ἤκουσα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ τοῖς ἁγίοις σου ἐποίησεν ἐν Ἱερουσαλὴμ· ¹⁴καὶ ὧδε ἔχει

1. ενιοι ABCE, ἑννεοὶ ε 2. σαυλος ABCE, ὁ Σ. ε de terra eu 3. ηνεωγμενων CE, ανειωγμενων Bε, ηνοιγμενων A ουδεν Bεu et pr A, ουδενα CEε et pr? corr A 3. 4. χειραγωγουντες δε αυτον ABCEε, manumque ei dantes sum e 4. ην ABCEεu, om e 5. και ουκ ABCEεu, non e ουδε ABEε, και ουκ C 6. εν οραματι ABCEεu, post Κύριος ε 7. ὁ δὲ prius] et ille e 8. αναστα Bv, αναστας ACEεu in vicum eu 9. in domum e 10. ειδεν ανδρα Av, ειδεν ανδρα (an ανδρα ειδεν B?) εν οραματι BC, ειδεν εν οραματι (in visum) ανδρα Eεε ανανιαν ονοματι A BCEεu, ὀνόματι Ἀνανίαν ε 10. 11. intro euntem et inponentem eu 11. τας (om AC) χειρας ABCEεu, χεῖρα ε ανανιας ABCv et add και ειπεν Eε, ὁ Ἀνανίας ε 12. ηκουσα ABCE, ἀκήκοα ε de multis e 13. εποιησεν BCEεu, post ιερουσαλημ A, ante τοῖς ἁγίοις ε

comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. ⁸surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil uidebat: ad manus autem illum trahentes intro duxerunt Damascus. ⁹et erat tribus diebus non uidens, et non manducavit neque bibit. ¹⁰erat autem quidam discipulus Damasci nomine Ananias (Annan.). et dixit ad illum in uisu (uisum) dominus Anania (Annan.). at ille ait Ecce ego, domine. ¹¹et dominus ad illum Surge [et] (Surgens L) uade in uicum qui uocatur rectus, et quaere (quere) in domo Iudae Saulum nomine Tarsensem (Thars. pr F al): ecce enim orat, ¹²et uidit (uidet F) uirum Ananiam (Annan.) nomine intro euntem et inponentem (imp., ponentem F) sibi manus, ut uisum recipiat. ¹³respondit autem Ananias (Ann.) Domine, audiui a multis de uiro hoc, quanta mala sanctis tuis fecerit in Hierusalem: ¹⁴et hic

ἔξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. ¹⁵εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος Πορεῖον, ὅτι σκεῖτος ἐκλογῆς ἐστίν μοι οὗτος τοῦ βασιτάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον τῶν ἔθνων τε καὶ βασιλέων, υἱὼν τε Ἰσραὴλ. ¹⁶ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. ¹⁷ἀπῆλθεν δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθίς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπεν Σαυὺλ ἀδελφέ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέν με, Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ἣ ἔρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου. ¹⁸καὶ εὐθέως ἀπέπεσαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὡς λεπίδες, ἀνέβλεψέν τε καὶ ἀναστὺς ἐβυπτίσθη ¹⁹καὶ λαβὼν ²⁰τροφὴν ἐνίσχυσεν. ἐγένετο δὲ μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς, ²⁰καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσεν τὸν Ἰησοῦν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. ²¹ἔξίσταντο δὲ πάντες οἱ

1. 2. τοὺς ἐπικαλουμένους (vocat pr, invocant corr e) το ὄνομα σου bis pr Ee as electionis ev Iren 203 Lucif 228 3. ἐστίν μοι ABCv, μοι ἐστίν Ee Iren 3. 4. ἐνώπιον (-πιων C) τῶν (om AE) εθνῶν ABCEevs, in gentibus Iren 4. τε prius ABCEe, om vs Iren regibus filiis quoque e, regibus et filiis Iren 5. αὐτῷ] ei ex ipso Iren ὑπὲρ] propter e Iren παθεῖν ABCEevs, pati post oporteat eum v Iren 6. δε BCEes, τε A inponens ev 6. 7. ἐπ αὐτον τας χειρας ABEEs, τας χειρας ἐπ αὐτον C 7. σαυλε E ueniebat pr e 9. ἀπέπεσαν ABCE, ἀπέπεσον ε αὐτον AB, post οφθαλμῶν CEevs 10. ὡς AB, ὡς CE ἀναβλεψεν A τε ABv, add παραχρημα Ees, δε παραχρημα corr C surgens ev accipiens e 11. ἐνίσχυθη B?C? δε ABCEev, add ὁ Σαῦλος ε 12. ἐκήρυσσεν ABCvs, ἐκήρυξε αυτοῖς Ee, in damasco praedicabat cum omni fiducia Iren 197 ἤσουν ABCEev Iren, Χριστὸν ε 13. ἐστίν ABCEevs, est christus Iren

habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. ¹⁵dixit autem ad eum dominus Vade, quoniam uas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israel: ¹⁶ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati (pati pro n. meo F al). ¹⁷et abiit Ananias (Annan.) et intro iuit [in om F al] domum, et inponens (imp.) ei manus dixit Saule frater, dominus misit me, Iesus (d. Iesus misit me L) qui apparuit tibi in uia qua ueniebas, ut uideas et implearis spiritu sancto. ¹⁸et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squamae, et uisum recepit et surgens baptizatus est, ¹⁹et cum accepisset cibum, confortatus est. iuit autem cum discipulis qui erant Damasci per dies aliquot (-quod pr F, -quos L), ²⁰et continuo [ingressus Paulus] in synagogis praedicabat Iesum, quoniam hic est filius dei. ²¹stupebant autem omnes qui audiebant, et dicebant Nonne

οκούοντες καὶ ἔλεγον Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο; καὶ ὦδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει, ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς. ²²Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο καὶ συνέχυνε τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ²³ὥς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλευσάντο οἱ Ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν. ²⁴ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. παρετηροῦντο δὲ καὶ τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσιν. ²⁵λαβόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς διὰ τοῦ τείχους καθῆκαν ¹⁰αὐτὸν χαλάσαντες ἐν σπυρίδι. ²⁶παραγενόμενος δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπειράζεν κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτόν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστιν μαθητής. ²⁷Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν ἤγαγεν πρὸς τοὺς ἀποστόλους, καὶ διεγήσατο αὐτοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδοῦ εἶδεν τὸν κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν

- 1, ο πορθησας ABCEς, qui expugnabat eu εν BCEς, εις A
2. και ωδαι C ad hoc v, ideo e εληλυθει ABCEς, εληλυθει εν
4. ενεδυναμουτο ABυς, add τω λογω C, add εν τω λογω Ee συνεχυνε ABς, συνεχυνnen C, συνεχειν E, confundebat eu τους prius om B 5. συμβιβαζων ABυς, συνβιβαζων (instruens) C et add και λεγων Ee 6. αναιλειν A, ανελειν CE 7. innotuerunt — insidiae e 7. 8. παρετηρουντο δε και ABCEεν Orig 2,394^d, παρετήρουν τε ε 8. ημερας τε (om v Orig) και νυκτος οπως (οπω E) αυτον ανελωσιν BCEυς Orig, οπως πιασωσιν αυτον ημερας και νυκτος A 9. οι μαθηται αυτου (an αυτον B?) AB C Orig, αυτον οι μαθηται Eες 9. 10. δια (om Orig) του τειχους καθηκαν αυτον (om Ee) ABCEεν Orig, καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους ε 10. laxantes e σπυριδι C δε ABCυ, add ο πανλος (Σαῦλ. ε) Eες εν BE, εις ACς 11. επειραζεν ABC, επιραιτο Eς 12. adsumens o

hic est qui expugnabat in Hierusalem eos qui inuocabant (-cant) nomen istud? et huc ad hoc uenit, ut uinctos illos duceret ad principes sacerdotum. (26) ²²Saulus autem [multo L al] magis conualescebat et confundebat (-dabat) Iudaeos qui habitabant (-tabat pr F, -tant al) Damasci, adfirmans (aff.) quoniam hic est Christus. ²³cum implemur autem dies multi, consilium fecerunt Iudaei ut eum interficerent: ²⁴notae autem factae sunt Saulo insidiae eorum. custodiebant autem et portas die ac nocte, ut eum interficerent: ²⁵accipientes autem [eum] discipuli eius nocte per murum dimiserunt eum submittentes (summ.) in sporta. ²⁶cum autem uenisset in Hierusalem, temptabat iungere se discipulis: et omnes timebant eum, non credentes quia esset discipulus. ²⁷Barnabas autem adpraeheusum (appreh.) illum duxit ad apostolos, et narrauit illis quomodo in uia uidisset dominum, et quia locutus (loquu.) est ei, et quomodo in

Δαμασκῷ ἐπαρρησιάζατο ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ. ²⁸καὶ ἦν μετ' αὐ-
τῶν εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος εἰς Ἱερουσαλὴμ, παρρησια-
ζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου, ²⁹ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς
τοὺς Ἑλληνιστάς. οἱ δὲ ἐπεχείρουν ἀνελεῖν αὐτόν· ³⁰ἐπιγνόντες δὲ
οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτόν εἰς Καισάρειαν καὶ ἐξαπέστειλαν εἰς
Ταρσόν.

³¹Ἡ μὲν οὖν ἐκκλησία καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας
καὶ Συμαρείας εἶχεν εἰρήνην, οἰκοδομουμένη καὶ πορευομένη τῷ
φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ τῇ πυρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπλη-
θύνετο· ³²ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων καταλθεῖν ¹⁰
καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας Λύδδα. ³³ἔξεν δὲ ἐκαὶ
ἄνθρωπόν τινα ὀνόματι Αἰνέαν ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακειμένον ἐπὶ
κραβάττου, ὃς ἦν παραλελυμένος. ³⁴καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος Αἰ-

1. ιησου BC, του ιησου Eς, iesu ev, κυριου A 2. εις ABCE,
ἐν εἰς ιερουσαλημ ABCv, add και Εεуз 3. του κυριου ABCEv
et add Ἰησοῦ ε, ιησου C 4. ελληνιστας BCEς, ελληνας A, grae-
cos e ανελειν αυτον ABCEv, αὐτόν ἀνελεῖν ε 5. καισαρειαν
BCvς et add δια νυκτος Ee, ἱεροσολυμα A ἐξαπεστειλαν AEv,
ἐξαπεστειλαν (-λῆ C) αυτον BCς 7. η μιν ουν εκκλησια ABCv,
αι μιν ουν εκκλησιαι πιασαι (om ε) Eς, ecclesiae quidem univer-
sae e per omnem e 8. ειχεν ABCv, ειχον Ees οικοδομου-
μενη και πορευομενη ABC, οικοδομουμενοι (-ναι ε) και πορευομε-
νοι (-ναι ε) Eς, cum aedificabantur et ingrediebantur e 8. 9. in
timore ev 9. του BCEς, om A πνεύματος om pr e ἐπλη-
θυνετο ABCv, ἐπληθύνοντο Ees 11. πρὸς om e λυδδα AB,
λυδδαν CEς, lyddae ev τῷ E 12. ονοματι αινειαν (αιναιαν
C) ABCEv, Αἰνέαν ὀνόματι ε ab annis ev 13. κραβαττον
AC, κραβατου B?, κραβατιτω E, κραββάτω ε paralvtikoys e

(om L) Damasco fiducialiter egerit (ageret L) in nomine Iesu. ²⁸et
erat (erat autem L al) cum illis intrans et exiens in Hierusalem, [et
L al] fiducialiter agens in nomine domini: ²⁹loquebatur quoque gen-
tibus (om al) et disputabat cum Graecis (Grec.). illi autem quaere-
bant occidere eum (illum L): ³⁰quod cum cognovissent fratres, de-
duxerunt eum Caesaream et dimiserunt Tarsum (Tharsum F). ³¹eccle-
sia quidem per totam Iudaeam et Galilaeam et Samariam habebat
pacem, et aedificabatur ambulans in timore domini, et consolatione
sancti spiritus replebatur (-bantur pr F). (27) ³²Factum est autem
[ut L] Petrus dum (dum P.) pertransiret (transiret) universos, deue-
niret (deuenire) ad sanctos qui habitabant (-tabat pr F, -tant al)
Lyddae (Lidde). ³³inuenit autem ibi hominem quandam nomine Ae-
nean ab annis octo (VIII F) iacentem in grabatto, qui erat paralyti-
cus. ³⁴et ait illi Petrus Aeneas, sanat (Aenea sanet) te [dominus L

νά, ἰάται σε Ἰησοῦς χριστός· ἀνύστηθι καὶ στρώσον σεαυτῷ.
καὶ εὐθέως ἀνίστη, ³⁵καὶ εἶδαν αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες
Λύδδα καὶ τὸν Σαρῶνα, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον. ³⁶Ἐν
Ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Τιβιδά, ἡ διερμηνευομένη
⁵ λέγεται Δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἔργων ἀγαθῶν καὶ ἐλεημοσυν-
ῶν ὧν ἐποίει. ³⁷Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν
αὐτὴν ἀποθανεῖν· λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν τῷ ὑπερῷ.
³⁸Ἐγγὺς δὲ οὖσης Λύδδης τῇ Ἰόππῃ οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι
Πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς αὐτόν, παρ-
¹⁰ καλοῦντες Μὴ ὀκνήσῃς διελθεῖν ἕως ἡμῶν. ³⁹Ἀναστὰς δὲ Πέτρος
συνῆλθεν αὐτοῖς· ὃν παρυγινόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῶν, καὶ
παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίονσαι καὶ ἐπιδικνύμεναι
χρῆτνας καὶ ἱμάτια ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν οὕσα ἡ Δορκάς. ⁴⁰Ἐχρυ-

1. ἰησους BCEευς, ο κυριος ιησους Av χριστος BC, ο χριστος
AEς 2. ειδαν AB, ειδον Eς, εἶδα C 3. λυδδα AB, λυδδαν
CEς, lyddae e σαρωνα BCEες, σαρρωνα A 4. ἡν ACEες,
om B tabithas e ἥτις ἐρμηνευομένη Orig 3,256^b 5. ἐργων
αγαθων BCEευ, αγαθων ἐργων Aς 7. αὐτην ACEς, eum e,
om B? αὐτην (om B?) ἐθηκαν BCEες, ἐθηκαν αὐτην Av
τω ACE Orig 3,256^b, om Bς 8. οουσης corr A λυδδης BEς,
λυδδας C, λυδδα A audientes eu 10. οκνησης ABCEυ, ὀκνη-
σαι ς, pigeret e ἡμων ABCEευ, αὐτῶν ς surgens e ο πε-
τρος C 11. quem advenientem ascenderunt in superioribus et cir-
cumsteterunt ei universae e 12. ἐπιδιγνυμεναι A, ἐπιδικνυμεναι
corr E, ἐπικνυμεναι pr E 13. μετ αυτων οουσα ABCEς, cum
esset cum eis e eiciens e

al] Iesus Christus: surge et sterne tibi. et continuo surrexit, ³⁵et uiderunt illum omnes (homines) qui habitabant Lyddae (Lydda, Lidde) et Sarone (sic F: -nae al), qui conuersi sunt ad dominum. ³⁶in Ioppe autem fuit quaedam discipula nomine Tabitha (-thas), quae (qui pr F) interpretata (-pret.) dicitur Dorcas (Dorca L): haec erat plena (placna V) operibus bonis et elemosynis (elim., aelem.) quas faciebat. ³⁷factum est autem (om F al) in diebus illis (ill. d.) ut infirmata moreretur (morir.): quam cum lauissent, posuerunt eam in cenaculo (caen.). ³⁸cum autem prope esset (essent) Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos uiros ad eum, rogantes Ne pigriteris uenire usque (om L) ad nos. ³⁹exurgens (exurg.) autem Petrus uenit cum illis: et cum aduenisset, duxerunt illum in cenaculum (caen.), et circum steterunt illum omnes uiduae flentes et ostendentes [ei] tunicas et uestes quas faciebat illis Dorcas (Dorca L). ⁴⁰iectis autem omnibus (omnes) foras Petrus po-

λὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ Πέτρος καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα εἶπεν Ταβιθά, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον ἀνεκάθισεν. ⁴¹δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέσκησεν αὐτήν, φωνήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν. ⁴²γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης, καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐπὶ τὸν κύριον. ⁴³ἐγένετο δὲ αὐτὸν ἡμέρας ἱκανὰς μείναι ἐν Ἰόππῃ παρὰ τινι Σίμωνι βυρσιῖ. Ἄνθρω δὲ τις ἐν Καισαρείᾳ ὀνόματι Κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ σπειρῆς τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς, ²εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διὰ παντός, ³εἶδεν ἐν ὁράματι φανερώς, ὥστε περὶ ὧραν ἐνάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον

1. ἔξω παντας ABEες, παντας ἔξω Cυ και ABCEε, om ε
ponens ev 2. αἰτ ε αναστηθι ABCEες, exsurge in nomine
iesu christi Cyp 239 δε ABCυς, add παραρχημα Eε 3. vi-
dens e 4. dans ev δε BCEες, τε A vocans e 5. ad-
signavit ev 6. της AEες, om BC επιστευσαν πολλοι ABCEε,
πολλοι ἐπίστευσαν ε in dominum e 7. αυτον (om B) ημερας
ικανας μειναι ABEες, ημερας τινας (ικανὰς ε) μειναι αυτον Cε
8. 9. erat autem Cornelius hic religiosus Iren 196 8. εν ABCEε,
ἦν ἐν υς 9. σπηρες E, σπειρας A quae dicitur ev 10. omni
ev, tota Iren ποιων ABCEεν Iren, add τε ε 11. in populo
Iren 11. 12. vidit ergo circa horam nonam diei Iren 12. εν ορα-
ματι ABCEες, visum e περι ABCE, om evς hora nona ev
ενατην ACE, ἐνάτην ε

nens genua oravit, et conuersus ad corpus dixit Tabitha (-ta F al), surge. at illa aperuit oculos suos et uiso Petro resedit. ⁴¹dans autem illi manum erexit eam, et cum uocasset sanctos et uiduas, adsignauit eam uiuam. ⁴²notum autem factum est per uniuersam (-sum pr F) Ioppen (Ioppem F), et crediderunt multi in domino. ⁴³factum est autem ut dies multos moraretur in Ioppe (-ppen) apud quendam Simonem (S. q.) coriarium (corarium F). (28) ¹Vir autem quidam erat in Caesarea (-ream pr F) nomine Cornelius, centurio cohortis quae dicitur Italica (-lia), ²religiosus (releg.) et timens deum (dominuum F) cum omni domo sua, faciens elemosynas (aelemos. pr F, elym. al) multas plebi et deprecans deum semper, ³uidit (dedit pr F) in uisu (-sum pr F al) manifeste, quasi hora nona diei (n. h. d. F

τοῦ θεοῦ εἰσελθόντι πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπόντι αὐτῷ Κορνήλιε. ⁴ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἔμφορος γενόμενος εἶπεν Τί ἐστίν, κύριε; εἶπεν δὲ αὐτῷ Αἰ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ. ⁵καὶ νῦν πέμψον ἄνδρας εἰς Ἰόππην καὶ μετὰπεμψαι Σίμωνά τινα ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος· οὗτος ξενίζεται παρὰ τινι Σίμωνι βυρσεῖ, ὃ ἐστὶν οἰκία παρὰ θαλάσσαν. ὥς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν αὐτῷ, φωνήσας δύο τῶν οἰκειῶν καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ, ⁶καὶ ἐξηγησάμενος ἅπαντα αὐτοῖς, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἰόπ-

1. intro euntem eu Iren dicentem eu Iren 1-3. αὐτῷ... σου καὶ om Iren 1. κορνίλιε C 2. intendens e ενφορος γε. E, trepidus factus d, timore repletus e τι εἶ... τιν C 3. αἱ προσευχαὶ ABCEdevs, Corneli orationes Cypr 214 αἱ alterum om C σου alterum ABCEevs Iren 196 Cypr, om d 4. ad memoriam Cypr, in recordatione d ἐμπροσθεν AB, ενωπιον CEz καὶ νυν ABEddevs, propter quod Iren 4. 5. πέμψον... Σίμωνα] mitte ad simonem Iren. πέμψαι εἰς Ἰόππην ἐπὶ Σίμωνα Orig 1,386^a ἄνδρας εἰς ἰοππην (ισοπ. C) ABCEdev, εἰς Ἰόππην ἄνδρας ε 5. μετὰπεμψε E τινα ABCv, om Edes Orig Iren ος ἐπικαλεῖται πετρος ABCz, τον ἐπικαλουμενον πετρον E, qui cognominatur petrus dev, τὸν καλούμενον (vocatur) Πέτρον Orig Iren 6. ospitatur e, est ospitans d τινι σιμωνι ABEEz, σιμωνι τινι C, simonem d ω ABCEz, cuius de οικια ABEEz, η οικια C θαλασσαν ABCEde, add οὗτος λολήσει σοι τί σε διῆ ποιῶν ε 7. desessisset e, dissit d αὐτω ABCEdv, cum eo e, τῷ Κορνήλιῳ ε vocatis d, vocavit eu 8. των (ex e) οικειων ABCEe, add αὐτοῦ dz pium e, fidelem d των προσκαρτερουντων αὐτω ABCEz, qui adherebat sibi e, ex his qui praesto erant d 9. et cum exposuisset e, enarravit d ἅπαντι αὐτοις ABEE, αὐτοις ἅπαντι (visum et) Cdz

al), angelum dei (ang. dei om al) intro euntem ad se et dicentem sibi Corneli. ⁴at ille intuens [in] eum timore correptus dixit Quid est (Qui es L), domine? dixit autem illi Orationes tuae et elemosynae tuae ascenderunt in memōriam (-ia F al) in conspectu dei. ⁵et nunc mitte viros in Ioppen, et accersi (arcessi L al) Simonem quandam qui cognominatur Petrus: ⁶hic hospitatur apud (apud pr F) Simonem quandam coriarium (corar. F), cuius est domus iuxta mare. [hic dicet tibi quid te oporteat facere.] ⁷et cum discessisset angelus qui loquebatur illi, vocavit duos domesticos suos et militem metuentem dominum ex his qui illi parebant; ⁸quibus cum narrasset omnia, misit il-

πην. ⁹Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι περὶ ὥραν ἑκτῇ. ¹⁰Ἐγένετο δὲ πρόσπειρος, καὶ ᾗθελεν γεύσασθαι. παρασκευαζόντων δὲ αὐτῶν ἔγενετο ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις, ¹¹καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον καὶ καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὁθόνην μεγάλην, ⁵τέσσαυρσιν ἀρχαῖς καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ¹²ἐν ᾧ ὑπῆρχεν πάντα τὰ τετράποδα καὶ ἔρπετά τῆς γῆς καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. ¹³καὶ ἔγενετο φωνὴ πρὸς αὐτόν, Ἀναστὰς Πέτρε θύσον καὶ φάγε.

1. ὁδοιπορούντων ἐκείνων (αὐτῶν *AE*, *illis*) *ABCEες*, iter illis facientibus *dv* τη πολει ἐγγιζόντων *ABCEες*, adpropianibus (adpropinq. *v*) civitati *dv* 2. ἐπὶ (εἰς *Orig*) τὸ δῶμα *ABCEες Orig* 1,216^a 3,256^a, εἰς τὸ ὑπεριῶον *Orig* 1,386^b, in cenaculum *d*, in superiora *eu* adorare *e*, et horabit *d* περι ὡραν ἑκτῇ *BCEες Orig* 1,386^b et add τῆς ἡμερας *A*, circa hora sexta *d*, τὴν ἑκτῇ *Orig* 1,216^a 3. esuriens *d*, ut esuriret *e* ᾗθελεν *ABCEdες Orig* 1,386^b, voluit *eu* 4. αὐτῶν *ABCEdεε Orig*, ἐκείνων *ε* ἔγενετο *ABC Orig*, ἐπεπεσεν *Edeuες* ἐπ αὐτον ἐκστασις *ABEdεες*, ἐκστασις ἐπ αὐτον *C Orig* θεωρεῖ *E*, vidit *deu* 5. ἀνεωγμένον *ABCEες Orig*, ἠνεωγμ. *E* 5-7. καὶ καταβαῖνον . . . τετράποδα] ex quattuor principii ligatum vas quodam et linteum splendidum quod differebatur de caelo in terram et erant omnia quadrupedia *d*. in linteo de caelo ad Petrum universorum animantium genera summissa *Hil* 750 5. καταβαῖνον *ABEεν* et corr *C Orig* 1,386^b 3,256^a, add ἐπ' αὐτόν *ε* μεγάλην] sic pr *C?*, τὴν corr *C* 6. τείσσαυρσιν *A*, τετρασιν *E Orig* 1,216^a ἀρχαῖς *ABEε Orig* 1,216^a 249^a 386^b 3,256^a, add δεδιέμενον καὶ *ε* καθιέμενον *ABCEες Orig* 1,386^b, add ἐκ τοῦ οὐρανοῦ *v Orig* 3,256^a (1,216^a 249^a) in terram *eu* 7. καὶ (add τὰ *C?*) ἔρπετα τῆς γῆς *ABCv Orig* 1,386^b 388^b, et serpentina *d*, καὶ ἔρπετα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία *Eε*, καὶ ἔρπετά καὶ θηρία τῆς γῆς *Orig* 1,249^a, τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἔρπετά *ε* πετεινα *AB Orig* 1,386^b 388^b, τὰ πετεινα *CEες* 8. ἀναστὰς (surgens) πέτρε *ABCEες Orig* 1,386^b 388^b (249^a), petre surge *d*

los in Ioppen. ⁹postera autem die iter illis facientibus et adpropinquantibus (appr.) ciuitati (-te), ascendit Petrus in superiora, ut oraret, circa horam sextam (vi *F*): ¹⁰et cum esuriret, uoluit gustare. parantibus autem eis (ei) cecidit super eum mentis excessus, ¹¹et uidit caelum apertum et descendens uas quoddam uelut (uelud) linteum magnum quattuor initiis submitti de caelo in terram, ¹²in quo (qua *F*) erant omnia quadrupedia et serpentina terrae et uolatilia caeli. ¹³et facta est uox ad eum, Surge, Petre, [et pr *F*] occide et

14^ο δὲ Πέτρος εἶπεν Μηδαμῶς, κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πῦν κοινὸν καὶ ἀκάθαρτον. 15^α καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ διευτέρου πρὸς αὐτόν, 16^α ὁ Θεὸς ἐκαθάρισεν σὺ μὴ κοῖνον. 17^α τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρεῖς, καὶ εὐθὺς ἀνελήμφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν. 17^{ως} δὲ ἐν 5^α αὐτῷ διηπόρει ὁ Πέτρος, τί ἂν εἴη τὸ ὄραμα ὃ εἶδεν, ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεισταλμένοι ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου διερωτήσαντες τὴν οἰκίαν τοῦ Σίμωνος ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα, 18^α καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο εἰ Σίμων ὁ ἐπικαλούμενος Πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται. 19^α Τοῦ δὲ Πέτρον διενθυμούμενον περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν τὸ 10^α πνεῦμα αὐτῷ Ἰδοὺ ἄνδρες τρεῖς ζητοῦσίν σε· 20^α ἀλλὰ ἀναστὰς κα-

1. ο δε πετρος ABCEes Orig 1,386^b, ad illi d μηδαμως ABCE es Orig 1,386^b 388^c, non d 2. και prius ABdv Orig, η CDEes και φωνη ABCEdeus Orig 1,386^b, φωνησας δε D παλιν ABCD Edeus, om Orig 3. εκαθαρισειν BDEs Orig 1,249^b 386^b 388^c 615^d, εκαθετρισειν (-σε pr A) AC, εκαθηρει Orig 1,386^b codd συ AB CEdeus Orig Iren 196, σοι D μη κοινου ABCDς, μη κυνου E, noli communicare d, ne commune (om pr e) dixeris (feceris e) e Iren δε ABCEdeus, enim d 4. ευθυς ABCEv, παλιν es, om Dd ανελημφθη ADE, ανελημφθη s το ABCEes, παλιν το D, ipsum d ως δε ABCEes, et dum dv 5. αυτω ACDEς, αυτω B, se deu, add εγενετο Dd quidnam ev, quae d εἴη] ei pr D visum e, visio dv ιδου ABv, και ιδου CDEdeus οἱ om E 6. απο του (om D) ACDς, υπο του BE διερωτησαν- τες ABCEς, επιρωτησαντες D, inquirentes deu 7. του ABCD, om Es cum clamassent d, vocantes e 8. επυνθανοντο ADEdeus, επυθοντο BC 9. διενθυμουμενου ABCE, ενθυμ. s, cogitante dv, haesitante e ειπε B 9. 10. τον πνευμα C 10. αυτω ACv, ante το πνευμα DEes, om B τρεις ζητουνσιν (quaerent pr e) ACEes, ζητουνσιν Dd, δυο ζητουντες B αναστας ABCEes, surgens e, αναστα pr D, surge et d

manduca. 14^{ait} autem Petrus Absit, domine, quia numquam manducaui omne (om F) commune et immundum (imn.). 15^{et} uox iterum secundo ad eum [dixit], Quae deus purificauit ne tu commune dixeris. 16^{hoc} autem factum est per ter (per tertio al, tertio F), et statim receptum est uas in caelum (-lo). 17^{et} dum intra se haesitaret (hes.) Petrus, quidnam esset uisio quam uidisset, [et] ecce uiri qui missi erant a Cornelio inquirentes domum Simonis adstiterunt (adstet. al, astit. V) ad ianuam, 18^{et} cum uocassent, interrogabant si Simon (int. Simonem) qui cognominatur Petrus illic haberet hospitium. 19^{Petro} autem cogitante de uisione, dixit spiritus ei Ecce uiri tres quaerunt te: 20^{surge} itaque et descende (disc. L), et uade cum

τάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενος, ὅτι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς. ²¹καταβὰς δὲ Πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας εἶπεν Ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι ὃν ζητεῖτε· τίς ἡ αἰτία δι' ἣν πάρεστε; ²²οἱ δὲ εἶπαν Κορνήλιος ἑκατοντάρχης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὕλον τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων, ἐχρη-
ματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμψασθαι σε εἰς τὸν οἶκον αὐ-
τοῦ καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ. ²³εἰσκαλεισάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισεν, τῇ δὲ ἐπαύριον ἀναστὰς ἐξῆλθεν σὺν αὐτοῖς, καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ Ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ. ²⁴τῇ δὲ ἐπαύριον εἰσῆλθεν εἰς τὴν Καισάρειαν· ὁ δὲ Κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐ-
τούς, συγκαλεισάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους

1. καὶ π. σὺν αὐτοῖς] cum eis nihil pr e, vade cum illis corr e διακρινόμενος C, dubitans ev, dubitant d ὅτι ABCDE, διότι ε
2. καταβὰς δε ABCυς, τότε καταβὰς (descendens) ο DEδε τους (ipsos d) ἄνδρας ABDEδευς, αὐτοὺς C, ἀπὸ τοῦ ἀπεσταλμένου ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου πρὸς αὐτὸν ε 3. ζητεῖτε ABCEευς, add τι θάλεται η (om d) Dd ἡ (om B) αἰτιᾷ ABCDEδς, causa est ev venistis dev 4. εἶπαν ABCE, εἶπον Dς, dixerunt dev, add πρὸς αὐτὸν Dd κορνήλιος ABCEδευς, add τις D 5. μαρτυρούμενος (testimonio) τε ABCDEδς, testimonium autem habens e ὑπο ολους pr A, υφ ολου D 7. εἰσκαλεισάμενος οὖν ABCς, τότε προσκαλεισάμενος (introducens) Ee, τότε εἰσάγων (ergo ingressus) ο πετρος Dd 7. 8. αὐτοὺς ἐξένισεν ABCEευς, ἐξένισεν αὐτοὺς Dd 8. ac postera die d ἀναστὰς ABCDEδ, surgens ev, om ε ἐξῆλθεν ABDδν, ο πετρος ἐξῆλθεν CEες 9. de fratribus e των alterum ABCEδευς, om D ἀπὸ ABCDE, ἀπὸ τῆς ε συνηλθον D, denerunt e τῇ δε ἐπαύριον ABCDEυ, in crastinum autem e, postero quoque die d, καὶ τῇ ἐπαύριον ε 10. εἰσῆλ-
θεν BDδν, εἰσῆλθον AEες, εἰσῆλθον D τὴν om D καισαρειαν ACDE, caesaream dev προσδοκῶν BCEς, προσδ.... A, προσ-
δεχομενος D, expectans de αὐτοὺς ABCEευς, add καὶ Dd 11. συγκαλεισάμενος CDE συγγενεῖς D

eis (illis F) nihil dubitans, quia ego misi illos. ²¹descendens autem Petrus ad viros dixit Ecce ego sum quem quaeritis: quae causa est propter quam venistis? ²²qui dixerunt Cornelius centurio, vir iustus et timens deum et testimonium habens ab universa gente Iudaeorum (Iudeor.), responsum accepit ab angelo sancto, accersire (arcessire L) te in domum suam et audire verba (verbum) abs te. ²³intro ducens igitur eos recepit hospitio, sequenti (-te) autem die surgens profectus est cum eis, et quidam ex fratribus ab (a F) Ioppe comitati sunt eum [eo]. ²⁴altera autem die intro iuit Caesaream. (29) Cornelius vero expectabat illos convocatis cognatis suis et necessariis amicis. ²⁶et

φίλους. ²⁵ὁ δὲ ἐγένετο τοῦ εἰσελθεῖν τὸν Πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ Κορνήλιος ἐπὶ τοὺς πόδας προσεκίνησεν. ²⁶ὁ δὲ Πέτρος ἤγειρεν αὐτὸν λέγων Ἀνάστηθι· καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπος εἰμι. ²⁷καὶ συνομιλῶν αὐτῷ εἰσῆλθεν, καὶ εὗρίσκει συνελλυθέντας πολλούς, ²⁸καὶ λέγων αὐτοὺς Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ· καὶ μοι ὁ Θεὸς ἐδείξεν μὴδὲν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον, ²⁹διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον μεταπεμφθεῖς. πυνθάνομαι οὖν, τίτι λόγῳ

1. φίλους ABCEεως, add περιμεμνεν Dd 1. 2. ὡς δὲ... Κορνήλιος] προσεγγίζοντος δε του πετρου εις την καισαριαν (-raeam) προδρομίων (praecurrens) εις των (ex) δουλων διεσαφησεν (nuntiavit) παραγεγονεναι αυτον ο δε κορνηλιος εκπηδησας (exiliens) και συναντησας (obuius factus est) αυτω Dd 1. του (ut) ABCEε, om ε τον πετρος A obuians e 2. cadens e, procidens du επι ABCEε, προς D, ad du, ante e ποδας ABCDEε, add eius de προσεκυνησεν ABCEεως, add αυτον (αυτω corr) Dd
3. ηγειρεν αυτον ABCDEδεu, αυτον ηγειρεν ε αναστηθι ABCEεως, τι ποιεις Dd καγω (και εγω B) αυτος ABες, και αυτος εγω C, καγω Dd, και γαρ εγω Ee 4. εμι ABCες, add ως και (om e) συ DEδε συνομιλων (cum loqueretur cum) αυτω εισηλθεν και ευρισκει ABCEες et corr D, εισελθων τε (intro ibit) και ευρεν d et pr D convenisse d, convenientes e 5. aitque d, dixit autem e υμεις ABCEεως et add βελτιον Dd, ipsi Iren 199 επιστασθαι pr D αθεμιστον pr D. quoniam non est fas Iren
6. adherere d, iugere e, adiungi Iren accedere deu, convenire Iren αλλοφυλω ABCEες, ad allophylum d, cum allophylo Iren, ανδρι αλλοφυλω D 6. 7. καμοι (και εμοι ε, mihi autem Iren) ο θεος εδειξεν BCDδε Iren, καμοι εδειξεν ο θεος AEεu, dominus mihi dixit Cypr 99 μηδενα (μηνα pr D) κοινον η ακαθαρτον λεγειν ανθρωπον ABCDEδεu Orig 1,249^a Iren 199, neminem hominem communem dicendum et immundum Cypr 8. και ABCDEες, om v Iren αναντιρητως D μεταπεμφθεις (-πεμφ. C) AB Cες, add υφ υμων DEδε τιτι ABCDε, τιτι τω E

factum est cum intro isset Petrus, obuius ei [uenit] Cornelius et procidens ad pedes [eius L al] adorauit. ²⁶Petrus uero leuauit eum dicens Surge: et ego ipse homo sum. ²⁷et loquens cum illo intrauit, et inuenit multos qui conuenerant, ²⁸dixitque ad illos Vos scitis quomodo abominatum sit uiro Iudaeo coniungi aut accedere (accid. pr F) ad alienigenam: et (sed) mihi ostendit deus neminem communem aut immundum dicere hominem; ²⁹propter quod sine dubitatione ueni accersitus (arcessitus L). interrogo ergo, quam ob causam

μετεπέμψασθέ με; ³⁰καὶ ὁ Κορνήλιος ἔφη Ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας
μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην τὴν ἐνάτην προσευχόμενος ἐν τῷ
οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἱσθμῷ λαμπρῷ,
³¹καὶ φησιν Κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχή καὶ αἱ ἐλεημο-
σύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ³²πέμψον οὖν εἰς Ἰόπ-
πην καὶ μετακάλεισαι Σίμωνα ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος· οὗτος ξενί-
ζεται ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν. ³³ἔξαυτῆς οὖν
ἐπέμψα πρὸς σε, σύ τε καλῶς ἐποίησας παραγινόμενος. νῦν οὖν
πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πάρεσμεν ἀκοῦσαι πάντα τὰ προ-
τεταγμένα σοι ἀπὸ τοῦ κυρίου. ³⁴ἀνοίξας δὲ Πέτρος τὸ στόμα 10

1. μετεπεμψασθε (-σθαι AD) ABCDEευς, accersisti du ait du,
respondit e τεταρτης ABCEες et corr D, της τριτης pr D, nus-
tertiana d 2. ταυτης της ωρας ABCEευς, της ωρι ωρας D,
hunc diem d τημην ABC, add νηστευων και Eδες et corr A, add
νηστευων D την ενατην (add τε pr D, ἐννάτην ὥραν ε) προσ-
ευχομενος ABCDς, nona oravam d, προσευχομενος απο εκτης ωρας
εως ενατης Eε 4. φησι A, ait deu εισηκουσθην C? σου η
προσευχη ABCDς, η προσευχη σου Edev 5. ιοπηνη ABCDδς,
add ανδρας Eε 7. εν οικια (in domum d) σιμωνος βυρσειως ABD
Eδευς, παρα τινι σιμωνι βυρσει C, add ος παραγινόμενος λαλησει
(loquatur d) σοι CDEδες, quae om ABv οὖν] ου pr D 8. σε
ABCEευς, add παρακαλων (rogando) ελθειν (add σε d et corr D) προς
ημας Dd τε BCEς, γε A, δε Dde παραγινόμενος ABCEς,
adveniens e, εν ταχει παραγινόμενος (advenire) Dd ουν ABCE
deus et corr D, ἴδου pr D 9. αντες ημεις C, nos omnes d
του θεου ABCEες et corr D, του κυριου B?, σου du et pr D πα-
ρεσμεν ακουσαι ABCEευς et corr D, ακουσαι βουλομενοι (volumus)
pr D παντι BCEευς, παρα σου Dd, om A 10. σοι BCDEδες,
σοι παντι A, om e απο ACD, υπο Bς, παρα E κυριου AB
CEευ, θεου Ddς aperiens deu πετρος το στομα (add αυτου
ACEε) ABCEευς, το στομα πετρος Ddv

accersistis (arcess. L, accersisti F al) me? (30) ³⁰Et Cornelius ait A nudius (nudus F al) quarta (quartana L al) die usque ad (in L) hanc horam orans eram hora nona (h. n. om al) in domo mea, et ecce uir stetit ante me in ueste candida, ³¹et ait Corneli, exaudita est oratio tua et elemosynae (ael. F) tuae commemoratae sunt in conspectu dei. ³²mitte ergo in Ioppen et accersi (arcessi L) Simonem qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis coriarii (coriari F) iuxta mare. ³³confestim igitur misi ad te, et tu bene fecisti ueniendo. nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus audire omnia quaecumque tibi praecepta sunt a domino. ³⁴aperiens

εἶπεν «Ἐν' ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστιν προσωπολήμ-
πτῆς ὁ θεός, ³⁵ἀλλ' ἐν παντί ἔθνη ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργα-
ζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἐστίν. ³⁶τὸν λόγον ἀπέστειλεν
τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ.
⁵οὗτός ἐστιν πάντων κύριος. ³⁷ἡμεῖς οἶδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα
καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενον [γάρ] ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας,
μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης, ³⁸Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Να-
ζαρέθ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς
διῆλθεν ἐνεργειῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους
⁴⁰ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ ³⁹(καὶ ἡμεῖς μάρτυ-

6. ἀρξάμενος

1. καταλαμβάνομαι (-με CE) ABCE^z et corr D, expediō d, con-
prehendo e, comperi v Iren 196, καταλαμβάνομενος pr D προσ-
ωπολήπτῆς ACDE, προσωπολήπτῆς s 2. ἀλλ BCDE^z, ἀλλὰ A
3. αὐτῷ ἐστίν (ἐστὶν A) ABCDE^z Iren, est ei dv τον λογόν
ABCv et add on Ee^z, verbum suum d, τον γὰρ λόγον on D
destinavit e 4. Ἰσραὴλ d εὐαγγελιζόμενος ABCDE^z, evan-
gelizare d 5. ἡμεῖς ACDE^z Iren 196 Hilar 1093, om B το
γενόμενον (γενὰμ. E) ABDE^z, το γεγονός C, quod (quid d, quoniam
Iren) factum est de Iren Hilar ῥῆμα om Dd 6. τῆς om pr D
ἀρξάμενος ACDE, cum coepisset d, ἀρξάμενον B^z, incipiens ev Iren
Hilar γὰρ ADdev Iren, om BCE^z Hilar 7. ἰωαννῆς D τὸν
non expriment dev Iren Hilar ἀπο ναζαρέθ BCDE^z Iren, a
nazareth e, ἀπο ναζαρέθ A, nazaraeum Hilar 8. ὡς ABCE^z Iren
Hilar, on Dd αὐτὸν om d et pr D πνεύματι (ἐν πν. Ee) ἁγίῳ
ABCE^z Iren Hil, ἁγίῳ πνεύματι Dd ὡς ABCE^z, οὗτος Dd,
ipse Iren 196 9. εἰωμένας D, sanus e τὸς καταδυναστευο-
μένους ABCE^z Orig 1,782^c 790^a, qui obtenebantur d, τοὺς καταδυ-
ναστευθέντας D, oppressos e, qui oppressi erant Iren 10. διαβο-
λὸν ABCD^z Iren, σατανὰ E ἡμεῖς BCE^z Iren, ἡμεῖς
AD μαρτυρεῖς ABCDE^z, testes sumus v Iren, ἴσμεν μάρτυρες s

autem Petrus os (os Petr. L) dixit In ueritate comperi (comp. pr F
al) quoniam non est personarum acceptor deus, ³⁵sed in omni gente
qui timet eum et operatur iustitiam acceptus (-ptor) est illi. ³⁶uer-
bum misit filiis Israhel adnuntians (ann.) pacem per Iesum Christum.
hic est omnium dominus. ³⁷uos scitis quod factum est (om ul) uer-
bum per uniuersam Iudaeam, incipiens enim a Galilaea, post bap-
tismum quod praedicauit Iohannes, ³⁸Iesum a Nazareth, quomodo
unxit eum deus (dominus) spiritu sancto et uirtute, qui pertransiuit
bene faciendo et sanando omnes (om L) oppressos a diabolo (dia-
bulo), quoniam deus erat cum illo: ³⁹et nos testes sumus omnium

ρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἐν τε τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ (ἐν) Ἱερουσαλήμ), ὃν καὶ ἀνέκλινον κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλον. ⁴⁰τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρεν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι ⁴¹οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἡμῖν, οἵτινες συνεβάλομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀνυστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. ⁴²καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρῶσαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ὠρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. ⁴³τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἄφρισιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν.» ⁴⁴ἔτι λαλοῦντος τοῦ Πέτρου ¹⁰τὰ ῥήματα ταῦτα, ἔπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον. ⁴⁵καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ οἱ

7. ὅτι αὐτός ἐστιν

1. παντων ABCEεὺς Iren, αυτου Dd et in regione Iren, in regione dev εν ACEεζ Iren, om BDdv 2. καὶ ABCDEde, om ε Iren ανεκλινον ABCE, ἀνέκλινον ε suspensum (suspendentes εν Iren) in ligno dev Iren 196 3. τη (εν τη C) τριτη ημερα AB CEεὺς Iren et corr D, μετα την τριτην ημεραν d et pr D αυτου ABCEεὺς Iren et corr D, αυτω d et pr D ενφανη ADE 4. μαρτυνσι ADε, μαρτυνσιν CE 5. ημιν (ημιν E) ABDEεὺς, ante υπο του C, ante praedestinati Iren συνεβαλομεν ABDE ες, add αυτου C, cum eo et manducavimus Iren αυτω ABCEde ες, om Iren, add καὶ συνεστραφημιν (συναναστρ. corr D, conversi sumus) Dd 6. αυτον ABCEεζ, om D εκ (a) νεκρων ABCε Iren, add δι ημερων τεσσαρακοντα Ee, add ημερας ἡμ D παρηγγειλεν ABCEεζ, praecepit de Iren 196, ερετειλατο D 7. αυτος BCDE, αυτος Aε de Iren qui praestitus est d 11. επεσε (σεν D) AD, επεπεσεν BEεζ, cecidit de 12. ακουοντας ABDE dε, audierunt e οι alterum Bdv, οσοι ADEεζ

quae fecit in regione Iudaeorum et [in L] Hierusalem: quem [et L] occiderunt suspendentes in ligno. ⁴⁰hunc deus suscitavit tertia die et dedit eum manifestum fieri ⁴¹non (in F) omni populo, sed testibus praeordinatis a deo nobis, qui manducavimus et bibimus (et h. om al) cum illo, postquam resurrexit a mortuis: ⁴²et praecepit nobis praedicare populo et testificari quia ipse est qui constitutus est a deo iudex vivorum (uivror. pr F) et mortuorum. ⁴³huic omnes prophetae testimonium perhibent, remissionem [omnium L] peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in (om al) eum. ⁴⁴adhuc loquente Petro verba haec, cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. ⁴⁵et obstipuerunt ex circumcisione fideles qui ue-

συνῆλθον τῷ Πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐκκέχυται· ⁴⁶ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις καὶ μεγαλυνόντων τὸν Θεόν. τότε ἀπεκρίθη Πέτρος ⁴⁷Μὴ τι τὸ ὕδωρ δύναται κωλύσαι τις τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες ⁵τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον ὡς καὶ ἡμεῖς; ⁴⁸προσέταξεν τε αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ βαπτισθῆναι. τότε ἡρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς. ¹Ἦκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο

1. συνῆλθον B super gentes d, in gentibus e δωρεα E
 1. 2. του πνευματος του (om B? et pr D) αγιου BDd, του αγιου πνευματος AEες 2. 3. γλωσσαις και μεγαλυνοντων corr D, pr incertus, praevaricatis linguis et magnificantes d 3. τοτε απεκριθη ABEες, ειπεν δε Dd πετρος AB, ο πετρος DEς
 3. 4. το υδωρ δυναται κωλυσαι τις AB, το υδωρ δυναται τις κωλυσαι (om pr Eε) Eε, το υδωρ κωλαι (κωλύσαι ε) δυναται τις (τις δυν. pr D) Dς, aliquis aquam prohibere (vetare Iren) potest d Iren 199 4. ne (ut d) baptizentur 'e, ad baptizandum Iren τουτους ABEdς Iren, αυτους De qui d Iren, hi qui e
 5. ως AB, καθως Eς, ωσπερ D προσεταξεν τε (δε BEε) ABEες, τοτε προσει. Dd αυτους BDEδες, αυτοις A 6. ιησου (του B?) χριστου ABEε, του κυριου ιησου χριστου Dd, του Κυριου ε βαπτισθηναι AB, ante εν τω ονοματι DEδες ηρωτησαν ABEς, παρεκαλουν D, rogaverunt de αυτον ABEς, add προς αυτους Dd 7. διαμειναι pr D 7. 8. ηκουσαν (αυδito d) δε οι αποστολοι και οι αδελφοι οι οντες ABEδες, ακουστον δε εγενετο τοις αποστολοις και τοις αδελφοις οι (τοις corr) D
 8. κατα την ιουδαιαν ABEς, εν τη ιουδαια De, in iudaeam d
 εδεξαντο ABEς, εδεξατο D

nerant (-runt L) cum Petro, quia et in nationes gratia spiritus sancti effusa (diff. F) est: ⁴⁶audiebant enim illos loquentes linguis et magnificantes deum. tunc respondit Petrus ⁴⁷Numquid aquam quis prohibere potest ut non baptizentur hi qui spiritum sanctum acceperunt (accip. pr F) sicut et nos? ⁴⁸et iussit eos [baptizare] in nomine [domini om L] Iesu Christi baptizari (om al). tunc rogauerunt eum ut maneret (-rent L) [apud eos] aliquot (aliquid pr F) diebus. (31) ¹Audierunt autem apostoli et fratres qui erant in Iudaea quo-

τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. ὅτε δὲ ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱερουσαλήμ, διε-
κρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς, ὀλέγοντες ὅτι εἰσῆλθες πρὸς
ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας καὶ συνέφυγες αὐτοῖς. ἄρξάμενος
δὲ Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς καθέξης λέγων ὁ Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει
Ἰόππῃ προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἑκστάσει ὄραμα, καταβαῖνον
σκευὸς τι ὡς ὀθόνην μεγάλην τέσσαρσιν ἄρχαῖς καθεμένην ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ. εἰς ἣν ἀτεινίσας κατενόουν
καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἐρπετὰ καὶ
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. ἤκουσα δὲ καὶ φωνῆς λεγούσης μοι
Ἀναστὰς Πέτρε θύσον καὶ φύγε. εἶπον δὲ Μηδαμῶς, κύριε, ὅτι 10

1. [2. ὅτε δὲ . . . περιτομῆς] ο μιν ουν (Quidem ergo) πετρος δια ικα-
νου χρονου ηθειλησεν (-λησαι pr D) πορευθηναι εις ιεροσολυμα
και προσφωνησας (convocavit) τους αδελφους και επιστηριξας (con-
firmavit) αυτους πολυν λογον ποιουμενος δια των χωρων (civitates)
διδασκων αυτους ος (quia) και κατηντησεν αυτοις και απηγγιλει
αυτοις την χαριν του θεου οι δε (quia erant) εκ περιτομης αδειλ-
γοι διεκρινοντο (iudicantes) προς αυτον Dd 1. οτε δε ABEE, και
οτε ε ιερουσαλημ AB, ιεροσολυμα Eε 2. εισηλθεις (-θε B)
ABDd, post εχοντας Eε 3. praepudia d συνεφυγες ADEdes,
συνεφυγεν B συν αυτοις pr D incipiens de 4. πετρος AB
DE, ο Πέτρος ε καθέξης ABEE, per ordinem de, τα κατέξης D
ημην] sic corr A 4. 5. πολει ιοππη (ioppem e) ABEE, ιοππη
(ioppen) πολει Dd 5. εν om pr D καταβαινων A, descen-
dere d 6. τεσσαρσιν ABEE, τετρασιν D καθεμινην ABDε,
καθιμενην E, summittum e, dūnittebatur d 7. αχρις BEε, αχρι
A, εως D αθεινισας pr D, intuitus d, intuens e considerabat d
8. τα om pr D τα tertium om pr D 9. τα om D ηκουσα
δε και (om ε) ABEE, και ηκουσα Dd φωνην λεγουσαν D
10. αναστας ABEEdes, αναστα D ειπον ABEE, ειπα D, dixit de
nequaquam e, absit d

niam et gentes receperunt (recip.) uerbum dei. ²cum ascendisset
autem (aut. asc.) Petrus [in FL] Hierosolymam (-rusolim.), discep-
tabant aduersus (-sum) illum qui erant ex circumcisione, ³dicentes
Quare intro isti (istis pr F) ad uiros praeputium habentes et man-
ducasti cum illis? ⁴incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem,
dicens ⁵Ego eram in ciuitate Ioppe (Ioppen L) orans, et uidi in
excessu mentis uisionem, [descendens uas quoddam uel L al] ut (et)
linteum magnum quattuor initis submitti (summ.) de caelo, et uenit
usque ad me; ⁶in quo (quod F) intuens considerabam, et uidi qua-
drupedia terrae et bestias et reptilia et uolatilia caeli. ⁷audiui autem
et uocem dicentem mihi Surge, Petre, occide et manduca. ⁸dixi au-

κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. ⁹ἀπε-
κρίθη δὲ φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ Ἄ ὁ θεὸς ἐκαθάρισεν
σὺ μὴ κοῖνον. ¹⁰τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρεῖς, καὶ ἀνεσπασθὴ πάλιν
ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. ¹¹καὶ ἰδοὺ ἑξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστη-
σαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἦμεν, ἀπεσιταλμένοι ἀπὸ Καισαρείας πρὸς
με. ¹²εἶπεν δὲ τὸ πνεῦμά μοι συνελθεῖν αὐτοῖς μηδὲν διακρίναντα.
ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἑξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσῆλθομεν εἰς
τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός. ¹³ἀπήγγειλεν δὲ ἡμῖν πῶς εἶδεν τὸν ἄγγε-
λον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα Ἀποστείλον εἰς Ἰο-
¹⁰ππην καὶ μετὰπειμῆναι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, ¹⁴ὃς λα-
λήσει ῥήματα πρὸς σε ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου.

1. σὺ οἶδας ὅτι οὐδέποτε κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον εἰσῆλθεν εἰς τὸ
στόμα μου Orig 1,249^a κοινον ABDEde, πᾶν κοινὸν ε, οὐδὲν
κοινὸν Orig 1,615^d ἢ ABDEes Orig, et d οὐδέποτε om Orig
intro ibit d 1. 2. ἀπεκρίθη δε ABD et add μοι Ees, ἐγενετο (add
δε corr) D 2. φωνὴ ἐκ δευτέρου Aes, ἐκ δευτέρου φωνῇ BEe,
φωνῇ Dd ουρανοῦ ABEes, add πρὸς με Dd ἐκαθάρισεν BD
Es, ἐκαθάρισε A 3. non communicabis e τρεῖς A ἀνεσπασθὴ
πάλιν ABDd, πάλιν ἀνεσπασθὴ (recepta) Ees 4. in caelo d
τρεις E, γ· D 4. 5. adstiterunt ad e, supervenerunt ad d 5. ἡμεῖν
ABD, erant d, ἡμῖν Ees καισαρίας AE, καισαρείας D, caesarea
de 6. εἶπεν δε ABDEes, et dixit d το πνεῦμα μοι ABDd,
μοι το πνεῦμα Ees simul venire cum d, ut irem cum e μηδὲν
διακρίναντα (-νοντα E, -νόμενον ε, dubitantem e) ABEes, om Dd
7. δε ABEes, -que d, om D 8. ipsius viri d ἀπήγγειλεν ADEs,
ἀνήγγειλε B δε ABDd, τε Ees τὸν om D 9. in domum e
stetisse et dixisse de, add αὐτῷ DEdes ἀποστείλον ADEs, πέμ-
ψον B ιοππην ABDd, add ἀνδρας Ees 10. λαλήσει BDEes,
λαλήσῃ A, loquebatur d 11. σωθήσῃ ABDs, σωθήσῃ E, salvus
eris e, salvus fias d σὺ ABDEes, om d

tem Nequaquam, domine, quia commune aut immundum (imm.) num-
quam intro iuit (iit L) in (om F) os meum. ⁹respondit autem vox
secundo de caelo Quae deus mundavit tu ne commune dixeris. ¹⁰hoc
autem factum est per ter, et recepta sunt rursum omnia (o. r.) in
caelum. ¹¹et ecce confestum tres viri astiterunt (adst., astet.) in domo
in qua eram, missi a Caesarea ad me. ¹²dixit autem spiritus mihi ut
irem cum illis nihil haesitans (hes.). venerunt autem mecum (om al)
et (om F) sex fratres isti, et ingressi sumus in domum viri: ¹³nar-
rauit autem nobis quomodo uidisset angelum in domo (domum F,
domu V) sua (suam pr F) stantem et dicentem sibi Mitte in Ioppen
et accersi (arcessi L al) Simonem qui cognominatur Petrus, ¹⁴qui
loquetur (loquitur) tibi uerba in quibus saluus eris tu et uniuersa

¹⁵ἐν δὲ τῷ ᾠρᾶσθαι με λαλεῖν ἐπέπεσιν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐ-
τούς, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. ¹⁶ἐμνήσθη δὲ τοῦ ῥήματος
τοῦ κυρίου, ὡς ἔλεγεν Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ
βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ¹⁷εἰ οὖν τὴν ἴσῃν δωρεὰν ἔδω-
κεν αὐτοῖς ὁ θεὸς ὡς καὶ ἡμῖν, πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν
χριστόν, ἐγὼ τίς ἤμην δυνατός κωλύσαι τὸν θεόν;» ¹⁸ἀκούσαντες
δὲ ταῦτα ἡσύχασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν λέγοντες Ἄρα καὶ τοῖς
ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν εἰς ζωὴν ἔδωκεν.

¹⁹Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης
ἐπὶ Στεφάνου διῆλθον ἕως Φοινίκης καὶ Κύπρου καὶ Ἀντιοχείας, ²⁰ἦσαν δὲ
τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι, οἵτινες ἐλθόντες

1. cum autem coepissem e, et dum coepisset d λαλεῖν ABEes,
add αυτοις Dd ἐπεπεσιν ABEes, ἐπεσιν Dde ἐπ αυτοις pr D
2. ὡσπερ ABEes, ὡς D καὶ om d in principium d ἐμνησθην
BDEes, ἐμνησθημεν A δὲ om d 3. του κυριου ADE, κυ-
ριου Bz 4. βαπτισθησεσθε (-σθαι ADE) ABDEes, baptizamini
de in e, om d. ἐν πνευμα pr D ουν ABDEes, autem d
5. ο θεος ABEes, om Dd καὶ om d credentibus in de
6. ἐγω ABdd, add δε Ees potens e, qui possim d θεον AB
Ees, add του μη δουναι αυτοις πνευμα ἁγιον πιστευσασιν ἐν αυτω
(in eum) Dd audientes d 7. ἐδοξασαν Bdev et corr D, ἐδοξαν
pr D, ἐδοξαζον AEz αρα ABD, αρα γε Ez 8. τὴν om D
εἰς ζωην ἐδωκεν ABdd, ἐδωκεν εἰς ζωην Ees 9. illi quidem (igi-
tur e) de 10. ἐπὶ στεφανου (-νω Bz) ABEes, sub stephano de,
απο τού στεφανου D 11. λαλουντες (loquerentes e) τον λογον
ABEes, τον λογον λαλουντες Dd μονον ABEes, μονοις Dd
12. cyrinenses d ἐλθοντες ADEes, εισελθοντες Bz

domus tua. ¹⁵cum autem coepissem loqui, decidit spiritus sanctus
super eos, sicut et in (super) nos in initio. ¹⁶recordatus sum (om F
al) autem uerbi domini, sicut dicebat Iohannes quidem baptizavit
aqua (-am pr F), uos autem baptizamini (-zahim. L) spiritu sancto
(sancto sp. baptizahimini). ¹⁷si ergo eandem gratiam dedit illis (illi
pr F) deus sicut et nobis (nos) qui credidimus in dominum Iesum
Christum, ego quis eram qui possem (possim) prohibere deum? ¹⁸his
auditis tacuerunt et glorificauerunt deum, dicentes Ergo et (om F al)
gentibus deus paenitentiam ad uitam dedit. ¹⁹et illi quidem qui
dispersi fuerant a tribulatione quae facta fuerat sub Stephano, per-
ambulauerunt usque Phoenicem (Foen. L, Fen. al) et Cyprum et
Antiochiam (Anthociam L), nemini loquentes uerbum nisi solis Iu-
daeis. ²⁰erant autem (om al) quidam ex eis uiri (uiris F) Cyprii
et Cyrenaei (Cyrinei F), qui cum intro issent Antiochiam (Anthioc.

εἰς Ἀντιόχειαν ἐλάλουν καὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνας εὐαγγελιζόμενοι
τὸν κύριον Ἰησοῦν. ²¹καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν, πολὺς τε
ἄριθμὸς ὁ πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον. ²²ἤκούσθη δὲ ὁ
λόγος εἰς τὰ ὅτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ περὶ αὐτῶν,
⁵ καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρνάβαν ἕως Ἀντιοχείας· ²³ὃς παραγενόμενος
καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τὴν τοῦ Θεοῦ ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ
προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ, ²⁴ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς
καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετίθη ὄχλος
ἱκανὸς τῷ κυρίῳ. ²⁵ἔξῃλθεν δὲ εἰς Ταρσὸν ἀναζητῆσαι Σαῦλον,
¹⁰ καὶ εὗρων ἤγαγεν εἰς Ἀντιόχειαν. ²⁶ἐγένετο δὲ αὐτοῖς καὶ ἐνιαυ-

1. καὶ AB, om DEdes πρὸς τοὺς Ἕλληνας (-νιστας BEs et corr
D) ABDEs, ad graecos e, cum craecos d evangelizare d
2. ἰησοῦν ABEes, χριστὸν Dd καὶ τὴν ABEdes, τὴν δε D
2. 3. πολὺς τε ἀριθμὸς ο (om DEs) πιστεύσας (credens e) ἐπε-
στρεψεν ABDEes, multisque numeris cum credidissent reversi sunt d
3. ad d, in e κυρίον ABDds, add ἰησοῦν Ee 3. 4. hic sermo in
auribus d 4. τῆς ἐν ADs, τῆς οὐσης ἐν BE, quae erat in de
ιερουσαλὴμ ABDd, ἱερουσαλμοῖς Ees περὶ ABDs, τα περὶ E,
de de 5. ἕως ἀντιοχείας (add διελθὲν B?) ABv, διελθὲν (ut
iret d) ἕως (add ἰῆς D) ἀντιοχείας DEdes ὅς ABEdes, ὅς καὶ D
6. τὴν τοῦ AB, τοῦ DEs 6. 7. hortabatur omnes proposito e,
adorabantur omnes ipso proposito d 7. τῷ κυρίῳ ADEs, ἐν τῷ
κυρίῳ Be, a dominum d 9. τῷ κυρίῳ ABDEes ad dominum
d, om pr B 9. 10. ἐξῃλθεν δε εἰς ταρσὸν (add ο βαρναβας
Ees) ἀναζητῆσαι σαῦλον καὶ εὗρων (veniens pr e, add αὐτὸν ε) ἡγα-
γεν (add αὐτὸν Ees) ABEes, ἀκούσας (audiens) δε οτι σαῦλος ἐστίν
εἰς θαρσὸν (εἰς ταρσὸν corr D, tharso) ἐξῃλθεν ἀναζητῶν (requi-
rere) αὐτὸν καὶ ὥς συντυχῶν (cum invenissent) παρεκαλίσεν (de-
praecabantur) εἰλθὲν Dd 10. in e, om d ἐγένετο δε αὐτοῖς
(αὐτοῦς ε) ABEdes, οἱτινες παραγενόμενοι D καὶ AB, om DEdes

L), loquebantur et (om F al) ad Graecos adnuntiantes (ann.) do-
minum Iesum. ²¹et erat manus domini cum eis, multusque (multus
quidem L) numerus credentium conuersus est ad dominum. ²²perue-
nit autem sermo ad aures ecclesiae quae (qui) erat Hierosolymis
(Hierus.) super istis, et miserunt Barnaban usque [ad] Antiochiam
(Anthiociam L); ²³qui cum peruenisset et uidisset gratiam dei, gau-
sus est, et hortabatur omnes proposito cordis permanere in domino,
²⁴quia (qui F) erat uir bonus et plenus spiritu sancto et fide. et
adposita (app.) est turba multa domino (ad dominum). ²⁵profectus
est autem Tarsum (Th. F al), ut quaereret Saulum; quem cum in-
uenisset, perduxit Antiochiam, ²⁶et annum totum conuersati sunt in

τὸν ὄλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανόν, χρηματῖσαι τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς.

²⁷ Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατήλθον ἀπὸ Ἱεροσολύμων προφῆται εἰς Ἀντιόχειαν· ²⁸ ἀναστὰς δὲ εἰς ἕξ αὐτῶν ὀνόματι Ἀγαβὸς ἐσήμενιν διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν μεγάλην μέλλειν ἔσε- ⁵ σθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ἣτις ἐγένετο ἐπὶ Κλαυδίου. ²⁹ τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς εὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς δια-
κονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς, ³⁰ καὶ ἐποίησαν ἀποστέλλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς Βαρ-
νάβη καὶ Σαύλου. 10

¹ Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβηκεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς

1. ὄλον *ABDδς, om Ee* συναχθῆναι *ABEς, convenire e, com- miscere d, συνεχνηθῆσαν D* ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανόν *ABEς, ὄχλον ἱκανόν D, ecclesiam d*
2. χρηματῖσαι τε πρῶτον (πρωτῶς *B*) *ABEς, καὶ τότε πρῶτον ἐχρηματῖσαι (nun- cupati sunt) Dd* ἐν ἀντιοχείᾳ *BDEς, εἰς ἀντιοχείαν Ad* τοὺς μαθητὰς χριστιανούς *ABEdeς, οἱ μαθηταὶ χριστιανοὶ D*
3. ταύταις *ADEdeς, αὐταῖς B* descenderunt *e, advenerunt d*
4. ἀναστὰς (surgens) *δε ABEς, ἦν (erant) δε πολλῇ (magna) ἀγαλ- λισις συνεστραμμένων (revertentibus) δε τῶν ἐφ' ἡ Dd*
5. ἐση- μιναι *Bd, ἐσημινεν AEς, σημειῶν D* μεγάλῃ *AB et corr D, μέγαν DEς*
6. in omnem orbem terrarum *e, in toto orbe terrae d* ἡτις *ABDE, ὅστις ε* ἐγένετο (fuit *d*) *ABDd, καὶ ἐγένετο Eeς* κλαυδίου *ABDd, add καισαρὸς Eeς*
6. 7. τῶν *δε μαθητῶν AB Eς, οἱ *δε μαθηταὶ Dde**
7. prout *e, sicut prout d* εὐπορεῖτο (ἡν. *ς*) *τις ABEς, habebat aliquis e, εὐποροῦντο D, copiam d* ὥρισαν (-σεν *A, posuerunt e*) ἕκαστος *ABDEς, singuli autem d*
9. cum misissent *d, mittentes e* per manus *e*
11. κατ' ἐκεῖνον *δε* τὸν καιρὸν *ABDEς, eodem autem (in Lucif) tempore e Lucif 135, per illum vero temporis d*
- 11 seq. Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς *τας χειρας ABEς Lucif, τας χειρας (add suas) Ἡρώδης ο βασιλεὺς Dd*

ecclesia et docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur (-retur *pr F*) primum Antiochiae discipuli Christiani. (32) ²⁷In his autem diebus superuenerunt ab Hierosolymis (-rusolin.) prophetae Antiochiam (Anthioch.): ²⁸et surgens (exurg. autem) unus ex eis nomine Agabus significabat per spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quae facta est sub Claudio. ²⁹discipuli autem, prout quis habebat, proposuerunt in ministerium mittere habitantibus in Iudaea (-am) fratribus; ³⁰quod et fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabae et Sauli. (33) ¹Eodem autem tempore misit

τὰς χεῖρας κακῶσαι τινὰς τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. ²ἀνείλεν δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα· ³ἰδὼν δὲ ὅτι ἀρεστὸν ἔστιν τοῖς Ἰουδαίοις, προσέθηκετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον (ἦσαν δὲ αἱ ἡμέραι τῶν ἁζύμων), ⁴ὃν καὶ πιάσας ἔθηκετο εἰς φυλακὴν, πα-
⁵ραδοὺς τέσσαρσιν τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, βου-
 λόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. ⁶ὁ μὲν οὖν Πέ-
 τρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενῶς γινομένη
 ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν Θεὸν περὶ αὐτοῦ. ⁷ὅτε δὲ ἤμελλεν

1. male tractare d, ut adfligeret e, ut noceret *Lucif* των (qui erant) απο *ABDEds*, de e *Lucif* ἐκκλησίας *ABEes Lucif*, add εν τη ἰουδαία *Dd* ανειλεν δε *ABEes Lucif*, και ανειλεν *Dd*
 2. ἀδελφὸν] *Orig* 1,421^b, om idem 3,719^d *ιωανου D* μαχαίρα *BDEs Orig*, μαχαίρη *A* et corr *D* ἰδων (videns e) δε *ABEe*, και ιδων *Dds Lucif* 2. 3. ἀρεστον εστιν *ABDEes*, placeret hoc d *Lucif* 3. ἰουδαίους *ABEes Lucif*, add η επιχειρησεις (conpraehensio) επι τους πιστους *Dd* adiecit d, adposuit e, addit *Lucif* συλλαβεῖν (συνλ. *D*) *ABDdes*, του (ut) συλλαβεῖν *E Lucif* και om *Lucif* 4. αἱ *ADE*, om *Bs*. dies dies e ον και *ABEes*, τουτου *Dd Lucif* 135 εἰς φυλακην *ABDdes Lucif*, εν φυλακῇ *E* παραδους *BDEds Lucif*, παραδιδους *Ae* 5. φυλασσειν αυτον *ABEes*, φυλασσειν *D*, custodiendum *Lucif* 6. αναγαγειν *B DEdes Lucif*, αγαγειν *A* petrus quidem e, p. vero *Lucif*, vero petrus d 7. προσευχη δε (ergo *Lucif*) *ABEes Lucif*, πολλη δε προσευχη *Dd* ην εκτενως (-νης *Ees* et corr *A*) γινομενη *AB Ees*, erat incessanter fiebat e, instantissime fiebat *Lucif*, ην εν εκτενεια περι αυτου *D*, erat instantissime pro eo d 8. υπο *AB Ees*, απο *D*. ab ecclesia post pro eo *Lucif* προς τον θεον *ADE des Lucif* 135, om *B* περι *BD* et corr *A*, επ vel υπ pr *A*, υπερ *Ees*, pro e *Lucif*, super d cum autem e, ad vero cum d, et cum *Lucif* ημελλεν *ADes*, ημελλε (-λεν *E*) *BE*

Herodes rex manus ut adfligeret (affl.) quosdam de ecclesia. ²occidit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio: ³videns autem quia placet Iudaeis, adposuit (appos.) adpraehendere (ut apprehenderet *L*?) et Petrum: erant autem dies azymorum (azimor. *F al*): ⁴quem cum adpraehendisset (adprehend.), misit in carcerem, tradens[que om pr *L al*] quattuor quaternionibus militum custodire eum (custodiendum), volens post pascha producere eum populo. ⁵et Petrus quidem servabatur in carcere: oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum pro eo. ⁶cum autem producturus eum esset Herodes, [in

προαγαγεῖν αὐτόν ὁ Ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἣν ὁ Πέτρος κοι-
μώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν δεδεμένος ἀλύσεισι δυοῖ, φυλακὴς
τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακὴν. ⁷καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου
ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλε-
ρὰν τοῦ Πέτρου, ἤγειρεν αὐτὸν λέγων Ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέ-
πασαν αὐτοῦ αἱ ἀλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. ⁸εἶπεν δὲ ὁ ἄγγελος πρὸς
αὐτόν Ζῶσαι καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησεν δὲ οὕτως.
καὶ λέγει αὐτῷ Περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολούθει μοι.
⁹καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθὲς ἔστιν τὸ γινώ-
μενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὄραμα βλέπειν. ¹⁰διελθόντες δὲ ¹⁰

1. προαγαγεῖν (προαγαγεῖν B, προαγειν DE) αὐτον ο ηρωδης AB
DEde, αὐτὸν προάγειν ὁ Ἡρ. ε, ut eum herodes produceret Lucif
illa nocte Lucif κοιμουμενος pr D. petrus dormiebat Lucif
2. δύο om Lucif πέτρος δεδεμένος ἐν φυλακῇ ἀγγέλου λύσαντος
τοὺς δεσμοὺς ἐξῆλθε Orig 1,414^d αλυσεισι ADε, αλυσεισιν E
δυσι Aε, δυσιν DE 2. 3. φυλακες τε ABEε, et custodes Lucif,
φυλ. δε Dde 3. προ της θυρας (add et Lucif) BDEdeε Lucif,
προς τη θυρα A 4. επιστη ABEεε Lucif, add τω πετρω Dd
ελαμψεν ABEεε, επιελαμψεν D, refulgens d, ab eo refulsit Lucif
εν (om D) τω οικηματι ABDEεε, in illo loco d Lucif παταξας
ABEεε, νυξας D, pungens d, compungens Lucif, percussit e 5. εν
ταχει ABDEεε, celerius d, velociter e et add et surrexit Lucif
εξεπισαν ABDE, ἐξέπισον ε 6. αυτου ABEdeε, post χειρων D
Lucif δε BDEde, τε Aε 7. ζωσαι ABD, περιζωσαι Eε, prae-
cinge te de υποδησε E δε ABDdeε, τε E ουτως ABDE,
οὕτω ε 8. dicit d, dixit e 9. exiens e ηκολουθει ABDd,
add αυτω Eεε est d, erat e 10. δια BDEdeε, υπο A δε
ABEεε, γαρ Dd διελθοντες (transeuntes e) δε ABDEεε, cum
praeterissent d, et cum transisset Lucif 136

om F] ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites uinctus
catenis duabus, et custodes ante ostium custodiebant carcerem. ⁷et
ecce angelus domini adstitit (astetit), et lumen refulsit in habitaculo,
percussoque latere Petri excitauit (susc. L al) eum dicens Surge
uelociter. et ceciderunt catenae de manibus eius. ⁸dixit autem an-
gelus ad eum Praecingere et calcia (calcea) te caligas (gallicas F,
galliculas L) tuas. et fecit sic. et dixit illi Circum da tibi uestimen-
tum tuum, et sequare me. ⁹et exiens sequebatur [eum L al], et
nesciebat quia uerum est quod fiebat per angelum, aestimabat autem
se uisum uidere. ¹⁰transeuntes autem primam et secundam custo-

πρώτην φυλάκην καὶ δευτέραν ἦλθαν ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν
τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτῃ ἠνοίγη αὐτοῖς, καὶ
ἐξεληθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθὺς ἀπέστη ὁ ἄγγελος
ἀπ' αὐτοῦ. ¹¹καὶ ὁ Πέτρος ἐν ἑαυτῷ γεγόμενος εἶπεν Νῦν οἶδα
⁵ ἅληθως ὅτι ἐξαπέστειλεν κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐξέλετό
με ἐκ χειρὸς Ἑρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν
Ἰουδαίων. ¹²συνιδὼν τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τῆς Μαρίας τῆς
μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συν-
ηθροισμένοι καὶ προσευχόμενοι. ¹³κρούσαντος δὲ αὐτοῦ τὴν θύ-
¹⁰ραν τοῦ πυλῶνος προσῆλθεν παιδίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόματι Ῥόδη,
¹⁴καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἦνοι-

1. πρώτην φυλάκην καὶ δευτέραν AB^Εεζ, πρώτην καὶ δευτέραν
φυλάκην Dd, primos et secundos custodes Lucif ἦλθαν (-θον
DE^ς) ABDE^{δε}εζ, venit Lucif 2. ηνοιγη AB, ηνυγη D, ηνοιχθη
E^ς 3. ἐξελθόντες ABDE^{δε}εζ Lucif, exeuntes e, add κατεβησαν
τους ᾠ. βαθμους (gradus) καὶ Dd προῆλθον AB^Εεζ, processer-
unt d Lucif, transierunt e, προσῆλθον D vicum Lucif, visum e,
gradum d απεστη BDE^ς, discessit de Lucif 136, απηλθεν A
3. 4. ab eo angelus Lucif 4. ἐν εαυτω (αυτω B) γεγόμενος (con-
versus) ABDd Lucif, γεγόμενος (reversus) ἐν εαυτω E^ς dixit de,
ait Lucif 5. ἅληθως οτι AB^ς, οτι ἅληθως DEde Lucif κυ-
ριος ADE^ς, ο κυριος B ἐξέλετό ε 6. χειρος ABDE^εεζ, mani-
bus d Lucif πάσης ABDd^ς, ἐκ πάσης Ee Lucif του λαου
BDE^{δε}εζ Lucif, om A 7-p. 85, 8. συνιδὼν usque ad εἰς ἔτιτρον
τόπον om Lucif 136 7. συνιδων τε BE^ς, συνειδων (considerans)
δε Ae, καὶ συνειδων Dd της prius ABD, om E^ς 8. ἰωανου D
συνηθροισμένοι A 9 seqq. Orig 3, 608^d 9. κρούσαντος (-τες
D) δε αυτου (του πετρου Ee^ς) ABDE^εεζ, cumque ipse pulsasset d
9. 10. ostium ianuae e, ianuam foris d 10. τοῦ] τυ pr E πυλω-
ρος] sic rec D, pr-incertus υπακουσαι (ad audiendum e) ονοματι
ροδη AB^Εεζ, or. ρ. υπακουσαι (respondere) Dd 11. a gaudio
d, de g. e ηνυξε D, ηνοιξεν αυτω Ee

diam uenerunt ad portam ferream, quae ducit ad ciuitatem; quae
ultra (ultra) aperta est eis, et exeuntes processerunt uicum unum,
et continuo discessit angelus ab eo. ¹¹et Petrus ad se reuersus dixit
Nunc scio uere quia misit dominus angelum suum et eripuit me de
manu Herodis et de omni expectatione plebis Iudaeorum. ¹²consi-
deransque uenit ad domum Mariae, matris Iohannis qui cognomina-
tus est Marcus, ubi erant multi congregati et orantes. ¹³pulsante
autem eo (Petro) ostium ianuae, processit puella ad audiendum (ui-
dendum F), nomine Rhode (Rode, Hrodae), ¹⁴et ut cognouit uocem

ξεν τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσαι δὲ ἀπήγγειλεν ἐστάναι τὸν Πέτρον
 πρὸ τοῦ πυλῶνος. ¹⁵οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπαν Μαίρη. ἡ δὲ δισχυ-
 ρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ δὲ εἶπαν Ὁ ἄγγελός ἐστιν αὐτοῦ. ¹⁶ὁ δὲ
 Πέτρος ἐπίμενεν κρούων· ἀνοίξαντες δὲ εἶδαν αὐτὸν καὶ ἐξέστη-
 σαν. ¹⁷κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς 5
 πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς, εἰπὲν τε Ἀπαγγέ-
 λαιτε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη
 εἰς ἕτερον τόπον. ¹⁸Γενομένης δὲ ἡμέρας ἦν ταραχος οὐκ ὀλίγος
 ἐν τοῖς στρατιωταῖς, τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο. ¹⁹Ἡρώδης δὲ ἐπι-
 ζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὗρόν ἀνακρίνας τοὺς φύλακας ἐκέλευσεν 10

1. τὸν πυλῶνα *ABD*ς, τὴν θύραν *E*, ianuam de, add καὶ d et pr *D*
 intro currens e, adcurrrens d τὸν *ABE*ς Orig 3,608^d, om *D*
2. πυλῶνος *ABDE*ς Orig, ianuam de οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπαν
 (εἶπον *E*ς) *ABE*δες, ο δὲ εἶλεγον αὐτὴ *D* μὲν *E* ad illa vero d
 διεσχυρίζετο pr *D* 3. ita esse de εἶπαν *Bd*, εἶλεγον *ADE*ς
 Orig 3,608^d, add πρὸς αὐτὴν τυχὸν *Dd*, add ὅτι Orig ἐστὶν αὐ-
 του *AB*, αὐτοῦ ἐστὶν *DE*δες Orig 3. 4. ο δὲ πετρος *ABE*ς, ο
 (ipse) δὲ *Dd* 4. ἀνοίξαντες (εἵσανοῖς. pr *D*, aperientes e) δὲ *ABDE*
 ες, et cum aperuissent d εἶδαν (-δον *E*ς) *ABE*δες, καὶ ἴδον-
 τες *D* καὶ om corr *D* 5. κατασείσας (adnuens e) δὲ αὐτοῖς
*BDE*ς, cumque significasset eis d, κατασίσαντος δὲ αὐτοῦ *A*
 manu e, de manu d σιγᾶν *ABE*ς et corr *D*, ἵνα σιγῶσιν de et
 pr *D*, add εἰσηλθὲν (introiens) καὶ *D* enarravit e, errabit d
 αὐτοῖς *BDE*δες, om *A* 6. ο κυριος αὐτον *BDE*δες, αὐτον ο κ. *A*
 eduxerit e, liveravit d τε *ABE*, δὲ *Dde*ς ἀπαγγέλατε *D*
8. τόπον om d ἦν ταραχος *ABDE*δες, turbatio erat *Lucif* 136
 ουκ (ουχ *A*) ὀλίγος (minima e) *ABE*ς, om *Dd* *Lucif* 9. quid-
 nam e *Lucif*, quid d δὲ *BDE*δες *Lucif*, τε *A* 9. 10. requirens
 eum et non inueniens disquirens e

Petri, prae gaudio non aperuit ianuam, sed intro currens nuntiavit
 stare Petrum (P. st.) ante ianuam. ¹⁵at (ad pr *F*) illi dixerunt ad
 eam Insanis. illa autem adfirmabat sic se (om *al*) habere. illi autem
 (uero *L*) dicebant Angelus eius est. ¹⁶Petrus autem perseuerabat
 pulsans: cum autem aperuissent [ostium], uiderunt eum et obstipue-
 runt. ¹⁷annuens (adnuit *F*) autem eis manu ut tacerent, enarrauit
 (narr. *L al*) quomodo dominus eduxisset eum de carcere, dixitque
 Nuntiate Iacobo et fratribus haec. et egressus abiit in (om *F*) alium
 locum. (34) ¹⁸Facta autem die erat non parua turbatio inter mili-
 tes, quidnam de Petro factum esset. ¹⁹Herodes autem cum requi-
 sisset eum et non inuenisset, inquisitione facta de custodibus iussit

ἀπαχθῆναι, καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς Καισάρειαν διέ-
τριβεν. ²⁰τὴν δὲ θυμομαχῶν Τυρίοις καὶ Σιδωνίοις. ὁμοθυμαδὸν
δὲ παρήσαν πρὸς αὐτὸν καὶ πείσαντες Βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοι-
τῶνος τοῦ βασιλέως ἡτοῦντο εἰρήνην διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν
⁵χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς. ²¹τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ Ἡρώδης ἐνδυσά-
μενος ἐσθῆτα βασιλικὴν [καὶ] καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐδημηγόρει
πρὸς αὐτούς. ²²ὁ δὲ ὄμιλος ἐπιφώνει Θεοῦ φωνὴ καὶ οὐκ ἀνθρώ-
πων. ²³παυραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου ἄνθ' ὧν

1. ἀπαχθῆναι *ABEε* et corr *D*, obduci *d*, duci *e* *Lucif*, αποκταν-
θῆναι pr *D* καὶ κατελθων (descendens *e*) *ABDEε*des, descendit
Lucif 136 *ε*s (add τὴν *ς*) καισαρειαν *ABDEε*des, caesarea *Lucif*
διετριβεν *BDEε*des, διετριψεν *A*, ibique mansit *Lucif* 2. δι *ABEε*s
Lucif, γὰρ *Dd*, add ὁ (om *E*) ηρώδης *Eε*s θυμομαχων *E*. animus
inpugnans tyrios etc *d* σιδωνιοις *ADEε*s, σιδονιοις *B* 2. 3. ὁμο-
μαδον (unanimis *e*) δι *ABEε*des, et unanimes *Lucif*, οἱ δὲ ὁμοθυ-
μαδον *D* 3. παρησαν (venerunt) πρὸς αὐτον *ABEε*s *Lucif*, ἐξ
αμφοτερων των πολιων παρησαν πρὸς τον βασιλεα *D*, ab invice
civitates venerunt ad regem *d* super cubi *e*, a cubiculo *d* *Lucif*
4. τον βασιλειως *ABEε*s *Lucif* 136, αυτου *D*, om *d* ητουντο *B*
*DEε*des *Lucif*, ητησαντο *A* 4. 5. δια το τρεφεσθαι αυτων την
χωραν (αυτων την πολιν *Eε*, τας χωρας αυτων *D*) υπο (ex *De*)
της βασιλικης *ABDEε*s, eo quod regiones eorum de regia alerentur
Lucif, propter ne alienarentur regiones eorum de regno *d* ὁ
om *B* haerodes *e* 6. αισθητα *AD* βασιλικην *B* *Lucif*, add
και *ADEε*des καθισας *ABDEε*s, sedi *d*, sedit *Lucif* pro tri-
bunali de et add et *Lucif* 136 ἐδημηγορει *ABε*, ἐδημγ. *E*, ἐδη-
μγ. *D*, contentionabatur *d* 7. αυτους *ABEε*s *Lucif*, add καταλ-
λαγεντος δε αυτου τοις τυριοις *D*, add cum ingratiasset cum ty-
rios *d* succlamabat *e*, clamabat *Lucif*, adclamabant *d* φωνη
*ABEε*s et corr *D*, φωναι *Dd* *Lucif* 8. et confestim *d* επата-
ξεν αυτον *ABEε*s *Lucif*, αυτον επат. *Dd* pro (om *e*) eo quod
de, quia *Lucif*

eos duci, descendensque a Iudaea (*d*-que Iudeam) in Caesaream ibi
commoratus est. ²⁰erat autem iratus Tyriis et Sidoniis. at illi una-
nimes (unian.) venerunt ad eum, et persuaso Blasto, qui erat super
cubiculum regis, postulabant pacem eo quod alerentur regiones eorum
ab illo. ²¹statuto [autem] die Herodes uestitus [est *L*] ueste regali
(regia *L al*) sedit[que *L al*] pro tribunali, et contionabatur ad eos:
²²populus autem adclamabat (clam. *L*) Dei voces et non hominis.
²³confestim autem percussit eum angelus domini eo quod non de-

οὐκ ἔδωκεν δόξαν τῷ Θεῷ, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν.

²⁴Ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ ἤρξε καὶ ἐπληθύνετο. ²⁵Βαρνάβας δὲ καὶ Σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ Ἱερουσαλὴμ, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαλαβόντες Ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα Μάρκον.

¹Ἦσαν δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι ὃ τε Βαρνάβας καὶ Συμεὼν ὁ καλούμενος Νίγερ καὶ Λούκιος ὁ Κυρηναῖος, Μανανὴν τε Ἡρώδου τοῦ τετραρχοῦ σύντροφος καὶ Σαῦλος. ²Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ καὶ νησιεύοντων εἶπεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον Ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν ¹⁰Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. ³τότε

1. δοξαν BDE, την δ. Aς καὶ ABEes Lucif, καὶ καταβας απο (de) του βηματος Dd γενομενος σκωληκοβρωτος (κωλ. pr D) ABDEς, consumptus vermicibus e, vermicibus scatens Lucif, sedet a hermicibus comestus d, add ετι ζων καὶ οὕτως Dd 3. Θεου ADE des, κυριου B ηῦξανε (-νεν E) BEς, εὔξανε (-νεν corr) D, ηῦξα-νετο A 4. υπεστρεψαν ABEdeς, απεστρεψεν D ἐξ Aς, εις B?, απο DEde ιερουσαλημ ABDdς, add εις αντιοχιαν Ee 5. συν-παλαβοντες ADE ιωαννην ABd, τον ιωαννην D, καὶ ιωαννην Ees επικληθεντα BDEς, επικαλουμενον (cognominatur) Ade 6. δε ABDd, add τινες Ees aput quem erat ecclesiam d, quae erat et ecclesia e 7. ο τε ABEes, in quo d, εν οις D, add ην καὶ corr D σιμεων B vocatur d, cognominatur e νειγερ A 8. et manen e του ABCEes, καὶ Dd 9. λειτουργωντων C τω κυριω ABCDEes, post ieunantibus Lucif 209 10. ειπεν AB CDDς Lucif, add αυτοις Ee αφωρισατε E δη ABCDEς, vero e, om d Lucif τον ABCDEde Lucif, τον τε e 11. καὶ ABC DE, καὶ τον e in opus e Lucif, ad opus d quod e, ad quod Lucif, om d advocavi e, vocavi d Lucif

disset honorem deo, et consumptus [a L al] uermibus expiravit. ²⁴uerbum autem (om F) domini crescebat et multiplicabatur. ²⁵Barnabas autem et Saulus reuersi sunt ab Hierosolymis (Hierusol.) expleto ministerio, adsumpto (assumpto) Iohanne qui cognominatus est Marcus. (35) Erant autem in ecclesia quae erat Antiochiae prophetae et doctores, in quibus Barnabas et Symeon (Simeon L al, Simon) qui uocabatur Niger, et Lucius (Lycius F) Cyrenensis, et Manahen (Mannaen al, Manes F) qui erat Herodis tetrarchae (tetharcae F, tetrarchae al) conlactaneus, et Saulus. ²ministrantibus autem illis domino et ieunantibus dixit spiritus sanctus Segregate (Separate) mihi Barnaban et Saulum in opus [ad L al] quod adsumpsi (ass.) eos. ³tunc

νηστεύσαντες καὶ προσευζόμενοι καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἀπέλυσαν. αὐτοὶ μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος κατήλθον εἰς Σελεύκειαν, ἐκὺθέν τε ἀπέπλευσαν εἰς Κύπρον, καὶ γενόμενοι ἐν Σαλαμίνι κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων· εἶχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην. διελθόντες δὲ ὅλην τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου εἶρον ἄνδρα τινὰ μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα Βαρισησοῦς, ᾧ δὲ ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ. οὗτος προσκαλεσάμενος

1 - 5. νηστεύσαντες . . . ιουδαίων] haec omnia recentiori manu scripta C

1. ieunantes et orantes e Lucif, add παντες Dd και επιθεντες (inponentes e) ABCDEdes, imposuerunt Lucif τας χειρας αυτοις A BCDdς et add et Lucif, αυτοις τας χειρας Ee 2. απελυσαν AB Cς, add αυτους Ee Lucif, om Dd αυτοι ABde, ουτοι Eς, . . . τοι C, et illi Lucif quidem e Lucif, vero d εκπεμφθεντες ACDE es, dismissi e Lucif, εκπεμψαντες B αγιον πνευματος ABC Lucif et corr D, πνευματος του (om D) αγιου DEdes 3. κατηλθον BCEdes Lucif, απηλθον A, καταβαντες δε D in e, om d Lucif σελευκειαν ABCD, την σηλευκιαν (Σελεύκειαν ε) Eς εκιθεν τε (om D) ABCDEς, et inde (illic Lucif) e Lucif, inde vero d in de, om Lucif κυπρον ABCD, την κ. Eς 3. 4. και γενομενοι (fuisse d, venissent e Lucif) ABCEdes Lucif 209, γενομενοι δε D 4. εν σαλαμινι BCς, εν τη σαλαμεινι D, εν σαλαμινι AE, in (om d Luc) salamina de Lucif κατηγγελλον ABCEdes Lucif, κατηγγειλαν D Θεου ABCEdes, κυριου D Lucif 5. ειχον δε ABC Ddς Lucif, εχοντες μεθ αυτων Ee και και C, om Lucif υπηρετην ABCς Lucif, υπηρετουντα αυτοις Dd, εις διακονιαν Ee 5. 6. διελθοντες δε ABCEς, et cum perambulassent Lucif, διαπεριελθοντων δε αυτων D, cum pergressi fuissent d 6. ολην ABC DEde Lucif, om ε ερρον BCDς, ηυρον E, ευρον A, add εκει C ανδρα τινα ABCDd, τινα ανδρα Ee Lucif, τινα ε μάγον om Lucif 7. ω (ων C) ονομα ABCEς Lucif, ονοματι καλουμενον Dd βαρισησους BCEς, βαρισησουν A et corr D, βαρισησουν Dd, bariesuban Lucif 209 210 211, add ο μετρημενεται ελνμας Ee Orig 2, 117^c 8. συνκαλεσμενος D

ieunantes et orantes inponentesque eis manus dimiserunt illos. ⁴et ipsi quidem missi ab (a) spiritu sancto abierunt Seleuciam (Seleuchiam, Seleucium) et inde nauigauerunt Cyprum, ⁵et cum uenissent Salamina (-nam L?), praedicabant uerbum dei in synagogis (sin.) Iudaeorum: habebant autem et Iohannem in ministerio (-rium). ⁶et cum perambulassent uniuersam insulam usque Paphum, inuenerunt quendam uirum (u. q. L al) magum pseudoprophetam Iudaeum, cui nomen erat Bariesu (Barieu), ⁷qui erat cum proconsule Sergio Paulo, uiro prudente. hic accitis (accersitis) Barnaba (-ban) et Paulo de-

Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον ἐπεζητήσεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ·
ἀνθίσταται δὲ αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος (οὕτως γὰρ μεθιερμηνεύεται
τὸ ὄνομα αὐτοῦ), ζητῶν διαστρέφαι τὸν ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς πί-
στιως. Ὁ Σαῦλος δὲ ὁ καὶ Παῦλος, πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου,
ἀτενίσας εἰς αὐτὸν ᾤκτισεν ὧς πλήρης παντὸς δόλου καὶ πύσης ῥα-
διοργίας, ὡς διαβόλου, ἐχθρὸς πύσης δικαιοσύνης, οὗ πύση δια-
στρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας; Ὡκαὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ κυρίου
ἐπὶ σέ, καὶ ἔσῃ τεφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παρα-
χρημα δὲ ἔπεισεν ἐπ' αὐτὸν ἀγλὺς καὶ σκότιος, καὶ περιώγων ἐξήτει

1. ἐπιζητήσεν *ABE*ς, ἐπιζητήσαν *C*, καὶ ἐζητήσιν *D*, et quæsi-
re voluit *d*, requirebat *e*, quærebat *Lucif* 209 2. αὐτοῖς *ABCDE*
*e*ς, illi *Lucif* ἔλυμας *ABCE*ς et corr *D*, εἰομίας *Dd*, etoemus
Lucif magnus *Lucif* οὕτως *ABCDE*, οὕτω *ς* μεθιερμη-
νείται (ερμ. *E*) *ABCDE*ς *Lucif*, interpretabatur *d* 3. quæ-
rens *de*, qui quærebat *Lucif* avertere *e* *Lucif*, vertere *d* a *d*
Lucif, de *e* πιστιῶς *ABC*ς *Lucif*, add οὐ ᾔδεις αὐτῶν ἤκουεν
Ee, add ἐπιδὴ ᾔδεις (liventer) ἤκουεν αὐτῶν *Dd* 4. καὶ ὁμ
Lucif πληθεὶς *D* αἰνῶν *ABC* *Lucif*, add καὶ *DE*ς
5. intuens *e*, intendens *Lucif* dixit *de*, ait *Lucif* o plene *de*
Lucif 209, plenus *Lucif* 211 πύσης *ABCE*ς *Orig* 2,117^d et corr
Dd, om *Dd* *Lucif* 209 211 fallacia *e* *Lucif*, falsi *d* 6. fili
(filius *Luc*) diaboli *e* *Lucif*, fili diabole *d* ἐχθρὸς *BCE*ς *Orig* *Lu-*
cif 209, ἐχθρὸς *D*, ἐχρὸς *A*, inimicæ *d*, inimicus *Lucif* 211 δια-
καιουσννης *C* οὐ πανσὴ διαστρέφων *ABCE*ς *Orig* 2,117^d, non
(qui non 211) desinis (cessas *d*) pervertere (ev. *d*) *d* *Lucif* 209 211,
ἴνα τί διαστρέφετε *Orig* 4,119^c 7. κυρίου prius *ACDE*ς *Orig*
2,117^d 4,119^c, του κυρίου *B* τας *ABCE*ς *Orig* *Lucif* 209 211,
τας οὐσὰς *D*, quas sunt *d* 7. 8. ἰδοὺ... καὶ om *Orig* 2,117^d
7. ἡ χεὶρ *D* κυρίου alterum *ABCDE*, τοῦ Κυρίου *ς* 8. super
te *de*, adversum te *Lucif* 209 ἀχρι *ABCE*ς *Orig*, ἕως *D*
8. 9. παραχρημα δε (τε *C*) *ABCE*ς, καὶ ἐνθιῶς *Dd* *Lucif*
9. ἐπίσεν *BD*, ἐπαίσεν *A*, ἐπέπεισεν *CE*ς, cecidit *e* *Lucif*, caecidit *d*
ἐπ' αὐτὸν *ACDE*ς *Lucif*, om *B*

siderabat audire verbum dei (domini *L*): ⁸resistebat autem illis
Elymas (Elim.) magus, sic enim interpretatur (-pret.) nomen eius,
quaerens auertere proconsulem (-le *pr* *F*) a fide. ⁹Saulus autem,
qui et Paulus, repletus spiritu sancto, intuens in eum ¹⁰dixit O plene
omni dolo et omni fallacia, fili (filius *L* al) diaboli (diaboli), ini-
mice omnis (omni *F*) iustitiæ, non desinis subvertere vias domini
rectas? ¹¹Et nunc ecce manus domini super te, et eris caecus non
videns solem usque ad tempus. et confestim cecidit (caec. *F*) in
eum (eo *F* al) caligo et tenebrae, et circumiens quærebat qui ei

χειραγωγούς. ¹²τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονός ἐπίστευσεν ἐκ-
πλησσομένος ἐπὶ τῇ διδουχῇ τοῦ κυρίου.

¹³Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ Παῦλον ἦλθον εἰς
Πέργην τῆς Παμφυλίας· Ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν ἐπέ-
στρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ¹⁴αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης
παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τὴν Πισιδίαν, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν
συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐκάθισαν. ¹⁵μετὰ δὲ τὴν ἀνά-
γνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἄρχισυνάγω-
γοι πρὸς αὐτοὺς λέγοντες ἄνδρες ἀδελφοί, εἴ τίς ἐστιν ἐν ὑμῖν
¹⁶λόγος παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε. ¹⁶ἀναστὰς δὲ Παῦλος
καὶ καταστίσας τῇ χειρὶ εἶπεν Ἄνδρες Ἰσραηλῖται καὶ οἱ φοβού-

1. qui se ad manum deduceret *Lucif* τότε ἰδων (*videns e*) *ABCE*
des, ἰδων (*videns*) δε *D Lucif* ἐπίστευσεν ἐκπληττομένος (ἐκ-
πλησσ. *ς*, cum admiratione stupens) *BCς Lucif* 209, ἐκπλησσομένος
ἐπίστευσεν *A*, ἐθαυμασεν καὶ ἐπίστευσεν (*add τω θεῷ in deo Dd*) ἐκ-
πλησσομένος (*stupens d*, *stupefactus e*) *DEde* 2. super (*in Lucif*)
doctrina de Lucif κυρίου *ABDEdes Lucif*, θεοῦ *C* 3. αναχθέν-
τες (*navigantes e*) δε *ABCDEdes*, supervenientes *d* circa *d*, cum *e*
παῦλον *ABCDE*, τὸν *Π. ς* 4. pamfuliae *e* ἰωαννης *D* ἀπο-
χωρήσας *ABCDς*, ἀναχωρ. *E*, cum discedisset *d*, *descedens e*
5. in hierosolyma *e*, hierosolymis *d* αὐτοὶ (*isti d*) δε *ABCDdes*,
παῦλος δε καὶ βουρναβας *Ee* pertranseuntes *e* 6. παρεγένοντο
BCDEς, devenerunt *e*, venerunt *d*, ἐγένοντο *A* in *e*, om *d* τὴν
πισιδίαν *ABC*, τῆς πισιδίας *DEdes* καὶ εἰσελθόντες *ADDς et bis*
quidem Ee, καὶ ἐλθόντες *BC* 7. τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων *ABEdes*
et C?, τὴν ἡμέτερον τῶν σαββάτων *D* 9. τίς *ABCDd*, om *Ees et*
corr D 9. 10. ἐν ὑμῖν λόγος *ABC*, λόγος (*add σοφίας D*, *add*
et intelléctus d) ἐν ὑμῖν *DEdes* 10. λέγεται *DE* surgens
autem *e*, cum surrexisset *d* ο παῦλος *D* 11. adnuens manu
e, silentium manu postulasset *d* ἰσραηλῖται *DEde*

manum daret. ¹²tunc proconsul cum uidisset factum, credidit admi-
rans (amm.) super doctrinam (-na) domini (dei *F*). (36) ¹³Et cum a
Papho nauigassent (-sset) Paulus et qui cum (om *pr F*) eo [erant],
uenerunt Pergen (-em) Pamphyliae (Pamphil. *F al*): Iohannes autem
discedens ab eis reuersus est Hierosolymani (-rusolim.). ¹⁴illi uero
(Paulus et Barnabas) pertranseuntes Pergen (per gentes *F*, per *al*)
uenerunt Antiochiam Pisidia (Pisidae *F*, Phisidae *al*), et ingressi sy-
nagogam die sabbatorum sederunt. ¹⁵post lectionem autem legis et
prophetarum miserunt principes synagogae ad eos dicentes Viri fra-
tres, siquis est in uobis (in u. e.) sermo exhortationis ad plebem,
dicite. ¹⁶surgens autem Paulus et manu silentium indicens ait Viri

μενοι τὸν Θεόν, ἀκούσατε. ¹⁷ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξε-
λέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὑψώσεν ἐν τῇ πυροκλίᾳ
ἐν γῇ Αἰγύπτου, καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ
αὐτῆς, ¹⁸καὶ ὡς τισσαρακονταετὴ χρόνον ἐτροφοφόρησεν αὐτοὺς ἐν
τῇ ἐρήμῳ, ¹⁹καὶ καθελὼν ἔθνη ἐπὶ ἐν γῇ Χαναὰν κατεκληρονό- 5
μησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν ²⁰ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντή-
κοντια, καὶ μετὰ ταῦτα ἔδωκεν κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφή-
του. ²¹καὶ κεῖθεν ἤγησαντο βασιλεῖα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὸν
Σαοὺλ υἱὸν Κεῖς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμὴν, ἔτη τισσαράκοντα,
²²καὶ μετυστήσας αὐτὸν ἤγειρεν τὸν Δαυιδ αὐτοῖς εἰς βασιλεῖα, 10

1. τουτου ACDEdes, om B ισραηλ ACς, του ἰσραηλ BD, istra-
hel d, om Ee 2. και ABCEEς, δια propter Dd ὑψωσεν ABC
DEes, exaltatum d ἐν τῇ γῇ D 3. αιγυπτου ABde, αιγυπτω
CDEς 4. ως ABς, per e, om DEd τισσαρακονταετη (τισσερ.
A, τισσερακονταετη C, τισσαρακονταετης) χρόνον ABEes, ετη
·μ· Dd ἐτροφοφορησεν ACE, ἐτροποφ. BDς, nutritiv e, ac si
nutrix aluit d 5. και ACDEdes, om B destruens e, sublatis-
que d ἐπι ABCDdς, post χανααν Ee χανααν Dd 5.6. κα-
τεκληρονομησεν (-οι B) αυτοις (om B et pr D) ABCDE, κατεκλη-
ροδότησεν αὐτοῖςς, sorte distribuit eis e, possidere eos fecit d
6. αυτων ABCEes, των (αυτων corr) αλλοφυλων D, allophoe-
lum d ως (om AC) ετεσι (-σιν C) τετρακοσίοις και πεντηκοντα
και μετα ταυτα ABC, και μετα ταυτα ως ετεσιν τετρακοσίοις και
πεντηκοντα Ees, και εως (quasi) ετεσι ·ν· και ·ν· Dd 7. εδωκεν
ABCDdς, add αυτοις Ee του CDEς, om B, A incertus
προφειτου E 8. κακειθεν ABCDdς, κακειθεν (exinde) ητησαντο
βασιλεια και εδωκεν αυτοις κριτας εως σαμουηλ του προφητου
κακειθεν (exinde) Ee 9. κεις ABCD, κεις Eς βενιαμιν ABC,
βενιαμιν DEς τισσερακοντα AC, ·μ· D 10. ηγειρε B τον
(om D) δαυιδ (davit d) αυτοις ABDd, αυτοις τον δαυδ (Δαβιδς)
CEes

Israelitae et qui timetis deum, audite. ¹⁷deus plebis (plebi pr F)
Israel elegit patres nostros, et plebem exaltauit, cum essent incolae
in terra Aegypti (Eg.), et in brachio excelso (extento L) eduxit eos
ex ea, ¹⁸et per quadraginta (XL F) annorum tempus mores eorum
sustinuit in deserto, ¹⁹et destruens gentes septem (VII F) in terra Cha-
naan sorte distribuit eis terram eorum ²⁰quasi post quadringentos
(CCCC F) et quinquaginta (L F, triginta al) annos, et post haec dedit iu-
dices usque ad Samuhel (Samuel) prophetam. ²¹et exinde postulaue-
runt regem, et dedit illis deus Saul filium Cis (Chis), uirum de tribu
Beniamin, annis quadraginta (XL F), ²²et amoto illo suscitauit illis

ὃ καὶ εἶπεν μαρτυρήσας Εὐρον Δαυιδ τὸν τοῦ Ἰησοῦ, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. ²³τοῦτον ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος καὶ ἐπαγγελίαν ἤγαγεν τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰησοῦν, ²⁴προκηρύξεντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανόας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ. ²⁵ὥς δὲ ἐπλήρου Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγεν Τί ἐμὲ ἐπρονοεῖτε εἶναι, οὐκ εἰμι ἐγώ· ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ οὗ οὐκ εἰμι ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι. ²⁶ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν Θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ¹⁰ταύτης ἐξαπεστάλη. ²⁷οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφη-

1. testimonium perhibens e, testimonio d ευρον ABCD⁵ Orig 2,598^a 3,263^a, ηῦρον E τον του ABCE⁵ Orig 2,598^a, τον υιον D, υιον Orig 3,263^a, filium de Hilar 117, qui filius est Hilar 94 iessae d, iesse e 1. 2. ανδρα (om B) κατα την καρδιαν μου ABCD⁵ Orig 2,598^a Hilar 117, ante δαυιδ Orig 3,263^a Hilar 94, om Ee 2. ος ABCD⁵ Orig 2,598^a, om Ee 2. 3. τουτου ο θεος ABCE⁵, ο θεος ουν (autem) Dd 3. a d, ex e σπερματος ABCE⁵, add αυτου huius Dd ηγαγεν ABEE, ηγειρεν CD⁵, resurrexit d ipsi (om e) israhel de 4. τον ιησουν D propaedicante e ιωανου D 5. λαω BCDE⁵, om A israhel de 5. 6. cum autem e, et dum d 6. επληρου (ιωαννης pr D, ο ιωαννης βς) τον δρομον ABCE⁵, cursum iohannes d τι με AB, τινα με CDE⁵, quem d υπονοειται CDE me esse d 7. εγω ABCD⁵, add ο χριστος Ee αλλα D venit e, veniet d μεθ D 9. και ACDE⁵, om B υμιν BCDE⁵, ημιν Ad θειον ABCD⁵, add ακουσατε Ee υμιν BCE⁵, ημιν ADD ο λογος οντος C 10. ταυτης om C εξαπεσταλη ABCD, απεσταλη E⁵, missum est de εν ABD⁵, om CE 11. αυτων AB CE⁵, αυτης Dd τουτον αγνοησαντες και ABCE⁵, αγροησανταις Dd φωνας ABC⁵, γραφας DEde

Dauid regem, cui et testimonium perhibens dixit Inueni Dauid filium Iesse, uirum secundum cor meum, qui faciet (faciat *F al*) omnes uoluntates meas. ²³huius deus ex semine secundum promissionem eduxit Israhel saluatorem Iesum, ²⁴praedicante Iohanne ante faciem aduentus eius baptismum paenitentiae omni populo Israhel. ²⁵cum impleret (impl.) autem Iohannes cursum [suum *L al*], dicebat Quem me arbitramini esse, non sum ego (om *F*), sed ecce uenit post me cuius non sum dignus calciamenta pedum soluere. (37) ²⁶Viri fratres, filii generis Abraham et qui in uobis timent deum, uobis uerbum salutis huius missum est. ²⁷qui enim habitabant Hierusalem et principes eius, hunc ignorantes [Iesum] et uoces prophetarum quae

τῶν τὰς κατὰ πᾶν σύββατον ἀναγινωσκομένους κρίναντες ἐπλήρωσαν, ²⁸καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες ἤτήσαντο Πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. ²⁹ὥς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθιελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. ³⁰ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτόν ἐκ νεκρῶν, ³¹ὃς ὡφθῇ ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναβαῦσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλήμ, οἵτινες νῦν εἰσὶν μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. ³²καὶ ἡμεῖς ὑμῶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκεν τοῖς τέκνοις ἡμῶν, ἀναστήσας Ἰησοῦν,

1. ἀναγινωσκομένους C κρίναντες ABCEς, indicantes e, και κρίναντες Dd 2. inuenientes e, inventa est d 2. 3. ἤτησαντο (-το. C) πιλάτον ἀναιρεθῆναι (ἀναιρηθ. C, interficere e) αὐτον ABCEς, εν αυτω κρίναντες (iudicantes autem) αὐτον παριδῶκαν πελάτω ἵνα εἰς ἀναιρεσιν (ut interficeretur) Dd 3. ὡς δὲ ABCDEς, et d ἐτέλεσαν ABCEdes, ετελουν pr D, ετελεσεν pr corr D πάντα ABCDE, ἅπαντα ε τα περὶ αὐτου γεγραμμενα ACDEdes, τα (an om?) γεγραμμενα περὶ αὐτου B, add εἰσιν (om corr D) ἤτουντο (petierunt) τον πελάτον τουτον μὲν (om d) σταυρωσαι (cruci figi) και επιυχοντες (inpetraverunt) παλιν και Dd 4. καθιελοντες ABCEς, deponentes e, deposuerunt d de de ξύλου ABCDdς, σταυρου Ee, add και d et pr D in monumento de 4. 5. ο δὲ θεὸς ABCEς, ον ο θεος (add vero) Dd 5. ἤγειρεν αὐτον (αὐτ. ηγ. Ee) ἐκ (a e) νεκρων ABCEς, ηγειρεν Dd ος ABEς, ουτος De, hic qui d ἐπὶ (per e) ἡμερας πλείους ABCEς, εφ ημερας (in diebus) πλείους post ιερουσαλημ Dd 6. συναβαῖτόνσιν D νυν AC, αχρι νυν Dd, om BEς 7. nosque Hilar 27 42 8. πρὸς om d πατερας ABCς Hilar, add ἡμῶν DEde επαγγελίαν γενομένην ABCEς, γεν. επ. Dd Hil ὅτι om Hilar 9. ἡμῶν ABCDd Hilar, αὐτων ἡμιν Ees resuscitans e, suscitans Hil, suscitavit d ἰησουν ABCEς, dominum nostrum iesum Hilar, τον κυριον ιησουν (iesus) χριστον Dd, αὐτον εκ νεκρων corr A

per omne (omnem L) sabbatum leguntur iudicantes impleuerunt (impl. F), ²⁸et nullam causam mortis inuenientes in eum (eo) petierunt a Pilato ut interficerent eum: ²⁹cumque consummassent omnia quae de eo scripta (scribita F) erant (om L), deponentes eum de ligno posuerunt in monumento. ³⁰deus uero suscitauit eum a mortuis [tertia die L al], ³¹qui uisus est per dies multos his qui simul ascenderant cum eo de Galilaea in Hierusalem, qui usque nunc sunt testes eius ad plebem. ³²et nos uobis adnuntiamus (ann.) eam (ea F al) quae ad patres nostros repromissio facta est, quoniam hanc deus adimpleuit (adinpl. F) filiis nostris, resuscitans iesum, ³³sicut

³³ὥς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ γέγραπται τῷ πρώτῳ Υἱός μου εἰ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. ³⁴ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἶρηκεν, ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαυεὶδ τὰ πιστά. ³⁵διότι καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει Οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. ³⁶Δαυεὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη καὶ προσετίθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ καὶ εἶδεν διαφθοράν. ³⁷ὃν δὲ ὁ Θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδεν διαφθοράν. ³⁸γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἀμυρτιῶν καταγγέλλεται. ¹⁰ ³⁹ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν νόμῳ Μωυσέως δικαιοθῆναι,

1. ὡς καὶ ABCΕες Hilar, 42, ὡς γὰρ d Orig 2,538^a, οὕτως γὰρ D, sicut Hilar 27 ἐν τῷ πρώτῳ ψαλμῷ γέγραπται Dd, in psalmo primo scriptum est Hilar 27 42, γέγραπται ἐν πρώτῳ (diserte dictum) ψαλμῷ Orig 2,538^a, ἐν τῷ (om B) ψαλμῷ γέγραπται τῷ δευτέρῳ ABC, ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται Εες 1. 2. υἱός . . . σε ABCΕες Orig 2,538^a bis Hilar 27 42 130, add αἰτησαι παρ υἱοῦ μου καὶ δώσω σοι ἐθνη τὴν κληρονομίαν σου καὶ τὴν κατασχέσιν σου τα πέρατα τῆς γῆς Dd 2. οἱ δε ABCΕες, οἱ δε D, quando d, cum Hilar 27 42 αὐτὸν ABCDδε Hilar, add ο θεός Εε a mortuis de Hil μηκέτι ABCDEδες, non Hilar 3. μέλλοντα (add αὐτὸν E) ὑποστρέφειν ABCDEς, rediturum d, regressurum Hilar, postea eum reversurum e dixit e, dicit d 4. διότι AB, διο CEς, ideoque d, propter nos e, om D ἐν ἑτέρῳ (alio e) ABCΕες, ετέρως D, alia d 5. μὲν ABCΕες, om Dd sua de 6. deo voluntate d 7. πρὸς τοὺς ABDEς, πρὸς C ἰδὲν ACD on] sic corr D, o pr D 8. ἔστω ὑμῖν BCDEδες, ὑμῖν ἔστω A 9. διὰ τούτου ABCDδες, δι αὐτοῦ E ἀφεσις D, ἀφεσιν A 10. ἀπο ABC, καὶ ἀπο Εες, καὶ μετανοοῖα ἀπὸ Dd ἠδυνήθητε (εδ. A) ABCΕδες, ἠδυνήθημεν pr corr D ἐν ACD, ἐν τῷ Ες, τῷ B? μωυσεως BCDEde, μωσειως ADς

et in psalmo secundo scriptum (scribit. F) est Filius meus es tu, ego hodie genui te. ³⁴quod autem suscitauerit (-suscitavit) eum a mortuis, amplius iam non (om al) reuersurum in corruptionem, ita dixit, quia dabo uobis sancta Dauid fidelia. ³⁵ideoque et alias dicit Non dabis sanctum tuum uidere corruptionem. ³⁶Dauid enim sua generatione cum administrasset (amministr.) uoluntati (-tatem F) dei, dormiuit (dormiit) et adpositus (app.) est ad patres suos et uidit corruptionem: ³⁷quem uero deus suscitauit, non uidit corruptionem. ³⁸notum igitur sit uobis, uiri fratres, quia per hunc uobis remissio peccatorum annuntiatur (ann.): ³⁹ab omnibus quibus (om F) non potuistis in lege Moysi (Mosi F) iustificari, in hoc omnis (omnes) qui credit iustifica-

ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιούται. ⁴⁰βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις, ⁴¹ἴδετε, οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι ἔργον ἐργάζομαι ἐγὼ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον δ' οὐ μὴ πιστεύσητε ἐάν τις ἐκδιηγῇται ὑμῖν. ⁴²ἑξῶντων δὲ αὐτῶν παρεκάλουν εἰς τὸ μετὰξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα ταῦτα. ⁴³λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβῃ, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς ἐπειθον αὐτοὺς προσμένειν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. ⁴⁴Τῷ δὲ ἔχονμένῳ συββάτῳ

1. τουτω ABCEes, add ουν enim Dd δικαιουται (-τε D) ABCEes, add παρα (ad) θεω Dd ἐπελθῃ (superveniat) BDd, add ἐφ (in) υμῖς ACEes 2. ἰδετε ABCDDes, ακουσαται Ee καταφρονητε AD θαυμασατε ABCDDes, add επιβλεψαται Ee 3. disperdimini e, exterminamini d εργαζομαι (-ζωμαι B) ἐγω ABDD, ἐγω (ego E) εργαζομε CEes 4. ἐργον ABCes, om DEde ο AB CDEde, ψ ε non creditis de ἐκδιηγῇται BCEes et corr D, ἐκδιηγῇται A, ἐκδιηγῇται pr D, enarraverit e, exposuerit d ὑμιν ABCEes, add καὶ εἰσησαν Dd progredientibus d 5. αὐτων παρεκαλουν ACDd, αυτων BEe, ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη ε εἰς το μετὰξυ (μετοξυ A, ἐξῆς D) σαββατον ACDEes et add ἡξῖουν B, in sequente sabbato de narrari d, loqui e 6. τα (om D) ῥήματα ταυτα ABCDEes, haec verba d et dimissa syn. d 7. σεβομενων ABCDDes, add τον θεον Ee 8. τω om D ἀδλοquentes e, loquentes cum d αυτοις ABCDDes, om Ee ἐπειθον ABCEes, επιθοντο pr D, persuadentes d 9. αυτους] sic corr A, αυτου pr A προσμενειν ABCE, επιμενειν ε, permanere d, ut permanerent e in gratia d, gratiam e θεον ABCes, add εγενετο δε κατω πᾶσαν (per universam) πολιν φημισθῆναι τον λογον Ee, add εγενετο δε καθ' ολης (per omnem) της πολιως διελθῆναι τον λογον του θεου (domini) Dd δε ACDdes, τε BE ἐχομενω AE, ε.χομ.νω C, ερχομενω BDes et corr E, sequenti de

tur. ⁴⁰videte ergo ne superueniat [uobis om L al] quod dictum est in prophetis, ⁴¹Videte, contemptores (contemptores F), et admiramini (amm.) et disperdimini, quia opus operor ego in diebus vestris, opus quod non creditis (credetis L) siquis enarrauerit uobis. ⁴²exuentibus autem illis rogabant ut sequenti sabbato loquerentur (-retur F) sibi uerba haec. ⁴³cumque dimissa esset synagoga, secuti (sequ.) sunt multi iudaeorum et colentium aduenarum Paulum et Barnabam, qui loquentes suadebant eis ut permanerent in gratia dei. ⁴⁴sequenti

σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου.
⁴⁵ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἀν-
 τέλεγον τοῖς ὑπὸ Παύλου λαλουμένοις βλασφημοῦντες. ⁴⁶παρηρ-
 σιασάμενοί τε ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπαν αὐτοῖς ὅτι ὅτι ἡμεῖς
 καὶ οὗτοι πρῶτον λαλῆσθαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἐπειδὴ ἀπωθεῖσθαι
 αὐτὸν καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρε-

1. πᾶσα ABCEς, ὅλη D, tota d, universa e collecta est d, con-
 venit e τον λογον του κυριου (θιου CEες) ABCEες, πανλου
 πολυν τε (om d) λογον ποιησαμενου (faciens) περι του κυριου Dd
2. ἰδοντες (videntes e) δε ABCEες, καὶ ἰδοντες Dd τους οχλους
 ABCEες, το πληθος D, turbam d 3. τοις ABCς, τοις λογοις τοις
 (om pr D) DEde υπο AB, υπο του CDEς, a d, om e λαλου-
 μενοις ABE, λεγομενοις CDς βλασφημοντες ABC, αντιλεγον-
 τες (εναντιομενοι Ee) καὶ βλασφ. DEdes 3. 4. παρηρσιασαμε-
 νοι (-ros D) τε (δε Eς) ABCDEς, adhibita vero fiducia d, tunc
 constanter e 4. ειπαν ABD, ειπον CEς, add προς αυτους Dd
4. 5. ην αναγκαιον πρωτον ABCEες Orig 3,348f, πρωτον ην αναγκαιον D, ην αναγκαιον Orig 3,742^c 758^b 792^c, oportebat primum d, primum oportuerat Cypr 280, ἰδει Orig 3,147f 5. λαληθηναι AB CDEς Orig 3,348f 758^b, indicari Cypr, loqui de, ἀναγγεῖλαι Orig 3,792^c, καταγγεῖλαι 3,742^c, καταγγεληθηναι 3,147f (ὅμιλιν ἢ ἔξα-
 πιστυλμένος ὁ λόγος τῆς σωτηρίας Orig 3,143^a) τον λον pr D του θιου ABCDEες Orig Cypr, domini d, om Orig 3,348f επειδη BD, επειδη δε AEς et corr D Orig 3,143^a, επει δε C Orig 3,147f 742^c 758^b 792^c (204^c), sed quia (quoniam e) de Cypr 5. 6. ἀπωθεῖσθαι αὐτὸν καὶ om Orig 5. ἀπωθεῖσθαι ACDE, repulistis d, expulistis Cypr 6. nec vos dignos vitae aeternae iudicastis Cypr ουκ αξιους ABCDEdς Orig 3,147^b 758^b, ἀναξιους e Orig 3,143^a 204^c 742^c 792^d κρινετε (κρινετε pr D) εαυτους ABCDς et corr E Orig, iudicastis eos d, εαυτους κρινεται Ee της αιωνιου ζωης ABCDEες, in aeternam vitam d, om Orig στρεφομεθα ABCDς Orig et add ημεις E, συστρεφόμεθα Orig 3,758^b, convertimur (-mus Cypr) d et add nos e Cypr

uero sabbato paene uniuersa ciuitas conuenit audire uerbum domini.
⁴⁵uidentes autem turbas iudaei repleti sunt zelo, et contra dicebant
 his quae a Paulo dicebantur blasphemantes. ⁴⁶tunc constanter Paulus
 et Barnabas dixerunt Vobis oportebat primum loqui uerbum dei:
 sed quoniam repellitis (reppulistis L) illud et indignos uos iudi-
 castis (deiuicastis L, iudicatis al) aeternae uitae, ecce conuertimur

φόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. ⁴⁷οὕτως γὰρ ἐντίθεται ἡμῖν ὁ κύριος, Τέ-
θεικά σε εἰς τῷς ἔθνων, τοῦ εἶναι σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἰσχύτου
τῆς γῆς.» ⁴⁸ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον καὶ ἰδοῦσαν τὸν λόγον
τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζώην αἰώνιον.
⁴⁹διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. ⁵⁰οἱ δὲ
Ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σιβομένας γυναῖκας τὰς ἐσχήμενας καὶ
τοὺς πρῶτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον
καὶ Βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. ⁵¹οἱ δὲ
ἐκτιναζόμενοι τὸν κοριοτὸν τῶν ποδῶν ἐπ' αὐτοὺς ἦλθον εἰς Ἰκόν-
ιον, ⁵²οἱ τε μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου. ¹⁰
ἔγένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν

1. ad gentes de Cypr οὕτως ABCDE, οὕτω ε εντιθεται
(praecepit e, mandatum dedit d) ἡμιν ABCEdes et corr D, εντιθα-
κεν pr D, dixit per scripturas Cyp 280 κυριος ABCε, add ιδου
DEde Cyp 2. 1. 2. τεθεικα σε εις τως ABCEες, τως τεθεικα
(τεθ. φ. corr D) σε Dd Cyp 2. εθνων ABCEες, τοις εθνεσιν
De, super gentibus d, inter gentes Cyp του ειναι σε ABCEες,
ita (om e) ut sis e Cyp, ut sint d 3. ακουοντα δε ABCEες, και
ακουοντα Dd εχαιρον ABCEdes, gavisae sunt de ιδουσαν
ABCEες, ιδεξαντο Dd 4. κυριου ACdes, θεου BDE τεταγ-
μένοι om d αιωνιαν B 5. διεφερετο δε ABCEες, και διεφ.
Dd δι BCDEες, καθ A, per de 6. παρωτρυναν ABCEdes,
παρωτρυνον D colentes e, caelicolae e τας alterum ABCDd,
και τας Eες 7. διωγμον ABCε, θλιψιν (θλειψιν μεγαλην Dd)
και διωγμον DEde super d, in e τον om D 8. βαρναβαν
ABCDE, τον Βαρν. ε de finibus de αυτων ACDEdes, om B
8. 9. οι δε . . . κοριοτον rec C 9. των ABDε et C?, απο (de)
των Ede ποδων ABC, add αυτων DEdes επ ABCDdes, εις Eε
ηλθον ABCEdes, κατητησαν D εις (add το E) ικονιον ABCD
Eες, in hiconio d 10. τε AB, δε CDEdes 11. εν ικονιω ABC
DEες, ut ichonio d κατο αυτο A, simul e, similiter d αυτους
ABCEdes, αυτον D

ad gentes. ⁴⁷sic enim praecepit nobis dominus, Posui te in lumine
(lumen L) gentium (gentibus F al), ut sis in salutem usque ad ex-
tremum terrae. ⁴⁸audientes autem gentes gavisae (-si) sunt, et glo-
rificabant uerbum domini (dei), et crediderunt quotquot (quodquod
pr F) erant praedordinati (pr. er.) ad uitam aeternam: ⁴⁹dissemina-
batur autem uerbum domini per uniuersam regionem. ⁵⁰Judaei autem
concitauerunt religiosas mulieres et honestas et primos ciuitatis, et
excitauerunt persecutionem (persequunt. al, seditionem L) in Paulum
et Barnaban, et eiecerunt eos de finibus suis. ⁵¹at illi excusso pul-
uere pedum in eos uenerunt Iconium: ⁵²discipuli quoque replebantur
gaudio et spiritu sancto. (38) ¹Factum est autem Iconii (in Iconio

συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ λαλῆσαι οὕτως ὥστε πιστεῦσαι Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πολὺ πλῆθος· ὅι δὲ ἀπειθήσαντες Ἰουδαῖοι ἐπηγείραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. ἵκανόν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν· ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις. ὥς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν, ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς, συνιδόν-

1. in synagoga d οὕτως ABC₅, προς αυτους ουτως Ee, ουτως προς αυτους Dd πιστευσαι (-ειν D) ABCDd₅, θανατῶσαι Ee
2. τε om de πληθος ABCDd₅, add και πιστευσαι Ee 2. 3. οι δε απειθησαντες (απειθουντες E₅) ιουδαιοι επηγειραν (add διωγμον Ee) ABCEe₅, οι δε (om d) αρχισυναγωγοι των ιουδαιων και οι αρχοντες της συναγωγης επηγον (incitaverunt) αυτοις (om d) διωγμον κατα των δικαίων Dd 3. male tractaverunt d, ad iracundiam concitaverunt e αδελφων ABC₅, add ο δε κυριος ειρηνην εποισεν Ee, add ο δε κυριος εδωκεν ταχυ ειρηνην Dd 4. plurimo ergo (multo igitur e) tempore de διετριψαν BCd₅ et add εκει Ee, διετριβον A, διατρεψαντες D παρησιαζόμενοι (-σαμένοι corr) D, habita fiducia d in domino de 5. qui testimonium perhibuit d τω alterum BCDEde₅, επι τω A αυτου ABDEde, add και C₅ dans d 6. εσχισθη δε ABCEe₅, ην δε εσχισμενον D, divisa autem erat d 7. et quidam e, et alii quidem d οι δε ABCEe₅, αλλοι δε Dd 8. αποστολοις ABCEe₅, add κολλωμένοι δια τον λογον του θεου Dd τε ABCE₅, autem e, om Dd των ιουδαιων D 9. υβρισαι ABCEe₅, et iniuriaverunt (contumeliis adficerunt e) de, add αυτους Ee λιθοβολησαι ABCEe₅, lapidarent e, lapidaverunt d αὐτούς om Ee συνιδόντες ABCEe₅, intellegentes e, intellexerunt d, add και d et pr D

L, Iconico al) ut simul intro irent [in L al] synagogam Iudaeorum et loquerentur ita ut crederet (-rent pr L) Iudaeorum et Graecorum copiosa multitudo: ²qui vero increduli (-dibiles L) fuerunt (-rant L) Iudaei, suscitaverunt et (om al) ad iracundiam concitaverunt animas (-mos) gentium (gentilium F) adversus fratres. ³Multo igitur tempore demorati sunt fiducialiter agentes in domino testimonium perhibente uerbo gratiae suae, dante signa et prodigia fieri per manus eorum: ⁴divisa est autem multitudo civitatis, et quidam quidem erant cum Iudaeis, quidam vero cum apostolis. ⁵Cum autem factus esset impetus (inp. F) gentium et Iudaeorum cum principibus suis, ut contumeliis adficerent (aff. al, adfligerent L) et lapidarent eos, ⁶in-

τες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας, εἰς Λύστραν καὶ Δέρβην καὶ τὴν περίχωρον, ἵνα κη εὐαγγελιζόμενοι ᾖσαν. ⁸Καὶ τις ἄνθρωπος ἐν Λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο χυλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, ὃς οὐδέποτε περιεπάτησεν. ⁹Οὗτος ἤκουσεν τοῦ Παύλου λαλοῦντος, ὃς ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἰδὼν ὅτι ἔχει πίστιν τοῦ σωθῆναι, ¹⁰εἶπεν μεγάλῃ φωνῇ Σοὶ λέγω ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ, ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὁρθός. καὶ ἤλατο, καὶ περιεπάτει. ¹¹οἱ τε ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν Παῦλος,

1. λυκαωνίας pr D εἰς λυστραν CD, in lystra d, λυστραν AB Ee et corr D. (Lystris Lyciae Iren 197) 2. τὴν περίχωρον ABC ε et add ὁλὴν DE, circum totam regionem d, circatoria tota e εὐαγγελιζόμενοι ᾡσαν ABD, ᾡσαν εὐαγγελιζόμενοι CEde, add τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξεπληροσέτο πῦσα ἡ πολυπληθία ἐπὶ (in) τῇ διδασκᾷ αὐτῶν ὁ δὲ παῦλος καὶ βαρναβᾶς διέτριβον ἐν λυστροῖς Ee, add καὶ ἐκείνη τῇ ὁλῇ (omnis) τὸ πληθὺς ἐπὶ τῇ διδασκᾷ (in doctrinis) αὐτῶν (om d) ὁ δὲ παῦλος καὶ βαρναβᾶς διέτριβον ἐν λυστροῖς Dd 3. ἐν λυστροῖς ἀδύνατος AC ε, ἀδύνατος ἐν λυστροῖς B, ἀδύνατος DEde a pedibus d ἐκάθητο ante ἀδύνατος Dd χυλὸς ABCEe, om Dd ex e, ab d 4. τῆς μητρὸς D αὐτοῦ ABCEde, add ὑπάρχων ε περιεπατήσεν ABC, περιεπατήσκει (περιεπεν. ε) DEde, add καὶ Ee ἤκουσεν ADEde, ἤκουεν BC ε 5. ὃς ἀτενίσας αὐτῷ ABC ε, πρὸς ὃν ἀτενίσας ὁ παῦλος Ee, ὑπαρχὼν (possidens) ἐν φωνῇ ἀτενίσας δὲ αὐτῷ ὁ παῦλος Dd videns de εχει πιστὴν ABCDd, πιστὴν εχει Ee 6. dixit d, ait e μεγάλη (μεγαλὴν E, add τῇ AE ε et corr D) φωνῇ ABCEe, voce magna d 6. 7. σοὶ λέγω ἐν τῷ (om E) ὀνόματι τοῦ κυρίου (add ἡμῶν Ee) ἰησοῦ χριστοῦ CEde, om AB ε 7. ὀρθὸς BCDde, ὀρθὸς A, ὀρθὸς E, add καὶ περιπατεῖ Dd 8. ἤλατο ABC, ἤλατο ε, παραχρημα ἐξήλατο (exilivit) Ee, εὐθὺς παραχρημα ἀνήλατο (ἀνήλατο corr, exilivit) Dd οἱ τε (δε CEe) ὄχλοι ABC DEe, turbae autem d ἰδοὺτε C, videntes e, videns d ὁ ἐποίησεν ACDE ε, οἱ ἐποίησε B παῦλος ABCE, ὁ Παῦλος ε

tellegentes confugerunt (-gere) ad ciuitates Lyciae (Lycon., Lic.) Lystram (Listr.) et Derben et uniuersam in circuitu regionem, ⁷et ibi euangelizantes erant (euangelizauerunt F). (39) ⁸Et quidam uir in (om L) Lystris infirmus pedibus sedebat claudus ex utero matris suae, qui numquam ambulauerat. ⁹Hic audiuit Paulum loquentem; qui intuitus eum et uidens quia haberet fidem ut saluus fieret, ¹⁰dixit magna uoce Surge super pedes tuos rectus. et exiliuit, et ambulabat: ¹¹turbae autem cum uidissent quod fecerat Paulus (Saulus), leuaue-

ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν Λυκαωνιστὶ λέγοντες Οἱ Θεοὶ ὁμοιωθέν-
τες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς, ¹²ἐκάλουν τε τὸν Βαρνάβαν
Δία, τὸν δὲ Παῦλον Ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ
λόγου· ¹³τε ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως, ταύρους
⁸καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελον
θύειν. ¹⁴ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος δια-
ρῆξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐξεπῆδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κρύζοντες
¹⁵καὶ λέγοντες ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς
ἐσμὲν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν μυ-

9. ὑμῖν ἐσμὲν

1. τὴν om D λυκαωνιστὶ D, lycaoni d 2. τοῖς ἀνθρώποις D
τε ABCEς, δε De, om d τον ABCEς, om D βαρναβαν AB
CDd, μεν βαρν. Ees 3. δια ABCς, διαν DE ὁ om CD. dux e,
princeps d 3. 4. sermonum d 4. ο τε (τοτε C, ο δε Ees) ιερεις
ABCEς, οι δε ιερεις Dd του διος του οντος ABCEς, του ον-
τος διος D, qui erant iouis d προς της C. της om pr D
πολεως ABCDd, add αυτων Ees 5. και στεμματα ABCς, αυτοις
κ. στ. Dd, κ. στ. αυτοις Ee ad ianuas de ενεγκας ABCEς,
adferens e, ενεγκαντες D, adferentes d cum populis e, cum turba d
5. 6. ηθελον θυειν ABCEς, ηθελον επιθυειν D, bolentes immo-
lare d 6. ακουσαντες (audientes e) δε οι αποστολοι ABCEς,
ακουσας δε Dd conscidentes e, considerunt d 7. αυτων CD
Eς, εαυτων AB, add και d et pr D εξεπηδησαν ABCDE, exi-
lierunt de, εισεπηδησαν ε επι τον οχλον C, in turbam e, ad tur-
bas d 8. λεγοντες ABCEς et corr D, φωνουντες Dd τί] τι
ti corr A και ABCEς, om Dd ομοιοπαθεις pr D, mortales
similes e, patientes d, similes Iren 197 9. εσμεν υμιν ABDEes,
υμιν εσμεν C Iren hominibus evangelizamus d υμας ABCEς,
υμειν τον θεον Dd Iren απο ABCς, ινα (οπως D, ut) απο DE
de Iren.

runt uocem suam Lycaonice (Lycaoniae al, Lyconiae F al, Lyconie V) dicentes Dii (Dei F) similes facti hominibus (hominum F, homi-
nis al) descenderunt ad nos, ¹²et uocabant Barnaban louem, Paulum
uero Mercurium, quoniam ipse erat dux uerbi: ¹³sacerdos quoque
Iouis (om al) qui erat ante ciuitatem, tauros et coronas ante ianuas
adferens (ante ferens ad ianuas F al), cum populis uolebat sacrifi-
care. ¹⁴quod ubi audierunt apostoli Barnabas et Paulus, conscissis
tunicis suis exilierunt (exierunt) in turbas, clamantes ¹⁵et dicentes
Viri, quid haec facitis? et nos mortales sumus similes uobis homines,
annuntiantes (adnunt. pr F) uobis ab his uanis conuerti ad deum ui-

ταίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ θεὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ¹⁶ὃς ἐν ταῖς παρεχόμεναις γενεαῖς εἴησεν πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, ¹⁷καίτοι οὐκ ἡμάρτυρον αὐτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοῦργων, οὐρανὸθεν ὑμῖν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ὑμῶν. ¹⁸καὶ ταῦτα λέγοντες μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς. ¹⁹Ἐπῆλθαν δὲ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου Ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους

1. vanis simulacris Iren ἐπιστρεφειν ABCζ, επιστρεφητε E, επιστρεψηται D, convertamini d Iren, converti (-tiz pr) e ad deum vivum de Iren θεον ABCDE, τον θεον pr D, τὸν θεὸν τὸν ζ ος ἐποίησεν ABCEζ, τον ποιησαντα D 2. ὃς] ο D 3. generationibus e, saeculis d, temporibus Iren ιασεν A, ειασε pr D, permisit Iren, diinisit e, sanavit d πάντα] κατα pr D πορευεσθαι ABCDEζ Iren, ambulate d, incredi e vias d Iren, per quias (vias corr) e 4. καιτοι ABC, καιγε DE, καί τοι γε ζ, quamquam Iren 197, et quidem de αμαρτυραν C αυτον (εαυτον Cζ) αφηκεν ABCEζ Iren, αφηκεν εαυτον Dd αγαθοεργων ABC, αγαθοποιων DEζ, bene faciens de Iren 5. υμιν (ημιν Bζ) υετους διδους BCDEdeζ, dans vobis pluuias Iren, διδους υετους A και ABCDdeζ Iren, om E ἐμπιπλων ABCζ, ἐμπιπλων (ενπ. D) DE 6. τας om pr D υμων CDEde Iren, ημων ABζ 7. μόλις ABCEζ, μογισ D, vix e, et d κατεπαυσαντο pr C? θυειν αυτοις ABCEdeζ, sibi immolarent d, add αλλα πορευεσθαι εκαστον εις τα ιδια C, et add διατριβοντων (add δε C Ee et corr D) αυτων και (om C) διδασκοντων CDEe, add moras facientes eos et docentes d επηλθαν AB, επηλθον CDEζ 8. δε ABdζ, τινες DEe, om C απο αντιοχειας και ικονιου ιουδαιοι ABCEζ, ιουδαιοι απο ικονιου και αντιοχειας Dd και αλλε- rum om corr D πεισαντες (ειπεισαντες D, commoventes e) τους οχλους ABDEeζ, cum insticassent turbam d, διαλεγομενων αυτων παρρησια ειπσαν τους οχλους αποστηναι απ αυτων ληγοντες οτι ουδεν αληθεις ληγουσιν αλλα παντα ψευδονται C

uum, qui fecit caelum et terram et (om al) mare et omnia quae in eis sunt, ¹⁶qui in praeteritis generationibus diinisit omnes gentes ingredi [in Fa] vias suas, ¹⁷et quidem non sine testimonio semet ipsum reliquit (-quid) bene faciens, de caelo dans pluuias et tempora fructifera, implens (inpl. F) cibo et laetitia corda uestra. ¹⁸et haec dicentes uix sedauerunt turbas, ne sibi (si pr F) immolarent. ¹⁹superuenerunt autem quidam ab Antiochia (Anth., -chiam pr F) et

καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νομίζοντες αὐτὸν τεθνηκέναι. ²⁰κυκλωσάντων δὲ τῶν μαθητῶν αὐτὸν ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθεν σὺν τῷ Βαρνάβᾳ εἰς Λέβηθ, ²¹εὐαγγελιζόμενοι τε τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Λύστραν καὶ εἰς Ἰκόνιον καὶ εἰς Ἀντιόχειαν, ²²ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμῶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. ²³χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς κατ' ἐκκλησίαν πρεσβυτέρους, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν

1. λιθάσαντες BCDEς, λιθοβολήσαντες A, lapidassent d, lapidantes e ἔσυρον ABCς, ἔσυραν DE, traxerunt de νομίζοντες AB Ddeς, νομίσαντες CEς 2. αὐτὸν τεθνηκέναι (τεθναῖς Eς) AB CEς, τεθναῖς αὐτὸν Dd κυκλωσάντων (-τις pr D) δε ABCD Eς, circumdantibus e, circueuntes enim d τῶν μαθητῶν αὐτὸν ABC, αὐτὸν (om D) τῶν μαθητῶν αὐτοῦ (om ε) DEς, discipuli eius d surgens e 3. τὴν ABCEς, add λυστράν Dd exiit d, profectus est e συν] sic corr D, pr incertus 4. in e, om d εὐαγγελιζόμενοι ADEde, εὐαγγελισαμένοι BCς τε ABCς, δε D Ede τὴν πόλιν ἐκείνην ABCEς, τοὺς (om d) ἐν τῇ (illa) πόλει Dd μαθητεύσαντες ABCDEς, discipulos fecissent d, docentes e 5. ἱκανοὺς ABCEς, πολλοὺς D, multos e plures d ὑπέστρεψαν ABCEdes, ὑπεστρέψον D in e, om d τὴν om D εἰς alterum et verum 6 ACE, om BDdes 6. ἐπιστηρίζοντες ABCEdes, add enim d καὶ παρακαλοῦντες C 7. ut (om e) permanerent de τῇ πίστει ABCDEς, in fide (-dein d) de 7. 8. δε ἡμᾶς CD 8. ἐλθεῖν pr D τὸν Θεοῦ ABCEdes Orig 1,257^d, τῶν οὐρανῶν Orig 2,749^f 815^c 8. 9. χειροτονήσαντες δε αὐτοῖς (δ' αὐτοῖς A) ABCEdes, et cum ordinassent illis d 9. κατ' ἐκκλησίαν (κατὰ ἐκκ. D, per ecclesias d) πρεσβυτέρους ABCdd, πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν Ee προσευξάμενοι ABCEς, orantes de, add δε Dd

Iconio Iudaei, et persuasis turbis lapidantesque Paulum traxerunt extra ciuitatem, aestimantes (exist.) eum mortuum esse. ²⁰circumdantibus autem eum discipulis surgens (urgens pr F) intrauit ciuitatem, et postera (post. autem) die profectus est cum Barnaba (-ban) in Derben, ²¹cumque euangelizassent ciuitati illi et docuissent multos, reuersi sunt Lystram (Lystra) et Iconium et Antiochiam, ²²confirmantes animas discipulorum, exhortantes (exort.)[que L al] ut permanerent in fide, et quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei. ²³et cum constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros (praesb. F, -bit.) et orassent (et orantes L) cum ieiun-

παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν. ²⁴καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν ἦλθον εἰς Παμφυλίαν, ²⁵καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ τὸν λόγον κατέβησαν εἰς Ἀττάλειαν, ²⁶καὶ ἐπὶ ἡμέρῃσι πολλοῖς ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον οὐ ἐπλήρωσαν. ²⁷παρυγερόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν ἀνέγγελλον ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξεν τοῖς ἔθνεσιν θύραν πίστεως. ²⁸διέτριβον δὲ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

¹Καὶ τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ἐὰν μὴ περιτμηθῇτε τῷ ἔθει τῷ Μωυσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι. ²γενομένης οὖν στάσεως καὶ ζητήσεως οὐκ ὀλίγης

1. domino e, deo d πεπιστευκεισαν ABEς et corr C, πεπιστευ-
 κασιν Dde καὶ διελθόντες (transeuntes) ABCEες, διελθόντες
 (regressi) δε Dd 2. ἦλθον D εἰς ADς, εἰς τὴν BCE loquen-
 tes e ἐν περγῇ BCDEες, apud pergen d, εἰς περγὴν A 3. λόγον
 BDdς, add του κυρίου AC, add του θεου Ee ατταλιαν ABCE
 es, add ευαγγελιζόμενοι αυτοὺς Dd enavigarunt d, navigaverunt
 in e 4. in gratia d 5. venientes e συναγαγοντες ABCEς,
 συναξάντες D, collegissent d, congregantes e 6. ἀνέγγελλον (an-
 γελον B?) ABC, ἀνέγγειλον (-λαν ς) Dς, ἀπηγγείλαν E, renun-
 tiaverunt d, rettulerunt e quanta e, quae d ἐποίησεν ο θεος
 μετ' αὐτῶν ABCEες, ο θεος ἐποίησεν αυτοῖς μετὰ των ψυχῶν αυ-
 τῶν Dd 7. ἡνῶξε (-ξεν corr) D πίστεως] sic corr C διέτρι-
 βον ABCDEς, morati sunt e δε ABCDd, add ἐκεῖ Eς
 9. descendentes e 10. ἐὰν om d περιτμηθῇτε ACDd et corr
 B, περιθμῇτε pr B, περιτεμνησθε Eς, add καὶ Dd τῷ εἶθει τῷ
 (om DEς) ABCEες, secundum morem e μωυσεως BCEδες,
 μωσειως AD, add περιπατεῖτε ambulaveritis Dd δυνασθε (-σθαι
 E) ABDEδες, δυνασθησθαι C 11. οὖν AEδες, δε BCD
 τασεως D καὶ ζητήσεως (σζητ. ς) ABCDdς, om Ee modica

nationibus, commendauerunt eos domino in quem crediderunt. ²⁴trans-
 euntesque Pisidiam (Phis.) uenerunt in (om F) Pamphyliam (Pam-
 phil. F), ²⁵et loquentes in Pergen uerbum domini descenderunt in
 Attaliam, ²⁶et inde nauigauerunt [in F] Antiochiam, unde erant tradi-
 titi gratiae dei in opus quod compleuerunt (conpl. F). ²⁷cum autem
 uenissent et congregassent ecclesiam, rettulerunt (retul.) quanta fe-
 cisset deus (dominus L) cum illis, et (om F al) quia aperuisset (apar.)
 gentibus ostium fidei. (40) ²⁸Morati sunt autem tempus non modicum
 cum discipulis. ¹et quidam descendentes de Iudaea docebant
 fratres quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi (Mosi FL),
 non potestis saluari (salui fieri L al). ²facta ergo seditione non mi-

τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβῃ πρὸς αὐτοὺς, ἔταξαν ἀναβαίνειν Παῦ-
 λον καὶ Βαρνάβαν καὶ τινες ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστό-
 λους καὶ πρεσβυτέρους εἰς Ἱερουσαλὴμ περὶ τοῦ ζητήματος τού-
 του. 3οὶ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας διήρχοντο τὴν
 5 τε Φοινίκην καὶ Σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν
 ἔθνων, καὶ ἐποιοῦν χαρὰν μεγάλην πᾶσιν τοῖς ἀδελφοῖς. 4παρυγε-
 νόμιοι δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ παριδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν
 ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνγγειλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίη-
 σεν μετ' αὐτῶν. 5ἐξανέστησαν δὲ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως τῶν
 10 Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες ὅτι δεῖ περιτέμναι αὐτοὺς πᾶ-

a paulo d, mina paulo e 1. καὶ τῷ ABCζ, καὶ DE πρὸς
 αὐτοὺς ABCEdeζ, συν αὐτοῖς D 1-3. ἔταξαν... ἱερουσαλὴμ]
 εἰπεν γὰρ (autem) ὁ παῦλος μένειν οὕτως καθὼς ἐπιστεῦσαν δισχυ-
 ριζομένης (om d) οἱ δὲ ἐληλυθότες ἀπὸ ἱερουσαλὴμ παρηγγεῖλαν
 (statuerunt) αὐτοῖς τῷ παύλῳ καὶ βαρναβᾷ καὶ τισὶν ἄλλοις (quos-
 dam alios) ἀναβαίνειν πρὸς (om d) τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυ-
 τέρους εἰς ἱερουσαλὴμ' ὅπως κριθῶσιν ἐπ' αὐτοῖς (αὐτῶν corr) Dd
 1. ἐταξαν ABCζ, ἐταξαντο E 3. καὶ ABEζ, καὶ τοὺς C εἰς
 ABCζ, ἐν E 4. illi quidem d, illi itaque e προπεμφθέντες
 ABCDdζ, ἐκπεμφθέντες E, dimissi e 5. τε BCD, om AEdεζ
 τὴν σαμαρειαν D 6. faciebant e, efficiebat d 7. in e, om d
 ἱερουσαλὴμ CDEdeζ, ἱεροσολύμια AB παριδεχθήσαν (-δοθήσαν
 pr D) ABD, ἀπεδεχθήσαν CEζ, excepti sunt de, add μεγάλως (με-
 γως pr D, mirae) Cdd ὑπὸ ADEζ, ἀπὸ BC 8. τε ABCDEζ,
 τες pr D, autem e, om d ὁ θεὸς ἐποίησεν ABCEζ, ἐποίησεν ο
 θεὸς Dd 9. αὐτῶν ABCEeζ, add καὶ ὅτι ἠγοῖζεν τοῖς ἐθνέσιν
 θυρὰν πίστεως corr C, add οἱ δὲ παρηγγεῖλαντες αὐτοῖς ἀναβαι-
 νειν πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους Dd δε ABCEeζ, λέγοντες Dd
 τινες BCDEdeζ, add ἀνδρες A τῶν ἀπὸ ABCEζ, ἀπὸ D, de de
 10. qui crediderant e, crediderunt d λέγοντες ABCEeζ, om Dd
 ὅτι ABCDdeζ, ὡς E circumcidi de 10 seq. praecipere quo-

nima Paulo et Barnabae aduersum illos, statuerunt ut ascenderent
 Paulus et Barnabas et quidam (quidem L) alii ex illis (sic F: alii
 ceteri) ad apostolos et presbyteros (presbit.) in Hierusalem super
 hac quaestione. 3illi igitur deducti ab ecclesia pertransiebant Phoe-
 nicem (Phen.) et Samariam, narrantes conuersionem (conuersionem
 F al) gentium (om al), et faciebant gaudium magnum omnibus fra-
 tribus. 4cum autem uenissent Hierosolimam (Hierus.), suscepti sunt
 ab ecclesia et ab apostolis et [a F al] senioribus, adnuntiantes (ann.)
 quanta deus fecisset cum illis. 5surrexerunt autem quidam de heresi
 Phariseorum qui crediderant (-runt), dicentes quia oportet circum-

ραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον Μωυσείως. ὁσυνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. Ἡ πολ-
λῆς δὲ συζητήσεως γενομένης ἀναστὰς Πέτρος εἶπεν πρὸς αὐτοὺς
Ἀνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ἐν
ὑμῖν ἐξελέξατο ὁ Θεὸς διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη
τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι. Ἐκαὶ ὁ καρδιογνώστης
Θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δὸς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς
καὶ ἡμῖν, ἔκαὶ οὐδὲν διέκρινεν μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ
πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν. Ἵνυν οὖν τί πειράζετε τὸν
Θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ
πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι, ἠλλὰ διὰ τῆς χά-

que e, praecipendum quae d 1. τε] sic corr D, δε pr D
serbari d μωυσεως BCEdes, μωσιως AD convenerunt de
δε ADEdes, τε BC 2. και οι ABCEs, και D videre de d,
hierede pro e του λογου τουτου ABCDdς, του ζητηματος τουτου
E, hac quaestione e 2. 3. πολλης (magna e) δε ABDEes, et cum
multa d 3. συζητησεως (συζ. s) BCDEes, ζητησεως A, alter-
catio d fieret d αναστας ABCEs, surgens e, ανιστησεν (surrexit)
εν πνευματι Dd και ειπεν Dd 4. 5. εν υμιν εξελεξατο ο θεος
ABC, εν (om pr D) ημιν (vobis Iren) ο θεος εξελεξατο Dd Iren
199, ο θεος εν ημιν εξελεξατο Ees 5. δια του (om E et pr D)
στοματος μου ακουσαι ABCDEdes, ut ex ore meo audirent Iren
6. crederent Iren και ο ABCEs Iren, ο δε Dd, qui e 7. ο
θεος D διμαρτυρησεν C αυτοις δους (dans) αυτοις Cs Iren
199, αυτοις δους AB, δους (dans) αυτοις Ee, αυτοις δους (δου pr,
dedit) επ αυτους Dd 8. και alterum om pr A ουθιν B
δικρινεν C τε ABCEs, om Dde Iren 8. 9. τη πιστει καθαρισας
(purificans e) ABCDEdes, emendans per fidem Iren 9. νυν ουν AB
Ddς Iren et corr C, και νυν ουν E, nunc vero Hil 31 10. θεον
ABCDEdes Iren, dominum Hilar iugum post discipulorum
Hilar cervices d 11. potuimus de Hilar, voluimus Iren

cidi eos, praecipere quoque servare legem Moysi (Mosi FL): ⁶con-
veneruntque (-runt autem) apostoli et seniores uidere de uerbo hoc.
⁷cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos
Viri fratres, uos scitis quoniam ab antiquis diebus in nobis elegit
deus per os meum audire gentes uerbum euangelii et credere. ⁸et
qui nouit corda deus testimonium perhibuit, dans illis spiritum sanc-
tum (s. sp. L al) sicut et nobis, ⁹et nihil discreuit (dicereuit V) inter
nos et illos, fide purificans corda eorum. ¹⁰nunc ergo quid temptatis
deum, inponere (imp.) iugum super cervicem (-ces L al) discipulo-
rum, quod neque patres nostri neque nos portare potuimus, ¹¹sed

ριτος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καὶ ὃν ἐρό-
πον κἀκείνοι. ¹²ἰσηγήσεν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουον Βαρνάβη
καὶ Παύλον ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα
ἐν τοῖς ἔθνεσιν δι' αὐτῶν. ¹³μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς ἀπεκρίθη
Ἰάκωβος λέγων Ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. ¹⁴Συμπεῖν ἐξη-
γήσατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπισκέψατο λαβεῖν ἐξ ἔθνων λαὸν
τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. ¹⁵καὶ τοῦτω συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προ-
φητῶν, καθὼς γέγραπται ¹⁶Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδο-
μήσω τὴν σκηνὴν Δαυεὶδ τὴν πεπτωκυῖαν καὶ τὰ κατεσκαμμένα
¹⁷αὐτῆς ἀνοικοδομήσω καὶ ἀνορθώσω αὐτήν, ¹⁷ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν
οἱ κατ' αὐτοὺς τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη,

1. του ACDE, om Bς χριστον CDdς Iren, om ABEEυ πιστευ-
σομεν pr D σωθῆναι ABCDEdes, nos posse salvari Iren

2. ἰσηγήσεν (-σαν C) δε ABCEes, συνκατατιθεμένων δε των πρεσ-
βυτερων τοις υπο του πετρου ιερημειοις ἰσηγήσεν D, desponentes
autem presbyteros quae a petro dicebantur silevitque d παν AB
CDς, απαν E 2. 3. βαρναβην και παυλον ἐξηγουμενοι D

4. tacuerunt ei e, hii silerunt d 4. 5. ἀπεκρίθη ἰακωβος (ιακωβο
C) λεγων ABCEes, αναστας (surgens) ιακ. ειπεν Dd 5. ακου-
σατε μου ABCDEdes, om Iren 199 6. πρῶτον om Iren ἐπισκε-
ψατο ABCDς, prospexit de, excogitavit Iren, επιλεξατο E ἐξ
εθνων λαβειν C 7. τω ABCDEde Iren, ἐπὶ τῷ ζ τουτω AB
CEes et corr D, ουτως Dd Iren συμφωνησουσιν pr D, conso-
nat d 8. μετὰ ABCEes Iren, μετα δε Dd αναστρεψω ABCς,

ανστρεψω E, revertar e Iren, επιστρεψω D, convertar d reaed-
ficabo Iren 199, aedif. de 9. quod d Iren, quo e πεπτο-
κυιαν E τα κατεσκαμμενα ACDς, τα ανισκαμμενα E, τα κα-
τεστρεμμενα B, diruta e, quae dimolita sunt d, disturbata Iren

10. οἰκοδομησω pr C?, reaedificabo de, aedif. Iren οπως αν (om
E) εκζητησωσιν ABCDEes Iren, et exquiram d 11. κυριον AB
CEes, θεον Dd

per gratiam domini Iesu credimus (credidimus F) saluari quem am-
modum (adm.) et illi. ¹²tacuit autem omnis multitudo, et audiebant
Barnaban et Paulum narrantes quanta fecisset deus signa et prodig-
ia in gentibus per eos. ¹³et postquam tacuerunt, respondit Iacobus
dicens Viri fratres, audite me. ¹⁴Simeon (Simon L al) narravit (enarr.
F) quem ammodum (adm.) primum deus (om al) uisitauit sumere
ex gentibus populum nomini suo. ¹⁵et huic concordant uerba pro-
phetarum, sicut scriptum est (s. s. e. om F) ¹⁶Post haec reuertar et
aedificabo (read.) tabernaculum David (om L) quod cecidit (dec.
L al) et diruta (disruta F) eius (et dirittas) reaedificabo et erigam
illud, ¹⁷ut requirant ceteri hominum dominum, et omnes gentes, super

ἐφ' οὗς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει κύριος ποιῶν ταῦτα. ¹⁸γνωστὸν ἀπ' αἰῶνος τῷ κυρίῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ. ¹⁹διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν, ²⁰ἀλλὰ ἐπιστῆλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας καὶ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος. ²¹Μων-
σῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος.»
²²τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρνάβῃ, Ἰούδαν τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν ¹⁰

1. ἐφ ους ABCDEdes, in quibus Iren ποιων Bde Iren, ο ποιων ACEς et corr D, ποιησει pr D 2. ταυτα ABCDd Iren, παντα ταυτα Ee, ταῦτα πάντα ε γνωστον Add Iren 199, γνωστα BC Ees τῷ (εστιν τῷ De Iren) κυριῳ (deo Iren) τὸ ἔργον αὐτοῦ Add Iren, εστιν τῷ θεῷ παντὶ τῷ ἔργῳ αὐτοῦ Ees, om BC ἐγὼ ABCDEdes, ego secundum me Iren 3. inquietari e, molestari Iren, sumus molesti d ex (de) gentibus de Iren 4. ἀλλ C prae-
cipere (-piendum Ir) d Iren, innotuere e του ABCDdes Iren, om E των BDe, απο των ACEdes Iren contaminationibus de, vanitatibus Iren 5. a (om e) fornicatione e Iren, stupris d και (add του CEς) πνικτου ABCEes, om Dd Iren του αιματος ABC DEes, sanguinem d, a sanguine Iren, add και οσα μη θελονσιν ιαυτοις γεινισθαι ιτεροις μη ποιειτε (faciant) D Iren, et quae vo-
lunt non fieri sibi aliis ne faciatis d μωωσης BCDde, μωσης AEς 6. ex d, a e 6. 7. κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ABEEς, τοὺς κηρ. αὐτὸν κ. πόλιν ἔχει C, κατὰ πόλιν ἔχει τοὺς κηρύσσον-
τας αὐτὸν . . . D, per civitatem habet qui eum praedicant habent d 7. ut legatur d, cum legitur e 8. εδοξεν OE, εδοξάσιν D, εδοξε AE 9. electos d, eligentes e εξ αυτων BCDEes, ut ex eis d, om A mitterent d 10. τῷ om D iudas d καλουμενον ABCDEd, ἐπικαλούμενον es βαρσαββαν ABCEe, βαρσββαν Dd, Βαρσαββᾶν ε

quas inuocatum est nomen meum, dicit dominus faciens haec. ¹⁸notum a saeculo est domino (om al) opus suum. ¹⁹propter quod ego iudico (dico F al) non inquietari eos qui ex gentibus conuertuntur ad deum (dominum L al), ²⁰sed scribere ad eos ut abstineant se a contami-
nationibus simulacrorum et fornicatione et suffocatis et (om al) san-
guine. ²¹Moyses (Mos. FL) enim (autem) a temporibus antiquis ha-
bet in singulis ciuitatibus qui eum praedicent in synagogis (sin.),
ubi per omne (omnem pr F) sabbatum legitur. ²²tunc placuit aposto-
lis et senioribus cum omni ecclesia eligere (elegere L) uiros ex eis
et mittere Antiochiam cum Paulo et Barnaba (-han), Iudam qui cog-
nominatur Barsabbas (Barsaban al, -hban pr L, Barnabas F) et Si-

καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, ²³γράφαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν «Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν. ²⁴ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, οἷς οὐ διεστιλάμεθα, ²⁵δοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν ἐκλεξαμένοις ἄνδρας πέντε πρὸς ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ Παύλῳ, ²⁶ἀνθρώποις παραδεδωκόσιν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. ²⁷ἀπεστάλκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ

1. viros principales (primos e) de in (ad d) fratribus de scribentes e, scripserunt d 1. 2. δια χειρος αυτων ABCE, add ταδε Ees, add επιστολην περιεχουσα ταδε C, επιστολην δια χειρος αυτων περιεχουσαν ταδε Dd 2. αδελφοι ABC, οι αδελφοι D, fratres d Iren 199, και οι αδ. Ees τοις om pr C? 2. 3. κατα (κα pr D, per d) την αντιοχειαν ABDEes et corr C, in antiochia Iren, antiochiae e 3. συρια C, syriae e, syria Iren κιλικιαν BCEes, ciliciae e, cilicia Iren, κιλιαν A, κιλιαν D τοις εξ εθνων αδελφοις Dd 4. ex nobis quidam Iren εξελθοντες ADEs, εξελθοις C, exeuntes de Iren, om B εταραξαν ABCes Iren et corr DE, εταραν pr E, εξεταραξαν pr D, perturbaverunt d 5. υμων ABDd, add λεγοντες περιτιμινισθαι δι (oportet, om C) και τηριν τον νομον CE es, add dicentes Circumcidimini et servate legem post praecepimus Iren 199 διστι E, διστιλομεθα pr D, manduimus e, praecepimus Iren, iniunximus d 6. constitutis pariter d, convenientibus (castis e) in unum e Iren εκλεξαμενοις AB, εκλεξαμενους CEes, electos d Iren, eligentes e 7. dilectissimis d Iren, carissimis e ημων ABCEdes Iren, υμων D και ABCDEes Iren, quoque et (τε και) e 8. παραδεδωκασιν D τας ψυχας ABC Ees, την ψυχην Dd Iren propter nomen d 9. χριστου AB C Iren 199, add εις παντα πικασμον DEes, add in omni temptationi d

lam (Sileam), viros primos in fratribus, ²³scribentes per manus eorum (41) Apostoli et seniores fratres his (om al) qui sunt Antiochiae et Syriae et Ciliciae fratribus ex gentibus salutem. ²⁴quoniam audiimus quia quidam (quidem) ex nobis (uobis) exeuntes turbauerunt uos uerbis euertentes animas uestras, quibus non mandauimus, ²⁵placuit nobis collectis in unum eligere (eleg. L) uiros et mittere ad uos cum carissimis nostris Barnaba (-han F) et Paulo, ²⁶hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine domini nostri Iesu Christi, ²⁷misimus ergo Iudam et Silam (Sileam), qui et ipsi uobis uerbis

Σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγον ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. ²⁸ἔδοξεν γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρους πλὴν τούτων τῶν ἐπάνωκεις, ²⁹ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτῶν καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε. ἔρρωσθε.» ³⁰Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες κατήλθον εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολὴν· ³¹ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει. ³²Ἰούδας τε καὶ

1. δια λόγου ABCD^ς Iren et add πολλου Ee, verbo d ἀπαγγελ-
 λοντας ABCEdes Iren, ἀπαγγέλλοντας D τα αὐτα ABCE^ς et
 corr D, ταυτα pr D, haec d, nostram sententiam Iren enim de
 Iren, om Cypr 329 2. τῷ ἁγίῳ πνεύματι CDEdes Orig 1,763^b
 Iren Cypr, τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ AB nullum Iren, nullam Cypr,
 nihil de πλειον D, om Cypr ἐπιτίθεσθαι (ponere d) ὑμῖν
 (ἡμῖν pr D) βάρους (oneris de) ABCEdes, vobis imponere sarcina-
 nam Cypr, vobis pondus imponere Iren 3. τούτων των (om pr
 D) ἐπάνωκεις (-καις C) BCD, haec quae necesse est (sunt neces-
 saria Ir) d Iren, ista quae ex necessitate sunt Cypr, των ἐπάνωκεις
 τούτων E^ς, haec quae necessaria horum e, των ἐπάνωκαις A. conf.
 Orig 1,763^b abstinere d et add vos Cypr 329, ut abstineatis Iren
 199, abstinete e idololatriis Cypr αἵματος] Orig, sanguinis
 effusione Cypr 4. καὶ πνικτῶν ABC Orig 1,763^b, καὶ πνικτου
 E^ς et corr A, om Dd Iren Cypr πορνείας ABCEdes Iren Cypr,
 stupris d, add καὶ οσα μη θελετε γινεσθαι τιτω (alii)
 μη ποιειν (feceritis) Dd, add et quaecumque non vultis fieri vobis
 aliis ne faciatis Iren, et quaecumque vobis fieri non vultis aliis ne
 feceritis Cypr ἐξ ABCE^ς, αφ Dde Iren 199 obserbantes e,
 conversantes d, custodientes Iren 5. πράξετε ABC^ς Iren, agitis
 d, πράζατε CD, πράζεται E ἔρρωσθε ABCE^ς, φερομενοι (fe-
 rentes) εν τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἔρρωσθε Dd, ambulantes in spiritu
 sancto Iren 199 illi quidem de ἀπολυθέντες ABCE^ς, add εν
 ἡμεραις ὀλιγαις Dd κατηλθον ABCD, pervenerunt d, ηλθον
 E^ς in e, om d 6. συναγοντες pr D ἐπέδωκαν ABCD^ς,
 ἐπιδέδωκαν E 7. αναγνόντες (-γνώντες E) δε ABCEdes, et (om
 e) cum legissent de super consulatione e, super hanc orationem d
 τε ABCEd, δε Des

referent eadem. ²⁸uisum est enim spiritui sancto et nobis nihil ultra
 imponere (imp.) vobis oneris quam haec necessaria (necessario F al),
²⁹ut abstineatis uos ab immolatis (immotis) simulacrorum et sanguine
 suffocato et fornicatione, a quibus custodientes uos (vobis F) bene
 agetis (agitis F al). valete. (42) ³⁰illi igitur dimissi descenderunt (asc.)
 Antiochiam, et congregata multitudine tradiderunt epistulam: ³¹quam
 cum legissent, gauisi sunt super consolatione (-nem F al). ³²Iudas

Σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγον πολλοῦ παρικείμενοι τοὺς ἀδελφούς καὶ ἐπιστήριζαν, ³³ποιήσαντες δὲ χρόνον ὑπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστελλαντας αὐτούς,

³⁵Παῦλος δὲ καὶ Βαρνάβας διέτριβον ἐν Ἀντιοχείᾳ διδάσκοντες καὶ ἐναγγelizόμενοι, μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν, τὸν λόγον τοῦ κυρίου. ³⁶Μετὰ δὲ τινος ἡμέρας εἶπεν πρὸς Βαρνάβαν Παῦλος Ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφούς κατὰ πόλιν πῶσαν ἐν αἷς κατηγγελαμέν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσιν. ³⁷Βαρνάβας δὲ ἐβούλετο συμπαραλαβεῖν καὶ Ἰωάννην τὸν καλούμενον

1. οντες ABCD⁵, υπαρχοντες E, cum essent de, add πληρεις πνευματος αγιου Dd δια λογον ABCDEes, sermoni d πολλου om Dd 2. επιστηριζαν ABD⁵, επιστηρισαν CE, confirmaverunt e, perconfirmati sunt d 3. 4. αποστελλαντας αυτους ABCDd, αποστολους Ees, add ³⁴εδοξεν (-ξε D) δε τω σιλα (sileae) επιμειναι (sustinere) αυτους (προς αυτους corr D, αυτου 5) CDd⁵ et add μονος δε ιουδας επορευθη Dd 5. παυλος δε ABCE⁵, ο δε παυλος D in antiochiam e, antiochia d 6. μετα και ABCEes, και μετα D aliis d, illis e κυριου om D 7. μετα δε ABCDEes, et post d dixit e, ait d προς βαρναβαν παυλος ABC, παυλος (ο π. D) προς βαρναβαν DEdes 7. 8. revertentes quidem e, reversique d 8. αδελφους ABCEde, add τους D, add ἡ. ι. ω. ν 5 πολιν πωσαν A BC, πωσαν πολιν DEdes, universas civitates e 9. εν οις D, penes quos d κατηγγελαμεν D, εκηρυξαμεν C πως ABCD⁵, το πως F se habent e, habeat d 10. εβουλετο ABCEde, εβουλενετο D, εβουλενυσαιτο 5 συμπαραλαβειν (συνπ. CDE) BCDE⁵, συναρ. αλαμβανειν A και ABCEe, om Dd⁵ ιωαννην (-ανην D) ACDE, τον ιωαννην B⁵ καλουμενον ABE⁵, επικαλουμενον CDde

autem et Silas (Sileas), et ipsi cum essent prophetae, uerbo plurimo consolati sunt fratres et confirmaverunt, ³³facto autem ibi [aliquanto] tempore dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos qui miserant (-runt L) illos. ³⁴[uisum est autem Sileae ibi remanere: solus autem Iudas abiit. *Vindobonensis solus*] ³⁵Paulus autem et Barnabas demorabantur (mor.) Antiochiae docentes et euangelizantes (euangil.) cum aliis pluribus uerbum domini. ³⁶post aliquot (aliquod *pr F*) autem dies dixit ad Barnaban Paulus Reuertentes uisitemus fratres per uniuersas ciuitates in quibus praedicauimus uerbum domini, quomodo se habeant. ³⁷Barnabas autem uolebat secum adsumere (ass.) et

Μάρκον· ³⁸Παῦλος δὲ ᾔξiou τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαράλαμβάνειν τοῦτον. ³⁹ἔγένετο δὲ παραξυσμός, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τὸν τε Βαρνάβαν παράλαβόντα τὸν Μάρκον ἐκπλεῦσαι εἰς Κύπρον· ⁴⁰Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος Σίλαν ἐξῆλθεν ⁵ παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ κυρίου ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, ⁴¹διήρχετο δὲ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Κιλικίαν, ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας. ἑκατηντησεν δὲ καὶ εἰς Λέρβην καὶ εἰς Λύστραν. καὶ ἰδοὺ μαθητὴς τις

1. ᾔξiou ABCEς, volebat e, ουκ εβουλετο λεγων Dd τον αποσταντα BCDEς, τον αποστατησαντα A, eum qui discessisset e, hiis qui discesserunt d απο παμφυλιας om corr C 2. et non e, et nec d συνελθοντα αυτοις (om D) ABCEς, isset cum eis e, simul venerunt d in (ad d) opus de, add εις ο (in quo) επιμφοθησαν Dd 2. 3. μη συμπαράλαμβανειν (συνπ. AC, συνπαράλαβειν E, συμπαράλαβειν ς) τουτον ABCEς, non debere recipi eum e, τουτον μη ειναι (adsumerent) συν αυτοις Dd separatis enim, inquit (Lucas), a Paulo et Barnaba et Iohanne qui vocabatur Marcus, et cum navigassent Cyprum, nos venimus in Troadem. Iren 201 3. δε ABDd, ον CEς αποχωρισθηναι ABDδς, αποχωρησαι (descedere) Ee 4. τον τε βαρναβαν παραλαβοντα ABCEς, τοτε βαρναβας παραλαβων D, barnabas vero adsumpto d τον μαρκον BCDEς, μαρκον corr A, πνρρον pr A? 5. εκπλευσαι A BCEς, navigare e, επλευσεν D, navigaverunt d in cyprum d, currum vel curram pr e πανλος ABCDδς, ουλος E επιλεξαμενος ABCEς, επιδεξαμενος (suscepit) Dd exhibit d, profectus est e 6. τον om D κυριου ABDd, θεου CEς υπο ABC Eς, απο D 7. και την BD, και ACEς κιλικιαν BCDδς et corr Ee, κηλικιαν A, κιλιαν pr Ee εκκλησιας ABCEς, add παρσιδους (add autem d) τας εντολας (mandatum) των πρεσβυτερων Dd 7. 8. κατηντησεν (pervenit e) δε ABCEς, διελθων (pertransiens) δε (om d) τα εθνη ταυτα κατηντησεν (debenit) Dd 8. και primum AB, om CDEδς in(om d)derben de εις λυστρων AB, λυστρων CDEδς και tertium om d

Iohannem qui cognominatur Marcus: ³⁸Paulus autem rogabat eum, ut qui discessisset (-ssent pr F) ab eis a (de) Pamphylia (-phil. F al) et non isset cum eis in opus [quod missi fuerant], non debere recipi [eum L al]. ³⁹facta est (om al) autem [inter illos] dissensio, ita ut discederent ab inuicem, et Barnabas quidem (om al) adsumpto (ass. al, sumto F) Marco nauigaret (nauigare V) Cyprum: ⁴⁰Paulus uero electo Sila (Silea) profectus est, traditus gratiae domini a fratribus, ⁴¹perambulabat autem Syriam et Ciliciam, confirmans ecclesias, [praeicipiens custodire praecepta apostolorum et seniorum F al, om L al]. ¹peruenit autem in Derben et Lystram. (43) Et ecce dis-

ἦν ἐκεῖ ὀνόματι Τιμόθεος, υἱὸς γυναικὸς Ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ Ἑλλήνος, ²ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστροις καὶ Ἰκονίῳ ἀδελφῶν. ³τοῦτον ἠθέλησεν ὁ Παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ἤδεισαν γὰρ πάντες ὅτι Ἑλλήν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὑπῆρχεν.

⁴Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουσαν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων τῶν ἐν Ἱερουσολύμοις.

¹⁰ ⁵Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἑσπεριεῦντο τῇ πίστει καὶ ἐπείρσινον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν· ⁶διηλθον δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ Γαλατικὴν χώραν κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον

1. ἦν ἐκεῖ ABCDEds, ἐκεῖ ἦν D γυναικὸς ABCDEde, add τι-
νος εἰς ἰουδαίας ABCDDs, om Ee 2. 3. cui testimonium perhibuit
ab hiis qui lystrae et iconio fratribus d 2. ἰκονίου E 3. exire d,
proficisci e 4. accipiens d, adsumens e Orig 3,488^a 5. illis e,
suis d πάντες CD, ἀπαντες ABes 5. 6. οἱ Ἕλληνας οἱ πατὴρ αὐ-
τοῦ ὑπῆρχεν ABC, τὸν πατέρα αὐτοῦ οἱ Ἕλληνας ὑπῆρχεν DEdes
7. ὡς δὲ διεπορεύοντο (pertransient e) ABCEes, διερχομένοι (cir-
cumseuntes) de Dd πόλεις ABes, add ἐκहरσσαν καὶ Dd
παρεδίδουσαν ABDE, παρεδίδουσαν C, παρεδίδουν εἰς 7. 8. φυλάσ-
σειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ABCEes, μετὰ
πίστεως παρερησις τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν ἅμα παρεδιδόντες
καὶ τὰς ἐντολάς (add τῶν ἐντολῶν) ἀποστόλων Dd 8. καὶ ABCD,
καὶ τῶν Es 8. 9. presbyterorum hiis qui erant d 9. in e, om d
ἱερουσολύμοις ABCDde, ἱερουσαλήμ Es 10. Ecclesiae quidem (ergo
d) de τῇ πίστει ABCEes, om Dd περιεσσεύον E 11. διηλ-
θον ABCEes, pertransiebant d, διελθόντες εἰς καὶ ABCD, καὶ
τὴν Es 11. 12. galatiam regionem d 12. λαλῆσαι τὸν λόγον
ABCEes, μηδὲν λαλῆσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ Dd

cipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris Iudaeae (uiduae F) fidelis, patre gentili. ²huic testimonium [bonum om L] reddebant qui in Lystris erant et Iconio (Iconii, Iconi) fratres. ³hunc uoluit Paulus secum proficisci, et (om F al) adsumens circumcidit eum propter Iudaeos qui erant in illis locis: sciebant enim omnes quod pater eius gentilis esset (erat). ⁴cum autem pertransirent (-ret F) ciuitates, tradebant eis custodire dogmata quae erant decreta ab apostolis et senioribus qui essent Hierosolymis (Hierus.). ⁵et ecclesiae quidem confirmabantur fide et abundabant (habundant) numero cotidie (cottidie). ⁶transeuntes autem Phrygiam (Frig.) et Galatiae regionem uetati (uetiti) sunt a (ab L al) sancto spiritu loqui uer-

ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἡλθόντες δὲ κατὰ τὴν Μυσίαν ἐπειράζον εἰς τὴν Βιθυνίαν πορευθῆναι, καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα Ἰησοῦ, ⁸παρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν κατέβησαν εἰς Τρωάδα. ⁹καὶ ὄραμα διὰ νυκτὸς ὤφθη τῷ Παύλῳ· ἄνθρωπος Μακεδόν τις ἦν ἐστὼς καὶ παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. ⁶ὡς δὲ τὸ ὄραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ θεὸς εὐαγγελισοῦσθαι αὐτούς. ¹¹ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ Τρωάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς

1. ἔλθοντες *ABCEd*, venientes *e*, γενομένην *D* δε *ABCDEde*, om *ς* circa (in *e*) *mysiam de* ἐπειράζον *ABCEes*, ἡθέλαν *Dd* εἰς *ABCDEe*, κατὰ *ς*, om *d* τὴν om *D* βυθυνίαν *AC*, βηθυνίαν *E* 2. πορευθῆναι *ABE*, πορευεῖσθαι *CDς* non permisit *e*, vetuit *d* ἴησον *ABDEde*, κυρίου *C*, om *ς* παρελθόντες *ABCEς*, διελθόντες *D*, cum transissent *d*, transeuntes *e* 3. κατέβησαν *ABCEς*, descenderunt *de*, κατηντήσαν *D* in *e*, om *d* nos venimus in Troadem Iren 201. conf. p. 111,2,3 ὄραμα *ABCEς*, visum *d*, ἐν ὁραματί *D*, in somnis *e* δια *ABD*, δια τῆς *Es*, τῆς *C* 4. ὤφθη τῷ παύλῳ *ACDdς*, τῷ παύλῳ ὤφθη (ostenso) *BEE* et corr *D*, add ὡσεὶ *Dd* μακεδῶν (μακειδ. *AC*) τις τὴν *A* *BC* et om ἦν *DEde*, τις ἦν Μακεδῶν *ς* ἐστὼς *ABCEes*, add κατὰ (anti) προσωπον αὐτου *Dd* καὶ *ABCEde*, om *Dς* 5. αὐτον καὶ *ABCEς*, καὶ *D*, om *d* transiens *e*, veniens Iren 201, transi *d* in macedonia auxiliari *d* ἡμῖν *ABCDEdes*, add paulē Iren 6. 7. ὡς δὲ . . . συμβιβάζοντες] διεγερθεὶς (exurgens) οὖν διηγησατο το ὄραμα ἡμῖν καὶ ἰνοήσαμεν (intellegimus) *Dd* 6. εἰς *ABE*, εἰς τὴν *ς* 7. συμβιβάζοντες (συνβ. *CE*) *ABCEς*, intellegentes Iren, certi facti *e* provocavit *d* Iren 201, vocasset *e* θεὸς *ABCEe*, κυρίου *Ddς* Iren εὐαγγελισασθε *A* 8. αὐτοὺς *BCEes* Iren, αὐτοῖς *A*, τοὺς ἐν τῇ μακεδονίᾳ *Dd* ἀναχθέντες οὖν (δε *AE*) *ABCEς*, navigantes igitur (autem *e*) *e* Iren, τῇ δε ἐπαυριον ἀχθέντες (ἀναχθ. corr) *D*, alia die perducti *d* ἀπο *ABCDE*, ἀπὸ τῆς *ς* recto cursu venimus *e*, cursum direximus *d*, direximus navigium Iren

bum in Asia: ⁷cum uenissent autem in Mysiam (autem Moesiam *F*), temptabant ire Bithyniam (Bythin. *L* et pr *F*, Bithyniae *al*), et non permisit eos spiritus Iesu. (44) ⁸Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem. ⁹et uisio per noctem Paulo ostensa est: uir Macedo (Machedo *F*) quidam erat stans et depraecans (deprec.) eum [et *L al*] dicens Transiens in Macedoniam (Mached. *F al*) adiua nos. ¹⁰ut autem uisum uidit, statim quaesiuimus proficisci in Macedoniam (Mached. *F al*), certi facti (certificati) quod (quia *F al*) uocasset nos deus euangelizare eis. ¹¹nauigantes autem a Troade

Σαμοθράκην, τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν, ¹²καὶ εἰς Φιλίππους, ἧτις ἐστὶν πρώτη τῆς μερίδος Μακεδονίας πόλις, κολωνία. Ἡμεῖς δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς, ¹³τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμόν, οὗ ἐνομιζομεν προσευχὴν εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξίν. ¹⁴καὶ τις γυνὴ ὀνόματι Λυδία, πορφύρεως πόλεως Θυατείρων σινομένη τὸν θεόν, ἤκουεν, ἥς ὁ κύριος διήνοιξεν τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου. ¹⁵ὥς δὲ ἐβαπτίσθη, καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσεν λέγουσα Εἰ
 10 κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου

1. samothraciam d τῇ δε (an δ' B? τε ε) ἐπιουση ABCΕες, καὶ τῇ ἐπιουση ἡμερα Dd in e, om d νεαν πολιν A κακειθεν ABCDEε, Ἐκειθεν τε ε, inde (in die pr) autem d in philippos e, philippis d 2. πρώτη ABCΕες, κεφαλή Dd τῆς (om B) μεριδος ABCες, μερις E, om Dd μακεδονίας ACE, τῆς μακ. BDε κολωνία CDε, κολωνεα B, κωλωνια A, κωλονια E
3. ἡμεν ABCΕες, fuimus d, ἡμην D δὲ om d ista d, ea e τε ABCΕς, δε Dde 4. sabbati d extra d, foris extra e πύλης ABCDd, πόλεως Eες παρὰ τὸν D, iuxta e, secundum d ποταμόν C 5. ἐνομιζομεν (sic corr A, ἐνομιζαμεν C) προσευχὴν (-χῆν A, -χῆ B?) εἶναι ABC, ἐνομιζέτο (εδοκεῖ D) προσευχὴ εἶναι DEες, oratio esset didebatur d cum sedissemus d, sedentes e Iren 201 ἐλαλοῦμεν ABCDEες, loquebatur d, locuti sumus Ir 5.6. ταῖς συνελθούσαις (συνεληλυθούσαις D, add ἡμιν CEε) γυναιξίν ABCDE ες, quae cumvenerant mulieres d, mulieribus quae convenerant Iren
6. purple venditor e 7. πόλεως (τῆς π. D) Θυατείρων (thyatinererorum e) ABCDEες, thyatirum civitatis d ἤκουεν ABδς et corr D, ἤκουσεν pr D, ἧτις ἤκουεν Ee o (om C) κύριος ABC Ddeς, ο θεος E 8. διηνύξεν D τοῦ om B 9. ἐβαπτίσθη ABDδς, add αὐτῇ Ee καὶ ABCΕες, καὶ πας Dd παρεκαλεσε D 10. καίκρικατε C, indicatis e πιστὴν E κυρίῳ ABCDEες, θέω D εἰσελόντες D, intro euntes e

recto cursu uenimus Samothraciam (-trachiam F, -thrach. al), et sequenti die Neapolim, ¹²et inde Philippis (-ppos), quae est prima partis (parte L) Macedoniae (Mach. F al) ciuitas (-tatis), colonia. eramus autem in hac urbe diebus aliquot (aliquod pr F) consistentes (conferentes L al), ¹³die autem sabbatorum egressi sumus foras portam iuxta flumen, ubi uidebatur oratio esse, et sedentes loquebamur mulieribus quae conuenerant. (45) ¹⁴Et quaedam mulier nomine Lydia, purpuraria ciuitatis Thyatirenorum (Thyathyr.) colens deum, audiuit; cuius dominus aperuit cor intendere his quae dicebantur a Paulo. ¹⁵cum autem baptizata esset [ipsa] et domus eius, depraecata est dicens Si iudicastis (-sti pr F) me fidelem domino esse, intro

μένετε· καὶ περιβιάσατο ἡμᾶς. ¹⁶Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς τὴν προσευχήν, παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνα ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχεν τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη. ¹⁷αὕτη κατακολουθήσασα τῷ Παύλῳ καὶ ἡμῖν ἔκραζεν λέγουσα Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ἐνσπίτου εἰσίν, ⁵οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας. ¹⁸τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι εἶπεν Παραγγέλλω σοι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. ¹⁹ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι

1. μένετε (-ται E) ABDE, μινάτε Cg ἐγένετο δὲ ABCDEes Lucif 224, ἐγένετο Orig 4,389^b, contigitquae d 2. in e, ad d Lucif τὴν ABCE Orig, om Dg πυθωνα ABC Orig, phytonem d, πυθωνος DEs Lucif, phthonis e ἀπαντῆσαι ADs, υπαντησαι (-σαι B?) BCE Orig 3. quaestum e, reditum d Lucif παρεῖχε D, παρεῖχετο C αὐτῆς ABCEes Orig Lucif, add δια τουτου Dd 4. divinando de Lucif κατακολουθήσασα ACEes Orig Lucif, persecuta est d, κατακολουθουσα BD τω ACDEs, om B Orig ἡμῖν] add καὶ d et pr D ἐκραζον pr D?, clamavit Lucif 224 5. λέγουσα] add ὅτι Orig 4,389^b ἄνθρωποι ABCEes Orig, om Dd Lucif 6. καταγγέλλουσιν ἡμῖν οὐ. σ. τουτο corr C καταγγέλλουσιν ABCEs Orig, adnuntiant e, praedicant Lucif, ευαγγελιζοντε (-τες pr) D, evangelizant d ἡμῖν Ae Orig Lucif et corr C, ἡμῖν BDEs per de Lucif 7. διαπονηθεὶς (dolens) δε ABCEes, quod cum indolisset Lucif, ἐπιστρέψας δε Dd ο παυλος CDEs, παυλος AB καὶ (om Lucif) ἐπιστρέψας ABCEes Lucif 224, om Dd 7. 8. τω πνεύματι ABCDEes, in spiritu d, ad spiritum Lucif, add καὶ διαπονηθεὶς Dd 8. αὐτ Lucif παραγγέλω C ἐν A BCE, ἐν τω Ds ὀνατι C ἐξελθεῖν ABCEs, ἐνα ἐξελθης Dde Lucif 9. ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ABCEes Lucif, eadem hora exiit d, ευθεως ἐξῆλθεν D ἰδόντες (videntes) δε CEes Lucif et corr A, ἰδόντες Ad, καὶ ἰδόντες B, ως δε εἰδαν D

ite in domum meam et manete. et coegit nos. (46) ¹⁶Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam (quend. pr F) habentem spiritum pythone (pytonem F, phithónis) obuiare nobis, quae quaestum magnum praestabat dominis suis diuinando. ¹⁷haec subsecuta Paulum et nos clamabat dicens Isti homines serui dei excelsi sunt, qui adnuntiant (annunt.) uobis uiam salutis. ¹⁸hoc autem faciebat multis diebus. dolens autem Paulus et conuersus spiritui dixit Praecipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. et exiit eadem hora. ¹⁹uidentes autem domini eius quia exiit (exiuit) spes quaestus

αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπίς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν ἐλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, ²⁰καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπαν Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, ²¹καὶ καταγγέλλουσιν ἔθνη ἃ οὐκ ἔξιστιν ἡμῖν παραδέχισθαι οὐδὲ ποιεῖν Ῥωμαίοις οὖσιν. ²²καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν, καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρῆξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐκέλευον ραβδιζεῖν, ²³πολλὰς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς ἔβαλον εἰς φυλακὴν, πυραγελίαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς. ²⁴ὁ πυραγγε-

1. αὐτῆς οτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπίς τῆς ἐργασίας αὐτῶν *ABEes Lucif et corr C*, τῆς πεδισκῆς (eius puellas) οτι ἀπειστερησθαι τῆς ἐργασίας αὐτῶν ἡς (quoniam ispes et reditus eorum quam) εἶχαν δι αὐτῆς *Dd apprehensum Lucif*, apprehendentes *e*, adpraeherenderunt *d* 2. τὸν *om CD* *sileam Lucif* 224 ἐλκυσαν *ABDς*, ἤλκυσαν *C*, ἐσ-
 ραν *E*, traxerunt *d*, extraxerunt *Lucif*, duxerunt *e* in (ad *Lucif*)
 forum ad *de Lucif* 3. προσαγαγόντες (-τας *pr D*) *ABCDEes*,
 obtulentes *e*, obtulerunt *Lucif* praetoribus *d*, magistratibus *e*, *om*
Lucif εἶπαν (εἶπον *CDς*) οὗτοι οἱ ἄνθρωποι *ABCDEes*, dicen-
 tes homines *hi Lucif* 4. civitatem nostram cum sint iudaei *Lucif*
 praedicant *e Lucif*, praedicantes *d* 5. ἐθνη *a ABCEς et corr D*,
 mores quot *e*, τα ἐθνη *a pr D*, gentes quam *d*, sectam quam *Lucif*
 ἡμῖν *ABCDEes Lucif*, ἡμῶς *D* παραδέχισθαι οὐτε *D* 6. ῥω-
 μαίοις οὖσιν (ὑπαρχουσιν *D*, constitutis *e*) *ABCDEes*, cum simus
 romani *Lucif* 224 συνεπέστη (constituit *e*) ο ὄχλος *ABCEes*, con-
 surrexit universa turba *Lucif*, πολὺς ὄχλος συνεπέστησαν (superve-
 nerunt) *Dd* καὶ alterum *ABCEes Lucif*, κραζόντες τότε *Dd*
 7. περιρῆξαντες *ACDE*, περιρρ. *Bς*, discissis *de*, destitutis *Lucif*
 eorum tunicis *e*, t. eorum *Lucif*, vestimentis *d* ἐκέλευον ραβδιζεῖν
ABCDEς, iusserunt (add eos *Lucif*) virgis caedi *de Lucif* 8. et cum
 multas eis imposuissent plagas *Lucif* τε *ACDEς*, δε *Be* inpo-
 nentes *e* miserunt eos *Lucif* 224 praecipientes *e Lucif*
 9. δεσμοφυλακί *E*, custodi (optioni *d*) carceris (*om Luc*) *de Lucif*
 τηρεῖσθαι *Dd* ος *ABCEes Lucif*, ο δε *D* tale praeceptum *Lucif*

eorum, adpraeherentes Paulum et Silam (*Sileam*) perduxerunt in forum ad principes, ²⁰et offerentes eos magistratibus dixerunt *Hi* homines conturbant civitatem nostram, cum sint iudaei, ²¹et annuntiant (adn. *pr F*) morem quem non licet nobis suscipere neque facere, cum simus Romani. ²²et concurrit plebs adversus (-sum) eos, et magistratus scissis tunicis eorum iusserunt [eos *L al*] virgis caedi, ²³et cum multas plagas eis imposuissent (inp.), miserunt eos in carcerem, praecipientes custodi (-dibus *F*) ut diligenter custodiret (-rent *F*) eos; ²⁴qui cum tale (talem *pr F*) praeceptum accepisset (-ssent

λίαν τοιαύτην λαβὼν ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν καὶ τοὺς πόδας ἡσφαλίσατο αὐτῶν εἰς τὸ ξύλον. ²⁵κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνον τὸν θεόν· ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμοι. ²⁶ἄφνω δὲ σεισμός ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου· ἠνεψύχθησαν δὲ παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. ²⁷ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἰδὼν ἀνεωγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος τὴν μάχαιραν ἤμελλεν ἐαυτὸν ἀναιρεῖν, νο-

1. λαβων *ABCDE*, εἰληφώς *ς*, *accepto d*, *cum accepisset Lucif*, accipiens *e* εβυλεν *BCDEdes Lucif*, ελαβεν *A* *interiorem carcerem e*, *inam carceris d Lucif* 2. ησφαλισατο αυτων εις το ξυλον *ABC*, αυτων ησφαλισατο (*diligenter conclusit e*) εις το ξυλον *Ees*, αυτων ησφαλισατο (*-σαντο pr, conclusit*) εν τω ξυλω *Dd*, *eorum in nervo conclusit Lucif* 224. ὑπὸ ξύλον *Orig* 1,414^d κατα (*circa*) δε το μεσονυκτιον (*Orig* 1,216^c, μεσονυκτιον *E*, μεσον της νυκτος *pr D*) *ABCDEdes Cyprian* 309 *Lucif*, media autem nocte *e* 3. πανυλος (ο π. *D*) και σιλας (ο σ. *C*) προσευχομενοι υμνον (*gratias agebant Cyp*) τον θεον *ABCDEdes Cyp*, paullo et silea orantibus et hymnum canentibus deo *Lucif (Orig* 1,216^c) 4. δὲ om *Lucif* οι *ABDEes Cyp*, και οι *C Orig*, ipsi *d*, caeteri *Lucif* 224 5. 6. ηνεωχθησαν (ηνοιχθησαν *AE Orig* 1,414^d, ἀνεψύχθησάν *ς*) δε (τε *Cds*) παραχρημα (om *B*) αι θυραι πασαι *ABCDEdes*, et ostia aperta sunt *Lucif* 6. παντων *ABCDEdes*, omnia *Lucif* ανεθη *ABCEς*, ανελυθη *D*, relaxata sunt *d*, soluta sunt *e Lucif* 6. 7. εξυπνος (*experge*) δε γενομενος *ABCEes*, και (om *Lucif*) εξυπνος (*exsomnia d*) γενομενος (*factus est*) *Dd Lucif* 7. optio carceris *d* ιδων *ABCDEdes Lucif*, videns *e*, vidit *d* 7. 8. ανεωγμενας τας θυρας της φυλακης (*add και pr D*) *ABDEdes*, τας θυρας ανεωγμ. της φυλ. *C*, ostia carceris aperta *Lucif* 8. stringens *e*, exemit *Lucif* την *BD*, om *AEς* ημελλεν (*em. Dς*) εαυτον αναιρειν (ανερειν *E*, ανελειν *C*) *ABCDEdes*, ut se interficeret *Lucif*

F), misit eos in interiorem carcerem et pedes eorum strinxit in (om *F al*) ligno. ²⁵media autem nocte Paulus et Silas (Sileas) adorantes laudabant deum (ador. deum hymnum dicebant *L*): et audiebant eos qui in custodia erant. ²⁶subito uero terrae motus factus est magnus, ita ut mouerentur fundamenta carceris, et (confestim) aperta sunt statim (om *al*) ostia omnia (et st. ap. s. omn. ost.), et uniuersorum uincula soluta sunt. ²⁷expergefactus autem (*experge autem factus Guelferb.*) custos carceris et uidens apertas ianuas carceris, euagi-

μιζῶν ἐκπεφυγῆναι τοὺς δεσμίους. ²⁸ἐφώνησεν δὲ Παῦλος φωνῇ
μεγάλῃ λέγων Μηδὲν πρᾶξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γὰρ ἐσμεν
ἐνθάδε. ²⁹αἰτήσας δὲ φῶτα εἰσεπήδησεν, καὶ ἔντρομος γενόμενος
προσέειπεν τῷ Παύλῳ καὶ Σίλῃ, ³⁰καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω ἔφη
5 **Κύριοι, τί με διὰ ποιεῖν ἵνα σωθῶ;** ³¹οἱ δὲ εἶπαν Πιστευσον ἐν
τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. ³²καὶ ἐλάλη-
σαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου, σὺν πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐ-
τοῦ. ³³καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλου-

1. ἐκπεφυγῆναι *A*, effugisset *d*, fugisse *Lucif* vinctos *e* *Lucif*,
custodias *d* 1. 2. παῦλος φωνῇ μεγάλῃ (αν. μεγ. φ. B?) *B Lucif*,
cuf, φωνῇ μεγάλῃ *o* (om *C*) παῦλος *CDEes*, μεγάλη φωνῇ *o* παυ-
λος *Ad* 2. πράξης *ABCDs*, ποιήσης *E*, feceris *de et post mali*
Lucif τι κακόν *D* 2. 3. sumus in praesente *e*, hic sunt *Lucif*
3. αἰτήσας (petens) δε φῶτα (lumen) *ABCEes*, φῶτα (lumen) δε
αἰτήσας (petens) *Dd*, quo audito custos carceris petit lumen et *Lu-*
cif 224 εἰσεπήδησεν *E*, accucurrit *d* ἐντρομος γενόμενος
(υπαρχων *CD*) *ABCDEes*, tremens *Lucif* 4. προσέειπεν *ABCE*
es et corr D, add προς τοὺς ποδας *d Lucif et pr D* pauli et
sileae *Lucif* σίλα *BCD*, τῷ σίλα *AEs* προαγαγὼν *ABCEd*
Lucif, producus *e*, προηγγεν *D* εφη *ABCEes Lucif*, τοὺς λοι-
πους ἀσφαλισαμενος (custodivit) καὶ (om *corr D*) εἶπεν αυτοῖς *Dd*
5. salvus fiam *de*, salvus sim *Lucif* 224 225 εἶπαν *ABDE*, εἶπ.ν
C, εἶπον *s* 5. 6. ἐπὶ (εις *E*, in) τὸν κύριον *ABCEes et add*
nostrum Lucif 225, in domino *d*, in deum *Lucif* 224 6. ἰησοῦν *A*
B Lucif, ἰησοῦν χριστὸν *CDEes*, iesu christo *d* σωθήσῃ *ABCDs*,
σωθήσῃ *E* *o ABCDd* *Lucif* 224 225, πᾶς *o* (universa) *Ee*
7. τοῦ *om D* κυρίου *ACDEes Lucif* 224, θεῖον *B* συν *ABC*
Dd Lucif, καὶ *Ees* πασι *C* in domum *d* 8. adsumens *e*,
sumens *Lucif*, adpraehendit *d* ἐν ἐκείνῃ *ABCEd*, in ea *e*, ipsa
Lucif 224 ἐλουσεν *ABCEes Lucif et corr D*, ἐλυσεν *Dd*

nato gladio uolebat se interficere, aestimans fugisse uinctos. ²⁸clama-
uit autem (om *L*) Paulus magna uoce (u. m.) dicens Nihil feceris
tibi mali (m. t. *L*): uniuersi enim hic sumus. ²⁹petitoque lumine in-
trogressus est, et tremefactus procidit (-dens) Paulo et Silae ad pe-
des (ad pedes Paulo (Pauli *al*) et Silae (Sileae) *L al*), ³⁰et produ-
cens eos foras ait Domini, quid me oportet facere ut saluus fiam?
³¹at illi dixerunt Crede in dominum Iesum (-no Iesu *L al*), et saluus
eris tu et domus tua. ³²et locuti sunt ei uerbum domini, cum omni-
bus qui (d. c. o. q. om *F*) erant [litura quinque litterarum *F*] in domo
eius. ³³et tollens eos in illa hora noctis lauit plagas eorum, et bapti-

σεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα, ³⁴ἀναγαγὼν τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον παρεῖθην τερά-
πειζαν καὶ ἡγαλλιάσατο πανοικί πεπιστευκῶς τῷ θεῷ. ³⁵Ἡμέρας δὲ
γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδοῦχους, λέγοντες Ἀπό-
λυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. ³⁶ἀπήγγειλεν δὲ ὁ δεσμοφύλαξ
τοὺς λόγους πρὸς τὸν Παῦλον, ὅτι ἀπέσταλκαν οἱ στρατηγοὶ ἵνα
ἀπολυθῇ· νῦν οὖν ἐξελεθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ. ³⁷ὁ δὲ Παῦ-
λος ἔφη πρὸς αὐτοὺς Δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους, ἀν-
θρώπους Ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλαν εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λά-

1. ἀπο τῶν πληγῶν *ABCDEes Lucif*, plagas *d* ἐβαπτισθη αὐτος *ABCEes Lucif*, αὐτος ἐβαπτισθη *Dd* 1. 2. οἱ (*add* οικιοι *A*) αὐ-
του παντες (απαντες *B*) παραχρημα *ABCDEdes*, cum omnibus suis
Lucif 2. ἀναγαγῶν τε (δε *C*) *ABCDEes*, καὶ ἀν. τε *pr D*, et
perduxit *d*, et ducens *Lucif* οἶκον *BC Lucif*, *add* αὐτον *ADEdes*
παρεῖθην *ABCDEes Lucif* 224, καὶ παρεῖθ. *pr D*, et posuit *d*, *add*
αὐτοῖς *Ee* 3. ἡγαλλιασατο *ABEs* et corr *C*, ἡγαλλιατο *Dde*,
epulabantur *Lucif* πανοικι (-κει *AC*) *ABCs*, συν τῷ (*total* *d*, uni-
versa *Lucif*) οἶκῳ αὐτον *Dd Lucif*, om *Ee* credens *d* *Lucif*
τῷ θεῷ *ABCEes*, ἐπὶ τὸν θεόν *D*, in domino *d* *Lucif* 224
4. γενομένης *E* ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ *ABCEes*, συνηλθον οἱ
στρατηγοὶ ἐπὶ τὸ αὐτο (magistrati id ipsud) εἰς τὴν ἀγορὰν (in
foro) καὶ ἀναμνησθέντες (rememorati sunt) τὸν σεισμόν τὸν γεγο-
νοτα ἐφοβήθησαν καὶ ἀπέστειλαν (transmiserunt) *Dd* lectores *d*
λεγοντας *D* 5. ἐκείνους] haec *e* ἀπήγγειλεν δὲ (τε *E*) ὁ
δεσμοφύλαξ *ABCEes*, οὗς ἐχθες (externa die) παρελαβες καὶ εἰσελ-
θὼν ὁ δεσμοφύλαξ ἀπήγγειλεν *Dd* 6. τοὺς λόγους *BCD*, hos
sermones *d*, τοὺς λ. τούτους *AEes* ἀπεσταλκῶν *AB*, ἀπεσταλ-
κασιν *DEs*, ἀπέστειλαν *C* 7. exeuntes *de* πορεύεσθαι *ADE*,
ite *e*, ambulate *d* ἐν εἰρήνῃ *ABCEes*, om *Dd* 8. πρὸς αὐτοὺς
ABDds, om *Ee* δειραντες *ABEs*, caecos *pr e*, ἀναιτίους δει-
ραντες *Dd* 9. ὑπάρχοντας *ABDEs*, constitutos *e*, cives *d*
ἔβαλαν *BD*, ἐβαλον *AEs*

zatus est ipse et omnes (omnis domus *L al*) eius continuo, ³⁴cumque
perduxisset eos in domum suam, adposuit (*app.*) eis mensam (mensa
pr F) et laetatus est cum omni domo sua credens deo. ³⁵et cum
dies factus esset, miserunt magistratus lictores (*lect. F*), dicentes
Dimitte (Dimitte *FL*) homines illos. ³⁶nuntiauit autem custos carce-
ris uerba haec Paulo, quia miserunt magistratus, ut dimittamini: nunc
igitur exeuntes ite in pace. ³⁷Paulus autem dixit eis Caesos nos pub-
lice indemnatos homines Romanos miserunt in carcerem, et nunc

Θρη ἡμῶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γὰρ ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγα-
γέτωσαν. ³⁸ἀπήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα
ταῦτα· ἐφοβήθησαν δὲ ἀκούσαντες ὅτι Ῥωμαῖοί εἰσιν, ³⁹καὶ ἐλθόν-
τες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἡρώτων ἀπελθεῖν ἀπὸ
⁵τῆς πόλεως. ⁴⁰ἔξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν
Λυδίαν, καὶ ἰδόντες παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφούς, καὶ ἔξῃλθον.
¹Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς

1. ου γαρ ABDEς, non ita d, non e ἐλθοντες (veniant) αυτοι
ημας ABDdς, αυτοι ημας ελθοντες (venientes) Ee producant d,
eiciant e 2. απηγγειλαν ABDE, ἀνήγγειλαν ε δε ABDdeς,
τε E τοις (.. τοῖσιν D) στρατηγοῖς οἱ ραβδοῦχοι (lectores d)
ABDdς, οἱ ραβδ. τοις στρατ. Ee 3. ταυτα ABEes, add τα ρη-
θεντα προς τους στρατηγους Dd 3-5. εφοβήθησαν... πόλεως]
οἱ δὲ ἀκουσαντες (cum autem audierunt) οἱ ῥωμαῖοι εἰσιν εφοβή-
θησαν καὶ παραγενομενοι μετα φίλων πολλων εἰς τὴν φυλακὴν
παρεκαλεσαν αὐτοὺς ἐξελθεῖν εἰποντες ἡγνοησαμεν τα καθ υμῶς
(ignoramus adversum vos) οἱ εἰσιν ἀνδρες δίκαιοι καὶ ἐξαγαγοντες
(cum produxissent) παρεκαλεσαν αὐτοὺς λεγοντες ἐκ τῆς πολέως
ταυτης ἐξελθατε μὴ ποτε παλιν συνστραφωσιν ἡμῖν (convertantur
ad nos) επικραζοντες (clamantes) καθ υμῶν Dd 3. εφοβήθησαν
δε AB, καὶ εφοβήθησαν Ees audientes e venientes e 4. edu-
centes e ηρωτων Bς, ηρωτουν A, ηρωτησαν Ee απελθειν
AB, ἐξελθειν Ees απο AB, ἐκ Ee, om ε 5. ἐξελθοντες
(exeuntes) δε ABDEes, et cum exissent d ἐκ ADEes, απο B
εἰσῃλθον ABEς, ἦλθον Dde προς ABDE, ad de, εἰς ε
6. παρεκαλεσαν τους αδελφους AB, τους αδελφους παρεκαλεσαν
αυτους Ees, τους αδελφους διηγησαντο οσα ποιησιν κυριος αυτοις
(cum eis) παρακαλεσαντες (exhorti sunt) αυτους Dd ἐξῃλθαν D
7. διοδευσαντες ABDς, cum ambulassent d, διελθοντες E, trans-
euntes e αμφιπολιν καὶ τὴν (om ε) απολλωνιαν ἦλθον ABς,
απολλωνιαν καὶ τὴν αμφιπολιν ἦλθον Ee, αμφιπολιν καὶ (om corr
D) κατηλθον εἰς (καὶ εἰς corr D, om d) απολλωνίδα (apolloniam)
κακειθεν Dd εἰς ADEς, εἰς τὴν B, in e, om d

occulte (abscondite L) nos eiciunt? non ita, sed ueniant (ueniunt)
et ipsi nos eiciant (-unt). ³⁸nuntiauerunt autem magistratibus lictores
uerba haec: timueruntque audito quod Romani essent, ³⁹et uenientes
depraecati (deprec.) sunt eos, et educentes (ded. F) rogabant ut
[et L] egrederentur de (om L al) urbe (urbem L). ⁴⁰exeuntes autem
de carcere intro ierunt ad Lydiam, et uisis fratribus consolati sunt
eos, et profecti sunt. ¹cum autem perambulassent Amphipolim et

Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων. ²κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέξατο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν ³διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν χριστός, Ἰησοῦς ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. ⁴καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ⁵ἐπεισθήσαν καὶ προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων καὶ Ἑλλήνων πλῆθος πολὺ, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. ⁶ζηλώσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων ἄνδρας τινὰς πονηροὺς καὶ ὀχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν, καὶ ἐπιστάντες τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος ἐζήτουν αὐτοὺς ¹⁰

1. συναγωγή ABD, η συναγ. Ες των ἰουδαιων E κατα δε ABEes, και (om corr D) κατα Dd ιωθος AE, εισωθος pr D
2. τω παύλῳ ABEs, ο παυλος Dde και om Dd διελέξατο AB, διελεχθη DE, disputabit d, διελέγετο es 3. απο ABEs, εκ (de) Dde et confirmans d, et commendans e τὸν om D 4. εδει ABDEs, oportuit e, oportet d a mortuis de 5. χριστος (χρ. ο B, ὁ Χρ. s) ἰησους ABDds, ιησους ο χριστος Ee 6. ἐπιστήσαν ABDs, persuasum est d, ἐπιστευσαν Ee τω (om B) σίλα ABEes, τω σιλαιῳ (silae) τη διδασχ Dd 6. 7. των (de e) τε σεβομενων ABEes, πολλοι των σεβομενων (caelicolarum) Dd 7. και ADD, om BEes πληθος πολυ ABDEde, πολὺ πλῆθος s γυναικων τε ABEs, mulieres quoque e, και γυναικες Dd των πρωτων ABDEs, quaemorum d, principales e 8. ζηλωσαντες (aemulantes e) δε οι (οἱ ἀπειθοῦντες s) ιουδαιοι και προσλαβομενοι (adsumpti e) ABEes, οι δε απειθουντες ιουδαιοι συνστρεψαντες D, adsuptis vero iudaeis convertentes d 9. των αγοραιων ανδρας τινας (viros quibusdam e, τινὰς ἄνδρας s) ABEes, τινας ανδρας των αγοραιων (forenses) Dd subdoles d, nequissimos e και (απειθισαντες και E) οχλοποιησαντες ABEs, non oboedientes et turba facta e, om Dd εθορυβουσαν D, conturbant pr e 10. και επισταντες (επιστ...αντες D) ABDE, et circumstantes (adsistentes e) de, ἐπιστάντες τε s domui e, ad domum d ιασονος Bs, ιασωνος ADE αὐτοὺς] αυτον pr A

Apolloniam, uenerunt Thessalonicam (Thessallon. F), ubi erat synagoga Iudaeorum. ²secundum consuetudinem autem Paulus intro iuit ad eos, et per sabbata tria disserebat eis de scripturis (scribt. F), ³adaperiens et insinuans quia Christum oportuit pati et resurgere a mortuis, et quia hic est Christus, Iesus (est Ies. Chr.) quem ego adnuntio (ann.) uobis. ⁴et quidam ex eis crediderunt et adiuncti sunt Paulo et Silae (Sileae), et de colentibus gentilibusque multitudo magna, et mulieres nobiles non paucae. (47) ⁵Zelantes autem Iudaei adsumentesque (ass.) de uulgo uiros quosdam malos et turba facta concitauerunt ciuitatem, et adsistentes (ass.) domui Iasonis quaerebant eos

προαγαγῆν εἰς τὸν δῆμον, ἢ μὴ εὐρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον Ἰάσονα καὶ τινὰς ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεσιν, ὧς ὑποδέδικται Ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογματῶν Καίσαρος πρᾶσσουσιν, βασιλέα ἔτερον λέγοντες εἶναι Ἰησοῦν. ἑτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα, ἡκαὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν ἀπέλυσαν αὐτούς. ¹⁰οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθὺς διὰ νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς ΒέροIAN, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν ¹⁰τῶν Ἰουδαίων ἀπῆλθον. ¹¹οὗτοι δὲ ᾗσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκη, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, καθ' ἣ-

1. προαγαγεῖν ABde, προσαγαγεῖν E, εξαγαγεῖν D, ἀγαγεῖν ε in (ad d) populum de inuenientes e εσυρον ABε, ισυραν DE, traxerunt de ιασονα AB, τὸν Ἰάσονα ε, τον (om D) ιασωνα DE, ἰασωναν pr D 2. τινὰς ABDdε, τινες pr D, τινὰς ἄλλους Eε βοωντας A, βοωντες καὶ λεγοντες Dd 3. inquitauerunt d, concitant e οἱτοι ABDEεε, add εισιν d et pr D hic (hoc d) venerunt de 5. πρᾶσσουσιν (-σι A) ADE, πρᾶττουσι Bε ετερον λεγοντες ειναι Av, ετερον ειναι λεγοντες B, λεγ. ειναι ετ. Eε, λεγ. ετ. ειναι Ddε εταραξαν δε ABEεε, καὶ εταραξεν (concitauerunt) Dd 6. τον οχλον (την πολιν Eε) καὶ τους πολιταρχας ABEεε, τους πολιταρχας καὶ τον οχλον Dd ακουσαντες pr D, ακουσαντα corr D 6. 7. accipientes satis de 7. ιασονος ABε, ιασωνος DE των λοιπων ABDEdε, ac ceteris e 8. ευθως δια (add της Eε) νυκτος BDEdε, om A τε ABEε, om Dde 9. εἰς] εἰ pr D, om d 10. των ιουδαιων απηλθον (ibant d) ABDdε, εισησαν (abierunt) των ιουδαιων Eε ησαν ABDEε, essent e, sunt d ευγενεστεροι ABEdε, ευγενεις D εν τη Θεσσαλονικη D, thessalonicæ d, in thessalonicam e 11. μετα πασης προθυμιας (animatione d, voluntate e) ABDdε, μετα παρηρηιας E καθ A?DE, το καθ Bε

producere in populum, ⁶et cum non inuenissent eos, trahebant Iasonem et quosdam fratres ad principes ciuitatis, clamantes quoniam hi qui urbem (orbem F) concitant et huc uenerunt, ⁷quos suscepit Iason: et hi omnes contra decreta Caesaris faciunt, regem alium dicentes esse Iesum. ⁸concitauerunt autem plebem et principes ciuitatis audientes haec, ⁹et accepto satis (accepta satisfactione) ab Iasone et a ceteris dimiserunt eos. ¹⁰fratres uero confestim per noctem dimiserunt Paulum et Silam (Sileam) in Beroeam; qui cum aduenissent (uen.), in synagoga Iudaeorum intro ierunt. ¹¹hi (hii) autem erant nobiliores eorum qui sunt Thessalonicæ (Thesal., Thessall. F), qui susceperunt uerbum cum omni auditate, [et] cotidie (cottid.) scrutantes

μέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως. ¹²πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι. ¹³ὥς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι ὅτι καὶ ἐν τῇ Βεροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἦλθον καὶ αὐτοὶ σαλεύοντες καὶ ταράσσον- ⁵τες τοὺς ὄχλους. ¹⁴εὐθέως δὲ τότε τὸν Παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ἕως ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ὑπέμεινεν τε ὁ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκεῖ.

¹⁵Οἱ δὲ καθιστάνοντες τὸν Παῦλον ἤγαγον ἕως Ἀθηνῶν, καὶ λα-

1. exanimantes d ἔχοι ABD⁵, ἔχει E, habeant d, haberent e ουτω E πολλοὶ ABEdes, τινες D 2. μὲν οὖν ABD⁵, μὲν E, ergo d, quidem e ἐξ αὐτῶν ABEd⁵, ex his de, αὐτῶν D ἐπιστευσαν ABEd⁵, add τινες δε ηπιστησαν (credere noluerunt) Dd 2. 3. τῶν ἐλληνίδων (gentilium e) γυναικῶν τῶν εὐσχημονῶν καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι ABEd⁵, τῶν ἐλλήνων (grecorum d, ἐλληνίδων corr D) καὶ τῶν εὐσχημονῶν (et nonplacentium et) ἀνδρες καὶ γυναικες ἱκανοὶ (pleres) ἐπίστευσαν Dd 3. τῆς AB⁵, om DE 4. 5. καὶ ἐν... ἦλθον] λόγος Θεοῦ κατηγγέλη εἰς βεροίαν καὶ (om corr D) ἐπίστευσαν καὶ ἦλθον εἰς αὐτὴν (εἰς αὐτὴν om corr D) Dd 4. ἐν om e 5. καὶ ταράσσοντες (τασσόντες pr D) ABDd, om Ed⁵ 6. τοὺς ὄχλους ABDEd⁵, populos e, multitudinem d, add ου διεμιπνον (cessabant) Dd εὐθέως δε τότε τὸν ABEd⁵, statimquae d, τον μὲν οὖν D οἱ ἀδελφοὶ ἐξαπέστειλαν Dd 7. πορεύεσθαι ABEd⁵, ἀπελθεῖν D, abire d, ut iret e ἕως (ὥς ε) ἐπὶ τὴν θάλασσαν ABEd⁵, ἐπὶ τὴν θαλ. D, ad mare versus d υπεμεινεν AD, substituit d, υπεμειναν B, απειμιναν E, remanserunt e, ὑπέμεινον ε τε ο τε ABE, δὲ ὁ τε ε, δε ο Dde 9. καθιστανοντες AB, καταστανοντες D, καθιστιωντες Ed⁵, deducebant e, ducebant d ἡγαγον (perduxerunt d) ABDd, add αυτον Ed⁵ εως (add των E) αθηνων ABDEdes, add παρηλθεν (transiit) δε την Θεσσαλιαν εκωλυθη γαρ εἰς (super) αυτους κηρυξαι τον λογον Dd καὶ λαβοντες ABEd⁵, λαβοντες δε D, ut accepissent d

scripturas (scribit. F), si haec ita se haberent. ¹²et multi quidem crediderunt ex eis, et gentilium mulierum honestarum et uiri non pauci. ¹³cum autem cognouissent in Thessalonica (Thesal., Thessallon. F) Iudaei quia et Beroeae praedicatum est a Paulo uerbum dei, uenerunt et illuc (illic L) commouentes et turbantes (conturb.) multitudinem. ¹⁴statimque tunc Paulum dimiserunt fratres, ut iret (irent) usque ad (om al) mare: Silas (Sileas) autem et Timotheus remanserunt ibi. ¹⁵qui autem deducebant Paulum, perduxerunt [eum L al]

βόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα
 ἔλθωσιν πρὸς αὐτόν, ἐξήρισαν. ¹⁶ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου
 αὐτοῦ τοῦ Παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεω-
 ρούντος κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν. ¹⁷διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ
 συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σειβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ
 κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας. ¹⁸τινὲς δὲ καὶ
 τῶν Ἐπικουρείων καὶ στοϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ. καὶ
 τινες ἔλεγον Τί ἄν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δὲ Ξένων
 δαιμονίων δοκῇ καταγγελλεὺς εἶναι, ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνά-
¹⁹στασιν ἐνηγγέλizeτο αὐτοῖς, ¹⁹ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἄρειον

1. ἐντολὴν AB⁵, add παρα παυλου Dd, add απ αυτου Ee τιμο-
 θεον AD⁵, τον τιμ. BE ινα (at e) ως ταχιστα (celeriter d) AB
 Ed⁵, όπως εν ταχει D 2. exierunt e, proficiscebantur d vero
 athenis d, cum autem athenis e 2. 3. ἐκδεχομένου (-νους pr A)
 αυτους (αυτου pr D) του παυλου ABDE⁵, expectaret eos paulus e,
 expectante eo paulum d 3. παρωξυνε pr D θεωρωνντος ABE⁵,
 θεωρωνντι Dd⁵ 4. circa simulacrum esse e, simulacris esse d
 ergo d, igitur e 5. συναγωγῇ pr D 5. 6. ἐν (τοῖς ἐν D) τῇ
 αγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς (diem hi qui e) παρατυγα-
 νοντας (παρατυχοντας pr D) ABDE⁵, his qui forte aderant et hiis
 qui in foro per omnem diem d 6. καὶ ABDD, om Ee⁵ 7. καὶ A
 BE, καὶ των D⁵ στοϊκῶν ADE, στωικῶν B⁵, istoicorum e
 συνελαβον pr D, conferebant (dissebant e) cum de 8. ἀν θέλοι
 (θέλη D) ABDE⁵, nunc vellit d, vult e spermologus d, semina-
 tor e illi autem e, alii d, οἶδεν pr D 9. καταγγελλεὺς BD⁵,
 καταγγελλεὺς E, καταγγελλεὺς A 9. 10. ὅτι τὸν . . . αὐτοῖς om Dd
 10. ἐνηγγελλizeτο αυτοῖς (om B) ABE⁵, αὐτοῖς ἐνηγγ. e ἐπιλα-
 βομενοι (ἐπιλαμενοι pr E) τε (δε B) αυτου ABE⁵, adprehensum
 eum e, μετα δε ημερας τινας ἐπιλαβομενοι αυτου ηγαγον αυτον D,
 post dies aliquos adpræhensumque eum adduxerunt d ad de
 τὸν om D αρειον ADE

usque Athenas (-nis), et accepto mandato ab eo ad Silam (Sileam)
 et Timotheum, ut quam celeriter uenirent ad illum, profecti sunt.
¹⁶Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus eius
 in ipso, uidens idolatriæ deditam ciuitatem. ¹⁷disputabat igitur
 in synagoga cum Iudæis et colentibus, et in foro per omnes dies ad
 eos qui aderant (audierant F al): ¹⁸quidam autem Epicurei et stoici
 philosophi disserebant cum eo. et quidam dicebant (-bat) Quid uult
 seminiuerbius (seminator uerborum F al) hic dicere? alii uero Nouo-
 rum daemoniorum uidetur annuntiator (adn. F) esse; quia Iesum et
 resurrectionem annuntiabat (adn. F) eis: ¹⁹et adpræhensum (appreh.)

πάγον ἤγαγον, λέγοντες Δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ὑπὸ
σοῦ λαλουμένη διδασκί; ²⁰ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς
ἀκοὰς ἡμῶν· βουλόμεθα οὖν γνῶναι τίνα θέλει ταῦτα εἶναι. ²¹Ἀθη-
ναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον ἠδὲ καί-
ρουν ἢ λέγειν τι ἢ ἀκούειν τι καινότερον. ²²σταθεὶς δὲ Παῦλος ἐν
μέσῳ τοῦ Ἀρείου πάγου ἔφη Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὥς
δαισινδομονιστέρους ὑμῶς θεωρῶ. ²³διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεω-
ρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν εὔρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο Ἄγνω-
στω Θεῷ. ὃ οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτο ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

1. ἤγαγον BEς, ἦγον A, trahebant e, πυνθανομενοι (cogitantes) και
Dd quae est nova e, que est novitas d υπο BDD, η υπο A
Ees 2. λαλουμένη ABς, loquitur e, λεγομένη E, καταγγελλομένη
D, narratio d doctrinae d ξενίζοντα D, nova de εισφερεις
ABς, ρηματι εισφερεις Ee, φερεις ρηματι D, adferens interlocu-
tiones d 2. 3. εις τας ακοας ημων ABDEς, insinuas nostras e,
adversus nostras d 3. τινα θελει AB, τι αν θελοι DEς, quid
velint e, quid nunc sibi vellint d ταυτα ABDdς, om Ee 4. οι
επιδημουντες (add εις αυτους D) ξενοι ABDEς, peregrini ospites e,
qui advene erant hospitii d in (ad d) nihil de ηυκαιρουν
ABD, ηυκαιρουν E, ευκαιρουν ς 5. η ακουειν τι AB, η ακουειν
Dd, και ακουειν Ees novius d, novum e cum stetisset d,
stans e παυλος AB, ο παυλος DEς 5. 6. εμμεσω AE. in medio
ariopago e 6. εφη ABDdς, ειπεν Ee 6. 7. ως δαισινδομονιστε-
ρους (δισ. AE) ABDEς, quasi (om d) superstitiosos de 7. θεωρω
E, video esse d perambulans e, circumambulans d αναθεωρων
ABEς, circumspiciens e, perspiciens d, διυστορων D 8. culturas
vestras e, ea quae colitis d ηυρον E και ABDEς, etiam et d,
om Orig 4,167^a in qua d, super quam e επεγγραπτο ABEς,
εγέγραπτο Orig, scriptum erat d, η γεγραμμενον D, scribturn e
9. ο ADd Orig, ον B?Ees et pr corr A ευσεβεται E τουτο
ABDd Orig, τουτον Ees et pr corr A

eum ad Ariopagum (Areop.) duxerunt, dicentes Possumus scire quae
est haec noua quae a te dicitur doctrina? ²⁰noua enim quaedam in-
fers auribus nostris: uolumus ergo scire quidnam uelint haec esse.
²¹Athenienses autem (enim L) omnes et aduenae hospites ad nihil
aliud uacabant (uoc, pr F) nisi aut dicere aut audire aliquid noui.
(48) ²²Stans autem Paulus in medio Ariopagi ait Viri Athenienses,
per omnia quasi superstitiosiores (-tiosos F al) uos uideo: ²³prae-
teriens enim et uidens simulacra uestra inueni et (om pr L) aram
in qua scriptum (scribt. F) erat Ignoto deo. quod ergo ignorantes
colitis, hoc ego adnuntio (ann.) uobis. ²⁴deus qui fecit mundum et

24^ο Θεός ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχων κύριος οὐκ ἐν χειροποιήτοις τοῖς κατοικεῖ, 25 οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρωπίνων θεραπεύεται προσδιόμενος τινος, αὐτὸς ὁὗτος πᾶσι ζῶν καὶ πνοήν καὶ τὰ πάντα, 26 ἐποίησεν 27 τε ἐξ ἑνὸς παν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ παντὸς προσώπου τῆς γῆς, ὁρίσας τοὺς τεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν, 27 ζῆν ἐν Θεῷ, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν ἢ εὗροιεν, καὶ γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα.

1. τα ABDD 197 Hilar 416, καὶ τα E 2. οὐρανοὶ καὶ γῆς ὑπαρχῶν (cum sit e) κυριος ABEEς, ουρ. καὶ γῆς κυριος ὑπαρχῶν Dς Iren, cum sit caeli et terrae dominus (add qui est d) d Hilar
2. 3. κατοικοὶ οὐδε pr D 3. ὑπὸ om dv ἀνθρωπίνων ABDde Iren, ἀνθρωπῶν Eς curatur de, tractatur Iren 3. 4. προσδιόμενος τινος (om D) ABDEς, tamquam egeat cuiusdam (om d) de, tamquam alicuius indigens Iren 4. αὐτοὺς διδούς πᾶσι (πᾶσιν E) ABEEς, cum ipse omnibus dederit Iren, quod ipse dederit omnibus d, οτι οὗτος ὁ δούς πᾶσι D ζῶν pr corr A, ζῶν pr A καὶ τα (καὶ E, κατὰ αἴ καὶ τα B?) πάντα ABDEdeς, et omnia fecerit Iren 4. 5. ἐποίησεν τε ABς, qui fecit Iren, ἐποίησεν DEde 5. τινος AB, add αἵματος DEdeς Iren ἀνθρώπου D παντὸς προσώπου ABD, παν (add τὸ ε) προσώπου Eς, omnem (universam e) faciem de, faciem totius Iren 197 6. cum definisset d, praeficiens e Iren πρὸς τεταγμένους ABE et corr D, imperata de, προτετ. Dς, om Iren καὶ τὰς ὁροθεσίας ABEEς et corr D, κατὰ ὁροθεσίαν D Iren 7. ζητεῖν ABEEς Iren, μαλίστα ζητεῖν D τὸν Θεον AB, τὸν κυριον EEς, το (quod) Θειον ἐστὶν Dd, illud quod est divinum Iren si forte de, si quo modo Iren ψηλαφήσειαν (-σίαν A) ABς, ψηλαφήσειαν E, tractarent e, tractent d, tractare possint Iren 197, ψηλαφήσαις αν D αὐτὸν ABEEς et corr D, αὐτὸ Dd Iren 8. ἡ AD Iren, καὶ BEς, om d εὗροιεν ABς, εὗροιεν E, invenirent e, inveniant d, invenire Iren, εὗροιεάν (εὗροις αν pr?) D καὶ γε BD, καὶ τε pr D, καίτοι AE, καὶ τοι γε ε, quamvis etiam Iren, et (om d) quidem de non longe a nobis manentem quaerimus deum Hilar 355 μακρὰν ABEEς, add ον (sit) D Iren ἀπο ABς, ἀφ DE ἡμῶν] sic pr corr A, ἐμῶν pr A ὑπαρχον-

omnia quae in eo sunt, hic caeli et terrae cum sit dominus, non in manu factis templis (templi F) inhabitat (hab.), 25 nec manibus humanis colitur indigens [in F] aliquo, cum ipse det omnibus uitam et inspirationem et omnia, 26 fecitque ex uno omne (homine) genus hominum inhabitare super universam faciem terrae, definiens statuta tempora et terminos habitationis (-ones F ul) eorum, 27 quaerere deum, si forte adtractent (adtreect., tract.) eum aut inueniant (-ent),

²⁸ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, ὥς καὶ τινες τῶν καθ' ἡμῶς ποιητῶν εἰρήκασιν Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. ²⁹γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ οὐκ ὀφειλόμεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὁμοιον. ³⁰τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις, πάντας πανταχοῦ μετανοεῖν, ³¹καθότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν

χροντα ABz, ὑπαρχοντος E, constituto e, om Dd Iren 1. ἐν αὐτῷ (αὐτῇ D) γὰρ ABDEdes Orig 3,350^c 301^f 1,505^a Iren Hilar 355, quia in ipso Hilar 487 570 831 ἐσμέν ABEes Orig Iren Hilar, add το καθ' ἡμεραν in diurnum Dd ὡς (ὡσπερ D) καὶ ABDEes Orig 4,167^a, sicut d, et quem admodum Iren 197 1. 2. τινες τῶν καθ' ὑμᾶς (quidam vestrum e) ποιητῶν ABEes Orig, quidam secundum vos Iren, τῶν καθ' ὑμᾶς τινες Dd 2. τοῦ ABEz, αὐτοῦ corr E, ipsius e Hil 203, τοῦτου Dd Iren γὰρ καὶ om Hilar γένος] γος pr D 3. constituti e, cum simus d Iren debemus de, oportet nos Iren 3-5. χρυσῷ... ὁμοιον] id quod est divinum esse simile auro vel argento vel lapidi Iren 3. νομίζειν] add οὕτε d et pr D χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ BDz, χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ AE 4. λίθῳ χαράγματι ABDEdes, lapideae culpturae e καὶ ABEdes, ἡ D cupiditatis d, cogitationis e ἀνθρώπου ABDEs, ἀνθρώπων E, humanae d divinum e, quod divinum est d 5. τοὺς μὲν οὖν χρόνους ABDz, itaque temporibus d, tempora ergo Iren 197, καὶ τοὺς χρόνους μὲν οὖν (quidem) Ee τῆς ἀγνοίας ABD Ees Iren, ignorantiae huius d ὑπεριδὼν ABEz, παριδὼν D, despiciens de Iren 6. nunc e Iren, iam nunc d παραγγέλλει ADEs, adnuntiat de, ἀπαγγέλλει B, praecepit Iren παντας ABEs, πᾶσι z, ἵνα πάντες Dd, om Iren μετανοεῖν ABDEes, paenitentiam agant d, paeniteri in ipsum Iren 197 7. καθότι ABDE, eo quod e, διότι z, quoniam d Iren ἔστησαν D ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν ABEes, κρίναι Dd, iudicari Iren

quamvis non longe sit ab uno quoque nostrum. ²⁸in ipso enim vivimus et movemur et sumus; sicut et quidam uestrum poetarum dixerunt Ipsius enim et genus sumus. ²⁹genus ergo (enim) cum simus (sumus F al) dei, non (om al) debemus aestimare auro aut argento aut lapidi (lapide al, lapidibus F al), sculpturae artis et cogitationis (-nes) hominis, diuinum esse simile. ³⁰et tempora quidem huius ignorantiae despiciens deus nunc adnuntiat (ann.) hominibus ut omnes ubique paenitentiam agant, ³¹eo (et) quod statuit diem in qua iudi-

δικαιοσύνη, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὤρισεν πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστή-
 σας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.» ³²ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν οἱ μὲν
 ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον Ἀκουσόμεθά σου περὶ τούτου καὶ πάλιν.
³³οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. ³⁴τινὲς δὲ ἄνδρες κολ-
 ληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης καὶ
 γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς. ¹Μετὰ ταῦτα χω-
 ρισθεὶς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἦλθεν εἰς Κόρινθον, ²καὶ εὗρών τινα Ἰου-
 δαῖον ὀνόματι Ἀκύλαν, Ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα
 ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ Πρίσκιλλαν γυναικα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατετα-
¹⁰χῆναι Κλαύδιον χωρῖσθαι πάντας τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῆς Ῥώμης,

1. ἐν om D ἀνδρὶ ABEEς, add ἡσθου Dd Iren ω ABDEες,
 cuius d, in quo Iren ορισεν E παρασχων (praestans e) AB
 EEς, παρεσχεν exhibere Dd, om Iren πᾶσιν om Iren suscitans
 e, excitans Iren, resuscitavit d 2. a mortuis de Iren 197 audien-
 tes d, audissen e aliqui d, quidam quidem e 3. quidam (alii
 d) vero de ειπον ADς, ειπαν BE audimus d περι τουτου
 και παλιν AB, περι τουτου παλιν Dd, περι τουτου παλιν και Eς,
 πάλιν περι τούτου. ³³Καὶ ε 4. κολληθέντες ABEEς, adhaerentes e,
 cum esitassent d, εκολληθησαν D 5. αρεοπαγιτης B, τις αρεο-
 παγιτης Dd, ο αρεοπαγιτης AEς, ariopagita e, add ευσχημων com-
 placens Dd 5. 6. και γυνη (add τιμια Ee) ονοματι δαμαρις AB
 EEς, om Dd 6. μετα (add δε EEς) ταυτα χωρισθεις (egressus
 e) B et add ο παυλος AEες, αναχωρησας (regressus) δε Dd
 7. ex ABEEς, απο Dde inveniens e, cum invenissent d 8. pon-
 tium d γενι E, nomine d εληλυθα pr D, venisse d 9. δια
 το ABDς, δια δε το E, eo quod d, et quod autem e διατεταξε-
 ναι ABς, τεταχεναι DE, praecepisset de 10. κλαυδιον ADEς,
 κλαυδιος de et pr D, om B τους om D απο ABDEες, εκ δε
 της ρωμης ABDEες, urbem d, add οι κε (et) κατωκησαν (-σεν pr,
 demorati sunt) εις την αχαϊαν Dd

caturus est (om F) orbem in aequitate, in uiro in quo statuit, fidem
 praebens omnibus suscitans eum a mortuis. ³²cum audissent autem
 resurrectionem mortuorum, quidam quidem inridebant, quidam uero
 dixerunt Audiemus te de hoc iterum. ³³sic (si) Paulus exiuit de me-
 dio eorum. (49) ³⁴Quidam uero uiri adhaerentes ei (et) crediderunt;
 in quibus et Dionysius Ariopagita et mulier nomine Damaris et alii
 cum eis. ¹post haec egressus ab Athenis uenit Corinthum, ²et inue-
 niens quendam Iudaeum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nu-
 per uenerat ab Italia, et Priscillam uxorem eius, eo quod praecepis-
 set (praecip.) Claudius discedere omnes Iudaeos [a L al] Roma,

προσῆλθιν αὐτοῖς, ³καὶ διὰ τὸ ὁμότεχον εἶναι ἔμεινεν παρ' αὐτοῖς καὶ ἡργάζετο (ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τῇ τέχνῃ), ⁴διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθ' ἐν τε Ἰουδαίους καὶ Ἑλληνας.

⁵Ὡς δὲ κατηλθὼν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὁ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, συνείχετο τῷ λόγῳ ὁ Παῦλος, διαμαρτυρόμενος τοῖς Ἰουδαίοις εἶναι τὸν χριστὸν Ἰησοῦν. ὁ ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλυσσόμενων ἐκτιναζόμενος τὰ ἱμάτια εἶπεν πρὸς αὐτούς· Τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. ⁷καὶ μεταβὰς ἐκείθεν εἰσῆλθεν εἰς οἰκίαν

1. αὐτοῖς *ABEε* et corr *D*, ad eos *d*, eos *e*, αὐτῶ *pr D*, add ο *παν-
λος Dd* το ὁμοτεχον ειναι *ABEε* et om ειναι *D*, artificium *d*
εμεινεν *ABDdeε*, εμεινεν *E* παρ αὐτοῖς *ABEε*, πρὸς αὐτοὺς *D*,
apud eos *de* 2. ἡργαζετο *ADE*, εἰργάζετο *ε*, operabatur *de*, εἰργα-
ζοντο *B* ἦσαν... τέχνη *om Dd* σκηνοποιοι τη τεχνῇ (τὴν
τέχνην *ε*) *ABEε*, scenofactoriae artis *e* 2. 3. διελέγετο δε ἐν τη
συναγωγῇ *ABEε*, εἰσπορευόμενος (ingressus) δε εἰς τὴν συναγω-
γην *Dd* 3. ἐπειθεν τε (autem *e*) ἰουδαίους *ABEε*, διελέγετο καὶ
ἐντιθεῖς (interponens) τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ καὶ (*om corr. D*)
ἐπειθεν δε (*om d*) οὐ μόνον (solos) ἰουδαίους ἀλλὰ *Dd* 4. ὡς δε
κατηλθὼν (advenerunt *d*, venerunt *e*) *ABEdeε*, παρεγενοντο δε *D*
in macedonia *d* ο τε (τοτε *pr D*) σίλας *ABDEε*, silas *d*
ὁ *om D* 5. urguebatur *e*, instabant *d* λόγῳ *ABDEde*, πνεύ-
ματι *ε* διαμαρτυρουμένοις *pr D*, testificabatur *d* τοῖς ἰουδαίοις
om A 6. εἶναι *ABDd*, *om Eε* ἰησοῦν *ABEε*, κυρίον ἰησοῦν
πολλοὺν δε (*que*) λόγου γεινομένου (facto) καὶ γραφῶν διερχομένων
(disputantibus) *Dd* ἀντιτασσομένων *ABDEdeε*, ἐτι τασσ. *pr D*
7. excutens *de* τὰ ἱμάτια *ABEε*, ο *πανλος* τὰ ἱμάτια αὐτοῦ
Dd πρὸς αὐτοὺς *ABDdeε*, αὐτοῖς *E* 8. ἀπο τοῦ *ABEε*, ex
hoc *e*, ἀφ' ὑμῶν *Dd* 9. πορεύομαι *Dd* καὶ *om D* cum re-
cessisset *d*, miserans *e* ἐκείθεν *ABEε*, ἀπο τοῦ ἀκνῶ *Dd*
εἰσῆλθεν *ADd*, ἦλθεν *BEε* οἰκίαν *ABEε*, τὸν οἶκον *D*

[et *F al*] accessit ad eos, ³et quia eiusdem erat artis, manebat apud eos et operabatur: erant (erat) autem (*e. a. om F al*) scenofactoriae (scenae factoriae *L*) artis. ⁴[et disputabat in synagoga per omne sab-
batum, suadebatque Iudaeos et Graecos. *L*] ⁵cum venissent autem de (*a L*) Macedonia (Mached. *F al*) Silas (Sileas) et Timotheus, ins-
tabat uerbo Paulus, testificans Iudaeis esse (*om al*) Christum Iesum
(Ies. Chr. *F*). ⁶contra dicentibus autem *eis (om F)* et blasphemanti-
bus excutens uestimenta [*sua om F al*] dixit ad eos Sanguis uester
super caput uestrum: mundus ego ex hoc ad gentes uadam. ⁷et mi-

τινὸς ὀνόματι Ἰούστου σεβομένου τὸν θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. ⁸Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυναγωγὸς ἐπίστευσεν τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο. ⁹εἶπεν δὲ ὁ κύριος ἐν νυκτὶ ⁵δι' ὀράματος τῷ Παύλῳ Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπήσης, ¹⁰διότι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεται σοὶ τοῦ κακῶσαι σε, διότι λαὸς ἔστι μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ¹¹ἐκάθισιν δὲ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ¹²Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπάτου ὄντος τῆς Ἀχαΐας κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, ¹³λέγοντες ὅτι παρὰ τὸν νόμον ἀναπείθει οὗτος τοὺς ἀνθρώπους

1. ονοματι *ABEde*, ενοματος *D*, add τιτιον *B*, add τιτον *Ee*
 συνομοροῦσα *BE*, συνομοροῦσα *AD* 2. κρισπος (*sic corr A*)
 δε ο αρχισυναγωγος *ABE*, ο δε αρχισυναγωγος κρισπος *Dd*
 3. τω κυριω *ABE*, εις τον κυριον *D*, in domino *d* 4. crediderunt *e*
 εβαπτίζοντο *ABE*, add πιστευοντες τω (in) θεω δια του ονοματος του κυριου ημων ιησου χριστου *Dd* ὁ *om D* ἐν νυκτι *B*, anle τω παυλω *Ees*, post παυλω *Dd*, *om A* 5. δι οραματος *BDE*, εν οραματι *A* σιωσης *pr D*, taceas *e*, tacueris *d*
 6. quoniam *d*, oportet quod *e* apponetur *e*, adgreditur *d* σοι *AB*, te *d*, *om DE* 7. populus *d*, porus *e* εστι *AD*, εστιν *E*
 εκαθισεν δε (τε *E*) *ABE*, και εκαθισεν εν κορινθω *Dd* 8. εν αυτοις *ABE*, penes ipsos *d*, αυτους *D* verbum *d*, berbum *e*
 9. δε *ABE*, τε *Dd* ανθυπατου οντος *ABD*, ανθυπατενοντος *E*
E insurrexerunt *e*, inruerunt *d* 9. 10. ομοθυμαδον (*unanimis e*)
 οι ιουδαιοι *ADE*, οι ιουδαιοι ομοθυμαδον *B* 10. τω παυλω και *ABE*, συνλαλησαντες τας χειρας (*imponentes manum*) *Dd*
 11. λεγοντες *ABE*, καταβαλονται και λεγοντες *Dd* αναπειθει οντος *AB*, οντος αναπειθει (*suadet e*) *DE*

grans inde intravit in domum cuiusdam, nomine Titi Iusti, colentis deum, cuius domus erat coniuncta synagogae. ⁸Crispus autem archisynagogus (-sin.) credidit domino cum omni domo sua, et multi Corinthiorum audientes credebant et baptizabantur. ⁹dixit autem dominus nocte per visionem Paulo Noli timere, sed loquere et ne taceas, ¹⁰propter quod ego sum tecum, et nemo adponetur (app.) tibi ut noceat te, quoniam populus est mihi multus (mult. m. e.) in hac ciuitate. ¹¹sedit autem annum et sex menses docens apud eos (in eis *L*) uerbum dei. (50) ¹²Gallione autem proconsule Achaiae insurrexerunt uno (uni) animo Iudaei in Paulum et adduxerunt eum ad tribunal, ¹³dicentes quia contra legem hic persuadet (suadet *F al*) ho-

σέβεισθαι τὸν θεόν. ¹⁴μέλλοντος δὲ τοῦ Παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα
εἶπεν ὁ Γαλλίων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους Εἰ μὲν ἦν ἡδίκημά τι ἢ
ῥαδιούργημα πονηρόν, ὡς Ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἀντισχόμεν ὑμῶν.
¹⁵ἂν δὲ ζητήματά ἐστιν περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ
καθ' ὑμᾶς, ᾗτεσθε αὐτοί· κριτὴς ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. ⁵
¹⁶καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. ¹⁷ἐπιλαβόμενοι δὲ πάν-
τες Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔτυπον ἐμπροσθεν τοῦ βήμα-
τος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίῳι ἐμίλει. ¹⁸Ὁ δὲ Παῦλος ἔτι
προσμείνας ἡμέρας ἱκανάς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποτιξάμενος ἐξέπλει
εἰς τὴν Συρίαν, καὶ σὺν αὐτῇ Πρίσκιλλᾳ καὶ Ἀκύλᾳ, κειράμενος ¹⁰

2. εἰ BDEdes, η A μὲν ABDE, quidem de, μὲν οὖν ε ἦν]
ἦν A τι om d 3. fallacia pessima e, falsum subdolum d
ω ABEdes, ω ἀνδρὶς Dd cum ratione d, rationaliter e an
αντισχόμεν B, αντισχομην A, αν ηντισχομην DEs, sustinerem e, forsi-
tam paterer d 4. ζητηματα ABE et corr D, ζητημα Ddes
ἔστιν ABEdes, ἔχετε D ομάτων pr E legem d, legis e
4. 5. του καθ υμας ABDdς, vestrae e, του καθυς E 5. οψεσθαι
AB, videritis de κριτης ABDd, add γαρ Ees horum ego d
βουλομε AE, θελω D 6. απηλασεν ABEdes et corr D, abegit e,
abiecit d, απαιλυσιν pr D απολαβομενοι pr D δε ABDEdes,
eum d παντες AB, add οι ελληνες DEdes 7. σωσθενην AB
Edes et corr D, μετα σωσθενην pr D, cum sosthenen d archi-
synagogum d, principes synagogae e ενπροσθεν D 8. και
ευδαν τουτων τω γαλλιωι εμελεν (εμελλεν E, curae erat e) ABEdes
et D in libro, τοτε γαλλιον D, tunc gallio finge-
bat eum non videre d 9. προσμεινας ABDς, επμινας E multos
e, plurimos d valefaciens e, valefecit d εξεπλει ABEdes, εξεπλεν-
σεν e et corr E, επλευσιν Dd 10. τονσο d, qui sibi to e

minibus colere deum. ¹⁴incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gal-
lio ad Iudaeos Si quidem esset iniquum aliquid aut facinus pessi-
mum, o uiri Iudaei, recte uos sustinerem (-re pr F): ¹⁵si uero
quaestiones sunt de uerbo et nominibus et (om F) legis (leges)
uestrae, uos ipsi uideritis: iudex ego horum nolo esse. ¹⁶et minavit
(et eminauit L al) eos a tribunali. ¹⁷adpraelendentes autem omnes
Sosthenen (Sostemen F, Sostenem al) principem synagogae percu-
tiebant [eum L] ante tribunal, et nihil eorum Gallioni curae (cura)
erat. ¹⁸Paulus uero cum adhuc sustinuisset dies multos, fratribus
male faciens nauigauit [in] Syriam, et cum eo Priscilla et Aquila, qui
sibi totonderat (-derunt L) in Cenchris (Cenchris Fa) caput: habebat

ἐν Κεγχρειαῖς τὴν κεφαλὴν· εἶχεν γὰρ εὐχὴν. ¹⁹κατήντησαν δὲ εἰς Ἐφεσον· κακέινους κατέλειπεν ἐκεῖ, αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν διελέξατο τοῖς Ἰουδαίοις, ²⁰ἑρωτῶντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μῆναι οὐκ ἐπένευσεν, ²¹ἀλλὰ ἀποταξάμενος καὶ εἰπὼν Πά-
⁶λιν ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς τοῦ Θεοῦ θέλοντος, ἀνήχθη ἀπὸ τῆς Ἐφέσου, ²²καὶ κατελθὼν εἰς Καισάρειαν ἀναβὰς καὶ ἀσπασόμενος τὴν ἐκκλησίαν κατέβη εἰς Ἀντιόχειαν, ²³καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ ἐξῆλθεν, διερχόμενος καθεξῆς τὴν Γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν, στηριζὼν πάντας τοὺς μαθητάς.

¹⁰ ²⁴Ἰουδαῖος δὲ τις Ἀπολλῶς ὀνόματι, Ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει,

1. ἐν κεγχρειαις τὴν κεφαλὴν AB, τὴν κεφαλὴν (capito e) ἐν κεγ-
 χραις DEdes προσευχὴν pr D, orationem d κατήντησαν AB
 Ed, venerunt e, καταντήσας D, Κατήντησε s autem in e, om d
 2. κακέινους ABs, καὶ ἐκείνους E, et illos e, καὶ τῷ ἐπιόντι (se-
 quenti) σαββατῷ ἐκείνους Dd reliquerunt d ἐκεῖ ABDE,
 αὐτοῦ s 3. διελέξατο AB, διελεχθῇ Es, διελεγετο Dde ἑρω-
 τῶν E δε ABEes et corr D, τε Dd αὐτὸν corr D 3. 4. ἐπὶ
 πλείονα (πλὴν D) χρόνον ABDEs, longiore (ampliore e) tempore de
 4. μῆναι AB, add παρ (cum d) αὐτοῖς DEdes ἀλλὰ ABDE,
 Ἄλλ' s ἀποταξάμενος ABDE, cum salutasset d, valefaciens e,
 ἀπειτῶσατο s, add αὐτοῖς (eos d) Edes καὶ ABDEde, om s
 dicens e, dixit d πύλιν ABEe, δεῖ με (δε pr D) πυντῶς
 τὴν εορτὴν ἡμέραν (τὴν s) ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱεροσόλυμα (add
 πάλιν δὲ s) Ds, oportet me sollemnem diem advenientem facere
 hierosolymis iter et d 5. ἀνακάμψω ABEes et corr D, reverti d,
 ἀνα....ω pr D ἀνηχθῇ ABD, καὶ ἀνηχθῇ (profectus est e) Ees,
 redie d ἀπο τοῦ pr D 6. descendens in caesarea e, descen-
 dit caesaream d καὶ ἀναβὰς Dd 7. faciens e 8. pexivit d,
 profectus est e κατέβης pr D galatiam d 9. στηριζὼν AB,
 ἐπιστηριζὼν Es, confirmans de, καὶ ἐπιστηριζὼν D 10. ἀπολλῶς
 (apollo e) ὀνοματι ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει ABEes, ὀνοματι ἀπολλῶ-
 νιος γένει ἀλεξανδρεὺς Dd

(-bant L al et pr F) enim uotum: ¹⁹deuenitque Ephesum, et illos ibi reliquit. ipse uero ingressus synagogam disputabat (-uit L) cum Iudaeis, ²⁰rogantibus autem eis ut ampliore (-ori) tempore maneret non consensus, ²¹sed uale faciens et dicens Iterum reuertar ad uos deo uolente, profectus est ab Epheso, ²²et descendens Caesaream ascendit, et salutauit ecclesiam et descendit Antiochiam, ²³et facto ibi aliquanto tempore profectus est, perambulans ex ordine (-nem pr F) Galaticam (Galatiam) regionem et Phrygiam (Phyg. pr F, Frig. al), confirmans omnes discipulos. (51) ²⁴Iudaeus autem quidam

ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς Ἐφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. ²⁵οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζῶν τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα Ἰωάννου, ²⁶οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας προσελάβοντο αὐτὸν καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ. ²⁷βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, προτρέψαμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὃς παραγινόμενος συνεβύλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσιν διὰ τῆς χάριτος. ²⁸εὐτόνως γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ 10

1. venit in e, devenit d 2. οὗτος ABEdes, ος D τὴν ὁδὸν ABEdes, ἐν τῇ πατρίδι τον λογον Dd τοῦ om B 3. ἐλάλει ABEdes, ἐλάλει δε B, ἀπελάλει eloquebatur Dd τὰ om d τοῦ om D ἰησου ABDEde, Κυρίου ε 4. ἰωανου D οὗτος τε (ergo e) ABEdes, adque hic d, οὗτος corr D, ἦτος pr D παρρησιάζεσθαι D 5. τῇ om pr D ἀκουσαντες (audientes e) δε AB Edes et corr D, καὶ ἀκουσαντες Dd πρίσκιλλα καὶ ἀκύλας ABEdes, α. κ. πρ. Ddς 6. ἐξέθεντο ABEdes, ἐξέθεντο D 6. 7. ὁδὸν του Θεου (κυρίου Ee) ABEdes, τοῦ Θεοῦ ὁδὸν ε, ὁδὸν Dd 7-10. βουλομένου... χάριτος] ἐν δε τῇ ἐφισω (in aephesum autem) ἐπιδημουντες (exeuntes) τινες κορινθιοι καὶ ἀκουσαντες (audierunt) αὐτον παρεκαλουν (hortantes) διελθεῖν συν αὐτοῖς εἰς τὴν πατρίδα (in patria) αὐτων συγκατανευσαντος (redeunte) δε αὐτον οἱ ἐφισιοι ἔγραψαν τοῖς ἐν κορινθῳ μαθηταῖς ὡπως (quomodo) ἀποδείξωνται τον (hunc) ἀνδρα ὅς ἐπιδημησας (qui cum exhibit) εἰς τὴν ἀχαϊαν πολυν (πολυ corr) συνεβαλλετο (contulit) ἐν ταῖς ἐκκλησιαῖς (in ecclesias) Dd 7. διελθεῖν ABς, post ἀχαϊαν Ee 9. συνεβαλλετο BEς, profuit e, συνεβαλλετο A credentibus e 10. iudaeos d, cum iudaeis e διακατηλέγχετο BDς, διακατηλέγγετο A, κατηλέγγετο E, convincebat de δημοσίᾳ ABς, add καὶ κατ οἶκον (in domo) Ee, add διαλεγόμενος (disputante) καὶ Dd

Apollo nomine, Alexandrinus natione, uir eloquens, deuenit Ephesum, potens in scripturis (scribt. F). ²⁵hic erat edoctus uiam domini, et feruens spiritu loquebatur et docebat diligenter ea quae sunt [in F] Iesu, sciens tantum baptisma (-mum) Iohannis. ²⁶hic ergo coepit fiducialiter agere in synagoga. quem cum audissent Priscilla et Aquila, assumpserunt (adsums. F) eum et diligentius exposuerunt ei uiam dei. ²⁷cum autem uellet ire Achaïam, exhortati (exort.) fratres scripserunt (scribs. F) discipulis ut susciperent (suscep.) eum. qui cum uenisset (-ssent F), contulit multum his qui crediderant: ²⁸uehementer enim Iudaeos reuincebat publice ostendens per scripturas esse

ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν χριστὸν Ἰησοῦν. ¹Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν Ἀπολλῶ εἶναι ἐν Κορίνθῳ, Παῦλον διελθόντα τὰ ἀνω-
 τερικὰ μέρη ἐλθεῖν εἰς Ἐφεσον καὶ εὑρεῖν τινὰς μαθητάς, ²εἰπέν τε
 πρὸς αὐτοὺς Εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες; οἱ δὲ πρὸς
³αὐτὸν Ἄλλ' οὐδ' εἰ πνεῦμα ἅγιον ἔστιν ἡκούσαμεν. ⁴εἰπέν τε Εἰς
 τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπαν Εἰς τὸ Ἰωάννου βάπτισμα. ⁵εἶπεν
 δὲ Παῦλος Ἰωάννης ἐβάπτισεν βάπτισμα μετανοίας, τῷ ᾧ ἡμεῖς
 γινώσκοντες τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσιν, τοῦτέστιν εἰς
 τὸν Ἰησοῦν. ⁶ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυ-
¹⁰ρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου χεῖρας ἦλθε τὸ

1. ἐπιδεικνὺς E, ἐπιδιγνὺς A εἶναι τον (om E) χριστον ιησουν
 ABEes, τον ιησουν ειναι χριστον Dd 1. 2. ἐγένετο ... διελθόντα]
 θελοντος δε του παυλου κατα την ιδιαν (sum) βουλην πορευεσθαι
 (exire) εις ιεροσολυμα ειπεν αυτω το πνευμα υποστρεφειν (rever-
 tere) εις την ασιαν διελθων δε (perambulantes) Dd 2. απολ-
 λω' A corinthi e transeuntem e 2. 3. superioris partibus d
 3. ἐλθειν Bg, κατελθεῖν AEE, ἐρχεται Dd εὐρεῖν AB, εὐρον D
 dg, εὑρον E, inueniens e τε AB, om DEdes 4. credentes e
 δε ABDEde, δὲ εἶπον g 5. οὐδ' εἰ AB et corr D, οὐδε εἰ Bg,
 nec si e, ουδε Dd εστιν ABEes Orig 4,133c, λαμβανουσιν (est
 corr d) τινες Dd εἶπεν τε Bdg, εἶπεν δε D, ο δε εἶπεν AEE, add
 πρὸς αὐτοὺς g 5. 6. in quem e, quid d 6. εἶπαν (-πον g) ABE
 dg, εἰλεγον D, responderunt e ἰωαννου (-ωνου D) βαπτισμα AB
 Dd Orig 4,133c, βαπτισμα ἰωαννου Ee 7. ἰωαννης (-νης D)
 ABDd, add μὲν Ees 8. aduenientem e, eum qui venerit d 9. τὸν
 om D ἰησουν ABEe, χριστον Dd, Χριστὸν Ἰησοῦν g audien-
 tes d δε ABEes, δε ταῦτα D, hoc d in nomine de του om
 pr D 10. ἰησου ABEes, add χριστου εις αφεισιν (in remissione)
 αμαρτιων Dd ἐπιθεντο D του παυλου (add τας Es)
 χειρας ABEes, χεῖρα του παυλου Dd ἦλθε (-θεν E) ABEes,
 ευθεως επεπεσεν (cecidit) Dd

Christum Iesum. ¹factum est autem, cum Apollo esset (esse pr F)
 Corinthi, ut (et F) Paulus peragratius superioribus partibus ueniret
 Ephesum et inueniret quosdam discipulos, ²dixitque ad eos Si spi-
 ritum sanctum accepistis credentes? at (ad pr F) illi [dixerunt] ad
 eum Sed neque si spiritus sanctus est audiuiimus. ³ille uero ait In
 quo ergo baptizati estis? qui dixerunt In Iohannis baptismate. ⁴dixit
 autem Paulus Iohannes baptizauit baptismum (-mum F, -mo L al)
 paenitentiae populum, dicens in eum (eo) qui uenturus esset post ip-
 sum ut (om al) crederent, hoc est in Iesum. ⁵his auditis baptizati
 sunt in nomine domini Iesu, ⁶et cum inposuisset (imp.) illis manus

πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ ἐπροφη-
τεον. ⁷ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὥσπερ δώδεκα. ⁸ἰσελθὼν δὲ εἰς
τὴν συναγωγὴν ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος καὶ
πείθων περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. ⁹ὥς δὲ τινες ἐσκληρύνοντο
καὶ ἠπείθουν κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀπο-
στὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφωρίσεν τοὺς μαθητάς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμε-
νος ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου. ¹⁰τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε
πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυ-
ρίου, Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας.

¹¹Ἀννύμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ὁ Θεὸς ἐποίει διὰ τῶν χειρῶν τοῦ
Παύλου, ¹²ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἀποφέρεισθαι ἀπὸ τοῦ

1. ἐν αυτοῖς pr D ἐλάλουν] αλλουν pr D, loquebatur d τε
ABEζ, δε De, om d ἐπροφητεον ABD, προεφ. Eζ 2. uni-
versi d δώδεκα ABDE, δεκαδύο ζ δε ABEζ, add ο παν-
λς Dd 3. συναγωγὴν ABEζ, add ἐν δυναμει (cum fiducia) με-
γαλῇ Dd ἐπαρρησιάζετο ABDEζ, palam loquebatur e, ἐπαρρησι-
σατο E μῆνας ᾧ D, trens menses d suadens e, persuadens d
4. περὶ BDde, τι περὶ AEζ ὡς δὲ τινες (add eorum d) ABEd
eζ, τινες μὲν οὖν αὐτῶν D 5. cum indurarent d ὁδὸν AB
Ddζ, add τοῦ κυρίου Ee πληθους ABζ, add τῶν ἐθνῶν DEdo
ἀποστὰς ABEζ, descendens e, τότε ἀποστὰς (recessit) ο πανλς Dd
6. το καθ' ἡμέραν D 7. τυράννου ABEdes, τυραννιον D, add
τινος Eeζ, add τινος ἀπο ὥρας ἕως δεκατῆς Dd per vien-
nium e, in annos duos d ὥστε ABEdς et corr D, εως usque quo
De 8. παντες οἱ κατοικοῦντες pr D ἀκοῦσαι ABDEζ, audirent
de, ἡκουσαν pr D τὸν λόγον ABDEeζ, τοὺς λόγους pr D et d
κυρίου ABDEde, add Ἰησοῦ ζ 9. iudaeos e, ιουδαῖοι pr D τε
ABDEdes, om pr D ἐλληνες pr D 10. τε ABEdes et corr D, δε
pr D non quasi libet de ο Θεος ἐποιεῖ ABDEde, ἐποίει ὁ
Θεὸς ζ 11. ἀποφέρεισθαι ABE, ἐπιφέρεισθαι Dς, deferentur e,
inferentur d

(manum L al) Paulus, uenit spiritus sanctus super eos, et loque-
bantur linguis et prophetabant. ⁷erant autem omnes uiri fere duode-
cim (xii F). ⁸introgressus autem synagogam cum fiducia (-tia) lo-
quebatur per tres menses disputans et suadens de regno dei. ⁹cum
autem quidam indurarentur et non crederent, male dicentes uiam
(uia F al) [domini om F al] coram multitudine, discedens (desc.)
ab eis segregauit discipulos, cottidie (cotidiae) disputans in schola
(scola F) Tyranni [cuiusdam om F al]. ¹⁰hoc autem factum est per
biennium, ita ut omnes qui habitabant in Asia audirent uerbum do-
mini, iudaei atque gentiles (I. a. g. om F). ¹¹uirtutesque non quasli-
bet deus faciebat per manus (uanum F al) Pauli, ¹²ita ut etiam super

χρηστὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους τὰ τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐκπορεύεσθαι. ¹³ἐπιχειρήσαν δέ τινες καὶ τῶν περιερχομένων Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, λέγοντες Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν ὃν Παῦλος κηρύσσει. ¹⁴ἦσαν δέ τινος Σκευᾶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ υἱοὶ τοῦτο ποιοῦντες. ¹⁵ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν εἶπεν αὐτοῖς Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω καὶ τὸν Παῦλον ἐπίσταμαι· ὑμεῖς δὲ τίνας ἐστέ; ¹⁶καὶ ἐφαλόμενος ὁ ἄνθρωπος ἐπ' αὐτούς, ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, κατακυριεύσας ἀμφοτέρων ἵσχυσεν κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμ-

1. χρωτος ABDEς, corpore de aut d, et e simicinthia e, simicint. d recedebant e, recedent d 2. τα τε πᾶ DE, ut spiritus d nequissimi e, malignus d ἐκπορεύεσθαι ABDE, egrediebantur e, exiret d, ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν ε ἐπιχειρίσαν E 3. δέ om d και ABEe, ex Dd, ἀπὸ ε 4. τα πᾶ DE του om pr D 5. ορκίζω ABDEde, Ὁρκίζομεν ε παυλος ADE, ο παυλος Bς 6. ἦσαν δε τινος (τινεις A, quidam e, τινεις υἱοι ε) σκευα (σκευῖα A) ιουδαιου αρχιερεως επτα υιοι (om ε) ABEeς, εν οἷς (in quo) και υιοι σκευα τινος ιερεως Dd 6. 7. τουτο (οι τουτο Eeς) ποιουντες ABEeς, ηθελησαν το αυτο (similiter) ποιησαι εθος ειχαν (habebant) τους τοιουτους (apud eos) εξορκιζειν και εισελθοντες (introierunt) προς τον δαιμονιζομενον (ad implentes) ηρξαντο επικαλειςθαι το ονομι λεγοντες παραγγελιοιεν σοι εν (om d) ιησου ον παυλος κηρυσσει εξελθειν (εξ. κηρ. pr D) Dd 7. αποκριθεν δε ABEeς, τοτε απεκριθη (respondens) Dd και ειπεν corr D αυτοις A BD, ad eos d, om Eeς τον ADdeς, τον μεν BE 8. agnosco d, scio e επισταμε E, scio d, novi e εσται D 9. εφαλομενος AB, εφαλλομενος Eς, εναλλομενος D, insilien d, siliens e επ (εις Dd) αυτους AB, ante ο ανθρωπος Ddς, επ (in) αυτοις post πονηρον Ee 10. κατακυριενσας B, κατακυριενσαν AE, κυριενσας D, dominatus d, και κατακυριενσας ε, et tum dominasset esset e αμφοτερων ABDd, αυτων ε, om Ee εισχυσεν D

languidos deferrentur a corpore eius sudaria uel (et) semicinctia (semicinctia L al), et recedebant ab eis languores et spiritus nequam egrediebantur. (52) ¹³Temptauerunt (Tempt. F) autem quidam et de circum euntibus Iudaeis exorcistis inuocare super eos qui habebant spiritus malos nomen domini Iesu, dicentes Adiuro uos per Iesum quem Paulus praedicat. ¹⁴erant autem quidam (cuiusdam) Sceuae (Scheuae F) Iudaei (om al) principis (-pes) sacerdotum septem filii, (vii filii F) qui hoc faciebant. ¹⁵respondens (-dit F) autem spiritus nequam dixit eis Iesum noui et Paulum scio: uos autem qui estis? ¹⁶et insiliens homo in eos, in quo erat daemonium pessimum, et dominatus amborum, inualuit contra eos, ita ut nudi et uulnerati effu-

τοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου. ¹⁷τοῦτο δὲ γένητο γνωστὸν πᾶσιν, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσιν τοῖς κατοικοῦσιν τὴν Ἐφεσον, καὶ ἔπεισεν φόβος ἐπὶ πάντας αὐτούς, καὶ ἐμγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ¹⁸πολλοὶ τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἑξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. ¹⁹ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων· καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν καὶ εἶρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε.

²⁰Οὕτως κατὰ κράτος τοῦ κυρίου ὁ λόγος ηὔξανε καὶ ἰσχυεν.

²¹Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ Παῦλος ἐν τῷ πνεύματι ¹⁰

1. ἐκφυγεῖν BDEς, add αὐτοὺς A 2. πασι pr D, πασιν τοῖς E τε ABς, om DEde 3. τὴν om E et pr A, in d ἐπεισεν (ἐπειν E, ἐπεισε Bς) φόβος ABΕς, incidit (cubuit e) timor de, φόβος ἐπεισεν D magnificabantur e 4. τοῦ om D τε ABEdes, δε D πεπιστευκότων ABς, πιστευσάντων E, πιστευόντων Dde
5. ἑξομολογούμενοι ADEdes, add τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν B 6. multi de δε ABDEς, τε E, om pr D ex his (eis e) qui de τα περίεργα ABDEς, curiosa d, curiositates e, περὶ τα ἔργα pr D adtulerunt et d, contulerunt e 7. κατὰ κρατος D, κατεκατεκράσαν E, combuserunt e συνεψήφισαν (-σον pr D) ABDς, συνεκατεψήφισαν E, computatis de praetiis de 8. καὶ om de et pr D ἔθρον E pecuniae quinquaginta milia e, denarium sestertia do-centa d 9. οὕτως ADE, Οὕτως κατα κράτος ABDEς, potens d, potens fortiter e τοῦ κυρίου ὁ λόγος ηὔξανε καὶ ἰσχυεν AB, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ (Κυρίους) ηὔξανε καὶ ἰσχυεν Ees, ἐνίσχυσεν (convalescebat) καὶ ἡ πίστις τοῦ Θεοῦ ηὔξανε (-νεν corr) καὶ ἐπληθύνετο (convalescebat) Dd 10. ὡς δε ἐπληρώθη (-θησαν E) ταῦτα ABΕς, τότε Dd ἐθετο ὁ παῦλος ABς, ὁ (om D) παῦλος ἐθετο (adposuit d) DEde

gerent (effugirent) de domo illa. ¹⁷hoc autem notum factum est omnibus, Iudaeis atque (adque pr F) gentilibus qui habitabant Ephesi, et cecidit (accidit F) timor super omnes illos, et magnificabatur nomen domini Iesu, ¹⁸multique credentium veniebant confitentes et adnuntiantes (ann.) actus suos. ¹⁹multi autem ex his (eis) qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros et combusserunt (comb., combuserunt FL) coram omnibus: et computatis (comp. al et pr F) praetiis illorum inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta milium. ²⁰ita fortiter uerbum dei (domini L) crescebat et confirmabatur. ²¹his au-

διελθὲν τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἀχαΐαν πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσό-
λυμα, εἰπὼν ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ δεῖ με καὶ Ῥώμην ἰδεῖν.
22 ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ,
Τιμόθεον καὶ Ἑραστον, αὐτὸς ἐπέσχεν χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν.

5 23 Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ
τῆς ὁδοῦ. 24 Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι ἀργυροκόπος ποιῶν ναοὺς
ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος παρῆχε τοῖς τεχνίταις οὐκ ὀλίγην ἐργασίαν,
25 οἷς συναθροίσους, καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν ἄν-
δρες, ἐπίστανθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῖν ἐστίν,
10 26 καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσον ἀλλὰ καὶ σχεδὸν

1. διελθὲν ADEde, διελθων Bz καὶ τὴν ADE, καὶ Bz πο-
ρεύεσθαι ABEes, καὶ (et sic) πορεύεσθαι Dd ἱερουσόλυμα ABD
Ede, Ἱερουσαλήμ ε 2. δεῖ με AE, δεῖ μαι D καὶ om d
3. ἀποστείλας (mittens e) δε ABEes, καὶ ἀποστείλας (misit) Dd
τὴν om E τῶν (ex e) διακονούντων αὐτῷ BDEes, qui sibi mi-
nistrabant d, τῶν διακονούντων αὐτῶν A 4. ipse vero d substitit
d, remansint e εἰς τὴν ἀσίαν ABEds, in asia e, ὀλίγον ἐν τῇ
ἀσίᾳ D 5. in illo tempore d οὐχ' AD, οὐκ BEs modicus
d, minima e 6. hac via domini d δημητριος E ονοματι
ABEes, ἡν D, om d 7. ἀργυροῦς om B ἀρτέμιδος add os
Dd παρῆχε D et pr A, παρῆχεν E, παρῆχετο Bz et corr A
τεχνίταις pr D, τεχνίταις corr D οὐκ ὀλίγην ἐργασίαν ABDd,
ἐργ. οὐκ. ὀλ. Ees 8. οὗς ABEes, οὗτος Dd congregans e,
convocavit d καὶ om Dd eos qui circa haec operabantur d,
eos qui huiusmodi erant artifices e ἐργάτας ABEes, τεχνίτας D
εἶπεν ABEes, εἶπε πρὸς αὐτοὺς Dd ἄνδρες ABEes, add συν-
τεχνίταις artifices Dd 9. ἡμῖν ἐστὶν ABDEe, est nobis d, ἡμῶν
ἐστὶ ε 10. θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ABEes, ἀκούεσθαι (audistis) καὶ
θεωρεῖσθαι Dd ὅτι om D ἐφέσον ABEes, εὐς ἐφέσιον D,
ipsius ephesi d καὶ AD, om BEdes

tem expletis posuit (propos. L al) Paulus in spiritu, transita Macedo-
nia (Mach. F al) et Achaia ire Hierosolymam (-mis F), dicens quo-
niam, postquam fuero ibi, oportet me et Romam uidere. 22 mittens
autem in (et F) Macedoniam (Mach. F al) duos ex ministrantibus
sibi, Timotheum et Erastum (Erasteum), ipse [uero] remansit ad
tempus in Asia. (53) 23 Facta (Factum F al) est autem [in FL] illo
tempore turbatio non minima de uia [domini om L]. 24 Demetrius enim
quidam nomine argentarius faciens aedes argenteas Dianae (Deanae
L) praestabat artificibus non modicum quaestum; 25 quos conuocans,
et eos qui huius (eius) modi erant opifices, dixit Viri, scitis quia de
hoc artificio adquisitio est nobis, 26 et uidetis et auditis quia non so-

πίσης τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων ὅτι οὐκ εἰσὶν θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι. 27 οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπειλημὸς ἔλθειν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθῆσεται, μέλλει τε καὶ καθαιρεῖσθαι τῆς μεγαλειότητος αὐτῆς ἣν ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ οἰκονομένη σέβεται.» 28 ἀκούσαντες δὲ καὶ γινόμενοι πλήρεις θυμοῦ ἔκραζον λέγοντες Μεγάλη ἡ Ἄρτεμις Ἐφεσίων. 29 καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις συγχύσιως, ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες Γάϊον καὶ Ἀρίσταρχον Μακεδόνας, συνεκδήμονες

1. της om pr D οὗτος ABEes et corr D, add τις τότε d et pr D πείσαν A, suadens de μετεστησεν ABDs, απειστησεν E, eduxit d, amovit e multam e, plurimam d 2. οτι ABEdes, add ουτοι D οι δια χειρων γινόμενοι (γεν. pr D, γεν. corr D) ABD Ees, qui fiunt manibus d 3. τουτο ABDEs, haec e, om d κινδυνεύει ημιν το μέρος BEes, ημιν κινδυνεύει (-νεύσει corr D) το μέρος Dd, το μέρος κινδυνεύει ημιν A 4. αρτεμιδος ιερων ABs, ιερων αρτεμιδος DEde εἰς ουδεν (-δεν DEs) ABDEds, pro nihilo e λογισθησεται ADEd, deputetur e, λογισθῆναι Bs 4. 5. μέλλει (-λειν Bs et corr A) τε (δε B?) καὶ καθαιρεῖσθαι ABs, μέλλειν τε (incipietque) καθαιρεῖσθαι Es, ἀλλὰ καθαιρεῖσθαι μέλλει (incipiet) Dd 5. της μεγαλειότητος αὐτης (om B) ABEe, τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς s, om Dd ἣν AEes et corr D, η pr D, om Bd 5 et 6. ἡ om B 6. colit e, colitur d ακουσαντες (audientes e) δε ABEes, ταυτα δε ακουσαντες Dd πληρεις BDs, πληρης AE θυμου ABEes, add δραμοντες εἰς το αμφοδον D, add currentes in campo d 7. κραζον ABDEs, clamaverunt d, exclamaverunt e magna est de η om pr D ἐπλήσθη ABDE des, συνεχθη pr D 8. η πολις AB, η π. ολη Ees, ολη η πολις Dd συγχύσιως (συχ. E) BDEs, της συγχύσιως A, confusione (-nem d) δε, αισχυνης pr D τε ABEdes, δε D 9. συναρπασαντες ABEs, rapto e, και συναρπασαντες (rapuerunt) Dd μακεδονες pr D, macedonibus de comitibus d, cum comitibus e

lum Ephesi sed et (sic F, om ceteri) paene totius Asiae Paulus hic suadens auertit multam turbam, dicens quoniam non sunt dii qui manibus fiunt. 27 non solum autem haec periclitabitur nobis pars in redargutionem uenire, sed (set) et magnae deae (sic F, de al, om L al) Dianae (Deanae L) templum in nihilum reputabitur (deput. L), sed et destrui incipiet maiestas eius, quam tota Asia et orbis colit. 28 his auditis repleti sunt ira et exclamauerunt dicentes Magna Diana Ephesiorum. 29 et impleta (inpl. F) est ciuitas confusione, et impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio et Aristarcho (Aristharco

Παύλου. ³⁰Παύλου δὲ βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἶων αὐτὸν οἱ μαθηταί· ³¹τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἀσιαρχῶν, ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. ³²ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον· ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία ⁵συγκεχυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίος ἕνεκα συνεληλύθεισαν. ³³ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου συνεβίβασαν Ἀλέξανδρον, προβαλλόντων αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατασεισας τὴν χεῖρα ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δῆμῳ. ³⁴ἐπιγόντες δὲ ὅτι Ἰουδαῖός ἐστιν, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων Μεγάλη ¹⁰ἡ Ἀρτεμὶς Ἐφεσίων. ³⁵καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον

1. παυλου prius ABDE, τοῦ Π. ζ παυλον δε (του δε παυλου Ες) βουλομενον ABEes, ipso autem volente paulo d, βουλομενον δε του παυλου D populum e, turbam d 1. 2. ουκ ειων (ειων Ε, permiserunt e) αυτον οι μαθηται ABEes, οι μαθηται εκωλυνον (non sinebant) Dd 2. και om d principes asiae e οντες ABEs, qui erant d, ὑπαρχοντες (constituti) De 2. 3. αυτω (eo e, αυτου Ε) φιλοι ABDEes, amici eius d 3. miserunt e παρεκαλουν ABDEs, rogabant eum d, rogantes e ne darent d 4. autem vero d, ergo e τι om Dd ἡ om D 5. συνεχυμενη AD οι πλειστοι D ειδεισαν E ενεκα AB, ενεκεν DEs convenissent e, convenerint d 6. δε τοῦ] ipsa d συνεβιβασαν AB E, κατεβιβασαν pr D, προεβιβασαν corr Ds, detraxerunt e, dixtraxerunt d προβαλλοντων BDs, προβαλοντων AE, proponentibus e, propellentibus d 7. δε BDEdes, ουν A κατασεισας (innuens d) την χειρα (τη χειρι Dd) ηθελεν ABDEds, sedasset manum volebat corr e, quoniam iudaeus est pr e 8. δημω ABDs, λαω E, populo de επιγοντες δε ABDE, Ἐπιγόντων δε s, cognito autem eo d, ut cognoverunt autem e 9. ἐκ om Dd ως ADEs, ωσει B per horas e, horis d κραζοντων BDEdes, κραζοντες A 9. 10. μεγαλη η (om pr D, est de) αρτεμης εφεισιων ADEdes, bis B κατασειλας ABs, κατασεισας (-σισας Ε) DE, sedasset e, cum conpescuisset d δὲ om d τον οχλον ο γραμματευσ B

F) Macedonibus (Mached. F), comitibus Pauli. ³⁰Paulo autem uolente intrare in populum non permiserunt discipuli: ³¹quidam autem et de Asiae principibus, qui erant amici eius, miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum. ³²alii autem aliud clamabant: erat enim ecclesia confusa, et plures nesciebant qua ex causa convenissent. ³³de turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum (autem) Iudaeis. Alexander ergo manu silentio postulato uolebat rationem reddere populo. ³⁴quem ut cognouerunt Iudaeum esse, uox facta est una omnium quasi per horas duas clamantium Magna Diana (Deana L) Ephesiorum. ³⁵et cum sedasset scriba turbas, dixit Viri Ephesii,

φησὶν Ἄνδρες Ἐφεσίοι, τίς γὰρ ἔστιν ἀνθρώπων ὃς οὐ γινώσκει τὴν Ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ διοπετοῦς; ³⁶ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων δέον ἐστὶν ὑμῶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν καὶ μηδὲν προπετὲς πράσσειν. ³⁷ἡγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ἡμῶν. ³⁸εἰ μὲν οὖν Δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται ἔχουσι πρὸς τινα λόγον, ἀγόρευοι ἀγονταὶ καὶ ἀνθύπατοι εἰσὶν ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις. ³⁹εἰ δέ τι περαιτέρω ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται. ⁴⁰καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι

1. φησιν ABD, εφη E, ait d, dixit e ἀνθρώπων ABE, ο (om ε et corr D) ἀνθρώπος Dd 2. εφεσιων πολιν AB, πολιν εφεσιων Be, ημετεραν (vestram) πολιν Dd νεωκορον ABD, ναοκορον pr D, νεοκορον E, aeditnam d, cultricem e ουσαν ABE, ειναι D μεγαλης ABDEde, add θεῆς ε 3. τοῦ] huius d διοπετους A BE, διοσπετους D, ioviseprolis e, iovis d ἀναντιρρητων ονν οντων τουτων (τ. οντ. A) ABDE, contradictione itaque non capientibus his d, om e 4. sedatos e, qwestos d temere d, propterque e πρῶσσειν ADE, πρῶττειν B 5. viros d, homines e ουτε ABE, ενθαδε μητε Dd ιεροσυλους] sic pr corr A, ιεροσολους pr E, ιεροσιλους corr E μητε D 6. θεον AB DE, θειαν pr D et ε ημων ADde, νμων BE si quidem ergo d, quodsi e δημητριος ABE, add ουτος Dd και οι] sic corr D, οι και pr D τεχνειτε D 7. εχουσι BD, εχουσιν AE, post λόγον ε προς (adversus e) τινα λογον ABE, προς αυτους τινα λογον D, cum aliquos quendam verbum d ἀγοραῖοι ε, conventus d, forenses e 8. ενκαλιτωσαν DE περαιτερω B, ulterius d, περειτερον E, περι ιτερων AD, alterius rei e επιζητετε AB D, requiritis d, inquiritis e, ζητεται E 8. 9. εν τη εννομω εκκλησια ABE, εν τω νομω εκκλησια pr D, εν τη εννομω εκκλησιας corr D, in legem ecclesiae d 9. discutiatur d, absolvi e nam et (etiam d) de κινδυνευομεν ABE, add σημερον Dd ενκαλεισθαι D, ενκαλισθαι E

quis enim est hominum qui nesciat Ephesiorum civitatem cultricem esse magnae Dianae Iovisque prolis? ³⁶cum ergo his contra dici non possit, oportet uos sedatos esse et nihil temere agere. ³⁷adduxistis enim homines istos neque sacrilegos neque blasphemantes deam uestram. ³⁸quod si Demetrius et qui cum eo sunt artifices habent adversum (-sus L al) aliquem causam, conventus forenses aguntur, et pro consulibus sunt: accusent inuicem. ³⁹siquid autem alterius rei quaeritis, in legitima ecclesia poterit absolui. ⁴⁰nam et periclitamur

στάσιως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος περὶ οὐ
δυνησόμεθα ὑποδοῦναι λόγον περὶ τῆς συστροφῆς ταύτης.» ¹καὶ
ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσεν τὴν ἐκκλησίαν.

²Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον προσκυλεσάμενος ὁ
Παῦλος τοὺς μαθητὰς καὶ παρακαλέσας, ἀσπασάμενος ἐξῆλθεν
πορεύεσθαι εἰς Μακεδονίαν. ³διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκίῃνα καὶ πα-
ρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ⁴ποιήσας
τε μῆνας τρεῖς, γενομένης ἐπιβουλῆς αὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων μέλ-
λοντι ἀνάγεισθαι εἰς τὴν Συρίαν ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν
¹⁰διὰ Μακεδονίας. ⁵συνείπτετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς Ἀσίας Σώπατρος

1. περὶ τῆς σημερον *ABE*, hodiern^e die *e*, om *Dd* cum nulla
causa *e*, nullius causa *d* ¹υπαρχόντος *ABE*, οντος *D*, sit *e*, esse *d*
de qua *e*, cuius *d* 2. δυνησόμεθα *BDE*, possumus *e*, possumus
d, ου δυνησόμεθα *A* περὶ *ABEde*, om *D* congregationis
istius *e*, hoc concurso *d* 3. ἀπέλυσε *pr D* 4. προσκυλεσάμε-
νος *AD*, convocatis *e*, convocavit *d*, μεταῖμψαμενος *BE* ὁ om
D 5. καὶ *ABE*, καὶ πολλὰ (multo) *Dd* παρακαλέσας (-λε-
σας *pr D*) *ABDEd*, exhortatus est *e*, om *ς*, add καὶ *Ee* ἀσπα-
σάμενος *pr D*, ἀσπασάμενος τε *corr D*, salutans *d*, vale dicens *e*
6. πορεύεσθαι (πορευθῆναι *ς*) εἰς (add τὴν *Ας*) μακεδονίαν *AB*,
εἰς μακεδονίαν πορεύεσθαι (ut iret) *Ee*, εἰς μακεδονίαν *Dd* δὲ
om *d* τα *ABE*, πάντα τα *Dd* ἐκίῃνη *pr D* παρακα-
λέσας (παρεκ. *A*?) *ABEde* et *corr D*, χρησάμενος *pr D* 7. αὐτοὺς
ABE et *corr D*, om *Dd* in ellada *d*, ad graeciam *e* fecit *d*
8. τε *ABE*, δε *Dde* γ̃ *D* γενομένης *ABE*, καὶ γινηθείς
(-θείσης *corr*) *D*, et cum fierent *d* ἐπιβουλῆς αὐτῷ *ABE*, αὐτῷ
ἐπιβουλῆς *Dde* μέλλοντι *B* et *corr A*, μέλλον *Ee*, ἡθελήσεν
Dd 9. ἀναγεσθαι (αναχθῆναι *D*, ἀγεσθαι *E*, navigare) εἰς τὴν
(om *D*) συρίαν *ABDE*, in syriam perducī *d* ἐγένετο γνώμη
(γνώμης *AE*) τοῦ *ABE*, fuit in consilium ut *e*, εἰπεν δε (-que) το
πνεῦμα αὐτῷ *Dd* 10. δια τῆς *D* συνείπτετο δε αὐτῷ *ABE*,
volente autem comitari eum *d*, μέλλοντος οὖν ἐξίεναι αὐτοῦ *D*
ἄχρι τῆς ἀσίας *ADEde*, om *Bv* sopater *de*

argui seditionis hodiernae, cum nullus obnoxius sit de quo possumus
(nos possumus) reddere rationem concursus istius. et cum haec dixis-
set, dimisit ecclesiam. (54) ¹Postquam autem cessauit tumultus, uoca-
tis (conu.) Paulus discipulis (-los *pr F*) et exhortatus (et exort. *al*,
exhortatus est *F al*) eos uale dixit et profectus est, ut iret in Ma-
cedoniam (Mached. *al et pr F*). ²cum autem perambulasset partes
illas et exhortatus (exort.) eos fuisset multo sermone, uenit ad Grae-
ciam (Grec.); ³ubi cum fecisset (fuisset *FL al*) menses tres, factae
sunt illi insidiae a Iudaeis nauigaturo in Syriam, habuitque consilium
ut reuerteretur per Macedoniam (Mached. *F al*). ⁴comitatus est (om

Πύρρου Βεροιαῖος, Θεσσαλονικίων δὲ Ἀρίσταρχος καὶ Σεκοῦνδος καὶ Γάιος Δερβαιοὺς καὶ Τιμόθεος. Ἀσιανοὶ δὲ Τυχικὸς καὶ Τρόφιμος, οὗτοι δὲ προελθόντες ἕμενον ἡμᾶς ἐν Τρωάδι· ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἁγίων ἀπὸ Φιλίππων, καὶ ἦλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν Τρωάδα ἄχρι ἡμερῶν πέντε, οὗ διε-⁵ τρήσαμεν ἡμέρας ἑπτὰ. Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων συνηγμένων ἡμῶν κλᾶσαι ἄρτον, ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς, μέλλων ἐξίθαι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινεν τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου· ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπὲρ ὧν οὗ ἦμεν συνηγμένοι. καθεζόμενος

1. πυρρου ABDEe, virri d, om ε βεροιαῖος (an βεροιαῖος B?) ABDc, heroensis e, βερναιοῖς E et pr D, beryensis d tessal. e 2. δερβαιοῖς BDEes, ο δερβαιοῖς A, δονβειριος pr D, doverius d ασιανοι δε τυχικος ABEes, εφεσιου δε ευτυχος Dd 3. δε prius ABEe, om Dds προελθόντες BDdes, προσελθόντες E, προ. ελθόντες A 4. enavigavimus d, navigavimus e Iren 201 5. πρὸς αὐτοὺς om Iren εἰς τὴν τρωαδα E, εἰς τρωαδα D, troadem Iren, troadam d, in troade e αχρι (ἄχρις ε) ἡμερῶν πέντε ABc, απο (infra) ἡμερῶν πέντε Ee, πεμπταιοι Dd, om Iren ου Bc, οπου AE, ubi e Iren, εν η Dd, add και D Iren 6. δε ABEes, τε D τη (om E) μια ABEes, add πρωτη D sabbati d collectis d, congregatio e 7. ἡμων ABDE, nobis de, τῶν μαθητῶν τοῦ ε disputabat d, enartabat e 7. 8. proficisci in crastinum e, exire post alia die d 8. παρετινε D τε ABEes, vero e, om D διατελῶν ἔωθεν μέχρι μεσονυκτίου Orig 4,96c ἦσαν δε ABDEes, et erant d 9. λαμπάδες ABEc, ὑπολαμπάδες D, lanternae e, faculae d copiosae de ἦμεν ABDEde, ἦσαν ε συνηγμένοι om Ee καθεζόμενος ABD, καθεσομενος E, καθήμενος ε

pr L) autem eum (cum eo L, cum eo usque in Asiam al) Sopater (Sosp.) Pyrrhi (Pyri L) Beroensis (Beroeensis. L?), Thessalonicensium uero Aristarchus (Aristarcus al, Aristharcus F) et Secundus et Gaius Derbeus et Timotheus. Asiani uero Tychicus (Thycicus F) et Trophimus (Trof. F), hi cum praecessissent, sustinebant (sustinuerant F al) nos Troade (Troadae F): nos uero nauigauimus post dies azymorum (azim. F al) a Philippis, et uenimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati sumus diebus septem. 7[in L] una autem sabbati cum conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat eis [et confirmabat animas eorum], profecturus in crastinum, protulitque sermonem usque in mediam noctem: 8erant autem lampades (lampadae L) copiosae in cenaculo (caen.) ubi eramus congregati. 9sedens autem quidam adulescens (adol.) nomine Eutychus

δέ τις νεανίας ὀνόματι Εὐτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγόμενου τοῦ Παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἔπαισεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω καὶ ἤρθη νεκρός.
¹⁰καταβάς δὲ ὁ Παῦλος ἐπέπαισεν αὐτῷ καὶ συμπεριλαβὼν εἶπεν
 5 Μὴ θορυβεῖσθε· ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν. ¹¹ἀναβὰς δὲ καὶ κλάσας τὸν ἄρτον καὶ γενεσάμενος, ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρις αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν. ¹²ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως. ¹³Ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον ἀνήχθημεν ἐπὶ τὴν Ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν Παῦλον· οὕτως γὰρ διατεταγμένος ἦν μέλλων αὐτὸς πεζεύειν. ¹⁴ὥς δὲ

1. νεανίας om Ee της θυρίδος ABEς, τη θυρίδι D καταφερόμενος ABEς Orig 4,96^c, κατεχομενος D, cum mergeretur e, demersus d 2. βαθεῖ ABEς, βαρει Dde enarrante e τοῦ om D ἐπὶ πλεον E, diutius e, prolixius d κατανεχθεὶς E, deductus e, praeceps datus est d 3. ἀπο ABEς, ὑπο D ἐπαισεν ABDdeς, πεισων E ἀπο ABDEς, de de καὶ ABDdeς, καὶ ος pr D, om Ee 4. descendes e ἐπέπαισεν ABEς, ἐπαισεν ep Dd συμπεριλαβὼν (συνπ. AD, add καὶ pr D) ABDEς, circumplexit et d, complexus e,λων αὐτου C 5. ascendens autem e, cum ascendisset d 6. frangens e τὸν ABCD, om Eς et corr D gustans e τε ABCdeς, δε DE adlocutus e, fabulatus esset d ἀχρις BDς, ἀχρεις C, ἀχρη AE 7. ἐξῆλθεν (profectus est d) AB CEς, add ἀσπαζομένων δε αὐτων D, add salutantes aut eos d ἡγαγον δε τὸν παῖδα ABCEς, ἡγαγεν (adduxerunt) τὸν νεανίσκον Dd 8. mediocriter d, minime e προσελθόντες BCς, propecti e, προσελθόντες AE, κατελθόντες D, ascendimus d ἐπὶ ABCEς, εις Dde navigavimus e, devenimus d 9. ἐπὶ ABCE, εις Deς, om d volentes suscipere e, mox recepturi d 10. οὕτως ACDE, οὕτω ε διατεταγμένος ην ABE, εντεταλμένος ην C, ην διατεταγμένος Dς, disposuerat de μέλλων (ως μ. D) αὐτος πεζεύειν (iter facere d) ABCDdeς, αὐτος μέλλων παιζεύειν E, ipse terram iter facturus e

(Eutycus F, Euticus al) super fenestram (-stra F), cum mergeretur somno graui, disputante diu Paulo (disp. P. prolixius F), ductus (eductus L al) somno cecidit de tertio cenaculo deorsum et sublatus est mortuus. ¹⁰ad quem cum descendisset (-ssent pr F) Paulus, incubuit super eum et complexus (compl. V al) dixit Nolite (Noli F) turbari: anima enim ipsius in eo est. ¹¹ascendens autem frangensque panem et gustans, satisque adlocutus (alloquunt.) usque in (ad L al) lucem, sic profectus est. ¹²adduxerunt autem puerum uiuentem, et consolati sunt non minime. ¹³nos autem ascendentes nauem nauigauimus (enauig. L) in Asson, inde suscepturi Paulum: sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus. (55) ¹⁴Cum autem conuenis-

συνέβαλλεν ἡμῖν εἰς τὴν Ἀσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθομεν εἰς Μιτυλήνην, ¹⁵καὶ ἐθεν ἀποπλεύσαντες τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἄντικρυς Χίου, τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς Σάμον, τῇ δὲ ἑχομένην ἤλθομεν εἰς Μίλητον. ¹⁶κεκρίκει γὰρ ὁ Παῦλος παραπλεύσαι τὴν Ἐφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἔσπευδεν γάρ, εἰ δυνατόν εἴη αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα. ¹⁷ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἐφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας· ¹⁸ὥς δὲ παρυγένοντο πρὸς αὐτόν, ὁμοῦ ὄντων αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς ᾠμῖς ἐπίστασθε, ἀπὸ πρῶτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς ¹⁰

1. συνεβαλλεν ABE, συνεβαλεν CDdes adsumentes e in e, om d
2. μιτυληνην BCDdes, μιτυλινην AE, mytilenen e navigantes e sequenti die e, pridie d
3. ἀντικρυς ACDE, ἀντικρυ Bς τη δε ιτερα ACDEς, et altera (alia d) die de, τη δε ισπειρα B παρελαβομεν pr D εἰς om de τη δε (om e) AB CEe, και μειναντες (manentes) εν τρωγυλια (troglyio d, Τρωγυλλίῳ ε) τη Dds εχομενη ABCDEς, ερχομενη pr D, sequenti (add die e) de
4. in miletum d, mileto e κεκρικει ABCEde, καικρικει D, Ἐκριψε ε
5. οπως μη γενηται ABCEdes, μηποτε γενηθη D χρονοτριβησαι ABCEes, κατασχισις τις D, morandi quis d
6. εσπευδεν] sic corr C, εσπευδε D ει δυνατον ειη (ῆν ε) αυτω ABCEes, om Dd την (εις την D) ημεραν ABCDEes, in die d pentecosten e
7. fieri e, adesse d εἰς (εν pr D) ιεροσολυμα BCDς, in hierosolymis de, εἰς ἱερουσαλημ AE milito e mit-tens d
8. μετεκαλεσατο ABCEς, convocavit e, μετεπεμψατο D, transmisit d τους ABCDς, om E de ecclesiam d ad ubi d, qui cum e παρεγενοντο ABCDdes, εσκληρυνοντο E
9. ομου (ομωσε pr D, ομοσε corr D) οντων αυτων AD, simulque cum esset d, ομοθυμαδον E, unanim e, om BCς dixit e, ait d αυτοις ABCEes, προς αυτους Dd επιστασθε ABCEes Lucif 226, add αδελφοι Dd
10. αφ (εφ pr D) ης ABCDEς, in qua d, ex quo e, qua Lucif accessi e, ingressus sum d Lucif εἰς ABCDEς, επι E, om d Lucif ασιαν ABCEes Lucif, add ως τρι-τιαν η (om D) και πλειον Dd πῶς] ποταπως pr D, qualiter e

set (inuen., praeuen.) nos in Asson, assumpto (ads., assumto F) eo uenimus Mytilenen (Mitil., -lene F, -lenem), ¹⁵et inde nauigantes sequenti die uenimus contra Chium, et alia [die om L] applicuimus Samum, et sequenti die uenimus Miletum. ¹⁶proposuerat enim Paulus transnauigare Ephesum, nequa mora illi fieret in Asia: festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem pentecosten faceret Hierosoly-mis (Hierus.). ¹⁷a Miletō autem mittens Ephesum uocauit maiores natu ecclesiae: ¹⁸qui cum uenissent ad eum et simul essent, dixit eis Vos scitis, a prima die qua ingressus sum in Asiam, qualiter uo-

μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγερόμην, ¹⁹δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ δακρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων, ²⁰ὥς οὐδὲν ὑπεστείλαμην τῶν συμφερόντων τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἶκους, ²¹διαμαρτυρούμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσιν τὴν εἰς τὸν Θεὸν μετάνοιαν καὶ πίστιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν. ²²καὶ νῦν ἰδοὺ δεδεμένος ἐγὼ τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς, ²³πλὴν ὅτι

1. τον (per e) παντα χρονον γενομην (fui e) *ABCEes* et corr *D*, ην παντος χρονον *pr D*, fui per omne tempus (tempore d) d *Lucif* κυριω *ABDEdes Lucif*, add μεθ υμων *C* 1. 2. in omni humilitate *Lucif* 226 2. και πολλων δακρυων *C* 2. 3. συμβαντων (συνβ. *DE*) μοι *ABDEdes*, mihi acciderunt *Lucif*, συμβαινοντων μοι *C* 3. in (ab *Lucif*) insidiis iudaeorum e *Lucif*, ex insidiis ad iudaeis d 3. 4. υπεστειλαμην των συμφεροντων (συνφ. *DE*) *ABDEs*, subtraxerim que (ab eis quae *Lucif*) utilia essent d *Lucif*, subtraxerim quod profuit e, των συμφεροντων υπεστειλαμην *C* 4. του μη (om *D*) αναγγεilai *ABCDEs*, quod non adnuntiare e, ut adnuntia-rem d, quomodo renuntiarem *Lucif* 226 υμας *ABCEes*, om *Dd Lucif* 5. κατ οικους και δημοσια *Dd* διαμαρτυρουμενος *pr D*, testificando d *Lucif* τε om *Lucif* 6. την (quae e) εις τον (om *BCE*) θεον μετανοιαν *ABCDEes Lucif*, quae in deo paenitentiam agent d πιστιν *ACDd Lucif*, add την (quem) *BEes* εις τον κυριον *ABCEdes Lucif*, δια τον κυριον *D* ημων *ABCDds Lucif*, om *Ee* 7. ιησουν *B Lucif*, ιησουν χριστον *ACEdes*, ιησου χριστου *D* δεδεμενος εγω *ABCEes*, εγω δεδεμενος *Dds*, vinctus *Lucif* 226 in de, om *Lucif* 8. ιερουσαλημ *ABCEes Lucif*, ιεροσολυμα *Dd* συναντησοντα μοι (μοι ε) *Es*, συμβησομενα μοι *C*, ventura sunt mihi e, mihi ventura (ev. *Lucif*) sunt d *Lucif*, συναντησαντα μοι (με *E*) *ADE* ειδως *ABs*, ιδως *CE*, γε-νωσων *D* πλην οτι *ABCEes*, nisi *Lucif*, tamquam d

biscum per omne tempus fuerim, ¹⁹serviens domino cum omni humi-
litate et lacrimis et temptationibus (tent. *F*) quae mihi acciderunt
ex insidiis iudaeorum, ²⁰quomodo nihil subtraxerim (-rint) [vobis *L*
al] utilium, quo minus adnuntiarem (ann.) vobis et docerem vos pub-
lice et per domos, ²¹testificans iudaeis atque gentilibus in deum
paenitentiam et fidem in dominum nostrum Iesum Christum (in do-
mino nostro Iesu Christo *L*). ²²et nunc ecce alligatus ego (eo) spi-
ritu uado in Hierusalem, quae in ea euentura (uent. *L al*) sint (sunt
L) mihi ignorans, ²³nisi quod spiritus sanctus per omnes ciuitates

τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται μοι λέγον ὅτι δεσµὰ καὶ θλίψεις με μένουσιν. ²⁴ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ἔχω, οὐδὲ ποιῶμαι τὴν ψυχὴν τιμίαν ἑµαυτῷ, ὥς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. ²⁵καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὕψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ἑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διήλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν. ²⁶διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ,

1. το ἅγιον πνεῦμα D κατὰ (add πασαν D Lucif) πόλιν ABC Ds Lucif 226, per singulas civitates d, om Ee διαμαρτυρεται BCDds Lucif, protestatur e, διαμαρτυρατο AE μοι ABCDEde Lucif, om ε λεγων DE 2. καὶ θλίψεις με (με καὶ θλ. ε) μενουσιν ABCEes, καὶ θλίψεις μενουσιν μοι (me manent Lucif) ἐν ἱεροσολυμοῖς Dd Lucif οὐδενος λογον εχω ουδε ποιουμαι A, οὐδενος λογον (λογου corr) εχω μοι ουδε ποιουμαι D, οὐδενος λογον (neminum rationem e) ποιουμε ουδε εχω Ees, nihil horum cura est mihi neque habeo d, οὐδενος λογον ποιουμαι BC, pro nihilo aestimo Lucif 3. τὴν ψυχὴν ABCe et corr D, ipsam animam d, τὴν ψυχὴν μου DEs Lucif caram d, caram esse Lucif, praetiosiores e ἑµαυτῷ ABCDEs, ἑµαυτου pr D, me in ipso e, mihi d Lucif ὡς ABs, quam d Lucif 226, ut e, ὥστε E, ὡς το C, του D τελειῶσαι ACDEs, consummare d Lucif, τελειῶσω B, consummem e μου ABDd Lucif, add μετὰ χαρὰς CEes 4. διακονίαν ABCEes, add του λογον Dd Lucif ἔλαβον ABCEs, παρελαβον D Ἰησοῦ om Lucif διαμαρτυρασθαι ABCEes, add ἰουδαίοις καὶ ἐλλήσιν Dd Lucif 5. του om pr D ἰδου ABCDDs, om Ee Lucif 226 ἐγὼ οἶδα ABDEes Lucif, οἶδα ἐγὼ C, scio Iren 201 6. ουκετι ABCDEes Iren Lucif, non d videbis d 6. 7. ὑμεῖς... βασιλείαν om Iren 6. inter (per e) quos de Lucif in praedicando Lucif 7. τὴν] illud d βασιλείαν ABC, add του Θεου Ees, add του ἰησου Dd, add domini iesu Lucif 7 seq. διο (διοτι AE) μαρτυρομαι υμιν ἐν (om Lucif) τῇ σήμερον ἡμερᾷ οτι ABCEes Lucif et corr D, testificor igitur vobis hac die quoniam Iren 201, propter quod hodierno die d, ἀχρι οὖν τῆς σήμερον ἡμερᾶς pr D

protestatur mihi dicens quoniam uincula (uinculae al et pr F) et tribulationes (-onis) meae (me corr L) manent [in Hierosolymis L al]. ²⁴sed nihil horum uereor, nec facio animam [meam L al] praetiosiores quam me, dum modo consummem cursum meum et ministerium quod accepi a domino Iesu, testificari euangelium gratiae dei. ²⁵et nunc ecce ego scio quia amplius non uidebitis faciem meam uos omnes, per quos transiui praedicans regnum dei. ²⁶quapropter contestor

ὅτι καθαρὸς εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων· ²⁷οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ ὑμῖν. ²⁸προσέχετε [οὖν] ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῇ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμεῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου, ἣν περιεποίησατο διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου. ²⁹ἐγὼ οἶδα ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου, ³⁰καὶ ἔξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. ³¹διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτι καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπau-

2. ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ.

1. εἰμι BCDEde Iren Lucif, ἐγὼ Aε παντῶν ABCDDε Iren 201 Lucif 226, add ὑμῶν Ee ου γὰρ ABCDEδε Iren, et non Lucif substraxi d Iren, subterfugi e, praetermisi Lucif 2. του μη (om pr D) αναγγεῖλαι ABCDEε, ut non adnuntiarem (-tiem d) de Iren, praedicando Lucif ὑμιν BCd Iren 202, ἡμιν D, ὑμιν ante πασαν AE ες Iren 201, om Lucif 3. οὐν CEε, igitur et Iren, om ABDd Lucif in quo vos e Iren Lucif, in vobis d 3. 4. το πνευμα το αγιον εθετο (praeposuit Iren) ABCDEε Iren Lucif, το αγιον πνευμα εθετο D, ἔθετο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον Orig 2,593^b 4. ποιμενειν DE κυριου ACDEde Iren 201 Lucif 226, Θεου B²ος περιεποιησατο εαυτω D, adquisibit sibi d, sibi constituit Iren 5. δια του αιματος του ιδιου (suum) ABCDEde Iren, sanguine suo Lucif, διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος ε οτι ἐγὼ B οἶδα οτι ABCDd Iren Lucif, γὰρ οἶδα τουτο οτι Eε advenient Iren, invenient e 6. αφεξιν ABCε, discessionem d Iren Lucif, discessionem e, αφεξιν DE in vos de Lucif, ad vos Iren 7. πνυμειου pr D αυτων ACDEδε Iren Lucif, om B ανδρες λαλουντες ABCDEδε Iren, homines et loquentur Lucif 8. αποσπαν ABCEε, αποστρεφειν D, abstrahant d, adducant e Lucif 226, convertant Iren 201 αυτων CDEε, αυτων AB 9. μνημονευοντες ABCDEε Lucif, memores estote d νυκταν A και] δε pr D, ac de Lucif

uos hodierna die, quia mundus sum a sanguine omnium: ²⁷non enim subterfugi quo minus adnuntiarem (ann.) omne consilium dei vobis. ²⁸adattendite (att.) vobis et universo gregi (greci F), in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiam dei, quam adquisiuit sanguine suo. ²⁹ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi graues (rapaces F) in uos, non parcentes gregi (graegi F), ³⁰et ex vobis ipsis exsurgent uiri loquentes peruersa, ut abducant discipulos post se. ³¹propter quod uigilate, memoria (memoriam F al) retinentes quoniam per triennium nocte et [in L] die non cessauit

τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. προέπειπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον. ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμῶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἦλθομεν εἰς τὴν Κῶ, τῇ δὲ ἐξῆς εἰς Ῥόδον, ἀκαῖθεν εἰς Πάταρον. ²καὶ εὐρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς Φοινίκην ἐπιβάν-
⁵τες ἀνήχθημεν, ³ἀναφανέντες δὲ τὴν Κύπρον καὶ καταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον ἐπλέομεν εἰς Συρίαν, καὶ κατήλθομεν εἰς Τύρον· ἐκεῖσε γὰρ τὸ πλοῖον ἦν ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον. ⁴ἀνευρόντες δὲ τοὺς μαθητὰς ἐπεμείναμεν αὐτοῖς ἡμέρας ἐπτά, οἵτινες τῷ Παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος μὴ ἐπιβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα.

1. αὐτον om pr D videbunt e deducebant e εἰς ABCE₅,
 επι D, ad e 2. ὡς δὲ ... ἡμῶς] καὶ ἐπιβάντες ἀνηχθήμεν pr D,
 ἀναχθῆναι ἡμᾶς BCDE₅, ἡμᾶς pr A, ἡμᾶς ἀναχθῆναι pr corr A,
 ut navigaremus e ἀποσπασθέντας ACDE₅, abstracti e, ἀποσπα-
 σθέντες B, ἀποσπασθέντων δε ἡμῶν pr D εὐθυδρομήσαντες] sic
 corr C 3. ἦλθομεν ABCE₅, ἤκομεν D τὴν om D κῶ AB
 CDE₅, Κῶν ε εἰς ABCE₅, ἐπισση D, sequenti e εἰς CD,
 εἰς τὴν ABE₅, om e 4. παταρον BDE₅, πατερον AC, add καὶ
 μυρα D invenientes e διαπερουν E, transfractaret e φυνικην
 pr D, poenicem e 4. 5. ascendentes navigavimus de 5. ἀναφα-
 νέντες ABCE₅, cum apparuissemus e, videntes d τὴν ABC₅,
 om E καὶ BCEde₅, om A relinquentes de 6. eam in si-
 nistram e, eas a sinistro d ἐπλέομεν BCE₅ et pr corr A, naviga-
 vimus e, collavimus d, om pr A καὶ om d κατήλθομεν ABE,
 κατηχθήμεν C₅, deposti sumus e, enavigamus d in tyro d
 7. γὰρ το πλοῖον ἦν ABCE₅, γὰρ ἦν (erat enim) τὸ πλοῖον δε
 expositura de 7. 8. ἀνευρόντες δε ABCE₅, καὶ ἀνευρόντες δε
 8. αὐτοῖς AE, aput eos de, αὐτου BC₅ qui e, quidam autem d
 9. ἔλεγον B ἐπιβαίνειν ABC, ingredi d, ἀναβαίνειν (ascenderet)
 Ee₅ εἰς om de ἱεροσόλυμα ABCEde, Ἱερουσαλήμ ε

quoniam amplius faciem eius (f. e. a.) non essent visuri. et deduce-
 bant eum ad naudem. (56) ¹Cum autem factum esset ut navigaremus
 abstracti (-cta) ab eis, recto cursu venimus Cho (sic L: Choum cœ-
 teri), et sequenti die Rhodum, et inde Patara (sic L: Pataram cœ-
 teri). ²et cum inuenissemus naudem transfretantem in Phoenicem (Phen.
 F, Phenicen al, Foenicen L), ascendentes navigavimus. ³cum appa-
 ruissemus (par. FL) autem Cyprum (Cypro L al) et (om al) relin-
 quentes eam ad sinistram, navigavimus in Syriam, et venimus Tyrum:
 ibi enim navis erat expositura onus. ⁴inuentis autem discipulis man-
 sisimus ibi diebus septem, qui Paulo dicebant per spiritum ne ascen-
 deret [in] Hierosolimam (Hierus.). ⁵et expletis (explicitis L) diebus

ὅτε δὲ ἐγένετο ἔξαρτισαι ἡμᾶς τὰς ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευό-
μεθα προπεμπόντων ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἕως ἔξω
τῆς πόλεως, καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν προσευξάμενοι
ᾠησπασάμεθα ἀλλήλους, καὶ ἐνέβημεν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκείνοι δὲ
ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. ⁷Ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες ἀπὸ
Τύρου κατηντήσαμεν εἰς Πτολεμαῖδα, καὶ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελ-
φοὺς ἡμεῖσαν μίαν παρ' αὐτοῖς. ⁸τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελ-
θόντες ἤλθομεν εἰς Καισάρειαν, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φι-
λίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὄντος ἐκ τῶν ἐπτά, ἡμεῖσαν παρ' αὐτῷ.
⁹ιοῦτιω δὲ ἦσαν θυγατέρες τέσσαρες παρθένοι προφητεύουσαι. ¹⁰
¹⁰ἐπιμενόντων δὲ ἡμέρας πλείους κατῆλθén τις ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας

1. οτε δε εγενετο εξαρτισαι ημιας (ημ. εξαρτ. Cε) τας ημερας AB
CEες, sequenti autem die d ἐξελθοντες BCEες, exeuntes d, om A
ibamus e, ambulamus viam nostram d 2. προπεμποντων ABCEς,
deducentibus de omnibus nos d γυναιξὶ A, γυναιξιν CE
usque foris e, extra d 3. in litore de προσευξαμενοι ABCE,
προσηυξόμεθα δε 4. απησπασαμεθα BE, απεσπασαμεθα C,
απησπασαμεθα A, valescientes e, καὶ ἀσπασάμενοι δε ἀλληλους
ACEδε, om B καὶ (om ε) ενεβημεν (ανιβ. AC, ἐπέβ. ε, ascen-
dimus) εἰς το πλοιον ABCEες, om d 4. 5. εκεινοι δε υπεστρεψαν
ABCEες, reversi vero quisque d 5. in (ad d) sua de τον
πλον διανυσαντες (διανοισαντες A) ABCEς, navigatione expedita
(praetendentes e) de 6. κατηντησαμεν BCε, venimus d, κατεβη-
μεν AEε εἰς πτολομαιδα C, ptolemaidem d, in ptolemaide e
salutantes e, salutavimus d 7. ημεναμεν BCEς, επιμεναμεν A,
mansibus e, incertus d sequenti autem die e, sequenti d
ἐξελθοντες ABCEδε, add οὶ περὶ τὸν Παῦλον ε 8. ηλθαμεν B
in e, om d intrantes e 9. οντος ABCE, τοῦ ὄντος ε apud
(ad d) eum de 10. θυγατερες τεσσαρες παρθενοι ABd, παρθε-
νοι θυγ. τεσσ. C, θυγ. παρθ. τεσσ. Eε 11. επιμενοντων ABC
Eς, spectantius e δε ABC, add ημων Eε plurimos e

profecti (propecti pr F) ibamus (ibimus) deducentibus nos omnibus
cum uxoribus et filiis usque foras ciuitatem, et positis genibus in
litore orauimus: ⁶et cum uale fecissemus inuicem, ascendimus in (om
al) nauem, illi autem redierunt in sua. ⁷nos uero nauigatione expli-
cita a Tyro descendimus (disc.) Ptolemaidem (Ptolomaida F al, Pto-
lemaidam L), et salutatis fratribus mansimus die una apud illos (eos).
⁸alia autem die profecti uenimus Caesaream, et intrantes [in L al]
domum Philippi euangelistae, qui erat [unus om L] de septem, man-
simus apud (apud) eum. ⁹huic autem erant filiae quattuor uirgines
prophetantes. (57) ¹⁰Et cum moraremur per dies aliquot (-quod pr

προφήτης ὀνόματι Ἀγαβος, ¹¹καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμῶς καὶ ἄρας τὴν
ζώνην τοῦ Παύλου, δέσας αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας εἶπεν
Τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. τὸν ἄνδρα οὗ ἐστὶν ἡ ζώνη αὕτη,
οὕτως δέσουσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ παραδώσουσιν εἰς
¹²χεῖρας ἐθνῶν. ὥς δὲ ἤκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε
καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ. ¹³τότε
ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος Τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου
τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεῖσθαι ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς
Ἱερουσαλὴμ ἐτοιμῶς ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

1. καὶ (om d) ἐλθων ABCeDes et corr D, ἀνελθων δε pr D
2. alligans e, ligavit d αὐτον ABCDE, sibi e, suos d, αὐτὸν
Orig 3,708^c, τε αὐτοῦ ε τους ποδας καὶ τας χειρας BCDEde,
τας χειρας καὶ τοὺς ποδας As, χειρῶν καὶ ποδῶν Orig et dixit d
3. virum e, eum virum d 4. οὕτως ACDE, οὕτω ε εν (om d)
ιερουσαλημ ABCDEdes, ἀπειθόντα εἰς Ἱεροσόλυμα Orig 3,708^c
οι om pr D παραδωσου A 5. cum autem e, et vero d πα-
ροκαλονμεν pr D τε ABCEes, om Dd 6. οι εντοπιου ABCD
Es, qui loci illius sunt e, incolae loci illius d, add τον παυλον Dd
αναβαινιν ABCEs, ascenderet de, επιβαινιν D αὐτον om E
in hierosolyma e, hierusalem d 6. 7. τότε απεκριθη (add δε pr
C) ABCEs, ἀπεκρίθη δὲ δεs, ειπεν δε D, add προς ημας Dd
7. παυλος BCDdεs, add καὶ ειπεν AEσ συνθρυπτοντες ABCEs
Orig 3,708^c et corr D, adfligentes e, θορυβουντες (conturbantes) Dd
8. γαρ ABCDDes Orig, δε E 8. 9. αλλα (βουλομαι αλλα Dd)
καὶ αποθανειν εἰς ιερουσαλημ ετοιμωs (parate e, propositum d) εχω
BCDEdes, αλλα καὶ αποθανειν ετοιμωs εχω εἰς ιερουσαλημ A, εἰς
Ἱερουσαλημ γενομενος ἐτοιμῶς ἔχω ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν Orig
9. pro nomine e, propter nomen d κυριου BCDEdes, add μου
Orig ιησον ABEEs Orig, ιησον χριστον CD, christi iesu d

F), supervenit quidam a Iudaea propheta nomine Agabus. ¹¹is (his pr F) cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli et alligans sibi pedes et manus dixit Haec dicit spiritus sanctus. virum cuius est zona (zonam pr F) haec, sic alligabunt in Hierusalem Iudaei et tradent in manus gentium. ¹²quod cum audissemus, rogabamus nos et qui loci illius erant [rogabamus hic al] ne ascenderet Hierosolimam (Hierus.). ¹³tunc respondit Paulus et dixit Quid facitis flentes et affligentes cor meum? ego enim non solum alligari sed et mori in Hierusalem paratus sum propter nomen domini Iesu. ¹⁴et cum ei suadere non pos-

¹⁴μη πιεθομένου δὲ αὐτοῦ ἡσυχάσαμεν εἰπόντες Τοῦ κυρίου τὸ θέλημα γινέσθω.

¹⁵Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα· ¹⁶συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ Καισαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ἔκτισθώμεν Μνάσωνί τινι Κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ. ¹⁷γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀσμένως ἀπεδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. ¹⁸τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῆμι ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωβον, πάντες τε παριγένοντο οἱ πρεσβύτεροι. ¹⁹καὶ ἀποσπασάμενος αὐτοὺς ἐξηγεῖτο καθ' ἓν ἕκαστον ὧν ἐποίησεν ὁ θεὸς

1. δε ABCDEes, om d εἰποντες ABCEs, οι (om corr) εἰποντες D, dicentes de, add προς αλληλους Dd 1. 2. του κυριου το θελημα ABCE, το θελημα του κυριου Dds 2. γινεσθω BC, γεινεσθω ADE, γενέσθω s 3. τας ημερας τυντας ABCEes, hos dies d, τινας ημερας D επισκευασαμενοι ABE, παρασκευασαμενοι C, praeparantes e, αποσκευασμενοι s, αποταξαμενοι D, refecimus nos et d ανεβαινομεν ABCEs, αναβαινομεν Cdd 4. in e, om d ιεροσολυμα ABCEde, Ἱερουαλήμ s συνῆλθον... μαθητων om d των ABCs, εκ των Ee a e, de d 5. αγωντες ABCEes, simulquae adduxerunt d, add ημας Eds 5-7. μνάσωνι... ἀδελφοί] et cum venerunt in quendam civitatem fuimus ad nasonem quendam cyprium discipulum antiquum et inde exeuntes venimus hierosolyma susceperunt autem nos cum laetitia fratres d 5. τινι habet pr corr A, om pr A 6. μαθητι E cum venissemus autem in e απεδεξαντο ABCE, ιδεξαντο s, susceperunt e 7. δε BCdes, τε AE introibat e, introibit d 8. παντες τε AB CEes, om d παριγενοντο (collecti sunt e) οι πρεσβυτεροι AB CEes, παριγενοντο (sic corr D, ησαν δε παρ (cum) αυτω d et pr D) οι πρεσβυτεροι συνηγμενοι (conventi) Dd και ABCEes et corr D, ους pr D, om d 9. αυτους] sic corr CD, αυτου pr C, om pr D εξηγειτο καθ εν εκαστον ABCEs et corr D, διηγειτο ενα εκαστον pr D, narrabat (exponebat e) per singula (-los e) de ων] ως pr D

semus (possumus pr F), quieuius dicentes Domini uoluntas fiat. (58) ¹⁵Post dies autem istos praeparati ascendebarus (ascendamus F) [in om F al] Hierusalem: ¹⁶uenerunt autem et ex discipulis a Caesarea nobiscum, adducentes [secum] apud quem hospitaremur, Nasonem (Mnas. L?) quendam Cyprium (Cyprum), antiquum discipulum. ¹⁷et cum uenissemus Hierosolimam (Hierus., -ma L), libenter exceperunt nos fratres. ¹⁸sequenti autem die intro ibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesque collecti sunt seniores. ¹⁹quos cum salutasset, narrabat per singula quae fecisset deus in gentibus per ministerium

ἐν τοῖς ἔθνεσιν διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. ²⁰οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδό-
ξαζον τὸν θεόν, εἰπόντες αὐτῷ «Θεωρεῖς, ἀδελφέ, πύσαι μυριάδες
εἰσὶν ἐν τοῖς Ἰουδαίοις τῶν πεπιστευκότων, καὶ πάντες ζηλωταὶ
τοῦ νόμου ὑπάρχουσιν, ²¹κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστα-
⁵σίαν διδάσκεις ἀπὸ Μωυσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη Ἰουδαίους, λέ-
γων μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα μηδὲ τοῖς ἔθνεσι περιπατεῖν.
²²τί οὖν ἐστίν; πάντως δεῖ συνελθεῖν πλῆθος (ἀκούσονται γὰρ ὅτι
ἐλήλυθας). ²³ιοῦτο οὖν ποίησον ὃ σοι λέγομεν. εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες
τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν. ²⁴τούτους παραλαβὼν ἀγνί-
¹⁰σθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ διαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς ἵνα ξυρῇσονται τῇν

1. ἐν ABCDEes, om d audientes d εδοξαζον ABCEes, εδο-
ξασαν Dd 2. θεον ABCEe, κυριον Ddς ειποντες CDd, ειπον
(-παν E) τε ABEes αὐτῷ om Dd milia de 3. ἐῖσισιν D
ἐν τοις ιουδαιοις ABCEe, ἐν τη ἰουδαια Dd, Ἰουδαίωνς παντες
ABCEes, add οντοι (τοιτοι pr) Dd 4. sunt d, existent e κατη-
χήθησαν ABCEes, κατηκησαν pr D, diffamaverunt d, audierunt e
5. docens d a d, ad e μωυσηως BCE, moysen d, moysē e,
μωσειως ADς τους κατὰ τὰ ἔθνη ABCEς et corr D, τους κατὰ
ἔθνη εἰσιν pr D, qui in gentibus sunt d, eorum qui per gentes sunt
e, add παντας BCς et corr D λέγων om Dd 6. περιτεμνειν
αυτους ABCDς, οφιλειν περιτεμνιν αυτους E, circumcidat d, debere
suos e μητε pr D τοις ἐθεσιν (-σι A, add αυτους D) περι-
πατειν ABCEes, secundum consuetudinem ambulare e, ἐν τοις ἐθνε-
σιν αυτου περιπατειν pr D, gentes eius ambulant d 7. πάντως]
utique de δε συνελθειν πλῆθος AEe et corr C, δεi (add το corr
D) πλῆθος συνελθειν Ddς, om B et pr C cognoscent e γαρ
ADEdes, om BC 8. ἐληλυθες B ο ABCD, οπερ E 9. παρα-
βων pr A, adsume d 10. inpende e, eroga d ἐπ αυτοις BCEς,
in illis e, ἐπ αυτους A, εις αυτους Dd ξυρῃσονται ABCς, ξυ-
ρῃσονται E et corr D, ξυρωνται pr D, radant de

ipsius. ²⁰at illi cum audissent, magnificabant deum, dixeruntque ei
Vides, frater, quod (quot LV al) milia sint in Iudaeis qui credide-
runt, et omnes aemulatores sunt legis, ²¹audierunt autem de te, quia
dissensionem (dissension.) doceas a Moysē (Mose FL) eorum qui per
gentes sunt Iudaeorum, dicens (dicentes pr L) non debere eos cir-
cumcidere (c. e.) filios suos neque secundum consuetudinem ingredi.
²²quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem: audient enim
te super (sup. te) uenisse: ²³hoc ergo fac quod tibi (om al) dicimus.
sunt nobis uiri quattuor uotum habentes super se: ²⁴his adsumptis
(ass., adsumtis F) sanctifica te cum illis, et inpende in illis ut ra-

κεφαλὴν, καὶ γινώσκονται πάντες ὅτι ὢν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδὲν ἔστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτοὺς φυλάσσωσιν τὸν νόμον. ²⁵περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἔθνων ἡμεῖς ἀπεστείλαμεν κρίναντες φυλάσσεισθαι αὐτοὺς τὸ τε εἰδωλόθυτον καὶ αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ πορνείαν.» ²⁶τότε ὁ Παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν ⁵ αὐτοῖς ἀγνισθεὶς εἰσῆει εἰς τὸ ἱερόν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηγγέσθῃ ὑπὲρ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν ἢ προσφορά. ²⁷ὥς δὲ ἔμελλον αἱ ἐπὶ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ συνέχεν

1. capita e γινωσκονται ABCDEς, γινῶσι ς, scient e, cognoscant d ὡν ABDEς, περι ων C. quae audierunt de περι ου pr D
2. ἀλλα (add και A) στοιχεις (σιυχεις E) και ABCEς et corr D, sed immanebis et e, sed ambulans d, ἀλλ οτι πορευου pr D φυλασ-
σων (-σιν E) τον νομον ABCDEde, τὸν νόμον φυλάσσωσιν ς
3. εθνων ABCDdς, ανθρωπων Ee, add ουδεν εχουσι λεγειν (quod dicere) προς (in) σε Dd ημεις γαρ Dd απιστευλαμεν BD, επιστευλαμεν ACEς, scripsimus d, destinavimus e χρεινοντες de et pr D 3. 4. φυλασσεισθαι AB, μηδεν τοιουτο (τοιουῶτον Dς) τη-
ρειν (observe d, custodiare e) αυτους ει μη φυλασσεισθαι (custo-
dirent d, observent e) CDEdeς 4. το τε ειδωλοθυτον ABCς, το
εδωλοθυτον D, απο ιδωλοθυτων (sacrificato d) Ede και (add τὸ
ς) αιμα ABCDς, και αιματος Ed, in sanguinis e και πνικτον
(-κτον Ee) ABCEς, om Dd πορνιας Ede 5. ο ABCς, om
DE adsumens e, adsumpsit d εχομενη ABCEς, επιουση D,
sequenti d, veniente e 6. εισηει ABCEς, εισηλθεν Dde 7. εως
ον ABCEς, donec de, οπως D oblata est d, offerretur e 8. ἡ
om D ως δε εμελλον αι (ημελλον E) επι ημεραι συντελεισθαι
ABCEς, συντελουμενης δε της εβδομης ημερας D, cum repletur
autem eis septimus dies d 9. οι (οι δε D) απο (α pr D, de e)
ασιας ιουδαιοι ABDEdeς, post ιερω C θεασαμενοι ABCEς, vi-
dentes e, ελθλυθοτες θεασαμενοι D, venerant videntes d συνε-
χεαν (confuderunt) Cd, συνεχεον ABDς, συνεκινησαν τε E, concit-
taverunt e

dant capita, et scient omnes quia quae de te audierunt falsa sunt, sed ambulans (sic L: ambulans ceteri) et ipse custodiens legem. ²⁵de his autem (om al) qui crediderunt ex gentibus nos scripsimus (scribis. F) iudicantes ut abstineant se ab idolis immolato (imm.) et sanguine et (om F al) suffocato et fornicatione. (59) ²⁶Tunc Paulus adsumptis (ass., adsumtis F) uiris (om al) postera die purificatus cum illis intrauit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur (offerretur F al) pro uno quoque eorum oblatio. ²⁷dum autem (enim L) septem dies consummarentur, hi qui de (ab F) Asia erant Iudaei cum uidissent eum in templo, concitauerunt omnem po-

πάντα τὸν ὄχλον καὶ ἐπέβυλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, ²⁸κράζοντες Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε. οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχῇ διδάσκων, ἔτι τε καὶ Ἑλλήνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κεκοίνωκεν ⁵ τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον. ²⁹ἦσαν γὰρ προεωρακότες Τρόφιμον τὸν Ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ Παῦλος. ³⁰ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ Πάυλου εἵλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. ³¹ζητούντων τε αὐτὸν ¹⁰ ἀποκτείνειν, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπειρῆς ὅτι ὅλη συγχύνεται Ἰερουσαλήμ. ³²ὃς ἔξαιτῆς λαβὼν στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρχους κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλιάρχον καὶ τοὺς

1. πάντα om Ee τον οχλον ABCDEd, populum e ἐπιβυλον (-λαν A) ABCEes, miserunt d, ἐπιβαλλουσιν D επ (in e) αυτον τας χειρας ABCDEde, τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτόν ε 2. ανδρε A ἰσραηλῖται DEde βοηθεῖτε (-ται CD) ABCDε, βοηθησεται E
3. τοπου BDEdes, add του αγιου A et corr C? πανταχη ABC DE, πανταχοῦ ε docet d 4. τε ABCEs, om Dde εισηγεν ις ιερον pr D κεκοινωνηκεν ACs, κεκοινωνηκεν (-κε B) E et corr B, εκοινωνησεν D 5. enim (autem d) providentes de 5. 6. ephesum e, et ephesium d 6. ενομιζον ABCEs, ενομισαν μεν (om de) Dde 7. ὁ om D et commota est d 8. adprehendentes e του παυλου ABCDε, τον παυλον E ειλκον ABCs, ειλικων D, ηλκον E αυτον om Dd 9. ζητουντων τε (δε Des) ABEEs et corr D, και ζητουντων Dd 10. ανεβη φασις (nuntius e) ABDE es, nuntiatum est d tribuno (add legionis e) cohortis quia de συγχυνεται AD, συγκενται (synk. E) BEdes 11. in hierusalem d λαβων (sumptis) Bd, παραλαβων (adsumptis) ADEes εκατονταρχας ABDE εκατονταρχους corr Ds 12. decucurrit (proc. d) ad eos de

pulum et iniecerunt ei manus, ²⁸clamantes Viri Israhelitae, adiuuate. hic est homo qui aduersus populum et legem et locum hunc omnes (omne pr F, omnem V) ubique docens (dicens) insuper et gentiles induxit in templum et uiolauit sanctum locum istum. ²⁹uidierant enim Trophimum Ephesium in ciuitate (-tatem F) cum ipso, quem aestimauerunt quoniam in templum intro duxisset (in t. indux. L) Paulus. ³⁰commotaque est ciuitas tota, et facta est concursio populi, et adpraeherentes Paulum trahebant eum (om F) extra templum, et statim clausae (clusae) sunt ianuae. ³¹quaerentibus autem eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis quia tota confunditur Hierusalem: ³²qui statim adsumptis (assumpt.) militibus et centurionibus decucurrit (decurr.) ad illos. qui cum uidissent tribunalum et milites, cessauerunt

στρατιώτας ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν Παῦλον. ³³τότε ἐγγίσας ὁ
χιλίαρχος ἐπιλάβετο αὐτοῦ καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἄλυσσι δυοῖ, καὶ
ἐπνυθάνετο τίς εἴη καὶ τί ἐστὶν πεποιηκώς. ³⁴ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐπε-
φώνουν ἐν τῷ ὄχλῳ· μὴ δυναμένου δὲ αὐτοῦ γνῶναι τὸ ἀσφαλές
διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσιν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν. ⁵
³⁵ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν
ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου. ³⁶ἠκολούθει γὰρ τὸ
πλῆθος τοῦ λαοῦ κράζοντες Αἴρε αὐτόν. ³⁷μέλλων τε εἰσάγεσθαι
εἰς τὴν παρεμβολήν ὁ Παῦλος λέγει τῷ χιλιάρχῳ Εἰ ἔξεστί μοι
εἰπεῖν τι πρὸς σε; ὁ δὲ ἔφη Ἑλληνιστὶ γινώσκεις; ³⁸οὐκ ἔρα σὺ
εἰ ὁ Αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἔξα-
γαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων;
³⁹εἶπεν δὲ ὁ Παῦλος Ἐγὼ ἄνθρωπος μὲν εἰμι Ἰουδαῖος, Ταρσεύς,

1. accedens e 2. ἐκέλευσε A, ἐκέλευσιν DE ligari d, alli-
gare e αλυσσει δυοι A, αλυσσειν δυοιν DE 3. τις (τίς ἄν
ες, τι αν E) εἴη καὶ τι ABEdes et corr D, τις pr D est quod
fecisset e, fecisset d ἄλλο τι ABEEs, aliud d, ἄλλα D ἐπεφω-
νον ABDE, ἐβόων ε, clamabant de 4. μὴ (καὶ μὴ D) δυναμέ-
νον δε (om D) αὐτον ABDE, μὴ δυνάμενος δὲ ε, et cum non pos-
sit d, cum autem non e quod certum est d, certius e 5. ἐκέλευσε
pr D 6. ἐγενετο ABDEs, adhuc esset d, factus e εἰς τοὺς
αναβ. D, ad gradus e, in graduus d βασταζεσθαι αὐτον ABEEs,
ut portaretur ipse e, τον παυλον βασταζεσθαι Dd 7. οχλου AB
EEs, λαου Dde 8. τοῦ λαοῦ om Dd κράζοντες ABE, κρᾶζον
Ddes αἶρε ABEEs, αναιρισθαι D, tollite d 8. 9. et cum iam
induceretur in castris d 9. ο παυλος λεγει τω χιλιαρχω ABEEs,
τω χιλιαρχω αποκρειθεις ειπεν Dd 10. ειπεν ABEEs, λαλησαι
Dde τι om Dd ait d, dixit e ουκ αρα ABEEs, nonne de,
ου D 11. ille aegyptius d ἐξαναστατωσας E 12. σικικα-
ριων E 13. εμμη E ταρσευς ABEEs, tarsensis ex d, a tarso e,
εν ταρσω δε D

percutere Paulum. ³³tunc accedens tribunus adprehendit eum et ius-
sit alligari catenis duabus, et interrogabat quis esset et quid fecisset.
³⁴alii autem aliud clamabant in turba: et cum non posset certum
cognoscere prae tumultu (-tum pr F), iussit duci eum (e. d.) in
castra. ³⁵et cum uenisset ad gradus, contigit ut portaretur a militibus
propter uim populi: ³⁶sequebatur enim (autem) multitudo populi cla-
mans (-ntes) Tolle eum. ³⁷et cum coepisset induci in castra Paulus,
dicit tribuno Si licet mihi loqui aliquid ad te? qui dixit Graece
(Graece) nosti? ³⁸nonne tu es Aegyptius qui ante hos dies tumultum
concitasti et eduxisti in desertum quattuor milia uirorum sicariorum
(sycar.)? ³⁹et dixit ad eum Paulus Ego homo sum quidem (q. s.)

τῆς Κιλικίας οὐκ ἀσήμεον πόλειος πολίτης, δέομαι δέ σου, ἐπιτρέψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν. ⁴⁰ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ ὁ Παῦλος ἐστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ, πολλὰς δὲ σιγῆς γενομένης προσεφώνησεν τῇ Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ λέγων
 5 ¹ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νυνὶ ἀπολογίας. ²ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν. καὶ φησιν ³Ἐγὼ εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖος, γειγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἀναιτιθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιὴλ πεπαιδευμένος
 10 κατὰ ἀκριβείαν τοῦ πατρῷου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ Θεοῦ

1. ουκ ασήμεον πολειος πολιτης (cuius d) ABEdes, γειγεννημενος D δεομαι (δαιομε D) δε σου επιτρεψον (συνχωρησαι D) ABDEes, rogo obsecro autem d 2. επιτρεψαντος (permisso e) δε αυτου AB Ees, και (om corr D) επιτρ. δε του χιλιάρχου D, et cum permisisset ei tribunus d 2. 3. ιστιως ο πανλος Dd 3. in gradibus de κατεσεισε (-σισε A, -σισην E) ABEEs, και σειςας (movit) Dd manu e, manum d τω λαω ABEs, ad populum e, προς αυτους Dd magno de 4. δε ABEEs, τε Dd σιγης (ησυχιας D) γενομενης (γεναιμ. A) ADEes, γενομενης σιγης B προσεφωνησε B εβραϊδι BDEes, hebreica d, ἰδία A 5. 6. της προς υμης νυνι (νῦν ε) απολογιας ABDEs, quam ad vos nunc reddo rationem e, nunc apud vos reddo rationem d 6. audientes e hebreica d προσεφωνει ABs, προσεφωνει DE, adloquitur d, adlocutus est e 7. αυτοις BEes et corr A, om Dd παρεσχον ησυχιαν ABEEs, ησυχασαν D ait e εγω ABDEe, Ἐγὼ μὲν ε ιουδαιος ανηρ D 8. γεγεννημενος BEes et post κιλικιας D, γεγεννημ. A 9. ante pedes e γαμαλιηλ ADEes, γαμαλιηλου B πεπαιδευμενος ABEEs, παιδευομενος D 10. κατα (κατ B) ακριβειαν (-βιαν DE) ABDEs, certissime e υπαρχων ABEEs, om D

Iudaeus, a Tarso (Th. F al) Ciliciae, non ignotae civitatis municeps, rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum. ⁴⁰et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus annuit (adn. F) manu ad plebem, et magno silentio facto adlocutus (alloqu.) est Hebraea lingua dicens (60) ¹Viri fratres et patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem. ²cum audissent autem quia Hebraea lingua loquitur ad illos, magis praestiterunt (praestet.) silentium. ³et dixit Ego sum uir Iudaeus, natus Tarso (Th. FL al) Ciliciae, nutritus autem in ista civitate (istam -tem L), secus pedes Gamalibel (-liel) eruditus iuxta veritatem paternae legis, aemulator legis sicut et (et sicut) vos omnes

καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστέ σήμερον, ⁴ὥς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, δεμεινῶν καὶ παραδιδούς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, ⁵ὥς καὶ ὁ ἀρχιεὺς μαρτυρεῖ μοι καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, παρ' ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξιόμενος πρὸς τοὺς ἀδελφούς εἰς Δαμασκὸν ἐπορευόμεν, ἄξων καὶ τοὺς ἐκείσε ὄντας δεδεμένους ⁶εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν. ⁷Ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγιζόντι τῇ Δαμασκῷ περὶ μεσημβρίας ἑξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιεστράφαι φῶς ἰκανὸν περὶ ἐμέ, ⁸ἔπισά τε εἰς τὸ ἴδιον καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι Σαουλ Σαουλ, τί με διώκεις; ⁹Ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην Τίς εἰ, κύριε; εἶπέν τε πρὸς ἐμέ Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὃν σὺ διώκεις. ¹⁰οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. ¹¹εἶπον δέ

1. πάντες ὑμεῖς ἐστέ **ABEες**, ἐσται ὑμεῖς πάντες **D** **ος ABE**
ες, καὶ **D** 2. μέχρι **D** φυλακὰς **ABEες**, φυλακὴν **D** 3. ο
om pr **D** μαρτυρεῖ (-ρι **E**) **AEες**, μαρτυρεῖ **B**, μαρτυρησεί **D**
παν (ολον **D**) τὸ πρεσβυτεριον **ABDEες**, totam seniorum e 4. καὶ
ABEες, om **D** accipiens e παρα των αδελφων **D**
5. ἄξων **ABDες**, αἷται **Eε** καὶ τοὺς ἐκείσε (ἐκίσε **E**, ἐκεῖ **D**) ὄν-
τας δεδεμένους **ABDEες**, constitutis vinctos e 6. 7. ἐγένετο δέ
μοι (om e) πορευομένῳ καὶ ἐγγιζόντι τῇ δαμασκῷ περὶ μεσημβρίας
ABEες, ἐγγιζόντι δέ μοι μεσημβρίας δαμασκῷ **D** 7. ἐξέφνης
DE απο του pr **D** 8. περιεστράφαι **ABες**, περιεστράφην **Eε**,
περιεστράψα με **D** lux copiosa e ἐπισα (-σύν **ς**) τε **ABEες**,
καὶ ἐπισον **D**, cadensque e καὶ om e 9. σαουλ σαουλ **ABEες**,
σαυλε σαυλε **De** διώκεις **ABDEες** et corr e, om pr e, add σκλη-
ρον σοι πρὸς κεντρα (stimulam) λακτιζὴν **Eε** 10. τε **ABEες**,
δὲ **D** ἐμε **AB**, με **DEες** εἰμι] ei pr **D** 11. ναζωραῖος pr **D**
ἐθεασαντο **AB**, add καὶ ἐνφοβοι (ἐμφ. **ς**) ἐγενοντο **DEες**
12. ἤκουσαν **ABDEες**, ἤκουον **E** εἶπα **D**

estis hodie, ⁴qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem (morte pr **F**), alligans et tradens in custodias (-dia **L**) viros ac mulieres, ⁵sicut princeps sacerdotum testimonium mihi (m. t. **F al**) reddit et omnes maiores natu, a quibus et (om **F al**) epistulas accipiens ad fratres Damascum pergebam, ut adducerem inde uinctos in Hierusalem, ut punirentur. ⁶factum est autem eunte me et adpropinquante (appr.) Damasco, media die (diet) subito de caelo circum fulsit me lux copiosa, ⁷[et om **F al**] decedens in terram audiui uocem dicentem mihi Saule Saule, quid me persequeris? ⁸ego autem respondi Quis (Qui **F**) es, domine? dixitque ad me Ego sum Iesus Nazareus quem tu persequeris. ⁹et qui mecum erant lumen quidem uiderunt, uocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecum. ¹⁰et dixi Quid fa-

Τί ποιήσω, κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν πρὸς με Ἀναστάς πορεύου εἰς Δαμασκόν, κάκει σοι λαληθήσεται περὶ πάντων ὧν τέτακται σοι ποιῆσαι. ¹¹ὥς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτός ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συνόντων μοι ἦλθον εἰς Δαμασκόν.

⁵ ¹²Ἀνανίας δὲ τις ἀνὴρ εὐλαβῆς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων Ἰουδαίων, ¹³ἐλθὼν πρὸς ἐμὲ καὶ ἐπιστάς ἐπὲν μοι Σαοὺλ ἀδελφέ, ἀνάβλεψον. καὶ γὰρ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν. ¹⁴ὁ δὲ εἶπεν Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γινῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον καὶ ¹⁰ἀκοῦσαι φωνῇ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ¹⁵ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους ὧν ἐώρακας καὶ ἤκουσας. ¹⁶καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστάς βάπτισαι καὶ ἀπόλυσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπι-

1. κυριος ABEes, om D εἶπε B surgens e 2. σοι λαλη-
 θησεται ABDs, λαλ. σοι Ee 2. 3. τετακται (εντεταλχται B?) σοι
 ABs, τετακτε E, oporteat e, te oportet d 3. ουκ ενεβλεπον As, ου-
 δεν εβλεπον B, ουκ εβλεπον E, non (surrexit non d) videbam de
 εκεινου ABEes, add et d 4. υπο των BEs, απο των A, iab eis
 qui e, qui d mecum erant de veni d, ingressus sum e 5. δε
 ABEes, om d ευλαβης B, timoratus d, ευσεβης Es, pius e, om An
 μαρτυρουμενος A, et testimonio d 6. κατοικουντων ABEes, om d
 veniens e εμε AB, με Es 6. 7. και επιστας om d 7. σουλ
 ABEs, saule e, saule saule d ipsa d, eadem e 8. ανεβλεψα BE
 des, εβλεψα A εἰς αὐτόν om d ο δε ειπεν ABEes, et dixit
 mihi d προεχειρησατο A 9. cognoscere e, ut cognosceris d
 10. του BEs, om A οτι ABEes, qui d εση AEdes, post αν-
 θρωπους B ei e, eius d 11. προς ABEs, apud d, πανς pr E,
 εις corr E ων ABs, eorum (horum e) quae de, ων τε E
 12. exsurgens e, surge d invocans de

ciam, domine? dominus autem dixit ad me Surgens uade Damascus, et ibi tibi dicetur de omnibus quae (quid) te oporteat (op. te F al) facere. ¹¹et cum non uiderem (-rim) prae claritate (-tem pr F) luminis illius, ad manum deductus a comitibus ueni Damascus. (61) ¹²Ananias (Annan. F al) autem quidam uir secundum legem, testimonium habens ab omnibus habitantibus [Damasco] Iudaeis, ¹³ueniens ad me et adstans (stans) dixit mihi Saule frater, respice. et ego eadem hora respexi in eum. ¹⁴at ille dixit Deus patrum nostrorum praeordinauit te ut cognosceres uoluntatem eius et uideres iustum et audires uocem ex ore eius, ¹⁵quia eris testis illius ad omnes homines eorum quae uidisti et audisti. ¹⁶et nunc quid moraris? exsurge (exurge) et (om al) baptizare et ablue (abluerere) peccata tua inuocato nomine ipsius.

καλεσάμενος τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ¹⁷ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει ¹⁸καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι Σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ Ἱερουσαλὴμ, διότι οὐ παραδέξονται σου μαρτυρίαν περὶ ἡμοῦ. ¹⁹καὶ γὰρ εἶπον Κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σέ. ²⁰καὶ ὅτε ἐξεχύνετο τὸ αἷμα Στεφάνου τοῦ μάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφειστώς καὶ συννυδοῶν καὶ φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρῶντων αὐτόν. ²¹καὶ εἶπεν πρὸς με Πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς Ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε. ²²ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, καὶ ¹⁰ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λέγοντες Αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον· οὐ γὰρ καθῆκεν αὐτὸν ζῆν. ²³κραυγαζόντων τε αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια καὶ κονιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἄερα, ²⁴ἐκέλευσεν

1. αὐτου ABEdε, τοῦ Κυρίου ε mihi reverso d, revertenti e in e, om d 2. ἱερουσαλὴμ E καὶ om d προσευχομένου μου ABdε, προσευχομένου Ee 2. 3. in stupore e, in soporem d 3. ἰδεῖν ABEEε, vidi d 4. quia de recipiunt e σου (add τὴν Eε) μαρτυρίαν περὶ ἡμου ABEEε, testimonium meum d 5. καὶ γὰρ ABEEε, et d 6. πιστεύοντας ABdε, πεπιστευκοτας E in te de 7. ἐξεχύνετο A, ἐξεχύνετο BE, ἐξεχύνετο ε στεφάνου BEdε, om A σου καὶ ABEEε, om d αὐτος ABEEε, ego de 8. ἐφειστώς BEdε, εἰστώς A συννυδοῶν ABDEdε, add τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ ε 9. με ABDEε, ἐμε C ἐθνη ABCDEε, ἐθνος E 10. ἐξαποστελῶ σε ABCε, mittante e, ἐξαποστελλῶ σε D, ἀποστελλῶ σε E ἤκουον ABCEε, ἤκουσαν D 11. αἶρε etc.] Orig 4,434^d 12. nec enim e καθῆκεν ABCDE, καθῆκεν ε, fas e κραυγαζόντων ABDEε, κραζόντων C τε ABC, δε DEε αὐτῶν om D ῥιπτούντων ABCε, ῥιπτοντων DE 13. ἱμάτια ABCDε, add αὐτῶν Eε αἶρα ABCEε, οὐρανὸν D

¹⁷factum est autem reuertenti mihi in Hierusalem et oranti in templo, fieri me in (om L) stupore (-rem) mentis ¹⁸et uidere (-rem) illum dicentem mihi Festina et exi uelociter ex Hierusalem, quoniam non recipient (-unt F al) testimonium tuum de me. ¹⁹et (om F al) ego dixi Domine, ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem et caedens (ced.) per synagogas eos qui credebant in te: ²⁰et cum funderetur (-rentur al, -rent F) sanguis (-inem F) Stephani testis tui, ego adstabam (stab. F al) et consentiebam et custodiebam uestimenta interficientium illum. ²¹et dixit ad me Vade, quoniam ego (om al) in (ad F al) nationes longe mittam te. ²²audiebant autem eum (om F al) usque ad hoc uerbum, et leuauerunt uocem suam dicentes Tolle de terra eius (huius) modi: non enim fas est eum uiuere. ²³uociferantibus autem eis et proicientibus uestimenta sua et puluerem iactantibus in aerem (aere), ²⁴iussit tribunus induci eum in castra et flagel-

ὁ χιλιάρχος εισάγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν, εἶπας μάλιστα
ἀντιτάζεσθαι αὐτόν, ἵνα ἐπιγνῶ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπιφώνουν
αὐτῷ. ²⁵ὥς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμαῖσιν, εἶπεν πρὸς τὸν ἐστῶτα
ἐκατοντάρχον ὁ Παῦλος Εἰ ἄνθρωπον Ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον
⁵ ἐξέστιν ὑμῖν μαστιζεῖν; ²⁶ἀκούσας δὲ ὁ ἐκατοντάρχης προσελθὼν
τῷ χιλιάρχῳ ἀπήγγειλεν λέγων Τί μέλλεις ποιεῖν; ὁ γὰρ ἄνθρωπος
οὗτος Ῥωμαῖός ἐστιν. ²⁷προσελθὼν δὲ ὁ χιλιάρχος εἶπεν αὐτῷ Λέγε
μοι, σὺ Ῥωμαῖός εἶ; ὁ δὲ ἔφη Ναί. ²⁸ἀπεκρίθη δὲ ὁ χιλιάρχος
Ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ
¹⁰ Παῦλος ἔφη Ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι. ²⁹εὐθέως οὖν ἀπέστησαν
ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀντιτάζειν. καὶ ὁ χιλιάρχος δὲ ἐφο-

1. ο χιλιάρχος εισαγεσθαι αὐτον *ABCDEe*, αὐτὸν ὁ χιλιάρχος ἄγε-
σθαι *ε* εἶπας *ABCDE*, εἰπὼν *ε* 2. ἀντιτάζεσθαι (-τάζεσθαι
B?) *ABC* *ε* et corr *D*, ἀντιτάζειν pr *D*, ἐτάζεσθαι *E* ἐπιγνώ *BC*
DE *ε*, γνῶ *A* 2. 3. ἐπιφώνουν αὐτῷ *ABCEe* *ε*, κατεφώνουν περὶ
αὐτοῦ *D* 3. προέτειναν *B*, προέτεινον *AE*, προσέτειναν *CD*, ex-
tendissent *e*, προέτεινεν *ε* ἐστὼτα *E* 4. ἐκατοντάρχον ὁ παν-
λος *ABCEe* *ε*, ἐκατοντάρχην *D* 5. ἐξέστιν ὑμῖν (*ὑμῖν* *E*) *ABC*
Ee *ε*, ante ἄνθρωπον *D* ἀκούσας (*audiens e*) δὲ *ABCEe* *ε*, τοῦτο
ἀκούσας *D* ἐκατοντάρχης *ACD*, ἐκατοντάρχος *BE* *ε*, *centuri e*,
add ὅτι Ῥωμαῖον ταῦτον λέγει *D* 6. τῷ χιλιάρχῳ ἀπήγγειλεν
(ἐπήγγειλεν pr *D*) *ABCDEe*, ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ *ε* λέγων *A*
BCEe, λέγων Ὅρα *ε*, αὐτῷ ὅρα *D* τί] *qui e* 6. 7. ὁ γὰρ (*om*
pr *D*) ἄνθρωπος οὗτος *ABCEe* *ε*, *hic enim homo e* 7. *accedens*
autem e, τότε προσελθὼν *D* εἶπεν αὐτῷ *ABCEe* *ε*, ἐπηρωτήσεν
αὐτόν *D* 8. σὺ *ABCEe* *ε*, εἰ σὺ *ε* ἔφη καὶ ἀπεκρίθη δὲ (*τε*
ε, *om A*) *ABCEe* *ε*, εἶπεν ἐμὶ καὶ ἀποκριθεὶς *D* χιλιάρχος *AB*
CEe *ε*, add καὶ εἶπεν pr *D*, add εἶπεν αὐτῷ corr *D* 9. πολλοῦ
ABCEe *ε*, οἶδα πόσῳ *D* τὴν *om C* 9. 10. ὁ δὲ πανλος *ABC*
Ee *ε*, πανλος δὲ *D* 10. δὲ *ABDEe* *ε*, *om C* γεγέννημε *CE*, γε-
γεννημαι *A* εὐθέως οὖν *ABCEe* *ε*, τότε *D*

lis caedi et torqueri eum, ut sciret propter quam causam sic adcla-
marent (-massent *F*) ei. ²⁵et cum adstrinxissent (*astr.*) eum loris, dixit
adstanti sibi centurioni (-ne) Paulus Si hominem Romanum et in-
demnatum licet vobis flagellare? ²⁶quo audito centurio accessit ad
tribunum et nuntiavit dicens Quid acturus es? hic enim homo cuius
(*cuius L*) Romanus est. ²⁷accedens autem tribunus dixit illi Dic mihi,
tu Romanus es? at (*ad pr F*) ille dixit Etiam. ²⁸et respondit tribu-
nus Ego multa summa (*pecunia L*) ciuitatem hanc consecutus sum.
et Paulus ait Ego autem et natus sum. ²⁹protinus ergo discesserunt
ab illo qui eum torturi erant. tribunus quoque timuit, postquam rescii-

βήθη ἐπιγινούς ὅτι Ῥωμαῖός ἐστιν καὶ ὅτι αὐτὸν ἦν διδικῶς. ³⁰τῇ δὲ ἐπιμέριον βουλόμενος γινῶναι τὸ ἀσφαλές, τὸ τί κατηγορεῖται ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν καὶ ἐκέλευσεν συνελθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ πᾶν τὸ συνέδριον, καὶ καταγαγὼν τὸν Παῦλον ἵστησεν εἰς αὐτούς. ¹Ἀνένισας δὲ τῷ συνεδρίῳ ὁ Παῦλος εἶπεν Ἄνδρες ὡδελφοί, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας. ²ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἀνανίος ἐπέταξεν τοῖς παρεσιῶσιν αὐτῷ τύπειν αὐτοῦ τὸ στόμα. ³τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπεν Τύπειν σε μέλλει ὁ θεός, τοῖχε κεκονιαμένε. καὶ σὺ καθήκρινόν με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κτελεύεις με τύπει- ¹⁰σθαι; ⁴οἱ δὲ παρεσιῶτες εἶπον Τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς;

1. οτι ABCς, add πολιτης Ee αὐτον ην (add ην E) διδικως (δεδηκως C et corr A, δεδοκως pr A) ABCE, eum alligasset e, ἦν αὐτὸν δεδεκῶς ε 2. το ασφαλεις ABCEς, certius e το ABCς, om E 3. υπο ABCE, παρὰ ε αὐτον ABCEς, add ἀπὸ τῶν δεσμῶν ε ἐκέλευσε B συνελθειν ABCEς, ἐλθεῖν ε 4. παν το συνεδριον ABCEς, ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν ε producens e τὸν om E 5. inter eos e adtendens e, intendens Lucif 228 δὲ om Lucif τῷ συνεδρίῳ (in concilium Lucif) ο παυλος ACEς Lucif, παυλος (ὁ Π. ε) τῷ συνεδρίῳ Bς 6. συνιδησι E deo e, coram deo Lucif 7. ἐπειταξεν (ἐκέλευσεν C) τοις παρεσιῶσιν αὐτῷ ABCEς, circumstantibus se praecepit Lucif 8. percuti os paulli Lucif 8. 9. προς αὐτον εἶπεν ABCEς Lucif, εἶπεν προς αὐτον C μελλει ABCEς Orig 3,254^{de}, incipiet e Lucif κεκονιασμεναι C Orig 10. iudicas me e, iudicare de me Lucif 228 παρανομων ABCς, παρα τον νομον Ee Lucif 11. qui autem circum dixerunt e. εἶπον ACEς, εἶπαν B τον αρχιερα του θεου λοιδορεις ABCEς, sic insilis in sacerdotem dei male dicendo Cyp 81 113 122

uit quia ciuis Romanus esset et quia alligasset (lig. F al) eum. ³⁰postera autem die uolens scire diligentius qua ex causa accusaretur a Iudaeis, soluit eum et iussit sacerdotes conuenire et omne concilium, et producens Paulum statuit inter illos (eos). (62) ¹Intendens autem [in] concilium Paulus ait Viri fratres, ego omni conscientia bona conuersatus sum ante deum usque in hodiernum diem. ²principes autem sacerdotum Ananias (Annan.) praecepit adstantibus sibi percutere os eius. ³tunc Paulus ad eum dixit Percutiet te deus, paries dealbate. et tu sedens iudicas me secundum legem, et contra legem iubes me percuti? ⁴et qui adstabant (ast. V) dixerunt Summum sacerdotem dei male dicis (dices)? ⁵dixit autem Paulus Nescie-

⁵ἔφη τε ὁ Παῦλος Οὐκ ᾔδειν, ἀδελφοί, ὅτι ἔστιν ἀρχιερεὺς· γέγραπται γάρ Ἀρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. ἑγνοῦς δὲ ὁ Παῦλος ὅτι τὸ ἐν μέρος ἐστὶν Σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον Φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῇ συνεδρίῳ Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ Φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς Φαρισαίων· περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι. ⁷τοῦτο δὲ αὐτοῦ εἰπόντος ἐγένετο στήσις τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη μὲν τὸ πλῆθος ⁸(Σαδδουκαῖοι γὰρ λέγονσιν μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μήτε ἄγγελον μήτε πνεῦμα· Φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσιν τὰ ἀμφότερα), ⁹ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη. ¹⁰καὶ ἀναστάντες τινὲς τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο λέγοντες Οὐδὲν κακὸν εὐρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος; ¹⁰πολλῆς δὲ στάσεως γινομένης φοβηθεὶς ὁ χι-

1. ἔφη τε (autem e) ο παυλος ABCEεε, respondit et dixit Cyp 113
 ἐστιν αρχιερεὺς ABCEεε, pontifex est Cyp 81 113 122 2. γαρ
 CEεε Cyp, add οτι AB male dices Cyp, dixeris male e 3. το
 δε ετερον ABCEε, et altera pars e 4. εκραξεν AEεε, εκραξεν BC
 5. φαρισαιων ABC, φαρισαιων Eεε et de resurrectione e egw
 AEεε et corr C, om B 6. ειποντος AEε, λαλουντος B, λαλη-
 σαντος Cε εγενετο ACEεε, ἐπεπεισεν B 6. 7. φαρισαιων και
 (και των ε) σαδδουκαιων ABCε, σαδδ. και φαρισ. Eε 7. εσχισθη
 ABε et pr? corr C, εχισθη pr C, διεσχισθη E, soluta est e
 μιν ACEε, om Be 8. μητε prius ABCE, μηδε ε 10. surgen-
 tes e τινες AEεε, τινες (add ex C) των γραμματειων του με-
 ρους BC, οί γραμματεῖς τοῦ μέρους ε 12. ἢ] ut e αγγελος
 ABCEε, add μη θεομαχῶμεν ε πολλης δε στασεως γενομενης
 ACv, cum magna dissensio esset inter illos Lucif 152, πολλης (magna)
 δε γενομενης (γινου. B) στασεως BEεε φοβηθεις ABCE, timens
 e Lucif 152, εὐλαβηθεῖς ε

bam, fratres, quia princeps est sacerdotum: scriptum (scribit. pr F)
 est enim Principem populi tui non male dices (dicis L). ⁵sciens
 autem Paulus quia una pars esset Sadducaeorum et altera Phari-
 saeorum, exclamavit in concilio Viri fratres, ego Pharisaeus sum,
 filius Pharisaeorum: de spe et [de L] resurrectione mortuorum ego
 iudicor. ⁷et cum haec dixisset, facta est dissensio inter Pharisaeos et
 Sadducaeos, et soluta est multitudo. ⁸Sadducaei (-cei F) enim dicunt
 non esse resurrectionem, neque angelum neque spiritum: Pharisei
 autem utrumque (utraque L) confitentur. ⁹factus (factum pr F) est
 autem clamor magnus. et exsurgentes (exurg., surg. L) quidam Pha-
 risaeorum pugnant dicentes Nihil mali invenimus in homine isto:
 quid si spiritus locutus est ei aut angelus? ¹⁰et cum magna dissensio

λίαντος μὴ διασπασθῇ ὁ Παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσεν τὸ στρα-
τευμα καταβὰν ἀρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν ἄγειν τε εἰς τὴν
παρεμβολήν. ¹¹τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστάς αὐτῷ ὁ κύριος εἶπεν
Θάρσει· ὥς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ, οὕτω
σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι. ⁵

¹²Γενομένης δὲ ἡμέρας ποιήσαντες συστροφὴν οἱ Ἰουδαῖοι ἀνε-
θιμάτισαν ἑαυτούς, λέγοντες μὴτε φαγεῖν μὴτε πιεῖν ἕως οὗ ἀπο-
κτείνωσιν τὸν Παῦλον. ¹³ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην
τὴν συνωμοσίαν ποιησάμενοι, ¹⁴οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιε-
ρεῦσιν καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπαν Ἀναθέματι ἀνεθιματίσαμεν ¹⁰
ἑαυτούς μηδενὸς γένεσθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν Παῦλον. ¹⁵νῦν

1. discerperetur e, raptus fuisset *Lucif* *υπ ΑΒς, απ CE* 2. des-
cendens e, descendere et *Lucif* *εκ μεσου αυτων αγειν τε (απα-
γειν τε AE, et reducere e, αγειν B) ABCEes, om Lucif* 2. 3. in
castris *Lucif* 3. adsisstens e *Lucif* *ειπεν ABCEς, ait e Lucif*
4. Θάρσει *ABCEe Lucif, add Παῦλε ς διεμαρτυρου C* τὰ
om e Lucif 152 hierosolyma e οὕτω *ABς, οὕτως CE* 5. σε
δει *ABCEes, oportet te Lucif* *εις ρωμην ABCEς, romae e Lucif*
6. δε *ACEes Lucif, τε B* ποιήσαντες συστροφην *οι ιουδαιοι AB
CEe, collegerunt se quidam ex iudaeis et Lucif, ποιήσαντες τινες
των Ιουδαιων συστροφην ς* 7. λεγοντες *ABEes Lucif, om C*
ne manducare e αποκτεινωσιν *BCEς, αναλωσιν A* 8. plus
quam e, fere *Lucif* *τεσσερακοντα AC* 9. συνωμοσιαν *E*
ποιησάμενοι ABCE, πεποιηκότες ς *qui cum (et Lucif) accesse-
runt ad e Lucif* 10. τοις πρεσβυτεροις (seniores e) *ειπαν (ειπον
ς) ABCEes, indicaverunt dicentes Lucif 152* 10. 11. devotionem
novimus nos *Lucif* 11. μηθενος *BCEς, μηθενος A* *γενεσθαι
ABCEes, add in totum Lucif*

facta esset, timens tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit
milites descendere et rapere eum de medio eorum ac deducere eum
in castra. ¹¹sequenti autem nocte adsisstens ei dominus ait Constans
esto: sicut enim testificatus es de me in (om *F*) Hierusalem, sic te
oportet [et *L*] Romae testificari. (63) ¹²Facta autem die collegerunt
(collig.) se (om *F*) quidam ex iudaeis et deuouerunt se dicentes
neque manducatuos neque bibituos donec occiderent Paulum. ¹³erant
autem plus quam quadraginta (*XL F*) qui hanc coniurationem fece-
rant; ¹⁴qui accesserunt ad (om *L*) principes sacerdotum et seniores
et dixerunt Deuotione deuouimus nos nihil gustatuos donec occida-
mus Paulum. ¹⁵nunc ergo uos notum facite tribuno cum consilio (con-

οὖν ἡμεῖς ἑμφανίσαιτε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως κατα-
γάγῃ αὐτὸν εἰς ἡμᾶς ὡς μέλλοντις διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ
περὶ αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσει αὐτὸν ἑτοιμοὶ ἔσμεν τοῦ
ἀνελθεῖν αὐτόν. ¹⁶ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου τὴν ἐνέ-
σθραν, παραγινόμενος καὶ ἐισελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπήγγειλεν
τῷ Παύλῳ. ¹⁷προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Παῦλος ἕνα τῶν ἑκατοντάρ-
χων ἔφη· Τὸν νεανίαν τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλιάρχον· ἔχει
γὰρ ἀπαγγεῖλαι τι αὐτῷ. ¹⁸ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγεν
πρὸς τὸν χιλιάρχον, καὶ ᾤησιν ὁ δέσμιος Παῦλος προσκαλεσάμενός
¹⁹με ἠρώτησεν τοῦτον τὸν νεανίσκον ἀγαγεῖν πρὸς σε, ἔχοντά τι
λαλῆσαί σοι. ²⁰ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλιάρχος καὶ
ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν ἐπυνθάνετο· Τί ἐστίν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαι
μοι; ²¹εἶπεν δὲ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε ὅπως αὖ-

1. *νμεις ABCEες*, add colligite concilium et *Lucif* σὺν τῷ συνε-
δρίῳ om *Lucif* 1. 2. καταγάγῃ αὐτον *ABCEε* *Lucif*, αὐριον αὐ-
τὸν καταγάγῃ ε 2. *ις ABE*, πρὸς *Cε*, ad *e Lucif* 2. 3. μελ-
λοντις (μελλωντα pr *E*, μελλοντα corr *E*) διαγινωσκειν ακριβιστε-
ρον τα περι αὐτου *ABEε*, aliquid cognituros certius de eo *e*, μελ-
λοντις ακριβιστερον γινωσκειν τα περι αὐτου *C*, de eo diligentius
quaesituros *Lucif* 152 3. του αλλορων *ABCε*, om *Ee Lucif* 4. au-
diens *e* την ενεδρον *ABCEε*, το ενεδρον *B*, de insidiis *e* 5. ad-
vens *e* παρεμβολην *BCEες*, συναγωγην *A* 6. advocans *e* unum
ex *e* 7. εφη *ABEες*, ειπεν *C* τοντον απαγαγε (απαγε *B*) *ABC*
Eε, nunc perduc *e* 8. απαγγεῖλαι τι *ABEε*, τι απαγγεῖλαι *Cε* ille
quidem adsumens *e* 9. προσκαλεσαμενος με (om *E*) *ABEε*, advo-
cans me *e* 10. νεανισκον *AE*, νεανιαν *Bε* 11. επιλαμενος *E*,
adprehendens *e* 12. secedens *e* κατ ιδιαν (in parte) επυνθα-
νετο *BEες*, επυνθ. κατ ιδιαν *A* quod est *e* 13. rogare *e*
crastena die *e*

cil. *L*), ut producat (add., producant *F*) illum ad uos, tamquam ali-
quid certius cognituri de eo: nos uero prius quam adpropriet (adpro-
priet *F*) parati sumus interficere illum. ¹⁶quod cum audisset filius
sororis Pauli insidias, uenit et intrauit in castra nuntiauitque (narrau.
L) Paulo. ¹⁷uocans autem Paulus ad se unum ex centurionibus ait
Adulescentem hunc perduc ad tribunalum: habet enim aliquid indicare
illi. ¹⁸et ille quidem adsumens (ass.) eum duxit ad tribunalum, et ait
Vinctus Paulus [uocans *F*] rogauit me hunc adulescentem perducere
ad te, habentem (habens *F*) aliquid loqui tibi. ¹⁹adpraehendens au-
tem tribunalus manus illius secessit cum eo seorsum et interrogauit
illum Quid est quod habes indicare mihi? ²⁰ille autem dixit Iudaeis

ριον τὸν Παῦλον καταγάγῃς εἰς τὸ συνέδριον ὡς μέλλον τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. ²¹ὃν οὖν μὴ πεισθῆς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσιν γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμίτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὐ ἀνέλωσιν αὐτόν, καὶ νῦν εἰσὶν ἕτοιμοι, προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν. ²²ὁ μὲν οὖν χιλιάρχος ἀπέλυσεν τὸν νεανίσκον, παραγγέλλας μηδεὶ ἐκλαλῆσαι ὅτι ταῦτα ἐνεγάνισας πρὸς με. ²³καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων εἶπεν Ἐτοιμάσατε στρατιώταις διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν ἕως Καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα καὶ δεξιολάβους διακοσίους, ἀπὸ τρίτης ὥρας ¹⁰τῆς νυκτός, ²⁴κτήνη τε παραστήσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν Παῦλον διασώσωσι πρὸς Φήλικα τὸν ἡγούμενον, ²⁵γράφας ἐπιστολὴν ἔχουσιν τὸν τύπον τοῦτον. ²⁶Κλαύδιος Λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγούμενῳ Φήλικι χαίρειν. ²⁷τὸν ἄνδρα τοῦτον συλλημφθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀνααιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν ἐπιστάς σὺν τῷ στρατεύματι ¹⁵

1. τον παυλον καταγαγῃς εἰς το συνέδριον *ABEe*, εἰς τὸ συνέδρ. καταγ. τὸν Παῦλον *ε* μέλλον *ABEe*, μέλλοντις *ε* τι *om e*
 2. οὐν *ABEz*, vero *e* μὴ πισθεις *E*, ne credideris *e* 3. ἐνεδρευουσιν *ABz*, ἐνεδρευουσιν *E* τεσσαρεκοντα *A* 4. non manducare neque vivere *e* 5. οὐ *ABez*, οὐν *E* εἰσιν ετοιμοι *AB Ee*, ἕτοιμοί εἰσι *ε* 6. ὁ μὲν οὖν] igitur *e* νεανισκον *ABE*, νεανίαν *ε* 7. praecipiens *e* με *AEz*, ἐμε *B* 8. advocans *e* δυο τινας *AEz*, τινας δυο *B* 10. δεξιολαβους *BEz*, δεξιοβολους *A*, lanciarios *e* 11. παραστησαι *ABEz*, praeparate *e* inponentes *e* 12. διασωσωσι *ABz*, διασωσουσιν *E* φιλικα *A* scribens *e* εχουσιν *BEe*, περιεχουσιν *Az* 13. φιλικι *A* 14. συλλημφθεντα *A*, συλλημφθεντα *E*, συλληφθέντα *ε* 15. incipientes occidi *e* superveniens *e*

conuenit rogare te ut crastina die Paulum producas in concilium, quasi aliquid [et *L*] certius inquisituri sint de illo. ²¹tu uero ne credideris illis: insidiantur enim ei (*om L al*) ex eis uiri amplius [quam] quadraginta (*xL L*), qui se deuouerunt non manducare neque bibere donec interficiant eum, et nunc parati sunt, expectantes promissum tuum. (64) ²²Tribunus igitur dimisit adulescentem, praecipiens ne cui loqueretur quoniam haec nota sibi fecisset. ²³et uocatis duobus centurionibus dixit illis Parate milites ducentos, ut eant usque Caesaream, et equites (aeq. *F*) septuaginta et lanciarios ducentos, a tertia hora noctis, ²⁴[et *om F*] iumenta praeparate, ut inponentes Paulum [eum *om L*] saluum (*om F*) perducerent ad Felicem praesidem; ²⁵scribens [ei *om L*] epistulam continentem haec. ²⁶Claudius Lysias optimo praesidi Felici salutem. ²⁷uirum hunc conpraehensum a Iudaeis et incipientem interfici ab eis superueniens cum exercitu eripui [et *F*]

ἐξεilaμένην μαθὼν ὅτι Ῥωμαῖός ἐστιν, ²⁸βουλόμενός τε ἐπιγινῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκύλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν. ²⁹ὃν εὗρον ἐγκυλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔχοντα ἔγκλημα. ³⁰μηνυθείσης δὲ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα ἔσεσθαι ἐξ αὐτῶν, ἐπεμψα πρὸς σέ, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγοροῖς λέγειν αὐτοὺς ἐπὶ σοῦ.» ³¹οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὸν Παῦλον ἤγαγον διὰ νυκτός εἰς τὴν Ἀντιπατριίδα, ³²τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς ἀπέρχεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν ¹⁰εἰς τὴν παρεμβολήν. ³³οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν Καισάρειαν καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν Παῦλον αὐτῷ. ³⁴ἀναγνοὺς δὲ καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐστίν, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ Κιλικίας, ³⁵Διακούσομαι σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ

1. ἐξεilaμένην *ABEe*, ἐξεilόμενην αὐτὸν *ς* volentes *e* τε *ABE*, δὲ *eς* ἐπιγινῶναι *AB*, γινῶναι *Eς*, scire *e* 2. de qua obiciebant *e* αὐτον *BEeς*, *om A* 3. ἡῦρον *E* accusari *e* 4. ἐχοντα ἐγκλημα *AB*, ἐγκλημα (ἐγκλ. *ς*) ἐχοντα *Eeς* 4. 5. indicatis autem mihi de insidiis *e* 6. ἔσεσθαι *ABE*, esse *e*, μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων *ς* ἐξ αὐτων *AEe*, ἐξουτης *Bς* 6. demandans *e* κατηγοροῖς *ABς*, add αὐτον *Ee* αὐτους *Av*, τα (*om Ee*) πρὸς αὐτον *BEeς* σου *AB*, add ἐρωσω (-σο *ς*) *Eeς* 7. milites ergo *e* 8. δια *ABE*, διὰ τῆς *ς* τη δε *AB Eς*, et *e* 9. ἀπερχεσθαι *ABE*, πορεύεσθαι *ς*, ire *e* 10. εἰσελθόντες *ABEς*, cum venissent *e* 11. reddentes *e* καὶ τον παυλον *ABς*, *om Ee* 12. cum legissent *e* δε *ABEe*, οὐδ' ἡγεμῶν *ς* ἐπερωτήσας *A* 13. πυθόμενος *ABEς*, cognoscens *e* ex *e* κιλικίας *Beς*, κιλίας *E*, κηλικίας ἐστίν *A* δια... κούσομαι *tribus litteris erasis A*

cognito quia Romanus est, ²⁸volensque scire causam [in] quam obiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum; ²⁹quem inveni accusari de quaestionibus legis ipsorum, nihil uero dignum morte aut uinculis habentem crimen. ³⁰et cum mihi perlatum esset de insidiis quas parauerunt ei, nisi ad te, denuntians et accusatoribus ut dicant apud te. (65) ³¹Milites ergo secundum praeceptum sibi adsumentes (ass.) Paulum duxerunt per noctem in Antipatridem, ³²et postera die, dimissis equitibus ut irent cum eo, reuersi sunt ad castra. ³³qui cum uenissent Caesaream et tradidissent epistulam praesidi, statuerunt ante illum et Paulum. ³⁴cum legisset autem et interrogasset de qua prouincia esset, et cognoscens quia de Cilicia, ³⁵Audiam te, inquit

κατηγοροί σου παραγένονται, κελεύσας ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ Ἡρώδου φυλάσσεισθαι αὐτόν.

¹Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας μετὰ πρεσβυτέρων τινῶν καὶ ῥήτορος Τερτύλλου τινός, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγμένῳ κατὰ τοῦ Παύλου. ²Κληθέντος δὲ αὐτοῦ ἡρῶτου ³κατηγορεῖν ὁ Τέρτυλλος λέγων ⁴Πολλῆς εἰρήνης τυχάνοντες διὰ σοῦ καὶ διορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνεϊ τοῦτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ, ἀποδιχόμεθα, κράτιστε Φήλιξ, μετὰ πύσης εὐχαριστίας. ⁵ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλείον σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμῳς τῇ σῇ ἐπεικείᾳ. ⁶ἐνθρόνους γὰρ τὸν ⁷ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν καὶ κινεῦντα σιάσεις πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοσιαίτην τε τῆς τῶν Ναζωραίων αἰρέσεως, ⁸ὅς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπέειπεν βιβληῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατή-

1. 2. κελεύσας (iubens e) ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ (τῷ B) τρωδου φυλάσσεισθαι αὐτόν AB^Ee, Ἐκέλευσέ τε αὐτόν ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ Ἡρώδου φυλάσσεισθαι e 3. πέντε BE^ez, τινας A 4. πρεσβυτέρων τινῶν AB^Ee, τῶν πρεσβυτέρων e 4. 5. insinuerunt praesidem e 5. αὐτόν AE^ez, om B 6. cum multa pace habitantes e 7. διορθωμάτων ABE, κατορθωμάτων e τῷ AB^z, om E 8. φήλιξ A 9. ἐγκοπῶ B^z, ἐγκοπῶ AE, protranam e 10. ἀκουσαι σε AB^z, σε ακουσαι Ee invenientes e 11. λοιμὸν A σιασεις AB^Ee, σιάσιν e πασι A, πασιν E 12. τε AB^z, δι Ee 13. ἐκρατήσμεν AB et C?, add καὶ κατὰ τὸν ἡμετέρον νόμον ἡθελήσαμεν κρίναι (κρίνειν. e) ⁷παρελθὼν (transiens) διὰ λυσίας ο χιλιάρχος μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπηγάγεν ⁸κελεύσας (iubens) τοὺς κατηγοροὺς αὐτοῦ ἐρχέσθαι πρὸς (ante e, ἐπὶ e) σε E^ez

(inquit pr F), cum [et L] accusatores tui (om F) venerint, iussitque in praetorio Herodis custodiri (custodi) eum. (66) ¹Post quinque autem dies descendit princeps sacerdotum Ananias cum senioribus quibusdam et Tertullo quodam oratore, qui adierunt praesidem (principem L?) adversus (-sum) Paulum. ²et citato Paulo coepit accusare Tertullus dicens ³Cum in multa pace agamus per te et multa corrigantur per tuam providentiam (prud. F) semper et ubique (utiq.), suscipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione. ⁴ne diutius autem te (om F) protraham, oro [ut F] breuiter audias nos pro tua clementia. ⁵inuenimus hunc hominem pestiferum et concitantem seditiones (-nem pr F al) omnibus Iudaeis in universo orbe, et auctorem seditionis sectae Nazarenorum, ⁶qui etiam templum violare conatus est; quem [et L] adprehendimus (apprehensum L) [uoluimus secundum legem nostram iudicare: ⁷superueniens autem Lysias tribunus

σαι. 8παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτοὺς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγινῶναι ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ.» 9συνεπέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν. 10ἀπεκρίθη τε ὁ Παῦλος, κείμενος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν, «Ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε 5 κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος εὐθύμως τὰ περὶ ἐμῆς ἀπολογούμεναι, 11δυναμένον σου ἐπιγινῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσὶν μοι ἡμέραι δώδεκα ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλὴμ, 12καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εἶρόν με πρὸς τινα διαλιγόμενον ἢ ἐπίστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς οὔτε κατὰ τὴν πόλιν, 10 13οὐδὲ παραστήσαι δύνανταί σοι περὶ ὧν νυνὶ κατηγοροῦσίν μου. 14ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἴρεσιν οὕτως λατρεύω τῷ πατρὶ ὁ Θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ ἐν τοῖς προφήταις γεγραμμένοις, 15ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν Θεὸν ἣν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι δι-

1. παρ ου ABε, παρ ὡ E, quo e possis e αὐτος BEε, om A iudicans e 2. συνεπέθεντο ABE, Συνέθεντο ε 3. τε ABE, δέ ε 4. ετων ABε, ενιαυτων E 5. κριτην ABε, add δικαιοιν Eε ευθυμως ABE, longanimiter e, ευθυμότερον ε 5.6. pro me ipso satisfaciam e 6. σου BEε, om A επιγινωαι ABE, γνω- ραι ε εσι B 7. δωδεκα ABEε, ἡ δεκαδυό ε προσκυνη- σων ABε, προσκυνησαι Eε εις AE, εν Bε 8. ηἡρον E τινα ABEε, τινας E η επιστασιν (ἐπισύστασιν ε) ABEε, ad con- cursum e 10. ουδε B, ουτε AEε provare e σοι ABEε, om ε νυνι AB, νυν Eε heresis e 12. ουτως AE, οὔτω ε πατρω E πασι (-σιν E) AEε, om B 12.13. κατα τον (om B) νομον ABEε, in lege e 13. εν τοις Bε, τοις A, τοις εν τοις E, in e εις τον ABEε, προς C 14. εσεσθαι ABC, add γε- κρων Eε

cum ui magna eripuit eum de manibus nostris, 8iubens accusatores eius ad te uenire; L solus] a quo poteris ipse iudicans de omnibus istis cognoscere de quibus nos accusamus eum. 9adiecerunt autem (audie- runt eum) et Iudaei dicentes haec ita (ista F) se habere. (67) 10Respon- dit (-dens F) autem Paulus, adnuente sibi praeside dicere, Ex mul- tis annis esse te (om F) iudicem genti huic sciens bono animo pro me satis faciam. 11potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies (d. m. F al) quam duodecim ex quo (qua) ascendi adorare in Hierusalem: 12et neque in templo inuenerunt me cum aliquo dispu- tantem aut concursum facientem turbae, neque in synagogis neque in ciuitate, 13neque probare possunt tibi de quibus nunc accusant me. 14confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectam quam dicunt here- sim sic deseruio (seruio F) patri deo meo, credens omnibus quae in lege et prophetis scripta (scribta F) sunt, 15spem habens in deum quam et hi ipsi expectant, resurrectionem futuram iustorum et ini-

καίων τε καὶ ἀδίκων. ¹⁶ἐν τούτῳ καὶ αὐτὸς ἀσκήσας ἀπρόσκοπον συν-
εἶδησιν ἔχειν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους διὰ παντός.
¹⁷ὅτι ἐγὼ δὲ πλείονων ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου πα-
ρεγενόμην καὶ προσφορὰς, ¹⁸ἐν αἷς εὐρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ
ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου οὐδὲ μετὰ θορύβου, τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς Ἀσίας
Ἰουδαῖοι, ¹⁹οὓς ἔδει ἐπὶ σοῦ παριῆναι καὶ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν
πρὸς ἐμέ. ²⁰ἡ αὐτοὶ οὗτοι ἐλπάτωσαν τί εἶρον ἀδίκημα σπάντος
μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου, ²¹ἡ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς ἧς ἔκραξα ἐν
αὐτοῖς ἐστὼς, ὅτι περὶ ἀνασιτύσιως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον
ἐφ' ἑμῶν.» ²²ἀνεβύλιτο δὲ αὐτοὺς ὁ Φίλιξ, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ
περὶ τῆς ὁδοῦ, εἶπας Ὅτιαν Ἀνσίας ὁ χιλιάρχος καταβῆ, διωγνύ-
μαι τὰ καθ' ἑμᾶς, ²³διαταζόμενος τῷ ἐκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι αὐτόν,

1. καὶ alterum ABCEe, δὲ ε 2. τοὺς ABCEς, apud e δια
παντος ABCς, ante πρὸς τον Θεον Ee 3. εἰς το εθνος ABCEς,
in gente e 3. 4. παρεγενόμην BC, post προσφορας Ee, ante ἐλε-
μοσύνας ε, om A 4. αἰς ABCE, οἷς ε ἡῖρον E 5. δε AB
CEe, om ε απο ABς, των απο CE, ex e 6. ιουδαιοι ABes,
ιουδαιων CE ἔδει] δε B? apud te e 7. ἐμε ABCE, με ε
η BEes, εἰ AC hi ipsi e τι ABCEe, εἴ τι ε εἶρον (ἡῖρ.
E) AB, add ἐν ἐμοι CEes stantem me in concilio e 8. η AB
CEς, nisi e ταυτης φωνης ABCς, φωνης ταυτης Ee ἐκραξα
BEς, ex. ἐκραξα AC 8. 9. ἐν αὐτοις ἐστὼς ABCEe, ἐστὼς ἐν αὐ-
τοῖς ε 9. ego E, om C 10. ἐφ ABC, vφ Ees ἀνεβύλιτο
δε αὐτους ο φηλιξ ABCEe, Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φῆλιξ ἀνεβύλιτο
αὐτοὺς ε certissime e 10. 11. τὰ περὶ] de e 11. εἶπας ABC,
εἰπων Eς, add οτι Ee 11. 12. audiam quae ad vos e 12. δια-
ταζαμενος ABCEς, iussit e, add τε es ἐκατονταρχη ABCς,
ἐκατονταρχω E custodire e αὐτον ABCEe, τὸν Παῦλον ε

quorum. ¹⁶in hoc et ipse studeo sine offenculo conscientiam habere
ad deum et ad homines semper. ¹⁷post annos autem plures elemosy-
nas facturus in gentem meam ueni et oblationes et uota, ¹⁸in quibus
inuenerunt me purificatum in templo, non cum turba neque cum tu-
multu, quidam autem ex Asia Iudaei, ¹⁹quos oportebat apud te praesto
esse et accusare (-rent F al), siquid haberent aduersum me. ²⁰aut
hi ipsi dicant siquid inuenerunt in me iniquitatis, cum stem in con-
cilio, ²¹nisi de una hac (ac F) solum modo uoce, qua clamaui inter
eos stans quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor hodie a
uobis. (68) ²²Distulit autem illos Felix, certissime sciens de uia (sic
corr L: ui F, uiro al, uia hac al), dicens Cum tribunus Lysias des-
cenderit (-ret) (d. L. L), audiam uos, ²³iussitque centurioni custodire

ἔχιν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν αὐτῷ.

²⁴Μετὰ δέ τινας ἡμέρας παραγενόμενος ὁ Φήλιξ σὺν Δρου-
σίλλῃ τῇ ἰδίᾳ γυναικί, οὕσῃ Ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν Παῦλον
⁵καὶ ἔκκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς χριστὸν Ἰησοῦν πίστεως. ²⁵διαλε-
γομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ κρίμα-
τος τοῦ μέλλοντος, ἔμφορος γενόμενος ὁ Φήλιξ ἀπεκρίθη Τὸ νῦν
ἔχον πορεύου· καιρὸν δὲ μεταλαβὼν μετακαλέσομαι σε, ²⁶ἄμα καὶ
ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Παύλου, διὸ καὶ
¹⁰πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὠμίλει αὐτῷ. ²⁷διετίας δὲ πλη-
ρωθείσης ἔλαβεν διάδοχον ὁ Φήλιξ Πόρχιον Φῆστον, θέλων τε
χάριτι καταθέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Φήλιξ κατέλιπεν τὸν Παῦλον
δεδεμένον.

1. τε ABCες, tamen e αὐτου ABCς, om Ee ministrari e
2. αὐτω ABCEe, ἢ προσέρχισθαι αὐτῷ ε 3. τινας ἡμερας AEE, ἡμερας τινας BCE, παραγενος A, adveniens e σὺν] σουν A δρουσιλλι E 4. ἰδια γυναικι B, ἰδια γυν. αὐτου A, γυναικι αὐτου Ees, γυναικι C vocavit e 5. περὶ τῆς] quae est e ιησουν BEe, om Aς et C? fides e 6. ἐγκρατίας E 6. 7. χρηματος του μελλοντος (add ἔσεσθαι ε) ABEes, μελλοντος χρηματος C 7. ἐμφορος (εμφ. E) BCEes, add δε A το νυν ABCes, τοινυν E 8. καιρον δε μεταλαβων (παρалаβων A) ABCς, καιρω δε επιτηδιω Ee μετακαλεσομε σε E, accersiautem e αμα ABCEe, add δὲ ε 9. pecunia detur e αὐτω ACEes, om B παυλου AB CEe, add ὅπως λύση αὐτόν ε 10. frequenter e ὠμίλει AB Eς, διελεγετο C, loquebatur cum e 11. τε ABCEς, autem e 12. χαριτα ABC, χαριν E, gratiam e, χάριτας ε φιλις A

eum, et habere requiem, nec quemquam prohibere de suis ministrare ei. ²⁴post aliquot (-quod pr F) autem dies ueniens Felix cum Drusilla uxore sua, quae erat Iudaea, uocauit Paulum et audiuit ab eo (ea) fidem quae est in Iesum Christum (Iesu Christo F), ²⁵disputante autem illo de iustitia et [de L] castitate et de iudicio futuro, timefactus (tremef. L?) Felix respondit Quod nunc attinet (adt.), uade: tempore autem opportuno accersiam (arcessiam L) te; ²⁶simul et sperans quia pecunia daretur ei (ei d. F al) a Paulo, propter quod et frequenter accersiens (arcessiens L) eum loquebatur cum eo. ²⁷biennio autem expleto accepit successorem Felix Porcium (Port.) Festum: uolens autem gratiam praestare Iudaeis Felix reliquit (-quid pr F al)

¹Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ Καισαρείας, ²ἐνεφανίσάν τε αὐτῷ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Παύλου, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν βαλτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψῃται αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐνέδραν ποιοῦντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν. ⁴ὁ μὲν οὖν Φῆστος ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον εἰς Καισάρειαν, ἐαντὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. ⁵Οἱ οὖν ἐν ἑμῖν, φησὶν, δυνατοὶ συγκαταβάντες, εἴ τί ἐστιν ἐν τῷ ἀνδρὶ ἄτοπον, κατηγορεύσωσαν αὐτοῦ. ⁶διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας οὐ πλείους ὅκτις ἢ δέκα, καταβὰς εἰς Καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ ¹⁰

1. ουν ABCEε, autem Lucif 153 cum venisset e Lucif τη
επαρχια (-χειω A) ABCEε, in provinciam (-cia e) e Lucif μετα
τρεις ημερας ABCEε, praeses Lucif 2-5. ἀπὸ καισαρείας... ἱε-
ρουσαλήμ om Lucif 2. τε ABC, δε Eε, οι αρχιερεῖς ABCEε,
ὁ ἀρχιερεὺς ε 3. priores e 4. κατ ABCEε, παρ C αὐτὸν]
αυτου C ιερουσαλημ ABCε, ιεροσολυμα E 5. facientes e,
tendentes Lucif ἀνελεῖν (αναιλ. A) αυτου ABCEε, ut eum inter-
ficerent (int. eum Lucif) e Lucif in via e Lucif 5. 6. festus igitur
(ergo Luc) e Lucif 6. τηρεῖσθαι τον παυλον ABCEε, paullum
quidem servari Lucif 153 εἰς καισαρειαν (-ριαν AE) ABCE, ἐν
καισαρεία ες Lucif 7. μελλειν ABCε, om Ee Lucif maturius
e Lucif profecturum e, proficisci Lucif qui erango e, itaque qui
Lucif 7. 8. εν εμιν φησιν (φησι B) δυνατοι (add sunt e) ABC
Ee, inter vos sunt Lucif 153, δυνατοι ἐν ἡμῖν, φησὶ, ε 8. συγκα-
ταβαντες (συνx. ACE) ABCEε, descendentes e, descendant et Lucif
ατοπον ABCE, illicitum e, crimen Lucif, τούτῳ ε 9. δε ABCE
ε, ergo Lucif ημερας ABCEε, post decem Lucif ου ABCe
Lucif, om Eε πλειονας B οκτω ABCEe Lucif, om ε
10. descendens in e, descendit Lucif τη BCEε, και τη A Lucif,
in e sedens (sedit Lucif) pro e Lucif

Paulum uinctum. ¹Festus ergo cum uenisset in prouinciam, post tri-
duum ascendit Hierosolymam a Caesarea, ²adieruntque (audier. F)
eum principes sacerdotum et primi Iudaeorum aduersus Paulum, et
rogabant eum ³postulantes gratiam aduersus (-sum L) eum, ut iube-
ret perduci eum in (om al) Hierusalem, insidias tendentes ut eum
interficerent in uia. ⁴Festus autem respondit seruari [quidem] Paulum
in Caesarea, se autem maturius profecturum: ⁵Qui ergo in uobis,
ait, potentes sunt, descendentes simul, si quod est in uiro crimen,
accusent (-sant) eum. ⁶demoratus autem inter eos dies (d. i. e.) non
amplius [quam om F] octo aut decem, [et] descendit Caesaream, et

βήματος ἐκέλευσε τὸν Παῦλον ἀχθῆναι. Ἱπυραγενομένου δὲ αὐτοῦ περιέστησαν αὐτὸν οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβεβηκότες Ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρεῖα αἰτιώματα καταφέροντες, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδείξαι τοῦ Παύλου ἀπολογουμένου ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν Ἰουδαίων οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν οὔτε εἰς Καίσαρά τι ἤμαρτον. Ὁ Φῆστιος δὲ θέλων τοῖς Ἰουδαίοις χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ Παύλῳ εἶπεν Θέλεις εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναβῆς ἐκεῖ περὶ τούτων κριθῆναι ἐν ἡμοῦ; ¹⁰εἶπεν δὲ ὁ Παῦλος Ἀπὸ τοῦ βήματος Καίσαρος ἐστὶς εἰμι, οὐ με δεῖ κρίνεσθαι. Ἰουδαίους οὐδὲν ᾔδικησα, ὥς καὶ σὺ ¹⁰κάλλιον ἐπιγινώσκεις. ¹¹εἰ μὲν οὖν ἀδικῶ καὶ ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν· εἰ δὲ οὐδὲν ἔστιν ὧν οὗτοι κατηγοροῦσίν μου, οἷδείς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι.

1. ἐκέλευσε A, -σεν CE, et iussit Lucif τον παυλον αχθηναι A BCEes, citari paulum Lucif adveniente autem eo e, qui cum adductus esset Lucif 153 2. αυτον ABCe, αυτω E, eum iudaei Lucif, om ε ιουδαῖοι om Lucif 3. βαρια E αιτιωματα A BCE, αιτιώματα ε καταφέροντες ABC, επιφέροντες E, obicientes e Lucif, φέροντες ε, add τω παυλω Ee, add κατὰ τοῦ Παύλου ε quae probare non poterant Lucif 4. του (του δε Ee Lucif) παυλου απολογουμενου ABCEe Lucif, Ἀπολογουμένου αὐτοῦ ε 5. ημαρτον ABCEes, deliquerit Lucif 153 6. δε BC Ees, ουν A θέλων τοις (om B) ιουδαιοις ABCEe, τοῖς Ἰουδαίοις θέλων ε χαριτα A 7. ascendens e κριθηναι AB CE, κρίνεσθαι ε 8. ὁ om A ιστως ACEes, ante επι τον B 9. ουδεν ηδικησα (-κησα B) ABCEs, non nocui e 10. επιγινωσκεις ABEs, γινωσκεις C μεν ουν ABCE, μὲν γὰρ ε, quidem e nocui e καὶ ABCs, η Ee 11. δέ] δει E 12. οντοι bis Ee κατηγορουσιν E αυτοις ABEes, τουτοις C

altera die sedit pro tribunali et iussit Paulum adduci. ⁷qui cum perductus esset, circum steterunt eum qui ab Hierosolyma (Hierus.) descenderant Iudaei, multas et graues causas obicientes, quas non poterant probare. ⁸Paulo autem rationem (-one pr F) reddente quoniam neque in legem (lege F al) Iudaeorum neque in templum (templo F) neque in Caesarem (Caesare F) quicquam peccavi. ⁹Festus autem volens Iudaeis gratiam praestare respondens (-dit L) Paulo [et L] dixit Vis Hierosolymam (-ma L) ascendere et ibi de his iudicari apud me? ¹⁰dixit autem Paulus Ad tribunal Caesaris sto, ibi (ubi L) me oportet iudicari (-re). Iudaeis (-os L) non nocui, sicut tu melius nosti. ¹¹si enim nocui aut dignum (indignum F) morte aliquid feci, non recuso mori: si uero nihil est eorum quae hi (hic pr F, isti L) accusant me, nemo potest me illis donare. Caesarem ap-

Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι.» ¹²τότε ὁ Φῆσιτος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου ἀπεκρίθη Καίσαρα ἐπικέκλησαι, ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ.

¹³Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ Βερονίκη κατήντησαν εἰς Καισάρειαν ἀσπασόμενοι τὸν Φῆσιτον. ¹⁴ὥς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆσιτος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν Παῦλον, λέγων «Ἄνθρωπός τίς ἐστιν καταλελειμμένος ὑπὸ Φήλικος δέσμιος, ¹⁵περὶ οὗ γενομένου μου εἰς Ἱεροσόλυμα ἐνεφάνισαν οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ πρισβύτεροι τῶν Ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ καταδικῆναι. ¹⁶πρὸς οὓς ἀπεκρίθη ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθους Ῥωμαίοις χαρίζεσθαι τινα ἄνθρωποι πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος ¹⁰κατὰ πρόσωπον ἔχει τοὺς κατηγοροὺς τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος. ¹⁷συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθαυδε ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησόμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα. ¹⁸περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγοροι οὐδεμίαν

1. *καίσαρα* A *συνλαλήσας* CE 2. *συμβουλίον* (συνβ. F) AB Eς, *συνεδριῶ* C *ἐπικέκλησαι* ABCες, *ἐπικαλίσαι* (i. e. ἐπικαλεῖσαι) E 4. *βερονική* Cε *κατήντησαν* (-σεν C) ABCEς, *demorati sunt* e *ἀσπασόμενοι* Bς, *salutandum e*, *ἀσπασάμενοι* AE et C? 5. 6. *indicavit de paulo* e 7. *ἐνεφάνισαν* ABCς et add μοι E, *adierunt* e 9. *καταδικῆν* ABC, *δικῆν* Eες 10. *τινα* ABEες, *τινι* C *ἀνθρώπον* ABCEε, add εἰς ἀπώλειαν ε 11. *κατὰ πρόσωπον*] *praesentes* e *τόπον τε* ACς, et *locum* e, *τόπον* δε BE 12. *ἐγκλήματος* CE *convenientium enim* e *αὐτῶν ἐνθαυδε* AEες, *ἐνθαυδε αὐτῶν* C, *ἐνθαυδε* B 12. 13. *ἀναβολὴν μηδεμίαν* ABCς, *μηδεμίαν ἀναβολὴν* Eε 13. *faciens* e

pellos. ¹²tunc Festus cum (om F) consilio locutus (loqu.) respondit Caesarem appellasti, ad Caesarem ibis. (69) ¹³Et cum dies aliquot (-quod pr F) transacti essent, Agrippa rex et Bernice (-cae pr F) descenderunt Caesaream ad salutandum Festum. ¹⁴et cum dies plures [aliquot L?] ibi demorarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens Vir quidam est derelictus a Felice uinctus, ¹⁵de quo, cum essem Hierosolymis (Hierus.), adierunt me principes sacerdotum et seniores Iudaeorum, postulantes aduersus illum damnationem; ¹⁶ad quos respondi quia non est consuetudo Romanis donare aliquem hominem prius quam is (his pr F) qui accusatur praesentes (-tis) habeat accusatores locumque defendendi accipiat ad ablunda crimina. ¹⁷cum ergo huc conuenissent, sine ulla dilatione sequenti die sedens pro tribunali iussi (iussit F) adduci uirum; ¹⁸de quo cum stetissent accusatores nullam causam deferebant de quibus ego suspicabar (-hor)

- αἰτίαν ἔφερον ὧν ἐγὼ ὑπενόουν πονηράν, ¹⁹ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίης δεισιδαιμονίας ἔχον πρὸς αὐτόν, καὶ περὶ τινος Ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ Παῦλος ζῆν. ²⁰ἀποροῦμενος δὲ ἐγὼ εἰς τὴν περὶ τούτων ζήτησιν ἔλεγον εἰ βούλοίτο πορεύεσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα κακῇ κρίνεσθαι περὶ τούτων. ²¹τοῦ δὲ Παύλου ἐπικαλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν ὥς οὗ ἀναπέμψω αὐτὸν πρὸς Καίσαρα.»
- ²²Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Φῆστον Ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρόπου ἀκοῦσαι. Αὐρίον φησιν ἀκούσῃ αὐτοῦ.
- ¹⁰ ²³Τῇ οὖν ἑπαύριον ἐλθόντος τοῦ Ἀγρίππα καὶ τῆς Βιρνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σὺν τε χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσιν τοῖς κατ' ἐξοχὴν τῆς πόλεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ Φῆστου ἦχθη ὁ Παῦλος. ²⁴καὶ φησιν ὁ Φῆστος Ἀγρίππα βασιλεῦ καὶ πάντες οἱ συμπάροντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον περὶ οὗ ἦσαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι

1. εφερον ABCE, deferebant e, ἐπέφερον ε εγω υπενοουν AB C, υπενοουν εγω Eεs πονηραν AC, πονηρων BEE, om ε 2. αυτον BCEεs, αυτους A 3. 4. εις (om A) την περι τουτων (τουτον ε) ζητησιν ABCEεs, de huius modi quaestione e 4. εις om e ιεροσολυμα ABCEε, Ἱερουσαλήμ ε 6. τηρηθῆναι ABEεs, τηρεῖσθαι C 7. αναπεμψω ABCEε, πέμψω ε 8. φηστον AB, add εφη CEεs, add dixit e 9. αυριον AB, ο δε αυριον CEεs 10. ουν ABCEεs, vero e ελθοντος ABCEεs, εισελθοντος E βερωνικης C 12. τε om e χιλιαρχοις ABCE, τοις χιλ. ε και prius om C τοις ABCEεs, και τοις E κατ (καθ C) εξοχην ABCEεs, principilibus e, add ουσιν Eεs 14. συμπαροντες ACE 15. απαν AB CE, πᾶν ε ενετυχον ACEεs, interpellaverunt e, ενετυχε B

malam (sic L: malum ceteri), ¹⁹quaestiones uero quasdam de sua superstitione habebant aduersus eum, et de quodam Iesu defuncto, quem affirmabat (aff.) Paulus uiuere. ²⁰haesitans autem ego de huius modi quaestione dicebam si uellet ire Hierosolymam (Hierus. al, Hierosolyma L) et ibi iudicari de istis. ²¹Paulo autem appellante (-tem pr F) ut seruaretur ad Augusti cognitionem (s. A. cognitioni F al), iussi seruari eum donec mittam eum ad Caesarem. ²²Agrippa autem ad Festum [dixit] Volebam (-bat pr F) et ipse hominem audire. Cras, inquit (inquit pr F), audies eum. ²³altera autem die cum uenisset Agrippa et Bernice (-cae pr F) cum multa ambitione et in introissent in auditorium (adiut.) cum tribunis et uiris principalibus ciuitatis, [et L] iubente Festo adductus est Paulus. ²⁴et dixit (dicit) Festus Agrippa rex et omnes qui simul adestis nobiscum uiri, uidetis hunc de quo omnis multitudo Iudaeorum interpellauit me Hiero-

ἐν τε Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε βοῶντες μὴ δεῖν αὐτὸν ζῆν μηκέτι.
²⁵ἐγὼ δὲ καταλαβόμεν μὴδὲν ἄξιον αὐτὸν θανάτου πεπραχέναι,
 αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν σεβαστὸν ἔκρινα πέμπειν.
²⁶περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω, διὸ προήγαγον
 αὐτὸν ἐφ' ὧν καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὅπως τῆς
 ἀνακρίσεως γενομένης σχῶ τί γράψω. ²⁷ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ πέμ-
 ποντα δέσμιον μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημῶναι.» ¹Ἀγρίππας
 δὲ πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη Ἐπιτρέπεται σοι περὶ σιαυτοῦ λέγειν.
 τότε ὁ Παῦλος ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπελογεῖτο. ²«Περὶ πάντων ὧν
 ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ἤχημαι ἐμνηστὸν μα-
¹⁰κάριον ἐπὶ σοῦ μέλλων σήμερον ἀπολογεῖσθαι, ³μάλιστα γνώστην
 ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ Ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων. διὸ

1. ἐν τε om e Ἱεροσολύμοις ABCes, Ἱερουσαλήμ E καὶ ἐν-
 θάδε om e βοῶντες AB, ἐπιβοῶντες CEes, exclamantes e αὐτον
 ζῆν ABCEes, ζῆν αὐτὸν e 2. καταλαβόμεν ABCE, compertus e,
 καταλαβόμενος e αὐτον θανάτου ABCEes, θανάτου αὐτὸν e
 3. αυτον ABCEes, καὶ αὐτοῦ e τούτου] του παύλου B? πέμ-
 πειν ABC, add αυτον Ees 4. de quo scribam domino non habeo
 propter quod non habeo propter quod e ασφαλες ABCEs, ασφα-
 λως C προηγαγον BCEes, προσηγαγον E, επηγαγον A 5. coram
 vos e ante te e 6. ανακρισεως ABCes, interrogatione e, κρι-
 σεως E σχω BCes, εχω AE γραψω ABCes, γραψαι Ees
 mittere e 7. μη ABCes, ante σημαναι Ees 8. σοι om e περι
 ACEes, υπερ B5 loqui e 9. απελογετο ABCEes, ante εκτεινας e
 10. ενκαλουμαι CE 11. επι σου μελλων σήμερον απολογεισθαι
 (απολ. σημ. Ee) ABCEes, μελλων απολογεισθαι ἐπὶ σοῦ σήμερον e
 11. 12. γνωστην οντα σε ABCEs, γν. σε οντα C, scientiam habenti e
 12. παντων BCEes, om A κατὰ ιουδαιους (-δαιων E) ABCEes,
 apud iudaeos e εθων A ζητηματων BEes, add επισταμι-
 νος AC

solymis petens (petentes) et hic (ac) clamantes non oportere eum
 uiuere (uid. pr F) amplius. ²⁵ego uero conperi (comp. V al) nihil
 dignum eum morte admisisse, ipso autem hoc appellante ad Augustum
 iudicaui mittere. ²⁶de quo quid certum scribam domino non habeo;
 propter quod produxi eum ad uos et maxime ad te, rex Agrippa, ut
 interrogatione facta habeam quid scribam: ²⁷sine ratione enim mihi
 uidetur mittere uinctum et causas eius non significare. ¹Agrippa uero
 ad Paulum ait Permittitur (—ttetur F) tibi loqui pro temet ipso. (70)
 Tunc Paulus extenta manu coepit rationem reddere. ²De omnibus
 quibus accusor a Iudaeis, rex Agrippa, aestimo me beatum, apud
 (a F) te cum sim defensurus me hodie, ³maxime te sciente omnia
 quae apud Iudaeos sunt consuetudines et quaestiones. propter quod

δέομαι μακροθύμως ἀκοῦσαί μου. ⁴τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου τὴν ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν τῇ Ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες Ἰουδαῖοι ⁵προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα Φαρισαῖος· ⁶καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἔστηκα κρινόμενος, ⁷εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῖον ἐλπίζει καταντῆσαι, περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ. ⁸εἰ ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν εἰ ὁ Θεὸς νεκροὺς ¹⁰ἐγείρει; ⁹ἐγὼ μὲν οὖν ἰδοῦμαι ἐμαντῶ πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι, ¹⁰καὶ ἐποίησα ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ πολλοὺς τε τῶν ἁγίων ἐγὼ ἐν φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἔξουσίαν λαβὼν, ἀναιρουμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον, ¹¹καὶ κατὰ πύσους τὴς συναγωγὰς πολλάκις τι-

1. δεομαι (δαιομε A) ABCE, add σου C₅ ακουσε C et quidem vitam meam e 2. την (om BC) εκ νεοτητος την απ αρχης AB C₅, την απ αρχης την εκ νεοτητος E, ab initio iuventutis e τε ABE, om C₅ 3. ισασι B, ισασι A, ισασιν CE παντες BCE, add οι A₅ et corr C 4. θελωσι A₅, θελωσιν CE 5. θρησκιας E in spe e εις ABE, προς C₅, ad e 6. ημων AB CE, om ε 7. εν εκτενια ACE, ex tenecitate e 8. ελπιζειν E καταντησαι ACE₅, καταντησειν B ἐγκαλομαι C 8. 9. υπο ιουδαιων βασιλεν (om A) ABCE₅, βασιλεῦ Ἀγρίππα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ε 10. μεν ουν ACE₅, quidem e, ουν B 11. δεῖν] deve e ο ACE₅, διο B 12. τε ACE, om Be₅ εν ABCE, om ε 13. αναιρουμενων τε αυτων (om E) ABCE₅, cum occiderent autem e 14. super omnes e

obsecro patienter me audias. ⁴et quidem uitam meam a iuventute, quae ab initio fuit (fui) in gente mea [in om F] Hierosolymis, nouerunt omnes Iudaei ⁵praescientes me ab initio, si uelint testimonium perhibere, quoniam secundum certissimam sectam nostrae religionis uixi Pharisaeus: ⁶et nunc in spe (n. ipse) quae ad patres nostros repromissionis facta est a deo, sto iudicio subiectus, ⁷in qua duodecim tribus nostrae nocte ac die deseruientes (seru. F) sperant deuenire; de qua spe accusor a Iudaeis, rex. ⁸quid incredibile iudicatur apud uos, si deus mortuos suscitatur? ⁹et ego quidem existimaueram me aduersus nomen Iesu Nazareni debere multa contraria (contra pr L) agere; ¹⁰quod et feci Hierosolymis (Hierus.), et multos sanctorum ego in carceribus inclusi, a principibus sacerdotum potestate accepta, et cum occiderentur (-rent) detuli sententiam, ¹¹et per omnes synagogas frequenter puniens eos compellebam blasphe-

μωρῶν αὐτοὺς ἠνάγκαζον βλυσθημεῖν, περισσῶς τε ἐμμεινόμενος αὐτοῖς ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις. ¹²ἐν οἷς πορευόμενος εἰς τὴν Δαμουσκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῶν ἀρχιερέων, ¹³ἡμέρας μέσης κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλύμφων με θῶς καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πο- ⁵ρευομένους, ¹⁴πάντων τε καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν ἤκουσα φωνὴν λέγουσαν πρὸς με τῇ Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λατίζειν. ¹⁵ἐγὼ δὲ εἶπα Τίς εἰ, κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις. ¹⁶ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στήθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην ¹⁰σοι, προχειρίσασθαι σε ὑπηρετήν καὶ μάρτυρα ὧν τε εἶδες ὧν τε ὁφθήσομαι σοι, ¹⁷ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγὼ ἀποστέλλω σε ¹⁸ἀποῖξαι ὁρθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι

1. τε ACες, δε E, om B ἐμμενος E, insaniens e 2. inter exte-
ras e οἷς ABCEε, οἷς καὶ ε introiens e 3. τὴν BCε, om
AE των AEE, της των B, της παρα των Cε 4. εἶδον (ιδ.
A) ABEες, ιδου C 5. circumfulsisse me e 6. τε ABEε, δε
Cε ημων ACEες, om B 7. φωνὴν λεγουσαν ABC, φωνης λε-
γουσης E, φωνὴν λαλοῦσαν ες με ABCEε, add καὶ λέγουσαν ε
σαοὺλ οαοὺλ ABCε, σαυλε σαυλε Eε 8. contra stimulum calci-
trare e, calcem mittere contra stimulum Lucif 226 εἶπα ABCE,
εἶπον ε 9. κυριος ABCEε, om ε εἶπεν ABCε, add πρὸς με Eε
10. ad hoc e 11. προχειρισθαι A υπηρετιν E ων τε AB
CEε, eorum quae e εἶδες AEες, εἶδες με B, εἶδες... C et
eorum quibus e 12. ὠφθήσομε E καὶ ἐκ ABE, καὶ Cε
13. ἐγὼ ABCEε, νῦν ε ἀποστέλλω (ἐξαπ. C) σε ABCEε, σε ἀπο-
στέλλω ε αὐτων ABCε, τυφλων Eε ἐπιστρεψαι BCEες, απο-
στρεψαι A

mare, et amplius insaniens in eos persequerbar usque in exteris ciui-
tates. ¹²in quibus dum irem Damascus cum potestate et permissu
principum sacerdotum, ¹³die media in uia uidi (uidi in uia L), rex,
de caelo supra splendorem solis circum fulsisse me lumen et eos qui
mecum simul (s. m. F al) erant, ¹⁴omnesque nos cum (n. c. om al)
decidissemus in terram (terra V), audiui uocem loquentem mihi He-
braica lingua Saule Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra
stimulum calcitrare. ¹⁵ego autem dixi Quis es, domine? dominus au-
tem dixit Ego sum (om L) Iesus quem tu persequeris. ¹⁶sed exsurge
(exurge al, et surge L) et sta super pedes tuos: ad hoc enim appa-
raui tibi, ut constituam te ministrum et testem eorum quae uidisti
et eorum quibus apparebo tibi, ¹⁷eripiens te de populo (-lis L al)
et [de F] gentibus, in quas nunc ego (e. n. F) mitto (mittam) te
¹⁸aperire oculos (corda) eorum, ut conuertantur a (de) tenebris ad

ἀπὸ σκότους εἰς φῶς καὶ τῆς ἔξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν Θεόν,
τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμέ-
νοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ. ¹⁹Θεν, βασιλεῦ Ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην
ἀπειθῆς τῇ οὐρανίῳ ὀψιασίᾳ, ²⁰ἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμυσκῷ πρῶτόν τε
⁵ καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις πᾶσιν τε τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας καὶ τοῖς
ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεόν, ἅξι
τῆς μετνοίας ἔργα πρῶσσοντας. ²¹ἔνεκεν τούτων με οἱ Ἰουδαῖοι
συνλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ ἐπειρῶντο διαχειρίσασθαι. ²²ἐπικουρίας
οὐκ ἔχοντες τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἔστηκα μαρ-
¹⁰ τυρόμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτός λέγων ὧν τε οἱ προ-
φηταὶ ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι καὶ Μιουσιῆς, ²³εἰ παθητὸς ὁ
χριστός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν
τῷ τε λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσιν.» ²⁴ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου ὁ

1. de tenebris in luce e τῆς ABζ, ἀπο τῆς CE, de e 2. et
eis e ηγιασμένοις ABCζ, add πασιν Ee 4. τε AB,
om L 5. ἐν AE, his qui in e, om Bζ ἱεροσολυμοῖς ABEζ,
με E πασαν AB, εἰς πασαν Eeζ τε ABEζ, qui-
dem e 6. ἀξι ABζ, add τε (quoque) Ee 7. 8. με οἱ
B) ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι Bζ, οἱ ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι με A,
οἱ ἰουδαῖοι με συλλαβόμενοι οντι Ee 8. ἐπειρῶντο E διαχει-
ρίσασθαι A 9. οὐκ ABEζ, quoque e ἀπο ABE, παρὰ ε
τῆς ἡμέρας ταύτης ABEζ, hunc diem e μαρτυρούμενος AB, μαρ-
τυρούμενος Eζ 10. μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ ABEζ, minori ac
maiori e ὧν τε ABEζ, ea quae e 11. futura esse e μωυσης
B, μωυσης AEEζ 12. incipiet e καταγγέλλειν ABζ, καταγγέλ-
λει E, adnuntiari e 13. τε ABE, om es αὐτου ABζ, λαλουν-
τος αὐτου καὶ Ee respondente e

lucem et de potestate satanae ad deum, ut (uti L) accipiant remis-
sionem peccatorum [suorum L] et sortem inter sanctos per fidem
quae est in me (immo). ¹⁹unde, rex Agrippa, non fui incredulus cae-
lestis visionis, ²⁰sed his qui sunt Damasci primum et Hierosolymis
et in (om al) omnem regionem (omni regione FL) Iudaeae et genti-
bus adnuntiabam ut (et) paenitentiam agerent et converterentur ad
deum, digna paenitentiae opera facientes. ²¹hac ex causa me Iudaei,
cum essem in templo, conprehensum (compreh.) temptabant (temt.
F) [volentes me] interficere. ²²auxilio autem adiutus dei usque in
hodiernum (odiern.) diem sto testificans minori atque maiori, nihil
extra dicens quam ea quae prophetae sunt locuti (loquuti) futura
esse et Moyses (Mos. FL), ²³si passibilis Christus, si primus ex re-
surrectione mortuorum lumen (lumina) adnuntiaturus (ann.) est po-
pulo et gentibus. (71) ²⁴Haec loquente eo et rationem reddente (-tem

Φῆσις μεγάλη τῇ φωνῇ φησὶν Μαίρη, Παῦλε· τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει. ²⁵ὁ δὲ Παῦλος Οὐ μαίνομαι φησιν, κράτιστε Φῆσις, ἀλλὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι. ²⁶ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς, πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ· λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πέ- ⁵θομαι· οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο. ²⁷πιστεύεις, βασιλεῦ Ἀγρίππα, τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις. ²⁸ὁ δὲ Ἀγρίππας πρὸς τὸν Παῦλον Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν ποιῆσαι. ²⁹ὁ δὲ Παῦλος Εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν μεγάλῳ οὐ μόνον σὲ ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον γενέ- ¹⁰σθαι τοιοῦτους ὅποιος καὶ ἐγώ εἰμι παρεκτός τῶν δεσμῶν τούτων. ³⁰ἀνέστη τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν ἥ τε Βερνίκη καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς, ³¹καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες ὅτι οὐδὲν θανάτου ἢ δεσμῶν ἕξιον πρύσσει ὁ ἄνθρωπος

1. φησιν ABE, ἔφη ε, ait e μενη E γραμματα BEes, add επιστασθε A 2. ad insaniam e πανλος ABEe, om ε 3. αλλα AE, αλλ Bε verba mitto e 4. επιστατε E και AEes, om B 5. τι AEes, om B πιθομαι E, concior e 6. ου A, ουδε E, nihil e, ουδεν (ουδεν ε) ου Bε 8. πανλον AB, add εφη Ees πειθεις Bε, πειθεις E, suadis e, πειθη A ποιησαι AB, γενεσθαι Ees 9. ευξαιμην AB, ειπεν Ευξαιμην ε μεγαλω AB, πολλῳ ε 11. καγω Aε, και εγω B 12. ανεστη τε AB, Και ταυτα ειπόντος αυτου ανεστη ε συνκαθήμενοι A 14. θανατου η δεσμων αξιον B, αξιον θανατου η δεσμων τι A, θανατου ἕξιον ἢ δεσμῶν ε

F) Festus magna uoce (u. m.) dixit Insanis, Paule: multae te litterae ad insaniam conuertunt. ²⁵at (sic F: ait L, et ceteri) Paulus Non insanio, inquit (om L, inquit pr F), optime Feste, sed ueritatis et sobrietatis uerba eloquor (loq. L al). ²⁶scit enim de his rex, ad quem et constanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror: neque enim in angulo quicquam horum gestum est. ²⁷credis, rex Agrippa, prophetis? scio quia credis. ²⁸Agrippa autem ad Paulum In modico suades me Christianum fieri. ²⁹et Paulus Opto apud deum et in modico et in magno non tantum te sed et omnes [hos om F] qui audiunt hodie fieri tales qualis et ego sum exceptis uinculis his. ³⁰et exsurrexit (surr. F) rex et praeses et Bernice (-cae pr F) et qui adsidebant (adsed.) eis, ³¹et (qui F al) cum secessissent, loquebantur ad inuicem dicentes quia nihil morte aut uinculis (-lorum

οὗτος. ³² Ἀγρίππας δὲ τῷ Φίσιπ ἔφη Ἀποκλείσθαι ἡδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπικέκλητο Καίσαρα.

¹ Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμῶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρεδίδουν τὸν τε Παῦλον καὶ τινὰς ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχη ὀνόματι Ἰουλίῳ σπείρης σεβαστῆς. ² ἐπιβάντες δὲ πλοῖον Ἀδραμυτινηῷ μέλλοντι πλεῖν εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους, ἀνῆχθημεν ὄντος σὺν ἡμῖν Ἀριστάρχου Μακεδόνης Θεσσαλονικέως, ³ τῇ τε ἑτέρῃ κατήχθημεν εἰς Σιδῶνα, φιλανθρωπῶς τε ὁ Ἰούλιος τῷ Παύλῳ χρησάμενος ἐπέτρεψεν πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντι ἐπιμελείας τυχεῖν. ⁴ καί κειθεν ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κύπρον διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους, ⁵ τό τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν Κιλικίαν καὶ Παμφυλίαν διαπλεύσαντες κατήλθομεν εἰς Μύρρα τῆς Λυκίας. ⁶ καί κει εὐρὼν ὁ ἑκατοντάρχης πλοῖον Ἀλεξανδρεῖον πλεόν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐνεβίβασιν ἡμῶς εἰς αὐτό. ⁷ ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βρυσυπλοοῦντες καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν Κνίδον μὴ προσῶντος ἡμῶς τοῦ ἀνέμου ὑπεπλεύσαμεν τὴν Κρήτην κατὰ Σαλμώνην, ⁸ μό-

15

1. ἡδύνατο B, εδύνατο A 2. ἐπικέκλητο A, ἐπεκεκλητο B 3. παρεδίδουν B, παρεδίδου A 5. ἀδραμυτινηῷ B, ἀδραμυτινηῶ A 6. μέλλοντι AB, μέλλοντες 5 εἰς AB, ὅτι 5 8. ἰουλίος B, ἰουλιανός A 9. τοὺς AB, ὅτι 5 πορευθέντι B, πορευθέντι 5 12. κατήλθομεν B, κατήλθουμεν A μύρρα B, Μύρρα 5, λυσίρα A λικυος A 13. κακεῖ B, κακεῖθεν A ἑκατονταρχῆς AB, -χος 5 ἀλεξανδρεῖον A

L) dignum quid fecit homo iste. ³² Agrippa autem Festo dixit Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Caesarem. ¹ ut autem iudicatum est eum nauigare in Italiam, et tradi Paulum cum reliquis custodiis centurioni nomine Iulio cohortis (coortis) Augustae. (72) ² ascendentes autem nauem Hadrinetinam (Adr., -ment.), incipientes nauigare circa Asiae loca, sustulinus (egressi sumus L al) perseuerante nobiscum Aristarcho (Aristh. F, -arco F al) Macedone (Mach. F) Thessalonicense (Thessall. F, Thesal. al). ³ sequenti autem die deuenimus (uen.) Sidonem. humane (-nae pr F) autem tractans Iulius Paulum permisit ad amicos ire et curam sui agere. ⁴ et inde cum sustulissemus, subnauigauimus Cyprum (Cypro L al) propterea quod essent uenti contrarii, ⁵ et pelagus (pelagum pr F al) Ciliciae et Pamphylicae (-phil. F) nauigantes uenimus Lystram (Lystrae F) quae est Lyciae (Lic., Ciliciae L). ⁶ et ibi inueniens centurio nauem Alexandrinam nauigantem in Italiam, transposuit nos in eam. ⁷ et cum multis diebus tarde nauigaremus et uix deuenissemus contra Gnidum (Cium L) prohibente nos uento, adnauigauimus (nau.) Cretae iuxta (secundum L al) Salmo-

λις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον
Καλοὺς λιμένας, ὃ ἰγγὺς ἦν πόλις Ἀλασσα. ⁹ἱκανοῦ δὲ χρόνου
διαγενομένου καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοῦς διὰ τὸ καὶ τὴν
νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρήναι ὁ Παῦλος ¹⁰λέγων αὐτοῖς
ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβριος καὶ πολλῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ
φορτίου καὶ τοῦ πλοίου ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσε-
σθαι τὸν πλοῦν. ¹¹ὁ δὲ ἑκατοντάρχης τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυ-
κλήρῳ μᾶλλον ἐπέθετο ἢ τοῖς ὑπὸ Παύλου λεγομένοις. ¹²ἀνενθέ-
του δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχημασίαν, οἱ πλείονες
ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι ἐκεῖθεν, εἰ πως δύναιντο καταστήσαντες ¹⁰
εἰς Φοίνικα παραχημαῖαι λιμένα τῆς Κρήτης βλέποντα κατὰ λίβα
καὶ κατὰ χώρον. ¹³ὑποπνεύσαντος δὲ ρύτου δόξαντες τῆς προθέσεως
κεκρατηκέναι, ἄραντες ἄσσον παρελέγοντο τὴν Κρήτην. ¹⁴μετ' οὐ
πολὸν δὲ ἔβαλεν κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικός ὁ καλούμενος εὐρα-
κύλων. ¹⁵συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου καὶ μὴ δυναμένου ἀντο- ¹⁵
φθαλμῶν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδύντες ἐφερόμεθα. ¹⁶νησίον δὲ τι ὑποδρα-
μόντες καλούμενον Καῦδα, ἰσχύσαμεν μόλις περικρατεῖς γενέσθαι

1. τινὰ B5, om A	2. ἡν πόλις B5, πόλις ἡν A	αλασσα A,
λασσα B, Λαυσαία ε	6. φορτίου AB, φόρτου ε	7. εκατον-
ταρχῆς AB, -χος ε	8. μᾶλλον ἐπιθετο AB, ἐπέθετο μᾶλλον ε	
υπο AB, ὑπὸ τοῦ ε	9. πλείονες AB, πλείους ε	10. ἐκεῖθεν
AB, ἐκεῖθεν ε	δυναίντο B5, δυνανται A	13. ἄσσον ε
14. ευρακυλων AB, ευρακυλων et ευρακυλων B in margine, Εὐ-		
ροκυλων ε	17. καυδα B, κλα.... A, Κλαύδην ε	ισχύσαμεν
μόλις AB, μόλις ἰσχύσαμεν ε		

nem, ⁸et iuxta iuxta navigantes uenimus in locum quandam qui uoca-
tur Boni portus, cui (cum) iuxta erat ciuitas Thalassa (Thaslassa,
Thassala). ⁹multo autem tempore peracto, et cum iam non esset tuta
nauigatio eo quod [et L] ieiunium iam praeterisset, consolabatur
Paulus ¹⁰dicens eis Viri (om al), uideo quoniam cum iniuria et multo
damno non solum oneris et naui sed etiam animarum nostrarum in-
cipit esse nauigatio. ¹¹centurio autem gubernatori (-torio) et naucle-
rio (-ro) magis credebat quam his quae a Paulo dicebantur. ¹²et
cum aptus portus non esset ad hiemandum, plurimi statuerunt con-
siliū nauigare inde, si quo modo possent deuenientes Phoenicem
(Phen., -ce F al, -cen L?) hiemare, portum Cretae respicientem ad
Africum (Affr.) et ad chorū (eorum L? Choum al). ¹³aspirante au-
tem austro aestimantes propositum se tenere, cum sustulissent de
Asso (Asso L), legebant Cretam (Craetam F). ¹⁴non post multum
autem misit se (in. se om F) contra ipsam uentus typhonicus qui
uocatur euroaquilo: ¹⁵cumque arrepta (adr., abr. F) esset nauis et
non posset conari in uentum, data naue (nau) flatibus ferebamur.
¹⁶insulam autem quandam decurrentes, quae uocatur Cauda (Caudam

τῆς σκάφης, ¹⁷ ἦν ἄρα τινες βοηθείαις ἐχρῶντο, ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον, φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σῦρτιν ἐκπέσωσιν, χαλάσαντες τὸ σκεῦος οὕτως ἐφέροντο. ¹⁸ σφοδρῶς δὲ χιμαζομένων ἡμῶν τῇ ἐξῆς ἐβολὴν ἐποιοῦντο. ¹⁹ καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἔρριψαν. ²⁰ μῆτε δὲ ἡλίου μῆτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγον ἐπικειμένου, λοιπὸν περιηγεῖτο ἐλπίς πᾶσα τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς. ²¹ πολλῆς τε ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεῖς ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν Ὑπομείνετε, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς Κρήτης, ²² κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν. καὶ τὰ νῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν πλην τοῦ πλοίου. ²³ παρέστη γάρ μοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ τοῦ Θεοῦ οὗ εἰμι ἐγώ, ὃς καὶ λατρεύω, ἄγγελος ἀγγέλων Μὴ φοβοῦ, Παῦλε· Καίσαρι σε δεῖ παραστήναι, καὶ ἰδοὺ κεχάρισται σοι ὁ Θεὸς πάντας τοὺς πλείοντας μετὰ σοῦ. ²⁵ διὸ εὐθυμεῖτε, ἄνδρες· πιστεύω γὰρ τῷ Θεῷ ὅτι οὕτως ἔσται καθ' ὃν τρόπον λελάληται μοι. ²⁶ εἰς νῆσον δὲ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν.

1. βοηθείαις AB₅, βοηθείας C 3. δε BC₅, τε A 5. ἔρριψαν ABC, ἐρρίψαμεν ε 6. οὐχ A 7. ἐλπίς πᾶσα AB, πᾶσα ἐλπίς C₅ τε ABC, δὲ ε 8. τότε BC₅, om A ἐμμεσῶ A 12. ταύτῃ τῇ νυκτὶ ABC, τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἄγγελος ε 13. ἐγώ A et corr C, om B₅ et pr C? ἄγγελος om ε 14. καίσαρι σε δε C 16. καθο ον C 17. δεῖ ἡμᾶς AC₅, ἡμᾶς δεῖ B

F al), potuimus uix obtinere (opt.) scapham (scafam F), ¹⁷ qua sub-lata adiutoriis utebantur, accingentes nauem, timentes ne in syrtem (syrtem L) inciderent, summisso (subm.) uase (base F) sic ferebantur. ¹⁸ ualide (-dae pr F) autem nobis tempestate iactatis sequenti die iactum fecerunt. ¹⁹ et tertia die suis manibus armamenta nauis proiecerunt: ²⁰ neque sole autem (om al) neque sideribus appareutibus per plures dies et tempestate non exigua imminente (inn. F) iam ablata erat spes omnis salutis nostrae. ²¹ et cum multa ieiunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum dixit Oportebat (-tuerat) quidem, o uiri, audito me non tollere (egredi L al) a Creta (Creatā pr F) lucrique facere iniuriam hanc et iacturam. ²² et nunc suadeo uobis bono animo esse: amissio enim nullius animae erit ex uobis praeter quam nauis. ²³ adstitit (adstetit) enim (om al) mihi (om F) hac nocte angelus dei cuius sum ego et cui deserui, ²⁴ dicens Ne timeas, Paule: Caesari te oportet assistere (ads. pr F), et ecce donauit tibi deus omnes qui nauigant tecum. ²⁵ propter quod bono animo estote, uiri: credo enim deo [meo F al] quia sic erit quem admodum dictum est mihi. ²⁶ in insulam autem quandam (quamd.) oportet nos

27^ο Ὡς δὲ τεσσαρεσκαδεκάτῃ νύξ ἐγένετο διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῇ Ἀδρίᾳ, κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς ὑπνέουσιν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώριν, ²⁸καὶ βολίσαντες εὗρον ὀργυιᾶς εἴκοσι, βραχὺ δὲ διαυστήσαντες καὶ πάλιν βολίσαντες εὗρον ὀργυιᾶς δεκαπέντε, ²⁹φοβούμενοί τε μήπω κατὰ τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ⁵ ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας ἤρχοντο ἡμέραν γενέσθαι. ³⁰τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν προφύσει ὥς ἐκ πύργου ἀγκύρας μελλόντων ἐκτείνειν, ³¹εἶπεν ὁ Παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις Ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ἑμεῖς σωθῆναι οὐ ¹⁰ δύνασθε. ³²τότε ἀπέκοψαν οἱ στρατιῶται τὰ σχοινία τῆς σκάφης, καὶ εἵσαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. ³³ἄχρι δὲ οὗ ἡμέρα ἤμελλεν γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ Παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων Τεσσαρεσκαδεκάτῃ σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε μηθὲν προσλαμβανόμενοι. ³⁴διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς μεταλαβεῖν τροφῆς ¹⁵ τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐθενὸς γὰρ

1. ἐγένετο BC, ἐπεγενετο Av 2. προσάγειν AC, προσυγειν B
3 et 4. ὀργυας B 4. πάλιν] βαλιν A ευρον AB, ευρομεν C
5. τε AB, δε C μηπω AB, μηπου B?C, μήπως ε κατα
ABC, εἰς ε εκπεσωμεν ABC, ἐκπέσωσιν ε 6. ερχοντο C
7. φυγειν BC, εκφυγειν A 8. πωρης A, πωρας BC ἀγκυ-
ρας μελλοντων ABC, μελλόντων ἀγκύρας ε 11. απικοψαν οι
στρατιωται ABC, οι στρ. απέχ. ε 12. ημερα ημελλεν (ημελλε
B, ημελλεν A) ABC, ἔμελλεν ἡμέρα ε 14. μηθεν AB, μηδεν
C 15. προσλαμβανομενοι A, προσλαβομενοι BC μεταλα-
βειν ABC, προσλαβεῖν ε 16. προς AC, απο B υμετερας
BC, ημετερας A ουθενος A, ουδενος BC

devenire. (73) ²⁷Sed postea quam quarta decima nox superuenit nauigantibus nobis in Adria, circa mediam noctem suspicabantur nau-
tae apparere sibi aliquam regionem; ²⁸qui [et] submittentes (summ.
L) inuenerunt passus uiginti, et pusillum inde separati inuenerunt
passus quindecim: ²⁹timentes autem ne in aspera loca incideremus,
de puppi (puppe) mittentes anchoras quattuor optabant diem fieri.
³⁰nautis uero quaerentibus fugere de nauī, cum misissent scapham
(scafam F) in mare sub obtentu quasi inciperent a prora (a pr. inc.
L al) anchoras extendere, ³¹dixit Paulus centurioni et militibus Nisi
hi in nauī manserint, uos salui fieri non potestis. ³²tunc absciderunt
milites funes scaphae, et passi sunt eam excidere (abscedere). ³³et
cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens
Quarta decima hodie die (die h.) expectantes ieiuni permanetis, nihil
accipientes: ³⁴propter quod rogo uos accipere cibum pro salute uestra,

ὁμῶν θορῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀπολείται. ³⁵εἴπας δὲ ταῦτα καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαρίστησεν τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν. ³⁶εὐθυμοὶ δὲ γινόμενοι πάντες καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς. ³⁷ἤμεθα δὲ αἱ πῦσαι ψυχαὶ ἐν τῷ πλοίῳ διακοσμίασιν ἐβδομήκοντα ἑξ. ³⁸χορεσθέντες δὲ τροφῆς ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν. ³⁹ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον, κόλπον δὲ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλόν, εἰς ὃν ἐβουλεύοντο, εἰ δύναιτο, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον. ⁴⁰καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες εἶπον εἰς τὴν θάλασσαν, ἡμεῖς ἀνέντες τὰς ¹⁰ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων, καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμωνα τῇ πνεύσῃ κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν. ⁴¹περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον ἐπέκειλαν τὴν ναῦν· καὶ ἡ μὲν πρῶρα ἑρίσσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ πρύμνη ἔλυετο ὑπὸ τῆς βίας. ⁴²τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσιν, μή τις ἐκκολυμβήσας ¹⁵διαφθῇ. ⁴³ὁ δὲ εκατοντάρχης, βυλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον,

1. ἀπο ABC, ἐκ ε ἀπολείται ABC, πεισῖται ε ειπας ABC, εἰπὼν ε 3. προσελαβοντο BCε, προσελαβον A 4. ἡμεθα AB, ἡμεν Cε αἱ (om A) πασαι ψυχαὶ ABC, post πλοίῳ ε διακοσμία ACε, ως B 5. ἐξ BCε, πιντε A 7. ἐπεγίνωσκον ACε, ἐγίνωσκον B 8. εἰς BCε, πρὸς A ἐβουλεύοντο BC, ἐβουλοντο A, ἐβουλεύσαντο ε δύναιτο ἐξῶσαι ABε, δυνατον ἐκῶσαι C 10. ἀρτέμωνα ABC, ἀρτέμωνα ε πνευνοση A 12. ἐπέκειλαν ABC, ἐπώκειλαν ε et corr B πρῶρα BCε, πρῶτη A ἐμεινεν BCε, ἐμεινεν Av 13. βίας AB, add τῶν κυματῶν Cε δὲ om pr C? 14. ἀπεκτείνωσιν C 15. διαφνῃ ABC, διαφύγοι ε εκατονταρχης ABC, -χος ε διασῶσαι τον παυλον B Cε, τον παυλον διασῶσαι A

quia nullius uestrum capillus de capite peribit. ³⁵et cum haec dixisset, sumens panem gratias egit deo (om al) in conspectu omnium, et cum fregisset, coepit manducare. ³⁶animaequiores autem facti (f. a. F) omnes et ipsi adsumpserunt (ass., adsums. F) cibum. ³⁷eramus uero (autem) universae animae in naui (naue) ducentae septuaginta sex (CCCLXXVI F). ³⁸et satiati cibo adleuiabant (adleuabant F al) nauem, iactantes triticum in mare. ³⁹cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant, sinum uero quendam considerabant habentem litus, in quem cogitabant, si possent, eicere (eiecere) nauem. ⁴⁰et cum anchoras abstulissent (sust.), cominittebant se mari, simul laxantes iuncturas (strict. F) gubernaculorum, et leuato artemone (arthem. pr F) secundum aurae (aure pr F) flatum (f. a. L al) tendebant ad litus. ⁴¹et cum incidissemus in locum hithallassum, inpegerunt nauem: et prora quidem fixa manebat immobilis (inm. F), puppis uero soluebatur a ui maris. ⁴²militum autem consilium fuit ut custodias occiderent, nequis cum enatasset effugeret: ⁴³centurio autem,

ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλήματος, ἐκέλευσέν τε τοὺς δυνάμενους κολυμβῶν ἀπορρίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξίέναι, ⁴⁴καὶ τοὺς λοιποὺς οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν οὓς δὲ ἐπὶ τικων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν. ¹καὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωμεν ὅτι Μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται, ²οἱ τε βάρ- 3 βαροι παρεῖχαν οὐ τὴν τεχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν· ἄψαντες γὰρ πυρὰν προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ἑιτὸν τὸν ἐφιστῶτα καὶ διὰ τὸ ψῦχος. ³αυσιρέψαντος δὲ τοῦ Παύλου φρυγάνων τι πλήθος καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν πυρὰν, ἔχιδνα ἀπὸ τῆς θέρμης ἐξελ- 10 θοῦσα καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ. ⁴ὥς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κτε- μύμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον Πάντως φοβερός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ᾗ οὐκ εἴσιν. ⁵ὁ μὲν οὖν ἀποτινύξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ ἐπαθεῖν οὐδὲν κακόν· ⁶οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλ- 15 λειν πίμπρασθαι ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν

1. τε AB₅, δε C 2. κολυμβαν AC₅, εκκολυμβαν B απορι-
ψαντας C 5. επεγνωμεν ABC, επεγνωσαν ε τε ABC, δε ε
6. παρειχαν AB, παρειχον C₅ τοιχοῦσαν A αψαντες ABC,
ἀνάψαντες ε 7. παντας BC₅, om A 8. τι ABC, om ε
9. επιθεντος BC₅, add του παυλου A απο ABC, ἐκ ε 10. κα-
θηψε AB₅, καθηψατο C ως δε ειδον (ιδον A, ειδαν B) οι AB
C₅, ιδόντες δε Orig 2,27^a 11. προς αλληλους ελεγον ABC, ἔλε-
γον πρὸς ἀλλήλους ε 13. αποτινυξας B₅, αποτινυξαμενος A
14. 15. μελλειν πιμπρασθαι B₅, μελλων πιπρασθαι A

uolens seruare (aut) Paulum, prohibuit fieri, iussitque eos qui pos-
sent natate mittere se [in mare L] primos et euadere et ad terram
exire, ⁴⁴et ceteros alios in tabulis ferebant, quosdam super ea quae
de naui essent (erant). et sic factum est ut omnes animae euaderent
ad terram. ¹et cum euasissemus, tunc cognouimus quia Militene. (Mi-
letena) insula uocatur (uocabatur). barbari uero praestabant non mo-
dicam humanitatem nobis: ²accensa enim pyra (pruna L) reficiebant
nos omnes propter imbrem qui imminebat (imm. F), et frigus. ³cum
congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantam (om L) multi-
tudinem et inposuisset (imp. F) super ignem, uipera a calore cum
processisset, inuasit manum eius. ⁴ut uero uiderunt barbari penden-
tem bestiam de (in F al) manu eius, ad inuicem dicebant Vtique
homicida est homo hic (iste L), qui cum euaserit de mari, ultio [eum
L] non sinit (dimisit L) [eum] uiuere. ⁵et ille quidem excutiens bes-
tiam in ignem nihil mali passus est: ⁶at illi existimabant (extim. F,
exestim.) eum (om al) in tumorem conuertendum et subito casurum

προσδοκῶντων καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον αὐτὸν εἶναι Θεόν. Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκείνον ὑπῆρχεν χωρίον τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς ἀναδιξάμενος ἡμῶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. ⁸ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ Ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίῳ συνειχόμενον κατακεῖσθαι· πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἰάσατο αὐτόν. ⁹τούτου δὲ γενομένου καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἔχοντες ἀσθενείας προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο, ¹⁰οἱ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμῶς καὶ ἀναγομένοις ¹⁰ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὰς χρείας.

¹¹Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παραχειμακότες ἐν τῇ νήσῳ, Ἀλεξανδρίῳ, παρασίμῳ Διοσκούροις. ¹²καὶ καταχθέντες εἰς Συρακοῦσας ἐπιμείναμεν ἡμέραις τρισίν, ¹³ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς Ῥήγιον. καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου ¹⁵νότου δευτεραίῳ ἤλθομεν εἰς Ποτιόλους, ¹⁴οὗ εὐρόντες ἀδελφοὺς παρεκλήθημεν παρ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἐπτά, καὶ οὕτως

1. προσδοκωντων B5, προσδοκουντων A μηδεν A5, μηθεν B
2. μεταβαλλομενοι B5, μεταβαλομενοι A ελεγαν B αυτον
ειναι θεον B, ειναι αυτον θεον A, Θεον αὐτὸν εἶναι 5 4. τρεις
ημερας A5, ημερας τρεις B 5. δυσεντεριω AB, δυσεντεριᾶ 5
7. δε AB, οὖν 5 και A5, om B 8. εν τη νησω AB, post
ἀσθενείας 5 προσηρχοντο A5, προηρχον B 10. τα B5, τας A
τας χρειας AB, τὴν χρείαν 5 12. αλεξανδρηνω B 13. ημεραις
τρισιν B, ημεραις τρεις A5 15. πο.τιολους A 16. παρ AB,
ἐπ' 5 επιμεινα A

et mori. diu autem illis sperantibus et uidentibus nihil mali in eo (eum L) fieri, conuertentes se dicebant eum esse deum. ⁷in locis autem illis erant praedia principis insulae, nomine Publī (Puplii L), qui nos suscipiens triduo benigne exhibuit. ⁸contigit autem patrem Publī (Puplii L) febribus et dysenteria (dysint. F al) uexatum iacere; ad quem Paulus intrauit, et cum orasset et inposuisset ei manus, saluauit eum. ⁹quo facto et omnes qui in [ipsa L] insula habebant infirmitates accedebant et curabantur; ¹⁰qui etiam multis honoribus nos honorauerunt et nauigantibus inposuerunt quae necessaria erant. (74) ¹¹Post menses autem tres nauigauimus in nauī Alexandrina (nauem -nam F al) quae in insula (-lam) hiemauerat, cui erat insigne Castorium (castror. F al et corr L). ¹²et cum uenissemus Syracusas (-sam F al), mansimus ibi triduo. ¹³inde circum legentes deuenimus Regium. et post unum diem (d. u.) f. nte austro secunda (-do L) die uenimus Puteolos (Puteolis L), ¹⁴ubi inuentis fratribus rogati su-

ἤλθामεν εἰς Ῥώμην. ¹⁵ἀκαίθιν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἤλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις Ἀππίου φόρου καὶ Τριῶν ταβερνῶν, οὓς ἰδὼν ὁ Παῦλος εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ ἔλαβε θύρους.

¹⁶Ὅτε δὲ εἰσῆλθομεν εἰς Ῥώμην, ἐπειρώπη τῷ Παύλῳ μένιν αὐτὸν σὺν τῷ φυλάσσουντι αὐτὸν στρατιώτῃ. ¹⁷ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι αὐτὸν τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων πρῶτους· συνελθόντων δὲ αὐτῶν ἔλεγεν πρὸς αὐτούς· «Ἐγώ, ἄνδρες ἀδελφοί, οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθνεσι τοῖς πατρώοις, δέσμιος ἔξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, ¹⁸οὗτινις ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί· ¹⁹ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Κεῖσαρα, οὐχ ὥς τοῦ ἔθνους μου ὧν τι κατηγορεῖν. ²⁰διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεισα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι· ἔνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἄλυσιν ταύτην περιέκμημι.» ²¹οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπαν «Ἡμεῖς οὔτε γράμματα ἐδεξάμεθα περὶ σοῦ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, οὔτε παρα-

1. ἤλθामεν εἰς Ῥώμην A, εἰς τὴν Ῥώμην ἤλθामεν (ἤλθομεν ε) B5
οι A5, om B 2. ἤλθον A, ἤλθαν B, ἐξῆλθον ε αχρὶς B5,
αχρὶ A 3. ἐλαβε A 4. εἰσῆλθομεν B, εἰσῆλθामεν A, ἤλθο-
μεν ε Ῥώμην AB, add ὁ ἐκυτόνταρχος παρέδωκε τοῖς δεσμίους
τῷ στρατοπεδιάρχῃ ε ἐπειρώπη τῷ παύλῳ AB, τῷ δὲ Παύλῳ
ἐπειρώπη ε 5. καὶ αὐτὸν B? 6. συγκαλέσασθαι A αὐτὸν
AB, τὸν Παῦλον ε 7. ἐγὼ AB, post ἀδελφοί ε 8. ἐθνεσι A
12. ἠννηκασθην A 13. κατηγορεῖν AB, κατηγορησάμεν ε 14. ἐνε-
κεν B5, ἐνεκεν A 15. εἶπαν AB, εἶπον ε 16. ἐδεξαμεθα περὶ
σου A, περὶ σου ἐδεξαμεθα B5

mus manere apud eos dies septem, et sic uenimus Romam. ¹⁵et inde cum audissent fratres, occurrerunt nobis usque ad Appii (Appi) forum et Tribus tabernis; quos cum uidisset Paulus, gratias agens deo accepit fiduciam. ¹⁶cum uenissemus autem Romam, permissum est Paulo manere sibi (sibi L) cum custodiente se (om al) milite. ¹⁷post tertium autem diem conuocauit primos Iudaeorum: cumque conuenissent, dicebat eis Ego, uiri fratres, nihil aduersus plebem (legem) faciens aut morem paternum, uinctus ab Hierosolymis (Hierus.) traditus sum in manus Romanorum; ¹⁸qui cum interrogationem de me habuissent, uoluerunt me dimittere eo quod nulla causa esset mortis in me: ¹⁹contra dicentibus autem Iudaeis coactus sum appellare Caesarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare. ²⁰propter hanc igitur causam rogavi uos uidere et alloqui (adl. F): propter spem enim Israhel catena hac circum datus sum. ²¹at illi dixerunt ad eum Nos neque litteras accepimus (accip.) de te a Iudaea,

γενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέν τι περὶ σοῦ πονηρόν. ²²ἄξιον μὲν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἡ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ τῆς αἰρέσεως ταύτης γνωστὸν ἡμῖν ἔστιν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται.) ²³ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν ἤλθον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν ⁵πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρούμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τε τοῦ νόμου Μωυσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας. ²⁴καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίσταντο· ²⁵ἀσύμκωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο εἰπόντος τοῦ Παύλου ῥῆμι ἐν, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα ¹⁰τὸ ἅγιον ἐλάλησεν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν ²⁶λέγον Πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον καὶ εἰπὸν Ἄκοῃ ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε· ²⁷ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσιν βαρέως ἤκουσαν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμνυσαν, μὴ ποτε ¹⁵ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσιν ἀκούσωσιν καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν καὶ ἴσωμαι αὐτούς. ²⁸γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τοῦτο τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ·

3. ἡμιν ἔστιν AB, ἔστιν ἡμῖν C 4. ἤλθον B, ἤλθον A, ἦκον C
5. διαμαρτυρούμενος B, παρατεθειμένος A 6. περὶ AB, τὰ
περὶ C μωσείως B, μωσείως AC 10. δια ἡσαίου του προφη-
του B, post νμων A 11. νμων AB, ἡμῶν C λεγον AC, λε-
γων B εἶπον ABE, εἶπέ C aure e 12. ἀκουσете Bc,
ἀκουσῃτε AE βλέψετε Bc, βλέψῃτε AE 13. ὠσιν E, ὠσιν
αὐτῶν A 16. ἐπιστρέψωσιν Bc, ἐπιστρεψουσιν AE ἴσωμαι
BEc, ἴασομαι A 17. ἔστω ὑμῖν AEc, ὑμῖν ἔστω B τοῦτο
ABc, om Ec

neque adueniens aliquis fratrum nuntiauit (adn. L) aut locutus est quid de te malum. ²²rogamus autem a te audire quae sentis: nam de secta hac notum est nobis quia ubique ei contra dicitur. ²³cum constituissem autem illi diem, uenerunt ad eum in hospitium plures (plurimi), quibus exponebat testificans regnum dei suadensque eis (eos L) de lesu ex (et L) lege Moysi (Mosi FL) et prophetis, a mane usque ad uesperam. ²⁴et quidam credebant his quae dicebantur, quidam uero non credebant: ²⁵cumque inuicem non essent consentientes, discedebant dicente Paulo unum uerbum, quia bene spiritus sanctus locutus (loqu.) est per Esaia prophetam ad patres nostros ²⁶dicens Vade ad populum istum et dic [ad eos om L al] Aure audietis et non intelletis, et uidentes uidebitis (uidet. pr L) et non perspicietis (spersp. F, prosp. al, uidebitis L): ²⁷incrassatum est enim cor populi huius, et auribus grauitur audierunt, oculos suos conpraesserunt (compress.), ne forte uideant oculis et auribus audiant et corde intellegant et conuertantur (-tant se) et sanem illos. ²⁸notum ergo sit uobis quoniam gentibus missum est hoc salutare dei: ipsi et

αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. ³⁰Ἐμείνιν δὲ διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώ-
ματι, καὶ ἀπεδέχeto πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν,
³¹κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ
κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάσης παρηρησίας ἀκωλύτως.

1. ακουσονται ABE, add ²⁹Καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπῆλθον οἱ
Ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν. ε εμείνιν AE
εσ, ἐμείνιν B δε ABEε, add ὁ Παῦλος ε 4. παρηρησια E
πραξις αποστολων B, πραξις των αγιων αποστολων E et rec A

(et i.) audient. ²⁹[et cum haec dixisset, exierunt ab eo Iudaei multam
habentes inter se quaestionem. *Vindobonensis*] ³⁰mansit autem biennio
toto in suo conducto (-ctu L), et suscipiebat omnes qui ingredie-
bantur (intro ibant) ad eum, ³¹praedicans regnum dei et docens quae
sunt de domino Iesu Christo cum omni fiducia sine prohibitione (ne-
minem prohibentem (-ne -te V) Amen F).

Exp. actus (liber actuum) apostolorum. [Inc. epistolae canonice
F]. (in L incipit liber actuum apostolorum post evangelia, sequuntur
Paulinae, tum catholicae et apocalypsis. in F post evangelia Pauli-
nae, tum actus apostolorum et catholicae, postremo apocalypsis. cum
hoc consentit Hieronymus 2,278^{ed}.)

ΚΑΘΟΛΙΚΑΙ.
ΙΑΚΩΒΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Ἰάκωβος Θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος ταῖς δώδεκα φυ-
λαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ χαίρειν.

Ἐπᾶσαν χαρὰν ἡγάσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περι-
πέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως
κατεργάζεται ὑπομονήν. ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα
ᾗτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. εἰ δέ τις ὑμῶν
λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος Θεοῦ πῶσιν ὑπλῶς καὶ
μὴ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθήσεται αὐτῷ. αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν
διακρινόμενος· ὁ γὰρ διακρινόμενος ἵσκειν κλύδωνι θαλάσσης ἀνε-
μιζόμενον καὶ ῥιπιζόμενον. μὴ γὰρ οἰσθῶ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι
λήμψεται τι παρὰ τοῦ κυρίου, ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πά-
σαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. κανχάσθω δὲ ὁ ὑδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ

ιακωβου επιστολη B, Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου ἐπιστολὴ καθο-
λική ε 4. πυκίλοις A τῆς πίστεως ACε et rec uncinata B
7. του διδοντος Θεου BCε, του Θεου του διδοντος A 9. ἵσκειν
κλυδωνι] sic corr C 10. ο ACε, om B 10. 11. οτι . . . παρὰ]
sic corr C 11. λημψεται AC, λήψ. ε κυριου] sic corr A,
Θεου pr A? 12. δε ο ACε, δε B

[EPISTVLAE CATHOLICAE L].

EPISTVLA SANCTI IACOBI [APOST.].

Iacobus dei et domini nostri Iesu Christi seruus duodecim tri-
hubus (tribus pr F al) quae sunt in dispersione salutem. 2 omne gau-
dium existimate, fratres mei, cum in temptationibus uariis (-nes ua-
rias) incideritis, 3 scientes quod probatio fidei uestrae patientiam (-tia)
operatur. 4 patientia (-am pr F) [autem om L] opus perfectum habeat,
ut sitis perfecti et integri, in nullo deficientes. 5 si quis autem uestrum
indiget sapientia (-am L al), postulet a deo qui dat omnibus affluen-
ter (aff. F) et non inproperat, et dabitur ei. 6 postulet autem in fide,
nihil haesitans: qui enim (autem F al) haesitat, similis est fluctui
maris qui (tempestati m. quae) a uento mouetur et circum fertur.
7 non ergo aestimet homo ille quod accipiat (-iet) aliquid a domino,
8 uir duplici (duplex L?) animo, inconstans [est om F] in omnibus
uiliis suis. 9 glorietur autem frater humilis in exaltatione (exult.) sua,

ἔφη αὐτοῦ, ¹⁰ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἄνθρωπος
 χόρτου παρελεύσεται. ¹¹ἀνέτειλεν γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι καὶ
 ἐξήρανεν τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσιν καὶ ἡ εὐφρέ-
 νεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο· οὕτως καὶ ὁ πλούσιος ἐν
 ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται. ¹²μυκῆριος ἀνὴρ ὃς ἐπομένει
 πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήμψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς,
 ὃν ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ¹³μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω
 ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπειρυστός ἐστιν κακῶν,
 πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα· ¹⁴ἐκαστος δὲ πειράζεται ἐπὶ τῆς ἰδίας
 ἐπιθυμίας ἐξεκλόμενος καὶ δειλαζόμενος, ¹⁵εἴτα ἡ ἐπιθυμία συλ-
 λαβοῦσα τίττει ἁμαρτίαν, ἣ δὲ ἁμαρτία ἀποτελειοθῆσα ἀποκτε-
 νάζει.

¹⁶Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. ¹⁷πᾶσα δόσις ἀγαθὴ
 καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστιν καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς
 τῶν φώτων, παρ' ᾧ οὐκ ἐνι παραλλαγῇ ἢ τροπῇ ἀποσκίασμα. ¹⁸
 βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμῶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμῶς
 ἀπαρχὴν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων.

4. αὐτον AC, om B οὕτως AC, οὕτω ε 5. πορείαις A
 αὐτοῦ] sic corr C, εαυτου pr C? ανηρ BC, ανθρωπος A
 υπομενει AB, υπομενει. (una littera erasa) C 6. λημψεται A,
 ληψεται C 7. επηγγειλατο AB, add ὁ (om C) κυριος C
 8. απο ABC, ἀπὸ τοῦ ε Orig 3,124^c 10. η AB, om C
 14. καταβαινον BC, καταβαινων A 15. non est demutatio Hi-
 lar 813 αποσκιασμου AC, αποσκιασματος B 17. αὐτου AB,
 εαυτου C

¹⁰diues autem in humilitate sua, quoniam sicut flos faeni (foeni)
 transibit (transiuit). ¹¹exortus est enim sol cum ardore et arefecit
 faenum, et flos eius decidit et decor uultus eius deperiit (-iet): ita
 et diues in itineribus suis marcescet (marcisc., -scit F al). (2) ¹²Bea-
 tus uir qui suffert temptationem, quoniam (quia L al) cum proba-
 tus fuerit accipiet coronam uitae, quam repromisit deus diligentibus
 se. ¹³nemo, cum temptatur, dicat quoniam (quia F al) a deo tempta-
 tur (a. d. t. om F). deus enim intemptator malorum est, ipse autem
 neminem temptat: ¹⁴unus quisque uero temptatur a concupiscentia
 sua abstractus et inlectus, ¹⁵dein (dehinc L) concupiscentia [sua]
 cum conceperit parit peccatum, peccatum uero cum consummatum
 fuerit generat mortem. (3) ¹⁶Nolite itaque errare, fratres (ff F) mei
 dilectissimi. ¹⁷omne datum optimum et omne donum perfectum de
 sursum est descendens a patre luminum, apud quem non est trans-
 mutatio nec uicissitudinis obumbratio. ¹⁸uoluntarie (-iae L) genuit
 nos uerbo ueritatis, ut simus initium aliquod (al. in. L) creaturae

10⁹ Ἰστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. ἔστω δὲ πᾶς ἄνθρωπος ταχύς
 εἰς τὸ ἀκούσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν· ²⁰ὡργή
 γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην θεοῦ οὐκ ἐργάζεται. ²¹διὸ ἀποθίμεινοι
 πῦσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας ἐν πρῶτῃτι δέξασθε τὸν
 5 ἔμφυτον λόγον τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν. ²²γίνεσθε
 δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ ἀκροαταὶ μόνον παραλογιζόμενοι ἑαυτοῦς.
²³ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶν καὶ οὐ ποιητής, οὗτος ἔοικεν
 ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ·
²⁴κατενόησεν γὰρ ἑαυτὸν καὶ ἀπελήλυθεν καὶ εὐθέως ἐπιλάθετο
 10 ὁποῖος ἦν. ²⁵δὲ παρακύνῃς εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθε-
 ρίας καὶ παρμείνας, οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος ἀλλὰ
 ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. ²⁶εἰ δέ
 τις δοκῇ θρησκὸς εἶναι μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσον αὐτοῦ ἀλλὰ
 ἀπατῶν καρδίαν ἑαυτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία. ²⁷θρησκεία
 15 καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτῇ ἐστίν, ἐπι-

1. ἰστε BCv, ἰστε δε A, Ὡστε εἰστω δε BCv, ἔστω ε, καὶ ἐστω.
 (σ vel e erasa) A 3. οὐκ ἐργάζεται (-τε A) AB, οὐ κατεργα-
 ζεται Cε 4. περισσείαν BCε, περισσεύμα A ἐν πρῶτῃ pt A
 6. ἀκροαταὶ μόνον Bv, μόνον ἀκροαταὶ ACε 7. οὐτι εἰ BCες,
 ἡ A 11. παρμείνας ABCvε, add οὗτος ε 12. δε Cv, om
 ABε 13. εἰναι ABCv, add ἐν ὑμῖν ε χαλιναγωγῶν Aε ei
 corr C, χαλινῶν B ἀλλὰ AC, ἀλλ Bε 14. ἑαυτοῦ BC,
 αὐτοῦ Aε θρησκεία alterum BCvε, add γὰρ A 15. καὶ πα-
 τρι BCε, καὶ τῷ πατρὶ C

eius. ¹⁹scitis, fratres mei dilecti (-tissimi). sit autem omnis homo ue-
 lox ad audiendum, tardus autem ad loquendum et tardus ad iram:
²⁰ira enim uiri iustitiam dei non operatur. (4) ²¹Propter quod abi-
 cientes omnem immunditiam et abundantiam (hab.) malitiae in man-
 suetudine suscipite (-cipe) insitum uerbum [dei L] quod potest sal-
 uare animas uestras. ²²estote autem factores uerbi, et non auditores
 tantum fallentes uosmet ipsos. ²³quia si quis auditor est uerbi et non
 factor, hic comparabitur (comp. V) uiro consideranti uultum natiui-
 tatis suae in speculo: ²⁴considerauit enim (autem F) se et abiit et
 statim oblitus est qualis fuerit. ²⁵qui autem perspexerit in lege per-
 fecta libertatis et permanserit, non auditor obliuiosus factus (om al),
 sed factor operis, hic beatus in facto (factu) suo erit. (5) ²⁶Siquis
 autem putat se religiosum esse [et] non refrenans linguam suam, sed
 seducens cor suum, huius uana est (om al) religio. ²⁷religio [autem
 L] munda et innaculata apud deum (dominum) et patrem haec est,

σκέπτεσθαι ὀρφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ὥσπilon
ἐαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

¹ Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωπολημψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ τῆς δόξης. ² Ἴδὼν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς συν-
αγωγὴν ἑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἱσθῇτι λαμπρῇ, εἰσέλθῃ ⁵
δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ὀνυχαῖς ἱσθῇτι, ³ καὶ ἐπιβλέψῃτε ἐπὶ τὸν φο-
ροῦντι τὴν ἱσθῆτα τὴν λαμπρὰν καὶ εἴπητε Σὺ κάθου ὁδε καλῶς,
καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε Σὺ στήθι ἐκεῖ ἢ κάθου ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν
μου, ⁴ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν
πονηρῶν;

10

⁵ Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς
πτωχοὺς τῷ κόσμῳ πλουσίους ἐν πίστει καὶ κληρονόμους τῆς βα-
σιλείας ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; ὅμως δὲ ἡτιμάσατε
τὸν πτωχόν. οὐχὶ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ἡμῶν, καὶ αὐτοὶ
ἐλκουσιν ἡμᾶς εἰς κριτήρια; ⁷ οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσιν τὸ καλὸν 15

2. ταυτον BCς, σταυτον A απο ABης, ex C 3. προσωπο-
λημψιαις AC, προσωποληψίαις ε 4. εισηλθῃ A? εις BC, εις
την Aς 6. καὶ ἐπιβλεψῃτε Aς, ἐπιβλεψῃτε δε BC 7. εἴπητε
ABCν, add αὐτῷ ε 8. ἐκεῖ η καθου Av et add ὧδε ε, ἐκεῖ καὶ
καθου C, η καθου ἐκεῖ B 9. μου ου C et corr B, μου· Καὶ οὐ
ε, μου pr B, των ποδων σου (meorum) ου Av 12. τω κοσμῳ
B, του κοσμου Cς et corr A, add τούτου ε βασιλείας BCς,
ἐπαγγελίας A 14. ουχι AC, ουχ Bς καταδυστεινουσιν C
εμων BCς, εμυς A 15. κρητηρια A ουκ BCς, καὶ A

uisitare pupillos et uiduas in tribulatione eorum, [et om F] immacu-
latum se custodire ab hoc saeculo. (6) ¹Fratres mei, nolite in per-
sonarum acceptione (-nem F al) habere fidem domini nostri Iesu
Christi gloriae. ²etenim si intro ierit in conuentu (conspectu) uestro
uir aureum anulum (an. aur.) habens in ueste candida, intro ierit
autem et pauper in sordido habitu, ³et intendatis [in L al] eum qui
indutus est ueste praeclara et dixeritis Tu sede hic bene, pauperi
autem dicatis Tu sta (ista pr F) illic aut sede sub scabillo (sca-
bello, -llum) pedum meorum, ⁴nonne iudicatis apud uosmet ipsos et
facti estis iudices cogitationum iniquarum? ⁵audite (audistis), fratres
mei dilectissimi. nonne deus elegit pauperes in hoc mundo diuites
in fide et heredes regni quod repromisit (prom. L) deus diligentibus
se? ⁶uos autem exhonorastis pauperem. nonne diuites per po-
tentiam opprimunt uos, et ipsi trahunt (adtr. L) uos ad iudicia?
⁷nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod inuocatum est super

ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμῶς; ⁸εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφὴν, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν, καλῶς ποιεῖτε. ⁹εἰ δὲ προσωπολημπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε ἐλεγχόμενοι ἐπὶ τοῦ νόμου ὡς παραβύται. ¹⁰ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσῃ, ⁵πταίῃ δὲ ἐν ἐνί, γέγονεν πάντων ἔνοχος. ¹¹ὃ γὰρ εἰπὼν Μὴ μοιχεύσης εἶπεν καὶ Μὴ φονεύσης· εἰ δὲ οὐ μοιχεύεις, φονεύεις δέ, γέγονας παραβύτης νόμον. ¹²οὕτως λαλεῖτε καὶ οὕτως ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμον ἐλευθερίως μέλλοντες κρίνεσθαι. ¹³ἢ γὰρ κρίσις ἀνέλεος τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος. κατακαυχᾷται ἔλεος κρίσεως.

¹⁰ ¹⁴Τί ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἂν πίστιν τις λέγῃ ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν; ¹⁵ἂν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσιν καὶ λειπόμενοι ὥσιν τῆς ἐφημέρου τρο-

1. το ἐπικληθεν C τελειτε βασιλικον ABz, βασιλικον τελειτε C
2. αγαπησεις... σου bis pr A σεαυτον ACz, σεαυτον B
3. προσωπολημπτετε AC, -ληπτ. z 4. Orig 2,798^a οστις ABz, ος C ολον τον νομον ABuz, τον νομον ολον C τηρηση BCu, τηρησει z, πληρωσει A 5. πταιση ABC, πταισει z γενο- νεν C ειπων BCz, ειπας A μοιχευσης ABuz, φονευσης C
6. φονευσης ABz, μοιχευσης C μοιχευεις ABC, μοιχευσεις vs φονευεις AC, φονευσεις Buz 7. γεγονας BCz, εγενον A παρα- βατης BCuz, υποστατης A ουτως AC, ουτω z 8. ανελεος BC, ανειλεος A, ανιλεως z 9. κατακαυχαται B, κατακαυχασθε corr C, κατακαυχουσθω δε A, και κατακαυχᾷται z ελεονκρι- σεως C 10. τι BC, τι το Az πιστιν τις λεγῃ ACu, πιστιν λεγῃ τις Bz 11. ἔχῃ] ερχῃ A? ειν δε ACuz, ειν B
12. και BCuz, η A ωσιν Az, om BC

uos? (7) ⁸Si tamen legem (lege pr F) perficitis (perfecistis) regalem secundum scripturas (script. V al), Diliges (-gis F al) proximum tuum sicut te ipsum, bene facitis (facis F al): ⁹si autem personas accipitis (accep. pr F), peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. ¹⁰quicumque autem totam legem servauerit, offendat (-dit) autem in uno, factus est omnium reus. ¹¹qui enim dixit Non moechaberis (moecab. F, -aueris pr F), dixit et Non occides: quod si non moechaberis (moecab. F, -aueris pr F), occides [.occidens] autem, factus es transgressor legis. ¹²sic loquimini et sic facite, sicut per legem libertatis incipientes iudicari: ¹³iudicium enim sine misericordia illi qui non fecit (facit) misericordiam, super exaltat (exult. F, -tate) autem misericordia (-iam) iudicio. (8) ¹⁴Quid proderit (prodest), fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? numquid poterit fides saluare eum? ¹⁵si autem frater aut soror nudi sint (sunt) et indigent (-eant L) victu cotidiano (cott. pr F al),

φῆς, ¹⁶εἶπη δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί ὄφελος; ¹⁷οὕτως καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔχη ἔργα, νεκρά ἐστιν καθ' ἑαυτήν. ¹⁸ἀλλ' ἐρεῖ τις Σὺ πιστὶν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω· δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου χωρὶς τῶν ἔργων, κἀγὼ δεῖξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου. ¹⁹οὐ πιστεύεις ὅτι εἷς ἐστιν ὁ Θεός. καλῶς ποιεῖς· καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσιν καὶ φρίσσουσιν. ²⁰Θέλεις δὲ γινῶναι, ὃ ἄνθρωπε κενέ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων ἀργή ἐστιν; ²¹Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνεγκύκλιος Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον; ²²βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συν- ¹⁰ήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη; ²³καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα Ἐπίστευσιν δὲ Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος Θεοῦ ἐκλήθη. ²⁴ὁρᾷτε ὅτι ἐξ ἔργων δικαιούται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μό- ¹⁵νον; ²⁵ὁμοίως δὲ καὶ Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἵπο-

1. εἶπη δὲ BC^{ms}, καὶ εἶπη A υπαγετε] sic corr C, υπαγε pr C?
 3. ὄφελος BC, το ὄφελος A^s ουτως AC, οὕτω s εχη εργα BC^v et corr A, ἔργα ἔχη s 4. ἀλλ BC^s, ἀλλὰ A πιστιν BC^vs, πιστις A 5. χωρις ABC^v, ἐκ s εργων AB^v, add σου C^s δεῖξω σοι AC^vs, σοι δεῖξω B 6. μου alterum AB^vs, om BC^v εις ἐστιν ο Θεος AB, εις (add ο C) Θεος ἐστιν BC, ὁ Θεός εἷς ἐστι s χωρις A 8. κινει A αργη BC^v, νεκρα A^s 10. συν- ¹⁰εργει A 14. ορατε ABC^v, add τοῖνον s 15. ομοιως AB^vs, ουτως C δε AB^vs, om C^v

¹⁶dicat autem aliquis de vobis illis Ite in pace, calefacimini (-ciam. L al, -ciem.) et saturamini (-rem.), [et] non dederitis (-ris) autem eis quae necessaria sunt (sint) corporis (corpori F al), quid proderit? ¹⁷sic et fides, si non habeat (habet F) opera, mortua est in semet ipsa. (9) ¹⁸Sed dicet (dicit, dicat) quis (aliquis L) Tu fidem habes, et ego opera (-am) habeo. ostende mihi fidem tuam sine operibus, et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. ¹⁹Tu credis quoniam unus est deus. bene facis: et daemones credunt et contremescunt (-misc.). ²⁰quis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus otiosa est? ²¹Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? ²²uides quoniam fides cooperabatur operibus illius, [et om F al] ex operibus fides consummata est. ²³et suppleta (subpl.) est scriptura (script. V al) dicens Credidit [autem] Abraham deo, et reputatum est illi ad iustitiam, et amicus dei appellatus est. ²⁴uidetis quoniam ex operibus iustificatur homo, et non ex fide tantum? ²⁵similiter autem (om al) et Raab (Rahab) meretrix nonne ex operibus iustificata est, susci-

δεξαμένη τοὺς ἀγγέλους καὶ ἑτέρα ὁδῶ ἐκβαλοῦσα; ²⁶ὥπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἐστίν, οὕτως καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν.

¹Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, εἰδότες ὅτι μετ-
 ζον κρῖμα λημψόμεθα. ²πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες· εἴ τις ἐν
 λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς χαλιναγωγεῖσαι καὶ
 ὅλον τὸ σῶμα. ³εἰ δὲ τῶν ἱππῶν τοὺς χαλινούς εἰς τὰ στόματα
 βάλλομεν εἰς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν
 μεταγομεν· ⁴ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα καὶ ὑπὸ ἀνέμων
¹⁰σκληρῶν ἐλαυνόμενα μεταγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου ὅπου ἂν
 ἡ ὁρμὴ τοῦ ἐθύνοντος βούληται· ⁵οὕτως καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν
 μέλος ἐστίν καὶ μεγάλη ἀνχεῖ. ἰδοὺ ἡλίκον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνά-
 πτει· ⁶καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ ὃ κόσμος τῆς ἀδικίας ἡ γλῶσσα καθί-
 σταιται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα καὶ φλο-
¹⁵γιζοῦσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεννήσης.

1. ἀγγέλους AB^ς, κατασκοπούς C γὰρ AC^ς, δε Orig 2,644^c,
 om B 2. οὕτως AC, οὕτω ε 3. τῶν ἐργων ABC^ς, ἔργων
 Orig 4,318^a (306^c) 5. λημψόμεθα AC, ληψ. ε 6. δυνατός
 AB^ς, add τε C 7. εἰ δε AB^ν, ἰδε C, Ἰδοὺ ε τα στοματα B
 C^ς, το στομα A 8. εἰς BC, πρὸς A^ς αὐτοὺς ἡμιν B^ς, ἡμιν
 αὐτοὺς AC 8. 9. αὐτῶν μεταγομεν BC^ς, μεταγομεν αὐτῶν A
 9. πλοια AC^ς, add τα B 9. 10. ἀνέμων σκληρῶν BC^ν, σκληρῶν
 ἀνέμων A^ς 10. ὅπου αν AC^ς, ὅπου B 11. βούληται AC^ς,
 βούλεται B οὕτως (-τω ε) BC^ς, ὡσαντις A 12. μεγάλη
 ανχεῖ AC^ν, μεγ. ανχεῖ B^ς ηλίκον BC^ν et pr corr A, ὀλίγον ε et
 pr A 13. ἡ αὐτὸν ABC^ν, οὕτως ἡ ε 15. τὸν τροχὸν C

piens nuntios et alia uia eiciens? ²⁶sicut enim corpus sine spiritu
 mortuum (emort. *F al*) est, ita et fides sine operibus mortua est.
 (10) ¹Nolite plures magistri fieri, fratres mei, scientes quoniam maius
 (magis) iudicium sumitis. ²in multis enim offendimus (-demus) om-
 nes: siquis in uerbo non offendit, hic perfectus est uir: potest etiam
 (potens etiam, potes autem) freno circum ducere (c. d. f. *L*) totum
 corpus. ³si autem equorum frenos in ora mittimus (mittemus) ad
 consentiendum nobis, et omne corpus illorum circum ferimus: ⁴ecce
 et naues, cum magnae sint et a uentis ualidis minentur, circum fe-
 runtur [autem *F al*] a (om *pr F*) modico gubernaculo ubi impetus
 (inp., in pectus *pr F*) dirigentis (dilig. *pr F*) uoluerit: ⁵ita et lin-
 gua modicum quidem membrum est et magna exultat (exaltat *L al*).
 (11) Ecce quantus ignis quam magnam siluam incendit: ⁶[ita] et lin-
 gua ignis est, uniuersitas iniquitatis. lingua constituitur (-etur) in
 membris nostris, quae maculat totum corpus et inflamat rotam na-
 tiuitatis nostrae, inflammata a (inflammata *V*) gehenna. ⁷omnis enim

ἡ πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν ἐρπετῶν τε καὶ ἐναλίων
δαμιάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ· ὁ δὲ γλῶσ-
σαν οἰδεῖς δαμάσαι δύναται ἀνθρώπων. ἀκατάστατον κακόν, μεστὴ
τοῦ θανατηφόρου. ὅτι ἐν αὐτῇ ἐυλογοῦμεν τὸν κύριον καὶ πατέρα,
καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν ⁵
θεοῦ γεγονότας· ¹⁰ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται ἐυλογία καὶ
κατάρ. οὐ κρίνεται, ἀδελφοί μου, ταῦτα οὕτως γίνεσθαι. ¹¹μή τι ἡ
πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὁπῆς βροῖε τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν; ¹²μή δύ-
ναι, ἀδελφοί μου, σπυγὴ ἐλκεῖν ποιῆσαι ἢ ἄμπελος σῦκα; οὕτε
ἀλυσκὸν γλυκὺ ποιῆσαι ἔδωρ. 10

¹³Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ἑμῖν, δεξιέτω ἐκ τῆς καλῆς
ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰτητι σοφίας. ¹⁴εἰ δὲ ζῆλον πι-
κρὸν ἔχετε καὶ ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ
ψευδέσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. ¹⁵οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν
κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος ψυχικὴ δαιμονιώδης. ¹⁶ἔπον γὰρ ζῆλος 15

1. τε και allerum BCs, και A 2. δαμαζεται και δεδαμασται ABs,
δεδαμιασται και δαμαζεται C 3. δαμασαι δυναται ανθρωπων BC,
δυναται δαμασαι ανθρωπων A, δυν. α. δαμ. ε ακαταστατον
AB, ακατασχετον Cs 4. κυριον ABCs, θεον vs 6. γεγονοτας
BCs, γεγενημενους A 7. οντως AC, ουτω ε 8. πηγη] ηη A
9. 10. ουτε αλυσκον ABC, Ουτως ουδεμια πηγη αλυσκον και ε
12. δε BCs, δε ου A 13. εριθειαν A, εριθειαν ε κατακαυ-
χασθε BCs, καυχασθε A 14. αυτη η σοφια ABvs, η σοφια
αυτη C 15. αλλ ACs, αλλα B επιγιος A

natura bestiarum et uolucrum et repentium etiam (et item al, om L)
ceterorum (ceterorumque L) domantur et domita (domata L) sunt
a natura humana: ⁸linguam (lingua pr F) autem nullus hominum
domare potest. inquietum malum, plena ueneno mortifero. ⁹in ipsa
bene dicimus (-cimus) deum (dominum) et patrem, et in ipsa male
dicimus homines qui ad similitudinem dei facti sunt: ¹⁰ex ipso ore
procedit benedictio et maledictio. non oportet, fratres mei, haec ita
fieri. ¹¹numquid fons de eodem foramine (-ni) emanat dulcem et
amarum aquam? ¹²numquid potest, fratres mei, ficus uvas (olivas)
facere, aut uitis ficus? sic neque salsa (salsam pr F) dulcem potest
facere aquam. ¹³quis sapiens et disciplinatus inter uos? ostendat ex
bona conversatione operationem (operam pr F al, opera V) suam
(sua V) in mansuetudine (-nem L) sapientiae. (12) ¹⁴Quod si zelum
amarum habetis et contentiones [sunt om L] in cordibus uestris, no-
lite gloriari et mendaces esse aduersus (-sum) ueritatem (carit.).
¹⁵non est [enim om L al] ista sapientia de sursum descendens, sed
terrena animalis diabolica. ¹⁶ubi enim zelus et contentio, ibi [et] in-

καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πῦν φωῦλον πρῶγμα. ¹⁷ ἡ δὲ
 ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηκτικὴ ἐπιεικὴς
 εὐπειθής, μιστὴ ἑλλένους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος ἀνυπόκρι-
 τος. ¹⁸ καρπὸς δὲ δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν
 εἰρήνην.

¹ Πόθεν πόλεμοι καὶ πόθεν μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ
 τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευσόμενων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; ² ἐπι-
 θυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φρονεῦτε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε
 ἐπιτυχεῖν· μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε. οὐκ ἔχετε διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι
³⁰ ὑμῶς· ³ αἰτεῖτε, καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ὥστε ἐν
 ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν διαπανήσητε. ⁴ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία
 τοῦ κόσμου ἐχθρὰ τοῦ Θεοῦ ἐστίν; ὃς ἐὰν οὖν βουληθῇ φίλος
 εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. ⁵ ἡ δοκεῖτε ὅτι κε-
 νῶς ἡ γραφὴ λέγει Πρὸς φθόρον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατ' ὥκισεν
¹⁵ ἐν ἡμῖν; ⁶ μερίζου δὲ δίδωσιν χάριν· διὸ λέγει Ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις

1. ἐριθεία AB⁵, ἐρίθ. ζ, ερεῖς C ἐκεῖ BC⁵, add καὶ A 3. ἐν-
 πειθής B⁵, εὐπειθής A, ἐνπειθής C καρπῶν AB⁵, add ἐργῶν C
 ἀνυπόκριτος ABC⁵, καὶ ἀν. ζ 4. δὲ ABC, δὲ τῆς ζ σπείρετε
 A, σπειρεται C, πειρεται B 6. καὶ ποθεν (om υς) μάχαι ἐν
 ὑμῖν BC⁵, ἐν ὑμῖν· καὶ ποθεν μάχαι A 9. οὐκ (ουχ A) ἐχετε
 AB⁵, οὐκ ἔχετε δὲ ζ 11. διαπανήσητε A⁵, διαπανησεῖτε B
 μοιχαλίδες AB, Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες ζ 12. ἔχθρα ζ ἐαν
 B, ἐν A⁵ 13. καὶ τῶς A 14. κατωκισεν B, κατωκεισεν A,
 κατώκησεν ζ

constantia et omne opus prauum. ¹⁷ quae autem de sursum est sa-
 pientia primum quidem pudica est, deinde pacifica modesta [bonis
 consentiens al] suadibilis [bonis consentiens F al, om L], plena mi-
 sericordia (-iae) et fructibus bonis (boni operis), non (om F al) iu-
 dicans, sine simulatione. ¹⁸ fructus adipisci: litigiae et belligeratis. [et
 pr F] seminatur facientibus pacem. (13) ¹ Vnde bella et lites in uo-
 bis (inter uos L)? nonne hinc (om L), ex concupiscentiis uestris
 quae militant in membris uestris? ² concupiscitis, et non habetis: oc-
 ciditis et zelatis, et non potestis adipisci: litigiae et belligeratis. [et
 om F al] non habetis propter quod non postulatis (-astis): ³ petitis,
 et non accipitis (-pietis L al), eo quod male petatis, ut in concu-
 piscentiis uestris insumatis. ⁴ adulteri, nescitis quia amicitia huius
 mundi inimica est dei (deo F)? (14) Quicumque ergo uoluerit ami-
 cus esse saeculi huius, inimicus dei constituitur (-tuetur). ⁵ aut puta-
 tis quia inaniter scriptura (scribit. pr F) dicat Ad inuidiam concu-
 piscit spiritus qui habitat (inhab. F al) in uobis? ⁶ maiorem autem
 dat gratiam: propter quod dicit Deus superbis resistit (restitit), hu-

ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν χάριν. Ὑποτάγητε οὖν τῷ Θεῷ, ἀντίστητε δὲ τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. ⁸ἐγγίστε τῷ Θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας, ἁμαρτωλοί, καὶ ἁγνίσατε καρδίας, δίσυχοι. ⁹ταλαιπωρήσατε καὶ πενθήσατε καὶ κλαύσατε· ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατή- ⁵φρειαν. ¹⁰ταπεινώθητε ἐνώπιον κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμῶς.

¹¹Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί. ὁ καταλαλὼν ἀδελφοῦ ἢ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καταλαλεῖ νόμον καὶ κρίνει νόμον· εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἰ ποιητὴς νόμου ἀλλὰ κριτὴς. ¹²εἰς ἐστὶν ὁ νομοθέτης καὶ κριτὴς, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς ¹⁰εἶ, ὁ κρίνων τὸν πλησίον;

¹³Ἄγε νῦν οἱ λέγοντες Σήμερον ἢ αὔριον πορευσόμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν καὶ ποιήσομεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν καὶ ἐμπορευσόμεθα καὶ κερδήσομεν, ¹⁴(οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὰ τῆς αὔριον· ποῦ γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτίμεις ἐστε ἢ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα καὶ ἀφα- ¹⁵

2. δε ABυ, om ε εγγίσατε A 3. ἐγγιει Aς, ἐγγισει B 4. και κλανσατε Bς, κλανσατε A 5. μεταστραφητω Aς, μετατρηπητω B 6. κυριου AB, τοῦ Κυρίου ε 7. αλληλων αδελφοι Bυς, αδελφοι μου αλληλων A η ABυ, και ε 8. ει Bυς, η A 10. και κριτης ABυ, om ε ὁ om A δε ABυ, om ε 11. ο κρινων AB, ὃς κρίνεις ε πλησιον ABυ, ἕτερον ε 12. η Bυς, και A πορευσομεθα B?υς, πορευσωμεθα A et B? 13. ποιησομεν B?υς, ποιησωμεν A et B? εκει Bυς, om Au ενιαυτον Bu, add ενα Aς 13. 14. εμπορευσωμεθα και κερδησωμεν B? 14. τα A, τὸ ε, om B 14. 15. γαρ η Aυς, om B 15. εστιαι A, γαρ εστε B, γάρ εστιν ε ἡ om B? και AB, δὲ ε

milibus autem dat gratiam. ⁷subditi igitur (ergo) estote deo (dei), resistite autem diabolo, et fugiet a vobis: ⁸adpropinquate domino (deo L), et adpropinquabit (-auit FL) vobis. emundate manus, peccatores, et purificate corda, duplices (duplici) animo. ⁹miseri estote et lugete et plorate (et pl. om al): risus vester in luctum (luctu) convertatur et gaudium (gaudius pr F) in merorem. ¹⁰humiliamini in conspectu domini, et exaltabit (-uit L et pr F) nos. ¹¹nolite detrudere de (om L?) alterutrum (-tro), fratres. qui detrahit fratri aut qui (om al) iudicat fratrem suum, detrahit legi et iudicat legem: si autem iudicas legem, non es factor legis, sed index. ¹²unus est legis lator et iudex, qui potest perdere et liberare: tu autem quis es qui iudicas proximum? (15) ¹³Ecce nunc qui (quid) dicitis Hodie aut crastina (-no L) ibimus in illam civitatem et faciemus quidem ibi (i. q., quidem) annum et mercabimur et lucrum faciemus; ¹⁴qui ignoratis quid erit (sit L) in crastinum (-no): quae enim est (est enim F) vita uestra? uapor est ad modicum parens (parans), deinceps extermina-

νιζομένην) ¹⁵ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς Ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσομεν καὶ ποιήσομεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. ¹⁶νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν. πῦσα καύχσεις τοιαύτη πονηρά ἐστιν. ¹⁷εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστίν.

⁵ ¹Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς περικομέναις. ²ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπεν, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν, ³ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατΐωται, καὶ ὁ ἰδὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ. ἐθυσουρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. ⁴ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ἀφ' ὑμῶν, κράζει, καὶ αἱ βοαὶ τῶν θεισιάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ εἰσελήλυθαν. ⁵ἐτριψήσατε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐσπαταλήσατε, ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. ⁶κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

¹⁵ ⁷Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μικροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ ἕως ἂν λάβῃ πρῶτον καὶ ὕψιμον· ⁸μακροθυμή-

1. θεληση *Avs*, θελη *B* ζήσομεν *AB*, ζήσωμεν *ς* 2. η εκεινο *Bς*, ηκεινο *A* αλαζωνιαις *A*? 3. κυυχσεις *A* 4. ποιειν] sic corr *A* 5. πλουσιοι] sic corr *A* 8. κατιωται *Bvs*, κατ' ιωται *aple* και ο *arg*. *A* 9. υμων *Bvs*, add ο ἰος *A* ημεραις εσχαις *A* 12. εισεληλυθαν *B*, εισεληλύθασιν *ς*, εισεληλυθεν *A* 13. και *Bς*, om *A* εν *ABv*, ὡς εν *ς* ημερα *Bvs*, ημεραις *A* 17. αν *Bς*, om *A* πρωμιον *Bv*, υιτον προῖμον (πρωῖμον *ς*) *As*

tur; ¹⁵pro eo ut dicatis Si dominus voluerit et [si om *L*] uixerimus, faciemus hoc aut illud. ¹⁶nunc autem exultatis (exalt.) in superbis uestris. omnis exultatio (exalt.) talis maligna est. ¹⁷scienti igitur bonum facere et non facienti, peccatum est illi. (16) ¹Agite nunc, diuites, plorate ululantes in miseriis [uestris] quae aduenient uobis. ²diuitiae uestrae putrefactae (putref.) sunt, et uestimenta uestra a tineis comesta sunt, ³aurum et argentum uestrum eruginauit, et erugo eorum in testimonium uobis erit et manducabit carnes uestras sicut ignis. thesaurizastis in nouissimis diebus. ⁴ecce merces (mercis) operariorum qui messerunt regiones uestras, qui fraudatus est (fraudati sunt) a uobis, clamat (clamant), et clamor ipsorum (eor.) in aures domini Sabaoth intro iit (iuit *L*). ⁵epulati estis super terram et in luxuriis enutristis corda uestra in die (diem *L*) occisionis. ⁶addixistis (addux. *L*), occidistis iustum: [et *L*] non resistit (restitit *V al*, restituit *pr F*) uobis. ⁷patientes igitur estote, fratres [mei], usque ad aduentum domini. (17) Ecce agricola expectat praetiosum (speciosum) fructum terrae, patienter ferens donec accipiat temporium (temperium, temporaneum *L*?) et serotinum: ⁸patientes [igitur *F*] estote et uos, [et

σατε καὶ ὑμεῖς, στηρίζετε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικεν. Ἡμὴ στενάζετε, ἀδελφοί, κατ' ἀλλήλων, ἵνα μὴ κριθῇτε· ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἔστηκεν. ¹⁰ὑπόδειγμα λάβετε, ἀδελφοί, τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦς προφήτας οἱ ἐλάλησαν ἐν τῷ ὀνόματι κυρίου. ¹¹ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομείναντας· τὴν ὑπομονὴν Ἰωβ ἰκούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἶδετε, ὅτι πολὺσπλαγχνός ἐστιν ὁ κύριος καὶ οἰκτίρμων.

¹²Πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνίετε, μήτε τὸν οὐρανὸν μήτε τὴν γῆν μήτε ἄλλον τινὰ ὄρκον, ἥτις δέ ὑμῶν τὸ ναὶ καὶ καὶ τὸ οὐ οὐ, ἵνα μὴ ὑπὸ κρίσιν πέσῃτε. 10

¹³Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω. ¹⁴ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἁλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι κυρίου. ¹⁵καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος· καὶ ἁμαρτίας ἢ πεποιηκώς, ¹⁶ἀφεθήσεται αὐτῷ. ¹⁶ἐξομολογεῖσθε οὖν ἀλλήλοις τὰς ἁμαρτίας καὶ

2. ἀδελφοι Βν, ἀδελφοι μου Α, ἀδελφοί post ἀλλήλων ε κρι-
 θητε ΑΒν, κατακριθῇτε ε 3. ο ΑΒ, om ε λαβετε Βνς, om Α
 4. ἀδελφοι ΑΒν, add μου ε μακροθυμίας Βνς, add εχετε Α
 5. εν Βν, om Ας υπομειναντας ΑΒν, ὑπομένοντας ε 6. ιδετε
 ΑΒ 9. αλλον τινα ορκον Βνς, αλλον ορκον τινα Α 13. αυτον
 alterum Ανς, om Β 14. κυριου Α, του Κ. ε, om Β 16. ον
 ΑΒν, om ε τας αμαρτίας ΑΒ, τὰ πυρπτώματι ε

F al] confirmate corda uestra, quoniam aduentus domini [iam] adpropinquauit (-abit *LV al*). ⁹nolite ingemescere (ingemisc.), fratres, in alterutrum, ut non iudicemini: ecce iudex ante ianuam adsistit. ¹⁰exemplum accipite, fratres, laboris et patientiae [per *L*] prophetas qui locuti sunt in nomine domini. (18) ¹¹Ecce beatificamus qui sustinuerunt: sufferentiam Iob audistis, et finem domini (dei) uidistis, quoniam (quia) misericors est dominus (*om al*) et miserator. (19) ¹²Ante omnia autem, fratres mei, nolite iurare, neque per caelum neque per (*om al*) terram neque aliud quodcumque iuramentum, sit autem uestrum (sermo uester *L al*) est est, non non, uti non sub iudicio decidatis. ¹³tristatur aliquis uestrum? oret aequo animo et psallat. ¹⁴infirmatur quis (aliquis *F*) in (ex *F*, *om al*) uobis? inducat presbyteros (praesh. *L*) ecclesiae, et orent super eum, unguentes (ungentes *V al*) eum oleo in nomine domini. ¹⁵et oratio fidei saluabit (-uit) infirmum, et adleuabit (all. *L al*, -uauit *F*) eum dominus, et si in peccatis sit, remittetur (dimittentur *L*, demittitur, remittentur) ei. ¹⁶confitemini ergo alterutrum peccata uestra, et orate pro inuicem,

προσεύχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῇτε. πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη. ¹⁷ Ἡλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βροῖται, καὶ οὐκ ἔβροξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ, ¹⁸ καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ἔδωκεν ὕετον καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησεν τὸν καρπὸν αὐτῆς.

¹⁹ Ἀδελφοί μου, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ὁληθείας καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, ²⁰ γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ σώσει ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου καὶ καλύψει πληθὺς ἁμαρτιῶν.

ΠΕΤΡΟΥ Α.

¹⁰ Πέτρος ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς Πόντου Γαλατίας Καππαδοκίας Ἀσίας καὶ Βιθυνίας, ² κατὰ πρόγνωσιν Θεοῦ πατρός, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος Ἰησοῦ χριστοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη.

1. προσευχεσθαι AB, ευχεσθε B? 5. ἔδωκεν υετον Av, υετον ἔδωκε B? 6. μου ABv, om ε 7. γινωσκειτω Avs, γινωσκετε B 8. ψυχην B?, την ψυχην A αυτου εκ θανατου Av, εκ θανατου αυτου B, εκ θανάτου ε ιακωβου επιστολη A, ιακωβου B πετρου α B, πετρου επιστολη α C, πέτρου τοῦ ἀποστόλου ἐπιστολή καθολική πρώτη ε 11. και βιθυνιας in margine pr (?) B 13. πληθυνθειη] sic corr A

ut saluemiui: multum enim ualet depraecatio iusti adsidua (assid. V al). (20) ¹⁷ Helias homo erat similis nobis passibilis, et oratione (-onem) orauit ut non plueret super terram, et non pluit annos tres et menses sex, ¹⁸ et rursum (rursus L al) orauit, et caelum dedit pluuiam et terra dedit fructum suum. ¹⁹ fratres mei, si quis ex uobis errauerit (err. ex u.) a (om pr F) ueritate et conuerterit quis eum, ²⁰ scire debet quoniam qui [cumque] conueriti fecerit peccatorem ab errore uiae (uitae L) suae, saluabit (saluauit F al) animam eius a morte et operit (cooperit L) multitudinem peccatorum.

[Legi meum. V] [Expl. epistula sancti Iacobi ad dispersos. F]

EPISTVLA SANCTI PETRI APOSTOLI (AD GENTES F) PRIMA.

Petrus apostolus (apostulus) Iesu Christi electis aduenis dispersionis Ponti (Pontiae) Galatae Cappadociae Asiae [Frigiae] et Bithyniae (Bythyn. F, Bythin. L), ² secundum praescientiam (-tia pr F) dei patris, in sanctificationem (-né) spiritus, in obedientiam (-tia) et [in] aspersionem sanguinis Iesu Christi. gratia uobis et pax mul-

³Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζωῶσαν δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, ⁴εἰς κληρονομίαν ἀφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμόραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ἡμᾶς ⁵τοὺς ἐν δυνάμει Θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως εἰς σωτηρίαν ἐτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ. ⁶ὅν ὃ ἀγαλλιῶσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστίν, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, ὥστε τὸ δοκίμιον ἡμῶν τῆς πίστεως πολυτιμότερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εἴρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ δόξαν καὶ τιμὴν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ χριστοῦ, ⁸ὃν οὐκ ἰδόντες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες πιστεύοντες δὲ ἀγαλλιῶσθε χαρῇ ἀνεκκλήτῳ καὶ δεδοξαμένῳ, ⁹χομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ἡμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν. ¹⁰περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ

5. νμιας ACv, ημιας Bz 6. εν ω ABvz et pr C?, om corr C
 αγαλλιασθε ABCvz, αγαλλιῶσθε Orig 1,300^b 7. ιστιν ACz
 Orig, om B ποικιλιας C 8. νμιαν ABCvz, ημῶν Orig
 πολυτιμότερον ABC, πολὺ τιμιώτερον z Orig χρυσιον ACz Orig,
 χρυσου B 9. διη πυρος δε δοκιμαζομενου ABCz, καὶ διὰ πυρὸς
 δεδοκιμασμένου Orig 9. 10. δοξαν και τιμην ABCv Orig, τιμὴν
 καὶ δόξαν z 10. ιδοντες (ιδ. C) BCv Iren 301, videntes Iren
 238, ειδοτες Az 11. αρτι ABCz Orig 3,692^c, nunc Iren 238, nunc
 quoque v Iren 301 πιστευοντες δε ABCvz Orig, creditis creden-
 tes autem v Iren 301, credidistis Iren 238 αγαλλιασθε Az et
 corr C, αγαλλιατε B Orig et pr C?, exultabitis Iren 301, gaude-
 bitis Iren 238 12. 13. της πιστειως νμιαν (om B) ABCvz, om
 Orig 3,545^e 13. σωτηριαν C

tiplicetur. (1) ³Benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi, qui secundum magnam misericordiam suam regeneravit nos in spem viam (uitae) per resurrectionem Christi Iesu (I. C. L al) ex mortuis, ⁴in hereditatem incorruptibilem et incontaminatam et immarcescibilem, conservatam in caelis [in om L] vobis ⁵qui in uirtute dei custodimini per fidem in salutem paratam reuelari in tempore nouissimo. ⁶in (om F) quo exultatis (-bitis), modicum nunc si oportet contristari in uariis temptationibus (tent. F), ⁷ut probatio uestrae fidei multo praetiosior (-sius) sit auro quod [perit F] per ignem probatur (probatio, i eraso, F) (2) Inueniatur in laudem et [in] gloriam et honorem in (et) reuelatione (-nem L al) Iesu Christi; ⁸quem cum non (om al) uideritis diligitis, in quem nunc quoque non uidentes [creditur om F], credentes autem (quem cum uideritis L al pro credent. aut.), exultatis (exultabitis L al) [in F al] laetitia inenarrabili et glorificata, ⁹reportantes finem fidei uestrae, salutem animarum [uestrarum L]. ¹⁰de qua salute exquisierunt (exques.) atque (ad-

ἐξηρעύνθησαν προφηται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητευσάν-
 τες, ¹¹ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς
 πνεῦμα χριστοῦ προμαρτυρούμενον τὰ εἰς χριστὸν παθήματα καὶ
 τὰς μετὰ ταῦτα δόξας· ¹²οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς ὑμῖν δὲ
 5 διηκόνουν αὐτά, ἀλλὰ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισμμένων
 ὑμᾶς πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρου, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν
 ἄγγελοι παρακύψαι. ¹³διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας
 ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν
 ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ χριστοῦ. ¹⁴ὥς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχημα-
 10 τίζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ¹⁵ἀλλὰ
 κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πίστει ἀνα-
 στροφῇ γενήθητε, ¹⁶διότι γέγραπται Ἄγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος.
¹⁷καὶ εἰ πατέρη ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήμπτως κρίνοντα κατὰ
 τὸ ἐκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀνα-

1. ἐξηρעυνθησαν A 3. χριστου ACvς, om B προμαρτυρουμι-
 νον A 4. υμιν ACv, ημιν Bς 5. αυτα ABCvς, haec Hilar
 586 α om C ανηγγελη υμιν ABCvς, vobis nuntiata sunt Hilar
 5. 6. per eos qui vobis spiritu sancto evangelizaverunt Hilar
 6. πνευματι ABv Hilar, εν πνευματι Cς αποσταλεντι απ ABCς,
 quae missa sunt e Hilar εις α ABCς Orig 3,95^c 456^c 692^c 814^b,
 in qua re Hilar, quem Iren 337 7. prospicere v Hilar, videre
 Iren 9. συσχηματιζομενοι C, συσχηματιζομεναι B 12. διοτι
 ABς, διο C γεγραπται ACvς, add οτι B εσεισθε (-σθαι A)
 ABCv, γένεσθε ε αγιος B, add ειμι Cvς et corr A 13. απρο-
 σωπολημπτως AC, -λημπτως ε κρινονντα C

que *pr F*) scrutati sunt prophetae qui de futura in nobis gratia pro-
 phetauerunt, ¹¹scrutantes in quod (quo) uel quale tempus significa-
 ret in eis spiritus Christi praenuntians (-antes) eas quae in Christo
 sunt passiones et posteriores glorias; ¹²quibus reuelatum est quia
 non sibi ipsis, uobis autem, ministrabant ea quae nunc (*om F*) nun-
 tiata (*adn. L*) sunt uobis per eos qui euangelizauerunt uobis (uos)
 spiritu sancto misso de caelo, in quem desiderant angeli prospicere.
 (3) ¹³Propter quod succincti lumbos mentis uestrae, sobrii [estote],
 perfecte (perfecti) sperate in eam quae offertur uobis gratiam in
 reuelationem (-ne *V al*) Iesu Christi (*Chr. I. F al*). ¹⁴quasi filii oboe-
 dientiae, non configurati prioribus ignorantiae uestrae desideriis, ¹⁵sed
 secundum eum qui uocauit uos sanctum et ipsi (uos omnes) sancti
 (*om al*) in omni conuersatione sitis, ¹⁶quoniam scriptum (*scrib. F*)
 est Sancti eritis (estote *L*, sitis *al*), quoniam (quia et *L*) ego sanc-
 tus sum. ¹⁷et si patrem inuocatis eum qui sine acceptione persona-
 rum iudicat secundum unius cuiusque opus, in timore incolatus uestri

σφράφητε, ¹⁸εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλντρώ-
θητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστρεφῆς πατροπαράδοτου, ¹⁹ἀλλὰ
τιμίῳ αἵματι ὡς ἁμῶν ἀμώμου καὶ ἁσπίλου χριστοῦ, ²⁰προεγνω-
σμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐν ἰσχύτι
τῶν χρόνων δι' ὑμῶν ²¹τοὺς δι' αὐτοῦ πιστοὺς εἰς θεὸν τὸν ἐγεί-
ραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν
ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν. ²²ὡς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν
τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καρδίας
ἀλλήλους ἀγαπᾶτε ἕκαστους, ²³ἀναγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορῶν
φθαρτῆς ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγον ζῶντος θεοῦ καὶ μένοντος. ¹⁰
²⁴διότι πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα αὐτῆς ὡς ἄνθος χόρ-
του· ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν. ²⁵τὸ δὲ ῥῆμα κυ-
ρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δὲ ἐστὶν τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν
εἰς ὑμᾶς. ¹ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα δόλον καὶ

1. η ABCς Orig 3,546^c, καὶ Orig 3,726^c ἔλντρώθημεν Orig
3,726^c. ἀπολυτρωθέντες idem 3,546^c 2. ἀναστρεφῆς πατροπα-
ραδοτου ABς Orig 3,726^c, πατροπαρ. ἀναστρ. C 3. τιμίῳ ABς
Orig 3,546^c 726^c, τῷ τιμίῳ C προεγνωσμένου ABς, προσεγν. C
4. ἰσχυτου ABC, ἰσχύτιων C 5. ὑμῶν BCς, ἡμῶν A πιστοὺς
AB, πιστευόντας Cς 8. ἀληθείας ABC, add διὰ Πνεύματος C
ἐκ AB, ἐκ καθαυρας Cς 9. σπορας Bς, φθορας AC 10. ἀλλὰ
ABς, ἀλλ C μένοντος ABC, add εἰς τὸν αἰῶνα Cς 11. χορ-
τος AC, ως χορτος Bς Orig 1,226^a αὐτῆς ABC Orig, ἀν-
θρώπου C 12. ἄνθος AB Orig, add αὐτοῦ Cς κυρίου AB
Cς, τοῦ κυρίου Orig 13. τὸ ῥῆμα το BCς, om A

tempore conuersamini, ¹⁸scientes quod non [in] corruptibilibus (corrup-
tibus), argento uel auro, redempti estis de uana uestra conuersatione
paternae traditionis, ¹⁹sed praetioso (praetio F) sanguine quasi agni
incontaminati et immaculati (inm. et inc. L) [Ihesu L al] Christi, ²⁰prae-
cogniti quidem ante (a) constitutionem (-ne pr F al) mundi, (4)
Manifestati autem nouissimis temporibus propter uos ²¹qui per ipsum
fideles estis in deo (domino) qui suscitauit eum a mortuis et dedit
ei gloriam (gl. ei), ut fides uestra et spes esset in deo. ²²animas
uestras castificantes (purif.) in oboedientia (-am L) caritatis, in frater-
nitatis amore simplici, ex corde [puro] inuicem diligite (-tis) attentius
(adt.), ²³[quasi] renati non ex semine corruptibili sed incorruptibili, per
uerbum dei uiui et permanentis (-tes) [in aeternum om F al]. ²⁴quia
omnis caro ut (om al) faenum, et omnis gloria eius tanquam flos
faeni: exaruit faenum, et flos [eius om L al] decedit (cecidit F al):
²⁵uerbum autem domini (om al) manet in aeternum. (5) Hoc est
autem uerbum quod euangelizatum est in uobis (uos). ¹deponentes
igitur omnem malitiam et omnem dolum et simulationes et inuidias

ὑποκρίσεις καὶ φθόνους καὶ πάσας καταλαλιὰς, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε εἰς σωτηρίαν, ³εἰ ἐγενήσασθε ὅτι χρηστοὶ ὁ κύριος. Ἀπρὸς ὃν προσερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμέ-
 5 νον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν ἔντιμον, ⁵καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικὸς εἰς ἱερῶτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας εὐπροσδέκτους θιῶν διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ⁶διότι περιέχει ἡ γραφή Ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιών λίθον ἀκρογωνιαίον ἐκλεκ-
 τὸν ἔντιμον, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καταισχνῶσθῃ. ⁷Ἐμὴν
 10 οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπειθοῦσιν δὲ λίθος ὃν ἀπειδοκίμα-
 σαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας καὶ λίθος προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου, ⁸οἱ προσκύνουσιν τῷ λόγῳ

1. υποκρισεις ACvs, υποκρισιν B φθόνους ACvs, φρονους B
 πασας BCvs, om A ἀρτιγεννητα A. Orig 3,550^d 606^a 607^b 756^d
 4,243^c 2. ἄδολον ABCvs Orig 1,512^f 3,550^d 606^a 756^d 4,243^c,
 καὶ ἄδολον v Orig 3,607^b 3. εἰς σωτηρίαν ABCv, om ε εἰ
 AB, εἰπερ Cς 4. υπο Aς, υπ B, απο C 5. καὶ αὐτοὶ (vos
 Hil) ὡς ABCvs Hilar 70, ὑμεῖς δὲ Orig 1,757^b 5. 6. οἰκοδομεῖσθε
 λίθοι ζῶντες Orig 1,757^b 6. οἰκοδομεῖσθε Bς et pr A et Orig 1,757^b
 3,750^a 4,197^a 202^c 223^c Hilar 70 80 (582), ἐποικοδομεῖσθε Cv, ἐποικ-
 οδομεῖσθε corr A καὶ οἶκος Orig 1,757^b εἰς ABC Orig
 1,757^b 4,197^a 202^c Hilar 70, om vs (Orig 4,223^c Hilar 80) sacer-
 dotium sanctum v Hilar 70, regnum sacerdotale Hilar 80 7. θιω
 ABC, τῷ θεῷ ε Orig 1,757^b διοτι ABCv, Διὸ καὶ ε 8. ἡ
 γραφή Cv, ἐν (ἐν τῇ ε) γραφή ABς σιω C ἀκρογωννισιον
 ἐκλεκτον Avς, ἐκλεκτον ἀκρογωννισιον BC 10. ἀπειθοῦσιν Aς,
 ἀπιστοῦσιν BC λιθος ABv, λιθο. C, λίθον ε 12. πέτρα σκαν-
 δάλου] Orig 2,720^d οἱ ABvs, οσοι C

et omnes detractationes, ²sicut modo geniti infantes rationabile (sic L: -nabiles F al, -nales al) [et L al] sine dolo lac concupiscite, ut (om al) in eo crescatis in salutem, ³si [tamen om pr F al] gustastis (gustatis L) quoniam dulcis [est om F al] dominus. ⁴ad quem accedentes, lapidem uiuum, ab hominibus quidem reprobatum, a deo autem electum et honorificatum, (6) ⁵Et ipsi tamquam lapides uiui super aedificamini, domus spiritalis (domum -lem), sacerdotium sanctum, offerre spiritalis (-lis) hostias acceptabiles deo per Iesum Christum, ⁶propter quod continet scriptura (scribit. F) Ecce pono in Sion lapidem summum angularem electum praetiosum, et [omnis L] qui crediderit in eum (eo L al) non confundetur. ⁷uobis igitur (autem) honor credentibus (cred. hon.): non credentibus autem lapis quem reprobauerunt aedificantes, hic factus est (om al) in caput anguli et lapis offensionis et petra scandali, ⁸[his L] qui offendunt uerbo (uer-

ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν. Ὁμείς δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασιλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγέλῃτε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς κατέσαντος εἰς τὸ θάνατον αὐτοῦ φωτός, ¹⁰οἱ ποτε οὐ λαός, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ, οἱ οὐκ ἡλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες.

¹¹Ἀγαπητοί, παρκαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους ἀπέχεσθαι ὑμᾶς τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, ¹²τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες καλῇν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύοντες δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. ¹³ὑποτάγητε ¹⁰πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον, εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι, ¹⁴εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς ἐκδίκησιν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν, ¹⁵ὅτι οὕτως ἐστὶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιούντας φριμὸν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνω-

1. ἀπειθοῦντες AC, ἀπιστοῦντες B 2. ἔθνος ABC, Orig 1, 277^b 584^b Hilar 324, genus Hilar 70 plebs ad possidendum Hilar 70 5. ἡλεηθέντες C 6. hospites et peregrini Cyp 12 308 ἀπέχεσθαι B, ἀπεχέσθαι AC Cyp 7. νμάς C Cyp, om AB, των AB, απο των C, a v Cyp 8. νμών ABC, autem Cyp 308, om Cyp 12 ἔχοντες AC, ante inter gentes Cyp, om B 9. ἐν ᾧ] dum Cyp ex των καλων εργων ABC, bona opera vestra Cyp 10. ἐποπτεύοντες BC, aspicientes Cyp, ἐποπτεύσαντες A, δόξασωσι A, -σιν C θεον ABC, Cyp 308, dominum Cyprian 12 υποταγητε ABC, add οὖν ε 12. ἐκδίκησιν AB, ἀδικησιν C?, add μιν C? 14. ἀγαθοποιούντας AB, ἀγαθοποιούντες νμάς C

hum) nec credunt, in quo et positi sunt. (7) ⁹Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut uirtutes adnuntietis eius qui de tenebris uos uocauit in admirabile (amir.) lumen suum; ¹⁰qui aliquando non populus, nunc autem populus dei; qui non consecuti (sec.) misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti. (8) ¹¹Carissimi (Kariss.), obsecro tanquam aduenas et peregrinos abstinere uos a carnalibus desideriis, quae militant aduersus animam, ¹²conuersationem uestram inter gentes habentes bonam, ut in eo quod detractant (detrahunt L) de uobis tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus uos considerantes glorificent deum in die uisitationis. ¹³subiecti estote omni humanae creaturae propter deum, siue regi, quasi praecellenti, ¹⁴siue ducibus, tanquam ab eo missis ad uindictam (dictam pr F) malefactorum (malorum L), laudem uero honorum; ¹⁵quia sic est uoluntas dei, ut bene facientes obmutescere (ommutisc.) faciatis imprudentium hominum ignorantiam.

σιαν. ¹⁶ὥς ἐλευθεροί, καὶ μὴ ὥς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὥς δοῦλοι Θεοῦ ¹⁷πάντας τιμῆσατε, τὴν ἀδελφότητι ἀγαπᾶτε, τὸν Θεὸν φοβέσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε. ¹⁸Οἱ οἰκείται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ τῷ ᾧ τὰς δεσπόταις, οὐ μόνον ⁵τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. ¹⁹τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνειδήσιν Θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχω· ἀδίκως. ²⁰ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε· τοῦτο γὰρ χάρις παρὰ Θεοῦ. ²¹εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπομιμνήσκων ὑπογραμμίων, ἵνα ἐπακολουθήσῃτε τοῖς ἔχουσιν αὐτοῦ, ²²ὅς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ ἐνέρεθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, ²³ὅς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδορεῖ, πάσχω· οὐκ ἠπείλει, παρτιδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως, ²⁴ὅς τὰς ἁμαρτίας

1. Iren 247 τῆς] sic corr A, την pr A 2. δούλοι Θεοῦ (... v A) Αὐς, Θεοῦ δούλοι BC πάντες B? 5. ἐπιεικεῖς C 6. χάρις ABος, add παρὰ τῷ Θεῷ C εἰ διὰ] ἴδια A Θεοῦ Bος et corr A, Θεοῦ αγαθὴν pr A, αγαθὴν C 8. υπομενεῖτε ABος, om C γὰρ AB, om Cος 9. Θεῷ BCς, τῷ Θεῷ A οτι καὶ χριστὸς Bος et C?, οτι χριστὸς Αὐ, christus enim Cypr 250 259 317 υπὲρ BCς, pro v Cypr, περὶ A 10. ὑμῶν ABCος, nobis v Cypr ὑμῖν υπομιμνήσκων ABCος, relinquens vobis v Cypr 11. ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν] Orig 1,488^c 511^a 2,718^f 3,225^c 4,451^b Cypr 250 317 Hilar 617 οὐδε ABCς Orig 2,718^f 3,225^c (μηδὲ Orig 4,451^b) ἐνέρεθη δόλος ABCος Orig, dolus inventus est Cypr 12. ἀντελοιδορεῖ ABCς Cypr 250 Lucif 247, remaledixit Cypr 317 13. ἠπείλει BCς, ἠπηλεί A, comminabatur (minab. v Cypr 317) v Cypr 250 317, est minatus Iren 207 δε ABος Cypr, τε C τῷ κρίνοντι δικαίως ABCς, se iudicanti (add se 250) iniuste Cypr 250 317

¹⁶quasi liberi, et non quasi uelamen habentes malitiae (m. h.) libertatem, sed sicut serui dei ¹⁷[et] omnes honorate, fraternitatem diligite, deum time, regem honorificate. ¹⁸serui, subditi [estote] in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis (disc. FL). ¹⁹haec est enim (enim est, enim) gratia, si propter conscientiam dei sustinet (-netis) quis (qui pr L) tristitias patiens iniuste. ²⁰quae enim gloria est, si peccantes et colaphizati (colafiz. F) suffertis? sed si bene facientes et patientes (-ter) sustinetis, haec est gratia (gloria F al) apud deum. ²¹in hoc enim uocati estis, quia et (om al) Christus passus est pro uobis (nobis pr F al), uobis (nobis) relinquens (rel. uob. L al) exemplum, ut sequamini uestigia eius, ²²qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus (d. inu. est L) in ore eius (ipsius F al), ²³qui cum male diceretur non male dicebat, cum pateretur non comminabatur, tradebat autem iudicanti se iniuste, ²⁴qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut

ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν, οὐ τῷ μύλῳ πιλάθητε· ²⁵ ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενοι, ἀλλ' ἐπιστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν. ¹ Ὁμοίως γυναῖκες, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τις ἀπειθοῖ- ⁵ σιν τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθῇσονται ² ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἀγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν. ³ ὣν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς ἢ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος, ⁴ ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ ἡσυχίου καὶ πραέος πνεύματος, ὃ ἔστιν ἐνώπιον ¹⁰ τοῦ Θεοῦ πολυτελής. ⁵ οὕτως γὰρ ποτε καὶ αἱ ἄγναι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι εἰς Θεὸν ἐκόσμουν ἑαυτάς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ὥς Σάρρα ὑπήκουεν τῷ Ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα, ἣς ἐγενήθητε τέκνα, ἀγαθοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν

1. ἡμῶν AC⁵, ὑμῶν B 2. ἁμαρτίαις BC⁵, add ἡμῶν A
ζήσωμεν AB⁵, συνζήσωμεν C μύλῳ πι (-πει A) ABC, add αὐ-
τοῦ 5 3. ἦτε γὰρ AC⁵, om B πλανώμενοι AB, πλανώμενα
C5 ἀλλ AC⁵, ἀλλὰ B ἐπιστράφητε AB⁵, ἐπιστρεψατε C
4. γυναῖκες AB, αἱ γυν. C5 5. καὶ εἰ A⁵, εἰ καὶ C, εἰ B
6. 7. κερδηθῇσονται ABC, κερδηθῇσονται 5 8. 9. De hoc ipso
in epistola Petri ad Ponticos Sit in muliere non exterior ornamenti
aut auri aut vestis cultus, sed cultus cordis Cyp^r 317 8. ἐνπλο-
κῆς η C, ἐμπλοκῆς τριχῶν καὶ AB⁵ 9. Orig 3,423^b 10. φθαρτῳ
pr A ἡσυχίου καὶ πραέος (-εως?) B⁵, πραέος καὶ ἡσυχίου AC⁵
11. οὕτως ABC, Οὕτω 5 12. εἰς (add τον B?) ABC, ἐπὶ τὸν 5
13. υπηκουε B⁵, υπηκουσεν AC⁵

peccatis mortui iustitiae (per lignum L) uiuamus (uiueremus L al), cuius liuore (libore F) sanati estis (sumus): ²⁵eratis enim sicut oues errantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem et episcopum (episcopum) animarum uestrarum. (9) ¹Similiter [et om F al] mulieres, subditae [sint om F al] suis uiris (u. s.), ut et si qui (quis) non credunt uerbo, per mulierum conuersationem sine uerbo lucri fiant ²considerantes in timore castam (sanctam) conuersationem uestram. ³quarum sit non extrinsecus capillatura (-rae F al) aut circum datio auri aut indumenti uestimentorum cultus, ⁴sed qui absconditus cordis est homo in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus, quod (quid V) est in conspectu dei locuples (-plex L al). ⁵sic enim aliquando et sanctae mulieres sperantes in deo ornabant se, subiectae propriis uiris, ⁶sicut Sarra oboediebat (-dibat, -diuit L) Abrahæ, dominum eum uocans, cuius estis filiae, bene facientes et non timentes ullam

πτόησιν. ⁷Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνώσιν ὡς ἄσθε-
νιστέρῳ σκεύει τῇ γυναικίῳ, ἀπονέμοντες τιμὴν ὡς καὶ συγκλη-
ρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑ-
μῶν. ⁸Τὸ δὲ τέλος πάντες, ὁμόφρονες συμπαθεῖς φιλάδελφοι εὐ-
⁹σπλαγχνοὶ ταπεινόφρονες, ⁹μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἢ
λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τοῦναντίον δὲ εὐλογοῦντες, ὅτι εἰς τοῦτο
ἐκλήθητε ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε. ¹⁰ὁ γὰρ θέλων ζῶην ἀγα-
πῶν καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς πυσάτω τὴν γλῶσσαν ἀπὸ κακοῦ
καὶ χεῖλη τοῦ μὴ λαλήσαι δόλον, ¹¹ἐκκλινάτω δὲ ἀπὸ κακοῦ καὶ
¹⁰ποιησάτω ἀγαθόν, ζητησάτω εἰρήνην καὶ διωξάτω αὐτήν, ¹²ὅτι
ὁφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὤτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν,
πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά.
¹³Καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ ζηλωταὶ γένησθε;
¹⁴ἀλλ' εἰ καὶ πάσχοιτε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον

1. οἱ ACζ, om B Orig 3,637^c 2. συγκληρονομοὶ (συνκ. AC)
ABCζ, συγκληρονομοὶς B? 3. χάριτος ζωῆς Bυς et pr C?, ποι-
κίλης χάριτος ζωῆς (om C) A et corr C ἐγκόπτεσθαι AB, ἐκ-
κοπτεσθαι Cζ τας προσευχας ACζ, ταις προσευχαις B 4. συν-
παθεῖς C 5. ταπεινοφρονες ABCυ, φιλόφρονες ζ 6. οἱ AB
Cυ, εἰδότες ὅτι ζ 8. ἰδεῖν ἡμερας ABυς, ἡμερας ἰδεῖν C
γλωσσαν ABC, add αὐτοῦ υς 9. χεῖλη (τα χ. C) ABCυ, add
αὐτοῦ υς δε ABCυ, om ζ 10. οἱ ABC, add οἱ ζ et corr C
11. εἰς ABζ, εἰς τὴν C 13. εὐν ACζ, εἰ B ζηλωταὶ ABC,
μιμηταὶ ζ γεννησθε ACζ, γενοισθε B 14. ἀλλ εἰ BCζ, εἰ
δε A

perturbationem. (10) ⁷Viri similiter, cohabitantes secundum scientiam quasi infirmiori uaso (uasculo) muliebri (mulieri), inpertientes honorem tamquam et (om al) coheredibus gratiae uitae (uestrae), ut ne impediatur orationes uestrae. ⁸in finem (fide L al) autem omnes, unanimes (unian. F al), compatiētes, fraternitatis amatores, misericordes, [modesti,] humiles, ⁹non reddentes malum pro malo uel (et) maledictum pro maledicto, sed e contrario bene dicentes, quia in hoc uocati estis ut benedictionem hereditate possideatis. ¹⁰qui enim uult uitam diligere et uidere dies bonos, coerceat linguam suam a malo et labia [eius L al] ne loquantur dolum, ¹¹declinet (-nat) autem (om pr L al) a malo et faciat bonum, inquirat pacem et sequatur (perseq. F al) eam (om al), ¹²quia oculi domini super iustos, et aures eius in praeces eorum, uultus autem domini super facientes mala [ut perdat de terra memoriam eorum]. ¹³et quis (qui) est qui uobis noceat, si boni aemulatores fueritis? ¹⁴sed et siquid patimini propter iustitiam, beati. timorem autem eorum ne timueritis, et non con-

αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε, ¹⁵κύριον δὲ τὸν χριστὸν ἀγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἕτοιμοι αἰετὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, ἀλλὰ μετὰ προὔτης καὶ φόβου, ¹⁶συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθὴν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ⁵ ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν χριστῷ ἀναστροφὴν. ¹⁷κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θελοὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πάσχειν ἢ κακοποιοῦντας, ¹⁸ὅτι καὶ χριστὸς ἁπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἀπέθανεν, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ἡμᾶς προσωγάγῃ τῷ Θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι. ¹⁹ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασιν ¹⁰ πορευθεὶς ἐκήρυξεν, ²⁰ἀπειθήσασιν ποτε ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις Νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν

1. μηδε ταραχθητε ACvs, om B χριστον ABCv, Θεὸν ε
2. αγιασετε B? αι Cv Orig 1,468^d 702^d 3,5^e, δε A, δε αι Bς
3. αιτουντι BCς Orig, απαιτουντι A υμας... υμιν ABCvs Orig, ἡμᾶς... ἡμῖν Orig 1,702^d ἐλπίδος ABCvs Orig 1,702^d 3,5^e, πίστεως Orig 1,468^d ἀλλὰ ABCv, om ε
4. καταλαλουνσιν ACv, καταλαλῶσιν ε, καταλαλειςθε B
5. υμων ως κακοποιων ACvs, ὑμῶν v, om B επηρεαζοντες C
6. αγαθην εν χριστω ABvs, εν χριστω αγνην C αγαθοποιουντες C
7. θελοι ABC, θέλει ε
8. περι αμαρτιων (pro peccatis) Bvs, add ημων v Cyp 296 et corr C?, add υπερ υμων A et pr C? απεθανεν Av Cyp et C?, επαθε Bς
9. ημας ACvs Cyp, υμας B τω (om C) θεω ACvs Cyp, om B μεν BCς et corr A, γὰρ Orig 4,135^a, om v σαρκι] sic corr A
10. πνευματι ABC Orig, τῷ Πνεύματι ε
- 10-12. Hil 306 545
10. φυλακη ABvs Orig 2,553^d 4,135^a Hilar 306, add κατακεκλισμενοις C
11. απεξεδεχετο ABCv Orig 2,553^d et 4,135^a cod, ἡπαξ ἐξεδέχετο ε et Orig 4,135^a cod
12. εις την ABCς Orig 2,553^d, in arca noe Cyp 152

turbemini (-bim.) (propter — conturb. om pr F), ¹⁵dominum autem Christum sanctificate in cordibus uestris, parati semper ad satis factionem omni poscenti uos rationem de ea quae in uobis est spes (spe L al), sed cum modestia et timore, ¹⁶conscientiam habentes bonam, ut in eo quod (qui) detrahunt de (om al) uobis [tamquam de malefactoribus] confundantur qui (quia) calumniantur uestram bonam in Christo conuersationem. (11) ¹⁷Melius est enim bene facientes, si uelit uoluntas dei, pati quam male facientes, ¹⁸quia et Christus semel pro peccatis [nostris] mortuus est, iustus pro iniustus, ut nos offerret deo, mortificatus (-tos L al) carne (carnem), uiuificatus (-tos corr L al) autem spiritu. ¹⁹in quo et his qui in carcere erant spiritibus (spiritaliter) ueniens praedicauit, ²⁰qui increduli fuerant aliquando, quando expectabat (-bant) dei patientia (-iam) in diebus Noe, cum

ὀλίγοι, τουτέστιν ὁκτώ ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος. ^{21δ} καὶ ἡμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεις ῥύπον, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ χριστοῦ, ^{22δς} ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐρανὸν ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων. ¹ χριστοῦ οὖν παθόντος σαρκὶ καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτὴν ἔγνωσαν ὀπίσασθαι, ὅτι ὁ παθὼν σαρκὶ πέπνυται ἁμαρτίας, ² εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιώσκει χρόνον. ³ ἀρκετὸς γὰρ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τὸ βούλημα τῶν ἐθνῶν κατεργάσθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελείαις ἐπιθυμίαις οὐλοφλυγίαις κώμοις πότοις καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλολατρείαις, ⁴ ἐν ᾧ ἐνέζονται, μὴ συντρεχόντων ἡμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσποτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες· οὐδ' ἀποδώσουσιν λόγον τῷ ἐτοίμῳ ἔχοντι κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς. ⁵ εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελισθαι,

1. ὀλίγοι ABv Orig Cyp, ὀλίγοι Cς ψυχαὶ ABCvς Orig, add hominum Cyp sic et vos similiter salvos faciet baptisma Firmilianus ad Cyp 149 ο ABCv Cyp 152, ᾧ ε 2. ἡμᾶς Av Cyp, ἡμᾶς BCς ἀντίτυπον νῦν σωζει ABCς, similiter salvos faciet Cyp 3. δι BCς, διu A 4. τοῦ ACς, om B 6. παθόντος BCv, add ὑπερ ἡμῶν Aς 7. σαρκὶ ACv, ἐν σαρκὶ Bvς ἁμαρτίας ABς, ἁμαρτίας B 7. 8. ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις ACvς, ἐπιθυμίαις ἀνθρώπων C 9. γὰρ ABv, add ἡμῖν Cς παρεληλυθὼς A το βούλημα ABC, τοῦ βίου τὸ θέλημα ε 10. κατεργασθαι AB, κατεργασθαι C, κατεργάσασθαι ε 11. ἀθεμίτοις ABς, ἀθεμίταις C 13. βλασφημοντες ABvς, καὶ βλασφημοῦσιν C 13. 14. ἔχοντι κρίναι Avς et corr C, κρίνουντι B et pr C?

fabricaretur arca, in qua pauci, id est octo animae saluae factae sunt per aquam. (12) ²¹Quod et vos nunc similis formae saluos facit baptisma, non (nam) carnis (carnalis *F al*) depositio sordium, sed conscientiae bonae interrogatio in deum, per resurrectionem Iesu Christi, ²²qui est in dextera dei, [deglutiens mortem, ut vitae aeternae heredes efficeremur, *om F al*] profectus in caelum subiectis sibi angelis et potestatibus et uirtutibus. (13) ¹Christo igitur passo in carne et uos eadem cogitatione armamini, quia qui passus est [in] carne desiit a peccatis, ²ut iam non hominum desideris sed uoluntati (-te *pr F al*) dei quod reliquum est in carne uiuat temporis. ³sufficit enim praeteritum tempus ad uoluntatem gentium consummandam, qui ambulauerunt in luxuriis [in *L*] desideris (des. lux.) uinolentiis comisationibus (comes. *L*, commis., commiss.) potationibus et illicitis idolorum cultibus; ⁴in quo (quod *pr F*) admirantur (amm. *L al*, peregrinantur) non concurrentibus uobis in eandem luxuriae confusionem (-ne), blasphemantes; ⁵qui reddent rationem ei qui paratus est iudicare uiuos et (ac) mortuos. (14) ⁶Propter hoc enim et mortuis euan-

ἵνα κριθῶσιν μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκί, ζῶσι δὲ κατὰ Θεὸν πνεύματι.

⁷Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικεν. σωφρονήσατε οὖν καὶ νήψατε εἰς προσευχάς, ⁸πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῇ ἔχοντες, ὅτι ἀγάπη καλύπτει πληθὺς ἁμαρτιῶν, ⁹φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμοῦ, ¹⁰ἕκαστος καθὼς ἔλαβεν χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ, ¹¹εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγιον Θεοῦ, εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ἧς χορηγεῖ ὁ Θεός, ἵνα ἐν πᾶσιν δοξάζεται ὁ Θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἔστιν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. ¹⁰

¹²Ἀγαπητοί, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένην, ὡς ξένον ὑμῖν συμβαίνοντος, ¹³ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασιν χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῇτε ἀγαλλιωμένοι. ¹⁴εἰ ὀνειδίξεσθε ἐν

4. εἰς prius AB, εἰς τὰς ε δε Βος, om A? et u cod 5. αγαπη AB, ἡ ἀγ. ε καλυπτει ABu Hilar 626, καλύψει ε πληθος AB os, plurimum Hilar 6. γογγυσμου ABu, γογγυσμῶν ε 8. εἰ τις Βος, η τις A, qui Hilar 56 εἰ τις alterum Βος, η τις A 10. εστιν Βος, om A 11. μη ξενιζεσθαι τη εν υμιν πυρωσει A Bg, nolite mirari ardorem accidentem vobis Cypr 90 267 12. υμιν prius ABos, vestram Cypr ως ξενον ABs, nec excidatis tanquam novum aliquid Cypr καθο AB, καθὼς ε, quotiescumque Cypr 13. του As, om B παθημασιν ABos, add per omnia Cypr αποκαλυπει ABos, add facta Cypr 14. χαρητε αγαλλιωμενοι ABos, gaudentes exultetis Cypr

gelizatum est, ut iudicentur quidem secundum homines in carne, uiuant autem secundum deum [in om F al] spiritu. ⁷omnium autem finis adpropinquauit. (15) Estote itaque prudentes et uigilate in orationibus, ⁸ante omnia autem (om L al) mutuam (om al) in uosmet ipsos (uobism. ipsis) caritatem continuam habentes (hab. cont. L), quia caritas operit (coop. L) multitudinem peccatorum, ⁹hospitales inuicem sine murmuratione, ¹⁰unus quisque sicut accepit (accipit L al) gratiam, in alterutrum illam administrantes sicut boni dispensatores multiformis gratiae dei, ¹¹siquis loquitur, quasi sermones dei (siquis—dei om pr F), siquis ministrat, tanquam ex uirtute quam administrat deus, ut in omnibus honorificetur deus per Iesum Christum, cui est gloria et imperium (inp.) in saecula [saeculorum,] [amen om F al]. (16) ¹²Carissimi (Kar.), nolite peregrinari in feruore qui ad temptationem (tempt. L) uobis fit, quasi noui aliquid uobis (om al) contingat, ¹³sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut et (om al) in reuelatione (-nem L) gloriae eius gaudeatis exultantes. ¹⁴si exprobramini in no-

θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς ἀλλ' ἐκουσίως κατὰ θεόν, μὴδὲ αἰσχροκερδῶς ἀλλὰ προθύμως, ³μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου. ⁴καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποιμένου κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.

⁵Ὁμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις, πάντες δὲ ἀλλή- ⁵λοις. τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν χάριν. ⁶ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραιταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ ἐπισκο- πῆς, ⁷ἥσσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρέψαντες ἐν αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. 10

⁸Ἡγήσασθε, γρηγορήσατε. ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὡς λέων ὠρνόμενος περιπατεῖ ζῆτῶν τινὰ καταπιεῖν. ⁹ᾧ ἀνίστητε στερεοί

12. τίνα καταπῆ.

1. ἐπισκοποῦντες *Αυς*, *om B* ἀλλ *Ας*, ἀλλα *B* κατὰ θεόν *Αυ*, *om Bς* 2. μὴδὲ *Βυς*, μὴ *A* 2. 3. μὴδ' ὡς ... ποιμνίου *Αυς*, *om B* 4. ἀρχιποιμένος *ς* 5. ἀλλήλοις *ΑΒυ*, add ὑποτασσόμε- νοι *ς* 6. ο *Ας*, *om B* 8. χεῖρα *Βς* *Orig* 1,489^b 641^c 3,724^c, χε- ραν *A?* ὑμᾶς] *υψας A* ἐπισκοπῆς *Αυ*, *om Bς* *Orig* 1,489^b 9. ἐπιρριψαντες *A*, ἐπιρριψαντες *ς* 11. νηψατε *ΑΒυς* *Lucif* 215, add et *υ Cypr* 256 ο *AB* *Lucif*, ὅτι ὁ *υς* *Cypr*, ὁ γὰρ *Orig* 3,315^a ἀντιδικος *ΑΒυς* *Orig* 3,162^a 315^a *Cypr* *Hil* 502 *Lucif*, ἐχθρὸς *Orig* 3,338^c ὑμῶν *ΑΒυς* *Orig* 3,162^a cod item *Cypr* *Lucif*, ἡμῶν *Hil* *Orig* 3,315^a 338^c et 162^a cod 12. περιπατεῖ *ΑΒυς* *Orig* *Cypr* *Hil* *Lucif*, περιέρχεται ante ὡς λέων *Orig* 3,338^c τινὰ (*om B*) καταπιεῖν *B* *Orig* 3,162^a cod et ante quaerens *Cypr*, nos devo- rare *Hilar*, τίνα καταπιῇ *Αυς* *Orig* 3,315^a 338^c et 162^a cod et *Lucif*

sed spontaneae (-nee *V al*) secundum deum, neque turpis lucri gra- tia sed uoluntarie (-riae *pr F*), ³neque ut dominantes in cleris, sed formae (forme *L*) facti gregi (graegi *F*) et (*om L?*) ex animo. ⁴et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis inmarcescibilem (-cisc.) gloriae coronam. (19) ⁵Similiter adulescentes (adol., -lisc.) subditi estote senioribus, omnes autem (enim) inuicem humilitatem (-te *pr F*) insinuate, quia deus (dominus) superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. ⁶humiliamini igitur sub potenti manu dei, ut (et *pr F?*, ut et *al*) uos exaltet in tempore uisitationis, ⁷omnem sollicitudinem uestram proicientes in eum, quoniam ipsi cura est de uobis. ⁸sobrii estote, [et *om L al*] uigilate, quia aduersarius uester diabolus (dia- bulus) tamquam leo rugiens circuit quaerens quem deuoret. ⁹cui re- sistite fortes [in] fide, scientes eadem passionum (sic *F*: eandem

τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι. ¹⁰ὁ δὲ Θεὸς πάσης χάριτος, ὁ κατέσας ἡμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας αὐτὸς καταρτίσει στηριξεί οθενώσει. ¹¹αὐτῷ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

¹²Διὰ Σιλουανοῦ ὑμῖν πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογιζομυ, δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐνιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ Θεοῦ, εἰς ἣν στήτε. ¹³ἀσπάζεται ἡμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ καὶ Μάρκος ὁ υἱός μου. ¹⁴ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης.

Εἰρήνῃ ὑμῖν πᾶσιν τοῖς ἐν χριστῷ.

1. τῇ AB^{vs} Orig 3,162^a cod, ἐν τῇ v Orig 3,162^a cod et Lucif 215

1. 2. τα αὐτα τῶν παθημάτων τῇ ἐν (add τῷ B) κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι AB^ς, has eadem passiones in omni hoc saeculo fraternitatem vestram perpeti Lucif

3. ἡμᾶς AB, ἡμᾶς vs χριστῷ ἰησοῦ A^{vs}, τῷ (an om?) χριστῷ B 4. καταρτίσει στηριξεί οθενώσει AB, καταρτίσαι ἡμᾶς, στηριξεί, οθενώσει, θεμελιώσαι ε αὐτῷ AB^v, add ἡ δόξα καὶ ε 5. τῶν αἰώνων A^{vs}, om B 6. σιλουανου A^ς, σιλβανου B πιστον B, τον πιστον A^ς

8. στήτε AB, ἐστήκατε ε 8. 9. ἀσπάζεται . . . μου Orig 3,440^b 11. χριστῷ AB, add Ἰησοῦ ἀμήν ε πειρῶν α AB

passionem ceteri) ei (et) quae in mundo est uestrae fraternitati (-tatis L) fieri. (20) ¹⁰Deus autem omnis gratiae, qui uocavit nos in aeternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet [et] confirmabit (-auit L) [et] solidabit (cons., -auit F al) [que L]. ¹¹Ipsi imperium in saecula saeculorum, amen. ¹²per Siluanum uobis fidelem fratrem (fid. fr. uobis), ut arbitror, breuiter scripsi (-psi), obsecrans et contestans hanc esse ueram (u. e.) gratiam dei, in qua state (et stati L, states). ¹³salutat uos [ecclesia L] quae est in Babilone [ecclesia] conelecta (sic L: cumelecta ceteri) et Marcus filius meus. ¹⁴salutate inuicem in osculo sancto. gratia uobis [cum] [in F al] omnibus qui estis in Christo. [amen. om L]

Exp. epistula sancti (apostoli) Petri [ad gentes prima F al].

ΠΕΤΡΟΥ Β.

Σίμων Πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ τοῖς ἰσότη-
 μον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος
 Ἰησοῦ χριστοῦ. ²Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθεῖη ἐν ἐπιγνώσει
 τοῦ Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, ³ὥς πάντα ἡμῖν τῆς θείας
 δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδορμένης διὰ τῆς ⁵
 ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς ἰδίᾳ δόξῃ καὶ ἀρετῇ, ⁴ὅτι ὧν τὰ
 μέγιστα καὶ τίμια ἡμῖν ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων
 γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἐν
 ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. ⁵καὶ αὐτοὶ δὲ σπουδῇ πᾶσαν παρεισενέγκαντες
 ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετὴν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν ¹⁰
 γνῶσιν, ⁶ἐν δὲ τῇ γνῶσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν
 ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ⁷ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ
 τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην. ⁸ταῦτα γὰρ

πετρον β AB, πετρον επιστολη β C, Πέτρον τοῦ ἀποστόλου ἐπι-
 στολὴ καθολικὴ δευτέρα ε. beatus apostolus Petrus in epistola sua
 altera Hilari 776 1. σίμων Bv, σιμεων Aς 2. σωτηρος AB,
 add ἡμῶν ε 4. ἰησον RCς, add χριστου A ως BCς, ως..τα A
 6. ἰδία δοξὴ καὶ ἀρετῇ ACv, δια δοξῆς καὶ ἀρετῆς Bς 7. με-
 γιστοι καὶ τίμια ἡμῖν (υμῖν A) ACv, τίμια καὶ μέγιστοι ἡμῖν B,
 μέγιστα ἡμῖν καὶ τίμια ε 8. Hilari 776 τῷ AB, om Cς
 8. 9. ἐν ἐπιθυμίᾳ ABς, ἐπιθυμίας καὶ C 9. αὐτοὶ δὲ A, αὐτοῦ τουτο
 δὲ Bς et pr C?, αὐτοῦ δὲ τουτο corr C πᾶσαν ABς, om C
 10. υμῶν ABς, ἡμῶν C 11. ἐγκρατεῖαν C ἐγκρατεῖα C

INC. EPISTVLA SANCTI PETRI SECVNDA.

(Incipit eiusdem secunda.)

(1) Simon Petrus servus et apostolus Iesu Christi his qui coae-
 qualem nobis sortiti sunt fidem in iustitia (-iam) dei nostri et sal-
 vatoris Iesu Christi. ²gratia vobis et pax adimpleatur (adinpl. F)
 in cognitione (agn. L, -nem pr F al) domini nostri, ³quomodo om-
 nia nobis diuinae uirtutis suae quae ad uitam et pietatem donata
 est per cognitionem eius qui uocauit nos [in] propria gloria et uir-
 tute, ⁴per quae (que pr F, quem V al, quam L) maxima et prae-
 tiosa nobis promissa donauit, ut per haec efficiamini diuinae consor-
 tes (-tis pr F al) naturae, fugientes eius quae (qui) in mundo est
 concupiscentiae corruptionem. (2) ⁵Vos autem curam omnem subin-
 ferentes ministrare (-are) in fide uestra uirtutem, in uirtute autem
 scientiam, ⁶in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem pa-
 tientiam, in patientia autem pietatem, ⁷in pietate autem amorem fra-
 ternitatis, in amore autem (om al) fraternitatis caritatem. ⁸haec enim

ὑμῖν παρόντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἄργοις οὐδὲ ἀκάρπους καθε-
στησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἐπίγνωσιν· ⁹ὦ γὰρ
μὴ πάρεστιν ταῦτα, τυφλός ἐστιν μυωπάων, λήθην λυβίων τοῦ
καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν. ¹⁰ἰδὸ μᾶλλον, ἀδελφοί,
⁵σπουδάσατε ἵνα διὰ τῶν καλῶν ὑμῶν ἔργων βεβαίαν ὑμῶν τὴν
κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιῆσθε· ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ
ποτε· ¹¹οὕτως γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἵσοδος εἰς
τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ χριστοῦ.
¹²Ἰδὸ μελλήσω ὑμᾶς ἀεὶ ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ
¹⁰εἰδότες καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ πυρούσῃ ἀληθείᾳ. ¹³δίκαιον δὲ
ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον εἰμι ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς
ἐν ὑπομνήσει, ¹⁴εἰδὼς ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθσις τοῦ σκηνώμα-
τός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς ἐδήλωσέν μοι.
¹⁵σπουδάσω δὲ καὶ ἐκάστοτε ἔχιν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν
¹⁵τούτων μνήμην ποιῆσθαι. ¹⁶οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἔξακο-
λουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ

1. παρόντα *Av*, *υπαρχοντα BCs* 3. *μ.νωπαζων C* 4. *αμαρ-
τιων BCs*, *αμαρτηματων A* 5. *ινα δια των καλων υμων (om v)
εργων Av*, *om BCs* 6. *κλησιν BCvs*, *παρακλησιν A* *ποιεισθε
A*, *ποιεισθαι Cs* 7. *ποτε BCvs*, *om A* *ουτως AC*, *Ουτω s*
8. *αιωνιαν C* *ημων και σωτηρος BCvs*, *και σωτηρος ημων A*
9. *μελλησω ABCv*, *οὐκ ἀμελήσω s* *υμης αι Avs*, *αι υμης BC*
11. *τω om pr C?* 12. *εν BCs*, *εν τη A* 15. *ποιεισθε C*

(autem omnia si *L*) uobiscum adsint (adsistant) et superent, non uacuos nec (et *F al*) sine fructu uos constituent in domini nostri Iesu Christi cognitione (-nem): ⁹cui enim non praestum sunt haec, caecus est et manu temptans, obliuionem accipiens purgationis ueterum suorum delictorum. (3) ¹⁰Quapropter, fratres, magis sat (*om L*) agite ut per bona opera (bonam operam) certam uestram uocationem et electionem faciatis: haec enim facientes non peccabitis (-atis) aliquando: ¹¹sic enim abundanter (habund.) ministrabitur uobis introitus in aeternum regnum domini nostri et saluatoris Iesu Christi. ¹²propter quod incipiam uos semper commonere de his, et quidem scientes et confirmatos [uos *om L al*] in praesenti ueritate. ¹³iustum autem arbitror, quam diu (quandiu *L*) sum in hoc tabernaculo, suscitare uos in commonitione (in incommotione *F*, -nem), ¹⁴certus [sum] quod uelox est depositio tabernaculi mei (*om al*), secundum quod et (*om al*) dominus noster Iesus Christus significauit (-cat) mihi. (4) ¹⁵Dabo autem operam et frequenter habere uos post obitum meum ut horum memoriam faciatis. ¹⁶non enim doctas (indoct.) fabulas secuti notam fecimus (fac. *F al*) uobis domini nostri Iesu Christi (1. C. *om al*)

δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος· ¹⁷λαβὼν γὰρ παρὰ Θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιαῦδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεπείδος δόξης, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα. ¹⁸καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν σὺν αὐτῷ ὄν- ⁵τες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ, ¹⁹καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον, ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν ἀσχηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διανύσῃ καὶ φωσφόρος ἀνυτελῇ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ²⁰τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς ἰδίως ἐπιλύσεως οὐ γίνεται· ²¹οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ¹⁰ἡνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἄγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι.

¹Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ἑμὶν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἰρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἐαυ- ¹⁵τοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν, ²καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς

1. γενηθέντες A παρα ABε, add του C 3. αυτω τοιαυδε ABυς, τοιαυδε αυτω C 3. 4. ουτος εστιν ο υιος μου ο αγαπητος ACυς, ο υιος μου ο αγαπητος μου ουτος εστιν B 4. ευδοκησα BCυς, ηυδοκησα A 5. εξ BCε, εκ του A 6. ορει τω αγιω A υς, αγιω ορει BC βεβαιωτερον A 7. ασχηρω BCε, αχηρω A 11. ποτε η (om ε) προφητεια Aυς, προφητεια (sic corr C) ποτε BC αλλ ACε, αλλα B 12. αγιοι του (οι ἄγιοι ε) Θεου Aυς, απο Θεου αγιοι C, απο Θεου B 14. παρεισαξουσιν C αιρεσις A

virtutem et praesentiam (et pr. om L al), sed speculatores facti (facta) illius magnitudinis. ¹⁷accipiens enim a deo patre honorem et gloriam, uoce delabsa (-psa) ad eum huiusce modi a (om F al) magnifica gloria, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi conplacui (-cuit F al) [ipsum audite]. ¹⁸et hanc uocem nos audiuius de caelo allatam (adl.), cum essemus cum ipso in monte sancto, ¹⁹et habemus firmiorem propheticum (profet. L) sermonem, cui (cum) bene facitis (faciatis) attendentes (adt. L, adtendite) (5) Quasi lucernae lucenti (-tes) in caliginoso loco, donec dies luceat (el., inl., -cisc., -scet) et lucifer oriatur in cordibus uestris, ²⁰hoc primum intellegentes quod omnis prophetica scripturae (scribt. F) propria interpretatione (-praet. L) non fit: ²¹non enim uoluntate humana adlata est aliquando propheta, sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines. ¹fuerunt nero et pseudoprophetae in populo, sicut et in (om al) uobis erunt (om al) magistri mendaces, qui intro ducent (qui inducent L, -cunt F al) sectas perditionis, et eum qui emit eos dominum negant, superducentes (superdoc. F, superind.) sibi celerem perditionem, ²et multi sequentur (sequuntur L) eorum luxurias (lux. eor.);

ἀσελγείαις, δι' οὗς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται, ³καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται· οἷς τὸ κρίμα ἔκπαιται οὐκ ἄργεῖ, καὶ ἡ ἀπόλειψις αὐτῶν οὐ ρυστάζει. ⁴εἰ γὰρ ὁ Θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σιροῖς ζόφου ⁵ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν κολαζομένους τηρεῖν, ⁶καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὕγδοον Νῶε δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξεν, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπέβυς, ⁷καὶ πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόρρας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς, ⁸καὶ δίκαιον Ἀὐτὸν καταπονοῦμενον ¹⁰ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς ἐρρύνετο ⁹(βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ δίκαιος ἐγκυτοικῶν ἐν αὐτοῖς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δίκαιαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβυσσάνει), ¹⁰οἶδεν κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν, ¹¹μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ ¹⁵μιασμοῦ πορευομένους καὶ κυριότητος καταφρονοῦντας. τολμηταὶ

1. ἀσελγείαις ABCν, ἀπωλείαις ε οδος BCνς, δοξα A 4. σιροῖς ABC, σιραις υς ζοφου BCς, ζοφοῖς A 5. εἰς κρίσιν AC υς, om B κολαζομένους τηρεῖν Av, τηρουμένους C, τετρημένους Bς 6. ἀλλ Bς, ἀλλυ AC 8. καταστροφή Avς, om BC 9. ἀσεβεῖν ACς, ἀσεβεῖσι B καταπονοῦμενων pr A 10. ἀναστροφή A 11. δίκαιος B, ο δίκαιος ACς ἐγκυτοικῶν C 14. μαλιστα A ἐπιθυμία ABνς, ἐπιθυμίαις C 15. καταφρονούντας BCς, καταφρονούντες A

per quos uia ueritatis blasphematur (-abitur L), ³et in auaritia fictis (factis L al) uerbis de uobis negotiabuntur; quibus iudicium iam olim non cessat, et perditio eorum non dormitat. (6) ⁴Si enim deus angelis peccantibus non pepercit, sed (om al) rudentibus (rugient. L, ruent.) inferni detractos (-tus) in tartarum tradidit (tradedit) in iudicium cruciandos (-atos pr F al, -atus) reseruari, ⁵et originali mundo non pepercit, sed octauum Noe iustitiae praeconem (-niae) custodinit, diluuium (dilluu. F) mundo impiorum inducens, ⁶et ciuitates Sodomorum et Gomorraeorum in cinerem redigens euerion⁷ annauit, exemplum eorum qui impie (impīi) acturi sunt ponens, et iustum Loth oppressum (oppraessum) a nefandorum iniuria [ac luxuriosa] conuersatione eripuit (eruit L al): ⁸aspectu enim et auditu iustus erat habitans apud eos qui diem de die (de die in diem L) animam iustam iniquis operibus cruciabant: ⁹nouit dominus (deus) pios de temptatione eripere, iniquos uero in diem iudicii cruciandos reseruare, ¹⁰magis autem eos qui post carnem in concupiscentia [sua] inmunditiae ambulant (-labant) dominationemque contemnunt (contempn.). audaces sibi placentes, sectas (sectantes) non metuunt [fa-

αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσιν βλασφημοῦντες, ¹¹ἔπου ἄγγελοι ἰσχυροὶ καὶ δυνάμει μίλῳντες ὄντες οὐ φέρουσιν κατ' αὐτῶν βλάβημον κρίσιν· ¹²οὗτοι δέ, ὡς ἄλογα ζῶα γεγεννημένα φυσικὰ εἰς ἄλωσιν καὶ φθοράν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσιν βλασφημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καὶ φθαρήσονται ¹³κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας. ἡδονὴν ἡγοῦμενοι ⁵τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφῇ, σπῖλοι καὶ μῶμοι ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀγάπαις αὐτῶν, συνενωχοῦμενοι ὑμῖν, ¹⁴ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος καὶ ἀκαταπάστους ἁμαρτίας, δειλιάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίας ἔχοντες, κατάρας τέκνα, ¹⁵καταλιπόντες εὐθεῖαν ὁδὸν ἐπλανήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ¹⁰ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ τοῦ Βοσόρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἡγάγησεν, ¹⁶ἐλιγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας πυρρονομίας· ὑποζύγιον ἄφωνον ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθιγγόμενον ἐκώλυσε τὴν τοῦ προφήτου παραφροσίαν. ¹⁷οὗτοί εἰσιν πηγαὶ ἄνδρῳ καὶ ὁμίχλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι·

2. οντε C αυτων Av, add παρα κυριω BCς 3. γεγεννημενα (sic pr A, γεγεννημ. corr A) φυσικα ABC, φυσικα γεγεννημενα ε 5. και φθαρησονται ABCο, καταφθαρησονται ε κομιουμεινοι A Cος, αδικουμεινοι B 6. αγαπαις Bο et pr corr A, απαιταις Cς et pr A 7. αυτων ABος, add σπιλαδες C 8. μοιχαλιδος BCς, μοιχαλιδος A ακαταπαστους AB, ακαταπαυστους Cς 9. πλεονεξιας ACο, πλεονεξιας Bς 10. ευθειαν ABC, την ευθειαν ε 11. βοσορ Cος et pr corr A, βιωρ B ος ACος, om B ηγαπησεν ACος, ηγαπησαν B 12. ανθρωπον Aος, ανθρωποις B, ανουν C 14. και ομιχλαι ABC, νεφελαι ε λαιλαπος AC

cere L] blasphemantes, (7) ¹¹Vbi angeli, fortitudine et uirtute cum sint maiores, non portant aduersum se execrabile (exsecr.) iudicium: ¹²hi (hii) uero uelut inrationabilia pecora naturaliter in captionem et in perniciem in his quae ignorant blasphemantes in corruptione sua et peribunt, ¹³percipientes (rec.) mercedem iniustitiae. uoluptatem existimantes (expect.) diei delicias (dilec. L), coinquinationes (-nis L al) et maculae deliciis (dil. L al) affluentes (adfl., afl. F) in conuiuuiis (conuiuiis F) suis (om L), luxuriantes uobiscum, ¹⁴oculos habentes plenos adulterio et incessabiles (-bili L) delicti (delicto L, dilecto al), pellicientes (perl., -licent. pr F al) animas instabiles, cor exercitatum auaritia habentes, maledictionis (-nes) filii, ¹⁵derelinquentes rectam uiam errauerunt, secuti [sunt L] uiam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amauit, ¹⁶correctionem uero habuit suae uasaniae (ues. F al) [propriae iniquitatis]: subiugale (-lem) mutum in hominis uoce loquens prohibuit prophetae (-tiae pr F) insipientiam. (8) ¹⁷Hi (Hii) sunt fontes sine aqua et nebulae (nubulae pr F) turbinibus exagitatae (-tate L); quibus caligo tenebrarum

οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους τετήρηται. ¹⁸ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθιγγόμενοι δαλεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελείαις τοὺς ὀλίγους ἀποφεύγοντας, τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφόμενους, ¹⁹ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς· ὃ γὰρ τις ἤτιθται, τούτῳ καὶ δεδοῦλωται. ²⁰εἰ γὰρ ἀποφνύοντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἤτιθνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων· ²¹κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἣ ἐπιγνοῦσιν εἰς τὰ ¹⁰ὀπίσω ὑποστρέφει ἀπὸ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς. ²²συμβέβηκεν αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέρουμα, καὶ ὅς λουσαμένη εἰς κλίσμα βορβόρου.

¹Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέρων ὑμῖν γράφω ἐπιστολὴν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εὐαγγελικὴν διάνοιαν, ²μνησθῆ-
¹⁵ναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντολῆς τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος, ³τοῦτο

1. σκοτους Bv, add εἰς αἰῶνα ACz ματαιοτητης B? 2. υσελ-
 γμαις AC, εν υσελγ. B?z ὀλιγως ABv, οντως Cz 3. αποφει-
 γοντας ABCv, ἀποφνύοντας z 4. υπαρχοντες BCz, οντες A
 5. και ACvz, om B 6. ημων ACv, om Bz 7. ενπλακεντες A
 8. κρεττον BCz, κρεισσον A ην αυτοις BCvz, αυτοις ην A
 9. μη om pr A? 9. 10. εις τα οπισω Av, om BCz 10. υπο-
 στρεφαι BC, ἐπιστρεφαι z, ανακαμψαι A απο Av, εκ BCz
 11. συμβεβηκεν AB, add δε Cz 12. κλισμα Az, κλισμον
 BC 16. νμων ABCv, ἡμῶν z

reservatur. ¹⁸superba (-ua pr F, -bae, -bia L) enim uanitatis (san-
 nit. F) loquentes pellicent (perl. pr F) in (perlicitum) desideriis
 carnis (carnes, carnem) luxuriæ eos qui paululum effugiunt, qui in
 errore conuersantur (-sati), ¹⁹libertatem illis (illius) promittentes, cum
 ipsi serui sint corruptionis: a quo enim quis (qui pr L) superatus
 est, huius et seruus est. ²⁰si (sic) enim refugientes coinquinationes
 (-nis L) mundi in cognitione (cogitat., -nem, -ni) domini nostri et
 saluatoris Iesu Christi, his rursus implicati (impliciti Fa!) superantur
 (-rant), facta sunt eis (eius) posteriora deteriora prioribus: ²¹melius
 enim erat illis non cognoscere uiam iustitiæ, quam post agnitionem
 retrorsum conuerti ab eo quod illis traditum est sancto mandato.
²²contigit [enim om L] eis (illis) illud ueri prouerbii, canis reuersus
 ad suum uomitum (u. s. L), et sus (sues) lota (lotus) in uolutabro
 luti. (9) ¹Hanc ecce uobis, carissimi (kar.), secundam scribo epistu-
 lam, in quibus excito uestram in commonitione (commot. pr F, -nem
 L) sinceram mentem, ²ut memores sitis eorum quæ prædixi uerbo-
 rum a sanctis prophetis (u. sanctorum prophetarum L al) et aposto-
 lorum uestrorum, praeceptorum domini et saluatoris, ³hoc primum

πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται ἐν ἰσχύι των ἡμερῶν ἐν ἐμπαιγμονῇ ἐμπαϊκται κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι ⁴καὶ λέγοντες Ποῦ ἔστιν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἂψ ἥς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτως διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως. ⁵λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ⁶ἔσαν ἔκπαλαι καὶ γῆ ⁷ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα τῷ τοῦ Θεοῦ λόγῳ, ⁸δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο, ⁹οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ τῷ αὐτῷ λόγῳ τεθησαν· ὅτι εἰσὶν πυρὶ, τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. ¹⁰ἐν δὲ τούτῳ μὴ λανθανέτω ὑμᾶς, ἀγαπητοί, ὅτι μία ¹¹ἡμέρα παρὰ κυρίου ὡς χίλια ἔτη καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία. ¹²οὐ βραδύνει κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὡς τινες βραδυῖται ἡγοῦνται, ἀλλὰ μικροθymi δι' ὑμᾶς, μὴ βουλόμενός τις ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετένοian χωρῆσαι. ¹³ἥξει δὲ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ροιζήδον παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ κυνσούμενα ¹⁵

1. γινώσκοντες] sic corr C, προγινώσκοντες pr C? ἰσχυιων AB et corr C, ἰσχυτω pr C, ἰσχύτου ε 1. 2. ἐν (om C) ἐμπαιγμονῇ ABC, om ε 2. ἐνπεκται A, ἐμπεκται C ἐπιθυμίας αὐτῶν BC, αὐτῶν ἐπιθυμίας Aε 4. οὕτως AC, οὕτω ε 5. κτίσεως C 6. γῆ ABε, ἡ γῆ C συνεστῶσης B 8. αὐτῷ ABε, αὐτοῦ C et B? 9. πυρὶ ABε, ἐν πυρὶ C τηρούμενοι εἰς] sic pr corr C, τηρουμένοι pr C ἀπωλείας BCε, ἀσεβείας A εἰσῶν C 10. νμιας ABε, νμιας C 11. χίλια AC 12. κυρίου ABC, ὁ Κύριος ε 13. δι νμιας Av, εἰς νμιας BC, εἰς ἡμᾶς ε 14. δε BC, δε η Aε κλεπτης AB, add ἐν νυκτι Cε 15. ρυζηδον A

scientes, quod uenient in nouissimis diebus in deceptione (-nem L) inlusores iuxta proprias concupiscentias ambulantes, ⁴dicentes Vbi est promissio aut aduentus eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseuerant ab initio creaturae. ⁵latet enim eos hoc uolentes, quod caeli erant prius et terra de aqua et per (om al) aquam consistens dei uerbo, ⁶per quae (quem F al) ille tunc (om al) mundus aqua (om al) inundatus periiit, ⁷caeli autem qui nunc sunt et terra eodem uerbo repositi sunt igni, reseruati (seru. L al, -andi) in diem iudicii et perditionis impiorum hominum. (10) ⁸Vnum uero hoc non lateat uos, carissimi (kar.), quia unus dies apud (apud pr F) dominum sicut mille anni et mille anni sicut dies unus (u. d.). ⁹non tardat dominus promissis, sed patienter agit propter uos, nolens aliquos (-quem L al) perire, sed omnes ad paenitentiam reuerti. ¹⁰adueniet autem dies domini ut (sicut L) fur, in qua caeli magno impetu transient (transeunt L), elementa uero calore (caelo re pr F)

λυθῇσεται καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται. ¹¹τούτων οὖν πάντων λυομένων ποταποὺς δεῖ ἐπάργχειν ἑμῶς ἐν ἀγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις ¹²προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ Θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι ⁵λυθῇσονται καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τακήσεται. ¹³καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν καὶ τὰ ἐπαγγέλματα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ.

¹⁴Διό, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὐρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ, ¹⁵καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν σωτηρίαν ἡγήσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν ¹⁶ὡς καὶ ἐν πύσιν ἐπιστολαῖς, λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν αἷς ἔστιν δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. ¹⁷ὑμεῖς οὖν, ἀγαπητοί, προγινώσκοντες φυλάσσεσθε ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσ-

1. λυθῇσεται BC, λυθῇσονται Aς γη ABς, η γη C κατακαήσεται Aς, αφανισθῇσονται C, ευρεθῇσεται B 2. ουν Avs, δε (om B) οντως BC υμας (add . . . C) ACς, om B 4. Θεου ABvs, κυριου Cv 5. τακήσεται Cv, τηκεται ABς 6. γην καινην. (κενην C) BCvs, κενην γην Av και τι επαγγέλματα Av, κατα το επαγγέλμα BCς εν om pr C? 7. κατοικει BCς, ενοικει A 9. αμώμητοι BCς, αμωμοι A 11. δοθεισαν αυτω AB Cv, αυτῷ δοθεισαν ε 12. πυσιν ABC, add ταῖς ε αυταις BCς, αυτοις A αις AB, οις Cς 13. εστιν BCς, εισιν A στρεβλω . . . σιν C 15. αγαπητοι προγινωσκοντες (προγιν. A) ABvs, προγινωσκοντες αγαπητοι C

soluentur (solauntur). ¹¹cum haec igitur omnia dissoluenda sint (sunt), quales oportet nos esse (e. u. *L al*) in sanctis conuersationibus et pietatibus ¹²expectantes et properantes in aduentum (-tu *L*) diei (*om al*) dei (domini *L al*), per quam caeli ardentes soluentur et elementa ignis ardore tabescent (tabisc.). (11) ¹³Nouos uero caelos et nouam terram (t. n.) et promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat. ¹⁴propter quod, carissimi (kar.), haec expectantes satis (sat) agite immaculati et inuiolati ei inueniri (-re) in pace, ¹⁵et domini nostri longanimitatem salutem arbitramini, sicut et carissimus (kar.) frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit (scribs. *F*) uobis ¹⁶sicut et in omnibus epistulis (epistol.), loquens in eis de his, in quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti et instabiles deprauant sicut et (*om al*) ceteras scripturas (script.) ad suam ipsorum perditionem. ¹⁷uos igitur, fratres, praescientes custodite ne

μων πλάνη συναπαχθέντες ἐκπέσῃτε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ, ¹⁸αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος, ἀμήν.

ΙΩΑΝΝΟΥ Α.

“Ο ἦν ἀπ’ ἀρχῆς, ὃ ἀκηκούμεν, ὃ ἐωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου ⁵ τῆς ζωῆς ²(καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἐωράκαμεν καὶ μαρτυροῦμεν καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἣτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν), ³ὃ ἐωράκαμεν καὶ ἀκηκούμεν, ἀπαγγέλλομεν καὶ ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ’ ἡμῶν. καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐ- ¹⁰ τοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ. ⁴καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ἡ πεπληρωμένη. ⁵καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἀκηκούαμεν ἀπ’ αὐτοῦ

1. αὐξάνετε *AB*₅, αὐξανεσθε *C* 2. χαρητι *A* 3. αμην *AC*₅, om *B* πειρου *β AB*, πειρου καθολικη *C* ἰωαννου (ιωαννου *B*?) α *AB*, Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου ἐπιστολῇ καθολικῇ πρώτῃ *ς*. ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ ὁ Ἰωάννης *Orig* 4,24^b 281^c 1,233^b 3,290^f 797^d 4. ο ἀκηκοαμεν *ABC*₅, om *Orig* 2,43^b 5. ο *AB*₅, καὶ *Orig* 5. 6. αἱ χεῖρες... ζωῆς] *Orig* 1,634^b 718^d 2,43^b 4,367^b 6. καὶ medium *Av*₅, καὶ ο *B* εορακαμεν *A* 9. καὶ υμιν *ABC*₅, ὑμῖν *vs* 10. δε *AB*₅, om *C* 11. υμιν *C*₅ et pr corr *A*, ημεις *B* et pr *A* ημων *Bv*, υμων *AC*₅ 12. πεπληρωμένη *AB*₅, add εν ημιν *C* αὕτη ἐστὶν *Av*₅, ἐστὶν αὕτη *BC* ἀγγελια *ABC*, ἐπαγγελια *ς*

insipientium errore transducti excidatis a propria firmitate, ¹⁸crescite uero in gratia (-am *F al*) et [in om *F al*] cognitione (-nem *F al*, -ni) domini nostri et saluatoris Iesu Christi. ipsi gloria et nunc et in diem (die *L al*) aeternitatis, amen.

[Legi. *V*] Exp. epist. sancti (apost.) Petri [*II F al*].

INC. EPISTVLA [SANCTI *F al*] IOHANNIS PRIMA (APOSTOLI).

(1) Quod fuit ab initio, quod audiuius, quod (et *L*) uidimus oculis nostris, quod (~~deleuit~~ *V*) perspeximus (praesp.) et manus nostrae contrectauerunt (trectau., temtauerunt *L al*), de uerbo uitae: ²et uita manifestata est, et uidimus et testamur et adnuntiamus uobis uitam aeternam, quae erat apud (apud *F*) patrem et apparuit nobis: ³quod uidimus et audiuius, adnuntiamus [et] uobis, ut et uos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum patre et cum (om pr *L al*) filio eius Iesu Christo. ⁴et haec scribimus (scrips. *L*) uobis, ut [gaudeatis et om *L al*] gaudium nostrum sit plenum. ⁵et haec est adnuntiatio quam audimus (audimus, audiuius) ab eo

καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστὶν καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατοῦμεν, ψευδόμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατοῦμεν ὡς αὐτὸς ἐστὶν ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμῶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἐαυτοὺς πλανῶμεν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν. Ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστὸς ἐστὶν καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας καὶ καθάρισθ ἡμῶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτὸν καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

Ἐκκλῆσια μου, ταῦτα γράψω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμαρτήτε. καὶ ἐάν τις ἁμαρτή, παρὰ κλητὸν ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν χριστὸν

1. ante vñin duas litteras erasas C 1. 2. ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστὶν AC vs Orig 1,585^b 3,982^b 4,78^d 230^c, οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῷ B Orig 1,441^a 4,78^c 231^d, ἐν αὐτῷ ἐστὶν Orig 2,572^c 2. οὐδεμία om Orig 3,982^b ἐαν BCvs Orig 4,78^c, add γὰρ A 3. ποιοῦμεν BCvs Orig, ποιῶμεν A 5. ἀλλήλων] αὐτοῦ A? ἰησοῦ BCv, add χριστοῦ Avs 7. ἐαυτοὺς ABs et corr C, ἐαυτοῖς pr C, nos ipsos Cypr 211 238 319 Lucif 157 decipimus Cypr Lucif 7. 8. ἐν ἡμῖν οὐκ ἐστὶν ACv Cypr Lucif, οὐκ ἐστὶν ἐν ἡμῖν Bvs 8. ὁμολογῶμεν ABCvs, autem confessi fuerimus Cypr 211 8. 9. ἐστὶν καὶ δίκαιος ABCs, et iustus est dominus Cypr 9. ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας AB vs et add ἡμῶν Cv, qui nobis peccata dimittat Cypr καθάριση BCvs, καθάρισει A ἡμῶς ABvs, om C 12. καὶ ἐαν ABCs 4,24^b 159^a Cypr 71, καὶ γὰρ Orig 4,154^d, ἐὰν γὰρ idem 4,39^b

et adnuntiamus vobis, quoniam deus lux est et tenebrae in eo non sunt ullae. (2) ⁶Si dixerimus quoniam societatem habemus cum (in) eo, et in tenebris ambulamus, mentimur et non facimus veritatem: ⁷si autem in luce (lucem pr F al) ambulamus (-lemus F) sicut et ipse est in luce (in luce est), societatem habemus ad inuicem et sanguis Iesu [Christi om F al] filii (fili F) eius emundat (mundat L al) nos ab (om L) omni peccato (peccato L). ⁸si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus et veritas in nobis non est. ⁹si confiteamur peccata nostra, fidelis est et iustus (et i. est L al), ut remittat nobis peccata nostra (om al) et emundet nos ab omni iniquitate. ¹⁰si dixerimus quoniam non peccauimus, mendacem facimus (faciemus pr L) eum et verbum eius non est in nobis (in nobis non est L al). (3) ¹Filioli mei, haec scribo vobis, ut non peccetis. sed [et FL] si quis peccauerit, aduocatum habemus apud (apud V al)

δικαιον, ²καὶ αὐτός ἐστιν ἰλασμὸς περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ
περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου. ³καὶ
ἐν τούτῳ γινώσκουμεν ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτόν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ
τηρῶμεν. ⁴ὃ λέγων [ὅτι] ἐγνώκα αὐτόν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ
μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστίν, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἐστίν. ⁵ὃς
δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ
τετελείωται. ἐν τούτῳ γινώσκουμεν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμέν. ⁶ὃ λέγων ἐν
αὐτῷ μένειν ὀφείλει καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησεν καὶ αὐτὸς περι-
πατεῖν.

⁷Ἀγαπητοί, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ' ἐντολὴν πα-
λαιὰν ἣν εἶχετε ἀπ' ἀρχῆς. ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιὰ ἐστίν ὁ λόγος ὃν
ἠκούσατε. ⁸πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὃ ἐστίν ἀληθὲς ἐν

1. δικαιον ABCvs Orig, suffragatorem Cypr αὐτος ABCvs Orig
2,829^b 3,204^b 4,154^d 159^a Cypr Hil 164, οἷτος Orig 4,39^b ἐστίν
ἰλασμος Av Cypr Hilar, ἰλασμος ἐστίν BCvs Orig 1,480^a 521^c 751^d
2,829^b 3,204^b 4,39^b 154^d 159^a 1. 2. ου περι ABCvs Orig 1,521^c
3,204^b 4,154^d, οὐκ ἐπὶ Orig 4,159^a. οὐ μόνον δὲ περὶ τῶν ἡμετέ-
ρων idem 1,480^a 2. μονον ACvs Orig, μονων B Orig 1,521^c
3. εν τούτω ABCvs Cypr 34, ex hoc Lucif 136 γινωσκουμεν A
4. ο λεγων ABCvs Cypr, qui autem dicit Lucif 136, si dicat Lucif
137 οτι AB Cypr Lucif 136, om Cvs Lucif 137 εγνωκα ABCvs
Lucif, cognovit Cypr 5. custodit Lucif, servat Cypr και BCvs
Cypr Lucif, om A τούτω ABCvs Lucif 136, eo v Lucif 137, illo
Cypr veritas ante in illo Cypr 5. 6. ος δ αν τηρη ABCvs, qui
autem (om 137) servaverint Lucif 136 137 6. εν τούτω ABCvs,
ab eis Lucif 136, consummata est Lucif 137 7. τετελειωται ABC
vs Lucif 136, apud illos Lucif 137 7. 8. εν αυτω ABCvs, se in
christo Cypr 90 175 250 308 8. οφιλει AC αυτος ABv Cypr,
add ουτως Cvs 10. αγαπητοι ABCv, Ἀδελφοὶ s 12. ηκουσατε
ABCv, add ἀπ' ἀρχῆς s 12. σεη αληθεις εν αυτω ABs, εν αυτω
αληθεις A

patrem, Iesum Christum iustum, ²et ipse est propitiatio pro peccatis
nostris, non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi.
³et (sed) in hoc scimus quoniam cognouimusteum, si mandata eius
obseruemus. ⁴qui dicit se nosse eum et mandata eius non custodit,
mendax est, et in hoc (eo L al) ueritas non est: ⁵qui autem seruat
uerbum eius, uere in hoc (eo L al) caritas dei perfecta est. in hoc
scimus quoniam in ipso sumus. ⁶qui dicit se in ipso manere, debet
sicut [et] ille ambulauit et ipse ambulare. (4) ⁷Carissimi (Kar.), non
mandatum nouum scribo uobis, sed mandatum uetus quod habuistis
ab initio. mandatum uetus est uerbum quod audistis. ⁸iterum (item)
mandatum nouum scribo uobis, quod est uerum et in ipso et in uo-

αὐτῷ καὶ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παράγεται καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. ⁹ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι. ¹⁰ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. ¹¹ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ καὶ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.

¹²Γράφω ὑμῖν, τέκνια, ὅτι ἀφένονται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ¹³γράφω ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. ¹⁰γράφω ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν. ἔγραψα ὑμῖν, παιδία, ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. ¹⁴ἔγραψα ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. ἔγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροὶ ἐστε καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν. ¹⁵μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ἐάν τις ἀγαπᾷ

1. ὑμῖν BCvs, ἡμῖν Av σκοτία BCvs, σκία A 3. μισῶν ABC vs Orig 4,78^c Cyp 258 Lucif 137, add mendax est et Cyp 305 ἐστὶν ABCvs Cyp 258 Lucif, ambulat Cyp 305 3-5. ὁ ἀγαπῶν... ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν om Cyp 258 3. ο ἀγαπῶν ABCvs, qui autem amat Lucif 4. οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῷ AC Lucif, ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστὶν Bvs δε ABCvs Orig 4,78^c Lucif 137, om Lucif 137^b 5. ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν καὶ ABCvs Orig, om Lucif 6. οὐκ οἶδεν ABCvs Orig Lucif 137, nesciens sit Lucif 137^b τοὺς οφθαλμοὺς ABCvs Orig Lucif 137^b, cor Lucif 137 10. νενικήκατε BC, νενίκατε A ἔγραψα ABC, γράφω vs 12. τὸν ACvs, τὸ B 13. τοῦ Θεοῦ ACvs, om B 14. seqq Orig 1,300^c 3,600^a 4,304^a Cyp 175, 208 236 308 14. ἀγαπᾶ ABCvs Orig 1,300^c, dilexerit Cyp

bis (nob.), quoniam (quia) tenebrae transierunt et lumen uerum iam lucet. ⁹qui dicit se (om al) in luce esse (ambulare) et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. ¹⁰qui diligit fratrem suum, in lumine manet, et scandalum in eo non est: ¹¹qui autem odit fratrem suum, in tenebris est et in tenebris [manet et] ambulat et nescit quo eat, quoniam tenebrae obaeccauerunt oculos eius. (5) ¹²Scribo uobis filiioli, quoniam remittuntur (-trentur L) uobis peccata propter nomen eius. ¹³scribo uobis, patres, quoniam cognouistis eum qui ab initio est (est ab in.). scribo uobis, adulescentes (adol., -lisc.), quoniam uicistis malignum. scribo uobis, infantes, quoniam cognouistis patrem. ¹⁴scribo uobis, patres (fratres), quia cognouistis eum qui ab initio est. scribo (scripsi) uobis, adulescentes (adol., -lisc.), quia (quoniam) fortes estis et uerbum dei in uobis manet et uicistis malignum. (6) ¹⁵Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. si quis dili-

τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ, ¹⁶οὗτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν. ¹⁷καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ⁵

¹⁸Παιδιά, ἐσχάτη ὥρα ἐστίν, καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γηγόνουσιν, ὅθιν γινώσκουμεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. ¹⁹ἔξ ἡμῶν ἐξῆλθαν, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν (εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενέκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν), ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶν πάντες ἐξ ἡμῶν. ²⁰καὶ ὑμεῖς χρῆσθαι ¹⁰

1. πατρός Βυς Orig Cypr, Θεου AC 2. σαρκος ABCυς Orig, carnis est v Cypr 3. ambitio saeculi Cypr οὐκ ABCυς Orig, quae non v Cypr a patre Cypr ἀλλ Ας Orig, ἀλλα BC 4. του κοσμου εστιν ABCυς Orig 1,300^c, concupiscentia saeculi (mundi 208 236) Cypr 175 208 236 308 παραγεται ABCυς Orig Lucif 244, transibit Cypr αυτου BCυς Cypr Lucif, om A Orig 5. ποιων ABCυς, fecerit Cypr 175 208 236 308 311 Lucif αιωνα ABCυς, add quomodo et (om Cypr 308 311) deus manet in aeternum Cypr Lucif 6. εσχατη ABυς Orig 3,476^a 699^d Iren 206, εσχατη τη C οτι BCυς Orig 1,692^d 3,699^d Iren Cypr 126 152 Lucif 195, om A, add ο Ας 7. και νυν ABCυς Orig 3,699^d, nunc v Iren, nunc autem v Cypr Lucif facti sunt v Iren Cypr, sunt Lucif γνωσκειμεν A 8. εξ ημων εξηλθαν (-θον ς) ABCυς Iren 206 Cypr 83 126 152 197 325, εξηλθον εξ (αφ' 3,316) ημων Orig 3,316^c 4,443^d ἀλλ ουκ ABCυς Iren Cypr Lucif, οὐ γὰρ Orig 3,316^c ησαν (fuerunt Cypr) εξ ημων ACυς Orig Iren Cypr Lucif, εξ ημων ησαν B 9. ησαν (fuissent) εξ ημων ABυς Iren Cypr Lucif, εξ ημων ησαν C 10. παντες ABCυς, om Iren 206 10-p. 232,3. καὶ ὑμεῖς... οὐκ ἔστιν] cognoscite ergo quoniam omne mendacium extraneum est et non est de veritate Iren

git mundum, non est caritas patris in eo, ¹⁶quoniam omne quod est in mundo (in m. est L al), concupiscentia carnis [est om F al] et concupiscentia oculorum [est F al] et superbia uitae, quae non est (om al) ex patre, sed ex mundo est. ¹⁷Et mundus transit (transiet, transibit L), et concupiscentia eius: qui autem facit uoluntatem dei (domini), manet in aeternum. (7) ¹⁸Filioli, nouissima hora est, et sicut audivistis quia Antichristus (Antechr. pr F) uenit, nunc [autem L] Antichristi (Antechr. pr F) multi facti sunt, unde scimus quia (quoniam) nouissima hora est. ¹⁹ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent (mans. F al) utique nobiscum; sed ut manifesti fiant (sunt, sint L) quoniam non sunt omnes ex nobis. ²⁰sed uos unctionem habetis a sancto (deo), et nostis

ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἀγίου, καὶ οἴδατε πάντα. ²¹οὐκ ἔγραψα ὑμῖν ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι οἴδατε αὐτήν, καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστιν. ²²τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ⁶ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. ²³πῶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱὸν οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει. ²⁴ὑμεῖς δ' ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω. ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ' ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ νύφ καὶ τῷ πατρὶ μενεῖτε. ²⁵καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία ἣν αὐτὸς ἐπηγγέλατο ἡμῖν, ¹⁰τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

²⁶Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς. ²⁷καὶ ὑμεῖς τὸ χρῆμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, μένει ἐν ὑμῖν, καὶ οὐ χρεῖαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς, ἀλλ' ὥς τὸ αὐτὸ χρῆμα διδάσκει ἡμᾶς

1. καὶ ACυς, om B πάντα ACυς, παντες B? 2. παν ABυς, om C
 4. 5. οὗτός... τὸν υἱόν] Hil 907 5. πας ABCυς Orig 1,301^c,
 πᾶς γὰρ Orig 4,281^c ο ἀρνούμενος ABCυς Orig 1,301^c 2,539^b
 4,281^c 284^c Cypr 135 265 296 Hilar 907, ὁ μὴ ἐγνωκώς Orig 4,88^b,
 qui non crediderit in Lucif 171 6. ουδε ABCυς Orig 1,301^c 2,539^b
 4,281^c Cypr Hilar Lucif, νῦν οὐδὲ Orig 4,88^b, οὐδαμῶς 4,284^c
 6. 7. ὁ ὁμολογῶν... ἔχει om ε 6. ο (sic corr A) ὁμολογῶν AB
 Cυ Orig 1,301^c 4,281^d 282^a Cypr Hilar, qui vero credit in Lucif
 καὶ τὸν πατέρα ABCυ Orig, et filium et patrem Cypr 265 296 Hilar
 907, et patrem et filium Lucif 171 7. υμεις ABCυ, add οὖν ε
 8. καὶ τῷ Bυ, καὶ ἐν τῷ ACς 9. ἡμιν ACυς, ὑμιν Bυ
 10. αἰωνιον ACς, αἰωνιαν B 11. πλανωντων BCς, πλανουντων A
 12. χρῆμα ACυς, χαρισμα B μενει ἐν ὑμιν (ἡμιν pr A) AB
 C, ἐν ὑμῖν μένει ε 13. αλλ ως ACυς, αλλα B αὐτο ABς,
 αὐτου Cυ

omnia. ²¹[quia *F al*] non scripsi (-psi) vobis quasi ignorantibus ueritatem, sed quasi scientibus eam, et quoniam omne mendacium ex ueritate non est. ²²quis est mendax, nisi is (his *pr F al*, *om L*) qui negat quoniam Iesus (*om al*) non (*om F al*) est Christus? hic est Antichristus, qui negat patrem et filium. ²³omnis qui negat filium, nec patrem habet: qui confitetur filium, et patrem habet. (8) ²⁴Vos quod audistis ab initio, in uobis permaneat, si in uobis permanserit quod ab initio audistis, et uos in filio et patre manebitis. ²⁵et haec est repromissio (*prom. L*) quam ipse pollicitus est [dare] vobis (*no-bis L al*), uitam aeternam. ²⁶haec scripsi (-psi *V al*) vobis de his (*eis F al*) qui seducunt uos. ²⁷et uos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in uobis. et non necesse habetis ut aliquis doceat uos,

περὶ πάντων, καὶ ἀληθὲς ἐστὶν καὶ οὐκ ἔστιν ψεῦδος. καὶ καθὼς
ἐδίδαξαν ὑμᾶς μένετε ἐν αὐτῷ.

²⁸Καὶ νῦν, τέκνια, μένετε ἐν αὐτῷ, ἵνα, ἐὰν φανερωθῇ, σχῶμεν
παρησίαν καὶ μὴ αἰσχυρθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.
²⁹Ἐὰν εἰδῇτε ὅτι δίκαιός ἐστιν, γινώσχετε ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ⁵
δικαιοσύνην ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται. ¹Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν
ἡμῖν ὁ πατὴρ ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν, καὶ ἰσμέν. διὰ τοῦτο ὁ
κόσμος οὐ γινώσκει ἡμῶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν.

²Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα θεοῦ ἰσμέν, καὶ οὐπω ἐφανερώθη τί
ἐσόμεθα. οἶδαμεν ὅτι, ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ¹⁰
ὁψόμεθα αὐτὸν καθὼς ἐστίν. ³καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην
ἐπ' αὐτῷ ἠγνίζει ἑαυτὸν καθὼς ἐκεῖνος ἠγνός ἐστιν. ⁴πᾶς ὁ ποιῶν
τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ, καὶ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία.
⁵καὶ οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἄρῃ, καὶ
ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. ⁶πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει. ¹⁵
πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ ἑώρακεν αὐτόν οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν.

1. ψευδες C? καὶ tertium BCvs, om A 2. μένετε ABCv, με-
νεῖτε ε 3. εαν ABC, ετιαν ε σχωμεν B, εχωμεν ACs
5. πας Bvs, καὶ πας ACv 6. γεγεννηται] sic corr A δεδωκεν
BCs, εδωκεν A 7. ημιν ACvs, υμιν B καὶ εμιν ABCv, om ε
9. οὐπω] Orig 3,797^d 982^b. ἐπεὶ μήπω 1,522^c 10. οἶδαμεν AB
Cv Orig 1,522^c 3,797^d, add δὲ ε Orig 3,982^b ὁμοιοι αὐτω εσο-
μεθα οτι ABCvs Orig 3,797^d 982^b, ἐσόμεθα ὅμοιοι τῷ θεῷ καὶ
Orig 1,522^d 13. αμαρτια B, η αμαρτια ACs 14. αμαρτιας
ABv, add ημων Cε 16. πας ABCvs Orig 4,324^c bis et 324^d cod,
καὶ πᾶς 4,324^d cod

sed sicut unctio eius docet uos de omnibus, et uerum est et non est
mendacium. et sicut docuit uos manete in eo. ²⁸et nunc, filioli, ma-
nete in eo, ut, cum apparuerit, habeamus fiduciam et non confunda-
mur ab eo in aduentu (-tum pr F) eius. ²⁹si scitis quoniam iustus
est, scitote quoniam [et om L al] omnis qui facit iustitiam ex ipso
natus est. (9) ¹Videte qualem caritatem dedit nobis pater ut filii dei
nominemur, et sumus. propter hoc mundus non nouit nos (om pr F),
quia non nouit eum. ²carissimi (kar.), nunc filii dei sumus, et non-
dum apparuit (apparuerit F) quid erimus. scimus (scitis) quoniam,
cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam uidebimus eum sicuti
(sicut F al) est (om al). ³et omnis qui habet spem hanc in eo, sanctifi-
cat se sicut et ille sanctus est. (10) ⁴Omnis qui facit peccatum et
iniquitatem facit, et peccatum est iniquitas. ⁵et scitis quoniam (quia)
ille apparuit ut peccata tolleretur, et peccatum in eo non est. ⁶omnis
qui in eo manet non peccat, et omnis qui peccat non uidit (uidet

⁷Τεκνία, μηδὲς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην δίκαιός ἐστιν καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν· ⁸ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. ⁹πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται. ¹⁰ἐν τούτῳ φανερά ἐστιν τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ὢν δίκαιος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. ¹¹ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ¹²οὐ κα-

1. τεκνία B5, παιδία AC, filii Lucif 137 μηδεις B5, μητις A, μη... C πλανατω υμας ABC5, vos fallat Lucif 2. καθως εκ. δικ. εστιν ABC5, om Lucif ο BC5 Orig 1,233^b 4,323^c 324^c 325^b bis, ο δε A Lucif, πᾶς ὁ Orig 3,181^d 290^f 4,320^b 323^d, πᾶς γὰρ ὁ Orig 4,345^d την αμαρτιαν ABC5 Orig Lucif, τὸ πονη-
ον Orig 3,290^f 3. a diabolo Lucif εστιν ABC5 Orig 1,233^b 4,323^{de} 324^c 325^b Lucif, γεγέννηται Orig 3,181^d 290^f 4,320^b 345^d.
B5. dictum esse ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ διαβόλου, non ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ, γεγεννημένος autem ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ, non ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ διαβόλου Orig 4,325^d απ αρχης ABC5 Orig 1,233^b 4,323^d, origine Lucif 3. 4. εις τουτο ABC5 Orig, ad hoc enim Lucif 137, Lucif 137^b 4. declaratus est Lucif 5-7. πᾶς ὁ... γεγέννηται Orig 1,232^a 4,323^d 324^c 325^b 7. εν τουτω ABC5 Orig 4,323^d 324^c Cyp 305, ex hoc Lucif 138 139 φανερα εστιν ABC5 Orig, apparent Cyp Lucif 7. 8. τεκνα bis ABC5 Orig 4,323^d Cyp Lucif, ἔργα Orig 4,324^c 8. πας AB5 Orig 4,323^d Cyp Lucif, ... (και?) πας C ὢν δίκαιος v Orig 4,323^d Cyp 305 Lucif 138 139, ποιτων (add την AC) δικαιοσυνην ABC5 9. αγα-
πων ABC5 Orig Cyp, amat Lucif εστιν ABC5, om Lucif 10. αγγελια AB5, επαγγελια C, repromissio Lucif amemus Lucif ou ABC5, et non Lucif

F al) eum nec cognovit eum. ⁷filioli, nemo uos seducat. qui facit iustitiam (-tia pr F), iustus est sicut et ille iustus est (sicut —est om al): ⁸qui facit peccatum, ex diabolo (diabulo) est, quoniam ab initio diabolus (-bulus) peccat. in hoc apparuit filius dei, ut dissoluat opera diabolus (-buli). ⁹omnis qui natus est ex deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex deo natus est. ¹⁰in hoc manifesti (-stati) sunt filii dei et filii diabolus (-buli). omnis qui non est iustus, non est ex (de F al) deo, et qui non (q. n. om al) diligit fratrem suum [non est ex deo]; ¹¹quoniam haec est adnuntiatio quam audistis (audiuimus F al) ab initio, ut diligamus alterutrum, ¹²non sicut Cain [qui] ex maligno

θῶς Κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν καὶ ἔσφαξεν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια.

¹³Μὴ θανατίζετε, ἀδελφοί, εἰ μισεῖ ἑμᾶς ὁ κόσμος. ¹⁴ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι μεταβιβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι ἀγα- ⁵ πῶμεν τοὺς ἀδελφούς· ὁ μὴ ἀγαπῶν μένει ἐν τῷ θανάτῳ. ¹⁵πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος ἐστίν, καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν ἑαυτῷ μένουσαν. ¹⁶ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ἐκείνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυ- ¹⁷χὴν αὐτοῦ ἔθηκεν· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ¹⁸ψυχὰς θεῖναι. ¹⁹ὅς δ' ἂν ἔχη τὸν βίον τοῦ κόσμου καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρεῖαν ἔχοντα καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐ- ²⁰τοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ;

1. ἐκ ABCς, qui ex v Lucif fuit Lucif 2. fuerunt Lucif
4. μὴ ABς Lucif 138. 139, κα. .η C ἀδελφοι ABCς Lucif, add μου ε νμας ABCς, nos v Lucif saeculum Lucif 5. ἐκ AB Cς, a Lucif ad vitam Lucif amamus Lucif 6. ο ABCς, qui autem Lucif αγαπιων (amat Luc) ABv Lucif, add τον αδελ- φον Cς 7. ο μισων τον αδελφον αυτον (ευαντιον B) ABCς Lu- cif 138 bis et 139, qui (add enim 305) fratrem suum odit Cyp 212 258 305 8. εχει ABCς Lucif 138 139, add in se Cyp 258 305 αιωνιον ABCς Cyp Lucif 138, om Lucif 139 εν εαυτω (αυτω Bς) ABCς Cyp 305 Lucif, om Cyp 258 9. υπερ ABCς, prop- ter Lucif 139 10. pro fratribus Lucif 11. ψυχας ABCς, add nostras Lucif θειναι ABC, τιθεναι ε ος δ αν ιχη ABCς, qui habuerit v Cyp 241 304 viderit v Cyp 12. desiderantem Cyp απ αυτου ABCς Cyprian 304, om Cyp 241

erat et occidit fratrem suum. et propter quid (quod) occidit eum? quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta (iuxta *pr F*). (11) ¹³Nolite mirari, fratres, si odit nos mundus. ¹⁴nos scimus quoniam translati sumus de morte in vitam, quoniam diligimus fra- tres: qui non diligit, manet in morte. ¹⁵omnis qui odit fratrem suum, homicida est, et scitis quoniam (quia) omnis homicida non habet vi- tam aeternam in se manentem. ¹⁶in hoc cognouimus caritatem [dei *L al*], quoniam ille pro nobis animam suam posuit: et nos debemus pro fratribus [nostris *F*] animas [nostras *F*] (an. nostras pro fr.) po- nere. ¹⁷qui habuerit substantiam mundi et uiderit fratrem suum ne- cessitatem (necesse *L al*) habere et clausit (clus.) uiscera sua ab eo, quomodo caritas dei manet in eo? (12) ¹⁸Filioli [uei om *L*], non

¹⁸Τεκνία, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μὴδὲ τῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. ¹⁹ἐν τούτῳ γνωσόμεθα ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν, ²⁰ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ Θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν καὶ γινώσκει πάντα.

²¹Ἀγαπητοί, ἐὰν ἡ καρδία μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παρερῃσιαν ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν ²²καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν λαμβάνομεν ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. ²³καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύωμεν τῷ ¹⁰ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους **κ'** καθὼς ἔδωκεν ἐντολὴν ἡμῖν. ²⁴καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἡμῖν ἔδωκεν.

1. τεκνια ABCv, add μου vs τη ABC, om ες αλλ BCs, αλλα A εν ABC, om vs
2. εν ABv, και εν Cς γνωσομεθα ABC, γινώσκομεν vs
3. τας καρδιας Cvs et corr A, την καρδιαν B et pr A "Οτι vs ιαν BCs, αν A
4. οτι BCs, om Av Θεος ABvs, κυριος C
6. ιαν BCs Orig 3,230^d 297f, αν A η καρδια μη καταγινωσκει ημων Av, η καρδια ημων μη καταγινωσκη (add ἡμῶν vs) Cvs, cor nostrum nos non reprehendat Cyr 325, η καρδια μη καταγινωσκη B, γὰρ ἡ συνείδητις ἡμῶν μὴ καταγινώσκη Orig 3,230^d, μὴ ἡ συνείδησις καταγινώσκη ἡμῶν Orig 3,297f
6. 7. παρερῃσιαν εχομεν (habeamus Lucif, εχει B) ABCvs Orig 3, 297f Cyr Lucif 140, ἔχομεν παρερῃσιαν Orig 3,230^d
7. ιαν ACs, αν B Orig 3,230^d αιτωμεν ABCs, αιτώμεθα Orig, petierimus Cyr Lucif λαμβανομεν BCs Orig, λαμβανωμεν A, accipiemus v Cyr Lucif απ ABC, παρ' ες Orig
8. αυτου prius ABCvs, om Lucif τηρουμεν BCvs Lucif, τηρωμεν A
8. 9. και τα... πιστευωμεν] et quae ei placent ante conspectum eius faciamus Lucif
9. πιστευωμεν AC, πιστευσωμεν Bς τω ABCs, in v Lucif
10. του υιου BCvs Lucif, om A χριστω A

diligamus uerbo nec (neque) lingua, sed opere et ueritate. ¹⁹in hoc cognoscimus quoniam ex ueritate sumus. et in conspectu eius suadeamus (suademus LV al) corda nostra, ²⁰quoniam si repraehenderit nos cor [nostrum L al], maior est deus corde nostro et nouit omnia. ²¹carissimi (kar.), si (om al) cor [nostrum L al] non repraehenderit nos, fiduciam habemus ad deum ²²et quodcumque (quicquid) petierimus (-tis) accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus et ea quae sunt placita coram eo facimus (faciemus). ²³et hoc est mandatum eius, ut credamus in nomine filii (fili F) eius Iesu Christi et diligamus alterutrum sicut dedit mandatum nobis. ²⁴et qui seruat mandata eius, in illo manet, et ipse in eo. et in hoc scimus quoniam manet in nobis, de spiritu (in nob. spiritus) quem nobis dedit (d. n. L).

ἸΑγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφηταὶ ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον. ²ἐν τούτῳ γινώσκειτε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν. ³καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν, ⁵ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστιν, καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη.

⁴Υμεῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστέ, τέκνία, καὶ νενικήκατε αὐτούς, ὅτι μετῴων ἐστὶν ὃ ἐν ὑμῖν ἢ ὃ ἐν τῷ κόσμῳ. ⁵αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσίν· διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσιν, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ¹⁰ἀκούει. ⁶Ἡμεῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐσμὲν· ὃ γινώσκων τὸν Θεὸν ἀκούει ἡμῶν· ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης.

ἸΑγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ

1-2. ἐξεληλ. *Lucif* 217 bis 3. εἰς τον κοσμον *ABCς*, in saeculo *Lucif* 217, de saeculo *Iren* 207 ἐν τούτῳ *ABCς Iren*, ex hoc *Lucif* 4. ἰησοῦν χριστον *ABς Iren Cypr* 288 *Lucif*, χριστον ἰησοῦν *C* ἐληλυθότα *ACς*, ἐληλυθῆναι *B* 5. καὶ παν πνεῦμα ο μὴ ομολογεῖ *ABς*, qui autem negat *Cypr*, et omnis spiritus qui solvit (destruit *Luc*) ὁ *Iren Lucif* τον ἰησοῦν *ABν Iren Lucif*, τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα *ς*, in carne venisse *Cypr* 6. ἐκ του Θεου οὐκ ἐστιν *ABς Cypr Lucif*, non est ex deo *Iren* καὶ τουτο ἐστιν το. του αντιχριστου *ABς Lucif* 217, sed de antichristo *Iren*, sed est de antichristi spiritu *Cypr* 9. τῷ κοσμῷ *ABς*, isto (hoc 307) mundo *Cypr* 267 307 αὐτοὶ *ABς*, isti *Lucif* 217 9.10. de saeculo utrobique *Lucif* 10. saeculum *Lucif* 10.11. αὐτων ακουει *ABς*, audit eos *Lucif* 11. ἡμεῖς *ABς*, nos autem *Lucif* 12. ὃς οὐκ... ἀκούει ἡμῶν *om A* ος *Bς*, qui autem *Lucif* ἐκ τουτου *Bς Lucif*, ἐν τούτῳ *Av* 14. ἀμεν *Lucif* 140

(13) ¹Carissimi (Kar.), nolite omni spiritui (spiritu) credere, sed probate spiritus, si ex deo sint, quóniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum (mundo *F al*). ²in hoc cognoscitur spiritus dei. [et *F al*] omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne uenisse, ex deo est: ³et omnis spiritus qui soluit Iesum [Christum *L*], ex deo non est, et hic est Antichristi (Antechr. *pr F*, -stus *L al*), quod audistis quoniam uenit, et nunc iam in mundo est. ⁴uos ex deo estis, filii, et uicistis eos, quoniam maior est qui in uobis est quam qui in mundo. ⁵ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquuntur (locuntur *F*), et mundus eos audit. ⁶nos ex deo sumus: qui nouit deum, audit nos: qui non est ex deo, non audit nos. in hoc cognoscimus spiritum ueritatis et spiritum erroris. (14) ⁷Carissimi (Kar.), diligamus [nos] in-

γενένηται, καὶ πῶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα ἀγαπᾷ [καὶ] τὸν
 γεννημένον ἐξ αὐτοῦ. ²ἐν τούτῳ γινώσκουμεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ
 τέκνα τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὸν Θεὸν ἀγαπῶμεν καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ
 ποιῶμεν. ³αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐ-
⁵τοῦ τηρῶμεν. καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσὶν, ⁴ὅτι πῦν τὸ
 γεννημένον ἐκ τοῦ Θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον. καὶ αὕτη ἐστιν ἡ νίκη
 ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν. ⁵τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν
 κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ; ⁶οὗ-
¹⁰τός ἐστιν ὁ ἔλθων δι' ὕδατος καὶ αἵματος, Ἰησοῦς ὁ χριστός. οὐκ
 ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ ἐν τῷ αἵματι· καὶ τὸ
 πνεῦμά ἐστιν τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια. ⁷ὅτι
 τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες, ⁸τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα,

1. γεννησαντα ABvs, patrem Hilar 907 1118 καὶ alterum Aς Hilar
 1118, om Bv Hil 907 τον alterum ABvs Hilar 907, filium Hilar 1118
 2. γεγεννημενον εξ αυτου ABvs Hilar 1118, ex eo natus est Hilar 907
 εν τουτω ABvs, ex hoc Lucif 140^b, quoniam ex hoc Lucif 140
 3. amamus Lucif οταν ABς Lucif 140, quoniam Lucif 140^b
 4. ποιουμεν Bv, facimus Lucif, τηρωμεν Aς 4. 5. αυτη γαρ...
 τηρωμεν Bvs Lucif 140^b, haec est enim caritas dei Lucif 140, om
 A 7. εστιν Avς, εστι δε B 9. αιματος Bvs, add και πνευματος
 A ο alterum Bς, om A 10. μονον Avς, μονω B αλλ Bς,
 αλλα A εν (om vs) τω αιματι Bvs, εν τω πνευματι A 11. μαρ-
 τυρουντις ABvs, add ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ Πατήρ, ὁ Λόγος, καὶ τὸ
 ἅγιον Πνεῦμα· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἐν εἰσι. ⁸Καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρ-
 τυροῦντες ἐν τῇ γῇ ζ. de patre et filio et spiritu sancto scriptum
 est Et hi tres unum sunt Cypr 196 12. seq ὁ μαθητὴς Ἰωάννης
 τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα ἀνέγνωσε τὰ τρία εἰς ἓν γι-
 νόμενα Orig 4,143^c

ex deo natus est, et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit eum qui
 (genuit dil. e. q. om F) natus est ex eo. ²in hoc cognoscimus quo-
 niam diligimus natos (natus pr F) dei, cum deum diligamus et man-
 data eius faciamus. ³haec est enim caritas dei, ut mandata eius cus-
 todiamus, et mandata eius graua non sunt, ⁴quoniam omne quod na-
 tum est ex deo uincit (uicit F) mundum. et haec est (om F) victo-
 ria quae uincit mundum, fides nostra. ⁵quis est qui uincit (uicit F)
 mundum (om al), nisi qui credit quoniam Iesus est filius dei? ⁶hic
 est qui uenit per aquam et sanguinem, Iesus Christus. non in aqua
 solum, sed in aqua et sanguine (-nem pr F): et spiritus est qui testifi-
 catur quoniam (quod) Christus est (qui test. q. C. est om Wizan-
 burgensis 99) ueritas. ⁷quia tres sunt qui testimonium dant, ⁸spiritus
 et aqua et sanguis, et tres unum sunt. [sicut et in caelum tres sunt,

καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἓν εἰσιν. ⁹εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ μείζων ἐστίν, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ, ὅτι μεμαρτύρηκεν περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ¹⁰ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἔχει τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοῦ ἐν ἑαυτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τῷ υἱῷ ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐδὲ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ Θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ¹¹καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστίν. ¹²ὁ ἔχων τὸν υἱὸν ἔχει τὴν ζωὴν· ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.

¹³Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν, ἵνα εἰδῇτε ὅτι ζωὴν ἔχετε αἰώνιον, οἱ ¹⁰πιστεύοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. ¹⁴καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παρρησία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτόν· ὅτι ἂν αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν. ¹⁵καὶ ἂν οἶδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν ὁ ἂν αἰτώμεθα, οἶδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ᾔτήκαμεν ἀπ' αὐ-

2. οτι om B? 3. οτι ABv, ἦν ε 4. του Θεου alterum Av, om Bz
5. εαντω Bz, αυτω C υιω Av, θεω Bz 5. 6. ου πιστευκεν Bz, ουκ επιστευσεν A 8. ημιν ο Θεος Avs, ο Θεος ημιν B
εστιν Bvz, ante η ζωη A 9. ουχ εχει A 10. υμιν ABv, add τοις πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ε εχετε αιωνιον ABv, αιωνιον εχετε ε 10. 11. οι πιστευοντες Av, τοις πιστευουσιν B, καὶ ἵνα πιστεύητε ε 12. εχομεν Bz, εχωμεν A ο τι αν A, οτι εαν τι Bz Θελημα Bvz, ονομα A 13. καὶ... ἡμῶν om A αν prius B, ζαν ε 14. οίδα.....μιν A απ B, παρ Aς

pater uerbum et spiritus, et tres unum sunt. *Wizanburgensis* 99 *saeculi octavi*] (18) ⁹Si testimonium hominum accipimus (accep.), testimonium dei maius est, quoniam (quia *L*) hoc est testimonium dei, [quod maius est, om *F*] quia testificatus est de filio suo. [quoniam hoc est testimonium dei, quod maius est. add *F*] ¹⁰qui credit in filio (filium) dei, habet testimonium dei in se: qui non credit filium (in filio *al*, om *L*), mendacem facit eum, quoniam non credidit (credit) in testimonio (-nium) quod testificatus est deus (om *al*) de filio suo. ¹¹et hoc est (om *pr F*) testimonium (test. est *al*), quoniam uitam aeternam dedit nobis deus, et haec uita in filio eius est (om *L*). ¹²qui habet filium, habet uitam: qui non habet filium dei, uitam non habet (n. h. u.). (19) ¹³Haec scripsi (scribo *F al*) uobis, ut sciatis (scitis) quoniam uitam habetis (habeatis) aeternam, qui creditis in nomine filii dei. ¹⁴et haec est (om *F al*) fiducia quam habemus ad (in) eum, quia quodcumque petierimus (-ritis) secundum uoluntatem eius, audit nos. ¹⁵et scimus quoniam (quia) audit nos quicquid (quicq.) petierimus, scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo.

τοῦ. ¹⁶ἐάν τις εἰδῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσῃ, καὶ δώσῃ αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσιν μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐριστήσῃ. ¹⁷πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστίν, καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον.

¹⁸Οἶδαμεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἄπτεται αὐτοῦ. ¹⁹οἶδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμὲν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. ²⁰καὶ οἶδαμεν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἦκει, ²¹καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν, καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ νύῳ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος.

²¹Τεκνία, φυλάξτε ἑαυτὰ ἀπὸ τῶν εἰδώλων.

1. ἰδῇ AB, ἰδῇ ζ, scit v Hilar 538 ἁμαρτιαν ABζ, sed Hilar
 2. 3. τοις (add μὴ A) ἁμαρτανουσιν (add ἁμαρτιαν A) μὴ πρὸς θάνατον ABζ, om Hilar 3. ἐστὶν ABζ Orig 1,256^b, est enim v Hilar
 6. οὐτις πᾶς ὁ γεγ. ἐκ τοῦ θεοῦ ABζ Orig 4,326^b. ὁ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ γεγεννημένος Orig 4,358^b 7. ἀλλ Αζ, ἀλλὰ Β Orig
 γεννηθεὶς ABζ Orig 4,326^c, γεγεννημένος Orig 4,326^b ἑαυτον Αζ Orig, αυτον Βυ 9. ὁλος ABζ, om Orig 2,23^c καὶ οἶδαμεν ABυ, quia scimus Hilar 908, Οἶδαμεν δὲ ζ ἦκει ABζ, add et concarnatus est propter nos et passus est et resurgens de mortuis assumpsit nos Hilar 10. δέδωκεν Βζ, ἔδωκεν Α διανοιαν AB υς, intellectum optimum Hilar γεινωσχομεν Α? ἀληθινον Βζ Hilar, add θεον Αυ ἐσμὲν ABζ, simus v Hilar 11. ἐν τῷ νύῳ ABζ, filio v Hilar ἰησον χριστω Βυς Hilar, om Αυ 11. 12. ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς ABζ Hilar 908, verus est Hil 910 12. θεος ABζ, om v Hil ζωὴ AB, ἡ ζωὴ ζ αἰωνιος ABζ, add et resurrectio nostra Hilar 908 13. ἑαυτα Β, ἑαυτους Αζ εἰδώλων ABυ, add Ἀμῆν υς ἰωαννου α Α et Β?, ἰωαννου Β?

¹⁶qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petit (petit L al), et dabit ei uitam, peccantibus (peccanti F al) non ad mortem. est [enim] peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget. ¹⁷omnis iniquitas peccatum est, et est peccatum ad mortem. ¹⁸scimus quoniam (quia) omnis qui natus est ex deo non peccat, sed generatio dei conseruat eum, et malignus non tangit eum. (20) ¹⁹Scimus quoniam ex deo sumus, et mundus totus in maligno positus est. ²⁰et scimus quoniam filius dei uenit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus uerum deum et simus in uero, filio eius [Iesu Christo]. hic est uerus deus (om L al) et uita aeterna. ²¹filioli, custodite uos a simulacris (-lachris L). amen (om al).

[Legi. V] Exp. epistula [sancti F al] Iohannis [prima F al].

ΙΩΑΝΝΟΥ Β.

Ὁ πρῆσβύτερος ἐκλεκτῇ Κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνω-
κότες τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ
μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. ἔσται μεθ' ἡμῶν χάρις ἔλεος εὐ-
ρῆνη παρὰ θεοῦ πατρὸς καὶ παρὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ
πατρὸς ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ.

Ἐχάρην λίαν ὅτι εὗρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας
ἐν ἀληθείᾳ καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρὸς. καὶ νῦν
ἔρωτῶ σε, Κυρία, οὐχ ὥς ἐντολὴν καινὴν γράφων σοι, ἀλλὰ ἣν
ἔχομεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. καὶ αὕτη ἔστιν ἡ
ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. αὕτη ἡ ἐντολὴ
ἐστίν, καθὼς ἤκούσατε ἀπ' ἀρχῆς ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατήτε, ὅτι
πολλοὶ πλάνοι ἐξῆλθαν εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν

ιωαννου β Β, Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου ἐπιστολὴ καθολικὴ δευτέρα
ς. Irenaeus hanc epistolam cum prima coniunctam habuit: vide eu quas
dicit p. 207 2. ἐγὼ Βυς, add δε Α 3. μένουσαν Βυς, ἐνοι-
κουνσαν Α 4. ἔσται μεθ' ἡμῶν Βς, om Α 5. παρὰ alterum
ΑΒυ, add Κυρίους 8. παρὰ Βς, απο Α του Ας, om Β
και νυν ΑΒυς, om Lucif 25 9. καινην γραφῶν (γραφῶ Α) σοι
Αυ Lucif, γραφῶν σοι καινην Βς 9. 10. αλλα ην ειχομεν Βς,
αλλ ην ειχαμεν Α, sed quod habuimus v Lucif 10. nos alteru-
trum Lucif 11. 12. εντολη εστιν ΑΒυ, ἐστιν ἡ ἐντολὴς Lucif,
add ινα Α 13. ἐξῆλθαν Αυ Iren 207, progressi sunt Lucif, εισηλ-
θον Βς εἰς τον κοσμον ΑΒυς, in hunc mundum Iren, in saeculo
Lucif

INC. EIVSDEM EPISTVLA SECYVDA. (INCIPIT SECYVDA IOH.)

Senior electae dominae et natis eius, quos ego diligo in ueritate, et non ego solus, sed et omnes qui cognouerunt ueritatem,
[propter ueritatem om F al] quae permanet in nobis et nobiscum
erit in aeternum. sit uobiscum (nob. L) gratia [et] misericordia pax
a deo patre et a (om al) Christo Iesu filio patris in ueritate et caritate.
(2) Gaudis sum ualde quoniam inueni de filiis tuis ambulantes in ueritate (-tem pr F al) sicut mandatum accepimus (accip.)
a patre. et nunc rogo te, domina, non tamquam mandatum nouum
scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, ut (om al) diligamus alterutrum.
et haec est caritas, ut ambulemus secundum mandata eius.
(3) Hoc mandatum est (H. est enim m.), ut quem admodum audistis
ab initio in eo ambuletis; quoniam multi seductores exierunt in

χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί. οὕτως ἐστὶν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχρισ-
 στος. ⁸βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσχητε ἃ ἐργάσασθε, ἀλλὰ
 μισθὸν πλήρη ἀπολάβητε. ⁹πῶς ὁ προύγων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ
 διδαχῇ τοῦ χριστοῦ θεὸν οὐκ ἔχει· ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ, οὕτως
⁵καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει. ¹⁰εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ
 ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἶκίαν, καὶ
 χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. ¹¹ὁ λέγων γὰρ αὐτῷ χαίρειν κοινωνεῖ τοῖς
 ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς.

¹²Πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάριτος καὶ
¹⁰μέλανος· ἐλπίζω γὰρ γενέσθαι πρὸς ὑμᾶς καὶ στόμα πρὸς στόμα

1. ἐρχομενον εν σαρκι AB⁵, venisse in carnem Lucif, in carne ve-
 nisse Iren ουτος εστιν ο πλανος και ο αντιχριστος AB⁵ Iren,
 isti sunt fallaces et antichristi Lucif 2. ταυτους AB⁵, eos Iren
 Lucif απολεισητε (-ται B) AB⁵ Iren Lucif, ἀπολείσωμεν ε
 α AB⁵, quod Iren Lucif ἐργασασθε Αο Iren Lucif, ἐργασασ-
 μεθα B⁵ αλλα AB⁵, sed ut v Lucif 25 3. απολαβητε AB⁵ Lu-
 cif, ἀπολάβωμεν ε προαγων AB⁵, recedit v Lucif 25 ter item 26,
 παραβαίνων ε 3. 4. και μη μενων εν τη διδαχη AB⁵ Lucif 25
 ter, a doctrina Lucif 26 4. ο AB⁵, qui autem Lucif διδαχη
 AB⁵, add eius Lucif, add τοῦ Χριστοῦ ε ουτος AB⁵, ille Lu-
 cif 5. και primum AB⁵ Lucif 25 ter, om v Lucif 26 πατερα
 και τον υιον B⁵ Lucif, υιον και τον πατερα Αο ἐρχεται AB⁵,
 venerit Lucif 25 7. αυτω μη λεγετε AB⁵, nolite dicere ei Lucif
 λεγων γαρ AB, γὰρ λέγων v⁵ Iren 83 Lucif ei Lucif, eis Iren
 8. αυτου τοις πονηροις AB⁵ Lucif, ipsorum nequissimis Iren
 9. εχων Α γραφειν B⁵, γραψαι Α ἐβουληθην AB, ἦβ. ε
 10. ἐλπίζω γαρ Αο, αλλα ἐλπίζω B⁵ γενεσθαι (-σθε Α) AB⁵,
 ἐλθεῖν ε

mundum, qui non confitentur Iesum Christum uenientem (uenisse) in
 carne. hic est seductor et Antichristus (Antechr. pr F). ⁸uidete uos-
 met ipsos, ne perdatis quae operati estis, sed ut mercedem plenam
 accipiat. (4) ⁹[scimus quoniam] Omnis qui praecedat (recedit, reci-
 dit) et non permanet (manet F al) in doctrina Christi, deum non ha-
 bet: qui permanet in doctrina, hic [et om F] filium et patrem habet.
¹⁰siquis uenit ad uos et hanc doctrinam non adfert, nolite recipere
 eum in domum, nec haue ei dixeritis: ¹¹qui enim dicit illi (ei) haue,
 communicat operibus illius (om pr L) malignis. (5) ¹²Plura habens
 uobis scribere, nolui per cartam (chartam, cartham pr F) et atra-
 mentum: spero enim me (om al) futurum ad (apud L al) uos et os

καλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ἐμῶν πληρωμένη ᾖ. ¹³ἀποῤῥίπτει σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς.

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ.

¹Ὁ πρεσβύτερος Γαῖος τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ.

²Ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὐχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦται σου ἡ ψυχὴ. ³Ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. ⁴Μειζότεραν τούτων οὐκ ἔχω χαρὰν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμά τέκνα ἐν τῇ ἀληθείᾳ περιπατοῦντα.

⁵Ἀγαπητέ, πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάζῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοῦτο ξένους, ⁶οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας, ¹⁰οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ Θεοῦ. ⁷Ὅπερ γὰρ τοῦ ὀνόματος ἐξηλθὼν μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν. ⁸ἡμεῖς

1. υμῶν AB, ἡμῶν C πληρωμένη η Bv, η πληρωμένη Aς
2. εκλεκτῆς AB, add Ἀμὴν C ιωαννου β AB ιωαννου (an ιωαννου) γ B. ιωαννου επιστολῇ γ C, epist iohannis d, Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου ἐπιστολῇ καθολικῇ τρίτῃ C 6. μαρτυρούντων AC
- vs, μαρτυροῦν B συ BCvs, om A εν τη B? 7. ουκ εχω
- χαραν (χαριν B?) ABvs, χαραν ουκ εχω C 8. τη AB, om Cς
9. εργαζῇ Av, εργαση BCς 10. τουτο ABC, εις τοις C
11. ποιησεις προπεμψας ABς, ποιησας προπεμψεις C 12. ονο-
- ματος ACv, add αυτου Bvs ἐξηλθων B, ἐξηλθον ACς των
- ABς, om C εθνικων ABCv, ἐθνῶν vs

ad os loqui, ut gaudium uestrum plenum sit (s. pl. L). ¹³salutant te filii sororis tuae electae (ecclesiae F al). [amen F al (uale).]

[Legi. V] Exp. epistula sancti Iohannis secunda.

INC. [EIVSDEM EPISTVLA F] TERTIA.

(1) Senior Gaio carissimo, quem ego diligo in ueritate. ²carissime (-mi), de (in uer. caritatis. ideo in F al) omnibus orationem facio prospere te ingredi et ualere, sicut prospere agit anima tua. ³gausisus sum ualde [de] uenientibus fratribus et testimonium perhibentibus ueritati (-tate) tuae, sicut tu in ueritate ambulas. ⁴maiores horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in ueritate (-tatem) ambulantes. (2) ⁵Carissime (Kar.), fideliter facis quidquid (quicq.) operaris in fratres, et hoc in peregrinos; ⁶qui testimonium reddiderunt (perhibuer. F al) caritati (-te) tuae in conspectu ecclesiae; quos bene facies (facis) deducens (ducens L, deduces) digne deo. ⁷pro nomine enim [eius] profecti sunt nihil accipientes a gentilibus (sic F: gentibus ceteri). ⁸nos ergo debemus suscipere huius modi, ut co-

ὃν ὀφειλομεν ὑπολαμβάνειν τοὺς τοιοῦτους, ἵνα συνεργοὶ γινώ-
μεθα τῇ ἀληθείᾳ. Ἐγραψά τι τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων
αὐτῶν Διοτρέφης οὐκ ἐπιδέχεται ἡμῶς. ¹⁰διὰ τοῦτο, ἐὰν ἔλθω,
ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιᾷ λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμῶς,
⁵ καὶ μὴ ἀρνούμενος ἐπὶ τοῦτοις οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελ-
φοὺς καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει.

¹¹Ἀγαπητέ, μὴ μιμοῦ τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθο-
ποιῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν· ὁ κυκοποιῶν οὐχ ἐώρακεν τὸν Θεόν.

¹²Ἀημητρίῳ μεμαρτυρηται ὑπὸ πάντων καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀλη-
¹⁰θείας· καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἶδας ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν
ἀληθὴς ἐστίν.

¹³Πολλὰ εἶχον γράψαι σοι, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ κα-
λάμου γράφειν σοι, ¹⁴ἐλπίζω δὲ εὐθέως σε ἰδεῖν, καὶ στόμα πρὸς

1. υπολαμβάνειν ABC, ἀπολ. ε γινώμεθα ABC, γινόμεθα C
2. ἀληθεια BCς, ἐκκλησια A ἐγραψα αν ἐγραψας B? τι ABC,
om ε 3. ιαν BCς, αν A 4. ημας ABς, εις ημας C 6. βου-
λομενους ABυς, επιδεχομενους Cυ 8. ο ABCδυ, ὁ δὲ ε ουκ C
9. μεμαρτυρηται ABCς, testimonium perhibetur d υπ ABς, υπο
C της ABδυς, της ἐκκλησιας καὶ της C 9. 10. ἀλη...θιας
corr A,θιας pr A 10. οιδας ABCδυ, οἴδατε ε οτι AB
Cυς, om d 10. 11. η μαρτυρια ημων ἀληθης ἐστιν ABδυς, ἀλη-
θης ημων ἐστιν η μαρτυρια C 12. πολλα ειχον ABCς, plura
habui d γράψαι σοι ABCδυ, γράφειν ε ου θέλω BCδς, ουκ
εβουληθην Av 13. γραφειν σοι Adv, σοι γραφειν (γράψαι ε) BCς
δε ABCυς, enim d σε ιδειν (visurum d) ABCδυ, ἰδεῖν σε ε

operatores simus (sumus pr F) ueritatis. (3) ⁹Scripsissem (Scribs. F) forsitan (forsitam F) ecclesiae: sed is (his F al) qui amat (amant) primatum gerere (genere L) in eis Diotrephes (Diotripes L, Diotrepes, Deotrepes) non recipit (recepit) nos. ¹⁰propter hoc, si uenero, commoneam eius opera quae facit uerbis malignis garriens in nos, et quasi non ei ista sufficiant, nec ipse suscipit (suscepit F al) fratres et eos qui cupiunt (suscipiunt) prohibet et de ecclesia eicit (eiecit). (4) ¹¹Carissime (Kar., -mi), noli imitari (emit. pr F, -tare al) malum, sed quod bonum est. qui bene facit, ex deo est: qui male facit, non uidit (uidet L al) deum. ¹²Demetrio testimonium redditur ab omnibus et ab ipsa ueritate: et nos autem testimonium perhibemus, et nosti quoniam testimonium nostrum uerum est. (5) ¹³Multa habui scribere tibi, sed nolui per atramentum et calamus scribere tibi, ¹⁴spero autem protinus (protenus) te uidere, et os ad os loque-

στίμα λαλήσομεν. ¹⁵εἰρήνη σοι. ἀσπάζονται σε οἱ φίλοι. ἀσπάζον-
τοὺς φίλους καὶ ὄνομα.

ΙΟΥΔΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

¹Ιούδας Ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου, τοῖς ἐν Θεῷ
πατρὶ ἡγαπημένοις καὶ Ἰησοῦ χριστῷ τετιρημένοις κλητοῖς. ²ἔλεος
ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη.

³Ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν, περὶ τῆς
κοινῆς ἡμῶν σωτηρίας ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, παρακαλῶν
ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἡπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει. ⁴παρασιέ-
δυσαν γὰρ τινες ἄνθρωποι, οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ
κρίμα ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν χάριτα μετετιθέντες εἰς ἀσέλ- 10

1. λαλήσομεν ABCς, locuturum d σοι ABCς, tecum d φίλοι
BCς et add tui d, ἀδελφοί A ιωαννου γ AB, ιωαννου επιστολῇ
γ C, epistulae iohannis iii explicat incipit actus apostolorum d
ιουδα επιστολῇ C, πιστολῇ A, ιουδα B, Ἰούδα τοῦ ἀποστό-
λου ἐπιστολῇ καθολικῇ ε 3. ἰούδας . . . Ἰακώβου] Orig 3,463^d
Lucif 28 Θεω Bvς Orig 3,607^c Lucif, τω A 4. ἡγαπημένοις
ABv Orig Lucif, ἡγιασμένοις ε 6. charissimi omnem sollicitudi-
nem v Lucif 7. ἡμῶν AB Lucif, . . . v C, vestra v, om ε
7. 8. ἀνάγκην ἔσχον γρ. νμ. παρακ. ἐπαγωνίζεσθαι (-σθαι A) ABC
ς, deprecor ut perlabetis Lucif 8. τοῖς ἁγίοις πίστει ABCς,
societati Lucif παρσιεδύσαν Aς, παρσιεδύσαν B, παρσιεδό-
σαν C, subintraverunt v Lucif 9. οἱ παλαί ABCς, olim quidem
Lucif 28 ad hoc Lucif 10. τὴν ABCς, qui Lucif ἡμῶν
ABCς, om Lucif χάριτι AB, χάριν Cς transferunt ad Lucif

mur (loquimur). ¹⁵pax tibi. salutant te amici. saluta amicos per no-
men (amicos nominatim). [amen (uale).]

[Legi. V] Exp. epistula sancti Iohannis tertia (apostoli).

INC. EPISTVLA IVDAE [APOSTOLI].

(1) Iudas Iesu Christi servus, frater autem Iacobi, his qui in deo
patre dilectis et Iesu Christo conservatis vocatis. ²miserecordia vobis
et pax et caritas adimpleatur. ³carissimi (kar.), omnem sollicitudinem
faciens scribendi vobis, de communi (-ne) uestra salute necesse habui
scribere vobis, depraecans supercertari semel traditae sanctis fidei.
⁴subintroierunt enim quidam homines, qui olim praescripti (per-
scribiti F) sunt in hoc iudicium, impii, dei nostri gratiam transfe-

γειαν καὶ τὸν μόνον δεσπότην καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν ἀρνούμενοι. ὕπομνησαι οὖν ἡμᾶς βούλομαι, εἰδότας ἅπαξ πάντα, ὅτι ὁ Ἰησοῦς λαὸν ἐκ γῆς Αἰγύπτου σώσας τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλειεν, ἁγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν
 5 ἐαυτῶν ἀρχὴν ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας δεσμοῖς αἰδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν, ὥς Σόδομα καὶ Γόμορρα καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις, τὸν ὅμοιον τρόπον τοῦτοις ἐκπορεύεσθαι καὶ ἀπελθεῖν ὀπίσω σαρκὸς ἐτέρας, πρόκεινται δεῖγμα πρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι. ὁμοίως μέντοι καὶ οὔτοι
 10 ἐνυπνιαζόμενοι σάρκα μὲν μιαίνουσιν, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσιν, δό-

1. τὸν] qui est *Lucif* μόνον *ABCvs*, om *Lucif* δεσποτην *AB C*, add θεὸν *ς*, dominator noster *Lucif* dominus *Lucif* ἡμῶν *ABCvs*, om *Lucif* iesus christus, eum *Lucif* 2. οὖν *C* *Lucif* 28, δε *ABvs* εἰδοτας *ABCvs*, dicentes scientes *Lucif* ἀπαξ πάντα *Av* et corr *C*, omnia *Lucif*, ὑμᾶς ἀπαξ πάντα (τοῦτο *ς*) *Bς* 3. ο *B?Cς*, om *A* et *B?* ἰησοῦς *ABv* et pr *C?*, θεὸς *Lucif* et corr *C*, Κύριος *ς* λαὸν *ABCvs*, add suum *Lucif* σώσας *AB Cς*, salvum fecit *Lucif* δεύτερον *ABCvs*, add autem *Lucif* 4. credentes *Lucif* τε *BCς* *Orig* 3,692^c 693^a 814^c 4,247^d, ordinem suum *Lucif* 5. ἀλλὰ *ABς* *Orig*, ἀλλ *C* τὸ ἴδιον οἰκητήριον *ABCvs* *Orig*, habitaculum suum *Lucif* 6. αἰδίοις *ABCvs* *Orig* 3,693^b 814^c, eos sanctorum angelorum *Lucif* 28 ὑπο ζόφον *ABCvs* *Orig* 3,814^c *Lucif*, ἐν ζόφῳ *Orig* 3,693^b ὡς σοδομα *ABCvs*, sodoma autem *Lucif* 7. καὶ γομορρα καὶ] sic corr *C* τὸν ὅμοιον τρόπον τοῦτοις (τούτ. τρ. *ς*) *ABCς*, his simili modo *Lucif* ἀπελθεῖν ὀπίσω σαρκὸς ἐτέρας *ABCvs*, carnem secutae essent cinis *Lucif* 9. ὑπεχουσαι *BCς*, sustinentes v *Lucif*, ὑπερεχουσαι *A* ὁμοίως *BCvs* *Lucif*, ὁμως *A* μέντοι *ABCς*, itaque *Lucif* 28 10. μιαινουσι *C* κυριότητι *ABCvs* *Lucif*, κυριώτατον *Orig* 3,475^b

rentes in luxuriam, et solum dominatorem et (om *F al*) dominum nostrum Iesum Christum negantes. (2) ⁵Commonere autem uos uolo, scientes semel omnia, quoniam Iesus populum de terra Aegypti saluans secundo (-dum) eos qui non crediderunt perdidit, ⁶angelos (-lus pr *F*) uero qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei (dei *F al*) uinculis aeternis sub caligine [iudicio] reseruauit, (3) ⁷Sicut Sodoma et Gomorra et finitimae ciuitates, simili (-le) modo exfornicatae (-ti) et abeuntes post carnem alteram, factae sunt exemplum ignis aeterni (-nae) poenam sustinentes. ⁸similiter et hi (hii *L*) carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, maiestatem (-tes *F al*, -tis) autem

ξας δὲ βλασφημοῦσιν. ⁹τε Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος τότε τῷ δια-
βόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ Μωυσέως σώματος, οὐκ
ἐτόλμησεν κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλὰ εἶπεν Ἐπιτιμῆσαι
σοι κύριος. ¹⁰οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἶδουσιν βλασφημοῦσιν, ὅσα δὲ
φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθείρονται. ⁵
¹¹οὗτοι αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ Καὶν ἐπορεύθησαν καὶ τῇ πλάνῃ
τοῦ Βαλαάμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ Κορέ ἀπώ-
λοντο. ¹²οὗτοι εἰσιν οἱ ἐν ταῖς ἀγάπαις ἑμῶν σπιλάδες, συνενω-
χούμενοι ἀφόβως, ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι ἄνδρῳ ὑπὸ ἀνέ-
μων παραφερόμεναι, δένδρου φθινοπωρινὰ ἄκαρπα δις ἀποθανόντα ¹⁰
ἐκριζωθέντα, ¹³κύματα ἄγρια θαλάσσης ἐπαφρίζοντα τὰς ἐκτῶν
αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται· οἷς ὁ ζῶφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα

1. οτε Βν, ο δε ΑCς τοτε Β, οτε ΑCς 2. μωυσειως ΒC,
μωσειως Ας 3. αλλα ΑΒ, αλλ Cς 3. 4. Ἐπιτιμῆσαι σοι ε
6. τη οδω ΑΒCς, in viam Lucif 28 6. 7. τη πλανε του βαλααμ
ΑΒCς, in seductionem baal Lucif 7. τη αντιλογια του κορε
ΑΒCς et corr C, in contradictionem choreb Lucif 8. οι εν ταις
ΑΒ, ἐν ταῖς vs Lucif, γογγυσται μεμψιμυροι κατα τας ιδιαις επι-
θυμιας αυτω. ... εν.μ..ο. ... C αγαπαις ΒCς, charitati-
bus Lucif, απαιταις ΑC νμων ΒCς Lucif 28, αυτων v et pr
corr A συνενωχουμενοι (add νμιν C) ΑΒCς, om Lucif
9. ποιμενοντες C, regentes Lucif υπο ανεμων ΑΒCς, omni vento
Lucif 10. παραφερομεναι ΑΒC, περιφερομεναι ε, circumferendae
Lucif δις ΑΒCς, om Lucif 11. αγρια] sic corr C, αγα pr C
επαφριζοντα ΑΒC, απαφριζοντα C, despumantis Lucif 11. 12. tur-
pitudines suas Lucif 12. αστερες πλανηται (-τε Α, -τες Β) ΑΒ
Cς, procellae seducentes Lucif 28 ο (om Β) ζοφος ΑΒCς, tem-
pus Lucif του ΑCς, om Β εις ΑΒC, εις τον ε

blasphemant. ⁹cum Michahel (Micahel F) archangelus cum diabolo
(diabulo L al) disputans altercaretur de Moysi (Mosi FL) corpore,
non est ausus iudicium inferre blasphemiae, sed dixit Imperet tibi
dominus: ¹⁰hi (hii L al) autem quaecumque (quic.) quidam (quidam)
ignorant blasphemant, quaecumque autem naturaliter tamquam muta
animalia norunt (nouerunt), in his corrumpuntur. (4) ¹¹Vae illis (om L),
quia (qui F al) [in] uia Cain abierunt et errore Balaam mercede
effusi sunt et contradictione Core (Corae) perierunt. ¹²hi (hii L al)
sunt in epulis (aep. L) suis maculae, conuiuantes sine timore, semet
ipsos pascentes, nubes (nubis) sine aqua a uentis circum ferun-
tur, arbores autumnales infructuosae his mortuae eradicatae, ¹³fluctus
feri maris despumantes suas confusiones (confess. F, -nis), sidera
errantia; quibus procella tenebrarum in aeternum seruata (conseru.) est.

τετήρηται. ¹⁴προειρήτευsen δὲ καὶ τούτοις ἑβδομος ἀπὸ Ἀδὰμ Ἐνὼχ λέγων Ἰδοὺ ἦλθεν κύριος ἐν ἀγίαις μυριάσιν αὐτοῦ, ¹⁵ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων καὶ ἐλέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἡσέβησαν καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς. ¹⁶οὗτοι εἰσι γογγυσταὶ μεμψίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θυνμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. ¹⁷ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ μνησθῆτε τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ¹⁸ὅτι ἔλεγον ὑμῖν Ἐπ' ἐσχάτου τοῦ χρόνου ἔσονται ἐμπαίχται κατὰ τὰς ἐαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν. ¹⁹οὗτοι εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυχικοὶ πνεῦμα μὴ ἔχοντες. ²⁰ὑμεῖς δὲ ἀγαπητοὶ ἐποικοδομοῦν-

1. ἐπροειρήτευσε ἀν προειρ. B? δε BCvs, om A 2. αγίαις μυριασιν ABv, μυριασιν αγίαις Cς 3. ἐλέγξαι ABC, ἐξελέγξαι ε ασεβεις ABCv, add αὐτῶν ε 4. ἀσεβείας ABvs, om C σκληρῶν ABvs, add λογῶν C 5. εἰσι Aς, εἰσιν C 6. μεμψίμοιροι BCς, μεμψιμυροι A αὐτῶν ABς, εαυτῶν C 7. αὐτῶν BCvs, αὐτῶ A 8. ἀγαπητοὶ ABCvs, fratres Lucif 28 προειρημένων ῥημάτων A Lucif, ῥημάτων τῶν προειρημένων BCvs 9. τοῦ κυρίου ἡμῶν ABCς, om Lucif 10. ὑμῖν B, ὑμῖν οἱ ACvs, om Lucif ἐπ ἐσχάτου τοῦ (om BC) χρόνου ABC, ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ε, in novissimis diebus Lucif ἔσονται Bς Lucif et pr C?, ἐλευσονται Av et corr C ἐμπαίχται AB 10. 11. κατὰ τὰς ἐαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν ABCvs, euntes secundum voluntates suas impias Lucif 11. ἀποδιορίζοντες Av Lucif, add εαυτοὺς BCς 12. ὑμεῖς ABvs, ἡμεῖς C 12. σεθ ἐποικοδομοῦντες εαυτοὺς ABCv, post πιστεῖ ε

(5) ¹⁴Prophetavit autem et (de LV) his septimus ab Adam Enoch dicens Ecce uenit (ueniet) dominus in sanctis milibus (militibus) suis, ¹⁵facere iudicium contra omnes et arguere omnes (et a. omn. om al) impios de omnibus operibus impietatis eorum quibus impie egerunt et de omnibus duris quae locuti (loqu.) sunt contra eum peccatores impii. ¹⁶hi (hii L al) sunt murmuratores quaerellosi (querelosi L), secundum desideria sua ambulantes, et os illorum loquitur (loquetur) superba (-bia pr F, -biam L al), mirantes personas quaeustus causa (causas pr F). (6) ¹⁷Vos autem, carissimi (kar.), memores estote uerborum quae praedicta sunt ab apostolis (†-stulis) domini [nostri L] Iesu Christi, ¹⁸quia dicebant uobis quoniam in nouissimo tempore uenient (ueniunt) inlusores secundum sua desideria ambulantes impietatum (-te). ¹⁹hi (hii L al) sunt qui segregant, animales spiritum (spiritu pr F) non habentes. ²⁰uos autem, carissimi (kar.),

τες ἑαυτοὺς τῇ ἁγιοτάτῃ ὑμῶν πίστι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσ-
ευχόμενοι, ²¹ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ
ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς ζωὴν αἰώνιον. ²²καὶ
οὓς μὲν ἐλέγγετε διακρινομένους, ²³οὓς δὲ σώζετε ἐκ πυρὸς ἀρπά-
ζοντες, οὓς δὲ ἐλεᾶτε ἐν φόβῳ, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς
ἐσπιλωμένον χιτῶνα. ²⁴τῷ δὲ δυνάμει φυλάξαι ὑμᾶς ἀπεισιστους
καὶ σιῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλλιάσει
²⁵μόνῳ Θεῷ σωτῇ ἡμῶν διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν
δόξα μεγαλωσύνη κράτος καὶ ἐξουσία πρὸ παντὸς τοῦ αἰῶνος καὶ
νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

10

1. αγιοτατη A ὑμων AB^υς, ημων C 2. τηρησατε A^ς, τηρη-
σητε corr C, τηρησωμεν B et pr C? 4. ελεγγετε (-ται A) AC^υ,
ελεατε B, ἐλεῖτε C διακρινομενους ABC^υ, διακρινόμενοι C
ους δε ABC^υ, add ἐν φόβῳ C, om B? εκ ABC, ἐκ τοῦ C
5. οους δε ελεατε (ελεειται A) εν φοβῳ AB^υ, εν φοβῳ C, om C
6. υμας B? C^υς, ημας A, αυτους B? 7. σιησαι AB^υς, ασπι-
λους ...στ...αι C κατενωπιον AB^ς, ενωπιον C αμωμους B
C^ς, αμειμπους A 8. μονῳ ABC^υ, add σοφῷ C δια ιησον...
ημων ABC^υ, om C δοξα ABC^υ, add και C 9. προ παντος
του αιωνος ABC^υ, om C ιουδα B, ιουδα επιστολη καθολικη C,
ιουδα επιστολη. πρᾶξεις των αγιων αποστολων και καθολικαι A

super aedificantes uosmet ipsos sanctissimae (-me pr F) uestrae fidei,
in spiritu sancto orantes, ²¹ipsi (ipsos F al) uos in dilectione dei
(om al) seruante: ²²et hos quidem arguite iudicatos, ²³illos uero sal-
uate (salutate pr F al) de igne rapientes, aliis autem miseremini in
timore (-rem pr F al), odientes et (odientem et F, et odientem al,
odientes L) eam quae carnalis est maculatam tunicam. (7) ²⁴Ei autem
qui potens est (q. potest) uos conseruare sine peccato et constituere
ante conspectum gloriae suae immaculatos in exultatione, ²⁵soli deo
saluatori nostro per Iesum Christum dominum nostrum [cui L] glo-
ria magnificentia imperium et potestas ante omne saeculum et (om
F al) nunc et in omnia (omni F) saecula, amen.

[Legi. V] Expl. epistula sancti Iudae. F

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΑΥΛΟΥ.

ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος ἀφορισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, ²ὃ προεπηγγεῖλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγλαῖς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυεὶδ κατὰ σάρκα, ⁴τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιασύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, ⁵δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πῶσιν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ⁶ἐν οἷς

προς ρωμαιοὺς *ABC*, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολή 1. δούλος *ABGfgv* *Orig* 4,60^a 286^c, apostolus *Iren* 205 ἰησου χριστου *AGfg* *Iren*, χριστου ἰησου *Bv Orig* κλητος ἀποστολος *ABGfgv* *Orig*, om *Iren* segregatus *fv*, praedestinatus *Iren* 2. προεπηγγεῖλατο *ABfv* *Orig Hilar* 933, promiserat *Iren* 3. του νιου *ABfv* *Orig Iren* 205 *Hilar*, filio autem *Iren* 219 ἐκ *ABC* *Orig* 3,2^a 4,60^a 165^c 287^a 446^c *Iren* 219 *Hilar*, ei ex *fv* *Iren* 205 4. κατα *ABC* *Orig* 4,60^a 165^c 287^a, τὸ κατὰ *Orig* 3,2^a 4,446^c ορισθέντος *ABC* *Orig* 3,504^a 4,60^a 165^d 287^a et *Hieronymus* 7,550^c, destinatus *Hilar* 933, praedestinatus *fv* *Iren* 205 219 5. κατα *ABCfv* *Orig* 3,504^a 4,60^a 287^a *Iren* 219 *Hilar*, per *Iren* 205 6. χάριν *ABC* *Orig* 4,60^b 287^a, τὴν χάριν *Orig* 3,60^a ad oboediendum *fv*

EPISTVLA PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

Paulus servus Christi Iesu, uocatus apostolus segregatus in evangelium dei, ²quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis ³de filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, ⁴qui praedestinatus (praedist.) est filius dei in uirtute (-tem *pr F*) secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione (-nem *pr F*) mortuorum, Iesu Christi domini nostri (*x F*), ⁵per quem accepimus gratiam et apostolatam ad oboediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine eius, ⁶in quibus estis et uos uocati Iesu Christi, ⁷omni-

ἔστε καὶ ὑμεῖς κλητοὶ Ἰησοῦ χριστοῦ, ἡπῶσιν τοῖς οὖσιν ἐν Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς Θεοῦ κλητοῖς ἀγίοις. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

⁸Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ περὶ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. ⁵ Ἡμέρις γὰρ μου ἐστὶν ὁ Θεός, ὃς λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ νιοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνεῖαν ὑμῶν ποιοῦμαι ¹⁰πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου δεόμενος, εἴ πως ἤδη ποτὲ εὐδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ¹¹ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματι- ¹⁰κὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς, ¹²τοῦτο δὲ ἐστὶν συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ. ¹³οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς

11. τουτέστιν

1. *ἔστι CG* ἐν ρωμῇ *ABC* *vs* *Orig* 4,287^a, *om G* 2. ἀγαπητοῖς Θεοῦ *ABC* *vs* *Orig*, ἐν ἀγαπῇ Θεοῦ *G* *fgv* 4. περὶ *ABCA*, *υπερ G*, *pro fgv* 5. ἡ πίστις... κόσμῳ] *Orig* 3,599^c 6. μου *ABC*, *μοι AG* *fgv* 7. ὡς *ABCA*, *πως G*, *quomodo g*, *quod f* 8. in orationibus *fgv* οὐδαιομαινος *G* 9. *prosperum iter habeam fgv* 10. *οπιποω (-ποθω corr) G* *ειδειν C*, *ἰδιν G* *τι ABCAG* *fgv*, *om Orig* 2,654^a *χαρισμα ὑμιν ABCAG* *fgv*, ὑμῖν *χαρισμα v Orig* 11. *στηρεχθῆναι G* *τοῦτο δε (enim) ἐστιν BCAG* *g*, *τουτι (id) ἐστιν A* *fgv* *συμπαρακληθῆναι AC* *G* 12. *δια της εν (om G) αλληλοις (add της G) ABCAG* *g*, *per eam (p. e. om f) quae in (om fv) invicem est fgv* *τε καὶ] atque fgv* *ου* *θελω ABC* *g*, *οκ οιομαι AG* *fg* 13. *δε ABAG* *fgv*, *γαρ C* *v*

his qui sunt Romae dilectis (in dilectione *L*, in caritate *pr F*) dei, uocatis sanctis. gratia uobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. (2) ⁸Primum quidem gratias ago deo meo per Iesum Christum pro omnibus uobis, quia fides uestra adnuntiatur in (om *al*) uniuerso (omni *pr F*) mundo. ⁹testis enim mihi est (est enim mihi *F*) deus, cui seruiο in spiritu meo in euangelio filii (fili *pr F*) eius, quod sine intermissione memoriam uestri facio ¹⁰semper in orationibus meis obsecrans, si quo modo tandem aliquando *prosperum iter* habeam in uoluntate dei ueniendi ad uos. ¹¹desidero enim uidere uos, ut aliquid inpartiar (iupartiar) uobis gratiae (gr. uobis *L al*) spiritualis ad confirmandos uos, ¹²id est simul consolari in uobis per eam quae inuicem est fidem, uestram adque (atque *V al*) meam. (3) ¹³Nolo autem (enim *F al*) uos ignorare, fratres, quia saepe proposui uenire

ἑμῶς, καὶ ἐκωλύθη ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ καὶ ἐν ἡμῖν καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. ¹⁴Ἑλλήσιν τε καὶ βαρβάρους, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὑφειλέτης εἰμί· ¹⁵οὕτω τὸ κατ' ἐμὲ πρῶτον καὶ ἡμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελισθῆναι. ¹⁶οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον· δύναμις γὰρ Θεοῦ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε [πρῶτον] καὶ Ἑλληνι· ¹⁷δικαιοσύνη γὰρ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

¹⁸Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὁργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσιν ἀσεβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων, ¹⁹διότι τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ

1. ἐκωλύθη *G* τινὰ καρπὸν *ABCAGfgv*, καρπὸν τινὰ *ς* σχῶ *ABCΔς*, ἐχω *G* καὶ *ABCΔfvs*, om *Ggv* 2. τε *utrumque ABC ΔGς* *Orig* 3,294^c 660^c (1,483^b 4,93^d), non exprimunt *fgv* 3. εἰμι *G* οὕτω *Δς*, οὕτως *CG* το κατ' ἐμὲ *ABCΔς*, ο ἐπ' ἐμὰ *G*, quod in me *fgv* 4. promptum est *gv*, est promptus sum *f* ἡμῖν *ABCffvs*, ἐν (ἐπ' *G*) ἡμῖν *ΔGfgv* τοῖς ἐν Ῥώμῃ *ABCΔfvs*, om *Gg* εὐαγγελισθῆναι *ABCΔGffgvs*, ante in vobis *f* 5. το *ABCΔfvs* *Orig* 2,801^c *Hilar* 96, ἐπὶ *Gg* εὐαγγέλιον *ABCAGfgv* *Orig* *Hilar*, add τοῦ Χριστοῦ *ς* εἰς σωτηρίαν *ABCΔfvs* *Orig* *Hilar*, om *Gg* 6. τε non exprimunt *fgv* πρῶτον *ACΔfvs* *Orig*, om *BGg* 7. γὰρ *BCAGfgvs* *Orig* 2,779^c, δε *A* 8. δίκαιος *ABAG fgvs* *Iren* 275, add μου *C?o* ζήσεται *ABCAGς*, vivit *fgv* *Iren* 9. ἀποκαλύπτεται *ABCAGfgvs* *Orig* 1,631^b, revelabitur *Iren* 265 de caelo *fgv* *Iren* ἐπὶ *ABCAGffvs* *Orig* *Iren*, in *fgv* 10. ἀνθρώπων τῶν *ABCς* *Orig*, hominum eorum qui *fgv*, τῶν ἀνθρ. τῶν *ΔG*, eorum h. qui *Iren* ἐν ἀδικίᾳ *ABCΔGς* *Orig* 1,631^b 728^f *Iren*, iniustitia *g*, in iniustitiam *fu* 11. διότι *ABCς* *Orig* 1,631^b, οτι *A G*, quia *fgv*

ad vos, et prohibitus sum usque adhuc, ut aliquem fructum habeam [et] in vobis, sicut et in ceteris gentibus. ¹⁴Grecis ac barbaris, sapientibus et insipientibus debitor sum: ¹⁵ita quod in me promptum (prompt. al) est et [in pr *F* et *L*] vobis, qui Romae estis, evangelizare. ¹⁶non enim erubescō euangelium: virtus enim dei est in salutem (-te *L*) omni credenti, Iudaeo primum et Graeco (Graeco *L* al): ¹⁷iustitia (-am pr *F*) enim dei in eo reuelatur (-labitur *F*) ex fide in fidem, sicut scriptum est iustus autem [meus] ex fide vivit. (4) ¹⁸Reuelatur enim ira dei de caelo super (in pr *F*) omnem impietatem (imp.) et iniustitiam hominum eorum qui veritatem dei (om al) in iniustitiam (dei et iustitia pr *F*) detinent; ¹⁹quia quod notum est dei, manifestum est illis: deus enim illis manifestavit (-bit pr *F*).

Θεὸς γὰρ αὐτοῖς ἐγανέρωσεν. ²⁰τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασιν νοούμενα καθορῶνται, ἢ τε αἰδῖος αὐτοῦ δύναμις καὶ Θεότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολόγητους, ²¹διότι γνόντες τὸν Θεὸν οὐχ ὥς Θεὸν ἐδόξασαν ἢ ὑψαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. ²²φύσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν ²³καὶ ἥλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκότος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἐρπετῶν. ²⁴διὸ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμῶσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν αὐ-

1. Θεος γὰρ ABCAG Orig 1,478^f 631^b (524^b), γὰρ Θεὸς ε γὰρ alterum ABCAGsgvs Orig 1,631^b 678^b 728^d Hilar 175 981, om Orig 1,478^f 720^c ορατα G αὐτου ABCAGsgvs Orig 1,631^b 678^b Hilar, τοῦ Θεοῦ Orig 1,478^f 720^c 728^d creatura fgv Hilar 175, constitutione Hilar 981 2. τοῖς ποιήμασιν G, per ea (p. e. om f) quae facta sunt fgv Hilar 981, ipsius factis Hilar 175 νοούμενα ABCAGς Orig, intellecta fgv Hilar 2. 3. αὐτου δυναμις ABCA Gsgvs Orig 1,478^f 631^b (728^c) Hilar 981, virtus eius Hilar 175 3. διότι ABCAGς Orig 1,478^f 631^b, διτι Orig 1,478^c, quia fgv 4. ἢ om A ὑψαρίστησαν ACA Orig 1,478^f 524^b, ἐνυαρίστησαν Gς Orig 1,631^b 729^a ἀλλ ACAGς Orig 1,524^b 631^b 729^a, ἀλλα B Orig 1,632^a 5. 6. ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτων καρδία ABCς Orig 1,631^b 632^a 729^a 2,836^f, ἐσχ. ἡ ασ. καρδία αὐτων AGfgv, om Or 1,524^b 6. εἶναι ABCAGς Orig 1,260^c 495^c 524^b 631^b, enim se esse fv 7. ἥλλαξαν ABCAGς Orig 1,260^c 262^c 495^c 631^b et 524^b cod, ἥλλᾶξαντο Orig 1,729^a et 524^b cod ἐν ὁμοιωματι ABCAGς Orig, in similitudinem fgv 9. διὸ ABCv Orig 1,260^c, διὸ καὶ AGfgς ο Θεος om pr C? ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις ABCAGς Orig 1,260^c 262^c 601^d, in desideria fgv των καρδιων A BCAGς Orig 1,260^c 262^c 263^f 601^d 729^b, cordis fv 10. αὐτοις ABCA, εἰντοις Gς Orig 1,260^c

²⁰inuisibilia (inuissib.) enim ipsius a creatura mundi per ea quae (que F) facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque (enim) eius uirtus et (ac L) diuinitas, [ita L al] ut sint [ipsi F] inexcusabiles (-cussab.), ²¹quia cum cognouissent deum, non sicut deum glorificauerunt (magnif. F) aut gratias egerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum. ²²dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt ²³et mutauerunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et uolucrum et quadrupedum et serpentium. ²⁴propter quod tradidit illos deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumeliis adficiant cor-

τοῖς, ²⁵οὔτινες μετέλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει καὶ ἐσεβασθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν ἐνλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. ²⁶διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας· αἱ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετέλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, ²⁷ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄρσενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσιν τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάτης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. ²⁸καὶ καθὼς οὐκ ἔδοκίμα-

1. ἐν τῷ ψεύδει *ABCAGfgz* Orig 1,260^c 729^b, in mendacium v Hilar 1114
2. καὶ ἐσεβασθησαν *ABCAGfgz* Orig 1,729^b (260^c) Cyp 307, om Hilar ἐπιφέρει ὁ Ἡρακλέων ὅτι ἐλάτρευον τῇ κτίσει καὶ οὐ τῷ κατ' ἀλήθειαν κτίστη Orig 4,229^d. et servierunt creaturae. propter quod et tradidit illos deus etc Cyp 307 παρὰ (secus) τὸν κτίσαντα *ABCAGz* Orig 1,632^b 729^b 740^c, potius (magis 270) quam creatori *fv* Iren 126 270 Hilar 963, praeterito creatore Hilar 1114
3. ἀμην *ABCAGfgz*, saeculorum Hilar 1114
4. πάθη (passionem Cyp) ἀτιμίας (ἀτιμείας *G*) *ABCAGfgz* Orig 1,260^c 262^f 263^f 601^d 2,772^d 3,313^b Cyp 307, τὰ τῆς ἀτιμίας πάθη Orig 1,262^f. τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας Orig 3,335^f αἱ τε γὰρ *ABCAGz* Orig 1,260^c, nam *fgv* θηλειδί *G*
5. χρῆσιν *ABCg* Orig, κτίσιν *A*, sensum *f* τὴν παρὰ φύσιν *ABCz* Orig et add χρῆσιν (-σεῖν *G*) *AGg*, eum usum qui est contra naturam *fv* δε *AAGfgv*, τε *Bz*, om *C* Orig
6. ἄρσενες *BAGz* Orig, ἄρσενες *AC* *qv* σὴν χρῆσιν *G*
7. ἄρσενες *BAGz*, ἄρσενες *AC* Orig 1,730^c ἐν ἄρσεσιν *BCAGz*, ἐν ἄρσεσιν *A* Orig, in masculos *fgv*
8. ἀσχημοσύνην *G* εἶδε *ABCAGz*, oportuit *fgv*
9. ἑαυτοῖς *A* *CAGz*, αὐτοῖς *B* ἀπολαμβάνοντες *ABCAz* Orig 1,262^f, recipientes *fgv*, ἀντιλαμβάνοντες *G*

pōra sua in semet ipsis, ²⁵qui commutauerunt (comm.) ueritatem dei in mendacio et coluerunt et seruierunt creaturae potius quam creatori, qui est benedictus in saecula, amen. (5) ²⁶Propterea tradidit illos deus in passiones ignominiae. nam feminae eorum inmutauerunt naturalem usum in eum usum qui est contra naturam: ²⁷similiter autem et masculi relicto naturali usu feminae exarserunt in desiderijs suis in inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes [et mercedem quam oportuit erroris sui in semet ipsis (ipsos *F*) recipientes om al]. ²⁸et sicut non probauerunt deum habere in notitiam

σαν τὸν θεὸν ἔχιν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθ' ἡκοντα, ²⁹πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ κακίᾳ πονηρίᾳ πλεονεξίᾳ, μιστοὺς φθόρου φόνου ἔριδος δόλου κακοηθείας, ³⁰ψιθυριστὰς καταλάλους θεοστυγεῖς ὕβριστὰς ἐπειρηγάνους ἀλαζόνας, ἐφρευεῖτ' αὐτῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ³¹ἀσυνέτους ἀσυνθέτους ἀστόργους ἀνελεήμονας, ³²οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσιν τοῖς πράσσουσιν.

8. ποιοῦντες, συνευδοκοῦντες

1. ἐν ἐπιγνώσει (-σι G) ABCAGsgvs Orig 1,260^d 263^c 729^f Iren 266 Lucif 256, in notitiam Lucif 125 propter hoc tradidit Hilar 74 ο θεος BCAGsgvs Orig 1,260^d 3,313^b Iren Hilar 74 Lucif, om A et Hilar codd 2. αδοκιμον νουν ABCAGsgvs Orig 1,260^d 263^f 3,313^b Iren Lucif, sensum reprobum Hilar ποιειν ABCAGGs Orig 1,260^d 263^f 729^f Iren, ut faciant sv Lucif 3. κακια πονηρια πλεονεξια C, κακια (malitia) πορνεια πλεονεξια (avaritia) AGsg, πονηρια πλεον. κακια B, πονηρια κακια πλεον. A, malitia impudicitia cupiditate nequitia Lucif 125, πορνεία πονηρία πλεονεξία κακία 5 μετους G φονου BCAsff et post εριδος A, φονων Gsg Lucif εριδας G δολου BCAGsgvs Lucif, om A 4. malignitate fgv, malis moribus Lucif καταλαλους ABCGs, κακολαλους A 5. αλαζοντας ABCAGs, elatos fgv, iactantes sui Cypr 120, sibi placentes gloriantes Lucif 125 5. 6. γονεῦσιν... ἀνελεήμονας om Cypr 5. γονευσιν G 6. αστοργους ABAGsgv Lucif, add ασπονδους Cvs 7. επιγνοντες ACAGsgvs Cypr Lucif, επιγνωσκοντες B, add ουκ ενοησαν AGsgv Cypr Lucif αξιοι θανατου εισιν ABCAGGs, digni sunt morte sv Lucif, morte digni sunt Cypr 120 8. μονον ABCGsgvs Cypr Lucif, add γαρ A αυτα ποιουσιν (-σειν G) ACAGs, αυτα (qui illa) ποιουντες Bsgv Lucif, qui faciunt ea Cypr, qui faciunt ff αλλα] sic corr A και ABCAGsgvs Cypr Lucif, om ff συνευδοκουσιν ACAGs, συνευδοκουντες B, qui (om f) consentiunt fffgv Cypr Lucif τοις πρᾶσσουσιν

(-tia), tradidit illos (eos F al) deus in reprobum sensum, ut faciant [ea om F al] quae non conueniunt (conuenit L), ²⁹repletos omni iniquitate malitia fornicatione auaritia nequitia, plenos (plenos V) inuidia homicidio (-diis F al) contentione dolo malignitate, ³⁰susurriones (sussurr.) detractores (detractatores), deo odibiles, contumeliosos (comt.) superbos (superuos pr F) elatos, inuentores malorum, parentibus non oboedientes (p. inoboed.), ³¹insipientes inconpositos, sine affectione (adf. pr F), absque [foedere, sine om pr F] misericordia; ³²qui cum iustitiam dei cognouissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt digni sunt morte, non solum [h' V] qui illa (ea L al) faciunt, sed et (etiam) qui consentiunt facientibus. (6) ¹Propter

¹ Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὃ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράξεις ὁ κρίνων. ²οἶδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ ἐστὶν κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας· ³λογίῃ δὲ τοῦτο, ὃ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφύξῃ τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ; ⁴ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει, ⁵κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέραι

3. οἶδαμεν γὰρ

(-σιν G) ABCAGς, facientibus fgv, facientibus ea Lucif 125, eis qui haec agunt Cypr 120 1. γὰρ ABAGfgvς Cypr 313, add. (κρίματι?) C 2. κρίνεις τον ἕτερον (aliū) ABCAGgς Cypr, alterum iudicas fv 2. 3. ο κρίνων ABCAGfgς, quae iudicas v Cyprian 3. 4. οἶδαμεν . . . πράσσοντας om Cypr 3. δε ABAGς, γὰρ Cfv 4. ἐπὶ] in fgv τὰ] τας C existimas fgv, speras Cypr τουτο (τοιτω A) ὡ ἄνθρωπε ABCAGfgς, tu Cypr 5. τοιαυτα ABCAGfgς, mala Cypr ποιων (facies f) αυτα AB CAGfffgς, eadem facis Cypr συ ABCAGfgς, ipse Cypr 313 6. η ABCAGfgς Orig 1,113 119 557^c 2,119^a Iren 281, numquid Lucif 51, an numquid Cypr 248 316 του πλουτου ABCAGfgς Orig 1,113 119 557^c 2,119^a 3,267^d 667^b Iren, opulentiam Cypr, sustinentiam Lucif 7. της ανοχης και της μακροθυμιας ABCAGfgς Orig Iren, sustinentiam et patientiam Cypr, patientiam Lucif αγνων (αγνων G) ABCAGfgς Orig 1,113 119 557^c 2,119^a Cypr Lucif, ignoras Iren 7. 8. το χρηστον ABCAGfgς Orig Iren Lucif Cypr 316, patientia et bonitas Cypr 248 8. in Cypr 316, ad fgv Iren Cypr 248 Lucif κατω (διὰ Orig 2,119^a) δε ABCAGfgς Orig 1,113 119 557^c 2,119^a 3,667^b Iren 281, tu autem secundum Cypr Lucif 9. αμετανοητον καρδιαν ABAGfgς Orig, cor impaenitens Iren Cypr Lucif θησαυριζεις ABAGffgς Orig Iren Cypr Lucif, thesaurizasti f ξαντῷ Orig 1,119

quod inexcusabilis (-cussab.) es, o homo omnis qui iudicas. in quo enim iudicas alterum (alt. iud F al), te ipsum condemnas: eadem enim agis quae (qui) iudicas. ²scimus enim quoniam (quia F) iudicium dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt. ³existimas autem hoc, o homo qui iudicas eos qui talia agunt et facis ea, quia tu effugies iudicium dei? ⁴an divitias bonitatis eius et patientiae et longanimitatis (-tes) contemnis, ignorans (-ras) quoniam benignitas dei ad paenitentiam te adducit? ⁵secundum duritiam autem (enim) (ant. dur. pr F al) tuam et inpaenitens cor (cor. imp. F al) thesaurizas tibi iram

ὁργῆς καὶ ἀποκαλύψεως δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ; ὅς ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσιν ζωὴν αἰώνιον· τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας καὶ ἀπειθοῦσι τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, ὁργὴ καὶ θυμός. Ὁλίψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ὡς ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν, Ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ Ἕλληρος· ἠδὲ καὶ τιμὴ καὶ εὐρίην παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἕλληνι.

¹¹Οὐ γὰρ ἔστιν προσωπολημψία παρὰ τῷ Θεῷ. ¹²Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, ¹⁰

1. ἀποκαλύψεως BAGsgvs Orig 1,113 119 557^c 2,119^a 3,267^d Iren Cypr Lucif, ἀνταποδωσέως A, add καὶ A Orig 2,119^a 3,267^d δίκαιοσύνης Orig 2,119^b του ABAGs Orig 1,113 557^c 2,119^a 3,267^d, om Orig 1,119 2. τα ABAGs Orig 1,113, om Orig 2,119^a. operam Lucif ἔργου ἀγαθοῦ ABAGg Orig 1,113, boni operis fu 3. καὶ alterum ABAGffgvs Orig, om f 4. ἐριθείας G, ἐρηθείας A ἀπειθοῦσι (-σιν G) BAGsgvs Orig, add μὲν As ἀδικία ABAGsgvs, κακία Orig 5. ὁργὴ καὶ θυμός ABAGsgv Orig, θυμός καὶ ὁργή s ὀλίψις A, καὶ ὀλίψις Orig in omnem fgv 6. ἰουδαίου ABAGsgvs Orig, ἰουδαίῳ Gfg τε ABAGs, om fgv Orig 7. Ἕλληρος ABAGsgvs Orig, Ἕλλην (graeco) Gfg δοξα ABAGffgvs Orig Iren 281, gloriam f δὲ om Orig honorem f καὶ εὐρίην G, om Iren παντὶ ABAGsgvs Orig Iren, post ἀγαθόν Gg 8. τε non exprimunt fgv 9. γὰρ ABAGsgvs, om ff προσωπολημψία AG, προσωποληψία s τῷ ABGz, om A όσοι ABAGsgvs Cypr 327, qui Hilar 440 γὰρ om Cypr 9. 10. ini-qui Hilar utrobique 10. καὶ prius ABAGffgvs, om fu Cypr Hilar καὶ όσοι ἐν νόμῳ (ἐν ὀνομῷ G) ACAGsgvs Cypr, qui autem per legem Hilar, qui in lege Hilar 478

in die (diem pr F) irae et reuelationis iusti iudicii dei, ⁶qui reddet (reddit al, retribuet pr F) uni cuique secundum opera eius; ⁷his quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptionem quaerentibus uitam aeternam: ⁸his autem qui [sunt L] ex contentione (-nem pr F), et qui non adquiescunt (qui diffidunt pr F) ueritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio. ⁹tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudaei (Iudaeo) primum et Graeci (Graeco): ¹⁰gloria autem et honor et pax omni operanti bonum, Iudaeo primum et Graeco (Graeco). ¹¹non est enim personarum acceptio apud (apud pr F) deum. ¹²quicumque enim sine lege peccauerunt, sine lege [et F] peribunt: et quicumque

διὰ νόμον κριθέσονται. ¹³οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ νόμον δίκαιοι παρὰ [τῷ] Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ νόμον δικαιωθήσονται ¹⁴(ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα γύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῶσιν, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσὶν νόμος, ¹⁵οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυροῦσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων) ¹⁶ἐν ἡμέρᾳ ἣ κρίνῃ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ. ¹⁷εἰ δὲ σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ καὶ ἐπαναπαύῃ νόμῳ καὶ κυνᾶσαι ἐν

3. οἱ τοιοῦτοι νόμον

1. νόμον *ABAGsgvs Hilar*, add et *Cypr* γὰρ *ABAGsgvs*, om *Cypr* 327 νόμου *ABAG*, τοῦ νόμου *ς* 2. τῷ *AGς*, om *BA* νόμου *ABAG*, τοῦ νόμου *ς* δικαιωθήσονται *ABAgvs Cypr*, add παρὰ Θεῷ *Gg* γὰρ *ABAgvs Hil* 334, δε *Gg Orig* 3,793^a, om *Orig* 2,31^f ἐθνη *ABAς Orig* 2,31^f 40^b 3,793^a, τα ἐθνη *G* 3. μὴ νόμον *ABAGς Orig* et *pr g*, *legem non fv Hil* et corr *g* naturaliter *fgv Hilar* τα του νομου *ABAGsgvs Orig*, secundum *legem Hilar* ποιῶσιν *AB Orig* 2,31^f 3,793^a, ποιοῦσιν (-σιν *G*) *AG*, ποιῇ *ς* οὗτοι *ABAς*, οἱ τοιοῦτοι *Gfgv Orig* 3,793^a, tales homines *Hilar* 4. ἐνδιδννται *A* ἔργον] *Orig* 2,40^b 3,793^a. βούλημα *idem* 1,323^c 5. συμμαρτυροῦσης (συνμ. *AG*) *ABAGς Orig* 3,793^a, testimonium reddente (-tes *f*) *ffgv*. μαρτυρουμένης *Orig* 2,40^b αὐτῶν τῆς συνειδήσεως *ABAGς Orig*, τῆς συνειδήσεως αὐτῶν *Gfg*, illis conscientia ipsorum *ff* 6. μεταξὺ ἀλλήλων *ABAGsgvs Orig* 3,235^b, invicem *f*, inter se *ff* *Orig* 3,235^b 500^d 668^b 7. ἡμεῖρα *η A*, ἡ ἡμεῖρα *B*, ἡμεῖρα οτε *AGsgvs*. ἡμεῖρα κρίσεως *Orig* 3,668^b occulta *fv*, secreta *Hilar* 123 8. μὸν *A* *BAffvs Orig* 4,7^a 98^d, om *f* δια ἰησου χριστου *AAfvs*, δια χριστου ἰησου *B*, ἐν χριστῷ ἰησοῦ *Orig* 4,97^d, add του κυριου ἡμων *Af* 8. 9. εἰ δε *ABAgv*, Ἰδε *ς* 9. νομῷ *ABA*, τῷ νόμῳ *ς*, in lege *fv*

in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. ¹³non enim auditores legis iusti (iustificati) sunt apud (apud *pr F*) deum (a. d. om *V*), sed factores legis iustificabuntur. ¹⁴cum enim gentes, quae legem non habent, naturaliter [ea *F al*] quae legis [sunt *FL al*] faciunt, eius modi legem non habentes (n. hab. leges *L*) ipsi sibi sunt lex (lex sunt), ¹⁵[et] qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente [illis om *pr F*] conscientia ipsorum (illor. *F al*) et (siue) inter se invicem cogitationum accusantium (accusant.) aut (uel *F al*) etiam defendentium (excusantium *F*), ¹⁶in die cum iudicabit (iudicavit *L et pr F*, -uerit *al*) deus occulta (oculta) hominum secundum euangelium meum per Iesum Christum. ¹⁷si autem tu Iudaeus cognominaris et requiescis in lege et gloriaris in deo

Θεῷ¹⁸ καὶ γινώσκεις τὸ θῆλημα καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου, ¹⁹πέποιθάς τε σιαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, ὡς τῶν ἐν σκότει, ²⁰παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ, ²¹ὃ οὖν διδάσκων ἕτερον σιαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων ⁵μὴ κλέπτειν κλέπτεις; ²²ὃ λέγων μὴ μοιχεύειν μοιχεύεις; ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἰδῶλα ἱεροσυλεῖς; ²³ὃς ἐν νόμῳ καυχῶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις; ²⁴Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δι' ἐμῶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καθὼς γέγραπται. ²⁵περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσσης· ἐὰν δὲ παραβύτης ¹⁰νόμου ᾗς, ἡ περιτομὴ σου ἀκροβυστία γέγονεν. ²⁶ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσῃ, οὐχ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθῇσεται ²⁷καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία τὸν νόμον τελοῦσα σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς

1. 2. *utiliora instructus per legem fu* 2. *πεποιθας τε ΑΒΔς*, confidēs f, confidis ff 3. *πιδευτην Α* διδασκαλον νηπιων ΒΔφς, om Α 5. *διδασκων ετερον ΑΒΔς*, alium docēs fu 5. 6. ὁ κηρύσσων . . . κλέπτεις Orig 3,303^b 7. *ιεροσυλεις pr Α* 7. 8. Orig 1,749^c 784^c 3,154^b 8. 9. Orig 4,451^a 10. *μὲν γὰρ*] quidem fu πράσσης ΑΒς, φυλάσσης Α, observes fu 12. *τα δικαιωματα Α ΒΔφς et pr g*, δικαιωματα (-ωνα pr) G, iustitiam corr g ουχ Β, ουχι ΔΓς 13. *εις περιτομην ΑΒΔΓς* Orig 3,495^a, in circumcissione f η εκ φύσεως ακροβυστια ΑΒΔφς, om Gg

¹⁸et nosti uoluntatem [eius L al, dei V, om pr F] et probas utiliora, instructus per legem, ¹⁹confidis (-dens pr F al) te ipsum ducem esse caecorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, ²⁰eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiae et ueritatis in lege, ²¹qui (quid) ergo alium docēs (al. docis pr F, docis alium al), te ipsum non docēs (docis F al)? qui praedicas non furandum, furaris? ²²qui dicis non moechandum (moecand. F), moecharis? qui abominaris (execraris pr F al) idola, sacrilegium facis? ²³qui in lege gloriaris, per praeuaticationem legis deum inhonoras? ²⁴nomen enim dei per uos blasphematur inter gentes (in gentibus F al), sicut scriptum est. ²⁵circumcisio quidem prodest (prode est F), si legem obserues (obseruis corr F, custodias al): si autem praeuaticator legis sis (sis legis F al), circumcisio tua praeputium facta est. ²⁶si igitur praeputium iustitias legis custodiat, nonne praeputium illius in circumcissione (-nem LV) reputabitur ²⁷et iudicabit (-uit pr F al) naturalis praeputatio (quod ex natura est praeputium L al) legem consummans (consumans pr F) te qui per litteram et circumcisionem

παραβάτην νόμου; ²⁸οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομή, ²⁹ἀλλὰ ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομή καρδίας ἐν πνεύματι οὐ γράμματα, οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ.

- 5 ¹Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου, ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; ²πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. ³τί γὰρ εἰ ἡπίστισάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ καταργήσῃ; ⁴μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ Θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται Ὅπως
10 ἂν δικαιοθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. ⁵εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν Θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησιν, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ Θεὸς ὁ ἐπιγέγων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω.

2. ἀλλ' ὁ 10. νικήσεις

1. non enim qui in carne (occulto cod) Iudaeus sed qui in spiritu Hilar 231 2. ἐν τῷ φανερῷ ABAGffgvs Orig 1,182 3,203^d, manifesta f αὐτὰ BG, ἀλλ ΑΔς Orig 1,182 τῷ ABAGς Orig 1,182, om Orig 1,710^c 4,1^a 3. ἐν ΑΒΔς Orig 1,182, ὅς (qui) Gfg 4. Θεοῦ ABGς, add ἐστὶν Afv 5. amplius est (om g) iudaeo fg τις η ΑΒΔς, τις G ὠφέλεια G 6. μὲν BAG, μὲν γὰρ Ας, quidem fgv ἐπιστεύθησαν ABAGς Orig 3,447^e 778^a, add αὐτοῖς corr G, credita sunt illis (illi f) fffgv 7. ἡπιστήσαν τινες BA Gg, ἡπιστήσαν τινες A, quidam illorum non crediderunt fv, exciderunt a fide quidam illorum (eorum) Cypr 83 120 123 202 8. γινέσθω ΑΒΔς, ἐστὼ G, sit g, est fgv Cypr δε ΑΒΔς, γὰρ Gfgv Cypr 9. καθὼς ΑΔGς, καθ' ὅτι B 10. νικήσης BGfgς Orig 3,223^c, νικήσεις ΑΔ 11. σε] σοι G δέ] autem vel enim g Θεοῦ δικαιοσύνην ΑΒΔς, δικαιοσύνην Θεοῦ Ggv

praeuicator legis es? ²⁸non enim qui in manifesto, Iudaeus est, neque [in palam V] quae (qui pr F al) in manifesto in carne (carnem), circumcisio, ²⁹sed qui in abscondito (absconso F al), Iudaeus [est F al], et circumcisio cordis in spiritu, non littera (cordis qui non littera sed spiritu F), cuius laus non ex hominibus sed ex deo est. (7) ¹Quid ergo amplius [est L al] Iudaeo (Iudaeis pr F) [est F], aut quae utilitas circumcisionis? ²multum per omnem (omne) modum. primum quidem quia credita sunt illis eloquia dei. ³quid enim si quidam illorum non crediderunt? nunquid incredulitas illorum (eorum F al) fidem dei euacuabit (-auit)? ⁴absit: est autem (enim) deus uerax, omnis autem homo mendax, sicut scriptum est Vt iustificeris in sermonibus tuis et uincas cum (dum) iudicaris. (8) ⁵Si autem iniquitas nostra iustitiam dei commendat, quid (quod) dicemus? numquid (nunquid) iniquus deus, qui infert iram? secundum hominem

ἢ μὴ γένοιτο· ἐπεὶ πῶς κρίνει ὁ θεὸς τὸν κόσμον; ἢ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσεισεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι καὶ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι; ⁸καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα καὶ καθὼς φασὶν τινες ἡμῶς λέγειν ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ; ὣν τὸ κρῖμα ἔνδικόν ἐστιν. ⁵

⁹Τί οὖν; προιχοίμεθα; οὐ πάντως. προητιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι, ¹⁰καθὼς γέγραπται ὅτι οὐκ ἔστιν δίκαιος οὐδὲ εἷς, ¹¹οὐκ ἔστιν συνίων, οὐκ ἔστιν [ὁ] ἐκζητῶν τὸν θεόν· ¹²πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρεώθησαν· οὐκ ἔστιν ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἔως ἐνός. ¹³τάφος ἀνεργ-
μένος ὁ λάρυνξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδόλοισαν. ἰδὲ ἄσπιδων ὑπὸ τῷ χεῖλι αὐτῶν. ¹⁴ὣν τὸ στόμα [αὐτῶν] ἀρεῶς καὶ

9. ἠχρεώθησαν·

1. τον ΑΒΔΓγυς, hunc fυ γαρ ΒΑΓfgγυς, δε Α 3. καγω ΑΒ ΔΓγυς, ego f 4. και ΑΔΓfgγυς, om Β φασιν G, aiunt ffυ, dicunt fγυ τινες ημιας ΑΒΔΓγυς, nos quidam fγ οτι ΑΒΔfς, om Gγυ 5. ινα ΑΒΔΓfgγυς, dum Cyr 317 iudicium Iren 103, damnatio fγυ, condemnatio Cyr 6. τί οὖν] igitur ff προιχο-
μεθα (-χωμεθα Α) ου παντως ΑΒffυς, προκατιχομεν (tenemus) περισσαν ΑΔfγ προητιασάμεθα ΑΒς, ητιασάμεθα ΔΓfγ
γαρ ΑΒΓfgγυς, om Α 7. τε και ΒΔΓς, et fγυ, τε πρωτον και Α παντας ΑΒΔς, απαντας G υφ ΑΔΓς, υπο Β 8. ουδε εις ΑΒΓς, neque unus g, ουδεις Α, quisquam fγυ συνιων ΑΒΓ, ο συνιων Δς 8. 9. ουκ εστιν (εστι Β) ΑΒΔΓfgγυς, aut Iren 90
9. ο ΑΔ, om ΒΓ εκζητων ΑΔΓfς Iren, ζητων Βγ ηχρεω-
θησαν ΒΔς, ηχρεωθησαν ΑΓ 10. ποιων ΑΒΓγς, ο ποιων Δfγυ χρηστοτητα ΑΒΔΓς, bonum fγυ ουκ εστιν ΑΔΓfgγυς, om Β
11. λαρυνξ G, λαρυνξ Α 12. ων το στομα ΑΔΓfgγυς, add αυτων Β, et os eorum Cyr 258

dico. ⁶absit: alioquin quomodo iudicabit (-uit *pr F al*) deus [hunc *om L al*] mundum? ⁷si enim ueritas dei in meo mendacio abundauit (-bit) in gloriam ipsius, quid adhuc (athuc *L*) et ego tamquam peccator iudicor? ⁸et non, sicut blasphemamur, et [non] sicut aiunt (dicunt *pr F*) nos quidam dicere, faciamus mala, ut neniant bona. quorum damnatio iusta est. (9) ⁹Quid ergo (igitur *V al*)? praecellimus eos? nequaquam. causati enim sumus Iudaeos et Graecos (Grec.) omnes sub peccato esse, ¹⁰sicut scriptum est quia non est iustus quisquam, ¹¹non est intellegens, non est requirens deum: ¹²omnes declinauerant, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. ¹³sepulchrum (sepulcrum) patens est guttur (guttur) eorum, linguis suis dolose agebant. uenenum aspidum (aspidum *pr F*) sub labiis eorum. ¹⁴quorum os maledictione et amaritu-

πικρίας γέμει. ¹⁵ὅξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα, ¹⁶σύντριμμα καὶ
 ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, ¹⁷καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν.
¹⁸οὐκ ἔστιν φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. ¹⁹οὐδαμὲν
 δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα
⁵φραγῇ καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ Θεῷ. ²⁰διότι ἐξ ἔρ-
 γων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ
 νόμον ἐπίγνωσις ἁμαρτίας. ²¹νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη Θεοῦ
 πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν,
²²δικαιοσύνη δὲ Θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς πάντας τοὺς
¹⁰πιστεύοντας. οὐ γὰρ ἔστιν διαστολή· ²³πάντες γὰρ ἥμαρτον καὶ
 ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ²⁴δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ
 χάριτι διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ²⁵ὃν προέτιτο

1. οι ποδες αυτων ABAGfgvz, post αἷμα Cypr ad effundendum
 fgv Cypr 2. και ABAGfgvz, qui Cypr ουκ ABAGfgvz, nec
 Cypr 4. λεγει ABAGgz, λαλει fv Orig 4,284^a λαλει ABfvs
 et add αὐτό Orig, λεγει AGg 5. 6. ἐξ ἔργων νομου ου δικαιω-
 θησεται ABvz, ου δικ. ἐξ ἐργ. νομου AGfgv 6. γαρ ABAGfvs,
 om g 7. ἐπίγνωσις ABAGfvs, ἐπίγνωσεως Gg 8. πεφανερω-
 ται ABAGfvs Iren 275 (Orig 2,609^d), δια πίστεως ιησου χριστου εις
 παντας και επι παντας (επι π. om g) πεφανερωται Gg 9. ἐκ πί-
 στεως Orig, 2,609^d ιησου χριστου CAGfgvz Orig, χριστου B, εν
 χριστω ιησου A εις ABCv Orig, εις παντας και επι AGfgvz
 10. 11. πάντες... Θεοῦ Orig 4,357^a Iren 264 Cypr 296; 11. δι-
 καιουμνοι (-μαινοι G, iustificati) δωρεαν (-ραιαν G) ABCAGfgvz,
 iustificantur autem dono Cypr 11. 12. τη αυτου χαριτι ABCA
 Gz, per ipsius gratiam fg, ipsius et gratia Cypr 12. εν χριστου C

dine plenum (placuum V) est. ¹⁵veloces pedes eorum ad effunden-
 dum sanguinem, ¹⁶contritio et infelicitas in viis eorum, ¹⁷et viam pa-
 cis non cognoverunt. ¹⁸non est timor dei ante oculos eorum. ¹⁹scimus
 autem quoniam quaecumque lex loquitur, his qui in lege sunt loqui-
 tur, ut omne (omnem pr F) os obstruatur et subditus fiat omnis
 mundus deo. ²⁰quia ex operibus legis non iustificabitur (q. n. iust. ex
 op. leg. F al) omnis caro coram illo (ipso pr F al): per legem enim
 cognitio peccati. ²¹nunc autem sine lege iustitia dei manifestata (ma-
 nifesta) est, testificata (iustif. L) a lege et prophetis (per (a V) le-
 gem et prophetas F); ²²iustitia autem dei per fidem Iesu Christi, [in
 omnes et om L al] super omnes qui credunt [in eum om al]. non
 enim est distinctio: ²³omnes enim peccaverunt et egent gloria (glo-
 riam L al et pr F) dei, ²⁴iustificati gratis (gratia) per ipsius gratiam
 (gr. ips. L al), per redemptionem quae est in Christo Iesu, ²⁵quem

ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων ²⁶ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς τὴν ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον καὶ δικαιῶντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ. 5

²⁷Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως. ²⁸λογιζόμεθα γὰρ δικαιοῦσθαι πίστει ἀνθρώπων χωρὶς ἔργων νόμου. ²⁹ἢ Ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον, οὐχί καὶ ἔθνων; καὶ καὶ ἔθνων, ³⁰εἰ περ εἰς ὁ θεὸς ὅς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως. 10

1. ἱλαστηριον (-ριον G) ABCAGς Orig 3,540^a 4,24^c 39^c, propitiatorem fgv, propitiationem ff, placationem Hil 146, ἱλασμὸν Orig 3,204^b δια (add της Bς) πίστεως BCAGffgς Orig 3,540^a 4,24^c 39^c Hilar, fide f, om A αὐτον (εὐντον B) αἵματι ABCAGgς Orig 3,540^a Hilar, αἵματι αὐτοῦ fv Orig 4,24^c 1. 2. εἰς... αὐτοῦ om Orig 4,24^c 1. εἰς BCAGς, εἰς τὴν A, in fv, ad gv 2-4. διὰ τὴν... δικαιοσύνης αὐτοῦ om Gg 2. παρεσιν ABCAς Orig 4,24^c, propositum f 3. πρὸς τὴν ACA, πρὸς Bς, ad fv 4. in hoc tempore fgv καὶ ABCAfvς, om Ggv δικαιοῦν A 5. ιησὺν ABvς, ιησὸν A, christi iesu f, om Gffg 6. καυχῆσις ABCAGffgvς, iustificatio f, add σου Gfgv 7. οὐχι ABCς, ουκ A, ου G δια ABCGfgvς, om A γὰρ AAGfgv, οὖν BCς 7. 8. δικαιονοῦσθαι πίστει ἀνθρώπων ABCA, iustificari per fidem hominum f, πίστει δικαιοῦσθαι ἀνθρώπων ς, δικαιονοῦσθαι ἀνθρώπων δια πίστεως Ggv 8. η] μὴ pr A, ad f 9. μόνον ACGfgvς Hilar 1157, μόνος A, μόνων B ουχι (ουχε G) ABCAGfgv Hilar, οὐχί δὲ ς εἰ περ εἰς ABC Orig 4,228^a, si quidem unus g, επειπερ εἰς AGς, quoniam quidem unus fgv Iren 186 259, unus enim Hilar 210 1157 ὁ om Orig 10. δικαιώσει ABCAGgς Orig, iustificavit fgv Iren 259 Hil 1157, iustificat ffgv Iren 186 Hil 210

proposuit deus propitiationem (-torem F al) per fidem (prop. fidei F) in sanguine (sanguinem pr F) ipsius, ad (in F) ostensionem iustitiae suae, propter remissionem (redemptionem) praecedentium delictorum ²⁶in sustentatione (-nem) dei, ad ostensionem iustitiae eius in hoc tempore, ut sit ipse iustus et (om F al) iustificans eum qui ex fide est (est ex f.) Iesu [Christi V]. (10) ²⁷Vbi est ergo gloriatio tua? exclusa est. per quam (quem) legem? factorum? non, sed per legem fidei: ²⁸arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis. ²⁹an Iudaeorum deus tantum? nonne et gentium? immo et gentium, ³⁰quoniam quidem unus deus qui iustificavit (-cat F al) circumcisionem ex fide et praeputium per fidem. ³¹legem ergo destrui-

ἰνόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο, ἀλλὰ νόμον ἰστάνομεν.

¹Τί οὖν ἐροῦμεν εὐρηκέναι Ἀβραάμ τὸν προπάτορα ἡμῶν κατὰ σάρκα; ²εἰ γὰρ Ἀβραάμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ ³πρὸς θεόν. ³τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; Ἐπίστευσεν δὲ Ἀβραάμ τῷ θεῷ, καὶ ἰλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. ⁴τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ ὀφείλημα. ⁵τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιούντα τὸν ἡμεῖς, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. ⁶καθάπερ καὶ Δαυεὶδ λέγει τὸν ¹⁰μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων, ⁷Μακάριοι ὧν ἀφείθησαν αἱ ἀνομίαι καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. ⁸μακάριος ἀνὴρ ᾧ οὐ μὴ λογίσσεται κύριος ἁμαρτίαν. ⁹ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομήν, ἥ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γὰρ [ὅτι] ἰλογίσθη τῷ Ἀβραάμ ἡ πίστις εἰς

12. οὗ οὐ μὴ

1. νόμον οὖν καταργοῦμεν ABCAGfgvz, οὐ γὰρ καταργοῦμεν νόμον Orig μὴ γένοιτο om Orig 2. ἰστανόμεν ABC Orig, στανομεν G, περ ἰστανόμεν A, ἰστώμεν z, statuimus fgv 3. εὐρηκέναι ACAGfgv, post ημῶν Bz προπατορα ABC, πατερα AGfgvz 5. πρὸς ABAG, πρὸς τὸν z δε ABCz, om AGfgv Cyp 105 6. ad iustitiam fgv Iren 236 Cyp 7. μισθὸς... ὀφείλημα bis B ὀφείλημα ABCAG, τὸ ὀφ. z 8. ἐπὶ] in fgv 9. εἰς ABCAGz Orig 2609^e, ad fgv καθάπερ καὶ ABCz, καθὼς καὶ ὁ AG 10. λογίζεται G, reputat g, accepto fert fgv 11. ἀνομίαι G 12. ὦ ACAfgvz, ὦ BG imputabit (-vit fv) fgv 13. ἐπὶ τὴν περιτομήν ABCAGz, in circumcisione (vel -nem g) fgv, add μόνον Af 13. 14. ἐπὶ (εἰς C) τὴν ἀκροβυστίαν ABCAGz, in praeputio (vel -tium g) fgv 14. οὐ ACfgvz, om BA

mus (distr.) (d. e.) per fidem? absit, sed legem statuimus. ¹quid ergo dicemus (dicimus) inuenisse Abraham patrem nostrum secundum carnem? ²si enim Abraham ex operibus [legis F al] iustificatus est, habet gloriam, sed non apud (apud pr F) deum. ³quid enim scriptura dicit? Credidit Abraham deo, et reputatum est illi (ei F) ad iustitiam. ⁴ei autem qui operatur, merces non imputatur (inp.) secundum gratiam, sed secundum debitum: ⁵ei uero (autem L) qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam [secundum propositum gratiae dei om L]. ⁶sicut et David dicit beatitudinem hominis cui deus accepto fert iustitiam sine operibus, ⁷Beati quorum remissae (remisae) sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata: ⁸beatus uir cui non imputauit (imputabit L) dominus peccatum [nec est in ore eius dolus al]. ⁹beatitudo ergo (om L) haec in circumcisione [manet om L], an etiam in praeputio? dicimus enim quia reputata est Abrahae fides ad iustitiam:

δικαιοσύνην· ¹⁰πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστία; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστία. ¹¹καὶ σημεῖον ἔλαβεν περιτομῆς, σφραγίδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστία, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων διὰ ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην, ¹²καὶ 5 πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσιν τοῖς ἔχουσιν τῆς ἐν ἀκροβυστία πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ. ¹³οὐ γὰρ διὰ νόμον ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραάμ ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. ¹⁴εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κενώσται ¹⁰ ἡ πίστις καὶ κατήρηται ἡ ἐπαγγελία· ¹⁵οὐ γὰρ νόμος ὁργὴν κατεργάζεται. οὐ δὲ οὐκ ἔστιν νόμος, οὐδὲ παράβασις. ¹⁶διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ

4. 5. δι' ἀκροβυστίας, 5. αὐτοῖς εἰς δικαιοσύνην,

1. οντι ABCΔfvs, om Ggv 3. περιτομῆς BAGfgvs et corr C, περιτομῆν A et pr C τῆς (om A) δικαιοσύνης ABCΔfgvs, δια (ex) τῆς δικ. Gg 4. ut sit pater fv, in consistendo eum patrem g δια AG, δι BCΔς 5. καὶ αὐτοῖς CAGfgς, αὐτοῖς AB τὴν (om A) δικαιοσύνην BCΔGfς, εἰς δικαιοσύνην Agv 7. στοιχοῦσιν G ἔχουσιν ABCGgς, add τῆς πίστεως Δf ἐν ABCAG, ἐν τῇ 5 ἀκροβυστίας pr C 9. κόσμον ABCΔG, τοῦ κόσμου 5 9. 10. ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης G 10. καὶ κενώσται G, et evacuata est g 11. καὶ ABCΔGgς, om fv 12. πῶς G δε ABC, γὰρ ΔGfgvs παραβασεις AG 13. πίστεως ABCGffgvs, add ἰησοῦ Δf ἵνα (add ἡ A) κατὰ χάριν εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν (-λίαν AG) ABCΔGgvs, ut secundum gratiam firma sit promissio fv

¹⁰quomodo ergo reputata est? in circumcisione [cum esset pr F], an [etiam L] in praeputio? non in circumcisione, sed in praeputio. ¹¹et signum accepit circumcisionis, signaculum [accepit] iustitiae fidei quae est in praeputio, ut sit pater omnium credentium per praeputium, ut reputetur et illis (rep. illi) ad iustitiam; ¹²et (ut F) sit pater circumcisionis, non his tantum qui sunt ex circumcisione, sed (set) et his qui sectantur uestigia [eius F al] quae est in praeputio fidei patris nostri Abrahæ (n. A. om L). ¹³non enim per legem promissio (promisio) Abrahæ aut semini eius, ut heres (heris F) esset mundi, sed per iustitiam fidei. ¹⁴si enim qui ex lege [sunt F] heredes [sunt om F al], exinanita est fides, abolita (aboleta pr F) est promissio (-misio): ¹⁵lex enim iram operatur. ubi enim non est lex (om al), nec praevaricatio. ¹⁶ideo ex fide, ut secundum gratiam [ut L] firma sit promissio (-misio) omni semini, non ei qui ex lege est

τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὅς ἐστιν πατὴρ πάντων ἡμῶν ¹⁷(καθὼς γέγραπται ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε) κατέναντι οὗ ἐπίστευσεν Θεοῦ, τοῦ ζωοποιούντος τοὺς νεκροὺς καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα· ¹⁸ὅς παρ' ἐλπίδα ἐφ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν κατὰ τὸ ἐρημένον Οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου, ¹⁹καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει κατενόησεν τὸ ἑαυτοῦ σῶμα [ἥδη] νεκρωμένον, ἑκατονταετῆς που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας, ²⁰εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ οὐ διεκρίθη ²¹τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ Θεῷ ²²καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ ἐπ' ἀγγελία δυνατός ἐστιν καὶ ποιῆσαι. ²³διὸ [καὶ] ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. ²⁴οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν

1. μόνον ABCAvz, om Gsf καὶ ABCAvz, om Gfgv 2. ἐστι Cz 3. ante eum cui fg ἐπίστευσεν ABCz, ἐπίστευσαν A, ἐπίστευσας Gsf Θεοῦ ABCAz, deum f, Θεῷ Gg 4. τὰ μὴ ὄντα ὁ Θεὸς ὡς ὄντα ἐκάλεσεν Orig 4,65^c 5. ἐφ (ἐπ ABz) ἐλπίδι A BCAGz, in spe gv, in spem fv 7. σου ABCAfz, add ὡς αὐ αὐτε-
 ρεις του ουρανου καὶ το αμμον της θαλασσης Gg ἀσθενήσας A BCAGgz, est infirmatus f τῇ πίστει ABCffz, ἐν τῇ πίστει AGf, in fidem g κατενόησεν ABC, οὐ κατέν. AGfgz corpus suum fv 8. ἥδη ACz, om BGsf ἑκατονταετῆς z 8. 9. τὴν νεκρωσιν της μητρας ABCAGz, emortuam vulvam fgv 9. εἰς δὲ (om Gg) τὴν ἐπαγγελίαν ABCAGgz, in repromissione autem etiam f 10. ἀλλ ACAGz, ἀλλὰ B ἐνδυναμώθη G dans fgv καὶ A BCz, om AGfgv 11. plenissime sciens fg ο ABCAGgz, quaecumque fv ἐπιγγέλλεται G 12. καὶ ACvz, que fv, om BAGg δι' αὐτον μόνον ABCz, μόνον δι' αὐτον AGfgv

solum, sed [ut L] ei qui ex fide est Abrahæ, qui est pater omnium nostrum, ¹⁷sicut scriptum est quia patrem multarum gentium posuisti, ante deum, cui credidit (sic L, credidisti ceteri), qui uiuificat mortuos et uocat [ea F al] quæ non sunt tanquam ea quæ sunt; ¹⁸qui contra spem in spem (spe) credidit, ut fieret pater multarum gentium, secundum quod dictum est [ei om L], Sic erit semen tuum [sicut arena (har.) maris F al, sicut stellæ cæli al, om L], ¹⁹et non [est] infirmatus [est F al] [in pr F al] fide [nec om LV, non al] considerauit (-bit F) corpus suum emortuum, cum [iam om L al] fere centum annorum esset (esset annorum), et (om al) emortuam uulvam (bulbam pr F) Sarrae, ²⁰in repromissione (-promisi, -nem pr F al) etiam dei non haesitauit (hes.) diffidentia (differentia pr F), sed confortatus est fide, dans gloriam deo, ²¹plenissime (plæn. V) sciens (credens F) quia quaecumque promisit [deus] potens est et facere. ²²ideo et (ideoque F) reputatum est illi ad iustitiam. ²³non est autem

μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ²⁴ἀλλὰ καὶ δι' ἡμῶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ²⁵ὅς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἡγέρθη διὰ τὴν δικαιοσύνην ἡμῶν.

¹Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εὐφρόνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν ⁵ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ²οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν [τῇ πίστει] εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἐστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. ³οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ⁴ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα· ⁵ἡ δὲ ἐλπίς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. ⁶ἔτι γὰρ

5. ἔχομεν

1. αὐτῷ ABCΔGgvs, add ad iustitiam fvs 2. ἐπὶ τὸν] in eum qui fgv εγείραντα BCΔGfgvs, εγείραντα A 3. resurrexit fgv

5. εχομεν BGς, εχομεν ACΔfgv 7. εσχηκαμεν ABCAGgς, habemus fgv τη (εν τη A) πιστει ACvs, per fidem f, om BΔGg

χαριν BCΔGfgvs, χαραν A 8. καυχωμεθα ACΔGfgvs Cypr 267 306, καυχωμενοι B επ ABCς, επ ΔG, in fgv Cypr 8. δε AB

CGfgvs Orig, 2,624^c Cypr, δε τουτο Δ, γαρ Orig 1,301^c 9. καυχωμεθα ABΔGfgvs Cypr, καυχωμενοι C Orig ἡ θλίψις] Orig 1,

301^c 2,810^c 4,29^b Cypr 267 306 Hilar 502 506, ἡ γὰρ θλίψις Orig 2,759^c

10. tentatio probationem affert Hilar 180 11. ἐλπις A BCΔGfgvs Orig 1,301^c 2,759^c 810^c 4,29^b Cypr Hilar 506, ἐπὶ Θεὸν

ἐλπις Orig 3,312^b οτι ABCΔGfgvs Cypr, μόνον Orig 1,301^c

ἐκκεχύσθω Orig 12. δια ABCΔGς, διὰ τοῦ Orig ετι γαρ A

CAς, εἰ γὰρ v, εις (ut) τι γαρ Gfgv Iren 207, ειγε B

scriptum tantum propter ipsum, quia reputatum est illi [ad iustitiam], ²⁴sed et propter nos, quibus reputabitur, creditibus in eum qui suscitavit Iesum [Christum L] dominum nostrum (om V) a (ex F al) mortuis, ²⁵qui traditus est propter delicta nostra et resurrexit propter iustificationem nostram. (11) ¹Iustificati igitur ex fide pacem habeamus ad deum per dominum nostrum Iesum Christum, ²per quem et accessum habemus fide (sic L, in fide F al, per fidem al) in (per F al) gratiam istam, in qua stamus (istamus F), et gloriamur in spe gloriae filiorum dei. ³non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus [nostris], scientes quod tribulatio patientiam operatur, ⁴patientia autem probationem, probatio uero spem: ⁵spes autem (uero) non confundit, quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. (12) ⁶Vt quid (Si pr F) enim

χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν ἔτι κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἁσιβῶν ἀπέ-
θανεν· ἡμῶς γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται (ὑπὲρ γὰρ τοῦ
ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν)· ⁸συνίστησιν δὲ τὴν ἐαν-
τοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν χρι-
στὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν. ⁹πολλῶ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν
ἐν τῷ ἁματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς· ¹⁰εἰ
γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ
νίου αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ἡμέρᾳ
αὐτοῦ, ¹¹οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ
¹⁰κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.
¹²Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κό-

1. ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν ἐτι (αἰτεi G, om C) ABCAGgς, cum ad-
huc infirmi essemus (ess. inf. Iren) sv Iren 2-3. μόλις...ἀπο-
θανεῖν om Iren 2. μόλις τις ὑπὲρ δικαίου Orig 1,521^c ἀπο-
θανεῖται (-νεῖται C) ABCAGς Orig, moritur f, moriatur g 3. καὶ
ABCAGς Orig, om fgv συνίστησι C δὲ om Orig 1,521^c
4. εἰς ἡμᾶς ὁ θεός AGς Orig, ὁ θεός εἰς ἡμᾶς (in nobis) AGfgv
Iren, εἰς ἡμᾶς Bv ἐτι ABCAGς Orig Iren, ἐι αἰτεi Gf Cyp 71
Hilar 35 115 ἁμαρτωλῶν ὄντων] Orig 1,521^c, ὄντων τῶν ἁμαρ-
τωλῶν idem 3,215^a ἡμῶν ABCAGfgς Orig Cyp Hilar, add se-
cundum tempus Iren 5. οὖν ABCς, om AGfgv Iren Cyp Hilar
δικαιωθέντες νῦν ABCAGfgς Iren Hilar, nunc iustificati Cyp 6.
in sanguine fgv Iren Cyp Hilar 115, per sanguinem Hilar 35
δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς ABCAGfgς Iren Cyp Hilar 115, ab ira
per illum Hilar 35 7. ἐχθροὶ (ἐχθροὶ G) ὄντες ABCAGfgς,
cum essemus inimici Iren 207 7. 8. Hilar 909 7-9. διὰ τοῦ
θανάτου... ἐν τῷ θεῷ om A 9. δὲ BCffς, add τοῦτο AGfgv
καυχώμενοι BCΔς, καυχώμεν (gloriamur) Gfgv 10. χριστοῦ AC
AGfgς, om B 11. ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον ABCς Orig 4,360^d
364^b, εἰς τὸν (hunc) κόσμον ἡ ἁμαρτία AGfgv

Christus, cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impiis
mortuus est? ⁷uix enim pro iusto quis moritur (-iatur V): nam pro bono
forsitan quis [et V] audeat mori. ⁸commendat (conn. F) autem suam
caritatem deus (om al) in nobis, quoniam, cum (om al) adhuc pec-
catores essemus, Christus (om al) pro nobis mortuus est. ⁹multo igitur
magis (m. ig. L, igitur om pr F al) iustificati nunc in sanguine
ipsius salvi erimus ab ira per ipsum. ¹⁰si enim, cum inimici essemus,
reconciliati sumus deo per mortem filii (fili pr F) eius, multo ma-
gis reconciliati salvi erimus in uita (uitam) ipsius. ¹¹non solum au-
tem [hoc pr F], sed et gloriamur in deo per dominum nostrum Ie-
sum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus (accip.).
¹²propterea sicut per unum hominem in hunc mundum peccatum in-

σμον εἰσῆλθιν, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθιν ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον. ¹³ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ, ἁμαρτία δὲ οὐκ ἔλλογεται μὴ ὄντος νόμου, ¹⁴ἀλλ' ἐβασίλευσιν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι ⁵ τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ, ὅς ἐστιν τύπος τοῦ μέλλοντος, ¹⁵ἀλλ' οὐχ ὥς τὸ παράπτωμα οὕτως καὶ τὸ χάρισμα· εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῶ μᾶλλον ἢ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσεν. ¹⁶καὶ οὐχ ὥς δι' ἐνὸς ἁμαρτήσαντος τὸ ¹⁰ δώρημα· τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἐνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα

3. ἔλλογατο

1. ο ABCAς Orig, om G 2. ο θανατος ABCς Orig, om AGfgv in quo fgv 3. αμαρτια prius ABAGς, ἡ ἁμ. Orig 4,360^d, αμαρτιαν C ἢν ABAGς Orig, om Cf ἐν ABCAGς Orig, in hoc fu δε ABAGςfgv, γαρ Cff Orig 4,67^c 360^d ἔλλογεται BCAlς Orig, ἐλλογιται G, ἔλλογατο Agv 4. μὴ ὄντος νόμου ABCAGς Orig, cum lex non est f ἀλλ ACAGς Orig 4,360^d, ἀλλὰ B ἐβασίλευσεν ο θανατος ABCAGςfgv Orig 4,360^c 364^b, mors regnavit Hilar 49 (Iren 211) 5. μωσείως BAGςfgs Iren Hil, μωσείως A Orig 4,360^c καὶ ABCAGςfgv Orig Iren, om f μῆ] Orig 4, 360^c, om 4,364^b ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι ACAGς Orig, ἐν τῷ ομ. Bfgvς, in similitudinem v Iren. κατεδικάσθησαν ἐν τῷ ὁμ. Orig 1,534^c 7. οὕτως ABCG, οὕτω ς καὶ ACAGςfgv Orig 4,364^c, om B 8. πολλῶ BCAGςfgv Orig 4,364^c, add οὐν A 9. ἐν ABCAςfgv Orig, om G ἐνὸς A 10. πολλοὺς ABCAGς Orig, plures fgv αμαρτησαντος ABCς, αμαρτηματος AGfg, add ita fgv 11. το μὲν γαρ ABCAς, το μὲν G, nam fgv κρημὸς G δὲ om Orig 4,364^d

trauit, et per peccatum mors, et (om al) ita in omnes homines mors (om F al) pertransiit, in quo omnes peccauerunt. ¹³usque ad legem enim peccatum erat in [hoc al, hunc pr F] mundo (mundum F): peccatum autem non imputatur (sic L, imputabatur (input.) ceteri), cum lex non est (esset pr F al). (13) ¹⁴Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos qui non peccauerunt in similitudinem (-ne) praevaricationis Adae, qui est forma futuri. (14) ¹⁵Sed non sicut delictum, ita et donum: si enim unius delicto multi (om al) mortui sunt, multo magis gratia dei et donum in gratia (gratiam L) unius hominis Iesu Christi in (et) plures abundavit. ¹⁶et non sicut per unum (unius F) peccantem (delictum pr F), ita et donum: nam iudicium quidem (om LV al) ex uno in condemnationem, gratia autem

ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. ¹⁷εἰ γὰρ τῇ τοῦ ἐνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν διὰ τοῦ ἐνός, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ [τῆς δωρεᾶς] τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύουσιν διὰ τοῦ ἐνός Ἰησοῦ χριστοῦ.
⁵ ¹⁸ἄρα οὕτως ὡς δι' ἐνός παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατὰκριμα, οὕτως καὶ δι' ἐνός δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς. ¹⁹ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνός ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτως καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἐνός δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί. ²⁰νόμος δὲ ¹⁰παρεισήλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις, ²¹ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ

1. εἰ γὰρ ἐν ἐνὶ

1. ἐγένετο εἰς Orig δικαίωμα ABCGffgvs Orig, add ζωῆς Afv
 εν AGg Orig 4,360^c 361^b, εν τω A, τω BCfz ενι AAGg, ενος
 Orig, του ενος BCfz 3. οἱ τὴν] hi qui Iren 207, quia g της
 δωρεας της δικαιοσυνης AAGfz, της δικαιοσυνης B Orig 4,361^{ab}
 Iren, της δωρεας C Orig 4,364^d 4. λαμβοντες G, λαβόντες Orig
 4,364^d, accipiunt Iren εν ζωῇ ABCAGfz Orig 4,361^{ab} 364^d,
 in vitam v Iren βασιλευσονται C, βασιλεύουσι Orig 4,361^a
 ιησου χριστου ACAGfz Orig 4,361^a 364^b Iren, χριστου ιησου B
 Orig 4,361^b 5. παραπτωματος ABCAfz, το παραπτωμα G
 6. οὕτως ABCG, οὕτω z δικαιοματος (iustitiam) ABCfz, το
 δικαίωμα AG 8. κατεσταθησαν C οὕτως ACG, οὕτω z
 9. υπακοῆς του ενος ABCff et add ανθρωπου A, του ενος ανθρω-
 που υπακοῆς Gfz κατασταθησονται ABCAGfz, constituuntur gv
 10. δὲ om Iren 222 11. ινα ABCAGgvs et corr f, et pr f

ex multis delictis in iustificationem [uitae pr F al]. ¹⁷si enim [in] unius delicto mors regnavit per unum, multo magis [quia pr F] abundantiam (habund.) gratiae et (om F) donationis et iustitiae accipientes in uita (uitam L al) regnabunt (-bimus V al, -uimus pr F) per unum (om F) Iesum Christum. ¹⁸igitur sicut per unius delictum in (om pr F) omnes homines in condemnationem, sic et per unius iustitiam in (om pr F) omnes homines in iustificationem uitae: ¹⁹sicut enim per inobedientiam unius hominis (om al) peccatores constituti sunt multi, ita et per unius oboeditionem (oboedientiam pr F) iusti constituentur (constituuntur F) multi. ²⁰lex autem subintravit, ut abundaret (hab.) delictum: ubi autem abundavit delictum (peccatum pr F al), super abundavit gratia; ²¹ut, sicut regnavit peccatum in mor-

ἡμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτως καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

1 Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμένωμεν τῇ ἡμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; 2 μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἡμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ; 3 ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; 4 συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἡγέρθη χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. 5 εἰ γὰρ σήμερινοι γιγνώμεθα τῷ ὁμοιωμάτι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα, 6 οὗτοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη,

4. ζήσωμεν

1. ἐν τῷ θανάτῳ *ABCAG*υς, in mortem *fgv* οὕτως *ACG*, οὕτω *ς* ἐβασιλευσῇ *A* δικαιοσύνης *G* 2. ἰησοῦ χριστοῦ *ACAG*fgυς, χριστοῦ ἰησοῦ *B* 3. ἐπιμένωμεν *ABCAG*f, ἐπιμενοῦμεν *gυς* τῇ *BCAG*ς, ἐν τῇ *Afgv* 4. οἵτινες *ABC*Δς, add γὰρ *Gfgv* ζήσομεν *ABAG*fgυς, ζήσωμεν *CG* 5. εἰς χριστὸν ἰησοῦν (om *B*) εἰς τὸν θάνατον *ABCAG*ς, in christo iesu in morte *fgv* *Iren* 207 6. 7. *Hilar* 48 310 335. συνετάφημεν τῷ χριστῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ συνετάφημεν αὐτῷ *Orig* 3,136^a et similiter 1,439^a 4,30^b 197^c 199^b 341^c. συνετάφημεν... θάνατον om *Iren* 207 6. οὖν *A* *BCAG*γς, γὰρ *fgv* *Orig* 3,686^b (1,439^a 4,197^c) 7. τὸν *ABC*ς, om *ΔG* 8. a mortuis *fgv* *Iren* διὰ τῆς δ. τ. πατρὸς om *Iren* οὕτως *ABCG*, οὕτω *ς* 9. κινότητι *G*. *Orig* 3,583^d 4,30^b 197^d 341^c *Iren* σήμερινοι *G*. σήμερινοι *Orig* 4,341^c 10. ἀλλὰ *A* *BC*Δς, ἀμα *Gfgv* ἐσόμεθα *ABCAG*υς, αὐτοὺς ἐσόμεθα *Gg* 11. τοῦτο *ACAG*fgυς, καὶ τοῦτο *B*

te (mortem *V al*), ita et gratia regnet per iustitiam in uitam aeternam per Iesum Christum (om *pr F*) dominum nostrum. 1 quid ergo dicimus (dicemus *L*?)? permanebimus in peccato, ut gratia abundet? 2 absit: qui (si *corr F*) enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc uiuemus in illo? (15) 3 An ignoratis [fratres *pr F al*] quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte (-tem *V*) ipsius baptizati sumus? 4 consepulti enim sumus cum illo (ipso *F al*) per baptismum in mortem (morte *pr F*), ut quomodo (quem admodum *pr F al*) surrexit Christus (*C. s.*) a mortuis per gloriam patris, ita (om *pr F*) et nos in nouitate uitae ambulemus (ambulamus *F*). 5 si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul et resurrectionis erimus, 6 hoc scientes, quia uetus homo noster simul cruci fixus est, ut destruat

ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμῖς
 τῇ ἁμαρτίᾳ· τὸ γὰρ ἀποθανὼν διδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. ⁸εἰ
 δὲ ἀπεθάνομεν σὺν χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συνζήσομεν αὐτῷ,
⁹εἰδότες ὅτι χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει. θάνα-
 5 τος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. ¹⁰ὃ γὰρ ἀπέθανεν, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν
 ἐφ' ἡμᾶς· ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ. ¹¹οὕτως καὶ ἡμεῖς λογιζομεθα ἑαν-
 τοὺς νεκροὺς μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.
¹²μη οὖν βασιλεύειω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ἡμῶν σώματι εἰς
 τὸ ὑπακούειν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ, ¹³μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη
 10 ἡμῶν ὄπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ

1. καταργηθῇ BCAGsgvz, καταργησῇ A 2. γὰρ ABCAGgvz, autem f 3. δὲ ABCAGsgvz, γὰρ Gg συνζήσομεν A, συνζήσο-
 μεθα G, συνζήσωμεν C, συνζήσομεν ε αὐτῷ ABCvz, τῷ χριστῷ
 AGfg 4. ἐγερθεὶς ἐκ ABCAGz Orig 1,403^d 3,516^b 4,218^c, resur-
 gens (surg. f) a fgv Iren 207 θάνατος ABCAGsgvz Orig, add
 γὰρ Orig 3,516^b 5. κενεῖται ABCAGz Orig, dominabitur fgv
 5. 6. Orig 1,438^f 3,719^c 4,12^c 218^c 6. in semel g, semel fv Hilar
 992 οὕτως ACG, οὕτω ε λογιζομεθα AG, deputate Hilar
 7. νεκροὺς μὲν AAG, εἶναι νεκροὺς μὲν BC, νεκροὺς μὲν (om f)
 εἶναι fgvz Hilar viventes fgv, vivere Hilar Ἰησοῦ ABAGfgv
 Hilar, add τῷ κενῷ ἡμῶν Cz 8. μη οὖν βασιλεύειω ABCAGf
 gvz Orig 3,128^c 4,239^a Iren 311, non regnet amplius Hilar 477. iam
 non regnet peccatum in vobis Hilar 49 ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνη-
 τῷ ἡμῶν (ἡμῶν Orig) σώματι ABCAGz Orig 3,128^c 4,239^a (3,503^d
 556^d), peccatum in vestro mortali corpore fv, pecc. in mort. corp. vestro
 Iren, in m. corp. v. peccatum Hilar 477 9. υπακουειν ABCAGz
 Orig 3,618^b 4,239^a, υπακουειν G ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ (αὐτῆς
 4,239) ABCvz Orig 3,618^b 4,239^a, αὐτῇ AGfg Iren, αὐτῇ ἐν ταῖς
 ἐπιθυμίαις αὐτοῦ ε μηδὲ ABCAGz Iren 311, sed neque fv

corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato: ⁷qui enim mortuus est, iustificatus est a peccato. ⁸si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam (et. sim. F al) vivemus (vivimus pr F, vivamus V) cum ipso (Christo L al), ⁹scientes quod Christus surgens (res. V al) a mortuis iam non moritur. [et L] mors illi ultra non dominabitur. ¹⁰quod enim mortuus est peccato, mortuus est (om al) semel: quod autem vivit, vivit deo. ¹¹ita et vos existimate vos mortuos (mortuus F) (m. u. F al) quidem (om F, post exist. al) esse peccato, viventes autem deo in Christo Iesu. (16) ¹²Non ergo regnet peccatum in uestro mortali corpore, ut oboediatis concupiscentiis (ad oboediendum desideriis F al) eius, ¹³sed neque exhibeatis (exib.) membra uestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete (exib., exhi-

Θεῷ ὡσεὶ ἐκ νεκρῶν ζῶντας καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ Θεῷ. ¹⁴ἡμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γὰρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλὰ ὑπὸ χάριν.

¹⁵Τί οὖν; ἡμαρτήσωμεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον ἀλλὰ ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. ¹⁶οὐκ οἶδατε ὅτι ὃ περιστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ὃ ὑπακούετε, ἥτοι ἡμαρτίας εἰς θάνατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην; ¹⁷χάρις δὲ τῷ Θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἡμαρτίας, ὑπακούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς. ¹⁸ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἡμαρτίας ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. ¹⁹ἀνθρώπινον λέγω διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παριστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δούλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω νῦν παρυστή-

1. ὡσεὶ ABC, ὡς AG ex fgv, a Iren ζῶντας ABCς, ζῶντες AG τα ACAGς, om B 2. ὑμῶν ABAGς et corr C, in vos f, in vobis g ου κυριενσει] sic corr C ἐστε (ἐσται G) υπο νομον ABCAGς, sub lege estis fv 3. ἀλλὰ BCG, ἀλλ AG 4. ἡμαρτήσωμεν ABCA, ἡμαρτήσωμεν fvς, ἡμαρτήσωμεν Gς ἀλλὰ BCG, ἀλλ Aς 5. οὐκ ABCς, η οὐκ AGfv παρυσταννται G, exhibuistis g 6. ab obediendum fgv ἐσται AG huius cui f υπακουετε (-ται G) ABCAGς, oboedistis gv ἡμαρτίας ABCAGgvς, peccato f εἰς θανατον ABCGgvς, om Af 7. obauditioni f εἰς δικαιοσυνην ABCAGgvς, iustitiae fg χαρις G, gratias fv fuistis fgv 8. ἐκ BCAGfvς, ἐκ καθαρως A 9. ἐλευθερωθεντες] sic corr C liberatus a lege peccati servus fuerim factus iustitiae Lucif 135. liberati omnes a lege peccati in dei potius iustificatione maneamus Hil 141 δε ABAG fgvς, οὐν C 10. δεῖα τὴν G 11. δούλα ABCAς, δουλειαν Gfv 12. εἰς (ad) τὴν ἀνομίαν ACAGfvς, om B οὕτω AGς, οὕτως BC

bite F) uos deo tamquam ex mortuis uiuentes et membra uestra arma iustitiae deo. ¹⁴peccatum enim uobis non dominabitur (-netur): non enim sub lege estis, sed sub gratia. ¹⁵quid ergo? peccauimus (-himus), quoniam non sumus sub lege sed sub gratia? absit. ¹⁶[an F al] nescitis quoniam cui exhibetis (exhibuistis) uos seruos ad obediendum, serui estis eius (om al) cui oboedistis, siue peccati (peccanti) ad (in F al) mortem, siue oboeditionis ad iustitiam? ¹⁷gratias autem deo, quod fuistis serui peccati, oboedistis (-ditis pr F) autem ex corde in eam formam doctrinae in qua traditi estis. ¹⁸liberati autem a peccato, serui facti estis iustitiae. ¹⁹humanum dico propter infirmitatem carnis uestrae. sicut enim exhibuistis (exib.) membra uestra seruire immunditiae et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete (exib., ex-

σατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν. ²⁰ὅτε γὰρ
δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. ²¹τίνα οὖν
καρπὸν ἔχετε τότε; ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε· τὸ μὲν γὰρ τέλος
ἐκείνων θάνατος· ²²νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας,
⁵ δουλωθέντες δὲ τῷ Θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ
δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. ²³τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος,
τὸ δὲ χάρισμα τοῦ Θεοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ
ἡμῶν.

¹Ἡ ἀγνοεῖτε, ἀδελφοί, (γινώσκουσιν γὰρ νόμον λαλῶ) ὅτι ὁ
¹⁰ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ; ²ἡ γὰρ ἔπαυ-
σος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ,
κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός. ³ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀν-

1. δοῦλα BCΔς, δουλεῖν Gfgv, οπλα A 2. ἦτε alterum] eratis f,
fuistis gv 3. in quibus fv, in his in quibus gv το μὲν γὰρ BΔ
G, το γὰρ ACς, nam fgv 4. θάνατος ABCΔς, add εστιν Gf
gv νυν εἰδε G ἐξελευθερωθέντες Orig 2, 806^a 5. ἐδου-
λώθητε τῷ Orig 5. ἐχετε ABCAGς Orig 2, 806^a, habentes f
7. donum g, gratia fgv 9. ἀγνοεῖται AG. Orig 3, 821^b 4, 218^b Hil-
lar 458 γινώσκουσιν G 10. του ἀνθρώπου ABCAGς Orig
3, 515de 821^b 4, 218^b, homini Hilar, in homine fgv in quantum tem-
pus (temporis Hil) g Hil, quanto tempore fv 11. νομῷ ABCAG
fgς Orig 4, 218^b Hilar, ὅντι νόμῳ Orig 3, 515de ἀνηρ ABCAGf
gς Orig 3, 515^c 516^b 4, 218^b, maritus Hilar codd, vir eius v et Hilar
codd optimi 12. a lege gv Hilar, lege f ἀρα οὖν ABCAGς,
ἄρ' οὖν Orig 3, 516^{bc} 4, 218^c, igitur fgv, ergo Hilar ζῶντος]
add χρ G

hibite F) membra uestra (om al) servire iustitiae in sanctificationem.
²⁰cum enim serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiae. ²¹quem ergo
fructum habuistis tunc [in his F al]? in quibus nunc erubescitis (eru-
bisc. F): nam finis illorum mors [est om F]: ²²nunc uero liberati
a peccato, serui autem facti deo, habetis fructum uestrum in sancti-
ficationem (-one), finem uero uitam aeternam. ²³stipendia enim pec-
cati mors, gratia (gratia pr F) autem (enim F, om al) dei uita
aeterna (uitam -nam) in Christo Iesu domino nostro. (17) ¹An igno-
ratis, fratres, scientibus enim legem loquor, quia lex dominatur in
homine (in hom. dom. L al) quanto tempore uiuit? ²nam quae sub
uiro est mulier, uiuente uiro alligata est legi: si autem mortuus fue-
rit uir eius, soluta est a lege uiri. ³igitur uiuente uiro uocabitur adul-

δρὸς μοιχαλὶς χρηματίζει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἐτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀπο-
θάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἑλευθέρη ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν
μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἐτέρῳ. ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς
ἐθανατωθήτε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ γενέ-
σθαι ὑμᾶς ἐτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν⁵
τῷ θεῷ. ὅτε γὰρ ἤμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν
τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν εἰς τὸ καρπο-
φοῆσαι τῷ θανάτῳ· ὅνυνι δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀπο-
θανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν [ἡμᾶς] ἐν καινότητι
πνεύματος καὶ οὐ παλαιότητι γραμμάτων.

ἼΤί οὖν ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τὴν
ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνωμεν εἰ μὴ διὰ νόμου. τὴν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ

1. μοιχαλὶς χρηματίζει ABCζ Orig 3,516^{bc} 647^b 648^c 4,218^c Hilar,
χρηματίζει μοιχαλὶς ΔGfgv, add ἡ γυνὴ A Orig 3,647^b εἰν prius
ABCΔGζ Orig 3,648^c 4,218^c, ἂν Orig 3,516^b γενηται ABCAGζ
Orig, fuerit fgv, iungatur Hilar 458 ἀνδρὶ ἐτέρῳ ABCAGζ Orig,
cum viro alio g, alii viro Hilar, cum alio viro fv δέ] Orig 4,218^c,
om 2,516^c moriatur Hilar 2. ἀνὴρ ABCζ Orig, add αὐτῆς
ΔGfgv Hilar liberata fgv Hil ἐστὶν G 2. τοῦ μὴ εἶναι
αὐτὴν μοιχαλίδα ABCΔGfgvς Orig, ne adultera teneatur Hilar
3. γενομένην (si fuerit) ABCΔGfgς Orig 3,516^c 821^b 4,218^c, coniuncta
Hilar ἀνδρὶ ἐτέρῳ ABCΔGζ Orig cum viro alio g, alii viro Hi-
lar, cum alio viro f μοι G 4. 5. εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ABC
ΔGζ Orig 4,218^d, ut sitis vos fg, ut et ipsi sitis Hilar 5. ἐτέρῳ
τῷ ABCΔGgς, alterius qui (eius qui Hil) fgv Hilar resurgentis
g, resurgenti g, resurrexit fv Hil καρποφορεσώμεν G 6. ἡμῶν
Δ ἐν om G 7. ἐνηργεῖτο ABCΔς, erant operabantur fgv, ἡν
ἐργεῖτο G καρποφορεῖται G. Iren 311 8. soluti sumus fgv,
solvimus g ἀποθανόντες ABCv, ἀποθανόντος ζ, τοῦ θανάτου Δ
Gfgv 9. ἡμᾶς ACΔς, om BG 10. in vetustate fgv 12. τε
ABCΔς, om Gfgv

tera, si fuerit cum alio uiro: si autem mortuus fuerit uir eius, li-
berata (soluta L) est a lege uiri, ut non sit adultera, si fuerit cum
alio (si c. a. f. F) uiro. ἵταque, fratres mei, et uos mortificati estis
legi per corpus Christi, ut sitis [uos pr F] alterius, qui ex mortuis
resurrexit, ut fructificaremus (-cemus F) deo. ὅcum enim essemus
in carne, passionibus (-nis) peccatorum quae per legem erant opera-
bantur in membris nostris, ut fructificarent morti: ὅnunc autem soluti
sumus a lege mortis (morientes pr L), in qua detinebamur (dete-
neb.), ita ut seruiamus in nouitate spiritus et non in uetustate litte-
rae. ἵquid ergo dicemus (dicimus L al)? lex peccatum est? absit:
sed peccatum non cognoui nisi per legem. nam concupiscentiam nes-

ἥδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν Οὐκ ἐπιθυμήσεις· ἁπορρομήν δὲ λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς κατεργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν. χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά, ἡ γὰρ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν, ἡ γὰρ δὲ ἀπέθανον, καὶ ἐρέθῃ μοι ἡ ἐντολή ἡ εἰς ζωὴν, αὕτη εἰς θάνατον· ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀπορρομήν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἔξηπάτησέν με καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν. ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολή ἀγαθή καὶ δίκαια καὶ ἀγαθή· ὁ δὲ ἀγαθὸν ἐμοὶ ἐγένετο θάνατος; μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἡ ἁμαρτία, ἵνα φανῇ ἁμαρτία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται κατ' ἐπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς. οἶδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικὸς ἐστίν, ἐγὼ δὲ σαρκινὸς εἰμι πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. ὥ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω· οἱ γὰρ ὁ

11. οἶδαμεν δὲ

1. ἐπιθυμῆσις G δὲ ABCGg, igitur g, om Af 2. διὰ] per vel ex g κατεργάσατο A 3. γὰρ om Orig 4,67^d νεκρὸν A BCLs Orig, add ἡν Gfgv ἔζων ACAGs, ἔξην B 4. ἐλθούσης (veniente) δὲ ABCAGs Orig 1,488^f 4,67^d, sed cum venit f τῆς om Orig 4,67^d ἡ μὲν ἁμ. Orig 4,67^d 5. hoc esse ad (vel in g) mortem fgv 7. per illud vel ex illa g 7. 8. Orig 1,709^a 3, 498^d 9. ἐγενετο ABCA, γέγονε s, om Gfgv ἀλλ' BG, ἀλλὰ As 10. κατεργαζομένη ABCAGs, operatum est fgv 11. ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία ABCs, ἡ (ipsum g) ἁμαρτία ἁμαρτωλὸς AGfgv γὰρ BCGfgvs Orig 3,498^d Hilar 259, δὲ AA, δ' Orig 1,709^a 12. Orig 2,180^b Hilar 246 ἐγὼ δὲ rec A? σαρκινὸς ABCAG, σαρκινὸς s Orig 4,166^e γὰρ prius ABCAGgvs, om f

ciebam, nisi lex diceret Non concupisces: occasione (occansione F, -nes pr F) autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. sine lege enim peccatum mortuum erat, ego autem vivebam sine lege aliquando: sed cum venisset (venit F al) mandatum, peccatum revixit, ego autem mortuus sum, et inuentum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse (esset pr F) ad mortem: nam peccatum occasione (occans. F, -onem L et pr F) accepta per mandatum seduxit me et per illud occidit. itaque lex quidem sancta (sancta qu.), et mandatum sanctum et iustum et bonum: quod ergo bonum est, mihi factum est mors? absit, sed peccatum, ut appareat (pareat pr F, apareat al) peccatum, per bonum mihi operatum est mortem, ut fiat supra modum peccans peccatum (peccatum peccans F al) per mandatum. (18) Scimus enim quod (quia) lex spiritalis est: ego autem carnalis sum, uenundatus sub peccato. quod enim operor, non intellego (nescio F): non enim

θέλω, τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. ¹⁶εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σήμερι τι νόμῳ ὅτι καλός· ¹⁷νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. ¹⁸οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τουτέστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν. τὸ γὰρ θέλειν παράκειται μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν οὐ· ¹⁹οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω. ²⁰εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. ²¹ἐνρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται· ²²συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, ²³βλέπω δὲ ἐν- ¹⁰ρον νόμον ἐν ταῖς μέλεσίν μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ ἀγχαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι

1. τοῦτο prius ABC^z Orig 4,166^d, om AGfg παρῶσα G
τοῦτο alterum ABCAGg^z Orig, illud fg 2. τινὼ C, illud f
συνεργεῖ G καλὸς ABCAf^z, bona est gn, καλὸν ἐστὶν G
νυν εἶδε G 3. καταργάζομαι G ἀλλὰ BG, ἀλλ AC^z οἰκοῦσα
ACAGfg^z, ενοικοῦσα B 4. ἐν ἐμοὶ τουτέστιν ABCAGfg^z, om
Iren 214 ἀγαθὸν ABCA^z, τὸ ἀγαθὸν G 5. δὲ ABCAf^zg^z,
γὰρ G οὐ ABC, οὐχ ἐνρίσκω AGfg^z 6. ποιῶ ABAGfg^z,
τοῦτο ποιῶ C ἀλλ ACAG^z, ἀλλὰ B οὐ θέλω ABCAf^z, om
Gg 7. θέλω BCAGfg^z, add ἐγὼ A^z τοῦτο ABCAGg^z, illud
fgv οὐκεῖται G, non f ἀλλ ACAG^z, ἀλλὰ B 7. 8. quod inhabi-
tat f 9. ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται om Gg συνεδομαι
pr G 10. Θεοῦ ACAGfg^z, νοός B δὲ om Hilar 245 493
aliam fgv Hilar 11. μέλεσιν G. Orig 3,515^c 516^d contramilitan-
tem legi Hilar 245, militantem adversus legem idem 493 11. 12. τῷ
νόμῳ τοῦ νοός μου BCAGfg^z Orig Hilar, om A 12. με BCAGfg^z
Hilar, om A τῷ νόμῳ ABC^z, ἐν τῷ νόμῳ AGfgv Hilar
τῆς ἁμαρτίας BCAGfg^z, τοῦ νοός μου A

[bonum L] quod uolo [bonum F al], hoc ago, sed [malum L] quod
odi [malum F al], illud (illut) facio. ¹⁶si autem quod nolo (odi F),
hoc (illud L al) facio, consentio legi, quoniam bona [est]: ¹⁷nunc
autem [iam om F] non ego operor illud, sed quod habitat in me pec-
catum. ¹⁸scio enim quia non habitat (-tet) in me, hoc est in carne
mea, bonum. nam uelle adiacet mihi, perficere autem bonum non in-
uenio: ¹⁹non enim quod uolo facio bonum (sic V, quod u. b. hoc
facio ceteri), sed quod nolo malum, hoc ago. ²⁰si autem quod nolo,
illud facio, non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.
(18-20 om pr F) ²¹inuenio igitur legem uolenti mihi facere bonum,
quoniam (quia F) mihi malum adiacet (adi. m. V, inest malum pr F):
²²condelector (condil.) enim legi dei secundum interiorem hominem,
²³uideo autem aliam legem in membris meis repugnantem legi men-
tis meae et captiuantem me in lege (legem F, legi al) peccati quae

ἐν τοῖς μέλεσίν μου. ²⁴ταλαιπώρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται
ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; ²⁵ χάρις τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ
χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν τοῦ δουλεύω
νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας.

5 ¹Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ· ²ὁ γὰρ νό-
μος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ἡλευθέρωσέν με
ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. ³τὸ γὰρ ἀδύνατον
τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἡσθάνει διὰ τῆς σαρκός, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ εἶδον
πέμψας ἐν ὁμοιωμάτι σαρκὸς ἁμαρτίας καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέ-
10 κρινεν τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ⁴ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου
πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν ἀλλὰ κατὰ

6. ἡλευθέρωσέν σε

1 - 7. μου... της αμαρτίας corr C 1. ρυσεται ABCAGgvs Orig
1,275f 730f 782d 2,592e 799e 3,271b 667d 693a 4,341d 362a Iren 214
Hil 257 303 410 549, liberavit sv 2. a corpore Hilar 257 410
χαρις B Orig 1,276a, χαρις δε C, η χαρις AGfgv Iren 214, ευχα-
ριστω A5 Orig 2,592e τω θεω δια ABCz Orig, του θεου δια
Afv, κυριου δια Gg, om Iren 2. 3. Ἰησοῦ χριστοῦ] Orig 2,592e,
χριστοῦ Ἰησοῦ idem 1,276a 3. ουν ABCGgς, om Afv αυτιος
εγω ABCGgς, ego ipse sv, αυτιος A μεν ABCAς, om Gfgv
ροι AG 5. νυν ABCGfgvς, om A his qui sunt sv, om g
ιησου BCAGfg, add μη κατὰ σαρκα περιπατοουσιν Av et add ἀλλὰ
κατὰ πνεῦμα ffς, post ιησου lacunam Gg 6. ελευθερωσεν G
με ACAfvς, σε BGg 8. legi gv Hilar 994 1054, legis sv in-
firmabitur f εαυτου υιον ABCAGgς, filium suum sv Hilar 140
205 909 1054 9. mittens sv, misit g Hilar εν ομοιωματι AB
CAGz Orig 3,623b 4,79b Hilar 140 1054, in similitudinem fgv Iren
214 Hilar 205 909 damnavit gv, condemnavit Hilar 205 215 1054,
damnabit f 10. εν τη σαρκι ABCGgvs Hilar 205 215 et pr corr
A, in carnem f, προς σαρκα pr A?

(quod F) est in membris meis. ²⁴infelix ego homo: quis me libera-
bit (-rauit F al) de corpore mortis huius? ²⁵gratia dei per Iesum
Christum dominum nostrum (d. n. I. C.). igitur ego ipse mente ser-
uio legi dei, carne (carnem F) autem legi peccati. ¹nihil ergo nunc
damnationis est his qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum car-
nem ambulant. ²lex enim spiritus uitae in Christo Iesu liberavit me
a lege peccati et mortis. ³nam quod impossibile (-posib.) erat legis
(legi), in quo infirmabatur per carnem, deus filium suum mittens in
similitudinem carnis peccati et de peccato (et propter peccatum L)
damnauit peccatum in carne (carnem), ⁴ut iustificatio legis implere-
tur (impl.) in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed se-

πνεῦμα. ⁵οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα τὰ τοῦ πνεύματος. ⁶τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ εἰρήνη. ⁷διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς θεόν· τῇ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται. ⁸οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες θεῷ ⁵ἀρέσαι οὐ δύνανται· ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐστέ ἐν σαρκὶ ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴ περ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δὲ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. ¹⁰εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. ¹¹εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγγεραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγγεί-

3. mors *fv*, mors est *gv* διότι *ABCA*ζ, οτι *G*, quoniam *fgv*
 4. ἐχθρα *ABCΔ*υζ *Orig* 1,256^d 709^f 2,31^c 3,330^d, ἐχθρα *G*, inimica *fgv*, ἐχθρὸν *Orig* 2,633^a εἰς θεόν *ABCAG*ζ *Orig*, ad deum *g*, deo *fgv* 5. υποτάσσεται *G* οὐδὲ *ABCAG*fgυζ, οὐ *Orig* 3,330^d δὲ *ABCAG*υζ *Orig* 3,573^b *Iren* 304, enim *f*, om *Orig* 1,721^c 2,31^c 4, 266de οντις *ABCAG*fgυζ *Orig* *Iren*, ζῶντις *Orig* 2,31^c θίω *ABC*Γζ *Orig*, τῷ θεῷ *A* 6. δὲ *ABCAG*fgυζ *Orig* 3,573^b *Iren* 304 *Hilar* 377 803 960, enim *Iren* 301, om *Orig* 1,727^a ἀλλ *ACAG*ζ *Orig* 1,727^a 3,573^b 4,266^d, ἀλλὰ *B* ἐν] ἐν *C* 7. οἰκεῖ ἐν ὑμῖν *ABCAG*fgυζ *Orig* *Iren* *Hilar* 377, in vobis est *Hilar* 803 960
 7. 8. οὐκ ἔχει οὗτος οὐκ] sic corr *C* 8. εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν *ABCΔ*υζ, om *Gg* 9. νεκρὸν *ABCA*ζ *Iren* 304, mortuum est *fv*, ἐστὶν νεκρὸν *Gg* δια (δι *B*ζ) ἁμαρτίαν *ABCAG*fgυζ *Iren*, per peccatum *g* *Hil* 960 ζωὴ *ABΔ*φυζ *Iren*, vita est *Hilar*, vitam *f*, ζῇ *Gg* δια δικαιοσύνην *ABCAG*ζ *Iren*, per iustitiam *Hilar*, propter iustificationem *fgv* 10. ἰησοῦν *CAG*ζ, τὸν ἰησοῦν *AB* ἐκ *AB* *CAG*fgζ, a v *Iren* 207 300 304 *Hilar* 803 960 habitat *fgv* *Iren* *Hilar*, inhabitat *Iren* in vos *f*

cundum spiritum. ⁵qui enim secundum carnem sunt, quae carnis sunt sapiunt: qui vero secundum spiritum [sunt], quae sunt spiritus (sp. s.) sentiunt (sapiunt *L*). (19) ⁶Nam prudentia carnis mors [est om *pr F*], prudentia autem spiritus uita et pax. ⁷quoniam sapientia carnis inimica (inimicitia *L*) est deo (est in deum *L al*): legi enim (autem *L*) dei non subicitur (est subiecta *F al*), nec enim potest. ⁸qui autem in carne sunt, deo placere non possunt. ⁹uos autem non estis in carne (in c. n. estis *L al*) sed in spiritu, si tamen spiritus dei habitat (-tet) in uobis. si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. ¹⁰si autem Christus in uobis est, corpus quidem (enim *pr F*) mortuum est propter peccatum, spiritus uero uita (uiuít *V al*) propter iustificationem. ¹¹quod si spiritus eius qui suscitauit Iesum [Christum] a mortuis habitat (-tet) in uobis, qui suscitauit Iesum

ρας χριστὸν [Ἰησοῦν] ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσῃ καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα ἐν ὑμῖν. ¹²ἄρα οὖν, ἀδελφοί, ὑφειλέται ἐσμέν οὐ τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. ¹³εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσισθε. ¹⁴οἱ γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοι υἱοὶ εἰσιν θεοῦ. ¹⁵οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κρούζομεν Ἀββὰ ὁ πατήρ.

6. υἱοὶ θεοῦ εἰσιν.

1. χριστον ιησουν εκ (a) νεκρων Af, χριστον (τον Χρ. ζ) εκ (a) νεκρων BGg Iren 207 300 304 Hilar, εκ νεκρων χριστον ιησουν A, εκ νεκρων ιησουν χριστον C και BCAGgvs Orig 2,534^a 536^d 3,618^c 812^d Iren Hilar, in f, om A 1. 2. σώματα ὑμῶν ABCAG fgv Iren Hilar, ὑμῶν σώματα Orig 2,534^a et 3,812^d cod, ὑμῶν σώματα Orig 2,536^d 3,618^c et 812^d cod 2. δια το ἐνοικουν αυτου πνευμα (spir. eius sū Iren Hil) AGfgv Orig 2,534^a 3,618^c 812^d Iren 304 Hilar 803, propter spiritum suum (eius cod) qui habitat Hilar 960, δια του ἐνοικουτος αυτου (αυτοι pr C) πνευματος ABCζ ἐν ὑμῖν] Orig 2,543^a et 3,812^d cod, ἐν ὑμῖν Orig 3,618 et 812^d cod αρα ουν ABCAGζ, igitur fg, ergo gv, itaque Cypr 259 3. οφειλεται εσμεν ου τη σαρκι του (ut) ABCAGfgv, non Cypr vivamus fgv Cypr γαρ ABCAGfgv Iren 304 Cypr, om Orig 1,732^b 3,764^b 4. ζηται bis G, vivitis Iren, vixeritis fgv Cypr μελλετε ABCAGζ Orig, incipietis fg Iren Cypr δε ABCAGgvs Orig 1, 732^b Iren Cypr, enim f 4. 6. του σωματος ABCζ Orig 1,616^a 721^b 732^b 3,591^b, της σαρκος AGfgv Orig 2,26^b 3,170^b Iren Cypr 5. mortificetis fgv, -catis Iren, -caveritis Cypr ζητισθαι AG γαρ ABCAGfgv Iren 304 Cypr 259 Hilar 806 909, om Orig 1,574^c 685^c πνευματι θεου αγονται ABCAGfgv Orig Cypr Hilar, ducuntur spiritu dei Iren 6. υιοι εσιν θεου BGgv Orig 1,574^c Hilar, υιοι θεου εσιν ACΔfv Orig 1,685^c Cypr, εσιν υιοι θεου ζ Iren παλιν ABCAGfgv Orig 1,372^a 4,421^a Hilar 806 909, om Orig 1,231^f (3,606^c 4,33^a 350^c 352^b) in timore ffv Hil 806 cod 7. αλλα ABC, αλλ AGζ Orig 1,231^f 372^a υιοθεσιας] Orig 1,231^f 372^a

Christum a mortuis (qui—mort. om al) vivificavit (-bit V) et mortalia corpora uestra (c. u. om pr F) propter inhabitantem spiritum eius in vobis. ¹²ergo, fratres, debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. ¹³si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificatis (sic L, -catis F al, -caveritis al), vivetis. ¹⁴quicumque enim spiritu dei aguntur, hii (hi L al) filii (filii al) sunt dei (d. s. F al). (20) ¹⁵Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore (-rem), sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba pater. ¹⁶ipse [enim] spi-

¹⁶ Ἀὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμὲν τέκνα Θεοῦ. ¹⁷ εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ, εἰ περ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξα-σθῶμεν. ¹⁸ λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ τῶν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσιν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ¹⁹ ἡ γὰρ ἀπο-⁵ παραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν νῦν τοῦ Θεοῦ ἀπεκ-δέχεται· ²⁰ ἢ γὰρ ματαιώθητι ἡ κτίσις ὑπετάγη οὐχ ἐκοῦσα ἀλλὰ

747^c 4,350^c 352^b 421^a, adoptionis *Hilar*, adoptionis filiorum *fv*, ad. fil. dei *g* *Orig* *Iren* 180 301 *Hilar* 1. αὐτο *ABCGfgvz* *Orig* 3,571^b (4,232^c), ὥστε αὐτο *A* συμμαρτυρεῖ *AG*, testimonium reddit *fv*, reddit test. *g* 2. Θεοῦ prius *ABCAGfgvz* *Orig* *Cypr* 164 266 310 *Lucif* 243, om *Cypr* 90 τέκνα alterum *ABCAGfgvz*, add dei *Cypr* *Lucif* κληρονόμοι prius *ABCGfgvz* *Orig* 1,232^c *Cypr* *Lucif*, συγ-κληρ. *A* 2. 3. κληρονόμοι (συγκλ. *A*?) μὲν (autem quidem *f*) Θεοῦ συγκληρονόμοι *ABCafvz* *Cypr* 164, dei cohaeredes *Cypr* 90 266 310 *Lucif*, om *Gg* 3. περ] tamen *gv*, quidem *Cyprian* *Lucif*, ita *f* . συνασχομεν *CG*. *Orig* 1,232^c 4. γὰρ *BCAGfgvz*, δε *A*, om *Lu- cif* 243 ὅτι οὐκ ἄξια *ABCAGgvz* *Orig* 1,275^c 297^c *Cypr* 94 160 164 273 311 *Lucif* 264, quod indignae sunt *f*, non esse condignas *Lucif* 243 nunc *g*, huius *fv* *Cypr* *Lucif* 5. futuram *fv* *Lucif* 243, superventuram *Cypr* *Lucif* 264 αποκαλυφθῆναι (-ψθῆναι *G*) *ABCAGz* *Orig* 1,297^c, ἀποκαλύπτεσθαι *Orig* 1,275^c, quae re-velabitur *fv* *Cypr* *Lucif* εἰς ἡμᾶς *ABCAGz* *Orig*, in nobis *fv* *Cypr* *Lucif* ἡ γὰρ *ABCAGfgvz* *Orig* 1,587^c *Iren* 331 *Hilar* 586, ἡ *Orig* 1,740^d 747^b, etenim longinqua *Hilar* 1115 5. 6. ἀποκα-ραδοκία τῆς (ipsius *Hil* 586) κτίσεως *ABCAGfgvz* *Orig* 1,587^c 740^d *Iren* *Hilar* 586 1115, τῆς κτίσεως ἀποκαραδοκία *Orig* 1,747^b 6. τοῦ *ABCΔz* *Orig* 1,587^c 740^d 747^b 4,28^c, om *G* 7. τῇ γὰρ (ἐπεὶ τῇ *Orig* 4,29^c, τῇ 4,18^d) ματαιώθητι (-τήτη *G*) ἡ κτίσις ὑπε-ταγῇ *ABCAGfgvz* *Orig* 1,587^c 730^d 740^d 4,18^d 29^c *Iren* *Hilar*, om *Orig* 1,747^b οὐχ ἐκούσα *ABCΔz* *Orig*, non sponte *Hilar* 1115, οὐ θελονσα *Gfgv* *Iren* *Hilar* 586

ritus testimonium reddit (reddet *pr F*) spiritui nostro, quod sumus filii dei. ¹⁷ si autem filii, et heredes; heredes quidem dei, coheredes (coer., conher.) autem Christi, si tamen compatimur (comp.), ut et conglorificemur (simul glor. *pr F al*). ¹⁸ existimo enim quod non sunt (sint) condignae passionibus huius temporis ad futuram gloriam quae reuelabitur in nobis (vobis *F*). ¹⁹ nam expectatio (exp., spect. *F*) creaturae revelationem filiorum dei expectat (exp.). ²⁰ uanitati enim creatura subiecta est non uolens, sed propter eum qui subiecit, in

διὰ τὸν ὑποτάξαντα, ἐπ' ἐλπίδι ²¹ᾧτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερω-
θήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς ἡθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δό-
ξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. ²²οἶδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συ-
στινάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. ²³οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐ-
⁶τοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες [ἡμεῖς] καὶ αὐτοὶ ἐν ἐν-
τοῖς στενάζομεν νύσθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ
σώματος ἡμῶν. ²⁴τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν, ἐλπίς δὲ βλεπομένη
οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὁ γὰρ βλέπει τις, τί ἐλπίζει; ²⁵εἰ δὲ ὁ οὐ βλέπο-
μεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.

¹⁰ ²⁶Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται τῇ ἀσθενείᾳ

1. τον υποτάξαντα ABCAGsgvs Orig 1,279^c 587^c 730^d 740^d 747^b 4,
18^d 29^c Iren Hilar, add omnia Hilar 1115 cod, subiecientem eam g.
τὸν ἐπ' ἐλπίδι ὑποτάξαντα Orig 1,587^b ἐπ (εφ AG, in) ἐλπίδι
(ἐλπειν G) ABCAGsgvs Orig Iren Hilar, in spem sv, τῇ ἐλπίδι Orig
4,18^d οὐ ABCs Orig 1,587^c, διοτι AG ἡ κτίσις ABCAs
Orig 1,587^c 740^d (1,283^b 4,28^c 29^a), κτίσις G ἐλευθερωθήσεται
ABCAGsgvs Orig Iren 331 337 Hilar 586 1115 (121), add πᾶσα
Orig 1,747^b (283^b) 2. ἡθορᾶς] add καὶ καταντῆσεται Orig 1,747^b
εἰς τὴν ἐλευθερίαν ABCAGsgvs Orig 1,279^c 283^b 587^c 740^d 747^b 4,28^c
29^a Iren Hilar, in libertate f 3. γὰρ BCAGsgvs, δε A συσσι-
ναζει (συνστ. G) ABCAGsgvs, στενάζει f Orig 4,18^d 4. συνωδίνει
ABCAs Orig, parturit fgv, οδυνει G αὐτοὶ ABCs, ἡμεῖς αὐτοὶ
AGsgv 5. receptaculum spiritus fg ἡμεῖς καὶ AC, καὶ B, nos
f, καὶ ἡμεῖς s, om AGg εὐνοίᾳς ABCAs, αὐτοῖς G 6. συν-
στενάζομεν A νύσθεσιαν ABCvs, om AGfg 7. γὰρ ABCAGf
sgvs, autem g, om Cyp 251 318 δε ABCAs, δε η G 8. τι
BAGsgv Cyp, τι καὶ ACs ἐλπίζει BCAGsgvs Cyp, νομίνει A
o alterum om pr C 9. ἀπεκδεχόμεθα ABCAGsgvs Cyp 251,
speramus Cyp 318 10. ὡσαυτός G adiuvat fgv τη ἀσθε-
νείᾳ ABCAf, ταῖς ἀσθενείαις s, της δεησεως Gg

spe (spem) ²¹quia et ipsa creatura liberabitur (liberatur) a servitute
corruptionis in libertatem gloriae filiorum dei. ²²scimus enim quod
omnis creatura ingemiscit (cong. *F al*, -mescit *al*) et parturit usque ad-
huc: ²³non solum autem illa, sed et nos (nosmet *pr F al*) ipsi, primitias
spiritus habentes et ipsi intra nos gemimus (ingemescim.) adoptionem
filiorum (om *al*) expectantes (exp.) redemptionem (redemt.) corporis
nostri. (21) ²⁴Spe enim salui facti sumus: spes autem quae uidetur,
non est spes: nam quod uidet quis, quid sperat? ²⁵si autem quod
non uidemus speramus, per patientiam expectamus (exp.). ²⁶similiter
autem et spiritus adiuvat infirmitatem nostram (orationis nostrae *pr*

ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὼ δι' οὐκ οἶδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ
τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει στεναγμοῖς ἀλαλήτοις· ²⁷ὃ δὲ ἱερυνῶν
τὰς καρδίας οἶδεν τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν
ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. ²⁸οἶδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν θεὸν
πάντα συνεργεῖ ὁ θεὸς εἰς ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς ⁵
οὕσιν. ²⁹ὅτι οὗς προέγνω, καὶ προώρισεν συμμόρφους τῆς εἰκόνος
τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελ-
φοῖς· ³⁰οὗς δὲ προώρισεν, τούτους καὶ ἐκάλεσεν· καὶ οὗς ἐκάλεσεν,
τούτους καὶ ἰδικαίωσεν· οὗς δὲ ἰδικαίωσεν, τούτους καὶ ἰδοῦσεν.

1. ἡμῶν *ABCfsgvs*, om *A* το γαρ τι (quod *g*) *ABCAGfsgvs* *Orig*
1,221^c *Hilar* 550, quid *Hilar* 96, τί δὲ *Orig* 1,199^d, τὸ δὲ ὅ τι *Orig*
1,199^a, ὃ γὰρ *Orig* 1,197^d προσευξόμεθα *ABCfsgvs* *Hilar*, προσ-
ευξόμεθα *A* *Orig* 1,221^c, προσευχομεθα *G*, δι' προσεύξασθαι *Orig*
1,97^d 199^d, πρ. δι' idem 1,199^a si quod oportet *f* ἀλλ *AB*
*CA*ς, ἀλλ *G* *Orig* 1,199^d 221^c αὐτὸ om *Orig* 1,199^d 2. υπερ-
εντυχανει (interpellet *Hilar* 163, add υπερ ἡμῶν *Cvs* et ante pos-
tulat *Hilar* 550) στεναγμοῖς ἀλαλήτοις (qui eloqui non possunt *f*)
ABCAGfsgvs *Hilar* 550, στεναγμοῖς ἀλαλήτοις ὑπερεντυγχάνει τῷ
θεῷ *Orig* 1,199^{ad} 221^c ἐρ.ενων *C* 3. τι το φρονημα *ABC*
*AG*ς *Orig* 1,199^a 221^c, quid desiderat vel desiderium *g*, sensus *f*
4. αγαπωσι *C*ς θεον *ABCAGfsgvs* *Orig* 2,569^b 4,337^c (1,264^f), do-
minum *Lucif* 116 5. συνεργει *ABCAG*ς *Orig*, cooperantur *gv*, pro-
cedunt *fg* *Lucif*, add ο θεος *AB* et post ἀγαθόν *Orig* 2,569^b (1,264^f)
in bonis *pr f* 6. ουσιν *ABCAGfvs* *Orig* *Lucif*, add sancti *gv*
οτι *ABCAGfsgvs*, om *Lucif* προεγνω *ABCAGgvvs* *Orig* 2,722^d 3,
607^b *Lucif*, praescit *f* συμμορφους (συνμ. *G*) *ABCAG*ς *Orig*
3,548^b 607^b, conformes fieri *fgv* *Lucif* 6. 7. της εικονος (imagini
Lucif) του νιου αυτου *ABCAGfsgvs* *Lucif*, τῆς εἰκόνος τῆς δόξης αὐ-
τοῦ *Orig* 3,548^b, τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ idem 3,607^b *Hilar* 1091
8. προωρισεν *BCAGfsgvs*, προεγνω *A* τούτους *ABCAGgvvs*, eos *f*
Orig 2,722^d 9. τούτους prius] eos *f* οὗς δε *BCAGfsgvs*, και
οὗς *A* τούτους alterum *ABCAG*ς, illos *fv*

F). nam quid oremus sicut oportet nescimus, sed ipse spiritus pos-
tulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus [quae uerbis exprimi non
possunt *pr F*]: ²⁷qui autem scrutatur corda, scit quid (quae) desideret
(-rat) spiritus, quia secundum deum postulat pro sanctis. ²⁸scimus au-
tem quoniam diligentibus (diligen'ti) deum omnia cooperantur in bonum
(bono *pr Fab*), his qui secundum propositum uocati sunt [sancti om *V*].
²⁹nam quos praesciit (praesciuit), et praedestinavit (praedist.) con-
formes fieri imaginis filii sui (eius *pr F*), ut sit ipse primo genitus
et in multis fratribus. (22) ³⁰Quos autem praedestinavit (praedist.), hos
et uocauit: et quos uocauit, hos et iustificauit: quos autem iustifica-
uit, illos et glorificauit (magnificauit *L*). ³¹quid ergo dicemus (dici-

³¹Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ³²ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσται, ἀλλὰ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίζεται; ³³τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν Θεοῦ; Θεὸς ὁ δικαίων; ³⁴τίς ὁ κατακρινῶν; χριστὸς [Ἰησοῦς] ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ ἐγερθεὶς, ὅς [καὶ] ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, ὅς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν; ³⁵τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ χριστοῦ; Θλίψις ἢ

1. οὖν ἐροῦμεν *ABCAGfgvz*, om *Hilar* 909 adversus haec f
2. ὅς γε *ABCz* *Orig* 3,580^d, ὅγε *Orig* 3,392^f, qui *Hilar* 226 909, ὅς οὐδε (neque vel non g) *AGfg* τὸν ἰδίον υἱόν *ABCz* *Orig* 1,773^d 2,392^f 3,580^d 583^d, itaque *Graece et Latine* proprio filio (quamvis multi codices per translatorum simplicem intelligentiam in hoc loco pro proprio filio suo filio conscriptum habeant) *Hilar* 909, τίου ἰδίου (proprio g *Hil*, suo fg) *Gfg* *Hilar* 909, filio suo dilecto *Hilar* 226 οὐκ *ABCΔvz* *Orig* 1,16^c 773^d 2,392^f 3,580^d 583^d *Hilar*, om *Gfg* ἀλλὰ *BG*, ἀλλ *Az* *Orig* 2. 3. ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν *ABCAGfgvz* *Orig*, tradidit eum pro nobis *Hilar* 909
3. πῶς οὐχὶ καὶ *ABCAGfgvz*, ἴρα *Orig* 1,16^c τὰ *ABCz* *Orig*, om *AG* χαρίζεται *Orig*, donavit f 4. ἐγκαλέσει (ἐνκ. *G*) κατὰ ἐκλεκτῶν *ABCAGfgvz*, adversus excusavit electos f, eriminabitur electos *Hilar* 1077 deus est qui *Hilar* 5. ὁ κατακρινῶν *ABCAG*, ὁ (est qui) κατακρινῶν *gvz* *Orig* 2,724^c *Hilar*, condemnat f, add simul autem f *Iren* 207 ἰησοῦς *ACGgv*, om *BAz* *Iren* *Hilar* qui mortuus est *fgv* *Hil*, mortuus est *Iren* δε *ABC*, δε καὶ *AGg*, etiam qui et *Hilar*, et qui f, et *Iren* ἐγερθεὶς (resurrexit) *BAGf* *gvz* *Iren* *Hilar*, add ex νεκρῶν *AC* 6. καὶ prius *BAGgvz*, om *A* *Cfv* *Iren* *Hilar* in dextera g *Iren* *Hilar*, ad dexteram *fv* τοῦ om *B* ἐντυγχάνη pr *C*, interpellat *fgv*, postulat g *Hilar* 1077 ὑπὲρ *G* 7. τίς *ABCΔvz* *Orig* 1,316^d 2,631^c 3,609^d 640^b *Cypr* 15 265 311 *Hilar* 182 291 *Lucif* 251, add οὖν *Gfgv* χωρήσει *G*, χωρήσει *A* *Orig* 3,609^d χριστοῦ *A?CAGfgvz* *Orig* 1,316^d 2,631^c 3,640^b *Cypr* *Hilar* 291 *Lucif*, dei *Hilar* 182, Θεοῦ τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ *B*

mus) ad haec? si deus pro nobis, quis contra nos? ³²qui etiam (om pr *F*) filio suo [proprio om *L* et pr *F*] (p. f. s.) non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum (eum pr *F* al), quomodo [ergo *V*] non etiam cum illo omnia nobis donavit (donavit *V*)? (23) ³³Quis accusabit (accusavit *L* et pr *F*, accusavit al) adversus (om *L*) electos dei? deus [est] qui iustificat? ³⁴quis est qui condemnet? Christus Iesus, qui mortuus est, immo qui et resurrexit, qui [et *L*] est ad dexteram dei, qui etiam interpellat pro nobis? ³⁵quis [ergo om *LV*] nos separabit (-uit *L* al et pr *F*) a caritate Christi? tribulatio an

στενοχωρία ἢ διωγμός ἢ λιμός ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα;
³⁶καθὼς γέγραπται ὅτι ἔτεκεν σοῦ θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν,
 ἐλογίζομαι ὡς πρόβατα σφαγῆς. ³⁷ἀλλ' ἐν τοῖτοις πᾶσιν ὑπερ-
 κῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. ³⁸πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θά-
 νατος οὔτε ζώῃ, οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαί, οὔτε ἐκτιστώτα οὔτε μέλ-
 λοντα, οὔτε δυνάμεις ³⁹οὔτε ὑψωμα οὔτε βάθος οὔτε τις κτίσις
 εἴρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ὑπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν
 χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυροῦσής μοι

8. τοῦ κυρίου

1. στενοχωρία pr G, angustiae Hilar 291 η ante διωγμος ABC
 vs Orig 1,316^d Cyprr Hilar Lucif, om AGfg persecutio fgv Cyprr
 Hilar 182 Lucif, passio Hilar 192 gladius fames nuditas Hilar
 1281 2. οτι ABCAGfgvs Orig 1,316^e Cyprian 265 311 Hilar 291,
 om Iren 147 τεκεν ABAG Orig, τεκεν C mortificamur gv
 Hilar, morte afficimur fv Iren Lucif 251, occidimur Cyprr Lucif 58
 ὅλην ABCAGz, πᾶσαν Orig. aestimati sumus tota die Iren 246
3. υπερικκόμεν ABCAGz Orig 1,199^e 316^e 317^a, supervincimus Cyprr
 311, superamus et vincimus Hilar 291, superamus fgv Cyprr 265 Lu-
 cif 58 251 4. δια τον αγαπησαντος ABCz Orig 1,199^e 316^e, δια
 τον αγαπησαντα (diligentem g) AGfgv Cyprr 265 Hilar Lucif, pro eo
 qui dilexit Cyprr 311 γαρ ABCAGfgvs Orig 1,316^e Hilar 291, om
 Hilar 183 5. αγγελοι ABCz Orig Hilar 291, αγγελος (ανγ. G)
 AGfg, om Hilar 183 ουτε αρχαι ABGz Orig, neque initia f, ne-
 que principatus g, neque potestates Hilar 291, ουτε αρχαι ουτε εξου-
 σια C, ουτε εξουσια ουτε αρχαι A, om Hilar 183 6. ουτε δυ-
 ναμεις (virtus fg) ABCAGfg Orig Hilar 291, ante οὔτε ἐκτιστώτα
 z, om Hilar 183 ουτε υψωμα ουτε βάθος ABCAGfgvs Orig
 Hilar 291, om Hilar 183 ις ABCz Orig, om AGfgv Hilar
7. alia fgv Hilar Hilar 152 λωρεσαι G ις alterum] quae
 est fv Hilar 183 291, om g 8. τω κυρίῳ BAFgv Hilar 291, τον
 κυριον ACG 9. χριστω ABCvz, add ιησου AGfg συμμαρ-
 τυρουσης CG. Orig 4,357^c

angustia an persecutio an famis (fames LV) an nuditas an pericu-
 lum an gladius? ³⁶sicut scriptum est quia propter te mortificamur
 (morti adicimur (aff. V) F, morte adic. al) tota die, aestimati sum-
 mus ut ones occisionis. ³⁷sed in his omnibus superamus propter eum
 qui dilexit nos. ³⁸certus sum enim quia neque mors neque vita ne-
 que angeli (angelus F) neque principatus neque instantia neque fu-
 tura neque fortitudo (virtus F al) ³⁹neque altitudo neque profundum
 neque creatura alia poterit nos separare a caritate dei quae est in
 Christo Iesu domino nostro. (24) ¹Veritatem dico in Christo, non

τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ὅτι λύπη μοι ἔστιν μεγάλη καὶ ἀδιάλειπτος ὁδύνη τῇ καρδίᾳ μου ³(τὴν ἐχόμενὴν γὰρ ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, ⁴οἵτινες εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ ⁵νόθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ διαθήκη καὶ ἡ νομοθεσία καὶ ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ⁵ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα. ὁ ὧν ἐπὶ πάντων θεὸς ἐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν), ⁶οὐχ οἷον δὲ ὅτι ἐκπέτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ· τοῦδ' ὅτι εἰσὶν σπέρμα Ἀβραάμ, ¹⁰πάντες τέκνα, ἀλλ' Ἐν Ἰσραὴλ κληθήσεται σοι σπέρμα. ⁸τουτέστιν,

5. αἱ διαθήκαι

1. μοι εἰστιν (εἰσι C⁵) ABCAGg⁵ Orig 2,790^a, est mihi f° 2. ἀνάθεμα Orig γὰρ ABCAGfgv⁵, om Cyp^r 287 2. 3. ἀνάθεμα εἶναι αὐτος ἐγὼ ABAGfg, αὐτος ἐγὼ αὐ. εἶναι Cw⁵, ego ipse an. esse v Cyp^r. Hilar 227 ὑπο ABC⁵, ὑπο AG, a fgv, pro g 3. 4. μου τῶν συγγενῶν (συγγ. G) μου (τῶν AG, om fg) ABCAGfg v⁵, cognatisque meis Cyp^r οἵτινες εἰσιν G Ἰσραηλῖται A 4-6. ὧν ἡ νόθεσία... ἐπαγγελίαι om A 4. ὧν η BCAG⁵ Orig 3,346^b, ὧν G 5. ἡ διαθήκη BAGv Cyp^rian, αἱ διαθήκαι Cfgv⁵ Hilar 78 legislatio fgv Hilar, constitutio Cyp^r obsequium fgv, famulatus Cyp^r 6. αἱ ἐπαγγελίαι BCAGfgv⁵ Cyp^r, ἡπαγγελίαι Gg καὶ alterum ABCAGv⁵ Iren 205 Hilar 970, om Gg Cyp^r 287 Hilar 78 850 6. 7. το (τα C, om G) κατὰ σάρκα ABCAGfgv⁵ Iren Cyp^r Hilar 78 393 970, om Hilar 850 7. ἐπὶ πάντων θεός (om Cyp^r cod) ABCAGfgv⁵ Cyp^r Hilar, deus super omnes Iren 8. οὐχ οἷον δὲ ὅτι ABAG⁵, non enim f et add qui g verbum fg οὐ γὰρ] Orig 1,187, οὐδὲ idem 1,182 9. Ἰσραὴλ AB⁵ Orig, Ἰσραηλιταὶ AGfgv οὐδὲ ὅτι εἰσιν ABAGf⁵, neque hi sunt g, οὐ γὰρ ὅσοι Orig 3,2^b τοῦ ἀβραάμ Orig, abrae g 10. πάντες ABAGfgv⁵, πάντως καὶ Orig Ἰσραὴλ ABfg⁵, Ἰσραὴλ AG τουτέστιν G, id est fgv

mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in spiritu sancto, ²quoniam tristitia est (om al) mihi magna et continuus dolor cordi meo. ³Optabam enim ego ipse (ipse ego F) anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, ⁴qui sunt Israelitae, quorum adoptio est filiorum et gloria et testamentum (testamenta) et legis latio et obsequium et promissa (promisa), ⁵quorum patres, et ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus in saecula, amen. (25) ⁶Non autem quod (quo L) exciderit uerbum dei. non enim omnes qui ex Israel [sunt L], hi (hii F al) sunt Israelitae, ⁷neque quia (qui F al) semen sunt Abrahae, omnes filii, sed in Isaac (Isac F) uocabitur tibi semen. ⁸id est,

οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκός, ταῦτα τέκνα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα. ⁹ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος, Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι καὶ ἔσται τῇ Σάρρι υἱός. ¹⁰οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ Ῥεβέκκα ἐξ ἐνὸς κοίτην ἔχουσα Ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. ¹¹μή πω γὰρ γεννηθέντων μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ φαῦλον, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ Θεοῦ μὲνη, οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ¹²ἐρρέθη αὐτῇ ὅτι ὁ μεῖζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι, ¹³καθὼς γέγραπται Τὸν Ἰακώβ ἡγάπησα, τὸν δὲ Ἡσαὺ ἐμίσησα.

¹⁴Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ Θεῷ; μὴ γένοιτο. ¹⁵τῷ 10

1. ου ΑΔΓfgvs Hilar 92, ου ου B Orig 1,299^e, οὐ γὰρ Orig 1,182 183 του ΑΒΔς Orig 1,182 183, om G Orig 1,299^e filii g Hilar, qui filii sunt fv 2. εις σπέρμα ΑΒΔΓς Hilar, in semine fgv 3. secundum ffv, ad fg 4. rebecca fv Iren 258, rebecca g concubitu fgv Iren habens fgv Iren 5. patri nostri f 5. 6. μή... φαῦλον] a verbo responsum accepit Iren 5. μη πω γὰρ ΑΒΔΓς, nam cum nondum fg, μή πω δὲ Orig 4,85^a, μηδέπω Orig 4,84^e, μή πω μήτε Orig 1,205^a μηδε ΑΒΔς Orig, μήτε Orig 1,205^a, η Gfgv πραξάντων τι ΑΒΔΓς Orig, aliquid egissent fv 6. φαῦλον ΑΒ Orig, κακον ΔΓς ἵνα] Orig 1,205^a 4,84^e, ἵν' 4,85^a προθεσις του Θεου ΑΒΔΓfgv Orig Iren 258, τοῦ Θεοῦ πρόθεσις vs μὲνη ΑΒΔς Orig, permaneat Iren, μεινῇ G, maneret fgv 7. ἐκ τοῦ] Orig 1,205^a 4,84^e, ἐκ τοῦ Θεοῦ idem 4,85^a ἐρρέθη ΑΔΓ, ἐρρέθη Βς Orig 4,84^e 85^a, dictum est fgv Iren, λέγεται Orig 1,205^a αὐτῇ ΑΒΔΓgvs Iren, om f Orig 1, 205^a 4,84^e ου ΑΒΔΓfgvs Orig 4,84^e, duo populi in utero tuo et duae gentes in ventre tuo et populus populum superabit et Iren 258, om Orig 1,205^a 8. ἐλάττονι Orig 1,205^a καθὼς ΑΔΓς, καθυπερ B Orig 4,84^e Orig 1,134. Iren 258 10. τω prius ΑΒΔς Orig 4,84^e, om G

non qui filii carnis, hii (hi) filii dei, sed qui filii sunt promissionis (-misi.), aestimantur (exist.) in semine. ⁹promissionis (promisi.) enim (autem L) uerbum hoc est, Secundum hoc tempus ueniam et erit Sarrae filius. ¹⁰non solum autem [illi pr F], sed et Rebecca (Reueccae F) ex uno concubitu habens Isaac patre nostro (patrem nostrum): ¹¹cum enim nondum nati fuissent aut aliquid egissent bonum (boni V) aut malum (mali V), ut secundum electionem propositum dei (d. pr. F al) maneret, non ex operibus sed ex uocante (uocatione V al, uocationem F), ¹²dictum est ei (om al) quia maior seruiet minori, ¹³sicut scriptum est Iacob dilexi, Esau autem odio habui. (26) ¹⁴Quid ergo dicemus (dicimus)? numquid iniquitas apud (apud

Μωσῇ γὰρ λέγει Ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτιρήσω ὃν ἂν οἰκτιρώ. ¹⁶ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεῶντος Θεοῦ. ¹⁷λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ Φαραὼ οἶτις εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πύσῃ τῇ γῆ. ¹⁸ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει. ¹⁹ἐρεῖς μοι οὖν Τί οὖν ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκεν; ²⁰ἂνθρωπε, μενοῦν γε σὺ τίς εἰ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι Τί με ἐποίησας οὕτως; ²¹ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κραταυρῶν

1. Μωσεί

1. μωυσει (μωσει an μωση B? μωση A) γαρ BAG, γαρ μωση A
 ε, moysi enim fgv cui misereor vel misertus sum g, qui misertus fuero f οἰκτιρώσω G 1. 2. on an οικτιρω ABAGε, cui miserebor fg 2. igitur non fgv 3. ελεωντος ABA, ελαιωντος G, ἐλεοῦντος ε Orig 1,114 2,571^d, miserentis g et add est fv εἰς αὐτο τοῦτο ABAGε, in (om f) hoc ipsum fgv 4. οπως ABAε, οπως an G 5. in universa fgv αρα ουν ABAGε, ἄρ οὖν Orig 1,114 115 132 2,116^d, igitur ergo fg θειει ABGγος Orig 1,123 132 2,116^d, add ο θεος Af Orig 1,114 115 ελει ABε Orig, ελει A, ελαια G 6. ερεις ABAGε Orig 1,114 132 2,116^d, dicis fgv μοι ουν AB Orig 1,132, ουν μοι AGfgγος Orig 1,114 2, 116^d τι ουν BAGfg, τι Affv Orig 1,114 135 132 2,116^d queritur g, quaeritur fv 7. γαρ ABAGfv Orig, om gε τις AB AGffγος Orig, quid f ανθεστηκεν ABAGε Orig, resistit fgv, add καὶ ἡ πεισμονὴ ἐκ τοῦ καλοῦντος καὶ οὐκ ἐξ ἡμῶν Orig 1,114 (cf. Gal. 5,8) ω ανθρωπε μενουν γε (γε om B) AB, μενοῦνγε ω (om 1,114) ανθρωπε ε Orig 1,114 132 et 135 bis, ω ανθρωπε AGfg 8. ερει ABAGε Orig 1,114 132, dicit fgv 8. 9. ei qui se finxit fv, figulo plasmatori g 9. εποιησας ABGfgγος Orig 1,114 133, επλουσας A

pr F al) deum? absit. ¹⁵Moysi enim dicit Miserebor (miseribor pr F, misereor al) cui (cuius L al) misereor (-ebor), et misericordiam praestabo cui (cuius L) miserebor (misertus fuero F al). ¹⁶igitur non uolentis neque currentis, sed miserentis est dei. ¹⁷dicit enim (om L) scriptura Pharaoni quia in hoc ipsum excitaui te, ut ostendam in te uirtutem meam et ut (om L) adnuntiatur nomen meum in uniuersa terra. (27) ¹⁸Ergo cui (cuius L) uult miserebor, et quem uult indurat (obturat V). ¹⁹dicis itaque mihi Quid adhuc quaeritur? uoluntati enim eius quis resistit? ²⁰o homo, tu quis es qui respondeas deo? numquid dicit figmentum ei qui se finxit (finexit) Quid me fecisti sic? ²¹an non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud

τοῦ πληοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φεράμετος ποιῆσαι ὁ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὁ δὲ εἰς ἀτιμίαν; ²²εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατόν αὐτοῦ ἤνικεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκευὴ ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν, ²³καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκευῇ ἐλέους, ἣ προητοίμυσεν εἰς δόξαν; ²⁴οὗς ⁵καὶ ἐκάλισεν ἡμῶς οὐ μόνον ἐξ Ἰουδαίων ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν, ²⁵ὥς καὶ ἐν τῷ Ὡσῇ λέγει Καλέσω τὸν οὐ λαόν μου λαόν μου καὶ τὴν οὐκ ἡγαπημένην ἡγαπημένην· ²⁶καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθῃ [αὐτοῖς] Οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκτὶ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος. ²⁷Ἡσαΐας δὲ κρᾶζει ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ Ἐὰν ᾗ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν ¹⁰Ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ ὑπόλειμμα σωθήσεται·

1. εἰς τιμὴν σκευος *ABAG*ς *Orig* 1,114 133, σκεῦος εἰς τιμὴν *fu Orig* 1,137 3. notam facere (noscere *g*) potentiam *fgv* ἡνικεν *ABΔ*ς *Orig* 2,119^b, *om Gfg* σκευη *ABΔ*ς *Orig*, εἰς σκευη *G fg* 4. in interitum (meritum *f*) *fgv* καὶ *AAGfg*ς, *om Bu* τὸν πλοῦτον *ABΔ*ς, τὸ πλοῦτος *G* 5. in vasa *fgv* δοξάν *A BAG*ς, *add eorum g* 6. ἐξ alterum *om g* 7. ἐν *AAGfg*ς, *om B* ὡση *G* 7. 8. uti fieret qui non populus populus et non dilecta dilecta *Iren* 184. ut, quemadmodum apostolus ait, fiat qui non populus populus et ea quae non est misericordiam consecuta misericordiam consecuta *Iren* 257 8. ἔσται *ABAGfg*ς, *om Iren* 257 8. 9. οὗ... ὑμεῖς] liberata in quo vocabatur non populus *Iren* 8. ἐρρέθῃ *AA*, ἐρρηθῇ *B*ς, ἀν κληθήσονται *G*, vocabuntur *fg* 9. αὐτοῖς *AΔ*ς, *om BGfg* ἐκτὶ *ABAG*ς *Iren* 257, *om f* 10. isaias *f* si fuerit *fgv* 11. ὑπολειμμα *AB*, καταλειμμα *AG*ς

quidem uas in honorem (honore *pr F*), aliud uero in contumeliam? (28) ²²Quod si uolens deus ostendere iram et notam facere potentiam suam, sustinuit (sustinuit *pr F*) in multa patientia uasa irae apta (apta *L* et *pr F*) in interitum, ²³ut ostenderet diuitias gloriae suae (*om al*) in uasa misericordiae, quae praeparauit in gloriam (q. p. in gl. *om al*)? ²⁴quos et uocauit [qui sumus] nos non solum ex iudaeis, sed etiam ex gentibus; ²⁵sicut in Osee dicit Vocabo (Vocauit *L*) non plebem meam plebem meam [et (*om L*) non dilectam dilectam *LV*, *om pr Ful*] [et non misericordiam consecutam (-sequu.) misericordiam consecutam (-sequu.) *om V*] [et non dilectam dilectam *al*]: ²⁶et erit in loco (locum *F al*) ubi dictum est eis (*om L*) Non plebs (pleps) mea uos, ibi uocabuntur filii dei uiui. (29) ²⁷Esaias (Essa.) autem clamat pro Israhel Si fuerit numerus filiorum Israhel tamquam arena (har.) maris, reliquiae saluae fient: ²⁸uerbum enim

²⁸λόγον γὰρ ἰσυντελιῶν καὶ συντέμνων ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς.
²⁹καὶ καθὼς προείρηκεν Ἡσαΐας, Εἰ μὴ κύριος σαβυῶθ ἐγκατελει-
 πειν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν καὶ ὡς Γόμορρα ἂν
 ὠμοιώθημεν.

³⁰Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην κα-
 τέλαβεν δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως, ³¹Ἰσραὴλ δὲ
 διώκων νόμον δικαιοσύνης εἰς νόμον οὐκ ἔφθασεν. ³²διὰ τί; ὅτι
 οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων προσέκοψαν τῷ λίθῳ τοῦ προσ-
 κόμματος, ³³καθὼς γέγραπται Ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιών λίθον προσ-
³⁰κόμματος καὶ πέτραν σκανδάλου, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ κα-
 ταισχυνθήσεται.

¹Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ ἡ δέησις πρὸς
 τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν εἰς σωτηρίαν. ²μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζή-

4. ὁμοιώθημεν.

1. συντεμνων (brevians) AB, add ἐν δικαιοσυνη (aequitate) οτι λο-
 γον συντεμνημενον AGsgvs κυριος AAGs, ο κυριος B
2. isaias f ωνκατελειπεν G. Orig 3,711^b 4. ὠμοιωθημεν B
- AG Orig, ὁμοιωθημεν AG 5. δηωκοντα G κατελαβεν ABAGs,
 add την G 6. iustitia autem f την ex ABAGs, quae ex fv,
 της εξ G, ex g 7. sectans gv, sectando fgv εις νομον ABAG
 fg, add δικαιοσύνης vs εφθασεν ABAGs, εφθοχεν G, pervenit
 fgv 8. εργων ABGgv, add νομον AGs προσεκοψαν G τω
 (γὰρ τῷ ε) λιθῳ ABAGgs, in lapidem f 9. τιθημι G σιων
 G, σιω A 10. ο ABAGfg, πᾶς ὁ vs crediderit in eo fg
11. καταισχυνθησεται ABs, μη καταισχυνθη AG 12. voluntas
 fgv, beneplacitum g cordis mei fv δαιηεις G προς ABAG,
 ἡ πρὸς ε 13. αυτων ABAGfg, τοῦ Ἰσραὴλ εστιν ε

consummans et brevians (brevians F) in aequitate (-tem), quia verbum
 brevium (breh. F) faciet dominus super terram. ²⁸Et sicut praedixit
 Esaias (Essai.) Nisi dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, sicut
 Sodoma facti essemus et sicut Gomorra (Gomurra) similes (-lis pr
 F) fuisset. (30) ³⁰Quid ergo dicemus (dicimus)? quod gentes,
 quae non sectabantur iustitiam, adpraeenderunt (adpreh.) iustitiam,
 iustitiam autem quae ex fide est; ³¹Israhel uero sectando (sectans L)
 legem iustitiae in legem iustitiae non pervenit. ³²quare? quia non
 ex fide, sed quasi ex operibus offenderunt [enim] in lapidem offen-
 sionis; ³³sicut scriptum (scribitum F) est Ecce pono (ponam V al) in
 Sion lapidem offensionis et petram scandali, et omnis qui credit
 (crediderit) in eum non confundetur. (31) ¹Fratres, voluntas quidem
 cordis mei et obsecratio ad deum fit pro illis in salutem. ²testimo-
 nium enim perhibeo illis, quod aemulationem dei habent, sed non

λον Θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν· ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν ζητοῦντες στήσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν. ⁴τέλος γὰρ νόμον χριστός εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι. ⁵Μωυσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας [αὐτὰ] ἀνθρώπος ζήσεται ἐν αὐτῇ. ⁶ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτως λέγει, Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου Τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τοῦτ' ἔστιν χριστὸν καταγαγεῖν· ἢ Τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστιν χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ⁸ἀλλὰ τί λέγει; Ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά

4. 5. γράφει ὅτι τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου ὁ ποιήσας

1. Orig 2,807^a γὰρ BAGfgvs Iren 241, δε A 2. του Θεου δικαιοσυνην ABAGfgvs, iustitiam dei Iren ἰδιαν (suam) ABΔν, add δικαιοσυνην Gfgz Iren quaerentes fgv, volentes Iren σισαι G 3. υπεταγησαν G τέλος] Orig 3,350^e Iren 241 Hilar 103 272 369, πλήρωμα Orig 1,306^e νομου ABAGfgvs Orig 1,306^e Iren Hilar, add καὶ προφητῶν ὁ Orig 3,350^e χριστος AB Gfgvs Orig Iren Hilar, Θεος A in Iren, ad fgv 4. μωυσης B AGfgv, μωσης A γραφει BGgz, scripsit f, γραφει οτι AΔν 4. 5. την δικαιοσυνην την (της A?) εκ ABAGfgvs, praecepta Hilar 227 5. του (om B) νομου BAGfgvs Hilar, πιστειως A οτι BGfgz Hilar, om AΔν αυτα ανθρωπος Bfz, ανθρωπος AΔ, αυτα Gg Hilar 6. αυτη ABΔν, αυτοις Gfgz Hilar ουτως A G, ουτω z 6. 7. εν τη καρδια σου ABAGfgvs Orig 4,44^b 68^e 294^e Iren 209 Hilar 1079, om Orig 3,243^d 7. αναβησεται ABA Gz Orig, ascendit fg Iren Hilar τὸν Orig, idem om 3,243^d hoc est g Iren Hil, id est fv 8. καταβησεται ABAGfz Orig, descendit ffgv Iren Hilar 9. a mortuis Iren Hilar αναγαγειν G, reducere fg Hilar, liberare Iren λεγει ABz, λεγει η γραφη Afv Orig Hilar, η γραφη λεγει Gg σου το ρημα εστιν (om Orig 3,243^d 4,294^c) ABz Orig 3,243^d 4,44^b 69^a 294^c, σου (om fv) εστιν το ρημα AGfgv, est verbum tuum Hilar 1079

secundum scientiam. ³ignorantes enim dei iustitiam et suam quaerentes statuere, iustitiae dei non sunt subiecti (subiectae pr F). ⁴finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti. (32) ⁵Moses enim scripsit (scripsit pr F) quoniam iustitiam (-tia F, -tiae al) quae ex lege est qui fecerit homo, vivet (vivit F al) in ea. ⁶quae autem ex fide est (est ex f. F al) iustitia sic dicit, Ne dixeris in corde tuo Quis ascendet (ascendit F al) in caelum? id est Christum deducere; ⁷aut quis descendit (disc.) in abyssum? hoc est Christum ex mortuis revocare. ⁸sed quid dicit scriptura? Prope est verbum in ore

ἔστιν, ἐν τῷ στόματι σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τοῦτ' ἔστιν τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν, ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματι σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ· ¹⁰καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. ¹¹λέγει γὰρ ἡ γραφὴ Πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ καταισχυνθήσεται. ¹²οὐ γὰρ ἔστιν διαστολὴ Ἰουδαίου τε καὶ Ἑλλήνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντα τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. ¹³Πᾶς γὰρ ὃς ᾠν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται. ¹⁴πῶς οὖν ¹⁰ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσωσιν οὐ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσωσιν χωρὶς κηρύσσοντος; ¹⁵πῶς δὲ κηρύ-

3. σου ὅτι κύριος Ἰησοῦς, 10. πιστεύουσιν

1. ἐν prius ABΔGfgvs Orig 3,243^d Hilar, σφύδρα ἐν Orig 4,44^b 69^a 294^c 2. confessus fueris Hilar, confitearis fgv Iren 209 ἐν AΔG fgv Iren Hilar, το ρημα ἐν B 3. κυριον ιησουν (add χριστον A) AΔGfgvs Iren, οτι κυριος ιησους B Hilar 1079 1080 4. αυτον ηγειρεν BΔGfgvs Iren Hilar, ηγειριεν αυτον A ex fv, a g Iren Hil Orig 1,232^c 3,543^b 618^c Hilar 65 142 γαρ ABΔGfgvs, μιν Orig 1,277^c, om Orig 2,600^a Lucif 88 5. ad iustitiam fgv Lucif confessio fuit f in salutem fgv, ad sal. gv Lucif 6. πας ABG fgv, οτι πας A qui credit gv, qui crediderit fv in illo f, in illum gv ου μη καταισχυνθησεται G, non confundentur f 7. ιουδαιου τε (om fgv) και ελληνος ABGfgvs, ιουδαιω και ελληνι A 8. 9. Orig 2,727^d 793^a Hil 872 9. ουν ABΔGfgvs, om Hilar 872 10. επικαλεσονται ABΔG, ἐπικαλέσονται fgv et add eum Hilar πως δε ABΔς Hilar, η πως δε G, aut quomodo fgv πιστευσωσιν BΔ, ἐπιστευσωσιν G, πιστευσουσιν Afgs Hilar, add ei fg Hilar 11. ακουσωσιν AB, ακουσονται ΔGfgv Hilar, ακούσουσις πως δε ABΔGvs Hilar, aut quomodo fg κηρυξωσιν ABΔ, κηρυξουσιν fgv Hilar, εκηρυσσουσιν G

tuo et in corde tuo. hoc est uerbum fidei quod praedicamus, ⁹quia si confitearis in ore tuo dominum Iesum, et in corde tuo credideris quod deus illum suscitavit (excit. L) a (ex F al) mortuis, saluus eris: ¹⁰corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit in (ad) salutem. ¹¹dicit enim scriptura Omnis qui credit (crediderit) in illum non confundetur. ¹²non est enim distinctio Iudaei et Graeci (atque gentilis V): nam idem dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum. ¹³Omnis enim quicumque inuocauerit nomen domini, saluus erit. (33) ¹⁴Quomodo ergo inuocabant in quem non crediderunt? aut quomodo credent (credunt F al) ei quem non audierunt? quomodo autem audient sine praedicante? ¹⁵quomodo uero praedi-

ξωσιν, ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσιν; καθὼς γέγραπται Ὡς ὥραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων ἀγαθὰ. ¹⁶ἀλλ' οὐ πάντες ἐπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. Ὑσαῖος γὰρ λέγει Κύριε, τίς ἐπίστανται τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; ¹⁷ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος χριστοῦ. ¹⁸ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦν γε Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. ¹⁹ἀλλὰ λέγω, μὴ Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω; πρῶτος Μωυσῆς λέγει Ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνη, ἐπὶ ἔθνη ἀσυνείτω παροργισθῶ ὑμᾶς. ²⁰Ὑσαῖος δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει Εὐρέθην [ἐν] τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὲς ἐγενόμην [ἐν] τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν. ²¹πρὸς 10

1. ἀποσταλῶσιν ABCAGgς Hilar 872, mittantur fgv καθως AC AGς, καθ'απερ B 2. ἀγαθὰ ABC, ιρηνην (bona Iren) τῶν (om G) εὐαγγελιζομένων (add τὰς) ἀγαθὰ (pacem Iren) AGfgς Iren 200 Hilar 3. ἐπήκουσαν ABCAGς, oboediunt fgv Hilar του εὐαγγελίου G 4. ἀρα ABCAς, ergo fgv, itaque Hilar, ἀρα οὖν G χριστοῦ BCAs, Θεοῦ Aς, om Gg Hilar 5. μενοῦν γε ABCAς, immo Hilar 872, et quidem fgv, om Gg πᾶσαν ABCGfgς Hilar, add γὰρ A 6. in fines g, in finem f, ad terminos Hilar 7. Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω ABCAGfgς Hilar, οὐκ ἔγνω Ἰσραὴλς μωυσεως BC AGgv Hilar, μωυσεως Afς 8. ὑμᾶς ABAGfgς Hilar 873, αὐτοὺς C ἐπ' οὐκ ἔθνη (ἐν γ' G) ABCAGς, in non (om f) gentem fgv Hilar ἐπὶ (ἐπ BC) ἔθνη ἀσυνείτω ABAGς et corr C, in gentem insipientem (insensatam Hil) fgv Hilar 8. 9. παροργισθῶ ὑμᾶς] sic corr C 9. ἀποτολμα καὶ ABCvς Hilar, om AGfg εὐρέθην A BCAGgvς, palam apparui f, apparui autem Hilar 873 ἐν BAGg, om ACfς Hilar 9. 10. τοῖς (his qui Hil) ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν ABC AGgς Hilar, non quaerentibus me f 10. ἐμφανὲς (ἐν φ. G) ἐγενόμην ABCAGgvς, inventus sum f Hilar τοῖς ACAGgvς Hilar, ἐν τοῖς Bf

cabunt, nisi (ni) mittantur? sicut scriptum est Quam speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. ¹⁶sed non omnes oboediunt (-dierunt L) euangelio. Esaias (Ess.) enim dicit Domine, quis credidit auditui nostro? ¹⁷ergo fides ex auditu, auditus autem per uerbum Christi. ¹⁸sed dico, numquid non audierunt? et quidem In omnem terram exiit (exiuit) sonus eorum et in fines (in finis F al) orbis terrae uerba eorum. ¹⁹sed dico, numquid Israhel non cognouit? primus (primum V) Moyses dicit Ego ad (in) aemulationem uos adducam in non gentem, in gentem insipientem in iram (ira pr F) uos mittam. ²⁰Esaias autem audet (audit L) et dicit Inuentus sum [a V al] non quaerentibus me, palam apparui (apar.) his qui me non interrogabant. ²¹ad Israhel

δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει Ὁλὴν τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

¹Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ [, ὃν προέγνω]; μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλῆτης εἰμί, ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, φυλῆς Βενιαμὴν. ²οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν Ἡλῖα τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντεν-
χάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ, ³Κύριε, τοὺς προφῆτας σου ἀπέ-
κτειναν, τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, καὶ γὰρ ὑπελείφθην μόνος,
καὶ ζητοῦσιν τὴν ψυχὴν μου. ⁴ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμὸς;
¹⁰ Κατέλιπον ἐμὰν τῷ ἐπιτακισχίλιους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν
γόνυ τῇ Βάβυλ. ⁵οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λείμμα κατ' ἐκδο-
γὴν χάριτος γέγονεν· ⁶εἰ δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων, ἐπεὶ ἡ χάρις

1. λέγει ABCΔΓφς, quid dicit g Hilar 2. πρὸς ABCΓς, ἐπὶ Δ, ad fgv Hil non credentem fgv, non audientem Hilar καὶ ἀν-
τιλέγοντα (λέγοντα Δ) ABCΔς, om Gg Hilar 873 3. τὸν λαὸν ABCΔφς, τὴν κληρονομίαν Gg οὐκ ἀπώσατο ΔΔφ, om BCGφς
4. καὶ γὰρ ABCΔΓς Orig 2,822^c, etenim vel nam g, nam et fν
5. φυλῆς ABCΔΓφς, de tribu g βενιαμὴν ABC, βενιαμὴν Γς ἀπώσατο G 6. helia f, elia g postulat (-labat g) deum fg
7. ἰσραὴλ ABΔΓφς, add λέγων ς 8. τα ABCΓφς, καὶ τα Δς
9. ζητοῦσι Cς 10. κατέλιπον φς Orig 1,171, κατέλιπον ACG
11. γόνυ BCΔΓφς Orig, τὸν A, genua fφς τῇ ABCΔς Orig, τῷ G οὐκ καὶ ABΔΓφς, καὶ C, ergo f in hoc nunc g, in hoc f Orig 3,505^c 711^b λείμμα B 12. γέγονεν ABCΔΓς Orig 3,151^d, salvae factae sunt g οὐκέτι ABCΔΓφς, non etiam g, non fν ἐπεὶ] alioquin fgv

autem dicit Tota die expandi manus meas ad populum non credentem et contra dicentem [mihi om L]. (34) ¹Dico ergo, numquid reppulit deus populum suum? absit: nam et ego Israhelita sum ex semine Abraham, [ex] tribu Benjamin. ²non reppulit deus plebem suam, quam praesciit (-sciuit). an nescitis in Helia (Elia) quid dicit scriptura? quem admodum interpellat deum (dominum F) aduersum Israhel, ³Domine, prophetas (prof.) tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt, et ego relictus sum solus, et quaerunt animam meam. ⁴sed quid (om al) dicit illi responsum diuinum? Reliqui (Relinque) mihi septem milia (·vii· F) uirorum, qui non curauerunt (curuar. al, curbau. Fal) genua (genu L) [ante F al] Bahal. ⁵sic ergo et in hoc tempore reliquiae secundum electionem gratiae [saluae om L] factae sunt. ⁶si autem gratia, [iam] non ex operibus: alioquin gratia (gratiam pr F)

στολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω, ¹⁴εἴ πως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν. ¹⁵εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν κα-
ταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσλημψις εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; ¹⁶εἰ δὲ
ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλά-
¹⁷δοι. ¹⁷εἰ δὲ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν
ἐνεκεντρισθῆς ἐν αὐτοῖς καὶ συγκοινωνῶς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότη-
τος τῆς ἐλίας ἐγένου, ¹⁸μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων· εἰ δὲ κατα-
καυχῶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βασιάζεις, ἀλλ' ἡ ῥίζα σέ. ¹⁹ἐρεῖς οὖν
Ἐξεκλάσθησαν κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ. ²⁰καλῶς. τῇ ἀπιστίᾳ
¹⁰ἐκλάσθησαν, σὺ δὲ τῇ πίστει ἔστηκας. μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φο-

10. μὴ ὑψηλὰ φρόνει,

1. δοξαζω ABCA₅, δοξασω Gfgv 1. 2. μου την σαρκα ABC₅,
την σαρκα μου Δ' fgv 2. εχ αυτων G απολη C 3. κοσμου
ABCΔfgv₅, κοσμου Gg προσλημψις (-ληψις) ABΔ₅, προλημψις
(-ληψις C) CG, adsumptio fgv δε BΔGfgv₅, γαρ A. et si Iren
39 4. ει ABCΔfvs, om Gg 5. των ABCΔG₅, ex fgv
fracti sunt fgv. Hilar 80 αγριελαιος (-ελιος A) ων ABCΔGf
v₅, cum esses oleaster g Iren 264 6. εν αυτοις ABΔGv₅ et corr
C, in ipsos g, in illo f, in pinguedinem olivae Iren συγκοινωνος
(συνκ. AG) ABCΔG₅, socius fgv Iren. κοινωνήσαντες Orig 3,691^a
6. 7. της ριζης και (om BC) της πιότητος της ελίας εγενου ABC
v₅ (Orig), εγενου της πιότητος της ελίας (eius Iren) ΔGfg
7. noli gloriari adversus fgv κατακαυχασαι (-σε A) ABCv₅, συ
καυχασαι ΔGfg 8. αλλ ACΔG₅, αλλα B ιρεις ABΔG₅,
dicis fg 9. ἐξεκλασθησαν ABCA₅, ει κλασθησαν (fr. sunt) Gfg
κλαδοι ABCΔG, οἱ κλάδοι ε ἐκκεντρισθω AG τη (την G)
απιστια ABCΔGg₅, propter incredulitatem fv 10. εκλασθησαν BΔ
G, ἐξεκλασθησαν AC₅, fracti sunt fgv τη απιστια Δ μη
υψηλοφρονει CΔG₅ Orig 3,276^a, μη υψηλα φρονει AB, noli altum
sapere fgv Cyp^r 12 305

cabo, ¹⁴si quo modo ad aemulandum prouocem carnem meam et sal-
uos faciam aliquos ex illis. ¹⁵si enim amissio eorum reconciliatio est
mundi, quae adsumptio (adsumptio L), nisi uita ex mortuis? ¹⁶quod si
delibatio (deliberat. pr F) sancta est, et massa: et si radix sancta
[est], et rami. ¹⁷quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum
oleaster esses, insertus es in illis et socius radicis et pinguidinis
(pingued.) oliuae factus es, ¹⁸noli gloriari aduersus ramos: quod si
gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te. ¹⁹dicis (dices L) ergo
Fracti sunt rami, ut ego inserar (inserirer pr F, inserer al). ²⁰bene:
propter incredulitatem (incredil.) fracti sunt, tu autem fide sta (stas

βοῦ· ²¹εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, οὐδὲ σοῦ φείσεται. ²²ἴδε οὖν χρησιμότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ. ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας ἀποτομία, ἐπὶ δὲ σὲ χρηστότης θεοῦ, ἐὰν ἐπιμείνης τῇ χρησιμότητι· ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ. ²³καὶ οἱ δέ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσιν τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεός ⁵ πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς· ²⁴εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἑξικόπης ἀργιελαιίου καὶ παρὰ φύσιν ἐγκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσω μᾶλλον οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ.

²⁵Οὐ γὰρ θέλω ὑμῶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ᾗτε παρ' ἑαυτοῖς ἡρόνιμοι, ὅτι πῶρως ἀπὸ μέρους τῷ ¹Ισ-10

3. ἐὰν ἐπιμείνης

1. ο θεος ABCAGfgvs Orig 3,276^a (146^b) Cyp 305, dominus Cyp 12, om Iren 264 (Orig 3,144^d) 1. 2. ουδε σου ABC, μη πως ουδε σου AGfgvs Iren Cyp. πόσω μᾶλλον τῶν παρὰ φύσιν οὐ Orig 3, 276^a, πόσω πλέον οὐδὲ ἡμῶν Orig 3,144^d, πόσω πλέον ἡμῶν οὐ Orig 3,146^b 2. φεiscitai ACAG Orig, φεισεται Bfgvs Iren Cyp ηδε ACG ουν ABCAGfgvs Orig 3,246^d Hilar 290, om Orig 3, 144^c θεου ACAGs Orig, του θεου B 2. et 3. ἐπὶ in fgv Hilar 3. cadentes g αποτομια ABC, αποτομιαν AGfgvs Hilar χρηστοιτης ABCΔ, χρηστοτητα Gfgvs Hilar θεου ABCΔfu, om Ggs Hilar επιμεινης ACGfgvs (Orig 3,246^d), επιμεινης BA. Tu nisi permaneas in bonitate excideris Hilar 290 4. in bonitate fg Hilar κακεινοι (καὶ ἐκ. ζ) δε ABCAGs, et illi fg, illi vero Hilar 290 επιμεινωσιν G, επιμεινωσι C, permaneant Hilar 5. ἐγκεντρισθῶσονται AG, εγχετρ. C ἐστιν ABCAGgs, om f 6. ἐγκεντρίσαι G 6. 7. Orig 3,691^b 8. οἱ non exprimunt fg ἐγκεντρ. G τη ιδια (suae) ελαια ABCAGgvz, in suam olivam f 9. mysterium fgv, sacramentum Hilar 1102 10. μη] add corr A παρ CΔs, εν AB, om Gfgv Hilar 10. seq πωρωςis απο μερους τω ισραηλ γεγονεν ABCAGfgs, ex parte obtusio facta est in israel Hilar

L). noli altum sapere, sed time: ²¹si enim (autem) deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. ²²uide ergo bonitatem et seueritatem (b. esse uer. F) dei; in eos quidem (om al) qui ceciderunt (caecid. F) seueritatem, in te autem bonitatem dei, si permanseris in bonitate (-tatem FL): alioquin et tu excideris. ²³sed et illi, si non permanserint (mans.) in incredulitate (-tatem F), inserentur: potens est (om al) enim deus iterum inserere illos. ²⁴nam si tu ex naturali (-ale) excisus (excissus V al) es oleastro et contra naturam insertus es in bonam oliuam (oliham F), quanto magis hi (hii F al) secundum naturam inserentur suae (propriae V, suae propriae al) oliuae. (38) ²⁵Nolo enim (autem) uos ignorare, fratres, mysterium hoc, ut non sitis uobis ipsis sapientes, quia caecitas ex parte

ραὴλ γέγονεν ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, ²⁶καὶ οὕτως πῦς Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται Ἦξει ἐκ Σιών ὁ ῥυόμενος, ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ· ²⁷καὶ αὐτῇ αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. ²⁸καὶ μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι' ἡμᾶς, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας· ²⁹ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλῆσις τοῦ Θεοῦ. ³⁰ὥσπερ γὰρ ἡμεῖς ποτὲ ἠπειθήσατε τῷ Θεῷ, νῦν δὲ ἡλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, ³¹οὕτως καὶ οὗτοι νῦν ἠπειθήσαν

7. γὰρ ποτε ἡμεῖς

1. *αχρις ου ABCΔς*, quoad usque *Hilar* 1102, donec *fgv Hilar* 386, *ἔως Orig* 1,693^d 3,694^a 711^a, *ὅταν Orig* 3,151^{de} 334^f 771^d, *ὅταν γὰρ Orig* 3,349^a, cum autem *Hilar* 418, *ἐὰν Orig* 3,148^f 151^b 643^c, *ἐὰν γὰρ Orig* 3,147^c το πλήρωμα των εθνων εισέλθῃ (intraret *fgv*, intret *Hil*) *ABCΔGfgvς Orig Hilar* 1102, *εἰσέλθῃ* (intraverit 418, intret 386) τὸ πλ. τῶν ἐθνῶν *Orig* 3,349^a *Hilar* 386 418 καὶ οὕτως (οὕτω *ς*) *ABCAGfgvς Iren* 230 *Hilar* 1102, τότε *Orig* 3,147^c 148^f 151de 335^a 771^d *Hilar* 386 418, μετὰ (ἵνα μετὰ 1,693) τοῦτο *Orig* 1,693^d 3,151^b, om *Orig* 3,349^a 643^c 2. *πας ισραηλ ABCΔ Gfgvς Orig Iren Hilar* 1102, quod reliquum est (est rel. 141 386) *israel Hilar* 141 386 418 *σωθήσεται ABCAGgς Orig Iren Hilar*, *σωθῇ sv Orig* 1,693^d ἡξει ἐκ *ABCAGfgvς Orig* 2,728^a, et veniet a *Hilar* 1102 ο ρυομενος *ABCG* et add καὶ *Δς Orig*, qui eripiat (vel eripiet *g*) et *fgv*, qui liberet et *Hilar* 3. *αποστρεψει ABCΔς Orig*, *αποστρεψαι G*, avertat *fgv Hilar* *ασεβείας ABC ΔGvς Orig Hilar* 1102, impietatem *fgv* ἡ] erit *g* 4. peccata *fgv*, iniquitates *Hilar* 5. *εχθροὶ G* sed dilecti *Hilar* 133 7. *γαρ ABCAGfg*, add καὶ *vς* ἡμεῖς ποτε *BCAGgς*, ποτε ἡμεῖς *Af* et pr *g* νυν *ACAGς*, νυν *B* ἐλεήθητε *C* 8. *τῇ των ABCAGς*, propter illorum *fg* diffidentiam *fg* οὕτως *AC G*, οὕτω *ς* οὗτοι *ABCfgvς*, αὐτοὶ *AG* νυν om *f*

contigit in Israhel donec plenitudo gentium intraret, ²⁶et sic omnis Israhel saluus fieret (fiet *L*); sicut scriptum est Veniet ex Sion qui eripiat et auertat (-tet *L*) impietates (imp. *L*, -tem *V*) ab (om *L*) Iacob: ²⁷et hoc illis a me testamentum, cum abstulero peccata (-tum) eorum. ²⁸secundum euangelium quidem inimici propter uos, secundum electionem autem carissimi propter patres: ²⁹sine paenitentia enim sunt dona et uocatio dei (et uocationes). ³⁰sicut enim et uos aliquando (a. et n. *L*) non credidistis (credistis) deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter illorum incredulitatem, ³¹ita et isti (et sti *F*) nunc non crediderunt in uestram (-stra *F*) misericordiam,

τῷ ὑμετέρῳ ἔλει, ἵνα καὶ αὐτοὶ [νῦν] ἐλεηθῶσιν· ³²συνέκλεισεν γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπίθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ. ³³ὥ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. ³⁴Τίς γὰρ ἔγνω τοῦν κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ³⁵ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀντιποδοθήσεται αὐτῷ; ³⁶ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

¹Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρισμῶν τοῦ θεοῦ, παρασιτῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θεσίαν ζῶσαν ἁγίαν εὐαρεστον τῷ

1. τῷ ὑμετέρῳ ἐλει ABAGgς, in vestram misericordiam fν αὐτοὶ] ipsi ff, isti f νυν BA, om AGfgvς γὰρ ABAGfgvς, autem Iren 214 2. τοὺς παντας ABς, τα (om G) παντα AGfgv Iren 50 214 in incredulitatem fgv Iren 50, in incredulitate v Iren 214 3. altitudo fgv Iren 51 Cypr 319 Hilar 1108, profundum Hilar 436 970 καὶ σοφίας ABAGgς Orig 4,49^a Iren Hilar 970 1108, sapientiae v Cypr Hilar 436 ἀνεξερεύνητα A. Iren Cypr Hilar 254 436 970 1108. investigabilia et inscrutabilia Hilar 301 4. ἀνεξιχνίαστοι A BAGfgvς Iren 51 Hilar 436 970 1108, quam investigabiles Cypr 319 5. κυριον ABGgς Iren 292 Cypr Hilar 436 1108, θεου Δf συμβουλος αὐτου ABAGfgvς Cypr Hilar, eius consiliarius Iren factus est Iren, fuit fgv Cypr Hilar ἡ τις alterum ABAGfgvς Cypr Hilar 436 1108, quis enim Hilar 1109 6. αὐτῷ prius AB AGfgvς Cypr 319 Hilar 436, om Hilar 1108 1109 6. 7. ἐξ αὐτου καὶ δι αὐτου καὶ εἰς αὐτον (in ipso Cypr Hil, in ipsum vel o g) τα παντα ABAGfgvς Cypr Hilar 436 970 1108 1109, omnia ex ipso et per ipsum et in ipso sunt Hilar 203, omnia in ipso et per ipsum Hilar 44, omnia in ipsum et ex ipso omnia Iren 16 7. ἀμήν AB AGfgς Hilar 970, saeculorum Cypr 319 Hilar 436 1108 1109 8. οὖν ABAGfgvς Cypr 159, autem Cypr 266 οἰκτιρων G 9. ut exhibeatis fgv, ut constituatis Cypr viventem fg Cypr 266, vivam g Cypr 159 εὐαρεστον τῷ θεῷ BAGfgς Cyprrian, τῷ θεῷ εὐαρεστον Av

ut et ipsi misericordiam consequantur: ³²conclisit enim deus omnia in incredulitate (-tatem L), ut omnium misereatur. (39) ³³O altitudo diuitiarum sapientiae et scientiae dei. quam inconprehensibilia (incompr. L, -preh. al) sunt iudicia eius (om al) et inuestigabiles viae eius. ³⁴Quis enim cognovit sensum domini? aut quis consiliarius eius fuit? ³⁵aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei (om al)? ³⁶quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso [sunt om L] omnia: ipsi gloria in saecula [saeculorum om L], amen. (40) ¹Obsecro itaque uos, fratres, per misericordiam dei, ut exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem (uiuam) sanctam deo placentem, rationabile (-lem F, -le sit al)

Θεῶ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν, ²καὶ μὴ συσχηματίζεσθαι τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθαι τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοός, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάριστον καὶ τέλειον. ³λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι ⁵παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐκάστω ὡς ὁ Θεὸς ἐμέρισεν μέτρον πίστεως. ⁴καθάπερ γὰρ ἐν ἐνὶ σώματι πολλὰ μέλη ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρῶξιν, ⁵οὕτως οἱ πολλοὶ ἐν σωμῇ ἐσμεν ἐν χριστῷ, τὸ δὲ καθ' εἰς ἀλλήλων μέλη. ⁶ἔχοντες δὲ χα-
¹⁰ρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητείας, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, ⁷εἴτε διακονίας, ἐν τῇ δια-

1. τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν *ABAGfz* *Orig* 4,234^e, *rationale sit obsequium vestrum g*, *om Cypr* καὶ μὴ συσχηματίζεσθαι (*συνσχ. G*, -σθε *z et pr B*) *ABAGz*, *et nolite confortari (-mari ff) f*, *et ne conformemini g*, *nec configuremini Cypr* 1. 2. τῷ αἰῶνι τούτῳ *ABAGz* *Cypr*, *huic saeculo fv* 2. μεταμορφοῦσθαι (-σθε *z et pr B*) *ABAGz*, *transformemini Cypr* 159, *transformamini g Cypr* 266, *reformamini fgv* τῇ ἀνακαινώσει *ABAGz* *Orig* 3,803^d, *in novitate (renovatione Cypr) fgv Cypr* τοῦ νοός *ABAG* *Orig* *Cypr* 159, *spiritus Cypr* 266, τοῦ νοός ὑμῶν *fvz*, *vestri sensus g* 3. quae sit voluntas *fgv Cypr* τοῦ *om G* bona *v Cypr*, *quod bonum (add est g) fg* bene placitum *fg*, *placens Cypr* 159 266 4. perfectum *g*, *quod perfectum f* 5. παντὶ τῷ ὄντι *ABAGz*, *omnibus qui sunt fv* παρ' ο (quam *fv*) δεῖ φρονεῖν *ABAFvz*, *om Gg* 6. ad sobrietatem *fgv* ο Θεὸς ἐμέρισεν *BAGfgvz*, *εμέρισεν ο Θεός A* 7. καθάπερ *ABz*, *ωσπερ AG* πολλὰ μέλη *BAGfgv*, *μέλη πολλὰ Az* 9. ἐσμεν *ABAFvz*, *om Gg* το (ὃ *z*) δε καθ' εἰς ἀλλήλων *ABAGz*, *singuli autem alterius fg* 10. διάφορα *ABAGvz*, *differentiae fg* 10. 11. *Orig* 4,136^a 11. in ministrando *fgv*

obsequium uestrum. ²et nolite conformari (*confirm. F al*) huic saeculo, sed reformamini in novitate sensus uestri, ut probetis quae sit uoluntas dei bona (*bonam F*) et [*bene*] placens et perfecta. (41) ³Dico enim, per gratiam [*dei F*] quae data est mihi, omnibus qui sunt inter uos, non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, et uni cuique (*s. u. c. autem*) sicut deus diuisit (*diu. deus L al*) mensuram (*-ra F*) fidei. (42) ⁴Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ⁵ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. ⁶habentes autem donationes [*dei diuersas pr F*] secundum gratiam quae data est nobis differentes; siue prophetiam (*-tiaē F al*), secundum rationem fidei; ⁷siue ministerium, in ministrando;

κονία, εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ⁸εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει, ὁ μεταδιδούς ἐν ἀπλότητι, ὁ προϋστάμενος ἐκ σπουδῆς, ὁ ἐλεῶν ἐν ἰλαρότητι. ⁹ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστιγγοῦντες τὴν πονηρίαν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ, ¹⁰τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι, ¹¹τῇ σπουδῇ μὴ ⁵ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ κυρίῳ δουλεύοντες, ¹²τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, ¹³ταῖς χρεαίαις τῶν ἀγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. ¹⁴εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς· εὐλογεῖτε, καὶ μὴ καταρῶθε. ¹⁵χαίρειν μετὰ χαιρόντων, κλαίειν μετὰ κλαιόντων. ¹⁶τὸ αὐτὸ εἰς ¹⁰ἀλλήλους φρονοῦντες, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς. ¹⁷μηδενὶ

1 ο διδασκων BAGsgvs, διδασκαλειαν A εἴτε alterum ABz, om AGfgv 3. ο ελαιων εν ἰλαροτετι G. Orig 2,790^b ἀνυπόκριτο G αποστιγγοῦντες ABΛz, odientes fgv, μειςουντες G 4. κολλομενοι G, adhaerentes gv, et haerentes f 6. τῷ πνεύματι ζέοντες] Orig 2,636^d (610^c) κυριω ABvz, καιριω AGfg 7. in tribulatione fgv υπομενος pr A 8. χρεiais ABvz, μνειαις AGfg Hilar 1257 9. ευλογειτε τους διωκοντας νμας (om B) ABvz et post καταρασθε Af, ευλογειτε τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν Orig 2,786^c, om Gg ευλογειτε (-ται G) και μη καταρασθε (-σθαι G) ABAGfgvs Orig 1,770^b 772^a 2,786^c. benedicentes et non male dicentes Cyr 309 10. κλαιειν μετὰ κλαιόντων και χαίρειν μετὰ χαιρόντων Orig 3, 321^f κλαιειν BAGfgv, και κλειειν Az 11. τα υψηλα φρο- ρουντες ABAGfgvs Iren 320, ὑψηλοφρονοῦντες Orig 3,691^a 12. consentientes fgv Iren nolite esse fgv 12. seq Cyr 314 Lucif 126

sive qui docet, in doctrina (-nam F); ⁸qui exortatur, in exortando; qui tribuit, in simplicitate; qui praeest, in (om L) sollicitudine; qui miseretur, in hilaritate. ⁹dilectio sine simulatione. odientes malum, adherentes bono, ¹⁰caritatem fraternitatis (-tates) inuicem diligentes, honore (-rem F al) inuicem praeuenientes, ¹¹sollicitudine (-nem F) non pigri, spiritu seruientes, domino seruientes, ¹²spe gaudentes, in tribulatione patientes, orationi instantes, ¹³necessitatibus (memoriis L) sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes. ¹⁴bene dicite persequentibus (-tes F) uos (om L): bene dicite, et nolite male dicere. ¹⁵gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. ¹⁶[in F] id ipsum inuicem sentientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes. nolite esse prudentes apud (apud F) uosmet ipsos, ¹⁷nulli malum pro

κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες, προνοοῦμενοι καλὰ [ἐνώπιον τοῦ
 Θεοῦ καὶ] ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. ¹⁸εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν μετὰ
 πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες, ¹⁹μὴ ἐαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπη-
 τοί, ἀλλὰ ὅτε τόπον τῇ ὀργῇ· γέγραπται γάρ· Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ
 5 ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. ²⁰ἀλλὰ Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, ψώ-
 μιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρωκας
 πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ²¹μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κα-
 κοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

¹Πᾶσα ψυχὴ ἔξουσίαις ὑπεριχνοῦσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γὰρ
 10 ἔστιν ἔξουσία εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ, αἱ δὲ οὖσαι ὑπὸ Θεοῦ τεταγμέναι
 εἰσίν. ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἔξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ

1. 2. καλὰ... εἰ δὲ in litura A 2. ἐνώπιον του Θεου και A, ου
 μονον ἐνώπιον του Θεου αλλα και (etiam) Ggv Lucif 126, om BAς
 των AAGfgv Lucif, παντων Bvs quod ex vobis (add ipsi
 Lucif) est fgv Lucif, ex vobis Hilar 461, in vobis Hilar 377
 2. 3. μετα παντων ανθρωπων ABAGfgvς, cum omnibus Hilar 377,
 ad omnes Hilar 461 3. εἰρηνευοντες ABAGfgvς Hilar 461, pa-
 cem habeatis Hilar 377 μὴ ἐαυτοὺς om g 4. χριστός φησιν
 Ἐμοὶ Orig 2,612^c ἐκδίκησις (-σεις AG Orig) ABAGς Orig,
 vindictam fgv Cyp 328 5. ανταποδω G αλλα εαν ABfv, εαν
 AGg, Ἐὰν οὖν εἰ πεινα ABAς, πεινᾷ G, esurierit fg εκ-
 θρος G ψωμειζαι G, ψωμισε A 6. ποτιζει G carbo-
 nem f 7. την κεφαλην AAGς, της κεφαλης B μη νικου A
 non vinci Cyp 314 9. πασα ψυχη ABς Orig 1,790^c, πασαις AG
 fg Iren 321 υποτασσεσθω ABς Orig, υποτιυσιυθε (-ταυσευθαι
 G) AGfgv Iren 10. υπο prius AB, απο AGς Orig, a fg Iren
 ουσαι ABAGfgv Iren 280 321, add ἔξουσίαις εἰς Orig υπο alle-
 rum ABA, απο G, ὑπὸ τοῦ εἰς Orig 11. ο αντιυυυομενος ABA
 Gfgvς Iren 280, οἱ ἀνθευτηκότες Orig

malo reddentes, prouidentes bona non tantum coram deo, sed etiam
 (om pr F) coram omnibus (om al) hominibus; ¹⁸si fieri potest, quod
 ex uobis est cum omnibus hominibus pacem habentes, ¹⁹non uosmet
 ipsos defendentes, carissimi, sed date locum irae: scriptum est enim
 Mihi uindictam, ego retribuam, dicit dominus. ²⁰sed Si esurit (esu-
 rierit L al) inimicus tuus, ciba illum: si sitit (sit), potum da illi. hoc
 enim faciens carbones ignis congeres (-ris al, -ri F) super caput
 eius. ²¹noli uinci a malo, sed uince in bono malum. (43) ¹Omnibus
 (Omnis L) [anima LV] potestatibus sublimioribus subditi estote (sub-
 dita sit L). non est enim potestas nisi a deo: quae autem sunt, a
 deo ordinatae (-ta) sunt. ²itaque qui resistit potestati, dei ordina-
 tioni (-ne pr L) resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem

ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἐαυτοῖς κρῖμα λήμψονται. ³οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶν φόβος τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ, ἀλλὰ τῷ κακῷ. Θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ, καὶ ξῆεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς. ⁴Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν σοὶ εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. Θεοῦ γὰρ ⁵διάκονός ἐστιν ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. ⁶διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσασθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. ⁷διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ Θεοῦ εἰσὶν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες. ⁸ὑπόδοτε πᾶσιν τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόρον ¹⁰τὸν φόρον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν. ⁸μηδεὶν μηδὲν ὀφείλετε, εἰ

1. ἀνθέστηκεν ABAGfgvs Iren, ἀνθίστανται Orig 1,790^c λήμψονται (λήψ. ε) ABAGς, adquirunt fgv Iren 2. φόβος ABAGς, timori fgv Iren 280 τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ ἀλλὰ τῷ κακῷ ABAGfg Iren, τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἀλλὰ τῶν κακῶν ε 3. δε ABAGfgvs Iren, δαι G, om Cyp 317 4. σοὶ ABAGfgvs Iren, om G in fgv, ad Iren το prius AAGς, om B 4. 5. το κακὸν ABAGGvs, male f Iren 280 5. 6. Orig 4,360^a 6. εἰς ὀργὴν ABGvs Iren 280 321, om Af, ante εκδικος corr? A τῷ] in eum qui f το κακὸν ABAGvs Iren 280, male f Iren 321 agit fv Iren 280, operatur Iren 321, facienti g διο ABAGvs, ideoque fg Iren 280 6. 7. ἀνάγκη ὑποτασσασθαι ABς, ὑποτασσείσθε (σθαι G) AGfg Iren 7. καὶ ABAGfgvs Iren 280, om G 9. αὐτο τοῦτο ABAGς, hoc ipsum fgv Iren 280 321 αποδοτε ABA Orig 1,252^a 3,294^f Cyp 305, add ον Gfgς 10. τῷ το τέλος το τέλος ABAGfgvs Orig 3,210^c Cyp, post alterum φόρον Orig 1,252^a 11. ὀφείλετε ABAGfgvs Orig 1,252^a Cyp 305, ὀφείλοντες Orig 3,294^f

(dampn. L) adquirunt. ³nam principes non sunt timori boni operis (om pr F) sed mali. uis autem non timere potestatem? bonum fac, et habebis laudem ex illa: ⁴dei enim minister est tibi in bonum (bono F al). si autem malum (male L) feceris, time: non enim sine causa gladium portat: dei enim minister est, uindex (uindix F) in iram ei qui malum agit. ⁵ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed et propter conscientiam. ⁶ideo enim et tributa praestatis (prest.): ministri enim dei sunt, in hoc ipsum seruientes. (44) ⁷Reddite [ergo om L] omnibus debita: cui tributum, tributum; cui uectigal, uectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem. ⁸nemini quicquam debeatis, nisi ut inuicem diligatis. qui enim diligit proxi-

μὴ τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν. ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκεν· ὅτι γὰρ οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ἀνακεφαλαιούται, [ἐν τῷ] ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. ¹⁰ ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη. ¹¹ καὶ τοῦτο εἰδότες τὸν καιρὸν, ὅτι ὥρα ἤδη ἡμῶς ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι· νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. ¹² ἡ νῦν προέκοπεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν· ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, ἐνδυσώμεθα δὲ τὰ ὄπλα τοῦ φωτός. ¹³ ὡς ἐν ἡμέρᾳ

3. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ 9. τὰ ἔργα

1. ἀλλήλους ἀγαπᾶν ABAGfgv Orig Cyr, ἀγαπᾶν ἀλλήλους εἰς γὰρ ABAGfgv, om Lucif 139 γαπων G ἕτερον ABAGε, proximum v Lucif et add suum fg πεπλήρωκε Bε, implebit f
2. τὸ ABΔφς, γεγραπται Gg μοιχεύσεις (μηχ. G) οὐ φονεύσεις ABAGfgv, φονεύσεις οὐ μοιχεύσεις Orig 3,669^c οὐκ ἐπιθυμήσεις ABAGfg, Οὐ ψευδομαρτυρίσεις Οὐκ ἐπιθυμήσεις εἰς, om Orig 3. ἕτερα BAGες Orig 3,669^c 670^c, ἕτερα ἴστιν Aε, est aliud fv τὸ λογῶν τούτῳ BAGg Orig, τούτῳ τῷ λογῶν Aφς 4. ἐν τῷ AΔς Orig 3,669^c, τῷ Orig 3,670^c, om BGfgv σιαντον ABA Orig, εαυτον Gε 4. 5. ἡ ἀγάπη τῷ πλ. κ. οὐκ ἐργάζεται (κατεργ. A) BAGfgv, om A 5. plenitudo fgv, adimpletio Iren 241 οὖν ABCυς, δε AGfg 6. ἰδοὺτες BCAGfgv, ἰδόντες pr A et corr G ἡδὴ ἡμᾶς BCΔfv, ἡμᾶς ἡδὴ Gες, ἡ δὲ ὕμῃς A ὑπνοὺς G 6. 7. ἐγερθῆναι νῦν] sic corr C 7. γὰρ ABCAGfvς, autem g credimus f 8. ἤγγικεν BCAGε Orig 2,806f 847^d 3,485^a, ἤγγισεν A ἀποθώμεθα ABε, abiiciamus fgv Cyr 258, ἀποβύλωμεθα AG. ἐκδυσώμενοις Orig 3,558^d opera gv Cyr, facta f 9. ἐνδυσώμεθα δε ABCA, καὶ ἐνδυσώμεθα Gfgvς Cyr (Orig) ὄπλα BGυς Orig Cyr, ἐργα AΔf Orig 2,806f 847^d 3,558^d quasi filii lucis Iren 282

mum, legem implevit (in plebem pr F, implebit corr F): ⁹nam Non adulterabis (-rauis F), Non occides (-dis F), Non furaberis (-ueris FL), [Non falsum testimonium dices, L] Non concupisces, [Non falsum testimonium dices, al] et si quod est aliud mandatum, in hoc uerbo instauratur, Diliges (Diligis F, Dilegis al) proximum tuum sicut (tamquam F) te ipsum. ¹⁰dilectio proximi malum non operatur: plenitudo ergo legis est dilectio. (45) ¹¹Et hoc scientes tempus, quia hora est iam nos de somno surgere: nunc enim propior (propior pr F) est nostra salus quam cum credidimus (credimus). ¹²nox praecessit, dies autem adpropinquauit (adpropiauit F): abiiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur (induamus F al) arma lucis. ¹³sicut

εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ, ¹⁴ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον Ἰησοῦν χριστόν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιῆσθε εἰς ἐπιθυμίαν.

¹Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ²ὅς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν ⁵λάχανα ἐσθίει. ³ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω, ὁ δὲ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινείτω· ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετε. ⁴οὐ τίς εἰ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει· σταθῆσεται δέ, δυνατεῖ γὰρ ὁ κύριος στήσαι αὐτόν. ⁵ὅς μὲν [γὰρ] κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὅς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέ- ¹⁰

2. ἔρισι

1. εὐσχημόνως G κώμοις ABCAGfgs Orig 2,847^d, in comessationibus v Iren Cyr 258 κοίταις ABCAGfgs Orig, in cubilibus v Iren, in concupiscentiis Cyr 2. ἐριδι ACAGfgs, in ira Iren, εἰσι B, in certaminibus Cyr ζήλῳ ACAGfgs Iren Cyr, ζηλοῖς B ἀλλ CGs, ἀλλὰ AB κυρίον ACAGfgs, deum f, om B 2. 3. ἰησοῦν χριστόν ACAGfgs, χριστόν ἰησοῦν B 3. καὶ ABCs, om AGfg εἰς ἐπιθυμίας BAs, ἐν ἐπιθυμίαις Gfgv, εἰς ἐπιθυμίαν AC 4. τὸν δ' Orig 1,318^c τῇ πίστει ABCAGfgs Orig 1,318^c, in fide fv 5. ὅς μὲν ABCAGs Orig 1, 245^{bc} 4,243^d, alius enim fgv ο δὲ ABCAs Orig 1,245^{bc} 3,551^a 4, 243^d, ὅς δὲ G 6. ἐσθίει ABCfs Orig, αἰσθιέτω AGgv αἰσθιοντα G ἐξουθενείτω BCAGs, spernat fv, spernet g, κρίνειτω A ο δὲ ABCAf, οὐδὲ ο Gg, καὶ ὁ vs 7. ἐσθίων C μὴ alterum ABCAfvs, om Gg 8. suo domino fgv, domino suo Cyr 71 313 9. πίπτει ABCAGfgs Cyprian, cadet fv δυνατεῖ γὰρ ABCG, potens est enim fg Cyr, δυνατεῖ γὰρ A, δυνατὸς γὰρ ἐστίν s κυρίος ABC, θεὸς AGfgs Cyr 10-p. 308, 3. ὅς μὲν ... ἐσθίει corr C 10. ὅς μὲν γὰρ AC, nam alius fgv, ὅς μὲν B AGs alternos dies g, alterno quoque die f

in die honeste ambulemus, non in comessationibus (comisat. F, com-mesat. al) et ebrietatibus, non in cubilibus et impudiciis (imp. F), non in (om pr F) contentione et aemulatione, ¹⁴sed induimini (in-duite F al) dominum Iesum Christum. (46) Et carnis (Carnis itaque) curam ne feceritis in desideriiis. ¹infirmum autem in fide adsumite, non in disceptationibus (disception.) cogitationum. ²alius enim credit manducare omnia: qui autem infirmus est, olera (hol., holus L) manducet. ³is (his F) qui manducat, non manducantem non spernat, et qui non manducat, manducantem non iudicat: deus enim illum adsumpsit. ⁴tu quis es qui iudices (-cas) alienum seruum? suo domino stat aut cadit (cadet). stabit autem: potens enim est (est en. L, enim al) deus [iterum F] statuere illum. ⁵nam alius iudicat diem plus (om L) inter diem, alius [autem] iudicat omnem diem: unus quisque

ραν· ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῦ πληροφορεῖσθω. ⁶ὁ φρονῶν τὴν ἡμέ-
ραν κυρίῳ φρονεῖ. καὶ ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει· εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ
Θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων κυρίῳ οὐκ ἐσθίει καὶ εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ.
⁷οὐδείς γὰρ ἡμῶν ἐαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἐαυτῷ ἀποθνήσκει· ⁸ἐάν
⁵τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκομεν, τῷ κυρίῳ
ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν ἐάν τε ἀποθνήσκομεν, τοῦ κυρίου
ἐσμέν. ⁹οἷς τοῦτο γὰρ χριστὸς ἀπέθανεν καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν
καὶ ζώντων κυριεύσῃ. ¹⁰σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ
σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παρυστησόμεθα
¹⁰τῷ βήματι τοῦ Θεοῦ. ¹¹γέγραπται γάρ *Zō ēgw, λέγει κύριος*, ὅτι
ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ ἐξομολογήσεται πᾶσα γλῶσσαι τῷ Θεῷ.

1. ἐν *BCAGsgvs*, om *Av* suo sensu *fgv* 2. καὶ *ABCAGsgv*,
καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν Κυρίῳ οὐ φρονεῖ *ς* 3. Θεω *BC*
AGsgvs, κυριῳ *A* 5. ἀποθνήσκομεν *AAG*, morimur *sg*, ἀποθνή-
σκομεν *Bς*, ἀποθανώμεν *C* τῷ alterum om *G* 6. ἀποθνή-
σκομεν prius *ABAGsgvs*, ἀποθνήσκωμεν *C* ἀποθνήσκομεν *alte-*
rum AA, οὖν ἀποθνήσκομεν *G*, ἀποθνήσκωμεν *BCς*, morimur *sv*,
ergo morimur *g* 7. χριστὸς *ABCAGsgς* Orig 1,436^e 4,342^a Iren
209, ἰησοῦς Orig 4,135^c, add καὶ *ς* Iren ἀπεθάνεν καὶ ἐζήσεν
ABC, ἀπεθάνεν καὶ ἀνέστη (ἀνιστὶ *G*) *Gg* Orig, ἐζήσεν καὶ ἀπε-
θάνεν καὶ ἀνιστῇ *Af* Iren, ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη καὶ ἀνέζησεν *ς*
7. 8. νεκρῶν καὶ ζωντῶν *ABCAGgς* Orig, vivorum et mortuorum *f*
Iren 8. τί *ABCAGvs*, τί γὰρ *G*, qui *f* σου *ABCvs*, add ἐν
(εἰς)ν *G*) τῷ μὴ ἐσθίειν *AGfg* καὶ *ABCAGgς*, om *f* 9. τί]
quid *g*, quare *fgv* σου *ABCAsvs*, του *G*, tuum in edendo *g*
10. ante tribunal *fgv* Θεου *ABCAGsgv*, χριστοῦ *ς* Orig 1,254^a
ὅτι *ABCAsvs*, εἰ μὴ *Gg* 11. ἐξομολογήσεται πᾶσα γλῶσσαι *BA*
Gfg, πᾶσαι γλῶσσαι ἐξομολογήσεται *ACvs*

in (om *F*) suo sensu (sensum *F*) abundet. ⁶qui sapit diem, domino
sapit. et qui manducat, domino manducat: gratias enim agit deo:
et qui non manducat, domino non manducat et gratias agit deo. (47)
⁷Nemo enim nostrum sibi uiuit, et (s. uiuet *F*) nemo sibi moritur. ⁸sive
enim uiuimus, domino uiuimus (d. u. om *pr F*): siue [enim *V*] mo-
rinur (moriemur *F*), domino morimur (moriemur *F*). siue ergo uiui-
mus siue morimur (moriemur *F*), domini sumus. (48) ⁹In hoc enim
Christus [et *L*] mortuus est et resurrexit (reuixit *V*), ut et mortuo-
rum et uiuorum (uiu. et mort. *F al*) dominetur. ¹⁰Tu autem quid in-
dicas fratrem tuum? aut tu (om *al*) quare spernis fratrem tuum [in
non manducando *L*]? omnes enim stabimus ante tribunal dei (Christi
L). ¹¹scriptum est enim uiuo ego, dicit dominus, quoniam mihi flectet
(flectetur *pr L*) omne genu, et omnis lingua confitebitur deo. ¹²itaque

ἡμεῖς ἕκαστος ἑμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον ἀποδώσει [τῷ Θεῷ]. ¹³μη-
κέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν, ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μῦλλον, τὸ μὴ
τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον. ¹⁴οἶδα καὶ πείσμαι
ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' αὐτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ
τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν. ¹⁵εἰ γὰρ διὰ βρωμα ὁ ἀδελφός σου
λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου
ἐκείνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ χριστὸς ἀπέθανεν. ¹⁶μὴ βλασφημῆσθαι
οὖν ἑμῶν τὸ ἄγαθόν. ¹⁷οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρωσὶς
καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἀγίῳ.
¹⁸ὁ γὰρ ἐν τοιῷ δουλεύων χριστῷ ἐνύρεστος τῷ Θεῷ καὶ δοκιμὸς
τοῖς ἀνθρώποις. ¹⁹ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν καὶ τὰ τῆς
οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. ²⁰μὴ ἕνεκεν βρώματος καταλύε τὸ

1. δώσει 4. δι' ἑαυτοῦ, 10. δοκίμοις 11. ἄρα διώκωμεν

1. ἀρα BAG, ἀρα οὖν ACZ, itaque fgv ἑαυτου ABAGZ, αυτου
C αποδωσει BAGfgv, δωσει ACZ Cyp 158 τω Θεω ACAG
vz, om BGg Cyp 1. 2. μηκετι οὖν ABCAGfgvz, non ergo nos
Cyp 2. κρινετε ABCZ, κρινετε (-ται G) AG 3. προσκομμα
(-κοσμου C) τω αδελφω η ACAGfgvz, τω αδελφω B 4. αυτου
ABGfgv, αυτου CZ 5. γαρ ABCAGfgv, δε z 6. μη] noli
fgv Iren 209 7. εκεινον απολλυε (-λλυειν G) ABCAGfgvz Orig
1,762^e, perdere illum Iren 7. 8. βλασφημῆσθαι οὖν ABCAZ,
ergo blasphemetur f, βλασφημῆσθαι G 8. ἡμῶν ABCZ, ἡμῶν
AGfg γὰρ om Cyp 322 βρωσεις ACG 9. ποσις AG
10. τουτω ABCAGfgv, τουτοις z χριστω AAG, τω χριστω B
CZ ενυρεστος G, placet fgv δοκιμος ACZ et corr G, pro-
batus est gv et post hominibus f, δοκιμοις BG 11. itaque ergo
fg διωκωμεν CAGfgvz, διωκωμεν ABG 12. αλληλων ABCZ,
add φυλαζωμεν AGfgv καταλυν G

unus quisque nostrum pro se rationem reddet deo. ¹³non ergo am-
plius inuicem iudicemus, sed hoc iudicate (i. h. L) magis, ne ponat-
is offendiculum fratri uel scandalum. (49) ¹⁴Scio et confido in do-
mino Iesu (Christo) quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existi-
mat quid commune esse, illi commune est. (50) ¹⁵Si enim (Nam si
V) propter cibum frater tuus contristatur, iam non secundum cari-
tatem ambulas. noli cibo tuo illum perdere (p. ill.), pro quo Chris-
tus mortuus est. ¹⁶non ergo (enim F al) blasphemetur (blasphem.) bo-
num nostrum. ¹⁷non est regnum dei esca et potus, sed iustitia et pax
et gaudium in spiritu sancto: ¹⁸qui enim in hoc seruit Christo, pla-
cet deo et probatus est hominibus. ¹⁹itaque quae pacis sunt secte-
mur, et quae aedificationis (ed.) sunt in inuicem custodiamus. ²⁰noli
propter escam destruere opus dei. omnia quidem munda sunt, sed

ἔργον τοῦ Θεοῦ. πάντα μὲν καθάρá, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ
διὰ προσκόμματος ἐσθίουσι. ²¹καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα μηδὲ πιεῖν
οἶνον μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκύπτει ἢ σκανδαλίζεται ἢ
ἀσθενεῖ. ²²οὐ πιστὶν ἢν ἔχῃς κατὰ σκευὴν ἔχει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.
⁵ μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει. ²³ὁ δὲ διακρινόμε-
νος ἐν γνώμῃ κατακρίνεται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ
πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν. Ἰσχυροὶ δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθε-
νήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζουσιν καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκουσιν. ²⁴ἕκα-
στος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς ἐκδοκίμην.
¹⁰ ²⁵καὶ γὰρ ὁ χριστὸς οὐκ ἑαυτῷ ἤρισεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται Οἱ
ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδισζόντων σε ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ. ²⁶ὅσα γὰρ προει-

11. ὅσα γὰρ ἐγγράφη,

2. αἰσθενονται G πινει ABCA² Orig 1,762^d, πινειν G 3. μηδ'
ἐν Orig 3. 4. η σκανδαλίζεται η ασθενει BAGfgvz, om AC
4. ην ABCv, om AGfgvz σκευην ABC, σκευην A², σκευην G
habes pr fg 5. δε ABCAGfgvz, γὰρ Orig 3,495^e 499^a 6. εαν
ACAG² Orig, αν B το ουκ A 7. εστιν BCAG²fgvz, add τω δε
δυναμειω υμιας στηριζει κατὰ το ευαγγελιον μου· και το κηρυγμα
ιησου χριστου· κατὰ αποκαλυψιν μυστηριου· χρονοις αιωνιους σεσι-
γημενον· φανερωθεντος δε νυν δια τε γραφων προφητικων· κατ
επιταγην του αιωνιου Θεου εις υπακοην πιστειως· εις παντα τα εθνη·
γνωρισθεντος μονω σοφω Θεω δια ιησου χριστου ω η δοξα εις
τους αιωνας αμην A, add spatium vacuum Gg ημεις G fir-
miores fg 8. αρεσκον G εκαστος ABCAGfgvz, add γὰρ ε
9. ημων ABCA²fg, υμων Ggv proximo suo fgv εις το αγα-
θον προς ABCAG², in (ad f) bonam fg 10. ο ABC², om AG
ουκ G 11. επεπεσαν ABCAG, επεπεσον ε προεγραφη AC²,
προεγραφη AG, scripta sunt fgv, εγγραφη παντι B

malum est homini qui per offensionem (offendicum *L*) manducat.
²¹bonum est non manducare carnem et non bibere uinum neque in
quo frater tuus offendit aut scandalizatur aut infirmatur. ²²tu fidem
[quam] habes (habis *F*)? penes (paenes *F*) temet ipsum habe coram
deo. beatus qui non iudicat semet ipsum in eo quod probat. ²³qui
autem discernit, si manducauerit, damnatus est, quia (qui) non ex fide:
omne autem quod non est ex fide, peccatum est. ²⁴debemus autem
nos firmiores inbecillitates infirmorum (infirmiorum) sustinere et non
nobis[met ipsis] placere. ²⁵unus quisque uestrum proximo suo placeat
in bonum (bono) ad (plac. in bonam *F al*) aedificationem: ²⁶etenim
(nam *V*) Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est Inprope-
ria (Impr.) inproperantium tibi ceciderunt super me. (51) ²⁶Quaecum-

γραφῆς, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν ἐγραφῆς, ἵνα διὰ τῆς ὑπομο-
νῆς καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ⁵ὁ
δὲ Θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δῶκε ἡμῖν τὸ αὐτὸ
φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ χριστὸν Ἰησοῦν, ὥτινα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἐνὶ
στόματι δοξάζετε τὸν Θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
χριστοῦ. ⁷διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς
προσελάβετο ἡμᾶς εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ. ⁸λέγω γὰρ χριστὸν διάκο-
τον γενέσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας Θεοῦ εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς
ἐπαγγελίας τῶν πατέρων, ⁹ὅτι δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἑλέους δοξάσαι τὸν
Θεόν, καθὼς γέγραπται Διὰ τοῦτο ἔξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσιν, ¹⁰
καὶ ἐγὼ ὀνοματί σου ψαλῶ. ¹¹καὶ πάλιν λέγει Εὐφρανθήτε ἔθνη
μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. ¹²καὶ πάλιν λέγει Αἰνεῖτε πάντα τὰ ἔθνη
τὸν κύριον, καὶ ἐπαινεσάτωσαν αὐτὸν πάντες οἱ λαοί. ¹³καὶ πάλιν
Ἡσαΐας λέγει Ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσοῦ, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχων

7. ἡμῶς 12. 13. Αἰνεῖτε τὸν κύριον, πάντα τὰ ἔθνη,

1. ἡμετέραν G. ad nostram fgv γραφῆ BCAGfgv, προεγραφή
As 2. δια ABCf, om AGgv εχωμεν ACAGfgv, add της
παρακλήσεως B 4. in alterutrum fgv χριστον ιησουν BAGf
g, ιησουν χριστον ACv 7. ἡμῶς ACGgv, ἡμῶς BAsf του
ABCAG, om ε γαρ ABCAGfgv, δε ε χριστον ABC, ιησουν
χριστον AGfg 8. γενεσθαι BAG et pr C?, γεγενησθαι As et
corr C, fuisse fgv propter veritatem fgv 9. super misericor-
diam fgv 10. εθνεσι C 11. τω ονοματι σου ψαλω ABCfvs,
ψαλω τω ονοματι σου AG 11. 12. Hilar 875 12. λεγει BAGfg,
om ACv 12. 13. παντα τα εθνη τον κυριον ABAsf, τον κυριον
παντα τα εθνη CGg 13. επαινεσάτωσαν (μην. A) ABC, επαι-
νεσατε AGfgv 14. ισται ABCAGfgv, et erit Hilar 875 ριζα
του ιεσσε G qui exsurget (surg. Hil) fgv Hilar αρχην G

que enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per
patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. ⁵deus au-
tem patientiae et solacii det vobis id ipsum sapere in alterutrum se-
cundum Iesum Christum, ⁶ut unanimes (unan.) uno ore honorificetis
deum et patrem domini nostri Iesu Christi. ⁷propter quod suscipite
ininvicem, sicut et Christus suscepit vos in honorem dei. ⁸dico enim
Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem dei,
ad confirmandas promissiones (promission.) patrum, ⁹gentes autem
super misericordiam (-dia) honorare deum, sicut scriptum est Propter
hoc confitebor tibi in gentibus, [domine,] et nomini tuo cantabo. ¹⁰et
iterum dicit Laetamini, gentes, cum plebe (populo F) eius. ¹¹et ite-
rum Laudate omnes gentes dominum (dom. omn. g. F al), et magnificate
eum omnes populi. ¹²et rursus (rursum L al) Esaias (Isaias) ait Erit
radix Iesse, et qui exsurget regere gentes, in eo (eum) gentes spe-

ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιούσιν. ¹³ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώ-
σαι ὑμᾶς πάσης χαρῆς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεῦναι, εἰς τὸ περισ-
σύναι ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.

¹⁴Πέπεισμαι δέ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτοὺς ἐγὼ περὶ ὑμῶν ὅτι
καὶ αὐτοὶ μιστοὶ ἔστε ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως,
δυνάμει καὶ ἀλλήλους νοθεύειν. ¹⁵τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν
ἀπὸ μέρους, ὥς ἡπαναμνήσκων ὑμᾶς διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν
μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ ¹⁶εἰς τὸ εἶναι με λειτουργὸν χριστοῦ Ἰησοῦ εἰς
τὰ ἔθνη, ἱερουροῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσ-
¹⁰φορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπροσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ¹⁷ἔχω
οὖν τὴν καύχησιν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς τὸν θεόν. ¹⁸οὐ γὰρ

1. 2. πληροφορήσαι ὑμᾶς ἐν πάσῃ χαρᾷ καὶ εἰρήνῃ

1. in eo fgv, in eum Hilar 1. 2. πληρωσαι υμας πασης χαρας
και ειρηνης ACΔς, πληροφορησαι υμας εν (om G) παση χαρα και
ειρηνη BG, repleat vos omni gaudio et pace fg 2. εν τω πιστευ-
ειν ABCυς, om AGfg 2. 3. εις το περισσευειν υμας ACAGς, ut
abundetis vos g, ad abundandam vobis f, υμας B 3. εν (om Δ
Gg) τη επιδι ABCAGgυς, spem nostram f εν δυναμει] sic corr
C 4. αδελφοι μου ABCυς, αδελφοι post υμων AGfg περι
(de) ACAGfgυς, υπερ B 5. και αυτοι ABCυς, om AGfg αγα-
θωσυνης ABCΔς, αγαπης G, dilectione gv, delectione f, add και Δ
Gfg πασης ACAGς, add της B 6. δυναμειοι και αλληλους
ABCς, ita ut possitis alterutrum fv, αλληλους δυναμειοι AG, ut al-
terum possitis g τολμηροτερον (το μηρ. G) CAGς, τολμηροτε-
ρωσ AB 7. απο ABC, αδελφοι απο (ex) AGfgυς επανα-
μνησκων ACAGς, αναμιν. B 8. υπο ACAGς, απο B
ειναι ABCfgυς, γενισθαι AG χριστου ιησου ABCGfgυς, ιησου
χριστου Δς 8. 9. εις τα εθνη ACAGς, in gentibus fgv, om B
9. γενηται ACAGς, γενηθη B 10. ευπροσδεκτος ABCΔfyς,
om Gg 11. την BAG, om Δς et C? τα] quae f, quae est g
τον ABAG et C?, om ε

rabunt, ¹³deus autem spei inpleat (impl., repleat L al) vos omni gaudio
(gaudi) et pace in credendo, ut abundetis (hab.) in spe in (et L al, et
in al) uirtute spiritus sancti. ¹⁴certus sum autem, fratres mei, et ego
ipse de vobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione, repleti omni
scientia, ita ut possitis (positis, possetis) alterutrum monere: ¹⁵auda-
cius autem scripsi vobis, fratres, ex parte, tamquam in memoriam
uos reducens propter gratiam quae data est mihi a deo, ¹⁶ut sim
minister Christi Iesu in gentibus, sanctificans euangelium dei, ut fiat
oblatio gentium accepta, sanctificata in spiritu sancto. ¹⁷habeo igitur
gloriam in Christo Iesu ad deum: ¹⁸non enim audeo aliquid loqui

τολήσω τι λαλεῖν ὃν οὐ κατεργάσατο χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ¹⁹ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου, ὥστε με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. ²⁰οὕτως δὲ φιλοτιμιοῦμαι εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη χρι- ⁵στός, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θιμέλιον οἰκοδομῶ, ²¹ἀλλὰ κυθὼς γεγραπται Οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὁφονται, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόουσιν συνήσουσιν. ²²διὸ καὶ ἐνεκοπιόμην πολλὰκις τοῦ ἔλθειν πρὸς ὑμᾶς, ²³νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις,

1. τολήσω

1. τολήσω (τομ. C) ACAG^s, τολήσω Bfgv τι λαλεῖν ABCfgv, τι εἰπὼν AGg, λαλεῖν τι ε ου κατεργάσατο (κατεργάσατο ο G, efficit g) χριστος δι' ἐμου (add λογὸν B) εἰς ABCAGg^s, per me non effecit christus f 2. ἐργῳ ABCAGg^s, factis fv δυνάμει ABCv^s, add αὐτοῦ AGfg 3. δυνάμει] add αὐτοῦ pr G ἁγίου AAGfgv et C?, Θεοῦ ε, om B με ABCgv^s, om AGfg
3. 4. ἀπο ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι ABCv^s (Orig 1,378^d 709^d 4,95^c), πεπληρωσθαι (completeretur fg, compleverim g) ἀπο ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ καὶ κύκλῳ (in circuitu) AGfg 5. οὕτως AG, οὕτω ε φιλοτιμιοῦμαι (-μοι-μαί G, desideravi) εὐαγγελίζεσθαι BAGg, φιλοτιμιουμένον εὐαγγελίζεσθαι AC^s Orig 1,378^d, hoc praedicavi evangelium f οὐχ ὅπου ABCfv^s, ὅπου οὐκ AGg χριστός ABC^s, ο χριστός AG
6. ἀλλότριον θιμέλιον ABCA^s Orig 1,378^d, ἀλλοτρίῳ θιμελίῳ G γεγραπται ABCAGv^s, add quia fg 7. ἀνηγγέλη ABA^s, ἀναγγέλη G, ἀπηγγέλη C ὁφονται ACAGfgv^s, ante οἷς οὐκ B
8. καὶ ABCAGgv^s, om fv ἐνεκοπιόμην ABC^s, impediabar fgv, ἐνεκοπήν AG πολλακίς BAG, τα πολλὰ AC^s, plurimum fgv, multum g venire fgv 9. ὑμᾶς] add ἀπο πολλῶν αἰτῶν ὡς αὐ οὐκ πορευομαι ex multis iam venire ad vos Gg
- νυν εἰδε G κλίμασιν G, κλίμασι A, κ.μασι C. in his regionibus fv

(loq. aliq.) eorum quae per me non effecit (sic F, effecit ceteri) Christus in oboedientiam (-tia F) gentium, uerbo et factis, ¹⁹in uirtute signorum et prodigiorum, in uirtute spiritus sancti; ita ut ab Hierusalem per circuitum (-tu F) usque ad (in F) Illyricum (Hill.) repleuerim euangelium Christi. ²⁰sic autem euangelium hoc praedicaui (h. pr. eu. F, h. eu. pr. al, praed. euang. al), non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum aedificarem (edif.), ²¹sed sicut scriptum est Quibus non est adnuntiandum de eo, uidebunt, et qui non audierunt intellegent. ²²propter quod et (om pr F, etiam al) impediabar plurimum venire ad uos [et prohibitus sum usque adhuc L]: ²³nunc uero ulterius locum non habens in his regionibus, cupi-

ἐπιποθίαν δὲ ἔχων [τοῦ] ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτιῶν, ²⁴ὥς
 ἂν πορεύωμαι εἰς τὴν Σπανίαν, (ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος θεά-
 σασθαι ὑμᾶς καὶ ἀφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐν ὑμῶν πρῶτον
 ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ) ²⁵νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ δια-
⁵κονῶν τοῖς ἁγίοις. ²⁶εὐδόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινω-
 νίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερουσα-
 λῇμ. ²⁷εὐδόκησαν γὰρ, καὶ ὀφειλέται εἰσὶν αὐτῶν· εἰ γὰρ τοῖς
 πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσιν καὶ ἐν τοῖς
 σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. ²⁸τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας καὶ σφραγι-
¹⁰σάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς Σπα-
 νίαν· ²⁹οἶδα δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐλογίας

1. ἐπιποθίαν δε εχων (εχω Gg) ABCAGgvs, cupio autem f του
 ἐλθεῖν (veniendi) BCAGgvs, ἐλθεῖν (venire) Af απο πολλων
 (ικαων BC) ετιων ABCAGs, a multis annis praecedentibus g, mul-
 tis iam praecedentibus annis f 1. 2. ὥς αν (ἐάν s) ABCAs, ὡς
 αν ουν G, sed cum fg 2. πορευωμαι ABCs, πορευομαι AG, pro-
 ficiscar g, proficisci coepero f ἐλπίζω γαρ ABCA, ἐλπίζω Gfg,
 ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐλπίζω γὰρ s διαπορευομενος BCAGfgvs,
 πορευομενος A 3. αφ AG, απο B, vφ ACs 4. ex parte fgv
 νυνι ABCAs, νυν G δε ABCAGgs, igitur fgv πορευομαι
 ABCAGs, proficiscar fgv διακονων ABCs, διακονησαι AGfgv
 5. ευδοκησαν ACAGfgvs, ευδοκησε Bg μακεδονια ABCAsvs,
 μακαιδονες Gg αχαια ABCAGfs, achaici g αγιων των εν
 ιερουσαλημ ABCvs, εν ιερουσαλημ αγιων AGfg 7. ευδοκησαν
 γαρ και οφειλεται ABCvs, οφειλεται γαρ (om A) AGfg εισιν
 αυτων ABCAf, αυτων εισιν Ggs ει γαρ ABCAGvs, quoniam
 si fg 9. ουν ABCAsvs, ουν ουν Gg 10. αυτοις ACAGfgvs,
 om Bv υμων ABCAsfs, υμας G εις ABAG, εις την Cs
 11. οίδα δε οτι ερχομενος ABCAsvs, γεινωσχω γαρ οτι Gg εν
 πληρωματι ABCs, εν πληροφορια AG, in abundantia (-tiam f) fgv

ditatem autem habens ueniendi ad uos ex multis iam praecedentibus
 annis, ²⁴[sed V] cum in Hispaniam proficisci coepero, spero quod
 praeteriens uideam uos et a uobis deducar illuc, si uobis primum
 ex parte fruius fuero. ²⁵nunc igitur proficiscar [in F al] Hierusalem
 ministrare sanctis. ²⁶probauerunt enim Macedonia (Mached. pr F)
 et Achaia (Acaia F) coulationem aliquam facere in pauperes sancto-
 rum qui sunt [in F al] Hierusalem. ²⁷placuit enim eis, et debitores
 sunt eorum (e. s. F al): nam si spiritalium eorum participes facti
 sunt gentiles, debent et in carnalibus ministrare eis (illis). ²⁸hoc igitur
 cum consummauero et adsignaui eis (om V) fructum hunc,
 proficiscar per uos in Hispaniam: ²⁹scio autem quoniam ueniens ad
 uos in abundantia (hab. al, -iam F) benedictionis (-ones) Christi

χριστοῦ ἐλεύσομαι. ³⁰παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγω-
 νίσασθαι μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Θεόν, ³¹ἵνα
 ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ ἡ διωροφροῖα μου
 ἡ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐνπρόσδεκτος τοῖς ἁγίοις γένηται, ³²ἵνα ἐν χαρᾷ ⁵
 ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος κυρίου Ἰησοῦ. ³³ὁ δὲ Θεὸς τῆς
 εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν [ἀμήν].

¹Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὕσαν δια-
 κορον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς, ²ἵνα προσδέξησθε αὐτὴν ἐν
 κυρίῳ ὡς τῶν ἁγίων καὶ παριστῇτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρῆζῃ ¹⁰

8. ὑμῶν,

1. χριστοῦ ABCAGfg, τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ε εὐλευσο-
 μαι G δε ABCAGgς, itaque f ἀδελφοί ACAGfgς, om B
 2. 3. ut sollicitudinem impertiamini mihi fg 3. προσευχαῖς ABCς, add
 ὑμῶν AGfg υπερ εμου ABCAvς, om Gfg 4. ἐν ABCAGgς,
 qui sunt in sy καὶ ABCAGfgv, καὶ ἵνα ε διωροφροῖα BAGf,
 διακονία ACς, administratio g 5. ἐν BAG, εἰς ACς προσδεκ-
 τος G τοῖς ἁγίοις γένηται ABC, γένηται τοῖς ἁγίοις AGfg
 cum gaudio f 6. ἔλθω BAGfgς, ἔλθων AC κυρίῳ (χριστοῦ
 AGfg) ἰησοῦ BAGfg, Θεοῦ ACς, add συναναπαυσωμαι (καὶ συν.
 ε) ὑμιν ACς, add καὶ (et ut g, ut f) αναψύξω (-ψυχῶ G) μεθ
 ὑμῶν AGfg, quae om B 7. εἰρήνης ABCς, add ἡτῶ AGfgv
 αμην BCΔfς, om AGg 8. δε ABCvς, om AGfg ἡμῶν BCΔ
 fς, ὑμῶν AGg διακονον AAGς, καὶ διακονον BC, in ministerio
 fg 9. τῆς alterum om g ἐν (εγ A) κενχρεαῖς AG, cenchris f,
 kenchrīs g προσδέξησθε αὐτὴν BCAGfg, αὐτὴν προσδέξησθε A
 vς 10. ὡς αν ABCAGgς, quibuscunque f 10. seq ὑμῶν χρῆζῃ
 πραγματι ABCAGς, vestri desideraverit g, desideraverit vestri f

ueniam. ³⁰obsecro igitur (ergo L) uos, fratres, per dominum nostrum
 Iesum Christum et per caritatem spiritus [sancti F al], ut adiuvetis
 (adiubetis F) me in orationibus [et oretis F al, uestris al] pro me
 ad deum (dominum F), ³¹ut liberer ab infidelibus qui sunt in Iudaea,
 et obsequii (obsequi, ministerii) mei oblatio accepta fiat in Hierusa-
 lem (Hierusolima al, Hierusolyma L) sanctis (et ministerium meum
 quod Hierosolimam defertur acceptabile sanctis fiat F), ³²ut ueniam
 ad uos in gaudio (gaudium) per uoluntatem dei (per uoluntate Christi
 Iesu F) et refrigerer (requiescam F al) uobiscum. ³³deus autem pa-
 cis sit cum omnibus uobis, amen. ¹commendo autem uobis Phoebem
 sororem nostram, quae est in ministerio ecclesiae quae est Cenchris;
²ut eam suscipiatis in domino digne (dignae F) sanctis (satis F al)
 et adsistatis (assist.) ei in quocumque negotio uestri indigerit: etenim

πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ.

³ Ἀσπάσασθε Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν τοὺς συνεργοὺς μου ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ⁴ οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ⁵ ἐπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν, ⁶ καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε Ἐπαίνετον τὸν ἀγαπητὸν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀσίας εἰς χριστόν. ⁷ ἀσπάσασθε Μαρίαν, ἥ τις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ὑμᾶς. ⁸ ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινες εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γέγοναν ἐν χριστῷ. ⁹ ἀσπάσασθε Ἀμπλίου τὸν ἀγαπητὸν μου ἐν κυρίῳ. ¹⁰ ἀσπάσασθε Οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν κυρίῳ,

11. Ἀμπλιῶτον

1. αὕτη ε 1. 2. προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ ἐμου (add τε A) αὐτου (καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ ε) ABCς, καὶ ἐμου καὶ ἀλλῶν προστάτις (παραστάτις G) ἐγενέτο AG, quoque (et g) mihi et aliis adstitit (adstitit vel adstistens facta g) fg 3. πρίσκαν ABCAGfg, Πρίσκιλλαν ε 4. cervicem g, cervices fv 5. proposuerunt f, posuerunt g 6. καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν ABCς, ante 4. οἵτινες AGfg 7. ἐπίνετον A, epenetum fg dilectum mihi fv a (in f) principio fg ασίας ABCAGfgv, Ἀχαΐας ε 7. 8. εἰς χριστόν ABCς, ἐν χριστῷ AGfg 8. μαρίαν ABC, μαριὰμ AGς εἰς ὑμᾶς AC, ἐν ὑμῖν AGfgv, εἰς ἡμᾶς Bς 9. συγγενεῖς G καὶ alterum ACAGς, καὶ τοὺς B 10. 11. οἱ καὶ πρὸ ἐμου γέγοναν (-νασιν Cς) ABCς, τοῖς πρὸ ἐμου AG, qui ante me fuerunt fg 11. χριστῷ ABCς, add ἰησοῦ AGfg ἀμπλίου BCΔς, ἀμπλιῶτον AGfgv μου ACAGς, mihi fv, om B 12. ἡμῶν ABCAGς, meum f κυρίῳ CAGfg, χριστῷ ABς

ipsa quoque adstitit (adstitit pr F, adstistit L) multis et mihi ipsi (om al) (mihi ipsi et multis F al). ³salutate Priscam (Priscillam pr F) et Aquilam adiutores meos in Christo Iesu, ⁴qui pro anima mea suas ceruices subposuerunt, quibus non solus (solum) ego gratias ago, sed et cunctae ecclesiae (cuncta ecclesia F al) gentium; ⁵et domesticam (-ca F al) eorum ecclesiam (ecclesia al). salutate Ephraenetum (Ephenitum F al, Phenitum al) dilectum mihi, qui est prinitius (primitiae) Asiae in Christo [Iesu]. ⁶salutate Mariam, quae multum laboravit in vobis. ⁷salutate Andronicum (-cam) et Iuniam (sic pr F, Iuliam L al, Iulium V) cognatos et concaptivos meos, qui sunt nobiles in apostolis, qui et ante me fuerunt in Christo. ⁸salutate Ampliatum dilectissimum (dilectum F al) mihi in domino. ⁹salutate Urbanum adiutorem nostrum in Christo [Iesu], et Stachyn (Stachin,

καὶ Στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου. ¹⁰ἀσπάσασθε Ἀπελλὴν τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ἀριστοβούλων. ¹¹ἀσπάσασθε Ἡρωδίωνα τὸν συγγενῇ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρκίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. ¹²ἀσπάσασθε Τρύφειναν καὶ Τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. [ἀσπάσασθε Περσίδα τὴν ἀγαπη-⁵τὴν, ἣτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ.] ¹³ἀσπάσασθε Ροῦθον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἱμοῦ. ¹⁴ἀσπάσασθε Ἀσύγκριτον Φλέγοντι Ἐρμῆν Πατρόβην Ἐρμῆν καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. ¹⁵ἀσπάσασθε Φιλόλογον καὶ Ἰουλίαν, Νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπῶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ¹⁰ἁγίους. ¹⁶ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμῖς αὐὶ ἐκκλησίαι πᾶσαι τοῦ χριστοῦ.

9. Ἰουρίαν, Νηρέαν

1. stachim f τὸν] sic corr G μου ABCΔfvs, add ἐν κυρίῳ G
 2. αριστοβολοῦν G, aristoboli fgv 3. erodionem fg συγγενῇ
 G, συγγενὴν A 4. τρυφειναν ΒΔς, τρυφειναν AG, τρυφειναν C,
 tryphenam g, triphenam f 5. κοπιώσας ABΔGς, κοπιώσας C, la-
 borantes g, qui laboraverunt f 5. 6. ἀσπάσασθε περσίδα (persi-
 dam f) τὴν αγ. ἡτις πολλὰ εκ. ἐν κυρίῳ BCΔfς, om AG
 7. dilectum f 8. ἀσυνκριτον G ἔρμην ABCΔGfg, Ἐρμῆν ε
 ἔρμην ABCΔGfg, Ἐρμῆν ε 9. ἰουλίαν ABΔfς, ἰουρίαν CG
 νηρεῖ BCΔς, νηρεῖαν AG, neream fg 10. ολυμπιαν ABCς, ολυμ-
 πιαν Δ, ολυμπειδα G, olympiadem fg 11. 12. ἀσπάζονται ὑμῖς
 αὐὶ ἐκκλησίαι πᾶσαι (om ε) τοῦ χριστοῦ ABCς, om ΔGfg. confer
 p. 318, 11.

Stachen al, Stacthin F) dilectum meum. ¹⁰salutate Apellen (Appell.) probum in Christo. ¹¹salutate eos qui sunt ex Aristoboli (Arest. L). salutate Herodionem (Erod. F al) cognatum meum. salutate eos qui sunt ex Narcissi (Narcessi al, Narcassis F), qui sunt (q. s. om al) in domino. ¹²salutate Triphenam (sic V, Trifonam pr F, Thyrfenam L, Trypaenam, Tryponam al) et Tryphosam (Tryfosam L, Trifosam F al), quae laborant in domino. [salutate Persidam (Praesidam V) carissimam, quae multum laboravit in domino. om al] ¹³salutate Rufum electum (dilect.) in domino, et matrem eius et meam. ¹⁴salutate Asynceritum (Asinceritum F al, -cretum al) Phlegonta (sic L, Flegontan F al, Phlegontam al) Hermen (Hernem al) Patrobam Hermam (Herman F) et qui cum eis (eos pr F) sunt fratres. ¹⁵salutate Philologum (Fil. F al) et Iuliam, [et F al] Nereum et sororem eius, et (om V?) Olympiadem (Olimp.) [et Olympia V], et omnes qui cum eis sunt sanctos. ¹⁶salutate inuicem in osculo sancto. salutant uos omnes ecclesiae Christi. ¹⁷rogo autem uos, fratres, ut

¹⁷ Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδουχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. ¹⁸οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἐαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσιν τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. ¹⁹ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντα ἀφίκετο· ἐφ' ὑμῖν οὖν χαίρω, θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκραιότους δὲ εἰς τὸ κακόν. ²⁰ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοῖς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

¹⁰ ²¹Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ Λούκιος καὶ Ἰούσων καὶ Σωσίπαιτρος οἱ συγγενεῖς μου. ²²ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. ²³ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Γάϊος

1. παρακαλῶ ABCGz, ερωτῶ Δ σκοπεῖν ABCvz, ασφαλῶς σκοπεῖτε (-ται G) ΔGfg τοὺς] eos qui fg διχοστασίας ABCΔGf vς, dissensiones faciunt g 2. ποιοῦντας ABCvς, λεγοντας η ποιοῦντας ΔGfg 3. ἐκκλίνατε AΔGz, ἐκκλινετε BC τῷ om G ἡμῶν (add Ἰησοῦ z) χριστῷ ABCz, χριστῷ (et christo f) ἡμῶν Δ Gfg 4. δουλεύουσιν G 5. καὶ εὐλογίας ABCvς, om ΔGfg ἐξαπατῶσι (-σει G) CGz 5. 6. ὑμῶν ὑπακοὴ ABCfvς, ὑπακοὴ ὑμῶν ΔGg 6. ἐφ ὑμῖν οὖν χαίρω ABC, χαίρω οὖν (add τὸ z) ἐφ (in) ὑμῖν ΔGfgvς θέλω δε ABCz, καὶ θέλω ΔGfg 7. σοφούς BAGfgv, add μὲν ACz in bono vel um g ακραιότους A in malo vel um g 8. τῆς εἰρήνης ABCΔGfgvς, om Orig 2,509^b συντρίψει BCΔGfz Orig, συντρίψαι Agv ὑπο τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει BCΔGfgvς Orig 2,509^b, ἐν τάχει ὑπο τοὺς πόδας ἡμῶν A. Orig 2,804^d 9. ἡ χάρις τοῦ x. ἡμ. ἰησοῦ χριστοῦ (om B) μεθ ὑμῶν (add Ἀμήν z) ABCvς, om ΔGfg 10. ἀσπάζεταιται ABCΔ Gfgvς, Ἀσπάζονται z μου ACΔGfgvς, om B καὶ alterum om B 11. σωσσιπαιτρος C συγγενεῖς G μου ABCvς, add καὶ αἱ ἐκκλησίαι πασαι τοῦ χριστοῦ ΔGfg

obseruetis eos qui dissensiones et offendicula praeter doctrinam quam uos didicistis (dedic.) faciunt, et declinate ab illis: ¹⁸huius modi enim Christo domino nostro non seruiunt, sed suo uentri, et per dulces sermones et benedictiones seducunt (-cant) corda innocentium. ¹⁹uestra enim oboedientia in omnem locum diuulgata (prouulgata F al) est: gaudeo igitur in uobis, sed uolo uos sapientes esse in bono et simplices in malo (malum). ²⁰deus autem pacis conteret (conterat L al) satanan sub pedibus uestris uelociter. gratia domini nostri Iesu Christi (om al) uobiscum. ²¹salutat uos Timotheus adiutor meus, et Lucius et Iason (Zason F) et Sosipater (Susipater F) cognati mei. ²²saluto uos [et] ego Tertius, qui scripsi (scripsi) epistolam, in domino. ²³sa-

ὁ ξένος μου καὶ ὅλης τῆς ἐκκλησίας. ἀσπαζέται ὑμᾶς Ἑραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός.

²⁵Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηριῆσαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσηγημένον, ²⁶φανερωθέντος δὲ νῦν διὰ τε γραφῶν προ-
5
φητικῶν καὶ ἐπιταγῇ τοῦ αἰωνίου Θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστει εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, ²⁷μόνῳ σοφῷ Θεῷ, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

2. ὅλης τῆς ἐκκλησίας (sic corr C) ABCA, universae ecclesiae fgv, οἱ αἱ ἐκκλησίαι G, τῆς ἐκκλησίας ὅλης ε ασπαζέται om g et pr G 2. ἀδελφός ABCv, add ²⁴η χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ (l. χ. om Gg) μετὰ πάντων ὑμῶν ἀμήν AGfg 3. τῷ δε δυναμένῳ usque ad finem epistolae ABCAφς, om Gg. confer p. 310,7 τῷ δὲ δυναμένῳ] Orig 4,104^e, qui autem potest f, ei autem qui potens est v Hilar 830 ὑμᾶς στηριῆσαι ABCAφς Orig, confirmare vos Hilar 3. 4. καὶ τὸ κήρυγμα ἰησοῦ χριστοῦ (χριστοῦ ἰησοῦ B) ABCAφς Hil, om Orig 4. κατὰ] secum et f sacra-menti f Hilar 5. σεσηγημένου ABCAς Orig 1,389^c 488^a 2,724^d 4, 104^e 257^c, taciti v Hilar, taciturnitatis f φανερωθέντος (innotes- ceret f) δε νῦν ABCAφς Orig 1,389^d 488^a 4,104^e (2,724^d) Hilar, καὶ νῦν φανερωθέντος Orig 4,257^c τε ABCς Orig, om Afv Hil προφητικῶν ABCAς Orig Hilar, prophetarum f, add καὶ τῆς ἐπι-φανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ Orig 1,488^a 4,105^a 257^c et similiter 1,389^d 2,724^d 6. εἰς ὑπακοὴν ABCAς Hilar 830, in oboe- dientia f 7. γνωρισθέντος ABCA, cogniti Hilar, declarasset f, cognito (γνωρισθέντι) v σοφῷ Θεῷ ABCvς Hilar, Θεῷ σοφῷ Af ἰησοῦ χριστοῦ ACAφς Hilar, χριστοῦ ἰησοῦ B 8. ὡν ACAvς Hilar, cuius f, om B τῶν αἰώνων Afv Hilar, om BCς ἀμήν om Hilar πρὸς ῥωμαίους ABCA, πρὸς ῥωμαίους ἐπελίσθη πρὸς κορινθίους ἀρχεται Gg, epistula pauli apostoli explicit scri- bens a corinthum f, Πρὸς Ῥωμαίους ἐγράφη ἀπὸ Κορίνθου διὰ Φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν Κεγχρηαῖς ἐκκλησίας ε

lutat uos Gaius hospes meus et universae ecclesiae (universa eccle- sia) [gentium Fal]. salutat uos (om L) Erastus (Herastus F) arcarius ciuitatis, et Quartus frater. ²⁵ei autem qui potens est uos (bis L, om al) confirmare iuxta (iusta F) euangelium meum et praedicationem (pred.) Iesu Christi, secundum reuelationem mysterii temporibus ae- ternis taciti, ²⁶quod nunc patefactum est per scripturas (scribit. F) prophetarum secundum praeceptum aeterni dei, ad oboeditionem (-dientiam) fidei in cunctis gentibus, cognito ²⁷solo sapienti deo, per Iesum Christum, cui honor [et gloria] in saecula saeculorum, amen.

Exp. epist. [Pauli apostoli] ad Romanos.

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α.

Παῦλος [κλητὸς] ἀπόστολος χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφός, ²τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, κλητοῖς ἁγίοις σὺν πᾶσιν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἐν παντί ⁵τόπῳ, αὐτῶν καὶ ἡμῶν. ³Χύρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

⁴Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ⁵ὅτι ἐν παντί ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντί λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει, ⁶καθὼς τὸ ¹⁰μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, ⁷ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστε-

προς κορινθίους α BC, προς κορινθίους επιστολῇ α Δ, προς κορινθίους αρχεται Gg, prima ad corinthios f, Παῦλον τοῦ ἀποστόλου ἢ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ πρώτη ε 1. κλητὸς BGgvs, om AΔf χριστοῦ ἰησοῦ BAGfgv, ἰησοῦ χριστοῦ Ας 2. τῇ Α ΔGς Orig 4,158^c, om B 2. 3. ἡγιασμένοις... ἁγίοις om Orig 3. χριστῷ om g τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ BAGfg, ante ἡγιασμένοις Ας 4. ἡμῶν BAGfgs Hilar 480, om A Orig χριστοῦ BAG fgvs Orig Hilar, om A 5. καὶ ἡμῶν BAGfgv, τε καὶ ἡμῶν ε el A in litura 7. μου ACΔGfgvs Hilar 254, om B in gratia fgvs, super gratiam Hilar 7. 8. χάριτι τοῦ Θεοῦ A in litura 8. in omni g, in omnibus fv Hilar 169 254 9. ἐν alterum ABC ΔGgvs Orig 1,225^c 258^b 709^b Hilar, om f πασῇ ABCΔGfgs Orig Hilar 254, om Hilar 169 γνώσει] Orig, σοφίᾳ Orig 1,225^c 10. χριστοῦ ABΔfvs, Θεοῦ Gg

INC. [EPISTVLA] AD CORINTHIOS (-THEOS) [PRIMA].

Paulus uocatus apostolus Christi Iesu per uoluntatem dei, et Sostines (Sustenens *I*, Sostenens *L*, Sustineus *pr F al*) frater, ²ecclesiae dei, [quae est Corinthi (Corr.), om corr *F*] sanctificatis in Christo Iesu, qui sunt Corinthii (sic *F*: q. s. C. om ceteri), uocatis sanctis cum omnibus qui inuocant nomen domini nostri (om *F*) Iesu Christi in omni loco ipsorum et nostro. ³gratia uobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. ⁴gratias ago deo meo semper pro uobis in gratia dei quae data est uobis in Christo Iesu, ⁵quia in omnibus diuites facti estis in illo, in omni uerbo et in omni scientia, ⁶sicut testimonium Christi confirmatum est in uobis, ⁷ita ut nihil uo-

ρεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεικδομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ· ⁸ὅς καὶ βεβαιώσει ἡμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. ⁹πιστὸς ὁ θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

¹⁰Παρακαλῶ δὲ ἡμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες καὶ μὴ ᾗ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ᾗτε δὲ κατηρισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῦ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. ¹¹Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσίν. ¹²λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν ¹⁰λέγει· Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ. ¹³μεμερίσται ὁ χριστός. μὴ Παῦλος ἐστινυρώθη περὶ ὑμῶν ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβaptίσθητε; ¹⁴ἐχαριστῶ τῷ θεῷ,

12. ἐστινυρώθη ὑπὲρ

1. μηδενὴ G 2. confirmavit fgv εως ABCς, αχρι ΔG 3. ἐν τη ημερα ABCς, ἐν τη παρουσια ΔGg, in adventum f χριστοῦ om B? 4. ὁ om C δι ABCfgvς Hilar 909, vφ ΔG 6. δε ABCAGfgvς Cypr 196 326, om Hilar 386 6. 7. δια του ονοματος ιησου ημων ιησου χριστου ABCvς Cypr, δια του ονοματος ιησου χριστου (χρ. ιησ. Aff) του κυριου ημων ΔGfg, om Hilar 7. λεγητε ABCAGfgvς Cypr, sapiatis Hilar 8. ᾗτε δέ] ἵνα ᾗτε Orig 3,616^b et add omnes Hilar 461 compositi Cypr 196 326, perfecti fgv Hilar 461 ἐν prius om Hilar καὶ ἐν ABCA fgvς Orig Cypr et corr G, καὶ pr G, om Hil 9. υμιον... υπο corr C μου ABGvς, om Af et pr C? 11. Orig 3,616^c 12. περὶ BA, υπερ ACGς, pro fgv 13. in nomine fgv τω θεω CAGfgvς, add μου Av, om B

his desit in ulla (nulla F al) gratia, expectantibus (exsp.) reuelationem domini nostri Iesu Christi; ⁸qui et confirmavit uos usque in (ad F) finem sine crimine, in die aduentus domini nostri Iesu Christi. ⁹fidelis deus, per quem uocati estis in societatem (-tate F) filii eius Iesu Christi domini nostri. (2) ¹⁰Obsecro autem uos, fratres, per nomen domini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes et (ut L) non sint in uobis scismata, sitis autem perfecti in eodem sensu (sensum) et in eadem scientia (scientiam F, sententia L). (3) ¹¹Significatum est enim mihi de uobis, fratres mei (f. m. de u.), ab his qui sunt Chloes (Cloe L), quia contentiones inter uos sunt (s. i. u.). ¹²hoc autem dico, quod unus quisque uestrum dicit Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego uero Cephae (Cephe F), ego autem Christi. ¹³diuisus est Christus. numquid Paulus cruci fixus est pro uobis aut in nomine Pauli baptizati estis? (4) ¹⁴Gratias ago deo [ineo F], quod

ὅτι οὐδένῃ ἡμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ Κρίσπον καὶ Γάϊον, ¹⁵ἵνα μὴ τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβαπτίσθητε. ¹⁶ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στεφανῶ οἶκον· λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα. ¹⁷οὐ γὰρ ἀπέστειλέν με [ὁ] χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ.

¹⁸Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστίν, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις θεοῦ ἐστίν. ¹⁹γέγραπται γάρ Ἀπολὼ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. ²⁰ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς; ποῦ συνζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμύρωνεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου; ²¹ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς

2. ἐπη] sic pr? corr C, ἐμῃ pr C in meo nomine g, in nomine meo f*o* ἐβαπτίσθητε ABC*o*, ἐβαπτισα ΔGfgs ἐβαπτισα ABCς, βεβαπτισα ΔG 3. ἄλλον ABCΔς, om Gfg ἐβαπτισα AB CGς, βεβαπτισα Δ 4. ἀπεστία . . . A ο χριστος BG, χριστος ACΔς misit me christus annuntiare Cyp*r* 324 ἀλλ εὐαγγελίζεσθαι AAGς, ἀλλὰ εὐαγγελισασθαι B, ἀλλ εὐαγγελι . . . θαι C 5. σοφία λόγου ABCAGfgs, sermonis sapientia Cyp*r*, sermone sapientiae Hilar 822 6. ο τοῦ ACΔGς, τοῦ B 7. τοῖς μὲν (om f Iren) ἀπολλυμένοις μωρία ἐστίν ABCAGfgs Iren 17, stultitia est his qui pereunt Cyprian 324 Hilar 822 7. salvatis g ἡμῖν ABCΔς, om Gfg Iren Cyp*r* Hilar ἐστίν om Iren 8. γὰρ ABCGfgs Cyp*r* Hilar, om Δ Orig 2,719^e συνετῶ pr C, ασυνετῶν G 9. sapiens f*g*o Cyprian Hilar 795 822, sapiens est Hilar 811 πον γραμματεὺς ABCΔGfgs Cyp*r* Hilar, om Hilar 795 συνζητητὴς AC*G*, συζητ.ς 9. 10. τοῦ αἰῶνος τούτου ABCAGgs Cyp*r* Hilar, huius saeculi f*o*, saeculi Hilar 795 10. τοῦ κοσμου ABCΔ Orig 3,175^e, τοῦ κοσμου τούτου Ggs Orig 3,318^e, huius mundi f*o* Cyp*r* 324 Hilar 811 822 11. ἐπειδὴ γὰρ ABCΔς Orig 1,331^d, nam quia f*g*o Hilar 811, quoniam quidem Cyp*r* Hil 822, ἐπεὶ δὲ pr G, ἐπειδὴ corr G. ἐπεὶ Orig 1,589^b mundum f, hic mundus Hilar 811 cod

neminem nostrum baptizavi (habt.), nisi Crispum et Gaium; ¹⁵nequies dicat quod in nomine meo baptizati estis (sitis V). ¹⁶baptizavi autem et Stephanae (Stef. F) domum: ceterum nescio siquem alium (om F*al*) baptizaverim (b. a. V). ¹⁷non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare non in sapientia uerbi, ut non euacuetur crux Christi. (5) ¹⁸Verbum enim (om al) crucis pereuntibus quidem stultitia (-iam pr F) est, his autem qui salvi fiunt, id est nobis, (id e. n. om pr F) uirtus dei est (om al). ¹⁹scriptum est enim Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo. ²⁰ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor (inquis. L) huius saeculi? nonne stultam fecit deus sapientiam huius mundi? ²¹nam quia in dei sapientia (-iam L

σοφίας τὸν Θεόν, εὐδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κυρύγματος σώσαι τοὺς πιστεύοντας· ²²ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖα αὐτοῦσιν καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν, ²³ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσιν δὲ μωρίαν, ²⁴αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησιν, χριστὸν Θεοῦ δυνάμεως καὶ Θεοῦ σοφίαν· ²⁵ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. ²⁶βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ἑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ

1. εὐδοκῃσιν *ABAG*ς *Orig* 1,331^d 589^b, ηὐδοκῃσιν *C* τῷ Θεῷ *G* *Orig* 1,691^b 3,507^c 2. τοὺς πιστεύοντας αὐτῷ *Orig* 1,589^b ἐπειδὴ *ABCA*ς, ἐπεὶ *G* καὶ *ABCA*ς, om *Gfg* *Cypr* 285 324 *Hilar* 811 822 σημεῖα *ABCAGfgv* *Cypr Hilar*, σημεῖον *ς*
3. ζητοῦσιν *BCAG*ς, ἐπιζητοῦσιν *A* χριστὸν *ABCAGfgv*ς *Orig* 2,757^c *Cypr Hilar* 881, ἰησοῦν χριστὸν *Orig* 1,331^e, christum iesum *Iren* 209 *Hilar* 822 1076, add καὶ τοῦτον *Orig* 1,331^e cod 4. μὲν *ABCAGfgv*ς *Orig* 1,331^e 2,757^c 3,462^b *Cypr Hilar* 811 822 1076, om *Hilar* 202 ἐθνεσιν *ABCAGfgv* *Orig Cypr Hilar*, Ἑλλῆσι *ς* et *Orig* 1,331^e cod αὐτοῖς] αὐτος *C*. ipsi *g* 5. τοῖς *ABCA*ς *Orig* 1, 331^e, om *G* τε καὶ *ABCA*ς *Orig*, καὶ *G*, atque *gv*, et *f* *Cypr Hilar* 812 822 1076 ἑλλῆσι *C*ς χριστὸν *ABCAGfgv*ς *Orig* 1,331^e *Cypr* 285 324 *Hilar* 812 822, christum iesum *Hilar* 1076. *Orig* 1,711^a 3,2^c 4,24^c *Hilar* 153 208 665 6. τὸ μωρὸν *ABCAG*ς *Orig* 3,175^c 176^c, quod stultum est *fgv* *Hilar* 812, quod infirmum (-mius cod) est *Hilar* 823 σοφώτερον] fortius *Hilar* 823 6. 7. τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν *ABC*ς *Orig*, ἐστὶν τῶν ἀνθρώπων *AGfgv* *Hilar*
7. καὶ τὸ ἀσθενὲς] sic corr *C*, et quod infirmum est *gv* *Hilar* 813, et infirmum *f*, et quod stultum (-tius cod) est *Hilar* 823 ἰσχυρότερον] sapientius *Hilar* 823 7. 8. τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν (in *litura* *A*, om *B*) *ABC*ς *Orig* 3,176^c, ἐστὶν τῶν ἀνθρώπων *AGfgv* *Hilar*
8. βλέπετε] sic *A* in *litura*. *Orig* 1,478^f 3,661^a *Iren* 144. βλέπομεν *Orig* 1,159 4,93^d γὰρ *ABCfvs* *Orig* 3,661^a 4,93^d *Iren*, οὐν *AGg*, γοῦν *Orig* 1,159, δὲ *Orig* 1,478^f

et pr *F*) non cognovit mundus per sapientiam deum, placuit deo per stultitiam praedicationis saluos facere credentes; ²²quoniam [et *L*] Iudaei signa petunt et Graeci (Greci) sapientiam quaerunt, ²³nos autem praedicamus Christum cruci fixum (fixsum), Iudaeis (-deis) quidem scandalum, gentibus autem stultitiam, ²⁴ipsis autem uocatis, Iudaeis atque (adque pr *F*) Graecis (Grec.), Christum dei uirtutem et dei sapientiam; ²⁵quia quod stultum est dei, sapientius est hominibus, et quod infirmum est dei, fortius est hominibus. (6) ²⁶Videte enim uocationem uestram, fratres, quia non multi sapientes secundum car-

πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ ἐγγενεῖς, ²⁷ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, [ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφοὺς, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός], ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, ²⁸καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἔξουθενήμενα ἐξελέξατο ὁ Θεός, τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ²⁹ὅπως μὴ καυχῆσθαι πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· ³⁰ἐξ αὐτοῦ δὲ ἡμεῖς ἐστέ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ὅς ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ Θεοῦ,

1. κατὰ σαρκὶ *ABCAGfgvs Orig*, apud vos *Iren* ou prius *ABC Gfgvs Orig* 1, 160 479^a 3,661^a *Iren*, ουδε *A* πολλοὶ δυνατοὶ ου πολλοὶ ἐγγενεῖς *ABCAGvs Orig*, πολλοὶ ἐγγενεῖς *Gg*, nobiles neque fortes *Iren* 144 2. τὰ μωρὰ *ABCAGs Orig* 1,160 479^a 495^d 589^{bc} 632^c 3,233^c 505^c 661^a, quae stulta sunt *fgv*, stulta *Hilar* 812, quae fuerunt contemptibilia *Iren* 2-5. ἵνα καταισχύνῃ... ἐξελέξατο ὁ Θεός *om Orig* 3,661^a 2. 3. ἵνα καταισχύνῃ... ἐξελέξατο ὁ Θεός *om AGg* 2. 3. καταισχύνῃ τοὺς σοφοὺς *BCAGfvs Orig* 1,160 479^a 495^d 632^c 3,505^c, τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ *s* 3. 4. καὶ τὰ ἀσθενῆ... τὰ ἰσχυρά *om Orig* 1,160 479^a (632^c) 3. ο Θεός *CA fvs, om B* 4. τὰ ἰσχυρὰ *ABCAGgvs*, fortiora *f* τὰ ἀγενῆ *ton (huius f) κοσμον ABCAGfgvs*, τὰ ἀγενῆ *Orig* 1,160 479^a 3, 233^c, τὰ ἀσθενῆ *idem* 1,160 *cod*, τὰ ἀγενῆ καὶ τὰ ἀσθενῆ *Orig* 1, 632^c. ἀγενῆ *Orig* 1,589^{bc} τὰ (*om* 1,160) ἐξουθενήμενα (-μηνα *G*) *ABCAGs Orig* 1,160 479^a 632^c 3,233^c, ἐξουθενήμενα *Orig* 1,589^{bc} *et* 160 *cod* 5. ἐξελέξατο ὁ Θεός] *Orig* 1,160 479^a, *om Orig* 1, 632^c 3,233^c τὰ μὴ *ACAGfg Orig* 3,233^c, καὶ τὰ μὴ *Bvs Orig* 1,160 479^a 632^c 3,661^a 6. ὅπως *ABCAGs*, ἵνα *Orig*, καὶ *Orig* 1,160 καυχῆσθαι *G* in conspectu domini omnis caro *Iren* 213 του (*om* 1,160) Θεοῦ *ABCAGfg Orig* 1,120 160 632, αὐτοῦ *vs Orig* 1,479^a 7. ος *ABCAGgvs Orig* 1,196^b 608^d 2,557^c 4,40^c 41^a 108^a *Hilar* 74, quia *f* ἐγενήθη *ABCAGfgvs Orig* 1,608^d 2, 557^c 625^c 778^b 797^c 4,40^c 41^a 108^a *Hilar*, ἐγενήθη *Orig* 1,196^b, *om Hil* 227. γεγονέναι *Orig* 4,12^d σοφία (ἡ σ. *G*) ἡμῖν (ἡμῶν *B*) ἀπὸ Θεοῦ *ABCAGfgvs Orig* 1,196^b 608^d 4,40^c 41^a 108^a, ἡμῖν σοφία ἀπὸ (παρὰ *Or*) Θεοῦ *s Orig* 2,797^c, ἀπὸ Θεοῦ σοφία ἡμῖν *Orig* 2, 557^c, ἡμῖν ἀπὸ Θεοῦ *Orig* 2,625^c, nobis *Hilar* 74 227

nem, non multi potentes, non multi nobiles: ²⁷sed quae stulta sunt mundi, elegit deus, ut confundat sapientes, et infirma mundi elegit deus, ut confundat fortia, ²⁸et ignobilia mundi et contemptibilia (contemptab. *pr F*) elegit deus, et [ea] quae non sunt, ut ea quae sunt destrueret; ²⁹ut non gloriatur omnis caro in conspectu eius (c. coram eo *V*). ³⁰ex ipso autem uos estis in Christo Iesu, qui factus est sapientia nobis (n. s.) a deo, et iustitia et sanctificatio et redemptio,

δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός καὶ ἀπολύτρωσις, ³ἵνα καθὼς γέγραπται Ὁ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχέσθω.

¹Καὶ γὰρ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἤλθον οὐ καθ' ἐπιροχὴν λόγον ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοῦ. ²οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν χριστόν, καὶ τοῦτον ἔσταν- ⁵ρωμένον. ³καὶ γὰρ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῶν ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς, ⁴καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνά-

5. εἰδέναι τι

1. δικαιοσύνη τε ABCΔz Orig 1,196^b 608^d 2,625^c 778^b 797^c, καὶ δι-
καιουσννη Gfgv Orig 2,557^c, iustitia Hilar καὶ ἁγιασμος ABCΔG
fgvs Orig Hilar, om Orig 2,557^c et redemptio a deo factus est
Hilar 227 2. καυχόμενος C. Orig 2,847^c 3. veniens fg
in sublimitate fg 4. μαρτυριον BAGfgvs, μυστηριον AC 4. 5. οὐ
γὰρ ἐκρίνα τι (me aliquid) εἰδέναι ἐν ὑμῖν BC Hilar 1076, οὐ (ne-
que f) γὰρ ἐκρίνα (add τοῦ ε) εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν AGfgz, οὐ γὰρ
ἐκρίνα τι ἐν ὑμῖν εἰδέναι A, ἐγὼ δὲ ἔκρινά μηδὲν εἰδέναι ἐν ὑμῖν
Orig 2,437^b 3,536^a 4,293^c, ego autem non iudicavi quicquam scire me
Hilar 359 5. ἰησοῦν χριστόν ABCΔfvs Orig 2,437^b 3,536^a 4,12^c
53^a 293^c, χριστόν ἰησοῦν Gg Hilar 6. καὶ γὰρ ABC Orig 4,293^c,
καὶ ἐγὼ AGz ἐν φόβῳ ABCΔfz Orig, φόβῳ Ggv ἐν τρόμῳ
ABCz Orig, τρόμῳ ΔGfgv 7. μου aliterum ABCΔGfgvs Orig 1,
377^c 630^c 3,308^c 4,11^b, om Orig 4,93^a 8. πειθοῖς BCΔGz Orig
1,163 377^{ac} 630^c 3,308^c 4,11^b, πειθοῖς A, πειθοῖ Orig 3,635^d 4,93^a,
persuasione fg σοφίας BAGfg Orig 1,163 377^a 3,308^c 635^d 4,
11^b 93^a, ἀνθρωπίνης σοφίας ACz Orig 1,377^c 630^c λογίσις AB
Az Orig 1,163 377^c 630^c 3,308^c 4,11^b et in litura C, sermonis f, τῶν
λόγων Orig 4,93^a, λόγων Orig 3,635^d, om Gg Orig 1,377^a ἀλλ
ACΔGz Orig, ἀλλὰ B αποδείξει ABCGfgvs Orig, αποκαλύψει Δ
καὶ] Orig 1,163 320^c 377^c 630^c 3,308^c 4,11^b 93^a, om 3,635^d
δυνατώς G

³ut quem admodum scriptum est Qui gloriatur in domino gloriatur.
(7) ¹Et ego cum uenissem ad uos, fratres, ueni non per sublimitatem
sermonis aut sapientiae adnuntians uobis testimonium Christi (dei). ²non
enim iudicavi scire me aliquid inter uos, nisi Iesum Christum (C.
I.), et hunc cruci fixum (fixum). ³[nam F] et ego in infirmitate
(-tem F) et timore (-rem pr F) et tremore multo fui apud (apud
F) uos, ⁴et sermo meus et praedicatio mea non in persuasibilibus
(persuasione L) [humanae V] sapientiae uerbis (uerbi L), sed in

μειως, ⁵ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾗ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ.

⁶Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων, ⁷ἀλλὰ λαλοῦμεν Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προωρίσεν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, ⁸ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωσεν (εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν), ⁹ἀλλὰ καθὼς γέγρα-

1. ἵνα ABCAG^ς Orig 1,377^c, ἵν' Orig 1,630^c ὑμῶν ABCAG^ς vs, ἡμῶν Orig μη η ABCA^ς vs Orig 1,377^c 630^c 4,93^c, μη Gg ἐν σοφία ABCAG^ς vs Orig 1,163 377^{bc} 630^c 4,93^c, in sapientiam f ἀλλ' ACAG^ς Orig, ἀλλὰ B 3. δε prius ABCAG^ς vs Orig 1,168 400^f 458^c 2,538^c 585^c 4,151^c 247^c Iren 40 174 299, γὰρ Orig 1,487^b ἐν ABCAG^ς vs Orig Iren 174 299, om Orig 1,163 4,291^d Iren 40 τοῦ αἰῶνος τούτου ABCAG^ς vs Orig 1,163 168 230^f 458^c 2,538^c 4, 291^d, huius saeculi fgv, mundi huius Iren 174 4. οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου om Gg τοῦ αἰῶνος τούτου ABCAG^ς Orig, huius saeculi fv τῶν καταργουμένων ABCAG^ς vs Orig 1, 458^c 601^c et 168 cod 2,538^c 4,291^d, τὴν καταργουμένην Orig 1,164 et 168 cod (230^f) 5. Θεοῦ σοφίαν ABCAG^ς vs Orig 1,168 458^c 2,538^c 3,203^c Hilar 1076, σοφίαν Θεοῦ εἰς ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην (quae in abscondito est f) ABCAG^ς vs Orig 1,168 458^c 2,538^c 3,203^c 766^b 4,202^c, quae in mysterio absconsa est Hilar (Orig 1,487^c 2,724^c 4,206^c 291^d) 6. ἡμῶν ABCAG^ς vs Orig Hilar, τῶν δικαίων Orig 3,766^b, τῶν δικαίων ἐαυτοῦ idem 1,487^c. εἰς τὴν τῶν δικαίων αὐτοῦ δόξαν Orig 4,291^d 7. οὐδεὶς ABCG^ς Orig 1,458^c 2,538^c 724^c 4,202^c, οὐδε εἰς A τῶν ἀρχόντων ABCAG^ς vs Orig, ex principibus Hilar 1076 huius saeculi v Hilar ἐγνωσκεν ABCAG^ς vs Orig, ἐγνωσιν G 8. numquam fgv Hilar κυρίου ABCAG^ς vs Orig 2,538^c 651^a 3,784^a Hilar, χριστὸν Orig 3,348^b ἀλλὰ BCAG^ς vs, om A

ostensione (-nem F) spiritus et uirtutis; ⁵ut fides uestra non sit in sapientia (s. insip. pr F) hominum, sed in uirtute dei. ⁶sapientiam autem loquimur inter perfectos; sapientiam uero non huius saeculi neque principum huius saeculi, qui destruuntur (distr.), ⁷sed loquimur dei sapientiam in mysterio (mist.), quae abscondita est, quam praedestinauit (praedist.) deus ante saecula in gloriam nostram, ⁸quam nemo principum huius saeculi cognouit: si enim cognouissent, numquam dominum (deum) gloriae (maiestatis pr F al) cruci fixissent. (8) ⁹Sed sicut scriptum est Quod oculus non uidit nec auris audiuit

παι· Ἄ ὁφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὐς οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὅσα ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ¹⁰ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. ¹¹τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; ⁵οὕτως καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς ἔγνωκεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. ¹²ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα

1. α ACAGgς Orig 1,251^d 2,625^a 809^d 4,216^d Hilar 329 584 Lucif 265, οσα B, quod fū Iren 337 Hilar 154 165 non oculus Lucif εἶδεν ABCAGfς Orig 1,251^d 2,809^d 3,824^a 4,216^d Iren Hilar Lucif, οἶδε Orig 2,564^d 625^a και ος (ουσου G) ονκ ABCAGgς Orig Hilar 154 584, nec auris fū Iren Hilar 165 329 Lucif 1. 2. et in cor hominis non fg Hilar 154 584, nec in cor hominis v Iren Hilar 165 329 Lucif 2. ὅσα... αὐτόν] his qui dominum diligunt praeparavit Hil 154 οσα AB et C?, α AGfς Orig 2,809^d 564^d 3,261^b Iren 337 Hilar 165 329 584 Lucif 265 θεος ABCAGfς Orig Iren Hilar, dominus Lucif 3. δε ACAGfς Hilar 1029, γαρ B απεκαλυπεν ο θεος ABCAGfς Hilar, ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε ε πνευματος ABC, add αυτου AGfς Hilar γαρ ABCAGfς Hilar, om Iren 158 4. παντα ερευνα (ερευνη AC) ABCAGfς Orig 1,199^e 643^b 3,699^b (2,613^e) Hilar 1029, scrutatur omnia Iren (Orig 3,823^d) ις γαρ ABCAGfς Hilar, οὐδεὶς Orig 1,197^a 2, 644^c 3,571^b, οὐδεὶς γὰρ idem 1,524^a ανθρωπων BCAGfς Orig 1,197^a 524^a 3,571^b Hilar, om A Orig 2,644^c 5. του ανθρωπου prius ABAGgς Orig Hilar, hominum f, add quae in Iren Hilar του ανθρωπου το εν αυτω ABCAvς Orig 1,197^a 524^a 3,571^b, qui in homine qui in ipso est f, το εν αυτω Gg Hilar, τὸ ἐνοικοῦν ἐν αὐτῷ Orig 2,644^c 6. οντως ABCG, οὕτω ε τὰ] το A, om g του θεου ABCAvς Orig, εν τω θεω Gg Hilar εγνωκεν ABCA Orig 1,524^a, γνω G, cognovit fς, novit Hilar 1029, οἶδεν ε Orig 1,197^a 3,571^b 7-p. 328, 1. ἡμεῖς δὲ νοῦν χριστοῦ ἔχομεν, ἴνα εἰδῶμεν etc Orig 1,167 2,565^a 4,7^a 189^c 206^c 216^c 7. του κοσμου ABCvς Orig 1, 197^b et Hilar 803 805 cod, του κοσμου τουτου AGg, huius mundi fū Hil cod

nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit deus his qui diligunt illum (eum F al). (9) ¹⁰Nobis autem revelavit deus per spiritum suum: spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda dei. ¹¹quis enim scit hominum quae sint (sunt) hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita et quae dei sunt nemo cognovit, nisi spiritus dei. (10) ¹²Nos autem non spiritum [huius om F al] mundi accepimus (accip. F),

τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν,
¹³αὐ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδασκατοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις,
 ἀλλ' ἐν διδασκατοῖς πνεύματος, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνον-
 τες. ¹⁴ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ
 Θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστίν, καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευ-
 ματικῶς ἀνακρίνεται. ¹⁵ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει [τὰ] πάντα,
 αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. ¹⁶Τίς γὰρ ἔγνω τοῦν κυρίου, ὅς
 συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ τοῦν κυρίου ἔχομεν.

8. χριστοῦ

1. το ἐκ του Θεου ABCAGγος Orig Hilar, dei f ὑπο ABCAGς
 Orig 1,167 197^b 4,7^a 189^c 216^c, ἀπὸ Orig 2,565^a 2. α ABCAGγος
 Orig 1,167 197^b 2,527^b 565^a 4,216^c, om G ἐν διδασκατοῖς ἀνθρωπι-
 νης σοφίας λόγοις (λογους G) ABCAGγος Orig 1,167 197^b 2,527^b
 565^a 3,635^c 4,216^c, in doctrina humanae (-na f) sapientiae verbis fg
 3. διδασκατοῖς ABCAGς Orig, doctrina fγν τοῦ πνεύματος Orig
 1,197^b, Πνεύματος ἁγίου ε πνευματικοῖς (-ως B) πνευματικα
 ABCAGγγος Orig 2,527^b 509^c, πνευματικὰ πνευματικοῖς Orig 1,702^a
 2,565^a 3,460^b 635^b 775^a (4,267^a) συνκρίνοντες A, συγκρίνομεν G,
 comparantes vel -mus g 4. δε ABCAGγγος Iren 39, γὰρ Orig
 1,686^c 3,193^a Hilar 344, om Orig 4,74^a Hilar 64 4. 5. του Θεου AB
 CAGγγος Orig Hilar 64, om Iren Hilar 344 5. αὐτω ἐστὶν BCAG
 γς Orig 1,686^c 3,193^a et corr A, ἐστὶν αὐτῷ fγ Orig 4,74^a Hilar 64
 344, ἐστὶν pr A 5. 6. καὶ οὐ . . . ἀνακρίνεται] Orig 1,686^c, om
 Orig 4,74^a 5. potes f 6. diiudicatur g, iudicatur f, interrogatur
 Hilar 64 6. δε ABCAGγγος Orig 4,74^a 166^c Hilar, om Orig 4,395^b
 Iren 39 τα (om G Orig) παντα ACAGγγν Orig 4,74^a 166^c 395^b
 (3,715^c 787^c 4,267^a) Iren Hilar, μὲν παντα Bς 7. αὐτος δε AB
 CAGγς Orig 3,787^c 4,267^a Hilar, καὶ Orig 3,715^c 4,166^c 395^b
 Orig 3,697^b 8. συμβιβάσει (συνβ. G) ABCAGς Orig 3,788^a, ins-
 truat fg κυρίου BAGγ, χριστου ACγς Orig 3,697^b

sed spiritum qui ex deo est, ut sciamus quae a deo donata sunt no-
 bis; ¹³quae et loquimur non in doctis humanae sapientiae uerbis, sed
 in doctrina spiritus [et uirtutis L et pr F, sancti V], spiritualibus spiritualia
 comparantes. ¹⁴animalis autem homo non percipit ea quae sunt spiritus
 dei: stultitia est enim illi, et non potest intellegere [ea F], quia spi-
 ritualiter examinatur. ¹⁵spiritualis autem iudicat omnia, et ipse (ipse
 autem) a nemine (-nem pr F) indicatur. ¹⁶Quis enim cognouit sen-
 sum domini, qui (quis Val) instruat eum? nos autem sensum Christi

¹Καὶ ὡς, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθητε λαλῆσαι ὑμῖν ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκίνοις, ὡς νηπίοις ἐν χριστιῷ. ²γάλα ὑμῶς ἐπότισα, οὐ βρωμα· οὐπω γὰρ ἐδύνασθε. ἀλλ' οὐδὲ [ἔτι] τὴν δύνασθε· ³ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; ⁴οὕτως γὰρ λέγει τις Ἐγὼ μὲν εἰμι Παῦλον, ἕτερος δὲ Ἐγὼ Ἀπολλῶ, οὐκ ἄνθρωποι ἐστε; ⁵τί οὖν ἐστὶν Ἀπολλῶς; τί δὲ ἐστὶν Παῦλος; διάκονοι, δι' ὧν

7. τίς οὖν τίς δὲ ἐστὶν

1. καίγω ABCAG Orig 3,658^d, Καὶ ἐγὼ ε, et ego fgv, add quidem Cyp 259 304 ἀδελφοί om Orig ἠδυνήθητε ABAGs Orig 3, 479^a 658^d, ἐδυνήθητε C Orig 3,663^d λαλῆσαι ὑμῖν ABCAGfgs, ὑμῖν λαλῆσαι v Orig Cyp 2. σαρκίνοις (-κίνοις Gs) ὡς ABCA Gfgs Orig Cyp 304, om Cyp 259 3. οὐ ABCv Orig 1,245^a 482^d 3,550^d 659^a 663^d 4,243^c Iren 284 Cyp 259 304 Hilar 253 462, καὶ οὐ AGfgs οὐπω γὰρ ABCAGfgs Orig 1,245^a 437^b 482^d 3, 659^a Iren Cyp 259 Hilar 253 et 462 codd, non enim Hilar 462 codd optimi, dum enim adhuc pusilli eratis non Cyp 304 ἐδύνασθε (ἡδ. Α? Orig 3,659) ABCAGfgs Orig 1,245^a 437^b 482^d 3,659^a Cyprian Hilar, add escam percipere Iren οὐδὲ (οὐτε ε Orig 1,437) εἰ τὴν ACAGs Orig 1,245^a 437^b 482^a, neque adhuc Hilar 253 462, οὐδὲ τὴν B Cyprian 259 304 4. σαρκικοί ἐστε ABCs Orig 1,437^b 482^d, ἐστε σαρκικοί AGfgv Orig 1,245^a Cyp 259 οπου ABC AGs Orig 1,245^a 2,558^f Iren 284 Cyprian, cum fgv ἐν ὑμῖν AB CAGs Orig Cyp et post discordia Iren, ἐν ἡμῖν G εἰς (εἰς AG, discordia Iren) ABCv Orig Iren, add καὶ διχοστασιμὶ AGfgs Cyp 259 304 5. σαρκικοί (-κίνοι AG) ἐστε ABCAGfgs Orig 1,245^a 2,558^f Iren Cyp, estis carnales Hilar 114. ἐσμὲν σάρκινοι Orig 3,764^b 5. 6. λεγὴ τις ABCs, τις λεγὴ AGfgv εἰς (alios) δε ἐγὼ BCAGfgs, ἐγὼ δε A οὐκ ABC, οὐχι AGs ἀνθρώποι ABCAGfgv, σαρκικοί ε 7. τί οὖν ABfv, τίς οὖν CA Ggs ἀπολλῶς ABCA, ἀπολλῶ Gfgv, Παῦλος ε τί δε ABfv, τίς δε CAGs ἐστὶν ABC, om AGfgs παῦλος ABCAGfgv, Ἀπολλῶς ε διάκονοι ABCAGfgv, ἀλλ' ἢ διάκονοι ε δι' ὧν ABCAGs, eius cui fgv

habemus. (11) ¹Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus, tamquam paruulis in Christo (in C. p. L). ²Iac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis, sed nec nunc quidem potestis: ³adhuc enim estis carnales. cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis et (sed) secundum hominem ambulatis? ⁴cum enim quis dicit Ego quidem sum Pauli, alius autem Ego Apollos, nonne homines estis [et secundum hominem ambulatis F al]? ⁵quid igitur est (om al) Apollos, quid uero Paulus?

ἐπιστεῦσατε, καὶ ἐκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν. ὁ γὰρ ἐφύτευσα, Ἀπολλῶς ἐπότισεν, ἀλλὰ ὁ θεὸς ἡΐξανε· ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστίν τι οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός· ὁ δὲ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἔν εἰσιν, ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήμψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. ὁ θεοῦ γὰρ ἔσμεν συνεργοί· θεοῦ γεωργίον, θεοῦ οἰκοδομὴ ἐστε. κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον ἔθηκα, ἄλλος δὲ ἰποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλέπειτω πῶς ἰποικοδομεῖ. θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν χριστὸς Ἰησοῦς. εἰ δέ τις ἰποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα,

2. ἀλλ' ὁ θεὸς

1. ως *ABAG* *fgv*, om *C* ἀπολλως *ABCA* *z* Orig 1,130 3,158^c, ἀπολλω *Gfgv* 2. ἐποτισεν *an* ἐποτιζεν *pr C* ἀλλα ο *ABG*, ἀλλ ο *CA* *z* Orig 3,158^c, sed *fgv*, ὁ δὲ Orig 1,130 ἡΐξανε *ABC* *ΔG* *z*, ἡΐξησεν *fgv* Orig οντε om *A* ἐστι *BC* 3. τι] τι *ti B* οντε *ABAG* *z* Orig 1,130, ουδε *C* 3. 4. Hilar 780 950 4. δε *ABAF* *z*, om *C* λημψεται *A*, ληψεται *C* *z* 5. suum laborem *fv*, ιδιον τοπον *C* γεωργιον *ABCA* *fz* Orig 1,308^f 3,135^a 299^f 307^e (1,502^b), add ἐστε corr *A*. ἐσμεν θεοῦ γεωργία Orig 3, 425^b 5. 6. Orig 3,311^d 7. ἐθηκα *ABC*, τιθεικα *A* *z* Orig 3 185^c ἄλλος *ABCA* *z*, alter *f* δε *ABC* *z*, om *Af* 8. 9. non est aliud fundamentum nisi christus Hilar 63 8. γαρ ἄλλον *ABCA* *f* *z*, om Orig 3,299^f 9. παρὰ τὸ Orig χριστος ἰησους *Afv* Orig 3,299^f, χριστος *C*, ἰησους (add ὁ *z*) χριστος *AB* (Orig 1,298^b) ἰποικοδομεῖ *ABCA* *fz* (Orig 1,298^b 509^d), οἰκοδομεῖ Orig 3,299^f (1, 588^d) 10. θεμελιον *ABCv*, add τουτον *Afv* *z* χρυσον *AA* *z* Orig 1,685^c 3,231^e, χρυσιον *B*, aurum *fv*, add και *B* ἀργυρον *AA* *z* Orig, ἀργυριον *BC* Orig 1,298^b 509^d 588^d 685^e 3,231^e

ministri eius cui credidistis, et uni cuique sicut dominus dedit. ⁶ego plantavi, Apollo rigavit, sed deus incrementum (incrim. *L*) dedit. ⁷itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, deus: ⁸qui plantat autem (*a. pl.*) et qui rigat unum sunt, unus quisque autem propriam mercedem (mercidem) accipiet secundum suum laborem. (12) ⁹Dei (Domini *pr F*) enim summus adiutores: dei agri cultura estis (est *pr F*), dei aedificatio estis. ¹⁰secundum gratiam dei (om *al*), quae data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui, alius autem super aedificat, unus quisque autem uideat quomodo super aedificet (*-cat*). ¹¹fundamentum enim (autem *pr F al*) aliud (aliut *L*) nemo potest ponere praeter id quod positum est, qui (quod *L al*) est Christus Iesus. ¹²siquis autem super aedificat super (supra *L al*) fundamentum [hoc om *pr F*] aurum, argentum, lapides pretiosos (*praet. F*), ligna, faenum (fenum), stipulam, ¹³unius

χόριτον, καλύμην, ¹³ἐκάστου τὸ ἔργον φανερόν γενήσεται· ἡ γὰρ
 ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ ἐκάστου τὸ ἔργον
 ὁποῖόν ἐστιν τὸ πῦρ αὐτὸ δοκιμάσει. ¹⁴εἴ τις τὸ ἔργον μενεῖ ὃ
 ἐπικυδομήσεν, μισθὸν λήμψεται· ¹⁵εἴ τις τὸ ἔργον κατακαίσει-
 ται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. ⁵
¹⁶οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστὶ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν
 ὑμῖν; ¹⁷εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ αὐτὸν ὁ Θεός·
 ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἁγίος ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς. ¹⁸μη-
 δὲ ἐαυτὸν ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ
 αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ¹⁹ἡ γὰρ σοφία ¹⁰

1. ἐκάστου το ἔργον φανερόν γενήσεται ABCυς, ο ποιησας τουτο
 το ἔργον φανερός γενήται (erit) Af 2. ἀποκαλύπτεται ABCΔς,
 revelabitur fν και ἐκάστου ABCΔςfυς, ἐκάστου δὲ (γὰρ 1,509)
 Orig 1,509^c 2,498^d 3. αὐτο ABC Orig 2,498^d, om Δςfυς Orig 1,
 509^c 3. 4. εἴ τις... λήμψεται om Orig 2,498^d 3. μένει ε
 Orig 1,509^c, manserit fν 4. ἐπικυδομήσεν A λήμψεται AC,
 λήψεται ε κατακαήσεται C. Orig 1,509^c 2,498^d 3,233^a 4,295^d
 5. οὕτως AC Orig 2,498^d 3,233^a, οὕτω ε δε ABCΔς Orig 3,233^a,
 tamen fν, om Orig 2,498^d 6. οὐκ οἴδατε (an nescitis Hil) ὅτι
 ναὸς Θεοῦ ἐστὶ ABCΔςfυς Iren 300 Cypr 99 314 Hilar 165, vos
 estis templum dei Hilar 390 417 449 etc 6. 7. οἰκεῖ ἐν ὑμῖν AC
 ΔGfγς Iren Cypr Hilar, ἐν ὑμῖν οἰκεῖ B 7. εἰ τις ABCΔGfγς
 Orig 1,756^c Iren 300 Cypr 314 Hilar 165, quicumque Iren 237
 φθείρει ABCΔGς Orig 1,756^c (258^c 520^d), violaverit fγν Iren Cypr,
 corruerit Hilar φθερεῖ ABCΔςfγς Iren Cypr Hilar, φθερεῖ G
 αὐτον ΔΔGfγν Iren Cypr Hilar, τουτον BCς 8. οἵτινές ABCΔ
 Gς, quod fγν Iren 300 ἐστὶ AG 9. ἐαυτὸν ABCΔGς Cypr
 247 324, vos fγν ἐξαπατάτω ABCGγς Cypr, add κενούς λογούς
 Af 9. 10. ἐν τῷ αἰῶνι τουτῷ ABCΔGς Orig 1,331^a, in hoc sae-
 culo fν, mundo huic Cypr ut fiat Cypr, ut sit fγν

cuiusque [enim] opus manifestum erit: dies enim [domini F al] de-
 claravit (-bit V), quia in igne reuelabitur, et unius cuiusque opus quale
 sit ignis probabit (probanit). ¹³si cuius opus manserit, quod super aedi-
 ficavit, mercedem (mercedem L al) accipiet: ¹⁵si cuius opus arserit, de-
 trimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem.
 (13) ¹⁶Nescitis quia templum dei estis et spiritus dei habitat in vo-
 bis? ¹⁷siquis autem templum dei violaverit, disperdet (disperdit L)
 illum deus: templum enim dei sanctum est, quod estis vos. (14)
¹⁸Nemo se (sic F, uos ceteri) seducat: siquis videtur inter uos sapiens
 esse in hoc saeculo (sec.), stultus fiat, ut sit sapiens. ¹⁹sapientia

τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ θεῶ ἐστίν. γέγραπται γάρ Ὁ δρασ-
 σόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. ²⁰καὶ πάλιν Κύριος
 γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶν μάταιοι. ²¹ὥστε
 μηδεὶς καυχᾶσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστίν, ²²εἴτε
 5 Παῦλος εἴτε Ἀπολλῶς εἴτε Κηφᾶς, εἴτε κόσμος εἴτε ζωὴ εἴτε θά-
 νατος, εἴτε ἐνεσιῶτα εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν, ²³ὑμεῖς δὲ χρι-
 στοῦ, χριστὸς δὲ θεοῦ. ἰούτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς
 ὑπηρετίας χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ ²⁴ὧδε. λοιπὸν
 ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὐρεθῇ. ²⁵ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλά-
 10 χιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακρίθω ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας·
 ἀλλ' οὐδὲ ἑμαυτὸν ἀνακρίνω ²⁶(οὐδὲν γὰρ ἑμαυτῷ σύνοϊδα, ἀλλ' οὐκ

1. του κοσμου τουτου ABCAGgς Orig 1,331^a 711^a Cypr 247 324,
 τοῦ κόσμου Orig 1,175^e 638^d, huius saeculi f παρα (add τω A
 Bς Orig 1,175 331 711) θεω ἐστιν ABCAGgς Orig 1,175^e 331^a 638^d
 711^a, est apud deum f Cypr γὰρ ABCGfgς Cypr, om A
 o (om G) δρασσομενος ABCAGς (Orig 4,57^d), apprehendam fg,
 reprehendam (-des 324) Cypr 247 324, adprehendit g 2. πα-
 νουργει G 2. 3. κυριος γινωσκει (cognovit Cypr) ABCAGfgς
 Cypr 324, cognovit dominus Cyprian 247 3. εἰσιν (εἰσιν G, εἰσι
 Cς) ματαιοι ABCAGgς Cypr, vanae sunt f 4. ἐν ἀνθρωποις
 ABCAος, in homines f, ἐν ἀνθρωπω Gg 5. πολλω Gfg
 κοσμος ABCAGgς, hic mundus f 6. υμων ACAf, ὑμῶν ἐστίν
 5, δι υμων G, enim vestra sunt g, ημων B υμεις ACAGfgς,
 ημεις B 8. υπηρετας G μυστηριων (μυτ. G) ABCAGς Orig
 3,189^d, τῶν μυστ. Orig 2,787^e ὧδε λοιπον ABCAG, hic iam
 (vel caeterum g) fg, ὃ δὲ λοιπὸν 5 Orig 3,189^d 4,431^d 9. ζητει-
 ται Bfgς Orig, ζητετε ACA, ζητετε G. ζητεῖται δὲ Orig 3,291^f
 πιστος τις ABCAος Orig 3,189^d 291^f 4,431^d, τις πιστος Gg εἰς
 ελαχιστον ABCAGgς, pro minimo f 10. υμων BCAGfgς, ημων
 A 11. ουδ G γὰρ ABCAGfgς, om Orig 2,750^e συνουδα G

enim (autem) huius mundi (modi pr F) stultitia est apud (apud) deum.
 scriptum est enim Conpraehendam (Comp. L al, -preh. al, -dens
 pr F) sapientes in astutia eorum. ²⁰et iterum Dominus novit cogita-
 tiones sapientium (hominum L), quoniam vanae sunt. (15) ²¹Itaque
 nemo gloriatur in hominibus: omnia enim uestra sunt, ²²sive Paulus
 siue Apollo siue Cephas (s. C. om pr F), siue mundus siue vita
 siue mors, siue praesentia siue futura: omnia enim uestra sunt, ²³uos
 autem Christi, Christus autem dei. (16) ¹Sic nos existimet homo, ut
 ministros Christi et dispensatores mysteriorum dei. ²hic iam quaeri-
 tur inter dispensatores, ut fidelis quis inueniatur. ³mihī autem pro
 minimo est ut a nobis iudicer aut ab humano (homano pr F) die:
 sed neque [ego L] me ipsum iudico: ⁴nihil enim mihi conscius sum,

ἐν τούτῳ δεδικαιώμαι), ὁ δὲ ἀνακρίνων με κύριός ἐστιν. ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτά τοῦ σκότους καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν. καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἐκάστην ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν ταῦτα δέ, ἀδελφοί, μετισχημάτισα εἰς ἑμαντὸν καὶ Ἀπολλῶν⁵ δὲ ὑμῶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθῃτε τὸ μὴ ὑπὲρ ἃ γέγραπται, ἵνα μὴ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς φουσιῶσθε κατὰ τοῦ ἐτέρου. ὥς γὰρ σε διακρίνεις; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχῶσαι ὡς μὴ λαβὼν; ἡδὴ κεκορισμένοι ἐστέ, ἡδὴ ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύετε. καὶ ὕψιόν γε ἐβασιλεύεσθε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν. ὁδοκῶ γάρ, ὁ Θεὸς ἡμῶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους

1. Orig 2,505^b ἐστιν ABCGgvs, add Θεός Af 2. τι ABCA Ggs Orig 3,235^c 4,429^a, om fv ἔλθῃ] Orig 3,235^c 612^a 4,429^a (3,500^d), veniat gv, venit f 3. ος ABCvs Orig 3,235^c 612^a, om A Gfg
4. γενήσεται ABCAGς, erit fgv του ABCGς, om A
5. μετισχηματίσω pr G εἰς om G απολλῶ CAGς, απολλων AB
6. ἡμῖν ABCGgvs, ὑμῖν Af το ABCAς, om G υπερ u ABC, υπερ o AGg, supra quam fv γεγραπται ABAGfgv, add φρουεινς et C? ἵνα μὴ ABCGgς, ἵνα A, om fv
7. υπερ A BCAGς, κατὰ Gfgv φουσιουσθε ABCAGς, inflatur fgv κατὰ AB CAGς, pro fgv alterum g, alio fgv
8. δε prius ABCAGfgvs, enim Cyp 305 Hilar 399 και ABAGς, om fv Cyp Hilar
9. ἡδὴ alterum ABCAGgvs, om f 9. 10. χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύετε om A 9. χωρὶς BCAGfgvs, iam sine Hilar 49 163 198 282 485
10. ἐβασιλεύετε prius BCAGvs Hilar 163, regnatis fgv Hilar και prius om f ὕψιόν B et corr A γε ABCς, om AG regnaretis Hilar 198 485 163, regnetis fg Hilar 49 282
- συμβασιλεύσωμεν ACG 11. γὰρ ABCAGfgv Hilar 474, add ὅτι vs Orig 3,173^b ὁ om Orig 3,173^b

sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, dominus est. ⁵Itaque nolite ante tempus iudicare, quoad usque veniat dominus qui et inluminabit (uit pr F al) abscondita tenebrarum et manifestabit (uit L al et pr F) consilia cordium: et tunc laus erit (er. l. F) uni cuique a deo. (17) ⁶Haec autem, fratres, transfiguraui in me et Apollo propter uos, ut in nobis discatis ne supra quam scriptum est unus aduersus alterum inflatur pro alio. ⁷quis enim te discernit? quid autem habes (habis F) quod non accepisti (accip.)? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis (acciperis L)? ⁸iam saturati estis, iam diuites facti estis, sine nobis regnatis (regnastis). et utinam regnetis (regnaretis L), ut et nos uobiscum regnemus (regnaremus LV). (18) ⁹Puto enim, [quod L, et F al, quia et V] nos deus (d. n.) apostolos (apostulos) nouissimos ostendit, tamquam morti

ἀπέδειξεν, ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. ¹⁰ἡμεῖς μωροὶ διὰ χριστόν, ἡμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ἡμεῖς δὲ ἰσχυροί· ἡμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ¹¹ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πενῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνιτεύομεν καὶ κολασιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν ¹²καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσίν, λοιδορούμενοι ἐυλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, ¹³βλασφημοῦμενοι παρκαλοῦμεν, ὡς περικυθάσματι τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περιήρημα ἕως ἄρτι.

¹⁴Ὅν ἐντρέπων ἡμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπᾷ πᾶν νοσήει. ¹⁵ὅτι γὰρ μυρίους παιδαγωγούς ἔχῃτε ἐν χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελ-

1. ἐπιθανατίους *ABCAGfgvz* Orig 3,173^b, abortivos Hil τῷ *AB CAGgvz* Orig 1,285^c 3,173^b 4,28^b, huic *fv* 3. ἡμεῖς] *vmeis* *pr G*
 4. ἀχρι τῆς *ABCAz* Orig 1,257^e 2,592^d 4,214^a, εως *G* καὶ πενῶμεν *ABCAGfgvz* Orig, *om* καὶ Orig 1,257^e 5. καὶ γυμνιτεύομεν (γυμνιτ. *z* Orig) *BCAGfgvz* Orig 1,257^e 4,214^a et corr *A*, *om pr A* 6. ταῖς ἰδίαις χερσιν *ABCAGg* Orig 1,257^f, manibus nostris *fv* λοιδοροῦμενοι *ABCAz* Orig 1,257^f 627^b 728^b 772^a 2, 501^b et add καὶ *G*, maledicimur et *fgv* 7. διωκοῦμενοι *ABCAz* Orig 1,257^f 627^b 728^b et add καὶ *G*, persecutionem patimur (passi *g*) et *fgv* βλασφημοῦμενοι *BAGz* Orig 1,257^f 2,501^b, blasphemamur et *gv*, blasphemati *f*, δυσφημοῦμενοι *AC* Orig 1,627^b 728^c περικυθάσματι *ABCAGfgvz* Orig 4,154^d 393^a, περικυθασμα *A*
 8. του *ABCAGg* Orig, huius *fv* 9. εντρεπων υμας *ABCAGz*, ut confundam vos *gv*, ut confundamini *f* γραφω ταυτα *ABCz*, ταυτα γραφω *AGfgv* 10. νοσήειω *BAGfgvz*, νοσήειων *AC* γαρ *A BCAGfvz*, *om g* 11. ιησου *ACAGfgvz*, *om B*

destinatos, quia spectaculum (expectaculum *F*, expectaculis *al*) facti sumus [huic] mundo et (*om F al*) angelis et hominibus. ¹⁰nos stulti propter Christum, uos autem prudentes in Christo; nos infirmi, uos autem fortes; uos nobiles, nos autem ignobiles. ¹¹usque in (ad *pr F al*) hanc horam (hac ora *pr F*) et esurimus et sitimus et nudi sumus et colaphis caedimur (ced. *L al*) et instabiles (et stabiles *L al*) sumus ¹²et laboramus operantes manibus nostris (uestris *pr F*), maledicimur et benedicimus, persecutionem patimur et sustinemus, ¹³blasphemamur (blasf.) et obsecramus, tamquam purgamenta huius mundi (modi *pr F*) facti sumus, omnium peripsima (perissima *F*) usque adhuc. ¹⁴non ut confundam uos, haec scribo, sed ut filios meos (*om pr F*) carissimos (-mus *pr F*) moneo. (19) ¹⁵Nam si decem (decim) milia paedagogorum (pedag. *F al*) habeatis in Christo, sed non multos patres: nam in Christo Iesu per euangelium ego uos genui.

λίον ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. ¹⁶παρκαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθαι. ¹⁷διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὃς ἐστίν μου τέκνον ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνησέι τὰς ὁδοῦς μου τὰς ἐν χρηστίῳ Ἰησοῦ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πίστει ἐκκλησίᾳ διδάσκει. ¹⁸ὥς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς ἐγχεσιώθησάν τινες· ¹⁹ἐλπί-
σομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφτισομένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν· ²⁰οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει.

²¹Τί θίλεις; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ πνεύ-
ματί τε πρᾶντητος; ¹ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη ¹⁰
πορνεία ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὥστε γυναικὰ τίνα τοῦ πατρὸς
ἔχειν· ²καὶ ὑμεῖς πεφτισομένοι ἐστέ καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπειθήσατε,

1. ἐγέννησα *ABΔς et C?*, ἐγεννησα *G*. Παῦλος διὰ τοῦ εὐαγγελίου
γενῆ τοὺς Γαλάτας *Orig* 2,635^b οὖν *ABCfgvs*, δε *AGg*
γενεσθαι *G*, estote *fgv* 2. διὰ τοῦτο *BCAGς et add* αὐτο *A*,
ideo *fgv* ad vos *fgv* μου τέκνον *ABC*, τέκνον μου *ΔGfgvs*
3. κυρίῳ *BCAGfgvs*, χρηστῷ *A* ἀναμνησέι *A* 4. χρηστῷ
ἰησοῦ *Cv*, κυρίῳ ἰησοῦ *ΔGfg*, χρηστῷ *ABvs* 5. ἐρχομένου δε
(om *G*) μου *ABCAGς*, venturus sim *fgv* υμᾶς *ABCAGς*, add
sic *fv* 7. οὐ prius *ABCGvgς*, om *Δf* πεφτισομένων *G*
γὰρ *ABCΔGfgvs*, om *Cypr* 327 9. ἐν ράβδῳ *ABCAGvgς* *Orig*
2,542^c *Hilar* 45, in virgam *f* 9. 10. πνεύματι τε *ABCGvgς* *Orig*
Hilar, πνεύμα τε *Δfg* 10. πρᾶντητος *AB et C?*, πρᾶοιτητος *ΔGς*
ὁλως *ABCΔGfgvs* *Lucif* 20, sic omnino *Lucif* 134^a 10. 11. καὶ
τοιαύτη πορνεία *ABCΔGfgvs* *Lucif* 20, om *Lucif* 134^a 11. ἐνε-
σιν *ABCΔGfgv* *Lucif*, add ὀνομάζεται *vs* 11. 12. τίνα τοῦ πα-
τρὸς ἔχειν *ABCς*, τοῦ πατρὸς ἔχειν τίνα *ΔGg*, patris (add sui v
Lucif 134) aliquis habeat *fv* *Lucif* 20 134^a. (*Orig* 2,117^c) 12. οὐχὶ
ABCΔς, οὐ *G*

¹⁶rogo ergo uos, imitatores mei estote. ¹⁷ideo misi ad uos Timo-
theum, qui est filius meus carissimus et (om pr *F*) fidelis in domino;
qui uos commonefaciat (commune f.) uias meas, quae (qui *F*) sunt
in Christo Iesu (om *L*), sicut ubique in omni ecclesia doceo. (20)
¹⁸Tamquam non uenturus sim ad uos, sic inflati sunt quidam: ¹⁹ue-
niam autem cito ad uos, si dominus uoluerit, et cognoscam non ser-
monem eorum qui inflati sunt, sed uirtutem: ²⁰non enim in sermone
est regnum dei, sed in uirtute. ²¹quid uultis? in uirga (uirgam pr *F*
al) ueniam ad uos, an (aut *L*) in caritate et spiritu mansuetudinis?
(21) ¹Omnino auditur inter uos fornicatio, et talis fornicatio qualis
nec inter gentes [nominatur *V*], ita ut uxorem patris [suis *F*] ali-
quis habeat: ²et uos inflati estis et non magis luctum habuistis, ut

ἵνα ἀρθῇ ἐκ μέσου ἑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας; ἄλλο μὲν γὰρ ἀπὸν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκριχα ὡς παρὼν τὸν ὁπίσσω τοῦτο κατεργασάμενον, ἔν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ στυγερῶν ἑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὀλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου [ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ]. ὅτι καλὸν τὸ καύχημα ἡμῶν. οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζήτη ὅλον τὸ φέρεμα ζυμοῦ; ἔκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ᾗτε νέον φέρεμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι· καὶ γὰρ τὸ

1. ἀρθῇ ABCAG, ἔξαρθῇ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ABCAGg, hoc opus sū Lucif ποιήσας BAGfgv Lucif 20 134^a, πρᾶξας AC μὲν γὰρ] quidem enim g, quidem v Lucif 21 134^a, enim f, autem Hilar 336 2. ἀπὸν ABCΔν Hilar, ὡς ἀπὸν Gfg Lucif spiritus f 3. οπίσσω (ὀπίσω εἰς) τοῦτο ABCΔς, οπίσω Gfgv Lucif, hoc Hilar κατεργασάμενον ABCAGfgv Lucif, fecit Hilar 3. 4. ἐν τῷ... Ἰησοῦ om Hilar 336 ἡμῶν ἰησον BΔf, ἰησον A Lucif 21 134^a, ἡμῶν ἰησον χριστοῦ Gg 4. του (cum g) ἐμου πνεύματος ABAGv Orig 1,269^c 3,257^d 789^{ce} Hilar, spiritu meo f Lucif 21 134^{ab}. συνήγοντο μετὰ τοῦ ἐν Παύλῳ πνεύματος Orig 3,617^a 5. ἡμῶν ABAGfg Lucif 21 134^a, mei Hilar, om v Orig Lucif 134^b ἰησον ABΔf Orig 1,269^c 3,789^{ce} Hilar Lucif 21 134^b, ἰησον χριστοῦ Gg Orig 3,257^d 617^a Lucif 134^b, add κέκριχα Orig 3,257^d τον τοιοῦτον ABΔf Orig 3,126^d 257^d 304^c 789^c Hilar 336, huius modi hominem Lucif, αὐτον Gg 6. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ABAGv Orig 2,117^c 3,257^d 304^c 725^a Hilar 71 137 336 Lucif 21 134^b, in diem sū 7. ἡμῶν ἰησον χριστοῦ AG Orig 2,117^c Lucif, ἰησον χριστοῦ Af, Ἰησοῦ εἰς, om B Orig 3,257^d 304^c 725^a Hilar οὐ ABCAGfgv, om Lucif 21 8. οτι μικρὰ ABCAGfgv Lucif. μικρὰ γὰρ Orig 3,303^f. modicum Iren 265 ζήτη G ζυμοι ABCGg Orig, δολοι Afv Iren Lucif ἐκκαθαράτε ABAGfgv Cypr 178 308 Lucif 21, add οὐ C 9. καὶ γὰρ το ABCAGfgv Orig 4,174^c Cypr, τὸ γὰρ Orig 2,128^c 3,203^d, τὸ Orig 1,759^a 4,115^{ce}

tollatur (tolleretur L) de medio uestrum (uestri) qui hoc opus fecit? (22) ³Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu, iam iudicavi ut (om al) praesens eum qui sic operatus est, ⁴in nomine domini [nostri om L] Iesu [Christi om L] congregatis uobis et meo spiritu cum uirtute domini [nostri L?] Iesu (om al) ⁵tradere huius modi satanae in interitum (-tu pr F) carnis, ut spiritus saluus sit in die (diem pr F) domini nostri Iesu Christi (domini Iesu L?). (23) ⁶Non bona gloriatio uestra [fratres V]. nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? ⁷expurgate uetus fermentum, ut sitis noua conspersio (consersio V), sicut estis azyimi (azimi pr F):

πάσχα ἡμῶν ἐτύθη χριστός. ὥστε ἐορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ
μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις ἐιλικρινείας
καὶ ἀληθείας.

⁹Ἐγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις,
¹⁰οὐδ' πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου ἢ τοῖς πλεονέκταις
καὶ ἄρπαξιν ἢ εἰδωλολάτραις, ἐπεὶ ὡφεῖλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου
ἐξελεῖσθαι. ¹¹νῦν δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι, ἐὰν τις ἀδελ-
φὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωλολάτρης ἢ λοι-

1. ἐορτάζωμεν 6. ὡφεῖλετε 7. νυνὶ δέ

1. ἡμῶν ABCΔGfgv Orig 3,203^d 4,175^{ce} et 1,759^a cod, item Cypr,
add ὑπὲρ ἡμῶν ε Orig 2,128^c 4,174^c 175^d et 1,759^a cod. τὸ δὲ ἡμῶς
τυθὲν Orig 4,174^d ἐτυθη AΔG Orig, ἐθυθη Bε Orig 4,175^c,
ε.θη C χριστος ABCΔε Orig, ο χριστος G ἡμεῖς δὲ
ἐορτάζωμεν οὐ ζύμῃ παλαιᾷ οὐδὲ etc Orig 4,175^d ἐορταζόμεν
(ορτ. G) BCGfgv Orig 2,128^c 3,220^b Cyprian 178 308, ἐορταζόμεν
AΔ ἐν ABCΔGfgv Orig 2,128^c 3,220^b Cypr, om Orig 4,175^d
402^c ζήμη G 2. μηδε ACΔGfgv Orig 2,128^c 3,220^b Cypr,
μη B Orig 4,402^c ἐν prius om Orig 4,175^d 402^c πονηρίας
ABCΔfgv Orig Cypr, πορνείας Gg ἑλικρινείας G, ἡλικρινείας A.
Orig 2,128^c 3,220^b 518^a 4,175^d 402^c 4. ἐν τῇ ἐπιστολῇ ABCΔG
gv Lucif 21, in epistolam f non commisceri f, non misceri Lu-
cif, non vel ne commisceamini g 5. οὐ ABCΔGfgv Lucif, Καὶ
οὐ ε omnino g, utique fgv Lucif τοῦ κόσμου τούτου ABCΔ
Ggε, huius mundi fv Lucif τοῖς πλεονεκτα G 6. καὶ ABCG
fg, η Aνε Lucif ὡφεῖλετε C, ὡφελείται G, ὡφίλειται A, ὡφει-
λετε Bε de hoc mundo fv Lucif 7. νυν ABG, νυνι CΔε
si quis fg Iren 265 Lucif 21. ἐὰν δέ τις Orig 3,610^c 8. ὀνομα-
ζόμενος η (ἢ ε, ἢ Orig edit) ABCΔGε Orig, nominetur f, nomina-
tur Iren Lucif, nominatur aut g 8. seq πλεονεκτης η εἰδωλολα-
τρης η λοιδορος η μεθύσος ABΔGfgv Orig Iren Lucif, μεθύσος
η εἰδωλολατρης η λοιδορος η πλεονεκτης C

etenim pascha nostrum immolatus (imm.) est Christus. Sitaque aepu-
lemur non in fermento ueteri neque in fermento (u. n. in f. om pr
F) malitiae et nequitiae, sed in azymis (azymis pr F) sinceritatis et
ueritatis (et uer. om pr F). (24) ⁹Scripsi [ergo] uobis in epistula ne
commisceamini fornicariis; ¹⁰non utique fornicariis huius mundi aut
auaris aut rapacibus aut idolis seruientibus (a. i. s. om al) [aut ma-
ledicis V]: alioquin debueratis de hoc mundo exisse (exire): ¹¹nunc
autem scripsi (scripsi F) uobis non commisceri [fornicariis pr F al],
si is qui frater nominatur est (om pr F al) fornicator aut auarus
aut idolis seruiens (idolorum cultor F al) aut maledicus aut ebrio-

δορος ἢ μέθυσος ἢ ἄρπυξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεισθίειν. ¹²τί γάρ μοι τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμῖς κρίνετε, ¹³τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει; Ἐξάρατε τὸν ποτηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

¹Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον κρίνεσθαι ἢ ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων. ²ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσιν; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων; ³οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν; μήτι γε βιωτικά. ⁴βιωτικά μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἔξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε. ⁵πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν

1. μηδε BCD^z Orig, μητε G, nec fgv Iren Lucif, μη Ag τι ABC Afvs, ει Gg 2. τους prius ABCAGfgv, και τους ε υμεις ABAG gvs et pr[?] corr C, υμας pr C, om f δε εξω ABCAGfgs, εξωθεν Orig 2,702f 3. iudicabit gv, κρίνει fs Orig εξαρατε ABCAG fgv, Καὶ εξαρεῖτε ε 4. ολμα G υμων BCAGfgvs Cyp^r 318, εξ υμων A πρᾶγμα ἔχων πρὸς τον (om B) ἕτερον ABC^z, πρὸς (adversus fg Cyp^r, ad g) τον ἕτερον πρᾶγμα ἔχων (habens negotium pr fg) AGfg Cyp^r disceptare Cyp^r 5. ἐπει utrobique G, apud fgv Cyp^r, inter g η ABCAfsv Cyp^r Hilar 50, om ε ουδατε G 6. τον κοσμον ABCAGg^z Hilar 50 560 593, hunc mundum Cyprian, de hoc mundo f ει ABC^z, εαν G, si gv, om Af Hilar 50 593 in illis Hilar 593 κρίνεται ABCAG^z Orig 3,419f 687^d Hilar 50, iudicabitur fgv Hil 593 hic mundus f Hilar 50 7-p. 339, 3. οὐκ... ἀπίστων om A 7. ονκ BCAGfgvs, ἢ οὐκ Orig 3,692^c κρινουμεν BCAGvs Orig 3,419f 456^a 692^c 814^b, iudicavimus gv, iudicamus f 8. μητι γε BCΔ^z Orig 3,692^c, ποσω μαλλον G, quanto magis gv, neque f μεν ον BCΔ^z, γονν G, igitur fgv κρητηρια G si habueritis fgv 8. 9. δεῖ τοὺς εξουθενημένους καθίζειν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Orig 2,822^b. Hilar 396 9. τουτους BCAG^z, illos fgv

sus aut rapax, cum eius (huius F al) modi nec cibum sumere. ¹²quid (quo F) enim mihi de his qui foris sunt iudicare? nonne de his qui intus sunt uos iudicatis? ¹³nam eos qui foris sunt deus iudicabit (-uit F al). Auferte malum ex uobis[met] ipsis. (25) ¹Audet aliquis uestram habens negotium aduersus alterum iudicari (-re) apud (apud) iniuos et non apud (apud) sanctos? ²an nescitis quoniam sancti de [hoc om L al] mundo iudicabunt? et si in uobis iudicabitur [hic] mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? ³nescitis quoniam angelos iudicabimus (-uimus F)? quanto magis saecularia (sec.). ⁴saecularia (sec.) igitur iudicia si habueritis, contemptibiles (-lis F) qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. ⁵ad uerecundiam

λαλῶ. οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν οὐδεὶς σοφός, ὃς δυνήσεται διακρίναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ; ὅαλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων. ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥτιςμα ὑμῖν ἐστὶν ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστεριῶσθε; ὅαλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ τοῦτο ἀδελφούς. ὅῃ οὐκ οἶδατε ὅτι ἄδικοι Θεοῦ βασιλείαν οὐ κληρονομήσουσιν;

Μὴ πλανᾶσθε. οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι οὔτε μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἀρσενικοῦται ¹⁰οὔτε κλέπται οὔτε πλεονέκται

1. λαλῶ B, λεγῶ AGfgvs, . . . ω C ἐνι BC, ἐστὶν AGfgvs
 ουδεις (ουδε εις G) σοφος BCGg, σοφός οὐδὲ εἰς vs, σοφος Af
 δυνήσεται BCAGs, possit fgv 2. κρίναιτε G, contenditis vel
 iudicio contendit g 3. τοῦτο BAGfgvs, ταῦτα C ἐπὶ BCGs,
 apud fgv, inter g, μετὰ A ἀπίστων] add καὶ οὐ ἐπὶ (inter) ἀγίων
 ουκ οἶδατε (ουκ οἶδ. om g) Gg, quae verba sequitur lacuna usque
 ad 340,10. η ουκ οἶδατε οτι τα σωματια ετε ηδη ABCAvs Cypr
 318, om pr f μὲν οὖν ABCs, μὲν Afv Cypr ὅλως BCAsvs
 Cypr, om A 3. 4. ὑμῖν ἐστὶν ABCA, est vobis f, ἐν ὑμῖν ἐστὶν s
 Cypr 4. cum invicem Cypr, inter vos fv 5. διὰ τι ABCAsvs,
 aut quare Cypr ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε ABCvs Cypr, ἀπο-
 στερεῖτε καὶ ἀδικεῖτε Af 6. τοῦτο ABCAsv Cypr 318, ταῦτα s
 ὅτι] οτι. . (duabus litteris erasis) A Θεοῦ βασιλείαν ABCA,
 βασιλείαν Θεοῦ fv Iren 265 305 Cypr 7. hereditabunt Iren, pos-
 sidebunt fv, consequentur Cypr 8. πλανασθε ABCAsvs Iren, add
 Θεὸς οὐ μνηστῆριζται Orig 3,265^d ex epist. ad Gal. 6,7 8 - p.
 340, 1. εἴτε πόρνος εἴτε μοιχὸς εἴτε μαλακὸς εἴτε ἀρσενικοῦτης εἴτε
 κλέπτης εἴτε μέθυστος εἴτε λοιδορὸς εἴτε ἄρπαξ Orig 3,265^d
 8. et 9. ουδε A 9. πλεονέκται] avari fv Iren 265 305, fraudulentos
 Cypr 323, fraudulentum Cypr 207

uestram dico. sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit (pos-
 sit) iudicare inter fratrem suum? ⁶sed frater cum fratre iudicio con-
 tendit, et hoc apud (apud) infideles? (26) ⁷Iam quidem omnino de-
 lectum (delectum L) est in vobis, quod iudicia habetis inter vos.
 quare non magis iniuriam accipitis (accepitis FL, accepistis al)?
 quare non magis fraudem patimini? ⁸sed vos iniuriam facitis et
 fraudatis, et hoc fratribus. (27) ⁹An nescitis quia iniqui regnum dei
 non possidebunt (posid.)? nolite errare. neque fornicarii neque idolis
 servientes neque adulteri neque molles neque masculorum concubi-
 tores ¹⁰neque fures neque auari neque ebriosi neque maledici neque

οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ὕρπαγες, βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν. ¹¹καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλ' ἀπειλοῦσασθε, ἀλλὰ ἡγιασθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

⁵ ¹²Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιουσθήσομαι ὑπὸ τινος. ¹³τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι. ¹⁴ὁ δὲ Θεὸς καὶ τὸν κύριον ἡγείρεν καὶ ¹⁰ἡμᾶς ἔξεγείρει διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. ¹⁵οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη χριστοῦ ἐστίν; ὅρας οὖν τὰ μέλη τοῦ χριστοῦ

10. ἔξεγερεῖ

1. οὔτε (οὐδε Δ) μεθ. ΒΔφς Iren Cypr, ου μ. AC ου ABCς, οὔτε Δφ Iren Cypr ουχ ABCΔς, neque fν Iren Cypr βασιλείαν Θεοῦ ABCφς Orig 1,770^b 772^a 3,265^d Iren Cypr, Θεοῦ βασιλείαν Δ κληρονομήσουσιν ABCΔφς Iren Cypr 81 207 323, οὐ κληρονομήσ. ς Orig 2. τινες ABCΔς Iren 265 282, quidem v Iren 305 bis Cypr 207 323, aliquando f fuistis fν Iren Cypr ἀλλ απ. CA, ἀλλα απ. ABς 3. ἀλλα (ἀλλ B?CΔς) ἐδικαιώθητε ABCΔφς Iren 305 bis, ante ἀλλὰ ἡγιασθητε Cypr 207, om Iren 265 282 Cyprian 324 ἡμῶν Bv Iren 282 305 Cypr et C?, om AΔf Iren 265 305 3. 4. ιησου χριστου ΒΔφ Iren et C?, ιησου Ας, christi Cypr 5. μοι AB CΔφς, μὲν γὰρ Orig 4,216^b, om Iren 282 μοι alterum ABAφς, om C 6. οὐκ ἐγὼ ἐξουσιουσθήσομαι ὑπο τινος ABCΔς, ego nullius redigar a quibus f 10. ἡμᾶς ACΔφ Iren 300, ἡμᾶς B?ς ἐξεγείρει AΔf, ἐξηγείρει Bv, ἐξεγείρει Cς Iren ουχ ABCΔφς Iren 300 Cypr 323 Lucif 21, η ουχ Gg 11. ὑμῶν BCΔGφς Iren Cypr Lucif, ἡμῶν A ἐστιν ABCΔφς Iren Cyprian Lucif, om G, add ποιησω μελη πορνης μη γινοιτο Gg αρας ABCΔς (Orig 1,520^c), tollens fν Iren Lucif, auferens Cypr, an tollens g, η αρα G οὖν ABCΔGφς Iren Lucif, om Cypr

rapaces regnum dei possidebunt (posid.). ¹¹et haec quidam (quidem V al) fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine domini nostri Iesu Christi et in spiritu dei nostri. (28) ¹²Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar (redegar F) potestatem (-te L al). ¹³[et pr F] esca uentri, et uenter escis: deus autem et (om al) hunc et haec (hanc V al, has al) destruet. corpus autem non fornicationi (-nis F), sed domino, et dominus corpori: ¹⁴deus uero et (om al) dominum suscitauit (-bit) et nos suscitauit (-bit) per uirtutem suam. (29) ¹⁵Nescitis quoniam (quia F al) corpora uestra membra sunt Christi?

ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. ¹⁶ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρῃ ἐν σῶμά ἐστιν; Ἔσονται γὰρ [φῃσιν] οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ¹⁷ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνεύμῳ ἐστιν. ¹⁸φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. ¹⁹ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματος ἐστιν; οὗ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὶ ἐαυτῶν· ²⁰ἡγοράσθητε γὰρ τιμῆς. δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν.

1. πορνῆς μέλη ABCs Orig 1,520^c, μέλη πορνῆς AGfgv Iren Cyrp Lucif ἢ ABCGfgvs Cyrp Lucif, om A 2. ἐστιν ABCAGfgs Orig 1,280^d 4,285^b 328^c Lucif 21 22, sunt Cyrp 323 2. 3. ἐσονται γὰρ φῃσιν (om A Cyrp) οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν (in carne una fgv Luc, in una carne Cyrp) ABCAGfgvs Cyrp Lucif 21, om Orig Lucif 22 3. ὁ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἐν πνεύμῳ πρὸς αὐτὸν γίνεται Orig 3,623^c. ὁ γὰρ κολλ. τῷ κυρίῳ νοῦς ἐν γίνεται πνεῦμα Orig 2,644^d. adhaerenti deo unus est spiritus Hilar 155. quia qui adhaerent domino in uno spiritu sunt Hilar 265 ο δε κολλωμενος AB CAGfgvs Orig 4,328^c Lucif 21 22, qui autem se coniunxerit Cyrp, καὶ ὁ κολλ. Orig 4,285^b. ὁ κολλ. Orig 1,394^b 669^f 2,764^b (643^b) 4, 446^d. ὁ κολλ. γὰρ Orig 1,241^d φνεγετε G. Orig 2,645^a Lucif 21 4. εαν (αν A) ABCAGfgvs Cyrp 74 323, om Lucif 22 5. moechatur Cyrp 74 suum corpus g, corpus suum fv Cyrp 74 323 Lucif 5-7. ἢ οὐκ... ἀπὸ Θεοῦ om Cyrp 323 Lucif 6. το σῶμα BCAGfgs et pr A, τα σῶματα pr corr A. τὰ σῶματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐστιν Orig 2,576^c. τὰ σῶματα ἡμῶν ναὸς τοῦ Θεοῦ ἐστιν Orig 1,756^c. templum enim dei secundum apostolum corpora sunt quae etc Hilar 349 αγιου πνευματος ACAGfgs, πνευματος αγιου B? 7. απο ABCAGs, ἐπὶ Orig 2,576^c καὶ ABCAGfgvs Lucif 22, om Cyrp 323 τιμῆς ABCAGfgs Orig 1,16^c 3,546^c Lucif, pretio magno v Cyrp 173 207 265 307 323. magno enim, ait apostolus, [pretio] redempti estis Hilar 489 8. δὴ ABCAGs, et portate gv Cyrp Lucif, om f Iren 309 Θεον ABCAGfgs Iren Cyrp, dominum Cyrp 323 Lucif 8. νμων ABCAGfgv Iren Cyrp Lucif, add καὶ ἐν τῷ πνεύματι

tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? absit. ¹⁶an nescitis quoniam qui adheret (adherit) meretrici unum corpus efficitur? Erunt enim (om F al), inquit, duo in carne una: ¹⁷qui autem adheret (-rit) domino, unus spiritus est. (30) ¹⁸Fugite fornicationem. omne [enim L] peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. ¹⁹an nescitis quoniam membra (membra) uestra templum est spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a deo (domino F), et non estis vestri? ²⁰empti enim estis pretio (praetio F) magno. glorificate et portate

¹Περὶ δὲ ὧν ἐγράφατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἔπιτρεσθαι· ²διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχεται, καὶ ἐκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἔχεται. ³τῇ γυναικὶ ὁ ἄνθρωπος τὴν ὀφειλὴν ἀποδιδότω, ὁμοίως [δὲ] καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ. ⁴ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλὰ ἡ γυνή. ⁵μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάσῃτε τῇ προσευχῇ καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ᾗτε, ἵνα μὴ πειράξῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν. ⁶τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην,

ὑμῶν, ἃ τινὰ ἔστι τοῦ Θεοῦ. ^ε 1. μοι *ABCfgvs*, om *BCv*
 2. δε *ABACfgvs* Orig 3,646^c *Cypr* 315, τε *C* τας πορνείας *AB*
CAfs Orig, την πορνειαν *Ggn Cypr* uxorem suam *Cypr* 3. και
 εκαστη τον ιδιον ανδρα (*suum virum fv, virum suum Cypr*) εχειτω
ABCdfvs Orig *Cypr*, om *Gg* ο *ABCACfgvs* Orig 1,253^c *Cypr*
 315, καὶ ὁ Orig 3,647^a οφειλην *ABCACfgvs* Orig *Cypr*, ὀφει-
 λομένην ἔννοιαν ^ε 4. αποδιδωτω *BCAGs* Orig, αποδιδετω *A*
 δε *BCACfgvs* Orig 3,647^a, om *A* Orig 1,253^c *Cypr* 4. 5. sui cor-
 poris *fgv*, corporis sui *Cypr* 5. αλλα *ABC*, αλλ *AGs* δε *ABCA*
Gfgvs, om *Cypr* 6. sui corporis *fgv*, corporis sui *Cypr* 315
 αλλα *ABCA*, αλλ *Gs* μὴ] ἡ μὴ *B* in margine. Orig 1,198^c 253^c
 3,615^b *Cyprian* 7. εἰ μὴ τι αν (*om B*) *ABCAGs* Orig 3,615^{b,c},
 nisi forte *fgv*, nisi *Cypr*, εἰ μὴ τι Orig 1,198^c συμφωνου *AB*
AGs Orig 1,268^c 3,615^{b,c}, συμφωνίας Orig 1,198^c 3,617^d σχολα-
 σῃτε *ABCAG* Orig, σχολάζῃτε ^ε 8. τη *ABCACfgvs* Orig *Cypr*,
 τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ ^ε ἐπὶ το αὐτο ητε (συνέρχεσθαι ^ε) *ABCAGs*
 Orig 3,615^b, in id ipsum revertimini *g*, revertimini ad id ipsum *Cypr*
 315, ad id ipsum *f* πειραζῇ ὑμῶν *ABCACgvs* *Iren* 245 *Cypr*,
 vos tentet *f*, ἐπιχαρῇ ὑμῶν Orig 9. ὑμῶν *ACACfgvs* Orig *Iren*
Cypr, om *B* δε *ABCACfgvs* Orig 3,647^a *Iren* 245, om *Cypr*
 συγγνωμην *CG*, συγνωμην *A*, consilium *fg*, conscientiam *g*, veniam
Cypr, indulgentiam *v* *Iren*. Orig 4,166^c

deum (dominum *F al*) in corpore uestro. (31) ¹De quibus autem scribistis (scrips.) mihi (*om pr F*), bonum est homini mulierem non tangere: ²propter fornicationem autem unus quisque suam uxorem habeat, et una quaeque suum virum habeat. ³uxori uir debitum reddat, similiter autem et uxor uiro. ⁴mulier sui corporis potestatem non habet (habeat *L*), sed uir: similiter autem et uir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. ⁵nolite fraudare (-ri) [*in V*] inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut uacetis orationi: et iterum reuertimini in id ipsum, ne temptet uos satanas propter incontinentiam uestram. (32) ⁶Hoc autem dico secundum indulgentiam, non se-

οὐ κατ' ἐπιταγὴν. ὁ θεὸς πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμάν-
τόν· ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον ἔχει χάρισμα ἐκ θεοῦ, ὃ μὲν οὕτως, ὃ δὲ
οὕτως.

⁸ Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐὰν
[οὕτως] μείνωσιν ὡς καὶ ἐγώ· ⁹ εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτω-
σαν· κρεῖττον γὰρ ἐστὶν γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. ¹⁰ τοῖς δὲ γεγαμη-
κόσιν παραγγέλλω οὐκ ἐγώ, ἀλλὰ ὁ κύριος, γυναικα ἀπὸ ἀνδρὸς
μὴ χωρίζεσθαι ¹¹ (ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μείντω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ
καταλλαγῇτω) καὶ ἄνδρα γυναικα μὴ ἀφίεναι. ¹² τοῖς δὲ λοιποῖς
λέγω ἐγώ, οὐχ ὁ κύριος, εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον καὶ ¹⁰

6. κρεῖσσον

1. ἐπιταγὴν C vellem Hilar 426 δε ACAGfgv Orig 3,639^a.
Cyp 315 Hilar, γὰρ ε και ABCAGfgs Cyp Hilar, om v Orig
2. ἀλλ ΑΔΓς Orig, ἀλλὰ BC εχει ABAGfgv Orig Cyp, ante
ἐκαστος C, post χάρισμα ε εκ ABCς Orig, εκ του ΔΓ, a fg
Cyp o utrobique ABCΔΓ, υς ε Orig μεν ABCAGgvs Orig, om
f Cyp 315 4. καλον BCAGfgvs, οτι καλον Α αυτοις ABCΔ,
est illis fg, αὐτοῖς ἐστιν ε 4. 5. εαν ΑΔΓς, αν B, εαν ουτως
Cfv 5. ως ABCAGfgs, sic sicut g καγω ABCς, και εγω ΔΓ
ουκ ἐγκρατευονται γαμησάτωσαν ABCΔς, ου κρατευονται γαμειτω-
σαν G 6. κρειττον ΒΔ, κρεισσον ACGς εστιν ABCς, om Δ
Gg γαμησαι ΒΔΓς, γαμειν AC πυροῦσθαι] uri i. malo
fornicationis g τοις δε γεγαμηκοσιν ABCAGfgvs, iis autem quae
nupserunt Cyp 326 7. ἀλλὰ ABC, ἀλλ ΑΓς 8. χωρίζεσθαι Α
ΔΓ, χωρισθῇται BCς και ABCAGgs, om fv Cyp μινετω αγα-
μος ABCΔς, μινειν αγαμον Gfgv Cyp 8. 9. τω ανδρι καταλλα-
γητω ABCΔς, τω ανδρι καταλλαγηται Gfg, reconciliari viro Cyp
9. ανδρα ABCAGgs Cyp 326, vir fv ne dimittat f τοις δε
λοιποις ABCAGfgs, haec autem Iren 245 10. λεγω εγω ABC,
εγω (ουχ εγω pr Α) λεγω ΑΓfgvs Iren, καγω λέγω και Orig 4,4^d
ουκ ο pr G

cundum imperium. ⁷ uolo autem omnes homines (uos L) esse sicut
me ipsum: sed unus quisque proprium habet (habeat pr F) donum
(d. h.) ex deo; alius quidem sic, alius uero sic. (33) ⁸ Dico autem
(Hoc a. d. F) non nuptis et uiduis, bonum est illis si sic maneant
(sic L, manserint F al, permanserint al) sicut et ego: ⁹ quod si non
se (se non F al) continent, nubant: melius est enim nubere quam
uri. (34) ¹⁰ His autem (enim L) qui matrimonio iuncti (coniuncti F)
sunt praecipio non ego sed dominus, uxorem (-re pr F) a uiro non
discedere; ¹¹ quod si discesserit, manere innuptam (innubt. L) aut
(a pr F) uiro suo reconciliari: et uir uxorem ne (non) dimittat (de-
mittat LV al). ¹² nam ceteris ego dico, non dominus. (35) Siquis frater
uxorem habet (h. u.) infidelem et haec consentit (consistit pr F)

αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφίετω αὐτήν, ¹³καὶ γυνή
 ἣτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον καὶ οὗτος συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς,
 μὴ ἀφίετω τὸν ἄνδρα· ¹⁴ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ
 γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνή ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀδελφῷ, ἐπεὶ ἄρα
⁵ τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστιν, νῦν δὲ ἁγιά ἐστιν. ¹⁵εἰ δὲ ὁ ἄπι-
 στος χωρίζεται, χωρίζεσθω. οὐ δεοῦλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ
 ἐν τοῖς τοιοῦτοις· ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ Θεός. ¹⁶τί γὰρ
 οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα
 σώσεις; ¹⁷εἰ μὴ ἐκάστη ὡς ἐμέρισεν ὁ κύριος, ἕκαστον ὡς κέκληκεν
¹⁰ ὁ Θεός, οὕτως περιπατεῖτω. καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις
 διατάσσομαι. ¹⁸περιτετημένους τις ἐκλήθῃ; μὴ ἐπισπάσθω· ἐν
 ἀκροβυστίᾳ κέκληταί τις; μὴ περιτεμένεσθω. ¹⁹ἡ περιτομὴ οὐδέν

1. συνευδοκεῖ ABCAGγς, consensit f 1. 2. γυνή ητις ABCς,
 γυνή ειτις AGγ, si qua mulier fv 2. οὗτος ABCAGfγν, αὐτὸς ε
 ευδοκεῖ B 3. τον ανδρα ABCAGfγν, αὐτόν ε sanctificatus
 enim f 4. γυναικι ABCς, add τη πιστη AGfg αδελφω ABC
 AGfg, ἀνδρὶ ε, viro fideli Iren 257 alioquin fγν 5. νυν AB
 Cς, νυνι AG ἐστιν alterum om A? 7. in pacem autem f, in
 pace autem vel enim g ημας BAGfγς, υμας AC 8. γυναι
 ABCAς, γυνή G η BCAGfγς, ι A ανηρ G 9. μερισεν
 (μεμερικεν B) ο κυριος BCAGfγν, ο κυριος μερισεν Av, ἐμέρισεν ὁ
 Θεός υς, add και Gγ 10. ο Θεος ABCAfν, an ante εκαστον B?,
 ο κυριος ο Θεος G, ὁ Κύριος ε οὕτως περιπ. καὶ om B οὕτως
 prius ACG, οὕτω ε ταις εκκλησαις πασαις ABCAGfγς, πάσαις
 ἐκκλησiais Orig 4,4^d 11. διατασσομαι ABCς Orig, διδασκω
 AG, doceo fγν περιτεμνημενος G τις (qui f) εκληθῃ (voca-
 tus g) ABCfγς Orig 1,179, εκληθῃ τις AG 12. κεκληται τις A
 B, τις κεκληται (ἐκλήθῃ ε, vocatus g) AGfγς

habitare cum illo, non dimittat (dem. V, demitat al) illam, ¹³et siqua
 mulier [fidelis] habet uirum infidelem et hic consentit habitare (om
 pr F) cum illa, non dimittat (demittat F) uirum: ¹⁴sanctificatus est
 enim (om al) uir infidelis in muliere fidele (fidele V al), et sanctifi-
 cata est mulier infidelis per uirum fidelem. alioquin filii uestri in-
 mundi essent, nunc autem sancti sunt. ¹⁵quod si infidelis discedit,
 discedat: non est enim seruituti subiectus frater aut soror in eius
 modi, in pace autem (enim) uocauit (-bit F) nos deus. ¹⁶unde enim
 scis, mulier, si uirum saluum facies (facias F)? aut unde scis, uir,
 si mulierem saluam facies? ¹⁷nisi uni cuique sicut diuisit dominus
 (deus) (dom. diu.), unum quemque sicut (quemquem si pr F) uoca-
 uit deus, ita ambulet, et sicut [ubique L al] in omnibus ecclesiis
 (-sis) doceo. ¹⁸circumcisis aliquis uocatus est? non adducat praepu-
 tium: in praeputio aliquis uocatus est? non circumcidatur (circum-
 datur F). ¹⁹circumcisio nihil [prode F] est, et praeputium nihil est,

ἐστιν, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν Θεοῦ.
²⁰ἔκαστος ἐν τῇ κλήσει ἣ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. ²¹δοῦλος ἐκλή-
 θης; μὴ σοι μελέτω· ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μῦλ-
 λον χρῆσαι. ²²ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος ἀπειλεύθερος κυρίου
 ἐστίν· ὁμοίως ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς δοῦλός ἐστιν χριστοῦ. ²³τιμῆς
 ἡγοράσθητε· μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. ²⁴ἔκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη,
 ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ Θεοῦ.

²⁵Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ
 δίδωμι ὡς ἡλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. ²⁶νομίζω οὖν τοῦτο
 καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεσιῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπων ¹⁰
 τὸ οὕτως εἶναι. ²⁷δέδωσαι γυναικί; μὴ ζῆτι λύσιν· λέλυσαι ἀπὸ
 γυναικός; μὴ ζῆτι γυναῖκα. ²⁸ἐὰν δὲ καὶ γαμήσης, οὐχ ἡμυρτες,

1. καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν *ABΔfvs*, om *Gg* τήρησις ἐν-
 τολῶν *ABΔGgvs*, *serva mandatum f* 2. vocatione qua *g*, qua vo-
 catione *fv* ταυτῇ *BΔGς*, ea *gv*, ipsa *f*, τούτῳ *A* 3. εἰ καὶ *A*
BΔς, et si *fv*, εἰ *Gg* 4. 5. κυρίου ἐστίν *ABΔGgς*, est domini *fv*
 5. ὁμοίως *ABv*, add δε καὶ *ΔGfg*, add καὶ *vς* ἐστίν *χριστοῦ A*
BΔfvs, *χριστοῦ ἐστίν Gg* 5. 6. *Orig* 3,726^c *Lucif* 135 6. 7. ἐν
 ὧ ἐκλήθη ἀδελφοὶ *ABς*, ἀδελφοὶ ἐν ὧ ἐκλήθη (-θητε *Δ*) *ΔGfg*
 7. θίω *BΔG*, τῷ θίω *As* 9. διδίδωμι *G*. *Iren* 245 *Hilar*
 327 ἡλεημονος *G* πιστὸς εἶναι *ABΔGgς*, ut fidelis sim *f*
Iren οὖν *ABΔGgvs*, enim *f* 10. καλὸν *alterum ABς*, καλὸν
 (optimum *f*) ἐστίν *ΔGfgv* 10. 11. ἀνθρώπων τὸ *ABΔGgvs*, homi-
 nem *f* 11. alligatus est *f* μὴ ζῆτι *A* solutus est *f*
 12. γυναῖκα *ABΔGfgvs*, *ligationem Hilar* 406 καὶ *ABΔGgς*, om
fv γαμήσης *B*, γαμήση *A*, γήμης *ς*, λαβῆς γυναῖκα *ΔGfgv*
 οὐκ *A*

sed observatio mandatorum dei. (36) ²⁰Vnus quisque in qua uoca-
 tione uocatus est, in ea permaneat. ²¹servus uocatus es (est *pr F*)?
 non sit tibi curae: sed et (om *al*) si potes liber fieri, magis utere.
²²qui enim in domino uocatus est servus, libertus est domini: simi-
 liter [et] qui liber uocatus est, servus est (om *al*) Christi. ²³pre-
 tium (praetio *F*) empti estis: nolite fieri servi hominum. ²⁴unus quisque
 in quo uocatus est, fratres (frater *al*, om *F*), in hoc permaneat (inan. *F*)
 apud (apud *Val*) deum. (37) ²⁵De uirginibus autem praeceptum domini
 non habeo, consilium autem do tanquam misericordiam [suam *L*]
 consecutus a domino ut sim fidelis. ²⁶existimo ergo hoc (om *L*) bo-
 num esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini
 sic esse. ²⁷alligatus (alleg. *pr F*) es uxori? noli quaerere solutio-
 nem: solutus es ab uxore? noli quaerere uxorem. ²⁸si autem acce-
 peris (accip. *L al*) uxorem, non peccasti (pecasti), et si nupserit

καὶ ἐὰν γῆμη [ἡ] παρθένος, οὐχ ἡμαρτεν· θλίψιν δὲ τῇ σαρκὶ
 ἔξουσιν οἱ τοιοῦτοι, ἐγὼ δὲ ἐμῶν φείδομαι. ²⁹τοῦτο δέ φημι, ἀδελ-
 φοί. ὁ καιρὸς συνειστωλμένος ἐστίν, τὸ λοιπὸν ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες
 γυναικας ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν, ³⁰καὶ οἱ κλαίοντες ὡς μὴ κλαίοντες,
⁵ καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέ-
 χοντες, ³¹καὶ οἱ χρώμενοι τὸν κόσμον ὡς μὴ καταχρώμενοι· πα-
 ρύγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, ³²θέλω δὲ ἐμᾶς ἀμερίμ-
 νους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσῃ τῷ κυρίῳ·
³³δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσῃ τῇ γυναικί,
¹⁰ ³⁴καὶ μεμερίσται. καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἄγαμος καὶ ἡ παρθένος ἡ ἄγαμος

1. γῆμη *ABΔfgvz*, γαμη *G* ἡ *AAz*, om *BG* ουκ *A* autem
g, tamen *fv* τη σαρκι *ABz*, εν τη σαρκι *ΔGg*, carnis *fv* 2. δε
 εφημι *G*, autem dico vel itaque *g* 3. ο *ABv*, οτι ο *ΔGfgvz*
breviatum fg, breve *gv*, collectum *Cypr* 307 *ιστιν (ιστι B) το*
λοιπον AB, ιστιν λοιπον Δ, ιστιν λοιπον ιστιν Gfgv, τὸ λοιπὸν
ιστιν z, superest ergo *Cypr* 4. ωσιν *ABΔfvs* *Cypr*, om *Gg*
κλεθοντες utrobique G 5. οι χαροντες *G* κατεχοντες *ABΔGf*
gvz, ementes et qui possident quasi non possidentes *Cypr* 176 307
 6. χρωμενοι τον κοσμον (add τουτον *AG*) *ABΔG*, utuntur mundum
hunc g, ut. hunc mundum *f*, χ. τῷ κόσμῳ τούτῳ *z*, hoc mundo ut. *Cypr*
καταχρωμενοι ABΔGgz, utantur *fv* *Cypr* 6. 7. figura transit mundi
huius Iren 336, et figura huius mundi transibit *Hil* 1063 7. το *A*
BAΔGfgvz *Orig* 2,781^a 3,568^a *Iren* 230 336 *Cyprian*, τὸ σχῆμα τοῦτο
καὶ τὸ Orig 3,568^a *cod* του κοσμου τουτου *ABΔGgz* *Orig*, huius
mundi fv Iren Cypr δε *ABΔvz*, om *Gfgv* 8. sollicitus est *fgv*,
cogitat Cypr 174 316 *αρεση ABΔGfgv Cypr*, ἀρεσει *z* *Orig* 2,742^c
κυριω ABΔz, θεω *Gfgv* *Orig* *Cypr* 9. τον κοσμον *ABΔGgvz*,
huius mundi fv, mundi huius *Cypr* *αρεση ABΔGfgv Cypr*, ἀρε-
σει z 10. και μεμερισται και η γυνη η αγαμος και η παρθε-
θενος η αγαμος AB, και μεμερισται (add και *corr*) η γυνη και η
παρθενος η αγαμος Δ, μεμερισται και η γυνη και η παρθενος η

uirgo, non peccauit (-bit *L*): tribulationem tamen carnis habebunt
 huius modi, ego autem uobis (om *pr F*) parco (parcam *L*). ²⁹hoc ita-
 que dico, fratres. [quia] tempus breue est: reliquum est ut [et] qui
 habent uxores tamquam non habentes sint, ³⁰et qui flent tamquam
 non flentes, et qui gaudent tamquam non gaudentes, et qui emunt
 tamquam non possidentes, ³¹et qui utuntur hoc mundo tamquam non
 utantur: praeterit enim figura huius mundi, ³²nolo autem (om *F*)
 uos sine sollicitudine esse. qui sine uxore est, sollicitus est quae do-
 mini sunt, quomodo placeat deo: ³³qui autem cum uxore est, solli-
 citus est quae sunt [huius *L al*] mundi, quomodo placeat uxori, ³⁴et
 diuisus est. et (om *F al*) mulier innupta et uirgo (mulier et uirgo

μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ἡ ἁγία [καὶ] τῷ σώματι καὶ τῷ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἄρσῃ τῷ ἄνδρϊ. ³⁵τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν σύμφορον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὐσχημον καὶ εὐπάρειδρον τῷ κυρίῳ ἀπεισιπάσιως. ³⁶εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ τοῦ νομιζέει, ἐὰν ἡ ἐπεραχμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιεῖτω· οὐχ ἁμαρτάνει, γαμεῖτωσαν. ³⁷ὅς δὲ ἔστηκεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἑδραῖος, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἔξοσιάν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ, τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ

αγαμος Gfg, Μερίριεται ἡ γυνή καὶ ἡ παρθένος. ἡ ἄγαμος ε, sic et mulier (virgo 174) et virgo (mulier 174) innupta Cyp 174 316

1. καὶ prius BGfgz Cyp, om AA Orig 2,644^c 742^c πνεύματι καὶ σώματι Orig 2,644^c τῷ σώματι ABA Orig 2,742^c, σώματι Gz καὶ τῷ AB Orig, καὶ AGz 2. τα τοῦ κόσμου AAGfgz, de iis quae sunt mundi huius Cyp 316, om B ἀρση ABAGfg Cyp, ἀρσεί ε 3. δε ABAGfgz, om f το ὑμῶν αὐτῶν σύμφορον (συνφερον AGz) ABAGz, vestram utilitatem fg 4. 5. εὐπαρείδρον τῷ κυρίῳ ABAG, εὐπρόσεδρον τῷ K. ε, bene stabile domino g, praesente domino f 5. ἀπεισιπάσιως] inadducibiliter g, non recedentes f 5. 6. ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομιζει ABz, ἀσχημονεῖν νομιζει ἐπὶ τὴν παρθ. αὐτοῦ A, turpem se existimat in (super vel circa g) virginem suam fg, ἀσχημονεῖ ἐπὶ τὴν π. αὐτοῦ G 6. ἡ ἐπεραχμος ABAGfgz, supra quam matura sit f οὕτως BAGfgz, τουτο A γενεσθαι G 7. οὐκ ἁμαρτάνει G γαμεῖτωσαν ABz, γαμεῖτω AGz, si nubat fv 8. αὐτοῦ ABAGfgv, om ε ἑδραῖος ABΔv, ante ἐν τῇ ε, om Gfg δε BAGfgz, om A περὶ τὸν ἰδίου (sua) ABAGz, suae fv 9. κέκρικεν ABAGz, statuit fg τη (add ἰδία A) καρδία AB, τη καρδία αὐτοῦ AGfgz τηρεῖν ABgv, τὸν τηρεῖν AGfs 9. δεγ τὴν ἑαυτοῦ παρθένον ABAGz, virginem suam fv

quae innupta est F) cogitat quae domini sunt, ut sit sancta et (om al) corpore et spiritu: quae autem nupta (nubta L) est, cogitat quae sunt mundi, quomodo placeat uiro. ³⁵hoc autem (porro hoc L al) ad utilitatem uestram dico, non ut laqueum uobis iniciam (initiam pr F) (i. u.), sed ad id quod honestum est et [quod om L] facultatem praebeat sine impedimento (periculo) dominum obsecrandi (obsecrare al, obseruandi pr L) (et quod — obsecrandi om pr F): (38) ³⁶Siquis autem turpem se nideri (-re) existimat super (supra F al) uirginem suam (-ne sua L), quod sit super adulta, et ita oportet fieri, quod uult faciat: non peccat, si nubat (nuptat). ³⁷nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem (om F) habet (habens L al) suae uoluntatis, et hoc iudicauit in corde

παρθένον, καλῶς ποιήσει. ³⁸ὥστε καὶ ὁ γαμιζὼν τὴν παρθένον
 ἑαυτοῦ καλῶς ποιεῖ, καὶ ὁ μὴ γαμιζὼν κρεῖσσον ποιήσει. ³⁹γυνή
 δέδεται ἔφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ,
 ἑλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. ⁴⁰μικαριω-
 8 τέρα δὲ ἐστὶν ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην· δοκῶ δὲ
 καγὼ πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν.

¹Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἶδαμεν ὅτι πάντες γινώσκουσιν ἔχο-
 μεν. ἡ γνώσις φυσιοῦ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. ²εἴ τις δοκεῖ ἐγνωσκέ-
 ναι τι, οὐπω ἔγνω καθὼς δεῖ γινῶναι· ³εἰ δὲ τις ἀγαπᾷ τὸν Θεόν,
 10 οὗτος ἐγνωσται ὑπ' αὐτοῦ. ⁴περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύ-

1. ποιήσει AB, ποιει AGsgvs 1. 2. ὥστε... ποιεῖ om Gg 1. γα-
 μιζὼν AB, ἐγαμιζὼν As 1. 2. τὴν παρθένον ἑαυτοῦ BΔfv, τὴν
 ἑαυτον παρθένον A, om s 2. ποιει AΔvs, ποιήσει B καὶ ο
 ABAGsgv, ὁ δὲ s γαμιζὼν ABAG, ἐγαμιζὼν s ποιήσει AB,
 ποιει AGsgvs 3. δέεται ABΔf Orig 3,641^a 647^b Cyprr 323, add
 νομω Ggς Orig 3,647^a ζῇ ο ἀνὴρ αὐτῆς ABAGsgς Orig 3,641^a
 647^b Cyprr, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ζῇ v Orig 647^a κοιμηθῇ (κεκοιμ. G,
 ἀποθανῇ A) ο (om Orig 3,647^a) ἀνὴρ AB Orig 3,647^a et add αὐτῆς
 AGgvs Orig 3,641^a, dormitionem vir eius acceperit f, dormierit v
 Cyprr 4. liberata est fgv Cyprr ω ABAGsgς Orig 3,641^a 647^a,
 ut qui Cyprr, καὶ Orig 3,641^a cod γαμηθῆναι ABΔς Orig, γα-
 μηθῇ Gfg Cyprr 5. ἐστὶν ABAGsgς Orig 3,641^a, erit v Cyprr
 ουτω As Orig, ουτως G 5. 6. δε καγὼ AAGgς Orig 3,641^a 4,
 266d, et ego autem f, γὰρ καγὼ B, καγὼ Orig 3,641^b 6. ἔχειν A
 BΔfs Orig, ἐχω Gg 8. Iren 154 εἰ τις ABv Cyprr 314, εἰ δε τις
 AGς, quodsi quis fg, et qui Hilar 550 ἐγνωσκται ABAG, cognov-
 visse f, cognoscere g, scire gv Cyprr Hil, εἰδέναι s 9. τι om Hilar
 ουπω AB, ουδεπω AG, nondum fgv Cyprr Hilar, οὐδέπω οὐδέν s
 ἐγνώ ABAG, ἔγνωκε s, cognovit fgv, scit Cyprr Hilar eum (sese
 Hil) scire v Cyprr Hilar 10. ἐγνωστα G τῆς βρώσεως οὖν A
 BGgς, escis autem fv, δε τῆς πωσεως A

suo, servare virginem suam, bene facit. ³⁸igitur et (om al) qui ma-
 trimonio iungit uirginem suam, bene facit, et qui non iungit, melius
 facit. ³⁹mulier alligata est [legi F al, lege al, om L al] quanto tem-
 pore uir eius uiuit: quod si dormierit uir eius (u. e. om al), liberata
 est [a lege F al]: cui uult nubat, tantum in domino. ⁴⁰beatior autem
 erit, si sic permanserit, secundum meum consilium (cons. m. F al):
 puto autem quod et ego spiritum dei habeo. (39) De his (hiis) au-
 tem quae idolis sacrificantur (immolantur F, imm. V al), scimus quia
 (quonian L al) omnes scientiam habemus. scientia inflat, caritas uero
 aedificat. ²siquis se (om al) existimat (exhist. L) scire aliquid, non-
 dum cognouit quem admodum oporteat eum scire: ³siquis autem di-
 ligat deum (dominum), hic cognitus est ab eo. ⁴de escis (his pr F)

των οἰδαμεν ὅτι οὐδὲν εἰδῶλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς εἰ μὴ εἷς· καὶ γὰρ εἴ περ εἰσὶν λεγόμενοι θεοὶ εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ γῆς, ὥσπερ εἰσὶν θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοί, ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. ὃ ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνώσις· τινὲς δὲ τῇ συνηθείᾳ ἕως ἄρτι τοῦ εἰδῶλου ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσιν, καὶ ἡ συνειδήσις αὐτῶν ἀσθενῆς οὕσα μολύνεται. ὁ βρωμα δὲ ἡμῶς οὐ παρυσιτήσῃ τῷ θεῷ· οὕτε

1. scimus autem Iren 181 οὐδὲν ABΔfz, οὐδὲν ἐστὶν Ggv Irenaeus. μηδὲν εἶναι Orig 1,760^b ἐν κόσμῳ ABAGfzv Orig, in saeculo f, om Iren θεος ABAGfzv Iren, add ἕτερος z 2. καὶ γὰρ εἰ περ ABAGz Orig 1,746^b, etenim si Iren 181, namque etsi Hilar 472, nam etsi fgv, εἴπερ Orig 1,522^b εἰσὶν G λεγόμενοι (οἱ λ. G fgv Ir Hil) θεοὶ ABGgvz Orig 1,746^b Iren Hilar et add καὶ κύριοι Δf, θεοὶ λεγόμενοι Orig 1,522^b εἴτ' ἐν Orig 1,522^b 2. 3. εἴτ' ἐπὶ Orig 1,746^b, sive in fgv Iren Hilar 3. γῆς ABAG Orig, τῆς γῆς z ὥσπερ (sicut enim f) εἰσὶν θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοὶ ABAGf gv Orig 1,522^b 746^b 2,770^b 4,34^c Hilar, om Iren. εἰπὲρ εἰσὶ θεοὶ π. καὶ κ. π. ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς Orig 2,833^b, sed etsi sunt dii qui nominantur in caelo et in terra Hilar 484. Orig 4,51^d ἀλλ' AAGfzv Orig 1,522^b 746^c Hilar 472 967, om B Iren 4. θεος ABΔz Orig, ο θεος G, deus gv Iren Hilar 82 472 836 967 968, est deus f pater est Hilar 472 τα om A καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν ABAGfzv Orig 1,522^b Iren, et nos in ipso g Hilar 82 967 968, om Orig 1,746^c Hilar 472 836 5. κύριος ABAGfzv Orig 1,522^b 746^c 2,822^c 3,740^a Iren 181 Hilar 967, dominus noster Hilar 82 314 472 836 837 850 968 χριστός ABAGfzv Orig Iren Hilar, om f Hilar 314 472 6. ον AAGfzv Orig Iren Hilar, on B καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ ABAGfzv Orig Iren Hilar, om Hilar 836 6. τῇ συνηθείᾳ AB, τῇ συνειδήσει ΔGz, in conscientia fg εως ἀρτι τοῦ εἰδῶλου BAGfg, τοῦ εἰδῶλου εως ἀρτι Δz 7. ἡ ἰδησις G 7. 8. cum sit infirma fgv 8. δι' ABAGfzv Orig 3, 495^f, om Orig 1,615^d 763^a Cypz 322 παρυσιτήσῃ AB Orig 1,

autem quae idolis immolantur scimus quia nihil est idolum in mundo, et quod nullus deus nisi unus: nam etsi sunt qui dicantur dii siue in caelo siue in terra, siquidem sunt dii multi et domini multi, nobis tamen unus [est] deus [et L] pater, ex quo omnia et nos in illum (in illo al, illum al), et unus dominus Iesus Christus, per quem omnia et nos per ipsum. sed non in omnibus est scientia: quidam autem [in V] conscientia usque nunc idoli (idolis al, om F) quasi idolothytum (-lotitum al, idolo immolatum F) manducant, et conscientia ipsorum (illor.), cum sit (sim F) infirma (firma), polluitur (pelluntur). desca autem nos non commendat deo: [neque enim si

ἐὰν μὴ φάγωμεν, περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν φάγωμεν, ὑστερούμεθα.
 ὁβλέπετε δὲ μὴ πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομιμα γένηται τοῖς
 ἀσθενέσιν. ¹⁰ἐὰν γὰρ τις ἴδῃ [σέ] τὸν ἔχοντα γνώσιν ἐν εἰδωλείῳ
 κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομη-
⁵θῇσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθρυτα ἐσθίειν; ¹¹ἀπόλλυται γὰρ ὁ ἀσθε-
 νῶν ἐν τῇ σῇ γνώσει, ὁ ἀδελφὸς δὲ ὃν χριστὸς ἀπέθανεν. ¹²οὕτως
 δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συν-
 εἶδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς χριστὸν ἁμαρτάνετε. ¹³διόπερ εἰ βρωμα
 σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα,
¹⁰ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

615^d 763^a, παριστησι Δς Orig 3,495^f, συνιστησιν G, commendat fgv
 1. εἰαν μὴ AB, γὰρ εἰαν AGfgs Orig 1,763^a 3,495^f 499^c, si Cypr
 περισσεύομεν (-μεθα 3,495) AGs Orig 1,763^a 3,495^f 499^c et rec A in
 litura, abundabimus fg Cypr, ὑστερούμεθα B εἰαν AB, εἰαν μὴ A
 Ggvs Orig Cypr, enim si non f ὑστερούμεθα AGs Orig et rec
 A in litura, egemus f, egebinus Cypr, deerit nobis g, περισσεύομεθα
 B 3. ἀσθενεῖσιν ABAG, ἀσθενοῦσιν s εἰδη A, ἰδου G σε
 AΔfs, om BGgv εν εἰδωλίω B, εν ἰδωλίω Ag, εν ἰδωλείω G, et
 in idolo f 4. ἀσθενούς οντος ABAGs, infirmantis vel cum sit
 infirma vel -mus g, cum sit infirma fv aedificatur g 5. τα εἰ-
 δωλόθρυτα ἐσθίειν ABs, αἰσθίειν τα ἰδωλόθρυτα AGfgv απολ-
 λεται γὰρ B, απολλεται ον A, και απολυται (perit) Af, και απο-
 λειται Ggvs Iren 210 6. εν τη ση (om B) γνώσει ο (om B?)
 ἀδελφος ABGfg Iren, ἀδελφος ἐπὶ τη ση γνώσει Δς. Orig 1,760^b 3,
 601^c οὕτως AG, οὔτω s 7. τοὺς ABΔς Orig 3,601^b, om G
 και ABΔvs Orig, om Gfg αὐτῶν ABGs Orig, εαυτῶν A
 8. εἰς χριστον ABAGs Orig, in christo fgv ἁμαρταννεται G
 βρωμα ABΔς, το βρωμα G, esca fgv, cibus Cypr 102, κρέα ante
 οὐ μὴ Orig 1,762^c 9. μου ABΔfs Orig, om Gg Cypr 10. μου
 ABvs Orig, om AGfg Cypr

manducaverimus, abundavimus FL], neque si non manducaverimus,
 deficiemus (neq. si - def. om pr F) [neque si manducaverimus, ha-
 bundabimus (-uimus) ceteri]. ⁹videte autem ne forte haec licentia
 uestra offendiculum fiat infirmis (infirmibus pr F). ¹⁰si enim quis
 uiderit eum qui habet scientiam in idolio (idolo L al) recumbentem,
 nonne conscientia eius, cum sit infirma, aedificabitur ad manducan-
 dum idolothyta (-thita al, immolata pr F), ¹¹et peribit infirmus in
 tua scientia, frater (inf. frater in t. s. V) propter quem Christus
 mortuus est. ¹²sic autem peccantes in fratres, et percutientes conscien-
 tiam (scient.) eorum infirmam, in Christo peccatis. ¹³quapropter si
 esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum,

¹Ὁὐκ εἰμὶ ἐλευθερος; οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐχὶ Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ἐμὲ ἐστὶ ἐν κυρίῳ; ²εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλὰ γε ἐμὶν εἰμὶ· ἡ γὰρ σφραγὶς μου τῆς ἀποστολῆς ἐμὲ ἐστὶ ἐν κυρίῳ. ³ἢ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν ἐστὶν αὕτη. ⁴μὴ οὐκ ἔχομεν ἔξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; ⁵μὴ οὐκ ἔχομεν ἔξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὥς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου καὶ Κηφᾶς; ⁶ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἔξουσίαν μὴ ἐργάζεσθαι; ⁷τίς στρατεύεται ἰδίῳις ὀψωνίοις ποτε; τίς φυντεῖν ἀμπέλων καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; τίς ποιμαίνει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος ¹⁰τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; ⁸μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ, ἢ καὶ

1. ἐλευθερος... ἀποστολος AB Orig 4,266^b, ἀποστολος... ἐλευθερος AGfg ουχι ABAς Orig, ου G ἰησουν AB Orig, ἰησουν χριστον Afz, χριστον ἰησουν Gg 2. ἐώρακα G 2-4. εἰ ἄλλοις... ἐν κυρίῳ om A 2. εἰ BAGfgz, εἰ καὶ Orig 4,431^b
3. σφραγίς G 3. 4. μου τῆς ἀποστολῆς B Orig, τῆς ἐμης ἀποστ. AGgz, apostolatus mei fv 4. ἐν κυρίῳ BGgz Orig 4,431^b, om Gf 4. 5. ad eos qui me interrogant (indicant g) fg 5. ἐστὶν αὕτη AB, αὕτη (haec) ἐστὶν AGfgzz πικιν ABAς, πιν G 6. ἀδελφὴν γυναῖκα ABΔfzς, γυναικας Gg Hilar 327 καὶ ABAGfgz, om Hilar 7. caephas f 7. 8. μόνος ἐγὼ ABAGfgzς, ego solus v Hilar 8. μὴ ABAG, τοῦ μὴ z, non fg, hoc v Hilar
9. τὸν καρπὸν ABCAGgz, ἐκ τοῦ καρποῦ foz 10. ἐσθίει ABCf z, αἰσθίει (manducabit vel edit) καὶ πινι AGg τῆς BAGfgz, ἡ τῆς ACz 11. τῆς ποιμνῆς ABCvς, αὐτῆς AGg, gregius ipsius f ἐσθίει ABCAGgz, percipit f λαλῶ ABCz, λεγῶ AGfgz ἡ A BCΔfv Orig 1,388^c, ἡ εἰ Gg, ἢ οὐχὶ z

ne fratrem meum scandalizem. (40) ¹Non sum liber? non sum apostolus (N. s. ap. n. s. liber F)? nonne Iesum (Christum, Iesum Christum) dominum nostrum uidi? nonne opus meum uos estis in domino? ²[et om L] si aliis non sum apostolus, sed (om F) tamen uobis sum: nam signaculum (-lus F) apostolatus mei uos estis in domino. ³mea defensio apud (apud) eos qui me interrogant haec est. ⁴[numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi? om pr F al] numquid non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi, sicut et (om F al) ceteri apostoli et fratres domini et Cephas? ⁶aut solus ego (e. s. F) et Barnabas non habemus potestatem hoc operandi? ⁷quis militat suis stipendiis (-dis) umquam? quis plantat (plantauit F) uineam et [de FL] fructum eius non edet (edit L)? quis pascit gregem et de lacte gregis non manducat? ⁸numquid se-

ὁ νόμος ταῦτα οὐ λέγει; Ἐν γὰρ τῷ Μωυσέως νόμῳ γέγραπται
Οὐ φημύσις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ, ¹⁰ἢ δὲ ἡ-
μῖς πάντως λέγει; δι' ἡμῶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ὀφείλει ἐπ' ἐλπίδι ὁ
ἀροτριῶν ἀροτριῶν, καὶ ὁ ἀλοῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ μετέχειν. ¹¹εἰ ἡμεῖς
⁵ἡμῖν τὰ πνευματικά ἐσπεύομεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ἡμῶν τὰ σαρκικά
θερίσωμεν; ¹²εἰ ἄλλοι τῆς ἡμῶν ἐξουσίας μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον
ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα σιέ-
γομεν, ἵνα μὴ τινα ἐγκοπὴν δώωμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ. ¹³οὐκ
οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ

6. θερίσωμεν;

1. ου ABCA^{sv} Orig, om Gg^z εν γαρ τω μωυσειως (μωσειως A^z
Orig) νομῳ γεγραπται ABC^z Orig 1,388^c, εν τῷ νόμῳ γέγραπται
Orig 1,541^c, γεγραπται γαρ AGfg Orig 1,170 2. φημύσις AB
C^z Orig, κημύσις AG των (περι των AGfgv) βοτων μελει τω
Θεῷ ABCAGfgv Orig 1,170 388^c 541^c 605^c, pecudum deo cura est
Hilar 246 3. παντως λεγει ABCAGfg^z Orig, dicta scriptaque
sunt Hilar δι ημας γαρ ABCAG^z Orig, pro nobis utique f
3. 4. οφειλει επ ελπιδι (ἐπ' ἐλπ. ὀφ. ε) ο αροτριων ABCv^z Orig 1,
170 541^c, ο επ ελπιδι (in spe qui) αροτριων οφειλι Af, οφειλι ο
εφ (in) ελπιδι δεi (debet qui) αροτριων οφειλι Gg 4. ο αλων
G επ (εφ A, om Orig 1,541) ελπιδι του μετεχειν ABC Orig 1,
170 541^c, της ελπιδος αυτου μετεχειν (fructum percipere) AGfg et
add ἐπ' ἐλπίδι ε 5. μεγα ABCGv^z, ου μεγα Af ημεις AB
CAG^z, om fv υμων τα in litura rec A 6. θερισωμεν AB^z,
θερισωμεν CAGfgv υμων εξουσιας ABCAGg, vestrorum potesta-
tem f, εξουσιας ὑμῶν vs μετεχουσιν ABCAGv^z, sed με in
litura rec A, habent f 7. ουκ εχρησαμεθα BCAG^z, ου κεχρη-
μεθα A τη εξουσια ταυτη (αυτη G) ABCAG^z, hac potes-
tate fv 8. τινα εγκοπην δωμεν ABCfv, εγκοπην (ενκ. G) τινα
δωμεν AG^z, offendemus vel offendiculum demus g 9. qui in sa-
crariis operantur fg εκ ABCf^z, τα εκ AGgv

cundum hominem (-ne) haec dico, an et lex haec non dicit? ⁹scrip-
tum est enim in lege Moysi Non alligabis os boui (bobi) trituranti.
numquid de bubus (bobus) cura est deo, ¹⁰an propter nos utique
[hoc L] dicit (n. haec dicit utique F)? nam (om F) propter nos scripta
sunt, quoniam debet in spe qui arat arare, et qui triturat in spe
(spem) fructus percipiendi. ¹¹si nos vobis spiritalia seminauimus (-bi-
mus), magnum est si [nos L] carnalia uestra metamus? ¹²si alii (aliis
F) potestatis uestrae participes sunt, non potius nos? sed non usi
sumus hac (haec F) potestate, sed [non pr L] omnia sustinemus,
nequod offendiculum demus euangelio Christi. ¹³nescitis quoniam qui
in sacrario (-rium) operantur quae de sacrario sunt edunt? qui (quia)

τῷ θυσιαστηρίῳ παρεδρεύοντες τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται. ¹⁴οὕτως καὶ ὁ κύριος διέταξεν τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν· ¹⁵ἐγὼ δὲ οὐ κέχρημαι οὐδενὶ τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου· οὐδεὶς κενώσει. ¹⁶ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστιν μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ γὰρ μοι ἐστίν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίσωμαι. ¹⁷εἰ γὰρ ἐκὼν τοῦτο πρῶσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. ¹⁸τίς οὖν μοι ἐστίν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θῇσω τὸ εὐαγγέλιον, εἰς τὸ μὴ καταχρησασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγέλιῳ. ¹⁹ἐλευθεριος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἑμαυτὸν ἐδούλωσα,

5. κενώσῃ. 7. εὐαγγελίζωμαι.

1. τῷ θυσιαστηρίῳ *Θ* παρεδρευοντες *ΑΒΔ*, παρεδρευοντες *ϸ*, παρδρευοντες *ϸ*, προσεδρευοντες *ς* cum (de *g*) altario *fg* συμμερίζονται *CG* 2. οὕτως *ACG*, Οὕτω *ς* καταγγελοῦσιν *Θ* 3. ζῆν *ΑΒCΔGgς*, vivant *f*, μόνον διαζῆν *Orig* 3,750^b οὐ κέχρημαι οὐδενὶ τούτων *ΑΒCΔGgς*, nullo eorum usus sum *f*, οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων *ς* 4. οὕτως *ACG*, οὕτω *ς* 5. οὐδεὶς *ΒΔ*, οὐθίς μὴ *Α*, nemo *f*, τίς *Ggν*, ἵνα τίς *ϸς* κενώσῃ (καιν. *ΑG*) *ΑCΔGf*, κενώσῃ *Bgς* 6. εὐαγγελίζωμαι *ΑΒCfςς*, εὐαγγελισώμαι *ΔGν* ἔστι *ϸς* καύχημα *ΑΒCςς*, χάρις *ΔGf* 7. γὰρ πρὶν *ΑΒCΔGfςν*, δέ *ς* ἐστίν *ΑΒCΔfςς*, ἐστὶ *Gg* εὐαγγελισώμαι *ΒCΔGgν*, εὐαγγελίζωμαι *Afςς* 9. μοι (μου *Α*) ἐστίν *ΑΒCς*, ἐστὶ μοι *ΔGf* ponam *gν*, efficiam *f* 10. εὐαγγέλιον *ΑΒCΔfν*, add του χριστου *Ggς* καταχρησασθαι *ΒCΔGς*, καταχρᾶσθαι *Α* τῇ ἐξουσίᾳ *ΑΒCς*, τὴν ἐξουσίαν *ΔG* εὐαγγέλιω *ΑΒCfςς*, add μου *Α* 11. ἐκ *ΑΒCΔGς* *Orig* 3,563^d, ab *fg* πᾶσιν *ΑΒGςς* *Orig*, ἐν πᾶσιν *Af*

(quia) altario deseruiunt, cum altario participantur (c. a. p. om al). ¹⁴ita et dominus ordinavit his qui euangelium adnuntiant de euangelio uiuere: ¹⁵ego autem nullo horum usus sum. non scripsi autem (a. s. *L*) haec, ut ita fiant in me: bonum est enim mihi magis mori quam ut gloriam meam quis euacuet (-at). ¹⁶nam si euangelizauero, non est mihi gloria (-iam *F*): necessitas enim (om *F*) mihi (m. en.) incumbit (-bet): uae (ue) enim mihi est, si non euangelizauero. ¹⁷si enim uolens hoc ago, mercedem (mercedem *F*) habeo: si autem inuitus, dispensatio mihi credita est. ¹⁸quae est (om al) ergo merces (mercis) mea? ut (aut *F*) euangelium praedicans sine sumptu (sumpto) ponam euangelium, ut non abutar (abutor) potestate mea (-tem meam *F*) in euangelio. (41) ¹⁹Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me ser-

μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον. ²⁶ἐγὼ τοίνυν οὕτως τρέχω ὥς οὐκ ἀδήλως, οὕτως πεκτεύω ὥς οὐκ ἀέρι δέριον, ²⁷ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μὴ πως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

¹Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν ⁵πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλῃν ἦσαν καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διηλθον, ²καὶ πάντες εἰς τὸν Μωυσῆν ἐβαπτίσθησαν ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, ³καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πνευματικὸν ἐφαγον βρώμα

μὲν οὖν] illi quidem *sg Iren*, et illi quidem *Cypr* 1. στεφανον λαβωσιν *ABCAGfgvs Cypr*, accipiant coronam *Iren* ἡμεῖς *ABCA Gfgvs Iren Cypr* 17 314, vos *Cypr* 266 2. τοίνυν *ABCAGz*, quidem *fg*, autem *Iren* 283 οὕτως *utrobique ACG*, οὕτω *z Orig* 1,732^{ab} ὥς οὐκ *ABCAGz Orig* 1,732^a, non quasi *fgv*, non *Iren* ὥς οὐκ *alterum ABCAGz Orig* 1,732^b, non quasi *fgv Iren* 3. subiicio enim mihi *Hilar* 485 ἀλλ' *ACAGz Orig* 1,759^a, ἀλλὰ *B* ὑπωπιάζω *ABCz Orig* 1,616^a 759^a, υποπιαζῶ *G*, υποπιεζῶ *A* μου το σωμα *ABCAGz Orig* 1,759^a, corpus meum *fo Iren Hilar*, μου το στομα *G* 4. κηρύξας *ABCAGfgvs*, praedicans *g Iren* 5. οὐ θέλω γὰρ (δὲ *z*) ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί *ABCAGfgvs Orig* 4,143^c 144^a *Iren* 264 *Cypr* 157 277, οἶδαμεν δὲ *Orig* 1,541^c, an nescitis *Hilar* 474. nam et *Hilar* 219 6. πάντες prius *ABCAGfgvs Orig Iren Cypr*, om *Hilar* erant *f*, fuerunt *gv Iren Cypr Hilar* καὶ πάντες δια τῆς θαλάσσης διηλθον *ABCAGfgvs Orig Cypr* 157, om *Iren Hilar* 7. πάντες *ABCAGfgvs Orig Iren Cypr*, om *Hilar* εἰς τον μωυσην (μωσην *AAz*) *ABCAGfgvs Orig Hilar* 474, in moyse v *Iren Cypr*, in moyse et in mari *Hilar* 219 ἐβαπτίσθησαν *ACAG*, ἐβαπτισαντο *Bz Orig* 1,541^c 4,143^c 144^a 7. 8. ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ *ABCAGvs Orig Iren Cypr*, ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ἐν τῇ νεφέλῃ *Gg*, om *Hilar* 219 8. καὶ *ABCAGfgvs Orig* 1,541^c 3, 715^c 4,143^c, om *Iren* 264 αὐτο *BAGfgvs Orig Iren et corr C*, om *A* πνευματικὸν ἐφαγον βρώμα *A*, πνευματικὸν βρώμα ἐφαγον *B et corr C*, βρ. πν. ἐφαγον *AGfgvs Orig Iren*

bus se abstinet; et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. (43) ²⁶Ego igitur sic curro non quasi in incertum, sic pugno non quasi aerem uerberans, ²⁷sed castigo corpus meum et in seruitutem redigo, ne forte, cum aliis praedicauerim, ipse reprobus efficiar (-or). (44) ¹Nolo enim (autem) uos ignorare, fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt et omnes mare transierunt, ²et omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari, ³et omnes eandem escam spiritalem manducauerunt ⁴et omnes eundem

καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πνευματικὸν ἔπιον πόμα (ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθοῦσης πέτρας, ἡ πέτρα δὲ ἦν ὁ χριστός· ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν ἡδύοκῃσεν ὁ θεός· κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ὅταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὸς κακῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ἐπεθύμησαν. ἡμετέροις εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθὼς τινες αὐτῶν, ὥσπερ γέγραπται Ἐκδιώσιν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παιδεύειν. ἡμετέροις πορνεύωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν καὶ ἔπεσαν μιᾷ ἡμέρᾳ ἑκοσι τριῖς

2. ἡ δὲ πέτρα

1. αὐτο *BCAGsgvs* Orig 1,541^c 3,715^c Iren, om *A* Orig 4,144^a πνευματικὸν ἐπιον (ἔπινον Orig 4,144) πομα *ABC* Orig 1,541^c 4,144^a, πομα πνευματικὸν ἐπιον (ἐπιαν *A*) *AGsgvs* Orig 3,715^c Iren 264 ἐπινον *ABCAGsgvs* Orig 1,170 541^c 3,229^a 524^a 715^c 4,144^a Iren 264 244, biberant *ff*, bibant *f* γὰρ *ABCAGsgvs* Orig Iren 244, autem *v* Iren 264 1. 2. ἐν πνευματικῆς ἀκολουθοῦσης (απολ. *G*) πέτρας *ABCAGsgvs* Orig 1,170 541^c 3,229^a 524^a 715^c 4,144^a (2, 782^f 3,525^d), de spiritali consequente eos petra *v* Iren 264, spiritaliā sequenti se petra *f*, de sequenti petra Iren 244 2. ἡ πέτρα *δε B* Orig 1,541^c 3,229^a 4,144^a, πέτρα *δε G*, ἡ *δε* πέτρα *ACAsgvs* Orig 1,170 3,297^c 715^c. Orig 2,626^f Hilar 162 496 539 ο *ABCAGsgvs* Orig, om Orig 3,297^c 3. ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν *ABCAGsgvs* Iren 264, in multis illorum Iren 280, omnibus illis *f* ἡδύοκῃσεν *ABC*, εὐδοκῃσεν *AGsgvs*. bene placuit (sensit Iren) deus *g* Iren, voluntas fuit dei *f* 4. *δε ABCAGsgvs*, autem omnia *Cypr* 157, om Iren 264 τύποι *ABCAGsgvs*, figurae *Cypr*, in figuram (-ra *gv*) *fgv* Iren facta (-ti *g*) sunt *fgv*, fuerunt Iren *Cypr* εἶναι *ABCAGsgvs* Iren, efficiamur *f* 5. concupiscentes malorum *gv* Iren, conc. malum *f* καὶ κεινοὶ *G* 6. γίνεσθαι *G*, effici vel efficiamini *g*, sitis Iren 264, efficiamur *f* τινες αὐτῶν *BCsgvs* Iren, τινες ἐξ αὐτῶν *Afv*, καὶ τινες αὐτῶν *A*, om *Gg* ὥσπερ *AB* et corr *A*, ὡς *Csgvs*, sicut *f*, sic enim Iren, om *Gg* ὅκαθ' ἡσεν *G*, om *g* 7. πειν *G* ἀνέστησαν *ABCAGsgvs* Iren, ἀνέστη *G* πορνεύωμεν *ABCsgvs*, ἐκπορνεύωμεν *AG* 8. τινες om *g* ipsorum vel ex ipsis *g*, ex illis *f* Iren ἐπόρνευσαν *ABCsgvs*, ἐξεπόρνευσαν *AG* ἐπεσαν *ABCAG*, ἔπεσαν *sgvs*, add ἐν *ACsgvs*, quod om *BAGsgvs* Iren

potum spiritalem biberunt: bibebant autem de spiritali consequenti (-te) eos petra, petra autem erat Christus: sed non in pluribus eorum bene placitum est deo: nam prostrati sunt in deserto. (45) ⁶Haec autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum (mala *L*), sicut et illi concupierunt. ⁷neque idololatrae (idolorum (idul.) cultores *F al*) efficiamini, sicut quidam ex [is *F*] ipsis; quem admodum scriptum est Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. ⁸neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis (q. illo-rum) fornicati sunt et ceciderunt [in] una die uiginti tria (·xxiii· *F*)

χιλιάδες. ⁹μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν κύριον, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπεί-
ρασαν καὶ ὑπὸ τῶν ὕφρων ἀπώλοντο. ¹⁰μηδὲ γογγύζετε, καθὼς τι-
νες αὐτῶν ἐγόγγυσαν καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ. ¹¹ταῦτα
δὲ [πάντα] τυπικῶς συνέβαινον ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νοθεσίαν
ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντηκεν. ¹²ὥστε ὁ δοκῶν
ἑστάναι βλεπέτω μὴ πέσῃ. ¹³πειρασμὸς ὑμῶν οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ
ἀνθρώπινος· πιστὸς δὲ ὁ Θεός, ὅς οὐκ ἔάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι

1. αὐτῶν ἐξεπείρασεν

1. χιλιάδας *G* εκπειρασωμεν *G* κυριον *BC*, θεον *A*, χριστον
AGsgvs Iren 264 τινες *ABCAGsgv Iren*, καὶ τινες *ς* επειρα-
σαν *ABΔς*, εξεπειρασεν *CG* 2. απωλοντο *CAGsgvs Iren*, απωλ-
λυντο *B et A?* γογγυζετε *ABCς*, murmuraveritis *Iren*, γογγυ-
ζωμεν *ΔGf*, murmuraverunt *g* καθως *ACAGς*, καθαπερ *B*
τινες *ABCAGsgv Iren*, καὶ τινες *ς* 3. eorum *g Iren*, ex illis *f*
απωλοντο *BCAGsgvs Iren*, απωλλυντο *A* ολοθρευτου (ολεθρ.
A) *ABCΔsgvs Iren*, ολεθρου *G* 3. 4. ταυτα δε *AB*, ταυτα *Orig*
1,170 *Iren* 244 cod opt., ταυτα δε παντα *Cfvs Iren* 265, παντα δε
(om *Orig*) ταυτα *ΔGg Orig* 1,536^f *Iren* 244 cod, et omnia *Hilar*
490 4. τυπικως *ABC Orig* 1,170 536^f 4,8^c, in figura *sgv Iren*, in
praeformationem *Hilar*, τυποι *ΔGς* συνεβαινον (-εν *BC Orig*)
ABCAGς Orig, contingebant *sgv*, fiebant *Iren* 265, veniebant *Iren*
244, acciderunt *Hilar* illis *sgv Iren*, his *Hilar* 4. 5. προς νο-
θεσιαν ημων *ABCAGsgvs Orig* 4,257^b *Iren*, δι' ἡμᾶς *Orig* 1,170
536^f 3,196^a *Hilar* 490 5. τα τελη *ABCAGsgvs Orig Hilar*, finis
v Iren κατηντηκεν *ΒΔG Orig* 1,170, κατηντησεν *ΑCς Orig* 1,
536^f 3,196^a 4,257^b, devenit *sgv Iren*, devenerunt *v Hilar* ωστε *A*
BCAGsgvs, quapropter *Iren* 265, et *Cypr* 71 313 5. 6. δοκῶν
ἑστάναι] *Orig* 4,366^b et 437^a cod, στήκων (στήκων) 4,437^a cod
6. πειρασμος *ABCAGsgvs Cypr* 326, add autem *Hilar* 346 vos
ante nisi *Hilar* εληφεν *BCΔfς*, ηλειφεν *A*, καταλαβη *Ggv Hilar*,
occupabit *Cypr* 7. ος *ABCAGsgvs Orig* 2,798^b *Cypr*, om *Orig* 1,
257^a εασει *ABCς Orig*, patietur *fv Cypr*, patitur *g*, αψησει *ΔG*,
dimittit *g* νμας (ἡμᾶς *Orig* 2,798^b) πειρασθηναι *ACAGsgvs Orig*
1,257^a 2,798^b *Cypr*, πειρασθηναι νμας *B*

milia [hominum pr *F al*]. ⁹neque temptemus (temt.) Christum, sicut quidam eorum temptauerunt et a serpentibus perierunt. ¹⁰neque murmuraveritis (-rimus), sicut quidam eorum murmurauerunt et perierunt ab exterminatore. (46) ¹¹Haec autem omnia in figura continge-
bant illis, scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines saeculorum deueniunt (finis sec. deuenit). ¹²itaque qui se existimat stare, uideat ne cadat. ¹³temptatio uos non adpraehendat nisi huma-
mana. (47) Fidelis autem deus est, qui non patietur uos temptari

ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσῃ σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν. ¹⁴διόπερ, ἀγαπητοί μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας. ¹⁵ὥς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμῖς ὃ φημι. ¹⁶τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστίν; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ ἐστίν; ¹⁷ὅτι εἰς ἄρτος, ἐν σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν. ¹⁸βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα· οὐχ οἱ ἐσθιόντες τὰς θυσίας κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσιν; ¹⁹τί οὖν φημί; ὅτι εἰδωλόθυτὸν τι ἐστίν ἢ ¹⁰ὅτι εἰδωλὸν τι ἐστίν; ²⁰ἀλλ' ὅτι ἃ θύουσιν δαιμονίοις καὶ οὐ θεῷ

1. δύνασθε (-σθαι C) ABCΔνς Orig 1,257^a Cyrp 326, δυνάμεθα Orig 2,798^b, ου δύνασθε υπενεγκειν (om f) Gsg proventum fsg, evadendi facultatem Cyrp 2. δύνασθαι ABCAG Orig 1,257^a, add ὑμᾶς ε υπενεγκην G 3. φρονιμοις ABCGgvs et add υμιν Δ, prudentes vos f υμεις ο ABCGsgs, ουν Δ 4. ευλογιας ABC Δς, ευχαριστιας G ηυλογουμεν Δ τοῦ om B αιματος AB CAGfvs Iren 209, corporis g 5. εστιν (εστι B) CAGfsgvs, ante χριστου Iren, post κοινωνια AB τον αρτον ABCAGgs, panis fv 6. χριστου ABCς, κυριου AGfgv εστιν BCAGfsgvs, ante τον σωματος A εν ABCAGfsgvs, και ἐν Orig 3,439^c 7. αρτον ABCς, add και τον (de) ενος (om Δ) ποτηριου AGfg 7. 8. Orig 1,182 8. ουχ ACAG, ουχι Bς αισθιοντες G, εσθοντες Δ 9. θυσιαστηριον (-ρει G) εσιν ABCAGgs, sunt altaris fsg 9. 10. τι ουν ... θνουσιν corr C, pr uli A? οτι ειδωλοθυτον (ειδωλον,ς) τι εστιν (τι εστιν;ς) η οτι ειδωλον (ειδωλόθυτον,ς) Bς et corr C, οτι ειδωλοθυτον εστι (εστιν G) τι ουχ οτι ειδωλον (ειδωλοθυτον G) AGf, quod idolis immolatum sit est aliquid non quod idolum vel idolothitum g, οτι ειδωλοθυτον A 10. τι εστιν AB et corr C, τι εστιν;ς, εστι (εστιν G, est) τι AGfg αλλ οτι α A BCς, αλλα α Gfgv, α δε Δ θνουσιν (-σι B) BAGf, θνουσιν (θύεις) τα εθνη ACvs, gentes immolant g 10. seq και ου θειω

(temt., -re) super id quod potestis, sed faciet cum temptatione etiam prouentum, ut possitis (positis) sustinere. ¹⁴propter quod, carissimi mihi, fugite ab idolorum (idul.) cultura. (48) ¹⁵Vt prudentibus loquor (loquar): uos iudicate quod dico. ¹⁶calicem (calix L) benedictionis, cui bene dicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis quem frangimus nonne participatio corporis domini est? ¹⁷quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnesque (omnes qui L al, om. enim al) de uno pane [et de uno calice] participamus. (49) ¹⁸Videte [enim] Israel secundum carnem: nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? ¹⁹quid ergo dico? quod idolis immolatum sit aliquid aut quod idolum sit aliquid (-quod)? [non quod idolum sit aliquid, V] ²⁰sed quae immolant gentes daemoniis (demonis) immolant et

θύουσιν, οὐ θείῳ δὲ ὑμῶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι. ²¹οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πόνιν καὶ ποτήριον δαιμονίων, οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων. ²²ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἔσμεν;

²³Πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρι· πάντα ἔξεστιν, ⁵ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομῇ. ²⁴μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου. ²⁵πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν· ²⁶Τοῦ κυρίου γὰρ ἡ γῆ καὶ τὸ πλῆρωμα αὐτῆς. ²⁷εἰ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων καὶ θείετε πορνεῖσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ ¹⁰

θύουσιν (-σι B) ABC, θύουσιν (θύεις) καὶ οὐ θείω ΔGfγνς. δαιμονίοις θύει Orig 1,760^c 1. δε ABCΔGγνς, om f κοινωνοντων δαιμονίων (δαιμων. A?) ABCς Orig 1,760^c, δαιμονίων κοινωνους ΔGfγ γινεσθαι ACΔς, γίνεσθαι Orig, γινεσθαι B, fieri fγν, εἶναι G 1. 2. Cypr 18 186 3. participare fγ, participes esse v Hilar 224, communicare Cypr δαιμονίων (-μιν. C) ABCΔGfγ vs Orig 1,760^d Cypr Hilar, δαιμόνων Orig 1,760^c παραζηλοῦμεν ABCΔGfγς, aemulemur g 5. πάντα primum ABCΔGfγν Iren 282 Cypr 176 326, add μοι Hς ἔξεστιν prius] add μηδεὶς τοῦ ἑαυτοῦ G sed deletum 5. 6. πάντα (add μοι Hς) ἔξεστιν ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομῇ ABCΔHfγς Cypr, om Gg 6. το BCΔGHfγς, τα A quaerit f το του BCΔGHfγς, τα του A 7. ἑτέρου] add ἔκαστοςς in macellum f αἰσθαιεῖται G ἀνακρίνοντες H 8. κυρίου γὰρ BCΔG, γὰρ κυρίου AHς 9. καὶ ABΔGf γν, καὶ δε CHς των (ex fγ) ἀπίστων ABCHς, add εἰς δαιμον AGfγ volueritis g 10. πᾶν τὸ παρατιθέμενον (παρατηθ. G) ὑμῖν (adpositum fuerit vobis g, ante vos ponitur f) BCΔGHfγς, πάντα τα παρατιθέμενα ὑμῖν A

non deo, nolo autem uos socios fieri daemoniorum (dem.). ²¹non potestis calicem domini bibere et calicem daemoniorum (demon.), non potestis mensae domini participes esse (participare) et mensae daemoniorum (demon.). ²²an aemulamur (-lemur L al, aemularum) dominum? numquid fortiores illo sumus? ²³omnia licent, sed non omnia expediunt (-dunt): omnia licent, sed non omnia aedificant. ²⁴nemo quod suum est quaerat, sed quod alterius. (50) ²⁵Omne (-em F) quod in macello uenit (uenditur F) manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. ²⁶Domini est terra et plenitudo eius. (51) ²⁷Siquis uocat uos infidelium [ad caenam pr F al] et uultis ire, omne (-em pr F) quod uobis adponitur (app.) manducate, nihil interrogantes propter

τὴν συνειδήσιν· ²⁸ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ Τοῦτο ἱερόθυτόν ἐστιν, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκείνον τὸν μηνύσαντα καὶ τὴν συνειδήσιν. ²⁹συνειδήσιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἐτέρου. ἵνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; ³⁰εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ; ³¹εἴτε οὖν ἐσθίετε εἴτε πίνετε εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. ³²ἀπρόσκοποι καὶ Ἰουδαίοις γίνεσθε καὶ Ἑλλήσιν καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, ³³καθὼς καὶ γὰρ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἑμαυτοῦ σύμφο-

1. εἰδωλόθυτόν ἐστιν,

1. υμιν *ABCDH*ς, om *Gfgv* ἱεροθυτον *ABH*, immolaticium *f*, εἰδωλοθυτον *CAGg*ς 2. δι' ἐκεῖνον τον μηνύσαντα καὶ (καὶ δια *Av*, propter *f*) *ABCDHfvs*, δια *Gg* συνειδήσιν *ABCAGHfgv*, add τοῦ γὰρ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς ε 3. οὐχι *A BCGH*ς, ου *A* ἑαυτου *ABCG*ς, σεαυτου *Afgv*, ἑμαυτου *H* ἵνα *ABCAGfgvs*, om *H* 4. ἀλλης *ABCA*ς, ἀπιστου *Gfg* εἰ *A BCAGfg*, Εἰ δὲ ε 5. εἴτε γὰρ ἐσθίει etc *Orig* 2,530^f. omnia quaecunque facitis (facietis) in gloriam dei facite sive cum manducatis sive cum bibitis sive cum aliud agitis *Hilar* 20 οὖν *ABCA Gfgvs*, om *Orig* 3,495^c 6. τι ποιεῖτε *ABC*ς, ποιεῖτε (faciatis) τι *AGg*, ἄλλο ποιεῖτε *Orig* 3,495^c. εἴτε ὁτιοῦν πρᾶττει *Orig* 2,530^f παντα *ABCAGfgvs* *Orig* 1,765^f 2,530^f, om *Orig* 3,495^c εἰς δόξαν] *Orig* 2,530^f 3,495^c, ἐν ὀνόματι 1,765^f ποιεῖτε *ABCdfvs* *Orig*, om *Gg* 7. καὶ ἰουδαίοις γίνεσθε *ABC* *Orig* 2,727^c, γίνεσθε (estote) καὶ (om *Gg Hil*) ἰουδαίοις (add τε *G*) *AGfgvs* *Hilar* 90 καὶ ἐλλῆσι *C*, om *Orig* αὐτου Θεου *G* 8. καθὼς *ABCAGfvs* *Orig* *Hilar*, et sicut *g* παντα (add in *Hil* 148) πᾶσιν *ABC*ς *Orig* *Hilar* 90 148, πᾶσιν παντα *A*, πᾶσιν καὶ παντα *Gg*, per omnia *f* συμφερον *ABC*, συμφερον *AG*ς *Orig* 2,727^c. quod meum (mihi *fv*, meum vel mihi *g*) utile est Cypr *Hilar* 90

conscientiam: ²⁸si quis autem dixerit Hoc immolaticium (immolatum *L al*) est (om *L*) idolis (om *al*), nolite manducare propter illum qui indicavit et propter conscientiam. ²⁹conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena (alia *L*, infidele *F*) conscientia? ³⁰si [enim] ego (ergo *F*) cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago? (52) ³¹Sine ergo manducatis siue bibitis (bibetis, bibatis) siue (uel *F al*) aliud (aliut *L al*) quid facitis, omnia in gloriam (gloria *F*) dei facite. ³²sine offensione estote Iudaeis (Iudeis) et gentibus (gentilibus *F*) et ecclesiae dei; ³³sicut et ego per omnia omnibus placeo, non quaerens (querens *L*) quod mihi utile est, sed quod multis, ut salui fiant.

ρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν. ¹Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ.

²Ἐπειμὼ δὲ ὑμᾶς, ὅτι πάντα μου μένησθε καὶ καθὼς παρ-
δωκα ὑμῖν τὰς παραδόσεις κατέχετε. ³Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι
παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστιν, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ⁵
ἀνὴρ, κεφαλὴ δὲ [τοῦ] Χριστοῦ ὁ Θεός. ⁴πῶς ἀνὴρ προσευχόμενος
ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων καταισχύνη τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.
⁵πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακλύπτῃ τῇ
κεφαλῇ καταισχύνη τὴν κεφαλὴν αὐτῆς· ἐν γὰρ ἐστὶν καὶ τὸ αὐτὸ
τῇ ἔξερημένῃ. ⁶εἰ γὰρ οὐ κατακλύπτεται γυνή, καὶ κειράσθω· εἰ ¹⁰
δὲ ἀσυχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακλυπτεσθῶ.
Ἄνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν
καὶ δόξα Θεοῦ ὑπάρχων· ἡ γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν. ⁸οὐ γάρ

1. το ABCΔfgvs Cyp̄r Hil̄ar, om G multorum Hil̄ar, multis fgv
Cyp̄r 70 γίνεσθε ABCΔGς Orig 3,350f 460f 708b 4,348e, estote
fgv 3. υμᾶς ABC, add ἀδελφοὶ ΔGfgv και om pr A καθὼς
ABCΔς, add πανταχὺν Gfg παραδωκα G 4. υμῖν ABCΔς,
om Gg τας παραδόσεις ABς, add ουτως C, add μου ΔGg, tradi-
tionem meam f δε ABCΔς, om Gg 5. ο (om ΔG Orig) Χρι-
στος ABCΔGgvs Orig 1,680d Hil̄ar 463, christi f 6. του ABA,
om CGς Θεός] Χριστος C προσευχομενος ABΔGς, προειχ.
C, εὐχόμενος Orig 1,198e 7. κατὰ κεφαλῆς ἔχων ABCΔGς Orig,
velatum caput habens g, velato capite fv 8. πᾶσα δε BCΔGfgvs
Orig, και πᾶσα A τη ABCς Orig, om ΔG 9. αὐτῆς ACΔG,
εαυτῆς Bς Orig 10. atque (si g) decalvata sit fg γυνὴ ACΔGς,
η γυνὴ B κειρασθῶ ACΔGfgvs, add η ξυρασθῶ B 11. velet
se g, velet caput suum (om g) fgv 12. μὲν γὰρ] quidem gv,
enim f εἰκων ABCΔGς Orig 1,680d, cum (quoniam g) imago fg
13. ὑπάρχων] sit f, a principio vel per initium non est in latino in-
terpretatum g η ABΔG, om Cς ἀνδρος ABCΔς, του ἀνδρος G

(53) ¹Imitatores mei estote, sicut et (om F) ego Christi. ²laudo autem
uos, fratres, quod [per om L et pr F] omnia mei memores estis et
sicut tradidi vobis praecepta mea tenetis. (54) ³Volo autem vos (om
al) scire quod omnis viri caput Christus est, caput autem mulieris
uir, caput vero Christi deus. (55) ⁴Omnis [autem] uir orans aut prop-
phetans uelato capite deturpat caput suum. ⁵omnis autem mulier
orans aut prophetans non uelato capite deturpat caput suum: unum
est enim ac (adque F, atque al) si decaluetur. ⁶nam si non uelatur
mulier, et tondeatur: si vero turpe est mulieri tonderi aut decaluari,
uelet caput suum. ⁷uir quidem non debet uelare (-ri) caput [suum],
quoniam imago et gloria dei est (sic L: i. est et g. d. F al, i. et g.
est dei al): mulier autem gloria viri est. ⁸non enim uir ex muliere

ἐστὶν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός· ⁹καὶ γὰρ οὐκ ἐκτί-
σθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα. ¹⁰διὰ τοῦτο
ὀφείλει ἡ γυνὴ ἔξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους.
¹¹πλὴν οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρός οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικός ἐν κυ-
⁵ρίῳ· ¹²ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός, οὕτως καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ
τῆς γυναικός, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ. ¹³ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε·
πρέπον ἐστὶν γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ Θεῷ προσεύχεσθαι· ¹⁴οὐδὲ
ἡ φύσις αὐτῇ διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κορυφῇ, ἀτιμία αὐτῷ
ἐστίν, ¹⁵γυνὴ δὲ ἐὰν κορυφῇ, δόξα αὐτῇ ἐστίν· ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ πε-
¹⁰ριβολαίου δέδοται αὐτῇ.

¹⁶Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνηκος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν
οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ. ¹⁷τοῦτο δὲ παραγγέλλω,
οὐκ ἐπαινῶν ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖσσον ἀλλ' εἰς τὸ ἥσσον συνέρχεσθε.

1. ἐξ ἀνδρός ABCAGgvs, propter virum f 3. οφείλει η γυνη A
BCAGfvs, η γυνη οφίλι H ἐξουσίαν ABCAGHfvs, velamen
Iren 37 super caput fg, in capite Iren τους ABAGHς, om C
4. γυνη χωρις ἀνδρός ουτε ανηρ χωρις γυναικος ABCAGHfg, ἀνὴρ
χωρις γυναικός, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρός vs 5. οὕτως ACG,
οὕτω Hς 6. τῆς ABCAGς, om H εν υμιν αυτοις ABCGHgς,
υμεις αυτοι Af 7. ἐστι Hς γυναικα ακατακαλυπτον] sic corr
C τω θεω προσευχεσθαι ABCHς, προσευχ. τω θεω AGfgv
ουδε ABCAGHfv, nonne autem g, "H οὐδὲς 8. η φυσις αυτη
ABCAH, αὐτῇ ἡ φύσις fvs, η φυσις G τιμια G 8. 9. αυτω
ἐστιν ABCAGHgς, est illi fv 9. δε ABCAGHgς, om f est
illi fv 10. δεδοται αυτη ABgς, αυτη δεδοται CHv, δεδοτε AG,
est f 12. αι εκκλησιαι ABCAGHfvs, ecclesia v Cyp 137
παρυγγελλω BCAsv, παρυγγελλων B?Ggς 13. επαινων ABCfv,
επαινω A?Gg κρησσον ABCAG, κρεῖττονς αλλ BAGς,
αλλα AC ησσον ABCA, ἥτιονς, ελαττον G

est, sed mulier ex uiro: ⁹etenim non est creatus uir propter mulie-
rem, sed mulier propter uirum. ¹⁰ideo debet mulier potestatem habere
supra (super) caput propter angelos. ¹¹uerum tamen neque uir sine
muliere neque mulier sine uiro in domino: ¹²nam sicut mulier de
uiro, ita et uir per mulierem, omnia autem ex deo. ¹³in uobis ipsis
(sic V: uos ipsi al, uos autem L) indicate: decet mulierem non ue-
lata[m] orare deum? ¹⁴nec ipsa natura docet uos (u. d. F al) quoniam
uir quidem si comam nutriat, ignominia est illi, ¹⁵mulier uero si co-
mam nutriat, gloria est illi? quoniam capilli pro (propter F) uela-
mine ei (uelamini) dati sunt. ¹⁶siquis autem uidetur contentiosus esse,
nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesiae (-sia pr F
al) dei. ¹⁷hoc autem praecipio, non laudans quod non in melius sed
in deterius (teter.) conuenitis. (56) ¹⁸Primum quidem conuenientibus

¹⁸πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω. ¹⁹οὐ γὰρ καὶ αἰρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα [καὶ] οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν. ²⁰συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ οὐκ ἔστιν κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν· ²¹ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὅς ⁵μὲν πεινᾷ, ὅς δὲ μεθύει. ²²μὴ γὰρ οἰκίως οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πόνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί εἶπω ὑμῖν; ἐπαινώ ὑμᾶς ἐν τούτῳ; οὐκ ἐπαινώ. ²³ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ἣ παρέδιδετο ἔλαβεν ἄρτον ¹⁰²⁴καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ εἶπεν Τοῦτο μου ἐστὶν τὸ σῶμα

8. ἐπαινέσω ὑμᾶς

1. μὲν γὰρ] quidem fgv ἐν ABCΔG, ἐν τῇ ε 2. ἐν τμιν υπαρχειν ABCς, υπαρχειν ἐν υμιν ΔGfg ex parte aliqua (om fv) fgv γαρ καὶ ABCΔGς Orig 1,455^b, enim f, et Cypr 326, om Cypr 197 3. ἐν υμιν ABCς Orig, om ΔGfgv Cypr 3. καὶ ΒΔfv, om AC Gς Orig Cypr fiant fgv, sint Cypr ἐν υμιν ABΔGfgvς Orig Cypr, om C 4. οὐν ABCς, om ΔGfg οὐκ ἐστὶν ABCς, ουκετι Gg, non f 5. suam caenam fgv προλαμβάνει BCΔGfgς, προσλαμβάνει A ἐν τῷ φαγεῖν ABCς, ἐπὶ τῷ φαγεῖν ΔG, in manducandum g 6. μὴ γὰρ] nunquid fgv εἰς τὸ ABCΔfvς, om Gg ἐσθίειν ABΔς, ἐσθίειν C, φαγεῖν G 7. πειν G 8. εἶπω υμιν ABCΔGfgv, ὑμῖν εἶπω ε ἐπαινώ BGfgv, ἐπαινεσω ACΔς 9. ἀπο τοῦ (παρὰ Δ) κυρίου ABCΔfvς, ἀπο Θεοῦ Gg 10. ἰησοῦς ACΔGfgvς Cypr 107, om B τῇ νυκτὶ η ABCΔς, η νυκτὶ Gfgv Cypr παρεδίδετο ACG, παρεδίδετο ε ἄρτον AB Cς, τὸν ἄρτον ΔG 11. gratias agens gv εἶπεν ABCΔGfgv Cypr, add Ἀάβετε, φάγετε· ε meum est corpus g, est corpus meum fv Cypr Iren 249 ἐστὶ Cς

uobis in ecclesia audio scissuras (scismata *F al*) esse, et ex parte credo. ¹⁹nam oportet [et *L*] hereses (heresis *F*) esse, ut et qui probati sunt manifesti fiant in uobis. ²⁰conuenientibus ergo uobis in unum iam non est dominicam caenam manducare: ²¹unus quisque enim suam caenam (cenam) praesumit (praesumat *pr F*, praesummat *al*) ad manducandum, et alius quidem esurit, alius autem ebrius est. ²²nunquid domos (domus) non habetis ad manducandum et bibendum? aut ecclesiam dei contemnitis, et confunditis eos qui non habent? quid dicam uobis? laudo uos in hoc? non laudo. (57) ²³Ego enim accepi (accipi) a domino quod et tradidi uobis, quoniam dominus Iesus (om *L*, noster *corr L*) in qua nocte tradebatur accepit panem ²⁴et gratias agens fregit et dixit [Accipite et manducate: *L*] Hoc est corpus meum, quod (om *L*) pro uobis tradetur: hoc facite

τὸ ὑπὲρ ὑμῶν· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ²⁵ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καὶνὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὡσάκεις ἐὰν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ²⁶ὡσάκεις γὰρ ἐὰν ἐσθίητε τὸν ἄρ-
 5 τον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου κα-
 ταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἔλθῃ. ²⁷ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον ἢ πίνῃ
 τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἐστὶ τοῦ σώματος καὶ
 τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου. ²⁸δοκιμαζέτω δὲ ἑαυτὸς ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ
 οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ²⁹ὃ γὰρ
 10 ἐσθίων καὶ πίνων κῆμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει μὴ διακρίνων τὸ
 σῶμα. ³⁰διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοι-

6. καὶ πίνῃ 8. ἑαυτόν ἄνθρωπος,

1. υμων ABC, add κλωμενον Gς, add θρουπτομενον Δ, add frangi-
 tur f, add frangetur g, add tradetur v Cyp 107 2. λεγων ABC
 ΔGfgς, accepit dicens Cypr τουτο ABCΔGς Cyp, hic est f
 3. εμω αιματι BΔGfgς Cyp, αιματι μου AC 3. 4. ὡσάκεις...
 ὡσάκεις γὰρ om A 3. εαν BC Orig 3,194f, αν AGς 4. biberi-
 tis Cyp, bibetis fg εαν ABC, αν AGς αισθηται G, ederi-
 tis Cyp 107 109, manducabitis fg 5. ποτηριον ABCΔGfg Cyp
 107, add τοῦτο ε Cyp 109 biberitis Cyp, bibitis fg 6. ου Δ
 BCΔG, οὗ ἂν ε veniat fg Cyp αν ABCΔGfgς Cyp 20
 149 186 326, om Cyp 19 αρτον ABCΔG Cyp, add τοῦτον
 fs η BCGfgς Cyp, και AA πινηται G 7. ἀναξίως]
 Orig 3,499^a, add τον κυριου corr Δ (Orig 3,500^c) 8. του αιμα-
 τος ABCΔG, αἵματος ε κυριου BCΔGfgς Cyp, χριστου A
 ανθρωπος εαυτον ABΔς Orig 4,373^a, εαυτον ανθρωπος CGfg,
 εκαστος εαυτον Origen 3,475^c 9. εκ του αρτου εσθιετω ABC
 ΔGfgς Orig 4,373^a, εσθιετω εκ του αρτου Orig 3,475^c 10. πι-
 νων ABC, add αναξίως ΔGfgς Orig 4,444^c Hilar 426 11. σω-
 μα ABCv, add τον κυριου ΔGfgς Origen 3,474f 499^b

in meam commemorationem. ²⁵similiter et calicem, postquam caena-
 uit (cen., caenatum est F), dicens Hic calix nouum testamentum est
 in meo sanguine: hoc facite, quotiens (quoties) cumque bibitis, in
 meam commemorationem. ²⁶quotiens (-es) cumque enim manducabitis
 panem hunc et calicem bibetis (sic LV: bibitis ceteri), mortem domini
 adnuntiabitis (-atis L al), donec veniat. (58) ²⁷Itaque quicumque
 manducauerit panem [hunc L] vel biberit calicem domini indigne,
 reus erit corporis et sanguinis domini. ²⁸probet autem se ipsum homo,
 et sic de pane illo edat et de calice (-cem) bibat. ²⁹qui enim man-
 ducat et bibit (bibet V) indigne, iudicium sibi manducat et bibit
 non diiudicans (dei, discernens F) corpus [domini LV]. ³⁰ideo inter
 uos multi infirmi et inbecilles [sunt L al], et dormiunt multi. ³¹quod

μῶνται ἱκανοί. ³¹εἰ δὲ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· ³²κρινόμενοι δὲ ὑπὸ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ³³ὥστε, ἀδελφοί μου, συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. ³⁴εἰ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρῖμα συνέρχῃσθε. τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω διατάξομαι. 5

¹Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμῖς ἀγροῦν. ²οἴδατε ὅτι [ὅτε] ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἰδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. ³διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι Θεοῦ λαλῶν λέγει Ἀνάθεμα Ἰησοῦς, καὶ οὐδεὶς δύναιται εἰπεῖν Κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ⁴διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶν, 10

5. διατάξομαι.

1. δε ABAGfgv, γαρ Cε 2. υπο ΑΔς, απο G, υπο του BC
- τω κοσμω ABCΔς, hoc mundo fv, τω κ. τουτω Gg 3. μου AB
- CAΔGvς, om f 4. ει ABCAGfgv Cyprian 322, ει δε ε 4. 5. ad
- iudicium fg Cyp 5. διαταξομαι BCfgvς, διαταξομαι AAG
6. αδελφοι ABCς, post αγροειν AGfgv 7. οτε ACΔg, om BGfς
- προς τα ειδωλα τα αφωνα (αμορφα G) ABCAGvς, ad simulacro-
- rum formationes g, idolorum sine voce f 7. 8. ως αν ηγεσθε
- απαγομενοι (euntes) ABCAGGvς, euntes prout ducebamini f
- 8-10. οὐδεὶς δύναιται εἰπεῖν Κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν πνεύματι
- ἁγίῳ, καὶ οὐδεὶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ (sic) λαλῶν λέγει ἀνάθεμα Ἰη-
- σοῦν, τὸ αὐτὸ ὀνομάζων ἅγιον πνεῦμα καὶ πνεῦμα Θεοῦ Orig 1,
- 232^b 8. Θεου ABCAGfgvς Hilar 806 963, om Hilar 963 cod
9. λαλων ABCvς, om AGfg Hilar ιησους ABC, ιησουν AGfgς
- Hilar, iesu Hilar cod 9. 10. κυριος ιησους ABCv Orig 3,525^c 4,
- 388^b 421^e 456^a, κυριον ιησουν AGfgvς Hilar 806 963 968 10. ἁγίῳ]
- Orig, Θεοῦ Orig 3,525^c δε ABCAGfgvς Orig 4,62^b Iren 255 Hi-
- lar 806 964, om Orig 4,133^c Iren 158 εἰσιν om f

si nosmet ipsos diiudicemus (iudic. *F al*), non utique iudicemur: ³²dum iudicamur autem a domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. (59) ³³Itaque, fratres mei, cum (*om pr F*) convenitis (ue-
nitis) ad manducandum, invicem expectate (*exsp.*). ³⁴siquis esurit,
domi manducet (-cat), ut non in iudicium conveniatis. cetera autem
cum venero disponam. (60) ¹De spiritalibus autem nolo nos ignorare,
fratres. ²scitis quoniam cum gentes essetis, ad simulacra (simulachra
L) muta prout ducebamini euntes. ³ideo notum vobis facio quod
nemo in spiritu dei loquens dicit Anathema Iesu (Iesum *F al*), et
nemo potest dicere Dominus Iesus (dominum Iesum), nisi in spiritu
sancto. ⁴diuisiones uero (ergo) gratiarum sunt, idem autem spiri-

τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· ⁵καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσὶν, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος· ⁶καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν ᾗσιν. ⁷ἐκάστῳ δὲ δίδεται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. ⁸ἢ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδεται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ⁹ἕτερον [δὲ] πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἱαμάτων ἐν τῷ ἐνὶ πνεύματι, ¹⁰ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων,

1. δε ACAGς, δ B Orig 4,62^b spiritus fgv Iren 255 Hilar 806, add est Hilar 964 Iren 158 καὶ ο αὐτος ABCAGς Orig 4, 62^b Iren 255 Hilar 964, idem autem (vero) fv Hilar 806, idem ipse Hilar 967 2. κυριος ABCAGς Orig Iren Hilar, deus f, spiritus Hilar 806 cod διαιρέσεις ABAGς Orig Iren 158 255 Hilar 806 964 966 967, διακρίσεις C εἰσι B ο δε αὐτος AG, ο αὐτος δε G, αὐτος δε A, idem autem (vero) fgv Iren 255 Hilar, sed idem Hilar 806 cod, καὶ ο αὐτος BC Orig 4,62^b θεος AB CAGς Orig Iren Hilar, ἐστὶ θεὸς ε Orig, spiritus Hilar 806 cod ἐνεργῶν ACAGς Orig Iren Hilar 806 964 966, add ἐστὶ B 3. δε δίδεται ABCAGς Orig Iren 255 Hilar 806 964, data est Hilar 325 4. Orig 4,136^a ὡ μὲν γὰρ ABCAGς Orig 1,639f 3,174^b 4,284^d, alii enim (quidem gv) fgv, huic quidem Hilar 964, alii autem Hilar 806 δια του πνευματος δίδεται ABCAGς Orig Hilar 964, datur per spiritum Hilar 806. Orig 1,458^b 3,622^d 707^d 4,266^a 5. πρῶτον ἔταξε τὸν λόγον τῆς σοφίας Orig 1,477f δε ABCA Gς Orig 1,639f 3,174^b 4,284^b Hilar 964, om f Hilar 806 δευτέρον... τὸν λόγον τῆς γνώσεως Orig 1,477f 6. εἰρω ABCA Gς Orig 1,640^a 3,174^b 4,284^d 349^c Hilar 964, ἄλλῳ fg Orig 4,266^a Hilar 806 δε prius ACς Orig 1,640^a 4,266^a Hilar 964, om BAGς Orig 3,174^b 4,284^d 349^c Hilar 806 τρίτον... τὴν πίστιν Orig 1, 478^a δε ABCς, om AGς Orig Hilar 6. 7. ἐνεργήματα δυνάμεων καὶ χαρίσματα ἱαμάτων ἐν τῇ κατωτέρῳ τίθῃσι χώρα παρὰ τὰ λογικὰ χαρίσματα Orig 1,478^a 6. χαρίσματα ABCAGς Orig 2, 567f Hilar 806, gratia fgv, donum Hilar 964 7. sanitatem f ἐν τῷ ἐνὶ πνεύματι ABfv Hilar 806, ἐν τῷ αὐτῷ πν. AGς Hilar 964, om C δε ἐνεργήματα ABCς Orig 2,567f, ἐνεργεῖα AGς Orig Hilar δυνάμεων ABCς Orig Hilar, δυνάμεως AGς

tus: ⁵et divisiones ministrationum sunt, idem autem dominus: ⁶et divisiones operationum sunt, idem uero deus qui operatur omnia in omnibus. ⁷uni cuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. ⁸alii quidem per spiritum datur sermo sapientiae, alii autem sermo scientiae secundum eundem spiritum, ⁹alteri fides in eodem spiritu, alii gratia sanitatum in uno spiritu, ¹⁰alii operatio uirtutum,

ἄλλω προφητεία, ἄλλω διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρω γένη γλωσσῶν, ἄλλω δὲ διερμηνεῖα γλωσσῶν· ¹¹πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίῃ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται. ¹²καθ' ὅσον γὰρ τὸ σῶμα ἐν ἑστίν καὶ μέλη πολλὰ ἔχει, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος πολλὰ ὄντα ἐν ἑστίν σῶμα, οὕτως καὶ ὁ χριστός· ¹³καὶ ὅσον γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἐν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δούλοι εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ πάντες ἐν πνεύματι ἐποτίσθημεν. ¹⁴καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἐν μέλος, ἀλλὰ πολλά. ¹⁵ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς· Ὅτι οὐκ εἰμὶ χεὶρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος. ¹⁶καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς· Ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ

2. ἐρμηνεῖα

1. προφητεία BAGfgv Hilar, δε προσ. ACζ αλλω allerum BAG fgv Hilar, add δε ACζ διακρισεις Aζ, διακρισις CA Orig 3,302^d, discretio gv Hilar 964, separatio f Hilar 806 ετερω ABCAGζ, alii fgv Hilar, add δε ACζ 2. αλλω δε (om Afo Hilar) διερμηνεῖα (add γενη A, ἐρμηνεῖα CGζ) γλωσσῶν ACAGfgvz Hilar, om B παντα δε ταυτα ABCζ Hilar 806, ταυτα δε παντα AGfgv Orig 3, 350^d Hilar 965 το εν ABCζ, εν AG Orig 3. διαιρουν ABC Gζ, dividens fgv Hilar 965, διαιρουμιν A, χορηγοῦν Orig ἰδια ABCζ, om AGfg Orig Hilar 4. εστι Cζ καὶ μελη πολλὰ εχει (ἔ. π. ζ) ABCζ, μελη δε εχει πολλὰ AGfg Hilar 966 του ABC Ggvz, εκ του Af Hilar 5. σωματος ABCGgv, add του ενός A fζ, uno corpore Hilar (Orig 4,198^c) cum sint multa fgv Hilar εστι Cζ οντως ABCG, οὔτω ζ χριστος ABAGfgvz Hilar, κυριος C 6. εν ενι ABCAvz, uno f, εν Gg εις ABCGfgvz, εις εσμεν A 7. αληνες G 7. 8. εν (εις ἐν ζ) πνευμα ἐποτισθημεν (potavimus fg, potavimur g) BCAGfgz, εν σωμα εσμεν A 10. καὶ ABCGgζ, om Af 11. auris gv, auricula fg

alii prophetia (prophetia F al), alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum: ¹¹haec autem omnia operatur unus atque (adque F) idem spiritus, diuidens singulis prout vult. ¹²sicut enim corpus unum est et membra habet multa, omnia (-ni) autem membra corporis, cum sint multa, unum corpus sunt, ita et Christus: ¹³etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, siue Iudaei siue gentiles, siue serui siue liberi, et omnes [nos pr F] unum spiritum (uno spiritu) potati sumus. ¹⁴nam et corpus non est unum membrum, sed multa. ¹⁵si dixerit pes Quoniam non sum (sunt F) manus, non sum de corpore, non ideo non est de corpore. ¹⁶et (om L) si dixerit auris Quia non sum oculus, non sum de corpore,

τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος. ¹⁷εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὁφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὁσσηρησις; ¹⁸ἔν τῷ θεῷ ἔθετο τὰ μέλη, ἔν ἑκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι καθὼς ἠθέλησεν. ¹⁹εἰ δὲ ἦν [τὰ] πάντα ἐν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; ²⁰ἔν τῷ πολλὰ [μὲν] ⁵μέλη, ἐν δὲ σῶμα. ²¹οὐ δύναται [δὲ] ὁ ὁφθαλμός εἰπεῖν τῇ χειρὶ Χρείαν σου οὐκ ἔχω, ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶν Χρείαν ἐμῶν οὐκ ἔχω. ²²ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντι μέλη τοῦ σώματος ἁσθενέστερα ὑπάρχειν ἀναγκαῖά ἐστιν, ²³καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν, καὶ ¹⁰τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει, ²⁴τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλὰ ὁ θεὸς συνεκράσεν τὸ σῶμα, τῷ ὑστερουμένῳ περισσοτέραν δὸς τιμὴν, ²⁵ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ

1. ο ὁφθαλμος Α 2. νυν ΑΒΑΓ, ννι Cς ο θεος εθετο ΑΒ CAGfg, ἔθετο ὁ θεὸς v Orig 3,617^b 3. εν (om Orig) εκαστον ABCAGgvs Orig, singula quoque f 4. τα ΑCΑς, om BG νν ABCΑς, νννι G μεν ACΓgvs, om ΒΑf 5. sed unum f δυναιτε C δε alterum ΒΑfvs, om ACΓgv ο ACAG Orig 3,602^c, om ε εἰπεῖν ὁ ὁφθαλμός Orig 6. χρεῖαν σου ουκ εχω ABCAG gς Orig 3,602^c 603^a, non est mihi necessaria f 6. 7. χρεῖαν ὑμων ουκ εχω ABCAGgς Orig 3,603^a, non desidero operam vestram f 7. πολλων G 8. ανακαια G ἃ] ο G ἀτιμότερα] ταπεινότερα Orig? 4,198^c 9. ειναι ABCς, ειναι μελη AGfg 10. inhonesta vel turpia g, verecundiora f ευσχημοσυνην G εχειν G honesta gv, honestiora f 11. ου] nullius fgv χρεῖαν εχει ABCgvs, add τιμης AG, egent honorem f αλλα ABC, αλλ AGς ο θεος συνεκρασεν BCAGfgvs, συνεκρασεν ο θεος Α. Orig 4,198^d 12. υστερουμενω ABC, υστερουντι AGς Orig 4,198^d περισσοτεραν δους (διδους Orig, tribuendo) τιμην ACAGfgς Orig, τι περισσοτερον δους Β μηδαμῶς Orig σχισμα ABCfς Orig,

non ideo non est de corpore. ¹⁷si totum corpus oculus (-los), ubi auditus? si totum auditus, ubi odoratus? ¹⁸nunc autem posuit deus membra (membra), unum quodque (quoque F) eorum in corpore sicut uoluit: ¹⁹quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? ²⁰nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. ²¹non potest [autem LV, om ceteri] dicere oculus (-los) (o. d.) manui Opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus Non estis mihi (mihi essetis) necessari: ²²sed si multo magis quae uidentur membra corporis infirmiora esse, necessaria sunt, ²³et quae putamus ignobiliora (ignobiliora L) membra esse corporis, his honorem abundantiorē (hab.) circum damus (-mur V), et quae inhonesta sunt nostra, abundantiorē (hab.) honestatem habent, ²⁴honestam autem nostra nullius egent, sed deus temperauit corpus, ei cui deerat abundantiorē (hab.) tribuendo honorem, ²⁵ut non sit scisma (scismata F) in corpore, sed id ipsum

σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσιν τὰ μέλη. ²⁶καὶ εἴ τι πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη. ²⁷ὑμεῖς δὲ ἐστε σῶμα χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους. ²⁸καὶ οὗς μὲν ἔδειτο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα ⁵ δυνάμεις, ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. ²⁹μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις; ³⁰μὴ πάντες χαρίσματα

2. εἴτε πάσχει

σχίσματα AGgv 1. το αὐτο ABCfvs Orig 3,617^b, in id ipsum sint g, τα αὐτα AG μεριμνῶσιν ABCs Orig, μεριμνα AG 2. Orig 3,198^d Hilar 411 540 εἰ τι BGfg (Hilar 285), εἴτε ACΔς, εἴ Orig 1,214^b Cypr 21 70 99. ἐὰν δὲ πάσχη Orig 2, 640^f ἐν μέλος BCAGfvs Cyprian 99, μέλος ἐν Orig 1,214^c 2,640^f Cypr 21 70 (Hilar 285 441), μέλος A συμπάσχει (συνπ. ACG) ABCAGfvs Orig Cypr Hil 285, compatiuntur f πάντα ABCAGfvs Orig, et cetera Cypr Hilar εἴτε (sive) ABCAGfvs Orig 3,198^d, καὶ εἴ Orig 1,214^b Cypr 21 70, si Cypr 99. καὶ ἐὰν δοξάζεται Orig 2,640^f glorificetur f 3. ἐν μέλος CAGfvs Cypr 70, μέλος ἐν Orig 1, 214^b 2,640^f Cypr 21 99, μέλος AB συγχαίρει ACG, συγχαίρη Orig 3,198^d, συνδοξάζεται Orig 2,640^f πάντα τα μέλη ABCA Gfvs Orig 1,214^b 2,640^f, et cetera membra Cypr, τὰ πάντα Orig 3,198^d ὅμως G δε ABCAGfvs Orig 3,640^b 4,197^a, om Hilar 967 εἴτε σῶμα ABCAfvs Orig 2,640^c 3,640^b 4,197^a Hilar, σῶμα εἴται Gg 4. ἐκ μερους ABCGgs Orig 3,640^b 4,197^a, ἐκ μελούς Afv Orig 2,640^c, om Hilar 4. 5. Orig 3,501^c Iren 223 4. quosdam quidem gv Hilar, quosdam f 5. Orig 2,593^b Iren 189 τρίτον ABCGfvs Iren 263, add δε A εἴπειτα G 6. 7. in quibus sunt curationes infirmitatum auxiliorum potestates gubernationes prophetales et dona genera linguarum vel loquendi vel interpretandi Hilar 967 6. εἴπειτα ABC, εἴτα -ς, om AGfg ἀντιλήψεις AG, ἀντιλήψεις Cs 8. πάντες ante διδάσκαλοι om g

pro inuicem sollicita sint (sunt pr L al) membra. ²⁶et siquid (-dem) patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: siue gloriatur (-antur F) unum membrum, congaudent omnia membra. ²⁷uos autem estis corpus Christi et membra de membro. ²⁸et quosdam quidem posuit deus in ecclesia primum (primo) apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde uirtutes, exinde (exin) gratias (gratia F al) curationum (om al), opulationes, gubernationes, genera linguarum. ²⁹numquid omnes apostoli? numquid omnes prophetae? numquid omnes doctores? numquid omnes uirtutes? ³⁰numquid omnes gratiam

ἔχουσιν λαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσιν; μὴ πάντες διερμηνεύουσιν;

³¹Ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ μεῖζονα· καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. ¹ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ ⁵καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. ²κἂν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάναι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐθὲν εἰμι. ³κἂν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, κἂν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καθήσωμαι, ¹⁰ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ⁴ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ,

6. ἀλαλάζων.

3. ζηλονται AG τα prius om G μεῖζονα ABCo Orig 3,647^a 4, 418^a, κρισσονα ΔGfgv Orig 4,77^d, κρείττονα ε και ABCΔvs, om Gfg ειτι Δ excellentiorem gv, maiorem f 4. ὑμιν δεικνυμι (διδιν. A) ABCAfs, δεικνυμι (demonstrabo) ὑμιν Gg 4. 5. Orig 2,849^c 5. γεγονα ABCvs Orig 4,121^a, εν (in unum f) εμι η (om Δ) ΔGfg χαλκικος G 6. αλαλαζον BCGs Orig, αλαλαζων ΑΔ καν ABC, και εαν ΔGς Iren 241 και ουδα G παντα] sic rec A, τα παντα G. πάντα τὰ μυστήρια Orig 4,352^d 7. και εαν CAGς Orig 3,579^d, καν AB Orig 4,427^c, et si fg Cyprian 199 304, ἐὰν Orig 3,576^d habuero v Cypr πασαν την πιστιν ABCAGfgvs Orig 3,579^d 4,427^c Cypr 304, πίστιν πᾶσαν Orig 3,576^d, fidem Cypr 199 8. μεθισταναι BAG, μεθιστανειν ACς Orig ουθεν ABC, ουδεν ΔGς εμι BCAGfgvs Cypr, ωφελουμαι A καν ABC, και εαν ΔGς ψωμισω ABCAGfgvs Cypr, ψωμιζω ε 9. μου ABCAGς, add in cibos pauperum (om f Cypr 304) fg et ante distribuero Cypr 199 304 καν ABC, και εαν ΔGς, et si gv Cypr, et f παραδωσω G καθησωμαι (-σομαι G) CAGfgvs Cypr et Latini codices teste Hieronymo 7,517^c, καθησωμαι AB. apud ipsos Graecos exemplaria sunt diversa Hieronymus 7,518^a 10. ουδεν BCAGς, ουθεν A

(gratia F) habent curationum (cur. hab. F, cur. om al)? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur? ³¹aemulamine autem charismata (dona F al, alibi carismata V) meliora (maiora L). (61) Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro (demonstrabo F). ¹si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem autem (om F) non habeam, factus sum velut aes sonans aut cymbalum tinniens. ²et si habuero prophetiam (prof.) et nouerim mysteria (mist.) omnia et omnem scientiam, et si (sic F, om L ceteri) habuero omnem fidem ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum. ³et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum [ita] ut ardeam (ardeat L), caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest (prode est F). ⁴caritas patiens est, be-

χρηστεύεται ἡ ἀγάπη, οὐ ζηλοῖ [ἡ ἀγάπη], οὐ περιπεριεύεται, οὐ φουσιούται, ⁵οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἐαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογιζεται τὸ κακόν, ⁶οὐ χαιρεῖ ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαιρεῖ δὲ τῇ ἀληθείᾳ, ⁷πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ⁸Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε πίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖται, καταργηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γνώσεις, καταργηθήσονται. ⁹Ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· ¹⁰ὅταν δὲ

6. γνώσεις, καταργηθήσονται.

1. χρηστεύεται ABCAGfgvs, caritas benigna est Cyp 199 252 259 304 ἡ ἀγαπή prius om B? ἡ ἀγαπή alterum ACAGf gs Orig 2,591f 844^a Cyp 304, om B Cyp 199 252 ου περιπεριεύεται (περπορ. A, περισσεύεται Orig 2,591) ABCAGfgvs Orig 2,591f 844^a Cyprian 199 304, om Cyp 252 2. ουκ ἀσχημονει (ambitiosa est f, dehonestatur g) ABCAGfgvs, om Cyp ου ζητει τα (το μη B) εαυτης ABCAGfgvs Orig 3,563^c, om Cyp παρωξυνεται G 2. 3. ου λογιζεται το κακον ABCAGfgvs Cyp, τὸ κακὸν οὐ λογιζεται Orig 3,344^a 3. ου χαιρει επι τη (om G) αδικια συγχαιρει (συνχαιρει G) δε τη (in Cyp) αληθεια ABCAGf gs Cyp 304, om Cyp 199 252 4. στεγει ABCAGfgvs Orig 2, 564^a 3,103^c 541^c, ασταγι G, diligit Cyp 5. η ACAGs Orig 2, 564^a 813^d 3,541^c, om B πιπτει ABC, excidit g, excidit (excidit) AGgs Orig Cyp 199, excidet f Cyp 304 δε ABs et corr C, om AGfgv et pr C? προφητεια καταργηθησονται ACAGfgvs, προφητεια καταργηθησεται B 6. γνωσις καταργηθησεται Bδφvs, γνωσις καταργηθησονται AGg 6. 7. seq vñ ἐκ μέρους γινώσκομεν, ὅταν δὲ τὸ τέλος ἔλθῃ καταργοῦμεν τὴν ρηπιότητα Orig 3,96^c. nunc enim, inquit, ex parte cognoscimus et ex parte prophetamus, tunc autem faciem ad faciem Iren 301. ἄρτι προφητεύω ἐκ μέρους καὶ ἐκ μέρους γινώσκω, ὅταν δὲ etc Orig 2,497^b. Orig 1, 239^c 3,174^c 7. γαρ ABAGfgvs Orig 4,224^c Iren 238 Hilar 404, quidem Iren 158, om Orig 4,352^d Iren 159 οταν (cum) ABAGfgvs Orig 2,497^b 3,452^c 519^c 4,209^d 220^b 352^d Iren 238, ἐὰν Orig 1,645^c δὲ] Orig 2,497^b 4,209^d Iren, om Orig 1,645^c 3,519^c 4,209^d 352^d

nigna est caritas, non aemulatur, non agit perperam, non inflatur, ⁵non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt, non iritatur (irr.), non cogitat malum, ⁶non gaudet super iniquitatem, congaudet autem ueritati, ⁷omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. ⁸caritas numquam excidit (excedit L al, excidet al). siue prophetiae (prof.), euacuabuntur (aeuac. F): siue linguae, cessabunt: siue scientia, destruetur (distr., distribuetur F). ⁹ex parte enim cognoscimus et ex parte prophetamus (prof.): ¹⁰cum autem uenerit quod perfec-

ἐλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ¹¹ὅτε ἤμην νήπιος, ἐλάλουν ὡς νήπιος, ἰερρόνουν ὡς νήπιος, ἐλογιζόμεν ὡς νήπιος· ὅτε γέγονα ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. ¹²βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι ἔγινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγινώσκει καθὼς καὶ ἐπιγινώσθη. ¹³νυνὶ δὲ μένει πίστις ἐλπίς ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

¹Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ

1. τελειον ABAGfgv Orig 1,645^c 3,519^c 4,209^d Iren, add καὶ (om ε) τότε ε Orig 2,497^b, add καὶ Orig 4,352^d το (quae sunt) ἐκ μέρους καταργηθήσεται (sic rec A, καταργηθῇ Orig 4,352^d) ABz Orig Iren 238, καταργηθήσεται τα (το Δν) ἐκ μέρους AGfgv οτε ABGfgvz, add δε Δν 2. ἐλάλουν ὡς νηπιος εφρονουν ὡς νηπιος ἐλογιζόμεν ὡς νηπιος ABv, ὡς ν. ἐλάλουν (λαλουν G) ὡς ν. εφρονουν ὡς ν. ἐλογιζόμεν (λογιζ. G) AGfgvz 3. οτε AB Af Orig 3,479^a Hilar 462, add δε Ggz γεγονα AAGz Orig, εγενομην B κατηργηκα τα του νηπιου ABz (Orig 3,478^d 679^a), τα του νηπιου κατηργηκα AGfgv Hilar (Orig 3,663^d) βλεπομεν γαρ αρτι ABz, βλ. αρτι AGfgv Orig 1,731^a Cypr 319, nunc videmus Hilar 404 4. δι ABGfgvz Orig 1,282^d 720^c 731^a 3,174^c 686^a 4,17^d 209^d 220^a Cypr 319 Hilar 384 404 549, ὡς δι A. διὰ κατόπτρου Origen 4,229^a ἐν ABAGfgvz Orig 3,174^c Cypr Hilar 404, καὶ ἐν Orig 1,282^d 731^a 3,686^a 4,17^d 209^d Hilar 384 549. καὶ αἰνίγματος Orig 1,720^c 4,220^a προσωπον prius ABAGfgz Orig 1,282^d 645^c 720^c 731^a 3,686^a 4,229^a, facie v Cypr Hilar 404 5. γινώσκω G. Orig 4,209^d δε ABΔfvs Cypr 319, add ἐκ μέρους Gg sed deletum καὶ ABΔvz, καὶ ἐγω Gg Cypr, ego f ἐπιγινώσθη G. Orig 2, 612^d 6. Iren 157 241 Hilar 1281 νυνι δε μενει ABΔvz Orig 3,163^c, μινει (manet) δε Gfg τα τρια ταυτα ABAGfgvz, ante πιστις Orig . μειζω A 8. αιωκεται G

tum est, euacuabitur (euatur) quod ex parte est. ¹¹cum [autem F] essem paruulus, loquebar ut paruulus (ut p. l. F al), sapiebam ut paruulus (ut p. s. F al, om al), cogitabam ut paruulus (ut p. c. F al): quando (cum F) [autem om L al] factus sum uir, euacuavi quae erant paruuli (uir, quae paru. erant deposui F al). ¹²uidemus nunc per speculum in enigmate (-tae F), tunc autem facie (faciae F) ad faciem: nunc cognosco ex (om al) parte, tunc autem cognoscam sicut (si p F) et cognitus sum. ¹³nunc autem manet (manent L al) fides, et caritas, tria haec: maior autem his est caritas. (62) ¹Sectamini caritatem, aemulamini spiritalia, magis autem ut pro-

ἵνα προφητεύητε. ²ὁ γὰρ λαλῶν γλώσση οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια· ³ὁ δὲ προφητεύων ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν. ⁴ὁ λαλῶν γλώσση ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ, ὁ δὲ προφητεύων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. ⁵Θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε· μερίζων δὲ ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομῇν λάβῃ. ὅνῃν δέ, ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει ἢ ἐν γνώσει ἢ ἐν προφητείᾳ ἢ ἐν διδασκῇ; ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε 10

1. προφητεται G γλωσση ABfgvs, γλωσσais AG et corr g ἀνθρώπους G 2. θεω BAG, τω θεω Aς πνευματι ABΔvs, πνευμα Gfgv ο δε ABAς, nam qui sv, ei γαρ ο Gg 3. ἀνθρώπους G 4. ο λαλειν vel λαλων G καὶ (οὐχ;) ὅτι ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ ὁ γλώσση λαλῶν· καὶ γὰρ λέγει ὁ Παῦλος ὅτι ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ ὁ προφητεύων, αὐταῖς λέξεσι λέγων Orig 2,497^{bc} γλωσση ABGfgvs, γλωσσais A ἐκκλησίαν ABAς, add θεου Gg 5. δε ABAGgvs, om f παντας υμας λαλειν (αλλειν G) γλωσσais BAGfgvs, υμας παντας γλωσσais λαλειν A 6. ινα προφητευητε (-τευτε G) ABGfgs, προφητευειν Δv δε allerum AB, γαρ A, est enim f, γαρ ιστιν Gg 7. εκτος ει μη ABAGς, nisi si f, nisi g διερμηνευη ABς, ο (om A) διερμηνευων AG, qui (om f) interpretetur fg habeat accipiat g 8. νυν ABAG, Nyniς 9. loquar in revelationem ut scientia f 9. 10. εν προφητεια ABAGgvs, prophetia f 10. εν διδασκῃ ABfgvs, om AG qui sine anima vocem dant f

phetetis (profitetis F). ²qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed deo: nemo enim audit (deo, quia nemo intellegit *pr F al*), spiritu (spiritus F) autem loquitur mysteria (mist.). ³nam qui prophetat (prof.), hominibus loquitur [ad] aedificationem et exhortationem (exort.) et consolationem (-nes L). ⁴qui loquitur lingua, semet ipsum aedificat: qui autem prophetat (prof.), ecclesiam aedificat. ⁵uolo autem omnes (om al) uos loqui linguis (ling. loq. L), magis autem prophetare (prof.): nam maior est qui prophetat (prof.) quam qui loquitur linguis (om al); nisi [si F] forte [ut F al] interpretetur, ut ecclesia (-siam F) aedificationem accipiat. ⁶nunc autem, fratres, si uenero ad uos linguis loquens, quid uobis prodero, nisi [si] uobis loquar aut in reuelatione (-nem L al) aut in (om L al) scientia (-tiam) aut in (om LV al) prophetia (-as al?) aut in (om L) doctrina (-nam)? ⁷tamen quae sine anima sunt uocem dantia,

αὐλὸς εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῦ φθόγγου μὴ δῶ, πῶς γνω-
σθήσεται τὸ αἰλούμενον ἢ τὸ κιθαριζόμενον; ⁸καὶ γὰρ ἐὰν ἄδῃλον
φωνὴν σάλπιγξ δῶ, τίς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον; ⁹οὕτως καὶ
ἡμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὐσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθή-
⁵σεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἄερα λαλοῦντες. ¹⁰τοσαῦτα,
εἰ τύχοι, γένη φωνῶν εἰσὶν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν ἄφωρον· ¹¹ἐὰν
οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύνάμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβα-
ρος καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβυρος. ¹²οὕτως καὶ ἡμεῖς, ἐπεὶ ζηλω-
ταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε ἵνα
¹⁰περισσεύητε. ¹³ἰδὼ ὁ λαλῶν γλώσση προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ.
¹⁴ἐὰν [γὰρ] προσεύχωμαι γλώσση, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ

1. τοῖς φθόγγοις

1. εἰαν ABζ, εἰαν μὴ AGfgv διαστολὴ G του φθόγγου Bfo, τοῖς (om G) φθόγγοις AAGζ, ex phthongis g μὴ om AGfgv δῶ ABGvζ, δίδω Af γνωσθήσεται ABfgvζ, γνωσθὲ AG
2. καὶ ABAGvζ, om fg 3. φωνὴν σαλπῖγξ (-πινξ G) BAGfgζ, σαλπῖξ (-πιγξ Or) φωνὴν A Orig 4, 121^a δῶ A τίς] οὐδέ τις Orig παρασκευάζεται BAGfgζ, παρασκευάζεται A Orig οὕτως AG, Οὕτω ζ 4. γλωσσ G εὐσημον A 5. τοσαῦτα ABvζ, tantum ff, om AGg 6. τύχου G φωνῶν om ff εἰσιν ABAG, ἐστὶν ζ εν ABζ, εν τῷ AG οὐδὲν ABAGffo, add αὐτῶν gζ αφωνον ABffζ, add ἐστὶν AGgv 7. μὴ εἰδῶ (ἰδῶ AA) ABΔζ, nesciero g, μὴ γινώσκω G, ignorem ff τῇ] τῆς A ei cui loquor ff 8. εν ABζ, om AGffgv οὕτως AG, Οὕτω ζ 9. spiritum ff, spirituum vel spiritalium g ἐκκλησίας G 10. πε- ρισσεύητε BAGffvζ, προφητεντε A διο ABG, Διόνερ ζ, propter quod g, om ff 11. γὰρ Affvζ, om BGg προσευχῶμαι (-χομαι G) ABGvζ, oravero ffg ο δε ABGvζ Orig 2, 442^d 497^b, sed ff

sive tibia sive cithara (cyth. F), nisi distinctionem sonituum (soni-
tum al, sonitus F al) dederint, quomodo scietur [id] quod canitur
aut quod (om F) citharizatur (cyth. F)? ⁸etenim si incertam vocem
det tuba, quis speravit (q. parabit al, qui speravit pr F) se ad bel-
lum? ⁹ita et vos per linguam nisi manifestum (-sta) sermonem de-
deritis, quomodo scietur id quod dicitur? eritis enim in aera (ahera
F, aere L) loquentes. ¹⁰tam multa ut puta (puto) genera linguarum
sunt in [hoc om L al] mundo, et nihil sine uoce est: ¹¹si ergo
nesciero uirtutem uocis, ero ei (om pr F) cui loquor barbarus et qui
loquitur mihi barbarus. ¹²sic et uos, quoniam aemulatores (em.) estis
spirituum, ad aedificationem ecclesiae (aeccl.) quaerite ut abundetis
(habund.). ¹³et ideo qui loquitur lingua oret ut interpretetur. ¹⁴nam
si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est.

νοὺς μου ἄκαρπός ἐστιν. ¹⁵τί οὖν ἐστίν; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοῦ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ καὶ τῷ νοῦ. ¹⁶ἐπεὶ ἂν εὐλογῇς πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου πῶς ἔρει τὸ ἀμήν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδεν. ¹⁷οὐ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἶκο- ⁵δομεῖται. ¹⁸εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσση λαλῶ. ¹⁹ἀλλὰ ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους τῷ νοῦ μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.

²⁰Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσίν τέλειοι γίνεσθε. ²¹ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται ¹⁰

1. προσεύξομαι 2. προσεύξομαι

1. 2. πρῶτον προσεύξομαι, δεύτερον ψαλῶ Orig 2,748^d προσευ-
ξομαι utroque Bffgvs Orig 1,199^d 3,426^e, προσευξομαι AG
1. πνεύματι ABGffgvs Orig 1,199^d 3,426^e 650^c, voce g, στόματι Orig
3,301^d 2. δε καὶ ABz Orig 1,199^d 3,650^c, καὶ Gffgv, δὲ Orig 3,
301^d, om Orig 3,426^e spiritu i. voce g καὶ alterum BGffgv
Orig 1,199^d Hilan 543, δε καὶ Ag 3. νοὶ ABGffgvs Orig, voce
Hilar ἐπεὶ] ceterum ffgv εὐλογῇς (an -γεις B?) AB, εὐλο-
γησῇς Gffgvs πνεύματι AG, τῷ πν. z, spiritu ffgv, ἐν πνεύματι
B 4. το ABz, om G ἐπειδὴ AGz, ἐπεὶ B, quoniam ffgv, quo-
niam quidem g qui ff, quis g 4. 5. τι λέγεις οὐκ οἶδεν ABvz, οὐκ
ο. τι λ. Gffg 5. nam (om ff) tu quidem ffgv ἀλλ AGz, ἀλλὰ B
εἰτερος ABffvs, εἰτερος G, alius g 6. θέλω AB, add οτι Gffgv,
add μου z μᾶλλον γλώσση A, γλώσση μᾶλλον Gg, lingua fv,
μᾶλλον γλωσσαῖς Bz λαλῶ BGfgv, λαλῶν z, om A 7. ἀλλὰ
AB, ἀλλ Gz τῷ νοὶ (διὰ τοῦ νοός z) μου λαλῆσαι ABvz, λαλῇ
ομιν (loqui quidem) τῷ νοὶ μου Gg, loqui per sensum meum f
8. καὶ ἄλλους ABgvs, καλλους G, alios f 9. ταῖς φρεσίν ABG
fgvs, sensu Hilan 558 10. ταῖς δε ABvz, ἵνα ταῖς Gfg φροι-
σιν G γινεσθαι ABz, γινησθαι (sitis) Gfg ἐν τῷ νόμῳ A
BGgvs, in lege enim fv

¹⁵quid ergo est? orabo spiritu, orabo et mente (mentem F, om al):
psallam spiritu, psallam et mente (-tem F). ¹⁶ceterum si bene dixeris
spiritu, quis (qui unus) supplet locum idiotae, quomodo dicit (dicet L)
Amen super tuam benedictionem? quoniam quid dicas nescit: ¹⁷nam tu
quidem bene gratias agis, sed alter non aedificatur. ¹⁸gratias ago deo
[meo] quod omnium uestrum lingua loquor: ¹⁹sed in ecclesia uolo
quinque uerba sensu meo loqui, ut et alios instruam, quam decem
(decim, x F) milia uerborum in lingua. ²⁰fratres, nolite pueri effici
sensibus, sed malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti estote.
²¹in lege [enim] scriptum est quoniam in aliis linguis et labiis aliis

ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χεῖλεσιν ἑτέρων λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονται μου, λέγει κύριος. ²²ὥστε αἱ γλώσσαι εἰς σημεῖον εἰσιν οὐ τοῖς πιστεύουσιν ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις, ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. ²³ἐὰν οὖν ἔλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πάντες λαλῶσιν γλώσσαις, εἰσέλθωσιν δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἔροῦσιν ὅτι μιύινεσθε; ²⁴ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δὲ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνυκρίνεται ὑπὸ πάντων, ²⁵τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερά γίνεται, καὶ οὕτως πεισὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνή-
 10 σαι τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ὄντως ὁ θεὸς ἐν ὑμῖν ἐστίν. ²⁶εἰ οὖν ἐστίν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, γλώσσαν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς

4. συνέλθῃ

1. ἑτερογλώσσοις AB⁵, ἑτεραις γλώσσαις G ἐν alterum om f
 ἑτερων AB, ἑτεροις Gfgv 2. οὐδ οὕτως εἰσακουσονται AB⁵vs,
 ουδεπω εἰσακουσεται Gg 2. 3. linguae insignium f 3. εἰσιν]
 add εἰς G 4. οὖν AB^Δvs, om Gfg ἐλθῃ B et pr G, συνελθῃ
 AΔfgs et corr G 5. ἡ ἐκκλησία ὅλη AB⁵, ὅλη ἡ ἐκκλησία AG
 fgv in unum fgv παντες λαλῶσιν (-σι B, λαλήσωσιν G)
 γλώσσαις ABGg, λαλῶσιν γλώσσαις παντες Af, πάντες γλ. λαλῶ-
 σιν s intrent fgv 6. ἡ ἀπιστοι AΔGfgvs, om B αὐρου-
 σιν G μινεσθαι AG 7. εἰσέλθῃ (intret) δε BAGfgvs, εἰσ-
 ηλθῃ (?) τε A 8. τα ABAGfg, Καὶ οὕτω τὰ δε 9. γίνεται AB
 AΔGvs, fient f οὕτως (-τω s) ABAGfgvs, tunc f cadens in
 fgv 10. οὕτως ο (om AG) θεος ABAGfgv, ὁ θεὸς ὄντως s
 11. ἕκαστος AB, add ὑμῶν AΔGfgvs 11. 12. διδαχὴν ἔχει BAG
 fgvs, om A 12. ἀποκαλύψιν ἔχει γλώσσαν ἔχει (habent f) ABA
 Gfg, γλ. ἔχει ἀπ. ἔχει s ἑρμηνείαν AB⁵, διερμηνείαν AG

loquar populo huic, et nec sic exaudient me, dicit dominus. ²²itaque linguae in signum (signo F al) sunt (insunt signum L) non fidelibus sed infidelibus, prophetiae (profet.) autem non infidelibus sed fidelibus. ²³si ergo conveniat universa ecclesia in unum et omnes (omnis L) linguis loquantur, intrent autem [et L] idiotae (ideotae) aut infideles, nonne dicent quod insanitis? ²⁴si autem omnes prophetent, intret (intrent pr F) autem quis infidelis uel idiota, conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus, ²⁵occulta (oculta etiam) cordis eius manifesta fiunt, et ita cadens in faciem adorabit (-uit L al et pr F) deum, pronuntians quod uere deus in uobis sit (est). ²⁶quid ergo est, fratres? cum conuenitis, unus quisque uestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsin (-psim F) habet, linguam habet (l. h. om pr

οικοδομὴν γινέσθω. ²⁷εἴτε γλώσση τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἅνὰ μέρος, καὶ εἰς διερμηνεύει· ²⁸ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἐρμηνευτής, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἐαυτῷ δὲ λαλεῖτω καὶ τῷ θεῷ. ²⁹προφητῇ δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλεῖτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν· ³⁰ἐὰν δὲ ἄλλω ἀποκαλυφθῇ καθήμενῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. ³¹δύνασθαι γὰρ καθ' ἓνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσιν καὶ πάντες παρακαλῶνται· ³²καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται· ³³οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκαταστασίας ὁ θεός, ἀλλὰ εἰρήνης. ὥς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις, τῶν ἁγίων ³⁴καὶ γυναῖκες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτρέπεται αὐταῖς λαλεῖν, ¹⁰ἀλλὰ ὑποταστέσθωσαν, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. ³⁵εἰ δέ τι μαθεῖν

1. γινέσθω *ABAG*, γινέσθω ς plurimum *g*, multum *fgv* 2. διερμηνεύτω *G* η] fuerit *fgv* 3. ἐρμηνευτής *B*, ο ἐρμηνευτής *A* *G*, διερμηνευτής *As* εαυτῷ *ABAs*, αὐτῷ *G* 4. δὲ *ABAGgvs* *Cypr* 127, om *f* λαλεῖτωσαν *ABAGgvs* *Cypr*, dicant *fv* οἱ ἄλλοι (ceteri) *ABfgvs* *Cypr*, ἄλλοι *AGg* διακρινέτωσαν *ABAs*, exament *fg* *Cypr*, ανακρινέτωσαν *G* 5. δὲ *ABfvs* *Cypr*, om *A* *Gg* ο πρῶτος *ABAGs*, prior *fgv*, ille prior *Cypr* 6. καθ' ἓνα πάντες *ABs*, παντὶς καθ' ἓνα *AGfgv* 7. καὶ (om *Or*) πνεύματα *ABvs* *Orig* 4,113^a, πνεύματα δὲ *Orig* 3,571^a, καὶ πνεῦμα *AGfgv* *Hilar* 11⁹⁶ 8. ἀκαταστασίας ο (om *G*) θεὸς *BAGfgvs*, ο θεὸς ἀκαταστασίας *A* ἄλλα *AB*, ἀλλ *AGs* 9. ἁγίων *ABAs*, add διδασκῶ *Gfg* 9 - p. 378, 2. αἱ γυναῖκες ... ἐν ἐκκλησίᾳ *ABs*, post γινέσθω 378, 7 *AGfg* 9. γυναῖκες (γυναικὶς *G*) *ABv* *Cypr* 318, add υμῶν *AGfgs* 10. ecclesia *Cypr* 10. 11. οὐ γὰρ ... νόμος λέγει om *Cypr* 10. ἐπιτρέπεται (-τε *AA*) *ABAGfgv*, ἐπιτέτραπται ς 11. ἄλλα *AB*, ἀλλ *AGs* ὑποταστέσθωσαν *AB*, ὑποτασσέσθαι *AGfgvs*, add τοῖς ἀνδράσιν *A* δὲ τι *ABs*, τι δὲ *AGfgv*, quae autem quid *Cypr* 318 11. seq μαθεῖν θελουσιν

F), interpretationem habet: omnia ad aedificationem (ed.) fiant. ²⁷sive lingua quis loquitur, secundum duos aut [ut *L*] multum tres, et per partes, et (ut *F al*) unus interpretaetur: ²⁸si autem non fuerit interpretes, taceat in ecclesia, sibi autem loquatur et deo. (63) ²⁹Prophetæ [autem *F*] duo aut tres dicant, et (om *al*) ceteri diiudicent (de iud. *al*, iudicent *pr F*): ³⁰quod si alii (alteri) reuelatum fuerit sedenti, prior taceat. ³¹potestis enim omnes (omnis) per singulos (-la) prophetare (prof.), ut omnes discant et omnes exhortentur (exort.): ³²et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt (-ctus est *V*): ³³non enim est dissensionis (dissention.) deus, sed pacis, [sed *V*] sicut in omnibus ecclesiis sanctorum [doceo om *L al*]. [hic *V* add quae sequuntur u. 36-40, quae eadem tamen infra non delevit.] (64) ³⁴Mulier in ecclesiis (-sia *V*) taceant: non enim permittitur eis loqui, sed subditas (subditæ *F*) esse, sicut et lex dicit. ³⁵siquid autem uolunt

Θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχροὺς γὰρ
 ἐστὶν γυναικὶ λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ. ³⁶ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ
 ἐξηλθεν ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν; ³⁷εἰ τις δοκεῖ προφήτης
 εἶναι ἢ πνευματικός, ἐπιγινώσκειτω ἢ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου ἐστὶν
 ἐντολή· ³⁸εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοεῖται. ³⁹ὥστε, ἀδελφοί [μου], ζη-
 λούτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν μὴ κωλύετε [ἐν] γλώσσαις·
⁴⁰πάντα δὲ ἐν συχμῶνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

¹Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην
 ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἐστήκατε, ²δι' οὗ καὶ σώζεσθε,
³⁰ἐν τῷ λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκ τῶς εἰ μὴ εἰκὴ ἐπι-
 στεύσατε. ³Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὃ καὶ παρελαβον, ὅτι

(-σεν G) BΔGς, μανθάνειν θέλωσιν A, discere (dicere Cyp) volunt
 fgv Cyp 1. suos viros fg, viros suos v Cyp 2. ἐστὶν AΔGf
 gvs, om B γυναικὶ λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ ABv, γυναιξὶν ἐν ἐκκλη-
 σιαῖς (-σία Δς) λαλεῖν ΔGfg 3. εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν
 ABΔvς, in vobis solis devenit f, εἰς ὑμᾶς κατήντησεν μόνους Gg
 3. 4. δοκεῖ προφήτης εἶναι ABΔGfgvs, est in vobis propheta Hilar
 26 4. ἐπιγινώσκειτω AΔGς, γινώσκειτω B κυρίου (τοῦ K. ς)
 BΔGfgvs Hilar, Θεοῦ A 4. 5. ἐστὶν ἐντολὴ AB, εἰσὶν ἐντολαί
 vs, ἐστὶν ΔGfg Hilar 5. δέ om Orig 3,130^b ἀγνοεῖται (ηγν.
 G) ΔGf et pr A? item Orig, ignorabitur gv, non cognoscetur Hilar,
 ἀγνοεῖται Bς et corr A μου AA, om BGfgvs 6. τὸ προφη-
 τεύειν ABΔς, προφ. G τὸ λαλεῖν AΔGς, λαλεῖν B μὴ
 κωλύετε ἐν (om A) γλώσσαις AB, ἐν (om fvs) γλώσσαις μὴ κωλύετε
 ΔGfgvs 7. δὲ ABΔGfgv, om ς secundum ordinem gv, ordine f
 8. δὲ ABΔGgvs, enim f 9. ἐστήκατε ABς, στήκεται ΔG
 10. λόγῳ ABGgvs, add καὶ Af εἰ κατέχετε ABvs, οφείλετε κα-
 τέχειν ΔGfg ἐκ τῶς] Orig 1,636^f, non exprimunt fgv 11. ο καὶ
 παρελαβον ABΔGgvs Orig 1,434^e, sicut accepimus f, om Iren 209
 Hilar 1078

discere, domi viros suos interrogant: turpe est enim mulieri (-re)
 loqui in ecclesia. ³⁶an a vobis uerbum dei processit aut in uos solos
 peruenit? ³⁷siquis uidetur propheta (prof.) esse aut spiritalis, cognos-
 cat quae scribo vobis, quia domini sunt mandata: ³⁸siquis autem igno-
 rat, ignorabitur. ³⁹itaque, fratres, aemulamini (emul.) prophetare
 (prof.), et loqui linguis nolite prohibere: ⁴⁰omnia autem honeste (-tae)
 et secundum ordinem fiant. (65) ¹Notum autem (om al) vobis facio (f.
 u. F), fratres, euangelium quod praedicaui vobis, quod et accepistis,
 in quo et statis, ²per quod et saluamini, qua ratione praedicauerim
 vobis, si tenetis (reten. V), nisi [si V] frustra credidistis. ³tradidi
 (tradedi F) enim vobis in primis (in pr. om al) quod et accepi,

χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς,
 ²καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ κατὰ τὰς
 γραφάς, ³καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾶ, εἴτα τοῖς δώδεκα. ⁴ἔπειτα ὤφθη
 ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείονες μένουσιν
 ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ ἐκοιμήθησαν. ⁵ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, εἴτα τοῖς ⁶
 ἀποστόλοις πᾶσιν. ⁸ἔσχατον δὲ πάντων ὥσπερ ἐν τῷ ἐκτρώματι
 ὤφθη κάμοι. ⁹ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὅς οὐκ
 εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ
 Θεοῦ. ¹⁰χάρτι δὲ Θεοῦ εἰμὶ ὅς εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ
 οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσύτερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίωσα, οὐκ ¹⁰
 ἐγὼ δέ, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σὺν ἐμοί. ¹¹ἔτε οὖν ἐγὼ εἶτε ἐκεί-
 νοι, οὕτως κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύετε. ¹²εἰ δὲ χριστὸς

5. ἔπειτα τοῖς

2. ἐτάφη . . . 3. καὶ ὅτι om Orig 2. ὅτι alterum om Iren *ἡμερα*
 τη (om B?) *τρίτη* ABΔf Hilar, *τρίτη ἡμερα* Ggς Iren 3. *εἴτα*
 (ἔπειτα A) τοῖς δώδεκα ABς Orig 1,434^c, καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς (il-
 lis f) ἐνδεκα ΔGfgv 4. ἐξ ABΔGfgvς, om Orig *πλείονες* AB
 ΔG Orig, *πλείους* ε 5. *δε* BΔGfgv et pr A?, *δε* καὶ Aς Orig
ἐπειτα ABGς Orig, *εἴτα* Δ *εἴτα* BΔς, *ἐπειτα* AG Orig, *postmo-*
dum fg 6. *πάντων* ABΔGgς Orig 3,435^a, om f Iren 37 *ὥσπερ*
ABGς Orig, *ὥσπερ* Δ τῷ om G 7. *κάμοι* ABΔς Orig, καὶ
ἐμοί G *ος* ABΔGfgvς, quia Hilar 484 8. *ἱκανὸς*] Orig 1,209^b,
dignus fgv Hilar *propter quod* g Hilar 9. *ἡ εἰς* ABς, *εἰς* ΔG
 10. *οὐ κενὴ* ABς, *πτωχὴ* οὐκ (οὐ G) ΔGfg *ἐγενήθη* ABΔς, *γε-*
γονεν G, *fuit* fgv *abundantius* fgv, *plus* Iren 260 *αὐτῶν* AB
 Gfgvς Iren, om Δ 11. *ἀλλὰ* AB, *ἀλλ* ΔGς *σὺν* BΔG, *ἡ σὺν*
Ας *οὖν* ABς, *δε* ΔGfg Iren 200 12. *οὕτως* prius AG,
οὕτω ε

quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas,
 ²et quia sepultus est, et quia resurrexit (surrex. L) tertia die secundum
 scripturas, ³et (om L) quia uisus est Cephae (-phe F) et post haec (hoc)
 undecim (xi F). ⁴deinde uisus est (om al) plus quam quingentis
 fratribus simul; ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem
 dormierunt. ⁵deinde uisus est (et L) Iacobo, deinde apostolis omni-
 bus. ⁸nouissime autem omnium tamquam abortiuo (auort. al, -tibo F)
 uisus est et mihi. ⁹ego enim sum minimus apostolorum (apostul.),
 qui non sum dignus uocari apostolus (apostul.), quoniam persecutus
 (perseq.) sum ecclesiam dei: ¹⁰gratia (gratiam F) autem dei sum id
 (om F) quod sum, et gratia eius in me uacua non fuit, sed abun-
 dantius (habund. L al) illis omnibus laboravi; non ego autem, sed
 gratia dei mecum. ¹¹siue enim ego siue illi, sic praedicamus (-caui-
 mus F), et sic credidistis. ¹²si autem Christus praedicatur, quod re-

κηρύσσεται, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν ἐν ὑμῖν τινὲς ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; ¹³εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται. ¹⁴εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, καὶ νὺν ἄρα [καὶ] τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν, ¹⁵ἐν-
 5 σκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυροῦμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ ὅτι ἡγείρεν τὸν χριστόν, ὃν οὐκ ἡγείρεν εἰ περ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. ¹⁶εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται. ¹⁷εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν [ἐστίν], ἔτι ἔστέ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν, ¹⁸ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες
 10 ἐν χριστῷ ἀπώλοντο. ¹⁹εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐν χριστῷ ἠλπικότις ἐσμέν μόνον, ἐλεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. ²⁰νυνὶ δὲ

1. κηρύσσεται *ABAGgvs* *Orig* 3,811^b *Iren* 209, praedicatus f ὅτι ἐκ (a) νεκρῶν *ABs* *Iren*, ἐκ νεκρῶν ὅτι *AGfg* *Orig* λεγουσιν ἐν ὑμῖν τινες *AB* *Orig* 3,811^b, λεγουσιν τινες ἐν ὑμῖν *AGgs*, quidam dicunt in vobis f 2. εἰ (εἰν *G*) δὲ *ABAGgvs*, nam si f 3. ἐγ-
 γερται εἰ δὲ χριστὸς *ABGgvs* *Iren* 309, om *Af* οὐκ om f καινον *AG* 4. ἀρα *ABAGgs*, est f *Iren* καὶ prius *ADGg*, om *Bfs* *Iren* καινὴ *AG* καὶ *ABAGgv* *Iren*, δὲ καὶ ζ, om f ὑμῶν *ABGfgvs* *Iren*, ἡμῶν *A* 5. δὲ καὶ *ABGgvs* *Orig* 4,199^c *Iren* 309, δὲ *A*, etiam f 5. 6. ἐμαρτυροῦμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ *AB AGfgvs* *Orig*, testificamur *Iren* 6. ἐγίγεν τον *G* 6. 7. εἰ περ ἀρα (add οἱ *G*) νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται *ABGgs*, om *Af* *Iren* 8. μα-
 ταία *ABAGs*, vana (inanis *Iren*) est *fgv* *Iren* 9. ἐστιν *BA*, om *AGfgvs* ἐτι *BAGgs*, καὶ ἐτι *A*, quid adhuc f, quoniam adhuc *Iren* ἐστὶ *AG* ὑμῶν] peccatis *g* 10. εἰ] *Orig* 3,811^c, εἰ γὰρ *Orig* 2,802^a 10. 11. ἐν χριστῷ ἠλπικότις ἐσμέν *ABAGfgv* *Orig* 2,802^a *Iren* 309, ἠλπικότις ἐσμέν ἐν Χριστῷ ζ *Orig* 3,811^c 11. μόνον ante ἐν χριστῷ v *Orig* 2,802^a ἐλεινότεροι *G* παν-
 τῶν ἀνθρώπων ἐσμέν *ABGgs* *Orig*, omnibus sumus hominibus *Iren*, ἐσμέν παντῶν ἀνθρώπων *Afv* νυνὶ *ABAς* *Orig* 2,552^c, nunc *gv* *Iren* 309, si f

surrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in nobis quoniam resurrectio mortuorum non est? ¹³si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit: ¹⁴si autem Christus non resurrexit, inanis ergo est (est ergo) praedicatio nostra, inanis (uana *F*) est et fides uestra, ¹⁵inuenimur autem et falsi testes dei, quoniam testimonium diximus aduersus deum quod (quoniam) suscitauerit Christum, quem non suscitauit (-bit), [nam *V*] si mortui non resurgunt. ¹⁶[nam si mortui non resurgunt, om *FL al*] [neque Christus resurrexit: om *L*] ¹⁷quod si Christus non resurrexit, uana (una) est fides (uides) uestra: adhuc enim estis in peccatis uestris: ¹⁸ergo et (om *pr F*) qui dormierunt in Christo, perierunt. ¹⁹si in hac uita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. ²⁰nunc autem

χριστός ἐγγίγνεται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων. ²¹ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ²²ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται, ²³ἐκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι· ἀπαρχὴ χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ⁵²⁴εἴτα τὸ τέλος, ὅταν παραδιδοῖ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.

5. παραδιδοῖ

1. χριστος ἐγγίγνεται *ABAGfgvs Orig 3,538^c Iren Hilar 1104*, ἐγγίγνεται χριστός *Orig 2,552^c ἐκ των νεκρων G, a mortuis fgv Iren Hilar* κεκοιμημενων (-μηνων *G*) *ABAGfgv Orig Iren Hilar*, add ἐγένετο *ς* 1. 2. ἐπειδὴ (ἐπὶ *A*) γὰρ *ABAGς Orig 3,100^b*, quoniam enim *Iren 309 Hilar 1096*, quoniam quidem enim *g*, quoniam quidem *fv*, quoniam *Iren 209 Hilar 1104* 2. γὰρ δια *G* θανάτος *ABA Orig*, ο θάνατος *Gς* 3. ὥσπερ γὰρ *ABAGς 3,100^b 4,408^a Hilar 54 1096*, et sicut (ut *Hil*) *fv Hilar 560* ἀποθνήσκουσιν *ABAGfgvs Orig 1,534^c 3,100^b 171^a 4,341^b 408^a Hilar 54 1096*, morimur *Iren 222 Hilar 560* οὕτως (οὕτω *ς*) καὶ *ABAGfgvs Orig 3,100^b 4, 408^a Hilar*, οὕτω *Orig 4,408^c et 408^a cod*, καὶ *Orig 4,341^b* 4. ζωοποιηθήσονται (-ποιήσονται *pr A?*) *ABAGfgvs Orig 3,100^b 4,199^b 341^b 408^{ac}*, vivificantur *v Hilar 54 1096*, resurgemus *Hilar 560* δε *ABAGfgvs Orig 3,174^d 4,199^b 408^b Hilar 54 315 1096*, om *Orig 3,100^b* in (om *Hil 54*) suo *fgv Hilar 54 315 1096* 5. του *A BAG Orig 4,199^b 408^c*, om *ς* ἐν (qui in *Hil*) τη παρουσίᾳ αὐτοῦ *ABAGς Orig Hilar 1096*, οἱ ἐν τη παρουσίᾳ αὐτοῦ ἐλπισάντες (crediderunt *Hil*) *Gg Hilar 54* 6. τὸ τέλος] *Orig 4,199^b 315^c 408^c Hilar 54 83 1096*, om *Orig 2,761^b* οταν *ABAGς Orig 4,315^c*, ὅτε *Orig 4,169^c 408^c*, cum *fgv Hilar 54 83 590 1096*, om *Orig 2, 761^b* παραδιδοὶ *BG*, παραδίδω *AA*, παραδίδωσι *Orig 4,169^c 315^c*, παραδιδοῖ *fgvs Orig 1,747^c Hilar 54 83 1096*, παραδώσει *Orig 1,239^c 2,761^b 4,408^c Hil 590* καὶ *ABAGfgvs Orig Hilar 1096*, om *Hilar 54 83 590 1104* 7. καὶ prius] *Orig 4,408^c*, εἴτε *idem 4, 409^c* πᾶσαν *alterum ABAGfgς Orig Hilar 590 1096*, om *v Hilar 54 83 178* καὶ δυναμὶν *ABAGfgvs Orig 4,408^c Hilar 83 178 590*, εἴτε πᾶσαν δύναμιν *Orig 4,409^c*, om *Hilar 54 1096*

Christus resurrexit a mortuis, primitiae dormientium. ²¹quoniam enim (quidem *F al*) per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. ²²et sicut in (om *al*) Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur (-cantur *pr F et corr L*), ²³unus quisque autem (om *al*) in suo ordine: primitiae Christus, deinde hi (hii *F al*) qui sunt Christi [qui *F al*] in aduentu (-tum *F al*) eius [crediderunt *F al*], ²⁴deinde finis, cum tradiderit regnum deo et patri, cum euacuaverit (euacuerit) omnem principatum et potestatem et uirtutem. ²⁵opor-

²⁵δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς [αὐτοῦ] ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ²⁶ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. ²⁷Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἦσαν δὲ εἴη [εἶτι] πάντα ὑποτίεταται, ὁλόν ἔτι ἐκτός τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ²⁸ἦσαν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε [καί]

1. 2. δεῖ γὰρ . . . πόδας αὐτοῦ *om Hilar 178* 1. γὰρ *ABAGfgs Orig 2,589f 4,17c 408d Hilar 54 156 590 1096, om Orig 3,686c Iren 337* αὐτον βασιλευειν *ABAGfgs Orig Hilar, regnare eum Iren* αχρις (*αχρὶ A*) ου *ABAG Orig 4,408d 409c, ἄχρις οὗ ἂν s Orig 3, 686c, ἄχρις ἂν Orig 2,589f, ἕως ἂν Orig 4,17c* ponat *fgv Iren Hilar* πάντας *om Orig 4,17c* ἐχθρους *G* 2. αὐτου *prins AGg Orig 2,589f 4,17c, om BΔfvs Orig 3,686c 4,408d Iren Hilar* αὐτου *alterum ABΔfvs Orig Iren Hilar, om Gg* 2. 3. ἐσχατος (*add δὲ v Orig 4,17 Iren 222, εἴτα ἔσχατος Or 4,408*) ἐχθρὸς (*ἐχθρ. G*) καταργεῖται (*evacuatur Iren 222, destruetur gv Iren 337, devinctur Hilar 178*) ο θάνατος *ABAGfgs Orig 4,17d 360d 408d 409c Iren 222 337 Hilar 178, ἕως οὗ ὁ ἔσχατος ἐχθρὸς θάνατος καταργηθῇ Orig 3,686c, novissimos inimicos destruitur mors f, novissima inimica devicta est in (ab 1096) eo mors Hilar 55 1096, novissima evacuatur mors Hilar 590: quae verba ponunt post παντα . . . ποδας αὐτου Δf Hilar 55 590 1096.* ὁ ἔσχατος ἐχθρὸς χριστοῦ καταργῇ (*sic*) θάνατος *Orig 3,643b. ἕως ὁ ἔσχατος ἐχθρὸς ὁ θάνατος ὑπ' αὐτοῦ καταργηθῇ Orig 4,157a (1,240b 2,605c 3,552c).* novissime devicta est ab eo mors *Hilar 1102* 3. πάντα γὰρ ὑπέταξεν *ABAGfgs, αὐτὸς (deus) γὰρ τὰ πάντα ὑπέταξεν Orig 2,392f Hilar 55 1096, omnibus enim subiectis Hilar 590* δε *ABAGfgs Orig 4,408c Iren 337 Hilar 55 1086 1096 1103, om Hilar 590* 4. dixerit *Iren Hilar, dicat fgv* οτι *AAGgs Orig, om Bfv Iren Hilar* ὁλόν οτι (*scilicet Iren*) ἐκτός *ABΔs Orig Iren, αὐτω ὁλόν οτι ἐκτός G, ei praeter eum vel quem qui sine dubio g, praeter f Hilar 590 783, absque Hilar 55 1086 1096 1103* 4. 5. ὑποτάξαντος αὐτῷ *ABA Gfgs Orig 4,408c bis Hilar 55 783 1086 1103, ei (illi) subiecit Hilar 590 1096, subiecit Iren 337* 5. οταν δε (*enim Hilar*) ὑποταγῇ αὐτῷ (*αὐτω υπ. Δ Iren*) τα πάντα *ABAGfgs Iren item Hilar 783 cod et 1086 cod, iam cum subiecta illi fuerint omnia f, ὅταν δὲ αὐτῷ τὰ πάντα ὑποταγῇ Orig 4,157a, om Hilar 55 590 1096 1103 et 783 1086 cod* και *As Hilar 83 783, om BAGfgv Orig 2,740c 4,157a Iren Hilar 55 590 1086 1096 1103*

tet autem illum regnare, donec ponat omnes (*om L*) inimicos [*meos*] sub pedibus eius. ²⁶novissima (-me) autem inimica destruetur (-itur) mors. ²⁷Omnia enim subiecit sub pedibus eius. cum autem dicat Omnia subiecta sunt [*ei FL al*], sine dubio praeter eum qui subiecit ei omnia: ²⁸cum autem subiecta fuerint illi (*s. i. f. F, subiecit ei L*)

αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγῆται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα
 ἢ ὁ θεὸς πάντα ἐν πᾶσιν. ²⁹ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι
 ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί καὶ βαπτίζον-
 ται ὑπὲρ αὐτῶν; ³⁰εἰ καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; ³¹καθ' ἡ-
 μέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἀδελφοί, ἣν ἔχω ἐν
 χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. ³²εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθρησιόμην
 ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος; εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, Φύγωμιν
 καὶ πλωμιν· αὐριοὺς γὰρ ἀποθνήσκομεν. ³³μὴ πλανῶσθε. Φθείρου-
 σιν ἡδὴ χρῆσθ' ὁμιλίαι κακαί. ³⁴ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἡμαρ-

1. αὐτὸς om Orig 2,740^c o (om Orig 2,740) vios ABAGfgvs Orig 2,740^c 4,157^a Iren, om Hilar υποταξαντι (subiicienti Hil 83) αυτω ABAGgs Orig Hilar 83 1096, ei (sibi) subiecit Hilar 55 783 1087 1103, si (sibi ff) subdidit f τὰ] Orig 2,740^c, om 4,157^a
2. ἡ ο θεος ABGgvs Orig 1,239^e Iren Hilar, deus sit f, γένηται Orig 4,38^d (1,152 4,315^c), ο θεος Α παντα AB, τα π. AGs Orig ποιησουσιν ABAGvs, faciet f, ποιουσιν G 3. γινονται ABAGfvs Orig 3,812^b, resurgent g quid f, ut quid gv και ABAGgvs Orig, om f βαπτιζοντες Α 4. αυτων ABAGfgv Orig, τῶν νεκρῶν ε τι ABAGfs, ut quid gv, om Orig Orig 2,709^f Hilar 168 524 5. αποθνησκω νη BAGs Orig 2,709^f, morior per fg, αποθνησκ(ω vel ων periit in fine versus) η Α νματιραν BAGfgvs, ημειραν Α Orig 2,710^a αδελφοι ABv, om Α Gfgs Orig 6. χριστω ιησου τω κυριω ημων ABGgvs, χριστῷ ιησοῦ Orig, χριστω Α, domino f cum bestiis ephesi pugnavi Iren 309. Origen 1,301^e 3,812^b 7. εφισσω G, effeso g το ABs Orig 3,812^b, om AG 8. αποθνησκομεν ABAGs Orig 3,812^b, moriemur fgv, moriamur g φθειρουσιν ABAGfgvs Cypr 89 200 326 Hilar 371, add enim Lucif 22 9. mores fgv Hilar Lucif, ingenia Cypr χρῆσθ' ε, χρηστῳ ABAG confabulationes Cypr mala fgv Hilar, prava Lucif, pessimae Cypr δικαίως ABAGgvs Orig 2,652^e, iusti fv

omnia, tunc ipse filius subiectus erit illi qui sibi subiecit omnia, ut sit deus omnia in omnibus. ²⁹alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis? si omnino mortui non resurgent, ut quid et baptizantur pro illis? ³⁰ut quid et nos periclitamur (perecl. L) omni hora (ora)? ³¹cotidie morior, per (propter FL, pro al) uestram gloriam (-stra-ia), fratres, quam habeo in Christo Iesu domino nostro. ³²si secundum hominem (-num) ad bestias pugnavi Ephesi (Efesi), quid mihi prodest (prode est F)? si mortui non resurgent, Manducemus et bibamus: cras enim (om al) moriemur. ³³nolite seduci. Corruptunt mores bonos conloquia mala. ³⁴[subrii estote, V] euigilate (uigil. V)

πάντες ἀγνοσίαν γὰρ θεοῦ, τινὲς ἔχουσιν. πρὸς ἐντροπὴν ἑμὴν λαλῶ.

³⁵ Ἄλλ' ἔρεϊ τις Πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; ³⁶ ἄφρων, οὐ ὃ σπείρεις, οὐ ζῶοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθανῇ· ³⁷ καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τίχοι, σίτου ἢ τινος τῶν λοιπῶν· ³⁸ ὃ δὲ θεὸς δίδωσιν αὐτῷ σῶμα καθὼς ἑθέλησεν, καὶ ἐκάστῳ τῶν σπερμάτων ἰδίον σῶμα. ³⁹ οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὕτη σὰρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ πτηνῶν, ἄλλη δὲ [σὰρξ] πτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθυῶν.
⁴⁰ καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλὰ ἑτέρα μὲν ἡ

2. λέγω.

2. λαλο ΒΔ^{sf}, λεγο AG^g 3. ἀλλ (ἀλλὰ Β Orig) ερεϊ (dicit *gr*) τις ΑΒΔΓ^{sg} Orig 1,590^c, ἐρεϊ δὲ Orig 2,536^c ἐγείρονται (resurgent *g*) οἱ νεκροὶ ΑΒΔΓ^{sg} Orig 1,590^c 2,536^c, οἱ νεκροὶ ἐγείρονται Orig 1,764^c ποίῳ (quo *f*) δε ΑΒΔΓ^{sg} Orig 1,590^c 2,536^c, καὶ ποίῳ Orig 1,764^c 4. ἀφρων ΑΒΔΓ, ἄφρων ε Orig 1,590^c ζῶοποιεῖται ΒΔΓ^{sg} Orig 1,590^c 594^c Iren 300 Cyp 320, ζῶογονεῖται Α ἀποθανῇ ΑΒ^g Orig, ἀποθανῇ πρῶτον Α, πρῶτον ἀποθανῇ Γ, prius moriatur (mortuum fuerit Cyp) *fgv* Iren Cyp 5. σῶμα τὸ γενησόμενον (τὸ γεννησ. Γ, quod nascetur *fg*) ΑΒΔΓ^{sg} Orig 1,590^c, γενησόμενον σῶμα Orig 1,594^c 6. ἡ Β ΔΓ^{sg} Orig, εἰ Α [δὲ] Orig 1,590^c, γὰρ 1,594^c 7. δίδωσιν αὐτῷ ΑΒ Orig 1,590^c, αὐτῷ δίδωσιν ΔΓ^{sg} Orig 1,594^c 8. ἰδίον ΑΒΔΓ, τὸ ἰδίον ε Orig 1,590^c σὰρξ alterum ΑΒΔ^{fs}, om Γ^g ἀλλὰ ΑΒ^g, ἀλλ Γ, sed *fgv*, om Α ἀνθρώπων ΑΒΓ^g, ἀνθρώπου Δ^g, σὰρξ ἀνθρώπων ε 9. σὰρξ πτηνῶν ΑΒ^g, pecorum *g*, πτηνοὺς (πτηνοὺς Γ) ΑΓ^f δε (om *f*) σὰρξ πτηνῶν (πετινῶν Α) ΒΔ^f, δε πτηνῶν Α, δε ἰχθυῶν Γ^g ἰχθυῶν ΑΒΔ^{fs}, πετινῶν Γ^g, πτηνῶν ε 10. σώματα ΑΒΔ^{fs} Orig 1,548^b 584^d, om Γ^g ἐπίγεια Γ ἀλλὰ ΑΒΑ, ἀλλ Γ^g Orig 1,584^d alia *fgv*

iuste (iusti), et nolite peccare: ignorantiam enim dei (d. en. L) quidam habent. ad reuerentiam (uerecundiam) uobis loquor. ³⁵ sed dicit (dicit F al) aliquis Quomodo resurgunt mortui? quali autem corpore ueniunt (uenient L)? ³⁶ insipiens, tu quod seminas, non uiuificatur, nisi prius moriatur: ³⁷ et quod seminas, non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum ut puta (puto) tritici aut alicuius ceterorum: ³⁸ deus autem dat illi (illis F al) corpus sicut (prout F al) uult (uoluit L), et uni cuique seminum proprium corpus. ³⁹ non omnis caro eadem caro, sed alia [quidem F] hominum alia pecorum, alia caro (om V al) uolucrum (a. c. u. om al), alia autem (om pr F) piscium. ⁴⁰ et corpora caelestia, et corpora terrestria:

τῶν ἐπουρανίων δόξα, εἶρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων. ⁴¹ἄλλη δόξα ἡλίον, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ὁσίων γὰρ ἀστέρων διαφέρει ἐν δόξῃ. ⁴²οὕτως καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν θανάτῳ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ· ⁴³σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· ⁴⁴σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. εἶ ἔστιν σῶμα ψυχικόν, ἔστιν καὶ πνευματικόν. ⁴⁵οὕτως καὶ γέγραπται Ἐγένετο ὁ πρῶτος [ἄνθρωπος] Ἀδάμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος Ἀδάμ εἰς πνεῦμα ζωοποιόν. ⁴⁶ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν,

1. ἄλλη ABCAfvs Orig 1,523^b 584^d 3,445^a, add δε Gg. ἄλλη γὰρ Orig 1,548^b 2. καὶ ἄλλη prius ABCAfς Orig, ἄλλη δε Gg καὶ ἄλλη alterum ACΔGfgvs Orig, ἄλλη B γὰρ ABCΔGfgvs Orig, om Iren 139 Cyp 320 3. διαφέρει ἐν δοξῇ ABCΔGfgvs Orig Cyp, in claritate differt Iren. Hilar 164 281 οὕτως ACG, Οὕτω ε καὶ ABCΔGfgvs Orig 1,523^b 584^d 3,445^a Iren 300 Cyp 320, om Orig 3,303^d τῶν νεκρῶν om Cyp 3-6. Orig 1,548^c 594^c 653^c 3. σπείρεται ABCΔGfgvs Orig 1,591^a Iren E:lar 48, add corpus Cyp 4. in corruptionem f ἐγείρεται ABCΔGfgvs Orig 1,548^c 591^a Cyp, resurget Iren Hilar in incorruptionem f, cum incorruptela Cyp in contumeliam f 5. ἐγείρεται prius ABCΔGfgvs Orig Cyp, surget (res. Hil) Iren 301 Hilar 48 in gloriam f ἐγείρεται alterum ABCΔGfgvs Orig Iren Cyp, surget (res. Hil) g Hilar 6. σπείρεται γὰρ Orig 2,535^b surget (res. Hil) Iren Hilar σῶμα alterum ABCΔGfgvs Orig 1,591^a 2,535^b Iren Hilar, om Cyp (Orig 1,548^c 594^d) ε ABCAfvs, καθως ε Gg, om ε εστι C 7. εστιν (εστι C) καὶ ABCΔGfg, καὶ ἔστι σῶμα ε οὕτως (οὐτος C, οὕτω ε) καὶ ABCAfς, καθως Ggv 7. 8. qua propter et primus adam factus est a domino in animam viventem etc Iren 306 8. ὁ prius om A? ἄνθρωπος ACΔGfgvs, om B ἔσχατος A BCΔGfgvs Orig 4,20^b 36^c, secundus Iren 9. ἀλλ ABCGς, ἀλλὰ A primo Iren 306, prius fg

tria: sed alia quidem caelestium gloria (gratia) [est F al], alia autem terrestrium. ⁴¹alia claritas solis, alia claritas lunae, et (om L) alia claritas stellarum: stella (stilla F) enim ab stella (ab stilla V, a stella L al, stillae pr F, stellae al) differt in claritate. ⁴²sic (ita F al) et resurrectio mortuorum. seminatur in corruptione (-nem F), surgit (surget L al) in incorruptione (-nem F al): ⁴³seminatur in ignobilitate, surgit (surget L al) in gloria: seminatur in infirmitate, surgit (surget L al) in uirtute: ⁴⁴seminatur corpus animale, surgit (surget L) corpus spiritale. si est corpus animale, est et (om al) [corpus] spiritale. ⁴⁵sic et (sicut F al) scriptum est Factus est (om al) primus homo Adam in animam uiuentem, nouissimus Adam in spiritum (spiritu F al) uiuificantem (-te al). ⁴⁶sed (et F) non prius quod

ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. ⁴⁷ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ. ⁴⁸οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. ⁴⁹καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ. ⁵⁰τοῦτο δὲ φημι, ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσαι οὐ δύναται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομήσει. ⁵¹ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω. πάντες [μὲν] κοιμηθησόμεθα, οὐ πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, ⁵²ἐν αὐτῷ,

2. ἀλλὰ ABCAGfgvs, sed primo Iren ὁ om A? ἀνθρωπος A BAGfgvs Orig 2,559^d 4,302^d Cyp 180 260 289 307 Hilar 1046, add αδαμ C 2. ἐκ γῆς χοϊκος (sic corr C, ψυχικος pr C?) ABCAG fgvs Orig, de terrae limo Cyp Hilar ἀνθρωπος ABCAGfg Orig 4,302^d Cyp Hilar, add ὁ κέρσιος ε Orig 2,559^d ουρανον ABCA fε Orig Cyp Hilar, add ο ουρανιος Ggv 3. τοιουτοιουτοι C καὶ primum ABCAvs Orig 1,591^b 2,559^d 3,678^b Iren 39 Cyp Hilar 392, om Gfg Iren 302 ἐπουρανιος ABCε Orig, ουρανιος AG καὶ tertium ABCAvs Orig Cyprian Hilar, om Gfg ἐπουρανιοι A BCε Orig, ουρανιοι (-νοι G) AG 4. καὶ ABCAε Orig 1,591^b, om Gfg Cyp 180 260 289 307 χοικον ABCAGfgvs Iren 303 305 Cyp Hilar 477, add οὕτω Orig 1,591^b 2,26^b φορεσωμεν ACA Gfgv Orig 1,591^{bc} 2,26^b Iren Cyp Hilar, φορεσωμεν Bε 5. καὶ ABCAGfgvs Orig Iren Cyp, om Hilar ἐπουρανον G. Orig 1, 233^d δε ABCvε Orig 1,591^c 2,535^b, γαρ AGfg Iren 305 6. κληρονομησαι ου δυναται (δύναται Orig 2,535) ABCAvs Orig 1,591^c 2,535^b 843^f Iren 302 303 304 305 308, ου κληρονομησουσιν Gg, non possident (apprehendunt 112) Iren 112 304 οὐδέ] Orig 2,535^b, οὐδ' Orig 1,591^c 7. τὴν ἀφθαρσία C κληρονομησει CAGfgv, κληρονομη ABε Orig 1,591^c, om Orig 2,535^b τμιν λεγω ABCAGvε Orig 1,591^d, om f 7. 8. παντες μιν (om Orig et pr C?, μιν ον G, quidem) κοιμηθησόμεθα ου παντες δε (autem omnes Hieron 1,794 810) ἀλλαγησόμεθα CGg Orig 2,552^{bc} item Graeci codices apud Hieronymum 1,794^c 810^c et Didymus apud eum 1,795^d

spiritalē est, sed quod animale est (om al); deinde quod spiritalē [est]. ⁴⁷primus homo de terra terrenus, secundus homo (autem) de caelo caelestis. ⁴⁸qualis (quales F) terrenus (-nis), tales (talīs) et (om al) terreni, et (om al) qualis (quales F) caelestis (caeles), tales (talīs) et caelestes (-stis): ⁴⁹igitur sicut portauimus (-bimus) imaginem terreni, portemus et imaginem caelestis. ⁵⁰hoc autem dico, fratres, neque corruptio in corruptelam (-ptionem) possidebit. ⁵¹ecce mysterium nobis dico. omnes (omnis) quidem resurgimus (-gemus), sed non omnes immutabimur (immut. F), ⁵²in momento, in ictu oculi, in no-

ἐν ῥιπῇ ὁφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίζει γὰρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἀναστήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγῆσόμεθα. ⁵³δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθάνασίαν. ⁵⁴ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσῃται

1. ἐν ῥοπῇ

idque secundum Acacium Caesareae episcopum magis in plurimis codicibus invenitur ibidem 1,798^b, non omnes autem immutabimur *Diodorus Tarsensis?* apud *Hieron* 1,795^c, οἱ πάντες μὲν (add οὐ πρ') κοιμηθ. οἱ (οὐ πρ corr) πάντες δὲ ἀλλὰ. *A*, πάντες οὐ κοιμηθ-σόμεθα πάντες δὲ ἀλλαγῆσόμεθα *B* et *Origenes* in tertio volumine ἑξηγητικῶν primae ad *Thessalon.* apud *Hieronymum* 1,804^c, πάντες μὲν οὐ κοιμ. πάντες δὲ ἀλλ. εἰ item *Theodorus Heracleotes* et *Apollinaris* apud *Hieron* 1,794^d 795^c, οὐ πάντες κοιμ. πάντες δὲ ἀλλ. *Orig* 1, 589^f et quaedam exemplaria Graeca apud *Hieron* 1,794^c 810^c, non quidem omnes dorm. omnes autem immut. nonnulli codices *Didymi* et *Acacii* apud eundem 1,795^c 799^b, πάντες (add quidem *Hilar Hieron*) ἀναστήσονται (resurgent *Hilar* 315) οὐ πάντες δὲ (non omnes autem *f Hieron*, sed non omnes *Hil*) ἀλλαγῆσόμεθα (immutabuntur *Hil* 315) *Af Hilar* 91 315 (110) et *Latini codices* (non *Graeci*) apud *Hieronymum* 1,810^c 1. ἐν ῥιπῇ *Bz Orig* 1,589^f 3,627^b, ἐν ῥιπῇ *A*, ὡς ἐν ῥιπῇ *C*, ἐν ῥοπῇ *AG*, in ictu (vel nutu *g*) *sgn.* ἐν ῥιπῇ εἶπε ἐν ῥοπῇ (utrumque enim legitur) nostri interpretati sunt In momento et In ictu sive In motu oculi *Hieronymus* 1,796^b. ῥιπῇ in plerisque codicibus pro ῥοπῇ legitur *Didymus* apud *Hieron* ibidem ὁφθαλμοῦ *AB AGsgvs Orig* 1,589^f *Didymus* apud *Hieron*, ὁφθαλμοῦς *C*, ὁφθαλμῶν *Orig* 3,627^b *Iren* 308 σαλπίζει *ABCAGz Orig* 1,436^c 589^f 2,849^a 3,419^c 4,342^b, buccinat *f*, tubicinator vel tuba canitur *g*

2. ἀναστήσονται *AAG Orig* 4,342^b, ἐγερθήσονται *BCz Orig* 1,436^c 589^f 590^a 2,849^a 3,419^c, resurgent *g*, resurgunt *f* ἄφθαρτοι *om f* 2-p. 388, 1. δε γὰρ...γενήσεται corr *C* 2. γὰρ *ABCAGsgvs Iren* 308 *Cypr* 320 *Hilar* 171 1102, *om Iren* 304. oportet enim corruptionem vestiri incorruptionem *Hilar* 84 3. τὸ (ο *G*) φθαρτὸν *ABCAGsgvs Orig* 1,591^c 717^a *Iren* 308 309 *Cypr Hilar*, mortale *Iren* 304 ἀφθαρσίαν non ἄφθαρτον *Orig* 1,717^a, immortalitatem *Iren* 304 θνητὸν *ABCAGsgvs Orig* 1,591^f 717^a *Iren* 308 309 *Cypr Hilar* 1102, incorruptibile *Iren* 304 τοῦτο *ABCAGsgvs Iren Cypr Hilar*, *om Gg* 4. ἀθάνασίαν non ἀθάνατον *Orig* 1,717^a, incorruptelam *Iren* 304 4. seq ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσῃται

uissima tuba: canet (canit *F al*) enim [tuba], et mortui resurgent (-gunt *F al*) incorrupti, et nos immutabimur (imm. *F*). ⁵³oportet enim corruptibile hoc induere incorruptelam (-ptionem) et mortale hoc induere immortalitatem (immort. *F*). ⁵⁴cum autem mortale hoc induerit

ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀθανάσιον, τότε γενή-
σεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος, Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος.
⁵⁵Ποῦ σου, θάνατε, τὸ νίκος; ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ⁵⁶τὸ
δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ
⁵⁷νόμος· ⁵⁷τῶν δὲ Θεῶ χάρις τῶν δίδοντι ἡμῖν τὸ νίκος διὰ τοῦ κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. ⁵⁸ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἰδράτοι γί-
νεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε,
ἐλδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστιν κενὸς ἐν κυρίῳ.

3. τὸ κέντρον; τὸ νίκος;

αφθαρσιαν και το θνητον τουτο ενδυσεται (induere f) αθανασιαν
(incorruptionem Cypr. φθαρτιον... και το om pr C?. και το... αθα-
νασιαν add pr corr A) BΔfς et corr C, item Cypr 321 (Orig 1,591^f
et Heracleon apud Orig 4,275^b), οταν δε το θνητον τουτο ενδυση-
ται την αθανασιαν και το φθαρτιον τουτο ενδυσεται αφθαρσιαν
A, οταν το φθαρτιον τουτο ενδυσεται αφθαρσιαν Orig 1,659^a, cum
autem mortale hoc (istud) induerit immortalitatem Iren 308 Hilar
1102, om Gg 2. εις νικος ACΔς Orig 1,659^a (592^a) et Heracleon
apud Orig 4,275^b, εις νικος B, in victoria fgv Iren 222 308, in
contentionem (-ne Hil) Cypr 321 Hilar 539 1102, in contentionem
victoriae Hilar 141 3. ubi est aculeus tuus? ubi est contentio?
Hilar 539 που σου ABCΔGς Orig 1,240^b, ubi est fv Iren Cypr
Hilar 1102 το νικος (νικος B) BC, victoria tua Iren 222, το
κεντρον AΔGς Orig, stimulus tuus f, aculeus tuus Iren 308 Cypr
321 Hilar που σου BCΔGς Orig et corr A, ubi est fv Iren
Cypr Hilar, om pr A θανατε BCΔGfgv Iren Cypr Hilar, αδη
ς Orig et corr A, om pr A το κεντρον BC, aculeus tuus Iren
222, το νικος ΔGς Orig et corr A, victoria tua f Iren 308, con-
tentio tua Cypr Hilar, om pr A 4. δε ABCΔGfgvς, enim Hi-
lar 539 η αμαρτια BCΔGfgς, εστιν η αμαρτια A, peccatum est
v Hilar 5. δε ABCΔGfvς, om g διδοντι ABCGgς, δοντι Af
gv ημιν ABCΔGς, vobis fg νικος ACΔς, νικος BG, victo-
riam fgv 6. αυρει G γινεσθε (estote) BCΔGfgς, add και
Av 8. ο κοπος υμων ουκ εστιν (εστι Cς) ABCΔfvς, ουκ εστιν
ο κοπος υμων Gg καινος AG

immortalitatem (imm. F), tunc fiet (om al) sermo qui scriptus (scrib-
tus) est, Absorta est mors in uictoria. ⁵⁵Ubi est, mors, uictoria tua?
ubi est, mors, stimulus tuus? ⁵⁶stimulus autem mortis peccatum est,
uirtus uero (autem F) peccati lex. ⁵⁷deo autem gratias, qui dedit
nobis uictoriam per dominum nostrum Iesum Christum. ⁵⁸itaque, fra-
tres mei dilecti, stabiles estote et immobiles (imm.), abundantes (hab.)
in opere (opera L al) domini semper, scientes quod labor uester

¹Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλιτίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσετε. ²κατὰ μίαν σαββάτου ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἐαυτοῦ τιθέτω θησανρίζων ὃ τι ἂν ἐνοδῶται, ἵνα μή, ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται. ³ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἂν δοκιμάσητε, δι' ἐπιστολῶν τούτους πέμψω ἅπε- ⁵νεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἱεροσολήμ· ⁴ἐὰν δὲ ἄξιον ᾖ τοῦ καμῆ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύονται. ⁵ἐλευσόμεαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν Μακεδονίαν διέλθω· Μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι, ⁶πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμεινῶ ἢ καὶ παραχειμῶσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε ὅ- ⁷ἐὰν πορεύωμαι. ⁸τοῦ θέλω γὰρ ὑμῶς ἄρι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν· ἐλπίζω ¹⁰γὰρ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέψῃ. ⁹ἐπι- ¹⁰μενῶ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς· ⁹θύρα γὰρ μοι ἀνέωγεν μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί.

1. collectione g, collectis fgv τῆς] quae fiunt fv, om g in sanctis f 2. οὕτως ACG, οὕτω ε 3. σαββατου ABCAGfv, σαββάτων ε thesaurizans f αν ACAGε, εαν B 4. ἐνοδω- ¹ται (-τε G) BAGε, ἐνοδωθη AC, ei bene (om f) placuerit fg λογικαι C 5. αν BG, εαν ACΔε απεγκειν C 6. ιεροσσα- ¹λημ BCAGfv, ιεροσολυμα A αξιον η (την A, fuerit) ABCfv, η (fuerit) αξιον AGεε καμε ABCAGfv, ego gv 7. ελευσόμεαι ABCAGfv, venio f 8. διερχομαι ABCAGε, pertransibo gv 9. παραμεινω ACΔε, παραπομεινω G, καταμεινω B, remanebo fg η και ACfv, η B, και Gg, ινα ει και Δ ινα ABCv, ει μη G g, nisi si f, om Δ deduxeritis g, duxeritis f 10. εαν ABCΔε, αν G iero fgv 11. γαρ ABCAGfv, δε ε χρονον τινα A BCAGε, aliquod temporis f επιτρεψη ABCfv, επιτρεπη AGε 12. ιερεσω Gg 13. evidens fgv αντικειμενοι G

non est inanis in domino. (66) ¹De collectis autem (uero) quae fiunt in sanctos (in eo sanctos pr F, in sanctis L al, sanctis V) sicut ordinari ecclesiis Galatiae, ita et uos facite. ²per unam sabbati unus quisque uestrum apud (apud) se ponat recondens quod ei [bene om L] placuerit (placitum fuerit F), ut non, cum uenero, tunc collectae (collecte F) fiant. ³cum autem praesens (presens L) fuero, quos probaueritis (probaber. F), per epistulas (epistol.) hos mittam perferre gratiam uestram in Hierusalem: ⁴quod si dignum fuerit ut et (om L al) ego eam, mecum ibunt. ⁵ueniam autem ad uos, cum Macedoniam (Mached. F al) pertransiero: nam Macedoniam (Mach. F al, -nia F) pertransibo. ⁶apud (apud L al) uos autem (om L al) forsitan (forsitam F) manebo uel etiam hiemabo, ut [et L] uos me deducatis quocumque iero. ⁷nolo enim uos modo in transitu (-tum L al) uidere: spero enim me aliquantum (-tulum) temporis manere apud (apud) uos, si dominus permiserit. ⁸permanebo autem Ephesi usque ad pentecosten: ⁹ostium enim mihi apertum est magnum et

¹⁰Εὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀπόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ γὰρ. ¹¹μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ἐμέ· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.

⁵ ¹²Περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα τῶν ἔλθῃ, ἐλεύσεται δὲ ὅταν ἐκαιρήσῃ.

¹³Γρηγορεῖτε, στήκατε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, [καὶ] κραταιοῦσθε. ¹⁴πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.

¹⁰ ¹⁵Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί· οἴδατε τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαιῆς καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξεν ἑαυτούς· ¹⁶ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσῃσθε τοῖς τοιοῦτοις καὶ παντὶ τῷ συνεργῶντι καὶ κοπιῶντι. ¹⁷χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανᾶ καὶ Φορτουνάτου καὶ Ἀχαικοῦ, ὅτι τὸ ὑμέτερον ἰστέρημα αὐτοὶ

1. γίνηται ABCAGz, sit fgv 2. καὶ γὰρ AC, καὶ ἐγὼ AGz, et ego fgv, ἐγὼ B οὖν ABCvz, om AGsf 3. ἐμε BG, με ACΔz
4. ἐκδέχομαι G μετὰ τῶν ἀδελφῶν ACAGfsvz, om B 5. ἀδελφον ABCvz, add δηλὼν ὅτι AGfsv multa g, multum fgv παρεκάλεσα αὐτον ABCAGvz, illum rogavi f 6. erat g, fuit fgv 7. ἵνα om g 8. τῇ ABCΔz, om G ἀνδρίζεσθε καὶ (om BGgz) κραταιοῦσθε ABCAGvz, confortamini viriliter agite f
10. δε ABCGfsvz, om A στεφανᾶ ABΔz et corr C, add καὶ φορτουνάτου καὶ ἀχαικῶν Gg et pr C?, add et fortunati fv
11. ἐστὶν ABCz, εἰσιν AGfsv primitiae gv, initium f 13. κοπιῶντι ABCAvz, add ἐν ὑμῖν Gg 14. φορτουνάτου ACAGfsv, φορτουνάτου Bz ὑμέτερον BCAG, ὑμῶν Az αὐτοὶ ACAG fgv, οὗτοι Bz

evidens (uidens), et aduersarii multi. ¹⁰si autem uenerit Timotheus, uidete ut sine timore sit apud (apud) uos: opus enim domini operatur, sicut et ego: ¹¹nequis (niquis pr F) ergo illum spernat. deducite autem illum in pace, ut ueniat ad me: exspecto (exsp.) enim illum cum fratribus. (67) ¹²De Apollo autem fratre (om L), [notum uobis facio quoniam om L al] multum rogavi eum (r. e. m.) ut ueniret ad uos cum fratribus: et utique non fuit uoluntas ut nunc ueniret, ueniet autem cum ei uacuum (oportunum pr F al) fuerit. (68) ¹³Vigilate, state in fide, uiriliter agite et confortamini. ¹⁴omnia uestra in caritate fiant. (69) ¹⁵Obsecro autem uos, fratres: nostis domum Stephanæ (Stef. F) et Fortunati (Furt.), quoniam sunt primitiae Achaiae et in ministerium sanctorum ordinauerunt se ipsos; ¹⁶ut et nos subditi sitis (subditis pr F) eius modi et omni cooperanti et laboranti. (70) ¹⁷Gaudeo autem in praesentia Stephanæ (Stef. F) et Fortunati et Achaici, quoniam id quod [de] uobis deerat ipsi suppleuerunt

ἀνεπλήρωσαν· ¹⁸ἀνέπνευσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπι-
γινώσκετε οὖν τοὺς τοιοῦτους.

¹⁹Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας. ἀσπάζονται ὑμᾶς
ἐν κυρίῳ πολλὰ Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν
ἐκκλησίᾳ. ²⁰ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάζεσθε ἀλλή-
λους ἐν φιλήματι ἀγίῳ.

²¹Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. ²²εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν
κύριον, ἢ τὸ ἀνάθεμα. μαραναθά. ²³ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ
χριστοῦ μετ' ὑμῶν. ²⁴ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ
Ἰησοῦ. [ἀμήν.]

10

3. ἀσπάζεταιται

1. το ABCς, καὶ το ΔGfgv 3 - 5. Ἀσπάζονται... ἐκκλησίαι om
A uσπαζονται alterum BGfgyς, uσπαζεται CA 4. πολλὰ
(multa vel multum g) ακυλας BCΔGfyς, aquila multum f πρι-
κιλλα CΔGfgyς, πρισκα B 5. ἐκκλησία BCΔς, add παρ οἷς καὶ
ξένδομαι Gfgv οἱ ἀδελφοὶ παντὶς ABCΔGfyς, omnes fratres f
6. ἐν φιλήματι αγίῳ ABCΔGfyς, in amorem sancti f 7. τῇ om
C ἡ τις G 8. κυρίον ABC, add ἰησοῦν χριστόν ΔGfgyς
anathema fv, perditio g μαραναθα ABCΔfς, μαραναθα G, in
adventu domini g κυρίον BCΔGfgyς, add ἡμῶν A 9. χριστοῦ
om B μου BCΔGfgyς, om A 10. ἀμήν ACΔfς, om BGg
πρὸς κορινθίους α ABCΔ, πρὸς κορινθίους α ἰγραφή ἀπο φιλιπ-
πων μακεδονίας ἐπληρωθῇ ἀρχεῖται πρὸς κορινθίους β corr Δ, ad
corinthios I scribens a philippis explicit f, γενεθῆτω γενεθῆτω (utrum-
que om g) ἐτελεισθῇ πρὸς κορινθίους πρώτη ἀρχεῖται πρὸς κοριν-
θίους δευτέρῃ Gg, Πρὸς Κορινθίους πρώτη ἰγραφή ἀπὸ Φιλίπ-
πων διὰ Στεφανᾶ καὶ Φουρτοννάτου καὶ Ἀρχαίου καὶ Τιμοθέου ς

(subpl.): ¹⁸refecerunt enim et meum spiritum et uestrum. cognoscite
ergo qui huius (eius L al) modi sunt. (71) ¹⁹Salutant uos ecclesiae
Asiae (Assiae). salutant uos in domino multum Aquila (-lam F) et
Priscilla (Prisca L al) cum domestica sua ecclesia [apud quos et
hospitor L]. ²⁰salutant uos fratres omnes. salutate [uos] inuicem in
osculo sancto. (72) ²¹Salutatio mea manu Pauli. ²²siquis non amat
dominum [nostrum] Iesum Christum, sit anathema. maranatha (ma-
ranathan F). ²³gratia domini [nostri om L] Iesu Christi (om al) uo-
biscum. ²⁴caritas mea cum omnibus uobis in Christo Iesu. [amen
om F al].

Expl. ad Corinthios I. (Ad Corrintios prima explicit.)

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τι-
μοθεὸς ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὖσῃ ἐν Κορίνθῳ
σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσιν τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ. ²χάρις ὑμῖν
καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

- ³Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ,
ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρισμῶν καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, ⁴ὁ παρα-
καλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς πυ-
ρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς πυρακα-
λούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ⁵ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα
¹⁰τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτως διὰ τοῦ χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ
παρακλήσις ἡμῶν. ⁶εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν πυρακλή-

προς κορινθίους β *ABG*, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Κοριν-
θίους ἐπιστολὴ δευτέρα ε 1. 2. παῦλος καὶ τιμόθεος in altera
epistola ad corinthios *Orig* 3,615^c 1. ἰησον χριστον *ΔΔGfgvz*,
χριστον ἰησον *B* 2. τῇ οὖσῃ] *usitanti g* 3. *usitantibus g*
5. καὶ *ABCAGfgvz Orig* 3,829^a, om *Hilar* 302 6. ο *ABCΔz*, om
G 7. ἐπὶ *ABΔGz*, ἐν *C*, in *fgv Hilar* 7. 8. πάσῃ . . . τοὺς ἐν
om *B* 7. εἰς *ACΔz*, ἵνα *G* ἡμᾶς *ACAGz*, et nos *f* 8. qua
exhortamur *fg* 9. αὐτοὶ *ABCz*, καὶ αὐτοὶ *ΔGfgv* τα παθή-
ματα *ABCGfgvz Orig* 1,302^a bis, το παθήμα *Δ* 10. εἰς ἡμᾶς *A*
BCAGz Orig 1,302^a, in nobis *gv*, in vobis *f*, om *Orig* 1,302^a
οὕτως (οὕτω ε) *ABCz Orig*, add καὶ *ΔGfgv* διὰ του (om ε) χρι-
στον *ABCAGfgvz Orig* 1,302^a, om *Orig* 1,302^a 11. ἡμῶν] *Orig*
1,302^a, om *idem* 1,302^a εἴτε δὲ *ABGfgvz*, εἴτε *C*, εἰ δὲ *Δ*

INC. AD EOSDEM II.

Paulus apostolus Iesu Christi (C. I.) per uoluntatem dei, et
Timotheus frater, ecclesiae dei quae est Corinthi (Corr., -ti), cum
sanctis omnibus qui sunt in uniuersa Achaia. ²gratia uobis et pax a
deo patre nostro et domino Iesu Christo. ³benedictus deus et pater
domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum et deus totius con-
solationis, ⁴qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possi-
mus et ipsi consolari (-re) eos qui in omni praessura (praesura) sunt,
per exhortationem (exort.) qua (quae *pr F*) exhortamur (exort.) et
ipsi a deo; ⁵quoniam sicut abundant (hab.) passiones Christi in no-
bis, ita et per Christum abundat (-dant *pr F*) consolatio nostra.
⁶siue autem tribulamur, pro uestra exhortatione (exort.) et salute

σιως καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν πα-
 θημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, καὶ ἡ ἐλπίς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ
 ὑμῶν· εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σω-
 τηρίας, ἡιδότις ὅτι ὡς κοινωνοὶ ἐστέ τῶν παθημάτων, οὕτως καὶ
 τῆς παρακλήσεως.

⁸Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῆς θλίψεως
 ἡμῶν τῆς γενομένης ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ὑπὲρ δύνα-
 μιν ἐβαρύνθημεν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν· ὅλλ' αὐ-
 τοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχίκαμεν, ἵνα μὴ πε-
 ποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς¹⁰
 νεκρούς, ¹⁰ὅς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς [καὶ ῥύσεται];

1. καὶ σωτηρίας *ACΔGfgz*, om *B* in sustentationem *f* 2. ὧν
ABCfgz, ὡς *ΔGg* καὶ alterum *ABCΔGguz*, ut *f* ἡμῶν *ACA*
Gfguz et corr *B*, ὑμῶν pr *B* βλιβια *G* 3. εἴτε παρακαλου-
 μεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας *BAGfg*, omisso
 καὶ σωτηρίας ante 1. τῆς ἐνεργουμένης ponunt *AC*, ante 2. καὶ ἡ
 ἐλπίς *z* 4. ἡιδότις ὅτι] οἶδαμεν γὰρ *Orig* 1,302^b ὡς *ABCA*
Orig, ὥσπερ *z*, si *f*, om *Gg* οἱ κοινωνοὶ *G* ἐστέ τῶν παθη-
 ματων *ABCz* *Orig*, τῶν παθημάτων ἐστέ *ΔGfg* οὕτως (-τω *z*)
ABCΔuz *Orig*, om *Gfg* 5. τῆς παρακλήσεως *ABCΔGgz* *Orig*,
 consolationum eritis *f* 6. περὶ *ACΔG*, ὑπὲρ *Bz*, de *fgv* 7. γε-
 νομένης *ABCΔGfgv*, add ἡμῶν *z* 7. 8. ὑπὲρ δύναμιν ἐβαρύνθη-
 μεν *ABC*, ἐβαρύνθημεν παρὰ (ὑπὲρ *z*, super) δύναμιν *ΔGfguz*
 8. ἐξαπορηθῆναι *G*. *Orig* 2,631^c ἀλλ' *ACG*, ἀλλὰ *Bz* 9. τὸ
 ἀπόκριμα] iudicium *Hilar* 196 ἐσχίκαμεν *ABCfgfgz*, om *A*
 9. 10. πεποιθότες ὦμεν *ABCΔGgz*, simus fidentes *fv* 10. in nobis
fgv ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ (om *C*) ἐγείροντι *ABCΔz*, in domino qui
 suscitāt *f*, ἐπὶ (in) θεῷ τῷ ἐγείροντι *Gg* 11. νεκρῶν *A*
 τηλικούτου θανάτου *ABCΔGz*, tanta vel periculo mortis *g*, tantis
 moribus *f* καὶ ῥύσεται (ῥύεται *Guz*) *BCGguz*, om *AAf*

(siue - salute om unus): siue exhortamur (exort., consolamur *L*), pro
 uestra exhortatione (exort. al, consolatione *LV al*) [et salute pr *F*
 al], quae operatur (-rantur corr *L*) in tolerantia (toller. *L*) earun-
 dem (earumd.) passionum quas et nos patimur, et spes nostra firma
 [est *V*] pro uobis, ἡscientes quoniam sicut socii passionum estis, sic
 eritis et consolationis (ita et cons. er. *F al*). (2) ⁸Non enim uolumus
 ignorare uos (u. i. *L al*), fratres, de tribulatione nostra quae facta
 est in Asia, quoniam supra modum grauati sumus supra uirtutem
 (-te *F*), ita ut taederet (ted.) nos etiam uiuere: ⁹sed ipsi in nobis
 ipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes (conf.) in
 nobis, sed in deo (domino *F*) qui suscitāt (-tauit *F*) mortuos, ¹⁰qui
 de tantis periculis eripuit nos et eruit (eruet *L*), in quem speramus

εἰς ὃν ἠλπικαμεν [ὅτι] καὶ ἔτι ῥύσεται, ¹¹συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δαίσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστιθῇ ὑπὲρ ἡμῶν. ¹²ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστίν, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ¹³ἀγιότητι καὶ εὐλαβείᾳ τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ ἀλλ' ἐν χάριτι Θεοῦ, ἀνεσιράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. ¹³οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν [ἀλλ'] ἢ ἃ ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε. ἐλπίζω δὲ ὅτι ἔως τέλους ἐπιγινώσεσθε ¹⁴καθὼς καὶ ἐπένωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμέν καὶ ὑμεῖς ⁸⁰καὶ ὑμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ.

1. ὅτι καὶ ῥύσεται,

1. ἠλπικαμεν ABCΔΓς, speramus fgv ὅτι καὶ εἰ Avc, ὅτι καὶ Cf, καὶ ὅτι Gg, καὶ εἰ BA ῥύσεται ABCΔfγς, ῥύσεται G
 2. ὑμῶν BCΔΓfγς, ἡμῶν A ὑπὲρ (περὶ ΔΓ, pro f, de g) ἡμῶν (ὑμῶν AG) τῇ (in f) δαίσει ABΔΓfγς, τῇ δαίσει ὑπὲρ ἡμῶν C ἐκ πολλῶν προσώπων ABCΔς, ἐν πολλῷ προσώπῳ Gg, in multifacie f in nobis fgv 3. 4. ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶν ABCΔΓfγς, τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ καύχημα ἡμῶν Orig 1,287^b.
 4. ἡμῶν alterum ABCΔΓfγς, om Orig 5. ἀγιοῦται ABC Orig, ἀπλοῦται ΔΓfγς καὶ BCΔΓfγς Orig, καὶ ἐν A τὸν ABC Δ, om Gς Orig 5. 6. οὐκ (καὶ οὐκ Bv) ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ (σαρκινῇ G) ἀλλ' ἐν χάριτι Θεοῦ ABCΔΓfγς, om Orig 6. τῷ ABC ΔΓς Orig, hoc fv 7. scribimus vel -sinus g ἀλλ' ἡ α Cς, ἀλλ' α Δ, ἀλλ' Α, ἡ α (quam quae) BGfγv ἀναγινώσκετε (-ται G) ABCΓς, ἀναγινώσκετε Δ, legistis gv 7. 8. ἡ (om Gfγ) καὶ ἐπιγινώσκετε (-ται G) ACΔΓfγς, om B 8. ὅτι ABCΔΓfγv, ὅτι καὶ ς 9. α (ex vel a g) parte fgv καθάπερ G 10. ἡμεῖς ὑμῶν rec A in diem f ἡμῶν alterum BGgv, om ACΔς ἡσού ABCς, add χριστοῦ ΔΓfγv

quoniam et adhuc eripiet, ¹¹adiuvantibus et vobis in oratione pro nobis, ut ex multorum (multarum LV al) facie (faciae F, facierum L, personis al, personis facierum V al) eius (om pr F) quae in nobis (vobis) est donationis (gratia F al) per multos gratiae agantur pro nobis (vobis). ¹²nam gloria (gratia) nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae, quod (quoniam) in simplicitate et sinceritate (-tem) dei, et non in sapientia carnali, sed in gratia dei, conversati sumus in [hoc pr F al] mundo, abundantius autem ad vos. (3) ¹³Non enim alia scribimus vobis quam quae (que F) legistis (legitis) et cognoscitis (cognouistis V). spero autem quod usque in finem cognoscetis (-citis F al, spero-cognosc. om al) ¹⁴sicut et cognouistis nos ex parte, quia (quod) gloria uestra sumus, sicut et vos nostra, in die

¹⁵Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει βουλόμην πρότερον πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε, ¹⁶καὶ δι' ὑμῶν ἀπελθεῖν εἰς Μακεδονίαν καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς καὶ ἕφ' ἑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν. ¹⁷τοῦτο οὖν βουλόμενος μή τι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην, ἣ ἂν βουλνύομαι κατὰ σάρκα βον-⁸λεύομαι, ἵνα ἡ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ καὶ καὶ τὸ οὐ οὐ; ¹⁸πιστὸς δὲ ὁ Θεός, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἔστιν καὶ καὶ οὐ. ¹⁹ὁ τοῦ Θεοῦ γὰρ νίδος Ἰησοῦς χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὗκ ἐγένετο καὶ καὶ οὐ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. ²⁰ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι Θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ καὶ ¹⁰

2. δι' ὑμῶν διελθεῖν

1. hac (haec f) confidentia fgv βουλομην ABCAG⁵, volueram f, volui vel cogitavi g 1. 2. προτερον προς υμεις ελθειν ABC, προτερον ελθειν προς υμεις AGfgv, πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν πρότερον ε, add και αφ υμων προπεμφθηναι εις την ιουδαιαν Gg sed deleta
2. secundum f χαριν ACAGfgv, χαρην B εχητε (-ται G) AG⁵ et rec A, εχ..... pr A, σχητε BC απελθειν AAG, proficisci f, διελθειν BC⁵, proficiscerer vel transirem g 3. υπ ABC⁵, αφ AG 4. τοιτο ουν (δε A) βουλομενος (βουλευομενος Δ⁵, cogitans g) ABCAG⁵g, cum ergo cogitassem hoc f 5. αρα ABCAG⁵g, om fv τη om G aut quae cogitatio g cogitatio g
7. ο λογος ABCG⁵, λογος A qui fit ad (apud f) vos fg εστιν ABCAGfg, ἐγένετο ε 7. 8. του θεου γαρ ABC, γαρ του (om G) θεου AG⁵ 8. ιησους χριστος BAGfgv, χριστος ιησους AC δι ημων ABCΔ⁵, ο (est qui) δι ημων Gfgv praedicatus est fv, praedicatur g 9. σιλουανου ABC⁵, σιλβανου AG εγενετο AB AG⁵, fuit fgv, εστι C 10. γεγονεν] fuit fgv θεου BCAG⁵, του θεου A

domini nostri Iesu Christi. ¹⁵et hac confidentia uolui prius uenire ad uos, ut secundam (-dum) gratiam haberetis (haberitis F), ¹⁶et per uos (om al) transirem in Machedoniam (Maced.), et iterum a Machedonia (Maced.) uenire (-rem) ad uos et a uobis deduci in Iudaeam (Iudeam). ¹⁷cum hoc ergo uoluisssem, numquid leuitate usus sum, aut quae cogito secundum carnem cogito, ut sit apud (apud) me est et non (est est non non V)? ¹⁸fidelis autem deus, quia sermo noster qui fit apud (apud L al) uos, non est in illo est et non. ¹⁹dei enim filius Iesus Christus, qui in uobis [est, qui F] per nos praedicatus est, per me et Siluanum (Silb.) et Timotheum, non fuit est et non, sed est in illo fuit. ²⁰quotquot (quodquod pr F) enim promissiones (promisionis) dei (domini F) sunt, in illo est: ideo et per ipsum

διὸ καὶ δι' αὐτοῦ τὸ ἀμὴν τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν. ²¹ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς χριστὸν καὶ χάρις ἡμῶς θεός, ²²ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

⁵ ²³Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ἔτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἤλθον εἰς Κόρινθον. ²⁴οὐχ ὅτι κυριεύοιμι ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συννεργοί ἐσμεν τῆς χαρὸς ὑμῶν· τῇ γὰρ πίστει ἐστήκατε. Ἐκρίνα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἔλθειν. ²⁵εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ὁ εὐφραίνων με εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; ²⁶καὶ ἔγραψα τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἔλθὼν λύπην ἔχω ἀπ' ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάν-

1. διο ABCGgu, om Afz δι' αὐτοῦ ABCAGfgu, ἐν αὐτῷ ε
δόξαν ABCAfus, add καὶ τιμὴν Gg δι' ABAGfgus, om C
2. ἡμας συν ὑμῖν AGfgus, nos nobiscum g, ἡμας συν ὑμῖν B,
ἡμας συν ἡμῖν C in christo fg καὶ χάρις ABCGz, et qui
unxit fgu, ο καὶ χρ. A ο καὶ BΔz, καὶ ο Gfgu, καὶ AC
3. ἀραβῶνα AG, οραβῶνα BCz et A? 4. καρδίας A 5. in
meam fg 6. ουκετι ABCAuz, ουκ Gfg venio f 7. ὑμῶν
τῆς πίστεως ABCz, τῆς πιστεως ὑμῶν AGfgu 8. ἐστήκατα G
δε ABCGfgus, τε A ἐμαυτῷ τοῦτο ABCAGz, hoc ipsum apud
me f, hoc ipsum apud me hoc ipsum g 8. 9. ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς
ἔλθειν ABC, ἐν λ. ἔλθειν πρὸς ὑμᾶς AGfgu, ἔλθειν ἐν λύπῃ πρὸς
ὑμᾶς z 9. καὶ τίς ABC, καὶ τίς ἐστὶν AGfgus Orig 3,269f. τίς
γὰρ ἐστὶν Orig 3,311f 9. 10. qui me laetificat f 10. ἐγραψα
(add ὑμῖν ε) τοῦτο αὐτο Bz, ἐγραψα αὐτο τοῦτο C, ἐγραψα τοῦτο
A, τοῦτο αὐτο ἐγραψα ὑμῖν AGfg 11. λύπην ABCz, add ἐπὶ λυ-
πην AGfgu ἔχω CAGz, σχω AB ἀπ' ὧν ABCAfz, ἐφ' ὧν G,
de quibus gu ἐδίμην χαρὶν G, oportuerat me gaudere fgu in om-

amen deo ad gloriam nostram. ²¹qui (quia) autem confirmat nos uobiscum in Christo (in Christum L, Christus dominus F al) et qui unxit (unxit F al) nos deus, ²²et qui (om al) signavit nos et dedit [nobis] pignus spiritus (spiritum al, Christum F) in cordibus nostris. (4) ²³Ego autem testem deum inuoco in animam meam, quod parcens uobis non ueni ultra Corinthum (-thium); ²⁴non quia dominamur fidei uestrae, sed adiutores sumus gaudii uestri: nam fide (fide enim F al) statis (stetistis L, stetis al). (5) ¹Statui autem hoc ipse (ipsum L al) apud me, ne iterum in (om pr F) tristitia (-iam FL) uenirem ad uos. ²si enim ego contristo uos, et quis (qui F) est qui me laetificet (let.), nisi qui contristatur ex me? ³et hoc ipsum scripsi [uobis om L], ut non, cum uenero, tristitiam super tristitiam habeam de quibus oportuerat me gaudere; confidens in omnibus uobis quia meum gaudium

τας ὑμᾶς ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστίν. ⁴ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῇτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε, ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς. ⁵εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους (ἵνα μὴ ἐπιβρωῶ) πάντας ὑμᾶς. ⁶ὁκανὸν τῷ τοιοῦτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων, ὥστε τοῦναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μὴ πως τῇ περισσοτέρῃ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. ⁸διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κερῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. ⁹εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ἐπήκοοι ἐστέ. ¹⁰ὃ δέ τι χαρίζεσθε, κἀγὼ καὶ γὰρ ἐγὼ ὁ κειχάρισμαι, εἴ τι κειχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ χριστοῦ, ἵνα μὴ πλεονεκτῇθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ τοῦματα ἀγροοῦμεν.

nibus vobis fgv 1. πολλῆς ABCΔGgvs, vestra f 3. ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε ABCΔς, sed ut caritatem sciatis f, ἀλλ ἵνα γνῶται τὴν ἀγάπην Gg 4. εἰς ὑμᾶς ABCΔς, in vobis fv, προς (ad) ὑμᾶς Gg λελυπηκεν ABCΔGgvs, add me f ουχ Δ ἀλλὰ ABC, ἀλλ ΔGς 5. ἐπιβρωῶν G 6. ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων (πλειόνων C) ABCΔfvs, om Gg 6. 7. μᾶλλον ὑμᾶς Cς, ὑμᾶς μᾶλλον ΔGfg, ὑμᾶς AB 7. παρακαλέσαι C πως ABCΔGς, ποτε Orig 2,651^d 3,275^a. Orig 4,372^c abundantiore gv, maiore f 8. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κερῶσαι ABCΔGfgvs, κερῶσατε Orig 3, 275^a in (om f) illum fg 9. ἔγραψα ABCΔfvs, add ὑμῖν Gg ὑμῶν ABCΔfvs, πάντων ὑμῶν Gg 10. αὐτῶν CΔGfgς, ἡ AB in omnibus fv ω ABCΔGvs, si cui ffg, sicut f donatis vel donastis g κἀγὼ ABΔ et corr C, καὶ ἐγὼ Gς et pr C ἐγὼ B CΔGfgvs, om A 11. οὐ ABCGfgv, εἴ τι ς, om Δ κειχάρισμαι ACG, et donavi g εἰ τι ABCΔGfgv, ὃ ς, add et g in faciem (f. vel personam g) fg 12. circumveniamur fgv, possideamur g αὐτοῦ τα νοήματα ABCΔGς Orig 2,806^f, versutias eius f

omnium uestrum est. ⁴nam ex multa tribulatione [mea] et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrimas (l. m. L.), non ut contristemini, sed ut sciatis quam caritatem habeo abundantius (habund.) in vobis. ⁵siquis autem contristavit, non me contristavit, sed ex parte, ut non onerem (honorem F al), omnes vos. ⁶sufficit illi qui eius modi est obliurgatio (abiurg.) haec quae fit a pluribus, ⁷ita ut e contrario (sic L et pr F, e contra V et ceteri) magis donetis et consolemini, ne forte abundantiori (-ore) tristitia absorbeatur qui eius modi est. ⁸propter quod obsecro vos ut confirmetis in illum caritatem: ⁹ideo enim et (om L) scripsi, ut cognoscam experimentum uestrum, an in omnibus obediētes sitis. ¹⁰cui autem aliquid donastis (donatis L), et ego: nam et ego quod donavi, siquid donavi, propter vos in persona Christi, ¹¹ut non circumveniamur a satana (a satanan F al):

¹²Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνιῶμενης ἐν κυρίῳ, ¹³οὐκ ἔσχηκα ἄνισιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὐρεῖν με τίτον τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν. ¹⁴τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμῶς ἐν τῷ χριστῷ καὶ τὴν ὁσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντί τόπῳ, ¹⁵ὅτι χριστοῦ εὐωδία ἔσμεν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ¹⁶οἷς μὲν ὁσμὴ ἐκ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμὴ ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἰκανός; ¹⁷οὐ γάρ ἔσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εὐκρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατέναντι θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν.

¹Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστῶν; ἢ μὴ χρῆζομεν ὡς [πέρ]

1. εἰς το εὐαγγέλιον ABCς, δια το εὐαγγέλιον Gfgv, δια του εὐαγγέλιου Δ 2. Θύρας μοι ἀνιῶμενης (ἡνιωγμ. Δ) ABCΔfgvς, Θύρα μοι ἡνιωγμην G 3. τῷ μὴ εὐρεῖν ABCGς, ἐν τῷ μὴ εὐρεῖν A, eo quod non invenerim (invenirem f) fgv vale faciens gv 7. bonus odor vel benefragrantia g. Orig 1,364^b 2,40^e 838^f 4,367^{cd} Iren 266 Hilar 462. bonus in christo odor sumus Hilar 182 Θεῷ ABCΔGfgvς Orig 2,838^f Iren, add ἐν (om Hil) παντί τόπῳ Orig 2,40^e 4,367^{cd} Hilar 462 ἐν prius ABCΔGfgvς Orig Hilar, et in Iren salvatis vel salvantibus g 8. οἷς prius aliiς fgv, quibusdam Iren, et in istis Hilar ὁσμην utrobique Δ ἐκ utrobique ABC Orig 4,367^{cd} Hilar, om ΔGfgvς Iren aliiς fgv, quibusdam Iren, istis Hilar 9. πρὸς ταῦτα sic corr C tam idoneus (vel sufficiens g) est fg πολλοὶ ABCfgvς Iren 263, λοιποὶ ΔGg 10. καπηλεύοντες ABCΔGς, adulterantes fgv Iren ἀλλ' ACΔGς, ἀλλὰ B ὡς ABCΔς, om Gfgv Iren 11. ἀλλ' ABCΔς, om Gfgv Iren κατέναντι ABC, κατενωπιον (add του Gς) ΔGς 12. συνιστῶν BA, συνιστῶναι G, συνιστῶναι ACς ἢ BCΔGfgv, εἰ Aς περ AA, om BCGς

non enim ignoramus cogitationes eius. (6) ¹²Cum uenissetem autem Troadem (Troade F al) propter euangelium Christi et ostium mihi apertum esset in domino, ¹³non habui requiem spiritui meo, eo quod non inuenerim Titum fratrem meum, sed uale faciens eis profectus sum in Machedoniam (Maced.). ¹⁴deo autem gratias, qui semper triumphat (triumf.) nos in Christo Iesu et odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco, ¹⁵quia Christi bonus odor sumus deo in his qui salui fiunt et in his qui pereunt, ¹⁶aliiς quidem odor mortis in mortem, aliis autem (quidem F al) odor uitae in uitam. et ad haec quis tam idoneus? ¹⁷non enim sumus sicut plurimi adulterantes uerbum dei, sed ex sinceritate (exinc. pr F), sed (om F al) sicut ex deo coram deo in Christo (Iesu F al) loquimur. (7) ¹Incipimus (-piamus) iterum (autem F) nosmet ipsos commendare (comm. F)? aut

τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐξ ὑμῶν; ²ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστέ, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γνωσκομένη καὶ ἀναγνωσκομένη ἐπὶ πάντων ἀνθρώπων, ³φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶν λιθίναις ⁴ἀλλ' ἐν πλαξὶν καρδίαις σαρκίνοις. ⁵πεποιθῆσιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν. ⁶οὐχ ὅτι ἱκανοὶ ἐσμεν λογίζεσθαι τι ὑφ' ἑαυτῶν ὡς ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ, ⁷ὃς καὶ ἰκάνωσιν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωο- ¹⁰ποιεῖ. ⁷εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμματι ἐντετυπωμένη

11. γράμμασιν

1. συστατικῶν *G*, συστατικὰς *A* ὑμῶν *ABCv*, add συστατικὰς *Af*, add συστατικῶν *ς*, add συστατικῶν ἐπιστολῶν *Gg* 2. ἐγγεγραμμένη *AG* 3. παντῶν *ABCDfvs*, τῶν *Gg* manifestati *fgv* 4. ἡμῶν *ACAGfgs* *Iren* 309, add καὶ *Bv* ἐγγεγραμμένη *ACG* 5. et 6. πλαξὶ *A*. *Orig* 2,843^c. lex enim non in tabulis lapideis scripta *Hilar* 344 6. ἀλλ' *ACG* *Orig*, ἀλλὰ *BAς* καρδίαις *AB CG*, καρδίας *Afgvs* *Orig* *Iren* 309 *Hilar* 344 ἔχομεν *BCAGfgvs*, ἔχω *A* 7. 8. ἱκανοὶ ἐσμεν λογίζεσθαι (λογίσασθαι *A*) τι ὑφ' ἑαυτῶν *AAGfgv*, ὑφ' ἑαυτῶν ἱκανοὶ ἐσμεν λογίζεσθαι (λογίσασθαι *B*) τι *BC*, ἱκανοὶ ἐσμεν ὑφ' ἑαυτῶν λογίσασθαι *τι* *ς* 8. ὡς *AB AGfgvs*, om *C* αὐτῶν *BG*, ἑαυτῶν *ACΔς* 9. διακόνους καινῆς διαθήκης] *Orig* 1,685^f 3,739^c. διάκονος εἶναι τῆς καινῆς διαθήκης *Orig* 4,93^d. διάκ. γενέσθαι τῆς κ. διαθ. *Orig* 4,95^c. διάκ. εἶναι διαθ. καινῆς *Orig* 2,611^c 9. 10. γραμματος ἀλλὰ πνεύματος *AB CADς* *Orig* 1,685^f 3,739^c 4,95^c, littera sed spiritu *fgv* 10. ἀποκτείνει *ACΔ*, ἀποκτεννύει *G*, ἀποκτεννύει *Bς* *Orig* 1,685^f 708^c 3,652^d, occidit *fgv* spiritu *f* 11. γράμματι *BAg*, γραμμασιν *ACGfg* *vs* *Orig* 1,708^f 3,498^c 4,448^a ἐντετυπωμένη *ABCA* *Orig* 1,709^a

numquid egeinus (aegemus *F*) sicut quidam commendaticii (-datis) epistulis ad nos aut ex vobis? ²epistula nostra vos estis [in Christo *F*], scripta in cordibus nostris, quae scitur et legitur ab omnibus hominibus, ³manifestati (-tis) quoniam (quod) epistula estis Christi ministrata a nobis et scripta non atramento sed spiritu dei vivi, non in tabulis lapideis (lapidaceis *F*) sed in tabulis cordis carnalibus. (8) ⁴fiduciam autem talem habemus per Christum ad deum (dominum). ⁵non quod sufficientes simus (sumus) cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia (sufic.) nostra ex deo est, ⁶qui et idoneos (-eus) nos fecit ministros novi testamenti, non littera sed spiritu: littera enim occidit, spiritus autem vivificat. ⁷quod si ministratio mortis, litteris (literis) deformata in lapidibus, fuit in gloria,

λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτινίσαι τοὺς υἱοὺς
 Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωυσέως διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου
 αὐτοῦ τὴν καταργουμένην, ⁸πῶς οὐκ μᾶλλον ἢ διακονία τοῦ πνεύ-
 ματος ἔσται ἐν δόξῃ; ⁹εἰ γὰρ τῇ διακονίᾳ τῆς κατακρίσεως δόξα,
⁵ πολλῷ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης δόξῃ. ¹⁰καὶ
 γὰρ οὐ δεδοξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, εἵνεκεν
 τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. ¹¹εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης,
 πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ. ¹²ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα
 πολλῇ παρησίᾳ χρώμεθα, ¹³καὶ οὐ καθάπερ Μωσῆς ἐτίθει κί-
¹⁰λυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πρὸς τὸ μὴ ἀτινίσαι τοὺς υἱοὺς
 Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου. ¹⁴ἀλλ' ἐπαρώσθῃ τὰ νοή-
 ματα αὐτῶν. ἄχρη γὰρ τῆς σήμερον ἡμέρας τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ

4. ἡ διακονία 6. εἵνεκεν

3,460^c 498^c 4,448^a, τετυπωμένη G, formata fg 1. λίθοις ABCA
 Gg Orig 3,460^c 4,448^a, ἐν λίθοις fvs Orig 1,709^a fuit fgv
 2. μωυσέως BCGfgv Orig, μωσείως Aς δοξὴν Δ 3. abolitam
 vel evacuata[m] vel quae aboletur g 4. τῇ διακονίᾳ ACAGfvs
 Orig 4,448^a, ἡ διακονία Bgvs δοξα ABCς Orig, add ἔστιν AG
 fgv 5. περισσεύει ABCGvs Orig, περισσεύουσι Ag, abundavit f
 δοξῇ ABC, ἐν δοξῇ AGfgvs Orig 5. 6. καὶ γὰρ οὐ ABCAG Orig
 3,452^b 819^c 448^a, καὶ γὰρ οὐδὲ gς, nam ne f 6. ἐνεκεν ABG,
 ἐνεκεν CΔς Orig 9. utamur fg, utemur g ουκ G μωυσῆς
 CGfgv, μωσῆς Aς ἐτιθῇ G 10. αὐτοῦ ABCG, ἑαυτοῦ Aς
 filiis g 11. εἰς] usque in fg το ABCς, om AG
 τέλος BCAGfgς, πρόσωπον Av eius (add gloriam g) quod abo-
 letur fg ἀλλ ACAGς, ἀλλα B 12. γὰρ ABCAGgvs, om fv
 Cyp 277 τῆς ἡμερον G, hunc Cyp ἡμερας ABCAGfgv Cyp,
 om ς το αὐτο κάλυμμα ABCAGfgvs, hoc eodem velamento Cyp
 ἐπὶ ABCς, ἐν AGfgv Cyp

ita ut non possent (possint, posint) intendere filii (filiis F) Israel
 in faciem Moysi (Mosi L, Mosy al) propter gloriam vultus eius,
 quae euacuatur, ⁸quomodo non magis ministratio spiritus erit in glo-
 ria? ⁹nam si ministerio (sic LV, ministratio ceteri) damnationis glo-
 ria est, multo magis abundat ministerium iustitiae in gloria (-am).
¹⁰nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte, propter excel-
 lentem gloriam. ¹¹si enim quod euacuatur (-etur) per gloriam est,
 multo magis quod manet in gloria (gloriam L) est (om al). (9) ¹²Ha-
 bentes igitur talem spem multa fiducia utimur, ¹³et non sicut Moyses
 (Moses L al) ponebat velamen super faciem suam (sup. f. s. u.),
 ut non intenderent filii (filii) Israel in faciem eius quod euacuatur.
¹⁴sed obtusi (obtusi) sunt sensus eorum. usque in hodiernum (od., ho-
 diern.) enim (om V) diem id (om al) ipsum (ipsud F) velamen in

τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον ὅτι ἐν χριστῷ καταργεῖται, ¹⁵ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἂν ἀναγινώσκηται Μωυσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται. ¹⁶ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ¹⁷ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐλευθερία. ¹⁸ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένοι προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτρι-

1. παλαιας διαθηκης] sic corr C μινει ABCAGfgvs, manente Cyprr quod (dum f) non revelatur fg Cyprr, non revelatum gv
 2. ὅτι fgv Cyprr, ὅ,τι ε 2. 3. ἀλλ' εως... κεῖται bis B 2. ἀλλ ABCAGfgvs, et Cyprr hodiernum g Cyprr 277, add diem fv
 ἡνίκα ἀν ἀναγινώσκηται ABC Orig 1,624^a 686^b, ἡνίκα ἀναγινώσκηται (-σκειται Gς) AGς, quoties (cum fv, si quando Cyprr) legitur f gv Cyprr. Orig 3,349^c 3. μωυσης BCAGfgv Orig Cyprr, μωυσης Aς ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν (om Orig) κεῖται ABCς Orig 1,624^a, κεῖται (est Cyprr) ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν AGfgv Cyprr 3. 4. ἡνίκα δ' ἀν BAς, ἡνίκα δὲ εἰαν AC, οὔτα δ' ἀν G, cum autem (vero f) fgv, mox autem ut Cyprr. ἡνίκα ἂν Orig 3,459^b. ἡνίκα γὰρ ἐὰν idem 1,686^b. ἐὰν δὲ idem 3,349^c. ἐὰν γὰρ idem 3,498^c. ἐὰν idem 1,624^b
 4. ἐπιστρεψῇ ABCAGfgvs Orig 1,624^b, conversi fuerint Cyprr 277. ἐπιστρέψωμεν Orig 1,686^b. τις ἐπιστρέψῃ idem 3,498^c. ἐπιστρέψῃ τις idem 3,459^b. ἐπιστραφῇ idem 3,349^c πρὸς ABCAGς Orig 1, 686^b 3,349^c 459^b, πρὸς τὸν Orig 1,624^b 3,498^c κυριον ABCAG vs Orig Cyprr, deum f περιαιρεῖται (auferetur) το κάλυμμα AB CAGfgvs Orig 3,349^c 498^c Cyprr. περιαιρεθεῖς τὸ κάλυμμα Orig 1, 624^b. περιαιρεῖται τὸ ἐπὶ τῷ γράμματι κάλυμμα idem 3,459^b. περιαιρεῖται τὸ τῇ καρδίᾳ κάλυμμα ἐπικείμενον idem 1,686^b
 4. 5. ο δὲ (om Orig 2,587^c 611^a 4,267^a) κυριος το πνευμα εστιν AB CAGfgvs Orig 2,587^c 600^a 611^a 3,349^c 459^b 498^c 4,267^a, ante περιαιρεῖται Orig 1,624^b 686^b, quia dominus spiritus est Hilar 805
 5. apostolo dicente Ubi fides est ibi et libertas est. Hilar 1282 ον ABCAς, που G κυριον ABCA, add εκι Gfgvs Hilar 805
 6. δὲ ABCAGfgvs Orig 2,847^d 3,154^a 228^a 4,448^b, om Hil 289 ἀνακεκαλυμμένῳ G κυριον ABCAGς Orig 1,211^c 721^a 2,704^c 847^d 3,154^a 228^a 343^c 4,448^b 450^d, τοῦ κυριον Orig 1,624^b 3,525^b κατοπτριζόμενοι ABCAς Orig, αποπτριζόμενοι G, speculantes fgv,

lectione ueteris testamenti manet non reuelatum quoniam in Christo (in C. om al) euacuatur, ¹⁵sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses (Mos. L al), uelamen est positum super cor eorum: ¹⁶cum autem conuersus fuerit ad dominum (deum F al), aufertur (aufere-tur F al) uelamen. ¹⁷dominus autem spiritus est: ubi autem spiritus domini, ibi libertas. ¹⁸nos uero omnes (om L) reuelata facie gloriam

ζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος. ¹διὰ τοῦτο, ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην καθὼς ἡλεήθημεν, οὐκ ἐγκακοῦμεν, ²ἀλλὰ ἀπεινόμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστάντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ³εἰ δὲ καὶ ἔστιν κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἔστιν κεκαλυμμένον, ⁴ἐν οἷς ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ αὐγάζαι ¹⁰τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν

9. καταυγάζαι

exspectantes Hilar 289, add καὶ Orig 1,211^c 721^a 1. τὴν A BCAGfgs Orig 1,211^c 721^a 2,704^c 847^d 3,228^a 4,448^{b,c} 450^d, εἰς τὴν v Orig 3,297^a Hilar εἰκόνα μεταμορφοῦμεθα (reformamur fg, -φουμενοι A Orig 1,721, -φουμενήν Orig 1,211, -φοῦνται idem 4,450) A BCAGfgs Orig, transformamur imaginem Hilar ἀπο (de f) δόξης εἰς δόξαν ABCAGfgs Orig 1,211^c 721^a 2,847^d 3,228^a 4,448^b Hilar 289, om Orig 3,297^a 2. καθάπερ ACAGs Orig 3,228^a 297^a 4,448^b, καθὼς B 3. ἡλεήθημεν ABCAGs, misericordiam consecuti fg ἐγκακοῦμεν ABA, ἐγκακοῦμεν G, ἐγκακοῦμεν Cg, deficiamus g, defecimus f ἀλλὰ BC, ἀλλ AGs ἀπεινόμεθα AB CAGs, abiciamus vel renuntiemus g, renuntiavimus f 4. adulterantes fgv 5. manifestatio f 6. συνιστάντες CAG, συνιστανόντες B, συνιστιῶντες ε 7. ἐστίν (ἐστὶ Cg) κεκαλυμμένον ABCAG gς Orig 4,448^b, coopertum est f 8. ἀπολυμένοις G ἐστὶ Cg Orig 3,497^c Iren 182 266 9. in vel ut non videant non fulgendo g αυγασαι BGς Orig 3,497^c, καταυγασαι CA Orig 4,448^b, διαυγασαι A, fulgeat fv Iren 266, add αὐτοῖς ε 10. seq χριστον (κυρίου C) ος (ο G) ἐστίν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ABCAGfgs Orig 4,448^c, Θεοῦ ἐν προσώπῳ τοῦ χριστοῦ Orig 3,497^c e versu sexto

domini (d. g.) speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a domini spiritu. ¹ideo habentes hanc (ad) ministrationem iuxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficiamus, ²sed abdicamus occulta (oculta) dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes uerbum dei, sed in manifestatione ueritatis commendantes (comend.) nosmet ipsos ad omnem conscientiam hominum (om pr F) coram deo. (10) ³Quod si etiam opertum est euangelium nostrum, in his qui pereunt est opertum, ⁴in quibus deus huius saeculi excaecauit mentes infidelium, ut non fulgeat illuminatio euangelii gloriae Christi, qui (quae L) est imago dei. ⁵non

εἰκὼν τοῦ Θεοῦ (οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν ἀλλὰ Ἰησοῦν χριστὸν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν), ὅτι ὁ Θεὸς ὁ εἰκὼν Ἐκ σκότους φῶς λάμψει, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης αὐτοῦ ἐν προσώπῳ χριστοῦ.

Ἔχομεν δὲ τὸν Θεσαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκευαῖς, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἡ τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν, ἐν παντὶ θλιβόμενοι ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι ἀλλ' οὐκ ἔξαπορούμενοι, ὀδυρόμενοι ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι, καταβαλλόμενοι ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι, ¹⁰πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν

2. διὰ Ἰησοῦ 3. φῶς λάμψαι,

1. 2. ἰησοῦν χριστὸν κυρίον ACΔψ, χρ. ἰησοῦν κυρ. Bς, κ. ἰησοῦν χριστὸν (iesum iesum) Gg 2. servos nostros f ἰησοῦν BAGς et pr A, ἰησοῦ Cfg et pr corr A ο Θεὸς ACΔGς Orig 4,448^c, Θεος B 3. λαμψαι ABA, λαμψαι CGfgvs Orig ος ABCς Orig, om ΔGfg ἡμῶν ABΔGfgvs Orig 1,574^b 632f 4,448^c, ὑμῶν C 4. τῆς γνώσεως] Orig 1,574^b 4,448^c, τοῦ εὐαγγελίου idem 1, 632f αὐτοῦ CAGfg, τοῦ Θεοῦ ABvs Orig in faciem f χριστοῦ AB Orig 1,632f, ἰησοῦ χριστοῦ Cς Orig 4,448^c, χριστοῦ ἰησοῦ ΔGfgv 5. δε ABCΔGfgvs Orig 4,93^b, γὰρ Orig 1,163 3, 308^d τὸν Θεσαυρὸν τοῦτον] Orig 3,308^d 317f 4,93^b, Θεσαυρὸν Orig 1,163 ὀστρακίνοις σκευαῖς ABCΔGς Orig 1,163 2,845^c 3, 308^d 317f 4,93^b, vasis fictilibus fv 6. δυνάμεις η] sic corr C. ἵνα λάμψῃ ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ Orig 1,163 in omni g, in omnibus fgv Hilar 282 7. θλιβόμενοι ABCΔGς Orig 1,257^c 265^b 2,558^c 608^c 801^c, tribulati g Hilar, tribulationem vel pressuram patimur g, tribulatio f, add διωκόμενοι sed deletum G angustiatī Hilar, angustiamur (coang. g) fg aporiamur fgv, contringimur g 8. destituimur fgv, destituti g persecuti g, persecutio-nem patimur fgv ἐγκαταλειπομενοι C, ἐγκαταλιμπαννομενοι G, derelicti g, derelinquimur fgv deiicimur fgv, deiecti g 9. perimus fgv, perditī g τὴν νέκρωσιν ABCΔGς Orig 1,721^b 3,188^d 591^b 4,30^b 36^c Irenaeus 309, mortem fg ἰησοῦ ABCv Orig Iren, χριστοῦ Gfg, ἰησοῦ χριστοῦ Δ, Κυρίου Ἰησοῦ ε

enim nosmet ipsos praedicamus, sed Iesum Christum dominum [nos-trum F al], nos autem servos uestros per Iesum (Christum F); ⁶quo-niam deus, qui dixit de (om al) tenebris lucem (lumen F al) splen-descere, qui (om al, ipse al) inluxit (ill.) in cordibus nostris ad in-luminationem (ill.) scientiae claritatis dei in facie (faciem) Christi Iesu. ⁷habemus (habentes) autem thesaurum istum in vasis fictilibus (fect.), ut sublimitas sit virtutis dei, et non ex nobis. ⁸in omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur, aporiamur (opor. F), sed non destituimur (dist., -emur), ⁹persecutionem patimur, sed non derelinquimur (dereliq.), deicimur (deiec.), sed non perimus, ¹⁰sem-

τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι
 ἡμῶν φανερωθῇ. ¹¹ἀλλὲ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδι-
 δομεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ
 θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. ¹²ὥστε ὁ θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ
 ἐν ὑμῖν. ¹³ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γε-
 γραμμένον Ἐπίστευσα, διδὼ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ
 λαλοῦμεν, ¹⁴εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ ἡμᾶς σὺν
 Ἰησοῦ ἐγερεῖ καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. ¹⁵τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς,
 ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ διὰ τῶν πλειόνων τῇ ἐυχαριστίᾳ περισ-
¹⁰σεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. ¹⁶διὸ οὐκ ἐγκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ

1. σώματι ABC₅ Orig, add ἡμῶν AGfg καὶ ABCAGfgvs, om
 Iren του ιησου ABC₅ Orig 4,30^b 37^a, του (om G) ιησου χρι-
 στου A?Gfg Iren τῷ σώματι ABCAGfgs Iren, τοῖς σώμασιν v
 Orig 2. φανερωθῇ BCAGfgvs Orig Iren, ante εν τῷ σ. A
 αι ABA₅vs Iren, αι C, ι Gg ἡμεῖς om Iren παραδιδομεθα
 ABCAfgvs Iren 309, διδομεθα G 3. per iesum Iren καὶ AB
 AGfgvs Iren 309, om C Iren 309 του ιησου ABvs Iren 309 bis,
 του χριστου C, ιησου χριστου AGfg φανερῶ C 4. θνητῇ
 σαρκι ABCAGfgs, carne mortali Iren ο ABCAGfgv, ὁ μὲν ε
 εν ημων C 5. eadem spiritum f κατὰ το γεγραμμενον
 (γεγραμμενον C) ABCAG₅, secundum quod scriptum est g, sicut
 scriptum est fv 6. διο ἐλάλησα BA₅vs et corr C, διο καὶ ελ. Gg
 credidimus f 7. κυριον CAGfgs, om Bv συν BCAGfgv, διὰ ε
 8. ἐγερει BCfgvs, ἐγερει AG constituet fg, constituit g 9. δια
 των πλειονων την ευχαριστιαν BCAG₅, per multos gratiarum actio-
 nem f, per plurimam gr. actionem g 10. δοξαν BCAGfgvs, victo-
 riam f propter quod gv, propterea f ἐγκακουμεν BA₅G, εκκα-
 κουμεν C₅ 10. seq ἀλλ εἰ καὶ ο ἐξω ημων ανθρωπος BA₅Gvs
 et corr C, sed is qui foris est homo noster f. cum vetus homo noster
 Lucif 249

per [enim] mortificationem Iesu in corpore nostro (om al) circum fe-
 rentes, ut et uita Iesu in corporibus nostris manifestetur. (11) ¹¹Sem-
 per enim nos qui uiuimus in mortem tradimur propter Iesum, ut et
 uita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. ¹²ergo mors in nobis
 operatur, uita autem in nobis. ¹³habentes autem eundem spiritum
 fidei, sicut scriptum est Credidi, propter quod locutus sum, et nos
 credimus, propter quod et (om al) loquimur, ¹⁴scientes quoniam qui
 suscitauit Iesum et nos cum Iesu suscitauit (-bit) (s. c. I. L) et cons-
 tituet (-uit F al) uobiscum. ¹⁵omnia enim propter uos, ut gratia
 abundans per multos (multas) gratiarum actione (-nes) abundet in
 gloriam (gloria) dei. ¹⁶propter quod non deficimus (defec.), sed licet

ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἡμῶν ἀνακαι-
νοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα. ¹⁷τὸ γὰρ παλαιόν ἐλαφρὸν τῆς θλί-
ψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης
κατεργάζεται ἡμῖν, ¹⁸μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα ἀλλὰ τὰ
μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπό-
μενα αἰώνια. ¹⁹οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκῆ-
νους καταλυθῇ, οἰκοδομῇ ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον
αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ²καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκη-
τήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες, ³εἰ περ
καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ ἐρεθισόμεθα. ⁴καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ ¹⁰

1. διαφείρεται G ἀλλ' om Lucif ο ἔσω ἡμῶν BCAGg, ὁ
ἔσωθεν fvs Lucif 2. ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς BCAGgς Orig 3,460^e, de
die in diem fv γὰρ] Orig 1,645^a, om idem 1,275^c 309^b ελα-
φρον BCς Orig, προσκαιρον καὶ ελαφρον AGfgv 3. ἡμῶν AGfg
vs Orig, om B secundum excellentiam in sublimitate f, supra
modum in sublimitatem g αἰώνιον βάρος (βάρος C) δόξης BCΔ
Ggς Orig 1,309^b 645^a, βάρος αἰώνιον δόξης Orig 1,275^c, aeternum
gloriae pondus fv 4. ἡμῖν BCΔGvs Orig, in nobis fgv μὴ
σκοποῦντων ἡμῶν BCvs Orig 1,645^a 678^b 3,542^b et corr Δ, non res-
picientes nostrorum f, σκοποῦντων ἡμῶν οὐ Orig 1,309^b, μὴ σκο-
ποῦντες Gg et pr Δ?. Orig 1,303^d 747^a πλεπομένα G. Orig 1,
645^b 3,557^b 6. γὰρ BCAGfgvς, om Cypr 169 ἡμῶν οἰκία B
CAGgς, domus nostra fv Cypr, domus nostri Lucif 249 του σκῆ-
νους BCAGς Orig 1,717^a (591^e 716^f), huius habitationis fgv, huius
(om Luc) corporis Cypr Lucif 7. καταλυθῇ BCς, add ὅτι AGf
gv Cypr ex θεῷ BCAGfgvς, om Cypr οἰκίαν BCAGfgvς
Orig 1,717^a, om Cypr 169, add οὐκ G 8. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ BC
AGgvς, nam in hoc f. quia in hoc veteri tabernaculo congemiscimus
desiderantes superindui Hilar 549 (161) 9. περ BAG, γε Cς
10. ἐνδυσάμενοι BCvs, ἐκδυσάμενοι (spoliati f, exsp. g) AGf, ἐκλυ-
σάμενοι G ἐρεθισόμεθα BCAGς, inveniamur fgv

is (his F, om al) qui foris est noster homo (h. n.) corrumpitur, ta-
men is (his F) qui intus est renouatur de die in diem (die F). ¹⁷id
enim quod in praesenti est (om al) momentaneum et leve tribula-
tionis nostrae, supra modum in sublimitatem aeternum (et.) gloriae
pondus operatur in (om al) nobis, ¹⁸non contemplantibus nobis quae
uidentur, sed quae non uidentur: quae enim uidentur, temporalia
sunt, quae autem non uidentur, aeterna (et.) sunt. (12) ¹Scimus enim
quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod
aedificationem ex deo habeamus (habemus), domum non manu fac-
tam aeternam (et.) in caelis. ²nam et in hoc ingemiscimus (ingemisc.),
habitationem nostram quae de caelo est super indui cupientes, ³si tamen
uestiti [et] non nudi inveniamur. ⁴nam et qui sumus in hoc taberna-

σκήνῃ στενάζομεν βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. ⁵ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο θεός, ὁ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος. ⁶Θαρροῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες ὅτι ⁵ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου· ⁷διὰ πίστειν γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἶδους, ⁸Θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον· ⁹διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐκδημοῦντες εἴτε ἐκδημοῦντες,

1. σκήνῃ (-νῃ C) BC⁵ Orig 2,579^b 592^d 3,323^c 600^b 4,29^c, add τῷ AGfg βαρουμένοι BC⁴⁵ Orig 1,591^c 716^d 3,323^c et 600^b cod, βαρυνόμενοι G Orig 3,600^b cod οὐ om g ἐκδύσασθαι] Orig 1,716^d, ἀπεκδύσασθαι idem 1,591^c 2. ἵνα] ινα... C θνητον BC⁴⁵ Orig 1,591^c Iren 279 309 Hilar 171, add τουτο Gy ζωῆς BC⁴⁵fgvs Orig Iren 309 Hilar, immortalitate Iren 279 3. κατεργασάμενος (καταργ. C) BC⁴⁵ Orig 4,266^b, κατεργαζόμενος AGfgv Iren 309 αυτο τουτο BC⁴⁵ Orig, hoc ipsum fgv Iren θεος o CAG, ὁ θεὸς ὁ Orig, deus qui fg Iren, θεός B, Θεὸς ὁ καὶ 5 4. audientes f 5. ἐνδημοντες BC⁴⁵ Orig 1,731^a 3,631^c 4,266^b, ἐπιλημοντες G, peregrinantes g, dum (cum g, quandiu Cypr) sumus fgv Cypr 169 Lucif 151, positi Lucif 249 τῷ σωματι BC⁴⁵fg vs Orig Lucif, hoc saeculo Cypr ἐκδημονμεν BC⁵ Orig, ἀποδημονμεν Δ, ἀπολημονμεν G υπο G κυρίου BC⁴⁵ Orig Cypr Lucif, θεου AGfg δια BC⁴⁵fgvs Orig 4,266^{ab}, ex Lucif 151 6. ου BC⁴⁵ Orig Lucif, και ου Ggv δευιδους G δε BC⁴⁵ vs, ουν δε G, ergo vel autem g, om f Lucif 6. 7. εὐδοκουμεν μᾶλλον BC⁴⁵fgvs, bonam (om f) voluntatem habentes magis f Lucif 151, εὐδοκοῦμεν Orig 1,731^b. Θαρροῦντες μᾶλλον εὐδοκοῦμεν Orig 4,266^c 7. ἐκ BC⁴⁵g 1,276^d 731^b 4,266^c, a fv Hilar 168 259 Lucif praesentes esse fv Lucif, adesse g. manendum esse Hilar 259 κυριον BC⁴⁵gvs Orig Lucif, θεον Af 8. διο BC⁴⁵g 5, om f Lucif contendimus fv Lucif, coniciimur g praesentes sive absentes f, absentes sive praesentes gv Lucif 151. ἐκδημοντες G

culo (habitu F) ingemescimus (ingemisc.) graui, eo quod nolumus expoliari, (exsp.) sed superueneri, ut absorbeatur (absorueatur L) quod mortale est a (in F al) uita. ⁵qui autem effecit (sic F, efficit ceteri) nos in hoc ipsum deus (om al), qui dedit nobis pignus spiritus (spiritu F). (13) ⁶Audientes (Audient.) igitur semper et (om al) scientes (et sc. semp.) quoniam dum sumus in corpore peregrinamur (peraeagr.) a domino: ⁷per fidem (per fide F) enim ambulamus, et (sed) non per speciem, ⁸audemus autem et bonam uoluntatem habemus (habentes pr F) magis peregrinari a corpore et praesentes esse ad dominum (deum L al), ⁹et ideo contendimus, siue

εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. ¹⁰τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δι' ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ᾧ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν.

¹¹Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου ἀνδρώπους πείθομεν, θεῶ δὲ πεφανερῶμεθα· ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν ⁵ πεφανερῶσθαι. ¹²οὐ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους καὶ μὴ ἐν καρδίᾳ. ¹³εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῶ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. ¹⁴ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, ¹⁵κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν· ἄρα οἱ ¹⁰ πάντες ἀπέθανον· καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες

3. ἴδια τοῦ 7. ὑπὲρ ὑμῶν,

1. εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι (sitis) BCAG^gς, placere illi s^u Lucif
γὰρ BCAG^gς Orig 3,266^b 549^b 612^b Lucif, om Orig 1,133 3,625^d
Cypr 296 320 vos f φανερωθῆναι BCAG^gς Orig 2,591^c
Cypr et post δι' Lucif, παραστῆναι Orig 1,133 3,612^b 625^d et 549^b
cod, παραστῆσαι Orig 3,549^b cod, παρασταθῆναι idem 3,266^b
2. ἐμπροσθεν G 2. 3. τα διὰ του σώματος BCς Orig 1,133 254^a
3,549^b 612^b 625^d, α διὰ του σώματος AG, τὰ ἴδια τοῦ σώματος f
gv Orig 2,591^c 3,266^b Lucif, sui corporis propria Cypr 3. πρὸς α
BCς Orig, prout gv, secundum quae Cypr, secundum quod f Lucif,
ἂ Orig 2,591^c, om AG αγαθόν BCAG^gς Orig Lucif, bona Cypr
Hilar 125 κακὸν BAGς Orig 2,591^c, φανλόν C Orig 1,133 254^a
3,266^b 549^b 612^b 625^d, malum fgv Lucif, mala Cypr Hilar 6. ma-
nifestos nos (n. m. g) esse fg ου BCAG^gς, add γὰρ ε
ἀλλ G 7. ὑμῖν BCAG^gς, nobis f ημῶν CAG^gς, ὑμῶν Bg
τοὺς] αὐτοὺς A 8. μὴ ἐν B, οὐκ ἐν AG, non in fgv, οὐ Cς
9. χριστοῦ BAG^gς, θεοῦ C 10. indicantes fg οτι BAG^g
et corr C, add εἰς et pr C? 11. ἀπέθανεν BCAG^gς, add χρι-
στος Gg Cypr 265

absentes siue praesentes, placere illi. ¹⁰omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat (reff.) unus quisque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum. (14) ¹¹Scientes ergo timorem domini hominibus suademus, deo autem manifesti sumus: spero autem et in conscientiis (scientis) uestris manifestos nos (n. m.) esse. (15) ¹²Non iterum nos commendamus uobis, sed occasionem (occansione F) damus uobis (om F) gloriandi pro nobis, ut habeat-
is ad eos qui in facie gloriantur et non in corde. ¹³siue enim mente excedimus (excid. F), deo, siue sobrii (sobri) sumus, nobis. ¹⁴caritas enim Christi urget (urguet) nos, ¹⁵aestimantes (est., iudicantes V) hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, et pro omnibus mortuus est [Christus], ut (om pr F) et qui ui-

μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερ-
θέντι. ¹⁶ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἶδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ
καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν.
¹⁷ὥστε εἴ τις ἐν χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθιν, ἰδοὺ
5 γέγονεν καινά. ¹⁸τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμῶς
ἑαυτῷ διὰ χριστοῦ καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλυ-
γῆς, ¹⁹ὥς ὅτι θεὸς ἦν ἐν χριστῷ κόσμον καταλλάσσειν ἑαυτῷ, μὴ
λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμις ἐν ἡμῖν
τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. ²⁰ὑπὲρ χριστοῦ οὖν προσβέβημεν, ὥς

1. μηκετι BCAGgvs Cyp, non f ἀπεθανοντι C. mortuo et re-
surgenti g 2. 3. εἰ καὶ (εἰ δε καὶ ε et corr C, pr C incertus, καὶ
εἰ Ggv) ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα χριστόν BCGgvs Orig 3,99^e, εἰ καὶ
(et si f, εἰ γὰρ Orig) ἐγνώκαμεν (ἔγνωμεν Orig 3,226) χριστόν κατὰ
σάρκα Δf Orig 2,607^b 3,226^c, εἰ καὶ χριστόν ποτε κατὰ σάρκα ἐγνώ-
καμεν Orig 1,684^c 721^c 3,505^b 3. γινωσκομεν BCvs Orig, add
κατὰ σάρκα AGfg 4. si qua fgv. εἴ τις γὰρ Orig 2,647^d τα
ἀρχαία BCAGfgvs Orig 2,122^e, τὰ γὰρ ἀρχαῖα Orig 3,823^c, ecce
vetera Hilar 1063 ἰδὸν BCAGfgvs Orig 3,823^c, et Hilar
5. γεγοναν G καινα BCAGfg Hilar, add τὰ (om Or) πάντα ε
Orig ex BCAGfgvs, a Hilar 978 του BCε, om AG
6. χριστοῦ BCAGfgv Hilar, Ἰησοῦ Χριστοῦ ε 7. ὡς οτι BCA
Gε, quoniam quidem fgv Hilar θεὸς BCAε Orig 2,23^d 614^b 636^e
4,5^e, ο θεὸς G ἦν ἐν (add τῷ Orig 2,614) χριστῷ BCAGfgvs
Orig Hilar 391 978, in christo erat Hilar 210 850. in christo deus
erat Hilar 742 mundum gv Hilar, saeculum f 8. ασι-
ζομενος G θεμις BCAGε; ponens g, posuit fv ἡμῖν BC
vs, add του (om G) ἐναγγελίου AGg, add adnuntiationem f
9. ὑπερ χριστοῦ ονν (om Orig) BCvs Orig 1,744^a 747^e, ον (quod)
ὑπερ χριστοῦ AGg, pro quo christo f 9. seq tanquam a deo ex-
hortante g

uunt (uiunt L) iam non sibi uiuant, sed ei qui pro ipsis (omnibus)
mortuus est et resurrexit. (16) ¹⁶Itaque (Ita) nos ex hoc (ex h. om
pr F) neminem nouimus secundum carnem: etsi cognouimus secun-
dum carnem Christum, sed nunc iam non nouimus. ¹⁷siqua ergo in
Christo noua creatura, uetera transierunt, ecce facta sunt noua.
¹⁸omnia autem ex deo, qui reconciliauit nos sibi per Christum et
dedit nobis ministerium (myst. V) reconciliationis, ¹⁹quoniam quidem
deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis
delicta ipsorum, et posuit in nobis uerbum reconciliationis. ²⁰pro
Christo ergo legationem (-ne) fungimur, tamquam deo exhortante (exort.)

τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ χριστοῦ, κατα-
λάγητε τῷ Θεῷ. ²¹τὸν μὴ γνόντα ἡμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἡμαρτίαν
ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ. ¹συνε-
ροῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ
δέξασθαι ὑμᾶς ²(λέγει γὰρ Καίριῳ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ³
ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ
νῦν ἡμέρα σωτηρίας), ³μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν,
ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία, ⁴ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστάντες ἑαυτοὺς
ὡς Θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν
στενοχωρίαις, ⁵ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κό- ¹⁰
ποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ⁶ἐν ἀγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μι-
κροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἀγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ,

1. δι' ἡμῶν G διομεθα BCvs, δομενοι Afg Hilar 1066, αἰο-
μαινοι G υπερ BCAGfvs, per g Hil καταλλαγήτε BCς, κα-
ταλλαγήναι AGfg Hilar 2. τῷ om G τον BCAGfgv Orig 3,
183^a 4,79^a 393^a Hilar, Τὸν γὰρ s Orig 1,383f 511^a 3,623^b Hilar
219 • 3. γενόμεθα BCA Orig 4,393^a, ἐν ωμια G, efficeremur sv,
essemus g, γινώμεθα s 4. παρακαλομεν BCvs, παρακαλουντες
AGfg κεινον G 5. δεξασθαι υμιας BGς, recipiatis vos g,
δεξασθαι A, excipiat f, δεξασθαι ημιας C λέγει γαρ καιρω B
Cvs, καιρω γαρ λέγει (inquit f) AGfg. Orig 1,302^b 3,644^a Hilar 221.
6. ευπροσδεκτος BCAs, bene acceptabile Hilar 340, δεκτος G, ac-
ceptum (-ptabile g) fg 7. νυν BCAGfgvs, om Hilar διδοντες
BCAGfgvs, ὅωτε Orig 1,302^d 8. διακονια BCς Orig, add ημων
AGfgv ἀλλὰ Orig in omnibus fgv συνισταντες CAG, συ-
νιστανοντες B, συνιστωντες s, commendantes f, exhibentes g. ἑαν-
τοὺς συστημάσασθε Orig 9. διακονοι BCGfgs Orig, διακονους
Agv 10. καταστασιαις G 11. ἐν γνωσ C

per nos: obsecramus pro Christo, reconciliamini (reconciliari F
al) deo. ²¹eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit,
ut nos efficeremur iustitia dei in ipso. ¹adiuuantes autem et exhorta-
mur (exort.) ne in uacuum gratiam (gratia FL al) dei recipiatis. ²ait
enim Tempore accepto exaudiui te, et in (om L) die (diem) salutis
adiuuaui (adiuiui) te. (17) Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc
dies salutis. ³nemini dantes ullam offensionem (om al), ut non uitu-
peretur ministerium nostrum (om al), ⁴sed in (om pr F) omnibus
exhibeamus (exib.) nosmet ipsos sicut dei ministros, in multa patien-
tia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, ⁵in plagis, in
carceribus, in seditionibus, in laboribus, in uigiliis, in ieiuniis (iei-
unis), ⁶in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spi-
ritu sancto (in sp. s. in suau. F), in caritate non ficta, ⁷in uerbo

ἢ ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει Θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ ἐνφρημίας, ὥς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, ὡς ἀγνοοῦμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὥς ὑποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὥς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι, ὡς λυπούμενοι αἱ δὲ χαίροντες, ὥς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ πλουτιζόντες, ὥς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες.

11 Τὸ στόμυ ἡμῶν ἀνέωγεν πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι, ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάιυνται· 12 οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ 13 ἐν τοῖς σπλάγχχνοις ὑμῶν· 14 τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν (ὥς τέκνοις ἰγῶ) πλατυνθήτε καὶ ὑμεῖς. 15 μὴ γίνεσθε ἐτεροζυγοῦντες ἀπίστοις·

2. ἐξῶν καὶ ἀριστερῶν BCAGz Orig 1,302f, a dextris et (add a g) s. sinistris fgv et ignobilitatem gv, in novitatem f. Orig 2,302f

3. ἀληθεῖς] Orig 1,303^a, ἀληθείας C qui ignoramur (vel -mus)

4. ἐπιγινωσκόμενοι BCAGgz (Orig 1,303^a), cognoscimus f υποθνήσκοντες G ἰδοὺ BCAGfz, εἴτι G ὥς παι-

δευόμενοι BCz, παιδευόμεθα μὲν Orig 1,303^a, ὡς πειραζόμενοι A G, ut (et f) temptati fg

5. καὶ μὴ θανατούμενοι BCAGz, et (ut f) non mortificati fgv, οὐ θανατούμεθα δὲ Orig καὶ ὁμοιοῦμεθα λυποῦμενοις ὥς χαίροντες Orig

6. πτωχοὶ BCAGfz Orig 2,359^d, et egentes f μιδεν G 8. κορινθιοὶ BCAGz Orig 2,825^c, ω κορινθιοὶ Ggv

9. στενοχωρεῖσθε δε BAGfz Orig 2,558^c 801^c, sed angustiamini Hil 282, στενοχωρεῖσθε C 10. τοῖς σπλάγχχνοις (σπλάγχχοις C) ὑμῶν BCAGfz Orig, vobis Hil

11. πλατυνθήτε καὶ ὑμεῖς G. Orig 2,558^d μὴ γίνεσθε BCAGz, καὶ μὴ γίνεσθαι G, et non vel ne sitis g, nolite o Cypr 323 Lucif

24, et nolite f iugum ducere fo Lucif, subiugati vel -gantes vel esse g, coniungi Cypr ἀπίστοις BCAGz, μετὰ ἀπιστῶν Gfv Cypr Lucif

ueritatis, in uirtute dei, per arma iustitiae a dextris et [a L al] sinistris, ⁸per gloriam et ignobilitatem (-te F), per infamiam et bonam famam, ut seductores et ueraces, ⁹sicut qui (om al) ignoti et cogniti (cognoti), quasi morientes et ecce uiuimus, ut castigati et non mortificati, ¹⁰quasi tristes, semper autem gaudentes, sicut egentes, multos autem locupletantes, tamquam nihil habentes et omnia possidentes. (18) ¹¹Os nostrum patet ad uos, o Corinthii (Chorinthis F, Corinthi al), cor nostrum dilatatum est. ¹²non angustiamini in nobis, angustiamini autem in uisceribus uestris. ¹³eandem autem habentes remunerationem, tamquam filiis dico, dilatamini et uos. ¹⁴nolite iugum

τίς γὰρ μετοχή δικαιοσύνη καὶ ἀνομία, ἢ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ¹⁵τίς δὲ συμφώνησις χριστοῦ πρὸς βελίαλ, ἢ τίς μερίς πιστῶ μετὰ ἀπίστων; ¹⁶τίς δὲ συγκατάθεσις ναυῶ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ἡμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐσμεν ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μου λαός. ¹⁷Διὸ ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ

4. ὑμεῖς ἵστε

1. τίς (της G) γὰρ BCAGfgvs Orig 2,127f 805^d 3,136^c Hilar 522 Lucif 24, quis autem Cypr 323. οὐκ ἔστι Orig 1,239f μετοχή BCAGs Orig 1,239f 2,805^d 3,136^c, participatio fgv Lucif et add est Cypr Hilar, συμφωνία Orig 2,127f δικαιοσύνη... κοινωνία om Hilar δικαιοσύνη καὶ ἀνομία BCs Orig 1,239f 2,805^d 3,136^c Cypr, δικαιοσύνης καὶ ἀνομίας (ἀδικίας Δ) Δ Orig 2,127f, δικαιοσύνης μετὰ ἀνομίας G, iustitiae cum iniquitate fgv Lucif ἡ τίς (της G) BCAGfgv Cypr Lucif, τίς δὲ s, τίς Orig 3,136^c. οὐδὲ Orig 1, 239f φωτὶ BCAGgvs Orig Cypr Hilar 522, lucis fg Lucif 24

1. 2. προσκοτος C 2. τίς (της G) δε BCAGfgvs Lucif, τίς γὰρ Orig 4,453^d. οὐδεμία γὰρ Orig 4,443^c. οὐδὲ idem 1,239f συμφωνήσις BCΔfvs Orig Lucif, συμφωνη εις G, convenientia vel communicatio in g χριστοῦ BCfv Orig 4,443^c 453^d Lucif, χριστῷ AGgs Orig 1,239f βελίαλ Bgvs Lucif, βελιαρ Cn Orig 1,239f 4,304^c 443^c 453^d, βελιαβ Gf, βελιων Δ ἡ της G 3. πιστῷ CAGfgvs Lucif, πιστῷ B της δε συγκαταθέσις G Orig 4,304^c

4. ἡμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐσμεν BΔf, ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἵστε CG gs, vos enim estis templum dei v Lucif 24 καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς BCs, λέγει γὰρ ὁ θεὸς AGfg, sicut scriptum est Lucif ὅτι BCΔ Gfgvs Lucif 24 bis et 239, et Hilar 269 282 288 5. ἐν αὐτοῖς (his Hil) καὶ ἐμπεριπατήσω (ἐνπ. CG) BCAGs Orig 2,129^a et add ἐν αὐτοῖς Orig 4,233^d Hilar 282 288, καὶ ἐμπεριπατήσω ἐν αὐτοῖς Orig 3,461^b Hilar 269, in illis et inter eos (illos) ambulabo fg Lucif 24 bis et 239

ἔσομαι BCAGfgvs Orig 2,129^a 4,233^d Lucif, ego ero Hilar 288 αὐτῶν BCΔfvs Hilar Lucif, αὐτοῖς Gg Orig 6. μου BC, μοι AGfgvs Orig Lucif 24 bis et 239 ἐξέλθατε BC G, ἐξέλθετε s μεσσοῦ G

ducere cum infidelibus: quae enim participatio iustitiae cum iniquitate (-tem F), aut quae societas luci (lucis) ad tenebras? ¹⁵quae (qui) autem conuentio Christi ad Belial (Beliar F, Beltalh al), aut quae pars fidei cum infidele? ¹⁶qui autem consensus templo dei cum idolis? uos enim estis templum dei uiui (u. d.), sicut dicit deus quoniam inhabitabo in illis et inambulabo (in. inter eos F, inter eos amb. al), et ero illorum deus, et ipsi erunt mihi populus. ¹⁷Propter

ἀφορίσθητε, λέγει κύριος, καὶ ἀκαθάρτον μὴ ἄπτεσθε· καὶ γὰρ εἰσδέ-
 ξομαι ὑμᾶς, ¹⁸καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι
 εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ. Ἰαύτας οὖν
 ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παν-
⁵τὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιοσύνην ἐν
 φόβῳ Θεοῦ.

²Χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἡδίκησαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν,
 οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. ³πρὸς κατακρίσιν οὐ λέγω· προείρηκα γὰρ
 ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστὶ εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συνζῆν.
¹⁰⁴πολλή μοι παρησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν·
 πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ
 τῇ θλίψει ἡμῶν. ⁵καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς Μακεδονίαν οὐδε-
 μίαν ἔσχεν ἀνεῖσιν ἢ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν

13. ἀνεῖσιν ἔσχηκεν

1. ἀφωρίσθητε *G* ab immundo *g* ἀπτεσθε (-σθαι *G*) *BCA*
*G*s, tangamini *g*, tetigeritis *fv* *Lucif* 24 bis 2. εἰς πατέρα *G*,
 in patre *g* εἰσεσθε (-σθαι *G*) μοι *BCAGsgvs*, mihi eritis *Lucif*
 4. ἐχονταὶς *G* 5. ἁγιοσυνὴν *G* 7. 8. ἐφθείραμεν οὐδένα *BA*
Gsgvs *Iren* 263 et corr *C*, corrumpimus neminem *f* 8. πρὸς κατα-
 κρίσιν οὐ λέγω *BC*, οὐ πρὸς κατακρίσιν λέγω *AGsgvs* 9. ἡμῶν
BCAGsgvs, vestris *g* ἐστὶ *CAGsgvs*, om *B* καὶ *BCAGgs*, et
 ad *fv* συνζῆν *CG*, συζῆν *s* 10. ὑμᾶς *BCGgs*, add ἐστὶν *Af*
 μοι *BCAGgs*, om *fv* 11. τῇ χαρᾷ *CAGsgvs*, ἐν τῇ χαρᾷ *B*
 ἐπὶ] in *fgv* 11. 12. πάσῃ τῇ (om *G*) *BCGgs*, πάσῃ τῇ πολλῇ
A, multa *f* 12. ἐλθόντωντων ἡμῶν *C*, cum venissemus *f*, venien-
 tibus nobis *g* 13. ἐσχεν (ἐσχηκεν *Az*) ἀνεῖσιν *BAz*, ἀνεῖσιν ἐσχεν
G, ἀνεῖσιν ἐσχηκεν *C*, requiem habuit (habunt *f*) *fgv* in omnibus
fg θλιβόμενοι *BCAGs*, tribulationem passi *g*, tribulatio *f*

quod exite de medio eorum et separamini, dicit dominus, et immun-
 dum ne tetigeritis: et (om *al*) ego recipiam uos, ¹⁸et ero uobis (uos)
 in patrem, et uos eritis mihi in filios et filias, dicit dominus omni-
 potens. (19) ¹Has igitur (ergo) habentes promissiones (promissionis),
 carissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus,
 perficientes sanctificationem in timore dei (Christi). ²capite (capete)
 nos: neminem laesimus (lesimus *L*, lessimus *al*), neminem corru-
 pimus (corrumpimus *al*, corrumpimur *L*), neminem circum uenimus.
³non ad condemnationem dico: praedixi enim quod in cordibus nos-
 tris estis (eritis) ad conueniendum, (comor.) et ad conuiuendum (con-
 uidendum). (20) ⁴Multa mihi fiducia est apud (apud) uos, multa
 mihi (om *al*) gloriatio pro uobis: repletus sum consolatione (-onem
F), super abundo gaudio in omni tribulatione nostra. ⁵nam et cum
 uenissemus [in *L al*] Machedoniam (Maced.), nullam requiem habuit
 caro nostra, sed omnem tribulationem passi [sumus]: foris pugnae,

μάχαι, ἵσωθεν φόβοι. ⁶ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς παρεκά-
λεισεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου· τοῦ μόνον δὲ ἐν τῇ
παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ἣ παρεκλήθη ἐφ' ὑ-
μῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν,
τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι. ⁸ὅτι εἰ καὶ ⁵
ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι. εἰ καὶ μετεμι-
λόμην, βλέπω [γὰρ] ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη εἰ καὶ πρὸς ὥραν ἐλύ-
πησεν ὑμᾶς, ⁹νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε
εἰς μετάνοιαν· ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ Θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιω-
θῇτε ἐξ ἡμῶν. ¹⁰ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ¹⁰
ἀμεταμέλητον ἐργάζεται, ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατερ-
γάζεται. ¹¹ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ Θεὸν λυπηθῆναι πόσῃν

2. ο *ΒΑΓς*, om *C* ἐν (ἐπι *C*) τη παρουσίᾳ *ΒCΑΓγς*, in ad-
ventum fñ δε *ΒCΑφς*, om *Gg* 2.3. ἐν τη παρουσίᾳ *ΒCΑΓγ*
ς, in adventum fñ 3. in consolationem f ἡ παρεκλήθη *ΒCΓ*
fgς, ἡν παρεκλήθη *Α* in vobis *fg* 4. ἐπιποθῆον *G*, deside-
rium vel merorem *g* ὀδυρμόν] moerorem *f*, fletum *gv* 5. με
μαλλον χαρῆναι *ΒCς*, μαλλον με χαρῆναι *Α*, μαλλον χαρῆναι μαι
G 6. ἐπιστολὴ *ΒCς*, add μου *ΔGfg* εἰ *CΑΓfgς*, εἰ δε *B*
μετελομην *Α* 7. βλέπω *ΒΑf*, add γὰρ *CGς* 7.8. ἐλυπησεν
υμας *ΒCΑfς*, υμας ἐλυπησεν *Ggv* 8. νῦν *ΒCΓγς*, om *Δf*
10. 11. εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον (stabilem) *ΒCΑΓfgς* *Orig* 4,
177^c, ἀμετάβλητον εἰς σωτηρίαν *Orig* 3,311^f 11. ἐργάζεται *B*
CA *Orig* 4,177^c 372^e, κατεργάζεται *Gς* *Orig* 3,311^f ἡ δε του
ΒCΑΓγς, nam huius *f* κόσμου] *Orig* 3,679^b, mundi *g*, saeculi
fgv 12. αὐτο τοῦτο *ΒCΑΓς*, hoc ipsum *fgv* λυπηθῆναι *ΒC*
Gg, add υμας *Αφς*

intus timores. ⁶sed qui consolatur humiles, consolatus est [et *F*] nos
deus in aduentu (-tum *F* al) Titi; ⁷non solum autem (om al) in ad-
uentu (-tum *F*) eius, sed etiam in solacio quo consolatus est (om
al) [nos] in vobis (nobis *pr F*), referens nobis (uobis) nestrum de-
siderium, uestram fletum, uestram aemulationem (emul.) pro me, ita
ut magis gauderem. ⁸quoniam etsi contristanti (-bi) uos in epistula,
non me paenitet. etsi paeniteret (pen.), uidens [enim *F* al] quod
epistula illa etsi ad horam (oram) uos contristauit, ⁹nunc gaudeo
(gaudio), non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pae-
nitentiam (-ia *F*): contristati enim estis secundum deum, ut in nullo
detrimentum patiamini ex nobis. ¹⁰quae enim secundum deum tristi-
tia est, paenitentiam in salutem stabilem operatur, saeculi (sec.) au-
tem tristitia (-am *F*) mortem operatur. ¹¹ecce enim hoc ipsum, se-
cundum deum contristari uos, quantam in uobis operatur sollicitudi-

κατειργάσατο [ἐν] ὑμῖν σπουδὴν· ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτη-
 σιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκδίκησιν.
 ἐν παντί συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἄγνοους εἶναι [ἐν] τῷ πράγματι. ¹²ἄρα
 εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἕνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος οὐδὲ ἕνεκεν τοῦ
⁵ ἀδικηθέντος, ἀλλ' ἕνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ὑμῶν τὴν
 ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ¹³διὰ τοῦτο παρακεκλή-
 μεθα· ἐπὶ δὲ τῇ παρακλήσει ἡμῶν περισσοτέρως μᾶλλον ἐχάρημεν
 ἐπὶ τῇ χαρῇ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαιται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων
 ὑμῶν, ¹⁴ὅτι εἰ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατησχύνθη,
¹⁰ ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτως καὶ ἡ καύχη-
 σις ὑμῶν ἢ ἐπὶ Τίτου ἀληθεῖα ἐγενήθη, ¹⁵καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ

5. ἡμῶν 10. πάντοτε ὑμῖν ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν,

1. κατειργάσατο A ἐν CGgv, om BΔfς ἀλλὰ απ. ἀλλὰ BCA
 ς, ἀλλ απ. ἀλλ G 2. ἀλλ ἐπιποθήσιν G ἀλλὰ εκδ. BΔG,
 ἀλλ εκδ. Cς 3. in omnibus fgv ἐν Bfς, om CΔGgv 4. εἰ
 καὶ (et si) ἔγραψα ὑμῖν BCΔGgvς, si scripsi f οὐκ C ἕνεκεν
 BCΔG, εἵνεκεν ς 4. 5. ἀδικησαντος (add ἀλλ B) οὐδε ἕνεκεν
 του ἀδικηθέντος BCGfς, ἀδικηθέντος οὐδε εἵνεκεν του ἀδικη-
 σαντος A 5. ἀλλ ἕνεκεν CΔG, ἀλλὰ ἕνεκεν B, ἀλλ' εἵνεκεν ς,
 sed propter g, sed ut f 5. 6. ὑμῶν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν CΔ, ἡμῶν
 τὴν ὑπὲρ ἡμῶν Gfς, ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν Bς 6. τοῦτο BCΔG
 fς, add et g 7. ἐπὶ] in fgv δε BCΔGfς, om ς ἡμῶν B
 CΔGfς, ὑμῶν ς περισσοτέρως (-ρον C) BCΔGfς, add δὲ ς
 8. reffectus est gv, perfectus est f 9. αὐτῷ BCΔGς, apud illum
 fv ὑπὲρ (de) ὑμῶν κεκαύχημαι BCΔfς, κεκαύχημαι ὑπὲρ (de)
 ὑμῶν Gg 10. ἀλλ BΔGς, ἀλλὰ C πάντα BΔfς, πάντοτε
 CGg ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν BGς, ὑμῖν ἐν ἀληθείᾳ ἐλα-
 λήσαμεν CΔfv οὕτως BCG, οὕτω ς gloriatio fv, gloria g
 11. ὑμῶν B, ἡμῶν ΔGfς, η (om B) ἐπὶ τίτου BCς, ἡ πρὸς
 (ad) τίτον ΔGfς

nem; sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed deside-
 rium, sed aemulationem (emul.), sed vindictam. in omnibus exhi-
 buistis (exhib.) uos incontaminatos esse negotio. ¹²igitur etsi scripsi
 (scripsi) uobis, non propter eum qui fecit iniuriam, nec propter eum
 (om al) qui passus est, sed ad manifestandam sollicitudinem nostram,
 quam pro uobis habemus ad uos coram deo. ¹³ideo consolati sumus:
 in consolatione autem nostra (nostram F) abundantius magis (om
 al) gauisi sumus super gaudium Titī, quia reffectus (reff.) est spi-
 ritus eius ab omnibus uobis, ¹⁴et siquid apud (apud F) illum de uo-
 bis gloriatus sum, non sum confusus, sed sicut omnia uobis in ueri-
 tate (-ti) locuti (loquuti) sumus, ita et gloriatio nostra quae fuit ad
 Titum ueritas facta est, ¹⁵et viscera eius abundantius in uos (uobis

περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστὶν ἀναμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὥς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. ¹⁶χαίρω, ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν.

¹Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας, ²ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ ³θλίψεως ἢ περισσεύει τῆς χαρᾶς αὐτῶν καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸ πλοῦτος τῆς ἀπλότητος αὐτῶν, ⁴ὅτι κατὰ δύναμιν (μυριωνοῦ) καὶ παρὰ δύναμιν, αὐθαίρετοι, ⁵μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ⁶καὶ οὐ καθὼς ἡλπίσαμεν, ἀλλ' ἐ- ¹⁰αυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ καὶ ἡμῖν διὰ θελήματος Θεοῦ, ⁷εἰς τὸ παρακαλεῖσθαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς προενηργεῖτο, οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην. ⁸ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ

1. εἰς ὑμᾶς BCAGvs, in vobis fgv rememorantes f 2. χαίρω BCAGfgv, add οὖν ε 3. in omnibus fgv 6. tribulationis vel -ne g κατὰ βάθους (βαθος A) BCAGε, profunda fg 7. εἰς τὸ πλοῦτος BC, εἰς τὸν πλοῦτον AGε, in divitiis fg 8. κατὰ δύναμιν BCAGfgvs, pro viribus g παρα δύναμιν BCAG, ὑπὲρ δύν. ε, supra virtutem fv, pro viribus vel ultra vires g sua sponte f, voluntarii fuerunt gv 9. post πολλῆς tres fere litteras deletas C praecatione vel adhortatione g, prece f δυμοινοί G κοινο- νίαν G 10. ἁγίους BCAGfgv, add ἐδέξασθαι ἡμᾶς ε ἡλπισα- μιν CAG, ἐλπίσαμεν G, ἡλπίκαμεν B, speravimus gv, speramus f ἀλλ BGε, ἀλλὰ CA 11. καὶ BCAGε, deinde fv, deinde et g 12. προενηργεῖτο CAGε, ἐνηργεῖτο B οὕτως CG, οὕτω ε 13. εἰς ὑμᾶς BCAGε, in vobis f ὥσπερ BCAGε, add sem- per f in omnibus fgv

V al) sunt, reminiscētis (-tes F al) omnium uestrum oboedientiam (-tium), quomodo cum timore et tremore excepistis eum (illum). ¹⁶gaudeo, quod in omnibus confido in vobis. (21) ¹Notam autem faci- mus (faciemus pr F, feci al) vobis, fratres (om pr F), gratiam dei quae data est in ecclesiis (-sis) Macedoniae (Maced. F), ²quod in inulto experimento tribulationis [eorum F] abundantia (abundant) gau- dii (gaudi L, gaudia al) ipsorum et altissima paupertas eorum abunda- vit in divitiis simplicitatis eorum, ³quia secundum virtutem, testimonium illis reddo, et supra virtutem voluntarii fuerunt, ⁴cum multa exhor- tatione (exort.) obsecrantes nos gratiam et communicationem (com- mon.) ministerii quod sit in sanctos, ⁵et non sicut speravimus, sed semet ipsos dederunt primum domino, deinde nobis per voluntatem dei, ⁶ita ut rogaemus (rogamus) Titum, ut (et pr F al) quem ad- modum coepit, ita et (om al) perficiat in vos (nos F al) etiam gratiam [dei] istam. (22) ⁷Sed sicut in omnibus (in o. sicut) abun-

περισσεύετε, πίστει καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ πάσῃ σπουδῇ καὶ τῇ
ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε.
8οὺ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐτέρων σπουδῆς καὶ τὸ τῆς
ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων ⁹(γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν
5 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπώχενυσεν πλούσιος
ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε), ¹⁰καὶ γνώμην ἐν τούτῳ
δίδωμι. τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι ἀλλὰ
καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσσι. ¹¹νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι
ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτως καὶ τὸ
10 ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. ¹²εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν

1. 2. τῇ ἐξ ὑμῶν (ἡμῶν B) ἐν ἡμῖν (ὑμῖν B) BCAGς, insuper vestra
in nos fg 2. ἵνα καὶ BCAGς, et ut f περισσευητε BCς,
περισσευσεται AG 3. κατ' ἐπιταγὴν BUAGς, quasi imperans f
gv τῆς ἐτέρων σπουδῆς BCGς, τὴν ἐτέρων σπουδὴν Afgv
4. ingenium fv, bonum g δοκιμαζων BCAGς, δοκιμαζω G
3. χριστοῦ CAGς, om B Hilar 228 532 ὑμᾶς BAGς, ὑμᾶς C. ἐπώχενυσεν δι' ἡμᾶς Orig 2,593^a (3,742^d) 6. ὑμεῖς τῇ
(τῇ.. C) ἐκείνου πτωχεία πλουτήσητε (-τισητε C) BCς, τῇ αὐτοῦ
illius fv, in illius g πτωχεία ὑμεῖς πλουτήσητε AGς, ἡμεῖς πλου-
τήσωμεν τῇ αὐτοῦ πτωχείᾳ Orig 2,593^a. τῇ πτωχείᾳ αὐτοῦ Orig
3,742^d 7. συμφέρει G οἵτινες BCΔς, οἱ Gg προενήρ-
ξασθε BCς, ἐνήρξασθαι AG, coepistis gv, coepistis laborare f
8. πέρυσσι (-σιν pr C?) BCς, περὺν AG facto gv, facie f
9. ἡ προθυμία τοῦ (το Δ) θέλειν BCAGς, animus est voluntatis f,
prompta est in vobis voluntas g οὕτως CG, οὕτω 5 9. 10. per-
ficiendi fg 10. ex habentia vel ex eo quod habetis g, ex abun-
dantia f γὰρ BCAGς, om Cypr 304 voluntas prompta (vel
praeposita g) est g Cypr, promptus animus est f εἰς BCς, ἐν
AG

datis, fide et sermone et scientia et omni (om al) sollicitudine, et
(om corr L) [insuper pr F et corr L] [et corr L] caritate uestra
in nos, ut et in hac gratia abundetis (hab.). ⁸non quasi imperans (inp.
F) dico, sed (om al) per (propter) aliorum sollicitudinem etiam
uestrae caritatis ingenium bonum conprobans (ing. probans): ⁹scitis
enim gratiam domini nostri Iesus Christi, quoniam propter uos ege-
nus factus est, cum esset diues, ut illius inopia uos diuites essetis:
¹⁰et consilium in hoc do. hoc enim uobis utile est, qui non solum
facere sed et uelle coepistis ab anno priore: ¹¹nunc uero et facto
perficite, ut quem admodum (ammod.) promptus (prumptus) est ani-
mus (anima) uoluntatis, ita sit et perficiendi ex eo quod habetis.
¹²si enim uoluntas prompta [est LV] (prumpta est uol.), secundum

ἔχη, ἐνπρόσδεκτος, οὐ καθὼ οὐκ ἔχει. ¹²οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν θλίψις, ἀλλ' ἐξ ἰσότητος· ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περισσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ¹³ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περισσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης, ¹⁴καθὼς γέγραπται Ὁ τὸ πολὺ οὐκ ἐπλεόνασεν, καὶ ὁ τὸ ὀλίγον οὐκ ἧλυτ-
τόνησεν.

¹⁶Χάρις δὲ τῷ Θεῷ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου, ¹⁷ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαί-
τερος δὲ ὑπάρχων ἀνθαίρετος ἐξῆλθεν πρὸς ὑμᾶς. ¹⁸συνεπέμψαμιν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ ¹⁰
πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ¹⁹(οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ
τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ἡμῶν ἐν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακο-

1. *εχη BAG et pr C?*, habet *fgv*, habuerit *Cypr*, *εχη τις ε et corr C*
ευπροσδεκτος *BCΔG*, acceptus est *f*, bene acceptum est *g*, accep-
tabile est *Cypr* *εχει BCfvs*, habuerit *Cypr*, *εχει τις ΔGg* *ου*
γαρ ινα BCΔGfgvs, neque sit *Cypr* 2. *υμιν BCf*, add *δε ΔGg*
vs Cypr 304 *ισσοιτητος G*, aequitate *f* 3. *εις το εκεινων*
υστερημα BCΔGfgs Orig 4,441^c, illorum inopiam suppleat *v Cypr*
304 *καὶ τὸ ἐκείνου Orig* 4. *γενηται (sit) εις το υμων υστε-*
ρημα BCΔGfgs Orig, vestrae inopiae sit supplementum *g Cypr*
fiat *fgv*, sit *Cypr* *ισσοιτης G*, aequitas *g* 5. neque is qui mul-
tum ampliatur neque is qui minus deminoratur *Iren* 50 *πολυ (πολλυ*
G) BCΔGfgs, add habuit *Cypr* *ὁ alterum om G* *ηλατ-*
τοντησε B 7. *διδοντι BC*, danti *g*, *δοντι AGfv*, add *ημιν C*
11. *αλλα (verum) και BCΔGgv*, sed *f* *ordinatus est g* 12. *συ-*
νέκδημος] comes *fg* *ημων BCGfgs*, add *εγενετο Δ* *εν τη (om*
C) χαριτι ταυτη BC, *συν τη χαριτι ταυτη ΔGg*, cum hac gratia *f*

id quod habet, accepta est, non secundum quod non habet. ¹²non enim ut aliis sit remissio (remisio), vobis autem tribulatio (u. a. t. *om pr F*), sed [et *L*] ex aequalitate: in praesenti tempore (in hoc t. pr. *F*) uestra abundantia (hab.) illorum inopiam (-pia *F*) suppleat, ¹³ut et illorum abundantia (hab.) uestrae inopiae (-pia) sit supple-
mentum (subpl.), ut fiat aequalitas (-tatis), ¹⁴sicut scriptum est Qui multum [habet *F al*, habuit *al*], non abundavit (hab.), et qui modicum, non minoravit (-bit *F al*). ¹⁶gratias autem deo, qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde Titi, ¹⁷quoniam exhortationem (exort. *al*, consolationem *F*) quidem (*om F*) suscepit (suscipit *al*, accepit *F*), sed cum sollicitior esset, sua uoluntate (cum sit autem sollicitior uoluntarius *F*) profectus est ad uos. ¹⁸misimus autem (etiam *L al*) cum illo fratrem [nostrum *F*], cuius laus est (*om al*) in euangelio (in eu. est *F*) per omnes ecclesias: ¹⁹non solum autem, sed et (uerum etiam *F al*) ordinatus [est *om F al*] ab ecclesiis (-sis *al*, -sias *F*) comes peregrinationis nostrae in hac gratia quae ministra-

νομμένη ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν τοῦ κυρίου δόξαν καὶ προθυμίαν ἡμῶν), ²⁰στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμῶς μωμήσῃται ἐν τῇ ἀδρό-
τητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν. ²¹προνοοῦμεν γὰρ καλὰ
οὐ μόνον ἐν ὀνόματι κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐν ὀνόματι ἀνθρώπων. ²²συνε-
³πέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολ-
λοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον πεποι-
θήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς. ²³εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἡμῶν καὶ
εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα
χριστοῦ. ²⁴τὴν οὖν ἐνδείξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν καὶ ἡμῶν καυχήσεως
¹⁰ὑπὲρ ὑμῶν εἰς αὐτοὺς ἐνδεικνύμενοι, εἰς πρόσσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.
¹περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισσὸν μοι ἔστιν
τὸ γράφειν ὑμῖν. ²οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν

1. ἡμῶν BAGfvs, ὑμῶν C του BCAGfvs, αὐτοῦ τοῦ ε
1. 2. προθυμίαν ἡμῶν (ὑμῶν ε) BCGz et add τελουσιν A, desti-
natam nostram (om f) voluntatem fg 2. στελλομενοι BCΔz, υπο-
στελλομενοι G, devitantes fgv ἡμᾶς BCΔfvs, ὑμᾶς G μωμη-
σῃται pr C?, μωμηται corr C 2. 3. ἀδροτιητι ταυτη τη] sic corr
C 3. quae ministratur fv, ministrata g προνοουμην BAGfvs,
προνοουμην Cz γαρ BCAGfvs, om ε 4. καὶ om f 5. pro-
bavimus f 6. σπυδαιον C 7. πολλη CΔfvs, δε πολλη B, om
Gg εἰς ὑμᾶς BCAGvz, in vobis g, in nobis f 8. εἰς ὑμᾶς
(in vobis) συνεργος BCGz, συνεργος εἰς ὑμᾶς (in vobis) Δf
9. χριστου BAGfvs, κυριου Cv 10. ὑμῶν BCfvs, ἡμῶν ΔGg
ἐνδεικνυμενοι BAGfvs, ἐνδειξασθε Cv et add καὶ ε 11. περὶ μὲν
γὰρ BAGz, de quidem enim g, nam de fv, περὶ μὲν C abun-
dantius g μοι (εμοὶ B) ἐστιν BCAGz, est mihi fv 12. το B
Δz, του G, om C voluntatem g ἣν υπερ (de) ὑμῶν καυχω-
μαι BCAGz, de quo gloriol de vobis f

tur a nobis ad [eandem F] domini gloriam et [ad] destinatam (de-
signatam F) voluntatem nostram: ²⁰devitantes hoc, nequis nos vitu-
peret (repraehendat F al) in hac plenitudine quae ministratur a no-
bis. ²¹prouidemus enim bona (bonam pr F) non solum coram deo,
sed etiam coram hominibus. ²²misimus autem cum illis et fratrem
nostrum, quem probavimus (probavimus L) in multis saepe sollici-
tum esse, nunc autem multo sollicitiorem confidentia multa in vobis.
²³sive pro Tito, qui est socius meus et in vobis adiutor (et adi. in
vobis F al), siue fratres nostri, apostoli ecclesiarum, gloriae (gloria)
Christi (domini pr F). ²⁴ostensionem ergo quae est caritatis uestrae
(nostrae F) et (om al) nostrae gloriae pro vobis in illos (in ipsis F
al) ostendite (-dentes F) in faciem (-ie L al) ecclesiarum (ecl.) ¹nam
de ministerio quod fit in sanctos ex abundanti (hab.) est mihi scri-
bere vobis: ²scio enim prumptum (prumptum V al) animum uestrum

καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεκείνυσται ἀπὸ πέρυσσι, καὶ ὁ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισεν τοὺς πλείονας· ἔπειμψα δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ὑμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλεγον παρεκκευσμένοι ἦτε, ἡμῇ πως, εἰς ἐλθῶσιν σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες καὶ εὐρωσιν ὑμᾶς ἀπαρσεκενύστους, καταισχν- 5 θῶμεν ἡμεῖς (ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς) ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ. ἁναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλθωσιν πρὸς ὑμᾶς καὶ προκατηρίσωσιν τὴν προειρηγελμένην εὐλο- γίαν ὑμῶν ταύτην εἶοίμην εἶναι οὕτως ὡς εὐλογίαν καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν. Ὅτι τοῦτο δέ (ὁ σπείρων φειδομένως φειδομένως καὶ θερί- 10

1. apud macedonas fgv περυσσι BCz, περσυ AG 2. ο CAGz, το B ὑμων BC, ἐξ ὑμων AGfgvz provocabit f δε BCGfg v, μεν δε A 3. το καυχημα ημων το υπερ υμων BCΔz, quod gloriamus de vobis f, το καυχημα ημων Gg in hac parte fv 4. ελεγον BCΔGz, dixeram f, dixi g μη πως εαν (om B) BC Gz, μη αν A, ne cum fgv ελθωσι C 5. ευρωσιν G καταισχνθωμεν BCGvz, και καταισχ. Af 6. λεγωμεν Bvz et corr C, λεγω AGfg et pr C? τη υποστασει ταυτη BCΔGg, add της καυχίσεως z, hac substantia fv 7. παρακαλαιοι G προελθωσιν BCΔfgvz, προσελθ. G 8. προς BAG, εις Cz, ad fgv και BCΔGz, ut f προκατηρισωσι Cz προειρηγελμένην (προειργ. G) BCAG, προκατηγγελημένην z 9. υμων ταυτην B Cz, ταυτην Afv, υμων Gg και BCΔz, om Gfgv ως alterum BCAG, ὡσπερ z 10 - p. 420, 1 φειδομενως και... σπειρων] sic corr C

(en. uoluntatem uestram pr F), pro quo de uobis glorior apud (apud) Macedonas (Mach. F, -nes al, -nis al), quoniam [et] Achaia parata est ab anno praeterito, et uestra (et quae ex uobis est F al) aemulatio (emul.) prouocauit plurimos: ³misi (misimus) autem fratres, ut (fra- trem pr F?) ne quod gloriamur de uobis euacuetur [ut exulta- tio uestra (nostra) quae (quam) de uobis habemus non euacuetur pr F al] in hac parte, ut quem admodum (amm.) dixi parati sitis, ⁴ne cum uenerint mecum Machedones (Mac., -nis) et inuenerint uos inparatos, erubescamus nos [in hac parte F al], ut non dicamus uos, in hac substantia. ⁵necessarium ergo (om al) existinaui rogare fratres, ut praeueniant (-at pr F al) ad uos et (ut) praearent repromissam (-misam) benedictionem hanc paratam (-ta F) esse sic quasi benedictionem, non quasi auaritiam. ⁶hoc autem [dico F al], [quoniam V] qui parce seminat, parce et metet (metit F al), et

σει, καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει) ἔκα-
στος καθὼς προήρηται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης·
Ἰλαρόν γὰρ δότιν ἀγαπᾷ ὁ θεός. ⁸δυνατεῖ δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν
περισσεύσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν
⁵ἔχοντες περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, ⁹καθὼς γέγραπται
Ἑσκόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς
τὸν αἰῶνα. ¹⁰δὲ ἐπιχορηγῶν σπόρον τῷ σπείροντι καὶ ἄριον εἰς
βρῶσιν χορηγήσει καὶ πληθύνει τὸν σπόρον ὑμῶν καὶ αὐξήσει τὰ
γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν. ¹¹ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶ-
¹⁰σαν ἀπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν [τῷ] θεῷ,

11. ἐπ εὐλογίαις ἐπ εὐλογίαις BC⁵ Orig 4,255^e, ἐν εὐλογία ἐξ εὐλο-
γίας Af Cyp^r 304, ἐν εὐλογίᾳ ἐπ (in) εὐλογία Gg καὶ alterum
om A εὐαστος BCAGfgvz, add autem Cyp^r 2. καθὼς προη-
ρηται (προεῖρηται G, προαιρεται Δ⁵) τῇ καρδίᾳ BCAG⁵, sicut
proposuit corde (c. pr. Cyp^r) f Cyp^r, secundum propositum cordis g
μη BCAGfgvz, non quasi Cyp^r 304 ἐξ om f 3. diligit gv
Cyp^r, dicit f, amat Hilar 467 δυνατεῖ BCG⁵, δυνατός Δ, potens
est sv, potest g δε BCGfgvz, γὰρ Δ 4. in vobis fgv ἐν
παντι παντοτε BCΔ⁵, ubique semper f, ἐν παντι (omnibus) Gg
6. Cyp^r 304 7. δέ] Cyp^r 304, om Cyp^r 240 σπορον BAG,
σπερμα C⁵ 7. 8. in escam fg, ad manducandum (edendum Cyp^r)
gv Cyp^r 8. χορηγήσει (subministravit f) καὶ πληθύνει (-νῇ C)
BCΔfgz Cyp^r, χορηγήσαι καὶ πληθύναι G⁵ semen fgv Cyp^r 304,
seminationem Cyp^r 240 αὐξήσει BCAGfgv Cyp^r, αὐξήσαι z
9. γενήματα BCG, γεννήματα z, nascentia fg, opera g, incrementa
frugum v Cyp^r ἐν παντι πλουτιζόμενοι BCΔ⁵, in omnibus locu-
pletati f, ὡς ἐν παντι (omnibus) πλουτιζόμενοι (locupletati g, locu-
pletemini Cyp^r) Gg Cyp^r 240 304 10. ἡτις BCfgvz, ἡτῆς G, εἰ
τις Δ ἡμῶν BAGfgvz, ὑμῶν Cg τῷ (om Δ) θεῷ CAGfgvz,
θεῶν B

(om al) qui seminat in benedictionibus (-ne F al), de (ex F al) be-
nedictionibus (-ne F al) et metet (metit) [uitam aeternam F]. ⁷unus
quisque prout destinavit [in al, de L] corde suo (u. q. secundum
propositum cordis F al), non ex tristitia aut ex necessitate (necesit.):
Hilarem enim (om al) datorem diligit deus. ⁸potens est autem deus
(om al) omnem gratiam abundare (hab.) facere (om V) in vobis, ut
in omnibus semper omnem (om F) sufficientiam habentes abundetis
(hab.) in omne opus bonum (in omni opere bono F al), ⁹sicut scrip-
tum est Dispersit (Dispersit F), dedit pauperibus, iustitia eius manet
in aeternum (saeculum). ¹⁰qui autem administrat (ministr.) semen
seminanti, et panem ad manducandum praestabit (prest., -uit F al)
et multiplicabit (-uit F al) semen uestrum et augebit incrementa fru-
gum iustitiae uestrae, ¹¹ut in omnibus locupletati abundetis in omnem
simplicitatem, quae operatur per nos (om al) gratiarum actionem deo,

¹²ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶν προσανα-
πληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ
πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ Θεῷ. ¹³διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύ-
της δοξάζοντες τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς
τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ καὶ ἀπλότῃτι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς ⁵
καὶ εἰς πάντας, ¹⁴καὶ αὐτῶν δείξει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς
διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐφ' ὑμῖν. ¹⁵χόρις τῷ Θεῷ
ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεῇ.

¹Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς προϋτήτος
καὶ ἐπιεικείας τοῦ χριστοῦ, ὅς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ¹⁰
ὑμῖν, ἀπὸν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς. ²δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῶ-
σαι τῇ πεποιθήσει ἣ λογίζομαι τολμήσαι ἐπὶ τινὰς τοὺς λογιζομέ-

1. τῆς λειτουργίας ταύτης *BCAGfgz*, huius officii v *Cypr* 240 304
ἐστὶν (om f) προσαναπληροῦσα *BCAGfgz*, supplebit *Cypr* 240, sup-
plevit *Cypr* 304 2. ea quae desunt sanctis *fgv*, ea quae sanctis
desunt *Cypr* καὶ] *Cypr* 240, om idem 304 περισσεύουσα *BCA*
Gfgvz, abundavit *Cypr* 304, abundabit *Cypr* 240 2. 3. per multam
gratiarum actionem *Cypr* 3. τῷ Θεῷ *CAGfgz*, τῷ χριστῷ *B*, in
deum *Cypr* διὰ *CAGfgvz*, καὶ διὰ *B* 4. in subiectione *g*, in
obaudientiam *f* 4. 5. in evangelio *f* 5. ἀπλοτῃτι *BCAGfvz*, in
simplicitate *g* 6. oratione *g*, obsecrationem *f* 7. in vobis *fgv*
χόρις *BCAGfgv*, add δε *z* et corr *C* 8. super enarrabili *f*
9. προϋτήτος *BG*, προσηύτης *Cz* 10. ὅς] qui vel quae *g*
ad (vel secundum *g*) faciem *fg* 11. εἰς ὑμᾶς *CAGz*, in vobis *fgv*,
δι ὑμᾶς *B* 11-p. 422, 2. δε το μὴ ... οπλᾶ τῆς corr *C* 12. τῇ
πεποιθήσει *BAGz* et add ταύτη corr *C*, fiduciam *f*, per fiduciam *g*
audire *f* in quosdam *fgv*. τινὰς om corr *C*

¹²quoniam ministerium huius officii non solum supplet ea quae desunt
(desint) sanctis, sed etiam abundat (hab.) per multas gratiarum ac-
tiones in domino; ¹³per probationem ministerii huius glorificantes
deum in oboedientia (-tiam) confessionis uestrae in euangelium
Christi et simplicitate communicationis in illos et in omnes, ¹⁴et ipso-
rum obsecratione (obseruat. *L*, -ones *al*) pro vobis, desiderantium
uos propter eminentem gratiam dei (om *al*) in vobis. ¹⁵gratias deo
super inenarrabili dono eius. ¹ipse autem ego Paulus obsecro vos
per mansuetudinem et modestiam Christi, qui in facie (-em *L* et *pr*
F) quidem humilis inter vos, absens autem confido in vobis. (23)
²Rogo autem [uos *V al*] ne praesens audeam (audiam) per eam con-
fidentiam qua existimo (-mor *L al*) audere (audire) in quosdam, qui

νοὺς ἡμῶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντες. ³ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα ⁴(τὰ γὰρ ὄπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ θεντικά τῷ θεῷ πρὸς καθάρεισιν ὀχυρωμάτων), ⁵λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὑψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ χριστοῦ, ⁶καὶ ἐν ἐτοιμίῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν. ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή, ⁷τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε. εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογίζεσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς χριστοῦ, οὕτως καὶ ¹⁰ἡμεῖς. ⁸ἐάν [τε] γὰρ περισσύτερόν τι καυχώσμαι περὶ τῆς ἐξουσίας

1. nos *fv*, de nobis *g* ambulemus *fv* περιπατοῦντες (-τίας *G*) *BCAGsgvs*, ζῶντες *Orig* 1,628^b 728^a 2. *Orig* 3,750^a 4,228^c
 2. 3. τα γὰρ ὄπλα τῆς στρατείας ἡμῶν *BCAGsgvs* *Orig* 1,628^b 728^a, nostra enim arma *Hilar* 1122 3. 4. ad destruendam munitionem *f*
 4. καθαιροῦντες *BCGsgvs* *Orig* 1,628^c 3,314^c, destruentia *Hilar*, καθαιρουντων *A* ἐπαιρόμενον] *Orig* 1,502^a 578^b 628^c 2,633^a 847^c 3,314^c 336^c, extollentem *g*, elevatam *Hilar*. οἱ τὰ ὑψώματα ἐπαίροντες *Orig* 3,202^c 5. κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ] *Orig* 1,502^a 578^b 628^c 2,847^c 3,202^c 536^c *Hilar* et om τοῦ θεοῦ *Orig* 3,314^c, κατὰ τῆς τοῦ θεοῦ γνώσεως *Orig* 2,633^a καὶ *BCAvs*, om *Gsgf* ἐκμαλωτίζοντες *A* 6. εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ χριστοῦ *BCAGsgvs*, ad obaudiendum christo *fg*, add ἄγοντες *AGsg* ἐν ἐτοιμίῳ *BCGfvs*, ἐτοιμῶς *A* *Orig* 3,314^c, promptu *g* 7. πληρωθῇ *BAGsgvs*, add προτερον *C* ὑμῶν ἡ ὑπακοή *BCvs*, ἡ ὑπακοή ἡμῶν (ὑμῶν *G*) *AGsg* 8. πεποιθεν *CAGvs*, confidet *fgv*, δοκεῖ πεποιθῆναι *B* χριστον *BCs*, add δουλός *AGsg* 9. ἀφ' (ἐφ' *B*) ἑαυτοῦ *BCAGs*, apud se *fv*, intra se *g* 10. ἡμεῖς *BCAGsgv*, add Χριστοῦ *s* τε γὰρ (add καὶ *s*) *CAsg*, γὰρ *BGsg* περισσοτερον τι *BCAvs*, τι περισσοτερον *Gsgv* καυχώσμαι *G*, gloriabor vel gloriatus fuero *g*

arbitrantur nos tamquam secundum carnem ambulemus. ³in carne enim ambulantes non secundum carnem militamus: ⁴nam arma militiae nostrae non carnalia, sed potentia deo ad destructionem (distr. *F al*) munitionum, ⁵consilia destruentes, et omnem altitudinem extollentem se (om *al*) aduersus scientiam dei, et in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, ⁶et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum inpleta (impl.) fuerit uestra oboedientia (-am *F*). ⁷quae secundum faciem sunt, uidete. si quis confidit (-det *L al*) sibi Christi [seruum *F al*] se (om *al*) esse, hoc (hic) cogitet iterum (om *al*) apud (-d) se, quia sicut ipse Christi est, ita et nos. ⁸nam etsi amplius aliquid (aliq. ampl.) gloriatus fuero de potestate

ἡμῶν ἥς ἔδωκεν ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεισιν ἡμῶν, οὐκ ἀσχυνθήσομαι, ὅτι μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ἡμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν. ¹⁰ὅτι Αἱ ἐπιστολαὶ μὲν φασιν βαρεῖται καὶ ἰσχυραί, ἣ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενὴς καὶ ὁ λόγος ἐξουδενημένος. ¹¹τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἱοί ἐσμεν τῷ λόγῳ ⁵δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ. ¹²οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρίναι ἢ συγκρίναι ἑαυτοὺς τισιν τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων. ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιᾷσιν. ¹³ἡμεῖς δὲ οὐκ εἰς τὰ ἡμεῖρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ¹⁰ὁ θεὸς μέτρον ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ἡμῶν ¹⁴(ὡς γὰρ μὴ ἐφικνούμε-

1. ἡμων ΒΔΓfgvs et corr C, om pr C κύριος BCvs, θεος ΔGf g, add ἡμιν Ggς, add et f 2. δοξω Bvs, δοξωμιν Gfgv, διέωμαι Δ? ως αν εκφοβειν BGvs, tanquam terrentes f, quasi terrendo vel terrentes g, εκφοβουντες Δ? 3. επιστολαι μιν B, μιν επιστολαι ΔGfgς φασιν Bgv, φησιν ΔGfς 4. σχυραι G 5. εξουδενημενος B, εξουθενημενος ΔGς εσμεν ΒΔfgvs, μιν G 7. τολμωμιν ΔGgvς, audimus f, τολμω B εγκριναι ΒΔς, κριναι G, coniungere f, conferre g η συγκρινειν (συνκ. G) εαυτους τισιν BGgvς, nos aut comparare quibusdam f, εαυτους η συγκρινειν εαυτους Δ se ipsos commendantibus g 8. αλλα BGς, αλλ Δ εαυτους ΒΔGgvς, om f συγκρινοντες G 9. εαυτους εαυτοις BGgvς, εαυτοις εαυτους Δf ου συνιασιν B, οὐ συνιοῦσιν ς, om ΔGfgv ημεις δε ουκ (οὐχι ς) Bvs, ουκ ΔGfg 9. 10. τα αμετρα καυχησομεθα Βς, το αμετρον καυχωμενοι Gg, το αμετρον Δf 10. ἡμιν ΒΔfvs, om Gg 11. θεος BGfgvs, κυριος Δ εφικεσθαι ΒΔς, αφικεσθαι G ως γαρ μη B, ου γαρ ως μη ΔGfgvs αφικομενοι G

nostra, quam [nobis pr F al] dedit (ded. nobis L) dominus in aedificationem (ed.) et non in destructionem uestram, non erubescam, ⁹ut [autem om F] non (n. a.) existimer (exstimemur) tamquam terrere uos per epistulas. ¹⁰quoniam quidem epistulae, inquirunt, graues sunt et fortes (fortis L), praesentia autem corporis infirma et sermo contemptibilis (contempt.). ¹¹hoc [ergo] cogitet qui eius modi est, quia quales sumus uerbo per epistulas absentes, tales et praesentes in facto. ¹²non enim audemus inserere aut comparare nos quibusdam qui se ipsos commendant (comm. F), sed ipsi (ipse) in nobis nosmet ipsos metientes (ment.) et comparantes (comp.) nosmet ipsos nobis. ¹³nos autem non in immensum gloriabimur, sed (om L) secundum mensuram regulae quam (qua) mensus est nobis deus mensura (om L, -ram al) pertingendi usque ad uos. ¹⁴non enim quasi non pertin-

νοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς; ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ), ¹⁵οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα κανχόμενοι ἐν ἄλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες ἀξιομένης τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσεύειν ¹⁶εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἄλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἔτοιμα κανχήσασθαι. ¹⁷ὁ δὲ κανχόμενος ἐν κυρίῳ κανχάσθω. ¹⁸οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστάνων, ἐκείνός ἐστιν δόκιμος, ἀλλὰ ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

¹⁹Οφελον ἀνείχεσθαι μου μικρόν τι ἀφροσύνης. ἀλλὰ καὶ ἀνέ-
¹⁰χεσθαι μου. ²ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλῳ· ἡρμοσάμεν γὰρ ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἀγνὴν παραστήσαι τῷ χριστῷ, ³φοβοῦμαι δὲ μή πως, ὡς ὁ ὄφις ἐξηπάτησεν Εὔαν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, φθαρεῖ

2. εἰς τὰ αμετρα BAGGz, immensum f 4. ὑμιν BAGGz, nobis f
5. εἰς τὰ περὶκεῖνα ὑμῶν BAGz, ultra vos fg ἐν BAGGz, om f
6. ο δὲ BAGGz, nam qui f gloriatur f 7. οὐ γὰρ BAGGz, οὐχ Orig 1,297^c συνιστανὼν BAG Orig, συνιστῶνς εκεινος BAGGz Orig, om f ἐστιν (add ο G) δοκιμος BGz Orig, δοκιμος ἐστιν Afv ἀλλὰ B, ἀλλ AGz Orig 9. σφελον Bz, σφελον G ἀνείχεσθαι (ἡνείχεσθαι ε) μου μικρον τι (τι τῆς ε) ἀφροσύνης Bz, ἀνείχεσθαι (pateremini g) μικρον της ἀφροσύνης μου Gfg Lucif 222 10. ζηλω BAGGz, aemulans f Lucif θεου ζηλω BAGGz, deo aemulor f Lucif desponsavi vel spondi g, despondi v Firmilianus ad Cypr 147, statui f Lucif γὰρ om Cypr ὑμᾶς τοὺς πάντας Orig 3,439^d, τοὺς πάντας ὑμᾶς idem 3,479^a (3,689^d) 11. χριστῷ BAGGz Orig 3,479^a 689^d Cyprian Lucif 222, κυρίῳ Orig 3,439^d 12. πως Bz, ποτε (forte) Gg, om Afv Lucif ἐξηπάτησεν εἰαν BGg, εἰαν ἐξηπάτησεν Afvz Lucif ἐν τη πανουργίᾳ BGz, τη πανουργίᾳ Av Lucif, de astutia f φθαρεῖ BAGGz Lucif, οὕτω φθαρεῖ vz

gentes ad uos, super (supra) extendimus nos: usque ad uos enim peruenimus in euangelio Christi, ¹⁵non in (om pr F) immensum (imm.) gloriantes in alienis laboribus, spem autem habentes crescentis (-tes F al) fidei uestrae, in uobis magnificari secundum regulam nostram in abundantiam, ¹⁶etiam in illa (illam) quae ultra uos sunt euangelizare, non in (om pr F) aliena regula in his quae praeparata sunt gloriari. ¹⁷qui autem gloriatur, in domino gloriatur: ¹⁸non enim qui se ipsum commendat (comm. F), ille probatus est, sed quem dominus commendat (commendat F). (24) ¹⁹Vtinam sustineretis (-ritis) modicum (modum) quid insipientiae (insap.) meae. sed et (om pr F) supportate (subp. F) me. ²aemulor enim uos dei aemulatione (-nem): despondi (dispondi L al) enim uos uni uiro uirginem castam exhibere Christo, ³timeo autem ne, sicut serpens Euam seduxit astutia sua, ita corrumpantur (-puntur) sensus uestri et excidant (exced.) a

τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς ἀγνότητος τῆς εἰς τὸν χριστόν. ⁴εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἀνέχεσθε· ⁵λογίζομαι δὲ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποσιτόλων. ⁶εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης εἰς τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει, ἀλλ' ἐν παντὶ φανερώσαντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. ⁷ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα, ἐμνατὸν ταπεινῶν ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῇτε, ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ Θεοῦ εὐαγγέλιον ἐγγελεῖσάμην ὑμῖν; ⁸ἄλλας ἐκκλησίας ἐπέλθου λαβὼν ὁφώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν, καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς οὐ κατενάρκησα οὐθενός ⁹(τὸ γὰρ ὑστερημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες

1. τῆς ἀπλοτητος καὶ τῆς αγνοτητος (αγιοτητος B) BΔg, τῆς αγνοτητος καὶ τῆς ἀπλοτητος Af, castitate Lucif, τῆς ἀπλότητος ε
1. 2. εἰς τον (om G) χριστον BAGz, in christo fg et add iesu Lucif 222 2. si quidem enim g, nam si fu ιησουν BΔfz, χριστον Ggv 3. κηρυξάμεν G, praedicamus g alium fgv λαμβάνετε BAGvz, accepistis fgv ἐλάβετε BΔz, ἐδέξασθαι G 4. ἕτερον (aliud) BΔfvz, add λαμβανεται (accepistis) Gg ἀνεχεσθε B, ἀνεχεσθε (-σθαι G, ἡν. ε, pateremini) ΔGfgvz δε B, γὰρ ΔGf gvz 5. me in nullo inferiorem esse g, me nihil minus fecisse fu, add ἐν ὑμιν Af τῶν ὑπερλίαν BAGz, ab aliis f εἰ δε καὶ B Gz, ε καὶ (etsi) Δfg ἰδιώτης BGvz, add ἐμὶ Δfgv. Orig 4,93^b 6. in omnibus fgv φανερωσαντες BG, manifestantes vel manifestatus sum g, φανερωθεις Af, φανερωθέντες ε 6. 7. ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς BΔz, in omnes vos f, εἰς ὑμᾶς G, in vobis g 7. ἢ BΔfz Orig 3,724^d, ἢ μὴ Ggv εαυτον G 8. ἐγγελεῖσαμην G 9. spolavi g, gravavi f accipiens stipendium gv, acceptis stipendiis f 10. egens f οὐ κατενάρκησα ουθενος (ουδενος ΔGz) BAGgz, nemini honore (oneri ff) fui f 11. venientes g

simplicitate quae est in Christo [Iesu F, Iesu domino nostro al]. (25)

⁴Nam si is (his F) qui venit alium Christum praedicat quem [nos F al] non praedicavimus (-bimus L), aut alium spiritum accipitis (accep. F, -istis pr F) quem non accepistis, aut aliud (aliut L, alium F al) evangelium quod non recepistis (recip. L), recte pateremini: ⁵existimo enim nihil me minus fecisse [a om L al] magnis (f. vobis ab aliis F al) apostolis. ⁶[sed F al] etsi inperitus (imp.) [sum] sermone, sed (et) non [tam F] scientia, in omnibus autem manifestatus sum vobis. ⁷aut numquid peccatum feci, me ipsum humilians ut vos exaltemini, quoniam gratis evangelium dei evangelizavi vobis? ⁸alias ecclesias expoliaui, accipiens stipendium ad ministerium vestrum, et cum essem apud (-d) vos et egerem, nulli onerosus fui: ⁹nam quod mihi deerat suppleverunt fratres qui venerunt a Machedonia (Ma-

ἀπὸ Μακεδονίας), καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῇ ἐμάντων ὑμῖν ἐτήρησα καὶ τηρήσω. ¹⁰ἔστιν ἀλήθεια χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ φραγῆσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασιν τῆς Ἀχαΐας. ¹¹διὰ τί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ἑμαῦς; ὁ θεὸς οἶδεν. ¹²ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελούντων ἀφορμὴν, ἵνα ἐν ᾧ κανχῶνται ἐνρεθῶσιν καθὼς καὶ ἡμεῖς. ¹³οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους χριστοῦ. ¹⁴καὶ οὐ θαῦμα· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός· ¹⁵οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης, ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

¹⁶Πάλιν λέγω, μὴ τίς με δόξῃ ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μὴ γε, πᾶν ὡς ἄφρονα δέξασθ' ἐμε, ἵνα καὶ γὼ μικρόν τι κανχήσωμαι. ¹⁷ὁ λαλῶ,

1. in (om f) omnibus fgv sine onere (honore f) fgv ἐμάντων ὑμῖν Bfv, ὑμῖν ἐμάντων AGgς 2. χριστοῦ BGfvgς, om A
3. εἰς ἐμε BΔς, ἐν ἐμοί G ὅτι om B? 4. ὁ θεὸς BGς, θεὸς A 5. θελόντων G 6. οἱ] οὐ G ψευδαποστολοι BGς Orig 4,367^b, ψευδοαποστολοι A Lucif 223 7. εἰς BΔfvgς, om G. εἰς ἀγγέλους δικαιοσύνης Orig 4,367^b θαῦμα BΔG, mirum g Lucif 223, mirandum f, θαυμασιῶν ε 8. Cyp 194 Hilar 1265 αὐτος γὰρ BΔGfvgς Orig 2,492f Lucif, cum ipse enim g εἰς ἀγγέλων BGvgς Orig 1,746^d 2,492f, ὡς ἀγγέλους Afvg Lucif
9. οὐν BGvgς Orig 2,492f, om Af Lucif καὶ BΔGgς Orig, om fv Lucif Orig 2,596^e 10. ἐστὶ BΔGvgς, ἐστὶν Af Lucif 223 τὰ ἔργα BΔGfvgς, operationem Lucif 11. εἶναι BΔGvgς, om f εἰ δὲ μὴ γε (om A) καν BΔGς, si autem g, alioquin fv 12. δεξασθαι G, sus accipiat g καγὼ (ego f) μικρόν τι BΔGfvg, μικρόν τι καγὼ ε κανχήσωμαι A

ced. V al, -iam F): et in omnibus sine onere (honore) me (meme L) vobis servaui et servabo. ¹⁰est veritas Christi in me, quoniam haec gloria (gloriatio V al) non infringetur (infrig. pr F) in me in regionibus Achaiae. ¹¹quare? quia non diligo vos? deus scit. ¹²quod autem facio, et faciam (faciem), ut amputem occasionem (occans. F) eorum qui volunt occasionem (occans. F), ut in quo gloriantur [tales V] inueniantur sicut et nos. (26) ¹³Nam eius modi pseudoapostoli (seud.), operarii (-rari) subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi. ¹⁴et non mirum: [cum F] ipse enim satanas transfigurat (-raret pr F) se in (ut pr F) angelum lucis: ¹⁵non est ergo magnum, si ministri eius transfigurentur (-rarentur F) velut (uelud) ministri iustitiae; quorum finis erit secundum opera ipsorum. ¹⁶iterum dico. ne quis me putet (putat L, existimet F al) insipientem esse (om L al et pr F): alioquin velut insipientem accipite me, ut et (om F) ego modicum quid glorier. ¹⁷quod loquor, non loquor secundum dominum

οὐ κατὰ κύριον λαλῶ, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως. ¹⁸ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, καὶ γὰρ καυχῆσονται. ¹⁹ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες· ²⁰ἀνέχεσθε γὰρ, εἴ τις ὑμῶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις εἰς πρόσωπον ὑμῶς ὀφείλει. ²¹κατὰ ἁτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἡσθενήκαμεν· ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμῇ, (ἐν ἀφροσύνῃ λέγω) τολμῶ καγὼ. ²²Ἑβραῖοί εἰσιν; καγὼ. Ἰσραηλῆται εἰσιν; καγὼ. σπέρμα Ἀβραάμ εἰσιν; καγὼ. ²³διάκονοι χριστοῦ εἰσιν; (παράφρονων λαλῶ) ὑπεργῶ, ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις ¹⁰πολλάκις ²⁴(ἐπὶ Ἰουδαίων πεντήκισι τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλα-

1. κατα κυριον λαλω BGg, λαλω κατα κυριον Afz ut insipientia g 2. gloriationis g, gloriae fgv την Bz, om AG 3. καυχησῶμα G φρονιμοι οντες BAGfz, cum sitis sapientes g 5. εις προσωπον υμῶς BAGfgv, ὑμῶς εἰς πρόσωπον z 6. ὡς οτι BAGgz, quasi fν ημεις ησθενηκαμεν (-σαμεν Az) BΔfz, ησθενησαμεν ημεις Gg, add εν τωτω τω μερει Afv ω δ αν BGz, quo autem g, ω αν A, quo fν 7. εν αφροσυνη (in insipientiam f) λεγω BΔfz, post καγω Gg 7. 8. Ἰσραηλῆται εἰσιν; καγὼ] Orig 2,822^c 8. 9. χριστου εἰσιν BΔfz, εἰσιν χριστου Gg 9. ut insipiens g, ut minus sapiens fν λαλω Bz, λεγω AGfgv ὑπὲρ ἐγὼ z περισσοτερωz BAGz Orig 1,257^d 3,190^d 218^a, abundantius g, copiosius Hilar 430, plurimis fν 9. 10. εν φυλακαις περισσοτερωz εν πληγαῖς υπερβαλλοντως BΔfν, εν πληγαῖς περισσοτερωz εν φυλακαις υπερβαλλοντως (eminentius Hil) Gg Orig 1, 257^c Hilar 430, εν πληγαῖς υπερβαλλοντως εν φυλακαῖς περισσοτερωz z Orig 3,218^a. εν φυλακαῖς υπερβαλλοντως Orig 3,190^c. εν φυλ. πολλάκις idem 3,309^c 11. πολλάκις BGfgvz Orig 1,257^c 3, 190^c 218^a Hilar, πολλοις A τεσσαρακοντα A, τεσσαράκοντα z Orig 1,257^c 3,309^c, μ. G

(deum F al), sed quasi in (om al) insipientia (-iam L) in hac substantia gloriae. ¹⁸quoniam multi gloriantur secundum carnem, et ego gloriabor. ¹⁹libenter enim suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes: ²⁰sustinetis enim, si quis uos in seruitutem redigit (-get), si quis deuorat, si quis accipit (accepit), si quis extollitur, si quis in faciem uos (in uos fac. L) caedit (cedit). ²¹secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus [in hac parte om L al]: in quo quis audet, in insipientia (-am L al) dico, audeo et ego. ²²Hebraei (Ebrei) sunt? et ego. Israelitae sunt? et ego. semen Abrahæ sunt? et ego. ²³ministri Christi sunt? [et ego F al] ut minus (minus pr F al) sapiens dico, plus ego, in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus (mont. pr F) frequenter. ²⁴a Iudæis quinquies quadragenas una (-nos uno) minus (m. u.) accepi,

βον, ²⁵τρὶς ἐραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐνανάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα), ²⁶ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις ληστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσῃ, ⁵κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις, ²⁷κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρουπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι. ²⁸χωρὶς τῶν παρεκτὸς ἢ ἐπίστασις μοι ἢ καθ' ἡμέραν, ἢ μέρος μιν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. ²⁹εἰς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; ³⁰εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ ¹⁰τῆς ἀσθενείας μου καυχῆσομαι. ³¹ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ οἶδεν, ὁ ὢν ἐυλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι. ³²ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτι τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν

1. ἐραβδίσθην *AG* Orig, ἐραβδίσθην ε 2. in profundo (add maris fg) feci (fui g) fg Hilari οδοιπορίαις *BAGfz*, in itineribus gν πολλάκις *BGgvs*, πολλὰς *Af* 5. κοπῳ *BAGfg*, ἐν κόπῳ vs Orig 3,220^c 296^d μόχθῳ] Orig 3,296^d, add καὶ 3,220^c 6. ἐν πολλὰς *BGg* Orig 3,220^c, πολλὰς *Afv*, om Orig 3,296^d 6. ἐν λιμῳ *BAGfgvs* Orig 3,220^c, καὶ λιμῷ Orig 3,296^d δίψει Orig 3,296^d 6. 7. ἐν νηστείαις . . . γυμνότητι om Orig 3,220^c 296^d 6. πολλὰς *BGg*, πολλὰς *Afv* 7. ἐπίστασις *BAG*, ἐπισύστασις ε, instantia gν, concursus f μοι *BG*, in me f, μου *Agvs* καθημερινη *G* 8. ἡ μερίμνη *BAz* Orig 1,214^c, μερίμνη *G* οὐκ *BAGfgs* Orig 1,214^c 3,337^f 542^a 4,167^a, ego non v *Cypr* 21, non ego *Cypr* 99 9. οὐκ ἐγὼ *BAGfgs* Orig 1,214^c 3,542^a, ego non v *Cypr* 21 10. μου *AGfgvs*, om *B* Θεὸς *BGgvs*, add τοῦ ἱσραὴλ *Af* 11. Ἰησοῦ *BGg*, ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ *Afz* ο ὢν ἐυλογητὸς *BAGgvs*, benedictus f

²⁵ter uirgis (uirges) caesus (ces.) sum, semel lapidatus sum (om al), ter naufragium feci, nocte (noctu *F*) et die in profundum (-do) maris fui, ²⁶in itineribus (itineribus) saepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine (-ni), periculis in mari, periculis in falsis fratribus, ²⁷in labore et erumna, in uigiliis multis, in fame et siti, in ieuniis (-nis) multis, in frigore et nuditate, ²⁸praeter illa quae extrinsecus sunt instantia mea cotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. ²⁹quis infirmatur, et ego non infirmor? quis (qui) scandalizatur, et ego non uror? ³⁰si gloriari oportet, quae infirmitatis meae sunt gloriabor. ³¹deus et pater domini [nostri *F* al] Iesu [Christi *F* al] scit, qui est benedictus in saecula, quod (quia *F*) non mentior. ³²Damasci praepositus gentis Aretae (Aratae, Arte) regis custodiebat (-bant) ciuitatem Damascenorum (Damaschen. *F*), ut me conprae-

πόλιν δαμιασκηῶν πιάσαι με, ³³καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχα-
λάσθην διὰ τοῦ τείχους καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ. ¹Κανυχᾶ-
σθαι δεῖ, οὐ συμφέρον μὲν, ἐλείσσομαι δὲ καὶ εἰς ὀπτασίας καὶ
ἀποκαλύψεις κυρίου. ²οἶδα ἄνθρωπον ἐν χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκα-
τεσσάρων (εἴτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς σώματος οὐκ οἶδα, ³
ὁ θεὸς οἶδεν) ἄρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. ⁴καὶ
οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον (εἴτε ἐν σώματι εἴτε χωρὶς τοῦ σώ-
ματος ὁ θεὸς οἶδεν), ⁵ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσεν
ἄρρητα ῥήματα ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. ⁶ὑπὲρ τοῦ τοιούτου

1. πολιν δαμιασκηων BAGfgv, Δαμιασκ. πόλιν ε πιασαι με BA
fv et add θέλων ε, θέλων πισται μαι Gg et ffgv, ut f εν σαρ-
γανη BAGvvs Orig 2,394^c bis, in sportam fv, om G missus sum
f, submissum g 3. δε BGfg, δε A, δη ε συμφερον μεν B
Gv, expedit mihi quidem g, συμφερει μοι (om A) Afz δε και
B, δε Ggv, γαρ Az, et f εις τα οπτασιας G 4. κυριου Baf
vs, χριστου Gg 5. ουκ οίδα prius BAGfgvvs Orig 1,364^f, om
Iren 162 εκτος B, add του AGz Orig ουκ οίδα alterum BAG
gvz Orig, om f Iren 6. εως (add του G, usque ad) τριτου ου-
ραρου BAGfgvvs Orig 2,756^b 4,166^d Iren 162, εις τριτον ουρανόν
Orig 1,196^c 282^c 364^f 7. χωρις BA, εκτος Gz σωματος
B, add ουκ οίδα AGfgz 8. ηκουσεν BAGfgvvs Orig 1,282^c 633^f,
ηκουσα Orig 1,724^c 2,19^b 4,259^c 9. αρρητα ρηματα BAGfgvvs
Orig 1,196^c 282^c 633^f 725^c 2,19^b 3,766^b 824^b 4,106^a 166^d 216^a 220^a
259^c Iren 163, verba inenarrabilia Iren 162 οὐκ ἐξόν] Orig, μὴ
ἐξόν idem 1,196^c, οὐκ ἔστιν 3,766^b, μὴ ἔστιν 3,824^b ανθρω-
πω BAGfgvvs Orig Iren, ανθρωπον Orig 4,106^a, ανθρωποις Orig 4,
216^a λαλῆσαι BAGz Orig 1,196^c 282^c 633^f 725^c 2,19^b 3,766^b 4,
106^a 216^a 220^a 259^c, λαλεῖν Orig 3,824^b υπερ του BAGfgvvs,
περι του Orig 4,166^d

henderet (-rent), ³³et per fenestram in sportam (sporta) demissus
(dim. L al, demissus al) sum per murum et [sic F al] effugi manus
eius. ¹si gloriari oportet, non expedit quidem, veniam autem ad vi-
siones et reuelationes (-nis) domini. ²scio hominem in Christo ante
annos quattuordecim (quatu.), siue in corpore nescio, siue extra cor-
pus (corpore pr F) nescio, deus scit, raptum huius (eius L al) modi
usque ad tertium caelum. ³et scio huius modi hominem, siue in cor-
pore siue extra corpus nescio, deus scit, ⁴quoniam raptus est in pa-
radisum (-dysum F, -dissum al) et audiuit arcana (archana F al)
uerba, quae non licet (licent al, licebat L) homini loqui. ⁵pro huius

καυχῆσομαι, ὑπὲρ δὲ ἱμαντοῦ οὐ καυχῆσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις ὅτι ἂν γὰρ θελήσω καυχῆσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ ἔρω· φέδομαι δέ, μή τις εἰς ἐμὲ λογισθῇται ὑπὲρ ὃ βλέπει με ἢ ἀκούει ἐξ ἐμοῦ) ἔτι καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων. διὸ ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατανᾶ, ἵνα με κολαφίσῃ [ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι]. ⁸[καὶ] ὑπὲρ τούτου τρις τὸν κύριον παρεκάλεισα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ. ⁹καὶ εἰρηκέν μοι Ἀρχεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις ἐν ἀσθενείᾳ τελεῖται. ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχῆσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπι-

1. καυχῆσομαι BAGsgvs, καυχῆσωμαι Orig υπερ δε BGsgvs Orig, περι δε A ου BAGgs Orig, nihil fu ταις ασθενειαις BGς, τοις ασθενημασιν A, add μου Ggvs 2. καυχῆσασθαι B Aς, καυχασθαι G 3. ερω BAGsgvs, dico gv φιλομυι G 4. βλέπει με BAGgvs, me videt f, βλέπει Orig 1,197^d 4,131^c ακουει BGgv Orig, add τι Afvs 4. 5. και τη υπερβολη των αποκαλυψεων (αποκαλυψ G) διο ινα μη υπεραιρωμαι ABGg, και τη (in f, ut Iren) υπερβολη των αποκαλυψεων ινα (om Iren) μη υπεραιρωμαι (-ρωμαι ς, super extollar Iren, extollar f) Afς Iren 295 (Orig 1,197^d), et propter eminentiam revelationum Hilar 325 5. τη σαρκι ABAGgs, carnis f Iren Hilar, carnis meae Cyprr 232 306. σκόλοπος τοῦ σατανᾶ Orig 1,258^b ανγελος G σατανα A BAGfgv Iren Cyprr Hilar 262 325, τοῦ σατανᾶ Orig 3,200^d, σατᾶν ς Orig 3,200^d 6. ινα με ABAGfgvs Orig 3,200^d Iren, qui me v Cyprr Hilar ινα μη υπεραιρωμαι Bς Orig 1,258^b 3,200^d Cyprr Hilar 325, om AAGfgv Iren και A Orig 3,200^d Iren 295, om BA Gfgvs Cyprr 232 306 υπερ τουτου ABAGς, super haec Iren, περι τουτου Orig, propter quod fg Cyprr 7. τρις τον κυριον ABGgvs Orig Iren Cyprr, τον κυριον τρις Af ειρηκεν ABΔς, ειπεν G Orig 8. δυναμις ABAGfgv Iren Cyprr, add μου rec A item ς Orig 3,200^d τελειται ABAG, τελειοῦται ς Orig 9. libentissime fg, libenter v Iren 295 ουν μαλλον ABAGfgς Iren, οὔν v Orig 3,190^d, om Orig 3,292^b μου ABAGfgvs Orig, om Iren

(eius L) modi gloriabor, pro me autem nihil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis. ⁶nam etsi uoluero gloriari, non ero insipiens: ueritatem enim dicam (dico): parco autem, nequis [in L al] me existimet supra id quod uidet me aut audit [aliquid V al] ex me. ⁷et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis (carni) meae, angelus satanae, ut (qui) me colaphizet (colaf. L, colof. al). ⁸propter quod ter dominum rogavi, ut discederet (auferetur) a me. ⁹et dixit mihi Sufficit tibi gratia mea: nam uirtus in infirmitate perficitur. libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in

σκηνώσῃ ἐπ' ἐμέ ἡ δύναμις τοῦ χριστοῦ. ¹⁰διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεισιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις, ὑπὲρ χριστοῦ· ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.

¹¹Γέγονα ἄφρων· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. ἐγὼ γὰρ ὠφεῖλον ὑφ' ὑμῶν ἀντίστασθαι· οὐδὲν γὰρ ὑπέστησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδὲν εἰμι. ¹²τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατεργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, σημείοις καὶ τέρασιν καὶ δυνάμεσιν. ¹³τί γὰρ ἔστιν ὃ ἡσώθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενύκνησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. ¹⁴Ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἐτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ κατα- ¹⁰ναρκήσω· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλὰ ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. ¹⁵ἐγὼ

1. in me fgv Iren ασθενειαις ABΔφvs Orig 2,803f 3,218^d, add μου Gg 2. εν αναγκαις ABΔGfgvs Orig 2,803f, και αν. Orig 3, 218^d εν διωγμοις BΔGfgvs Orig, om A εν στενοχωριαις A ΔGfgvs Orig 2,804^a, και στεν. B Orig 3,218^d 3. οταν ABΔς, οτε G δυνατος εμι ABΔς, δυνατω G 4. εγεγονα G αφρων ABΔGfgv, add κανχωμενος ε ημεις G υφ ημων A 5. ουδεν γαρ AΔφvs et add τι B, ου γαρ Gg των ABΔGς, ab his qui gv, ab aliis qui f 6. etsi fg τα μεν ABΔς, tamen f, αλλε vel τα μεν G, sed vel quidem g του αποστολου ABΔGφvs, apostolatus g κατεργασθη ABς, κατηργασθη (-σθην A) ΔG 7. σημειοις AΔφv, σημειοις τε B, και σημειοις Gg, εν σημειοις ε 8. ησωσθητε BA, ητιθητε Aς, ελατωθηται G υπερ ABGς, παρα A. prae caeteris ecclesiis gv, quam caeterae ecclesiae f 8. 9. αυτος εγω ABΔς, εγω αυτος Gfgv 9. αδικιαν ABΔfgvs, αμαρτιαν G 10. τριτον τουτο ABGfgv, τουτο τριτον A, τριτον ε 10. 11. καταναρκησω AB, add νμας (υμῶν ε) ΔGfgvs 11. αλλα ABG, αλλ' ε non (nec fv) enim fgv 12. αλλ BA Gς, αλλα A

me uirtus Christi. ¹⁰propter quod placeo mihi in (om al) infirmitatibus [meis], in contumeliis (-lis), in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: cum enim infirmor, tunc potens sum. ¹¹factus sum insipiens: uos me coegistis. ego enim debui a uobis commendari (conm. F): nihil enim minus fui (feci V) ab his qui sunt supra modum apostoli, tametsi (tamen etsi L al) nihil sum. ¹²signa tamen (uero F al) apostoli facta sunt super uos in omni patientia, signis et prodigiis et uirtutibus. ¹³quid est enim quod minus habuistis prae ceteris ecclesiis (-sis), nisi quod ego ipse (i. e.) non grauavi uos? (27) Donate mihi hanc iniuriam. ¹⁴ecce tertio hoc (huc) paratus sum (om al) uenire ad uos, et [non uos grauabo,] non ero grauis uobis: non enim quaero quae uestra sunt, sed uos. nec enim debent filii parentibus thesaurizare (thens. pr F), sed parentes filijs. ¹⁵ego autem (enim L)

δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν ἥσσον ἀγαπῶμαι.

¹⁶Ἔστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς· ἀλλὰ ὑπάρχων πανοῦργος δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. ¹⁷μή τινα ὦν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ τοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; ¹⁸παρεκάλεσα Τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν· μή τι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἔχουσιν;

¹⁹Πάλαι δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα. κατέναντι Θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν, τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. ²⁰φοβοῦμαι γὰρ μή πως ἐλθὼν οὐχ ὅσους θέλω εὖρω ὑμᾶς καὶ γὰρ εὖρεθῶ ὑμῖν ὅσον οὐ θέλετε, μή πως ἔρις ζηλος θυμοί

1. δαπανησω ABGgvς, add καὶ ἐκδαπανησω (superimpendam) Af ἐκδαπανηθήσομαι ABAGς, ipse impendar (intendar f) fg 2. εἰ ABG, εἰ καὶ ε, om Afg ἀγαπῶν BAGfgς, ἀγαπῶ A ἥσσον ABΔ, ἥτιον ε, ελασσον G 3. ἐστω δὲ ABAGς, sed esto fv, autem g οὐ ABfς, οὐκ Δ, δὲ οὐ Gg κατεβάρησα (εβάρησα Δ) ὑμῶν ABΔς, κατεναρκήσα ὑμῶν G ἀλλὰ ABAG, ἀλλ' ε 4. ἀπέσταλκα ABGς, ἐπεμψα Δ δι' αὐτοῦ ABΔfς, om Ggv 5. simul misi g, misi cum illo fv 7. ambulamus vel -lavimus g, add οὐ εἰαν ἐλθῶ παλιν οὐ γίνομαι (13,2) Gg sed deletum 8. παλιν AB BGfv, παλιν Agς putatis gv, speratis f ὑμῖν ἀπολογούμεθα ABAGς, vobis disputamus f, nos excussemus apud vos g κατέναντι ABG, κατενωπιον Δ et add τοῦ ε 8. 9. ἐν χριστῷ ABΔ Ggvς, om f 9. omnia autem fgv 10. γὰρ ABAGfgς, om Cypr 74 πως ABΔGgvς Cypr, om f 10-p. 433, 2. ἐλθὼν... ὑμᾶς καὶ] veniens ad vos Cypr 11. καὶ γὰρ ABΔς, καὶ ἐγὼ G a vobis gv εἰς A, εἰς BAGfgς ζήλος ABAG, ζήλοι fgς

libentissime impendam (imp.) et super impendar (imp., inperdar) ipse pro animabus uestris, licet plus uos diligens minus diligar. ¹⁶sed esto, ego [ipse F] uos non grauavi (gravi): sed cum essem astutus, dolo uos cepi (coepi F al). ¹⁷numquid per aliquem eorum quos misi ad uos circum ueni uos? ¹⁸rogaui Titum, et misi cum illo fratrem: numquid Titus uos circum uenit? nonne eodem spiritu ambulauimus (-labimus)? nonne isdem (hisdem FL, hiisd. al) uestigiis? ¹⁹olim (ollim) putatis quod excussemus (excussem.) nos aput (apud V al) uos. coram deo in Christo loquimur; omnia autem, carissimi, propter uestram aedificationem. ²⁰timeo enim ne forte, cum uenero, non quales uolo inueniam (ueniam in) uos et ego inueniar a uobis qualem non (n. q. F) uultis, ne forte contentiones aemulationes animositates

ἐριθείαι καταλαλαίαι ψιθυρισμοὶ φησιώσεις ἀκαταστασίαι. ²¹μὴ πάλιν ἐλθόντος μου ταπεινώσει με ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενήσω πολλοὺς τῶν προσημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ἣ ἐπραξαν; ¹τρίτον τοῦτο ἐρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν στα- ⁵θήσεται πᾶν ῥῆμα. ²προεῖρηκα καὶ προλέγω, ὥς παρὼν τὸ δεύτερον καὶ ἀπὼν νῦν, τοῖς προσημαρτηκόσιν καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πᾶν οὐ φείσομαι. ³ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος χριστοῦ, ὅς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατῇ ἐν ὑμῖν ⁴(καὶ γὰρ [εἰ] ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνά- ¹⁰

2. ταπεινώση

1. ἐριθίαι *A*, αἰριθίαι *G* φησιώσεις ἀκαταστασίαι *ABΔ*ς, φησιώσεις *Gf*, seditiones *g* 2. ἐλθόντος (veniente) μου ταπεινώσει (-ση *A*, humiliet) με *ABGg*, ἐλθόντα με ταπεινώση *Δς*, cum venero ad vos humiliet me *f* πρὸς (apud) ὑμᾶς *ABΔGg*ς, om *f* 3. τῶν] ex his (iis) qui *fgv* *Cypr* 74 3. 4. ἐπὶ (in) τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ (om *f*) πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ἣ ἐπραξαν *ABAGfg*ς, in immunditiis quas fecerunt et fornicationibus et libidinibus *Cypr* 4. 5. τρίτον τοῦτο ἐρχομαι *BAGfg*ς, ἰδὼν τρίτον τοῦτο ἐτοιμῶς ἐχὼ ἐλθεῖν *Av* 5. ἐπὶ στόματος *ABAG*ς, in (ut in *g*) ore *fgv* stabit *fgv* 6. προεῖρηκα *ABGfg*ς, add γὰρ *Δ* ὥς *ABG*ς, om *Δf* 7. νῦν *ABAGfg*ς, add γράφω *ς* 8. εἰς τὸ *ABΔς*, om *G* ἐπεὶ *ABΔς*, om *G*, quia *fg*, quoniam *g*, εἰ *Orig* 3,237^a 298^d 4,108^b 169^c, ἦ *v* *Orig* 4,377^d 9. ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος *ABGfg*ς *Orig*, λαλοῦντος ἐν ἐμοὶ *Δ* in vos *f*, in vobis *g* δυνατεῖ *ABAG*ς, potens *f* 10. καὶ γὰρ *εἰ* *Avς* *Hilar* 992 1077, εἰ γὰρ καὶ *Orig* 3,472^b, εἰ καὶ *Orig* 3,226^a, καὶ γὰρ *BAGfg*ς ἐσταυρώθη *Δ* *BAGfg*ς *Orig* 3,472^b (4,292^c) *Hilar* 992 1077, crucifixus *Hilar* 96, ἀπέθανεν *Orig* 3,226^a ἀλλὰ ζῇ *ABAGfg*ς *Orig* *Hilar* 992 1077, resurrexit *Hilar* 96

dissensiones (dess.) detractationes (detractat.) susurrations (susurat.) inflationes seditiones sint inter uos, ²¹ne iterum, cum uenero, humiliet me deus apud (-d *V al*) uos et lugeam multos ex his qui ante peccauerunt et non egerunt poenitentiam super immunditia (-am *F al*) et fornicatione (-em *F al*) et in pudicitia (-am *F al*) quam gesserunt (geser.). ¹ecce tertio hoc (huc) uenio (paratus sum uenire *F*) ad uos. in ore duorum uel trium testium stabit omne uerbum. ²praedixi et praedico, ut praesens his (uobis *L al*) et nunc absens, his qui ante peccauerunt et ceteris omnibus, quoniam si uenero iterum non parcam. ³an experimentum quaeritis (quer.) eius qui in me loquitur Christus (Christi *V al*), qui in uos (uobis) non infirmatur, sed potens est in uobis? ⁴nam etsi cruci fixus est ex infirmitate, sed ui-

μειωσ θεοῦ· καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζήσομεν σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς), ⁵ἐαυτοὺς πειράζετε εἰ ἔστι ἐν τῇ πίστει, ἐαυτοὺς δοκιμάζετε· ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἐαυτοὺς, ὅτι Ἰησοῦς χριστὸς ἐν ὑμῖν [ἐστίν]; εἰ μὴ τι ἀδόκιμοί ἐστέ. ⁶ἐλπίζω ⁸δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμεν ἀδόκιμοι. ⁷ἐυχόμεθα δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν, οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῇτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὤμεν. ⁸οὐ γὰρ δυνάμεθα τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. ⁹χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ᾗτε· ¹⁰τοῦτο καὶ ἐυχόμεθα τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. ¹⁰διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἔξουσίαν ἣν ὁ κύριος ἔδωκεν μοι εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθάρσιν.

1. σὺν αὐτῷ, 4. χριστὸς Ἰησοῦς

1. θεοῦ ABAGsgvs Orig Hilar 992 1077, om Hilar 96 γὰρ AA fgv, γὰρ καὶ Bz, om G ἐν BΔfvs, σὺν AGg ζήσομεν (ζησό-μεθα ε) ABΔfg, ζήσωμεν G σὺν ABGgvs, ἐν Δfg 2. ἐκ δυνάμεως θεοῦ ABΔfvs, om Gg εἰς ὑμᾶς ἐαυτοὺς AΔGgvs, in vobis ipsis f, ἐαυτοὺς B 3. ἐαυτοὺς δοκιμάζετε BAGsgvs, om A ἐπιγινώσκετε ABAGfvs, cognoscetis g 4. ἰησοῦς χριστός BΔfz, χριστὸς ἰησοῦς AGgv ἐστὶν AGfgvs, om BΔ τι ABAGgvs, si f 5. δὲ ABΔfvs, γὰρ Gg γνώσεσθε ABΔGgvs, cognoscitis f ευχομεθα ABΔGfgv, Εὐχομαι ε πρὸς om f 6. κακὸν μηδὲν οὐχ ἵνα ABΔGg, quicquam mali ut non f 8. ὤμεν ABΔvs, sumus fgv τῆς utrobique ABΔz, om G ἀλλ ABz, ἀλλὰ AG 9. ὅταν ABΔz, ὅτε G 10. τοῦτο ABAGfgv, add δὲ ε 11. παρὼν μὴ ABz, μὴ παρὼν AGfgv durius fgv χρησιμοποι ABΔz, χρησιμοποι G, agam fgv 12. ὁ κύριος ἔδωκεν (-κε B) μοι ABΔGfgv, ἔδωκέ μοι ὁ Κύριος ε

uit (uiuet L) ex uirtute dei: nam et nos infirmi sumus in illo, sed uiuemus (uiuimus F al) cum eo ex uirtute dei in uobis. ⁵uosmet ipsos temptate (temt.), si estis in fide: ipsi uos probate. an non cognoscitis uos ipsos (om V), quia Christus Iesus in uobis est? nisi forte reprobi estis. ⁸spero autem quod cognoscitis (-scetis L) quia nos non sumus reprobi. ⁹oramus autem [ad V] deum ut nihil mali (male) faciat, non ut nos probati pareamus (pereamus pr F), sed ut uos quod bonum est faciat, nos autem ut reprobi simus (sumus L al). ⁸non enim possumus aliquid aduersus ueritatem, sed pro ueritate (-tatem F). ⁹gaudemus enim, quando nos infirmi sumus, uos autem potentes (-tis) estis: hoc et oramus uestram consummationem. ¹⁰ideo haec absens scribo, ut non praesens durius agam secundum potestatem quam dominus dedit mihi in aedificationem et non in destructio-

¹¹Λοιπόν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλιῶσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. ¹²ἀσπύσασθε ἀλλήλους ἐν ἀγάφῃ φιλήματι. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἄγιοι πάντες.

¹³Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ὁ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν.

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ.

Παῦλος ἀπόστολος οὐκ ἂν' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας. ³Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἡμῶν ¹⁰

3. ἐν φιλήματι ἀγάφῃ.

1. 2. το αὐτο φρονεῖτε BAGfgvs, om A 2. της αγαπης και ειρηνης ABvs, της ειρηνης και της αγαπης Δφν, της ἱρηνης Gg

3. αγιω φιληματι BΔfs, φιληματι αγιω AGgv 5. χριστου ΑΔ Gfgvs, om B 6. υμων ABGg, add αμην Δφvs προς κορινθιους β ΑΒΔ, ετελεσθη προς κορινθιους αρχεται προς γαλατας Gg, ad corinthios II explicit f, Πρὸς Κορινθίους δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ Φιλίππων τῆς Μακεδονίας διὰ Τίτον καὶ Λουκᾶς προς γαλατας AB, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῇς. κατὰ τὰ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας εἰρημένη ἐπιστολῇ Orig 1,239^a ad 1,4 7. δι ΑΒΔς, δια G, per fv Iren 200 Hilar 262. per hominem vel ex homine g 8. διὰ] per vel ex g χριστου ABAGfg vs Hilar, om Iren 9. θιου πατρος etc ABAGgvs Iren, deo patri etc f a mortuis fgv 10. και κυριον ημων BAGfgs, ημων και κυριον A

nem (distr. F). (28) ¹¹De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini (exort.), idem sapite (sapete), pacem habete, et deus dilectionis et pacis (p. et d. F al) erit vobiscum. ¹²salutate [in F] inuicem in osculo sancto. salutant uos sancti omnes (o. s.). ¹³gratia domini nostri Iesu Christi et (om al) caritas dei et communicatio sancti spiritus (sp. s. L al) [sit] cum omnibus vobis (om al), amen.

Expl. ad Corint. II.

INC. [EPISTVLA] AD GALATAS.

Paulus apostolus non ab hominibus neque per hominem, sed per Iesum Christum et deum patrem qui suscitauit eum a mortuis, ²et qui mecum sunt omnes fratres, ecclesiis Galatiae. ³gratia vobis et pax a deo patre et domino nostro (p. nostro et domino F al) Iesu

Ἰησοῦ χριστοῦ, ⁴τοῦ δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέλθῃται ἡμᾶς ἐκ τοῦ αἰῶνος τοῦ ἐνεστιῶτος πονηροῦ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ⁵ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

⁵ ⁶Θαυμάζω ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι χριστοῦ εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον, ⁷ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μὴ τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. ⁸ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελιζῇται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ¹⁰ἀνάθεμα ἔστω. ⁹ὥς προειρήκαμεν, καὶ ὕρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμᾶς

9. εὐαγγελίσθηται

1. περὶ (de) *ΑΔΓς* Orig 1,238f, *υπερ* (pro) *Β?fgvs* αμαρτιῶν *ΑΒΔΓςfgvs*, ἁμαρτωλῶν Orig 2. ἐκ *ΑΒΔΓΗfgvs* Orig 1,239^a 2, 702^a, ἀπὸ Orig 1,601^e 674^e αἰῶνος του ἐνεστιῶτος *ΑΒ* Orig 1, 239^a 601^e 2,702^a, ἐνεστιῶτος αἰῶνος *ΔΓΗfgvs* Orig 1,674^e 2.3. το θελημα *ΑΒΔΓς* Orig 1,239^a, θελησιν *Η* 3. ω *ΑΒΔΓς*, add *εστιν Ηfgv* 5. θαυμαζω *ΑΒΔΗfgvs* Cypr 32 107 *Lucif* 234, μαζω (mirror) δε *Gg* οὕτως (οὕτω *Ης*) *ΑΒΔΗς*, sic tam *fv* Cypr *Lucif*, tam *g*, om *G* μετατίθετε *Α* ἀπὸ τοῦ] *ab eo qui fgv* Cypr, qui *Lucif* 5. 6. καλεσαντος ὑμῶς (ἡμας *Η*) *ΑΒΔΓΗfgvs*, vos vocavit *gv* Cypr *Lucif* 6. ἐν χάριτι *ΑΒΔΓΗfgvs*, in (ad 107) gratiam *v* Cypr 32 107 *Lucif* χριστου *ΑΒΗς*, ιησου χριστου *Δς*, om *g* Cypr *Lucif* in (ad Cypr) aliud *fgv* Cypr *Lucif* 234 7. εἰ μὴ τινες εἰσιν *ΑΒΔΓΗgs*, nisi si (om *Luc*) sunt aliqui *fv* Cypr *Lucif* qui vos conturbant (turbant 32) *v* Cypr 32 107 *Lucif* 8. καὶ ἐαν *ΑΔΓΗς*, καὶ *Α* ἡμεῖς *ΑΒΔΓςfgvs* Cypr 32 *Lucif*, aut nos Cypr 107 9. εὐαγγελιζῇται ὑμῖν (ὑμας *Α*, om *G*) *ΔΓς*, ὑμῖν εὐαγγελιζῇται *ΒΗ*, aliter adnuntiet Cypr, εὐαγγελίσθηται ὑμῖν (om *g* *Lucif*) *Αfg* *Lucif* 234 εὐαγγελισάμεθα *Γ* et *Η?*

Christo, ⁴qui dedit semet ipsum pro peccatis nostris, ut eriperet (-perent *L*, -piat *al*) nos de praesenti saeculo nequam secundum uoluntatem dei et patris nostri, ⁵cui est gloria in saecula saeculorum, amen (om *al*). (2) ⁶Mirror quod sic tam cito transferemini, *ab eo* qui uos uocauit (uocat) in gratiam (gratia *F*) Christi, in aliud (aliut *L*) euangelium, ⁷quod non est aliud (aliut *L* *al*), nisi [si *F* *al*] sunt (om *al*) aliqui (om *al*) qui uos conturbant et uolunt conuertyere euangelium Christi. ⁸sed licet nos aut angelus de caelo euangelizet uobis praeter quam quod euangelizauimus uobis, anathema sit. ⁹sicut praediximus, et nunc iterum dico, siquis uobis euangelizauerit praeter id

εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. ¹⁰ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω, ἢ τὸν Θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἡρισκον, χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην.

¹¹Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ἐν ἡμοῖς, ὅτι οὐκ ἔστιν κατὰ ἄνθρωπον· ¹²οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρελάβον αὐτὸ οὐδὲ ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ χριστοῦ. ¹³ἤκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀνυστροφὴν ποτε ἐν τῇ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπόρθουν αὐτήν, ¹⁴καὶ προέκοπτον ἐν τῇ Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῇ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ἐπάρχων τῶν πατριῶν μου παραδόσεων. ¹⁵ὅτε δὲ εὐδόκησεν [ὁ Θεός] ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρὸς μου καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ¹⁶ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἡμοῖς, ἵνα εὐαγγελίζωμαι

1. εὐαγγελίζεται (-ζηταὶ *G*) *ABAGH*ς, *adnuntiaverit* *fg* *Cypr*, *evangelizaverit* *o Hilar* 1289, *aliud adnuntiaverit Lucif* praeter quod (quam quod *Cypr Hil*) *fgv Cypr Hilar*, quam quod *Lucif* 2. ἐπιθῶ *G* εἰ ἐτι (αιτιᾶ *G*) *ABAGfgv*, εἰ γὰρ ἔτι *ς*, *ego si adhuc Hilar* 90, *si Cypr* 83 104 109 174 320 3. ἡρισκον *ABAGfgvς* *Cyprian* 83 104 109 *Hilar*, *placere vellem Cypr* 174 320 4. δὲ *ABΔυς*, γὰρ *Gfgv* εὐηγγελισθὲν *A* 6. οὐδὲ *AAG*, οὐτε *Bς* δι *BAGς*, δια *A* 9. ἐπόρθουν *ABΔς*, ἐπολιέμουν *G*, *expugnabam fgv* 10. συνηλικιώτας *BΔς*, συνηλικιωτας *A*, *synhelikeiōτας G* 11. εὐδόκησεν *BAGς*, ἡῦδοκῃσιν *A* ο Θεος *AAς* *Iren* 307, *om BGgv Iren* 311 12. ο ἀφορίσας (αφωρίσας *B*) με (*me segregavit o Iren*) ἐκ (ab *g*) κοιλίας μητρὸς μου *ABAGfgvς* *Orig* 2, 620^d 3,607^b *Iren* 311, *qui me ex utero matris meae segregavit Iren* 307. *per praefinitionem segregatus Hilar* 1114 12. 13. καὶ καλέσας... ἐν ἡμοῖς *om Iren* 311 13. revelare *Iren* 307, *ut revelaret fgv* εὐαγγελίζωμαι *ABGς*, εὐαγγελισώμαι *A*

quod accepistis, anathema sit. (3) ¹⁰Modo enim hominibus suadeo, an deo (aut deo *L al*, *om al*)? aut quaero (quero *L*) hominibus placere [aut deo]? si adhuc (athuc *L*) hominibus placere, Christi servus non essem. (4) ¹¹Notum enim (autem *F*) vobis facio, fratres, evangelium quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem: ¹²neque enim ego ab homine (-nem *F*) accepi illud neque didici (dedici), sed per revelationem Iesu Christi. (5) ¹³Audistis enim conversationem meam aliquando in Iudaismo, quoniam supra modum persequabar ecclesiam dei et expugnabam illam, ¹⁴et proficiebam in Iudaismo supra multos coetaneos in genere meo, abundantius (habund.) aemulator existens patrum meorum traditionum. ¹⁵cum autem placuit ei qui me segregavit de utero matris meae et vocavit per gratiam suam, ¹⁶ut revelaret filium suum in me, ut evangelizarem

αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι, ¹⁷οὐδὲ ἀπῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς Ἀραβίαν καὶ πάλιν ἐπέστρεψα εἰς Δαμασκόν. ¹⁸ἔπειτα μετὰ ἑτὴ τρία ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἰστορησάμενος Κηρῶν, ⁵ καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε. ¹⁹ἔτιρον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου. ²⁰ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὅτι οὐ ψεύδομαι. ²¹ἔπειτα ἤλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας. ²²ἤμην δὲ ἀγνωστὸς τοῦ προσώπου ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἰουδαίας ταῖς ἐν ¹⁰ χριστῷ, ²³μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτὲ νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν ἣν ποτε ἐπόρθει, ²⁴καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ τὸν Θεόν. ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἑτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ Βαρνάβαν, συμπαραλαβὼν καὶ Τίτον. ἀνέβην δὲ

1. προσανεθέμην] adqueivi fgv 2. ἀπῆλθον BAG, veni fgv, ἀνῆλθον Aς hierosolyma f, ierosolymam g τους προ ABAς, praecessores f, processores vel antecessores g, τους G 3. ἀλλὰ AG, ἀλλ BAς abii fgv in damascum g, damasco f 4. εἴη τρία (γ G) BAGfgvς, τρία εἴη A veni fgv κηρῶν AB, πετρον AGfgvς 5. εἴτερον ABAGς Orig 3,463^b, alium fgv 6. οὐκ εἶδον ABς Orig, εἶδον οὐδενα AGfgv 8. κλίματα BCAGς, κλήματα A καὶ τῆς ABAGς, καὶ C 9. τῶ ABCAς, om G ταῖς alterum ABCGfgvς, τῆς Ag 10. qui persequerentur f 11. adnuntiant f ἐπορθεῖ ABCAς, ἐπολεμὶ G, expugnabat fgv ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ ABCς, ἐν ἐμοὶ ἐδόξαζον AGfgv 12. δεκατεσσάρων] Iren 200 πάλιν ἀνέβην (ἀνῆλθον C) ABCvς, ἀνέβην πάλιν AGfgv, ascendi Iren 13. συμπαραλαβὼν ACG, assumpto fgv, assumens Iren, sumens vel accipiens g

(-zem pr F) illum in gentibus, continuo non adqueivi carni et sanguini, ¹⁷neque ueni Hierosolyma (Hierus. L al, -li. al, -mam al, -mis al) ad antecessores meos apostolos, sed abii in Arabiam (-bia L) et iterum reuersus sum Damascum. ¹⁸deinde post annos tres ueni Hierosolyma (Hierus. L al, -mam al) uidere Petrum, et mansi apud (-d) eum diebus quindecim (·xv· F): ¹⁹alium autem apostolorum uidi neminem (n. u.), nisi Iacobum fratrem domini. ²⁰quae autem scribo uobis, ecce coram deo quia (quoniam L) non mentior. ²¹deinde ueni in partes Syriae et Ciliciae. ²²eram autem ignotus facie ecclesiis Iudaeae (Iudaeae, Iudae) quae erant (eccl. quae erant in Iudaea) in Christo, ²³tantum autem auditum habebant quoniam qui persequerentur nos (om al) aliquando nunc euangelizat fidem quam aliquando expugnabat, ²⁴et in me clarificabant (glor. al, -bat F) deum. (6) ¹Deinde post annos quattuordecim (xiiii F) iterum ascendi Hierosolyma (Hierus., -li. al, -mam L al) cum Barnaba, adsumpto et (om F)

κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσιν, μὴ πως εἰς κενὸν τρέχω ἢ ἔδραμον. Ἄλλ' οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοὶ Ἑλλήν ὢν ἡναγ- κάσθη περιτριφῆναι· ἰδιὰ δὲ τοὺς παριστάτους ψευδαδελφούς, οἵτινες παριστῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχο- μεν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσουσιν, ⁵οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς. Ὡπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναι τι (ὅποιοι ποτε ἦσαν, οὐδέν μοι διαφέρει· πρόσωπον θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει) ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκῦντες οὐδέν προσανέθεντο, ἁλλὰ τὸνναντίον ἰδόντες ¹⁰ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας καθὼς Πέτρος τῆς περιτομῆς ⁸(ὃ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς

7. διαμείνῃ

1. ἀνεθέμην ABCΔς, ἀνεβυλομένη G, exposui g, contuli cum *fu Iren*
2. ἐθνεσι Bς his qui videbantur f, add esse maiores g καινον AG
3. τρέχω ABCΔGυς, cucurrerim (-rem f) fg ουδε ABC Δς, ουτε G ο ACAGfgυς, om B cum esset graecus fg
6. ἵνα ABCΔςυς, ἵνα μὴ Gg καταδουλώσουσιν ABCΔ, καταδου- λώσωσιν G et corr B, καταδουλώσονται ς οἷς ουδε ABCGυς, quibus codices Latini (non Graeci) teste Hieronymo 7,399^d 400^c 401^{ab}, om Δf Iren 200. Paulus οὐδέποτε ἐν χώρᾳ ὑποταταγμένος ἀνθρώ- ποις ὡς κρείττων γινόμενος Orig 1,709^c
7. εἴξαμεν G δια- μείνῃ BΔς, διαμείνῃ AG et C?
9. πρόσωπον (add o A) θεὸς ἀνθρώπου ABCς, θεὸς ἀνθρώπου πρόσωπον ΔGfg
10. δοκούν- τες ABCΔς, add esse f, add τι εἶναι Gg προσανέθεντο G ἰδόντες ABΔGfgυς, ἰδοτες C πεπίστευμαι ABCΔς, πεπιστευται μοι Gfgυ
11. πέτρος] Gg, petro *fu*
12. ὃ γὰρ... περιτομῆς om Gg

Tito: ²ascendi autem secundum reuelationem, et contuli cum illis euangelium [dei *pr F al*] quod praedico in gentibus, seorsum autem his qui uidebantur [aliquid esse *F al*], ne forte in uacuum currem aut cucurrissem. ³sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset gen- tilis, compulsus est circumcidi; ⁴sed propter subintroductos [autem *L al*] falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in Christo Iesu, ut nos in seruitutem redigerent, ⁵qui- bus neque ad horam cessimus subiectioni, ut ueritas euangelii per- maneat apud (-d) uos. ⁶ab his autem qui uidebantur esse aliquid: quales aliquando fuerint, nihil mea interest: deus personam hominis non accipit (accepit *F al*): mihi enim qui uidebantur [esse om *L*] [aliquid om *L al*] nihil contulerunt, ⁷sed e contrario (sic *FL*, e con- tra *ceteri*) cum uidissent quod creditum est mihi euangelium prae- putii, sicut [et] Petro circumcisionis: ⁸qui enim operatus est Petro in

ἐνῆργησεν καὶ μοι εἰς τὰ ἔθνη) ⁹καὶ γινόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι Ἰάκωβος καὶ Κηφῶς καὶ Ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στέλloi εἶναι, δεξιῶς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ Βαρνάβᾳ κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς [μὲν] εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν, ¹⁰μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνη-
 5 μονεύμεν· ὃ καὶ ἐπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. ¹¹ὅτε δὲ ἦλθεν Κηφῶς εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντίστην, ὅτι κατε-
 γνωσμένος ἦν. ¹²πρὸ τοῦ γὰρ ἔλθειν τινὰς ἀπὸ Ἰακώβου μετὰ τῶν
 ἔθνων συνήσθαιεν· ὅτε δὲ ἦλθεν, ὑπέστειλLEN καὶ ἀγώριζεν ἑαυτὸν,
 φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς, ¹³καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ
 10 λοιποὶ Ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ Βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρί-

1. καμοι ACAG, καὶ μοι Bz εἰς τα εθνη ABCAGz Iren 200, inter gentes fgv γνοντες ABCAGgvs Orig 2,767^c, cum cognovisset f 2. ιακωβος καὶ κηφας BCz Orig, πετρος καὶ ιακωβος A Gfsv, ιακωβος A 3. δεξιῶς] Orig 1,387^a 3,724^b, add γὰρ idem 4,431^c μοι ABCAz Orig, μοι G καὶ ABCAGHgvs Orig, ut f μιν ACΔ, om BGHfsvs Orig 3,724^b 4,431^c 4. των πτωχων ινα ABCHz Orig 3,724^b, ινα των πτωχων AGfsv μνημονομεν A 5. καὶ ABCAGHgvs, enim f hoc ipsum fgv ηλθε Bz 6. κηφας ABCHv, πετρος AGfsvs in faciem fgv ανθιστην G 7. ελθειν τινας ABCAGHvs, venirent (venisset f) quidam fg Iren 200 8. ηλθεν BAGfsv, ηλθον ACHvs. ἐλθόντος Ιακώβου πρὸς αὐτὸν Orig 1,386^d υπεστειλλε Hs καὶ αφωριζεν εαυτον ABCAGHgvs Orig 1,386^d, se et segregabat f (Orig 1, 387^a) 9. εκ (ἐκ τῆς Orig) περιτομης ABCAHz Orig 1,386^d, add οντας G συνυπεκρίθησαν ABCAGHs, consenserunt fg καὶ οἱ ACAGHfsvs, οἱ Bv (Orig) 10. ita et barnabas duceretur ab his (simul ductus sit g) fg αυτων τη υποκρισει ABCz, τη υποκρισει αυτων AGHs, in illa simulatione fv

apostolatum circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes: ⁹et cum cognovissent gratiam quae data est mihi Iacobus Cephas (sic L: Petrus et Iacobus F, Petrus [et] Iacobus et Cephas al) et Iohannes (-nnis F al), qui uidebantur columnae esse, dexteras dederunt (derunt pr F) mihi et Barnabae societatis, ut nos in gentes, ipsi (ipse) autem in circumcisionem; ¹⁰tantum ut pauperum memores essemus: quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. (7) ¹¹Cum autem uenisset [Petrus F] Cephas (om V, Petrus al) Antiochiam (Anthio-
 ciam F), in faciem ei (om al) restiti, quia repraehensibilis erat. ¹²prius enim quam uenirent quidam ab Iacobo, cum gentibus edebat (-bant F): cum autem uenissent (-sset al), subtrahebat et segrega-
 bat se, timens eos qui ex circumcisione erant, ¹³et simulationi eius consenserunt ceteri Iudaei, ita ut et (om al) Barnabas duceretur ab

σει. ¹⁴ἀλλ' ὅτε εἶδον ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ Κηφᾷ ἔμπροσθεν πάντων Εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων ἐθνικῶς καὶ οὐχ Ἰουδαϊκῶς ζῆς, πῶς τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις Ἰουδαΐζειν;

¹⁵Ἡμεῖς γινώσκουμεν ὅτι οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί· ¹⁶εἰδόμεναι δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦνται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστενύμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως χριστοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, ὅτι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ. ¹⁷εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιοθῆναι ἐν χριστῷ εὐρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἄρα ¹⁸χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος. μὴ γένοιτο. ¹⁹εἰ γὰρ ἡ κατέλυσαι, ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνιστάνω. ¹⁹ἐγὼ γὰρ διὰ νόμον νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω. ²⁰χριστῷ συνισταίρωμαι·

7. εἰς Ἰησοῦν χριστὸν

1. ορθοποδοῦσι *He* 2. κηφα *ABC*, πετρω *ΔGfgvs* *εμπροσθεν*
G. Orig 4,412^d 3. ιουδαιος υπαρχων (*ων Δ*) *ABCΔGgvs Orig*,
cum sis iudaeus fg 3. και ουχ (*ουκ G Orig*) ιουδαιικως ζης *AB*
CGg Orig 4,412^c, ζης και ουχ (*ουκ ε*) ιουδαιικως *Δς*, *vivis f*
πως ACΔGfgv Orig, *τι Bς* 6. δε *BCΔGfgv*, *om Avs* *per*
fidem vel ex fide g 7. ιησου χριστου *CAΔGfgς*, *χριστον ιησου*
AB *εις χριστον ιησουν ACΔGgς*, *εις ιησουν χριστον B*, *per ie-*
sum christum f credimus g 8. χριστου *ABCΔfvs*, *om Gg*
9. οτι *ABAG*, *διotti BCς* *εξ* *εργων νομον ου δικαιωθησεται AB*
CAΔGgς, *ου δικ. εξ* *εργων νομον ε* 10. και αυτοι *ABCΔGgvs*,
om f 12. συνιστανω *ABCΔG*, *συνίστημι ε* 13. mortuus sum
legi ut vivam christo Hilar 524 *χριστῷ] Orig* 1,438^c 3,544^b, *τῷ*
χριστῷ idem 4,322^c

eis in illa simulatione (illam -nem). ¹⁴sed cum uidissem quod non recte ambularent ad ueritatem euangelii, dixi [Petro *F*] Cephae (*om V*, Petro *al*) coram omnibus Si tu, cum Iudaeus (-deus) sis, gentiliter et non Iudaice (-cae *F*) uiuis, quomodo gentes cogis Iudaizare? ¹⁵nos [autem] natura Iudaei, et non ex gentibus peccatores: ¹⁶scientes autem (*om pr F*) quod non iustificatur (-cabitur *V*) homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi (*C. I.*), et nos in Christo Iesu credidimus (credimus *L al et pr F*), ut iustificemur ex fide Christi et non ex operibus legis (et -legis *om al*), propter quod ex operibus (operibus enim *pr F al*) legis non iustificabitur omnis caro. (8) ¹⁷Quod si (*om al*) quaerentes iustificari in Christo inuenti sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? absit. ¹⁸si enim, quae destruxi, haec iterum aedifico (reaed. *L*), praeuaticatorem me constituo (instituto *F al*). ¹⁹ego enim per legem legi mortuus sum, ut deo uiuam. ²⁰Christo confixus sum cruci: uiuo autem iam

ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ θεοῦ καὶ χριστοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παρὰδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. ²¹οὐκ ἀπειτῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμον δικαιοσύνη, ἄρα χριστὸς διωρεῖν ἀπέθανεν.

5 ¹Ὡ ἀνόητοι Γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβόσκαθεν, οἷς καὶ ὁφθαλμοὺς Ἰησοῦς χριστὸς προεγράφη ἐσταυρωμένος; ²τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; ³οὕτως ἀνόητοί ἐστε; ἐναρξάμενοι πνεύματι νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε; ⁴ισσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ; εἴ γε καὶ εἰκῆ. ⁵ὃ οὖν ἐπιχο-
10 ρηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; ⁶καθὼς Ἀβραὰμ ἐπίστευσεν τῷ θεῷ, καὶ

1. ζῶ δε ABCΔGfgvs Orig 3,544^a 4,265^c Hilar 168, ζῶ γὰρ Orig 2, 762^b Hil 522, ζῶ Orig 1,282^b 4,322^d Hilar 314 χριστος ABCΔς Orig, ο χριστος G quod autem vivo, iam non ego, vivit autem in me christus Hilar 288 in carne gv, in carnem f 2. ζῶ BC ΔGfgvs, om A θεου καὶ χριστου BAGfg, υιου του θεου AC vs 5. insensati fgv, stulti Lucif 234 ἐβασκαθεν ABΔGfgv, add τη αληθεια μη πειθεσθαι Cς. legitur in quibusdam codicibus 'quis vos fascinavit non credere veritati?' sed hoc quia in exemplaribus Adamantii non habetur omisimus Hieronymus 7,418^c, licet et Graeca exemplaria hoc errore confusa sint idem 7,487^a 6. προεγραφη ABC, add εν υμιν ΔGfgς 6. 7. θελω μαθειν ABCv, μαθειν θελω ΔGfgς 7. spiritus f 8. ἀρξάμενοι Orig 3,707^a, incipientes g perficiamini f 10. νομου BCΔGfgvs Iren 257, add το πνευμα ελαβετε A 11. καθως ABCΔς Iren 257 332, add γεγραπται Gg αβρααμ επιστευσεν ABCΔς Iren Cyp 277, επιστευσεν αβρααμ Gg

non ego, uiuit (uiuet L) uero (om al) in me Christus: quod autem nunc uiuo in carne, in fide uiuo filii (fili F) dei, qui dilexit me et tradidit semet (se pr F al) ipsum pro me. ²¹non abicio gratiam dei: si enim per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est. (9) ¹⁰insensati Galatae, quis uos fascinauit [ueritati non oboedire L], ante quorum oculos Iesus Christus (Chr. les. F al) praescriptus (proscr. FL) est [in uobis F al, et V al, om L] cruci fixus? ⁵hoc solum uolo a uobis (a uobis uolo F al) discere, ex operibus legis spiritum (Christum) accepistis, an ex auditu fidei? ³sic stulti estis? [ut FL al] cum spiritu (-tum) coeperitis (-retis), nunc carne consummaminini? ⁴tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa. ⁵qui ergo tribuit uobis spiritum et operatur uirtutes in uobis, ex operibus legis an ex auditu fidei? ⁶sicut [scriptum est F al] Abraham credidit (Cred. Abr. F

ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. ἴγινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως οὗτοι υἱοὶ εἰσιν Ἀβραάμ. 8 προῖδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δίκαιοι τὰ ἔθνη ὁ θεός, προειηγγελίσαιτο τῷ Ἀβραάμ ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. 9 ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ. 10 ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμον εἰσίν, ὑπὸ 5 κατάραν εἰσίν. γέγραπται γὰρ ὅτι ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσιν τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά. 11 ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιούται παρὰ τῷ θεῷ δῆλον, ὅτι Ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, 12 δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ' Ὁ ποιήσας αὐτὰ ζήσεται ἐν αὐτοῖς. 13 χριστὸς ἡμᾶς 10 ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρως τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κα-

2. οὗτοί εἰσιν υἱοὶ

1. γινώσκεται AG οι (qui) ABAGsgvs Iren 257 Cypr 277, quidem qui Iren 332, om C? 2. hi fgv Iren 257 Cypr, ii Iren 332 υιοι εισιν B Iren 257, εισιν υιοι ACAGsgvs Iren 332 Cypr γραφη AB CAGsgvs Iren, add divina Cypr 3. θνη G προειηγγελισαιτο A BCGς, προειηγγελισται Δ ενευλογηθησονται (εὐλ. Gς) ABCAGg vs Iren Cypr, bene dicuntur f 4. ἐν σοι ABCAGgvs Iren 332, in eo (illo) Iren 257 Cypr 277, om f ευλογουνται ABCAGς, bene dicuntur fgv Iren, benedicti sunt vel iustificantur Cypr 278 6. εισι Bς ου ABCAGfg, om vs 8. τω ABCς, om AG δηλον A BCvs, δηλον (om Gg) γεγραπται γαρ (om f) AGfg 9. ζησεται ABCAGς, vivit fg 10. αλλ ABCGς, αλλα Δ αυτα ABCAGfg, add ἄνθρωπος ς ζησεται ABCAGfς, vivit g αυτοις ABC Afvs, αυτω Gg 10. 11. ημας εξηγορασεν (redimet f) ABCAGfg vs Iren 210 Hilar 100, εξηγόρασεν ἡμᾶς Orig 3,487f 11. ημων ABCAGsgvs Orig Iren, add ipse Hilar

al) deo, et reputatum est ei ad iustitiam. 7 cognoscite (-tis) ergo quia qui ex fide sunt, hi (hii F al) sunt filii Abrahæ. 8 prouidens autem scriptura quia ex fide iustificat gentes deus, prænuntiauit (pron.) Abrahæ quia benedicentur in te omnes gentes. (10) 9 Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abraham. 10 quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. scriptum est enim Maledictus omnis qui non (om L) permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat (faciant pr F) ea. (11) 11 Quoniam autem in lege nemo iustificatur aput (apud) deum, manifestum est, quia iustus ex fide uiuit. 12 iex autem non est ex fide, sed Qui fecerit ea, uiuet (uiuit F) in illis. (12) 13 Christus nos redemit (redimit L) de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est Maledic-

τάρι, ὅτι γέγραπται Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμύμενος ἐπὶ ξύλου, ¹⁴ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραάμ γένηται ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.

¹⁵Ἀδελφοί, κατὰ ἄνθρωπον λέγω. ὁμῶς ἀνθρώπου κεκυρωμέ-
⁵νην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. ¹⁶τῷ δὲ Ἀβραάμ
ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει Καὶ
τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἑφ' ἑνὸς Καὶ τῷ σπέρ-
ματί σου, ὅς ἐστιν χριστός. ¹⁷τοῦτο δὲ λέγω. διαθήκην προκεκυ-
ρωμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ μετὰ τετρακόσια καὶ τριάκοντα ἔτη γεγο-
¹⁰νώς νόμος οὐκ ἀκυροῖ εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. ¹⁸εἰ γὰρ
ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκ ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ Ἀβραάμ δι'
ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ Θεός. ¹⁹τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων

1. οτι γεγραπται ABCΔGfgv Iren Hilar, γέγρ. γὰρ ε in ligno f
gv Iren Hilar 2. ἐθνι G ἢ om G χριστω ιησου ACAGf
gvs, ιησου χριστω B 3. ἐπαγγελίαν ABCvs, ευλογιαν AGfg
4. ἀδελφοι BCΔGfgvs, post λεγω A κεκυρωμενην ABΔGfgvs,
προκεκυρωμενην C 5. aut sv, aut neque g επιδιατασσεται A
BCGς, επιτυσσειται Δ δε ABCς, om AGfgv Iren 382 6. ἐρρε-
θησαν ACAG, ἐρρηθησαν Bς ἐπαγγελεισαι G ut semini f
ou ABCΔGfgvs, et non Iren 7. σπερμασιν ABCGgvs Iren, add
σου Af in (de Iren) multis fgv Iren αλλ ACAGς, αλλα B
εφ (ἐπὶ G) ενος ABCΔGς, in (de Iren) uno fgv Iren 8. ος ABCf
vs, ο Δ Iren, ου (quo) Gg εστι C προκεκυρωμενην ABCΔς,
κεκυρωμενην G, confirmatum fgv 9. Θεου ABCv, add εἰς χριστον
AGς, add in christo fgv τετρακοσια (v G) καὶ τριακοντα (u G)
ετη ABCΔGfgv, ἔτη τετρακ. καὶ τριάκ. ε 10. ἀκυροῖ] irritam
facit f, irritat vel non firmata est g 11. 12. δι ἐπαγγελίας ABC
ΔGgvs, repromissionem f 12. seq των παραβουσεων χαριν προσε-
τεθη ABCvs, των παραδοσεων (factorum) χαριν ετεθη Af, των πρα-

tus omnis qui pendet (pendit V al, pependit pr F al) in ligno; ¹⁴ut
in gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu, ut pollicita-
tionem spiritus accipiamus per fidem. (13) ¹⁵Fratres, secundum ho-
minem dico. tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit
(irritum facit) aut superordinat. ¹⁶Abrahæ dictæ (dicta) sunt pro-
missiones (-misionis) et semini eius. non dicit Et seminibus, quasi in
multis, sed quasi in uno Et semini tuo, qui est Christus. ¹⁷hoc autem
dico. testamentum confirmatum a deo [in Christo] quæ post qua-
dringentos (quadrig. L) et triginta (cccc et xxx F) annos facta est
lex non irritam facit ad euacuandam promissionem (promision.) [pa-
trum F al]. ¹⁸nam si ex lege hereditas, iam non ex repromissione
(prom., -misione): Abrahæ autem per repromissionem (-mision.)
donauit deus. (14) ¹⁹Quid igitur lex? propter transgressionem (-nem)

χάριν προστεέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ πνεῦμα ᾧ ἐπηγγέλιται, διαταγείς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου· ²⁰ὁ δὲ μεσίτης ἐνὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστίν. ²¹ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν [τοῦ θεοῦ]; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἐκ νόμου ἂν ᾦν ἡ δικαιοσύνη· ²²ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑφ' ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσιν. ²³πρὸ τοῦ δὲ ἔλθειν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκλειόμενοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. ²⁴ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν· ²⁵ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἔσμεν. ²⁶πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστέ διὰ τῆς πίστεως

ξίων (factorum *g* *Iren*, praevaricationum *g*) ετεθη *Gg* *Iren* 182 318
 1. ου *ACAG*ς, αν *B* veniret *gv* *Iren* 318, veniat *f* *Iren* 182
 disposita *g* *Iren* 182 *Hilar* 499, dispositum *f*. ὁ νόμος μωϋσείως δια-
 ταγείς etc *Orig* 3,206^a 293^c. ὁ νόμος διετάγη 4,262^a 2. ἀγγέλων
*ABAG*fgς et corr *C*, item *Orig* 3,206^a 293^c 4,262^a *Iren*, ἀγγέλων
 pr *C*? 3. 4. του (om *G*) θεου *ACAG*gς, om *Bf* 4. δυναμι-
 νος ζωοποιῆσαι] sic corr *C*, δυν. ζωοποιεῖν pr *C*? 5. οντως *AB*
*CA*ς, ἀληθῆ *G*, pro certo *f*, veritate *g* ἐκ νομον (ἐν νομῷ *B*)
 αν ην *ABC*, ἐκ (ἂν ἐκ *ς*) νομον ην *A*φς, ἐκ νομον *Gf* 6. τὰ
 om *G* ὑφ *AAG*, ὑπο *BC*ς 8. ἐφρουρούμεθα συγκλειόμενοι
 (συνκλ. *AAG*, συγκεκλεισμένοι *Cfg*ς) *ABCAG*fgς, conclusi custo-
 diebamur *Hilar* 235 in eam (futuram *g*) fidem quae postea rete-
 gebatur *fg*, in ea fide quae incipiebat revelari *Hilar* 9 παιδαγο-
 γος *A* γέγονεν *ACAG*ς, fuit *fg* *Iren* 230, γιγνέτο *B*, facta est
Hilar εἰς χριστόν *ABC*ς, in christo *Hilar*, εἰς χριστόν ἰησοῦν *A*
Gf, in iesum christum *Iren*, in christo iesu *gv* 10. veniente autem
fg, at ubi venit *v* *Hilar* 235 10. 11. ὑπο παιδαγωγόν ἔσμεν *AB*
*CAG*fgς, sumus sub paedagogo *v* *Hilar* 11. θεοι ἐστε δια (ex
 vel per *g*) τῆς πίστεως *ABCAG*fgς, estis fidei *Hilar*

posita est, donec ueniret semen cui promiserat (repr. *F*), ordinata per angelos in manu mediatoris: ²⁰mediator autem unius (unus pr *L*) non est, deus autem unus est. (15) ²¹Lex ergo aduersus promissa dei? absit. si enim data esset lex quae posset (possit *F* al) uiuificare, uere ex lege (ex lege om al) esset iustitia: ²²sed conclusit scriptura omnia sub peccato, ut promissio (reprom. *F*, -misio) ex fide Iesu Christi daretur credentibus. ²³prius autem quam ueniret fides sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem quae reuelanda erat. ²⁴itaque lex pedagogus noster fuit (erat *F*) in Christo [Iesu *F* al], ut ex fide iustificemur: ²⁵ad (at) ubi uenit fides, iam (om al) non sumus sub pedagogo. ²⁶omnes enim filii dei (om al) estis per fidem in Christo

ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ²⁷ὅσοι γὰρ εἰς χριστὸν ἐβαπτίσθητε, χριστὸν ἐνεδύσασθε. ²⁸οὐκ ἐν Ἰουδαίῳ οὐδὲ Ἕλληνι, οὐκ ἐν δοῦλῳ οὐδὲ ἐλευθέρῳ, οὐκ ἐν ἄρσεν καὶ θήλῃ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἓστι ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ²⁹εἰ δὲ ὑμεῖς χριστοῦ, ἅρα τοῦ Ἀβραάμ σπέρμα εἰστέ, καὶ ἐπαγγέλαν κληρονόμοι.

¹Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὢν, ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶν καὶ οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρὸς. ³⁰οὕτως καὶ ἡμεῖς ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι·

1. γὰρ ABCAGfvs Hilar 951, om g Cyprian 100 139 147 εἰς χριστὸν ABCAGς, in christo fgv Cyprian 2 et 3. ἐν] inest Hilar, est fgv 2. 3. οὐδὲ ἐλευθέρῳ ABCGfvs Hilar, η ἐλευθέρῳς A 3. ἀρσεν (-σης G) καὶ θήλῃ ABCAGς, masculus et (neque fv Hil) femina fgv Hilar πάντες CAGς Orig 3,439^d, ἀπαντες AB εἰς BCΔς, ἐν Gfgv Orig Hilar 425 951, om Av 3. 4. ἐν χριστῷ ἰησοῦ BCAGfvs Orig Hilar, χριστοῦ ἰησοῦ A 4. χριστοῦ ABCς, εἰς (unum f, πάντες ἐν Gg) εἰτε ἐν χριστῷ ἰησοῦ AGfgv ἅρα ABCς, add οὖν AG σπέρμα ACAGfvs, σπερματος B 5. κατ ABCΔfv, καὶ κατὰ (κατ'ς) Ggs 6. δε ABCΔfv, add ἀδελφοὶ Gg ἐφ' ὅσον χρόνον (quam diu) ABCAGfvs, ἕως Orig 1,231^c Orig 3,452^d 606^c 7. ὡν ἄλλα ὑπο] sic corr C, om pr ὡν? ἄλλα ABAς et corr C, ἀλλ G Orig 1,231^c 7. 8. ἐπιτρόπους ἐστὶν (ἐστι Cς) καὶ οἰκονόμους ABCAGς Orig 1,231^c 3,704^b 4,145^c, tutoribus est et actoribus g, curatore est et actores f. ὑπὸ παιδαγωγούς καὶ ἐπιτρόπους Orig 4,9^b. παιδαγωγῶ καὶ οἰκονόμων καὶ ἐπιτρόπων idem 3,452^d 8. προθεσμίας (add τῆς B) τοῦ πατρὸς ABCAGς Orig 1,231^c, praeinitum (add tempus gv) a patre fgv οὕτως ABCG, οὕτως 9. τοῦ ABCAGς, huius fg ἦμεν ABCς, ἡμεθα AG δε δουλωμένοι G, autem (om fv) servientes fgv

Iesu. (16) ²⁷Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. ²⁸non est Iudaeus neque Graecus, non est servus neque liber, non est masculus neque femina: omnes enim vos unum (om pr F) estis in Christo Iesu. (17) ²⁹Si autem vos Christi (vos unum estis (e. un.) in Christo Iesu F al), ergo Abrahæ semen estis, secundum promissionem heredes. (18) ¹Dico autem (om al), quanto tempore heres paruulus est, nihil differt a seruo (a s. om al), cum sit dominus omnium, ²sed sub tutoribus (totor. F) est et (om al) actoribus (auct.) (t. et act. est F al) usque ad praeinitum tempus a patre. (19) ³Ita et nos cum essemus paruuli, sub elementis (aelem. pr F, elim. al)

4^οτε δὲ ἦλθεν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ὥςιν τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν νιοθεσίαν ἀπολάβωμεν. ὅτι δὲ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, κραζόν Ἀββᾶ ὁ πατήρ. ὥστε οὐκέτι εἰ δοῦλος, ἀλλὰ υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος διὰ Θεοῦ.

⁸Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες Θεὸν ἐδουλεύσατε τοῖς φύσει μὴ οὖσι Θεοῖς· ⁹νῦν δὲ γινόντες Θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεῦειν θέλετε; ¹⁰ἡμέρας παραιτηθεῖσθε καὶ μῆνας 10

1. του χρονου ABCΔGγvs Orig 3,452^c 4,9^c 357^c Iren 205 206 318 Cypr 288 Hilar 1138, temporum f o Θεος ACΔGfgvs Orig 4, 357^c Iren 205 206 219 318 Cypr Hilar, om B?
2. γενομενον (factum) εκ ABCΔGfgvs Orig Iren 205 219 318 Hilar, natum v Cypr
3. εξαγοραση ABCΔς, εξαγορασηται G δε ABCΔGfgvs, om Hilar 803
4. υιοι ABCς, add Θεου ΔGfg Hilar ὁ Θεὸς om B?
5. ημων ACΔGfgv Hilar 803, ἡμῶν Bς. cum dicit (apostolus) Spiritus enim in cordibus nostris clamat Abba pater Hilar 353 κραζον ABCΔfvs Orig 1,199^b (2,551^a) Hilar 803, εν ω κραζομεν Gg ει ABCΔς, est fv, om Gg αλλα ABCG, αλλ Δς
6. δια Θεου ABCγv, δια Θεον G, Θεον δια χριστου Afς
7. 8. ἐδουλευσατε τοις φύσει μὴ (μὴ φύσει ε) ουσι Θεοις ABCς, τοις φύσει μὴ ουσι Θεοις ἐδουλευσατε Δ, τοις μὴ φύσει ουσιν Θεοις ἐδουλευσεται G, non natura non sunt dii servivistis g, hi (his Iren) qui non sunt (erunt Iren) dei serviebatis (servistis Iren) f Iren 181 (126)
8. νυν ABCς Orig 2,285^c, νυνι ΔG δὲ prius om Iren 181 uti cognovistis f, scientes g, cognoscentes Iren τον Θεον G δε alterum ABCΔGfgς Orig, om v Iren cogniti estis fg, cogniti Iren υπο ABCΔGς, ὑπὸ τοῦ Orig
9. ἐπιστρεφετε ABCς, ἐπιστρεφεται G, ἐπιστρεφεσθε Δ ἐπὶ] ad fg, in g
10. iterum rursum g, rursus f δουλεῖν ACΔGς, δουλεσαι B

[huius F al] mundi eramus servientes: ⁴ad (at) ubi uenit plenitudo temporis (-rum), misit deus filium suum, factum (natum F al) ex muliere (-ri), factum sub lege, ⁵ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. (20) ⁶Quoniam autem (om F al) estis filii (fili F) [dei F al], misit deus spiritum filii sui in corda nostra (uestra), clamantem Abba pater. ⁷itaque iam non est servus, sed filius: quod si filius, et heres per deum. ⁸sed tunc quidem ignorantes deum, his qui natura non sunt dii serviebatis: ⁹nunc autem cum cognoveritis deum, immo cogniti sitis a deo, quomodo convertimini (converterem.) iterum ad infirma et egena (aegena pr F) elementa (aelem. pr F), quibus denuo servire (servile) nultis? ¹⁰dies observatis et

καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς; ¹¹φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως εἰκῇ κεκο-
πίακα εἰς ὑμᾶς. ¹²γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι καὶ γὰρ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοί,
δέομαι ὑμῶν. οὐδὲν με ἡδικήσατε. ¹³οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν
τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον, ¹⁴καὶ τὸν πειρασμὸν
⁵ὑμῶν ἐν τῇ σαρκί μου· οὐκ ἔξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλὰ
ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθε με, ὡς χριστὸν Ἰησοῦν. ¹⁵ποῦ οὖν ὁ
μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν ὅτι, εἰ θνατόν, τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς ὑμῶν ἐξορῶντες ἐδώκατέ μοι. ¹⁶ᾧστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα
ἀληθεύων ὑμῖν; ¹⁷ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκκλῆσαι ὑμᾶς
¹⁰θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε. ¹⁸καλὸν δὲ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάν-

1. καιρους και ενιαυτους ABCvs Orig 1,758^c, ενιαυτους και και-
ρους AGsg εκοπειακα G 2. εις υμας ABCAGs Orig, in vobis
fgv estote fgv εγω ABCAGs, et ego fv 3. δε ομαι G,
autem obsecro g δε ABCvs, om AGsg δι (δια G) ασθενειαν
ABCAGs, per infirmitatem fgv 4. prius g, iam pridem fv
5. υμων (add τον C) ABAGsgv et corr C, μου τον ε ου εξουθ.
G αλλα BG, αλλ ACs 6. εξεδεξασθε C που ονν (add
η G, fuit vel est g) ABCGgv, τις ονν ην Afz 7. υμιν ABCAf
vs, om Gg 8. εξορυναντες (eruissetis et) ABCAfsgvs, εξορυναντες
και G, add αν ε ωστε ABCvs, add εγω AGfg Cyp 104
8. 9. εχθρος (εχθρος G) υμων (υμιν fgv Orig 2,554) γεγονα αλη-
θεων υμιν ABCAGsgvs Orig 2,554^d 3,220^c, εχθρὸς γέγονα ὑμῖν
ἀληθεύων (add vobis Cyp) Orig 3,296^d Cyp 9. αλλα ABGs,
αλλ CA υμας ACAGsgv, ἡμᾶς B?s 10. ζηλουτε ABCvs, add
ζηλουτε δε τα κρειττω (κρειτω G) χαρισματα AGfg δε ABCvs,
om AGfg ζηλουσθαι (-σθε B) ABC, το ζηλουσθαι AGs εν
καλω (bonis f) παντοτε ABCAfvs, παντοτε εν τω αγαθω Gg

menses et tempora et annos. ¹¹timeo uos, ne forte sine causa labo-
rauerim in uobis. ¹²estote sicut et (om al) ego, quia et (om al) ego
sicut [et] uos. (21) Fratres, obsecro uos (Obs. autem uos fratr. F al).
nihil me laesistis (les.): ¹³scitis autem quia per infirmitatem carnis euan-
gelizauī uobis iam pridem, ¹⁴et temptationem (tempt.) uestram in carne
mea. non spreuistis (spraeu. F) neque respuistis, sed sicut angelum
dei excepistis me, sicut Christum Iesum (Ies. Chr.). ¹⁵ubi est ergo
beatitudo uestra? testimonium enim perhibeo uobis, quia si fieri pos-
set (possit F) oculos uestros eruissetis et dedissetis mihi. ¹⁶ergo ini-
micus uobis factus sum uerum dicens uobis? (22) ¹⁷Aemulantur uos
non bene, sed excludere uos uolunt. ut illos aemulmini. ¹⁸bonum au-
tem aemulamini in bono semper, et non tantum cum praesens (pres.)

τοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῇ παρῆναι με πρὸς ὑμᾶς, ¹⁹τέκνα μου, οὓς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφωθῇ χριστός ἐν ὑμῖν. ²⁰ἤθελον δὲ παρῆναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.

²¹Λέγετέ μοι, οἱ ἐπὶ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε; ²²γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἓνα ἐκ τῆς παιδίσκης καὶ ἓνα ἐκ τῆς ἐλευθέρου. ²³ἀλλ' ὁ [μὲν] ἐκ τῆς παιδίσκης κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρου διὰ τῆς ἐπαγγελίας. ²⁴τίτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα. αὗται γὰρ εἰσιν δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννώσα, ἣτις ἐστὶν Ἰαγὰρ ²⁵(τὸ γὰρ Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ), συστοιχεῖ δὲ τῇ

1. τεκνία 6. ἀναγινώσκετε; 11. τὸ δὲ Ἰαγὰρ Σινᾶ

1. μη ABCς, ου AG τεκνα (filii) BGfg Hilar 456, τεκνια ACA
ος Hilar 521 μου om Hilar 521 2. ἀχρις ACAGς, μεχρις B
μορφωθῇ χριστος ABCAGfgvs (Orig 2,587^c), christus formetur Hil
521 vellem gv, vel f 3. mutarem g 5. υπο νομον θε-
λοντες ειναι ABCAGfgvs Orig 1,171 bis 2,799^a, τὸν νόμον ἀναγι-
νώσκοντες Orig 1,388^d 537^d Hilar 246. Θέλοντες εἶναι non ὄντες
Orig 1,171 5. 6. τον νομον ουκ ακουετε ABCς Orig 1,171 bis
388^d 537^d, non audistis Hilar, τον νομον ουκ αναγινωσκετε (legistis)
AGfgv Orig 2,799^a 6. γέγραπται γὰρ om Hilar ἀβραάμ]
Orig 1,171 388^d 2,799^a 3,825^c, ὁ ἄβρ. Orig 1,537^d 7. ἀλλ ACA
Gς Orig 1,171 537^d, ἀλλα B, sed fgv Hilar, καὶ Orig 5,825^c
μὲν ACAGfgς Orig, om Bv Hilar 246 8. δια της BAGς Orig,
δε AC 9. Orig 1,388^d 3,458^d αὗται ABCΔς Orig 1,171 537^d,
αὗτα G εἰσι C δύο ABCAG, αἱ δύο ες Orig διαθῆκη G
10. ορου G γενωσα G 11. το γαρ σινα CGgv, agar enim f,
το δε (om B, γὰρ ες) α, αρ σινα ABAς συστοιχει δε ABCς, η
συνστοιχουσα (consonat) AGfg

sum apud (apud) uos. (23) ¹⁹Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in uobis. ²⁰uellem autem esse apud (apud) uos modo et mutare (mutarem F al) uocem meam, quoniam confundor (-dar) in uobis. ²¹dicite mihi, qui sub lege uultis esse, legem non legistis? ²²scriptum (scribunt F) est enim quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla (ancella) et unum de libera. ²³sed qui de ancilla (ancella), secundum carnem natus est; qui autem de libera, per repositionem (-mision.). ²⁴quae sunt per allegoriam (-ria F) dicta. haec enim sunt duo testamenta, unum quidem a monte Sina, in seruitutem generans, quae est (om al) Agar: ²⁵Sina enim (autem) mons est in Arabia, qui coniunctus (iunctus pr L) est ei

νῦν Ἱερουσαλήμ (δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς). ²⁶ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλήμ ἐλευθέρου ἐστίν, ἥτις ἐστὶν μήτηρ [πάντων] ἡμῶν. ²⁷γέγραπται γὰρ Εὐφράνθητι στείρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἢ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ²⁸ἢ τῆς ἐχοῦσης τὸν ἄνδρα. ²⁸ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐστέ. ²⁹ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σύρρα γεννηθεὶς ἐδίωκεν τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν. ³⁰ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; Ἐκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρου. ³¹οἱ δὲ ἀδελφοί, οὐκ ἐσμέν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρου. ¹τῇ ἐλευθερίᾳ ἡμᾶς χριστὸς ἡλευθέρωσεν. στήκατε οὖν, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε.

8. κληρονομία

1. δουλεῖν γὰρ ABCAGfg, δουλεύει δὲ ε, et servit v Hil 403 δε ABCAGfgvs Orig 1,537^c 2,830^a 3,157^c 739^b Iren 335 Hilar 163 403, om Orig 1,183. Orig 3,504^c 2. τις ἐστὶ Cε παντῶν Aε Iren, om BCAGfgv Orig Hilar 3. γεγραπται γὰρ ABCAGfg vs, ὡς γέγραπται v Orig 3,157^c οὐ ABCGε Orig 2,788^d 3,179^d 4,399^c, μὴ A ρῆξον G 4. πολλὰ ABCAGfgvs Orig 2,788^d 3, 179^d 473^c 399^c, plures Irenaeus 51 5. υμεῖς BGfg Iren 332 et Orig apud Hieronymum 7,474^d, ἡμεῖς ACAε ισακ Af 6. ἐστὶ BAGfg Iren Orig, ἐσμέν ACε ἀλλ ACAGε, ἀλλὰ B ἐδίωκε Cε 7. οὕτως ACG, οὕτω ε 8. παιδίσκην BCAGfgs, add ταν- τὴν A μὴ om G κληρονομήσει BA, κληρονομίη ACGε 9. τῆς ἐλευθέρου ABCvs, μου ισακ (isac f) AGfg διο BA, ἀρα οὖν (om ε) Gε, itaque fgv, ἡμεῖς δὲ AC 10. τῆς ABCAε, om G 10. 11. τῇ (η G, qua) ἐλευθερία ἡμᾶς (nostrae f) χριστὸς ABAGfgv, τῇ ἐλευθερίᾳ (add οὖν ἡ ε) χριστὸς ἡμᾶς Cε 11. ἐλευθερώ- σεν C οὖν ABCAGg, om fvs 12. ζυγῷ δουλείας ABCvs, δου- λείας (servituti f) ζυγῷ AGfg ἐνέχεσθαι AG, ἀνέχεσθαι A

quae nunc est Hierusalem et servit cum filiis suis (eius L al): ²⁶illa autem quae sursum est (quae sursum est autem F) Hierusalem, libera est, quae est mater nostra: ²⁷scriptum est enim (sicut scriptum est pr F) Laetare sterelis (sterilis) quae non parit, erumpe et clama (et excl. F al) quae non parturit, quia multi filii desertae magis quam eius quae habet virum. ²⁸nos autem, fratres, secundum Isaac promissionis (promision.) filii sumus. ²⁹sed quomodo tunc qui secundum carnem natus fuerat persequeretur eum qui secundum spiritum, ita et nunc. ³⁰sed quid dicit scriptura? Eice ancillam (ancilla F, ancillam) et filium eius: non enim heres erit filius ancillae cum filio liberae. ³¹itaque, fratres, non sumus ancillae filii, sed liberae. ¹qua libertate nos Christus (C. n.) liberauit, state, et nolite iterum iugo

² Ἰδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, χριστὸς ἡμῶς οὐδὲν ὠφελήσει· ³ μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι. ⁴ κατηργήθητε ἀπὸ χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξέπεσαι. ⁵ ἡμεῖς γὰρ πνιγνύμεται ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα· ⁶ ἐν γὰρ χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη.

⁷ Ἐτρέχετε καλῶν· τίς ἡμῶς ἐνέκοψεν τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; ⁸ ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ἡμῶς. ⁹ μικρά ζήτη ὅλον τὸ φέραμα ζυμοῖ. ¹⁰ ἐγὼ [δὲ] πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ἡμῶς βαστάσει τὸ κρῖμα, ὅστις

1. περιτεμνησθε *ACAG* Orig 1,615^c, περιτεμνησθε *B* 2. νμας ουδεν *ABCAG* *fg* *vs*, οὐδὲν ἡμῶς *Orig* ωφελήσει *C* πάλιν *AB* *C* *vs*, om *AGfg* 4. απο *ABCAG*, ἀπὸ τοῦ *ς* ἐξεπέσατε *ABC* *G* *vs*, ἐξεπέσατε *A* 6. γαρ om *pr sed habet corr G* ιησου *ACAG* *fg* *vs*, om *B* περιτομή τι ἰσχύει οὔτε om *Gg* 7. δια αγαπης *G*, per vel ex caritatem *g* 8. *Lucif* 26 ἐνεκοψεν *AB* *CAG*, ἀνέκοψε *ς* τη *CAG* *ς*, om *AB* πειθεσθαι *ABC* *af*, add μηδενι πειθεσθαι (consenseritis vel confissi eritis) *Gg*, qui nemini consenseritis *Lucif* 26. sequitur 'nemini consenseritis': sed quia nec in Graecis libris nec in his qui in apostolum commentati sunt hoc scriptum invenimus, praetereundum videtur *Hieronymus* 7,487^c 9. η (haec *g*) πεισμονη ουκ εκ του καλουντος νμας *ABC* *Gg* *vs* *Orig* 1, 676^f, η πεισμονη εκ του καλουντος νμας εστιν *A*, suasio ex eo est qui vos vocat *f*, suasio (persuasio *Hier*) vestra ex deo est qui vocat vos *Lucif* 26 et *Latini codices teste Hieronymo* 7,487^c. ἡ πεισμονὴ ἐκ τοῦ καλοῦντος καὶ οὐκ ἐξ ἡμῶν *Orig* 1,114 μικρα *ABCAG* *fg* *vs* *Orig* 3,309^e, nescitis quia modicum *Lucif* 10. ζυμοι *ABC* *G* *vs* *Orig*, δολοι *A* *fu* *Lucif* δε *CGg*, om *AB* *af* *vs* in vobis *fg* *vs* *en* κυριω *ACAG* *fg* *vs*, om *B*

seruitutis contineri. (24) ² Ecce ego Paulus dico vobis quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit (prodest *V*): ³ testificor autem rursus (rursus) omni homini circumcidenti se quoniam debitor (-tur) est universae legis faciendae. ⁴ euacuati estis a Christo, qui in lege (le *pr F*, lege eius *al*) iustificamini, a gratia excidistis. ⁵ nos enim spiritu (spiritum *F al*, Christum *al*) ex fide (-em *F*) spem iustitiae expectamus (exsp.) (25) ⁶ Nam in Christo Iesu neque circumcisio aliquid ualet neque praeputium, sed fides quae (que *F*) per caritatem operatur. (26) ⁷ Currebatis bene: quis vos (vobis *F*) inpediuit ueritati non oboedire? ⁸ persuasio [haec *F al*] non est ex eo qui uocat uos. ⁹ modicum fermentum totam massam corrumpit. ¹⁰ Ego confido in (om *pr L*, de *al*) vobis in domino, quod nihil aliud sapietis: qui autem conturbat uos, portabit (portauit *F al*) iudicium, quicumque

ἂν ᾗ. ¹¹ἐγὼ δέ, ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. ¹²ὄφελον καὶ ἀποκρίνονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.

¹³Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ⁵ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. ¹⁴ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἐνὶ λόγῳ πεπληρωται, ἐν τῷ Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ¹⁵εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῇτε.

¹⁶Λέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ ¹⁰μὴ τελέσητε. ¹⁷ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ

1. αν CAGς, ταν AB ετι prius ABος, ετι C, om AGfg 2. σταυρον BAGfgς, add του χριστου AC ωφελον corr Δ 3. αποκοψονται ABCς, αποκοψονται AG, abscindantur fgv αναστατοντες C 4. γαρ ABCAfgς, δε G in libertatem (-te g) fgv εκκληθηται G 5. τη σαρκι ABCGgς, της σαρκος Afv, add δωτε Ag δια της αγαπης ABCfgς, τη αγαπη AGς, add του πνευματος AGg, add spiritu f 6. εν ενι ABCος, εν υμιν εν (om f) ενι AGfg πεπληρωται ABC, πληρουται AGfgς εν τω ABCς, om AGfgv 7. σου ABCAGfgς Cypr 12, tibi Cypr 304 σταντον ABCA, ενυτον Gς 7. 8. αλληλους δακνετε και κατεσθιετε ABCος Orig 3,415^b (4,617^a) Hilar 88, mordetis invicem et comeditis Hilar 119, δακνετε και καταισθιεται (devoratis g, incusatis Cypr, inaccusatis f) αλληλους AGfg Cypr 12 304 8. υπ (υπο ACς Orig) αλληλων αναλωθητε ABCος Orig, αναλωθητε υπ αλληλων AGfg Cypr Hilar 9. Orig 4,228^b spiritus ambulate f 10. τελεσητε ABCGς, τελεσειτε Δ γαρ ABCAGfgς Orig 3,330^d, μεν Orig 3,618^b, om Orig 1,759^f 4,384^b Cypr 209 323 επιθυμει] Orig, στρατεύεται Orig 3,330^d το δε ABCAGfgς Orig 1,759^f 3,618^b 4,384^b, et Cypr

est ille. (27) ¹¹Ego autem, fratres, si circumcisionem adhuc praedico, quid adhuc persecutionem patior? ergo euacuatum est scandalum crucis. ¹²utinam et (om V) abscidantur (abscond. L al et pr F) qui uos conturbant. ¹³uos enim in libertatem uocati estis, fratres: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis (c. d. F al), sed per caritatem seruite [in F al] invicem. (28) ¹⁴Omnis enim lex in uno sermone inpletur (impl.), Diliges (Diliges) proximum tuum sicut te ipsum. ¹⁵quod si [in F] invicem mordetis (morditis pr F) et comeditis (-detis), uidete ne ab invicem consumamini (consummamini F). (29) ¹⁶Dico autem, spiritu ambulate, et desiderium (desideria) carnis non perficietis. ¹⁷caro enim concupiscit (-scet) aduersus spi-

πνεῦμα καὶ τῆς σαρκός· ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκειται, ἵνα μὴ ᾧ [ἐάν] θέλητε, ταῦτα ποιῇτε. ¹⁸εἰ δὲ πνεύματι ἡγισθε, οὐκ ἐστέ ὑπὸ νόμον. ¹⁹φανερὰ δὲ ἐστὶν τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστιν, πορνεία ἀκαθαρσίαι ἀσέλγειαι ²⁰εἰδωλολατρεῖα φαρμακεία ἔχθραι ἔρις ζήλος θυμοὶ ἐριθείαι διχοστασίαι αἰρέσεις ²¹φθόνοι [φόνοι] ⁵ μείθαι κῶμοι καὶ τὰ ὅμοια τούτοις· ἃ προλέγω ὑμῖν καθὼς [καὶ]

1. γαρ BAGsgv Cyp, δε ACvs αλληλοις αντικειται ABCAGsgv Cyp, ἀντίκειται ἀλλήλοις ε 2. α εαν AB, ᾧ ἂν ε, quaecumque fgv, ο αν AG, α C Cypr ταυτα ABCAGfgs, ipsa Cyp 209 323
2. 3. εἰ δὲ... νόμον om Cyp 2. ουκ ABAGsgv, ουκει C
3. Orig 2,555^c 632^c 4,432^c Iren 305 Cyp Lucif 125 4. enumera-
tis seminibus sationis utriusque (6,8) cum caro adulteria veneficia
comessationes ebrietatem avaritiam idololatriam et caetera his similia
sereret etc Hilar 412 πορνεια ABC, μοιχειαι πορνειαι Gfg Orig
2,632^c Iren 305 Cyp 209 323, μοιχεια πορνεια Δε. in Latinis codi-
bus adulterium quoque et impudicitia et homicidia in hoc catalogo
vitiourum scripta referuntur: sed sciendum non plus quam quindecim
carnis opera nominata Hieronymus 7,510^a ακαθαρσια ασελγειαι
ABCΔfvs Iren Hieron, ακαθαρσειαι ασελγειαι (spurcitiae) G Cyp,
immunditiae impudicitia g, immunditia impudicitia luxuria Lucif,
ἀσελγειαι Orig ειδωλολατρεια ABCΔfgs Iren Cyp 209 Lucif,
ειδωλολατρειαι Gf Orig Cyp 323 φαρμακεια ABCΔε, φαρμα-
κειαι Gfgv Iren et add homicidia Cypr εκθραι G 5. ερις AB,
ερεις CAGfgvs Iren Cyp Lucif ζηλος BA, ζηλους G, ζηλοι (zeli
Iren) Cfvs Iren Cyp Lucif θυμοι ABCAGfgvs Cyp Lucif,
ira Iren εριθειαι BCAGε, αιρειθειαι A, irritationes fg, rixae Lu-
cif 125, aemulationes animositates irracionales Iren 305, animositates
provocationes simultates Cyp 209 323 ερεσεις A φονοι ACA
Gfgs Lucif, om B Iren Cyp Hieron 6. τα ομοια τούτοις ABCAG
fgs, his similia Iren Cyp Lucif ὑμῖν κ. κ. προεῖπον om Cyp
323 και alterum ACΔfgvs Iren, om BG Cyp 209 Lucif

ritum, spiritus autem aduersus carnem: haec enim (autem) inuicem [sibi F al] aduersantur, ut non quaecumque uultis, illa faciatis (facietis). ¹⁸quod si spiritu ducimini (ducimini L al), non estis sub lege. ¹⁹manifesta autem sunt opera carnis, quae sunt fornicatio (-ones V) immunditia (-tiae V) luxuria (-riae V), ²⁰idolorum seruitus, ueneficia (benef. F, uenif.) inimicitiae contentiones aemulationes irae rixae dissensiones sectae (hereses F al) ²¹inuidiae homicidia ebrietates comesationes (commissat. F, comessat. al, -nis L) et his similia;

προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πρᾶσσοντες βυσιλείουν ὁ οὐ κληρονομήσουσιν. ²²ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη· χαρὰ εἰρήνη μακροθυμία χρηστότης ἀγαθωσύνη πίστις ²³πραῦτης ἐγκράτεια. κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστιν νόμος. ²⁴οἱ δὲ τοῦ χριστοῦ [Ἰησοῦ] ⁵τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασιν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. ²⁵ἐλ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν. ²⁶μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλους φθονοῦντες. ἰδὲ ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προλημφθῇ ἄνθρωπος ἐν τινὶ παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ

7. ἀλλήλοις φθονοῦντες.

1. προεῖπον ABC⁵, προῖονχα ΔG τα τοιαυτα πρᾶσσοντες ABC ΔGfgvs Iren 305 Cyp^r Lucif, faciunt [ea] Iren 30 2. 3. spiritus vero pacem gaudium continentiam caritatem sobrietatem mansuetudinem et quae sunt his consequentia seminaret et sata sua unoquoque messuro (6,8) Hilar 412 2. ὁ δὲ καρπὸς] Orig 2,751^c Iren 305 Cyp^r 209 323, ὁ καρπὸς Orig 2,726^f. καρποὶ Orig 3,654^d 759^d 763^a 4,432^e ἀγαπή χαρὰ εἰρήνη ABCΔGfgvs Orig 3,654^d 763^a (97^b) Iren Cyp^r, χαρὰ ἀγάπη· εἰρήνη Orig 2,751^c, χαρὰ εἰρήνη ἀγάπη Orig 2,726^f. ἡ ἀγάπη... πρῶτος οὗσα καρπὸς τοῦ πνεύματος καὶ ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη etc Orig 3,759^d 3. patientia fg Iren, magnanimitas Cyp^r χρηστοτης ἀγαθωσύνη (-θουσύνη G) A BCΔG⁵ Orig 3,763^a, mansuetudo bonitas vel benignitas g, bonitas mansuetudo f, bonitas benignitas Iren 305, bonitas Cyp^r 209 323 πραῦτης ABC, πραοτης ΔG⁵ ἐγκράτεια (ἐνκρ. G) ABCvs, add ἀγνεια ΔGfg Iren Cyp^r 4. κατὰ τῶν τοιούτων (haec Iren) οὐκ ἔστιν νόμος ABCΔGfgvs Iren, om Cyp^r 323 οἱ δὲ ABCΔGfgvs et vulgata editio apud Hieronymum 7,514^d, qui enim sunt Cyp^r 175 323, qui (οἱ) Origenes apud Hieronymum 7,513^c Ἰησοῦ ABC⁵, add ἐντες (sunt) Gg, om Δf⁵ Cyp^r et Orig apud Hieronymum 5. σάρκα ABCΔf⁵ Hieronymus et apud eum Orig, add αὐτῶν Gg Cyp^r passionibus fg, vitiis gv Cyp^r 6. ζῶμεν πνεύματι ABC vs, πνεύματι ζῶμεν ΔGfg Orig 1,732^b 3,658^a καὶ ABCΔvs Orig 1,732^b, om Gfg γινώμεθα pr G 7. ἀλλήλους alterum BG, ἀλλήλοις ACΔ⁵ et corr G 8. et si fgv Hilar 538 προλημφθῇ AG, προληφθῇ C⁵

quae praedico vobis sicut [et] praedixi, quoniam qui talia agunt regnum dei non consequentur (seq.). ²²fructus autem spiritus est caritas gaudium pax [patientia V] longanimitas [patientia al]. bonitas benignitas fides ²³modestia (mod. fid.) continentia. aduersus huius modi non est lex. ²⁴qui autem sunt Christi (C. s. F al), carnem, [suam om pr L] cruci fixerunt cum uitiiis (-tis) et concupiscentiis (-tis). (30) ²⁵Si uiuimus spiritu, spiritu et (etiam L) ambulemus. ²⁶non efficiamur inanis gloriae cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes (inrid.) (31) ¹Fra- tres, etsi praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, uos qui spi-

πνευματικοὶ καταριζέτε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος. σκο-
πῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς, ὁ ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζειτε,
καὶ οὕτως ἀναπληρώσετε τὸν νόμον τοῦ χριστοῦ. εἰ γὰρ δοκεῖ τις
εἶναι τι μηδὲν ὄν, φρεναπατῇ ἐαυτόν. ⁴τὸ δὲ ἔργον ἐαυτοῦ δοκι-
μαζέτω ἑκαστος, καὶ τότε εἰς ἐαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἔξει, καὶ ⁵
οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. ⁶ἑκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει. κοι-
νωμένοι δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν
ἀγαθοῖς. ⁷μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μνηστρίζεται. ὁ γὰρ ἂν σπείρῃ
ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. ⁸ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἐαν-
τοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν, ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα ¹⁰

3. ἀναπληρώσατε

1. καταριζέτε (instruite) τὸν τοιοῦτον *ABCAGsg*, consummate eum
Hilar πραοτήτος *ACAG*, πραΰτητος *B* 1. 2. in contemplatione
habentes unusquisque, ne et vos tentemini *Cypr* 71 306 1. σκο-
πῶν *ABCΔυς*, add *εκαστος Gfg* 2. σεαυτον *ABCAGγυς*, se ip-
sum *fg* συ *ABCυς*, αυτος *AGfg* πειρασθης *ABCΔυς*, πιρασθη
Gfg 3. ἀναπληρώσατε *BGfgv* *Cypr* 71 306, ἀναπληρώσατε *AC*
Δς τὸν om *G* 4. φρεναπατα ἐαυτον *ABC*, ἐαυτον φρενα-
πατα *AGfgγυς* 5. ἐκαστος *ACAGsgγυς*, om *B* in se solum *f*,
in semet ipso tantum *g* το καύχημα ἔξει *ABCAGγυς*, habebit
gloriam *f* 6. in alterum *f*, in altero *g* το ἴδιον φορτίον *ABC*
AGγς, in proprium onus suum *f* 8. θεὸς οὐ μνηστρίζεται] *Orig*
3,265^d cf 1 *Cor.* 6,9, item *Cypr* 119 190 ο *ABCAGγς* *Orig* 4,254^b,
ὁ *fgv* *Orig* 3,332^d αν *BAG*, εαν *ACς* *Orig* 4,254^b, om *fgv*
9. τουτο *ABCς* *Orig* 4,254^b, ταυτα *AGγv* *Orig* 3,332^d, eadem *f*
Hilar 434 εις την σαρκα *ABCΔς* *Orig* 1,228^c 4,254^{bd}, in carne
fgv, τη σαρκι *G* ἐαυτον *ABCς*, αυτον *AG*, sua *fgv*, om *Orig*
10. σαρκος *ABCς* *Orig* 3,188^d 4,254^{bd}, add αυτου *AGfg* ὁ δέ]
Orig 4,254^b, καὶ ὁ idem 4,254^d εις το πνευμα (-ματι *G*) *ABC*
AGς *Orig* 1,228^c 4,254^{bd}, in spiritu *fgv*

ritales (-le *pr F*) estis instruite huius modi (h. m. i. *F al*) in spi-
ritu (in sp. om *al*) lenitatis (mansuetudinis *F al*), considerans te ip-
sum, ne et tu tempteris. ²alter alterius onera portate, et sic adim-
plebitis legem Christi. ³nam si quis existimat se aliquid esse, cum
nihil sit (s. n. *L al*), ipse se (om *al*) seducit. ⁴opus autem suum pro-
bet unus quisque, et sic in semet ipso (ipsum) tantum gloriam ha-
bebit, et non in (om *L*) altero: ⁵unus quisque (quis) enim onus suum
portabit (-uit). (32) ⁶Communicet autem is (his) qui catechizatur
(sic *L?* catechizatur *F*, catechizatur, cathecizatur, catacizatur) uerbum
ei qui se catechizat (sic *L?* catechizat *F*, catechizat, cathecizat, cata-
cizat) in omnibus bonis. (33) ⁷Nolite errare, deus non inridetur (ir-
rid.). quae enim seminauerit homo, haec et metet; ⁸quoniam qui semi-
nat in carne sua, de carne et (om *al*) metet corruptionem, qui autem

ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. ⁹τὸ δὲ καλὸν ποιῶντες μὴ ἐγκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. ¹⁰ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.

5 ¹¹Ἰδετε πηλίκους ὑμῖν γραμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ¹²ὑσοὶ θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα τῷ σταυρῷ τοῦ χριστοῦ μὴ διώκωνται. ¹³οὐδὲ γὰρ οἱ περιτετμημένοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχῆσωνται. ¹⁴ἐμοὶ
10 δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν

7. διώκονται· 8. περιτεμνόμενοι 10. καυχῆσθαι

1. ἐκ] Orig 4,254^{bd}, ἀπὸ idem 3,188^d θερσει A ζων αιωνιον ABCAGfgvs Orig 3,188^d 4,254^{bd}, τὴν αἰώνιον ζωὴν Orig 1,228^c
1. 2. bonum autem... metemus post 4 fidei Cyprian 245 251
2. ἐγκακωμεν (ενκ. A) ABΔ, εκκακωμεν Cς, εκκακησωμεν G ἰδίῳ] suo fgv Cypr θερισομεν ABΔfgvs Cypr, θερισωμεν CG μὴ εκλυομενοι (fatigati f) ABCAGfgvs, om Cypr 245 251 2. 3. ἄρα οὖν] ergo fgv Cypr 3. ἐργαζωμεθα CAGfgvs Cypr, ἐργαζομεθα (ἄρα...;) AB μαχλιστα G 5. ιδετε ABCAGfgvs, ecce Hilar 353 υμιν γραμμασιν ABCς Hilar, γραμμασιν υμιν AGfg
6. placere fgv εν σαρκι οντοι] sic corr C περιτεμνεσθαι A
7. per crucem g, crux f μὴ ABCΔfv, post ινα Ggs διωκωνται BΔς, διωκονται ACG, persecutionem patiantur g, fugentur f
8. περιτετμημενοι Bfg, περιτεμνημενοι G, περιτεμνομενοι ACΔvs θελουσιν BAGς, βουλονται AC 9. περιτεμνεσθαι ACAGς, περιτεμνεσθαι B καυχησονται pr G 10. δέ] Orig 1,438^c 3,190^d 292^a 4,393^d Iren 17 Cypr 175 308 Hilar 71 288, om Orig 3,544^b 4,304^b absit fgv Cypr Hilar, non eveniat in ullo Iren καυχασθαι BCGς Orig, καυχησασθαι AA 10. seq τω σταυρω του κυριου ημων ιησου χριστου ABCAGfgvs Orig 3,190^d 292^a Cypr 175 308 Hilar 71, τῷ στ. τοῦ κ. μου ιησοῦ χριστοῦ Orig 1,438^c 4,304^b Hilar 288, τῷ

seminat in spiritu, de spiritu [et] metet (mete) uitam aeternam. ⁹bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim suo (suo enim pr L) metemus non deficientes. (34) ¹⁰Ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. (35) ¹¹Videte qualibus litteris (litteris) scribri (scripsi) uobis mea manu. ¹²quicumque [enim FL al] uolunt placere (pl. u. F) in carne, hii (hi) cogunt uos circumcidi, tantum ut crucis (ut in cruce F) Christi persecutionem non patiantur: ¹³neque (ne pr L) enim qui circumciduntur legem custodiant, sed uolunt uos circumcidi, ut in carne uestra glorientur. (36) ¹⁴Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce do-

Ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ ἔμοι κόσμος ἐσταύρωται καὶ γὰρ κόσμῳ· ¹⁵ἐν γὰρ χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομὴ τι ἐστὶν οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. ¹⁶καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εὐρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ. ¹⁷τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω.

¹⁸Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί, ἀμήν.

3. στοιχοῦσιν,

στ. τοῦ κ. Ἰησοῦ χρ. Orig 4,393^d, τῷ στ. τοῦ κ. ἡμῶν χριστοῦ Ἰησοῦ Orig 4,197^c, τῷ στ. τοῦ κυρίου Orig 3,544^b, christi cruce Iren 17 1. κόσμος ABCΔς Orig 1,438^c 628^{bcd} 3,190^d 544^b 600^b 4,197^c 304^b 393^d, ο κόσμος G κοσμῳ ABCΔG Orig 4,197^c 304^b, τῷ κόσμῳ ε Orig 1. 2. ἐν γὰρ χριστῳ ἰησου οὔτε ACΔGfgς, οὔτε γὰρ B 2. ἐστὶν (ἐστὶ B) ABCΔGfg, ἰσχύει υς 3. στοιχήσουσιν Bς Hilar 480 et corr C?, στοιχοῦσιν AΔGfg et pr C? εὐρήνη] sic corr C 4. εἰαιος G καὶ ἐπὶ ABCGfgς Hilar 381 480, ἐπὶ Δ Θεοῦ ABCγς Hilar 381, κυρίου ΔGfg, om Hilar 480 του λοιπου ABCGς, το λοιπον Δ 5. κοπους μοι μηδεὶς παρεχέτω ABCGς, μηδεὶς μοι κοπους παρεχέτω Δ, nemo mihi molestus sit fv, mihi nemo mol. sit g ἰησου ABCυ, κυρίου ημων (om f) ἰησου χριστου ΔGfg, Κυρίου Ἰησοῦ ε 8. ἀμήν ABCΔ fvs, om Gg πρὸς γαλατας ABC, πρὸς Γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης ε, πρὸς γαλατας ἐπληρωθῇ (explicit) ἀρχεται πρὸς ἐφείσιους Δf, ἐτελεισθῇ ἐπιστολῇ πρὸς γαλατας ἀρχεται πρὸς ἐφείσιους Gg

mini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus cruci fixus est et ego mundo: ¹⁵in Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid ualet neque praeputium, sed noua creatura. ¹⁶et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos et misericordia, et super Israel dei. (37) ¹⁷De cetero nemo mihi molestus sit: ego enim stigmata [domini] Iesu in corpore meo porto. ¹⁸gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu uestro, fratres (om al), amen.

Expl. epistula ad Galatas.

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ.

Παῦλος ἀπόστολος χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ²χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

³Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ, ⁴καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ, ἐν ἀγάπῃ ⁵προορίσας ἡμᾶς εἰς υἰοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐ-

1. Ἰησοῦ χριστοῦ

προς εφεσιους ABG, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολή ε. ἐν τῇ πρὸς ἐφεσίους Orig 1,205^c ad 1,4 et 1,250^c ad 2,7. paulus apostolus in ea quae est ad ephesios Iren 322 ad 2,2

1. χριστου ιησου BΔf, ιησου χριστου AGgς αγιοις BΔGfgς, add πασιν Av 2. ἐν εφεσω AAGfgς et in margine pr B, om B in textu, et haec ignorasse Origenem apparet ex Hieronymo 7,545^a

4. ο θεος και πατηρ του κυριου ημων ιησου χριστου AAGfgς Hilar 209, ο θεος του κυριου ημων ιησου χριστου B, pater domini nostri iesu christi Hilar 239 427, deus Hilar 186 5. παση ABAGfgς Hilar, omnibus Hilar 186 5-7. in quo et elegit nos ante mundi constitutionem in caelestibus Hilar 162 6. ἐν (om B) χριστω AB ΔGfgς Hilar 186 240, om Hilar 209 427 καθως ABAGgς, sicut et f, in quo Hilar 240 et add et Hilar 209 ἐν αυτω ABΔfg vs Orig 1,205^c, αυτω G, om Hilar 209 240 6. 7. προ (προς G) καταβολης κοσμου ABAGfgς Orig, ante mundi constitutionem v Hilar 209 et add in ipso Hilar 240 7. εἰς τὸ εἶναι Orig κατενωπιον αυτου ABAGfgς Orig 1,205^c Hilar 240, in ipso Hilar 209 8. προωρισας A, προορειάσας G, qui ante praedestinavit Hilar 240 ιησου χριστου AAGfgς, χριστου ιησου B, χριστοῦ Orig 1,205^c Hilar 240 εἰς αυτον ABAGfgς Orig, in ipso Hilar

[EPISTVLΑ] AD EPHESIOS.

Paulus apostolus Christi Iesu (Iesu Chr. F al) per uoluntatem dei sanctis omnibus qui sunt Ephesi et fidelibus in Christo Iesu. ²gratia uobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. ³benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in caelestibus in Christo, ⁴sicut elegit nos in ipso ante (aut e pr F) mundi constitutionem, ut essemus sancti et (om al) immaculati in conspectu eius in caritate, ⁵qui praedestinavit (praedist.) nos in adoptionem (-ne) filiorum per Iesum Chris-

τόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, ⁶εἰς ἔπαινον δόξης
τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἡγαπημένῳ, ⁷ἐν ᾧ
ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν
παρπτωμάτων, κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς χάριτος αὐτοῦ, ⁸ἧς ἐπερί-
σευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει ὁγνωρίσας ἡμῖν τὸ
μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν
προέθετο ἐν αὐτῷ ¹⁰εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν,
ἀνυκεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς
καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ, ¹¹ἐν ᾧ καὶ ἐκλήθηνμεν προορισθέντες
κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ ¹⁰
θελήματος αὐτοῦ, ¹²εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ,

8. τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς

1. in (ad f) laudem fgv 2. ἡς AB, ἐν ἡ AGfgvς ἡγαπημένῳ
(delecto f) ABς, add νῖω αὐτοῦ AGfgv. nec putandum quod in
Latinis codicibus habetur scriptum esse 'in dilecto filio suo', sed sim-
pliciter 'in dilecto' Hieronymus 7,552^c 3. ἐχομεν ABGfgvς, εἰχο-
μεν Δ Iren 310 4. το (τοῦ G) πλοῦτος AΔG, τὸν πλοῦτον Bς
χαρίτος BAGfgvς, χρηστοτήτος A quae super abundavit fgv
5. εἰς ἡμᾶς ABΔGς, in nobis fgv γνωρίσας ABAς, γνωρίσαι
G, ut notum faceret gv Hilar 22, ut ostenderent f ἡμῖν ABΔGf
gvς, vobis v Hilar το ABGfgvς Hilar, τοῦτο το A 6. μυστι-
ριον Δ? voluptatis f αὐτοῦ alterum ABς, om AGfg Hilar
7. εἰς (κατὰ τὴν A) οἰκονομίαν ABΔGgvς Hilar 22, in disposi-
tione f 8. restaurare fg, ut restauraret g. recapitulata esse Iren
16. dominus... recapitulans in se Iren 317 χριστῷ ABΔGfgvς,
add per deum Iren 16 ἐπὶ BA, ἐν AGfgv Iren 317, τε ἐν ς
9. τα ABΔGfvς Iren, om g super terram Iren, in terra fgv
ἐκλήθηνμεν AΔGfgς, ἐκκληρωθήμεν Bς προωρισθέντες A
10. προθεσιν τοῦ τα ABς, τὴν προθεσιν τοῦ θεοῦ τοῦ AGfg
11. δοξῆς BAG, τῆς δοξῆς Aς αὐτοῦ ABς, om AGfg

tum in ipsum, secundum propositum voluntatis suae, ⁶in laudem glo-
riae gratiae suae, in qua gratificavit nos in dilecto (delicto) [filio suo
om L al], ⁷in quo habemus redemptionem (redemt.) per sanguinem
eius, remissionem (remision.) peccatorum, secundum diuitias gratiae
(gratie) eius, ⁸quae super abundavit (habundavit) in nobis in omni
sapientia et prudentia; ⁹ut notum faceret nobis (vobis) sacramentum
voluntatis suae, secundum bonum placitum eius, quod proposuit (po-
suit) in eo ¹⁰in dispensationem plenitudinis temporum, instaurare
(-ri F) omnia in Christo, quae in caelis et quae in terra sunt, in
ipso, ¹¹in quo (quod) etiam sorte vocati sumus, praedestinati (prae-
dist.) secundum propositum eius qui omnia operatur secundum con-
siliū voluntatis suae; ¹²ut simus in laudem gloriae eius, qui ante

τοὺς προηλπικότες ἐν τῷ χριστῷ, ¹³ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς, ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ¹⁴ὅ ἐστιν ἄρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς ⁵ περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.

¹⁵Διὰ τοῦτο ἀγῶ, ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ καὶ τὴν εἰς πάντα τοὺς ἁγίους, ¹⁶οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν μνην ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ¹⁷ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, διώῃ ¹⁸ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ ¹⁹πε φωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπίς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, ¹⁹καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν

1. τοὺς ABAGρνς, qui et f τῷ om G ὑμεῖς BAGfgρνς Iren 301, ἡμεῖς A audito Iren, audientes fg 2. τῆς allerum om G καὶ ABρς, om AGfg Iren 3. credentes fgv Iren ἐσφραγίσθη B 4. ο ABGfg, ος Δρς Iren 301 ἀρᾶων G 5. adoptionis fg 6. audita g, audiens fv τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ABAGς, et (om f) vestra fide fg τῷ om G 7. ἰησοῦ ABρς, add χριστῷ Gfg, add χριστοῦ Δ τὴν AB, τὴν ἀγαπῆν (add τὴν ς) AGfgρνς πανομαι ABGfgρνς, πανσομαι Δ 8. ποιούμενος ABA Hilar 1092, ποιούμενος ὑμῶν Gg, ὑμῶν ποιούμενος fρς in orationibus fgv Hilar 9. δῶη AAG, δῶη ς, δῶ B 10. πνεῦμα τῆς σοφίας τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἀποκαλύψεως Orig 3,523^c 11. καρδίας ABA Gfgρν, διανοίας ς ὑμῶν om B εἰς το εἰδέναι ὑμᾶς ABΔς, ut sciatis vos (om gv) fgv, ἵνα οἰδαται G 12. τίς alterum ABAGfgρν, καὶ τίς ς 13. ὑπερβάλλον ABΔfgρνς, om G 14. δυναμῶς G εἰς ἡμᾶς ABρς, εἰς ὑμᾶς AGg, in vobis fg πιστενοντας ABAGς, credidistis f

sperauimus in Christo, ¹³in quo et uos, cum audissetis uerbum ueritatis, euangelium salutis uestrae, in quo et credentes signati estis spiritu promissionis (promision.) sancto (spiritu L), ¹⁴qui est pignus hereditatis nostrae in redemptionem adquisitionis, in laudem gloriae ipsius (eius L). (2) ¹⁵Propterea et ego, audiens fidem uestram quae est in domino Iesu et dilectionem in omnes sanctos, ¹⁶non cesso gratias agens pro uobis, memoriam uestri faciens in orationibus meis, ¹⁷ut deus domini nostri Iesu Christi, pater gloriae, det uobis spiritum sapientiae et reuelationis in agnitione (-nem) eius, ¹⁸inluminatos [habere] oculos cordis uestri, ut sciatis quae sit spes uocationis eius, quae diuitiae gloriae hereditatis eius in sanctis, ¹⁹et quae sit super eminens magnitudo uirtutis eius in nos qui credidimus (credimus al

τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ²⁰ἣν ἐνέργηκεν ἐν τῷ χριστῷ, ἐγεί-
ρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ καθίσας ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
²¹ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος
καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ
ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ²²καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας
αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκεν κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ²³ἣτις
ἐστὶν τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν πλη-
ρουμένου, ¹καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν καὶ ταῖς
ἁμαρτίαις ὑμῶν, ²ἐν αἷς ποτὲ περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ
κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ αἵρος, τοῦ ¹⁰

2. ἐπουρανίοις

1. ἐνέργηκεν AB, ἐνέργησεν AGς ἐν om G 1. 2. ἐγείρας
(suscitans) αὐτον ABAGsgvs, cum eum excitavit Hilar 1100. Hilar
156 2. a mortuis fgv Hilar καθίσας AB, collocavit Hilar 1100,
ἐκαθίσεν AGsgς, add αὐτον Ag ἐν δεξιᾷ αὐτου BAGgs, ad dex-
teram suam fv Hilar, ἐκ (ἐν pr) δεξιῶν αὐτου rec A ουρανοῖς
B Hilar, ἐπουρανίοις AAGsgvs 3. πσσης αρχης και εξουσιας
(ἐξουσίας καὶ ἀρχῆς B) καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος ABAGsg
vs Hilar 1100, omne initium et potestatem et dominationem Iren
252, omnem principatum et dominationem et potestatem Iren 260.
ἀρχῶν καὶ ἐξουσιῶν καὶ θρόνων καὶ κυριοτήτων etc Orig 4,17^a.
ὑπερέχοντος θρόνων κυριοτήτων ἀρχῶν ἐξουσιῶν etc Orig 4,235^c
4. παντος etc ABAGsgvs Orig 3,660^c 4,17^a 235^c Iren Hilar 1100,
ὑπὲρ πᾶν etc Orig 4,34^d Hilar 486 τῷ αἰῶνι τούτῳ ABAGsgς
Orig 3,660^c 4,235^c, τούτῳ τῷ αἰῶνι v Orig 3,623^b 4,17^a 34^d Hilar
486 1100 6. δωκεν G 7. τα ABAG, om ς ἐν ABAGvs,
et in f 9. ἁμαρτίαις AAGsgvs Lucif 26, ἐπιθυμίαις B ὑμῶν
BAG, ἐαντιῶν A, vestris fgv Lucif, om ς αἷς ABAGsgvs Lucif,
add et vos Hilar 337 9. 10. κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου
ABAGsgvs, om Hilar Lucif 10. κατὰ ABAGsgvs Hilar Lucif,
ὑπὸ Orig 1,732^b 3,581^b αἶρος τοῦ ABAs Orig (Iren 322) Hilar,

et ita coepit corrigere V) secundum operationem potentiae uirtutis eius,
²⁰quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis et consti-
tuens ad dexteram suam in caelestibus ²¹supra omnem principatum
et potestatem et uirtutem et dominationem et omne nomen quod no-
minatur non solum in hoc saeculo sed et (etiam V al, om pr F) in
futuro, ²²et omnia subiecit (subsubsubiecit L) sub pedibus eius, et
ipsum dedit caput supra omnia ecclesiae (ecclesiae F al), ²³quae est
corpus ipsius, plenitudo eius qui omnia in omnibus adimpletur (ad-
impl.). (3) ¹Et uos, cum essetis mortui delictis et (om L) peccatis
uestris, ²in quibus aliquando ambulastis secundum saeculum mundi
huius (h. m.), secundum principem potestatis aeris huius, spiritus

πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, ³ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνιστρέφμεν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἡμιν γένει τέκνα ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί· ⁴ὁ δὲ θεός, πλοῦσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ἣν ἡγάπησεν ἡμᾶς, ⁵καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν συνεζωοποίησεν [ἐν] τῷ χριστῷ (χάριτί ἐστε σεισωσμένοι) ⁶καὶ συνήγειρεν καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ⁷ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσιν τοῖς ἐπερχομένοις τὸ ὑπερβάλλον πλοῦτος τῆς χάριτος αὐ-

αερος τουτου Gsgv Lucif 1. spiritu vel spiritus g τυν ενεργουντος ABAGsgvs Orig 1,732^b Hilar Lucif, ενεργοῦντος νῦν Orig 3,581^b ἐν τοῖς υἱοῖς] Orig Lucif, in filios v Hilar 337 2. καὶ ημεῖς Bfvs Lucif 26, καὶ υμεῖς A et v fere eraso A, om Gg ταῖς ἐπιθυμίαις ABAGsgvs, concupiscentia f Lucif 3. voluptates f 4. ἡμιν AAGς, ἡμεθα B Orig 1,160^b 557^c 4,340^b 350^c φῦσει (naturales Lucif) τέκνα AAGsgv Orig 4,340^b Lucif 26, τέκνα φῦσει Bς Orig 1,160^b 557^c 3,350^c 5. δια τὴν πολλὴν ἀγάπην A BAGsgvs, per multam caritatem f αὐτου ABvs, om AGsg τὴν ἡγάπησεν ἡμᾶς ABAGsgvs, om f, add misertus est nostri fg 6. τοῖς (ἐν τοῖς B) παραπτώμασιν Ag et add καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις B, ταῖς ἀμαρτίαις Afo Hilar 403, τὴ ἀμαρτία Gg vivificavit Hilar, add nos fo Hilar ἐν B, cum vel in g, simul cum Hilar, om AAGfs 7. χάριτι (οὐ τῇ χ. A, οὐ χ. G, cuius gr.) ἐστε σεισωσμένοι ABAGsgvs, om Hilar καὶ συνεκάθισεν (colligavit f) AB AGsgvs Hilar 403, add ἡμᾶς Orig 1,759^b 3,459^c. συνήγειρε γὰρ ἡμᾶς καὶ συνεκάθισεν Orig 2,584^c 8. ἐν χριστῷ ἰησου (om Orig) ABAsvs Orig 1,759^b 3,459^c, om Gg ἐνδείξηται] Orig 1, 250^c 4,265^c, add ὁ θεὸς 3,699^c in fgv, om Iren 232 9. ἐπερ-
 αομένοις G το ὑπερβάλλον πλοῦτος (πλήθος Orig) ABAG Orig 1,250^c, τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον s Orig 3,699^c, abundantes (superabundante f, inenarrabiles Iren) divitias (-tiae f) fgv Iren
 χάριτος ABAGsgvs Orig 1,250^c, gloriae f, χρησιμότητος (benignitatis) Orig 3,699^c Iren 232

qui nunc operatur in filios diffidentiae; ³in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desiderii (-ris) carnis nostrae, facientes (faciatis) voluntates (volupt. F) carnis et cogitationum (-nem L), et eramus natura filii irae sicut et ceteri. (4) ⁴Deus autem, qui dives est in misericordia (-diam L), propter nimiam caritatem suam, qua (quam F) dilexit nos, ⁵et cum essemus mortui peccatis, conuiuificavit nos [in] Christo, [cuius F al] gratia estis saluati (salvati F), ⁶et conresuscitavit et consedere (conresedere) fecit in caelestibus in Christo Iesu, ⁷ut ostenderet (-dere V) in saeculis super venientibus abundantes (hab.) diuitias (-tiae F) gratiae suae in bonitate (-tem pr

τοῦ ἐν χρησιότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ⁸τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν (θεοῦ τὸ δῶρον), ⁹οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μὴ τις καυχῆσθται. ¹⁰αὐτοῦ γὰρ ἔσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοιμάσεν ὁ θεός, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν. 5

¹¹Διὸ μνημονεύετε ὅτι ποτὲ ὑμεῖς τὰ ἔθνη ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, ¹²οἱ ἦτε τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς χριστοῦ ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. ¹³νυνὶ δὲ ἐν 10

1. ἐν *ABG*ς *Orig* 1,250^c, ἐν τῇ *Δ* ἰησου *AB*Δυς, om *G*fg
 1. 2. χάριτι ἐστε σεσωσμένοι *ABG*γυς, αὐτοῦ χάριτι (*gratia eius*) σεσωσμένοι ἐσμεν *Δ*φ 2. διὰ (*add* τῆς *Δ*ς) *ABAG*γυς, *per vel ex g* ὑμῶν *AB*υς, ἡμῶν *ΔG*fg 3. καυχῆσθται *G* 4. χριστῷ ἰησοῦ *AB*Δς, *domino iesu f*, κυρίῳ *G*g in *operibus f*gυ 6. διὸ μνημονεύετε οὐ ποτε ὑμεῖς (ὑμεῖς ποτε *ς*) *AB*Δυς, διὰ τοῦτο μνημονεύοντες (*recordamini*) ὑμῖς οἱ ποτε (*qui aliquando eratis*) *G*g, *memoriam habentes vos f* 7. χειροποιήτου *AB*ς, χειροποιήτῳ *ΔG* 8. *eratis g*υ, *fuistis f* τῷ *ABAG*fg, ἐν τῷ *ς* 8. 9. ἀπὸ τῶν ἀλλοτριῶν τῆς πολιτείας τοῦ θεοῦ καὶ ξένων τῶν διαθηκῶν αὐτοῦ *Orig* 1,747^c. τοὺς ξένους τῶν διαθηκῶν τοῦ θεοῦ καὶ ἀλλοτρίους τῶν ἐπαγγελιῶν τοὺς μακρὰν τῆς ἀληθείας *Orig* 1,773^b. ἔθνη ξένα τῶν διαθηκῶν τυγχάνοντα καὶ ἀλλότρια τῆς ἐπαγγελίας *Orig* 4, 105^c. ξένοι τῶν διαθηκῶν καὶ ἀλλότριοι τῆς ἐπαγγελίας τοῦ θεοῦ *Orig* 4,192^b. τοὺς ξένους τῶν διαθηκῶν τοὺς ἀλλοτρίους τῶν ἐπαγγελιῶν (*sic*) *Orig* 3,143^b. ξένοι τῶν διαθηκῶν *Orig* 1,602^c 2,618^d 3,462^b 9. τῆς ἐπαγγελίας *AB*Δυς, *add* αὐτῶν *G*fg, τοῦ θεοῦ *Orig* 2,618^d 10. αἰνὶ *G* τῷ κόσμῳ *AB*Δς *Orig*, *hoc mundo f*υ, τῷ κόσμῳ τούτῳ *G*g

F) super nos in Christo Iesu. (5) ⁸ *Gratia enim estis saluati per fidem; et hoc non ex uobis, dei [enim FL al] donum est, ⁹non ex operibus, ut nequis gloriatur: ¹⁰ipsius enim sumus factura, creati in Christo [Iesu FL] in operibus bonis, quae praeparauit deus (om al), ut in illis ambulemus. (6) ¹¹Propter quod memores estote quod aliquando uos [qui eratis F] gentes in carne, qui dicimini (dicem.) praeputium ab ea quae (qui) dicitur circumcisio in carne manu facta, ¹²quia (qui F) eratis illo in (in illo F, illo al) tempore sine Christo, alienati a conuersatione (conuersione L) Israhel et hospites (osp.) testamentorum promissionis (promission.), spem non habentes et sine deo in [hoc al, hunc F] mundo. (7) ¹³Nunc autem in Christo Iesu*

χριστῷ Ἰησοῦ ἡμεῖς οἱ ποτε ὄντες μακρὰν ἐγενήθητε ἐγγὺς ἐν τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ. ¹⁴αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφοτέρωθεν ἐν καὶ τὸ μισότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, ¹⁵τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασιν ⁵καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν αὐτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιωὺν εἰρήνην, ¹⁶καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ. ¹⁷καὶ ἑλθὼν εὐηγγελίσαιτο εἰρήνην ἡμῖν τοῖς μακρὰν καὶ εἰρήνην τοῖς ἐγγύς, ¹⁸οἱ δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφοτέροι ἐν ἑνὶ ¹⁰πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα. ¹⁹Ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστέ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλ' ἐστέ συμπολίται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, ²⁰ἐποικοδο-

1. ἰησον *ABAGsgvs*, om *Iren* 210 vos *gv Iren* 210 310 *Hilar* 359, hos *f* ποτε *ABAGsgvs Iren*, om *Hilar* eratis *gv Iren* 310 *Hilar*, fuistis *fg Iren* 210 ἐγενήθητε *egvus* (iuxta *Iren* 310, iusta *f*, proximi *Iren* 210) *ABΔfv Iren Hilar*, ἐγγυς ἐγενήθηται *Ggs*

2. τοῦ om *B* γὰρ *ABAGsgvs*, om *Orig* 4,306^d *Orig* 4,32^c *Hilar* 476 3. solvens *fgv* 4. ἐχθραν *G* ἐν *ABAGsgvs*, om *v Iren* 310 5. καταργήσας *ABGς*, destruens *g*, evacuans *v Iren*, καταρτίσας *Δ*, destituens *f* αὐτῷ *AB*, ἐαυτῷ *ΔGς* καινὸν *A BΔsgvs Hilar* 537, κοινὸν *G* 6. καὶ *ABAGfvς*, ut *Hilar*, et ut *g* ἀποκαταλλάξῃ *G* 6. 7. ἐν ἐνὶ σώματι τῷ θεῷ *ABAGsgvs*, deo in uno corpore *Hilar* 537 7. interficiens *fgv* ἐχθραν *G* ἐν αὐτῷ *ABΔς*, ἐν ἐαυτῷ (in semet ipso) *Ggv* et *Latini codices teste Hieronymo* 7,581^d, in semet ipsum *f* 8. cum venisset *Cypr* 296 *Hilar* 176, veniens *fgv* evangelizavi *f* εἰρήνην (-*νη Δ*, add τοῖς ἐγγυς sed deletum *G*) ὑμῖν *ABAGsgvs Hilar*, vobis pacem *Cypr* καὶ εἰρήνην (-*νη Δ*) *ABAGfgv Cypr Hilar*, καὶ *ς* 10. ἀρα οὖν *ABCΔς*, ἀρα *G*, ergo *fv*, itaque *g* advenae *fv*, incolae *g*

11. ἀλλ' *ABCΔG*, ἀλλὰ *ς* ἐστέ *ABCAGsgv*, vos estis *Hilar* 384, om *ς* συνπολιταί (-*λείτε Δ*) *ACG* ἐποικοδομηθέντες *ABCAGsgvs* (*Orig* 4,197^a) *Hilar* 384, οἰκοδομηθέντες *Orig* 1,757^b (4,142^c) *Hilar* 357

uos qui aliquando eratis longe, facti estis prope (p. f. e.) in sanguine Christi. ¹⁴ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem macheriae (mariae) solvens, ¹⁵inimicitiam (-as *L al*, -a *F*) in carne sua, legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat (conderet *F al*) in semet ipsum in unum novum hominem, faciens pacem, ¹⁶et reconciliet ambos in uno corpore deo per crucem, interficiens inimicitiam (-as *al*, -a *F*) in semet ipso. ¹⁷et veniens evangelizavit pacem vobis qui longe fuistis, et pacem his qui prope, ¹⁸quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad patrem. (8) ¹⁹Ergo iam non estis hospites et (om *pr F*) advenae, sed estis ciues sanctorum et domestici dei, ²⁰super (supra) aedificati

μηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ χριστοῦ Ἰησοῦ, ²¹ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὐξεῖ εἰς τὸν ἄγιον ἐν κυρίῳ, ²²ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συν-οικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

¹Τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος ὁ δῆσμος τοῦ χριστοῦ Ἰησοῦ ²ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἑθνῶν (εἰ γὰρ ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ³[ὅτι] κατὰ ἀποκαλύψιν ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, ⁴πρὸς ὑμᾶς ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ, ⁵ὃ ἐτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀν- 10

1. καὶ *ABCAG*ς *Orig* 1,757^b 4,197^a, καὶ τῶν *Orig* 4,142^c 1. 2. ὄν-
τος ἀκρογωνιαίου (add λιθοῦ *AG*g *Orig*) αὐτοῦ *ABCAG*gς *Orig* 1,
757^b, cum sit angularis lapis f, ὄντος ἀκρογωνιαίου *Orig* 4,142^c 197^a.
Iren 261 2. χριστοῦ ἰησοῦ *ABC*ν *Orig*, ἰησοῦ χριστοῦ *AG*gς,
iesus christus f, add τοῦ κυρίου ἡμῶν *Orig* 1,757^b 4,142^c πᾶσα
BAG, πᾶσα ἡ *AC*ς 3. αὐξεῖ *ABCAG*ς, crescit fgv 4. εἰς κα-
τοικητήριον *ABCAG*gς, in habitatione f θεοῦ *ACAG*fgς, χρι-
στοῦ *B* 5. χριστοῦ ἰησοῦ *AB*νς *Hilar* 181, κυρίου ἰησοῦ *C*,
χριστοῦ *AG*fg 6. ἐθνῶν *ABC*gς, *Hilar*, add πρὸς βένω (postulo)
*Δ*f 6. 7. τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ *BC*νς, τῆς χάριτος αὐτοῦ *A*, τοῦ
θεοῦ τῆς χάριτος (gratia g) *AG*fg 7. εἰς ὑμᾶς *ABCAG*ς, in vo-
bis fgv ὅτι *AC*Δνς, om *BG*fg κατὰ ἀποκαλύψιν *ABCAG*fg
νς, per revelationem *Iren* 197 200 ἐγνωρίσθη *ABCAG*fgν (*Iren*),
ἐγνώρισές 8. ὀλίγῳ *G* ad quod f, prout gv *Hilar* 54 518
9. ἀνασθε ἀναγινώσκοντες *ABCAG*fgς, legentes potestis *Hilar* 54,
potestis *Hilar* 518 10. ὁ *ABCAG*fgς *Orig* 4,105^d *Hilar*, ὅπερ
Orig 4,257^c ἑτέροις (aliis, ἐν ἑτέροιςς) γενεαῖς *ABCAG*fgς
Orig 4,105^{ad} 257^c 258^c, aliis temporibus *Hilar* ἐγνωρίσθη... ἀν-
θρώπων *Orig*, om *Orig* 4,105^d

super fundamentum apostolorum (apostul.) et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, ²¹in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in domino, ²²in quo et uos coaedificamini in habitaculum dei in spiritu [sancto]. (9) ¹Huius rei gratia ego Paulus unctus Christi Iesu pro uobis gentibus, ²si tamen audistis dispensationem gratiae dei quae data est mihi in uobis, ³quoniam secundum reuelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in breui (breui *F*), ⁴prout potestis legentes intellegere prudentiam meam in mysterio Christi, ⁵quod aliis generationi-

Θρώπων ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις, ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι, ⁶εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμια καὶ σύσσωμα καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου, τοῦ ἐγενήθη διάκονος κατὰ τὴν διορισθεῖσαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. ⁸ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸ ἀνέξιχνιαστον πλοῦτος τοῦ χριστοῦ, ⁹καὶ φωτίσαι [πάντας] τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι, ¹⁰ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις

1. ὡς νυν ἀπεκαλύφθη ABCAGfgvs Orig 4,105^a 257^c 258^c Hilar 54 518, ἀπεκαλύφθη ὡς νῦν Orig 4,105^d αἰίοις ἀποστόλοις (om B) αὐτοῦ ABCvs Orig 4,105^a 257^c 258^c, αἰίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις AGfg Hilar 518, ἀποστόλοις Orig 4,105^d 2. ἐν (ἐν τῷ G) πνεύματι ABCGfgvs Orig 4,105^a Hilar, add αἰῶν Af, om Orig 4,105^d 258^c συγκληρονομία AG συνσωμα AG, συσσωμα Cg
3. συμμετοχα ACG, participes f ἐν χριστῷ ἰησοῦ ABCv, ἐν (add τῷ Δ) χριστῷ Af Orig 4,105^{cd} 238^c, αὐτοῦ ἐν τῷ χριστῷ Ggs Hilar 518 4. ἐγενήθη ABAG, ἐγενομένη Cg 5. τῆς δοθείσης A BCAGfgv, τὴν δοθεῖσαν c 6. ἐλαχιστοτέρῳ ABCAs Orig 1,436^c 3,609^c, ἐλαχιστῷ G, minimo fgv Hilar 54 πάντων ACAG Orig, add τῶν Bz ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη ABCAsvs Orig et add τὸν θεοῦ Gg, haec gratia data est Hilar τοῖς ABC, ἐν τοῖς AGfgvs Hilar 7. εὐαγγελίσασθαι Δ το ἀνέξιχνιαστον (ἀνέξιχν. G) πλοῦτος ABCAG, τὸν ἀν. πλοῦτον c 8. παντὶς BCAGfgvs, om A Hilar οἰκονομία ABCAGfgv Hilar 54, κοινωμία c ἀποκεκρυμμένου G 9. αἰώνων ABCAsvs Hilar, add καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν (genealogiis) Gy τα ABCc, om AG κτίσαντι ABCAGfgv, add διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ c 10. νυν ABCAs, om Gfgv Orig 3,348^b ταῖς ἀρχαῖς ABCAGc Orig, principibus fgv

bus non est agnitum filiis hominum, sicuti (sicut F al) nunc reuelatum est sanctis apostolis eius et prophetis in spiritu, ⁶esse gentes coheredes et concorporales et conparticipes promissionis (promissiones) [eius] in Christo Iesu per euangelium, ⁷cuius (om pr F) factus sum [ego F al] minister secundum donum gratiae (sec. gratiam) dei, quae data est mihi secundum operationem uirtutis eius. ⁸mihi omnium sanctorum minimo (m. s. F) data est gratia haec, in gentibus euangelizare inuestigabiles (ininvest. F al) diuitias Christi, ⁹et inluminare omnes, quae sit dispensatio sacramenti absconditi (-ditis F al) a saeculis in deo qui omnia creauit; ¹⁰ut innotescat (innotiscat pr F) principibus et potestatibus in caelestibus per ecclesiam multiformis

διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ, ¹¹κατὰ πρόθε-
σιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν,
¹²ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ προσευγωγὴν ἐν πεποιθήσει διὰ
τῆς πίστεως αὐτοῦ. ¹³Διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐγκακῆν ἐν ταῖς θλίψεσιν
μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἧτις ἐστὶν δόξα ὑμῶν) ¹⁴τούτου χάριν κάμπω
τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα, ¹⁵ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς
καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, ¹⁶ἵνα δι' ὑμῶν κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς δό-
ξης αὐτοῦ δυνάμει κραταιωθῇ διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς
τὸν ἔσω ἄνθρωπον, ¹⁷κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν
ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ¹⁸ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι καὶ τεθιμελιωμένοι ¹⁹
ἵνα ἐξιχύσῃτε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσιν τοῖς ἁγίοις τί τὸ πλάτος
καὶ μῆκος καὶ ὕψος καὶ βάθος, ¹⁹γινῶναι τε τὴν ὑπερβάλλουσαν

1. η ABCAGfus Orig, quae est g Hilor 221 2. τω (om Δς)
Χριστῷ Ἰησοῦ ABCAfus, om Gg 3. παρρησιαν καὶ (add την Cς)
προσευγωγὴν ἐν πεποιθήσει ABCus, προσευγωγὴν εἰς τὴν παρρησίαν
ἐν πεποιθήσει G, fiduciam in confidentia in confidentia g, fiduciam in
confidentia et libertatem f, προσευγωγὴν καὶ τὴν παρρησίαν ἐν τῷ
ἐλευθερωθῆναι Δ 4. ἐγκακεῖν (ἐνκ. ΑΔ) ΑΒΔ, ἐγκακεῖν Cς et G?
5. ὑμῶν ΑΒΔGsfus, ἡμῶν C 6. πατέρα ABC Orig 1,267^c, add
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ΔGsfus. παρὰ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Orig 1,283^c. non ut in Latinis co-
dicibus additum est 'ad patrem domini nostri Iesu Christi', sed sim-
pliciter 'ad patrem' legendum Hieronymus 7,599^{cd} οὐρανοῖς] Orig,
οὐρανῷ Orig 1,267^c cod 7. in terra fgv δὴ ABCG, διῶ Δς
τὸ πλοῦτος ABCAG, τὸν πλοῦτον ε 8. δυνάμει ABCAGgs, vir-
tutem fo 9. κατοικῆσαι G 10. ἐρριζωμένοι C 11. γινῶναι
τί τὸ πλάτος etc Orig 3,243^b 12. ὕψος καὶ βάθος BCAGsfus,
βάθος καὶ ὕψος Δς Orig τε ABCsfus, om AG

sapientia (-tiae F al) dei, ¹¹secundum praefinitionem saeculorum,
quam fecit in Christo Iesu domino nostro, ¹²in quo habemus fiduciam
et accessum in confidentia (-tiam F al) per fidem eius. (10) ¹³Prop-
ter quod peto ne deficiatis (diffic.) in tribulationibus meis (om al)
pro vobis, quae est gloria vestra. (11) ¹⁴Huius rei gratia flecto genua
mea ad patrem domini nostri Iesu Christi, ¹⁵ex quo omnis paternitas
in caelis et in terra nominatur, ¹⁶ut det vobis secundum diuitias
gloriae suae uirtute (-tem F al) corroborari per spiritum eius in
(om pr F) interiorem hominem (interiore (-ri) homine L al), ¹⁷habi-
tare Christum per fidem in cordibus uestris, ¹⁸in caritate radicati et
fundati ut possitis (possetis F) conprehendere cum omnibus sanctis
quae sit latitudo et longitudo (long. et lat.) et sublimitas et profun-
dum, ¹⁹scire etiam super eminentem scientiae caritatem Christi, ut

τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ Θεοῦ. ²⁰τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπερπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν. ²¹αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων, ἀμήν.

¹Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, ²μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μικροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, ἐν ἀγάπῃ ³ἀπονδύζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος, ἐν τῷ συνδέσμῳ ¹⁰τῆς εἰρήνης ⁴ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν. ⁵εἰς κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα,

1. τῆς γνώσεως ἀγάπην BCAGsgvs, ἀγάπην τῆς γνώσεως A πληρωθῆτε εἰς ACAGsgvs, πληρωθῆ B 2. ὑπὲρ ABCς, om AGfgv ὑπερπερισσοῦ ὧν (quae f) ABCAGς Orig 1,208^b 251^d, superabundantius quam g 4. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ (om ε) ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ABCς, ἐν χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τῇ (in) ἐκκλησίᾳ AGfg 5. εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος (τ. α. om G) ABCAGς Iren 14, in omnia saecula vel generationes g, et in omnia saecula f 6. παρακαλῶ etc] Firmilianus ad Cyprian 150 7. ἐκλήθηθε A? 8. πραότητος (-θητος A?) AAGς, πραντητος BC ἐν ACAGsg vs Cyp 74 196 252 et Firmil ad Cyp 150, om B 9. sollicitanter g, solliciti fgv, satis agentes Cyp et Firmil vinculo fgv, conjunctione g Cyp et Firmil 10. 11. καθὼς καὶ (om B et v codd) ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι ABCAGsgvs Firmilian ad Cyp, una spes Cyp 150 11. Iren 269 Cyp 195 et Firmilian ad eum 150 Hilar 967. εἰς ὁὗτος καὶ εἰς χριστὸς καὶ μία πίστις καὶ ἐν βάπτισμα Orig 3,430^a unus deus et christus unus et una spes et fides una et una et baptisina unum non nisi in una ecclesia constitutum Cyp 142

impleamini in omnem plenitudinem (omni -ne) dei. (12) ²⁰Ei autem qui potens est omnia facere super abundanter (super hab., abundanter super V) quam petimus aut intellegimus secundum uirtutem quae (quam L) operatur in nobis, ²¹ipsi gloria in ecclesia et in Christo Iesu in omnes generationes saeculi (saeculis L) saeculorum, amen. (13) ¹Obsecro itaque uos ego uinctus (uictus) in domino, ut digne ambuletis uocatione qua uocati estis, ²cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia, subportantes inuicem in caritate, ³solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. ⁴unum corpus et unus spiritus, sicut [et F] uocati estis in una spe uocationis uestrae. (14) ⁵Vnus dominus, una fides, unum baptisma, ⁶unus deus et pater om-

ἡς Θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐνὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν
 πᾶσιν· ἔνι δὲ ἐκάστη ἡμῶν ἐδόθη χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς
 δωρεᾶς τοῦ χριστοῦ. ὁ δὲ λέγει Ἀναβάς εἰς ὕψος ἡχμαλώτισεν
 αἰχμαλωσίαν, ἔδωκεν δόματα τοῖς ἀνθρώποις. ὁ δὲ ἀνέβη τί ἐστιν
 εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; ¹⁰ὁ καταβάς
 αὐτός ἐστιν καὶ ὁ ἀναβάς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πλη-
 ρώσῃ τὰ πάντα. ¹¹καὶ αὐτὸς ἔδωκεν τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ

1. καὶ primum *ABCΔGfgvs Iren 269 Firmilian Hilar 967, om Iren 118 253. unus pater Iren 315 παντων primum ABCΔGfgvs Firmilian Hilar, om Iren ο επι παντων ABCΔGfgvs Iren Firmil, om Hilar καὶ (et ipse Iren 118) δια παντων ABCΔGfgvs Iren 118 315 Firmilian Hilar 967, om Iren 253 270 καὶ (om B) εν πασιν ABC, add ημιν ΔGfgv Iren Firmilian ad Cyp 150 Hilar, add ὑμῖν ε*
2. ἐνὶ δέ] ἐν εἰδε G, in autem g ἡμιν ACΔGfgvs Hilar 967 Lucif 159, υμῶν B χάρις BAG, η χ. ACε 3. donationis fgv Hilar, dignationis Lucif αναβας ABCAGε Orig 2,753^c, ascen- dens fgv Iren 145 Lucif, qui cum ascendisset Hilar 120 ηχμα- λωτισεν BCΔGfgvs Orig Iren Hilar Lucif, ηχμαλωτισας A
4. ἔδωκεν AΔGfgv et corr C item Iren Hilar Lucif, καὶ ἔδωκεν Bε et pr C? et Orig τοις ABCAεvs Orig Iren Lucif, εν Gg Hilar το (quod) δε ανεβη ABCΔGfgvs Hilar 1077 Lucif 159, ascendit au- tem Iren 331 Hilar 120 201 5. ὅτι καὶ] Iren Hilar 120 201 Lu- cif, qui Hilar 1077 κατεβη ACΔGfg Iren Hilar Lucif, add πρω- τον Bvs 5. 6. Εἰς τὰ κατώτερα μέρη (κατώτατα 304) τῆς γῆς ὁ καταβάς αὐτός (οὐτός 304) ἐστιν καὶ ὁ ἀναβάς (sic coniuncta) Orig 4,303^d 304^c 5. μερη ABCεvs Orig 4,303^d, om ΔGfg Iren 331 Hilar 120 201 1077 Lucif 159 ὁ γὰρ ἀναβάς αὐτός ἐστι καὶ ὁ καταβάς αὐτός ἐστιν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν Orig 3,243^d ὁ καταβάς] Orig 1,353^c 4,303^d Hilar 120 201 967 1077, ὁ γὰρ κατ. Orig 2,754^f, et qui descendit Lucif 6. αυτος ABCΔGfgvs Orig 2,754^f 4,303^d Hilar Lucif, οὐτός Orig 1,353^c Orig 4,303^d bis 305^a

nium, qui [est] super omnes et per omnia et (om al) in omnibus nobis. (15) ⁷Vni cuique autem nostrum (uestrum) data est gratia se- cundum mensuram (-ra F) donationis Christi. ⁸propter quod dicit Ascendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona homini- bus. ⁹quod autem ascendit, quid est nisi quia (quod L al) et descen- dit (disc.) primum in inferiores partes terrae? ¹⁰qui descendit (disc.), ipse est et qui ascendit super omnes caelos, ut implet omnia. ¹¹et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas

προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκα-
λους, ¹²πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς
οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, ¹³μέχρι καταντήσωμεν οἱ
πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ
⁵τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος
τοῦ χριστοῦ, ¹⁴ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περι-
φερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ κυβίᾳ τῶν ἀνθρώ-
πων, ἐν πανουργίᾳ, πρὸς τὴν μεθοδεῖαν τῆς πλάνης, ¹⁵ἀληθεύοντες
δὲ ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ,

1. εὐαγγελιστάς ABCAGsgvs Orig 4,5^b Lucif 159, evangelizantes Hi-
lar 967 διδασκάλους] Orig 4,5^{bd} 2. διακονίας ABCς, της
διακ. AG 3. οἱ ABCς Orig 3,445^d, om AG Orig 3,605^c 4. 5. εἰς
τὴν ... τοῦ Θεοῦ] om Orig 3,445^d 605^c 4,198^b (3,689^c) 4. εἰς τὴν
ἐνότητα ABCAGsgvs, in unitate Lucif της ἐπιγνώσεως ABCAG
sgvs, cognitione Lucif του υἱου ABCAfs, om Gg Lucif 159
5. ἀνδρα τέλειον ABCAGsgvs Orig 3,445^d 605^c 689^c Hilar 462 Lu-
cif, τέλειον ἄνδρα Orig 4,198^b μετρον ABCAς Orig 3,605^c, τὸ
μέτρον τῆς Orig 3,689^c 4,198^b πληρωματος ABCAGsgvs Orig
3,605^c Hilar cod Lucif, om Hilar codd optimi, add τοῦ σώματος Orig
4,198^b Hilar 6. ὡμεν νήπιοι G, ὡμενηπιοι A. Orig 1,590^c, om
νήπιοι Orig 3,313^b. Lucif 159 161 fluctuantes et (add non g)
circumferamur fgv Lucif 7. παντὶ ἐμῳ C της (om Orig) δι-
δασκαλίας ἐν τῇ κυβείᾳ (fallacia g, nequitia fgv Lucif) ABCAGfg
vs Orig 1,590^c 3,313^b Lucif, ἐπὶ τὴν κυβείαν Orig 4,412^b 8. ἐν
(add τη G) πανουργία ABCAGsgvs Lucif 159 161, om Orig 1,590^c
3,313^b πρὸς τὴν (τη G) μεθοδεῖαν (remedium) της πλάνης BC
AGfgs Orig 1,590^c Lucif, ἐν τῇ μεθοδεῖᾳ τοῦ πλάνους Orig 3,313^b,
πρὸς τας μεθοδίας της πλάνης του διαβολου A αληθεύοντες
δε ABCAς, αληθεῖαν δε (om Lucif 161^b) ποιοῦντες Gfgv Lucif
159 161^{ab} 9. ἐν ἀγαπῇ αὐξήσωμεν (-σομεν G) ABCAGsgvs Lucif
159 161^a, crescimus in caritate Lucif 161^b εἰς αὐτὸν τα
παντα ABCAGς, in illo per (om f) omnia fgv Lucif 159 161^a
η κεφαλὴ ABC, κεφαλὴ ο AG, ἡ κεφαλὴ ὁ ε

(prof.), alios uero (quosd. quid. proph. quosd. quid. apost. alios pr
L) euangelistas, alios autem pastores et doctores, ¹²ad consumma-
tionem (coims.) sanctorum, in opus ministerii, in aedificationem cor-
poris Christi, ¹³donec occurramus omnes in unitatem fidei et agniti-
onis filii dei, in uirum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis
Christi, ¹⁴ut iam non simus paruuli fluctuantes et circum feramur
(-mus F) omni uento (uerbo pr F) doctrinae in nequitia hominum,
in astutia, ad circumuentionem erroris, ¹⁵ueritatem autem facientes in
caritate (-tem F) crescimus in illo per omnia, qui est caput, Chris-

χριστός, ¹⁶ἐξ οὗ πῦν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβασόμενον διὰ πάσης ἀφῆς τῆς ἐπιχορηγίας κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἐνὸς ἐκάστου μέρους τὴν αὐξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

¹⁷Τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μήκετι ὑμᾶς περιπατεῖν καθὼς καὶ τὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοῦς αὐτῶν, ¹⁸ἐσκοτωμένοι τῇ διανοίᾳ ὄντες, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ἀγνοίαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πῶρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, ¹⁹οἵτινες ἀπηλγῆκότες ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. ²⁰Ὑμεῖς δὲ ¹⁰οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν χριστόν, ²¹εἰ γὰρ αὐτὸν ἠκούσατε καὶ ἐν

1. συναρμολογούμενον καὶ συμβιβασόμενον (συνβ. ACG) ABCAGς, compactum et connexum (vel productum g) fgv Iren 270 Lucif 159
2. δια (et per Iren) πάσης ABCAGςfgvς Iren, per Lucif κατ' ἐνέργειαν ABCAvς, om Gfg Iren Lucif in mensura g Iren, in mensuram fv Lucif
3. μέρους BAvς Iren Lucif, μέτρους G, μέλους ACv ποιεῖτε AG
4. ἑαυτοῦ ABCς, αὐτοῦ AG
6. περιπατεῖν ABAGvς Lucif 161, sic ambulare f, amb. sic g τα ABAG fgv Lucif, τὰ λοιπὰ ε
7. ἐσκοτωμένοι (-τισμένοι Avς, -τισμένοις G) τῇ διανοίᾳ (τ. δ. add corr Gg) ABAGfgς Lucif 161, intenebrati Hilar 277, insensati Lucif 162 ὄντες ABAvς, om G ἀπηλλοτριωμένοι] add corr Gg
8. δια τὴν ἀγνοίαν (δ. τ. ἀγνώσιαν G, per ignorantiam) τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς ABAGfgς Lucif 161, om Lucif 162 propter caecitatem fgv Lucif 161, per c. Lucif 162
9. ἀπηλγῆκότες ABς Orig 3,152^c, ἀψηλκίκοτες (ἀπ. A) AG, desperantes fgv
9. 10. τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ Bvς, τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν πάσης ἀκαθαρσίας καὶ πλεονεξίας AGfg, τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν πάσης ἐν πλεονεξίᾳ A. πάση ἀσελγείᾳ καὶ πάσῃ ἀκαθαρσίᾳ Orig 3,152^c
11. αὐτὸν ABAGffgς, in illum f

tus (Christi), ¹⁶ex quo totum corpus compactum (comp.) et conexum per omnem iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram unius cuiusque membri augmentum corporis facit in aedificationem sui in caritate. (16) ¹⁷Hoc igitur dico et testificor in domino, ut iam non ambuletis sicut gentes ambulant in uanitate sensus sui, ¹⁸tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a uita dei, per ignorantiam quae est in illis, propter caecitatem (cec.) cordis ipsorum, ¹⁹qui desperantes (disp.) semet ipsos tradiderunt in pudicitiae in operationem immunditiae omnis in auaritia (o. et auaritia). (17) ²⁰Vos autem non ita didicistis Christum, ²¹si tamen illum au-

αὐτῶν ἐδιδάχθητε καθὼς ἐστὶν ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ, ²²ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτεράν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ²³ἀνανεοῦσθαι [δέ] τῷ πνεύματι τοῦ τοῦδς ὑμῶν ²⁴καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας.

²⁵Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. ²⁶ὁργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδύνετω ἐπὶ παροργισμῶ ὑμῶν, ²⁷μηδὲ ¹⁰δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. ²⁸ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιᾷτω ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶν τὸ ἀγαθόν, ἵνα ἔχη

3. ἀπάτης. ἀνανεοῦσθε 4. ἐνδύσασθε

1. αληθεια *ABΔς*, η αληθεια *G. Hilar 1138 Lucif 162* 1. 2. απο-
θεσθαι ὑμας *ABΔGfγς Hilar 1138*, exponite *Cyprian 308*, depo-
nentes *Lucif 162* 2. κατα την προτεραν αναστροφην (αυστροφην
G) *ABΔGfγς Hilar Lucif*, prioris conversationis *Cypr* 3. τας
επιθυμιας *ABGγς Orig 2,579^d 763^d 773^b 787^a Cypr Hilar*, την επι-
θυμιαν *Af Lucif* αναναιουσθαι *A*, renouamini (inn.) *fgv Cypr*
Hilar Lucif δε *AAfςς Cypr 308 Hilar 1138 Lucif 162*, εν *B*,
om *Gg* 4. ενδυσασθε *B*, induite *fgv Cypr Hilar Lucif*
5. in iustitiam et sanctitatem *Lucif* 5. 6. της αληθειας *ABςς*,
και αληθεια (veritatem *Luc*) *ΔGfg Cypr Hilar Lucif* 7. διο
ABΔGfγς, om *Lucif 162* deponentes *fgv Lucif 162^{ab}*
λαλῖται *G* 7. 8. μετα του πλησιον αυτου *ABΔGfγς Iren 282*,
ad proximum suum *Lucif 162^{ab}* 8. οργιζεσθε *ABΔfςς Cypr 306*,
add δε *Gg* 9. επι (add τω *Gς*) *ABGfγς Cypr*, εν τω *A*
μηδε *ABAG*, μήτε *ς*, neque *fg*, μὴ *v Orig 2,603^b Cypr 102*
10. δῶτε *Orig* διαβολῳ *ABΔGfγς Cypr*, πονηρῷ *Orig* 11. οpe-
rans *g*, operando *fv* ιδιαις χερσιν *ΔAGg*, manibus suis *fv*, χερσι
Bςς το αγαθον *ABΔGfgv*, ante ταῖς χερσὶν *ς*

distis et in ipso edocti (et docti *pr F*) estis sicut est (et *pr F*, om *al*) ueritas in Iesu, ²²deponere uos secundum pristinam conversatio-
nem ueterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris.
²³renouamini autem spiritu (spiritum *F al*) mentis uestrae, ²⁴et induite (inducite *pr F*) nouum hominem [eum *pr F*] qui secundum
deum creatus est in iustitia et sanctitate ueritatis. ²⁵propter quod [et]
deponentes mendacium loquimini ueritatem unus quisque cum proximo
suo, quoniam sumus inuicem membra. (18) ²⁶Irascimini [autem *F*]
et nolite peccare. sol non occidat super iracundiam uestram. ²⁷nolite
locum dare diabulo (diabolo *F al*). ²⁸qui furabatur, iam non furetur,
magis autem laboret operando manibus (m. op.) [suis *F al*] quod
bonum est, ut habeat unde tribuat (retrib. *F al*) necessitatem pa-

μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι. ²⁹πῦς λόγος συμπὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλὰ εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα διῷ χάριν τοῖς ἀκούουσιν. ³⁰καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. ³¹πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀπ' ὑμῶν, σὺν πύσῃ κακίᾳ. ³²γίνεσθε εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαγχοί, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἐν χριστῷ ἔχαρίσατο ἡμῖν. Ἰγίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά, ²καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἡγάπησεν ἡμᾶς καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν ¹⁰τῷ Θεῷ εἰς ὁσμήν εὐωδίας. ³πορνεία δὲ καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα ἣ

2. ἀλλ' εἴ τις 8. ὑμῖν.

1. μεταδιδόναι AB⁵, μεταδουναι ΔG Iren 282 Cyp 57 308
2. ἀλλὰ ΒΔ, ἀλλ AG⁵ εἰ τις ABAGsgvs, om Cyprian 57 308
- ἀγαθὸς ABΔsvs Cyp, add εστιν Ggv 3. χρείας AB⁵, πιστιως ΔGfg Cyp δω AB⁵, δοι ΔG 4. πνευμα το αγιον AB⁵svs Cyp 252 306 Hilar 803, αγιον πνευμα ΔGfg εἰς ημεραν ABA Gsvs Orig 1,253^a Cyp 252 Hilar, in die gv Cyp 306 5. θυμος καὶ οργη AB⁵, οργη καὶ θυμος (indignatio) AGsgv Cyp 6. ἀρ- θητω BAGsgvs Cyp 252, ἀρθητων A, auferantur Cyp 306
- γίνεσθε Bf, add δε Avs, add ουν AG 7. ευσπλαγχοι G
8. ημιν A et alia manu additum B, υμιν AGsgs γίνεσθε ουν μιμηται του Θεου ABAGsgvs, μιμηται του Θεου γίνεσθε Orig 1, 681^a 10. ημῖς AAGsgvs, υμῖς B ἑαυτον παρεδωκεν Orig 4,301^c υπερ ημων (υμων B) προσφοραν καὶ ABGsgvs, προσ- φοραν υπερ ημων καὶ A, υπερ ημων Orig 11. ακαθαρσια πασα AB, πασα ακαθαρσια ΔGsgvs

tienti. (19) ²⁹Omnis sermo malus ex ore uestro non procedat, sed si quis bonus [est] ad aedificationem oportunitatis (opportunitatis fidei pr F, fidei deleuit V: fidei al), ut det gratiam audientibus. ³⁰et nolite contristare spiritum sanctum dei, in quo signati estis in die redemptionis (redemt.). ³¹omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia (blasfem.) tollatur a vobis cum omni malitia: ³²estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem sicut et deus in Christo donauit vobis (nobis pr F). (20) ¹Estote ergo imitatores dei, sicut filii carissimi, ²et ambulate in dilectione (nem pr L), sicut et Christus dilexit nos et tradidit semet (se L) ipsum pro nobis oblationem (abl.) et hostiam (ost.) deo in odorem suauitatis. (21) ³Fornicatio autem (om al) et omnis inmunditia aut (et)

πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ἡμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, ⁴ αἰσχροῦτης ἢ μορολογία ἢ εὐτραπελία, ἃ οὐκ ἀνήκειν, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία. ⁵ τοῦτο γὰρ ἴστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, ὃ ἐστὶν ἐδωολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ⁶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ. ⁷ μηδεὶς ἡμᾶς ἀπατῶν περὶ τοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. ⁸ μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν. ⁹ ἦτε γὰρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτός περιπατεῖτε ¹⁰ (ὃ γὰρ καρπὸς τοῦ φωτός ἐν πάσῃ ἀγαθῶσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ), ¹⁰ ὠδοκιμάζοντες τί ἐστὶν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ, ¹¹ καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ

1 - 2. stultiloquium et scurrilitas, quae ad rem non pertinent, nec nominentur quidem in vobis Cyprian 317 1. ὀνομαζέτω G 1. 2. η αἰσχροῦτης η AΔGfgv Iren 282, καὶ αἰσχρ. καὶ Bς 2. μορολογία A α οὐκ ἀνήκειν AB, τα οὐκ ἀνηκοντα (οὐκὰν κοντα G) AGς, quae ad rem non pertinent (-net sv Iren) fgv Iren 3. ἴστε ABA Gfgv Cypr 74, ἴστε ς 4. ο BGfgv Cypr, ος AΔς ἐδωολατρῆς ABAς, ἐδωολατρία Gfgv Cypr. τὴν πλεονεξίαν ἥτις ἐστὶν ἐδωολατρία Orig 3,150^a 5. ἐν τῇ βασιλείᾳ ABAςfgvς Cypr, εἰς τὴν βασιλίαν G χριστοῦ καὶ θεοῦ ABAςfgvς Cypr 74, θεοῦ καὶ χριστοῦ Gg καίνοις A 6. διὰ ταῦτα ABAΔGvgς Iren 265, propter hoc f Lucif 27, propterea Cypr 54 112 202 γὰρ ABAΔGfgvς Iren Cypr, om Lucif veniet vel venit g super filios contumaciae Cypr, in filios diffidentiae fgv Iren Lucif 7. συμμέτοχοι AG ἦτε γάρ] Iren 282 Lucif 27. ἡμεῖς ἡμεῖς Orig 4,73^b 8. νῦν ABAς Orig, νῦν G luxit in f περιπατεῖτε ABAΔGfgvς Lucif 27, honeste ambulate Iren 282 9. φωτός ABAΔGfgv Lucif, Πνεύματος ς δικαιοσύνη A? 10. οκιμαζόντες G quod placeat f τῷ κυρίῳ ABς, τῷ θεῷ AΔGfgv, om Lucif 11. συγκοινωνεῖτε AG

avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, ⁴ aut turpitudine aut stultiloquium aut scurrilitas (scuril.), quae ad rem non pertinet (-nent L), sed magis gratiarum actio. ⁵ hoc enim scitote intellegentes, quod omnis (omnes) fornicator aut immundus aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi et dei. (22) ⁶ Nemo vos seducat inanibus verbis: propter haec enim venit ira dei in filios diffidentiae. ⁷ nolite ergo (om al) effici participes eorum. ⁸ eratis enim aliquando tenebrae, nunc autem lux in domino. ut filii lucis ambulate: ⁹ fructus enim lucis est in omni bonitate et iustitia et veritate; ¹⁰ probantes quid (quod L) sit bene placitum deo, ¹¹ et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis au-

καὶ ἐλέγχετε. ¹²τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπὸ αὐτῶν αἰσχροὶ ἐσιν καὶ λέγειν. ¹³τὰ δὲ πάντα ἐλιγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτός φανιροῦνται· πᾶν γὰρ τὸ φανιροῦμενον φῶς ἐστίν. ¹⁴διὸ λέγει Ἐγείρε ὁ καθιδύδων καὶ ἀνάστη ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφάνῃ σοι ὁ χριστός. ¹⁵βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσχοι, ἀλλ' ὡς σοφοί, ¹⁶ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν. ¹⁷διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνίετε τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου. ¹⁸καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἄσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι, ¹⁹λαλοῦντες ἑαυτοῖς [ἐν] ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς [πνευματικαῖς], ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν ταῖς καρδίαις ¹⁰ἡμῶν τῷ κυρίῳ, ²⁰ἐυχριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρί, ²¹ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ χριστοῦ.

7. τοῦ θεοῦ.

1. καὶ *ABAGsgvs*, om *Lucif* 27
2. φανιροῦνται *BAGs*, φανερουνται *A*
3. γὰρ *ABAGsgvs* *Iren* 42, autem *g* γίγνεται *ABA G Orig* 2,522^c, ἔγειραι *ε*
4. ἐκ *ABAGs Orig* 2,522^c 837^d, a *sgv* ἐπιφανῇ σοι ὁ χριστός *ABGsgvs Orig*, ἐπιφανῇ σοι τὸν χριστόν *A*, continges christum *f*
5. οὖν *BAGsgs Lucif* 158, add ἀδελφοὶ *Av* πῶς ἀκριβῶς *AAGsgvs Lucif*, ἀκριβῶς πῶς *B*, quomodo *f*
6. *Orig* 1,674^c 2,702^a *Lucif*
7. συνίετε *AB*, συνιόντες (-ίντες *ε*) *AGsgv Lucif* κυρίου (add ἡμῶν *B*) *BAGsgvs Lucif* 158, θεοῦ *A fv*
8. *luxuria sgv*, lascivia *Hilar* 138
9. ἐν *pnus ABAcs*, ἐν τῷ *G* αλλοῦντες ἑαυτοῖς *G*, loquentes invicem vobismet ipsis *g* ἐν *alterum Bfv*, om *AAGgs ymnis g*
10. πνευματικαῖς (add ἐν χαρίτι *A*) *AAGsgvs*, om *Bf* ἐν ταῖς καρδίαις *AAGsgv*, τη (ἐν τῇ *ε*) καρδία *Bs*
11. πάντων *ABAFvs*, νῦν *Gg*
12. ἰησοῦ χριστοῦ *AAGsgvs*, χριστοῦ ἰησοῦ *B* θεῷ καὶ πατρὶ *ABgs*, πατρὶ καὶ θεῷ *AGsg* subiecti *sgv*
13. χριστοῦ *ABv*, χριστοῦ

tem et (om *al*) redarguite. ¹²quae enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est et dicere: ¹³omnia autem (enim) quae arguuntur (arguntur) a lumine manifestantur: omne enim quod manifestatur lumen est. ¹⁴propter quod dicit Surge, qui (quid *F*) dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit (illuminavit *L al*) tibi Christus. (23) ¹⁵Videte (Vidite *F*) itaque, fratres, quomodo cante ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes, ¹⁶redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. ¹⁷propterea nolite fieri imprudentes, sed intellegentes quae sit voluntas domini (dei). ¹⁸et nolite inebriari uino, in quo est [omnis *L*] luxuria (luxuria), sed implemini (impl.) spiritu, ¹⁹loquentes (-tis *L*) vobismet (uosmet *L*) ipsis in (om *al*) psalmis et hymnis (ymnis) et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus uestris domino, ²⁰gratias agentes semper pro omnibus in nomine domini nostri Iesu Christi deo et patri, ²¹subiecti [in *pr F*] invicem in timore Christi. (24) ²²Mulieres

²²Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτασσέσθωσαν ὡς τῇ κυρίῳ, ²³ὅτι ἀνὴρ ἐστὶν κεφαλὴ τῆς ἑκκλησίας ὡς καὶ ὁ χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, αὐτὸς σωτὴρ τοῦ σώματος. ²⁴ἀλλὰ ὡς ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ χριστῷ, οὕτως καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἀνδράσιν ἐν παντί. ²⁵οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἡγάπησεν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ²⁶ἵνα αὐτὴν ὑγιαῖσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ²⁷ἵνα παραστήσῃ αὐτὸς ἑαυτῷ ἕνδοξον τὴν ἐκκλησίαν μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ῥυτίδα ἢ τι τῶν τοιοούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος. ¹⁰²⁸οὕτως καὶ οἱ ἄνδρες ὀφείλουσιν ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ·

3. ἀλλ' ὡς

ἰησου Af, ἰησου χριστου Gg, Θεοῦ ε 1. γυναῖκες G τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτασσέσθωσαν (υποτασσεσθε Δε, om B) ABΔε, υποτασσεσθαι (subditae estote vel sint) τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν Gg, subditae estote viris vestris f 2. ἀνὴρ AΔG, ο ἀνὴρ Bε ἐστὶν κεφαλὴ AΔGfg, κεφαλὴ ἐστὶ Bv Orig 2,612^c 3. αὐτός AB AΔGfg, καὶ αὐτός ἐστι ε σωτὴρ BΔGε, ο σωτὴρ A ἀλλὰ B Δ, ἀλλ AGε ὡς (ὥσπερ ε) AΔGfg, om B 4. subiecta est fgv χριστῷ ABGfg, κυρίῳ Δ οὕτως AG, οὕτω ε τοῖς BΔGfg, τοῖς ἰδίοις Aε 5. in omnibus fgv γυναικας AB Orig 3,639^a, add ἑαυτῶν (vμῶν G, vestras) AΔGfg καθὼς ABΔGε, ὡς Orig 6. ἡγάπησεν ABΔGfg Cyp 140 152, om Orig 7. καθαρίσας ABΔGε, mundans fg, purgans eam Cyp 8. αὐτός ABΔGfg, αὐτὴν ε 9. Orig 1,229^b 3,526^d 10. καὶ οἱ ἄνδρες ὀφείλουσιν AΔGfg, ὀφείλουσι καὶ (om ε) οἱ ἄνδρες Bε uxores suas fv ὡς ABΔGε, om f 11. τὰ ἑαυτῶν σώματα ABGfg, το ε. σῶμα Af ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ABGε, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα (uxorem suam f) ἀγαπῶν Afv, add et f

uiris suis subditae (subiectae L) sint (sint subd.) sicut domino, ²³quoniam uir caput est mulieris (-res), sicut Christus caput est (om al) ecclesiae, ipse saluator corporis. ²⁴sed (sic F) ut ecclesia subiecta est (om al) Christo, ita et mulieres uiris suis in omnibus. (25) ²⁵Viri, [similiter F] diligite uxores uestras (om al), sicut et Christus dilexit ecclesiam et se (semet F al) ipsum tradidit pro ea, ²⁶ut illam sanctificaret mundans [eam V] lauacro (labaero F) aquae in uerbo [uitae], ²⁷ut exhiberet (exiberet) ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam aut rugam aut aliquid eius modi, sed ut sit sancta et immaculata. ²⁸ita et uiri debent diligere (dileg.) uxores suas ut corpora sua. qui suam uxorem diligit (dilegit), se ipsum diligit (di-

²⁹οὐδεὶς γὰρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλὰ ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς τὴν ἐκκλησίαν, ³⁰ὅτι μέλη ἑομέν τοῦ σωματος αὐτοῦ. ³¹Ἀπὸ τοῦτου καταλείψει ἄνθρωπος πατέρα καὶ μητέρα καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ³²τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς χριστὸν καὶ [εἰς] τὴν ἐκκλησίαν. ³³πλὴν καὶ ἡμεῖς οἱ καθ' ἕνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἣ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

¹Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ἡμῶν· τοῦτο γὰρ ἐστὶν δίκαιον. ²Τίμη τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ ¹⁰

1. ἀλλὰ AB, ἀλλ AGs 1. 2. καὶ θαλπει αὐτήν ABes, αὐτήν καὶ θαλπει AGfg 2. χριστὸς ABAGfgv, Κύριος s 3. αὐτοῦ AB, add ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ AGfgvz Iren 294 ἀπὸ ABAGs, ἔκκειν Orig 3,825^d, propter fgv Cyp 63, γέγραπται γὰρ ὅτι ἔκκειν Orig 1,541^d τιτου G πατέρα BAG, τον πατέρα As Orig 4. καὶ (add τὴν Orig) μητέρα BAGfg Orig 1,541^d, Cyp, αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα As, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ v Orig 3,825^d προσκολληθήσεται ABs Orig, κολληθήσεται AG τῇ γυναικὶ AAGfgv Cyp, πρὸς τὴν γυναικα Bs Orig 5. εἰς σάρκα μίαν ABAGs Orig 1,541^d 3,639^c 825^d, in carne una fgv, in unam carnem Cyp 63 το (add γὰρ Orig 3,825) μυστήριον τοῦτο ABAGfgvz Orig 1,541^d 3,825^d 4,285^a Cyp, hoc (add enim Iren) mysterium Iren 40 Hilar 518 Hilar 91 719 5. 6. ἐγὼ δὲ λέγω ABAGfgvz Orig 1,541^d Cyp Hilar, dico autem Iren 6. εἰς χριστὸν καὶ εἰς (om B) τὴν ἐκκλησίαν ABAGs Orig 1,541^d 3,825^d Cyp 63, in christo et in (om Iren) ecclesia (-siam f) fgv Iren 40 Hilar 518 6. 7. οἱ καθ' ἕνα (add ἵνα A) ABAGfvz, estote singuli g 7. ἑαυτοῦ ABAGfvz, om f οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν ABs, ὡς ἑαυτόν ἀγαπάτω (ἀγαπᾷ A?) AGfgv 9. ἡμῶν BAGfg Cyprian 324, add ἐν κυρίῳ Avs 10. μητέρα ABΔfvz, add σου Gg Cypr ἡτις G ἐστὶν AAGfgvz Cyp, om B

legit): ²⁹nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit et fouet (fobet F, fouit) eam, sicut et Christus ecclesiam, ³⁰quia membra sumus corporis eius, de carne eius et de ossibus eius. ³¹Propter hoc relinquet (-quid F, -quit) homo patrem et matrem suam et adherabit (aderevit) uxori suae, et erunt duo in carne una. ³²sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et (om al) in ecclesia. ³³uerum tamen (tam) singuli unus quisque suam uxorem sicut se ipsum diligit (dilegit), uxor autem ut (om al) tineat virum. (26) ¹Filii (Fili F), oboedite parentibus uestris in domino: hoc enim est (est enim) iustum. ²Honora patrem tuum et matrem, quod est man-

πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, ὅτινα ἐν σοὶ γένηται καὶ ἔση μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. ⁴καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλὰ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ κυρίου.

⁵Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἀπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ, ὃ μὴ κατ' ὑποθάλμωδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι Χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἐκ ψυχῆς ἡμεῖς εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, ⁶εἰδότες ὅτι ἕκαστος ὃ ἐν ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομίζεται παρὰ κυρίου, εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος. ¹⁰καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνέντις τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ αὐτῶν καὶ ὑμῶν ὁ κύριος ἔστιν ἐν οὐρανοῖς καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστιν παρ' αὐτοῦ.

8. ἕκαστος ἐάν τι ποιήσῃ

1. ἐν AB⁵, ἐν τη ΔG ut gn Cyp^r, et f σοὶ (σου G) γένηται ABAG⁵, tibi sit fgn, sit tibi v Cyp^r 324 ¹εση ABAGf⁵, sis gn Cyp^r 2. καὶ οἱ AAGfgv⁵, et vos Cyp^r, οἱ B ἀλλὰ ABA, ἀλλ G⁵, sed gn Cyp^r, sed et f 3. in disciplinam et correptionem f 4. κατὰ σάρκα κυρίοις AB, κυρίοις κατὰ σάρκα AGfgv⁵ Cyp^r 5. ἐν ABAGfgv⁵, et in Cyp^r 325 ²Χριστῷ BAGfgv⁵ Cyp^r, κυρίῳ A 6. Χριστῷ ABAG, τοῦ Χριστοῦ ³ς, christi fgn, dei Cyp^r 7. μετ AAG⁵, μετ B benignitate fg 8. ὡς ABAGv⁵, sicut et f, om ⁴ς ἀνθρώποις AAGfgv⁵, ἀνθρώπῳ B ⁵εἰδόντες A ⁶ἕκαστος οἱ ἐάν (ἐν G et A?) ποιήσῃ AAGv⁵, ἕκαστος ἐάν τι ποιήσῃ Bf, ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ⁷ς 9. κομίζεται (-τε A) ABAG, κομίζεται ⁸ς κυρίου ABAG, τοῦ K. ⁸ς 10. καὶ ABAGfg⁵, et vos Cyp^r 325 ⁹τὴν ἀπειλήν ABAG⁵ Orig 3,724^a, iracundiam Cyp^r, minas fgn 11. αὐτῶν καὶ ὑμῶν ABΔv, αὐτῶν ὑμῶν Gg, ὑμῶν (add et Cyp^r) αὐτῶν f⁵ Cyp^r 12. προσωποληψία AG, προσωποληψία ⁹ς παρ αὐτῷ ABv⁵, in illo Cyp^r 325, παρὰ (add τῷ G) θ¹⁰εῷ AGfg

datum primum in promissione (-nem F, repromissione al), ¹ut bene sit tibi (tibi sit F) et sis (sit F) longaeuus (longeuus L) super terram. (27) ⁴Et patres, nolite ad iracundiam prouocare filios uestros, sed educate (edoc.) illos in disciplina et correptione domini. (28) ⁵Serui, oboedite dominis carnalibus cum timore et tremore, in simplicitate (-tem F) cordis uestri, sicut Christo, ⁶non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes (placeatis L), sed ut serui Christi, facientes uoluntatem (-tate F) dei ex animo, ⁷cum bona uoluntate seruientes, sicut domino et non hominibus, ⁸scientes quoniam unus quisque quodcumque fecerit bonum, hoc percipiet (recipiet) a domino, siue seruus siue liber. (29) ⁹Et [uos F al] domini, eadem facite illis, remittentes minas, scientes quia (quoniam) et illorum et uester dominus est in caelis et personarum acceptio non est apud (apud)

¹⁰Τοῦ λοιποῦ ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ καὶ ἐν τῇ κρείττει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. ¹¹ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στήναι πρὸς τὰς μεθοδίας τοῦ διαβόλου, ¹²ὅτι οὐκ ἔστιν ὑμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου, ⁵ πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. ¹³διὰ τοῦτο

4. ἡμῖν

1. του λοιπου AB, το λοιπον AG, de cetero fgv Lucif 248 253, add ἀδελφοι (add μου ε) Ggv ενδυναμουσθε (δυν. B) BAGfg vs, add ἀδελφοι A in potentiam f 2. ενδυσασθε ABΔfς Lucif 253 et add υμιας Gg, et induite Lucif 248 την πανοπλιαν A BAGς Orig 1,768^a 2,616^a 4,406^d, arma fg Lucif προς AB, εις AG. ut possitis fgv Lucif 3. υμιας στηναι ABGgς, στηναι υμιας Δ, stare fv Lucif. πρὸς τὸ ἀντιστηναι Orig 1,768^a. σταιημιν Orig 2,616^a insidias fgv, remedia Lucif, remedium f 3. 4. οτι ουκ εστιν ABAGfgvs Orig 1,768^b Lucif 248 253, οὐκ ἔστιν Orig 3,528^c Cyprian 93 328 Hilar 331, οὐ γάρ ἐστι Orig 3,339^c, non enim Hilar 430 4. υμιν BAGfg Lucif, ἡμιν Agvs Orig Cyp Hilar certamen est Hilar 430 αἷμα καὶ σαρκι ABAGfgς Orig 1,257^a 768^b 3,339^c 528^c 767^a, carnem et sanguinem v Cyp Hilar Lucif 4. 5. τας αρχας προς τας εξουσιας ABς Orig 1,257^b 768^b 3,339^c, τας αρχας και (καὶ τὰς Orig, om G) εξουσιας AG Orig 3,319^c, principes potestates g, potestates f Cyprian 93 328 Hilar 331 430 Lucif 248 253 5. προς alterum ABAGfgvs Orig 1,768^b Lucif, καὶ Orig 1,257^b Cyp Hilar 331, om Hilar 430 huius mundi rectores f Lucif, mundi rectores g, mundi (m. huius 430) potentes Hilar 141 331 430, principes huius mundi Cypr του σκοτους τουτου ABA Gfgv Orig 1,257^b 307^c 2,816^a 3,528^c 767^a Lucif, harum (et harum Cyp) tenebrarum Cyp Hilar 331 430, τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου ε Orig 1,768^b 6. προς ABAGfgvs Orig 1,768^b 2,810^f Cyp Hilar 331 Lucif, καὶ Orig 1,257^b, om Hilar 431 πνευματικα της πονηριας ABAGfgvs Orig 1,242^b 257^b 307^c 768^b 3,458^d 528^c 575^c 767^b 4,191^a Cyp Lucif, spiritales nequitias Hilar 113 141 331, spiritalis nequitiae Hilar 431 δια τουτου ABAGfgvs Cyp 328 Lucif 248, propter quod Cyp 93

eum. (30) ¹⁰De cetero, fratres, confortamini in domino et in potentia uirtutis eius. ¹¹[et F] induite uos (induiimini) arma (armatura) dei, ut possitis (positis, possetis F) stare (persistere) aduersus insidias (uersutias) diaboli; ¹²quia non est nobis conluctatio aduersus (-sum) carnem et sanguinem, sed aduersus principes et potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiae (nequitia F al) in caelestibus. ¹³propterea accipite armatura (-ram uos,

ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνήθητε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηροῇ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στήναι. ¹⁴στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὁσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, ¹⁵καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ⁵ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ¹⁶ἐν πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ πεπυρωμένα σβέσαι. ¹⁷καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ἧ ἔστιν ῥῆμα Θεοῦ, ¹⁸διὰ πά-

5. ἐπὶ πᾶσιν

1. αναλαβετε ABGfgvs (Orig 1,796^f) Lucif, αναβαλετε A, induite Cyprr arma f Cyprr 328 Lucif, tota arma Cyprr 93, armatura gv του Θεου ABAGfgvs Orig 1,796^f 2,126^b Cyprr 328 Lucif, om Cyprr 93 malo fgv Lucif, nequissimo Cyprr 2. και απαντα κατεργασαμενοι (κατεργασαμενοι A) στηναι στητε ουν ABvs, και απαντα κατεργασαμενοι (κατεργασαμενοις pr G, καταργασαμενοι corr G) στηται AG, et in omnibus (vel omnia g) perfecti stare (vel stetis g) g Lucif 248, ut cum omnia perfeceritis stetis Cyprr 93 328, et omnibus operis stetis f 3. περιζωσασαμενοι ABvs, περιζωσασαμενοι (περιζ. A) AG lumbos vestros fv Cyprr Lucif, vestros lumbos g Hilar 454 αληθεια ABAGfgvs Cyprr 93 Lucif, add evangelii Cyprr 328 και ενδυσασαμενοι (ενδυσ. G, induentes) ABAGgs, induti Cyprr 93, induentes f Cyprr 328 Lucif 248 4. calciati fgv Cyprr Lucif 4. 5. εν πασιν Bfgv Cyprr 328 Lucif, επι πασιν AAGs, om Cyprr 93 assumentes fg Cyprr Lucif 6. θυραιον AG. Orig 1,266^d 2,126^b 4,406^d. Θυρεὸν πίστεως non Θυρεὸν Orig 3,96^d δυνησεσθε ABs, δυνασθαι AG, possitis f Cyprr Lucif, om g τα βελη του πονηρου (add τα As Orig) πεπυρωμενα (ignita vel incaendentes g, candentia f Lucif) ABAGfgs Orig 2,126^b 4,406^d Lucif, ignita (ignea 328) iacula nequissimi Cyprr 93 328. Orig 1,266^{cd} 2,841^c 3,491^a Hilar 547 7. του σωτηριου ABAGs, salutaris f, salutis gv Cyprian Lucif 248 δεξασθε (-σθαι AA) ABA s, assumere Cyprr 328, om Gfg Cyprr 93 Lucif 8. Orig 3,347^c 656^b Cyprr Lucif

arma L) dei, ut possitis (posit.) resistere in die malo et [in F al] omnibus perfectis (sic unus: ceteri, in quibus FL, perfecti) stare. ¹⁴state ergo succincti lumbos uestros in ueritate, et induti (induiti F, induite) lorica (lorica L al) iustitiae (et i. l. i. om al), ¹⁵et calciati pedes in praeparatione (-nem) euangelii (-li) pacis, ¹⁶in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis (positis al, possetis F) omnia tela (t. o.) nequissimi ignea extinguere. ¹⁷et galeam salutis adsumite (adsumete F), et gladium spiritus, quod est uerbum dei,

σης προσευχῆς καὶ δεισίως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν
πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ ἀγρυπνοῦντες ἐν πίσσῃ προσκαυτερήσει καὶ
δείσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων ¹⁹καὶ ὑπὲρ ἑμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λό-
γος, ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, ἐν παρρησίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστή-
ριον [τοῦ εὐαγγελίου], ²⁰ὑπὲρ οὗ περισβεύω ἐν ἀλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ ⁵
παρρησιάζωμαι ὥς δι' ἐμε λαλῆσαι.

²¹Ἴνα δὲ καὶ ἡμεῖς εἰδῇτε τὰ κατ' ἐμέ, τί πρῶσσω, πάντα γνω-
ρίσει ὑμῖν Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν
κυρίῳ, ²²ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ
ἡμῶν καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν. 10

²³Εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως ἀπὸ Θεοῦ

7. ἴδῃτε

1. in omni g, omni fu Lucif 2. εἰς αὐτο AB et add τοῦτο ε, εἰς
αὐτον ΔGg Lucif 248, in illo f 2. 3. ἐν πίσσῃ προσκαυτερήσει
καὶ δεισει περὶ ABvs, παντοτε ἐν πίσσῃ (add τῇ Δ) δεισει (obser-
vatione f) ὑπὲρ (pro) AGfg 3. τῶν om G μοι δοθῇ (δοθείη
ε) ABΔGg, detur mihi fu 4. cum (in vel cum g) fiducia fgv
5. του εὐαγγελίου ΔΔfvς, om BGg ἵνα ABΔGgς, et f ἐν
αὐτῷ ΔΔGfgς, αὐτο B 6. παρρησιάζομαι G 7. καὶ ἡμεῖς
εἰδῇτε (sciatis fg, videatis g) ΔΔGfg, εἰδῇτε καὶ ἡμεῖς Bς πάντα
ABvs, om ΔGfg 7. 8. γνωρίσει (om g) ὑμῖν BΔGfgv, ὑμῖν γνω-
ρίσει Aς 8. thychicus f 9. hoc ipsum fgv quae circa nos
g et add aguntur f 10. παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ABΔGvs, ex-
hortentur (consolentur vel exh.) corda fg 11. ἀγαπῇ BΔGfgς,
εἰλεος A

¹⁸per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in
spiritu, et in ipso uigilantes in omni instantia (stantia F) et obse-
cratione (-nem F) pro omnibus sanctis ¹⁹et pro me, ut detur mihi
sermo, in apertione oris mei cum fiducia (-ciam F) notum facere
mysterium evangelii, ²⁰pro quo legatione (legationem F al) fungor
in catena, ita ut in ipso audeam prout oportet me loqui. (31) ²¹Vt
autem et uos sciatis (sc. u. pr L) quae circa me sunt, quid agam,
omnia nota faciet uobis (u. f. L al) Tychicus (Tich. al, Tythicus
V) carissimus frater et fidelis minister in domino, ²²quem misi ad
uos in hoc ipsum, ut cognoscatis quae circa nos sunt et (ut F al)
consoletur (consuletur F) corda uestra (nostra pr F). ²³pax fratribus
et caritas cum fide a deo patre [nostro F] et domino Iesu Christo.

πατὴρ καὶ κυρίον Ἰησοῦ χριστοῦ. ²⁴ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ.

ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ.

Παῦλος καὶ Τιμόθεος, δοῦλοι χριστοῦ Ἰησοῦ, πᾶσιν τοῖς ἁγίοις ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις. ²Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

³Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνηρίᾳ ὑμῶν ⁴πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν μετὰ χαρῆς τὴν δέξιν ποιούμενος ⁵ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ τῆς πρώ-
¹⁰της ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν, ⁶πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐκταρξάμε-
 νος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελεῖται ἄχρι ἡμέρας χριστοῦ Ἰησοῦ,

3. 11. Ἰησοῦ χριστοῦ,

2. ἀφθαρσία **ABGg**, add αμην **Afs** πρὸς ἐφείσιους **ABA**, πρὸς Ἐφείσιους ἔγραψεν ἀπὸ Ῥώμης διὰ Τυχικοῦ **ς**, ad ephesios explicit **f**, ἐτελεσθη ἐπιστολὴ πρὸς ἐφείσιους ἀρχεται πρὸς φιλιππησίους **Gg**. sequitur πρὸς κολοσσαίς in **Af** πρὸς φιλιππησίους **AB**, πρὸς φιλιππησίους **A**, incipit ad philippenses **f**, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολή **ς** 3. χριστου ιησου **Bf**, ιησου χριστου **AGgvς** 7. ευχαριστω τω θεω μου **ABvs**, εγω μιν ευχαριστω τω κυριω ημων **AGfg** ἐπὶ (*super f*) πῦση τῇ μνηρίᾳ **AB Afvs**, ἐπὶ (*in*) πῦση δεήσει μὲν (*mea*) τῇ μνηρίᾳ (*memoria*) **Gg** 8. τὴν **ABAfvs**, καὶ τὴν **Gg** 9. τῆς **AB**, om **AGς** 10. hoc ipsum **fgv** 11. ἀχρι **B**, ἀχρι ἡς **A**, ἀχρις **AGς** χριστου ιησου **BAfv**, ιησου χριστου **AGgs**

²⁴gratia cum omnibus qui diligunt dominum nostrum (*om pr L*) Iesum Christum in incorruptione (*-nem FL*), amen.

Expl. ad Ephesios.

INCP. AD PHILIPPENSES.

Paulus et Timotheus, serui Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo (*om a'*) Iesu, qui sunt Philippis, cum episcopis et diaconibus. ²gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. (2) ³Gratias ago deo meo in omni memoria (*-iam F*) uestri ⁴semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gaudio depraecationem faciens ⁵super communicatione uestra (*-nem -am pr F al*) in euangelio a (*om pr F*) prima (*primo*) die usque nunc, ⁶confidens [*in V*] hoc ipsum, quia qui coepit in vobis [*in F*] opus bonum perficiet

ἵκαθώς ἐστιν δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶς, ἐν τε τοῖς δεσμοῖς μου καὶ [ἐν] τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου συγκατανοοῦς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμῶς ὄντας. ⁸μάρτυς γάρ μου [ἐστίν] ὁ θεός, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμῶς ἐν σπλάγχνοις χριστοῦ Ἰησοῦ. ⁹καὶ τοῦτο ⁵προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ᾖ μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, ¹⁰εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμῶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ᾗτε ἐλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ¹¹πεπληρωμένοι καρπὸν δικαιοσύνης [τὸν] διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ. 10

¹²Γινώσκων δὲ ὑμῶς βούλομαι, ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, ¹³ὥστε τοὺς δεσμοὺς μου θανερὸς ἐν χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ¹⁴καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ πεποι-

6. περισσεύη

2. ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶς *ABAG*ς, vos in corde *sv* τε *ABAG*ς, om *fg* ἐν ultimum *Bfg*, om *AAG*ς 3. confirmationem *f* συγκατανοοῦς *AG* 3. 4. μου τῆς χάριτος *AB*ς, τῆς χάριτος μου *AGfg* 4. μου *AB*ς, μοι *AGfg* *ιστιν* *A*λυς, om *BGfg* *Θεὸς* *ABΔf* *vs*, κυρίου *Gg* 5. σπλάνχνοις *G* χριστοῦ ἰησοῦ *ABAGfg*, ἰησοῦ χριστοῦ *vs* 6. περισσεύῃ *BA*, περισσεύη *A*ς, περισσεύει *G* 7. δοκιμάζειν *G* 8. in die *fg* χριστοῦ *ABΔf*ς, add ἰησοῦ *Gg* 9. καρπὸν *ABAGfg*ς, καρπῶν *ς* τὸν *AAG*, τῶν *ς*, om *Bfg* 10. θεοῦ *ABf*ς, χριστοῦ *A*, μοι *Gg* γινώσκων *A*, εἰνώσκων *G* τα (το *G*) κατ' ἐμὲ *ABAG*ς, quae attinent *f* 12. ἐλήλυθεν *G* 13. *γα* νερους (*γα* *rec*) *A* ἐν χριστῷ γενέσθαι *ABf*ς, γενέσθαι ἐν χριστῷ *AGfg* 14. ex fratribus *fg*

usque in diem Christi Iesu, ⁷sicut est mihi iustum (dignum *F* *al*) hoc sentire pro omnibus (om *al*) vobis, eo quod habeam in corde vos (u. in c. *F* *al*) et in vinculis meis et in (om *al*) defensione (-nem *al*) et confirmatione (et conf. om *al*) euangelii socios gaudii mei omnes vos esse. ⁸festis enim mihi est deus, quomodo cupiam omnes vos in uisceribus Christi Iesu (I. C.). ⁹et hoc oro, ut caritas uestra magis ac magis abundet in scientia et omni sensu, ¹⁰ut probetis potiora, ut sitis sincere et sine offensa (offensione *F*) in diem Christi, ¹¹repleti fructu (fructus *V* *al*) iustitiae per Christum Iesum, in gloriam et laudem dei. (3) ¹²Scire autem uos uolo, fratres, quia quae circa me sunt magis ad profectum uenerunt euangelii, ¹³ita ut uincula mea manifesta fierent in Christo [Iesu] in omni praetorio (pret.) et in ceteris omnibus, (4) ¹⁴Et plures e (om *F*) fratribus in domino confi-

Θότας τοῖς δεσμοῖς μου περισσοτέρως τολμᾷν ἀφόβως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ λαλεῖν. ¹⁵τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν χριστὸν κηρύσσουσιν. ¹⁶οἱ μὲν ἔξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαὶν τοῦ εὐαγγελίου κείμει, ¹⁷οἱ δὲ ἔξ ἐριθείας [τὸν] ⁵χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἄγνως, οἰόμενοι θλιῦσιν ἐγείρειν τοῖς δεσμοῖς μου. ¹⁸τί γάρ; πλὴν ὅτι παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ, χριστὸς καταγγέλλεται, καὶ ἐν τούτῳ χαίρω. ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. ¹⁹οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ χριστοῦ ^{10 20}κατὰ τὴν ἀποκαταδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παρηγησίᾳ ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυνθή-

1. auderent *fv*, ausi sunt *g* 2. του Θεου λαλειν *ABv*, κυριον λαλειν *Gg*, λαλειν του Θεου *Af*, λαλειν ε φρονον *G* τινες alterum corr *A* και *ABAGgvs*, om *fv* 3. κ. (ηρυσσουσιν rec) *A* 3-6. Οἱ μὲν ἔξ ἐριθείας... δεσμοῖς μου· Οἱ δὲ ἔξ ἀγάπης... κείμει ε 3. οἱ μὲν] quidam *fg* 4. in defensione evangelii positus sum *fg* ἐριθείας *G* τον *AAς*, om *BG* 5. καταγγέλλουσι *B*, καταγγελουσιν *G* sincere *gv*, sancte *f* ἐγείρειν *ABAGfgv*, ἐπιφέρειν ε 6. πλην οτι *AG*, οτι *B*, πλην *Δς*, veruntamen *Cypr* 133, dum *fv*, dum omni modo quia *g* προφασι *ABAGς*, occasione *g*, per occasionem *fv* *Cypr* 133 149 7. αληθεια *ABGς*, εν (in margine) αληθεια *A*, per veritatem *fv* *Cypr* 8. γαρ *AAGfgvs*, δε *B* αποβησεται *ABAGvs*, procedat *g*, procedant *f* ex vestra vel propter vestram *etc g* 9. ιησου χριστου *ABvs*, χριστου ιησου *AGfg* 10. αποκαταδοκιαν *ABΔς*, παραδοκιαν *G* ουδενι *ABΔfvς*, add υμων *Gg* confundor *g* 11. παση παρηγησια *ABΔfgvs*, παρηγησια παση *G*

dentes (confit.) [in *F*] uinculis meis abundantius audere (auderent *L*, audirent *al*) sine timore uerbum dei loqui. ¹⁵quidam quidem (autem) et (om *F al*) propter inuidiam et contentionem, quidam autem et (quidam uero) propter bonam uoluntatem Christum praedicant: ¹⁶quidam [uero *pr F*] ex caritate, scientes quoniam in defensionem (-ne) euangelii positus sum, ¹⁷quidam autem ex contentione Christum adnuntiant non sincere, existimantes pressuram (praess. *L*) se suscitare (*pr. resusc. F*) uinculis meis. ¹⁸quid enim? dum omni modo, siue per occasionem (occans. *F*) siue per (om *al*) ueritatem, Christus adnuntietur, et in hoc gaudeo. sed et gaudebo: ¹⁹scio enim quia hoc mihi proueniet in (ad *L*) salutem per uestram orationem et subministrationem spiritus Iesu Christi ²⁰secundum expectationem (exsp., spectat. *F*) et spem meam, quia in nullo confundar, sed in omni fiducia sicut semper et nunc magnificabitur (-catur) Christus in cor-

σεται χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου. ²¹ἔμοι γὰρ τὸ ζῆν χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. ²²εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου. καὶ τί αἰρήσομαι οὐ γνωρίζω. ²³συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν χριστῷ εἶναι· πολλῷ γὰρ μᾶλλον κρείσσον. ²⁴τὸ δὲ ἐπιμέ- ⁵ρειν ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. ²⁵καὶ τοῦτο πεποιθώς οἶδα, ὅτι μενῶ καὶ παραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως, ²⁶ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν χρι-
στιῷ Ἰησοῦ ἐν ἔμοι διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς.

²⁷Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα ¹⁰εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς εἴτε ἀπὼν ἀκούω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι

11. ἀκούσω

1. διὰ *utrumque*] per vel ex g 2. γὰρ *ABAGfgvz*, om v *Cypr*
230 *Hilar* 314 χριστος *ABΔz*, add *εστιν Gfgv Cypr Hilar* δε
ABGfgz, τε Δ, om *Iren* 307 3. ἔργου *ABΔz*, add *εστιν Gfgv*
Iren αἰρησομαι *ACΔGz*, αἰρησῶμαι B 4. δε *ABCΔGfgv*,
γὰρ ε εἰς (om ΔG) το ἀναλῦσαι *ABAGz*, dissolvi *fgv*. ἐπιθυ-
μίαν τοῦ ἀναλῦσαι *Orig* 2,820^a. κάλλιον ἀναλῦσαι *Orig* 1,73 bis
3,265^f (4,19^a). dissolvi me melius est *Hilar* 410 (153) 5. εἶναι
ABCΔGfgvz *Orig Hilar* 539, manere *Hilar* 410 πολλῶ γὰρ *ABz*
Orig 1,73 bis, πολλῷ g *Orig* 2,820^a, ποσῶ *ΔGfg* μᾶλλον κρείσ-
σον] *Orig* 1,73, κρείσσον *Orig* 1,73, μᾶλλον κρείσσονα *idem* 2,820^a
το δε *ABCΔGfgvz*, ἀλλὰ τὸ *Orig* 1,73 ἐπιμειναι *ACΔGz* *Orig*
2,820^a 4,19^a, ἐπιμειναι B *Hilar* 374 6. ἐν *BAGfgvz*, om *AC*
Orig ἀναγκαιότερον *ABCΔGz* *Orig*, necessarium *fgv* 7. πα-
ραμενῶ *ACΔG*, συμπαραμενῶ Bz 8. περισσεύῃ *ABCGz*, περισ-
σευση Δ 8. 9. ἐν χριστῷ ἰησον ἐν ἐμοι *ABCΔfvs*, ἐν ἐμοι ἐν
χριστῷ ἰησον Gg 10. τῷ εὐαγγελίῳ G του χριστοῦ *ABCGz*,
χριστοῦ Δ 11. *adveniens et videns vel videro g*, *adveniens vi-*
dere f ἀκουω BΔ, ἀκουσω AUGz τὰ om *fgv*

pore meo, siue per uitam siue per mortem. ²¹mihī enim uiuere (uiu. enim L, enim om al) Christus est et mori lucrum: ²²quod si uiuere in carne, hic mihī fructus operis (om pr F) est. et quid eligam (elegam) ignoro: ²³coartor autem e (me F) duobus, desiderium habens. dissolui et cum Christo esse multo magis melius (multo melius est al), ²⁴permanere (-nare) autem in carne necessarium est propter uos. ²⁵et hoc confidens scio, quia manebo et permanebo (et p. om al) [in F al] omnibus uobis ad profectum uestrum et gaudium fidei, ²⁶ut gratulatio uestra abundet (habund.) in Christo Iesu in me per meum aduentum iterum ad uos. ²⁷tantum digne [in F al] euangelio (-ium L) Christi conuersamini, ut siue cum uenero et uidero uos

στήκετε ἐν ἐνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ συναθροῦντες τῇ πίστει τοῦ
 εὐαγγελίου, ²⁸καὶ μὴ πιτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων
 (ἧτις ἐσὶν αὐτοῖς ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῶν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο
 ἀπὸ Θεοῦ, ²⁹ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ χρηστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς
⁵ αὐτὸν πιστεῦναι, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν), ³⁰τὸν αὐτὸν
 ἀγῶνα ἔχοντες οἷον εἶδετε ἐν ἐμοὶ καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί. ¹εἴ τις
 οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοι-
 νωνία πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί, ²πληρώσατέ μου
 τὴν χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμ-
¹⁰ψυχοι, τὸ ἐν φρονοῦντες, ³μηδὲν κατὰ ἑριθίαν μηδὲ κατὰ κενο-
 δοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας

1. μια ψυχης G 2. non expaventis f, non terreamini g 3. ἐστιν
 αυτοῖς ABCAGfgv, αὐτοῖς μὲν ἐστιν ε υμῶν ABf et corr C,
 υμῖν Δος et pr C, ἡμῖν Gg 4. 5. ἀπὸ Θεοῦ ὑμῖν ἐχαρίσθη οὐ
 μόνον τὸ εἰς χριστὸν πιστεῦναι etc Orig 4,349^c 4. υμῖν BCAGfg
 vs, ἡμῖν A το prius ABCΔς, om Gfgv 5. πιστεῦναι] in margine
 Gg 6. εἶδεται A, ἰδετε B?ς, εἶδετε καὶ C, καὶ εἶδετε (vidistis)
 Δfgv, καὶ ἰδεταὶ G ἀκούετε (-ταὶ G) ABCΔς, audistis fg ἐν
 ἐμοὶ alterum ABCAGfgς, de me gv 7. τι ABCGfgvs, τις Δ
 8. τις ABCΔG, τινα fgs σπλάνχνα G 8. 9. μου τὴν χαρὰν
 ABCAGgs, gaudium meum fv Hilar 461 9. φρονῆτε τὴν αὐτὴν]
 sic corr C συνψυχοὶ ACG 10. ἐν BAGfgς Hilar, αὐτο Aco
 κατὰ prius ABDς, κατ CG, per fgv Hil ἐφ'ἑριθίαν G, ἐφ'ἰθίαν ε
 μηδε κατὰ ABCfv, sive per Hilar, ἡ AGgs καινοδοξίαν AG,
 add agentes Hilar 461 11. τῇ ταπεινοφροσύνῃ ABCAGς, in hu-
 militate Hilar et add sensus g, in humilitatem f 11. seq υπερε-
 χοντας (τους υπ. B, υπερεχοντες G) εαντων ABCAGς, superiores
 vel maiores sibimet ipsis g, praecllentes invicem f, praecllere super
 invicem Hilar

sive absens audiam de vobis, quia statis in uno spiritu unanimes
 (unian. F al), conlaborantes fide (fidei L) evangelii, ²⁸et in nullo
 terreamini ab aduersariis; quae est illis causa perditionis, vobis au-
 tem salutis (-tem pr F), et hoc a deo (domino V), ²⁹quia vobis do-
 natum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam
 pro illo patiamini; ³⁰eundem (idem L?) certamen habentes, quale (qua-
 lem F al) et uidistis in me et nunc audistis (auditis) de me. (5)
¹Siqua ergo consolatio in Christo, si quod solacium caritatis, siqua
 societas spiritus, siquid (siquis) viscera et (om F al) miserationes
 (-nis), ²implete (impl.) gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem ca-
 ritatem habentes, unanimes (unan.), id ipsum sentientes, ³nihil per
 contentionem (-ne F) neque per inanem gloriam, sed in humilitate

ἐαυτῶν, ⁴μη τὰ ἐαυτῶν ἕκαστοι σκοποῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐτέρων ἕκαστοι. ⁵τοῦτο φρονεῖτε ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ὅς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλὰ ἐαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιωμάτι ἀνθρώπων γενόμενος, ⁸καὶ σχήματι ἐρεθεις ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνω- σεν ἐαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυ-

4. ἀλλ' ἐαυτὸν

1. non sua sed aliorum unusquisque vestrum considerantes *Hilar* 461 *ἐαυτῶν*] sic pr *C*?, *ἐαυτου* corr *C* *ἐκαστοι* *ABG*gv, *ἐκαστος* *A* fε, incertus *C* *σκοποῦντες* *ABCAG*fv, *laborantes vel quaerentes* g, *σκοπεῖτε* ε *καὶ τα* *ABC*ς, *τα των* *Gfg* et *A*? 2. *ἐκαστοι* (*Εκ. AC*) *ABCA*, *ἐκαστος* fε, om *G*gv *τοῦτο* *ABC* *Orig* 1,513^c, add γαρ *AG*fgvς *Hilar* 324 *φρονεῖτε* *ABCAG*fvς *Hilar*, *φρονεί- σθω* ε *Orig* *ὑμιν* *ACAG*fvς *Orig* *Hilar*, *ἡμιν* *B* *ἐν χριστῷ* *ἰησοῦ* *ABAG*fvς *Orig* *Hilar* et corr *C*, *christus iesus* f 3. *υπαρ- χων* *ABCAG*fvς *Orig* 1,510^c 513^c 2,618^c 3,640^a 661^d *Hilar* 44 324 421 974 1252 *Lucif* 98 255 *quater* 261, *constitutus* fg *Cypr* 290 317 *το* *ABCA*ς *Orig* 1,513^c 641^d 3,661^d 4,37^e 156^d 260^b 446^d, om *G* ἴσα *G* 4. *ἀλλὰ* *BG*, *ἀλλ* *ACA*ς *Orig* 1,513^c 641^d 4,260^b *ἐαυ- τον* *ἐκένωσεν* *ABUAG*fvς *Orig* 1,511^a 513^c 641^d 4,260^b *Cypr* 290 317 *Hilar* 44 324 421 974 *Lucif* 98 *ter* 261, *ἐκένωσεν* *ἐαυτὸν* *Orig* 3, 214^b 548^b (3,505^c 725^c 4,156^d) *Hilar* 1252, *humiliavit se* *Hilar* 1053 *δουλου* *λαβων* (*accipiens*) *ABCAG*fvς *Orig* 1,513^c 641^d 3,214^b 548^b (3,505^c 725^c 4,156^d) *Cypr* *Hilar* *Lucif* 98 261, *accipiens servi* *Lucif* 98 4. 5. *ἐν ὁμοιωμάτι* (*in similitudinem* *fv* *Hilar* 421) *ἀνθρώπων* (*-πον* pr *G*, *ἀνθρώπου* *Orig* *Cypr* 317 *Hilar* 44 1053) *γενομένος* (*constitutus* *Hilar* 44 1053) *ABCAG*fvς *Orig* 1,513^c *codd et Cypr* 290 317 *Hilar* 44 421 1053, om *Orig* 1,641^d et 513^c *edit et Hilar* 324 *Lucif* 261 5. *καὶ*] *Orig* 1,513^c 641^d *Cypr* *Hilar* 44 421 1053 1199, in *Lucif* 261 *ἀνθρώπου.ς* (*-ποις*?) *C* *ἐταπίνωσεν* *A*? *ἐαυ- τὸν μὲν* *ἐταπείνωσεν* *Orig* 1,511^a 4,37^e 6. *γενόμενος* *υπήκοος* (*υπήκοος* *G*) *ABCAG*fvς *Orig* 1,513^c 641^d 3,725^c 4,37^e 393^c 446^c *Cypr* *Hilar* 44 96 421 1053 1100 *Lucif*, *oboediens* (*subiectus* 197) *factus* est *Iren* 197 313 (*Orig* 4,166^a) *Iren* 260

(umil.) superiores sibi inuicem arbitantes, ⁴non quae sua sunt sin- guli considerantes (cogitantes), sed et (om al) ea quae aliorum. ⁵hoc enim sentite in vobis, quod et (om al) in Christo Iesu, ⁶qui cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem deo, ⁷sed semet ipsum exinaniuit formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, ⁸et habitu inuentus ut homo humiliavit semet ipsum, factus oboediens usque ad mortem, mortem autem crucis. ⁹propter

ροῦ. Ὡς καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ¹⁰ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, ¹¹καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται ὅτι κύριος Ἰησοῦς χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς. ⁵¹²ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου

4. ἐξομολογῆσεται

1. διο καὶ ABCAGfgvs Orig 1,513^c Cypr 290 317 Hilar 44, propter quod Hilar 96 177 324 421, διὰ τοῦτο Orig 2,549^f 3,725^c Hilar 507 ο Θεος αυτον υπερυψωσεν ABCAGfgvs Orig 1,513^c 2,549^f 618^c 3, 725^c (4,144^d 446^{cd}) Hilar 44, deus exaltavit illum Cypr 255 290 317, exaltavit eum deus Hilar 96 177 421 459 507 545, eum exaltavit deus Hilar 324 1. 2. το ονομα ABC, ονομα ΔΓς Orig 1,513^c 2, 549^f 2. το (quod est) υπερ ABCΔγς Orig Cypr 255 290 Hilar, εις το υπερ G, ut sit super Cypr 317, super f 2. 3. ινα εν τω ονοματι ιησου (eius Hilar 507 515) παν γονυ καμψη (flectat f Hil 989, flectant Hil 989 cod, flectet g) ABCAGfgvs Orig 1,267^f 2,549^f 4,144^d Cypr 255 290 317 Hilar 44 156 177 324 421 459 507 515 545 989, ut christo iesu omne genu curvet Iren 48, ἵνα πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ Orig 2,496^c. ἐν τῷ ὀνόματι (add τοῦ 1,786) Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψει Orig 1,268^b 786^a 3,242^d. κάμψει ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ Orig 2,702^c 3. καὶ επιγειων ABCAGfgs Orig Iren Hilar 177 324 421 459 515 975 989, om καὶ v Cypr Hilar 44 156 507 545 4. ἐξομολογησεται BΔfgvs Cypr 290 317 Hilar 44 177 189 324 421 459 507 515 545 989 1252 et add ei Iren 48, ἐξομολογησεται ACG Orig 2,549^f 702^c 3,242^d 4, 144^d, ὑπάγεται τῷ ἐξομολογεῖσθαι Orig 1,786^a χριστος ABCΔ fvs Orig Cypr Hilar 44, om Gg Hilar 44 177 189 324 421 459 507 515 545 975 989 1252 εις δοξαν ABCAGfs Orig, in gloria g Cypr Hilar πατρός] Orig 1,786^a 2,549^f 4,144^d, add ἀμὴν 3,242^d 5. ωστε ABCAGgvs, propter quod f αγαπητοι BCAGfgvs, αδελφοι A mei g, mihi f ως εν ΑCΔς, ως Gfgv, εν B 6. νυν πολλω μαλλον ABCς, πολλω μαλλον νυν ΔGfgv εν τη απουσια μου ABCΔfvs, om Gg

quod et deus illum exaltavit (ex. ill.) et donavit illi nomen quod est super omne (omnem F) nomen, ¹⁰ut in nomine Iesu omne genu flectatur caelestium terrestrium et infernorum, ¹¹et omnis lingua confiteatur quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. (6) ¹²Itaque, carissimi mei, sicut semper oboedistis, non ut in (om F al) praesentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea cum

μετὰ φόβον καὶ τρόμον τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε· ¹³Θεὸς γὰρ ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. ¹⁴πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν, ¹⁵ἵνα ᾗτε ἄμιμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα Θεοῦ ἁμωμια μέσον γενεῶς σκολιῶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, ¹⁶λόγον ζωῆς ἐπείχοντες, εἰς καύχημα ἡμεῖς εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα. ¹⁷ἀλλὰ εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν· ¹⁸τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι.

10

¹⁹Ἐλπίζω δὲ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ Τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα καὶ γὰρ εὐψυχῶ γινούς τὰ περὶ ὑμῶν. ²⁰οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον,

1. Θεός ABCΔΓ, 'Ο Θεός ε 2. ενεργῶν BCΔΓfgvs Orig 2,504^d, add δυναμεις A ἐν ἡμῖν Orig τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶν Orig 1,114 132 4,337^c 2. 3. υπερ (pro) της ευδοκίας (add αυτου C) ABCΔΓgvs Orig 2,504^d, prout placet f παντα ποιεῖτε ABCΔΓfgs, omnia autem pro dilectione facientes Cyprian 309 detractationibus f, cogitationibus g, reputationibus Cyprian 4. et f ἡτε AΔΓfgv Cyprian, γενησθε BCς ακαιριοι AC τεκνα ABCΔΓfvs Cyprian, sicut filii g αμωμια ABC, αμωμητια Δ Γς μεσον ABCΔΓ, ἐν μέσῳ ε 5. διέστραμμένης G φνισσθαι C κοσμου ABCΔς Iren 232 Cyprian 12 314, hoc mundo f, τω κοσμῳ τουτω Gg 6. καυχημα ABCΓς, καυχησιν Δ εμοι ABCΔΓgvs, meam fv 7. καινον AG ουδε CΔΓς, ουδ B αλλα ABΔΓ, αλλ Cς ει και ABCΔς, και ει Ggv, et f σπενδομαι ABCΔΓgvs, liberi f 9. συγχαρω CG συγχαυρετε (-ραιται G) CG 11. χριστω CΔΓfg, κρω ABvs υμιν ABCΓgvs, προς υμιας Δfv 12. καγω ABCΔΓgvs, om f εκψυχω A τα ABCΔΓvs, om fg

metu et tremore uestram salutem operamini: ¹³deus est enim qui (om al) operatur in uobis et uelle et perficere pro bona uoluntate. ¹⁴omnia autem facite sine murmurationibus et haesitationibus (hesit. L), ¹⁵ut sitis sine quaerella (quer. L) et simplices filii dei sine repraehensione in medio nationis prauae et peruersae, inter quos luceatis sicut luminaria in mundo, ¹⁶uerbum uitae continentes, ad gloriam meam in die Christi, quia non in uacuum cucurri neque in uacuum laboraui. ¹⁷sed etsi immolor (innolor F) supra sacrificium et (in F al) obsequium fidei uestrae, gaudeo et congratulor omnibus uobis: ¹⁸id ipsum autem et uos gaudete et congratulamini mihi. (7) ¹⁹Spero autem in domino Iesu [Christo pr F al] Timotheum cito me mittere ad uos, ut et (om pr F) ego bono animo sim cognitis (-tus pr F) quae circa uos sunt. ²⁰neminem enim habeo tam unanimum (unian. F

δοσις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει· ²¹οἱ πάντες γὰρ τὰ ἐαυ-
 τῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Ἰησοῦ χριστοῦ. ²²τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώ-
 σκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον.
²³τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀγίδω τὰ περὶ ἐμέ, ἔξου-
⁵ τῆς· ²⁴πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι.
²⁵ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην Ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν
 καὶ συνστρατιῶτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον καὶ λειτουργὸν τῆς
 χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, ²⁶ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς
 [ιδεῖν], καὶ ἀδμονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἡσθένησεν. ²⁷καὶ γὰρ
¹⁰ἡσθένησεν παραπλήσιον θανάτῳ· ἀλλὰ ὁ θεὸς ἠλέησεν αὐτόν, οὐκ

1. τὰ prius om fgv υμῶν ABCGfgvς, ημῶν Δ γὰρ om Cyp
 307 2. ου ABCΔGfgvς, et non Cyp τα ABCΔG, τὰ τοῦ ε
 ιησου χριστου ACΔGfg, χριστου ιησου Bς, christi quorum finis
 est etc ex 3,19 Cypr δε ABCΔGfvς, om g 3. σὺν ἐμοὶ ABC
 ΔGgvς, om f εἰς το εὐαγγέλιον ABΔGfgvς, in evangelio gv, εν
 τοις δεσμοις του εὐαγγελιου C 4. quidem ergo g, ergo f
 ὡς ἂν] ut g, mox f αγιδω ABΔG, απειδω Cς ἔξαντῆς] ex
 ipso g, ex ipsa f 5. ταχέως ἐλευσομαι BΔς et add πρὸς υμᾶς
 AC, ἐλευσομαι ταχαιως Gg, veniam f 6. ηγησάμην pr G και
 συνεργον ABCGgvς, om Δf 7. συνστρατιωτην ACG, συστρ. ε
 8. quoniam f, quoniam quidem g παντας υμᾶς ACΔGfgvς, υμᾶς
 παντας B 9. ιδειν ACΔf, om BGgvς erat sollicitus f, taede-
 hatur g propter quod g 9. 10. οτι... ἡλεησεν αυτον corr C
 9. οτι ησθενησεν ABς et corr C, αυτον ησθενηκειναι ΔGfgv
 10. παραπλησιον θανατω (-του B) ABΔGς et corr C, usque ad vel
 prope ad mortem g, ad desperationem mortis f αλλα AB, αλλ Δ
 Gς ηλεησεν αυτον ABΔGfgv et corr C, αυτον ηλεησεν ε
 ουχ Δ

al), qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit: ²¹omnes (omnis)
 enim quae sua sunt (quae sua L, sua al) quaerunt, non quae sunt
 Christi Iesu (Iesu Christi L). ²²experimentum autem (enim) eius
 cognoscite, quoniam sicut patri filius mecum servivit in euangelio
 (-lium F al). ²³hunc igitur spero me mittere mox ut uidero quae
 circa me sunt: ²⁴confido autem in domino quoniam et ipse (ipsi)
 ueniam ad uos cito. (8) ²⁵Necessarium autem existimaui Epaphrodi-
 tum (Epafr.) fratrem et cooperatorem et commilitonem (comm. F)
 meum, uestrum autem (om L) apostolum et ministrum necessitatis
 (necedit.) meae, mittere ad uos, ²⁶quoniam quidem omnes uos desi-
 derabat, et maestus erat propterea quod audieratis (-ritis) illum in-
 firmatum. ²⁷nam et (om F) infirmatus est usque ad mortem: sed deus
 misertus est eius; non solum autem eius, uerum etiam et mei, ne

αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπην σχῶ.
²⁸σπουδαιότερως οὖν ἔπεμψα αὐτόν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν πάλιν χαρῇτε
 κἀγὼ ἁλυπότερος ᾶ. ²⁹προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πά-
 σης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιοῦτους ἐντίμους ἔχετε, ³⁰ὅτι διὰ τὸ ἔργον
 χριστοῦ μέχρι θανάτου ἡγγισεν παραβολενσόμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ὁ
 ἀνυπληρώσῃ τὸ ἑμῶν ὑστέρημα τῆς πρὸς με λειτουργίας.

¹Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν
 ἑμῖν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. ²βλέπετε τοὺς κύνas,
 βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατωτομήν. ³ἡμεῖς γὰρ
 ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι Θεοῦ λατρεύοντες καὶ κανχώμενοι ¹⁰
 ἐν χριστῷ Ἰησοῦ καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες, ⁴καίπερ ἐγὼ ἔχων
 πεποιθήσιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δοκῇ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκί,

1. non solum autem illum sed etiam et mihi f ἐπὶ λύπην ABC
 AG, ἐπὶ λύπῃ ε σχῶ ABCε, ἔχω AG 2. σπουδαιότερως
 (-τερον AG) ABAGgvs, σπουδ..... C, sollicitus f viso fv, vi-
 dentes g 3. sine tristitia fgv προσδέχεσθε] sic pr A, προσ-
 δεξασθε rec A, προς δε εχεσθαι G, ad vero excipite g 5. χριστου
 (του χρ. Aε) BAGfgvs, κυριου A, om C μέχρι ABε, εως AG
 παραβολενσόμενος ABAG, parabolatus fg, παραβουλενσόμενος Cε
 τη ψυχῇ ABCAGε, de anima fg, add αυτου Gfgv ἵνα om g
 6. τῆς προς με λειτουργίας ABCAGε, circa (c. vel ad g) meum ob-
 sequium fg 7. μοι G τα αυτα ABCAε, ταυτα G 8. inter
 δε et ασφαλες interstitium habet A. cautum est vel necessarium g,
 manifestatum est f Lucif 27 9. γάρ] Orig 3,515^b, om 3,102^b
 10. Θεου ABCGg et corr A, Θεῷ fvε 11. ουκ εν ABCGfgvs, ου
 A confidētis f ἐγὼ ABCAGfvε, et ego g 12. και (om AG
 fg) εν σαρκι ABAGfgε et pr C?, τοιαυτην εχων εν κυριω corr C
 τις ABCAfvε, add δε Ggv Lucif 166 δοκει αλλος ABCε, αλλος
 (αλλως G) δοκει AGfgv, putat se Lucif (David) secundum

tristitiam super tristitiam haberem. ²⁸festinantius (festinatius) ergo
 misi illum, ut viso eo iterum gaudeatis et ego sine tristitia (-iam F)
 sim. ²⁹excipite (excep.) itaque illum cum omni gaudio in domino, et
 eius modi cum honore habetote (habitote L al), ³⁰quoniam propter
 opus Christi usque ad mortem accessit (adessit F) tradens animam
 suam, ut inpleret (impleret) id quod ex vobis deerat erga (ergo)
 meum obsequium. (9) ¹De cetero, fratres mei, gaudete (gaudite F)
 in domino. eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis au-
 tem necessarium. (10) ²Videte (Vidite F) canes (carnes pr F), ui-
 dete (uidite F) malos operarios, uidete (uidite F) concisionem. ³Nos
 enim sumus circumcisio, qui spiritu deo servimus et gloriamur in
 Christo Iesu, et non in carne fiduciam habentes; ⁴quamquam ego
 habeam confidentiam et (om al) in carne (carnem F). (11) Siquis

ἐγὼ μᾶλλον, ⁵περιτομῇ ὀκταήμερος, ἐκ γένους Ἰσραήλ, φυλῆς Βενιαμίν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος, ⁶κατὰ ζήλος διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γερόμενος ἄμεμπτος. [ἀλλὰ] ἅτινά μοι ἦν κέρδη, ταῦτα ἤγημαι διὰ τὸν ⁷χριστὸν ζημίαν. ὁ ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως τοῦ χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα, ἵνα χριστὸν κερδήσω ⁸καὶ εὐρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστιως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην

4. ἦν μοι

6. κυρίου ἡμῶν,

apostolum hebraeus ex hebraeis octava die circumcisis et secundum genus ex tribu iudae *Hilar* 272 1. circumcissione *fg Lucif*, περιτομῇ *ς* 2. ebraeus ex ebraeis *Hilar Lucif* 29 νομον *ΑΒΔς*, τον νομον *G* ζήλος *ΑΒΔG*, ζῆλον *ς* 3. τὴν ἐκκλησίαν *ΑΒ Δς*, ἐκκλ. *G* factus vel conversatus *g*, cum essem *f*, conversatus cum essem *Lucif* 166 4. ἀλλὰ *ΒΔν*, Ἀλλ' *ς*, om *ΑGfg Lucif* μοι ἦν *Bfv Lucif*, ἦν μοι *ΑΔGgς* 4. 5. pro christo vel propter christum *g* 5. detrimentum *g*, detrimenta *fgv Lucif* οὖν *ΒΔG*, οὖν γε *A* καὶ ἡγοῦμαι (arbitratus sum *g*) πάντα *ΑΒΔGfgς*, omnia arbitror *Lucif* ζημίαν] *Orig* 1,387^f, detrimentum v *Lucif* 166, detrimenta *fg* εἶναι om *Δ?* 6. eminentiam scientiae *f Lucif*, eminentem vel excellentem scientiam *g*. *Orig* 3,452^{de} του (om *ΔGς Orig*) χριστου ιησου *ΒΔGfgς Orig* 3,452^c *Lucif*, ιησου χριστου *Αν*, χριστοῦ *Orig* 3,452^d μου *ΒΔGfgς*, ημων *A Lucif* 7. omnia autem detrimenta esse duxi et arbitror stercora, ut etc *Hilar* 239 ἐξημειωθην *G*, detrimentum passus sum vel facio *g*. *Orig* 3,452^a καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα (*Orig* 1,387^f 3,452^c) *BGfg Lucif* 166 et *Δ?* add εἶναι *Ας*, et omnia arbitror stercora *Hilar* 58, om *Orig* 3,452^a 9. δια πιστεως *ΑΒΔGfgς Lucif*, ex fide *gv* χριστου *ΑΒΔGfgς*, iesu christi v *Lucif*

[autem *F*] alius uidetur confidere in carne, ego magis, ⁵circumcisis octauo (octaua *F al*) die, ex genere (gene *pr F*) Israel, [et *F*] de tribu Benjamin, Hebraeus (Hebreus *L al*) ex Hebraeis (Hebreis *al*, Ebreis), secundum legem Pharisaeus (-seus), ⁶secundum aemulationem persequens ecclesiam dei, secundum iustitiam quae in lege est conuersatus sine quaerella. ⁷sed quae mihi fuerunt lucra, haec arbitratus sum propter Christum detrimenta. ⁸uerum tamen et (om *F al*) existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi domini mei, propter quem omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora, ut Christum lucri faciam ⁹et inueniar (-ior, -iam) in illo non habens meam iustitiam quae ex lege est, sed illam quae ex fide

ἐπὶ τῇ πίστει, ¹⁰ τοῦ γινῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστά-
σεως αὐτοῦ καὶ κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφιζόμε-
νος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, ¹¹ εἰ' πῶς καταστήσω εἰς τὴν ἑξανύστασιν
τὴν ἐκ νεκρῶν. ¹² οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον ἢ ἤδη τετελειώμαι, διώκω δὲ
εἰ καὶ καταλάβω ἔφ' ᾧ καὶ κατελήμφθην ὑπὸ χριστοῦ. ¹³ ἀδελφοί, ⁵
ἐγὼ ἐμμαντὸν οὐ λογιζομαι κατελιγμέναι· ¹⁴ ἐν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω
ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν
διώκω εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ Ἰη-

6. οὕτω

1. ἐπὶ τῇ *ABG*ς, ἐν *Afgv Lucif* δύναμιν *G* 2. αὐτοῦ *ABGfg*
vs *Lucif* 166, om *A* κοινωνίαν τῶν *A*, κοινωνίαν *B*, τὴν *x*. τῶν
*AG*ς συμμορφιζόμενος (συνμ. *A*) *ABA Orig* 3,438^f cod, συμ-
μορφούμενος *s Orig* 3,348^f cod, συναφορτιζόμενος *G*, cooneratus *fg*
Lucif 166, cui honoratus *Iren* 309 3. obviavero *g*, occurram *fgv*
Iren Lucif in (ad *v Iren*) resurrectionem *fgv Iren et add eius*
Lucif 4. τὴν ἐκ (*a f Iren Lucif*) *ABAfsgv Iren* 309 *Lucif* 166,
τῶν ἐκ *G*, τῶν *gs* ὅτι ἡδη *ABAGfgvs Iren* 238, quod aliquid
Hilar 245 ἡ ἡδη *ABAGfgvs Hilar*, om ἡδη *Iren* τετελειώμαι
ABvs Hilar, iustificatus sum *f*, δεδικαιώμαι (τετελειώμαι δικαιώμαι,
sed deleto τετελειώμαι G, perfectus sim iustificatus sim *g*) ἡ ἡδη τε-
τελειώμαι *AGg Iren* 238 5. εἰ καὶ *AB*ς, εἰ *AGfgv Hilar* 239 245,
ut *Hilar* 51 apprehendam *fg Hilar*. omnes enim currimus appre-
hendere in quo apprehensi sumus a christo *Hilar* 58 in quo *fgv*
Hilar καὶ alterum *ABfv Hilar* 51 239 245, om *AGg* κατε-
λήμφθην *AG*, -λήφθην *s* ὑπο *ABAG*, ὑπὸ τοῦ *s* χριστοῦ
BAGfg Hilar 245, χριστοῦ ἰησοῦ *Avs* 6. ἐγὼ *ABGfgvs*, om *A*
οὐ *BGfgvs*, οὕτω *AA* κατελιγμέναι *ABAs*, κατελιγμένα *G*
autem *gv*, tamen *f* ὀπίσω] ὀπίσθεν *Orig* 1,239^d 2,626^c 3,207^d.
Hilar 432 7. τοῖς δὲ ἐμπροσθεν *ABAs Orig*, εἰς δὲ τὰ ἐμπροσθεν
G, ad (in *Hil*) ea vero quae priora sunt *g Hilar* 432, in ea autem
quae in priore sunt *f* ἐπεκτεινόμενος *ABAs Orig* 1,239^d 2,626^c 3,
207^d, ἀπεκτεινόμενος *G* 8. εἰς *AB*, ἐπὶ *AG*ς τοῦ θεοῦ *ABA*
*fv*ς, om *Gg* χριστῷ ἰησοῦ *ABvs*, κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ *AGfg*

est [Iesu *F*] Christi, quae ex deo est iustitia in fide, ¹⁰ ad agnoscen-
dum (cogn.) illum et uirtutem resurrectionis eius et societatem pas-
sionum illius (eius), configuratus morti eius, ¹¹ si quo modo occurram
ad resurrectionem quae est ex mortuis. ¹² non quod iam acceperim
aut [et *pr F*] iam perfectus sim (sum): sequor autem, si conpraeh-
endam (conpreh. *L*) in quo et conpraehensus (conpreh. *L*) sum a
Christo Iesu. ¹³ fratres, ego me non arbitror conpraehendisse [adhuc *F al*]:
¹⁴ unum autem, quae quidem retro sunt (retrorsum) obliuiscens, ad ea
(eam *pr F*) uero quae sunt priora (s. in priore) extendens me, ad
destinatum persequor ad brauium (brabium *L*) supernae uocationis dei

σοῦ. ¹⁵οσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν. καὶ εἴ τι ἐτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει. ¹⁶πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν.

¹⁷Συμμιμηταὶ μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας καθὼς ἔχετε τύπον ἡμῶς. ¹⁸πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, ὧν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐκ-
θροῦς τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ, ¹⁹ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονούν-
τες. ²⁰ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ
¹⁰σωτήρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν χριστόν, ²¹ὅς μετασχηματίζει

1. τελειοι *ABΔfvs Hilar* 1097, add ἐν χριστῷ ἰησοῦ *Gg* τοῦτο *ABΔGfgvs*, haec *Hilar* τι *ABΔGfgvs*, qui *Hilar* 2. et hoc *fgv*, id quoque *Hilar* ο θεος *ABGς*, θεος *A* revelavit *f* εις (ad) ο *ABΔGgvς*, in quo *f Hilar* pervenimus *fgv*, festinavimus *Hilar* 2. 3. τω αὐτῷ στοιχεῖν *ABς*, in ipso ingrediamur *Hilar* 1097, το αὐτο φρονεῖν τω αὐτῷ στοιχεῖν (συμστοιχεῖν *G*, convenire *g*) *ΔGg*, in ipsum sapiamus ad hoc ipsum convenire *f*, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κατότι τὸ αὐτὸ φρονεῖν *ς* 4. συμμιμηταὶ *G* estote *f gv Lucif* 159 256 οὕτω *ABGς*, οὕτως *A* 5. ἡμᾶς *ABΔGfς*, nostram *g Lucif* 6. πολλὰκις *ABΔGgvς Lucif*, semper *f* ελε-
γομεν *A* καὶ *ABGfgvs Lucif*, om *A* ἐκθροῦς *G*, ἐκ-
θροῦς *A*, inimicus *f* 7. finis *gv*, finis est *f Cyp* 308 *Hilar* 1099 *Lucif* 159 256 ο θεος *ABΔGς* *Orig* 3,150^a cod, θεὸς *Orig* 3,497^d 3, 150^a cod. *Hilar* 88 8. ἐν τῇ αἰσχύνῃ *ABΔGς* *Orig* 2,550^a 3,190^c, in confusione *gv Lucif*, in confessione *f*, in confusionem *Cyp* 308 9. γὰρ *ABΔGς*, δὲ *fgv* *Orig* 3,459^e 693^b *Iren* 308 *Cyp* 235 308 *Hilar* 403 545 1099 etc conversatio *fgv* *Iren Cyp* *Hilar*, expec-
tatio *Hilar* 1099. τὸ ἐν οὐρανοῖς πολίτευμα *Orig* 1,747^c 10. σω-
τήρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον (add nostrum *Cyp*) ἰησοῦν χριστόν (nostrum *Hilar*, om *Iren*) *ABΔGfgς* *Iren* 308 *Cyp* 308 *Hilar* 403, salvatorem nostrum expectamus iesum christum *Hilar* 545, dominum expectamus iesum christum *Cyp* 235. de caelis salvatorem nostrum

in Christo Iesu. ¹⁵quicumque ergo perfecti [sumus om al], hoc sentiamus. et siquid aliter sapitis (aliud sentitis *pr F al*), et hoc vobis deus reuelabit (reuelavit *FL*). ¹⁶uerum tamen ad [id *V*] quod pervenimus, ut idem sapiamus et in eadem permaneamus regula. (12) ¹⁷Imitatores mei estote, fratres, et observate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nostram (nos *L*). ¹⁸multi enim ambulant, quos saepe (sepe) dicebam vobis, nunc autem et flens dico, inimicos crucis Christi, ¹⁹quorum finis interitus (interritus), quorum deus venter [est *F al*] et gloria in confusione ipsorum (eorum *L*), qui terrena sapiunt. ²⁰nostra autem conversatio in caelis est, unde etiam saluatorem expectamus (exsp., spectamus *F*) dominum [nostrum *F al*]

τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ἐποιεῖν αὐτῷ τὰ πάντα. ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί.

²Εὐδοκίαν παρακαλῶ καὶ Συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρο-
νῆν ἐν κυρίῳ. ³καὶ ἐρωτῶ καὶ σέ, γνήσιε σύνζυγε, συλλαμβάνου
αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῇ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ καὶ Κλή-
μεντος καὶ τῶν λοιπῶν συντεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ
ζῶς.

⁴Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. ⁵τὸ ἐπιεικὲς 10

exspectamus Hilar 458 ος ABAGfsgvs Orig 1,730f Iren Cyprian
Hilar 403 545 989 1102, et Hilar 22 μετασχηματισι ABAGs
Orig 1,730f 3,600b Iren Cypr Hilar, transfiguravit fg, transformavit g
Hilar 989 1. τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως] Orig 1,731a 2,47c 799c
3,548b 600b 814a 4,341d Iren 308 Cypr 235 308 Hilar 22 265 403 545
989 1102, τὸ τῆς ταπεινώσεως σῶμα Orig 1,275c συμμορφον
(συμμ. G) ABAGfsgv Iren Cypr Hilar, conforme faciens Hilar 989
cod., εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον s Orig 3,600b (3,548b 686b
687c 814a) τῷ σωματι ABΔgvs Orig 3,686b Cypr Hilar et add
καὶ τῷ θρόνῳ Orig 3,687c, του σωματος Gf Iren, om Orig 3,600b
2. αὐτοῦ] Iren Cypr Hilar, τοῦ χριστοῦ Orig κατὰ τὴν ἐνε-
ργειαν του δυνασθαι αυτον ABAGs, secundum operationem ut (quam
f) possit fg, secundum efficaciae suae opera qua possit Hilar 1102,
ita ut possit secundum operationem virtutis suae Iren 308 καὶ A
BAGfsg, om Hilar αυτω (ei) ABAGfsg, ἐαυτῷ (sibi) vs Hilar
3. itaque gv, propter quod fg χωρις G 4. οὕτως (οὕτω Bz) A
BAfvs, καὶ οὕτως Gg ἀγαπητοὶ AGvs et add μου B, om Af
6. καὶ ABAGfsgv, Καὶ s γνήσιε σύνζυγε ABA, dilectissime coniux
f, εγνήσιε γερμανε συνζυγαί G, carissime vel notissime vel proprium
germane compar g, σύζυγε γνήσιε s συλλαμβάνου G 7. μετὰ
καὶ ABz, μετὰ AGfg Orig 4,153d 8. των ABAGfvs Orig, cum
g 10. gaudete gv, habete f ἐρῶ ABAGfs, dico gv

Iesum Christum, ²¹qui reformavit corpus humilitatis nostrae configu-
ratum corpori claritatis suae, secundum operationem [suam pr F]
qua possit etiam subicere (subiecere) sibi omnia. ¹Itaque, fratres mei
carissimi et desiderantissimi (-ratiss.), gaudium [meum om al] et co-
rona mea, sic state in domino, carissimi. ²Euhodiam (Euchod., Euuod.
F) rogo et Syntychen (Sinthicen F al) depraeor id ipsum sapere in
domino. ³etiam, rogo et te, germane compar, adiuvā illas, quae me-
cum laborauerunt in euangelio (-um) cum Clemente et ceteris adiu-
toribus meis, quorum nomina sunt in libro uitae. (13) ⁴Gaudete (Gau-
dite F) in domino semper: iterum dico, gaudete. ⁵modestia uestra

ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἑγγύς. Ἐμὴδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δέήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθω πρὸς τὸν Θεόν. Ἐκείνη ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.

⁸Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σιμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε. ⁹Ἄ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ εἰδτε ἐν ἐμοί. ταῦτα πράσσετε, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ¹⁰ἔσται μεθ' ὑμῶν.

¹⁰Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλτε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν. ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἡκαιρεῖσθε δέ. ¹¹οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω. ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐτόρκτης εἶναι. ¹²οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν. ἐν παντὶ καὶ

1. πᾶσιν BAG⁵, add τοῖς A prope est gv, in proximo est f solliciti sitis gv, soll. fueritis f 2. ἀλλ. ἐν A (una littera erasa) μετὰ AAG⁵, μετ B 3. apud deum fgv 4. Θεον BAG⁵gv⁵ Orig 1,276^d 4,48^d 358^d Hilar 389, χριστου A τοῦν] Orig, sensum prudentiae Hilar φρουρήσει ABAG⁵ Hilar, custodiat fgv 4. 5. καὶ τα νοήματα ὑμῶν AB^Δv⁵ Orig 4,358^d, καὶ τα σωματὰ ὑμῶν Gfg, om Hilar 8. ἐπαινος AB^v⁵, add ἐπιστημῆς AGfgv 9. ἴδεται G 11. ἀνιθαλτε ABG⁵, εθαλτε A, refluistis fgv, revolvistis g τὸ] του G 12. super quem f, in quo g occupati autem eratis fgv 13. οτι (οντι G) καθ' υστέρησιν ABAG⁵, quod quasi penuriam g, quasi desit aliquid f εἰμι ABAG⁵gv⁵, om f 14. καὶ primum ABAG⁵gv, δὲ ε

nota sit omnibus hominibus. dominus prope est. ⁶nihil solliciti sitis, sed in omni oratione et obsecratione cum gratiarum actione petitiones uestrae innotescant apud (apud) deum. ⁷et pax dei, quae exuperat (exsup.) omnem sensum, custodiat corda uestra et intellegentias uestras in Christo Iesu. (14) ⁸De cetero, fratres, quaecumque sunt vera, quaecumque pudica, quaecumque iusta, quaecumque sancta, quaecumque amabilia, quaecumque bonae (bona) famae, siqua uirtus (s. u. om al), siqua laus disciplinae (om al), haec cogitate; ⁹quae et didicistis (dedic.) et accepistis et audistis et uidistis in me. haec agite, et deus pacis erit vobiscum. (15) ¹⁰Gauisus (Gauissus) sum autem in domino uehementer, quoniam tandem aliquando refluistis pro me sentire; sicut et sentiebatis, occupati autem eratis. ¹¹non quasi propter paenuriam (pen.) dico: ego enim didici (dedici) in quibus sum sufficiens esse. ¹²scio et humiliari, scio et abundare

ἐν πᾶσιν μεμύημαι, καὶ χοριάζεσθαι καὶ πινῶν, καὶ περισσεύειν καὶ ἰσπεριῆσθαι. ¹³πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με. ¹⁴πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. ¹⁵οἴδατε δὲ καὶ ἑμεῖς, Φιλιππίσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινωνήσιν εἰς λόγον δόσεως ⁵ καὶ λήψεως, εἰ μὴ ἑμεῖς μόνοι, ¹⁶ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἡπαξ καὶ δις [εἰς] τὴν χρεῖαν μοι ἐπέμψατε. ¹⁷οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλὰ ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ἑμῶν. ¹⁸ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω, πεπληρωμὴν διεξήμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ἑμῶν, ὁσμήν ἐνδοσίας, θυσίαν δεκτὴν ἐν ἁγίῳ τῷ ¹⁰ θεῷ. ¹⁹ὁ δὲ θεὸς μου πληρώσει πᾶσαν χρεῖαν ἑμῶν κατὰ τὸ πλου-

1. καὶ περισσεύειν BAGsgvz, περισσεύειν A 2. ἰσχύω G με A BΔfsv, add χρῆσιω (-σιον G) Ggz Orig 1,205^b, add χρῆσιω ἰησοῦ Orig 4,39^d 210^b 357^e, add χρῆσιω ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν Orig 1,794^e 3. ποιησάται G συγκοινωνήσαντες (συνκ. AG) ABΔGz, communicantes fgv μου τῇ θλίψει ABz, τῇ θλίψει μου ΔGfgv δε ABGfgvz, om A 5. οὐδεμία ABvz, οὐ οὐδεμία ΔGfgv communicabit f in verbo f, in ratione g 6. λήψεως AG, λήψεως z μόνοι BAGfgvz et corr A, om pr A in thessalonice g, in thessalonice f απαξ G 7. εἰς BGfvz, om AA. in necessitatem vel usus g μοι ABGfvz, μου Δg οὐ ABΔGfgvz, om Iren 237 8. ἀλλὰ AB, ἀλλὰ AGz εἰς (add τον G) λογον ABΔGz, in verbo f habeo fgv 9. accipiens (rec. Cyp) fg Iren 251 Cyp 214 παρὰ επαφροδίτου BAGfgvz Iren Cyp, om A 10. τα παρ ἑμῶν ABz, add πεμφθεν Gfg Iren Cyp, το παρ ἑμῶν πεμφθεν A ὁσμήν] honoret f ἐνδοσίας G ἐναγίστον ABΔGfgvz Iren 251, et placitum Cyp 214 11. πληρώσει ABz, πληρωσά (-σε G) ΔGfgv το (του G) πλουτος AB ΔG, τὸν πλοῦτον z

(habund.). ubique et in omnibus institutus sum, et satiari et esurire, et abundare (habund.) et paenuriam (penur.) pati. ¹³omnia possum in eo qui me confortat. ¹⁴uerum (ueruntamen) bene fecistis communicantes (comm.) tribulationi meae. (16) ¹⁵Scitis autem et uos, Philippenses, quod in principio euangelii, quando profectus sum a Macedonia (Mached. F al), nulla mihi ecclesia communicauit in ratione (-nem F) dati et accepti, nisi uos soli, ¹⁶quia et Thessalonicam (Tessallon. F) et (om FL) semel et bis in usum mihi misistis. ¹⁷non quia (om al) quaero datum, sed requiro fructum abundantem (hab.) in rationem (orat. pr L, -ne) uestram (uestra). (17) ¹⁸Habeo autem omnia et abundo (hab.). repletus sum acceptis ab Epaphrodito (Epafr., Ephaphr. F) quae misistis, [in F al] odorem suauitatis, hostiam acceptam, placentem deo. ¹⁹deus autem meus impleat omne (omnem pr F al)

τος αὐτοῦ ἐν δόξῃ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ²⁰τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

²¹Ἀσπάζεσθε πάντα ἅγιον ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί. ²²ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα ²³δὲ οἱ ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας.

²⁴Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. [ἀμήν.]

ΠΡΟΣ ΚΟΛΑΣΣΑΕΙΣ.

Παῦλος ἀπόστολος χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελγός, ²τοῖς ἐν Κολασσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς

1. αὐτου *ABGfgv*, ὑμων *A* 3. salutatur vos *f* 4. ὑμῶν *ABAf*
 vs, om *Gg* μαλλιστα *G* 5. ἐκ *AAGfgv*, ἀπο *B* 6. κυρίου
ABGfg, add ἡμῶν *Az* 7. αὐτου πνεύματος *AAGfgv*, παντῶν *Bz*
 7. ἀμήν *AΔfvs*, om *BGg* 8. πρὸς φιλιππησίους *AB*, πρὸς Φιλιπ-
 πησίους ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης δι' Ἐπαφροδίτου *z*, πρὸς φιλιππιν-
 σιους ἐπληρώθη ἀρχεῖται πρὸς Θεσσαλονικεῖς *u A*, ad philippenses
 explicit *f*, ἐτελεισθη πρὸς φιλιππησίους ἀρχεῖται πρὸς κολοσσαῖς *Gg*
 πρὸς κολασσαῖς *AB*, πρὸς κολοσσᾶς *A*, incipit ad colossenses *f*,
 post epistolam ad Ephesios *Af*, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Κο-
 λοσσαῖς ἐπιστολή *z*. ἐν τῇ πρὸς Κολασσαῖς ad 2,16 17 *Orig* 4,
 174^e et ad 2,18 *Orig* 1,583^a. ἐν τῇ πρὸς Κολασσαῖς ἐπιστολῇ ad
 2,16 *Orig* 1,171 8. χριστοῦ ἰησοῦ *ABGfgv*, ἰησοῦ χριστοῦ *Az*
 9. κολασσαῖς *B*, κολοσσᾶς *Gfgv*, κολοσσαῖς *A*

desiderium uestrum secundum diuitias suas in gloriam (gloria *L*) in Christo Iesu. ²⁰deco autem et patri nostro gloria in saecula saeculorum, amen. ²¹salutate omnem sanctum in Christo Iesu. salutant uos qui mecum sunt fratres. ²²salutant uos omnes sancti, maxime autem qui de Caesaris domo sunt. ²³gratia domini [nostri om al] Iesu Christi cum spiritu uestro, amen.

Expl. ad Philippenses [scripta de urbe Roma, habet uersus cccclxxxviii]. Inc. ad Thessall. (Incipit epistola ad Thesalonic. prima.) (sequitur hanc ad Colossenses epistula in *L*.)

AD COLOSSENSES.

Paulus apostolus Christi Iesu per uoluntatem dei, et Timotheus frater, ²his qui sunt Colossis (Colosis) sanctis et fidelibus fratribus

ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν
[καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ].

³Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χρι-
στοῦ πάντοτε ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι, ⁴ἀκούσαντες τὴν πίστιν
ὑμῶν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην ἣν ἔχετε εἰς πάντας τοὺς
ἁγίους ⁵διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν
προσηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ πα-
ρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἔστιν καρποπο-
ροῦμενον καὶ αὐξανόμενον καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας
ἤκούσατε καὶ ἐπύκνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ, ⁷καθὼς ¹⁰
ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ὑμῶν, ὅς ἐστιν
πιστὸς ὑπὲρ ἡμῶν διάκονος τοῦ χριστοῦ, ⁸καὶ δηλώσας ὑμῖν τὴν
ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. ⁹διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ' ἧς ἡμέρας
ἠκούσαμεν, οὐ πανόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι

12. ὑπὲρ ὑμῶν

1. ἰησου *ACGfgv*, om *Bz* 2. καὶ κυρίου ἰησου χριστοῦ *ACGgς*,
om *BAfν* 3. ευχαριστουμεν *ABAGfgvς* et pr *C?*, ευχαριστω
corr *C* θεῷ *B* et pr *C?*, add τῷ *AG*, deo *fg*, add καὶ *Aυς*
et corr *C* χριστοῦ *ACAGfgvς*, om *B* 4. υπερ (pro) *BAGfgv*,
περι *ACς* audientes *fgv* 5. χριστῷ *BCAGfgvς*, κυρίῳ *A*
ἣν ἔχετε *ACAGfgv*, τὴν *ς*, om *B* 7. 8. quod pervenit ad vos *fv*,
pervenientis in vel ad vos *g* ἔστιν *ABCA*, καὶ ἔστιν *Gfgς*
9. καὶ αὐξανόμενον *ABCAGfg*, om *ς* καὶ ἐν *ABGgς*, καὶ *A*,
in *f* αφ (ex) *ης* *ABΔfgvς*, αφ *G* 10. καθὼς *ABCAGfgv*,
add καὶ *ς* 11. μαθεται *G* 12. ἡμῶν *ABAGg*, νμῶν *Cfvs*
δηλωσας *G* 13. ex qua *fgv* 14. καὶ αἰτουμενοι *ACAGfgvς*,
om *B*

in Christo Iesu. gratia vobis et pax a deo patre nostro (gratia-nostro
om pr *F*). ³gratias agimus deo et patri domini nostri Iesu Christi
(domino -o *I*. -o pr *F*) semper pro vobis orantes, ⁴audientes fidem
vestram in Christo Iesu et dilectionem (delect.) quam habetis in om-
nes sanctos (s. o. *L al*) ⁵propter spem quae (quam *F*) reposita est
vobis (om *F*) in caelis, quam audistis in verbo veritatis evangelii
(-li) ⁶quod pervenit ad vos, sicut et in universo mundo est et fruc-
tificat et crescit sicut in vobis (s. et nobis *F*), ex ea die qua au-
distis (q. a. d. *L*) et cognovistis gratiam dei in veritate, ⁷sicut di-
dicistis (dedic.) ab Epaphra (Epafra, Ephafra pr *F*, Epaphrodito,
Ephafrodito *V*) carissimo consuetu nostro, qui est fidelis pro vobis
minister Christi Iesu, ⁸qui etiam manifestavit nobis dilectionem (de-
lect.) vestram in spiritu (qui-spiritu om *al*). (2) ⁹Ideo et nos, ex
qua die audiivimus, non cessamus pro vobis orantes et postulantes

ἵνα πληρωθῇτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ, ¹⁰ περιπατῆσαι ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρεσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες καὶ ἀξάνοιμοι τῇ ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ, ¹¹ ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμιζόμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν, μετὰ χαρῆς ¹² ἐυχριστιοῦντες τῷ πατρὶ τῷ κατέσαντι καὶ ἰκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί, ¹³ ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκοτοῦ καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ¹⁴ ἐν ᾧ ἔχομεν ¹⁵ τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμυριῶν, ¹⁶ ἔστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ¹⁶ ὅτι ἐν αὐτῷ

2. περιπατῆσαι *ABCAG*, add ἡμᾶς ε, ut ambuletis *sgv* 2. 3. εἰς πᾶσαν ἀρεσκειαν *ABCAGε*, in omne quod placeat *f*, in omnibus quae placent *g* 4. τὴ ἐπίγνωσιν *ABCAG*, in scientia *fv*, in agnitione *g*, εἰς τὴν ἐπίγνωσιν ε confortati *sgv* 5. in omni patientia et longanimitatem *f* 6. εὐχριστιοῦντες *ACAgε*, add ἁμα *B*, add θεῷ *Ggv* 6. 7. κατέσαντι καὶ ἰκανώσαντι *B*, ἰκανώσαντι *ACε*, κατέσαντι *AGf*, vocanti *g* 7. ἡμᾶς *ACAGsgvε*, ἡμᾶς *B* sortis *gv*, haereditatis *f* ἐν *ABAGsgvε*, om *C* 8. ἐρρύσατο *G*, liberavit *Hilar* 138 9. ἐχομεν *CAGsgvε*, ἔχομεν *B* 10. τὴν ἀπολύτρωσιν τὴν ἄφεσιν *ABCGgv*, τὴν ἀπολύτρωσιν *A*, remissionem *f*, τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ τὴν ἄφεσιν ε *Iren* 293 11. θεοῦ τοῦ ἀοράτου] *Orig* 1,681^c (680^d) 2,772^b 3,665^a 727^a 766^c 788^c 4,19^d *Cypr* 285 *Hilar* 237 409 587 976, ἀοράτου θεοῦ *Orig* 1, 713^c πρωτότοκος *ABCAGε* *Orig* 2,772^b 3,766^c 788^c, ὁ πρωτότοκος *Orig* 1,606^d 680^d 713^c 755^b 4,19^d (1,669^f 3,623^c 727^a 4,67^c), primogenitus *sgv* *Hilar* 16 41 237 409 587 976, et primog. *Cypr* 285 11. seqq uti in eo omnia conderentur visibilia et invisibilia, throni divinitates dominationes *Iren* 21 11. οὐ ἐν αὐτῷ *ABCAGsgvε* *Hilar* 41 237 409 587 976, ἐν ᾧ *Orig* 3,727^a 766^c 788^c, δι' οὗ *Orig* 3,226^c

ut impleamini (inpl. *F*) [in *L*] agnitione voluntatis eius in omni sapientia et intellectu spiritali, ¹⁰ ut ambuletis [in dilectione *F*] digne deo, per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes et crescentes [in om *L*] scientia dei, ¹¹ in omni uirtute confortati secundum potentiam claritatis eius in omni patientia et longanimitate cum gaudio, ¹² gratias agentes [deo om *L*] patri, qui dignos nos (uos *L*, om *al*) fecit in partem (parte *F al*) sortis sanctorum in lumine, ¹³ qui eripuit nos de potestate tenebrarum et transtulit in regnum filii (fili *F*) dilectionis suae, ¹⁴ in quo habemus redemptionem, remissionem peccatorum, ¹⁵ qui est imago dei invisibilis, primo genitus omnis creaturae (omni creatura *L*), ¹⁶ quia in ipso condita sunt universa in

ἐκτίσθη τὰ πάντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ [τὰ] ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι (τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἐκτίσται, ¹⁷καὶ αὐτός ἐστιν πρὸ πάντων· καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν, ¹⁸καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, τῆς ἐκκλησίας), ὅς ἐστιν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων, ¹⁹ὅτι ἐν αὐτῷ ἐνδόκησεν πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι ²⁰καὶ δι' αὐτοῦ

7. ἡνδόκησεν

1. ἐκτίσθη] Orig 3,226^c 766^c 788^c, ἐκτίσται 3,727^a ἐν BAGfgv Orig 3,226^c 766^c 788^c Hilar, τα ἐν Aς Orig 3,727^a, τα τε ἐν C τῷ οὐρανῷ Orig 3,788^c καὶ τα ACAGς Orig 3,727^a, καὶ Bfgv Orig 3,226^c 766^c 788^c Hilar in terra fgv Hilar 1. 2. τα ορατα καὶ τα ABCAGfgvς Hilar 41 237 587 797 976, εἴτε ὁρατὰ εἴτε Orig 2. εἴτε θρόνοι... ἐξουσίαι ABCAGfgvς Orig 1,522^c 3,727^a 766^c 4, 67^c Hilar 237 587 797, sive throni sive principatus sive potestates sive dominationes Hilar 976, om εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες Orig 3,226^c, om εἴτε ἀρχαὶ Orig 4,67^c cod 3. τα παντα ABCAGfgvς Orig 3,776^c Hilar 237 587 797 bis 856 976 977 1023 1094, πάντα γὰρ Origen 4,67^c δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν (in ipso) ABCAGfgvς Orig Hilar, in ipso et per ipsum Hilar 16 237. πάντα δι' αὐτὸν γέγονε καὶ etc Orig 2,628^d ἐκτίσται ABAfgvς Orig Hilar, ἐκτίσται C, κεκτίσται G, facta sunt Hilar 237, om Hilar 1094 3. 4. προ παντων ABCAGfgvς Orig 2,628^d 3,766^c 4,67^c Hilar 237 587 976 977 1094, omnia Iren 16 4. τα ABCAς, om G et corr A ἐν αὐτῷ ABCAfgvς, αὐτῷ G Hilar 237 976 977 1094 χριστός κεφαλὴ ἐστὶ τῆς ἐκκλησίας Orig 1,692^c 5. ος ABCAfgvς Hilar 976 977, o Gg ἀρχη ACAGς, η ἀρχη B 6. ἐκ ABCAGfgvς Orig 3, 226^d Iren 148 Hilar 41 163 976 977, a Cypr 285, om Iren 220 ἵνα γένηται (sit fgv, fiat vel si g) ABCAGfgvς Cypr Hilar, om Iren 148 ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων] Cyprian Hilar, ipse primum tenens in omnibus Iren, ipse in omnibus pr. habens Hilar 44 7. ἐνδοκῆσεν BGς, ἡνδοκῆσεν AA inhabitare f Hilar 1023, habitare g Hilar 976 977 δι' αὐτοῦ ABCAGfgvς Hilar 976 977 1023, in ipso Hilar 553

caelis et in terra, uisibilia et invisibilia, sive throni sive dominationes sive principatus sive potestates. omnia per ipsum et in ipso creata sunt, ¹⁷et ipse est ante omnes, et omnia in ipso constant, ¹⁸et ipse est caput (capud) corporis ecclesiae; qui est principium, primo genitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse (ipse in omn. F) primum tenens, ¹⁹quia in ipso (ipsum) conplacuit (compl., placuit) omnem plenitudinem [diuinitatis F al] inhabitare (habit. L) [corporaliter F al] ²⁰et per eum reconciliare (-ari L?) omnia in ipsum, pacificans

ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ²¹καὶ ἑμᾶς ποτε ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθρούς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς (νυνὶ δὲ ἀποκατηλλάγητε ²²ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου [αὐτοῦ]) παραστήσαι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ, ²³εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ ¹⁰ Παῦλος διάκονος.

²⁴Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασιν ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἀντανανηρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ

1. ἀποκαταλλάξῃ *A*, reconciliari *f* *Hilar* pacificans *fgv* *Hilar* 554 2. του σταυρου *ABCAGfgv* *Orig* 4,446^c *Hilar*, om *Orig* 2, 760^c αὐτου *BAGfgv* *Orig*, add δι αὐτου *AC* *Hilar* 110 121 εἴτε τα ἐπὶ τῆς (om *B*) γῆς εἴτε (εἶπε *G*) τα ἐν τοῖς οὐρανοῖς *ABCAGfgv* *Orig* 4,446^c *Hilar* 554, τὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ γῆς *Orig* 2,760^c 3. ποτε ὄντας *ABCAGf* *s*, cum essetis aliquando *gv* *Iren* 310 ἐχθρους *G* 3. 4. τῇ διανοίᾳ *ABC* *s* *Iren*, τῆς διανοίας *AGfg*, add αὐτου *Af* *Iren*, add ὡμων *Gg* 4. ἀποκατηλλάγητε *B*, ἀποκαταλλαγέτας (-τες *G*) *AGfg* *Iren*, ἀποκατηλλάξιν *AC* *ov* 5. αὐτου *prius* *ABCAs* *ov* *Iren*, om *Gg* αὐτου *alterum* *A* *Iren* 310, om *BCAGfgv* παραστήσαι *ABCAGgv* *Iren*, exhibete *fg* 6. immaculatos *fgv*, castos *Iren* καὶ *alterum* om *f* κατενώπιον *A* 8. 9. του κηρυχθέντος *G*, quod praedicatum est vel a praedicante *g* 9. πάσῃ *ABCAG*, πάσῃ τῇ *s* ὑπο τον *ABCAs*, ὑπ *G* 10. διάκονος *BCAGfgv*, κηρυξ καὶ αποστολὸς καὶ διάκονος *A* 11. νυν *ABC*, ος νυν *AGfg* παθημασιν *ABCAGfgv*, παθήμασί μου *s* ἀντανανηρῶ *ABCAs*, αναπληρῶ *G* *Orig* 1,298^a 12. θλίψεων (tribulationum) *ABCAGfg*, παθημάτων *v* *Orig* τῇ *ABCAs*, om *G*

per sanguinem crucis eius siue quae in terris siue quae in caelis (s. q. in caelis s. q. in terris *F al*) sunt. (3) ²¹Et uos cum essetis aliquando alienati et inimici sensu (sensus *F*) in operibus malis, nunc autem reconciliauit ²²in corpore carnis eius per mortem, exhibere (exib.) uos sanctos et immaculatos et inreprehensibiles (-lis *pr F*) coram ipso, ²³si tamen permanetis in fide fundati et stabiles et immobiles (immob.) a (ab *F*, in) spe euangelii quod audistis, quod praedicatum est in uniuersa creatura quae sub caelo est, cuius factus sum ego Paulus minister, ²⁴qui nunc gaudeo in passionibus pro uobis et adimpleo (adimpl.) ea quae desunt passionum Christi in

τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία, ²⁵ἣς ἐγενόμην ἐγὼ διά-
κονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς
πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ²⁶τὸ μυστήριον τὸ ἀποκρυμμένον
ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νῦν δὲ ἐφανερῶθῃ τοῖς ἁγίοις
αὐτοῦ, ²⁷οἷς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς γνωρίσαι τί τὸ πλοῦτος τῆς δόξης
τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὃ ἐστὶν χριστὸς ἐν ὑμῖν,
ἡ ἐλπίς τῆς δόξης, ²⁸ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν τουθετοῦντες πάντα
ἄνθρωπον καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον ἐν πίστῃ σοφίᾳ, ἵνα
παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν χριστῷ, ²⁹εἰς ὃ καὶ κο-
πιῷ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν
ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

¹Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἄγωνα ἔχω ὑπὲρ ὑμῶν καὶ
τῶν ἐν Λαοδικίᾳ καὶ ὅσοι οὐχ ἐώρακαν τὸ πρόσωπόν μου ἐν

1. ὅς ἐστιν 4. νυνὶ 6. ὅς ἐστιν

1. αὐτοῦ ABCGfgvz, om A ο ABGfgvz, os CA η ABCGz,
om A ἐγὼ BCAGfgz, add πανλος A 2. in vos f, ad vos Hi-
lar 518, in vobis g 3. implere fg, ut impleam gv, ad implendum
Hilar 4. ἀπο τῶν αἰώνων ABCAGfgz, ante saecula Hilar καὶ
ἀπο ABCAGgz Hilar, et f νυν BC et corr G, μυν G, νυν A
Az δε ABCAGfgvz, om Hilar 518 ἐφανερῶθῃ ABCGfgvz
Hilar, φανερωθῇ A ἁγίοις ABCAfz Hilar, αποστολοῖς Gg
5. ὁ Θεὸς om Hilar notas facere fgv, ostendere Hilar τι το
ABA, τις ο Cz, το Gfgv Hilar 6. τούτου ABCAvz, τον Θεου
Gfg Hilar 518 ο ABGfgv Hilar, os CAz 8. πάντα ἀνθρώ-
πον ABCz, om AGfg ἐν om f σοφία ABCAvz, add πνευμα-
τική Gfg 9. χριστῷ ABCAGfg, add ἰησοῦ vz εἰς ο ABCA
gz, in quo fgv, εν ο G 12. εἰδέναι A υπὲρ (pro) ABCfgv,
περὶ AGz καὶ ABCAGvz, et pro f, om g 13. λαοδικία AG
εώρακαν ABA, εώρακαν C, ἐώρακυσι z

carne mea pro corpore eius, quod est ecclesia, ²⁵cuius factus sum
ego minister (m. e. F) secundum dispensationem dei, quae data est
mihi in uos (uobis) ut impleam (impl. F) uerbum dei, ²⁶mysterium
(mist.) quod absconditum fuit a (in F) saeculis et (in F) genera-
tionibus, nunc autem manifestatum (manifestum) est sanctis eius,
²⁷quibus uolui deus notas facere diuitias gloriae sacramenti huius in
gentibus, quod est Christus in uobis, spes gloriae, ²⁸quem nos ad-
nuntiamus corripientes omnem hominem et docentes (et d. om al)
[omnem hominem L] in omni sapientia, ut exhibeamus (exib.) om-
nem hominem perfectum in Christo Iesu; ²⁹in quo et laboro certo
secundum operationem eius, quam operatur (-tus est) in me in (et
F) uirtute (-tem F). (4) ¹Volo enim uos scire qualem sollicitudinem
habeam pro uobis et pro his qui sunt Laodiciae (Laud. L) et qui-

σαρκί, ²ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντες ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πᾶν τὸ πλοῦτος τῆς πληροφορίας τῆς συνέσιωτος, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ Χριστοῦ, ³ἐν ᾧ εἰσιν πάντες οἱ Θεσσαυροὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως ἀπόκρυφτοι· ⁴τοῦτο δὲ λέγω, ⁵ἵνα μηδεὶς ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. ⁶εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμὶ, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑμῶν. ⁷ὥς οὖν περιλάβετε τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ⁸ῥριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ καὶ βεβαιού-
¹⁰μενοι τῇ πίστει καὶ ὡς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. ⁹βλέπετε μή τις ἔσται ὑμᾶς ὁ σκλαγωγὼν διὰ τῆς φιλοσο-

1. συμβιβασθεντες (συμβ. C) ABCA, instructi sū, instituti Hilar 1025, συμβιβασθέντων s ἐν om f 2. καὶ ABCυς, om Af Hilar παν το (om B) πλοῦτος ABC, παντα των (om ε) πλουτον Δς 3. Χριστον B Hilar 1025, ο εστιν Χριστος Af, πατρος του Χριστου AC, καὶ πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ s παντες ABCA fvs Hilar 1025 1028, om Orig 3,174^d 447^{ab} 694^d 766^b 4. τῆς A BCΔfvs Orig 3,447^{ab} 694^d 766^b Hilar, καὶ τῆς Orig 3,174^d καὶ (add τῆς Aς Orig 3,174 447^b 766) γνώσεως ABCΔfvs Orig 3,174^d 447^{ab} 694^d 766^b, om Orig 3,447^a cod τουτο δε CΔfvs et rec corr A, hoc itaque Lucif 17, τουτο B 5. μηδεις ABCA, μή τις s νμας ABΔfvs Lucif, νμας C παραλογιζηται (-τε A) ABΔς, παραλογισητε corr C nam et si fū 6. αλλα ABCfvs, αλλα γε Δ 7. καὶ το στερωμα τῆς εἰς Χριστον ABCΔς, ut in quod deest necessitatibus f 8. Χριστον Ἰησουν τον κυριον ABCς, κυριον Ἰησουν Χριστον Δ, dominum iesu christi f 10. τῇ BCΔfvs, ἐν A, ἐν τῇ s καὶ ὡς ABCfς, add καὶ Δν ἐν αὐτῇ Bς, ἐν αὐτῷ Δf, om ACυ in gratiarum actionem fū 11. εστιν νμας (νμ. ε. Bς Orig) ο σκλαγωγων ABCΔς 1,317^d, sit qui vos suadeat f, vos depraedetur Cyprr 70 247, vos spoliēt Hilar 773 1122, vos seducat Hilar 979 983

eumque non uiderunt faciem meam in carne, ²ut consolentur corda ipsorum, instructi in caritate et in omnes diuitias plenitudinis intellectus, in agnitione (-nem) mysterii (mist.) dei patris Christi Iesu, ³in quo sunt omnes thesauri (thensauri F) sapientiae et scientiae absconditi. (5) ⁴Hoc autem dico, ut nemo uos decipiat in supilitate (subt. F, sublimitate al) sermonum. ⁵nam etsi corpore absens sum, sed spiritu uobiscum sum, gaudens et uidens ordinem uestrum et firmamentum eius quae in Christo est fidei uestrae. (6) ⁶Sicut ergo accepistis Iesum Christum (C. I. L) dominum, in ipso ambulate, ⁷radicati et super aedificati in ipso et confirmati fide sicut et didicistis (dedic.), abundantes in gratiarum actione (actionem F al). (7) ⁸Videte nequis uos decipiat per philosophiam (-sophiam L) et inanem

γίας καὶ κενῆς ἀπάτης κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ χριστόν, ⁹ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς ¹⁰(καὶ ἐστὶ ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι), ὃ ἐστὶν ἡ κεφαλὴ πύσης ἀρχῆς καὶ ἔξουσίας, ¹¹ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδίσει τοῦ σώματος τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ χριστοῦ, ¹²συντηγμένοι αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνεγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν, ¹³καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασιν καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ

4. ὅς ἐστιν 7. βαπτισμῷ, συνεγέρθημεν

988, vos decipiat v Lucif 17 1. καὶ τῆς A. Orig 1,317^{de} 318^b 2, 744^c παραδοσιν ABCΔς Orig 1,317^d 318^b Cyp 247 Hilar·Lucif, traditiones Hilar 988 2. χριστόν ABCΔGfgς Orig 1,317^d Cyp Hilar Lucif, iesum christum Hilar 988 2. 3. εἰς ὃν εὐδόκησεν (cf. cap. 1,19) ἅπαν (πᾶν 307) τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος κατοικῆσαι σωματικῶς (om 307) Orig 4,12^c 307^d. τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος ὃ κατοικῆσεν ἐν αὐτῷ σωματικῶς Orig 3,128^b 2. οὐ ἐν αὐτῷ ABCΔGfgς Cyp 247 Hilar 773 793 798 979 983 988 Lucif 17, in ipso Iren 16, in quo Hilar 1122 inhabitat gv Hilar Lucif, habitat sv Iren Cyp 3. σωματικῶς ABCΔGfgς Hilar, om Iren Cyp 4. ο BCΔG Hilar 988, ος Afgς Hilar 773 ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ABCGfgς Hilar, ἐκκλησίας A 5. nos circumcisi sumus circumcisione non manu facta Iren 246. περιτομῇ τοῦ χριστοῦ, οὐκ ἐν τῇ ἀπεκδίσει τῆς σαρκός ἡμῶν Orig 2,395^b περιετμήθητε C 5. 6. τὸν σωματικῶς ABCΔGfg Hilar 773 989, τ. σ. τῶν ἁμαρτιῶν ε, om Cyp 278 ἐν ABCΔGfgς, sed in Cyp Hilar 989, sed Hilar 773 7. βαπτισμῷ ACς Hilar, βαπτισμῷ BAGfgv Hilar 48 συνεγέρθητε ABGς Hilar 989, resurrexistis sv Hilar 773, συνεγέρθημεν CA 8. excitantis g ἐκ] a fgv Hilar τῶν BAGς, om AC 9. νεκροὺς ὄντας ABCΔGfgς Hilar 990, cum essetis mortui v Hilar 204, cum essetis Hilar 773 ἐν om B καὶ ABCς Hilar, καὶ ἐν AGfg praeputatione Hilar 773

fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi et non secundum Christum, ⁹quia in ipso inhabitat (habitat pr F al) omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, ¹⁰et estis in illo repleti, qui est caput (capud) omnis principatus et potestatis (-tes), ¹¹in quo et circumcisi estis circumcisione (-nem) non manu facta, in expoliatione (-nem pr F) corporis (om al) carnis, in circumcisione Christi, ¹²consepulti ei (om al) in baptismo (bapt.), in quo et resurrexistis (conresurr.) per fidem operationis dei, qui suscitavit illum a mortuis. (8) ¹³Et uos, cum mortui essetis (e. m. F al) in delictis et praeputatio carnis uestrae,

της σαρκὸς ἡμῶν, συνεζωοποίησεν ἡμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ¹⁴ἐξαλείψας τὸ κατ' ἡμῶν χρεόγραφον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἔρκεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ, ¹⁵ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγματίσιν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ.

2. ἡμῖν

1. της σαρκος *ABCAGfgvs Hilar* 773 990, corporis *Hil* 204 συνεζωοποίησεν (-σε *Bz*) *ABCfvs Hilar* 204 et corr *A* pr an rec?, ἐζωοποίησεν *AGg Hilar* 773 990 νμας *AC*, ημας *B*, om *AGfgvs Hilar* donatis *Hilar* 990, donans *fgv Hilar* 204 773 1067

2. ημιν *ACAGfg Hilar* 204 773, νμιν *Bvs Hilar* 990 1067 παραπτωματα *ABCgvs Hilar*, add ημων *Af* delevit chirographum debiti nostri et affixit illud cruci *Iren* 314. qui cruci chirographum legis affigens edictum damnationis veteris delevit *Hilar* 440 ἐξαλείψας *ABCAGfs Orig* 4,155^a, ἐξαλείφων (delens) *gv Orig* 2,755^f *Hilar* 204 990 1067, delendo *Hilar* 773 cyrographum f. *Orig* 1, 253^f

3. τοις δογμασιν *ABCAGgvs*, in sententiis *Hilar* 204 990 1067, decreti (decreti f) *fv Hilar* 773, τῷ ἐκ τουτὸ αἵματι *Orig* 4,155^a ὃ ἦν ἐπ. ἡμῖν om *Orig* καὶ αὐτο ἔρκεν (ἔρεν *AG*) *ABCAGfgvs Hilar* 773 990, καὶ (om *Hil*) ἄρας (tollens) αὐτὸ *Orig Hilar* 204 1067 4. του (om *A*) μέσου *ABCAGfgvs Hilar* 773 990, add καὶ *Orig* 4,155^a *Hilar* 204 1067 affigens *fgv Hilar* αὐτὸ om *Orig* ἀπεκδυσάμενος *ABCAs Orig* 1,370^f 3,536^c 561^a (178^b 544^c) 4,356^b 446^e, exuens se f, ὃς ἀπεκδυσάμενος *Orig* 4,155^a, ἀπεκδυσάμενος (exsuens g, exutus *Hil*) τὴν σαρκα *Gg Hilar* 990, spolians (exuens 773) se carne *Hilar* 204 773 1067

4. 5. τας (et *Hil* 204 1067) αρχας καὶ τας ἐξουσιας *ABCAsvs Orig* 3,178^b 536^c 544^c 561^a 4,155^a 356^b 446^e *Hilar* 204 1067 et 990 cod, τας ἐξουσιας *Gg*, et potestates (-te 773) *Hilar* 773 et 990 cod. τὰς ἐν ἡμῖν ἀρχὰς *Orig* 1,370^f

5. ἐδειγματίσιν *ACAGs Orig* 3,536^c 561^a 4,155^a 446^e, καὶ ἐδειγμα. *B*, traduxit *fgv Hilar* 773 1067, dehonestavit g, ostentui (add esse 990) fecit *Hilar* 204 et 990 cod, dehonestans et *Hilar* 990 cod ἐν (add τῇ *Or* 4,155) παρρησια θριαμβεύσας αὐτοὺς (om *Orig*) *A BCAGs Orig* 4,155^a 446^e (356^b), cum fiducia (in fiducia vel libertate g, libere propalum f) triumphans eos (illos f 990) *fg Hilar* 204

coniuuificauit (cumuiu. *F*) cum illo, donans vobis omnia delicta, ¹⁴delens quod aduersus (aduersum *L*) nos erat chirographum (-graphum) decretis (decreti *F al*), quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit (tullit) de medio, adfigens illud (illud) cruci, ¹⁵expolians principatus et potestates (-tis) traduxit confidenter (-tem pr *F*, om *al*) palam, triumphans (triumf.) illos in semet ipso. (9) ¹⁶Nemo ergo vos

¹⁶Μὴ οὖν τις ἡμῶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει ἢ ἐν μέρει ἰοριῆς ἢ νομηνίας ἢ σαββάτων, ¹⁷ὅ ἐστιν σκιά τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ χριστοῦ. ¹⁸μηδεὶς ἡμῶς καταβραβεύετω θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ [μὴ] ἐώρακεν ἐμβατεύων, εἰκὴ ψευδόμενος ὑπὸ τοῦ νοῦς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ¹⁹καὶ οὐ χωριῶν τὴν κεφαλὴν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁρτῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγοῦμενον καὶ συμβιβάζομενον αὔξει τὴν αὐξήσιν

2. νομηνίας ἃ ἐστιν

1067 et 990 cod, palam triumphans illos *Hilar* 773, triumphatis his *Hilar* 990 cod. om ἐν παροχησίᾳ *Orig* 3,178^b 544^c ἐν αὐτῷ (εἰς-τω *G*) *ABCAGfgvz* *Hilar*, ἐν τῷ ξύλῳ *Orig* 1,370^f 3,178^b 536^c 544^c 561^a 4,155^a 356^b 446^c 1. τις (τι *C*) ἡμῶς κρινέτω (om *g*) *ABCAGfgvz* *Orig* 1,171 4,174^c, κρινέτω τις ἡμῶς *Orig* 3,496^a 1. 2. περὶ βρώσεως (βρώσειων cod) καὶ πόσεως (πόσειων cod) καὶ ἰοριῶν καὶ νομηνιῶν καὶ σαββάτων *Orig* 1,387^e 1. βρώσει η *ABCAGfgvz* *Orig* 1,171 3,496^a, βρώσει καὶ *Orig* 4,174^c 1. 2. ἐν μέρει ἰοριῆς] *Orig* 1,171 759^d 4,174^c, in parte die festi *f* 2. νομηνίας *B*, νομηνία *G*, neomeniae *gv*, νομηνίας *ACz* *Orig* 1,171 4,174^c, νομηνία *A*, numeniae *f* σαββάτων *ABCfgvz* *Orig*, σαββάτων *A*, σαββάτω *G* ο *BGfg*, α *ACAvz* *Orig* σκιά τῶν μελλόντων] *Orig* 1,171 3,496^b 518^b 4,174^c *Hilar* 245 3. τοῦ (om *AG*) χριστοῦ *ABCAGfgvz*, christi estis *g* καταβραβεύετω *G*, convincat *fg* *Lucif* 18. *Orig* 1,583^b 4. θρησκείᾳ] *Orig*, religione *fv* *Lucif*, secta vel cultura *g*, visionis umbra in margine *pr g* α ἰώρακεν *ABAf*, quae videtur *Lucif*, α μη (οὐκ *G*) ἰώρακεν (τοῦ. *C*) *CGgvz* *Orig* 1,583^b ἐνβατεύων *G*, ambulans *fv* *Lucif* 18, extollens se *g* 5. ψευσιον-μειοι *A* ὑπο τοῦ νοῦς *ABCAGg* *Orig*, sensu *fv* *Lucif* 6. κεφαλὴν *ABCgvz* *Orig* *Iren* 270 311 *Lucif*, add χριστοῦ *Af* post σῶμα quattuor fere litteras deletas *C* δια τῶν ἁρτῶν *ABCAGz* *Orig* 1,583^b, per connexum *Lucif*, per iunctionem vel compaginem *g*, condexum (conn. *ff*) *f* συνδεσμων (-σμων *G*) *ABCAGz* *Orig*, colligationem *g*, coniunctionem *Lucif*, conductione *f* 7. ἐπιχορηγοῦμενον καὶ συμβιβάζομενον (συνβ. *CG*) *ABCAGz* *Orig*, subministratum et proVectum (productum vel copulatum *g*) *fg*, productum *Lucif*. compaginatum *Iren* 311 αὔξει τὴν αὐξήσιν (αὔξεισιν *pr*

iudicet in cibo aut in potu (potum) aut in (om *al*) parte diei festi aut neomeniae (neominiae, nominiae *L*) aut sabbatorum; ¹⁷quae sunt umbra futurorum, corpus autem Christi. (10) ¹⁸Nemo uos seducat uolens in humilitate (-tem *F*) et religione (releg. *al*, -nes *pr L*) angelorum, quae non uidit (uidens *F*) ambulans, frustra inflatus sensu carnis suae, ¹⁹et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus (nexus, nexu *F*) et coniunctiones (-nis *F*) subministratum et cons-

τοῦ Θεοῦ. ²⁰εἰ ἀπεθάνετε σὺν χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε ²¹Μὴ ἄψῃ μηδὲ γέυσῃ μηδὲ θίγῃς ²²(ὅ ἐστιν πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρῆσει) κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων; ²³ἅτινά ἐστιν λόγον δὲ μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθειλοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ [καὶ] ἀφειδικίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινὶ πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός. ¹εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος. ²τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ

G) ABCAGς Orig, crescit in incrementum (augmentum v Lucif, augm. vel incr. g) fgv Lucif 18. augescit Iren 311 1. του Θεου ABCA Gfgvs Orig, fidei Lucif εἰ ABCAGfgv Cyp 308, Εἰ οὖν ε σὺν ABCAG, σὺν τῷ ε του ABCAGfs Cyp, huius gv 2. τι ABCς Cyp, quare f, τι παλιν Gg, δια τι παλιν Δ ἐν (add τω G) ABCAGgs Cyp, in hoc fv decernitis fgv, vana sectamini Cypr αψη ABCAGgs Orig 3,496^d 4,412^a, tangas f μηδε (μη Orig 4,412) γευση ABCAGgs Orig 3,496^d 4,412^a, neque gustes f 3. μηδε θίγῃς (attaminaveris f, contam. g) ABCAGfgς Orig 3,496^d, μη θίγῃς Orig 4,412^a α ε. π. εις] sic corr C ἐστιν ABCAG fgvs, ἣν Orig 3,496^d τῇ ἀποχρῆσει Orig 3,496^d, ipso usu g, per abusionem f, καὶ ἀπόχρησιν Orig 4,412^b 3. 4. τα ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας ABCAGfgvs Orig 3,496^d, doctrinas et praecepta Hilar 64 5. sapientia f εθειλοθρησκεια ABCAς, θρησκια G, religione f, observatione g, superstitione v Hilar ταπεινοφροσυνη ABCAς, add του νοος G, humilitate sensus fg Hilar καὶ ACAG fgvs, om B Hil 6. αφειδια (-δεια B) BAGς, α..... A, αφηδια C, ad non parcendum v Hilar, vexationem f, abundantia g τιμη τινι ABCAGfgvs, aliquo honore ut Hilar 64 7. οὖν om Cyprian 259 308 ου ABCAς, που G 8. in dextera gv Cyp, ad dexteram f α ανω G. τὰ ἄνω... ζητεῖν καὶ μὴ ἐπὶ γῆς Orig 3,496^d

tractum crescit in augmentum dei. ²⁰si mortui estis cum Christo ab elementis (aelem. F, elim.) [huius F al] mundi, quid adhuc tamquam uiuentes in [hoc F al] mundo decernitis, ²¹Ne tetigeris (-ritis F al) neque gustaueris (-ritis F al) neque contrectaueris (contractaueritis F al), ²²quae sunt omnia in interitu ipso usu, secundum (secum L) praecepta et doctrinas hominum? ²³quae sunt rationem quidem habentia sapientiae in superstitione (-onem) et humilitate (-tem), et ad non (non ad L) parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis. (11) ¹Igitur si consurrexistis (conresurr. pr F al) cum (om al) Christo, quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera dei sedens: ²quae sursum sunt, sapite, non quae super (su-

ἐπὶ τῆς γῆς. ὁ ἀπεθάνετε γὰρ καὶ ἡ ζωὴ ἡμῶν κέκρυπται σὺν τῷ
χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. ὅταν ὁ χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε
καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.

Ἰνερρώσατε οὖν τὰ μέλη ἡμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκα-
θαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἣτις ἐστὶν ὡς
εἰδωλολατρεία, ὅτι ἡ ἐρχεται [ἡ] ὀργὴ τοῦ θεοῦ [ἐπὶ τοὺς υἱοὺς
τῆς ἀπειθείας]. Ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς περιπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζήτε

2. ἡμῶν, 6. διὸ

1. super terram v Cypr 260, in vel super terra g, in terram f, ter-
rena sunt Cypr 308 ἡ ζωὴ ἡμῶν ABCAGfgvs Orig 3,668^a Cypr,
ἡ (ἡ γὰρ Orig 2,818) ζωὴ ἡμῶν Orig 2,818^c 4,360^c Hilar 257 303.
ὡν ἡ ζωὴ Orig 4,92. αὕτη γὰρ ἡ ζωὴ Orig 3,552^c κέκρυπται σὺν
τῷ (om Δ) χριστῷ ABCAGfgvs Orig 2,818^c 3,552^c 668^a 4,92^a 360^c
Cypr 260 308 Hilar 257, cum christo absconsa est Hilar 304

2. οταν ABCAGfgvs Orig 2,536^d 3,668^a 4,108^b, cum autem Cypr
Hilar 257 1023, ὅταν γὰρ Orig 4,92^a. καὶ ὅταν Orig 3,552^c ο A
BCAGs Orig 3,552^c 668^a 4,92^a, om Orig 2,536^d 4,108^b ἡ ABC
Αφvs Orig Cypr Hilar, καὶ ἡ Gg ἡμῶν Bz Orig Hilar 257, ἡμῶν
CAGfgv Cypr Hilar 1023 3. ἡμεῖς] Orig 3,668^a 4,108^b, ἡμεῖς 4,
92^a σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε (-σόμεθα Orig 4,92) BCAGfgs
Orig 3,668^a (552^c) 4,92^a 108^b Cypr 308 Hilar 1023, apparebitis cum
ipso v Cypr 260 Hilar 257, φανερωθήσεσθαι A 4. σὺν ABCAG
fgvs Iren 307 Cypr 74 Hilar 524, om Orig 1,721^b ἡμῶν AAGf
gvs Iren Cypr Hilar, om BC Orig 1,240^a 616^a 721^b 2,811^b 3,226^c

τα ABCAGfgvs Orig Cypr, om Hilar ἐπὶ τῆς γῆς ABCAGgvs
Iren Hilar, in terram f, in terra exponentes Cypr πορνείαν AB
CGfgvs Orig 1,616^a 3,226^c Iren Cypr Hilar, add καὶ Δ 5. πάθος
(passionem) ABCAGs Iren 307, vitium f, libidinem gv Hilar 524,
ἀσέλγειαν πάθος Orig 1,616^a, et Cypr 74 κακὴν ABCΑφvs Orig
Iren Cypr, om Gg Hilar καὶ τὴν πλεονεξίαν (cupiditatem Cypr)

ABCΑφvs Iren Cypr Hilar, πλεονεξίαν ante πάθος Gg ἡτις ἐστὶν
ABCAGfgvs Iren, quae sunt Cypr 6. ἰδωλολατρία G διὰ AB
gvs Iren 307 et corr C, διὸ AGfg et pr C? ἡ ABΔs, om CG
ἐπὶ (in gv) τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας ACAGfgvs, om B Iren

pra pr F) terram. ³mortui enim estis, et uita uestra abscondita est
cum Christo in deo: ⁴cum Christus apparuerit, uita uestra, tunc et
(om F) uos apparebitis cum ipso in gloria. (12) ⁵Mortificate ergo
membra uestra quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam,
libidinem (liuidenem), concupiscentiam malam, et auaritiam, quae est
simulacrorum seruitus, ⁶propter quae uenit ira dei super (in F al)
filios incredulitatis (diffidentiae F al). ⁷in quibus et uos ambulastis

ἐν τούτοις· συνὴ δὲ ἀπόθεσθαι καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ σιόματος ὑμῶν, ⁹μη ψεύδεσθαι εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, ¹⁰καὶ ἐκδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνακαινού-
⁵μενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ¹¹ἔπου οὐκ ἐν Ἑλλήνι καὶ Ἰουδαίῳ, περιτομῇ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύ-
 θης, δοῦλος καὶ ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσιν χριστός.
¹²ἐκδυσάσθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ ἄγιοι καὶ ἡγαπημένοι, σπλάγχχνα οἰκτιρμοῦ, χρησιότητα, ταπεινοφροσύνην, πραῖτητα, μακροθυμίαν
¹⁰ ¹³(ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαρίζόμενοι ἑαυτοῖς, ἕαν τις πρὸς τινα

1. τούτοις ABCD, αυτοῖς Gfgvs τα πάντα ABCA fvs Orig 1, 557f, κατὰ πάντα G, universum vel secundum omnia g 3. ἀπεκ-
 δυσάμενοι ABCAGς, ἐκδυσάμενοι Orig 1,755^c 2,128^d 647^a 3,158^b
 434^a, exspoliantes vos (om g Hil) fgv Iren 307 Hilar 439, exuti Hi-
 lar 1111. ἀπόθου Orig 2,128^c Orig 1,680^c actibus fgv Hilar
 439 1111, operibus Iren, peccatis Hil 310 4. induti Hilar 1111,
 induentes fgv Iren 307 Hilar 439 νιον ABCAGfgvs Orig 1,755^c
 2,128^d 647^a 3,158^b 434^a Hilar, add hominem Iren 5. του (αυτου
 του G) κτισαντος ABCAGfgvs Orig 1,681^a 755^c 2,26^c 128^d 647^a 3,
 434^a Iren Hilar 1111, creatoris Hil 439 αυτον ABCAGfgvs Orig
 1,755^c 3,434^a Iren 307, om Orig 1,681^a 2,26^c 128^d 647^a Hilar 6. ενι
 (est) ABCvς, add αρισιν (masculus) και θηλυ (femina) AGfg
 σκυθης BCς, κυθης A, και σκυθης AGfgv 7. και prius AAGf
 gv, om BCς τα BAGς, om AC 8. ως ABCς, ωσει AG, tan-
 quam f, om g Θεου AAG, του Θεου BCς και ACAGfgvs,
 om B σπλινχνα G, per viscera g 9. οἰκτιρμων ACGfgv Orig
 3,97^a et 793^b cod, οἰκτιρμων Bς Orig 3,793^b cod, και οἰκτιρμων A
 πραυτητα (πραοι. AGς Orig) μακροθυμιαν ABCAGς Orig 3,793^b,
 patientiam modestiam fg 10. post ἀλλήλων rasuram fere octo li-
 terarum C

aliquando, cum uiueretis in illis (illos). (13) ⁸Nunc autem deponite et uos (et u. dep.) omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam (blasf.), turpem sermonem de ore uestro [non procedat V], ⁹nolite mentiri (mentire F) inuicem, expoliantes uos ueterem hominem cum actibus eius (suis), ¹⁰et (om F) induentes nouum, eum qui renouatur in agnitionem secundum imaginem eius qui creauit eum, ¹¹ubi non est gentilis et Iudaeus, circumcisio et praeputium, barbarus et Scythia, seruus et liber, sed omnia et in omnibus Christus. (14) ¹²Induite uos ergo (om al) sicut electi dei sancti et dilecti, uiscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, ¹³subportantes [in] inuicem, et donantes uobis[met F] ipsis, siquis

ἔχη μομφήν, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτως καὶ ὑμεῖς),
¹⁴ἐπὶ πᾶσι δὲ τοῦτοις τὴν ἀγάπην, ὃ ἐστὶν σύνδεσμος τῆς τελειό-
 τητος. ¹⁵καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ χριστοῦ βραβεύειτω ἐν ταῖς καρδίαις
 ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἐνὶ σώματι. καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε
¹⁶(ὁ λόγος τοῦ χριστοῦ ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως) ἐν πάσῃ σοφίᾳ
 διδάσκοντες καὶ ψαλμοῖς, ὕμνοις, ᾠδαῖς
 πνευματικαῖς, ἐν τῇ χάριτι ᾄδοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ θεῷ,
¹⁷καὶ πᾶν ὃ τι ἐὰν ποιῇτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι
 Ἰησοῦ χριστοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ πατρὶ δι' αὐτοῦ.

¹⁸Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν xv- 10

8. ὁ τι ἂν

1. ἐχει *G* μομφην *BC* et corr *A*, μεμψιν *A*, querelam *fgv*, μορ-
 φην *pr A*, οργην *G* κυριος *ABAGfgv*, χριστος *C* υμιν
ABCGfgv, ημιν *A* οντως *ACG*, οὔτω *ς* υμεις *ABCv*, add
 ποιεите *AGfg* 2. πασι (πασιν *CG*) δε τουτοις *ABCAGg*, haec
 autem omnia *f* ο *ABCGfgv*, ος *A*, ἥτις *ς* τελειοτητος *ABC*
v, ενοτητος *AGfg* 3. η *ABCA*, om *G* χριστου *ABCAGfgv*,
 Θεου *ς* βραβεύειτω] abundet *fg* 4. ad quam *fg*, in qua *gv*, in
 quod *g* ενι *ACAGfgv*, om *B* γεινισθαι *A*, γεινσθε *A*, estote
fgv 5. χριστου *BAGfgv*, θεου *AC* 6. διδασκοντες *C* υμνοις
 (*ymnis g*) *BCAGfg*, υμνοις *A*, καὶ ὕμνοις καὶ *ς* ᾠδεις
G 7. εν τη (om *A*) χαριτι (χαρ. *G*) *ABAGfgv*, ἐν χάριτι *C*
 ταῖς καρδίαις *ABCAGfgv*, τῇ καρδίᾳ *ς* τῷ Κυρίῳ *ς* 8. και
ABCA, om *Gfgv* εαν *BG*, αν *ACA* ποιητε *ABCA* ποιελται
pr G, facietis *fg* 9. ιησου χριστου *ACAGg*, christi iesu *f*, κυριου
 ιησου *B*, θεου ποιειτε *Orig* 1,764^f πατρι *ABC*, και πατρι *A*
Gfgv 10. αι γυναικες *ABCA*, γυνεκες *G* ὑποτασισθαι *G*
 ανδρασιν *ABCv*, ανδρασιν υμων *AGfg*, ιδίοις ανδράσιν *ς* con-
 venit *f*, decet vel oportet *g* εν *ABCA*, εν τω *G*

aduersus aliquem habet quaerellam, sicut et (om al) dominus dona-
 uit uobis, ita et uos. (15) ¹⁴Super omnia autem (om *pr Fal*) haec car-
 itatem [autem *pr F*] [habentes *F*, habentem al?], quod est uincul-
 um perfectionis. ¹⁵et pax Christi exultet in cordibus uestris, in qua
 et uocati estis in uno corpore, et grati estote. ¹⁶uerbum Christi hab-
 itet in uobis abundanter (hab.) in omni sapientia. docentes et com-
 monentes uosmet ipsos, psalmis, [et] hymnis (ymn.), [et *V*] canticis
 spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus uestris deo. ¹⁷omne quod-
 cumque facitis in uerbo aut in opere, omnia in nomine domini Iesu
 [Christi *F*], gratias agentes deo et patri per ipsum. (16) ¹⁸Mulieres,
 subditae estote uiris, sicut oportet in domino. (17) ¹⁹Viri (Viris *pr*

ρίῳ. ¹⁹οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ὡς ἑμὶν, καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. ²⁰τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν κατὰ πάντα· τοῦτο γὰρ ἐντάξειόν ἐστιν ἐν κυρίῳ. ²¹οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὡς ἐμὶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. ²²οἱ δούλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείᾳ ὡς ἀνθρωπάρισκοι, ἀλλ' ἐν ἀπλότητι καρδίας φοβούμενοι τὸν κύριον. ²³ὃ ἐὰν ποιῇτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, ²⁴εἰδότες ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήμψισθε τὴν ἀντιτιπύδοσιν. τῆς κληρονομίας τῷ κυρίῳ χρισιτῷ δουλεύετε· ²⁵ὃ γὰρ ἀδικῶν κομίζεται ὃ ²⁶ἡδίκησεν, καὶ οὐκ ἔστιν προσωπολημψία. Ἰοὶ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ

9. κομιεῖται

1. οἱ ABCΔς, ω G ὑμῶν καὶ μὴ παρὰ πικραίνεσθε corr C, v. x. μὴ πικραίνεσθε pr C? ὑμῶν CAGfgv, om ABς πικραίνεσθε AG 2. per omnia fgv 3. εὐαρεστον ἐστιν ABCΔς, ἐστιν εὐαρεστον Ggs ἐν ABCAGfgv, τῷ ε παροργίζετε ACAG, ἐρεθίζετε Bς, in iram provocare f, ad iracundiam vel indignationem g 4. deficient f, pusillanimo fiant g δόλοι G per omnia fg 5. κατὰ σάρκα κυρίοις ABCΔς, κυρίοις κατὰ σάρκα Gfgv μὴ ABAGfgvς, μὴ ὡς C ἐν ὀφθαλμοδουλείᾳ (-μοῖ δουλία G) ABA G, ἐν ὀφθαλμοδουλείᾳς Cς, ad oculum servientes fgv 6. ἀλλ A CAGς, ἀλλὰ B κυρίον ABCAGgv, θεόν vsz 6. 7. οἱ ἄν (αν AG) ABCAGfgv, καὶ πᾶν ὅτι ἐὰν ε 7. faci'tis g, facientes f κυρίῳ BCAGfgvς, add δουλευοντες A καὶ ACAGfgvς, om B 8. ἀπολήμψισθαι (ἀπολήψισθε ε) BAGς, ... λημψισθε C, λημψισθε A, recipietis (perc. f) fg 8. 9. κληρονομίας ὑμῶν τῷ x. χρ. δουλεύετε corr C, ὑμῶν om pr C? 9. τῷ (add γὰρ ε) κυρίῳ χρισιτῷ ABCΔς, τοῦ κυρίου (add ἡμῶν ἰησοῦ Gg) χριστου ω G fg γὰρ ABCAGfgv, δὲ ε κομίζεται (-ιται ACς et pr Δ) A BCΔς, reportavit f, κομίζεται G 10. ἡδίκησεν ABCAGgvς, iniuriam facit f προσωπολημψία (-ληψία ε) ABCΔς, add παρὰ τῷ θεῷ Ggv οἱ ABCΔς Orig 3,724^a, ω G

F), diligite (dileg.) uxores uestras (om F), et nolite amari esse ad illas. (18) ²⁰Filii (Fili F), obaedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in domino. (19) ²¹Patres, nolite ad indignationem (iracundiam F al) prouocare filios uestros, ut non pusillo animo fiant. (20) ²²Servi, obaedite per omnia (p. o. om al) dominis carnalibus, non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis timentes dominum (deum). ²³quodcumque facitis, ex animo operamini sicut (sicuti F) domino et non hominibus, ²⁴scientes (-tis L) quod a domino accipietis retributionem hereditatis. domino Christo seruite: ²⁵qui enim iniuriam facit, recipiet id quod iniique gessit, et non est personarum acceptio [apud (-d) deum F al]. (21) ¹Domini (Dominis pr F), quod iustum est et aequum servis

τὴν ἰσότητα τοῖς δοῦλοις παρέχισθε, εἰδότες ὅτι καὶ ἡμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανῷ.

²Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, ῥηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν ἡχαριστίᾳ, ³προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ χριστοῦ, δι' ὃν καὶ ὡς δέδομαι, ⁴ἵνα φανερώσω αὐτὸ ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ⁵ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. ⁶ὁ λόγος ἡμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ῥιγνέντος, εἰδέναι πῶς δεῖ ἡμᾶς ἐν ἐκύστω ἀποκρίνεσθαι.

⁷Τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ἡμῖν Τυχικός ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ, ⁸ὃν ἔπεμψα πρὸς ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν καὶ παρακαλέσῃ

5. δι' ὃ

1. τὴν ἰσότητῃα G, aequum fgv παρέχισθε ABAGS Orig, πα-
ρεχετε C 1. 2. εχετε... ουρανῳ corr C 2. ουρανῳ ABCv
Orig, ουρανῳις AGfgvz 3. τη (η G) προσευχη προσκαρτερετε
(-ριται G) ABCAGfgvz, instate orationi Cyp 14 214 329 ἐν εν-
χαριστια ABCGfgvz, om Af 4. περὶ (pro) ημων ABCAGfgvz, pro
vobis g ανοιξη ημων] sic pr corr C 5. του prius ABCS, om AG
λογου BCAGfgvz, add ἐν παρορσηια A ον BGg, ο ACAsvz
6. ινα ABCGfgvz, ινα καὶ A quemadmodum f, ita ut g
7. των ABCGfgvz, ημων A 8. conditus sit fg πως δει νμας
(ἡμᾶς Orig) ACAGfgvz Orig 1,637^c (468^d), νμας πως δει B
9. αποκρινοσθαι] Orig 1,637^c, ἀποκρίνασθαι 1,468^d 10. καθ A
12. in (ad vel in g) hoc ipsum fg γνωτε τα περὶ ημων ABAG
fg, γνω τα περὶ νμων Cvz παρακαλεση ABCGfgvz, consolen-
tur g, παρακαλεσαι G

praestate, scientes quoniam (quod) et (om al) uos dominum habetis in caelo (caelis pr F al). (22) ²Orationi instate (instates), uigilantes in ea (in ea om pr F) in (om al) gratiarum actione, ³orantes simul et pro nobis, ut deus aperiat nobis ostium sermonis (uerbi F al) ad loquendum mysterium (mysteria L) Christi, propter quod etiam uinctus sum, ⁴ut manifestem illud (illum F al) ita ut oportet me loqui. (23) ⁵In sapientia (-tiam pr L) ambulate ad eos qui foris sunt, tempus redimentes. ⁶sermo uester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat uos uni cuique respondere. (24) ⁷Quae circa me sunt omnia uobis nota faciet Tychicus (Thycicus L, Tythicus, Tychidus) carissimus frater et fidelis minister et conseruus (om F) in domino; ⁸quem misi ad uos ad (om F) hoc ipsum, ut cognoscat (-scant pr F) quae circa uos sunt et consoletur corda uestra, ⁹cum

τὰς καρδίαις ἑμῶν, ὅσων Ὀνησίμω τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ἡμῶν. πάντα ὑμῖν γνωρίσουσιν τὰ ὧδε.

¹⁰ Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Ἀριστάρχος ὁ συναιχμαλώτός μου, καὶ Μάρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβου, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολὰς (ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν), ¹¹ καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰουστὸς, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς οὗτοι μόνον συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία. ¹² Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ἡμῶν, δοῦλος χριστοῦ Ἰησοῦ πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα σιτῇτε τέλειοι καὶ πληροφρονημένοι ἐν παντὶ θείλῳ τοῦ Θεοῦ. ¹³ μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει πολὺν πόνον ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ τῶν ἐν Ἱερουπόλει. ¹⁴ Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἱατρὸς ὁ ἀγαπητὸς καὶ Δημῆς. ¹⁵ Ἀσπασθε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελφούς καὶ Νύμφαν καὶ τὴν κατ' οἶ-

1. honesto f πιστω καὶ ἀγαπητῷ ABCς, ἀγαπητῷ καὶ πιστῷ AGfgv 2. γνωρίσουσιν BG, γνωρίσωσιν A, γνωρίονσιν ACς, nota facient fg ὧδε ABCΔς, add πραγματευμένα (aguntur) Gfgv 3. aristharcus f conceptivos meos f 5. δέξασθαι AG ιησους ABCGς, ο ιησους A 6. συνεργοὶ ABCς, add μου μισιν AG, sunt adiutores mei fv, sunt cooperatores vel adiutores mei sunt g 7. solacio fgv 8. ιησου ABCv, om AGfgς γωνιζόμενος G, sollicitus fgv 9. σιτῇτε ACAGς, σιταθῇτε B πληροφρονημένοι ABCAG, πληρωμένοις 10. Θεου ABCGfgς, χριστου Af 10. 11. πολὺν πόνον (κοπον AG, laborem) ABCAGfgv, ζῆλον πολὺν 11. των prius ABCAGς, pro his qui fgv ἐν] ε C των alterum ABCAGfgς, pro his qui g ierapoli g 12. dilectus Iren 201, carissimus fgv υπαξίεται G 13. Νυμφᾶν 13, nympham g καὶ οἶκον ABCΔς, οἰκατοικον G, domesticam fg

Onesimo carissimo et fideli fratre, qui est ex vobis (ex vob. est). omnia quae hic aguntur (agunt F) nota facient (faciet L) vobis. (25) ¹⁰Salutat vos Aristarchus (Aristharcus F) conceptivus meus, et Marcus consobrinus (consubr.) Barnabae, de quo accepistis mandata: si venerit ad vos, excipite (suscip. F al) illum: ¹¹et Iesus qui dicitur Iustus, qui sunt ex circumcisione. hi (hii) soli sunt adiutores [mei pr F al] in (om al) regno dei, qui mihi fuerunt solacio. (26) ¹²Salutat vos Epaphras (Epafra., Ephaphr. F) qui ex vobis est, servus Christi Iesu semper sollicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate dei. ¹³testimonium enim illi perhibeo (p. illi), quod habet multum laborem pro vobis et pro his qui sunt Laodiciae et qui Hierapoli (Hieropoli pr F al). (27) ¹⁴Salutat vos Lucas medicus carissimus et Demas. (28) ¹⁵Salutate fratres qui sunt Laodiciae et Nympham et quae in domo eius est ecclesiam

κον αὐτῆς ἐκκλησίαν. ¹⁶καὶ ὅταν ἀναγνώσθῃ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνώσθῃ, καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε. ¹⁷καὶ εἴπατε Ἀρχίππῳ Βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.

¹⁸Ὁ ἀσπασμὸς. τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μετ' ὑμῶν.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ Α.

Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων

1. αὐτῆς B, αὐτοῦ AG⁵, eius fgv, αὐτῶν AC ἡ ἐπιστολὴ ACA Ggvs, epistulam haec f, om B 2. τῇ ABCA⁵, τῶν G λαοδικαίων ACG 3. ἐκ (ἐν G) λαοδικίας (-καίαις C) ABCAG⁵, in laodocia vel -ae g, laodiciam f ἵνα καὶ ABC⁵, καὶ ἵνα Gg, ἵνα Af βλεῖται G 5. 6. μου τῶν δεσμῶν ABCAG⁵, vinculorum meorum fv 6. ἡ om G ὑμῶν ABCGg, add αμην Af⁵ πρὸς κολασσαεῖς BC et add ἀπο ρωμῆς A, πρὸς κολοσσαεῖς A⁵, ad colossenses explicit f, ἐτελεισθῇ πρὸς κολοσσαεῖς ἀρχεται πρὸς Θεσσαλονικαίους ᾧ πρώτῃ ἐπιστολῇ Gg, Πρὸς Κολοσσαεῖς ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Τυχικοῦ καὶ Ὀνησίμου ζ. sequitur ad Philippenses Af πρὸς Θεσσαλονικεῖς α ABA, πρὸς Θεσσαλονικαίους G, incipit ad thessalonicenses prima missa a roma f, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὴ πρώτη ζ. τῆς πρὸς Θεσσαλονικεῖς προτέρας ἐπιστολῆς ad 4,13ss Orig 1,437^a. ἐν τῇ πρὸς Θ. προτέρᾳ ad 4,13ss Orig 1,436^f, ad 2,14ss 3,464^d, ad 4,15ss 1,590^a. ἐν τῇ προτέρᾳ τῆς πρὸς Θεσσ. ἐπιστολῆς ad 2,14ss Orig 1,22^b. ἐν δὲ τῇ πρὸς Θεσσ. ad 4,15ss Orig 4,342^c 7. σιλουανος ABg⁵ Orig 3, 615^e, σιλβανος AGf

(-sia L). (29) ¹⁶Et cum lecta fuerit aput uos epistula, facite ut et in Laodicensium (Laud. L, -diciens. al) ecclesia legatur, et eam quae [est V] Laodicensium (Laud. L, -diciens. al) est uos legatis (est ad uos legatur F) [in domino]. (30) ¹⁷Et dicite Archippo (Arcippo) Vide ministerium quod accepisti in domino, ut illud (illum) impleas (inpleas F). (31) ¹⁸Salutatio mea manu Pauli. memores estote uinculorum meorum. gratia [domini nostri F] uobiscum, amen.

Exp. ad Colossenses. [inc. ad Laodicensenses — Exp. ad Laodicensenses F al] inc. ad Timotheum 1 (Incipit epist. 1 ad Timotheum). (sequitur ad Thessalonicenses prima in L.)

AD THESSALONICENSES.

Paulus et Siluanus et Timotheus ecclesiae Thessalonicensium

ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη
[ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ].

²Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν μνησθῆναι
ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ὑμῶν, ³ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες
⁵ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς
ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ὑμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἔμπροσθεν
τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ⁴εἰδότες, ἀδελφοὶ ἡγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ,
τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, ⁵οἷτι τὸ εὐαγγέλιον ὑμῶν οὐκ ἐγενήθη πρὸς ὑμᾶς
ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ ἐν
¹⁰πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς,
⁶καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ὑμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ κυρίου, δεξιόμενοι τὸν
λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου, ὥστε γενέ-

1. καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ BAGfgvs, ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χρι-
στου A 2. ἀπο θεοῦ πατρὸς ἡμῶν (ἡμ. om A, π. ἡμ. om f)
καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ AΔfvs, om BGg 3. τῷ θεῷ ABCAG
gvs, om f [περὶ] add παρὶ C ὑμῶν μνησθῆναι ABΔv, ὑμῶν μνησθῆναι
Cfvgvs, μνησθῆναι ὑμῶν C 4. ποιοῦμενοι ABAGgvs et pr corr
C, ποιοῦμενοι f et pr C in orationibus fgv ἡμῶν BCAGfgvs,
ὑμῶν A 5. ὑμῶν ABCς, post πιστικῶς ΔGfgv τοῦ ἔργου AB
CΔfvs, τοῦ ἔργου Gg τοῦ κόπου ABCvs, τοῦ κόπου ΔGfg
5. 6. τῆς ὑπομονῆς ABCfvs, τὴν ὑπομονὴν ΔGg 6. τῆς ἐλπίδος
BCAGfgvs, om A 7. ὑπὸ BAGς, ὑπὸ τοῦ AC 8. ἡμῶν AB
ΔGfgvs, τοῦ θεοῦ C 8. 9. ἐγενήθη... μόνον] sic corr C
8. πρὸς ACΔG, apud fg, ad gv, eis Bς 9. μόνον ABCGfgvs,
μόνῳ Δ ἐν πνεύματι ABCAGgvs, spiritu f ἐν ultimum ACA
Gfgvs, om B 10. ἐν BAGfgvs, om AC δι'] inter vel propter g
11. κυρίου BCAGfgvs, θεοῦ A recipientes fg 12. χαρᾶς AC
ΔGfgvs, add καὶ B

(Thessallon. F, Thesalon.) in deo patre et domino [nostro V al]
Iesu Christo. gratia vobis, et pax [a deo patre nostro et domino Iesu
Christo F al]. ²gratias agimus deo semper pro omnibus vobis memo-
riam [uestri om al] facientes in orationibus nostris ³sine intermissione,
memores operis fidei uestrae et laboris et caritatis et sustinentiae
spei domini nostri Iesu Christi ante deum et patrem nostrum. (2)
⁴Scientes, fratres dilecti a deo, electionem uestram, ⁵quia evangelium
nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed in uirtute (-tem F)
et in spiritu sancto et in plenitudine multa, sicut scitis quales fue-
rimus in (om L) vobis propter vos. ⁶et vos imitatores nostri facti
estis et (om al) domini, excipientes uerbum in tribulatione (-nem F)
multa cum gaudio spiritus sancti, ⁷ita ut facti sitis forma omnibus

οθαι ὑμῶς τύπον πᾶσιν τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ. ⁸ἀπ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου οὐ μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ, ἀλλ' ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐξελέλυσθεν, ὥστε μὴ χρεῖαν ἔχειν ἡμῶς λαλεῖν τι. ⁹αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν, ὅποιαν εἴσοδον ἔσχο-
μεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπιστρέψατε πρὸς τὸν Θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δουλεύειν Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ ¹⁰καὶ ἀναμείνιν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἡγείρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ὀνόμενον ἡμῶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

¹Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοί, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ¹¹ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν, ἀλλὰ προπυθόντες καὶ ὑβρισθέντες καθὼς οἴδατε ἐν Φιλίπποις, ἐπαρρησιουσάμεθα ἐν τῷ Θεῷ ἡμῶν λαλήσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ ἐν πολλῇ ἀγῶνι. ³ἡ γὰρ παρά- κλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας οὐδὲ ἐν δόλῳ,

1. τύπους

1. τυπον ΒΑψ, τυπους ΑCGς πασι Cς καὶ ἐν ABCAGfgv, καὶ ε 2. χαια C 2. 3. ἀπ' ὑμῶν... ἀχαΐα om A 3. καὶ ἐν τῇ CAGfgv, καὶ Bς ἀλλ' ABCAGfgv, ἀλλὰ καὶ ε 4. ὑμῶν] ἡμῶν Δ ἔχειν ἡμᾶς ABCAGfg, ἡμῶς ἔχειν ε λαλεῖν AB AGfgς, πᾶσιν C 5. ἡμῶν ABCAGfς, vobis f ἀπαγγέλου- σιν G ἔσχομεν ABCAGfgv, ἔχομεν ε 6. ἐπιστρέψαται G ἀπο ABCAGfgς, de f 8. ἐκ τῶν allerum BAG, ἐκ ACς, a fg 8. 9. τὸν ὀνόμενον ABCAGς, erepturum g, qui eripiet f 9. ἀπο ACAGfgς, ἐκ B ventura fg 10. τὴν πρὸς ABCΔς, πρὸς Gfgv 11. ἀλλὰ ABCAGfgς, add καὶ fς 12. ἐπαρρησιουσα- μεθα G τῷ (om Δ) Θεῷ ABCAGfgς, domino fv loqui fv, loquendi g 14. οὐδὲ ἐν ABCAG, οὐτε ἐν ε

credentibus in Macedonia (Mached. F) et in Achaia. ⁸a vobis enim diffamatus est sermo domini non solum in Macedonia (Machedoniam F) et in Achaia (et in Ach. om al), sed in omni loco fides vestra quae est ad deum profecta est, ita ut non sit nobis necesse quicquam loqui: ⁹ipsi enim de nobis adnuntiant, qualem introitum habuerimus ad vos, et quomodo conuersi estis (sitis) ad deum a simulacris, seruire deo uiuo et uero (nero et uiuo) ¹⁰et expectare (exsp.) filium eius de caelis, quem suscitauit ex mortuis, Iesum, qui eripuit nos ab ira uentura. (3) ¹Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad uos, quia non inanis fuit, ²sed ante passi (om al) [multa] et contumeliis (-lis, -lia) affecti, sicut scitis, in (om al) Philippis, fiduciam habuimus (abuim.) in deo (domino F) nostro loqui ad uos euangelium dei in multa sollicitudine. (4) ³Exortatio enim nostra non de errore neque de (om al) impunitia neque in dolo, ⁴sed sicut probati su-

ἀλλὰ καθὼς δεδοκίμασμεθα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ [τῷ] Θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. οὕτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας (Θεὸς μάρτυς), οὕτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν οὔτε ἀπ' ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς χριστοῦ ἀπόστολοι, ἅλλ' ἐγενήθημεν νήπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέκνα, οὕτως ὁμιροῦμενοι ὑμῶν εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν ἐγενήθητε. ἠνιμονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσθαι τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ. ἡμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ Θεός, ὡς ὁσίως καὶ δι-

1. δεδοκίμασμεθα ABCΔfgvs, δεδοκίμασμενοι G 2. οὕτως AC G, οὕτω ε τω AGς, om BCΔ 3. Θεω ABCΔGvs, add et f
4. fuimus fg in occasionem f 5. Θεος ABCΔς, ο Θεος G ἐξ ABCΔGς, et f, ab gv ὑμῶν BCΔGfgvs, ἡμῶν A 6. ἀπ ABCΔς, ἀπο G post αλλων quattuor fere litteras deletas C honeri vel honori g 7. ἀλλ ACAGς Orig 3,724^c, ἀλλὰ B νήπιοι BCΔGfgv Orig 3,662^b, ηῖοι Aς Orig 3,724^c ἐμμεσω AC τιν BCΔG Orig 3,724^c, ἀν Aς Orig 3,609^b 658^d θάλπη] Orig 3,609^b 724^c, θάλλουσα Orig 3,658^d (662^b) 8. ὁμιροῦμενοι ABC ΔG, ἰμιροῦμενοι ε, desiderantes fv, eramus desiderantes g ηυδο- κούμεν B 9. verum etiam et f 10. quoniam vel propter quod g ἐγενήθητε ABCΔG, γεγένηθε ε 11. νυκτός ABΔGf gv, add γὰρ ε 12. κηρύξαμεν G εἰς υμᾶς ABΔGς, in vobis fv, inter vos g 13. μαρτυρες ABς, add εσται ΔGfg ὡς] sic pr G, πως corr G

mus a deo ut crederetur nobis euangelium, ita loquimur, non quasi hominibus placentes (-te), sed deo qui probat corda nostra. (5) ⁵Neque enim aliquando fuimus (f. a.) in sermone adulationis (adol., adulationis F), sicut scitis, neque (nec F) in occasione (-nem) auaritia, deus testis est, ⁶nec quaerentes ab hominibus gloriam, neque a vobis neque ab aliis, cum possimus (possumus F) oneri (in gratia pr F al) esse ut Christi apostoli, ⁷sed facti sumus paruuli in medio uestrum, tamquam si nutrix foueat filios suos, ⁸ita desiderantes (-te) uos cupide uolebamus tradere uobis (cupimus communicare uobiscum F al) non solum euangelium dei, sed etiam animas nostras, quoniam carissimi nobis (nos) facti estis. (6) ⁹Memores enim estis, fratres, laborem nostrum et fatigationem (laboris nostri et -nis): nocte et (ac L) die operantes, nequem uestrum grauaremus, praedicauimus (-bimus) in (om L) uobis euangelium dei. ¹⁰uos testes (testis

καίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν, ¹¹καθ' ἅπερ οἴδατε, ὡς ἓνα ἕκαστον ὑμῶν ἰὸς πατὴρ τέκνον ἑαυτοῦ παρακαλοῦν-
τες ὑμῶς καὶ παραμυθούμενοι ¹²καὶ μαρτυρούμενοι εἰς τὸ περιπα-
τεῖν ὑμῶς ἀξίως τοῦ Θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμῶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ
βασιλείαν καὶ δόξαν.

¹³Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῇ Θεῷ ἀδιαλείπτως,
ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ Θεοῦ ἰδέξασθε οὐ
λόγον ἀνθρώπων ἀλλὰ καθὼς ἔστιν ἀληθὺς λόγον Θεοῦ, ὅς καὶ
ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν. ¹⁴Ἡμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενή-
θητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ¹⁰
ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῶν ἰδίων
συμφυλειῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων ¹⁵τῶν καὶ τὸν
κύριον ἀποκτείναντων Ἰησοῦν καὶ τοὺς προφῆτας, καὶ ἡμῶς ἐκδιω-

11. ταῦτα

1. πιστινοσιν *ABAGgs*, credidistis *fo* 2. πως *G* ἕκαστον
rec A, *ν* in *littera* 3. καὶ μαρτυροῦμενοι *BAGsgs*, *om A*
περιπατεῖν *ABAG*, περιπατῆσαι *ς* 4. καλοῦντος *BAGsgs*, καλε-
σαντος *Av* 6. καὶ prius *AB*, *om AGsgs* 7. accipientes vel
accepistis *g*, add *αφ* ὑμῶν *corr Gg sed deletum* verbum audi-
tum *f* 8. ἐστιν ἀληθὺς (verum *f*) *AGsgs*, ἀληθὺς ἐστιν *B*
qui *gv*, quod *fg* καὶ *ABAGgs*, *om fo* 9. πιστινοσιν *ABAGg*
vs, credidistis *fo* γὰρ *ABAGsgs* *Orig* 1,22^c, δὲ *Orig* 3,464^d
10. ἀδελφοί] *Orig* 3,464^d, *om* 1,22^c 11. ταῦτα (τα αὐτὰ *BG Or*)
ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς *ABAGsgs* *Orig* 3,464^d, καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ ἐπά-
θετε *Orig* 1,22^c ὑπο *ABς* *Orig*, ἀπο *AG* propriis *g*, vestris
fg 12. συμφυλειῶν *G* αὐτοῖς *G* ὑπο *ABΔς* *Orig*, ἀπο *G*
καὶ τὸν *ABAGgs* *Orig*, ipsum *f* 13. occidentibus *g* ἵησονν
ABAGsgs *Orig* 3,464^d, *om* *Orig* 1,22^c τὸν *ABAGsgv* *Orig*,
τοὺς ἰδίους *ς* ἐδιώξαντων *G*, persequentibus *g*

L al) estis et deus (et d. estis), quam sancte (sanctae *F*) et iuste et
sine quaerella vobis qui credidistis fuimus, ¹¹sicut scitis qualiter unum
quemque uestrum tamquam pater filios suos depraecantes vos et conso-
lantes ¹²testificati sumus ut ambularetis digne deo qui vocavit vos in
suum regnum et gloriam. ¹³ideo et nos gratias agimus deo sine intermis-
sione (-missione), quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus dei,
accepistis (accip.) non ut verbum hominum, sed sicut est vere (*om al*)
verbum dei, qui operatur in vobis qui credidistis (creditis). (7) ¹⁴Vos
enim imitatores facti estis, fratres, ecclesiarum dei quae sunt in Iu-
daea (Iudea) in Christo Iesu, quia eadem passi estis et vos a con-
tribulibus uestris, sicut et ipsi a Iudaeis (a Iudeis *post* et vos *al*), ¹⁵qui
et dominum occiderunt Iesum et prophetas, et nos persecuti sunt, et

ξάντων, καὶ θεῶ μὴ ἀρεσκόντων καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων,
¹⁶κωλονόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσιν λαλῆσαι ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀνα-
 πληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε. ἔφθακεν δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ
 ὀργὴ εἰς τέλος.

⁵ ¹⁷Ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, ἀπορρατισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν
 ὥρας προσώπῳ οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρό-
 σωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ, ¹⁸διότι ἡθέλησαμεν ἔλθειν
 πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν Παῦλος καὶ ἡπαξ καὶ δῖς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς
 ὁ σατανᾶς. ¹⁹τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπίς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχῆσεως,
¹⁰ ἢ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς, ἐμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ
 παρουσίᾳ; ²⁰ἡμεῖς γὰρ ἐσμεν ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρὰ. ¹διὸ μηκέτι
 στέγοντες εὐδοκῶμεν καταλειφθῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι, ²καὶ ἐπέμ-
 ψαμεν Τιμόθεον, τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συνεργὸν τοῦ θεοῦ ἐν

3. ἔφθασεν

13. καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ

1. ἀρεσκόντων *ABΔγvs Orig*, ἀρεσαντων *Gf* ἐναντιων *ABGfgvs*
Orig 1,22^c 3,464^d, ἐναντιον *A* 2. σωθῶσιν *ABΔς Orig* 1,22^c,
 σωθῆσονται *G* εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι *ABΔGgvs*, ut compleantur *f*
 3. τὰς ἁμαρτίας *om B* ἐφθακε *B*, ἐφθανεν *A*, ἐφθα-
 σεν *AGς Orig* 2,541^d 3,792^b, praevenit *fgv* δὲ *om Orig* 2,541^d
 3. 4. ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ (*add* τὸν θεὸν *AGfg*) *AAGfgs Orig* 2,541^d,
 ἡ ὀργὴ ἐπ' αὐτοὺς *B Orig* 3,792^b 4. in (usque ad *f*) finem *fg*
 5. ὁ δὲλοι *G* desolatio *f* 6. ἐσπουδάσαμεν *G* 7. διότι *ABΔG*
fgv, διὸ *gs* 8. πρὸς ἡμᾶς *pr A* ἐνεκοψεν *ABΔς*, ἀνεκοψεν *G*
 9. καυχῆσεως *BΔGfgvs*, ἀγαλλιασεως *A* 10. ἰησοῦ *ABΔfv*, *add*
 χριστοῦ *Ggvs* 11. διὸ *AAGfgvs*, διότι *B* 12. εὐδοκῶμεν
AAGς, ἡυδοκ. *B* 13. συνεργον *BΔf*, διάκονον *Avς*, διάκονον
 καὶ συνεργὸν *Gg* τοῦ θεοῦ *AAGfg*, τοῦ Θεοῦ καὶ συνεργὸν ἡμῶν
ς, om B

deo non placent et omnibus hominibus aduersantur, ¹⁶prohibentes nos
 gentibus loqui ut saluae fiant, ut impleant peccata sua semper. prae-
 uenit (peru. *L*) enim (autem) ira dei super (semper) illos usque in
 finem. (8) ¹⁷Nos autem, fratres, desolati a uobis ad tempus horae
 (hore *F*, orae), aspectu (-ctum), non coram, abundantius festinauimus
 faciem uestram uidere cum multo desiderio, ¹⁸quoniam uoluimus ue-
 nire ad uos, ego quidem Paulus et semel et iterum, sed impediuit
 (inp.) nos satanas. ¹⁹quae est enim nostra spes (sp. n.) aut gaudium
 aut corona (-nam *F*) gloriae? nonne uos ante dominum nostrum
 Iesum [Christum *pr F*] estis in aduentum (aduentu) eius? ²⁰uos
 enim estis gloria nostra et gaudium. (9) ¹Propter quod non (*om al*)
 sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis solis, ²et inuimus
 Timotheum fratrem nostrum et ministrum dei (domini *F*) in euan-

τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ στηριξαὶ ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑπὲρ τῆς πίστεως ὑμῶν εἰς τὸ μηδὲν ἀσπίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσιν ταύταις· αὐτοὶ γὰρ οἶδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα· ⁴καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἤμεν, προελεγόμεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε. ⁵διὰ τοῦτο καὶ γὰρ μηκέτι σιγῶν ἐπεμψα ⁵ εἰς τὸ γινῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασιν ὑμᾶς ὁ πειράζων καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ὑμῶν. ⁶ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ὑμᾶς ἀφ' ὑμῶν καὶ εὐαγγελισμένου ἡμῶν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνησὶν ὑμῶν ἀγαθὴν πάντοτε ἐπιποθοῦντες ἡμῶς ἰδεῖν καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς, ⁷διὰ τοῦτο παρηκλήθημεν, ἀδελφοί, ἐφ' ὑμῖν ἐπὶ πάσῃ τῇ ἀνάγκῃ καὶ θλίψει ὑμῶν διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως, ⁸ὅτι νῦν ζῶμεν ἐν ὑμῖν στήκητε ἐν

1. παρακαλεσαι ABAGsgv, add ὑμᾶς ε 2. υπερ ABAG, περι ε, pro sgv το AA, το Bε, ινα G μηδενασπινεσθαι BA, μηδενασπινεσθαι ε, μηδενασπινεσθε A, μηδεν ασι ενεσθαι (id est μηδενασπινεσθαι) G, nemo moveatur ff et add vel terreatur g, ne moveatur f 4. essemus gv, fuimus f προελεγόμεν ABε, praedicavimus sg, προσελεγόμεν A οτι μελλομεν θλιβεσθαι ABAGε, passuros nos tribulationem f 4. 5. καθως και ABΔε, καθως Gsg 6. πιστιν υμων AAGsgv, υμων πιστιν B 7. εις καινον G, inanis sgv veniente sgv mattheo pr g, timotheo corr g 8. bene (om sv) annuntiante sgv ημιν BAGsgv, υμιν A 9. εχετε μνησιν ημων ABε, μνησιν εχεται ημων AGg, memoriam nostri habetis sv 10. υμεις ABAGε, et vos f παρεκλήθημεν BAGε, παραεκλήμεθα A 11. in vobis sgv επι (εν Gε) παση τη αναγκη και θλιψει (θλ. και αν. ε) ABAGε, per omnem necessitatem et tribulationem f 12. ημων δια της υμων πιστεως BAGsg, υμων και δια της πιστεως υμων A στήκητε BAGε, στήκετε A, statis gv, steteritis f

gelio Christi, ad confortandos (confirmandos L) uos et exhortandos (exort.) pro fide uestra, ³ut nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi (ipse) enim scitis quod in hoc positi sumus: ⁴nam et cum apud (-d) uos essemus, praedicabamus vobis passuros nos tribulationes, sicut et factum est et scitis. (10) ⁵Propterea et ego amplius non sustinens nisi ad cognoscendam fidem uestram, ne forte temptaverit uos is (his F) qui temptat, et inanis fiat labor noster. (11) ⁶Nunc autem ueniente Timotheo ad nos a vobis et adnuntiante nobis fidem et caritatem uestram, et quia memoriam nostri habetis bonam semper desiderantes nos uidere sicut [et L] nos quoque uos, ⁷ideo consolati sumus, fratres, in vobis in omni necessitate et tribulatione (t. et n.) nostra per uestram fidem (f. u. F al), ⁸quoniam nunc uiuimus, si

κυρίῳ. ⁹τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ἣ χaireομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ¹⁰νυκτὺς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δέομενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον καὶ κατυρτίσθαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν; ¹¹αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς κατευθύνει τὴν ὁδὸν ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς· ¹²ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, ¹³εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμείμπτους ἐν ἀγαπῶνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν ἐν ¹⁰τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ. [ἀμήν.]

¹Λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ, ἵνα καθὼς παρελάβετε παρ' ὑμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς

1. θεῷ ABφς, κυρίῳ AGg 2. pro (de vel pro g) vobis fgv
 ἧ] quo fv, quod g χaireομεν (χερ. G) ABGfgφς, χaireομεν A
 δι' υμᾶς ABAGfgφς, pro vobis g 3. υπερεκπερισσοῦ ABAGφς,
 super abundantius g 3. 4. ut videamus fv, in videndo g 4. sup-
 plendo g 5. ιησους ABA, add χριστος Gfg 6. κυριος BA
 υς, κυριος ιησους Gfg, θεος A 7. πλεονασσε και περισσευσαι G
 τη αγαπη ABA, της αγαπης G, caritatem g, in caritate f 8. ad
 vos vel in vobis g εἰς το στηριξαι G υμων τας καρδιας A
 BΔς, τας x. υμων Gfgv 9. αμειμπτους AAGς, αμειμπτως B
 αγαπωννη (αγιοσ. G) BAGfgφς, δικαιοσυννη A 9. 10. in adven-
 tum fv 10. ιησου AB, add χριστου AGfgφς 11. αμην AΔf,
 om BGgς 12. λοιπον ABAG, το λοιπον ς et corr B ουν AΔ
 Gfgφς et corr B, om v et pr B εν BAGς, εν τω A 13. ινα
 BAGfgφς, om Aς το πως ABAς, οπως G

uos statis in domino. (12) ⁹Quam enim gratiarum actionem possumus deo retribuere (r. d.) pro vobis in omni gaudio (gaudeo) quo gaudemus propter vos ante deum nostrum, ¹⁰nocte et (ac L) die abundantius orantes ut videamus faciem vestram et compleamus ea quae desunt (sunt) fidei vestrae? ¹¹ipse autem deus et pater noster et dominus Iesus Christus (om al) dirigat viam nostram ad vos: ¹²uos autem dominus multiplicet (-cat F) et abundare (hab.) faciat caritatem [vestram] in inuicem et in omnes, quem admodum et nos in vobis, ¹³ad confirmanda corda uestra sine quaerella in sanctitate ante deum et patrem nostrum in aduentum domini nostri Iesu Christi (om al) cum omnibus sanctis eius. [amen. om pr F al] (13) ¹De cetero ergo (om al), fratres, rogamus vos et obsecramus in domino Iesu, ut quem admodum accepistis (accip.) a nobis quomodo vos

περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν θεῷ, καθὼς καὶ περιπατεῖτε, ἵνα περισ-
σεύητε μᾶλλον. ²οἴδατε γὰρ τίνας παραγγέλιας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ
τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. ³τοῦτο γάρ ἐστιν [τὸ] θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ
ἁγιασμός ὑμῶν, ἀπέχισθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, ⁴εἰδέναι ἕκαστον
ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτῆσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, ⁵μὴ ἐν πά-
θει ἐπιθυμίας καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδόντα τὸν θεόν, ⁶τὸ
μὴ ἐπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐ-
τοῦ, διότι ἕκδικος κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προεί-
παμεν ὑμῖν καὶ διημαρτυρούμεθα. ⁷οὗ γὰρ ἐκάλεισεν ἡμᾶς ὁ θεὸς
ἐπὶ ἀκαθαρσία, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ. ⁸στοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν οὐκ ἂν-
θρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν θεὸν τὸν διδόντα αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον εἰς ὑμᾶς.

4. ἕκαστος

11. δόντι

1. καθὼς καὶ περιπατεῖτε (ambulatis vel ambulastis *gv*) *ABAGfgv*,
om *ς* περισσεύητε *AAGς*, περισσυσσητε *B* 2. ἐδώκαμεν *ABf*
gvs, παρεδώκαμεν *AG* 3. ἰησοῦ *ABvs*, ἡμῶν ἰησοῦ *Af* et add
χριστοῦ *Gg* το *AG*, om *BAς* του *ABς*, om *AG* 4. τῆς]
sic pr *Gg*, πῶσι omni corr *Gg* ἕκαστον *Aς*, ἕνα ἕκαστον *B*, ἕκα-
στος *AG* 5. το ἑαυτοῦ σκεῦος κτῆσθαι *ABvs*, κτῆσθαι το ἑαυ-
τοῦ (suum proprium *f*) σκεῦος (vas vel corpus *g*) *AGfg* παθεῖ
ABAvς, add καὶ *Gg* 6. θεὸν *ABAGgvs*, dominum *f* 6. 7. ut
ne quis supergrediatur *fgv* 8. κύριος (ὁ *K. ς*) *ABAvς*, ὁ θεὸς
Gg *Cypr* 326 πάντων τούτων *ABAGfgς*, his omnibus v *Cypr*
καὶ *BAGfgς*, om *Au* προείπαμεν *BAGς*, προειπομεν *A* 9. nos
corr *g*, vos pr *g* 10. in immunditia *fg* ἀλλ' *AAGς*, ἀλλὰ *B*
ἀθετῶν *ABAvς*, haec spernit *gv*, α ἁθετῶν *G* 11. τον *ABς*, om
AG διδόντα *B* et corr *A*, καὶ διδόντα *G* et pr *A?*, δόντα *Af*,
καὶ δόντι *gvs* αὐτοῦ *A*, post αἷον *B*, post πνεῦμα *AGfgvs*
12. εἰς ὑμᾶς *BAGfg*, in vobis *gv*, εἰς ἡμᾶς *Aς*

(om *al*) oporteat ambulare et placere deo, sicut et ambulatis (-lastis),
ut [et *L*] abundetis (-datis) magis (om *L*). ²scitis enim quae praecepta
dederimus (dederim) vobis per dominum Iesum. (14) ³Haec est enim
(en. est) voluntas dei, sanctificatio uestra, ut abstineatis vos a for-
nicatione, ⁴ut sciat unus quisque uestrum suum vas possidere in
sanctificatione et honore, ⁵non in passione desiderii, sicut et gentes
quae ignorant deum, ⁶ut (et *L al*) nequis supergrediatur (super
grad.) neque circum ueniat in negotio fratrem suum, quoniam uindex
est dominus de his omnibus, sicut praediximus vobis et testificati
sumus. ⁷non enim uocauit nos (uos) deus in immunditia (-tiam), sed
in sanctificatione (-onem). ⁸itaque qui haec spernit, non hominem
spernit (spernet *F*), sed deum, qui etiam dedit spiritum suum sanc-

⁹Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρεῖαν ἔχομεν γράφειν ὑμῖν· αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδιδάκτοι ἐστέ εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους· ¹⁰καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς ἐν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ. παρκαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν μᾶλλον ¹¹καὶ φιλοτιμῆσθαι ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγέλλομεν, ¹²ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω καὶ μηδενὸς χρεῖαν ἔχητε.

¹³Οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κοιμωμένων, ἵνα μὴ λυπησθε καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. ¹⁴εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἄξει σὺν αὐτῷ. ¹⁵οὗτο γὰρ ὑμῖν

9. λυπεῖσθε

1. εχομεν (an ειχ. B?) BAGsgv, εχετε Aς 2. θεω διδακτοι G
3. αυτο AAGsgv, add και B εν AAGsgv, τους εν Bς 4. αδελφοι BAGsgv, αγνητοι A φιλοτιμεισθαι (-σθε A) ABAGς, ut operam detis f, studium habere vel ut quieti sitis g 5. πρασσειν ABΔς, πραιτειν G ταις BAGsgv, add ιδιαις Aς 6. praecipimus g περιπατετε ευσχημανως G 7. και AAGsgv, om B 8. θελομεν ABAGsgv Orig 1,437^a Cypr 171 235 320, θέλω ε δε υμας αγνοειν ABAGsgς Orig Cypr 320, igitur (om 235) ignorare vos Cypr 171 235 κοιμωμενων ABsgv Orig Cypr, κεκοιμημενων Aς, κεκοιμηγων G 9. λυπησθε Bς Orig, λυπεισθε A ΔG καθως ABς, ως ΔG Orig οι (om Gg) μη εχοντες ελπιδα ABAGsgς Orig, qui spem non habent v Cypr 10. ουτως AG, ουτω ε, add παντοτε συν κυριω εσομεθα Gg sed deleta και ο θεος AΔsgv Orig 1,437^a Cypr 235 320, ο θεος και B, et Cypr 171 11. κοιμηθεντας ABΔς Orig, κεκοιμημενους G δια του ιησου ABAGsgv Orig, in iesu Cypr adducet vel adducit g

tum in uobis. (15) ⁹De caritate autem fraternitatis non necesse habemus (habuimus L) scribere uobis: ipsi (ipse) enim uos (om al) a deo didicistis (dedic.), ut diligatis inuicem (in inu. F): ¹⁰etenim facitis illud (illud) in omnes fratres in uniuersa Macedonia (Mached. F). (16) Rogamus autem (om al) uos, fratres, ut abundetis magis ¹¹et (om al) operam detis ut quieti sitis et ut (om L) nostrum negotium agatis et operemini manibus uestris, sicut praecipimus (praecip.) uobis, ¹²et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt, et nullius aliquid desideretis (desideritis L). (17) ¹³Nolumus autem uos ignorare (ign. uos F), fratres, de dormientibus, ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. ¹⁴si enim credimus quod Iesus mortuus est et resurrexit, ita et deus eos qui dormierunt per Iesum adducet (-cit F al) cum eo. ¹⁵hoc enim uobis dicimus in uerbo do-

λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς
τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου οὐ μὴ θθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας,
16 ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν
σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν χριστῷ
ἀναστήσονται πρῶτον, 17 ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι
ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυ-
ρίου εἰς ἅερα, καὶ οὕτως πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα. 18 ὥστε πα-
ρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

1 Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρειαν
ἔχετε ἡμῖν γράφεσθαι. 2 αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε ὅτι ἡμέρα κυ- 10

1. ἐν ABAGfgvs Orig 1,437^a 590^a et 4,342^c cod, om Orig 4,342^c cod
οτι ABAGfgvs Orig 1,437^a 590^a 4,342^c Hilar 420, ἔπειτα Orig 2,
789^c, et Hilar 77 οἱ ζῶντες ABAGfgvs Orig Hilar, vivimus f
οι περιλειπομενοι (περιλιπ. G) ABAGs Orig, qui superamus f, qui
residui sumus gv, qui residui erimus Hilar 77, qui relictii sumus g,
om Hilar 420 1. 2. εἰς (ad f) τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου (ἰησοῦ
B) ABAGfgvs Orig 1,437^a 590^a 4,342^c, om Hilar 420 3. οτι
αυτος ABAGfgvs Orig 1,590^b 4,342^c, αὐτὸς γὰρ Orig 2,395^d
ἀρχαγγέλου] Orig 1,590^b 2,395^d 849^a 4,342^c, ἀγγέλου idem 2,715^c
καὶ ἐν ABAGfgvs Orig, et f 4. σάλπιγγι G θεοῦ ABAGs
Orig 1,590^b 2,395^d 715^c 4,342^c, τοῦ θεοῦ Orig 2,849^a απ ABA
Gs Orig, de fgv ἐν ABAz Orig 1,590^b 4,342^c, οι ἐν Gfgv
5. ἀναστήσονται G, resurgunt sv πρῶτον ABz Orig, πρῶτοι A
Gfgv οἱ περιλειπομενοι (περιλιμμενοι B?, desimus f) ABΔfvs
Orig, om Gg 6. ἐν ABAGfgvs Orig 1,590^b 4,342^c Hilar 121 212,
cum Hilar 77 ἀπάντησιν ABz Orig, ὑπάντησιν AG του
κυρίου ABz Orig, τῷ χριστῷ AGfg Hilar 77 7. οὕτως AG,
οὕτω s παντοτε ABGfgvs Orig 4,342^c Hilar, παντες Af συν
AAGfgvs Orig Hilar, ἐν B 8. λόγοις τούτοις ABAGfgvs, his
verbis sv 9. 10. χρειαν εχετε ABAz, χρις εστιν G, necesse est
g, est n. f 10. scribere fg αυτοι γαρ ABAGvs, vos enim
ipsi f ημερα BAG, η ημερα Az

mini, quia nos qui vivimus, qui residui sumus in aduentum domini,
non praeveniemus eos qui dormierunt, 16 quoniam ipse dominus in
iussu et in voce archangeli et in tuba dei descendet (-dit F al) de
caelo, et mortui qui in Christo sunt resurgent (-gunt F al) primi,
17 deinde nos (om pr F) qui vivimus, qui relinquimur (reliqui sumus
V), simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam (ouiam) domino in
aera, et sic semper cum domino erimus. 18 itaque consolamini inuicem
(in inu. F) in (om L) uerbis istis (in his uerbis F). (18) De tem-
poribus autem et momentis, fratres, non indigetis ut scribamus (scri-
bam F al) uobis: 2 ipsi enim diligenter scitis quia dies domini sicut

ρίου ὡς κλέπτῃς ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται. ³Ἔτιαν [δὲ] λέγωσιν Εἰ-
ρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὁλεθρὸς ὥσπερ
ἡ ὥδιν τῇ ἐν γαστρὶ ἔχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφυγῶσιν. ⁴Ὑμεῖς δέ, ἀδελ-
φοί, οὐκ ἔστε ἐν σκότει, ἵνα ὑμᾶς ἡ ἡμέρα ὡς κλέπτια καταλάβῃ.
⁵Ἐπάντες γὰρ ὑμεῖς νιοὶ φωτός ἐστε καὶ νιοὶ ἡμέρας. οὐκ ἐσμέν
νυκτὸς οὐδὲ σκότους. ⁶Ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς οἱ λοιποὶ, ἀλλὰ
γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. ⁷οἱ γὰρ καθεύδοντες νυκτὸς καθεύδου-
σιν, καὶ οἱ μεθυσκόμενοι νυκτὸς μεθύουσιν. ⁸Ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄν-
τες νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ περι-
¹⁰κεφαλαιῶν ἐλπίδα σωτηρίας, ⁹ὅτι οὐκ ἔτιτο ἡμᾶς ὁ Θεὸς εἰς ὀργήν,

1. ἐν ABAGsgvs Cyp^r 326, om Hilar 1023 sic veniet fgv Cyp^r,
adveniet Hilar δε BA, γὰρ vs, om AGfg Iren 329 Cyp^r 326
λεγωσιν ABΔς, λεγουσιν G, dixerint fgv Iren Cyp^r 2. ἐφνίδιος
AG αὐτοῖς AAGsgvs Iren, ante repentinus Cyp^r, ante ολεθρὸς B
ἐφίσταται Δς, ἐπισταται B, ε..σταται A, φανησεται G, apparebit
f, superveniet gv Iren, adveniet Cyp^r 3. ἡ ὥδιν (ὡδ.. A) ABς,
ἡ ὡδινες G, ἡ ὡδιν η ἐν A, dolores (add partus g) fg τη (om
G) ἐν γαστρὶ ἔχουσα ABAGfgvs, in utero habentis g εκφυγῶσιν
ABς, εκφεύξονται AG 4. ὑμᾶς η ἡμερα (add ille fg) AAGfg, η
ἡμερα ὑμᾶς Bς κλεπτιας AB, κλεπτῃς AGsgvs καταλαβῃ A
BAς, καταλαβοι G 5. γὰρ ABAGfgv, om ε diei gv, dei f.
vos estis filii luminis non filii tenebrarum Hilar 376. μηκέτι οὐσι
τέκνοις σκότους ἢ νυκτὸς ἀλλὰ γενομένοις νιοῖς ἡμέρας Orig 3,558^d
οὐκ ABΔς, καὶ οὐκ Ggv, ἄρ' οὖν ἀδελφοὶ οὐκ Orig 4,445^b, ἄρα
οὖν οὐκέτι Orig 2,806f ἐσμέν ABς Orig, ἐστε AGfgv 6. σκο-
τους ABAGfgvs, add τέκνα Orig 4,445^b, add ἀλλ' ἐσμέν τέκνα φω-
τὸς καὶ ἡμέρας Orig 2,806f ὡς ABvs, ὡς καὶ AGfgv 7. sobrii
simus (sumus f) fg καθεύδουσιν ABΔsgvs, καθεύδοντες G
8. μεθυσκόμενοι AAGς, μεθυσοντες B 9. νήφωμεν ABAGς Orig
4,445^b, sobrii sumus fg induentes nos fg 10. ἡμᾶς ο Θεος
AAGfgvs, ο Θεος ἡμᾶς B

fur in nocte ita (s. f. ita in n.) ueniet. ³cum enim dixerint Pax et
securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in
utero habenti, et non effugient. (19) ⁴Vos autem, fratres, non estis
in tenebris, ut uos dies illa (ille L) (illa dies F) tamquam fur con-
præhendat (compr. L): ⁵omnes enim (om L) uos filii lucis estis et
filii diei (dei et F al). non sumus (estis F al) noctis neque tene-
brarum. (20) ⁶Igitur non dormiamus sicut [et F al] ceteri, sed uigi-
lemus et sobrii simus (sumus F al). ⁷qui enim dormiunt, nocte dor-
miunt, et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt: ⁸nos autem, qui diei sumus,
[uigilemus et] sobrii simus (sumus F al), induti lorica[m] (lurica[m] F
) fidei et caritatis et galeam spem salutis, ⁹quoniam non posuit

ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ,
¹⁰τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἢτε γρηγοροῦμεν ἢτε καθύ-
 δωμεν ἡμᾶς σὺν αὐτῷ ζήσωμεν. ¹¹διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ
 οἰκοδομεῖτε εἰς τὸν ἑνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.

¹²Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν
 καὶ προοισταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ καὶ ρουθειούντας ὑμᾶς, ¹³καὶ
 ἡγέσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσῶς ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν.
 εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς. ¹⁴παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ρουθε-
 τεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχισθε
 τῶν ἁσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. ¹⁵ὁρᾶτε μὴ τις κακὸν
 ἀντὶ κακοῦ τινὶ ἀποδῇ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε εἰς ἀλλή-
 λους καὶ εἰς πάντας. ¹⁶πάντοτε χαίρειτε, ¹⁷ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε,

1. ἀλλ *ΑΔΓς*, ἀλλα *Β* χριστοῦ *ΑΔΓς* *fgvs*, *om B* 2. υπερ *Α*
ΔΓς, περι *Β* 3. ζήσωμεν *ΒΓς* *fgvs*, ζήσομεν *Α*, ζῶμεν *Α*
 4. εἰς τὸν ἑνα (ε.να *Α*) *ΑΒΔΓς*, alterutrum *fv*, in unum vel in
 alterutrum *g* 5. εἰδέναι *ΑΒΔΓς*, cognoscere *fg* 6. et *fv*, et qui *g*
 προοισταμένους *ΒΔΓς*, προοιστανομένους *Α* ρουθειούντες *Α*
 καὶ *ΑΒΔς*, ὥστε (ut) *Γς* *fgv* 7. υπερεκπερισσῶς (-σσοῦ *Ας*) *ΑΒ*
ΔΓς, super (om *fv*) abundantius *fgv* 8. εἰρηνεύετε *ΑΒΔς*, ἱρη-
 νεύσαι *Γ*, pacem habete *gv*, pacem habentes *f* ἑαυτοῖς *ΑΒς*,
 αὐτοῖς *ΔΓς* *fg* ὑμᾶς *ΑΒΓς* *fgvs*, *om Α* ρουθετεῖτε *ΑΒΔς* *fgvs*
Orig 1,181, ρουθετεῖν *Γς*. *Orig* 3,725^a 9. παραμυθεῖσθε *ΑΒς*
Orig, παραμυθεῖτε (θειόται *Γ*) *ΔΓ*, consolamini *fgv*, consolari *g*
 ἀντέχισθαι *Γ*, sustinete *fg* 10. ἁσθενῶν] *Orig* 3,725^a et 1,181
cod, ἁσθενούντων *Orig* 1,181 *cod* 11. ἀποδῶ *ΑΒς*, ἀποδοῖ *ΔΓ*
 12. εἰς (καὶ εἰς *Βς*) ἀλλήλους καὶ *ΑΒΔΓς*, in invicem *f* χαί-
 ρετε *ΑΒΔς*, add ἐν τῷ κυρίῳ *Γς* προσευχέσθαι *Γ*. *Orig* 1,
 215^c 2,531^a 3,752^d *Hilar* 20

nos deus in iram, sed in acquisitionem salutis per dominum nostrum
 Iesum Christum, ¹⁰qui mortuus est pro nobis, ut siue vigilemus siue
 dormiamus, simul (om *al*) cum illo uiuamus. ¹¹propter quod conso-
 lamini inuicem, et aedificate alterutrum, sicut et facitis. (21) ¹²Roga-
 mus autem uos, fratres, ut noueritis eos qui laborant inter uos et
 praesunt uobis in domino et monent uos, ¹³ut habeatis illos abun-
 dantius (habund.) in caritate propter opus illorum. pacem habete
 cum eis. ¹⁴rogamus autem uos, fratres, corripite inquietos, consolamini
 pusillanimes (pusillan.), suscipite (suscepit *F*) infirmos (-mus
L), patientes estote ad omnes. ¹⁵uidete nequis malum pro malo ali-
 cui reddat, sed semper quod bonum est sectamini [et *F al*] in (om
 pr *F*) inuicem et in omnes. ¹⁶semper gaudete, ¹⁷sine intermissione

¹⁸ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· τοῦτο γάρ ἐστιν θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. ¹⁹τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε, ²⁰προφητείας μὴ ἔξουθενεῖτε· ²¹πάντα δὲ δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε; ²²ἀπὸ παντὸς εἶδους πονηροῦ ἀπέχεσθε. ²³αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἀγιασάτω
 5 ὑμᾶς ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ τηρηθεῖη. ²⁴πιστὺς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὅς καὶ ποιήσει.

²⁵Ἀδελφοί, προσεύχεσθε [καὶ] περὶ ἡμῶν. ²⁶ἀσπάζεσθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἀγίῳ. ²⁷ἐνορκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον,
 10 ἀναγνώσθηναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσιν τοῖς ἀδελφοῖς.

²⁸Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

1. ἐστιν AAGfg, om Bz θεου BAGz, ... θεου A 1. 2. ἐν χριστῷ ἰησου εἰς ὑμᾶς (ad vos fg, in vobis g) BAGfgz, εἰς ὑμᾶς ἐν χριστῷ ἰησου A 2. σβέννυτε ABz, ζβέννυται AG. οὐ σβέννυται Orig 2,587^c 3. δε BAGfg, om Az Orig 4,289^c (3,825^c) continete fg Lucif 159 4. ἀπέχεσθε (-σθαι AG) ABAGz Orig, abstinete (cont. Lucif) vos fg Lucif αὐτός δε ο θεός ABAGfg vz, ὁ δὲ (om 3,618) θεός Orig 3,570^d 618^d Iren 300 τῆς εἰρήνης om Orig αγιασαι ABAGfgz Orig Iren, αγιασει G 5. perfectos Iren, per omnia gv, ad perfectum f ὑμῶν ABAGz Orig Iren, om f 6. ἐν τῇ παρουσίᾳ ABAGz Orig 3,570^d 618^d, in adventum f Iren 300 ἡμῶν ABAGfgz Orig, om Iren 7. τηρηθεῖη (-θειην A) ABAGfgz Orig 3,618^d Iren, ante ἀμέμπτως Orig 3,570^d ὑμᾶς BAGfgz, ἡμᾶς A 8. καὶ Baf, om AGz περὶ ABΔz, υπερ G 9. ἐνορκίζω ABΔ, ορκίζω Gz 10. ut legatur fg, legere g τοῖς BAGfg, add αγίοις Avz 11. ὑμῶν BAGfg, add αμην Avz πρὸς θεσσαλονικεῖς α (πρώτη z) B et add εγγραφή απο αθηνων Az, ετελεσθή. πρὸς θεσσαλονι ὡς αρχεται πρὸς θεσσαλο - β Gg, ad thessalonicenses explicit prima f

(-missione) orate, ¹⁸in omnibus gratias agite: haec enim voluntas dei est (est en. u. d.) in Christo Iesu in omnibus vobis. (22) ¹⁹Spiritus nolite extinguere, ²⁰prophetias (-tiam F) nolite spernere: ²¹omnia autem probate, quod bonum est tenete, ²²ab omni specie mala abstinete vos (u. a. F al). (23) ²³Ipse autem deus pacis sanctificet vos per omnia, ut (et) integer spiritus vester et anima et corpus sine quaerella in aduentu (-tum F al) domini nostri (om F) Iesu Christi servetur. ²⁴fidelis est qui vocavit vos, qui etiam faciet. (24) ²⁵Fratres, orate pro nobis. ²⁶salutate fratres omnes in osculo sancto. (25) ²⁷Adiuro vos per dominum, ut legatur epistula haec (om al) omnibus sanctis fratribus. ²⁸gratia domini nostri Iesu Christi vobiscum, amen. (om al).

Expl. ad Thessall. I. F

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ Β.

Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν Θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ χριστῷ. ²χάρις ὑμῖν καὶ εὐ-
 ρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς [ἡμῶν] καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

³Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ Θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, οὗτις ὑπερανέξκει ἡ πίστις ὑμῶν καὶ πλεονάζει ἢ ἀγάπη ἐνὸς ἐκείνου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, ⁴ὥστε ἡμῶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν ἐγκανχῶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσιν τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχθετε, ⁵ἐνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ κατωξιωθῆναι ὑμῶς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἧς καὶ ¹⁰πάσχετε, ⁶εἰ' περ δίκαιον παρὰ Θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν

προς Θεσσαλονικεις β AB, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Θεσσα-
 λονικεῖς ἐπιστολὴ δευτέρα ε 1. σιλουανος AB^gvs, σιλβανος A
 Gf 2. κυριω AB^Δvs, om Gg ιησου χριστω AB^{vs}, χριστω
 ιησου ΔGfg 3. ημων AG^{vs}, om B^Δf 5. υπερανεκει (-αι
 ξανει G) ABΔG^{vs}, supercrecset fg abundat vel -det g
 6. 7. ημας αυτους AΔGfgs, αυτους ημας B 7. εγκανχασθαι
 ενκ. A) AB, κανχασθαι Δς, κανχησασθαι G 8. ταις ABς,
 om ΔG 9. ανεχεσθε AΔGς, ενεχεσθε B ενδειγμα ABΔ
 Gfς Iren 279, in exemplum gv 10. νμας ABΔfgs, ημας G
 regno g, in regno f περ ης G et gv, etiam et f 11. εἰ'
 om G περ] tamen fgv Iren 273, quidem Iren 265 παρα
 BAGς, παρα τω A 11. seq τοις (αυτοις τοις Gg) θλιβουσιν
 νμας θλιψιν ABΔGfgs Iren 273, retributionem iis qui tribulant vos
 Iren 265

INC. AD EOSDEM II. (INCIP. II AD THESSALONIC.)

Paulus et Silvanus et Timotheus ecclesiae Thessalonicensium (Thessallon. F) in deo patre nostro et domino Iesu Christo. ²gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino (et d. om al) Iesu Christo. ³gratias agere debemus deo semper pro vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam super crescit fides uestra et abundat (habund.) caritas unius cuiusque omnium (om L al) uestrum in inuicem, ⁴ita ut [et om L] nos ipsi in vobis (nos) gloriemur in ecclesiis dei pro patientia uestra et fide [et FL] in omnibus persecutionibus uestris et tribulationibus quas sustinetis ⁵in exemplum iusti iudicii dei, ut digni (om al) habeamini (habem. pr F) [in om L al] regno dei, pro quo et patimini, ⁶si tamen iustum est apud (apud F) deum retribuere

ὑμῶς θλίψιν ἔχει καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμει αὐτοῦ ἐν φλογὶ πυρὸς διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδῶσι θεὸν καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσιν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ [χριστοῦ], ⁹οἵτινες δίκην τίσουσιν ὀλέθριον αἰώνιον ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ¹⁰ἔτιαν ἐλθῇ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ καὶ θυμασθῆναι ἐν πᾶσιν τοῖς πιστεύουσιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμῶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ¹¹εἰς ὃ καὶ προσεχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ¹²ὑμῶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν καὶ πληρώσῃ πᾶσαν ἐνδοκίαν ἀγαθωσύνης καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει, ¹²ὅπως ἐνδοξασθῇ

3. ἐν πυρὶ φλογὸς

5. ὀλεθρον

1. καὶ (κα G) ὑμιν ABAGγος Iren, vobis autem f 1. 2. in revelationem f 2. ἰησου ABAGγος Iren 273, nostri iesu christi Iren 265 de caelo fgv Iren 3. αὐτου ABΔυς, add καὶ Gfg Iren ἐν φλογὶ πυρὸς BAGγυ Iren 273 265, ἐν πυρὶ (in ignem) φλογος Afz διδόντος ABυς, διδους AGfg, dare g Iren 265 τοῖς μὴ εἰδοσι (ἰδοσιν G) θεον καὶ τοῖς ABAGγος, in eos qui Iren 4. ὑπακουνουσιν ABAGγος Iren, obaudierunt f χριστου AGfgγος Iren 265, om BA 5. οἵτινες ABAGφος Iren 273, qui etiam g Iren 265 poenas fgv Iren ὀλεθριον A, in interitum g, interitus f Iren, ὀλεθρον BAGς aeternum g, aeternas fv Iren του AB Δς, om G 6. virtutis fgv Iren 7. θυμασθῆναι ABς, ἐνθαυμασθῆναι AG ἐν πασιν ABAGγος, omnibus Iren 265, his Iren 273 πιστευσασιν ABAGfv, credentibus g, πιστεύουσιν ε et add in eum Iren 265 273 8. super (in f) vos fgv in fv, om g 9. εἰς ο ABAGς, in quo fgv παντοτε ABGfgγος, add καὶ A περ ὑμῶν G 10. κλήσεως ABΔς, add ὑμῶν Gg, add sua gv ἡμῶν ABGγος, om Δfv πληρωσῃ BAGfgγος, πληρωσει A bonam (om fv) voluntatem fgv 11. ἀγαθοσύνης G ut fv,

tribulationem his qui vos tribulant (tr. u.) ⁷et vobis qui tribulamini requiem nobiscum in reuelatione (-nem F al) domini Iesu de caelo cum angelis uirtutis eius ⁸in flamma ignis dantis uindictam his qui non nouerunt deum et qui non oboediunt euangelio domini nostri Iesu Christi; ⁹qui poenas dabunt (habent) in interitu (in interitum L, in interitu) aeternas a facie domini et a (om pr F) gloria uirtutis eius, ¹⁰cum uenerit glorificari in sanctis suis et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt, quia creditum est testimonium nostrum super uos in die illo. ¹¹in quo etiam oramus semper pro uobis, ut dignetur uos uocatione sua deus [noster F] et impleat omnem uoluntatem bonitatis et opus fidei in uirtute, ¹²ut clarificetur nomen domini [nostri FL]

τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ [χριστοῦ] ἐν ὑμῖν καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

¹Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν, ²εἰς τὸ μὴ ταχέως σὺλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ τοῦς μηδὲ θροεῖσθαι, ³μήτε διὰ πνεύματος μήτε διὰ λόγου μήτε δι' ἐπιστολῆς, ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου. ⁴μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον, ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ⁵ὃς ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρούμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτόν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καθίσαι

ita ut g 1. χριστον AGgvz, om BΔf 1. 2. καὶ ὑμεῖς...
 χριστοῦ om Gg 1. υμεις BΔfvz, ημεις A 2. κυριου AB
 Δvz, add nostri f 3. υπερ ABΔGgς Orig 1,668^b, per fgv
 4. ημων prius AΔGfgvς Orig, om B και ημωz A in ipsum
 fgv 5. ταχεωz ABΔGfgvς, om Orig vooz ABGgς Orig, add
 vμων Δf μηδε ABΔG Orig 1,668^b, μήτε z 6. πνευματος
 μητε (μηδε Δ) δια λογον ABΔGfgvς, λόγον μήτε δια πνεύματος
 Orig δι ABΔGz, διὰ Orig 7. δι ημων ABΔGgς Orig, a
 nobis f 7. quasi instet (stet f) fgv η ABGz Orig, om Δ
 του (om G) κυριου ABΔGfgv Orig 1,668^b, τοῦ Χριστοῦ z
 8. nullo modo f η AΔGz Orig, om B 9. αμαρτιαz AΔGgvς
 Orig 1,668^c 3,315^c 513^c 628^a 765^d Iren 322, ανομιαz B Orig 1,424^d
 ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας] Orig Iren, om Orig 3,765^d 10. αντικειμε-
 νος και (om f) ABΔGfgvς Orig 1,424^d 668^c 3,485^a 628^a 4,321^b Iren
 181 322, om Orig 3,315^c 765^d υπειραιρομενος ABΔz Orig 1,424^d
 668^c 4,321^b, επαιρομενος G Orig 3,315^c 485^a 628^a 765^d, extollitur f
 gv, extollit se Iren παντα λεγομενον ABΔGz Orig, omne quod
 (qui f) dicitur fgv Iren 181 322, πάντα Orig 3,628^a 11. quod
 colitur fgv Iren 181, colitur g Iren 322 ωστε αυτον ABΔGz Orig
 1,668^c, ὥστ' αὐτόν Orig 1,424^d, ὥστε αὐτὸ Orig 1,669^a in tem-
 plo fgv Iren 312 του θεου καθισαι ABΔfvς Orig 1,424^d 669^a

Iesu Christi in vobis et vos in illo secundum gratiam dei nostri et domini Iesu Christi. (2) ¹Rogamus autem (om al) uos, fratres, per aduentum domini nostri Iesu Christi et nostrae congregationis in ipsum, ²ut non cito moueamini a [uestro om V al] sensu neque terreamini, neque per spiritum neque per sermonem neque per epistolam tamquam per nos (t. a nobis F al) [missam om L], quasi instet dies domini. ³nequis uos seducat ullo modo, quoniam nisi uenerit discessio (discesio) primum et reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, ⁴qui aduersatur et extollitur (extolletur V) supra omne (omnem F) quod dicitur deus aut quod colitur, ita ut in templo

ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἔστιν Θεός. ὁὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὦν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; ὁκαὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. ὁτὶ γὰρ μυστήριον ἦδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται. ὁκαὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος Ἰησοῦς ἀνέλκει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, ὁὐ ἔστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασιν ψεύδους

1. ἀποδεικνύοντα

Iren, καθίσαι τοῦ Θεοῦ Orig 1,668^c, του Θεου ινα (ως ε et corr G, quasi) Θεον καθισαι Ggς 1. αποδεικνυντα ΒΔς Orig, αποδικνυνοντα G, αποδιγνυνοντα A ὅτι ΑΒΔΓς Orig, tamquam gn Iren 322, quasi f μνημονευσται AG ἔτι (αυτι G) ὡν ΑΒΓς Orig 1,668^c, ἔτι οντος μου Α, cum adhuc (om f) essem f g
2. ταῦτ' Orig ἔλεγον ΑΒΔΓς Orig, dicebantur f τὸ κατέχον] Orig 1,424^c 668^c, quid (quod f) detineat f g 3. εαυτου Β ΔΓς, αυτου Α Orig 4. ο κατεχων (tenet) αρτι (sequitur rasura Gg) ΑΒΔΓς Orig, ut qui nunc tenet teneat f ἕως ΑΒΔς Orig, εως αν G 5. fiat f g ο ανομος ΑΒΔΓς Orig Iren 182 323, ille iniquus fu Hilar 539 ο κυριος ιησους ΑΔΓς Orig 4,321^b Iren 182 323 Hilar, dominus iesus christus Iren 182, ο κυριος Βς Orig 1,668^d, κύριος ὁ Θεός Orig 1,424^c 6. ανιλει ΒΔ Orig 1, 424^c, αναιλει Α, ἀναλώσει ε Orig 1,668^d, interficiet f g Iren Hilar, αναλοι G Orig 4,57^c 321^b τοῦ σώματος Orig 4,321^b καταργησει ΑΒΔΓς Orig 1,424^c 668^d Iren, καταργιῖ Orig 4,57^c 321^b, evacuabit eum Hilar 539 τη επιφανεια (-νω Α) ΑΒΓς, την επιφανειαν Α, aspectu f, illuminatione g, praesentia Iren Hilar
7. ον ΑΒΔΓς Orig 1,424^c 668^d Iren 182 323, illum cuius f g
7. 8. ἐν τῇ τοῦ διαβόλου ἐξουσία ποιῖν τὰ σημεία etc Orig 3,765^d
8. ψευδους ΑΒΔΓς Orig 1,424^c 425^c 668^d 3,151^a 513^b 766^a Iren 182, mendaciorum Iren 323, mendacibus g

dei (om F) sedeat ostendens se tamquam sit deus. ⁵non retinetis quod, cum essem (essemus L et pr F) [adhuc F al, om L] (adhuc essemus al) apud (apud pr F) uos, haec dicebam (dicebamus L al et pr F) uobis? ⁶et nunc quid detineat scitis, ut reueletur in suo tempore. ⁷nam mysterium iam operatur iniquitatis, tantum (tantum) ut qui tenet (tenent) nunc (nunc tenet V, non tenent pr F) teneat (teneant pr F al) donec de medio fiat (fiant). ⁸et tunc reuelabitur (reuelauit pr F) ille iniquus, quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui et destruet inlustratione aduentus sui ⁹eum, cuius est aduentus secundum operationem satanae in omni uirtute et (om L) signis et

¹⁰καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ ἀδικίας τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἔδξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. ¹¹καὶ διὰ τοῦτο πέμπει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, ¹²ἵνα κριθῶσιν πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ ἀλλ' εὐδοκήσαντες [ἐν] τῇ ἀδικίᾳ.

¹³Ἡμεῖς δὲ ὀφειλομένον εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί ἡγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἴλατο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπαρχὴν εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας, ¹⁴εἰς ὃ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης

4. ὕπαντες

1. ἐν ABAGsgv Orig 1,424^c 425^c 668^d 3,151^a 766^a, om Orig 3,513^c Iren 323 ἀπατή (add τῆς Δς) ἀδικίας ABAGsgv Orig 1,424^c 425^c 668^d 3,513^c 766^a Iren, ἀδικίᾳ Orig 3,151^a τοῖς ABAGsgv Orig 1,425^c 668^d 3,151^a 513^c 766^a Iren, ἐν τοῖς ε Orig 1,424^c ἀνθ' ὧν ABAGs Orig 1,425^a 668^d, eo quod sv, propter quod g, pro eo quod Iren 323 326 caritatem sv, dilectionem g Iren, dilectum Cyp 86 192 2. τῆς ἀληθείας ABGgv Orig Iren 323 Cyp et add χριστοῦ Δf, dei Iren 326 ἐδξαντο ΒΔς Orig et rec in litura A, ἐξεδξαντο G, acceperunt f, receperunt gv Iren Cyp 192, habuerunt Cyp 86 εἰς τὸ σω rec in litura A καὶ ABAGgs Orig 1,425^a 668^d Iren 266 323 326 Cyp, om sv 3. πῖμπι ABA Gv Orig 1,425^a 4,83^a, πέμψει fgs Orig 1,668^d Iren Cyp αυτοῖς ο θεὸς ABAGsgv Orig Iren 266 323 Cyp, eos deus in Iren 326 4. αὐτοὺς om G mendacia f παντες ΒΔς Orig 4,83^a, ἀπαντες AG Orig 1,425^a 668^c 5. ἀλλ AAGs Orig 1,425^a 668^c 4,83^a, ἀλλὰ B Orig 3,497^c consenserunt fgv Iren, sibi placent Cyp ἐν Δς Orig 1,425^a 668^c Cyp 86 192, om BAGsgv Orig 3,497^c 4,83^a Iren 266 323 326 7. dilecti sv, dilectissimi g ὑπο (add του A) κυρίου (-ριω G) ABGgs, υπο θεου Δf εἴλατο ABAG, εἴλετο ε νμας ABGgv, ημας Δsv ἀπαρχὴν BGv, ἀπ αρχῆς Δfgs 8. ad salutem f εἰς ο ABAfs, εἰς οἱ (in qua) καὶ Gg 9. ημας ABΔf, νμας Ggv in constitutionem g, in optionem f

prodigiis (-gis) mendacibus ¹⁰et (om L) in omni seductione iniquitatis his qui pereunt, eo quod caritatem veritatis non receperunt ut salvi fierent. ¹¹ideo mittit (mittet L) illis deus operationem erroris, ut credant mendacio, ¹²ut iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. (3) ¹³Nos autem (om al) debemus gratias (g. d. F) agere deo semper pro vobis, fratres dilecti a deo (a d. om al), quod elegerit (elig.) nos (uos L) deus primitias in salutem in sanctificatione (-nem) spiritus et fide (om al) veritatis, ¹⁴in quo (qua FL) et vocavit vos per euangelium nostrum in acqui-

τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. ¹⁵ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγον εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. ¹⁶αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ χριστὸς καὶ [ὁ] θεὸς ὁ πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, ¹⁷παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας καὶ στηρίζαι ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ἀγαθῷ.

¹Τὸ λοιπὸν προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζεται καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, ²καὶ ἵνα ὁ ὀψοθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ πάντων ἡ ¹⁰πίστις. ³πιστὸς δὲ ἐστὶν ὁ θεός, ὃς στηρίζει ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ⁴πειθοίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἡ παραγγέλλομεν [ὑμῖν καὶ ἐποιήσατε καὶ] ποιεῖτε καὶ ποιήσετε. ⁵ὁ δὲ κύριος

4. Θεὸς καὶ πατὴρ

2. παραδοσεις ABGgvz Orig 4,259^b, add ημων Af 3. ιησους ο (om AGz) χριστος AAGsgvz, χριστος ιησους B 3. 4. ο (om B A) θεος ο πατηρ BAGgv, ο θεος και πατηρ Afvz 4. αιωνιον G 5. παρακληση G υμων τας καρδιας BAGfgz, τας καρδιας υμων Av 6. στηριζει (add ὑμᾶς z) ABΔz, στηριξη G, confirmet fgv εργω και λογω ABΔfv, λογω και εργω Ggz 7. το om G αδελφοι ABz, ante προσευχεσθαι Ggv, post ημων Af 8. κυριον ABΔfvz, θεον Ggv δοξασιζηται G 9. ab iniquis fg παντων ABΔz, add εστιν Gfgv 10. εστιν ABΔfz, om Gg θεος AAGfgv, κυριος Bz ος BAGfgvz, ος και A στηριζει AΔz, στηρισει B, τηρησει G, confirmabit g, confirmavit fgv , custodiat vel -diet g 11. εφ υμιας ABAGz, de vobis fgv παραγγελλομεν ABAGfz, praecepimus Ggv 12. υμιν AGgz, om BΔfv και ποιησατε και BGg, και vs, om AΔf και ποιησετε ABΔfvz, om Gg

sitionem (in quisit. L) gloriae domini nostri Iesu Christi. (4) ¹⁵Itaque, fratres, state, et tenete traditiones (-nis L) quas didicistis (dedic.) siue per sermonem siue per epistolam nostram: ¹⁶ipse autem (om al) dominus noster Iesus Christus et deus et (om al) pater noster, qui dilexit nos et dedit consolationem aeternam et spem bonam in gratia (-tiam F al), ¹⁷[et F] exhortetur (consoletur V) corda uestra et confirmet in omni opere et sermone hono. (5) ¹De cetero, fratres, orate pro nobis, ut sermo dei (domini F al) currat et clarificetur sicut et apud (-d) uos, ²et ut liberemur ab inopportunis et malis hominibus. non enim omnium est fides. (6) ³Fidelis autem deus (dominus L) est (om pr F al), qui confirmavit (-bit) uos et custodiet a malo. ⁴confidimus autem de (om al) uobis in domino, quoniam quae praecepimus (praecepimus F al) et facitis et facietis. ⁵dominus autem di-

κατευθύνει ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ.

⁶Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρελάβετε παρ' ἡ-⁵ μῶν. Ἰαυτοὶ γὰρ οἴδατε πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμῖς, ὅτι οὐκ ἡτακτή-
σαμεν ἐν ὑμῖν, ⁸οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρὰ τινος, ἀλλ' ἐν
κόπῳ καὶ μόχθῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπι-
βαρῆσαι τίνα ὑμῶν. ⁹οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἔξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἐαν-
τοὺς τύπον δώμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. ¹⁰καὶ γὰρ ὅτε ἤμεν ¹⁰
πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζε-

5. παρελάβουσιν 8. νύκτα καὶ ἡμέραν

1. κατευθύνει G ὑμῶν (ἡμῶν pr G) τας καρδίας ABGgς, τας
καρδίας ὑμῶν Afo in caritate fgv 1. 2. εἰς τὴν (om ε) υπο-
μονὴν ABAGς, in patientia fg 3. παραγγέλλομεν G, praecipi-
mus f Cyp 89 202 Lucif 16, denuntiamus g δε ABAGfgς Lucif,
om Cypr ἀδελφοί om Cypr του ABAς, om G ἡμῶν AGg
ς Cyp 202 Lucif, om Baf Cyp 89 4. ut subtrahatis (separe-
tis g) vos fgv Lucif 16, ut recedatis Cypr παντός ἀδελφου
ABAGfgς Lucif, omnibus fratribus Cyp 4. 5. ατάκτως (in-
quiete) περιπατοῦντος ABGfgς Lucif, περιπατοῦντος (ambulantibus
Cyp ατακτως Av Cyp 5. ἡν] η G παρελαβετε BGgv, πα-
ρελάβουσιν A, elevaron A, acceperunt fv Cyp 89 202 Lucif 16,
παρέλαβε ε παρ AAGς, αφ B 7. παρὰ τινος ABAGfgς et
add vestrum Cyp 10, aliquo f 8. νυκτός καὶ ἡμερας BG, νύκτα
καὶ ἡμεραν AAς 8. 9. ἐπιβαρῆσαι τίνα ὑμῶν ABAGgς, quem ves-
trum gravaremus fv Cyp 9. ὅτι ABAGgς, quasi fv habuerimus
gv 10. daremus gv, demus f καὶ γὰρ ABAGgς, nam fg
11. παρηγγέλλομεν (-λλαμεν G) ABGfgς, παραγγέλλομεν A
ου ABGς, μη A

rigat corda uestra in caritate dei et patientia Christi. (7) ⁶Denuntia-
mus autem vobis, fratres, in nomine domini nostri Iesu Christi, ut
subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate (inquiete F al)
et non secundum traditionem quam acceperunt (accepistis F, acci-
pistis) a nobis. ⁷Ipsi (ipse) enim (om L) scitis quem admodum oportet
[vos F al] imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos,
⁸neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore et fa-
tigatione [et] nocte et die operantes, nequem uestrum grauaremus;
⁹non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmet ipsos formam
daremus vobis ad imitandum (imittand.) nos. ¹⁰Nam et cum essemus
apud (apud) vos, hoc denuntiabamus vobis (h. d. u. om pr F), quo-

σθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ¹¹ἀκούομεν γάρ τινες περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους· ¹²τοῖς δὲ τοιοῦτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ χριστῷ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. ¹³ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, μὴ ἐγκακήσητε καλοποιοῦντες. ¹⁴εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε μὴ συναμιγνυσθαι αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ· ¹⁵καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγήσθε, ἀλλὰ νοθεύετε ὡς ἀδελφόν. ¹⁶αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῶη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντός ἐν παντὶ τόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν.

¹⁷Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὃ ἐστὶν σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ. οὕτως γράφω. ¹⁸ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀμήν.

1. nec fgv, non g manducem f ακουομεν ABAGς, audivimus fgv 1. 2. περιπατουντας εν υμιν ατακτως AGς, εν υμιν ατακτως περιπατουντας B, εν υμιν περιπατουντας (ambulare) ατακτως Af 2. sed curiose agentes fgv 2. 3. τοις δε τοιουτοις ABGf gvs, τους δε τοιουτους A 3. εν κυριω ιησου χριστω ABAGfgv, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ς 4. εαυτων G αισθειωσειν G 5. εγκακησητε AB, εκκαχεται (-σητε ς) Gς, εγκακειτε A καλοποιοουντες ABAGf gvs, καλον ποιουντες Gg 6. δια της ABAς, δι G hunc gv, nunc f μη ABA, ut non f, και μη Ggvς συναναμιγνυσθαι (-σθε ς) ABς, συναμιγνυσθαι G, συναναμιγεσθαι A, commisceamini fgv 7. confundatur fv, erubescat g και ABGgvς, om Af εκθρον G. Orig 3,725^a 8. κυριος ABAGfς, θεος Gg 9. την BAGς, om A semper fg τοπω AAGfgv, τροπω Bς et corr A 12. ουτως AG, οὔτω ς ημων ABAGfς, om Gg 13. αμην AAGfgς, om B προς

niam si quis non vult operari, nec manducet (-cat). (8) ¹¹Audiuimus enim inter uos quosdam ambulare (-ri) inquiete, nihil operantes, sed curiose (-sae F) agentes: ¹²his autem qui eius modi sunt denuntiatus et obsecramus in domino Iesu Christo, ut cum silentio operantes suum panem manducet. (9) ¹³Vos autem, fratres, nolite deficere bene facientes. ¹⁴quod si quis non oboedit (abaudit pr F, aboedit V) uerbo nostro per epistolam, hunc notate, et non (ne) commisceamini (comm.) cum illo, ut confundatur: ¹⁵et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem. ¹⁶ipse autem dominus pacis det uobis pacem sempiternam in omni loco. dominus cum omnibus uobis. ¹⁷salutatio mea manu Pauli, quod est signum in omni epistula (-lam F). ita scribo. ¹⁸gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus uobis, amen (om F al).

[Exp. ad Thessall. II. F] Inc. ad Colossenses (Colosenses). (sequitur ad Timotheum prima in L.)

ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ.

Ηολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πύλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν νήφ, ὃν ἔθηκεν κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ ἐποίησεν τοὺς αἰῶνας, ὅς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμόν τῶν ἁμαρτιῶν ποιησάμενος ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ

Θεσσαλονικεῖς β (δευτέρα ε) B et add εγραφη απο αθηνων Ας, ετελεισθη προς Θεσσαλονι... β... αρχεται προς τιμοθειον α Gg, ad thessalonicenses explicit II f. sequitur ad Hebraeos epistola in ABCH item apud Athanasium 1,767 et Epiphanium haeres. 42 p. 373 (ἄλλα δὲ ἀντίγραφα ἔχει τὴν πρὸς Ἑβραίους δεκάτην), ad Timotheum prima in AGfg et ἐν τισιν ἀντιγράφοις apud Epiphanium l. l. προς εβραιους ΑΒΔ, ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή ε. ἐν τῇ πρὸς ἐβραίους ὁ αὐτὸς παῦλός φησιν ad 1,1 2 Orig 4,60^c. similiter ad 2,9 idem 4,62^c et ad 1,3 4,450^c. similiter 4,24^d 1,245^b 4,174^c 2,572^c 4,70^a 2, 181^c 4,388^d. Haec in Af post epistolam ad Philemonem puginis compluribus vacuis relictis in fine voluminis posita est, scripta tamen quantum scimus a prima manu: om Gg. in B capitulorum numeri tales appositi ut appareat eorum auctorem hanc post epistolam ad Galatas collocasse.

1. παλαι ΑΒΔνς Orig 1,22^c om Orig 3,350^c 2. ἐν ἐσχάτου ΑΒΔ Orig 4,60^c, ἐπ' ἐσχάτων ε Orig 3,350^c, in novissimis f τουτων ΑΒΔνς, om Orig 3. ὃν ἔθηκεν κλ. π.] Orig 2,593^b 4, 60^c δι οὗ Orig 4,60^c ter 3. 4. ἐποίησεν (-σε Β) τοὺς αἰῶνας ΑΒΔf, τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν ε Orig 4,60^c 4. ος ὢν ΑΒΔ νς Orig 4,450^a (1,751^a), qui est f χαρακτὴρ Orig 1,706^a 751^a 752^b 2,803^a, imago f 5. φερων ΑΔνς, φανερων Β τε om f Iren 163 αυτου ΑΒν, add δι αυτου (ἐαντοῦ ε) Δfς 6. των ἁμαρτιων ποιησαμενος (facta) ΑΒf, ποιησαμενος των ἁμαρτιων Δ et add ἡμῶν ε in dexteram f

AD HEBRAEOS.

Multifariae (-riam F) multisque (et multis L et pr F, multis al) modis olim deus loquens patribus in prophetis nouissime diebus istis locutus est nobis in filio, ²quem constituit heredem universorum, per quem fecit et saecula; ³qui cum sit splendor gloriae et figura substantiae eius, portans quoque (que) omnia verbo uirtutis suae, purgationem peccatorum faciens sedet (sedit L) ad dexteram maiestatis

τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς, ⁴ἵσουςίτη κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσω διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονομήκειν ὄνομα. ⁵τίμι γὰρ εἶπέν ποτε τῶν ἀγγέλων Υἱὸς μου εἰ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν Ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν. ⁶ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ. ⁷καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα, ⁸πρὸς δὲ τὸν υἱόν Ὁ Θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, καὶ ⁹ράβδος τῆς ἐξουσίας ράβδος τῆς βασιλείας σου. ἤγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε, ὁ Θεός, ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιῶσιν παρὰ τοὺς μετόχους σου. ¹⁰καὶ Σὺ κατ' ἀρχάς, κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί· ¹¹αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διυμένεις· καὶ πάντες

1. factus Hilar 832, facto f τῶν ΑΔς, om B 2. παρ αὐτοὺς ΑΒΔς, ab his Hilar, his f κεκληρονομήκειν ΑΒΔς, possidet f Hilar 3. εἶπεν (-πε Βς) ποτε τῶν ἀγγέλων ΑΒς, επε των αγγέλων ποτε Α, aliquando angelorum dixit f 5. in filio f οταν δε παλιν εἰσαγαγῇ ΑΒΔς, deinde iterum cum inducit f 5. 6. εἰς τὴν οἰκουμένην ΑΒΔς, in creatione f 7. πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους (add αὐτοῦ Α) ΑΒΔς, angelus ipsius quidem f 8. πνεύματα ΑΒΔς Orig 2,636^d 4,430^c, spiritu f πυρὸς φλόγα ΑΒΔς Orig, ignem urentem f 9. εἰς τὸν αἰῶνα ΑΒΔς, in aeterno f τοῦ αἰῶνος ΑΔς, om B καὶ ΑΒΔς, om ε, add η Α, quod om ΒΔς 10. τῆς prius ΑΒ, om Δς ράβδος ΑΒ, η ρ. Δς σου ΑΔς, αὐτοῦ Β aequitatem f 11. ἀνομίαν (-μίας Α) Β ΑΔς, ἀδικίαν Α 12. εἰς Α 13. κατ ἀρχάς ΑΒΔς, initiis f τὴν γῆν ἐθεμελίωσας ΑΒΔς, fundasti terram f 14. permanebis fu

tatis in excelsis, ⁴tanto (tantum) melior angelis effectus, quanto differentis prae illis nomen hereditavit. ⁵cui enim dixit aliquando angelorum Filius meus es tu, ego hodie genui te? et rursus (rursus F) Ego ero illi in patre (patrem), et ipse erit mihi in filium (filio L). ⁶et cum iterum intro ducit primo genitum in orbem terrae, dicit Et adorent eum omnes angeli dei. ⁷et (om al) ad angelos quidem dicit Qui facit angelos suos spiritus et ministros suos flammam ignis, ⁸ad filium autem Thronus (Tron.) tuus, deus (om al), in saeculum saeculi, et (om F al) uirga aequitatis uirga regni tui. ⁹dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem: propterea unxit te, deus, deus tuus oleo exultationis (laetitiae pr F) prae participibus tuis. ¹⁰et Tu in principio, domine, terram fundasti, et opera manuum (manum F al) tuarum sunt caeli: ¹¹ipsi peribunt, tu autem permanebis: et omnia

ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, ¹²καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἐλίξεις αὐτοῦ, ὡς ἱμάτιον, καὶ ἀλλαγῇσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν. ¹³πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἰρηκέν ποτε Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; ¹⁴οὐχὶ πάντες εἰσὶν λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ὡς ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;

¹Διὰ τοῦτο διὲ περισσοτέρως προσέχειν ἡμῖς τοῖς ἀκουσθεῖσιν, μὴ ποτε παραρνωμῆν. ²εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθείς λόγος ἐγένετο βέβαιος καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρικοή ἔλαβεν ἔνδικον μισθοποδοσίαν, ³πῶς ἡμεῖς ἐκφενξόμεθα τηλικαύτης ἀμειψαντες ¹⁰σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν

1. ὡσεὶ *AB*ς, ὡς *A* ἐλίξεις *AB*ς, ἀλλαξεις *A*ςυ 2. ὡς (ὡσεὶ *A*, et tanquam *f*) ἱματιον καὶ (ὅτι *A*ς) *AB*Δ*f*, καὶ ε 3. ἐγκλείψουσιν *pi A* εἰρηκε *B*ς 4. ἀν *AB*ς, ὅτι *A* ponam *sv* υποποδιον των ποδιων *AB*Δ*ς*, sub pedes *f* 5. ουχι (non enim *f*) παντες εἰσιν *AB*Δ*ς*. πάντες εἰσὶν *Orig* 1,767^b 2,495^c 4,430^d. sunt enim *Hilar* 440 λειτουργικὰ] *Orig* 1,579^e 767^b 2,20^d 495^c 3,50^c 4,191^d 430de, efficientes *Hilar*, ministri *f* εἰς διακονίαν *AA*ς *Orig* 1,767^b 2,20^d 495^c 4,191^d 430^d *Hilar*, in ministerio *f*, εἰς διακονίας *B* *Orig* 1,579^e 4,430^c 6. qui mittuntur *f*, missi v *Hilar* 440 eos qui hereditabunt *Hilar*, possessuros *f* σωτηρίαν *AB*Δ*ς* *Orig* 1,579^e 767^b 2,495^c 4,430^d *Hilar*, salutem aeternam *f*, ζωὴν αἰώνιον *Orig* 4,191^d 7. περισσοτέρως προσεχειν ἡμῶς (ἡμ. πρ. ε) *AB*Δ*ς*, nos amplius intueri *f* 8. παραρνωμῆν *AA*, παραρνωμῆν *B*ς, lebeimur *f* γὰρ *AB*Δ*ς* *Orig* 3,348^d, ὅτι *Orig* 3,767^c λογος *AB* Δ*ς* *Orig* 3,767^c, νόμος *Orig* 3,348^d 9. ἐγενετο βέβαιος *AB* Δ*ς*, certissimum factum est *f* 11. ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι δια του κυριου *AB*Δ*ς*, quaecunque initium accepissent praedicandi deum *f*

(omnes) ut (sicut *L*) uestimentum ueterescent, ¹²et uelut amictum inuolues (mutabis *V*) eos, [ut uestimentum, ὅτι *L* *al*] et mutabuntur: tu autem idem [ipse *V*] es (est *pr F*), et anni tui non deficient. (2) ¹³Ad quem autem angelorum dixit aliquando Sede a dextris meis, quoad usque (n. donec *F*) ponam inimicos tuos scabillum (scabellum) pedum (ὅτι *al*) tuorum? ¹⁴nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos qui hereditatem capient (capiunt *F*) salutis? ¹propterea abundantius (hab.) oportet obseruare nos ea quae audiuiimus, ne forte pereffluamus (perefl., effl. *L* *al*). ²si enim qui per angelos dictus est (ὅτι *F*) sermo factus est firmus, et omnis praeuaricatio et inoboedientia accepit iustam mercedis retributionem, ³quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quae cum initium accepisset (accip.) enarrari per dominum, ab

ἀκουσάντων εἰς ἡμῶς ἐβειβιώθη ⁴συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ Θεοῦ
σημείοις τε καὶ τέρασιν καὶ ποικίλαις δυνάμεσιν καὶ πνεύματος
ἀγίου μερισμοῖς κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν.

Ὅθι γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξεν τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλονσαν,
5 περὶ ἧς λαλοῦμεν. ⁶διημαρτύρατο δὲ πού τις λέγων Τί ἐστιν ἄν-
θρωπος, ὅτι μιμνήσκη αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπη
αὐτόν; ⁷ἠλλάττωσας αὐτὸν βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ
ἐστεφανώσας αὐτόν, [καὶ κατέστησας αὐτόν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χει-
ρῶν σου,] ⁸πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν τῷ γὰρ
10 ὑποτάξαι [αὐτῷ] τὰ πάντα οὐδὲν ἄφηκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον· νῦν
δὲ οὕτω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα. ⁹τὸν δὲ βραχὺ τι
παρ' ἀγγέλους ἡλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ
θανάτου δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως χάριτι Θεοῦ ὑπὲρ

5. Τίς ἐστιν

1. in nobis f συνεπιμαρτυρουντος ΑΔς, συμμαρτ. Β 3. αυτου
ABCφς, του Θεου Α voluptatem f 4. υπεταξεν ΑΒΔφς, add
ο Θεος C 4. 5. saeculum futurum de quo f 5. τι ΑΒΔνς, τις C f
6. μιμνησκη Α, memor est f qui visitas f 7. ηλαττωσας ΑΒ
Cφς, ελαττωσας Α paulo minus ab angelis φ 8. 9. και κα-
τεστησας αυτον επι τα εργα των χειρων σου ΑCφς, om ΒΔ
9. 10. εν τω γαρ (γαρ τω ΑCς) υποταξαι αυτω (om Β) τα παντα ΑΒ
Cς, εν τω γαρ τα παντα υποταξαι αυτω Α, subiiciendo autem om-
nia f 10. αυτω alterum ΑΒCΔς, om f 10. 11. modo autem f
11. αυτω τα παντα ΑΒCΔς, omnia eius f τον δε βραχυν τι ΑΒ
CΔς Orig 2,584^d 4,63^a, nam paulo f 13. χαριτι ΑΒCΔφς, χωρις
Orig 4,41^c 392^b 393^c 450^b. ἐν τισι κῆται τῆς πρὸς Ἑβραίους ἀντι-
γράφοις Χάριτι Θεοῦ Orig 4,41^c. χάριτι ἢ χωρις idem 4,392^b

eis qui audierunt in nos (nobis F) confirmata est, ⁴contestante deo
signis et portentis et uariis uirtutibus et spiritus sancti distributioni-
bus secundum suam uoluntatem. (3) ⁵Non enim angelis subiecit [deus
L] orbem terrae futurum, de quo loquimur (loquitur). ⁶testatus est
autem (testatum autem est L) in quodam loco quis (om F) dicens
Quid est homo, quod memor es (memorres pr L?) eius, aut filius
hominis, quoniam uisitas eum? ⁷minuisti (minorasti F) eum paulo
minus ab angelis, gloria (-iam F) et honore (-rem F) coronasti eum
et constituisti eum super opera manuum (manum F) tuarum, ⁸omnia
subiecasti sub pedibus eius. in eo enim quod ei omnia subiecit (s.
o.) nihil dimisit (dem. F al) non subiectum ei: nunc autem necdum
uidemus omnia subiecta ei. ⁹eum autem qui modico quam angeli
(-lis F) minoratus est uidemus lesu propter passionem mortis glo-
ria (-am pr F) et honore (-rem pr F) coronatum, ut gratia dei pro

παντὸς γεύσεται θανάτου. ¹⁰ἔπρεπεν γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα
καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα τὸν ἀρ-
χηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι. ¹¹ὅ τε γὰρ
ἀγιαζὼν καὶ οἱ ἀγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαι-
σχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, ¹²λέγων Ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου
τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. καὶ πάλιν
Ἐγὼ ἴσομαι πεποιοῦς ἐπ' αὐτῷ. ¹³καὶ πάλιν Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ
παιδιά ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός. ¹⁴ἐπεὶ οὖν τὰ παιδιά κοινοῦνται
αἵματος καὶ συρκός, καὶ αὐτὸς παρρησιαστικῶς μετέσχεν τῶν αὐτῶν,
ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανά- ¹⁰
του, τουτέστιν τὸν διάβολον, ¹⁵καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ
θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. ¹⁶οὐ γὰρ δὴ
ποῦ ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπιλαμβά-

1. Orig 4,71^b 1. 2. per (pro ff) quo omnia et per quem f
3. παθημάτων ABCΔς, passionem f ο τε γαρ ABCΔς Orig 3,
298^f, ὅτε γὰρ ὁ Orig 3,238^d. ὁ Orig 4,40^d 4. ἐξ ενός πάντες
ABCΔς Orig, omnes ex uno f 5. αὐτοὺς ABCΔΗς, eius f
6. ἐν BCΔΗς, ἐμ A 7. ἐπ αὐτῷ] sic corr C, in illo f Orig
3,658^c 8. παιδιμοὶ pr C, παιδιαμοὶ corr C ἐπεὶ οὖν ABCA
Hυς, ergo quia f 9. αἵματος καὶ συρκός ABCΔς, συρκός καὶ
αἵματος ε similitur et ipse f τῶν αὐτῶν ABCυς, add παθη-
μάτων Δ, eorumdem passione f 10. θανάτου ABCHυς Orig 3,
582^c 583^d, add θάνατον Δς 11. τουτέστι CHς ἀπαλλάξῃ B
CΔΗς (Orig 3,582^c), ἀποκαταλλάξῃ A 12. semper vivendo f
12. 13. οὐ γὰρ δὴ ποῦ ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται ABCΔΗς, nec enim
statim angelos adsumpsit f 13. ἐπιλαμβάνεται allerum ABCΔς,
suscepit f

omnibus gustaret mortem. (3) ¹⁰Decebat enim eum, propter quem om-
nia et per quem omnia (et p. q. o. om al), qui multos filios in glo-
riam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem (-nem) con-
summare (consumari). ¹¹qui enim sanctificat et qui sanctificantur, ex
uno omnes (qui-omnes om F). (4) Propter quam causam non con-
funditur fratres eos uocare, ¹²dicens Nuntiabo nomen tuum fratribus
meis, in medio ecclesiae laudabo te. et iterum Ego (om al) ero fidens
in eum. ¹³et iterum Ecce ego et pueri mei (om al) quos mihi dedit
deus. ¹⁴quia ergo pueri communicauerunt (communau.) sanguini et
carni (c. et s. L?), et ipse similiter participavit (et ipse sim. sang. et
carni partic. L?) hisdem (isdem pr L), ut per mortem destrueret
eum qui habebat mortis (om al) imperium, id est diabolus (diabu-
lum L al), ¹⁵et (ut F) liberaret (-rare pr F) eos qui timore (-rem
pr F al) mortis per totam uitam obnoxii erant seruituti. ¹⁶usquam
enim angelos adpraehendit (adpreh. V), sed semen Abrahæ adpræ-

νεται. ¹⁷ὅθεν ὥφειλεν κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεῆμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. ¹⁸ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

6 ¹Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἄγιοι, κλήσεις ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερεῖα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν ²πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ Μωσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. ³πλείονος γὰρ οὗτος δόξης παρὰ Μωσῆν ἡξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. ⁴πῶς γὰρ ¹⁰οἶκος κατασκευάζεται ὑπὸ τινός, ὁ δὲ πάντα κατασκευάσας Θεός. ⁵καὶ Μωσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὡς θεράπων εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων, ⁶χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον

1. ὁμοιωθῆναι *A* 2. τὰ om *fv* 3. τας ἁμαρτίας *BCΔς*, τας ἁμαρτιας *A* 3. 4. πέπονθεν αὐτός πειρασθεὶς *ABCνς*, αὐτός πέπονθεν πειρασθεὶς *A*, ipse expertus passus est *f* 4. experientes *f* 5. ὅθεν *ABCΔνς Hilar* 832, propter quod *f* sanctissimi *f* κλήσεις ἐπουρανίου *ABCΔνς Hilar*, caelestis vocationes *f* 6. ἀρχιερεῖα τῆς ὁμολογίας *ABCΔνς Hilar*, principem constitutionis *f* Ἰησοῦν *ABCΔfv*, iesum christum *Hilar* 832, Χριστὸν Ἰησοῦν *ς* 7. ὄντα] sic corr *A*, ὡτα pr *A* τῷ ποιήσαντι αὐτόν *ABCΔνς Hilar*, creatori suo *f* μωσῆς *Cf*, μωσῆς *ABς* ὅλῳ *ACΔνς*, om *B* 8. οὗτος δόξης *ABCΔf*, δόξης οὗτος *νς* μωσῆν *BC*, μωσῆως *A*, μωσῆν *Aς* consecutus est *f* 10. πάντα *ABCA*, τὰ πάντα *ς* 11. μωσῆς *CAf Lucif* 18, μωσῆς *ABς* 11. 12. in testimonio loquendorum (loquens *Lucif*) *f* *Lucif* 12. in domo *fv Lucif*

hendit (appreh. *V*). ¹⁷unde debuit [et pr *L*] per omnia fratribus [se] similare, ut fidelis pontifex ad deum, ut repropitiaret delicta populi. ¹⁸in eo enim in quo passus (pasus) est ipse temptatus (tempt.) potens est (et pr *L*) [et *L*] eis qui temptantur (tempt.) auxiliari (-re). (5) ¹Vnde, fratres sancti, uocationis caelestis participes, considerate apostolum et pontificem (-ce pr *F*) confessionis (confesion.) nostrae Iesum, ²qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut et Moyses (Moses *L al*) in omni domo (domu pr, sed eadem factum domo, *L*) illius. ³amplioris enim gloriae iste prae Moysae (Mose *L*) dignus habitus (habitus pr *L*) est, quanto (quantam pr *F*, quantamagis *V*) ampliorem honorem habet (habent pr *F*) domus qui fabricauit illam (illum pr *F*). ⁴omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creauit, deus. ⁵et Moyses (Moses *L al*) quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus in testimonium eorum quae dicenda erant, ⁶Christus uero tamquam filius in

αὐτοῦ. οὗ οἰκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐάν [περ] τὴν παρηγορίαν καὶ τὸ καύ-
χημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατέσχωμεν.

⁷Διό, καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, Σήμερον, ἐν τῇς
φωνῇς αὐτοῦ ἀκούσῃτε, ⁸μὴ σκληρύνῃτε τὰς καρδίας ὑμῶν ὥς ἐν
τῷ παραπικρισμῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ⁹
⁹οὗ ἐπείρυσαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν δοκιμασίᾳ καὶ εἶδον τὰ ἔργα
μου τεσσαράκοντα ἔτη. ¹⁰διὸ προσώχθισα τῇ γενεῇ ταύτῃ καὶ εἶπα
Ἄει πλανῶνται τῇ καρδίᾳ· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδοὺς μου,
¹¹ὥς ὥμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατὰ πνευσίν
μου. ¹²βλέπετε, ἀδελφοί, μὴ ποτε ἔσται ἐν τινι ὑμῶν καρδία πο-
νηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποσιῆναι ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος, ¹³ἀλλὰ παρακα-
λεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἕχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται,

1. οὐ ABCς, ος Δfu Lucif εσμεν ημεῖς ABCΔυς, nos sumus f
Lucif εαν ΒΔfu, εαν περ (tamen) ACς Lucif liberalitatem
Lucif, libertatem f 2. μέχρι τελους βεβαιων ACΔfυς, om B Lu-
cif 18 3. καθως ABCΔfυς, om Lucif 4. 5. in exacerbationem f
5. in solitudinem f 6. οὐ ABCς, οπου Α οι ABCΔf Lucif,
με οί ε τρων BCΔfς, ημων Α, τui Lucif ἐν δοκιμασιu AB
CΔf Lucif, ἐδοκιμασάν με ε 7. τεσσερακοντα AC ideo ope-
rosa est mihi gens ista f, ideoque perosa mihi gens est Lucif 18
ταυτη ABΔυ, εκεινη Cς εἶπα ΑΔ, εἶπον BCς 8. in corde f
αυτοι ABCΔυς, οὔτοι (hi, isti) f Lucif 10. βλέπετε ABCΔυς
Lucif, add itaque f ποτε ABCΔυς Lucif, om f sit fu Lucif
18 εσται ἐν τινι υμων] sic corr C incredulitatis v Lucif, ini-
quitatis f 11. discedendi (-do Luc) fu Lucif 12. quotidie f
Lucif καλεῖται (-τε AC) ABCΔHς Orig 2,778^c Lucif, vocatus f

domo sua. quae domus sumus nos, si fiduciam et gloriam spei usque
ad finem (fidem) firmam retineamus. ⁷quapropter, sicut dicit spiritus
sanctus, Hodie, si uocem eius audieritis, ⁸nolite obdurare corda uestra
sicut in exaceruatione (exacerbat. ul, -onem L) secundum diem temp-
tationis (temptat.) in deserto, ⁹ubi temptauerunt me patres uestri, pro-
bauerunt et uiderunt opera mea quadraginta (xl F) annos (annis L).
¹⁰propter quod offensus (inf. L ul) fui generationi huic et dixi Sem-
per errant corde: ipsi autem non cognouerunt uias meas, ¹¹sicut iu-
raui in ira mea Si intro ibunt in requiem meam. (6) ¹²Videte (Vidite
pr F), fra res, ne forte sit in aliquo uestrum cor malum increduli-
tatis discedendi (discendi F) a deo uiuo, ¹³sed adhortamini (adort.)
uosmet ipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non

ἵνα μὴ σκληρυνθῇ ἐξ ὑμῶν τις ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας· ¹⁴μέτοχοι γὰρ τοῦ χριστοῦ γεγόναμεν, ἐάν περ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τίλους βεβαίαν κατέσχωμεν, ¹⁵ἐν τῷ λέγεσθαι Σήμερον, ἐάν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσῃτε, μὴ σκληρύνῃτε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ⁵ἐν τῷ παραπικρασμῷ. ¹⁶τίνες γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν; ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελεθῶντες ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωυσέως; ¹⁷τίσιν δὲ [καὶ] προσώχθισιν τισσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν; ὧν τὰ κῶλα ἐπέσιν ἐν τῇ ἐρήμῳ. ¹⁸τίσιν δὲ ὤμοσεν μὴ εἰσελεῖσθαι εἰς τὴν κατάνανυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήουσιν; ¹⁹καὶ βλέπομεν ¹⁰ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν. ¹φοβηθῶμεν οὖν μὴ ποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάνανυσιν αὐτοῦ

1. σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν

1. ne Lucif, nec f ἐξ ὑμῶν τις B Af, τις ἐξ ὑμῶν ACHvs Lucif 18 ἀπατῇ ABCΔHvs, in errore f Lucif τῆς ABCHς, om Δ
2. γὰρ om Orig 1,32^c Hilar 92 τοῦ χριστοῦ γεγόμεν ABCΔ Hfv Orig Hilar, γεγόναμεν τοῦ Χριστοῦ εὑ υποστασιως (-σαιως pr C?) BCΔHfvs Lucif 18, add αὐτοῦ Av 4. αὐτοῦ ABCΔfvs, meam Lucif 19 σκληρυνῇτε ABCς, σκληρυνεῖτε Δ 5. τινὲς fvs Lucif audito f et add hoc Lucif παρεπίκραναν ABCΔH fvs, non crediderunt Lucif 6. μωνσιως BCΔHfv Lucif, μωσιως As τισι Hς, qui Lucif καὶ Af, om BCΔHvs Lucif 19
7. perosus fuit f, perosi ei fuerunt Lucif τισσισακοντα AC ἁμαρτησασιν BCΔHfvs Lucif, ἀπειθήσασιν A 8. ossa f, cada- vera v Lucif ἐπέσιν ABCHς, ἐπέσαν Δ ἐρωμω C τισι Hς ὠμοσε BHς 9. contumacibus Lucif 19, contumaces f
10. δι' BΔς et correcto δ A, δια C 11. ποτε ABCΔvs Lucif, om f τῆς ἐπαγγελίας Δ, mandato f Lucif εἰσελθεῖν ABCAf vs, add quidam vestrum Lucif

obduretur quis (qui pr F) ex vobis fallacia peccati: ¹⁴participes enim Christi effecti sumus, si tamen initium substantiae [eius deleuit V] usque ad finem firmum retineamus, ¹⁵dum dicitur Hodie, si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra quem admodum in illa (om al) exacerbatione (exacerbat.). ¹⁶quidam enim audientes exaceruauerunt (exacerbau. pr F), sed non uniuersi qui profecti sunt ab Aegypto per Moysen (Mosen al, Mosem L)? ¹⁷quibus autem infensus est quadraginta annos (annis L al)? nonne illis qui peccauerunt? quorum cadauera prostrata sunt in deserto. ¹⁸quibus autem iurauit non intro ire (n. intrare) in requiem ipsius, nisi illis (illi pr F) qui increduli fuerunt? ¹⁹et uidemus quia (qui F) non potuerunt intro ire [in requiem ipsius F] propter incredulitatem. ¹timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione intro eundi in requiem eius existimetur

δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑπερηκάνει. καὶ γὰρ ἴσμεν εὐηγγελισμένοι κα-
θάπερ καὶ κεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφίλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους,
μὴ συγκεκρασμένους τῇ πίστι τοῖς ἀκοίσασι. εἰσερχόμεθα γὰρ
εἰς τὴν κατάπανσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἶρηκεν Ὡς ὥμοσα ἐν
τῇ ὀργῇ μου Εἰ εἰσέλθουσιν εἰς τὴν κατάπανσίν μου, καίτοι τῶν 5
ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων. εἶρηκεν γὰρ πον περὶ
τῆς ἐβδόμης οὕτως, Καὶ κατέπανσιν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβ-
δόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. καὶ ἐν τούτῳ πάλιν Εἰ εἰσε-
λεύσονται εἰς τὴν κατάπανσίν μου. ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινας
εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν, καὶ οἱ πρότερον εὐηγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλ- 10
θον δι' ἀπείθειαν, ἡ πάλιν τινα ὀρίζει ἡμέραν, σήμερον, ἐν Δαυιδ

1. δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑπερηκάνει ABCΔυς, neglexisset quis videat-
ur f, non posse videantur Lucif 19 καὶ παρεστὴν C. nam et ad-
nuntiatum nobis est (est n. Luc) f Lucif 2. ἀλλ' ABCΔφς, et
Lucif ὠφίλησεν (fuit prode f) ABCΔς, add illis f Lucif
verbum f Lucif ἐκείνους ABCΔς, om v Lucif 3. συγκε-
κρασμένους (συνκ. ΑΑ) ABCΔ, συγκεκραμένος (temperatus) fς Lucif
fidem f τοῖς ἀκουσασιν ABCς, τῶν ἀκουσάντων Δ, auditorum
Lucif, audit f εἰσερχόμεθα (intrabimus Lucif) γὰρ ΒΔς Lucif
19, εἰσερχόμεθα οὖν AC 4. τὴν ACΔ, om B κατάπανσιν
ABCΔφς, add eius Lucif qui credimus f ὥς ὥμοσα ἐν] sic
corr A 5. ἐν ΒΔς Lucif, η C, om A 5. 6. μου καίτοι
τῶν ἔργων] sic corr C. et cum opera ab origine mundi facta sunt f
Lucif 6. γὰρ ABCΔυς, tamen f Lucif 7. οὕτως ἐν τῇ
ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ BCΔς Lucif 19, om A 8. ἐν ABCυς Lucif,
καὶ Δ, sic et f 9. ἐπεὶ οὖν ABCΔυς, ergo quia f Lucif τινας
ABCΔυς, reliquos f, reliquorum Lucif 10. εὐηγγελισθέντες C.
et hi quidem primum quibus praedicatum est f 11. δι' ΒΔς, διὰ
AC τινα ὀρίζει ABCΔς, aliam praefinivit f Lucif 19 δαυιδ
BCΔ, Δαβιδς

aliqui (sic FL, aliquis ceteri) ex vobis deesse. (7) ²Etenim et nobis nun-
tiatum est quem admodum et illis: sed non profuit illis sermo audi-
tus, non admixtis fidei ex his quae audierunt. ³ingrediemur enim in
requiem qui credidimus, quem admodum dixit Sicut iuravi in ira
mea Si intro ibunt in requiem meam; et quidem operibus ab insti-
tutione mundi perfectis (factis L al). ⁴dixit enim [in LV] quodam
loco de die septima (septimo) sic, Et requienit deus (dominus L)
die septima ab omnibus (om F al) operibus suis. ⁵et in isto (sto pr
F) rursum Si intro ibunt in requiem meam. ⁶quoniam ergo superest
quosdam intro ire in (om pr L) illam, et hii (hi) quibus prioribus ad-
nuntiatum est non intro ierunt propter incredulitatem, ⁷iterum termi-
nat diem quendam (quandam V), hodie, in David (Dauit) dicendo

λίγων μετὰ τοσοῦτον χρόνον, καθὼς προεῖρηται, Σήμερον, ἂν τῆς
 φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν. ⁸εἰ γὰρ
 αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα
 ἡμέρας. ⁹ἄρα ἀπολείπεται συμβατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ. ¹⁰εἰ γὰρ
 εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ
 τῶν ἔργων αὐτοῦ ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ Θεός.

¹¹Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἣν
 μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. ¹²ζῶν γὰρ ὁ
 λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργῆς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν
¹⁰διόστομον καὶ διικνούμενος ὥχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος,
 ὁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρ-

11. ἐνθυμήσεως

1. προεῖρηται *ACΔf* *Lucif*, προεῖρηκε *B*, εἶρηται *ς* 2. 3. quoniam
 si iesus illis requiem dedisset *Lucif*, quoniam si iesus requiem de-
 disse illi *f* 3. οὐκ ἂν *ACΔς*, οὐκ ἂν *B*, non *f* *Lucif* dixisset
f *Lucif* μετὰ ταῦτα *ABΔς*, μετὰ αὐτὰ *C*, postera *f* *Lucif*
 4. ἀπολείπεται *ACΔfvs* *Orig* 2,125^b *Lucif*, ἀπολείται *B* requies
f *Lucif* etenim qui *Lucif* 19 5. ἀπο *ABCfvs* *Lucif*, ἀπο πα-
 των *A* 6. a suis *fo* *Lucif* 7. εἰσελθεῖν *ABCfvs* *Lucif* 20, add
 ἀδελφοὶ *Δf* 8. ἐν τῷ αὐτῷ τις *ABCDς*, aliquis (aliqui in *Lucif*)
 eodem exemplo *f* *Lucif* πείσῃ τῆς ἀπειθείας *ABCς*, πείσῃ τῆς
 (a) ἀληθείας *Δf*, contumaciae cadant *Lucif* ζῶ *C* 9. ἐνεργῆς
ACΔHς *Orig* 1,298^f 2,813^a 3,138^c 656^b 668^b 4,37^b 124^c 157^b, ἐναρ-
 γης *B* 9. 10. τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν διόστομον *ABC*
ΔHς *Orig* 1,298^f 2,813^a 3,138^c 656^b 4,37^b 124^c, acutum omni gladio
 acutissimo (-mum *f*) *f* *Lucif* 20. τομώτερον πάσης μάχαίρας διόστώ-
 μον *Orig* 4,157^b 10. διικνούμενος *A* καὶ allerum *ABCHfvs*
Orig 1,298^f 2,813^a 4,37^b *Lucif*, τε καὶ *Δς* 11. scrutator (-tur *f*)
f *Lucif* ἐνθυμήσεων *ABHvs* *Orig* et corr *C*, ἐνθυμήσεως *A* et
 pr *C*, animi *f* *Lucif* καὶ ἐννοιῶν *ABCHvs*, ἐννοιῶν τε *A*, et co-
 gitationis (add et cogitationis *f*) *f* *Lucif*

[sic pr *F*] post tantum temporis, sicut (om pr *F*) supra dictum est,
 Hodie, si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra. ⁸nam
 si eis Iesus requiem praestitisset, numquam de alia (alio pr *F*) lo-
 queretur posthac die. ⁹itaque relinquitur sabbatismus (sabbatissimus)
 populo dei. ¹⁰qui enim ingressus est in requiem eius, etiam ipse re-
 quieuit ab operibus suis sicut a suis deus. (8) ¹¹Festinemus ergo in-
 gredi in illam requiem, ut ne in id ipsum quis incidat (incedat) in-
 credulitatis exemplum. ¹²uius enim est dei sermo et efficax (et eff.
 s. dei) et penetrabilior omni gladio ancipiti et pertingens usque ad
 divisionem animae ac spiritus, compagum (comp.) quoque et medul-
 larum, et discretor cogitationum et intentionum cordis: ¹³et non est

δίας· ¹³καὶ οὐκ ἔστιν κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυνὰ καὶ τετραχλησιμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.

¹⁴Ἐχοντες οὖν ἀρχιερεῖα μέγαν, διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. ¹⁵οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερεῖα μὴ δυνάμενον συμπαθεῖν ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, ¹⁶πειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. ¹⁷προσσερχώμεθα οὖν μετὰ παρηγορίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεος καὶ χάριν εὐρωμεν εἰς εὐκαιρον βοήθειαν.

¹⁸Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρα καὶ ¹⁹

1. ἔστι C⁵ κτίσις ἀφανὴς ABCA⁵, ulla (nulla f) creatio quae (qua f) non pareat f Lucif 20 2. τετραχλησιμένα A ad quem v Lucif, ante quam f ratio est f Lucif 3. ἔχοντες οὖν] Orig 4,24^b 431^b. ἔχοντες idem 1,766f. ἔχομεν γὰρ idem 4,3^d. ἔχομεν idem 1,282f. ἐπεὶ καὶ ἔχομεν ἡμεῖς idem 1,645^c μέγαν BCΔH⁵ Orig, μεγα A. add καὶ ἀπόστολον Ἰησοῦν χριστὸν (cf. 3,1) Orig 4,431^b διεληλυθότα ABCΔH⁵ Orig 1,282f 766f 4,3^d 24^b, egressum f 4. κρατῶμεν ABCΔH⁵ Orig 4,24^b, καὶ κρατοῦμεν Orig 1,766f οὐ γὰρ ἐχομεν ABCΔH⁵, nec enim habet f 5. συμπαθεῖν (συνπ. AC) ABCΔH⁵ (Orig 4,41^d), συμπαθεῖν Orig 1,223^d, adfici in f 6. πειρασμένον ABΔ⁵ Orig 1,223^d 383^c 2,609^b, πειρα- μένον C Orig 4,40^c 348^d δε ABCΔ⁵, om f Orig in omni- bus f καθ' ὁμοιότητα ABCA⁵ Orig 2,609^b 4,40^c 41^d 348^d, ὁμοίως ἡμῖν Orig 1,223^d. ὁμοίως πᾶσιν ἀνθρώποις Orig 1,383^c 7. ad sedem f 8. ἐλεος ABCΔ, ἐλεον ε et corr C χάριν ABCΔ⁵, pacem f ευρωμεν ACΔ⁵, ut inveniamus f, om B εἰς ABC⁵, om Δf 9. λαμβανόμενος ABCA⁵, electum f 10. καθίσταται ABCΔ⁵, constitutus f quae sunt deo f προσφέρῃ ABC⁵, προσφερῇτε Δ δῶρα BΔf⁵, add τε AC⁵

ulla creatura invisibilis in conspectu eius, omnia autem (enim F) nuda et aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo. ¹⁴habentes ergo pontificem magnum, qui penetrauit caelos, Iesum filium dei, teneamus confessionem (ten. et conf. eius F). ¹⁵non enim habemus pontificem (om pr L) qui non possit conpati (compati V al) infirmitatibus nostris, temptatum autem (om al) per omnia pro similitudine (-nem pr L) absque peccato. (9) ¹⁶Adeamus ergo cum fiducia ad thronum (tronum F al) gratiae (gratia al, gloriae V), ut misericordiam consequamur et gratiam inveniamus in auxilio oportuno. ¹⁷omnis namque pontifex ex hominibus adsumptus pro hominibus constituitur in his quae sunt ad deum (dominum L), ut offerat dona et sacrificia pro

Θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, ¹μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσιν
καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περικείται ἀσθένειαν, ²καὶ δι' αὐ-
τὴν ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ περὶ αὐτοῦ προσφέ-
ρειν περὶ ἁμαρτιῶν. ³καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ
⁴καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ Ἀβραάμ. ⁵οὕτως καὶ ὁ χριστὸς
οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασεν γεννηθῆναι ἀρχιερεῖα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς
αὐτόν Υἱὸς μου εἰ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε· ⁶καθὼς καὶ ἐν
ἐτέρῳ λέγει Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδεκ.
⁷ὅς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, διέσεις τε καὶ ἱκετηρίας
⁸πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυ-
ρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας καὶ εἰσακουσθεὶς ὑπὸ τῆς ἐνλα-
βείας, ⁹καίπερ ὢν νιός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθεν τὴν ὑπακοήν, ⁹καὶ

1. μετριοπαθεῖν δυναμένος ABCΔς, qui possit f αγνοοῦσι Cς
2. ἐπεὶ καὶ ABCς, καὶ γὰρ Δ, quoniam f gestat f δι' αὐτὴν
ABCf, δια ταυτὴν Δς 3. περὶ τοῦ λαοῦ ABCΔς, populo f
οὕτως AC, οὕτω ε περὶ αὐτοῦ (ἑαυτοῦ ACς) ABCΔς, pro se f
4. περὶ ABCΔ, ὑπὲρ ε, pro f ουκ Δ ἑαυτῷ τις λαμβάνει
ABCς, ἑαυτῷ λαμβάνει τις Δ, quis sibi sumit f ἀλλὰ ABC, ἀλλ
o corr C, ἀλλὰ o Δς. sed qui vocatur f 5. καθὼς Δ et pr C,
καθὼς περ AB, καθὰ περ ε et corr C καὶ AB et corr CΔ, καὶ ὁ
ς, om f οὕτως AC, Οὕτω ε 6. γεννηθῆναι BCΔς, γενεσθαι A
7. 8. ἐν ἐτέρῳ ABCΔς, alio loco f 8. tu es f μελχισεδεκ B
CΔς, μελχισεδεκ Af 9. ὅς ABCfς, ὅς ὢν Δ 10. πρὸς τὸν
δυνάμενον ABCΔς, huic qui possit f cum voce magna f
11. εἰσακουσθεὶς ABCς, exauditus f, ἀκουσθεὶς Δ 12. ἀπ' ὧν Δ

peccatis, ²qui condolare possit (posit) his qui ignorant et (ignoranter
L al) errant, quoniam et ipse circum datus est infirmitate, ³et prop-
terea debet, quem admodum et pro populo, ita etiam et (om F al)
pro semet ipso offerre pro peccatis. ⁴nec quisquam sumit sibi hono-
rem (-re pr F), sed qui uocatur (uocatus est) a deo, tamquam Aaron.
⁵sic (ita pr F al) et Christus non semet ipsum clarificavit ut ponti-
fex fieret, sed qui locutus est ad eum Filius meus es tu, ego hodie
genui te; ⁶quem admodum et (om al) in alio [loco om pr L] dicit
Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech (Mel-
cis. F). ⁷qui in diebus carnis suae, praeces supplicationesque (subpl.
al, -quae pr F al) ad eum qui possit saluum illum (i. s. F al) a
morte facere cum clamore ualido et lacrimis offerens et (deleuit V)
exauditus pro sua reuerentia. (10) ⁸Et quidem cum esset filius [dei
om L], didicit ex his quae passus est oboedientiam, ⁹et consumma-

τελειωθεὶς ἐγένετο πᾶσιν τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἷτιος σωτηρίας αἰωνίου, ¹⁰προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ¹¹περὶ οὗ πολλὸς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσσεμνηνέτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γέροντες ταῖς ἀκοαῖς. ¹²καὶ γὰρ ὀφειλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρειάν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ἡμᾶς ⁵τινὰ τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ, καὶ γέροντες χρειάν ἔχοντες γάλακτος καὶ οὐ στερεῦς τροφῆς. ¹³πῦς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης· νήπιος γὰρ ἐστίν· ¹⁴τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἔξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἔχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ. ¹⁰

¹Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ χριστοῦ λόγον ἐπὶ τὴν τε-

1. γίνεται ABCΔυς, et f πασιν (πασι C et B?) τοῖς υπακουουσιν (operantibus f) αὐτῷ ABCΔφς, τοῖς ὑπακ. αὐτῷ πᾶσιν ε
3. melchisedech f περὶ ABCφς, καὶ περὶ Δ πολλὸς ἡμιν ABCΔς, nobis magnus f ὁ ὅτι Δ δυσσεμνηνέτος λεγειν ABCAυς, laboriosa quae interpretatio f 4. auribus f γὰρ ABCAυς, om f 5. διὰ BCΔυς Orig 3,781^a 4,19^e, secundum f necesse est f του διδασκειν ἡμᾶς ABCAς Orig 4,19^e, doceri vos f, διδάσκεισθαι Orig 3,781^a 6. τίνα φς Orig (4,19^e) 3,781^a λογίων ABCς Orig, λογίων Δ, verborum f 7. καὶ οὐ ΔΔς, ου Cυ et corr B et Orig 1,245^b 482^d 3,658^d Orig 1,274^a Hilar 1200 8. ἀπειρος λόγου ABCAς Orig 1,245^b 482^e, peritus verborum f δικαιοσύνης ABCς Orig, add ἐστίν Δf ἐστίν ABCυς Orig, ἀκμην Δ, adhuc est f 9. τῶν ABCAυς Orig 1,245^b 482^e 639^d 4,243^d 247^c 350^a, quia f αἷξιν Α ἐσθητήρια Α. Orig 1,245^b 482^e 639^d 4,151^c 243^d 247^c 350^a, αἰσθητήρια idem 4,233^d 10. habent f διακρισιν ABCAυς Orig, discrimina f τε ABCAς Orig, om fυ. ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν Orig 4,233^d 11. διο αφεντες ABCAυς, relicto igitur f ad perfectum f

tus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa (causam *pr F*) salutis aeternae, ¹⁰appellatus (apell.) a deo pontifex iuxta (iusta *pr F*, iuxto *al*) ordinem Melchisedech (Melcis. *F*). ¹¹de quo grandis nobis sermo et ininterpretabilis (et int. *pr F*) ad dicendum, quoniam inbecilles facti estis ad audiendum. ¹²etenim cum deberetis (deberitis *L*) magistri esse propter tempus, rursus (rursum *L al*) indigetis ut uos doceamini quae sint (sunt) elementa exordii sermonum dei, et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. ¹³omnis enim qui lactis est particeps, expers (exparsa *pr F*) est sermonis iustitiae: paruulus enim est: ¹⁴perfectorum autem est solidus cibus, eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus (sensos) ad discretionem boni ac (aut) mali. (11) ¹Quapropter intermittentes inchoationis (incoat. *pr L*) Christi sermonem (-ne *pr F*), ad perfectionem (-ora *L*)

λειότητα φερόμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανόας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν, ²βαπτισμῶν διδασκῶν, ἐπιστάσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κλήματος αἰωνίου. ³καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάν περ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός. ⁴ἀδύνατον γὰρ τοῦς ἅπας φωτισθέντας γευσσάμενους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μετόχους γεννηθέντας πνεύματος ἁγίου ⁵καὶ καλὸν γευσσάμενους θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, ⁶καὶ παραπεισόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετένοιαν, ἀνασταυροῦντας ἐν τοῖς τὸν νότον τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας. ⁷γῆ γὰρ ἡ ποιῶσα τὸν

10 ἐπ' αὐτῆς ἐρχόμενον πολλάκις ὑετὸν καὶ τίκτουςα βοτάνην εὐθιγον

2. διδασκῶν,

4. ποιήσομεν,

1. φερόμεθα *ABC*φς, φερόμεθα *A* καταβαλλόμενοι *ABC*Δς
Orig 3,180^a 2. νεκρῶν ἐργων *ABC*Δς *Orig*, operibus mortuis *fu*
ad deum fu βαπτισμον *A* διδασκῶν *Bf*, διδασκῶν *AC*Δς
3. τε *ABC*Δς, *om f* ἀναστάσεώς τε (*om B*) *ABC*Δς, et resur-
rectionis *f* iudicia aeterni *f* 4. ποιήσομεν *B*φς, ποιήσομεν
ACA permiserit *fu* ἀδύνατον *ABC*Δς *Orig* 3,207^a 4,388^d,
difficile *f* 5. γευσσάμενους τε *ABC*Δς *Orig* 3,207^a 4,378^a 388^d,
et gustaverunt *f* 6. καὶ μετόχους *ABC*Δς *Orig*, participesque *f*.
μέτοχόν τε *Orig* 4,322^a γεννηθέντας *BC*Δς *Orig* 3,207^a 4,322^a
388^d, γενομένους *Orig* 4,378^a 388^d, γεννηθέντας *A* 7. παραπει-
σοντος *A*, lapsos eos *f* 8. ἀνακαινίζειν] *Orig* 3,207^b 4,388^d, ἀνα-
καινίζειν ἐαυτὸν *Orig* 4,322^b *cod*, ἀνακαινισμόν ποιεῖν ἐαυτῶν *ibi-*
dem cod ἐαυτοῖς *ABC*Δς *Orig* 4,388^d, ἐν ἐαυτοῖς (*eis f*) *f* *Orig*
3,207^b, *om Orig* 4,322^b 9. παραδειγματίζοντας (-τες *A*) *ABC*
Δς *Orig*, popolare *f* γὰρ *om Orig* 1,117 ἡ πονοῦσα *ABC*Δς
Orig 1,117 *bis*, sitiens vens (*lego bibens*) *f* 9. 10. τὸν ἐπ' αὐτῆς
(αὐτὴν *corr B*) ἐρχόμενον πολλάκις (*ante ex. AC*ς, *post* ὑετὸν *Orig*
1,117, *om Orig* 1,117) ὑετον *ABC*Δς *Orig*, 1,117 *bis*, venientem in
se saepe imbrem *f* 10. καὶ *ABC*Δς *Orig* 1,117, *om f*

feramur (-mus *pr F*), non rursum iacientes (iacentes *L*, facientes *F*, alibi iacientes *V*) fundamentum paenitentiae ab operibus mortuis et fidei (fide *F*) ad deum, ²baptismatum doctrinae, inpositionis (imp. *V*, -nes) quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, et iudicii aeterni. ³et hoc faciemus, si quidem permiserit deus. ⁴impossibile est enim (en. est) eos qui semel sunt inluminati (ill.), gustaverunt etiam donum (domum) caeleste (-stem *F*) et participes sunt facti (f. s.) spiritus sancti, ⁵gustaverunt nihilo minus (nihilominus) bonum dei verbum virtutesque (virtutisque *F al*) saeculi venturi ⁶et prolapsi (prolapsi *L et pr F*) sunt, renouari rursus ad paenitentiam, rursus cruci figentes sibi met ipsis (ipsi *F*) filium dei et ostentui (host. *pr F*) habentes. ⁷terra enim saepe venientem super se bibens imbrem et

ἐκείνοις δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. ⁸ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀδόκιμος καὶ κατάρως ἐγγύς, ἥς τὸ τέλος εἰς καὺσιν.

⁹Πεπίσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὰ χρείσονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτως λαλοῦμεν. ¹⁰οὐ γὰρ ἄδικος ὁ Θεός, ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν καὶ τῆς ἀγάπης ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦντες. ¹¹ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἔκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους, ¹²ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστειος καὶ μακροθυμίας κληρονομοῦν- ¹⁰των τὰς ἐπαγγελίας. ¹³τῷ γὰρ Ἀβραάμ ἐπαγγειλάμενος ὁ Θεός, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχεν μίλλονος ὁμόσαι, ὥμοσεν κατ' ἑαυτοῦ,

1. ἐκεῖνοις ABCΔς Orig, his f καὶ ABCς Orig, om Δςν ἀπο του ABCς, ἀπο Α, ὑπο τοῦ Orig 2. ἐκφέρουσα δὲ ABCΔς Orig, nam quae promit f τριβόλους] sic pr? corr C 3. ἐγγύς ABCΔς Orig 1,117 bis, proxuma f εἰς καὺσιν ABCΔς Orig 1,117, incendium f 4. fidemus f τα ABCΔς, et f χρείσονα ABC, κρείττονα Δς et proximiora f 5. εἰ καὶ ABΔς et corr C, nam et f οὕτως AC, οὕτω ε ου ABCΔς, nec f. ὁ Θεός γὰρ οὐχ οὕτως ἄδικός ἐστιν Orig 2,637^c 6. ut obliuiscatur f της ABCΔς, τοῦ κόπου τῆς ε ης CΔς, ἣν corr B 6. 7. in nomine f 7. ministrando f διακονοῦντες ABCς, διακονοῦντες Α, audimus f 8. δὲ ABCΔς, enim f ἐνδείκνυσθαι BΔς, ἐνδιγνυσθαι Α, ἐνδειγνυσθαι C, exhibere f 9. confirmationem f ἀχρι τέλους (rec Α) ABCΔς, in sempiterno f νωθροὶ γένησθε ABCΔς, sitis aegri f 10. δια ABCς, δια της Α μακροθυμονντας Δ 12. quoniam nullum alium haberet maiorem per quem iuraret f εἶχε Cς ὥμοσε Bς

generans herbam opportunam illis a quibus colitur, accipit (accepit **L** al et pr **F**) benedictionem a deo: ⁸proferens (-res **V**) autem spinas ac tribulos reproba (-bata) est et maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem (combust.) (12) ⁹Confidimus autem de uobis, dilectissimi, meliora et uiciniora salutis (saluti **L** et pr **F**) tamen etsi (tametsi **F** al, tamen si **L**) ita loquimur. ¹⁰non enim iniustus deus, ut obliuiscatur operis uestri et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis et ministratis (-stratibus pr **F**). ¹¹cupimus autem unum quemque uestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem, ¹²ut non segnes efficiamini, uerum imitatores eorum qui fide (fidem pr **F**) et patientia hereditabunt promissiones (promissionis pr **F**, promisionis al). ¹³Abraham namque promittens deus, quoniam neminem habuit per quem iuraret maio-

¹⁴ἔργων Εἰ μὴν ἐλόγων ἐλόγησεν σε καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε·
¹⁵καὶ οὕτως μακροθυμήσας ἐπέτυχεν τῆς ἐπαγγελίας. ¹⁶ἄνθρωποι
γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσιν, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας
πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος· ¹⁷ἐν ᾧ περισσύτερον βουλόμενος ὁ
⁵Θεὸς ἐπιδείξει τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον
τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεισίτευσεν ὅρκῳ, ¹⁸ἵνα διὰ δύο πραγμάτων
ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι Θεόν, ἰσχυρὰν παράκλη-
σιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος,
¹⁹ἥν ὡς ἄκχυρον ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆν τε καὶ βεβαίαν καὶ
¹⁰εἰστροχόμενην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ²⁰ὅπου πρύ-
δρομος ὑπὲρ ἡμῶν ἐσῆλθεν Ἰησοῦς, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ
ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

¹Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισιδέκ, βασιλεὺς Σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ

1. εἰ μὴν *ABΔ*, εἰ μὴ *Cf*, ³Ἡ μὴν *ς* 2. οὕτως *ACΔ*, οὕτω *ς*
μακροθυμήσας *ABCDς*, per patientiam *f* 3. γὰρ *ABΔf*, μὲν
γὰρ *Cς* 3. 4. πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας (π. ἀντ. *Δ*) εἰς
βεβαίωσιν ο ὅρκος *ABCDς*, omnique controversia eorum novissimum
in observationem iurandum intervenit *f* 4. ἐν τῷ *Δ* περισσο-
τερον (-ως *B*) *ABCΔς*, primum *f* 4. 5. βουλόμενος ο Θεός *A*
BCς, ο Θεός βουλόμενος *Δf* 5. ἐπιδείξει *BCΔς*, ἐπιδείξασθαι
A 6. βουλῆς *ABCΔς*, nobilitatis *f* διὰ *ABCς*, μετὰ *Δ*
7. Θεον *BAς*, τον Θεον *AC* fortissimum *f* 9. ἀσφαλῆν *AC*
Δ, ἀσφαλή *Bς*. tutam et fortissimam *f* 9. 10. καὶ εἰστροχόμενην
εἰς] sic corr *C* 10. εἰς τὸ ἐσώτερον (prius *e* corr *C*) *ABCDς*,
usque in interiora *f* *καταπετάσματος B* 11. ἰησοῦς *ABCς*,
add χριστός *Δf* melchisedech *f* 12. in perpetuo *f* 13. ο μελ-
χισιδέκ *BCΔς*, μελχισιδέχ *Δf* 9. του *ACΔ*, Θεου *Bς*

rem, iuravit (iurabit *L*) per semet ipsum, ¹⁴dicens Nisi bene dicens
bene dicam te et multiplicans multiplicabo te: ¹⁵et sic longanimiter
ferens adeptus est repositionem (-mision.). ¹⁶homines enim per
maiores sui (sibi *V*) iurant, et omnis (omnes *pr F*) controversiae (-sia)
eorum finis ad confirmationem est iuramentum (-menti *pr F*): ¹⁷in
quo abundantius (habund.) volens deus ostendere pollicitationis (-nes
F al) hereditibus immobilitatem consilii sui, interpositus ius iurandum,
¹⁸ut per duas res immobiles (immob. *F al*), quibus impossibile est
(om *al*) mentiri (-re) deum, fortissimum solacium habeamus qui con-
fugimus ad tenendam propositam (promissionis *V*) spem, ¹⁹quam si-
cut anchoram (ancoram *L*) habemus (habeamus *pr F*) animae tutam
ac (ad *pr F*) firmam et incedentem usque in interiora velaminis,
²⁰ubi praecursor pro nobis intro iit Iesus, secundum ordinem Melchi-
sedeck (Melcisedech *F*, Melchisedec *L*) pontifex factus in aeternum.
(13) ¹Hic enim Melchisedech (-dec *L*), rex Salem, sacerdos dei summi,

τοῦ ὑψίστου, ὃς συναντήσας Ἀβραάμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλείων καὶ εὐλογήσας αὐτόν, ²ὧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν Ἀβραάμ, πρῶτον μὲν ἐρμηνεύμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὃ ἐστὶν βασιλεὺς εἰρήνης, ³ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς ⁵τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ τῷ τοῦ Θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. ⁴Θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ὧ δεκάτην Ἀβραάμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης. ⁵καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν Λεῖτὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τουτέστιν τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυ- ¹⁰θότας ἐκ τῆς οσφύος Ἀβραάμ. ⁶ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν δεδεκάτωκεν Ἀβραάμ. καὶ τὸν ἔχοντι τὴν ἐπαγγελίαν πηλόγηκεν. Ἐχωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. ⁸καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἀνθρώποι λαμβάνου-

1. ος *ABA*, ο *C* *regresso fu* 2. καὶ εὐλογησας αὐτον *ABC*
Avs, cumque eum benedixisset *f*, add καὶ αβρααμ εὐλογηθη (*be-*
neditus) ἐπ αὐτον *Af* ^ὧ ο *A* ἀπο παντων *AC*, ἀπο παν-
 τος *B*, παντων *Afo* 3. αβρααμ *ABCvs*, αὐτω (*eum*) *f* et *A*?
 interpretatur *f* 4. δὲ καὶ *ABC**Avs*, om *f* ἐστὶν om *f*
 6. ἀφομοιωμένος *C* 7. πηλικος ουτος *ABCvs*, ηλικος *A* ω
*B**Afo*, ω καὶ *ACvs* *decimas f* αβρααμ ἔδωκεν *BC**Afs*, ἔδω-
 κεν αβρααμ *A* 8. ἀκροθινίων *B**A*, ἀκροθηνίων *A* et corr *C*
principens patri f λειν *BC* 9. ἀποδεκατοιν *B* 10. του-
 τεστι *C* 11. οσφνος *ABC*, οσφνος *A*, semine *f* qui autem
 non enumeratur de his *f* 12. αβρααμ *BCA*, τον αβρααμ *A*
 ηυλογηκεν *A*, εὐλογηκε *B*, ηυλογησεν *A*, εὐλογησεν *C* 13. το
 ἐλαττον *ABC**Avs*, quod minimum est *f* 14. ὧδε] *hi f*

qui obuiavit Abrahæ regresso a caede (cede *L al*) regum et bene dixit ei, ²cui [et om *FL*] decimas omnium diuisit Abraham, primum quidem qui (quia *pr F*) interpretatur (-tantur) rex iustitiæ, deinde autem et (om *al*) rex Salem, quod est rex pacis, ³sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum neque finem uitæ habens, adsimulatus (adsimilatus *F al*) autem filio dei, manet sacerdos in perpetuum. ⁴intuemini autem quantus sit hic, cui et (om *pr F al*) decimas (decimam, decima) dedit de præcipuis Abraham patriarcha. ⁵et quidem de filiis Leui sacerdotum accipientes mandatum habent (habe) decimas sumere a populo secundum legem, id est a fratribus suis, quamquam et ipsi exierint (-runt) de lumbis Abrahæ (-ham): ⁶cuius autem generatio non adnumeratur (-retur) in eis, decimas sumpsit Abraham. et hunc qui habebat repromissiones (repromission.) bene dixit: ⁷sine ulla autem contra dictione quod minus est a meliore bene dicitur (-cetur). ⁸et hic quidem decimas morientes homines acci-

σιν, ἐκεί δὲ μαρτυρούμενος ὅτι ζῇ. ⁹καὶ ὥς ἔπος εἰπὲν δι' Ἀβραάμ
καὶ Λευὶς ὁ δεκάτας λαμβάνων διδεκάτῳται. ¹⁰ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὁσφύϊ
τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήνησιν αὐτῷ Μελχισεδεκ. ¹¹εἰ μὲν οὖν
τελείωσις διὰ τῆς Λευϊτικῆς ἱερωσύνης ἦν (ὁ λαὸς γὰρ ἐν' αὐτῆς
νεομοθεῖται), τίς ἔτι χρεῖα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδεκ ἕτερον
ἀνίστασθαι ἱερεῖα καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρὼν λέγεσθαι; ¹²μετα-
τιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης ἕξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετὰθεσις γί-
νεται. ¹³ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἐτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς
οὐδείς προσέσχηκεν τῷ θυσιαστηρίῳ. ¹⁴πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ Ἰούδα
ἀνατίεταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν περὶ ἱερέων οὐδὲν Μωσῆς

1. ἔπος εἰπεν,

1. contestatur f εἰπεν ABζ, εἰπεν pr C et A. quemadmodum dicam f
δι BA, δια ACζ, om f 2. λευίς A, λευίς BC, λευι Aζ λαμ-
βανων ABCΔυς, accepit fυ 2. 3. in utero patris f 3. συντησιν C
μελχισεδεκ (ο μ. Aζ) ABCAζ, melchisedech f εἰ] η C 4. per
sacerdotio levitarum f. λευιτικῆς ἱεροσυνῆς ην corr C ἐπ αυ-
της (αὐτῇ ε) ABCΔυς, in illos f 5. νεομοθεῖται ABCAυ,
νεομοθεῖτο ε τις ABCfυς, τις γὰρ A melchisedech f
5. 6. ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερεῖα ABCAζ, alium sacerdotum surgere f
6. τὴν τάξιν ABCAυς, om f translato fυ 7. ἱεροσυνῆς A
εἰς ἀνάγκης ABCAζ, necesse est fυ καὶ νόμου ACAfζ, om B
fiat f 8. in quo fυ λέγεται (λεγει A) ταῦτα ABCAζ, haec
dicitur f φυλῆς ἐτέρας μετέσχηκεν ἀφ' ἧς ABCAζ, de alia tribu
est de qua tribu f 9. προσέσχηκε BAζ, προσέσχεν AC. praesto
fuit ad aram f 10. κύριος ABCAυς Orig 2,771f 3,143e, σωτήρ
Orig 3,161b ἡμῶν Orig 3,161b cod in qua tribu fυ περὶ
ἱερέων οὐδὲν ABCAf, οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης ε μωσῆς BCυ,
μωσῆς AAfζ

piunt, ibi autem contestatus (-tos pr F, -tur al) quia uiuit. ⁹et ut
ita dictum sit (s. d.), per Abraham et Levi, qui decimas accepit (ac-
cipit), decimatus est: ¹⁰adhuc enim [et] in lumbis patris erat, quando
obuiavit (obuiavit) ei Melchisedech. (14) ¹¹Si ergo consummatio per
sacerdotium Leviticum erat, populus enim sub ipso legem accepit
(accipit), quid adhuc (athuc L) necessarium secundum ordinem Mel-
chisedech (-dec L) alium surgere sacerdotem et non secundum or-
dinem Aaron dici? ¹²translato enim sacerdotio necesse est ut [et L]
legis (lex pr F) translatio fiat. ¹³in quo enim haec dicuntur, de alia
tribu (de alatribus pr F) est, de qua nullus altario praesto fuit:
¹⁴manifestum [est F al] enim quod ex Iuda ortus sit (est L) domi-
nus noster, in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses (Moses L) lo-

ἐλάλησεν. ¹³καὶ περισσώτερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα Μελχισεδέκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἑτερος, ¹⁶ὅς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκίνης γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου· ¹⁷μαρτυρεῖται γὰρ ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ¹⁸Ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγοῦσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενεῖς καὶ ἀνωφελές ¹⁹(οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος), ἐπισυμωγῇ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ Θεῷ. ²⁰καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὀρκωμοσίας (οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὀρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες, ²¹ὁ δὲ μεθ' ὀρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν· Ὡμοσεν κύριος, καὶ οὐ μετμεληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ), ²²κατὰ τοσοῦτο κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἕγγυος Ἰησοῦς. ²³καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσιν ἱερεῖς

1. τὴν ΑCΔς, om B 2. melchisedech f ἱερεὺς ἑτερος ABC Δς, alius sacerdos f ος ABCΔς, om f 3. ἐντολῆς σαρκίνης (-κικῆς ε) ABCΔς, mandatum carnis f vitae infatigabilis f 4. μαρτυρεῖται (-τε Α) ΑΒΔ, μαρτυρεῖ Cς 5. ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγοῦσης (προσυγ. Δ) ἐντολῆς ABCΔς, intermittitur igitur praecedens mandatum f 6. οὐδὲν γὰρ ABCΔς, quoniam nihil f 7. ἐπισυμωγῇ Δ ἐγγίζομεν (-ζόμεν Α) τῷ Θεῷ ABCΔς, accipimus ad deum f 7. 8. καὶ καθ' ὅσον οὐ ABCΔς, nec quantum f 8. οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὀρκωμοσίας ABCς, om Αf 9. ο δὲ μεθ' (μετ C, μετ Δς) ὀρκωμοσίας ABCΔς, hic autem qui iureiurando f λέγοντος ABCΔς, dixit f 10. μετμεληθήσεται] sic corr C 10. 11. in perpetuo f 11. κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ (-dech) ΑΔfς, om BCv κατὰ τοσοῦτο (-τον ε, add καὶ C et B?) κρείττονος ABCΔς, et ideo tanto melior f 12. seq εἰσιν ἱερεῖς γεγονότες ΑCΑ, εἰσι γεγονότες ἱερεῖς Βς, sacerdotes facti sunt f

cutus (locutus) est. ¹⁵et amplius adhuc (athuc L) manifestum est, si secundum similitudinem Melchisedech (Melcis. F) exurget (exsurget, exurgat) alius sacerdos, ¹⁶qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum uirtutem uitae (uitae uirt.) insolubilis: ¹⁷contestatur enim quoniam tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech (Melcis. F, -dec L). ¹⁸reprobatio quidem fit praecedentis (-ti pr F) mandati propter infirmitatem eius et inutilitatem: ¹⁹nihil enim ad perfectum adduxit lex. (15) Introductio uero melioris spei, per quam proximamus (maximamus L) ad deum. ²⁰et quantum est non sine iure iurando: alii quidem sine iure iurando sacerdotes facti sunt (sac. f. s. om pr L) [ei], ²¹hic autem cum iure iurando per eum qui dixit ad illum Iurauit dominus, et non paenitebit (paenetebit F al) eum (om al), tu es sacerdos in aeternum; ²²in tantum melioris testamenti sponsor factus est Iesus. ²³et alii quidem plures facti sunt sacerdotes idcirco quod morte pro-

γεγονότες διὰ τὸ θανάτῳ κωλύσθαι παραμένειν· ²⁴ὁ δέ, διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην, ²⁵ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, πάντοτε ζῶν, εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. ²⁶τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν [καὶ] ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κηχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος, ²⁷ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ· τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφ' ἑαυτὸν ἀνεγέγκας. ²⁸ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὀρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον νῖδον εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

¹Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερεῖα, ὅς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλυσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ²τῶν ἁγίων λειτουργὸς καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, οὐκ ἄνθρωπος. ³πῶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν

2. in aeterno f sempiternum sv ἱερωσυνην ABCς, ιερατιαν Δ 3. in perpetuum f 4. ad exorandum pro his f 5. καὶ ΑΒΔ, om Cfvς αρχιερεὺς οσιος ακακος ABCAvς, sacerdos iustus innocens f αμιαντος ΒΔfvς, καὶ αμιαντος Α 6. caelestis (pro caelis) f 7. οἱ αρχιερεῖς ABς, sacerdotes sv, ο αρχιερεὺς Δ 8. θυσίας ABvς, θυσίαν Δf τῶν om f 9. ἀνεγέγκας ΒΔς, προσεγγέγκας Α, offerendo sv, offerens hostiam deo Hilar 101 10. ἀνθρώπους καθίστησιν αρχιερεῖς ABς, καθίστησιν ιερεῖς ἀνθρώπους Δf 11. in aeterno f 13. ἐπὶ (ἐν Α) τοῖς λεγομένοις ABAvς, super ea quae dicimus f sacerdotem f 14. in dexteram f 16. κυριος ABAvς, deus f ουκ ΒΔf, καὶ ουκ Avς sacerdos f

hiberentur permanere: ²⁴hic autem, eo quod maneat in aeternum, sempiternum habet sacerdotium, ²⁵unde et saluare in perpetuo (-tua) potest accedentes (-dens) per semet ipsum ad deum, semper uiuens, ad interpellandum pro eis. ²⁶talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, inpollutus (impoll.), segregatus a peccatoribus (peccatis L), et excelsior caelis factus; ²⁷qui non habet cotidie necessitatem, quem admodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi (populo V): hoc enim fecit semel (s. f.) se offerendo. ²⁸lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes, sermo autem iuris iurandi, qui post legem est, filium in aeternum perfectum. (16) ¹Capitulum autem super ea quae dicuntur, talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in caelis, ²sanctorum minister et tabernaculi ueri, quod fixit (finxit) dominus et non homo. ³omnis enim pontifex ad offe-

δωρὰ τε καὶ θυσίας καθίσταται, ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προσενέγκῃ. ⁴εἰ μὲν οὖν ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεὺς, ὅντων τῶν προσφερόντων κατὰ νόμον τὰ δῶμα, ⁵οἷτινις ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσιν τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημάτισται Μωσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν (Ὅρα γὰρ φησιν, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει). Ὅντων δὲ διαφορῶν τέρως τέτευχεν λειτουργίας, ὅσῳ καὶ κρείττονός ἐστιν διαθήκης μεσίτης, ⁷ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νομοδοτεῖται. ⁸εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμειπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος. ⁹μειψόμενος γὰρ αὐτοὺς λέγει Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ ¹⁰συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα διαθήκην καινὴν, ¹¹οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατέράσιν αὐτῶν

1. τε *ΑΔς*, om *Βς* τι καὶ τουτον *ΑΒΔς*, aliqui hunc aliquid *f*
2. μὲν οὖν *ΑΒΔ*, ergo *fv*, μὲν γὰρ *ς* 2. 3. οντων (add τῶν ἱερῶν *ς*) των *ΑΒΔς*, aliis *f* 3. νομον *ΑΒ*, τον νομον *Δς* υποδείγματι *ΑΒΔς* Orig 1,171 cod 611^d 2,563^d 3,242^f 289^b 436^a 4, 151^b, ὑποδείγμασι Orig 3,167^a et 1,171 cod 4. των ἐπουρανίων *ΑΒΔς* Orig, in caelestium *f* καθως *ΑΒΔς*, sicut et *f* μωσῆς *Δς* 5. μελλων ἐπιτελεῖν *ΑΒΔς*, cum consummat *f* γὰρ *ΑΒΔς*, om *fv* ποιήσεις *ΑΒΔ* Orig 1,170, facis *f*, ποιήσης *ς*
6. δειχθέντα σοι *ΑΒΔς* Orig, tibi ostensum est *fv* γυν *ΒΔ*, γυνι *Δς* 7. τέτευχεν *ΑΔ*, τέτευχε *Βς* καὶ *ΑΒΔς*, om *Δν* ἐστιν *ΑΒΔς*, post μεσίτης *fv* 8. in melioribus *fv* 9. ἣν ἀμειπτος *ΑΒς*, ἣν ἀναίτια *Δ?*, culpa vacasset *fv* non secunda inquirere locus *f* 10. αὐτοὺς *ΑΔς*, αὐτοῖς *Βς* ἔρχονται *ΑΒΔς*, venient *f* 11. συντελέσω ἐπὶ τον οἶκον *ΑΒΔς*, disponam domum *f* καὶ ἐπὶ *ΑΒς*, καὶ *Αf* 12. ἣν ἐποίησα *ΑΒΔς*, quale fecit *f*

renda munera et hostias (ostias) constituitur; unde necesse est (esse *L*) et (ut *pr F*) hunc habere aliquid quod offerat. ⁴si ergo esset super terram, nec esset sacerdos, cum (qui) essent qui offerrent (offerrent *pr F al*) secundum legem munera, ⁵qui exemplari (ex inpari) et umbrae deseruiunt caelestium, sicut responsum est Moysi (Mosi *L*), cum consummaret tabernaculum: Vide, inquit (inquit *V*), omnia facito secundum exemplar quod (quid *pr F*) tibi ostensum est in monte (montem *pr F al*): ⁶nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et (om *al*) melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repositionibus (-mision.) sancitum (sanctum) est. (17) ⁷Nam si illud prius culpa uacasset (culpam uacuasset), non utique secundi locus inquireretur. ⁸uituperans enim (om *al*) eos dicit Ecce dies ueniunt, dicit dominus, et consummabo super domum Israel et super domum Iuda testamentum nouum, ⁹non secundum testamentum quod feci (fecit *pr F*) patribus eorum in die qua adprehendi (ap-

ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἔξαγαγὼν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, καὶ γὰρ ἡμέλησεν αὐτῶν, λέγει κύριος. ¹⁰ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη [μου] ἦν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, δίδους νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν. ¹¹καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων Γινώθι τὸν κύριον, ὅτι πάντες εἰδῆσουσιν με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν, ¹²ὅτι ὅλως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ¹³ἐν τῷ λέγειν Καينὴν πεπαλαίωκεν τὴν πρώτην· τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

1. ἡμέρα *ΑΔς*, ἡμεραις *Β* ἐπιλαβομένου μου *ΑΒΔς*, qua apprehendit *f* etducere *f* 2. γῆς *ΑΒς*, τῆς *Δ* 3. μου *ΑΔ*, om *Βς* 5. εἰς τὴν διάνοιαν *ΑΒΔς*, in sensibus *f* 5. 6. ἐπὶ καρδίας (in cordibus) αὐτῶν ἐπιγράψω *ΑΔς*, ἐπὶ καρδιαυτῶν γραψω *Β* 6. αὐτοῖς εἰς Θεόν *ΑΒΔς*, eorum deus *f* 7. εἰς λαόν *ΑΒΔς*, populus *f* καὶ οὐ *ΑΔς*, οὐ *Β* singuli *f* 8. πολίτην *ΑΒΔς*, πλησίον *υς* καὶ ἕκαστος *ΑΒΔς*, vel *f* αὐτοῦ *ΑΒς*, om *Δς* 9. κύριον *ΑΒΔς*, deum *f* εἰδῆσουσι *Δ* μικρὸν (minore) *ΑΒΔς*, add αὐτῶν *ς* maiorem *ς* 10. ταῖς ἀδικίαις *ΑΒΔς*, malitiae *f* τῶν ἁμαρτιῶν *ΑΒΔς*, peccati *f* 11. καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν *ΑΔς*, om *Β* οὐ μὴ μνησθῶ ἐτι *ΑΒΔς*, iam non memorabor *ς* ἐν τῷ λέγειν *ΑΒΔς*, dicendo autem *ς* 12. πείλωκε *Δ* πρώτην *ΑΒΔς*, prius *ς* δε *ΑΒς* *υς*, τε *Δ*

preh., -dit *pr F*) manum illorum, ut educerem illos (eos) de terra Aegypti (Aegypti), quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit dominus. ¹⁰quia hoc [est om *L al*] testamentum quod disponam domui Israel post dies illos, dicit dominus, dando leges (legis) meas in mentem (mentes *al*, mente *V al*) eorum, et in corde eorum superscribam eas, et ero eis in deum, et ipsi erunt mihi in populum. ¹¹et non docebit unus quisque proximum suum et (om *pr F*) unus quisque fratrem (patrem *F*) suum dicens Cognosce dominum, quoniam omnes scient me a minore (-rem *pr F*) usque ad maiorem eorum, ¹²quia propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum (peccata *F al*) illorum iam non memorabor. ¹³dicendo autem novum ueteravit (-bit *F*) prius: quod autem antiquatur et se-

¹Ἔχεν μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη δικαιοῦματα λατρείας τό τε ὕγιον κοσμηκόν. ²σκηνὴν γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἡ τε λυχνία καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ προθήσεις τῶν ἁρτων, ἥτις λέγεται ὕγια. ὁ γίγων. ³μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη ὕγια ὁ γίγων, ⁴χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στίμνος χρυσοῦ ἔχουσα τὸ μύννα καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης, ⁵ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χειρουβείν δοξῆς κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον, περὶ ὧν οὐκ ἔστιν νῦν λέγειν κατὰ μέρος. ⁶οὕτως δὲ οὕτως κατεσκευασμένων εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διὰ παντὸς 10 εἰσίσιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες, ⁷εἰς δὲ τὴν δευτέραν

1. μὲν οὖν καὶ (om B) ABΔς, autem et quidem f ἡ om A πρώτη ABΔ, prior f, πρώτη σκηνὴς 1. 2. δικαιοῦματα ... κοσμηκόν] eius iustitia constitutionis cultura sanctum (secundum ff) saecularem f 1. δικαιοῦματα ABς, add καὶ Δ τε ABς, δε Δ 2. factum est f ἡ (om Δ) τε λυχνία ABΔς, candelabrum f 3. ἁρτων AΔς, add καὶ τὸ χρυσοῦν θυμιατήριον B αἷα A Δς, τα αἷα B αἷων. AΔς, om Bς 4. δευτέρον καταπέτασμα ABΔς, velamentum secundum f ἡ λεγομένη ABΔς, quod dixit f αἷα AΔς, τα αἷα τῶν B, sanctum f 5. χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον καὶ AΔς, ἔχουσα B 7. ἡ alterum om B 8. ὑπεράνω δε αὐτῆς ABς, ὑπερ δε αὐτήν Δ, super eam f χειρουβείν B, χειρουβείν Δ, χειρουβείμ (-βίμς) AΔς δοξῆς ABς, τῆς (?) δοξῆς καὶ AΔς κατασκιάζοντα BΔς, tegentes f, κατασκιάζον A 9. οὐκ ἔστιν νῦν ABΔς, modo non est f per singulis f 10. οὕτως A, οὕτωςς εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν ABΔς, priori quidem tabernaculo f 11. intrabant f τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες ABΔς, ministerii consummare f 11. seq in secundo autem semel in anno f

nescit, prope interitum est. (18) ¹Habuit quidem et prius iustificatio- nes (-nis V) culturae et sanctum saeculare (-rem pr F). ²tabernaculum enim factum est primum, in quo inerant candelabra et mensa et propositio panum, quae dicitur sancta. ³post velamentum autem secundum tabernaculum quod dicitur sancta sanctorum, ⁴aureum habens turibulum (turibulum F, turribulum) et arcam (arca F) testam- enti circum tectam ex omni parte auro, in qua [una pr L] urna aurea habens manna et virga Aaron quae fronderat et tabulae testa- menti, ⁵superque eam [erant] cherubin (cer. F, -bin) gloriae (in glo- ria) obumbrantia propitiatorium; de quibus non est modo (m. n. e. L al) dicendum per singula. ⁶his uero ita compositis in priori qui- dem tabernaculo semper intro ibant sacerdotes sacrificiorum officia consummantes. (19) ⁷In secundo autem semel in anno solus pontifex

ἅπας τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεύς, οὐ χωρὶς αἵματος ἢ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων, ⁸τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδόν, εἰ τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης σιάσιν, ⁹ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστιχότα, καθ' ἣν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται μὴ δυνάμειν κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λυτρεύοντα, ¹⁰μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς, δικαιοώματα σαρκὸς μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα. ¹¹Χριστὸς δὲ παραγεγνημένος ἀρχιερεὺς τῶν γενομένων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μί-
¹⁰ζονος καὶ τελειότερας σκηνῆς οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, ¹²οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος, εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὐράμενος. ¹³εἰ γὰρ τὸ αἷμα τράγων καὶ ταύρων καὶ σποδὸς

1. offeret f 2. αγνοημάτων ABAς, delictorum f 3. μηπω πεφανερῶσθαι ABφς, μηπωσεπιφανερῶσαι A 4. εἰ... σιασιν ABΔς, priore tabernaculo habentes virtute f 5. ἥτις (add πρώτης A) παραβολὴ ABΔς, qui priori parabola f 6. 7. κατὰ... πόμασι] conscientia consummari servientes solum in cibis et potu f 7. δικαιοώματα A, καὶ δικαιοώματα B?, δικαιοῦμα A, iustitia f, καὶ δικαιοώμασι ε 8. μέχρι ABAς, ἕχρι Orig 4,643f 9. παραγεγνημένος ἀρχιερεὺς A BCAς, sacerdos quando advent se f γενομένων ἀγαθῶν BΔ, bonorum factorum f, μελλοντῶν ἀγαθῶν Aς 10. τελειότερας A, perfectum f 11. 12. διὰ δὲ τοῦ ἰδίου ABAς, sed per suum f 12. εἰς τὰ ἅγια αἰωνίαν ABΔς, in sanctis aeternis f 13. εὐράμενος AB, ευρομενος Aς τραγων καὶ ταύρων ABΔφ, ταύρων καὶ τράγων ε

non sine sanguine quem offert pro sua et [pro F al] populi ignorantia; ⁸hoc significante spiritu sancto, nondum propalatam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum. ⁹quae parabola est temporis instantis, iuxta quam munera et hostiae offeruntur, quae non possunt (posunt) iuxta conscientiam perfectum facere servientem (servitutem), ¹⁰solum modo in cibis et in potibus et variis baptismis et iustitiis (-tis) carnis usque ad tempus correctionis (u. ad t. c. om al) inpositis. (20) ¹¹Christus autem (om al) adsticiens pontifex futurorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum non manu factum, id est non huius creationis, ¹²neque per sanguinem hircorum et vitulorum, sed per proprium sanguinem, intro iuit (iit) semel in sancta, aeterna redemptione (redemt.) inuenta (inu. red. pr L). ¹³si enim sanguis hircorum et taurorum et cinis vitulae aspersus

δαμάλιως ῥαντίζουσα τοὺς κοινοωμένους ἀγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, ¹⁴πόσω μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἡμίωμον τῷ θεῷ, καθαριεὶ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ.

5

¹⁵Καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου γενομένου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι τῆς αἰωνίου κληρονομίας. ¹⁶ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου· ¹⁷διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μή ποτε ἰσχύει ¹⁰ἔτε ζῇ ὁ διαθεμένος; ¹⁸ὅθεν οὐδὲ ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνισται. ¹⁹λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ τὸν νόμον ὑπὸ Μωσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τῶν τράγων

1. τοὺς κοινοημένους A, inquinatus f	1. 2. τῆς σαρκὸς καθα-
ροτητα ABΔς, carnem emundandam f	3. αἰωνίου ABς, αἰωνίου
Δςφ καθαρῇ ABΔς, qui mundavit f	4. ἡμῶν AΔf, ἡμῶν vs
νεκρῶν ἔργων AΔς, operibus mortuis f	θεῷ Aς, τῷ θεῷ τῷ Δ
5. καὶ ἀληθινῷ A, om Δςφς	6. διαθήκης καινῆς AΔς, novi
testamenti f	arbitr f
7. γενομένου ACΔς, intercedente f	ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ ACΔς, veteris testa-
menti f	8. accipient f
9. θάνατον (-του Δ) ἀνάγκη φέρεσθαι	ACΔς, mors necesse est intercedat f
ACΔς, in mortuis confirmatur f	μη τότε Δ
10. ἐπὶ νεκροῖς βεβαία A	11. ὁ διαθεμένος A
12. λαληθείσης γὰρ πάσης (add τῆς Δ) ἐντολῆς ACΔς, lecto enim	13. μούσχων καὶ τῶν (om
omni testamento f	τον ACΔ, omς
14. πόσω μᾶλλον	15. ἡ πρώτη ACς et
16. ὅπου γὰρ	add διαθήκη A, quidem prius testamentum non f
17. ἐπὶ νεκροῖς	ἐγκεκαίνισται A
18. ὅθεν	19. λαληθείσης γὰρ πάσης (add τῆς Δ) ἐντολῆς ACΔς, lecto enim
19. κατὰ τὸν νόμον ὑπὸ Μωσέως	omni testamento f
20. παντὶ τῷ λαῷ	21. λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τῶν τράγων ACς, per moysen f, μωυσεως Δ
22. λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τῶν τράγων	23. μούσχων καὶ τῶν (om
24. λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τῶν τράγων	ς) τραγῶν ACς, τραγῶν καὶ τῶν μούσχων Δf

(adsp. L) inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, ¹⁴quanto magis sanguis Christi, qui per (om al) spiritum sanctum semet ipsum obtulit (opt.) immaculatum (immac. F) deo, emundavit (et mund. F al) conscientiam vestram (nostram) ab operibus mortuis ad servendum deo viventi (urienti F). ¹⁵et ideo novi testamenti mediator est, ut morte intercedente in redemptionem (redempt.) earum praevaricationum quae erant sub priore (er. superiore) testamento repromissionem (-mision.) accipiant (-piat F) qui vocati sunt aeternae hereditatis. (21) ¹⁶Vbi enim testamentum [est], mors necesse est intercedat testatoris: ¹⁷testamentum enim (e. t. L) in mortuis confirmatum est, alioquin nondum valet dum vivit qui testatus est; ¹⁸unde ne primum quidem sine sanguine dedicatum est. ¹⁹lecto enim omni mandato legis a Moyse (Mose L, Moysen F al) universo populo, accipiens sangui-

μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐράντισεν, ²⁰λέγων Τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ Θεός. ²¹καὶ τὴν σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας τῷ αἵματι ὁμοίως ἐράντισεν. ²²καὶ σ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις. ²³ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς τούτοις καθαρίζεσθαι, αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττωσιν θυσίαις παρὰ ταύτας. ²⁴οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθιν χριστὸς ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν, ²⁵οὐδ' ἅπα πολλὰκις προσφέρῃ ἑαυτὸν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἄλλοτρίῳ. ²⁶ἐπεὶ ᾗδεν αὐτὸν πολλὰκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, νυνὶ δὲ ἅπας ἐπὶ συντελείᾳ

2. ἐραντισεν *ACA*, ἐρῶντισε *ς* 3. ἐνετείλατο *ΑΔφς*, διεθετο *C* καὶ τὴν σκηνὴν δὲ *ACAς*, ipsum etiam tabernaculum *f* 4. ἐραντισεν *ACA*, ἐρῶντισε *ς* 6. τα μὲν υποδείγματα *ACΔος* Orig 4, 151^b, exemplario *f* 7. καθαρίζεσθαι *ACφς* Orig, καθαρίζεται *A* αὐτὰ δὲ *ACΔος* Orig, nam ipsa *f* 8. κρείττωσι *Cς* παρὰ ταύτας *ACφς* Orig, παρὰ ταύτης *A* in manu factis *fo* 8. 9. ἅγια (sanctis) εἰσῆλθιν *CAΔς*, εἰσῆλθιν ἅγια *A* 9. χριστός *ACA*, ὁ Χρ. *ς* ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν *ACΔς*, exemplarium veritatis *f* in ipso caelo *f* 10. ἐμφανισθῆναι (ἐμφ. *A*) τῷ προσώπῳ *ACΔς*, apparuit per sae *f* ἡμῶν *ΑΔφς*, ὑμῶν *C* οὐδ' *ΑΔς*, οὐδε *C*, sed neque *f* 11. sacerdos *f* 11. 12. in sanctis per singulos annos *f* 12. ἐπεὶ] caeterum *f* πολλὰκις *ACφς*, aliquotiens *f*, πολλὰ *A* 13. νυνὶ *AC* Orig 1,250^c, νυν *Δς* in consummationem *f*

nem uitorum et hircorum cum aqua et lana coccinea et hysopo, ipsum quoque librum et omnem populum aspersit, ²⁰dicens Hic sanguis testamenti quod mandauit ad uos deus. ²¹etiam tabernaculum et omnia uasa (uassa) ministerii sanguine similiter aspersit. ²²et omnia paene in sanguine (sane *F*) mundantur secundum legem, et sine (si *pr F*) sanguinis fusione (effusio) non fit (fuit *F al*) remissio. (22) ²³Necesse est ergo exemplaria quidem caelestium his mundari, ipsa autem caelestia melioribus hostiis quam istis. ²⁴non enim in manu factis sanctis Iesus intro iit (iuit), exemplaria uerorum (sic *L*, uerborum *F al*, uirorum *al*), sed in ipsum caelum, ut appareat nunc uultui (uultu) dei pro nobis; ²⁵neque ut saepe (sepe *L*) offerat semet ipsum, quem admodum pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno: ²⁶alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi, nunc autem semel in consummatione saeculorum

τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν τῆς ἁμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. ²⁷καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἡπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις, ²⁸οὕτως καὶ ὁ χριστός, ἡπαξ προσερχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθῆσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν. ⁵

^{*} ¹Σκιδὼν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων. κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις ὡς προσφέρουσιν, εἰς τὸ διηλεκτὸς οὐδέποτε δύνανται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι· ²ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας ἡπαξ ¹⁰ κεκαθαρισμένους; ³ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν· ⁴ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας.

1. τῶν] Orig, om ibidem ad destituendum f της (om C5) ἁμαρτίας ACfvs, των (om A) ἁμαρτιων A Orig 1,250^c bis της θυσίας ACΔvs Orig 1,250^c, sanguinem f 2. quem admodum fv 3. μετὰ δε τουτο κρίσις ACΔvs, et postea iudicari f καὶ ACΔ fv, om ε 4. secundo fv 5. αὐτον ἀπεκδεχομενοις (sic corr? C, -νοι pr C, εκδιχ. A) ACΔs, exspectantibus eum f σωτηριαν CΔfvs, add δια πιστεως A 6. εχων (-χω A?) ACΔfvs Orig 3, 460^b 825^b, ἔχει Orig 3,350^c. εἶχεν idem 2,181^c 3,496^b. περιέχων idem 4,9^d 6. 7. αὐτην την εικονα ACΔvs, in ipsa persona f 7. per singulos annos fv ας Cvs, αἰς Af, om A 8. offerent f in frequentiam f ουδεποτε] sic pr A, αἰ ουδεποτε corr A δυνανται AC, δυναται Δfvs 9. τελειωσαι ACvs, καθαρισαι Af ἐπει ουκ (om ε) ACΔvs, nam nec f 10. ἐτι ACvs, om Af ἁμαρτιων ACΔs, peccati fv 11. κεκαθαρισμενους (-θαρισμ. A) A CΔ, κεκαθαρμενους ε, purgari f κατ ἐνιαυτον (per singulos annos) ACvs, add γινεται Af 12. difficile f sanguine... auferri fv

ad (a) destitutionem (dist. F, destructionem) peccati per hostiam suam apparuit. ²⁷et quem admodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium, ²⁸sic et Christus semel oblatus ad multorum exaurienda (exhaur. F) peccata, secundo sine peccato apparebit (apparuit F) exspectantibus (expect. F) se (om F) in salutem. (23) ¹Vmbram (Vmbram F) enim habens lex bonorum futurorum, non ipsam imaginem rerum, per singulos annos isdem (sic F et pr L, hisdem ceteri) ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, numquam potest accedentes (accid. F) perfectos facere: ²alioquin non (om L?) cessassent offerri (-rre) ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati cultores semel mundati? ³sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit: ⁴impossibile enim est sanguine taurorum et hircorum (hyrc.) auferri peccata. ⁵ideo ingrediens mun-

⁵διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι, ⁶ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ᾔδούκῃσας· ⁷τότε εἶπον Ἰδοὺ ἤκω (ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ) τοῦ ποιῆσαι, ὃ θεός, τὸ θέλημά σου. ⁸ἀνιών ⁹τιρον λέγων ὅτι θυσίας καὶ προσφορὰς καὶ ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας οὐδὲ ᾔδούκῃσας, αἵτινες κατὰ νόμον προσφέρονται, ¹⁰τότε εἶρηκεν Ἰδοὺ ἤκω τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου. ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ. ¹¹ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμέν διὰ τῆς προσφορὰς τοῦ σώματος Ἰησοῦ χριστοῦ ¹²ἐφάπαξ.

¹¹Καὶ πᾶς μὲν ἀρχιερεὺς ἔστηκεν καθ' ἡμέραν λειτουργῶν καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελθεῖν ἁμαρτίας· ¹²οὗτος δέ, μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν εἰς τὸ διηνεκές, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ¹³τὸ λοιπὸν ¹⁴ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν

1. ideoque f τον κοσμον ACΔυς, orbem f 2. ολοκαυτωματα ACς, ολοκαυτωμα (oloc.) Δf propter peccato f 3. ηυδοκῃσας AC, ευδοκ. Δς ειπον ACυς, add εγω Δf in volumine f 4. γεγραπται ACφς, add γαρ Δ 5. λεγων] sic corr Δ θυσιας και προσφορας ACAφν, θυσιαν και προσφοραν ς olocautomata f 6. pro sv αμαρτιας Cυς, αμαρτιων Δf ηυδοκῃσας AA, ευδοκῃσας Cς κατα AC, add τον Δς 7. ποιησαι ACAf, add ὁ θεός υς 8. retollet f 9. σωματος (add τοῦ ς) ACυς, αιματος Δf 11. αρχιερευς AC, ιερεις Δφς και ACυς, om Δf 13. ουτος ACAφν, Αυτός ς 14. in sempiterno f εν δεξιαι CAφς, εκ δεξιων A postea f 15. τεθωσιν ACΔς, ponantur fν, ὑπὸ τοῦ πατρὸς τεθῶσι πάντες Orig 4,169^e

dum dicit Hostiam (Ost.) et oblationem noluisti, corpus autem (om F) aptasti mihi, ⁶holocaustomata et pro peccato non tibi placuit (placuerunt): ⁷tunc dixi Ecce uenio: in capite (capitulo F) libri scriptum est de me: ut faciam, deus [meus F], uoluntatem tuam. ⁸Superius dicens quia hostias (ost.) et oblationes et holocaustomata et (om al) pro peccato noluisti nec placita sunt tibi, quae secundum legem offeruntur, ⁹tunc dixit Ecce uenio, ut faciam, deus, uoluntatem tuam. aufert primum, ut sequens statuatur (-uit); ¹⁰in qua uoluntate (-tem) sanctificati sumus per oblationem corporis Christi Iesu (Ihesu Christi L) in semel. ¹¹et omnis quidem sacerdos praesto (presto) est cotidie ministrans et easdem saepe offerens hostias (ost.), quae nunquam possunt (posunt) auferre (offere) peccata. (24) ¹²Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam (ost.) in sempiternum sedit (sed F, sedet al) in dextera dei, ¹³de cetero expectans (exp. F) donec ponantur inimici eius scabillum (scabell.) pedum eius. ¹⁴una enim ob-

αὐτοῦ. ¹⁴μὴ γὰρ προσφορῇ τετελείωκεν εἰς τὸ διηγεῖς τοὺς ἁγια-
ζομένους. ¹⁵μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· μετὰ γὰρ
τὸ εἰρηκέναι ¹⁶Αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ
τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος Διδούς νόμους μου ἐπὶ καρδίας
αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, ¹⁷καὶ τῶν
ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῆσομαι ἔτι.
¹⁸ὅπου δὲ ἄφεις τούτων, οὐκέτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας.

¹⁹Ἐχοντες οὖν, ἀδελφοί, παρησίου εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων
ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ, ²⁰ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ
ζῶσαν, διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτέστιν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ²¹καὶ 10
ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ²²προσερχόμεθα μετὰ ἁληθι-
νῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, θεραντισμένοι τὰς καρδίας
ὑπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς ²³καὶ λειουμένοι τοῦ σώματι ὕδατι καθαρῶ,
κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῇ (πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγ-
γελάμενος), ²⁴καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης 15

1. γὰρ ACfvs, δε A 1. 2. τοὺς ἁγιαζομένους ACΔς, nos sancti-
ficans f 2. 3. μετὰ γὰρ το εἰρηκεῖναι (προειρηκεῖναι ε) ACΔς, cum
autem dixerit f 3. αὕτη ACfς, add δε Δν 4. in cordibus fv
5. ἐπὶ τὴν διάνοιαν ACΔ, ἐπὶ τῶν διανοιῶν ε, in sensibus f
αὐτούς] eius f 6. αὐτῶν καὶ ACς, καὶ Δfv sceleris f ου
μὴ μνησθῆσομαι (μνησθῶ ε) ἐτι ACΔς, iam non memorabor f
7. δε ἀφεις τούτων ACΔς, ergo remissio eorum f ἁμαρτίας A
CΔvs, peccatis f 8. libertatem f 9. in sanguinem f ἡν A
CΔvs, in qua f καὶ ACfvs, om Δ 11. in domo f μετὰ A
Δς, μετ C. cum certo f 12. πληροφορία ACΔvs, confirmatione f
θεραντισμένοι AC, εραντ. Δ, ἐράντ. ε 13. καθάρω ACΔvs, add
et f 14. τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ACς, τῆς ἐλπίδος τὴν ὁμο-
λογίαν Δf 15. παροξυσμον ACΔς, praevaricationem f

latione (-nem) consummavit in sempiternum sanctificatos. ¹⁵contesta-
tur autem nos et spiritus sanctus: postquam enim dixit ¹⁶Hoc autem
testamentum quod testabor ad illos post dies illos, dicit dominus
Dando leges meas in cordibus eorum, et in mente eorum superscri-
bam eas, ¹⁷et peccatorum et iniquitatum eorum iam non recordabor
amplius. ¹⁸ubi autem horum remissio (remisio), iam non oblatio pro
peccato. (25) ¹⁹Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu sancto-
rum in sanguine Christi, ²⁰quam initiauit nobis viam novam et vi-
uentem, per uelamen, id est carnem suam, ²¹et sacerdotem magnum
super domum dei, ²²accedamus cum uero corde in plenitudine (-nem)
fidei, adpersi (asp.) corda a conscientia mala ²³et abluti corpus
aqua munda, teneamus spei nostrae confessionem indeclinabilem:
fidelis enim est qui repromisit: ²⁴et [non F] consideremus inuicem

καὶ καλῶν ἔργων, ²⁵μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἐαυτῶν, καθὼς ἔθος τισίν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες, καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε ἐγγιζοσαν τὴν ἡμέραν.

²⁶Ἐκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπισγνωσιν τῆς ἀληθείας οὐκ εἶπε περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία, ²⁷φοβερά δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους. ²⁸ἀθετήσας τις νόμον Μωυσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶν μάρτυσιν ἀποθνήσκει· ²⁹πόσῳ, δοκεῖτε, χείρονος ἀξιωθῆσεται τιμωρίας ὁ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καταπατήσας ¹⁰καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιασθῇ, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; ³⁰οἶδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. καὶ πάλιν Κρινεῖ κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ. ³¹φοβερὸν τὸ ἐμπειεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος.

1. ἐγκαταλείποντες Ας, καταλιποντες Δ nostram f 2. εθος Ας, εθος εστιν Δ, et consuetudini f παρακαλουντες και ΑΔς, consolamini f 3. βλέπετε ΑΔς, vides f 5. περι αμαρτιων απολειπεται θυσια Ας Orig 3,233^b, περιλειπεται θυσιαν περι αμαρτιων προσεινγκειν Δ, restat peccatis hostia offerre f 6. εκδοχη κρισεως ΑΔς Orig, execratio iudici f 7. αθετησας τις ΑΔς Orig 3,261^d, cum enim quidam relique f μωυσεως f Orig, μωυσεως Ας οικτιερμων ΑΔς Orig, ulla miseratione f, add και δακρυων Δf 8. επι δυσιν η (και Orig) ΑΔς Orig 3,261^d, duobus vel f ποσω ΑΔς Orig 1,749^c 3,206^f 261^d, quanto magis f δοκει δε Δ 9. deteriora deprecabitur vindictae f 10. εν ω ηγιασθη Ας Orig 1,749^c 3,206^f, om Α 12. εκδικησεις Α, vindicias f λεγει κυριος Ας, om Δf κρινει (οτι κρ. Δ, qui iudicat) κυριος ΑΔf, Κύριος κρινει ε 13. το ΑΔς, autem est f

in prouocationem caritatis et honorum operum, ²⁵non deserentes collectionem nostram, sicut est consuetudinis quibusdam, sed (om F) consolantes, et (om al) tanto magis quanto uideritis adpropinquantem (appr.) diem. ²⁶uoluntarie (-riae L) enim peccantibus nobis post acceptam notitiam ueritatis iam non relinquitur (derelinq. F al) pro peccatis hostia (ostia), ²⁷terribilis autem quaedam (quidam F al) exspectatio (expect. F) iudicii, et ignis aemulatio quae consumptura (consunt.) est aduersarios. (26) ²⁸Inritam (Irr.) quis faciens legem Moysi (Mosi L) sine ulla miseratione duobus uel tribus testibus (om L) moritur: ²⁹quanto magis putatis (-tur) deteriora mereri supplicia qui filium dei conculcauerit et sanguinem testamenti pollutum (polutum) duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui gratiae contumeliam fecerit? ³⁰scimus enim qui dixit Mihi uindicta (-ctam L al), [et] ego reddam. et iterum quia iudicauit (-bit) dominus (om al) populum suum. ³¹horrendum est incidere (inced.) in manus dei uiuentis.

³²Ἀναμνησέσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέν-
τες πολλὴν ἄθλῃσιν ὑπαιμείνατε παθῆμάτων, ³³τοῦτο μὲν ὀνειδι-
σμοῖς τε καὶ θλίψεσιν θιατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὖ-
τως ἀναστρεφομένων γενηθέντες. ³⁴καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς συνεπα-
θήσατε, καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσ- 5
εδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοὺς κρείσσονα ὑπαρξίν καὶ μένουσαν.
³⁵μὴ ἀποβάλῃτε οὖν τὴν παρησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μεγάλην μι-
σθαποδοσίαν. ³⁶ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρεῖαν, ἵνα τὸ θῆλημα τοῦ
θεοῦ ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν, ³⁷ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον
ὅσον, ὃ ἐρχόμενος ἤξει καὶ οὐ χρονιεῖ. ³⁸ὃ δὲ δίκαιός μου ἐκ πίστεως 10
ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχὴ μου ἐν αὐτῷ.

1. δε ΑΔυς Orig, 1,303^b, igitur f τας προτερον ημερας Ας Orig,
ταις προτειραις ημεραις Α 2. 3. τουτο μεν ονειδισμοις τε και
θλιψεσιν θιατριζομενοι (ονειδιζομενοι Α) τουτο δε ΑΔς Orig, spec-
taculo improperantium et angustia subiecti et f 3. taliter ff, et
aliter f 4. δεσμοις ΑΔυ, δεσμοῖς (add μου ς, add eorum f) fς
Orig 1,303^b 5. substantiae vestrae f 6. εχειν εαυτους κρεισ-
σονα Α, εχειν (add ἐν ς) εαυτοις κρειττονα Ας, vos habere melio-
rem f, ὅτι κρειττονα ἔχετε Orig και ΑΔf, ἐν οὐρανοῖς και ς
Orig 7. αποβαλητε Αfς Orig 1,303^b, απολυητε Α liberta-
tem f 8. εχει μεγαλην μισθαποδοσιαν (μισθ. μεγ. ς) ΑΔς Orig,
magnam habet remunerationem f 9. perseverantis f 9. ποι-
ησαντες ΑΔς, consummatam f 9. 10. οσον οσον ο Ας, οσον Α,
donec qui f 10. venturus est veniat f χρονιει Ας, χρονισει
Α, tardavit f δε ΑΔυς, nam f μου εκ πιστεως Αυ, εκ πιστεως
μου Αf, ἐκ πίστεως ς 11. vivit f και ιων υποστειληται
(subtrahent se f) Αfς et pr add Α, om pr Α η ψυχη μου Αf
vs, μου η ψυχη Α

³²rememoramini autem pristinos dies, in quibus inluminati (-tum F)
magnum certamen sustinivistis (sustenuistis FL) passionum; ³³et in
altero (alteris) quidem obprobriis (oppr.) et tribulationibus spectacu-
lum (expectac. F) facti, in altero autem socii taliter conuersantium
effecti. ³⁴nam et uinctis compassi estis, et rapinam honorum uestro-
rum cum gaudio (gaudeo) suscepistis (suscipistis L, suscipitis pr F),
cognoscentes uos habere meliorem et manentem substantiam. (27)
³⁵Nolite itaque amittere confidentiam uestram, quae magnam (gran-
dem) habet (habent) remunerationem. ³⁶patientia enim uobis necessa-
ria est, ut (et Fal) uoluntatem dei facientes reportetis promissionem,
³⁷Adhuc enim modicum quantulum (aliquantulum F al), qui uenturus
est (om L) ueniet et non tardabit (tardauit L): ³⁸iustus autem meus
(om al) ex fide uiuit: quod si subtraxerit (substrax. F) se, non pla-

³⁹ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

¹Ἔστιν δὲ πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. ²ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι. ³πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι Θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὸ βλεπόμενον γεγονέναι. ⁴πίστει πλείονα θυσίαν Ἀβελ παρὰ Κάιν προσήνεγκεν τῷ Θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖ. ⁵πίστει Ἐνώχ μετετίθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐκ ἠνέρισκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ Θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως μεμαρτύρηται εὐαρεστηκέναι τῷ Θεῷ. ⁶χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστηῆσαι· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ, ὅτι ἐστίν καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης

1. δε *ΑΔνς*, quidem *f* ἐσμὲν υποστολῆς *ΑΔς*, *simus per vestigium f* 1. 2. in renascenti animae *f* 3. ispirantium *f* υποστασις *Αφς*, υποστασιν *Α* 4. βλεπομένων *Ανς*, videntium *f*, βουλομένων *Α* ἐν ταυτῇ γὰρ ἐμαρτυρηθήσαν *ΑΔς*, in testimonium consecuti sunt *f* 5. 6. εἰς το μὴ ἐκ *ΑΔς*, ut ex non *f* 6. το βλεπομένων *ΑΔς*, τὰ βλεπόμενα *νς* factis *f* 6. 7. πλείονα θυσίαν *αβελ ΑΔς*, abel plurimam hostiam *f* 7. εἶναι *ΑΔνς*, *om f* 8. μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τῷ Θεῷ (τοῦ Θεοῦ *νς*) *ΑΔς*, testificatur perhibentem muneribus deo *f* δι' αὐτῆς *Αφς*, δια ταυτῆς *Α* 9. λαλεῖ *Αν* Orig 2,814^a, λαλεῖται *Δς*, nominantur *f* *henoc f* 10. ἠνέρισκετο *ΑΔ*, *ἐνρ. ς*, inveniebatur *f* 11. μεταθείσεως *Αφν*, μετάθεως *Α*, μεταθέσεως αὐτοῦ *ς* testimonium habet *f* εὐαρεστηκέναι *Α*, ευηρεστηκέναι *Δς* 12. non potuit *f* 13. *seq* τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται *ΑΔνς*, quia inquirentes se eum remunerat *f*

cebit animae meae. ³⁹nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animae. ¹est autem fides sperandorum substantia, rerum (*om L*) argumentum non parentum (*sic FL*, *apparentum vel apparentium ceteri*). ²in hac (*haec F*) enim testimonium consecuti sunt senes. (28) ³Fide intellegimus (*intelligimus hic semel F*) aptata (-tam) esse saecula uerbo dei, ut ex inuisibilibus uisibilia fierent. ⁴fide (*fidem pr F*) plurimam hostiam Abel quam Cain optulit (*tulit*) deo, per quam testimonium consecutus (-tos) est esse iustus, testimonium perhibente muneribus eius deo, et per illam (*illum F*) defunctus adhuc loquitur. ⁵fide Enoch (*Enoc F al*) translatus est ne uideret mortem, et non inueniebatur, quia transtulit illum deus. ante translationem enim testimonium habebat (*habuit*) placuisse deo: ⁶sine fide autem impossibile [*est L al*] placere [*deo FL*]: credere enim oportet accedentem (*accidentem F*) ad deum, quia (*qui*)

γίνεται. ⁷πίστει χρηματισθεὶς Νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασεν κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινεν τὸν κόσμον καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. ⁸πίστει ὁ καλούμενος Ἀβραάμ ὑπήκουσεν ἐξεληθεῖν εἰς τόπον ὃν ἐμελλεν λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθεν ⁵ μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται. ⁹πίστει παρώκησεν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας, μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς. ¹⁰ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός. ¹¹πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα δύνυμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβεν καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγελάμενον. ¹²διὸ καὶ ἀφ' ἐνὸς ἐγενήθησαν, καὶ ταῦτα γενεχωμένου, καθὼς τὰ ὕστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει καὶ ὡς ἡ ἄμ-

1. μηδεπω ΑΔυς, non su 2. metuens su 3. κοσμον ΑΔυς, saeculum f κατα πιστιν ΑΔς, fidei f 3. 4. εγενετο κληρονομος ΑΔς, haeres institutus est su 4. ο ΑΔ, om ε 4. 5. ἐξελθειν εἰς (add τὸν ε) τοπον Ας, εἰς τοπον ἐξελθειν Αφν 5. ἐμελλεν ΑΔ, ἤμελλε ε in possessione f 6. πιστει Αυς, πιστει και Δ, et f εἰς (add την Ας) γην ΑΔυς, in terra su 7. αλλοτριαν ΑΔς, in aliena su ἐν σκηναῖς κατοικησας ΑΔς, tabernaculis habitando f ισακ Δ 8. συκκληρονομων Α της αυτης Αφνς, αυτου Α 9. τους θεμελιους ΑΔυς, fundamentum f 10. σαρρα Ας, add σπειρα Αφν 11. και παρα Αυς, εἰς το τεκνωσαι παρα Δ, filium etiam super f ηλικιας ΑΔφν, add ἔτικεν ε 11. 12. τον επαγγελαμενον ΑΔυς, esse repromissionem f 12. εγενηθησαν ΑΔ, ἐγεννήθησαν ε 13. τω πληθει ΑΔς, in multitudinem su ως η Δ, καθως η Δ, ὥσει ε

est et inquiringibus se remunerator fit. ⁷fide Noe responso accepto de his quae adhuc (om al) non uidebantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suae, per quam damnauit mundum et iustitiae quae per fidem est heres (heris F) est institutus. ⁸fide qui uocatur Abraham oboediuit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem, et exiit nesciens quo iret. ⁹fide demoratus (moratus L al) est in terra (terram F) repromissionis (-mision.) tamquam in aliena, in casulis habitando, cum Isaac et Iacob, coheredibus repromissionis eiusdem: ¹⁰expectabat (exp. F) enim fundamenta habentem ciuitatem, cuius artifex et conditor deus. (29) ¹¹Fide et ipsa Sarra sterilis (sterelis L al) uirtutem in (et F al) conceptionem seminis accepit etiam praeter tempus aetatis, quoniam fidelem credidit esse qui promiserat. ¹²propter quod et (om L) ab uno orti sunt [ei], et hoc (haec al, om F) emortuo, tamquam sidera caeli in multitudinem et sicut harena (ar.)

μιος ἢ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναριθμητος. ¹³κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ προσδεξάμενοι τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρωθαι αὐτὰς ἰδόντες καὶ ὑσπιασμένοι, καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ἔθνοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. ¹⁴οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσιν. ¹⁵καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ὧς ἡς ἐξέβησαν, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι· ¹⁶ἔν δὲ κρείττονος ὁρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεός, θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἡτοίμασεν γὰρ αὐτοῖς πόλιν. ¹⁷πίστει προσενήνοχεν Ἀβραὰμ τὸν Ἰσραὴλ πειραζόμενος καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὃ τὰς ἐπαγγελίας ἀνυπεξάμενος, ¹⁸πρὸς ἔν ἐλαλήθη ὅτι ἐν Ἰσραὴλ κληθήσεται σοι σπέρμα, ¹⁹λογισάμενος ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείραι δύναται ὁ θεός, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν πα-

1. η παρα το χειλος Αυσ, om Αf κατα πιστιν ΑΔυς, in fide f
2. ουτοι ΑΔυς, om f προσδεξαμενοι Α, λαβοντες Δς 3. αυτας
ΑΔυς, om f ιδοντες ΑΔfν, add και πεισθεντες ε salutantes
fν ομολογησαντες ΑΔς Orig 2,802^d, confitentes fν 4. παρι-
πιδημοι Ας Orig, hospites fν, παροικοι και παριπιδημοι Δ
5. οτι πατριδα επιζητουσιν (ζητουσιν Δ) ΑΔς, se patriam inqui-
rere f εμνημονουν Αfυς, μνημονουουσιν Δ 6. de qua
fν ιεζεβσαν ΑΔ, εξηλθον ε αν Αυσ, om Αf νυν ΑΔ,
Nyni ε 7. διο ΑΔυς Orig 4,70^a, ideo merito f 8. αυτους Α
Ας, om υ Orig θεος επικαλεισθαι (καλεισθαι Orig) αυτων Ας
Orig, επικαλισται αυτων θεος Αf 9. αβρααμ τον ισαακ πει-
ραζομενος Αυσ, τον ισαα αβρααμ πειραζομενος Δ, isaac cum tene-
batur abraham f 10. μονογενην Δ, unicum f ο τας επαγγε-
λιας ΑΔς, repromissionem qui f 11. οτι Αυσ, om Αf ισαα Δ
λογισαμενος ΑΔς Orig 2,37^f, certus aestimans f 12. και εκ ΑΔ
ς Orig, a f εγειρε δυναται Α, εγειρειν δυνατος Αυσ Orig, susci-
tare possit f in parabolam f

quae est ad horam (hora *F al*, oram *L*) maris innumerabilis. ¹³iuxta fidem defuncti sunt omnes isti (iusti *F*), non acceptis repromissionibus (-mision.), sed a longe eas (*om al*) aspicientes et salutantes, et confidentes quia peregrini (paer.) et hospites sunt supra terram. ¹⁴qui enim haec dicunt, significant se patriam inquirere. ¹⁵et si quidem illius meminissent (memmin. *L*) de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi: ¹⁶nunc autem meliorem appetunt (adp. *L al*), id est caelestem (-stis *F*). ideo non confunditur deus uocari deus eorum: parauit enim illis ciuitatem. ¹⁷fide optulit (obt.) Abraham (Abram) Isaac, cum temptaretur (teemt.), et unigenitum offerebat qui susceperat (suscip. *F*) repromissiones (-misiones), ¹⁸ad quem dictum est quia in Isaac uocabitur tibi semen; ¹⁹arbitrans quia et a mortuis suscitare potens est

ραβολῇ ἐκομίσατο. ²⁰πίστει καὶ περὶ μελλόντων ἠλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ καὶ τὸν Ἡσαῦ. ²¹πίστει Ἰακώβ ἀποθνήσκων ἕκαστον τῶν νιῶν Ἰωσήφ ἠλόγησεν καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. ²²πίστει Ἰωσήφ τελευτῶν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν νιῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσεν καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. ²³πί- 5
στει Μωυσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἄστειον τὸ παιδίον, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ δόγμα τοῦ βασιλέως. ²⁴πίστει Μωυσῆς μέγας γενόμενος ἠρνήσατο λέγε-
σθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ, ²⁵μᾶλλον ἐλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν, ²⁶μεί- 10
ζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν Αἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὀνει-
δισμόν τοῦ χριστοῦ· ἀπέβλεπεν γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν. ²⁷πίστει κατέλιπεν Αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἄορατον ὡς ὄρων ἐκατέρησεν. ²⁸πίστει πεποίηκεν τὸ πάσχα

1. καὶ ΑΔφ, om ε ἠυλογησεν ΑΔ, εὐλόγησεν ε, bene dicit f
ισαα Α 2. 3. ἕκαστον τῶν νιῶν ΑΔς, singulos filios f 3. ἠυλο-
γησεν Α, εὐλογησε Ας ἐπὶ το ἀκρον ΑΔς, fastigium f
6. μωυσης Αφ, μωσης Ας 7. 8. το δ... (διαταγμα Ας) του
βασιλεως ΑΔς, regis edictum f, add πιστει μεγας γενομενος μωυ-
σης ανιεν τον αιγυπτιον κατανοων την ταπινωσιν (dolorem) των
αδελφων αυτου Αφ 8. μωυσης f, μωσης Ας 9. μαλλον ελο-
μενος συγκακουχεισθαι (συνκ. Α) ΑΔς, maluit enim experiri af-
fectum f 10. peccatum delicias f 11. πλουτον ηγησαμενος Α
Ας, honestatem aestimans f εν (om Α) αιγυπτου (Αιγύπτω ε)
θησαυρων ΑΔς, thesauris aegyptum f 12. aspiciens enim in re-
muneratione f 14. αωρατον Α ορων Αφς, ορωντα Α
εκατερησεν ΑΔς, sustinebat f celebravit f

deus, unde eum et in parabola accepit. ²⁰fide et de futuris bene dixit Isaac (Isac F) Iacob et Esau. ²¹fide Iacob moriens singulos filiorum Ioseph bene dixit (b. d. I.) et adoravit fastigium uirgae eius. ²²fide Ioseph moriens de profectione (-oni) filiorum Israhel memoratus est et de ossibus suis mandavit. ²³fide Moyses (Moses L al) natus occultatus est mensibus tribus a parentibus suis, eo quod uidissent elegantem (elegantem F) infantem, et non timuerunt regis edictum. ²⁴fide Moyses (Moses L) grandis factus negavit se esse filium (fil. esse) filiae Pharaonis, ²⁵magis eligens affligi cum populo dei quam temporalis peccati (om F) habere iucunditatem (iocund.), ²⁶maiores diuitias aestimans thesauro (thesauris al, thesauros F) Aegyptiorum inproperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem. ²⁷fide reliquit (-quit) Aegyptum, non ueritus animositatem regis: inuisibilem enim tamquam uidens sustinuit (sustenuit F al). ²⁸fide ce-

καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλεθρευῶν τὰ πρωτότοκα θίγῃ αὐτῶν. ²⁹πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς γῆς, ἧς πείραν λαβόντες οἱ Αἰγύπτιοι κατεπόθησαν. ³⁰πίστει τὰ τεύχη Ἰριχώ ἔπυσαν κυκλωθέντα ἐπὶ ἐπτα ἡμέρας. ³¹πίστει Ῥαβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασιν, δεξαμένη τοὺς κατασκοπούς μετ' εἰρήνης. ³²καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλήψιμι με γὰρ διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ Γεδεὼν Βαράκ Σαμψὼν Ἰεφθαὲ Δαυεὶδ τε καὶ Σαμουὴλ καὶ τῶν προφητῶν, ³³οἱ δὲ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, ἐργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελίων, ἔφρουζαν στόματα λεόντων, ³⁴ἔσβησαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρης, ἐδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρμιβολὰς ἔκλιναν ἄλλοτρίων. ³⁵ἔλαβον γυναῖκας ἐξ ἀναστίσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθη-

1. τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος ΑΔς, sanguinis fusionem f neque subastabat primitivam f ολεθρευῶν ΑΔ, ὀλοθρευῶν ε 3. γῆς ΑΔς, om ε experti v, sperti f 4. ἐπυσαν ΑΔ, ἔπυσε ε κυκλωθέντα ἐπὶ ἐπτα ἡμέρας ΑΔς, diebus vii girati f 5. τοῖς ἀπειθήσασιν ΑΔς, in infidelibus cum contumacibus f 6. ἐπὶ Αf vs, om Δ ἐπιλήψει Ας, ἐπιληνψη Δ? 6. 7. με γὰρ ΑΔ, γὰρ με fvs 7. περὶ Αfvs, add δε Δ βαράκ Αv, καὶ βαράκ καὶ Α, et de barac f, Βαράκ τε καὶ ε ιεφθαε Α, καὶ ιεφθαε (ephthan) Αfs 8. δαυεὶδ Α, Δαβίδ ε 9. ἐργάσαντο Ας, ἐργασαντο Α 10. στόματα Αfvs, στόμα Α 11. μαχαίρης ΑΔ, μαχαίρας ε ἐδυναμώθησαν ΑΔ, ἐνεδυναμώθησαν ε ἀπὸ ΑΔς, de f 11. 12. ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ ΑΔς, in bello fortes fuerunt f 12. ἐκλιναν ΑΔς, ceperunt f 13. γυναῖκας ΑΔf, γυναῖκες vs τοὺς νεκροὺς ΑΔς, mortuorum f ἄλλοι δε ἐτυμ-

lebrauit pascha et sanguinis effusionem, ne qui uastabat primitiua tangeret eos. ²⁹fide transierunt mare (mari) rubrum tamquam per aridam terram, quod experti Aegypti (Eg.) deuorati sunt. ³⁰fide muri Hiericho ruerunt circuitu (circuitu V, circumiti L) dierum septem (vii F). ³¹fide Raab meretrix non periit (peribit L) cum incredulis, excipiens exploratores cum pace [et alia uia eiciens V]. ³²et quid adhuc dicam? deficiet / et me tempus enarrantem de Gedeon Barac (Baruc L, Barack, Samson (Sampson F) Iepthae (Iepthae V, Ietae pr F, Iepthe L, Iepthe al) David (-it) et (om al) Samuhel (-uel) et (om al) prophetis (prophetis LV, profectis pr F), ³³qui per fidem deuicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repositiones (promissiones), obtinuerunt (optur. F) ora leonum, ³⁴extinxerunt (extinx.) impetum ignis, effugerunt aciem gladii, conuauerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra uerterunt exterorum. ³⁵acceperunt mulieres de resurrectione (-nem) mortuos suos [filios]: alii autem distincti (distincti) sunt, non suscipientes redemp-

σαν, οὐ προσδεζόμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν· ³⁶ἔτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μιστήγων πείρων ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς, ³⁷ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρης ἀπέθανον, περιήλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακονχούμενοι, ³⁸ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐπὶ ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσιν καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς. ³⁹καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, ⁴⁰τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρείττον τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν.

10

πανισθησαν (απειτυμπ. A) AΔς, et alii necati sunt f 1. non expectantes delicias f 1. 2. αναστασεως τυχωσιν AΔς, habarent resurrectionem f 2. εμπαιγμων Aς, ενπειγματιων Aς πειρων ελαβον AΔς, experti fu 3. δε AΔς, et fu φυλακης AΔς, carceres fu επιρισθησαν Aφς Orig 1,19^c 699^a 3,218^b 465^b 4,268^c, επιειρασθησαν A επιειρασθησαν (...ρασθησαν A) AΔς Orig 1, 699^a 3,218^b 465^b 4,268^c, tentaverunt f, om Orig 1,19^c 4. εν AΔς Orig, om f μαχαιρης A, μαχαίρας ε Orig περιηλθον A Aφς Orig 1,707^b 3,218^b 465^c 4,268^d, add γάρ Orig 1,699^a εν μηλωταις εν AΔς Orig, in antelenis et f, εν Orig 4,268^c cod 5. υστερούμενοι om f θλιβομενοι AΔς Orig 1,707^b 2,648^f 3,218^b 465^c 4,268^d, angustiatif f, om Orig 1,699^a κακονχουμενοι AΔς Orig 1,699^a 707^b 2,648^f 4,268^d, κακούμενοι Orig 3,218^b 5. 6. ων ουκ ην αξιος ο κοσμος (orbis f, ὁ ἐπὶ γῆς κόσμος Orig 1,699^a) AΔς Orig 2,648^f et post 7. γῆς Orig 1,699^a, om Orig 1,707^b 3,218^b 6. επι ερημιαις A, ἐπὶ ἐρημίαις Orig 3,218^b, εν ερημιαις Aφς Orig 1,699^a 707^b και ορεσιν και AΔς Orig, in montibus et in f 7. και ταις AΔς Orig, in f 7. 8. ουτοι παντες μαρτυρηθεντες δια της πιστεως Aς Orig 2,387^c 3,704^b, παντες μαρτ. ουτοι δια της π. A, hi omnes testimonio fidei probati fu 8. τας επαγγελιας A, την επαγγελιαν Aφς Orig Θεου AΔς Orig, add scilicet f 9. providente fu

tionem (redemt.), ut meliorem inuenirent resurrectionem: ³⁶alii uero ludibria et uerbera experti, insuper et uincula et carceres, ³⁷lapidati sunt, [secti sunt om pr F], temptati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circum ierunt (circuierunt F) in melotis (-tes), in pellibus caprinis, egentes, angustiatif, adflicti, ³⁸quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes et (et in V, in al) montibus et [in V] speluncis et in cauernis terrae. ³⁹et hi (hii F) omnes testimonio (-nium L al) fidei probati non acceperunt repromissionem (repromission.), ⁴⁰deo pro nobis melius aliquid prouidente, ut ne sine nobis consum-

¹Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέ-
 φος μαρτύρων, ὅγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον
 ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα,
²ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς
³ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρῆς ἐπέμεινεν σταυρόν, ἀσχύνης
 καταφρονήσας, ἐν διεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κακάθικεν. ⁴ἀνα-
 λογίσασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν
 εἰς ἑαυτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κῆμῃτε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι.
⁵Οὐπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀν-
¹⁰ταγωνιζόμενοι, ⁶καὶ ἐκτέλῃσθε τῆς παρακλήσεως, ἣτις ὑμῖν ὡς νύθις
 διαλέγεται; Υἱέ μου, μὴ ὀλιγώρῃ παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύου
 ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος· ὅν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει, μωστιγοῖ

1. ideoque f 1. 2. ἡμῖν νέφος μαρτύρων *ΑΔς*, imbre in no-
 his testimoniorum f 2. firmiter depositum f εὐπερίστατον
ΑΔς, fragile f 3. τὸν *ΑΔς*, ad f 4. εἰς *ΑΔς*, om f
 5. ἀντὶ τῆς προκειμένης *ΑΔς*, pro tanto proposito f σταυρον *Ας*
 Orig 1,298^c, τὸν σταυρον *Δ* 6. τε *ΑΔς*, om f τοῦ θρόνου *Δ*
Αδς, om Orig κακάθικεν *ΑΔ*, ἐκάθισεν *ς* Orig 7. γὰρ *ΑΔ*
ς, igitur f τὸν *Ας*, om *Αδ* ὑπομεμενηκότα *ΑΔς*, vos por-
 tasse f ὑπο *Ας*, υπο *Δ*. a pectoribus f 8. εἰς ἑαυτὸν (αὐτὸν *ς*)
Ας, εἰς ἑαυτοὺς *Δ*, in vobis f 9. εἰς ἑαυτὸν *ΑΔς*, nec f ὑμῶν *ΑΔ*
ς, om f ἐκλυόμενοι *Αδς*, ἐκτελόμενοι *Δ* 9. οὐπω *Αδς*, add
 γὰρ *Δ* restituit f 10. τῆς *Αδς*, παρα τῆς *Δ* 11. διαλέ-
 γεται *ΑΔς*, loquitur f μου *Ας*, om *Αδ* μὴ ὀλιγώρῃ *ΑΔς*,
 negligere f 12. ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχομενος (argueris) *Αδς*, ἐλεγχο-
 μενος ὑπ' αὐτοῦ *Δ* γὰρ] Orig 3,136^b 186^a 311^f, om 2,777^f

marentur. (30) ¹Ideoque et nos, tantam (tantum *L*) habentes inposi-
 tam nubem testium, deponentes omne pondus et circumstans nos
 peccatum, per patientiam curramus propositum nobis certamen, ²aspi-
 cientes in auctorem (autorem *V*) fidei et consummatorem Iesum, qui
 proposito sibi gaudio sustinuit (sustinuit) crucem, confusione (-nem
F) contempta, adque in dextera sedis dei (d. s.) sedet (sedit *F al*).
³recogitate enim eum qui talem sustinuit (sustinuit *F al*) a peccato-
 ribus aduersum semet ipsum (ipsos *L et pr F*) contradictionem, ut
 ne fatigemini animis uestris deficientes. ⁴nondum usque ad sanguinem
 restitistis aduersus (-sum *L al*) peccatum repugnantes, ⁵et obliiti estis
 consolationis (-nes *F*), quae vobis tamquam filiis loquitur, dicens
 Fili mi, noli (nolite) negligere disciplinam domini, neque fatigeris
 dum ab eo argueris: ⁶quem enim diligit (dilegit) dominus castigat,

δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. ⁷εἰς παιδείαν ὑπομένετε. ὥς υἱοῖς
 ἡμῖν προσφέρεται ὁ Θεός· τίς γὰρ υἱὸς ὢν οὐ παιδεύει πατὴρ; ⁸εἰ
 δὲ χωρὶς ἐστέ παιδείας, ἧς μέτοχοι γέγονασι πάντες, ἄρα νόθοι
 καὶ οὐχ υἱοὶ ἐστέ. ⁹εἴτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἶχο-
 μεν παιδευτὰς καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολὺ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα ⁵
 τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων καὶ ζήσομεν; ¹⁰οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας
 ἡμέρας κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαίδεον, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον
 εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ. ¹¹πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς
 μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρὴς εἶναι ἀλλὰ λύπη, ὅσπερ οὐδὲ καρπὸν
 εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γυμνασμένοις ἀποδίδωσιν δικαιοσύνης. ¹⁰

¹²Διὸ τὰς παρεμμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα
 ἀναρθρώσατε, ¹³καὶ τροχίως ὀρθῶς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα

1. δὲ] Orig 3,136^b 186^a. ὁ Θεὸς 2,115^c. Orig 2,127^a 624^a 3,751^b
 ἡς ΑΔφν, Εἰς 2. προσφέρεται ΑΔνς Orig 3,666^d, offeret f
 γὰρ Αφ Orig, add ἔστιν Αφς 3. ἐστέ παιδείας ΑΔς, disciplinam
 estis φν νοθοὶ Α 4. καὶ οὐχ υἱοὶ ἐστέ ΑΔφν, ἐστέ καὶ οὐχ
 υἱοὶς εἰχομεν ΑΔνς, habentes f 5. οὐ πολὺ Α et add δι Α,
 οὐ πολλῶ υς, quanto f 6. 7. οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας Α
 Δς, et illi quidem in tempore paucorum dierum φν 7. κατὰ τὸ
 δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαίδεον Ας, ἐπαίδεον ἡμῶν κατὰ τὸ δοκοῦν αὐ-
 τοῖς (voluntatem suam) Αφ ἐπὶ τὸ συμφέρον (-ρων Α) ΑΔνς,
 meliora f 8. 9. πᾶσα . . . λύπη] et omni quidem disciplinae in
 praesente videtur non se gaudiis sed moerore f 8. δι Ανς, om
 Α 9. μὲν ΑΔνς, om Orig 3,666^d λύπη Orig 3,666^d. ὥν ὀδύ-
 νης καὶ οὐ χαρὴς idem 2,601^c postea φν 10. εἰρηνικὸν ΑΔς
 Orig 3,666^d, pacissimum f δι αὐτῆς (αὐτοῖς Α) γυμνασμένοις
 ΑΔς Orig 2,601^c 3,666^d, exercitatis per eam φν 12. et regressus
 rectus f

flagellat autem omnem filium quem recipit. ⁷in disciplina (-nam F)
 perseuerate (-rantein F). tanquam filiis (filis) uobis offert [se] deus:
 (31) Quis (qui) enim filius quem non corripit pater? ⁸quod si extra
 disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri et
 non filii estis. ⁹deinde patres quidem carnis nostrae habuimus eru-
 ditores et reuerabamur [eos F]: non (om pr L) multo (multos F)
 magis optemperabimus (obt., -parab., optemperauimus F, obtempe-
 rauis L) patri spirituum et uiuemus? ¹⁰et illi quidem in tempore pau-
 corum dierum secundum uoluntatem suam erudiebant nos, hic autem
 ad id (it) quod utile est in recipiendo sanctificationem eius. ¹¹omnis
 autem disciplina in praesenti quidem uidetur non esse gaudii sed
 maeroris (meroris L, moeroris F, merores), postea autem fructum
 pacatissimum exercitatis per eam reddit (reddidit L al) iustitiae
 (-tiam). (32) ¹²Propter quod remissas manus et soluta genua erigite,
¹³et gressus (gressos F al) rectos facite pedibus uestris, ut non clau-

μη τὸ χῶλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον. ¹⁴εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὕψεται τὸν κύριον. ¹⁵ἐπισκοποῦντες μὴ τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, μὴ τις ῥίξα πικρίας ἄνω φέουσα ἐνοχλῇ καὶ δι' αὐτῆς μιανθῶσιν οἱ πολλοί, ¹⁶μὴ τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἡσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδετο τὰ πρωτοτόκια ἑαυτοῦ. ¹⁷ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομήσαι τὴν εὐλογίαν ἀπειδοκιμάσθη· μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εἶρεν, καίπερ μετὰ θαυμάσιον ἐκζητήσας αὐτήν.

¹⁸Οὗ γὰρ προσεληλύθατε ψηλασμένῳ καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ ¹⁹καὶ γνόφῳ καὶ ζόφῳ καὶ θυέλλῃ ²⁰καὶ σάλπιγγος ἤχῳ καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρητήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον ²¹(οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, Κἂν Θηρίον θίγῃ τοῦ

1. ἰαθῇ δε μαλλον ΑΔς, magisque sanetur f 2. οὐ χωρὶς ΑΔ υς, quo f κυριον ΑΔυς, deum f 3. μὴ Ας, ἵνα μὴ Α τις υστερων ἀπο τῆς χάριτος ΑΔς, quid desit gratiae f μὴ τις ΑΔ υς, neque f 4. ἀνω φουουσα ΑΔυς, exsurgens f impediatur f 5. οἱ Ας, οἱ Α, om Ας 5. ος ΑCf 5, om Α ἀντι βρωσεως μιᾶς ΑCΔς, propter unam escam f 6. ἀπέδετο ΑC, ἀπέδοτο Ας ἑαυτου ΑC, αυτου Ας θελων ΑCς, cupiens f, λεγων Α 7. accipere f 7. 8. μετανοιας γυρ τοπον ουκ ευρεν ΑCΔς, non enim invenit paenitentiae (-tia f) locum f 8. et quamquam f 9. ψηλασμενω ορει κεκαλυμμενω (καὶ κεκαυμένῳ ε) πυρι Ας, ad ardentem et tractabilem ignem f 10. γνοφω καὶ ζοφω (σκότῳ ε) καὶ θυελλῃ ΑCΔς, turbinem et procellam f cantum tubae f 11. παρητησαντο] sic corr C, pr brevius μὴ προστεθῆναι (προσθεῖναι Α) αυτοις ΑCΔς, ne iam eis fieret f 12. το διαστελλομενον ΑCΔς, monentem f καὶ ΑCΔυς, licet f

dicans (clad.) [quis F] erret, magis autem sanetur. ¹⁴pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam (-nia L), sine qua nemo uidebit deum (dominum F); ¹⁵contemplantes nequis (nequid) desit gratiae dei, nequa radix amaritudinis sursum germinans impediatur et per illam inquinentur (-nantur) multi, ¹⁶nequis fornicator aut profanus ut Esau, qui propter unam escam uendit primitivae suae. (33) ¹⁷Scitote enim quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem reprobatus est: non enim invenit paenitentiae locum (l. p.), quamquam cum lacrimis inquisisset eam. ¹⁸non enim accessistis (accessist.) ad tractabilem et accensibilem (accesib.) ignem et turbinem et caliginem et procellam ¹⁹et tubae sonum et uocem uerborum, quam qui audierunt excusauerunt (excussau.) se, ne eis fieret uerbum: ²⁰non enim portabant quod dicebatur, Etsi bestia tetigerit montem, lapidabitur: ²¹et

ὄρους, λιθοβοληθήσεται· ²¹καὶ οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, Μωυσῆς εἶπεν Ἐκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος· ²²ἀλλὰ προσελήλυθατε Σιών ὄρει καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν, ἀγγέλων ²³πανηγύρει καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, καὶ κριτῇ Θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων ὡς τετελειωμένων, ²⁴καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ Ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρείττον λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἀβελ. ²⁵βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα· εἰ γὰρ ἐκείνοι οὐκ ἐξέφυγον ἐπὶ γῆς πυρρι-

1. λιθοβοληθήσεται *ACΔ* *sv*, add ἡ βολίδι κατὰ τοξενθήσεται ὡς οὕτω (οὕτως *C*) *AC* *svs*, ου *A* 2. μωυσῆς *Cv*, μωσῆς *Afs* καὶ ἐντρομος *A* ἀλλὰ *CA* *svs* Orig 1,183 714^f 2,768^a 3,739^b 4,174^e, vos *Hilar* 63, ου γὰρ *A* 2. 3. προσερχόμενοι Θεῷ ζῶντι καὶ πόλει Θεοῦ ἱερουσαλὴμ etc Orig 1,747^d. *accedamus ad sion montem ad sanctam hierusalem civitatem Hilar* 58 3. καὶ *ACv* *s* Orig 1, 183 714^f 2,768^a 3,539^a 739^b 4,174^e *Hilar*, om *Af* ζῶντος *C* ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ (-νιων *A*) *ACv* *s* Orig, ἐπουρανίῳ ἱερουσαλὴμ *Af*, *hierusalem Hilar* 4. μυριάσιν (-άδων Orig 1,714 *cod*, μυρίων ἁγίων *A*) ἀγγέλων πανηγύρει (*haec inter se coniungunt AC Orig*) *ACA* *s* Orig 1,183 714^f 747^d 3,739^b 4,174^e, multitudinem angelorum frequentem *f*. et *haec hierusalem est illa quidem ecclesia angelorum multitudinis frequentium etc Hilar* 404 καὶ *ACA* *svs* Orig 4,174^e, om Orig 1,184 ecclesia *f* primitivorum *sv Hilar* 404 4. 5. ἀπογεγραμμένων (qui professi sunt *f*) ἐν οὐρανοῖς *A CA* *sv* Orig, ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων ὡς 5. πνεύμασι *ACv* *s*, πνεύματι *Af*, spirituum *Hilar* 404 δικαίων] in domino *Hilar* 6. τετελειωμένων *ACv* *s*, τεθμελιωμένων *Af Hilar* μεσίτῃ (-της *A*) ἰησοῦ *ACA* *sv*, et sponsore iesum *f* sanguinis *f* 7. κρείττον *ACA* *sv*, κρείττονα ὡς loquentem *f* μὴ παραιτήσησθε *AC* *sv*, negligatis *f* 8. λαλοῦντα *ACv* *s*, add ὑμῖν (in vobis) *Af* ἐξέφυγον *AC*, ἐφυγαν *A*, ἐφυγον ὡς 8. seq ἐπὶ ... χρηματίζοντα] in terram venia postulantes ab eo praestantem divitias *f* 8. ἐπὶ *ACA*, τὸν ἐπὶ τῆς ὡς

ita terribile erat quod uidebatur (dicebatur *V*), Moyses (Moses *L al*) dixit Exterritus sum et tremebundus: ²²sed accessistis ad Sion montem et civitatem dei viventis, Hierusalem caelestem, et multorum milium angelorum ²³frequentiae (-tium), et ecclesiam (-arum *L al*) primitivorum qui conscripti sunt in caelis, et iudicem omnium deum, et spiritus (-tum) iustorum perfectorum, ²⁴et testamenti novi mediatorem Iesum, et sanguinis sparsione[m] melius loquentem quam Abel. (34) ²⁵Videte ne recusetis (recussetis) loquentem: si enim illi non effugerunt recusantes (recussantes) eum qui super terram loquebatur,

τησάμενοι τὸν χρηματίζοντα, πολὺ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι, ²⁶οὐδ' ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλειψεν τότε, τὴν δὲ ἐπήγ-
γελται λέγων Ἐτι ἡπαξ, ἐγὼ σείσω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ
τὸν οὐρανόν. ²⁷τὸ δὲ Ἐτι ἡπαξ δηλοῖ τὴν τῶν σαλευομένων μετὰ
5 Θεσιν ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. ²⁸διὸ βασι-
λείαν ἀσάλευτον παραλαβάνοντες ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύομεν
εὐαρέστως τῷ Θεῷ, μετὰ εὐλαβείας καὶ δέους. ²⁹καὶ γὰρ ὁ Θεὸς
ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον.

¹Ἡ φιλαδελφία μινέτω. ²τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε.
10 διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξινίσαντες ἀγγέλους. ³μιμνήσκεισθε
τῶν διεσμίων ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακωχουμένων ὡς καὶ αὐτοὶ
ὄντες ἐν σώματι. ⁴τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσιν, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος.

1. τον ΑCΔ, om ε πολυ ΑCΔ, πολλῶν συς ἡμεῖς ΑΔφς, ἡμεῖς C τον απ ουρανων ΑCΔς, a caelis loquentem nobis f
2. ου η φωνη την γην εσαλειψεν ΑCΔς, qua voce movit terra f repromisit f
3. απαξ εγω ΑCς, εγω απαξ Δf σείσω ΑCυ, σείω Δfς, add λεγει (inquit) Δf και ΑCΔς, iam et f
4. την (om Δς) των σαλευομενων (add την ε) ΑCΔς, mobilium fu
5. ως ΑCΔς, om f ινα μεινη τα μη σαλευομενα CΔφς, om Α
5. 6. regno itaque immobili suscepto f
6. εχωμεν ΑCΔς, habemus fu
6. 7. δι ης ... ευλαβειας] sic corr C, pr pauciora
7. ευαρεστως ΑCς, ευχαριστως Δ, placentes fu ευλαβειας και δεους ΑCΔ, metu et verecundia fu, αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας ε και γαρ ΑCς
- Orig 2,572^e, κυριος γαρ Δf
8. καταναλίσκον ΑCΔς Orig 1,685^d 3,982^a, ἀναλ. ἐστί v Orig 2,572^e, ἐστι ἀναλ. Orig 2,620^b
9. της ΑCΔς, et fu
10. ελαθον ΑCΔς, didicerunt f ξινισαντες αγ- γελους ΑCΔς, angelis hospitio receptis fu
11. διεσμίων ΑCς, δε- δεμεινων Δ των alterum ΑCΔς, et fu κακωχουμενων C
12. οντες εν σωματι ΑCΔς, in corpore morantes fu venerabilem convivium f πασι Cς

multo magis nos qui de caelis (caelo) loquentem nobis auertimus (auertimur *L*, aduertimur); ²⁶cuius uox mouit terram tunc, modo au-
tem repromittit dicens Adhuc semel, [et om *FL*] ego monebo non
solum terram, sed et caelum. ²⁷quod autem Adhuc semel dicit, de-
clarat mobilium translationem tamquam factorum, ut maneant ea quae
sunt immobilia (imm.). ²⁸itaque regnum immobile (imm. *L*, -lem pr *F al*)
suscipientes habemus gratiam, per quam seruiamus placentes deo cum
metu et reuerentia: ²⁹etenim deus noster ignis consumens (consum-
mens pr *L*) est. ¹caritas fraternitatis maneat [in uobis *L al*]. ²et
hospitalitatem nolite obliuisci: per hanc enim latuerunt (placuerunt
F) quidam angelis hospitio receptis. (35) ³Mementote uinctorum tam-
quam simul uincti, et laborantium tamquam et ipsi in corpore mor-
antes (-tis). ⁴honorabile (-li) conubium in omnibus, et torus inma-

πόρνους γὰρ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ Θεός. ὁ φιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκοῦμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἶρηκεν Οὐ μὴ σε ἀνῶ οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω, ὥστε θαρροῦντας ἡμᾶς λέγειν Κύριος ἡμοῖ βοηθός, [καὶ] οὐ φοβηθήσομαι· τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος; ἡμιμονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὧν ἀναθικωροῦντες τὴν ἐκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τὴν πίστιν.

⁸Ἰησοῦς χριστὸς ἐχθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτός, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. ὁ διδασκαὶς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ παραφέρεσθε· καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατοῦντες.

¹⁰Ἐχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἔξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. ¹¹ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζῶων τὸ αἷμα εἰς τὰ

1. γὰρ *ΑΔ* *fv*, δε *C* καὶ *om f* *iudicat f* *sint mores sine avaritia fv* 2. *contenti quae in praesenti habetis f* 3. σε *AC* *Δς*, *om fv* *ita audiente f* *ημας λεγειν AC*, *λεγειν ημας Δ*, *dicite f* *κυριος ACΔ*, *deus f* 4. *auxilio est f* *και ΑΔς* *et corr C*, *om fv et pr C* *ποιησει ACΔς*, *faciat fv* 5. *ηγουμενων AC*, *προηγουμενων Δ*, *praepositorum fv* *υμων AC*, *om Δ* *ελαλησαν υμιν ACΔς*, *vobis locuti sunt fv* 6. *αναθικωροσαντες C* *μεμεισθε C* 8. *ιησους χριστος ACΔς* *Orig 1, 250^a 2, 778^e*, *iesu christi f* *εχθες ACA*, *χθες ε Orig* *ο αυτος ACΔς* *Orig 1, 250^a*, *ipse est f*, *om Orig 2, 778^e* 9. *αιωνος AC*, *Orig*, *add αμην Δf* *ξεναις ACΔς*, *novis f* *παραφερεσθε ACΔ*, *adduci f*, *περιφερεσθε ε* *optimum enim est fv* 10. 11. *quae non profuit ambulantes fv* 11. *περιπατουντες ΑΔ*, *περιπατησαντες C* 12. *θυσιαστηριον ACΔς*, *hostia f* *de quo herere f* *εξουσιαν AC*, *om Δf* 13. *εισφερεται ζωνων (ζωνων Δ) ACΔς*, *aliud inferetur f* 13. *ση εις τα αγια περι αμαρτιας C*, *περι αμαρτιας εις τα αγια (in sanctis f) Δfv*, *εις τα A*

culatus (imm.): fornicatores enim et adulteros iudicabit (iudicavit *F al*) deus. ⁸sint mores sine avaritia, contenti praesentibus: ipse enim dixit Non te deseram neque derelinquam; ⁹ita ut confidenter dicamus Dominus mihi adiutor [est *LV al*]: non timebo quid faciat mihi homo. ¹⁰mementote praepositorum uestrorum, qui vobis locuti sunt verbum dei, quorum intuentes exitum conversationis imitamini fidem. ¹¹Iesus Christus heri et hodie ipse (ipsi) et in saecula. (36) ¹²Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci: optimum enim est gratia stabiliri (stabili) cor, non escis, quae non profuerunt ambulantes (inambul. *L*) in eis. ¹³habemus altare, de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deseruiunt. ¹⁴quorum enim animalium infer-

ἕγια περὶ ἁμαρτίας διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. ¹²διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου ἁίματος τὸν λαόν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθεν. ¹³τοίνυν ἐξηρχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμόν αὐτοῦ φέροντες. ¹⁴οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. ¹⁵δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσιως διὰ παντὸς τῷ θεῷ, τουτέστιν καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

¹⁶Τῆς δὲ εὐποιίας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός. ¹⁷πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέκτετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες· ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσιν, καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο.

¹⁸Προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν· πειθόμεθα γὰρ ὅτι καλὴν συνείδη-

1. τούτων *ACΔνς*, eorum *f* κατακαίεται *ACς*, κατακαυλισκονται *Δ* 3. suum *sv* 3. 4. τοίνυν ἐξηρχώμεθα (χομέθα *Δ*) *ACΔς*, exeamus itaque *f* 5. ὧδε μένουσαν *ACΔνς*, manentem hic *f* 6. δι' αὐτοῦ οὖν (om *Δ*) *ACΔνς*, ut per ipsum *f* hostias laudes *f* 9. εὐποιίας *ACΔνς*, benivolentiae *f* καὶ *ACς*, καὶ τῆς *Δ* 10. promeretur *sv* 11. αὐτοὶ γὰρ *ACΔνς*, quoniam ipsi *f* 11. 12. ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες (σονται *Δ*, add περι ὑμῶν *Δf*) *CΔsvς*, ὡς λόγον ἀποδώσοντες ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν *Δ* 12. ποιῶσι *ς* 13. ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο *ACΔς*, hoc enim proderit vobis *f* 14. προσευχεσθε *ACνς*, add καὶ *Δ*, et orate et *f* πειθόμεθα *ACΔf*, πεποιθάμεν *ς* 14. seq ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν *ACΔνς*, bonam conscientiam habentes *f*

tur sanguis pro peccato in sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. ¹²propter quod et Iesus, ut sanctificaret per (om *F*) suum sanguinem populum, extra portam passus est. ¹³exeamus igitur ad eum extra castra, inproperium eius portantes: ¹⁴non enim habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram (futura *F*) inquirimus. ¹⁵per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper deo, id est fructum labiorum confitentium nomini eius. ¹⁶beneficentiae (beneficient.) autem et communionis (communitionis) nolite obliuisci: talibus enim hostiis (ostiis) promeretur deus. (37) ¹⁷Oboedite praepositis uestris et subiaccete (subiacete *F al*) eis: ipsi (ipse) enim perui-gilant quasi rationem pro animabus uestreis reddituri; ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit uobis. ¹⁸orate pro nobis: confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in

σιν ἔχομεν, ἐν πᾶσιν καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι. ¹⁹περισσοτί-
 ρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν.

²⁰Ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα
 τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον
 ἡμῶν Ἰησοῦν, ²¹καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ
 ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, αὐτῷ ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώ-
 πιον αὐτοῦ, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
 αἰώνων, ἀμήν.

²²Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθαι τοῦ λόγου τῆς πα-
 ρακλήσεως· καὶ γὰρ διὰ βραχείων ἐπέστευλα ὑμῖν. ²³γινώσκετε τὸν 10
 ἀδελφὸν ἡμῶν Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχη-
 ται, ὕψομαι ὑμᾶς. ²⁴ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν καὶ
 πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας.

²⁵Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀμήν.

1. πασι C₅ 2. παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι ACΔ₅, hoc peto facia-
 tis f 3. nam deus autem f ἀναγαγὼν ACΔ₅, suscitavit f
 4. in sanguinem f κυριον ACΔ₅, deum f 5. ἡσοῦν AC₅,
 add χριστον Af aptet fv ἔργῳ C₅, ἔργῳ καὶ λόγῳ A, om
 Afv 6. αὐτῷ ποιῶν AC, ipso faciente f, ποιῶν Δ₅ 7. 8. τῶν
 αἰώνων AC₅, om Δ 9. ἀνέχεσθαι Δ, ἀνέχεσθε AC₅ 10. βρα-
 χείων ἐπιστεῖλα AC₅, τραχείων ἀπιστεῖλα Δ 11. ἡμῶν ACΔ₅,
 om ε 14. υμῶν AC₅, υμῶν (an om?) τῶν ἁγίων Δ πρὸς
 εβραίους C, πρὸς εβραίους ἐγραφε ἀπὸ ρωμῆς A, Πρὸς Ἑβραίους
 ἐγράφη ἀπὸ τῆς Ἰταλίας διὰ Τιμοθέου ε

omnibus bene volentes (u. b.) conuersari. ¹⁹amplius autem deprecor
 (depraecor L al) uos hoc facere, ut quo celerius restituar uobis.
 (38) ²⁰Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum
 ouium in sanguine testamenti aeterni, dominum nostrum (om al) Ie-
 sum [Christum V al], ²¹aptet (perficiat) uos in omni hono, ut facia-
 tis uoluntatem eius, faciens in (om L) uobis quod placeat (placuit
 F) coram se, per Iesum Christum, cui gloria in saecula saeculorum,
 amen (om Fal). (39) ²²Rogo autem (om al) uos, fratres, ut (om L) suf-
 feratis uerbum solacii: etenim perpaucis scripsi (scripsi F) uobis.
²³cognoscite fratrem nostrum Timotheum [uobis F] dimissum (dem.
 F al), cum quo, (d. quod) si celerius uenerit, uidebo uos. ²⁴salutate
 omnes praepositos uestros et omnes sanctos. salutant uos de Italia.
²⁵gratia cum omnibus uobis, amen (amen amen al, om F).

[Exp. ad Hebraeos feliciter: seq. epist. sancti Iacobi. F]

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Α.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ ἐπιταγὴν Θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, ²Τιμοθέε γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει. χάρις, εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

⁵ Καθὼς παρεκάλεισά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ, φοβούμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγέλῃς τοῖς μὴ ἐτεροδιδασκαλεῖν ἡμῶς προσέχων μυστήρια γενεολογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσιν μᾶλλον οἰκονομίαν Θεοῦ τὴν ἐν πίστει, ⁵(τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρῆς καρδίας καὶ σκευῆς σιῶς ἀγαπᾶν τὴν πίστιν ἀνυποκρίτου, ὧν τινὲς ἀστοχίσαντες

προς τιμοθειον Α, προς τιμοθειον α G, incipit ad timotheum prima f, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Τιμόθειον ἐπιστολὴ πρώτη ζ. Παῦλος ἐν τῇ προτέρῃ πρὸς τιμόθειον ad 2,88s Orig 1,211^a. ἐν τῇ πρὸς τιμ. πρώτῃ ad 1,20 Orig 3,304^c 1. ἰησον χριστον Αfς, χριστον ἰησον ΑGgv σωτηρος ΑGς, του σωτηρος Α, salvatoris gv, salutaris f 2. χριστον ἰησον ΑΑGfgv, Κυρίου (om v Orig) ἰησοῦ χριστοῦ vs Orig 2,739^b γνησιω ΑΑGς, carissimo f, viscerali g 3. πατρος ΑΑGfgv, add ἡμῶν vs 5. προσμεναι Α Gς, περιμεναι Δ ιησσω Gg cum irem fgv Hilar 1069 cod, cum ires Hilar cod 7. ζητήσεις ΑGς, εκζητήσεις Α, quaestiones gv Iren 1 Hilar, quaestionem f 8. παρεχουσιν μαλλον ΑΑGfgvs, magis praestant Iren Hilar οἰκονομίαν ΑG, οἰκοδομὴν Α, οἰκοδομίαν ζ, aedificationem fgv Iren Hilar την ΑΔfgvs Iren Hilar, om G post πιστιν litteram erasam Α 10. αγαπης ΑΔfgvς, om G errantes vel declinantes g, excidentes f

INCIPIIT AD TIMOTHEVM PRIMA.

Paulus apostolus Christi Iesu (Iesu Christi L) secundum imperium dei saluatoris nostri et (om F al) Christi Iesu (I. C.), spei nostrae, ²Timotheo dilecto filio in fide. gratia, misericordia, [et LV al] pax a deo patre [nostro] et Christo Iesu domino nostro (et domino Iesu Christo). ³sicut rogaui te ut remaneres (remaneris FL) Ephesi, cum irem in Macedoniam (Mached. F), ut (et L) denuntiares (-rem F) quibusdam ne aliter docerent ⁴neque intenderent fabulis et genealogiis interminatis (termin.), quae (que F) quaestiones (quest.) praestant magis quam aedificationem dei quae est in fide. ⁵finis autem (enim F al) praecepti (-ptum) est caritas de corde puro et conscientia (scientia) bona et fide non ficta; ⁶a quibus quidam aberran-

ἔξετρανήσαν εἰς ματαιολογίαν, ἡθελοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ
 νοοῦντες μήτε ἂ λέγουσιν μήτε περὶ τίνων διαβιβαιοῦνται. ⁸οἶδα-
 μεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρήσῃται, ⁹εἰδὼς
 τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις,
 ἁσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῶις καὶ ⁵
 μητρολῶις, ἀνδροφόνοις, ¹⁰πόρνοις, ἀρσενικοῖταις, ἀνδραποδισταῖς,
 ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγίαινούσῃ διδασκαλίᾳ
 ἀντίκειται, ¹¹κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου Θεοῦ, ὃ
 ἐπιστεῦθ' ἐγὼ. ¹²χαρὶν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με χριστῷ Ἰησοῦ
 τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θάμενος εἰς διακονίαν ¹⁰

1. Orig 3,563^d 2. λεγουσιν ΑΔΓς Orig 3,563^d 4,394^c, loquun-
 tur *gv* διαβιβαιοῦνται ΑΔΓς Orig, affirmant *sgv* 3. χρησθη-
 ται Α, χρηται ΔΓς Orig Lucif 135 166 εἰδὼς ΑΔΓς Orig Lucif,
 scientes *f* 4. δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται ΑΔΓς Orig 2,629^d Lucif,
 lex non est posita iustis Iren 246 ἀνόμοις δε ΑΔς Lucif, ἀλλ
 (*deletum G*) ἀνόμοις τε (*autem G*) Γγ non subditis *gv*, non (*in-*
Luc) obadiantibus *f* Lucif 5. ἁσεβέσι (-σιν *G*) ΑΓς Orig, καὶ
 ἀσεβέσι Δ *f* Lucif ἀνοσίοις ΑΔς Lucif 135, καὶ ἀνοσίοις Γς
 Lucif 166 5. 6. πατρολῶις (πατρλ. *ς*) καὶ μητρολῶις (μη-
 τρλ. *ς*) ΑΔΓς Orig Lucif, patricidiis et matricidiis *fv* 6. ἀνδρο-
 φονοῖς (om Lucif 135) πόρνοις ἀρσενικοῖταις ΑΔΓς Orig Lucif 135
 166, masculorum concubitores homicidiis impudicis *f* ἀνδραποδι-
 ταις *G* 7. περιόρκοις Α, periuriis *g* υγιαινούσῃ *G*
 7. 8. διδασκαλίᾳ ἀντίκειται ΑΓς Orig Lucif, διδασκαλία (a *ultimum*
rec, tum duas litteras erusas) Α, add τη Α *sgv* Lucif 135 166
 9. χαρὶν ΑΓς Orig, καὶ χαρὶν Δς Lucif 166 confortanti *g* χριστῷ
 ΑΓς Orig, ἐν χριστῷ Δ *sg* 10. ἡμῶν ΑΔΓς Orig, om Lucif
 ponens *sgv* Lucif

tes conversi sunt in uaniloquium, ἡθελοντες esse legis doctores, non
 intellegentes neque quae locuntur (loquunt, loquuntur) neque de
 quibus adfirmant (affirmant). (2) ⁸Scimus autem quia bona est lex,
 si quis eam (ea *LV*, ei *pr F*) legitime (ligetime *pr F*, legetime *V*)
 utatur, ⁹sciens hoc, quia iusto non est lex (i. l. n. e. *al*, l. i. n. e.
L) posita, sed iniustus et non subditis, impiis et peccatoribus, scele-
 ratis et contaminatis, patricidis (parric., -diis) et matricidis (-diis),
 homicidis (-diis), ¹⁰fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiaris,
 mendacibus, periuriis (periuriis *F*), et si quid aliud (aliud) sanae doc-
 trinae (doctrine) aduersatur, ¹¹quae est secundum euangelium gloriae
 beati dei, quod creditum est mihi. ¹²gratias ago ei qui me conforta-
 uit, Christo Iesu domino nostro, quia (qui) fidelem me existimauit,

¹³τὸ πρότερον ὄντα με βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ἐβριστήν· ἀλλὰ ἡλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ, ¹⁴ὑπερεπλέονασεν δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ¹⁵πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι χριστὸς ⁵Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ· ¹⁶ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἡλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρῶτῳ ἐνδείξηται χριστὸς Ἰησοῦς τὴν ἁπασαν μακροθυμίαν, πρὸς ὑποτέπνωσιν τῶν μελλόντων πιστεῦν ἐν αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. ¹⁷τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ἀφθάρτῳ ἀοράτῳ μόνῳ θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν) ¹⁸ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαι σοι, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σέ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν, ¹⁹ἔχων πίστιν καὶ

1. το (τὸν ε) προτερον οντα με (om AGS) AAGS, qui prius fueram f Lucif, qui primo fui Cypri 133, me primum consistentem g
 2. αγνων Δ εν (τη Δ) απιστια AAGS Lucif, in incredulitatem f 3. της AAGS Lucif, om f 4. και πασης αποδοχης αξιος AAGS, om Orig 1,378^c 4. 5. χριστος ιησους AAGS, ιησοῦς χριστὸς Orig 5. τον AAGS Orig, hunc f 6. ηλειθην G πρωτω AGS, om Af 6. 7. χριστος ιησους AAF, ιησους Gg, Ἰησοῦς Χριστὸς ε 7. απασαν AG, πασαν Δ μακροθυμιαν AGS, add αυτου Af 8. επ αυτω AAGS, in illum g, illi f 9. αφθαρτω AGS, αθανατω Afv αορατω AAFS, add αθανατω Gg μονω AAGS, add σοφῷ ε 10. παραγγελιαν AAF, απωγγελιαν G 11. in te g, inter f 12. στρατευνη AGS, στρατευση Δ habens g, habes f

ponens in ministerio ¹³qui prius fui (om L) blasphemus (blasfemus) et persecutor et contumeliosus (contumil.), sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate, ¹⁴super abundavit (habundavit) autem (haec L) gratia domini nostri cum fide et dilectione quae est in Christo Iesu. (3) ¹⁵Fidelis sermo et omni (omne) acceptione dignus, quia Christus Iesus uenit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum, ¹⁶sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo (primum F al) ostenderet Christus Iesus (om al) omnem patientiam, ad informationem (deform. L, exemplum F al) eorum qui credituri sunt illi in uitam aeternam. ¹⁷regi autem saeculorum, immortalis inuisibili soli deo, honor et gloria in saecula saeculorum, amen (om al). (4) ¹⁸Hoc praeceptum commendo tibi, fili (filii) Timothee (-thae F al), secundum praecedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam, ¹⁹habens fidem

ἀγαθὴν συνειδήσιν, ἣν τινες ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν· ²⁰ὧν ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσιν μὴ βλασφημεῖν.

¹Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιῆσθαι διήσεις, προσευχάς, ἐντευξίς, εὐχαριστίας, ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἡρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πίστῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. ³τοῦτο καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, ⁴ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθαι. ⁵εἰς γὰρ Θεός, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος, χριστὸς ¹⁰Ἰησοῦς ⁶ὃς δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων καιροῖς ἰδίοις,

1. repellentes fgv *εναυαγησαν* A 2. ὧν AAGz, ex quibus fgv *υμνείος* (him. f, -neus g) καὶ ἀλεξάνδρος AAGfgvs, δημῶς καὶ ἐρμογένης Orig 2,117^c. περὶ φυγέλλου (phig.) καὶ ἐρμογένους Orig 3,257^c Hilar 337 3. παιδευθῶσιν AAGz Orig 2,117^c 3,126^c 257^c 304^c, disciplinam accipiant f, erudiantur g, discant Hilar
4. παρακαλῶ Auz Orig 1,220^a 797^a 2,636^f Lucif 206, παρακαλεῖ (ταρ. G) AGfg Hilar 535 οὖν om Orig 2,636^f πρῶτον παντῶν Aafvs Orig 1,220^a 2,636^f Hilar Lucif, πρῶτον Gg, ὑμῶς πρῶτον Orig 1,797^a 6. ἐν Aafgvs Orig 1,797^a Lucif, om G ἡρεμον (ἡρεμον G) καὶ ἡσυχιον AAGgvs Lucif 206, con securitatem et gravitatem f 7. ἐν πασῇ AGgvs, ἐν (cum) Af Lucif gravitate Lucif, castitate fgv *τουτο A*, add γαρ AGfgvs Lucif
8. σωτήρος AAGgvs, salutari f Lucif 8. 9. Orig 2,647^a Lucif 206
10. εἰς καὶ AAGfgvs, et unus Hilar 830 Iren 313 Hilar 1198
11. παντῶν AAGfz, nobis omnibus g, add ου (om vs) το μαρτυριον AGfgvs, quae om A *ἰδίοις (suis) Auz*, add εδοθη AGfg

et bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt; ²⁰ex quibus est Hymineus (Hymenius L, Hymyneus, Hyminneus) et Alexander (Alax.), quos tradidi satanae, ut discant non blasphemare. (5) ¹Obsecro igitur primo (primum) omnium fieri observationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, ²pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam uitam agamus in omni (omne) pietate et castitate. ³hoc enim bonum est et acceptum coram saluatore (sic L, saluatori F al, salutari al, salutare al) nostro deo (om pr L), ⁴qui omnes homines uult saluos fieri et ad (in pr F al) agnitionem ueritatis uenire. (6) ⁵Vnus enim deus, unus et (om al) mediator dei et hominum homo Christus Iesus, ⁶qui dedit redemptionem semet ipsum pro omnibus (multis F al), testimonium temporibus suis, ⁷in quo posi-

ῖεις ὃ ἐτίθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος (ἀλήθειαν λέγω, οὐ ψεύδομαι), διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. ⁸βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τύπῳ ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ, ὡσαύτως γυναῖκας ἐν καταστολῇ ⁹κοσμίῳ μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλεγμασιν καὶ χρυσίῳ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ¹⁰ἀλλ' ὃ πρέπει γυναῖξιν ἐπαγγελλομέναις Θεοσέβειαν, δι' ἔργων ἀγαθῶν. ¹¹γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ. ¹²διδάσκειν δὲ γυν-

1. εἰς ο (ἐν ω Gfgv) ἐτίθην AGfgvς, ο ἐπιστευθην A λέγω A AGfgv, add ἐν Χριστῷ ε 2. πίστει AGfgvς, πνευματὶ A βούλομαι G οὖν] Orig 1,198^a 211^a 266^f 268^c 3,155^a, om idem 3, 311^a 3. προσευχέσθαι τοὺς ἀνδρας Aς Orig 1,198^a 211^a 266^f 268^c 3,155^a, τοὺς ἀνδρας προσευχέσθαι AGfgv Orig 3,311^a οσίους AAGς Orig 1,266^f 2,637^b 3,155^a 311^a 4,374^c, ὁσίους Orig 1, 198^a 211^a, sanctas f, puras gv. manus puras Hil 535 4. διαλογισμοῦ AΔfvs Orig 1,198^a 266^f 2,637^b et 4,374^c cod Hilar, διαλογισμῶν Gg Orig 1,211^a 3,155^a 311^a et 4,374^c cod ὡσαντιως (add τας A, add καὶ Gfgv Orig, add καὶ τας ε) γυναῖκας AAGfgvς Orig 1,198^b, γυναῖκας ὡσαύτως Orig 1,211^b mulieres vestrae (om 175) cum etc Cypr 175 317 5. κοσμίῳ Agvς, ornatu f, κοσμίως AG Orig αἰδούς καὶ σωφροσύνης AGς Orig, pudore (p. vel verecundia g) et sobrietate fg, σωφροσύνης καὶ αἰδούς A, verecundia et pudicitia Cypr 175 317 κοσμεῖν AAGgς Orig, ornantes fgv, componentes Cypr ἐν AAGgς Orig Cypr, om f πλεγμασιν AGς Orig 1,198^b 211^b, καταπλεγμασιν A 6. καὶ AAGfg Orig 1,211^b, ἡ gvs Orig 1,198^b, neque Cypr 175 317 χρυσίῳ AG, χρυσῶ Aς Orig ἡ prius AAGfgvς Orig, neque Cypr μαργαριταῖς G, margaritas f ο AAGfgvς Orig, ut Cypr 7. ἐπαγγελλομέναις G Θεοσεβειαν AAGfgς Orig 1,198^b 211^b, castitatem Cypr ἐργων ἀγαθῶν AAGfgς Orig, bonam conversationem v Cypr 175 317 8. ἐν prius AAGfgvς, cum Cypr 318 ἐν alterum AA Gς Cypr, cum fv διδάσκειν δὲ γυναῖκι (mulierem v Cypr) AA Gfgv Cypr, Γυναῖκὶ δὲ διδάσκειν ε

tus (possitus) sum ego praedicator (pred.) et apostolus (-stulus), veritatem dico, non mentior, doctor gentium in fide et veritate. (7) ⁸Volo ergo viros orare in omni loco leuantes puras manus sine ira et disceptatione; ⁹similiter et mulieres in habitu (habito) ornato cum verecundia et sobrietate ornantes se, [et om F al] non in tortis crinibus aut auro aut margaritis uel ueste pretiosa (praet. F), ¹⁰sed quod decet mulieres promittentes pietatem (pudicitiam L), per opera bona (per bonam conversationem F al). ¹¹mulier (-res) in silentio discat (-cant) cum omni (omne) subiectione; ¹²docere autem

ναὶκὶ οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλὰ εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ.
¹³Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὐα. ¹⁴καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη,
 ἡ δὲ γυνὴ ἐξαπατηθεῖσα ἐν παραβύσει γέγονεν, ¹⁵σωθήσεται δὲ
 διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἀγνισμῷ
 μετὰ σωφροσύνης.

¹Πιστὸς ὁ λόγος. εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπι-
 θυμεῖ. ²εἰ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀντιλήμπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς
 ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδασκικόν, ³μὴ
 πάροινον, μὴ πλῆκτην, ἀλλὰ ἐπεικῇ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, ⁴τοῦ
 ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ
 πάσης σεμνότητος ⁵(εἰ δὲ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστεῖναι οὐκ οἶδεν,
 πῶς ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται;), ⁶μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφω-

1. λυθεντειν ανδρας G, dominari in (supra f) virum fgv, praeposi-
 tam esse viro Cypr αλλα A, αλλ AGς 2. πρῶτος ἐπλάσθη
 ΑΔφς Cypr 318, ἐπλάσθη πρῶτος Gg ουκ ἠπατηθη ΑΔGfg
 vs, seductus non est Cypr 3. ἡ δὲ γυνὴ ΑΔGgvs Cypr, sed
 mulier f ἐξαπατηθεῖσα (ἀπατηθεῖσα ε) ΑΔGfvs, seducta est
 g Cyprian fuit fv, facta est g 4. μείνωσιν ΑΔGfgs, per-
 manserit gv. ἐπὶ τὰ τέκνα μείνῃ Orig 3,816^a 6. πιστὸς AG
 gvς, ανθρωπινος (humanus) Afg Orig 3,501^c 645^b 7. οὐκ
 ΑΔφς Orig 3,645^b, δε Gg ἀντιλήμπτον AG, ἀντιλήπτον ε
 Orig 1,479^b 3,501^c 645^b • μονόγαμον Orig 1,479^b 8. νηφελιον
 ΑΔς Orig 1,479^b 3,501^c 645^b, νηφελιον G, sobrium fgv, pudicum g
 docibilem fg Cypr 141 9. πλῆκτην ΑΔfgv, add μὴ αἰσχροκερδῇ
 ε αλλα A, αλλ AGς ἐπεικῇ G, molestum f ἀφιλάργυ-
 ρον ΑΔGς, non cupidum fgv 10. ἐν υποταγῇ ΑΔGfs, subditos gv
 11. gravitate f, castitate gv ιδιου (suae) οικου ΑΔGgs, domi
 suae fv 12. τυφωθεῖς ΑΔGfvs Orig 3,532^a Hilar 262, superbia g

mulieri (mulierem F) non permitto, neque dominari in uirum, sed
 esse in silentio. ¹³Adam enim primus formatus (prior figuratus L)
 est, deinde Eva (Euua F). ¹⁴et Adam non est seductus, mulier au-
 tem seducta in praeuocatione (preuar. F) fuit, ¹⁵saluabitur autem
 (enim) per filiorum generationem (regener. pr F), si permanserit
 (-rint) in fide et dilectione (-nem) et sanctificatione (-nem) cum sob-
 rietate (-tem). (8) ¹Fidelis sermo. siquis episcopatum desiderat, bo-
 num opus desiderat. ²oportet ergo episcopum inreprehensibilem esse,
 unius uxoris uirum, sobrium, prudentem, [pudicum, V al] ornatum
 (hornatum F), hospitalem, doctorem, ³non uinolentum, non percusso-
 rem, sed modestum, non litigiosum (litigosum), non cupidum, ⁴suae
 domui bene praepositum, filios habentem subditos cum omni casti-
 tate. ⁵siquis autem domui suae praeesse nescit, quomodo ecclesiae
 dei diligentiam habebit (habeuit)? ⁶non neophytum (neophitum F al),

Θαῖς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. ⁷δεῖ δὲ καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμόν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. ⁸διακόνους ὡσαύτως σιμνούς, μὴ διλόγους, μὴ οἶνον πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, ⁹ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρῇ συνειδήσει. ¹⁰καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἴτα διακονείτωσαν ἀνεγκλητοὶ ὄντες. ¹¹γυναῖκας ὡσαύτως σιμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλίους, πιστάς ἐν πᾶσιν. ¹²διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἰκίων. ¹³οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες βαθμὸν ἑαυτοῖς ¹⁰καλὸν περιποιῶνται καὶ πολλὴν παρησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.

¹⁴Ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σε ἐν τάχει· ¹⁵ἐὰν

1. εἰς κρίμα ἐμπέση (εἰν. G) *ΑΔΓς* *fgvs*, incidat in iudicium *Hilar*. ἐμπέπτωκεν εἰς τὸ διαβόλου πτώμα *Orig* 3,532^a 1-3. *versum septimum om pr*, sed addunt *pr* in margine *Gg* 1. δε *AGHg*, add αυτον *Δς* 1. 2. καλὴν εἶναι *ΑΗς*, εἶναι καλὴν *ΔΓς* *fgv* 2. ἐμπέση *Ης*, ἐπέση *ΑΓ* παγίδα *ΑΓΗνς*, εἰς παγίδα *Δς* 3. graves *f*, modestos *g* 4. προσέχοντες *G* 5. καθαρά συνειδησεῖ (συνιδεῖσι *G*, συνιδεῖσι *sequente littera erasa A*) *ΑΔΑΓΗς*, conscientia pura *fv* οὗτοι *ΑΔΑΓς* *fgvs*, αυτοὶ *H* δε *ΑΔΑΓΗνς*, quoque *fg* 6. εἴτα *ΑΔΓΗς*, καὶ οὕτω *Δς* ἀνεγκλητοὶ ὄντες *ΑΔΑΗς*, nullum crimen habentes *fgv*, ἀνεγκλητοὶ ἔχοντες *G* 7. σιμνὺς *ΑΓΗς*, σιμνὺς *A*, castas *g*, verecundas *f* νηφαλίους *ΑΔΑΗς*, νηφαλίους *G* διάκονοι *ΑΔΑΗς* *fv* *Orig* 3,645^c, add δε *Gg* 9. ministrantes *g* 10. τῇ *ΑΔΑΗς* *fv*, τῇ *G*, *om g* 12. ἐλπίζων *ΑΔς* *fv*, ἐλπειζω *Gg* me venire *g*, veni *f* πρὸς σε ἐν τάχει (τάχιον *ς*, cito) *ΑΔς* *fv*, cito ad te *g*, ταχίον *G*

ne in superbia (-biam) elatus in iudicium incidat (incedat) diaboli (diabuli). ⁷oportet autem illum et testimonium habere bonum ab his qui foris sunt, ut non in opprobrium (obpr.) incidat (inced.) et laqueum diaboli (-buli). ⁸diaconos (-nes *V al*) similiter pudicos, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. ¹²diacones (-nos *L?*, -ni unus) sint unius uxoris uiri, qui filiis suis bene praesunt (praesint *L?*) et suis domibus. ¹³qui enim bene ministraverint, gradum sibi bonum (b. s. *F*) adquirent (-runt *F al*) et multam (-ta *F*) fiduciam in (om *al*) fide quae est in Christo Iesu. (9) ¹⁴Haec tibi scribo, sperans [me om *L al*]

δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῆς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεισθαι, ἥτις
 ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, στυλὸς καὶ ἰδρυαίωμα τῆς ἀληθείας.
¹⁶καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ὃς
 ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκη-
 ρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήμφθη ἐν δόξῃ. ¹⁷τὸ
 δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονται τινες
 τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαι-
 μονίων, ¹⁸ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν
 συνειδήσιν, ¹⁹κωλύοντων γαμῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ Θεὸς

1. δε *ACA*fgvs Orig 4,373^b, om *G* ἵνα] Orig 2,576^d, ἵν' idem 4, 373^b δε *ACG*gs Orig 4,373^b, δε σε *Af* Orig 2,576^d Hilar 165, te oporteat Hilar 80 461 1. 2. ἐκκλησίᾳ ἥτις ἐστὶν οἶκος Θεοῦ ζῶντος στυλὸς καὶ etc Orig 4,184^a ἥτις (εἰ τις *C*) ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος *ACA*Gfvs Orig 2,576^d 4,373^b Hilar 165 461, post 2. ἀληθείας ponit Hilar 80 3. ὁμολογουμένως (-μεν ως *A*) *ACA*Gfvs, quidem confessione omnium Hilar 1087 ος *ACG*, ο *Af*gv Hilar, Θεὸς ε 4. οἱ ἄγγελοι οἷς ὤφθη Orig 3,660^c 5. ἐν ἐθνεσιν *ACA*Gfvs, gentibus *fv* Hilar 1087 πιστευθῇ *G* κοσμῷ *ACA*Gfvs, hoc mundo *f* Hilar ἀνελήμφθη *ACG*, ἀνελήφθη ε, assumptum est *g* Hilar, absumptum est *f*. Orig 1,467^c 5. 6. ο δε *G* 6. manifeste *fgv* Hilar 1038 *Lucif* 256 novissimis *fgv* Hilar *Lucif* 7. τῆς πίστεως *ACA*Gfvs Orig 1,627^d Hilar *Lucif*, a veritate *f*. τῆς ὑγιονὺς πίστεως Orig 3,639^b πνεύμασι *A* *C*ς, πνεύμασιν *G* πλάνοις *ACA*Gfsg Orig 1,627^d Hilar *Lucif*, πλάνης vs Orig 3,639^b 697^c καὶ *ACG*gs Orig, om *Af* Hilar 1038 *Lucif* 256 8. κεκαυτηριασμένων *CAG*fvs Orig *Lucif*, κεκαυστηρ. *A* 8. 9. ἰδίαν (suam) συνειδήσιν *ACG*gs Orig 3,639^b 697^c, οἰκείαν συνειδήσιν Orig 1,627^d, συνειδήσιν ἑαυτῶν *Af* *Lucif* 256 9. Orig 3,656^b α] sic *pr C*, ων *corr C*

uenire ad te cito; ¹⁵si autem tardauero, ut scias quomodo oporteat te in domo dei conuersari, quae est ecclesia dei uiui, columna et firmamentum ueritatis. ¹⁶et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum (-stum) est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit (apar.) angelis, praedicatum est gentibus, creditum est in mundo, adsumptum est in gloria. (10) ¹Spiritus autem manifeste dicit quia in nouissimis temporibus discedent (descendent *L*) quidam a fide, attendentes (ad tend.) spiritibus erroris et doctrinis daemoniorum (demon.), ²in hypocrisi (hypochrisi *FL*) loquentium mendacium et cauteriatam habentium (-tes) suam conscientiam (consc. suam *L*), ³prohibentium nubere, abstinere a cibis (cuius *L*), quos deus creauit

ἔκτισεν εἰς μετάλημψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπιγνω-
κόσιν τὴν ἀλήθειαν, ⁴ὅτι πᾶν κρίσμι Θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπό-
βλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον· ⁵ἀγιάζεται γὰρ διὰ λόγον
Θεοῦ καὶ ἐντενύξιος.

⁶Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς καλὸς ἔση διάκονος χρι-
στοῦ Ἰησοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς
διδασκαλίας ἣ παρηκολούθηκας· τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραῶδεις
μύθους παραιτοῦ. γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. ⁸ἢ γὰρ σω-
ματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς
¹⁰πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς
μελλούσης. ⁹πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἁλίου. ¹⁰εἰς τοῦτο
γὰρ κοπιῶμεν καὶ ἀγωνιζόμεθα, ὅτι ἡλπίκαμεν ἐπὶ Θεῷ ζῶντι, ὅς
ἐστὶν σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν.

7. παρηκολούθησας·

1. μεταλημψιν AG, μεταληψιν Cε μετὰ ACAGε, μετ' Orig 1,
627^d ἐπιγνωκοσι Cε, ἐπιγνωκοσιν G, agnoscentibus g 2. αλη-
θειαν ACGγς, add αὐτὸν Δφ 3. μετὰ ACAε, μετ G Orig 1,
766^a 4. ἐντενύξιος ACGγς Orig 1,766^a 3,499^a, ἐντενύξιον Δ
5. 6. χριστοῦ ἰησοῦ ACAGγς, Ἰησοῦ Χριστοῦ ε 6. ἐντρεφομι-
νος (enutritus) ACGγς, ἐντρεπομένος Δ 7. η· CAGε, ἡς Δ
παρηκολούθηκας (-θησας CG) ACAGγς, subsecutus est f pro-
fanas autem et aniles f, eneptas autem vel prophanas et inanes g.
αι γραῶδεις G 8. μύθους AAGγς, θυμούς C δε ACGε,
om Δφν εὐσεβειαν] sic rec A 9. ὀλίγον ACAφς, add μὲν
Gg 10. ἐστὶν ACAφς, om G 12. γὰρ ACAφν, add καὶ Gε
ἀγωνιζόμεθα AC, ονειδιζόμεθα AGγς, ἡλπίκαμεν ACGε, ἡλπι-
σαμεν Δ, speramus fgv ἐπὶ (in) Θεῷ ζῶντι ACGε, ἐπὶ (in) Θεόν
ζῶντα Δφν 13. σωτὴρ ACAGγς Orig 1,521^d 4,159^b 392^c, salu-
tatis f. σωτὴρ γὰρ ἐστὶν Orig 2,762^f. σωτὴρ πάντων ἐστὶν ἀνθρώ-

ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus et his qui cogno-
uerunt ueritatem, ⁴quia omnis creatura dei bona [est L] et nihil
reiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: ⁵sanctificatur enim
per uerbum dei et orationem. ⁶haec proponens fratribus bonus (bo-
nis) eris minister Christi Iesu (Iesu Christi L), enutritus uerbis fidei
et bonae doctrinae quam adsecutus (secutus) es. (11) ⁷Ineptas autem
et aniles (inanes) fabulas deuita. ⁸exerce te ipsum ad pietatem.
⁹nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est: pietas autem ad
omnia utilis est, promissionem (promission.) habens uitae quae nunc
est et futurae (futura F). (12) ⁹Fidelis sermo et omni acceptione
dignus. ¹⁰in hoc enim (om al) laboramus et male dicimur [et bene
dicimus], quia speramus (sperauimus) in deum uiuum, qui est salu-
uator (om al) omnium hominum, maxime fidelium. (13) ¹¹Praecipe

¹¹Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε. ¹²μηδεὶς σου τῆς νεότητος καταφρονεῖτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν, ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγύπῃ, ἐν πίστει, ἐν ἀγνείᾳ. ¹³ὥς ἔρχομαι, προσέχε τῇ ἀγαγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. ¹⁴μη ἁμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν ⁵χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. ¹⁵ταῦτα μελέτω, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ πᾶσιν. ¹⁶ἔνεχε σιαντῶ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπλήμνε αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σιαντὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου. ¹πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπληξῆς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, ²πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέ- ¹⁰ρας ὡς ἀδελφὰς ἐν πίστει ἀγνείᾳ. ³χήρας τίμη τὰς ὄντως χήρας. ⁴εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν καὶ ἁμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο

πῶν καὶ μάλιστα πιστῶν Orig 1,480^a μαλλιστα G 1. πα-
ραγγελαὶ G μηδεὶς σου τῆς νεότητος ACAGsgs, iuventutem tuam
nemo Cypr 113 2. τῶν (τῷ G) πιστῶν ACAGgvs, fidelibus f
3. ἀγαπῇ ACAGsgv, add ἐν πνεύματι s προσέχε] sic corr A
4. 5. τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος ACAGsgs, gratiam quae in te est fv
5. μετὰ (μετ G) ἐπιθέσεως ACAGgvs, per impositionem f 6. τῷ
A 7. tuus (tuis f) profectus fg πασιν ACAGsgv, ἐν πᾶσιν s
8. αὐτοῖς ACGs, ἐν αὐτοῖς Afgv 9. ἀκούοντάς σου ACAGsgs,
te audiunt fv 11. χήρας... χήρας] Orig 2,639^d, item Cyprian
325 sequente continuo versu 6 12. μανθανέτωσαν (μαθαν. A)
ACAGsgs, discat fv 12. 13. τὸν ἴδιον (suam) οἶκον ACGsgs, do-
mum suam fv, τῶν ἰδίων οἰκῶν A 13. parem gratiam reddere g,
remunerare f

haec (om pr F) et doce. ¹²nemo adolescentiam (adol., -lisc.) tuam contemnat (contempnat), sed exemplum esto fidelium, in uerbo, in conuersatione, in caritate, in fide, in castitate. ¹³dum uenio, attende (att. F) lectioni (-ne) [et F] exhortationi (exort. L al, -ne) [et L?] doctrinae. ¹⁴noli neglegere gratiam quae in te est, quae data est tibi per prophetiam cum inpositione manuum (manum F) presbyterii (praesb. L). (14) ¹⁵Haec meditare, in his esto, ut profectus tuus manifestus (-stum) sit omnibus. ¹⁶attende (att. F) tibi et doctrinae, insta in illis: hoc enim faciens et te (temet) ipsum saluum facies (faciens pr F, facias) et [eos V al] qui te audiunt (audiunt pr F). (15) ¹Seniorem ne increpaueris, sed obsecra ut patrem, iuuenes ut fratres, ²anus ut matres, iuueneculas ut sorores in omni castitate. (16) ³Viduas honora, quae uere (uerae) uiduae sunt. ⁴siqua autem uidua filios aut nepotes habet (habeat), discat primum (om al) do-
mum suam regere et mutuam uicem reddere parentibus: hoc enim

γάρ ἐστιν ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ⁵ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ με-
 μονωμένη ἡλπιεν ἐπὶ [τὸν] Θεὸν καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσιν καὶ
 ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας· ⁶ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνη-
 κεν· ⁷καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίλημπτοι ὦσιν. ⁸εἰ δέ τις τῶν
⁵ἰδίων καὶ μάλιστα οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἥρνηται καὶ ἔστιν
 ἀπίστου χειρῶν. ⁹χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτιῶν ἐξήκοντα
 γεγονυῖα, ἐνὸς ἀνδρὸς γυνή, ¹⁰ἐν ἔργοις καλοῖς μωρτυρουμένη, εἰ
 ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἐνίψεν, εἰ θλιβο-
 μένοις ἐπήρκεισεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν. ¹¹νεωτέρας
¹⁰δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσιν τοῦ χριστοῦ, γα-
 μεῖν θέλουσιν, ¹²ἔχουσαι κρῖμα ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν·
¹³ἄμα δὲ καὶ ἄργαλ μανθάνουσιν περιερχόμεναι τὰς οἰκίας, οὐ μύ-

10. καταστρηνιάσουσιν

1. ἐστιν *ACAG*gv, add καλὸν καὶ *ς* ἡ δὲ *ACAG*gvς, nam quae f
 desoluta g 2. sperat *fg* ἐπὶ (in) τον (om *CG*) Θεον *ACG*fg
 vs, ἐπὶ τον κυριον *A* ταῖς *ACAG*gvς, in f 3. ημεραις pr *A*
 quae autem in deliciis agit f, quae autem delicata est vidua *Cypr*
 325, quae autem in deliciis vel deliciosa g ζῶσα *ACAG*fvς *Cypr*,
 vivit g 4. ἀνεπίλημπτοι *ACG*, -λημπτοι *ς* 5. μαλλιστα *G*
 οικειων *AAG*, των οικειων *Cς*. *Cypr* 325 προνοει *ACς*, προνοει-
 ται *AG* 6. ἀπίστου χειρῶν *ACAG*fgvς, deterior fideli *Cypr*
 καταλεγέσθω *ACAG*fgvς (*Orig* 4,422^b), ἔστω *Orig* 3,645^c ἐλατ-
 των *G* 7. εἰ om f 8. ἐτεκνοτρόφησεν *AC*fvς, ἐτεκνοφορη-
 σεν *G* *Orig* 4,422^b 9. ἐπηρκεισεν *G* ἐπικολουθήσεν *G*
 10. καταστρηνιάσωσιν *CAς*, καταστρηνιάσουσιν *AG*, in deliciis ege-
 rint f, luxoriatæ fuerint g, delicatæ fuerint *Cypr* 325 *Hilar* 194
 του χριστου *ACAGς*, in christo *fgv* *Cypr* *Hilar* 12. et seq otiose g

acceptum est coram deo. ⁵quae autem vere vidua est et desolata,
 speravit (sperat) in deum (deo) et instat obsecrationibus et orationi-
 bus nocte ac (et *F al*) die: ⁶nam quae in deliciis (dilicis) est, ui-
 uens mortua est. ⁷et hoc (om *al*) praecipe, ut inreprehensibiles sint.
⁸siquis autem suorum et (ei) maxime domesticorum curam non ha-
 bet, fidem negavit et est infideli (-le) deterior. ⁹vidua elegatur (elig.)
 non minus sexaginta (*Lx F*) annorum, quae fuerit unius viri uxor,
¹⁰in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit (educavit
L al), si hospitio (osp.) recepit (recip.), si sanctorum pedes lauit, si
 tribulationem patientibus subministravit, si omne (omnem *F*) opus
 bonum subsecuta (-quata) est. (17) ¹¹Adulescentiores (Adol., -lisc.)
 autem viduas deuita: cum enim luxuriatae fuerint in Christo, nubere
 uolunt, ¹²habentes damnationem quia primam (prima *F*) fidem iri-
 tam (irritam) fecerunt: ¹³simul autem et otiosae (-se) discunt (dis-
 cent) circuire (circum ire *L al*) domos, non solum [autem] otiosae,

νον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περιέργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. ¹⁴βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν. ¹⁵ἤδη γὰρ ἐξετράπησάν τινες ὁπίσω τοῦ σατανᾶ. ¹⁶εἴ τις πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείσθω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρεῖσθω ἢ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.

¹⁷Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. ¹⁸λέγει γὰρ ἡ γραφή Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλωῶντα, καὶ ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. ¹⁹κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχον, ἐκτός ¹⁰εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. ²⁰τοὺς δὲ ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν. ²¹διαμαρτύρομαι

4. γὰρ τινες ἐξετράπησαν 5. ἐπαρκείτω

1. ἀλλὰ καὶ *ACAG*γνς, sed etiam et *f* 2. νεωτερας *ACG*ς, τας νεωτ. *A* 4. ἐξετραπησαν τινες *AG*g, τινες ἐξετραπησαν *CA*ςφς πιστὴ *ACG*g, πιστος *η* (vel *siqua*) πιστὴ *A*ςφς 5. ἐπαρκείσθω *A*, ἐπαρκεισθω *G*, ἐπαρκειτω *CA*ς καὶ *ACAG*γνς, ut *f* 6. ἐπαρκεισι *G* 8. μαλλιστα *G* ἐν *AC*Aςφς, om *G* 9. οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλωῶντα *AC*υ, βοῦν ἀλωῶντα οὐ φιμώσεις (χημώσεις *A*, alligabis *g*, os infrenabis *f*) *AG*ςφς καὶ ἀξιος *AC*Aςφς, ἀξιος γὰρ *G*g 10. μὴ παραδέχον *AC*Aςφς, ne receperis *Cypr* 325 10. 11. ἐκτός εἰ μὴ ἐπὶ (om *G*) *ACAG*ς, excepto vel exceptis nisi *g*, ne si *f* 11. δε ἁμαρτάνοντας *AA*, ἁμαρτ. δε *G*, peccantes autem *fg*, ἁμαρτάνοντας vs *Orig* 3,724^e *Cypr* 325 *Lucif* 207 bis 12. ἵνα καὶ *ACAG*ςφς *Orig* *Cypr* *Lucif* 207, et ut *Lucif* 207 12. seq in conspectu multorum testium denuntio tibi et in conspectu dei vivificantis omnia et etc *Hilar* 246 διαμαρτυρομαι *AAG*ςφς *Lucif* 207 bis, testor vobis *Hilar* 328

sed et uerbosae et (om *pr F*) curiosae, loquentes quae non oportet. ¹⁴uolo ergo iuueniores nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasionem (occansionem *F*) dare aduersario maledicti gratia (-iam). (18) ¹⁵Iam enim quaedam conuersae sunt retro satanan. ¹⁶siqua (sic *L*, siquis ceteri) fidelis [uel siqua fidelis *F al*] habet uiduas, subministret (sumin. *L*) illis, et (ut *L*) (illi sed) non grauetur ecclesia, ut his quae (qui *L*) uere (uerae *F al*) uiduae sunt sufficiat. (19) ¹⁷Qui bene praesunt praesbyteri duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in uerbo et [in *L*] doctrina: ¹⁸dicat enim scriptura Non infrenabis os boui (hobi) tritुरanti, et (om *al*) Dignus est operarius mercedem suam (mercede sua). (20) ¹⁹Aduersus praesbyterum (braesh.) accusationem (accussat.) noli recipere (recipire), nisi sub (om *F*) duobus et (aut) tribus testibus. (21) ²⁰Peccantes (-tem *L*) coram omnibus argue, ut et (om *pr F al*) ceteri timorem habeant. (22) ²¹Testor coram deo et Christo Iesu et (om *al*) electis

ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλησιν. ²²ἥϊρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινῶναι ἁμαρτίας ἁλλοτρίαις, σεαυτὸν ἄγνόν τήρει. ²³μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλὰ οἶνον ὀλίγον χρῶ, διὰ τὸν στόμαχον καὶ τὰς πυνκνάς σου ἀσθενείας. ²⁴τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσιν προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶν δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν. ²⁵ὥσαύτως δὲ καὶ τὰ ἔργα τὰ καλὰ πρόδηλα, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύνανται.

ἽΟσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πύσης ¹⁰ τιμῆς ἀξίους ἡγήσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημηται. ²⁰οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότης μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλενέτωσαν, ὅτι πιστοὶ εἰσιν καὶ ἀγαπητοὶ οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι.

1. χριστου ιησου AAGfgv Hilar 328 Lucif, Κυρίου (om Hil) ιησοῦ χριστοῦ ε Hilar 246 ἐκλεκτων ἀγγέλων AAGfgvs Hilar 246 Lucif, angelis suis Hilar 328 2. custodiat f praeiudicio fgv, discrimine Lucif 207 bis κατὰ προσκλησιν (-κλίσιν Gς) AAGς, in aliam partem declinando (om Luc) fgv Lucif 207, in aliam partem sed aequitatem custodire Lucif 207 3. ἐπιτίθει (-τιθου A) AA Gς, inposueris fgv Lucif 22 communicaveris fgv Lucif 4. λοτρειαις G ἄλλα AAG, ἀλλ' ε 5. ὀλίγων G τον (το A) στομαχον Aaf, add σου Ggvς και Aafvs, και δια Gg 7. δε AGg, om Afvs 7. 8. τα εργα τα καλα AAGgv, τὰ καλὰ ἔργα ε, facto bono f 8. προδηλα A, add εἰσιν AG, add ἔστι ε, add sunt fgv δυνανται AA, δυννται Gς 9. δοῦλοι AAς, δουλους G suos dominos fg 10. Θεου AGgς, κυριου Afv 11. βλασφημεται G εχοντες Afvs, εχοντας AG contemnat f 13. ευεργεσιας AAgvς, ευσεβιας G

angelis [eius V], ut haec custodias sine praeiudicio, nihil faciens (facias V) in aliam (alteram L) partem declinando. (23) ²²Manus cito nemini inposueris, neque communicaveris peccatis alienis. te ipsum castum custodi. ²³noli adhuc aquam bibere, sed uino modico utere propter stomachum (sthomacum F) tuum et frequentes tuas infirmitates. (24) ²⁴Quorundam (Quorumd.) hominum peccata manifesta sunt prae- cedentia (praecid. F) ad iudicium, quosdam autem et subsequuntur: ²⁵similiter et facta bona manifesta sunt, et quae aliter se habent abscondi non possunt (posunt). (25) ¹Quicumque sunt sub iugo serui, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen domini et (om al) doctrina blasphemetur. ²qui autem fideles (-lis) habent dominos, non contemnant (contempn., -nat F), quia fratres sunt, sed magis seruiant, quia fideles sunt et dilecti qui beneficii participes

Ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει. ³εἰ τις ἐτεροδιδασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσιν λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, ⁴τεινύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, ⁵διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ ἀπειστημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ⁶ἔστιν δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. ⁷οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. ⁸ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ

2. προσέρχεται *ΑΔΓς*, accedet *g*, adquiescit (-scat *g*) *fgv* *Cypr* 54 139 *Lucif* 22 ὑγιαίνουσιν *G* τοῖς non exprimunt *fgv* *Cypr* *Lucif* 3. κατ' εὐσεβειαν διδασκαλία *ΑΔΓςfgv* *Lucif*, doctrinae eius *Cypr* τεινύφωται (add autem *f* *Lucif*) μηδὲν ἐπιστάμενος *ΑΔΓςfgv* *Lucif* 22, stupore elatus (add est nihil sciens 139) discede ab huiusmodi *Cypr* 54 139 4. νοσῶν *ΑΔΓς* *Iren* 198, aegrotat *fg* *Lucif* ζητήσεις *ΑΔΓςfgv* *Iren* *Lucif*, quaestionem *f* ex (et *f*) quibus *fgv* *Lucif* γίνεται *ΑΓς*, γέννωνται *Δ*, nascuntur *fg* *Lucif* 22 5. φθόνος *ΑΓς*, φθόνοι *Δfgv* *Lucif* ἐρις *Ας*, ἐρις *ΑΓςfgv* *Lucif* πονηραὶ διαπαρατριβαὶ (παρὰδιαιτρ. *ς*) *ΑΔΓςfgv*, conflictationes malae *Lucif* 5. 6. διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν *ΑΔΓςfg*, hominum mente corruptorum *v* *Lucif* 22 23 6. ἀπειστημένων (ἀπειστραμμένων ἀπο *Δ*) τῆς ἀληθείας *ΑΔΓςfg*, a veritate destitutorum *Lucif* 7. εὐσεβειαν *ΑΔΓςfgv* *Lucif* 23, ἐτέρων εὐσέβειαν *Orig* 3,490^d 750^a, add ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων *ς* *Lucif* 8. εὐσεβεια *ΑΔς*, add Θεοῦ *Gg* γὰρ *ΑΔΓςfgv*, om *Cypr* 210 240 323 τὸν *ΑΔΓς*, hunc *fgv* *Cypr* 9. οὐ *ΑΓς*, ἀληθεὶς οὐ *Δf*, verum *Cypr*, δῆλον ὅτι *ς* *τι* *ΑΔΓςfgv* *Cypr* 240 323, om *f* *Cypr* 210 poterimus *g* δε *ΑΔΓςfgv* *Orig* 4,418^d, itaque *Cypr* διατροφὰς *Ας*, διατροφήν *ΔΓςfg* *Orig*, exhibitionem *Cypr*

sunt. (26) Haec doce et exhortare (exort.). ³siquis aliter docet et non adquiescit sanis sermonibus domini nostri Iesu Christi et ei quae (qui *F al*) secundum pietatem est doctrinae, ⁴superbus, nihil sciens, sed languens circa quaestiones et pugnas (pugnans *L*) uerborum, ex quibus oriuntur (uriuntur *F*) invidiae, contentiones, blasphemiae (blasphem.), suspiciones malae, ⁵conflictationes hominum mente corruptorum et qui [a *F*] ueritate priuati sunt, existimantium (extim.) quaestum esse pietatem. (27) ⁶Est autem quaestus (quaetus *pr F*) magnus pietas cum sufficientia. ⁷nihil enim intulimus (om *al*) in [hunc om *L al*] mundum (mundo *L*): haut (aut *F*) dubium (h. d. om *al*) quia (uerum tamen *F al*) nec auferre quid possumus (posumus): ⁸habentes

σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθυσόμεθα. ⁹οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοή-
τους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσιν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλε-
θρον καὶ ἀπώλειαν. ¹⁰ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαρ-
⁵γυρία, ἥς τινὲς ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ
ἐαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.

¹¹Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε Θεοῦ, ταῦτα φεῦγε, δίδωκε δὲ δικαιοσύ-
νην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραῦπάθειαν· ¹²ἀγωνί-
ζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς
¹⁰ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν
μαρτύρων. ¹³παράγγελλω σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωογονοῦντος

1. σκεπασματα AAGgvs Orig, vestitum f, tegumentum Cypr αρκε-
σθησομεθα AAGς Orig, contenti sumus (simus Cypr) fgv Cypr 210
240 323 οἱ δε AAGς Cypr 185 210 240 323, nam qui fgv
2. incident f και (et in Cypr 240) παγίδα Aς Cypr 185 210 240
323, add του διαβολου AGfg et in desideria g ανοητους A
AGς, inutilia fgv Cypr 185, om Cyprian 210 240 323 3. 4. τους
ανθρωπους εις ολεθρον και απωλειαν AAGfgvs, hominem in per-
ditionem et in interitum Cypr 4. γὰρ om Orig 3,491^b totius
malitiae Hilar 370 εστιν AAGfgvs Cypr, om Orig cura pecu-
niae Hilar 370, cupiditas fg Cypr 5. απεπλανηθησαν AAGfgvs
Cypr 185, naufragaverunt Cypr 210 240 323 a (om f) fide fgv
Cyprian 6. εαυτους περιπειραν (inseruerunt) AAGfς, inserue-
runt se gv Cypr multis vel sollicitudinis g 7. Θεου A, του
Θεου AGς διωκει AG 8. πραυπαθιαν AG, πραυτητα A,
πραότητα ε certare fg 9. αιωνιου ζωης AAGς, vitam aeter-
nam fv 9. 10. εις ην (add και ε) AAGς, ad quam f, in qua gv
10. vocatus est et confessus est f 11. παραγγελλω σοι AAGfgvs,
παραγγελλων G ζωογονουντος AAG, ζωοποιουντος ε

autem alimenta et quibus tegamur, his contenti sumus. ⁹nam qui uolunt diuites fieri, incidunt (inced.) in temptationem et laqueum [diaboli *F al*, diabuli *al*, om *L al*] et desideria multa inutilia et nocua, quae mergunt homines (hominem) in interitum et perditionem. ¹⁰radix enim omnium malorum est cupiditas (auaritia *F*), quam quidam adpetentes (app.) errauerunt a fide et inseruerunt (inserunt) se doloribus multis. (28) ¹¹Tu autem, o (om *F al*) homo dei, haec fuge, sectare uero iustitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem: ¹²certa bonum certamen fidei, adpraehende uitam aeternam, in qua uocatus es et confessus (confessus) [*es F al*] bonam confessionem coram multis testibus. ¹³praecipio tibi coram deo qui uiuificat

τὰ πάντα καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, ¹⁴τηρῆσαι σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον ἀνεπίλημpton μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ¹⁵ἣν καιροῖς ἰδίους δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, ¹⁶ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, πῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον, ἀμήν.

¹⁷Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἡλπιεῖν ἐπὶ πλούτου ἀδελότητι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ παρέχοντι ἡμῖν τὰ πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν, ¹⁸ἀγαθοεργεῖν, ¹⁰

1. χριστου ιησου ΑΔφς, ιησου χριστου Gg testimonium red-
dente g 2. τηρῆσαι σε (-σε σαι G) AGς, τηρῆσαι A, ut serves
(cons. g) fgv ασπιλον AGfgvs, add και A 3. ανεπιλημpton
G, ανεπιλημpton ς,τον A 4. suis fg Hilar 830 δειξει
ΑΔGfgvs, add nobis Hilar δυναστης ΑΔGgvs Orig 2,762^e Hilar,
add et f 5. βασιλευοντων ΑΔGς Orig 1,746^a, regum fgv Hilar
484 830 5.6. Orig 3,410^d 4,71^{ab} Hilar 831 6. φως AGς Orig
3,410^d, και φως Αφv Hilar ειδεν ουδεις ανθρωπων ΑΔφς, ειδεν
ανθρωπων ουδεις Gg, nemo hominum vidit Hilar 831 7. και A
Αφς, om Gg αιωνιον ΑΔGvs, in saecula fg 8. εν τω νυν
αιωνι ΑGς Orig 1,709^b, του νυν (huius) αιωνος Αφv παραγ-
γελλε ΑΔGfgvs, παραγγελλομεν ante τοις πλουσίοις Orig υψη-
λοφρονειν ΑΔGfgvs, υψηλὰ φρονεῖν Orig 9. μηδ' Orig
ηλπιεναι ΑΔς Orig, ελπιζειν Gfgv επι πλουτου (πλουτω A)
αδελοτητι ΑΔGς Orig, in divitiarum incertum g, in incerto divitia-
rum fv επι τω (om G Orig) θεω AG Orig 1,709^b cod, in deo
gv, επι θεω ζωντι A, ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι φς Orig cod 10. ημιν
ΑΔGfgvs, om Orig τα (om ς Orig) παντα πλουσιως Αφς Orig,
πλουσιως παντα A, πλουσειως Gg bene faciant f

omnia et Christo Iesu qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem, ¹⁴ut serves mandatum sine macula inreprehensibile (-lem F al) usque in aduentum domini nostri Iesu Christi, ¹⁵quem suis temporibus ostendet (-dit F al) beatus et solus potens, rex regum et dominus dominantium, ¹⁶qui solus habet immortalitatem, [et F al] lucem habitans (inhabitans F) inaccessibilem, quem uidit nullus hominum, sed (om al) nec uidere potest, cui [est gloria V] honor et imperium sempiternum, amen. (29) ¹⁷Diuitibus huius saeculi praecepto non sublime (superbe L) sapere (sapire), neque sperare in incerto diuitiarum, sed in deo (domino) [uiuo V], qui praestat nobis omnia abunde (hab.) ad fruendum; ¹⁸bene agere, diuites fieri in ope-

πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικοῦς, ¹⁹ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς ὄντως ζωῆς.

²⁰Ω Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωρίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ²¹ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἡσιόχησαν.

Ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν.

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Β.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ²Τιμοθέω ἀγαπητῷ τέκνῳ. χά-

1. πλουτεῖν *ΑΔς Orig*, πλουτεῖζεν *G*, divites esse *g*, divites sint *fg* καλοῖς *ΑΔGς*, ἀγαθοῖς *Orig* 1,709^c facile tribuant communicent *f*
2. αποθησαυρίζοντις *ΑGς*, αποθησαυρίζιν *Δν*, thesaurizent *f* το μέλλον *ΑΔς*, τον μέλλοντια *G*
3. ὄντως *ΑΔGςfgv*, αἰωνίου *ς*
4. παραθήκην *ΑΔG*, παρκαταθήκην *ς* repellens *g*, devitans *f* *Lucif* 23
5. κενοφωρίας *ΑΔς*, καινοφωρίας *Gςfgv* *Hilar* 1251 *Lucif*. vocum novitates falsae agnitionis *Iren* 135 ψευδωνυμον γνώσεως *ΑΔGς*, scientiae falsi nominis *f* *Lucif*
6. exciderunt *fgv* *Lucif* 23
7. μεθ' ὑμῶν *ΑGς*, μετὰ σου *Αςfgv*, add' Ἀμήν *ς* πρὸς τιμοθεῖον *α* ἐγγραφὴ ἀπο λαοδικίας *A*, ad timotheum prima scribens a laodicia explicit *f*, ἐπληρωθὴ ἐπιστολῇ πρὸς τιμοθεῖον *α* ἀρχεται πρὸς εἰαυτον (eundem) *β* *Gς*, Πρὸς Τιμόθεον πρώτη ἐγγραφὴ ἀπὸ Λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις Φρυγίας τῆς Πακατιανῆς *ς* πρὸς τιμοθεῖον *β* *ΑG*, Παῦλον τοῦ ἀποστόλου ἢ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ δευτέρᾳ *ς*
8. ἰησοῦ χριστοῦ *Ας*, χριστοῦ ἰησοῦ *ΔGςfgv* καὶ *ΑΔGς*, om *g*

ribus bonis, facile tribuere, communicare, ¹⁹thesaurizare (thensaur. *F*) sibi fundamentum bonum in futurum, ut adpraehendant (appreh.) veram uitam. (30) ²⁰O Timothee (-theae *F al*), depositum custodi, devitans (uitans *pr F al*) profanas uocum novitates et oppositiones (obpos. *F*) falsi nominis scientiae, ²¹quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. gratia tecum, amen (om *pr F*).

Exp. ad Timotheum prima [scripta de Laudicia. habet uersus cccxxx].

AD TIMOTHEVM II.

Paulus apostolus (apostulus) Christi Iesu per uoluntatem dei secundum promissionem uitae quae est in Christo Iesu, ²Timotheo

ρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

³Χάριν ἔχω τῷ Θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνηίαν ἐν ταῖς δεήσεσίν μου, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ⁴ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ, ⁵ὑπόμνησιν λαβὼν τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἣτις ἐνέφκησεν πρῶτον ἐν τῇ μάμμη σου Αἰῶδι καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίκη, πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοὶ. ⁶δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὃ ἔστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. τοῦ γὰρ ἔδωκεν ¹⁰ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμειος καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ. ⁸μὴ οὖν ἐπαισχυνθῆς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν Θεοῦ ⁹τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλησίαι

3. θεω ACGgς, add μου Afo Orig 1,624^d λατρευων C a gv, om f 4. ως ACΔGgς, quod fg περι σου μνηιαν ACΔGgς, memoriam tuam f 5. επιποθων ACΔgvς, desiderant f, επιποθω Gg 6. λαβων AC, λυμβανων ΔGfgς 6. 7. της εν σοι ανυποκριτου πιστειως ACΔGς, eius quae est in te fide f, quae est in non ficta fide 8. λοιδει G 9. δι (add η C) ην αιτιαν AC ΔGgvς, propter quod f αναμιμνησκω ACGς, υπομιμνησκω A ut resuscites fgv Θεου CAGfgς, χριστον A 10. δια της επιθεσεως C, per vel ex impositionem vel -ne g 10. 11. εδωκεν ημιν ο θεος ACAGfgς, accepimus Hilar 1281 12. noli itaque (ergo f) erubescere (add in f) fgv, ne erubescas g 13. συγκακοπαθησον (συνκ. AG) ACΔGς, conlabora in fg 14. liberantis nos et vocantis g, qui salvos nos facit et vocavit f

carissimo filio. gratia [et] misericordia [et V al] pax a deo patre et Christo Iesu domino nostro. ³gratias ago deo [meo F], cui servio a progenitoribus in conscientia pura, quam sine intermissione (-missione, -nem F) habeam tui memoriam in orationibus meis nocte ac (hac, et) die ⁴desiderans te uidere, memor lacrimarum tuarum, ut gaudio (gaudii F al) inplear (impl.), ⁵recordationem accipiens eius fidei quae est in te non ficta, quae et habitavit primum in auia (abia) tua Loide (-dae) et matre tua Eunice (Eunuce pr F, -cae), certus sum autem quod et (om al) in te. ⁶propter quam causam admono (amm.) te (om al) ut resuscites gratiam dei, quae est in te per inpositionem manuum (manuum F al) mearum. ⁷non enim dedit nobis deus spiritum timoris, sed uirtutis et dilectionis et sobrietatis (subr.) (2) ⁸Noli itaque erubescere (erubescere F al) testimonium domini nostri, neque me uinctum eius, sed conlabora euangelio (-lium F) secundum uirtutem dei, ⁹qui nos liberauit et uocauit uocatione [sua F al] sancta,

ἀγία, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰώνιων, ¹⁰φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν χριστοῦ Ἰησοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ⁵ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, ¹¹εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν. ¹²δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι· οἶδα γὰρ ὅτι πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστιν τὴν παραθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. ¹³ὑποτύπωσιν ἔχει ὑγιαίνοντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας, ¹⁰ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ¹⁴τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.

¹⁵Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπιστρέψασάν με πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστὶν Φύγελος καὶ Ἑρμογένης. ¹⁶ὧν ἕλεος ὁ κύριος τῶν

3. 4. Ἰησοῦ χριστοῦ,

1. κατὰ alterum AC, κατὰ Δς, κατὰ G 2. quae data est f, datam g manifestata est f, apparuit g 3. σωτηρος ACΔGfgvs, κυρίου Orig 1,488^a 3. 4. χριστον ιησου ΔΔf, ιησου χριστου CGvs Orig 4. destruētis vel evacuantis g illuminantis g 5. αφθαρσιαν ACAGvs, in incorruptionem g, immortalitatem f 6. και prius ΔΔGfgvs, om C εθνων CAGfgvs, om A 8. εστι Cς μου ACΔGfgvs, om Δ 9. ποτιπουσιν G εχει ACΔς, εχει G, habeto g, habens f υγιανοντων ACΔfgv, sanam g, υγιαινοντων G 10. εν πιστει ACΔGvs, et fidem f αγαπη τη (om gv) ACΔGvs, αγαπης της Δ, dilectionem f παραθηκην ACΔG, παρακαταθηκεν ε 11. του] ουτου G 12. εν ACΔGvs, ab f 13. ex quibus est (om g) fgv φυγελος CAGf, phigelus g, φυγελλος Δς. de Origene vide ad 1 Tim. 1,20 ermogenes f ελειος ο κυριος ACΔGfgvs, ο κύριος ἕλειος Orig 1,33

non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum et gratiam quae data est nobis in Christo Iesu ante tempora saecularia, ¹⁰manifestata (manifesta) est autem nunc (om al) per illuminationem saluatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit (distr.) quidem mortem, illuminavit autem uitam et incorruptionem per euangelium, ¹¹in quo positus sum ego praedicator et apostolus (-stulus) et magister gentium; ¹²ob quam causam etiam (om pr F) haec patior, sed non confundor (-dar): scio enim cui credidi (crededi), et certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem. (3) ¹³Fornam habe (habet L, habens al) sanorum uerborum, quae a me audisti, in fide et dilectione in Christo Iesu: ¹⁴bonum depositum custodi per spiritum sanctum qui habitat in nobis (uobis pr F). ¹⁵scis hoc, quod auersi sunt a me omnes qui in Asia sunt, ex quibus est Phygelus (Phig., Fyletus) et Hermogenes (Hermogenis F, Ermog. al). ¹⁶det mise-

Ὁνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξεν καὶ τὴν ἄλυσίν μου οὐκ ἐπαισχύνθη, ¹⁷ἀλλὰ γενόμενος ἐν Ῥώμῃ σπουδαίως ἐζήτησέν με καὶ εὔρεν. ¹⁸ὥς αὐτῷ ὁ κύριος εὔρεϊν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησεν, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

¹Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν χριστῷ ⁵Ἰησοῦ, ²καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παραύθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οὔτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἐτέρους διδάξαι. ³συγκακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιωτὴς χριστοῦ Ἰησοῦ. ⁴οὐδείς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογῇσάντι ἀρέσῃ. ⁵ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται ¹⁰

1. ονησιφορου CAGfgvs Orig, onisiφορου A 2. ουκ επαισχυνθη ACA, ου καταισχυνθη G, ουκ επησχύνθη ε Orig cum fuisset g, cum venisset f σπουδαιως (-δεις C) CA Orig 1,133, σποιδαιως G, sollicitate fgv, σπονδαιοτερωσ (-ρον ε) Ag ανεζητησεν C 3. παρ κυριου ACGfgvs Orig, apud dominum g, παρ θεω A, a deo f 3. 4. εκεινη τη ημερα ACAGfgvs Orig, die illo f 4. εν εφεσσω Gg, epressi g διηκονησεν ACAGvs, add mihi g, ministravi f 6. α ηκουσας ACAGfgvs Orig 4,259^b, ακουσας G 7. εσονται ACAGfgvs Orig, sint g 8. συνκακοπαθησον ACAGfg, Σὺ οὖν κακοπάθησον ε στρατιωτης ACGfgvs, συνστρατιωτης A χριστου ιησου ACAGfgv, Ἰησοῦ Χριστοῦ ε 9. στρατενομενος ACAGf, add tu θεω Ggv Cypr 114 266 308 ενπλεκετε A του βιου (saeculi) πραγματαιως ACAGgs, negotiis (molestiis Cypr) saecularibus fv Cypr 9. 10. ινα τω στρατολογησαντι αρεση ACA Gε, et ei qui se probavit placeam f, ut ei militare cogitet cui se probavit g, ut ei placeat (possit placere ei 266) cui se probavit v Cypr 114 266 308 10. εαν δε και CAGfgs, sed et si Cypr, εαν και A certet g, certaverit Cypr, qui certet f στεφανουται AC AGfgvs, coronabitur Cypr. οὐδείς στεφανοῦται Orig 1,784^a Hilar 430

ricordiam dominus Onesifori (Onesiph.) domui, quia saepe me refrigeravit et catenam meam non erubuit, ¹⁷sed cum Romam venisset, sollicito me quaesivit (quaesivit pr F) et invenit. ¹⁸det illi dominus invenire misericordiam a domino in illa (illo) die. et quanta Ephesi ministravit [mihi], tu melius (melius tu) nosti. (4) Tu ergo, fili mi (mihi F), confortare in gratia (gratiam L) quae est in Christo Iesu, ²et quae audisti (-stis) F) a me per multos testes, haec commenda (-do) fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere. ³labora sicut bonus miles Christi Iesu. (5) Nemo militans deo implicat (impl.) se negotiis saecularibus, ut ei placeat cui se probavit. ⁵nam et qui certat in agone (-nem F), non coronatur, nisi legitime certaverit.

ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. ⁶τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. ἴσῃ οὖν λέγω· δώσει γάρ σοι ὁ κύριος σύν-
 ειν ἐν πᾶσιν. ⁸μνημόνουν Ἰησοῦν χριστὸν ἐγγεγραμμένον ἐκ νεκρῶν,
 ἐκ σπέρματος Δαυιδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, ⁹ἐν ᾧ κακοπαθῶ
³μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος, ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται.
¹⁰διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ
 σωτηρίας τύχωσιν τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου. ¹¹πι-
 στὸς ὁ λόγος. εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συνζήσομεν. ¹²εἰ ὑπομέ-
 νομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνησόμεθα, κακείνος ἀρνήσεται
¹⁰ἡμᾶς. ¹³εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκείνος πιστὸς μένει· ἀρνήσασθαι γὰρ ἐυν-
 τὸν οὐ δύναται.

1. εαν μη ACAGfgvs Orig Cyp, nisi qui Hilar Orig 1,275^d 666^d
 2. μεταλαμβαν G νοι A ο λεγω ACGg, α λεγω Afvs Hilar
 1096 δωσει ACdfgv Hilar, δώη ε 2. 3. κυριος συνεισιν εν
 πασιν ACAGfgvs, deus in omnibus intellectum Hilar 3. ιησουν
 χριστον ACAGg, christum iesum f, christum Hilar 1104 resus-
 citatum vel resurrexisse a vel ex mortuis g, surrexisse a mortuis f,
 a mortuis resurrexisse Hilar 4. ω ACdfvs, add και G 5. αλλα
 ACA, αλλ Gς δεδεται ACdfvs, δειται Gg 7. σωτηριαν G
 τυχωσι Cς τη G 8. γάρ] Cyp 265, om Orig 1,438^f συνα-
 πεθανομεν ACdfvs Orig, συναπεθαμεν G, commorimur Cyp
 συνζησομεν (συζ. ε Or) Adfvs Orig Cyp, συνζωτομεν G, συν-
 ζησωμεν C 9. 10. και . . . ἀπιστοῦμεν spatio relicto om Gg
 9. συμβασιλευσομεν Avs Cyp 265, conregnauimus f, συμβασιλευ-
 σωμεν C, συν . . . λευσωμεν A αρνησομεθα AC, negaverimus v
 Cyp, αρνουμεθα Afς κακεινος ACdfvs, et ipse Cyp 10. ἀπι-
 στουμεν ACdvς, non credidimus f γαρ CAGg et A?, om fvs

(6) ⁶Laborantem agricolam (agriculam) oportet primum de fructibus accipere (percipere). ⁷intellege (-gere pr F) quae dico: dabit enim tibi dominus intellectum in omnibus (in omn. int. L al). (7) ⁸Memor esto [dominum F al] Iesum Christum [dominum L] resurrexisse a mortuis, ex semine David, secundum euangelium meum, ⁹in quo labo-
 ro (labor F) usque ad (in) uincula quasi male operans, sed uer-
 bum dei non est alligatum (alleg. F al). ¹⁰ideo omnia sustineo (sus-
 teneo) propter electos, ut et ipsi salutem consequantur quae est in
 Christo Iesu cum gloria (gratia) caelesti (-ste). (8) ¹¹Fidelis sermo.
 nam si conmortui (comm., cumm.) sumus, et conuiuemus (conuiui-
 mus): ¹²si sustinebimus (sustinemus L), et conregnabimus (-uimus
 L): si negabimus (-uimus V, -uerimus F al), et ille negabit (negauit
 FL) nos: ¹³si non credimus (credidimus), ille fidelis manet (perma-
 net pr F al), negare se ipsum non potest. ¹³haec commune (cou-

¹⁴Ταῦτα ὑπομίμνησκε διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου. μὴ λογομάχει ἐπ' οὐδὲν χρήσιμον ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. ¹⁵σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστήσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὁρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. ¹⁶τὰς δὲ βεβήλους κenoφωvίας περιίστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἄσιβείας, ¹⁷καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἔξει. ὣν ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ Φιλητός, ¹⁸οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἡστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσιν τὴν τινῶν πίστιν. ¹⁹ὁ μὲντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἵστηκεν, ἔχων τὴν σφραγίδα ταύτην, Ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω 10

1. τοῦ θεοῦ.

1. διαμαρτυρουvμενος C του (om A) κυριου AΔφς, του θεου CGg 2. λογομαχει ACfgv, λογομαχειν AΓς επ ουδεν AC, εις ουδεν Aφς, επ ουδενει G, in nihilum vel -lo g, add γαρ Gfg in subversione fg, ad subversionem g 3. δοκιμον ACAGgvς, om f θεω CAGfgvς, χριστω A 3. 4. ἐργάτας ἀνεπαίσχυντους (-ντως 1,578) Orig 1,578^a 3,700^c 4. δὲ om Lucif 25 5. καινοφωvιας G, novitates vocum f Lucif et similiter g, inaniloquia gv περιστασοv G επι πλειον ACAGς, multum fgv Lucif, plurimum g proficiunt g ασεβεις Δ 6. και ο λογος αυτων ACAGfgvς Cypr 325 Lucif, quorum sermo Hilar 947 (Cyprian 89) γαγγραινα ACΔς, γανγρα G, cancer gv Cypr Hilar Lucif, gancer f, add ινα Gg νομην εξει ACAGς, serpit fv Cypr Hilar Lucif, serpat g ex quibus fgv 7. Ὑμέναιος ς, υμεινος AGfg, υμαινιος Δ circa veritatem (a veritate fv) exciderunt fgv 8. την αναστασιν ACΔς, αναστασιν G 8. 9. ανατρεπουσιν (-σι Cς) την τινων πιστιν (π. τ. Gg) ACGgvς, την πιστιν την τινων ανατρεπουσιν Aφ 9. μεντοι στερεος ACGfgς, μεν τοις στερειοις Δ 10. signaculum gv, signum fg εγνω ACAGgvς Orig 2,537^a 4,285^c 425^b, quo cognovit f

mone F) testificans coram domino. noli uerbis contendere in (ad L) nihil (nihil) utile [est pr F] [nisi F al] ad subversionem (-ne F) audientium. ¹⁵solicite cura te ipsum probabilem (-le F) exhibere deo, operarium inconfusibilem (inreprehensibile V), recte tractantem uerbum (uerbo) ueritatis. (9) ¹⁶Profana autem [et L al] inaniloquia (uaniloq. L) deuota: multum enim proficient. (-unt) ad impietatem, ¹⁷et sermo eorum ut cancer serpit. ex quibus est Hymeneus (Hymen. F al) et Philetus (Phyl. F al), ¹⁸qui a ueritate exciderunt, dicentes resurrectionem iam [esse F al] factam, et (om al) subuertunt (-terunt L al) quorundam (quorumd.) fidem. (10) ¹⁹Sed firmum fundamentum dei stetit (stat), habens signaculum hoc. Cognouit dominus qui sunt eius, et discedat (discendat) ab iniquitate omnis qui nomi-

ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου. ²⁰ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστιν μόνον σκευὴ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν· ²¹ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκευὸς εἰς τιμὴν ἡγιασμένον, εὐχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. ²²τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε, δίδωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ πάντων τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. ²³τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννώσι μάχας· ²⁴δοῦλον δὲ κυρίου οὐ
¹⁰δεῖ μάχεσθαι, ἀλλὰ ἥπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνέξιλικον, ²⁵ἐν πραύτῃ παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μὴ ποτε

1. κυρίου ACAGfgv, Χριστοῦ ε μεγαλη δε (δ' Orig 1,556, om idem 1,134) οικια ACAGfgv Orig 1,134 556^d, domo autem magna Cyp 65 74 2. εστιν μονον σκευη χρυσα ACAGfgs Orig, solum vasa sunt aurea Cyp 65, solum vasa aurea sunt Cyp 74 3. εις τιμην ACAGfgs Orig, honorata Cyp 65 εις ατιμιαν ACAGgs Orig 1,134 556^d, in contumelia f, inhonorata Cyp 4. εκκαθαρη CAGfgs Orig 1,134 137 556^d, εκκαθηρη A απο τουτων ACAGfgv, om Orig εις τιμην ACAGgs Orig 1,134 137 556^d, in honore f, τιμης Orig 1,136 ηγιασμενον AGfg et A?, add και Cvs Orig 5. ευχριστον G τῷ δεσπότῃ om g εις ACAs, προς G, ad fg 6. διωκαι AG 7. πιστιν αγαπην ACAsvs, αγαπην πιστιν Gg παντων των (om G) ACg, των Asvs επικαλουμενων CAGfgs, αγαπωντων A 8. καθαρας καρδιας ACAGfgs, corde puro gv 9. ιδιως G γεννωσιν (-σι As) μαχας ACAGfgs, lites generant Cyp 319 κυριου CAGfgs, dei Cyp 10. αλλα AAG, αλλ Cς ηπιον ACς, mitem f Cyp, mansuetum gv, νηπιον AG 11. εν πραυτητι (πρωότ. ε) ACAs, συν πριχοτητι (modestia gv, immodestia f) Gfgv αντιδιατιθεμενους AAs,

nat nomen domini. (11) ²⁰In magna autem domo non solum sunt uasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia, et quaedam quidem in honorem (honore V al) (q. q. in h. om pr F), quaedam autem in contumeliam (contumelia F al, contumilia al): ²¹siquis ergo (autem) emundauerit (mund. L et pr F) se ab istis, erit uas in honorem (-re al) (in h. om L al), sanctificatum et utile domino, ad omne (omnem F) opus bonum paratum. (12) ²²Iuuenilia autem (om al) desideria fuge, sectare uero iustitiam (om al), fidem, caritatem, pacem cum his qui inuocant dominum de corde puro. (13) ²³Stultas autem et (om al) sine disciplina quaestiones deuota (euia pr F), sciens quia generant lites: ²⁴seruum autem domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, ²⁵cum (com) modestia corripientem eos qui resistunt (-stant) [ueritati F al], ne quando det

δῶν αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, ²⁶καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐξωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

¹Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χυλεποί. ²ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαντοι, φιλάργυροι, ³ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ⁴ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, ⁵προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθιοι, ⁶ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἡρνημένοι. καὶ τούτους ἀποτρέπον. ⁶ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύον- 10

4. γίνωσκε,

αντιδιαθεμένους C, αντικείμενους G, eos qui resistunt *fv*, restistentes *g* 1. δὴν ACAG, δὴ *ς* ἀληθείας CAGsgvs, add εἰθιν A ἀνανήψωσιν Gς et corr A, resipiscant *fv*, respiciant *g*, ἀνανήψουσιν C, ἀναλημψουσιν A 2. de *f*, a *gv* laqueo *g*, laqueis *fv* ἐξωγρημένοι ACΔς, ἐξ *ω* γρημένοι G, a quo capti tenentur *fg* 2. 3. εἰς (ἐκ G) τοῦ ἐκείνου (-νον *pr* G) ACAGς, secundum ipsius (ip. vel illius *g*) *fg* 4. γίνωσκετε (-ται G) AGg, γίνωσκε CΔvs, scio *f* instabunt *gv*, advenient *f* Lucif 256, aderunt Cypr 200 5. ἐσονται γὰρ AAGgς, et erunt *v* Cypr, erunt *f* Lucif φίλαντοι G, sibi placentes Cypr 5. 6. φιλάργυροι ἀλαζόνες (-ζόντες G, fastidiosi *fg*, elati *gv*) ὑπερήφανοι ACAGsgvs, cupidi superbi fastidiosi Lucif, superbi tumidi cupidi Cypr ἀχάριστοι A AGsgvs Cypr Lucif et corr C, ἀχριστοι *pr* C 7. ἀστοργοὶ ἀσπονδοὶ ACGfvς Cypr Lucif, ἀσπονδοὶ ἀστοργοὶ Af detractatores (-ctores *f*) *f* Lucif, criminatores *gv*, delatores Cypr φιλάγαθοι A 8. τετυφῶναι C 9. φιλοθῶοι G. Orig 3,497^d deformationem religionis Cypr 200 δε om *pr* G δύναμιν ACAGsg vs Cypr, veritatem Lucif 256 10. καὶ τούτους (hoc *f*) ἀποτρέπον ACAGsgvs Lucif, om Cypr ἐκ (et *f*) τούτων γὰρ ACAGsg vs, ex iis Cyprian εἰσιν A

illis deus paenitentiam ad cognoscendam (ignosc. *pr* F) ueritatem, ²⁶et resipiscant a diaboli (diabuli) laqueis, a quo capti tenentur ad ipsius uoluntatem. (14) ¹Hoc autem scito, quod in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, ²et erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemii, parentibus non oboedientes (*p. inob-*oed. *pr* F al), ingrati, scelesti, ³sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes (incontenentes), inmites, sine benignitate, ⁴proditores, proterui (proterbi F al), tumidi, uoluptatum (*sic* FL, -tatum *ceteri*) amatores magis quam dei, ⁵habentes speciem quidem (*qu. sp. L*) pietatis, uirtutem autem eius (*om* al) abnegantes. et hos deuota (diuita F). ⁶ex his enim sunt qui penetrant (petrant *pr* F) domos

τες εἰς τὰς οἰκίας καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα
 ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, ⁷πάντοτε μανθάνοντα καὶ
 μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ⁸ὅν τρόπον δὲ
 Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντίστησαν Μωσεῖ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθί-
 5 στανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι
 περὶ τὴν πίστιν. ἅλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον· ἡ γὰρ ἄνοια
 αὐτῶν ἐκδηλὸς ἔσται πᾶσιν, ὥς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο. ¹⁰ὃν δὲ πα-
 ρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ
 πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, ¹¹τοῖς διωγμοῖς,
 10 τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύ-

1. αἰχμαλωτίζοντες *ACAG* Orig 1,648^d, αἰχμαλωτεύοντες τὰς
2. ἐπιθυμίαις (-μίας *C*) ποικίλαις (ποικειλλίς *G*) *CAGgs* Orig, va-
 riis desideriiis *fu* *Cypr* 200, ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις *A*
3. ἐλθεῖν δυνάμενα (possunt *f*, potuerunt *g*) *ACAGsgs* Orig 1,648^d,
 pervenientes *v* *Cyprian* ὁν τρόπον δὲ *ACAGsgs* *Lucif* 256, et
 quomodo *Cypr* 4. ἰαννῆς *AAGsgs*, iamnes *v* *Cypr* *Lucif*, ἰωαν-
 νῆς *C* ἰαμβρῆς *ACΔς*, μιμβρῆς *Gsgv* *Cypr* 200 *Lucif* μωυσει
 (τω *m*. *G*) *CAGsgs* *Cypr* *Lucif*, μωσει *A* οὕτως *ACG*, οὕτω *ς*
 ἀνθίστανται (αντ. *A*) *ACAGsgvs* *Cypr*, resistant *Lucif* 256
5. 6. ἄνθρωποι... πίστιν *om* *Cypr* 200 5. ἀδόκιμοι *ACAGsgvs*,
 et reprobī *Lucif* 6. οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον (ultra *g*, pluri-
 mum *Cypr*) *ACAGgs* *Cypr*, ultra non proficient *fu* *Lucif* γὰρ *om*
Lucif ἀνοια *CAGsgvs* *Cypr* *Lucif*, διανοια *A* 7. ἐκδηλὸς
 ἔσται (est vel exit *g*) *ACAGsgvs* *Cypr* 200 *Lucif* 256, ἐκδημος ἐστὶν
G ἐτενετο *G*, fuit *sgv* *Cyprian* *Lucif*, fuerat *g* παρηκολού-
 θησας (-θηκας *Δς*) *ACΔς*, assecutus es *sgv*, ηκολούθησας *G*
8. μου τη (*om* *G*) *ACGsgvs*, μοι τη *A* ἀγωγή *ACGsgvs*, ἀγάπη
A 9. τη ἀγάπη *CAGsgvs*, *om* *A* 10. μοι ἐγενετο (-νοντο *A*)
ACAGsgvs, ἔπαθον Orig 4,4^c

(domus) et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quae ducun-
 tur uariis desideriiis, ⁷semper discentes et numquam ad scientiam uerita-
 tis pervenientes. ⁸quem admodum autem (*om al*) Iamnes et Mambres
 restiterunt (restituerunt *pr* *F*, resisterunt *V*) Moysi (Mosi *L al*) (*M.*
r. al), ita et hi (hii *F*) resistent ueritati, homines corrupti mente,
 reprobī circa fidem. ⁹sed ultra non proficient: insipientia enim eorum
 manifesta erit omnibus, sicut et (*om al*) illorum fuit. (15) ¹⁰Tu au-
 tem adsecutus (assequutus) es meam doctrinam (*d. m. F al*), insti-
 tutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam,
¹¹persecutiones, passiones, qualia mihi facta sunt Antiochiae, Iconii

στροισ, οἷους διωγμοὺς ὑπήνεγκα· καὶ ἐκ πάντων με ἐρύσατο ὁ κύριος. ¹²καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται. ¹³πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χῆρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. ¹⁴σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστάθης, εἰδὼς παρὰ τίνων ἔμαθες, ¹⁵καὶ ὅτι ἀπὸ βρῆ-
 5 φους [τὰ] ἱερὰ γράμματα οἶδας τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ¹⁶πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἐλεγμόν, πρὸς ἐπαινόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ¹⁷ἵνα ἄρτιος ᾦ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρισμένος. 10

1. ἐρύσατο

1. ὑπήνεγκα G καὶ ACAGgvs, om f ἐρύσατο AA, ἐρρύσατο CGs 2. κύριος ACgfgvs, θεός A δὲ ACAGg, γὰρ Orig 3, 465^c, om sv Hilar 307 εὐσεβῶς ζῆν CAGfgvs Hilar, ζῆν εὐσεβῶς A Orig 3, 133^c 465^c Ἰησοῦ ACAGfgvs Orig, om Hilar 3. διωχθήσονται ACAGfv Orig 3, 465^c Hilar, persecutionem patiuntur g δὲ] Orig 2, 653^c, om 2, 587^f γόητες ACs Orig, γοηταίς G, γοηταί A προικοψουσιν G 4. in peius fgv πλανῶντες καὶ πλανώμενοι ACAGs Orig 2, 587^f, errantes et in errorem (add alios g) mittentes fgv 5. ἐπιστάθης ACAGfgvs, credidisti g Hilar 241 τίνων ACgfg, τίνος Avs Hilar 6. τα ACAs, om G οἶδες A quae te possunt (-ssint) sv Hilar in (ad sv) salutem fgv Hilar 7. divinitus inspirata v Hil 1251, deo vel divinitus spirata g, divinitus f 8. καὶ (om Hil) ὠφέλιμος ACAGfgvs Orig 4, 4^d Hilar, οὕσα ὠφέλιμός ἐστι Orig 2, 443^b ἐλεγμον ACg, ἐλεγχον As πρὸς ἐπαινόρθωσιν ACAsvs, om Gg 9. τὴν ἐν δικαιοσύνῃ ACAGs, iniustitiae vel -a g, ad iustitiam f ἀρτιος ACGs, τέλειος A 9. 10. τοῦ θεοῦ ἀνθρώπος ACAGgs, homo dei fg 10. ἐξηρισμένος G

(Iconio pr F al), Lystris, quales persecutiones sustinui (sustenui F), et (om al) ex omnibus me eripuit dominus. ¹²et omnes qui volunt pie uiuere in Christo Iesu, persecutionem patientur (patiuntur). ¹³malī autem homines et seductores proficient in peius, errantes et in errorem (errore F) mittentes. (16.) ¹⁴Tu uero permāne in his quae didicisti et credita sunt tibi, sciens a quo didiceris, ¹⁵et quia ab infantia sacras litteras (litteras) nosti, quae te possint (possent F, possunt) instruere ad salutem per fidem quae est in Christo Iesu. (17.) ¹⁶Omnis (Omnes) scriptura diuinitus inspirata (iustituta F) et (om al) utilis ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum (ad corripīendum al, om al), ad erudiendum in iustitia, ¹⁷ut perfectus sit homo dei, ad omne (omnem F) opus bonum instructus. (18.) ¹Testificor co-

¹ Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ² κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως, ἐλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεισον, ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ ³ καὶ διδαχῇ. ἔσται γὰρ καιρὸς, ὅτε τῆς ὑγιαίνουσας διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύουσιν διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, ⁴ καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοήν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. ⁵ σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσιν, κυκοπύθησον, ἔργον ποιήσον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ⁶ ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφίστηκεν. ⁷ τὸν καλὸν ἀγῶνα

1. διαμαρτυρομαι ACAGsgv, add οὖν ἐγὼ ε χριστον ιησου AC AGsgvς, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ε 2. κρίνειν ACΔς, κρίναι G καὶ τὴν ACAGsgv, κατὰ τὴν ε 3. 4. εὐκαίρως ακαίρως A AGsgvς, ακαίρως ευκαίρως C 4. ἐλεῖξον G ἐπιτιμήσον παρακαλεσον ACΔς, παρακάλεισον (παρεκ. G) ἐπιτιμήσον Gsgv Orig 2,585^e 5. γὰρ ACAGsgvς, om f Cypr 324 Hilar 1037 1237 Lucif 257 6. ἀνέξονται AAGς, ἐνέξονται C κατὰ (προς Af Hilar Lucif) τας ιδίας (sua) ἐπιθυμίας ACAGsgv Cypr Hilar Lucif, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ε εαυτοῖς ἐπισωρεύουσιν (-σι Cς) A CΔς, ἐπισωρ. εαυτοῖς Ggv Cypr Hilar Lucif 7. prurientes (scalpentes Hilar cod) aurem (aures f Hil Luc) fg Hilar 1037 1237 Lucif 257, prurientes in audiendo scalpentes aures Cypr 324. Orig 3, 982^d 4,177^d 8. ἀποστρέψουσιν (correcto απο A) ACAGfvς Cypr Hilar Lucif, avertunt g ἐπὶ] Orig 3,982^d, ad gv Cypr Hilar Lucif, ut f μυθίους C ἐκτραπήσονται ACAGfvς Cypr 324 Hilar 1037 1237 Lucif 257, convertunt se vel convertuntur g 9. δε AC AGsgvς, ergo f κυκοπαθήσον (καικοπ. G, et labora g) CAGsgvς, add ως καλος στρατιωτης χριστον ιησου A 10. πληροφορεσον G γὰρ ηδη ACAGsgvς, iam Cypr 17 310, enim f 11. καιρος C της αναλυσεως μου εφιστηκεν ACGgς, της εμης αναλυσεως εφιστηκεν Afv, instat assumptionis meae (meae ass. 310)

ram deo et Christo Iesu (I. Chr. L) qui iudicaturus est uiuos ac (et) mortuos, et aduentum ipsius et regnum eius, ²praedica uerbum, insta oportune inopportune, argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina. (19) ³Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad (secundum F) sua desideria coaceruabunt (coacerbab. F al) sibi magistros, prurientes auribus, ⁴et a ueritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. (20) ⁵Tu uero uigila, in omnibus labora, opus fac euangelistae, ministerium tuum (om al) imple. [sobrius esto F al]. ⁶ego enim iam delibor, et tempus meae resolutionis (r. m.) instat. ⁷bonum certamen certavi (certavi

ἡγωνίσμηναι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· ⁸λοιπὸν ἀπο-
κεῖται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ
πᾶσιν τοῖς ἡγαπηκόσιν τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

⁹Σποῦδαςον ἐλθεῖν πρὸς με ταχύως. ¹⁰Δημιῦς γὰρ με ἐγκατέ-
λειπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην,
Κρήσκης εἰς Γαλατίαν, Τίτος εἰς Δελματίαν· ¹¹Λουκᾶς ἐστὶν μό-
νος μετ' ἐμοῦ. Μάρκον ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστιν γὰρ
μοι ὠχρηστος εἰς διακονίαν. ¹²Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον.
¹³τὸν φελόνην, ὃν ἀπέλειπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος ¹⁰
φέρει, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας. ¹⁴Ἀλέξανδρος ὁ χαλ-
κεὺς πολλὰ μοι κακὰ ἐνεδείξατο (ἀποδώσει αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ

Cypr 17 310 καλον αγωνα ACGg Cypr, αγωνα τον καλον Afz
Orig 1,732^a 2,736^e 4,247^d 1. caeterum g, de caetero fg, iam Cypr,
de caetero iam Hilar 430 αποκεῖται ACAGfgvs Orig 1,732^a 4,
247^d, superest Cypr Hilar 2. της δικαιοσυνης στεφανος ACAG
fgs Orig, corona iustitiae v Cypr Hilar αποδωσει μοι ACAGfg
vs, mihi reddet Cypr 17 310 3. iustus fgv Cypr 310, ille iustus
Cypr 17 4. πασιν (-σι Cς) ACGgs Cypr, om Afv ηγαπηκοσιν
(-σι Cς) ACAGς Cypr 310, qui diligunt sv Cypr 17, diligentibus g
5. γαρ με εγκατελειπεν (-λειπεν C, εγκατελειπεν G) ACGς, με γαρ
κατελειπεν Δ 6. αγαπησας (diligens) τον νυν αιωνα ACAGfgvs,
om Iren 201 7. γαλατιαν AAGfgvs Iren, γαλλιαν C δελμα-
τιαν C, δερματιαν A, δαλματιαν AGfgvs Iren εστι Cς 7. 8. μο-
νος μετ εμου ACGgs, συν εμοι μονος Afv Iren assumens fg
αγε CAGς, αγαγε A 9. in ministerio g εις εφεσσον Gg,
ephesi f 10. απειλιπον ACG 11. adfers f μάλιστα AAsfg
vs, μάλιστα G, μαστια C, add δε Afv 12. αποδωσει ACAGg,
αποδωγη fs

certamen F), cursum consummaui, fidem seruavi: ⁸in reliquo repo-
sita est mihi corona iustitiae, quam reddet (reddit) mihi dominus in
illa (illo F al) die, iustus iudex; non solum autem mihi, sed et his
qui diligunt aduentum eius. (21) ⁹Festina uenire ad me cito. ¹⁰Demas
enim me dereliquit (sic FL, dereliquid ceteri) diligens hoc saeculum,
et abiit (habuit) Thessalonicam (Thessallon. F), Crescens in Gala-
tiam (-tia F), Titus in Dalmatiam (-tia F): ¹¹Lucas est mecum so-
lus. Marcum adsume et adduc tecum: est enim (om pr F) mihi utilis
in ministerium (-rio F al). ¹²Tychicum (Tythicum V) autem misi
Ephesum. ¹³paenulam (pannulam pr F?, paenula) quam reliqui Troade
(Thr. F, -dae) apud (apud) Carpum, ueniens adfer (adfers F) [te-
cum om L al], et libros, maxime autem membranas. (22) ¹⁴Alexander
(Alax.) aerarius multa mala mihi ostendit: reddat (reddet) ei domi-

τὰ ἔργα αὐτοῦ), ¹⁵ὃν καὶ σὺ φυλάσσον· λίαν γὰρ ἀντίστη τοῖς ἡμετέροις λόγοις. ¹⁶ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογία οὐδεὶς μοι πυρεγέ- νετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλειπον (μὴ αὐτοῖς λογισθῆναι)· ¹⁷ὃ δὲ κύριός μοι παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέν με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα
 5 πληροφωρηθῇ καὶ ἀκούσωσιν πάντι τὰ ἔθνη, καὶ ἐρυσθῇ ἐκ στό-
 μματος λέοντος. ¹⁸ῥύσεται με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

¹⁹Ἀσπασαι Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν καὶ τὸν Ὀνησιφόρον οἶκον.
 10 ²⁰Ἐραστὸς ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ, Τρόφιμον δὲ ἀπέλειπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθινοῦντι. ²¹σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεται σε Εὐ-
 βουλος καὶ Πούδης καὶ Αἴνος καὶ Κλανθία καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες.
²²Ὁ κύριος Ἰησοῦς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν.

1. ἀντίστη AC, ἀνθίστη G, ἀνθίστηκε Δς 2. μοι πυρεγινετο (συμπυρεγ. Δς) ACAGsgs, affuit mihi f 3. ἐγκατέλειπον AC, ἐν-
 κατέλειπον G 4. μοι CAGsgs, om A 5. πληροφωρηθῇ AC
 Δς, πληρωθῇ G et ut g ακουσωσιν (-σι C) ACAG, ἀκούσῃ s
 ἐρυσθῇ AC, ἐρρυσθῇ AGs 6. λέοντος ACAsu, add καὶ Ggs
 ρυσεται ACΔς, ἐρρυσται Gfgv υπονηρον G 7. ω η (om
 G) CAGsgs, αυτω A 9. πρισκαν ACAGfs, priscillam g
 honēsiphori f 10. ἀπελειπον C ἐν μιλήτῳ (μηλωτῳ A) ἀσθε-
 νουντι (infirmum) ACGgs, ἀσθινοῦντι (infirmum) ἐν μιλήτῳ Afs
 11. ἀσπάζεται ACAsfs, ἀσπαζονται Gg 13. ἱησους A, ἱησους
 χριστος CAsfs, om Gg ἡ χάρις μεθ' υμῶν ACGfs, ἐρρωσο ἐν
 ιερηνῇ Aff, add ἀμην Afs πρὸς τιμοθεον β ἐργωφῃ ἀπο λαο-
 δικτίας A, πρὸς τιμοθεον C, ad timotheum secunda scribens a roma

nus secundum opera eius. ¹⁵quem et tu deuota: nalde enim restitit uerbis nostris. (23) ¹⁶In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt (derelinq.): non illis imputetur (reputetur F al): ¹⁷dominus autem mihi adstitit et confortauit (-bit) me (om al), ut per me praedicatio impleatur (inpl. F) et audiant omnes gentes, et liberatus sum de ore leonis. ¹⁸liberauit (-bit L) me dominus ab omni opere malo et saluum faciet in regnum suum (regno suo F al) caeleste, cui gloria in saecula saeculorum, amen (om F). (24) ¹⁹Saluta Priscam (Priscillam F, Priscillum) et Aquilam et Onesifori (Onesiph.) domum. ²⁰Erastus remansit Corinthi, Trophimum (Throphemum F) autem reliqui infirmum Mileti (Meleti, Militi). ²¹festina ante hiemem (hiemen F) uenire. (25) Salutat te Eubulus (Eubolus F al) et Pudens (Prudens) et Linus et Claudia et fratres omnes. ²²dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. gratia (gratiam F) uobiscum (nobiscum F al), amen.

Exp. ad Timotheum II [scripta de Laudicia. habet uersus CLXXII].

ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ.

Παῦλος δοῦλος Θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ χριστοῦ κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν Θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν ἐκ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς Θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων, ἡφανέρωσεν δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι ὃ ἐπιστεύθη ἐγὼ καὶ ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ,⁵ ἂ τίτω γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν. χάρις, ἔλεος, εὐεργετὶ ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

⁵Τούτου χάριν ἀπέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσης καὶ καταστήσης κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους ὡς ἐγὼ σοι

explicit f, ετελεισ προς τιμοθειον β αρχεται προς τιτον Gg, Πρὸς Τιμόθειον δευτέρῳ τῆς Ἐφισίων ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης, ὅτε ἐκ δευτέρου παρέστη Παῦλος τῷ Καίσαρι Νέρωνι ε προς τιτον AAG Cyr 325, πυνλου αποστολου επιστολη προς τιτον H, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Τίτον ἐπιστολή ε. ἐν τῇ πρὸς τίτον ad 1,5 6 Orig 3,645^c

1. ἰησουν χριστου AGHfgs, χριστου ἰησου A 2. κατ AΔHε, κατ G ἐν ἐλπίδι AΔHε, ἐν ἐλπίδι Gg, in spem sv Hilar 1126

3. ἐπιγγειλατο ο αψευστος G 4. αἰωνίων ACΔHfgs Hilar 16 1126, αἰωνων G εφανερωσε Hε, φανερωσεν G ἐν κηρυγματι ACΔGHgvs, om f 6. γνησιω ACAGε, germano vel viscerali vel

karissimo g, carissimo f ελεος Aε et corr C, καὶ AGfgv et pr C

7. χριστου ἰησου AC, κυριου ἰησου A, κυριου ἰησου χριστου Ggε, christum iesum f salutare nostro f 8. ἀπέλιπον ACAG Orig 3,645^c, κατέλιπόν ε. Lucif 156 9. ἐπιδιορθωσης AΔ, ἐπιδιορθωση Cε Orig, διορθωσης G καταστησης ACΔfgvs Orig Lucif, καταστησεις G per civitates fgv Lucif πρεσβυτερους AC AGgvs Orig, presbyterium f Lucif 156 ἐγὼ ACΔGgvs Orig Lucif, et ego fv

INC. [EPISTVLA] AD TITVM.

Paulus servus dei, apostolus (apostulus) autem Iesu Christi (Christi Iesu F al) secundum fidem electorum dei et agnitionem veritatis quae secundum pietatem est ²in spem vitae aeternae, quam promisit qui non mentitur deus ante tempora saecularia, ³manifestavit (-bit) autem temporibus suis verbum suum (u. suum t. suis) in praedicatione, quae credita est mihi secundum praeceptum saluatoris nostri dei (om pr F), ⁴Tito dilecto filio secundum communem fidem. gratia et pax a deo patre et Christo Iesu salvatore nostro. (2) ⁵Huius rei gratia reliqui te Cretae, ut ea quae desunt corrigas et constituas per civitates praesbyteros (presb.), sicut et (om al) ego tibi dispo-

διεταξάμεν, ⁶εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιῦς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστὰ μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας ἢ ἀνυπότακτα. ἴδει γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι ὡς Θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὑργίλον, μὴ πύροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ⁸ἀλλὰ φιλό-
⁵ξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ, ⁹ἀντιχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ πυρακα-
 λιῶν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαίνουσῃ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγ-
 χειν. ¹⁰εἰσὶν γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναυπάται,
 μάλιστα [δὲ] οἱ ἐκ περιτομῆς, ¹¹οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες ὅλους
¹¹οἴκους ἀνατρέπουσιν διδάσκοντες ἂ μὴ δεῖ αἰσχροῦ κέρδους χάριν.

2. ἐν κατηγορία (κα...τηγορία C) ACAGgvs, in accusationem f Lucif
 ανυποτακτα ACAGfvgvs, non subiectum Lucif 2. 3. episcopum oportet Cyp 119 3. ἀνέγκλητον εἶναι ACAGfvgvs Lucif 156
 157, esse sine crimine Cyp Θεοῦ οἰκονόμον ACAGfvgvs Cyp, dispensatorem dei Lucif 156 λυθαδην G 4. αἰσχροκερδῆ G, αἰσχροδορδῆ C 5. σωφρονα G, sobrium fg Cyp Lucif, prudentem Latinus interpres teste Hieronymo 7,712^c δίκαιον ὅσιον AC AGgvs Lucif, om f ἐγκρατῆ AG 5. 6. amplectentem (adpetentem) id quod secundum doctrinam est fidem (fidelis fg) verbi fg Lucif 156, obtinentem secundum doctrinam fidei verbum Hilar 946
 6. ἵνα ACafvs Hilar Lucif, ἵνα καὶ Gg καὶ ACAGgvs, om f Hilar Lucif 7. ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ υγιαίνουσῃ (υγιαίνουσα G, om Lucif) CAGgvs Lucif, in (ad Hil) doctrinam sanam f Hilar, τους ἐν πασῇ θλίψει A Orig 1,479^b 634^e 8. οἱσι Cg πολλοὶ A C, add καὶ AGfvgvs Hilar 946 947 Lucif 156 9. μάλιστα G δε CA, om AGfvgvs Lucif ἐκ AAGς, ἐκ τῆς C ἐπιστομίζειν ACAGς, redargui fvg Lucif. Orig 1,479^b 10. διδάσκοντες... αἰσχρον] sic corr C

sui, ⁶siquis sine crimine (cremine) est, unius uxoris uir, filios (-ius) habens fideles (-lis) non in accusatione (accussat.) luxuria (luxor.) aut non subditos. ⁷oportet enim episcopum sine crimine (-ni) esse sicut dei dispensatorem (disponsat.), non superbum, non iracundum, non uinolentum, non percussorem, non turpis lucri (n. turpilucri F al) cupidum, ⁸sed hospitalem (osp.), benignum, sobrium (subr.), iustum, sanctum (sanctum iustum L), continentem, ⁹amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit et (om V al) exhortari (exort. L al) in doctrina sana et eos qui contra dicunt arguere. ¹⁰sunt enim multi et (etiam pr F al) inobedientes, uaniloqui et (om al) seductores (sedoct.), maxime qui de circumcisione sunt, ¹¹quos oportet redargui (argui), qui uniuersas (-sos) domos (domus) subuertunt (-tent pr F), docentes quae non oportet (-tent F) turpis lucri (turpilucri F) gratia. ¹²dixit quidam (quidem) ex illis

¹²ελπέν τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης Κρητες αἱ ψεῖσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. ¹³ἡ μαριτριά αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἐλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, ¹⁴μὴ προσέχοντες Ἰουδαίκοις μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν. ¹⁵πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιαμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμιάνεται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις. ¹⁶θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βλεδυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

¹Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαίνούσῃ διδασκαλίᾳ, ²πρεσβύ-
τας νηφαλίους εἶναι, σεμνοὺς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει,
τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, ³πρεσβύτιδος ὡσαύτως ἐν καταστάματι

1. εἶπεν ACΔσς, add δε Gg αὐτῶν alterum ACΔσς Iren 271, om G 2. γαστέρες ἀργαί ACAGσς Lucif 232, ventris pigri g ἐστὶν ἀληθῆς ACΓς, ἀληθῆς ἐστὶν Δσ 3. ὑγι. ἐνωσειν G. Lucif 232 4. ἐντολαῖς ACΔς, ἐνταλμυσιν G, mandatis σγν Lucif 232, mendaciis Lucif 232 5. avertentium (-santium v Luc) se a veritate σγν Lucif 232 καθαρά ACAGσς, γίνεται καθαρὰ Orig 3,495^b, munda sunt Cyprian 98, μὲν καθαρὰ ε καθαρ.οις (-ριοις?) C 6. δι ACAGσς, γὰρ Orig μεμιαμένοις ACΔ, μεμιαμενοις G, μεμιασμένοις ε Orig ἀλλὰ ACAGHσς, ἐπεὶ Orig 7. καὶ ο νοῦς ACAGHσς Orig 3,495^b, mens f 8. βλεδυκτοὶ ὄν-
τες ACAGHς, cum sint execrabiles (vel abominabiles g) σγ 10. λαλεῖ ACAGHσς, inquire f νηπιενουση G 11. νηφα-
λαιους G νηπιενουτας G in fide σγν 12. υπομονη ACΔ
GHσς, prudentia f

proprius ipsorum (eorum L) propheta (prof.) Cretenses (-sis F) semper mendaces, malae bestiae, uentres (ventris F al) pigri. ¹³testimonium hoc verum est. quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide, ¹⁴non intendentes Iudaicis fabulis et mandatis hominum auersantium (adu) se (om V al) a ueritate. ¹⁵omnia munda mundis: coinquatis autem et infidelibus nihil [est] mundum, sed inquinatae (-ti) sunt eorum et meus et conscientia. ¹⁶[et F al] confitentur se nosse deum, factis autem negant, cum sint (sunt F) abominati (abhom.) et incredibiles et ad omne (omnem F) opus bonum reprobi. (3) ¹Tu autem loquere quae decet sanam doctrinam; ²senes, ut sobrii (suprii) sint, pudici, prudentes, sani [in F al] fide, [in F al] dilectione, [in F al, et al, om L] patientia; ³anus (unus pr F) similiter in habitu (abitu) sancto, non criminatrices (-tices pr F, -triciis

ιεροπρεπεῖς, μὴ διαβήλους, μὴ οἶνω πολλῇ δαδουλωμένους, καλοδι-
 δασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσιν τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, φιλο-
 τέκνους, ὁσώφρους, ἡγνάς, οἰκουργοὺς ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας
 τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ βλασφημηται. τοὺς
 νεωτέρους ὡσαύτως παρκαλεῖ σωφρονεῖν, περὶ πάντα σιαντὸν
 παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀφθορίαν, σεμνό-
 τητα, λόγον ὑγιᾶ ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντυπηῇ
 μηδὲν ἔχων λέγειν περὶ ἡμῶν φῦλον. ὁδούλους δεσπόταις ἰδίοις

1. ιεροπρεπεῖ, 2. σωφρονίζουσιν 8. ἰδίοις δεσπόταις

1. ιεροπρεπεῖς (ιερωπρ. H) AAGHς, ιεροπρεπει Cfgv μὴ alterum
 AGHfvs, μηδε AC in vino g καλοδιδασκαλοι Orig 4,422^e
 cod, καλῶν διδασκαλοι cod 2. σωφρονίζουσιν AGH, σωφρο-
 νίωσι CΔς εἶναι ACAGHfvs, add et g 3. sobrias esse g
 castae f οἰκουργοὺς ACAG, οἰκουρους Hς, domui curam haben-
 tes g, domum custodientes f benignae sint et subditae f
 4. ἰδίοις ἀνδράσιν ACAGς, viris suis sv μὴ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ
 AAGς et add καὶ ἡ διδασκαλία C, verbum dei non f 5. ut so-
 brii sint fgv Lucif 157 περὶ πάντα ACAGς, in omnibus sv Hilar
 947, in omnibus per omnia Lucif σιαντιον ACGς, ιαντιον Δ
 6. παρεχομενος τυπον ACAGς et post bonorum factorum Hilar,
 formam praebens Lucif ἐν τῇ... σεμνότητι] docentem cum ve-
 neratione Hilar ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ACAGς Lucif, in doctri-
 nam f ἀφθορίαν (ἀδιαφθορίαν ς, add ἀγνείαν C) σεμνοτητα A
 Cς, ἀφθορίαν σεμνοτητα G, ἀφθορίαν σεμνοτητα ἀφθορίαν Δ,
 integritatem vel -te castitatem vel -te g, in integritatem gravitatem f,
 in integritate in gravitate Lucif 157 7. λόγον ὑγιᾶ (ὑγιᾶν G) A
 CAGfvs Hilar 947, in sermone sanum Lucif, sermone sano g οἱ ἐξ
 ἐναντίας ACAGς, adversarius f Hilar Lucif 8. λέγειν (quod dicere
 f) περὶ ἡμῶν (ἡμῶν A) φῦλον ACAGf, quid dicere malum de

al, -tores pr L), non vino multo servientes (deditos F, deditas V), bene
 docentes, ⁴ut prudentiam doceant adulescentulas (adulisc.), ut viros
 suos ament (diligant F al), filios diligant (ament F al), ⁵prudentes,
 [sobrias F al] castas, domus curam habentes, benignas, subditas (sud-
 ditas V) suis viris (u. s. F al), ut non blasphemetur verbum dei.
⁶Iuvenes similiter hortare (horta) ut sobrii (subr.) sint (om F). ⁷In omni-
 bus te (temet) ipsum praebe exemplum bonorum operum, in doctrina in-
 tegritatem (sic L, in integritate in ceteri) [castitate in V] gravita-
 tem (sic L, gravitate ceteri), ⁸[in pr F] verbum sanum [et V al] in-
 repraehensibilem (inrepreh. L al) (in verbo sano et inreprehensibili),
 ut is qui ex adverso est vereatur (vincatur) nihil habens dicere ma-
 lum (m. d. L al) de nobis. (4) ⁹Servos dominis suis subditos esse in

ἐποτάσσεισθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, ¹⁰μη
 νοσφιζομένους, ἀλλὰ πᾶσαν πίστιν ἐνδεικνυμένους ἀγαθὴν, ἵνα τὴν
 διδασκαλίαν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ κοσμιῶσιν ἐν πᾶσιν. ¹¹ἐπι-
 φάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, ¹²παι-
 δεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς
 ἐπιθυμίας σωτηρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῇ νῦν
 αἰῶνι, ¹³προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς
 δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ¹⁴ὃς
 ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσεται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνο-
 μίας καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζῆλωτὴν καλῶν ἔργων. ¹⁵
¹⁵Ταῦτα λάλει καὶ παρακάλει καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιτα-

nobis *Lucif*, turpe aut malum de nobis dicere *Hilar*, περὶ ἡμῶν λέ-
 γειν φεῦλον εἰς δούλους *ACG*γς, δούλοι *Af*, add δε g et pr *G*
 δεσποταῖς ἰδιοῖς *AAf*ν, ἰδιοῖς δεσποταῖς *CG*γς 1. subditos esse
 γν, subditi sint f εὐαρέστους εἶναι *ACAG*γς, placentes fo μη
 alterum *AAf*γς et pr *C*?, μηδε *G* et corr *C* 2. πᾶσαν πίστιν
 (πίστιν π. εἰς) ἐνδεικνυμένους (ἐνδὶγν. *A*) *ACA*ς, πᾶσαν ἐνδεικνυ-
 μένους πίστιν *G*γ ἵνα om g 3. τὴν τοῦ *ACAG*, τοῦ *fg*ς
 4. σωτήριος (ἡ σ. εἰς) *ACA*ς, τοῦ σωτῆρος ἡμῶν *G*γ *Lucif* 158 bis
 πᾶσιν ἀνθρώποις] sic rec *A*, tum 7 litteras erasas 4. 5. παι-
 δεύουσα ἡμᾶς] sic corr *C*, corripiciens nos fg *Lucif* 5. abnegan-
 tes fg *Lucif* 5. 6. τὰς (om *A*) κοσμικὰς ἐπιθυμίας *ACAG*ςγς
Lucif 158, desideria saecularia *Lucif* 158^b 6. δικαίως καὶ εὐσε-
 βως *ACAG*ςγς *Lucif* 158^b, pie et iuste *Lucif* 158 7. *Hilar* 155
 καὶ *ACAG*ςγς, in *Lucif* 158 8. ἰησοῦ χριστοῦ *ACA*ςγς *Lucif*,
 χριστοῦ ἰησοῦ *G*γ 9. ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν *ACG*γς, ὑπὲρ ἡμῶν
 ἑαυτὸν *Af* *Lucif* 10. περιούσιον *ACAG*ς, abundantem fg *Lucif*
 11. ἔλεγχε (-γγαι *G*) *ACAG*ςγς *Lucif* 232 ter, exhortare (?) g sed
 deletum, argue in margine g

omnibus, placentes, non contra dicentes, ¹⁰non fraudulentis, sed in
 omnibus fidem bonam ostendentes, ut doctrinam saluatoris (salutaris
F) nostri dei (d. n. *L*) ornent in omnibus. ¹¹apparuit enim gratia
 dei saluatoris [nostri in *F*] omnibus hominibus (omin.), ¹²erudiens
 nos, ut abnegantes impietatem et saecularia desideria sobrie (subrii)
 et iuste et pie uiuamus in hoc saeculo, ¹³expectantes (exp., spect.
F) beatam spem et aduentum gloriae magni dei et saluatoris nostri
 Iesu Christi, ¹⁴qui dedit semet ipsum pro nobis, ut nos redimeret
 (redemeret *F*) ab omni iniquitate et mundaret (emund. pr *F*) sibi
 populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. (5) ¹⁵Haec lo-
 quere et [haec pr *F*] exhortare (exort.) et argue cum omni imperio.

γῆς. μηδαίς σου περιφρονείτω. Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς ἐξου-
σίαις ὑποτάσσεσθαι πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐτοιμους
εἶναι, ὡς βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπεικεῖς, πῦσαν ἐνδει-
κνύμενους πρῶτα πρὸς πάντας ἀνθρώπους. ἤμην γὰρ ποτε καὶ
ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ
ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μι-
σοῦντες ἀλλήλους. Ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπε-
φάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ,
ἀ ἐποίησαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ

1. περιφρονειτων C ὑπομιμνησκε CΑφvs Lucif 233, add δε A, υπομειμνησ και G, admone et g αρχαις ACAGg, add και fvs Lucif
2. πειθαρχειν CΑφvs, add και A, και πειθαρχειν Gg, obau-
dientes f Lucif
3. item in epistola Pauli ad Colossenses De nullo
male loqui nec litigiosos esse Cypr 328 μηδενα ACΑfφvs Lucif,
μη Gg ειναι alterum ACAGfς, add sed gv Lucif ενδεικνυμε-
νους CAGς, ενδιγνυμενους A
4. πρῶτα AC, πρῶτα ΔGς
fuimus fgv Lucif 233
4. 5. ποτε (om Orig 3,148) και ημεις AC
AGfφs Orig 1,379^b 3,148^c, et nos aliquando v Lucif. οὐ γὰρ εἶρη-
κεν ἤμην γὰρ ποτε ἀνόητοι ἀπειθεῖς, ἀλλὰ... λέγει ἤμην γὰρ και
ἡμεῖς ποτε ἀπειθεῖς ἀνόητοι Orig 3,148^c
5. ανοητοι (add και
Av Orig 2,807 3,693 Lucif) απειθεις ACAGfφvs Orig 1,379^b 2,807^d
3,693^c Lucif, απειθεῖς ἀνόητοι Orig 3,148^c bis
6. ποικιλις (-κε-
λαις G) ACAGfφvs Orig 1,379^b 2,807^d 3,693^c Lucif 233, πολλαις και
ποικιλαις Orig 3,148^c στυγητοι] sic corr Δ, οιοιπητοι G
7. οτε δε (δ' Orig 1,379, om 3,693) η (om G) ACAGφvs Orig 1,
379^b 3,148^c 693^d, sed cum f Lucif φιλανθρωπια G
8. 9. οὐκ
ἐξ... ἔσωσεν ἡμᾶς om Orig 1,379^b 3,148^c 693^d
8. των εν δικαιο-
συνη ACAGς, iustitiae fgv Lucif 233
9. α ACAG, ὧν ε
εποιησαμεν (facimus f) ημεις ACAGfφvs, nos fecimus Lucif το
(τὸν ε) αυτου ελεος (-ιον ε) Αφvs Lucif, το ελεος αυτου ΔG, mi-
sericordiam g Cypr 140 δια CAGς Orig 1,379^b 3,148^c 693^d
(607^c), add του A

nemo te contemnat (contempn.). ¹admone illos principibus et potestati-
bus subditos esse, dicto oboedire, ad omne opus bonum (om al) paratos
esse, ²neminem blasphemare, non litigiosos (litigosos) esse, [sed om L
al] modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines.
³eramur enim (ergo F al) et nos aliquando insipientes, [et om L al]
increduli, errantes, seruientes desiderii (-ris) et uoluptatibus uariis,
in malitia et inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem: ⁴cum autem
benignitas et humanitas (uman.) apparuit (apar.) saluatoris nostri
dei (d. n. F al), ⁵non ex operibus iustitiae, quae fecimus nos, sed
secundum suam misericordiam saluos nos fecit (f. n.) per lauacrum

λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐξέ-
 χεν ἐφ' ἡμῶς πλουσίως, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν,
 ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι κληρονόμοι γενηθῶμεν κατ' ἐλ-
 πίδα ζωῆς αἰωνίου. Ἐπιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων βούλομαι σε
 διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσιν καλῶν ἔργων προύστασθαι οἱ πε-
 πιστευκότες Θεῷ. ταῦτά ἐστιν καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις·
 ἡμῶς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς
 περιστάσο· εἰσὶν γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι. ¹⁰αἵρετικὸν ἄνθρω-
 πον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, ¹¹εἰδὼς ὅτι ἐξέ-

1. παλιγγενεσίας *ACG*. add ἐπέχει τὸν ἔλεον αὐτοῦ ἐφ' ἡμῶς *Orig* 3,148^c ἀνακαινώσεως] *Orig* 1,379^b 3,693^d 4,134^a et 3,685^c cod, ἀνα-
 καινίσσεως *Orig* 3,685^c cod πνευματος *AC*ς *Orig* 3,685^c 693^d 4,
 134^a, τοῦ πν. *Orig* 1,379^b, δια πνευματος *AGfg Lucif* 233 ἁγίου
*ACAGfg*ς *Orig* 3,693^d *Lucif*, om *Orig* 1,379^b 3,685^c 4,134^a ον
*ACG*ς *Orig* 1,379^b, ο Δ ἐξεχεν] sic pr corr C, ἐσχεν G
 2. super nos g, in nos sv, in nobis v *Lucif* πλουσίως *ACAG*ς
Orig, honeste f *Lucif* 3. ἐκείνου χάριτι (-τη G) *ACAG*ς, ipsius
 gratia fg, gr. ipsius v *Lucif* γενηθῶμεν *ACAG*, γενώμεθα ε,
 efficiamur f *Lucif*, essemus g καὶ G 4. αἰωνίου om *Lucif*
 233 5. confirmare fg φροντίζουσι Cς 6. Θεῷ *ACAG*, τῷ
 Θεῷ εἰσι Cς καλὰ *ACAG*, τὰ καλὰ ε 7. δὲ om *Lucif*
 26 γενεαλογίας *ACAG*ς *Lucif*, λογομαχίας Gg ερεις *ACG*ς,
 ερειν *AG* legis fgv *Lucif* 8. περιστάσο Δ εἰσι Cς
 αἵρετικὸν *ACAGfg*ς *Orig* 2,627^c *Cypr* 89 325 *Lucif* 26, add autem
Iren 177 9. μίαν *ACAGfg*ς *Orig* *Iren* 177 *Cyprian Lucif*, pri-
 mam *Iren* 83 καὶ δευτέραν νουθεσίαν *AC*ς *Orig* *Iren* 83, νου-
 θεσίαν η δευτέρα (secundum) Gg, νουθεσίαν καὶ δυο *Δf*, correp-
 tionem *Iren* 177 *Cypr Lucif*. 'post unam correptionem' — legitur in
 Latinis codicibus, quod verum papa quoque Athanasius approbabat,
 'post unam et alteram correptionem' *Hieronymus* 7,737^c παρτοῦαι

(labacrum *F*) regenerationis et renouationis spiritus sancti, ⁶quem
 effudit (infudit *F al*) in nos (in nobis *V*) abunde, per Iesum Chris-
 tum (Chr. Ies. *L*) saluatorum nostrum, ⁷ut iustificati [in *F*] gratia
 ipsius heredes simus secundum spem uitae aeternae. (6) ⁸Fidelis sermo
 est, et de his uolo te (nolite) confirmare (-ri), ut curent (curam ha-
 beant *F al*) bonis operibus praeesse qui credunt deo (in deo *F*, in
 deum *al*). haec sunt bona et utilia hominibus. (7) ⁹Stultas autem
 quaestiones et genealogias et contentiones et pugnas legis (leges)
 deuota (debita): sunt enim inutiles et uanae. (8) ¹⁰Haereticum (ere-
 ticom) hominem post unam et secundam correptionem (correct. *F al*)
 deuota, ¹¹sciens quia subuersus est qui eius modi est et delinquit

στραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει ὡν αὐτοκατάκριτος.

¹²Όταν πέμψω Ἀρτεμιᾶν πρὸς σε ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἔλθειν πρὸς με εἰς Νικόπολιν· ἐκὶ γὰρ κίτρικα παραχειμάσαι. ¹³Ζητῶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μὴδὲν αὐτοῖς λείπῃ. ¹⁴Μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προὔστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίως χρειάς, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκυρποι.

¹⁵Ἀσπάζονται σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμῶς ἐν πίστει.

Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. [ἀμήν.]

G 1. ἐξιστραπται CΔς Orig 1,627^c, ἐξεστρεπται G et A? ο τοιοῦτος ACΔGfgvs Iren 177 Cyr 89 325, om Lucif 26 καὶ ἁμαρτανναι G, om Iren ὡν ACΔGfgvs Orig Lucif, et est Iren Cyr 2. tichicum g 3. εἰς ACΔς, om Gfgv 4. ἀπολλῶ A CΔHfgvs, ἀπολλῶνα Gg σπουδαίως ACΔHfgvs, ταχίως G 6. ad necessarios usus (-rias causas f) fg ὡσιν ἀκυρποι ACΔHfg vs, ἀκυρποι ὡσιν G 7. ἀσπασαι (-σε G) CAGHfgvs, ἀσπασσθε A 9. χάρις ACHς, add του κυρίου Af, add του θιου G gv ἀμην GHgvs, om ACΔfv πρὸς τιτον C, πρὸς τιτον ἐγραψη ἀπο νικοπολεις A, πρὸς τιτον ἐπληρωθῇ ἀρχεται πρὸς φιλημονα A, ad titum scribens a nicopolim explicit f, ἐτελεσθῇ ἐπιστολῇ πρὸς τιτον ἀρχεται πρὸς φιλημονα Gg, πυνλουν ἀποστολου ἐπιστολῇ (haec om ε) πρὸς τιτον τῆς κρητικῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπισκοπον χειροτονηθέντα ἐγραψη ἀπο νικοπολεις τῆς μακεδονίας Hς, add στιχ' ᾧς H

(-quid), [cum sit om L al] proprio iudicio condemnatus (condempn.). (9) ¹²Cum misero ad te Arteman (Arth., -mam L al) aut (uel F al) Tychicum (Tythicum F), festina ad me venire Nicopolim (Nichop. L, -poli F): ibi enim statui hiemare. ¹³Zenam (Zenan L) legis peritum et Apollo sollicite praemitte, ut nihil illis desit. ¹⁴discant autem et nostri (sic L, nostris ceteri) bonis operibus praeesse ad usus (usos) necessarios (-rius), ut non sint infructuosi. (10) ¹⁵Salutant te qui mecum sunt omnes. saluta qui nos amant in fide. gratia dei cum omnibus vobis. [amen. om F]

Expl. ad Titum [scripta. habet uersus cxvii].

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ.

Παῦλος δέσμιος χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς Φιλή-
μονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν ²καὶ Ἀμφίᾳ τῇ ἀδελφῇ καὶ
Ἀρχίππῳ τῷ συνστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλη-
σίᾳ. ³Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου
Ἰησοῦ χριστοῦ.

⁴Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ
τῶν προσευχῶν μου, ⁵ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν ἣν
ἔχεις εἰς τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ⁶ὅπως ἡ
κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργῆς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς
ἀγαθοῦ ἐν ἡμῖν εἰς χριστόν. ⁷Χαρὰν γὰρ πολλὴν ἔσχον καὶ παρὰ- 10

προς φιλημονα AG, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Φιλήμονα ἐπι-
στολή ε. ἐν τῇ πρὸς φιλήμονα ἐπιστολῇ ad 14 Orig 3,263^c

1. δεσμιος χριστου ιησου AGGς, αποστολος ιησου χριστου Af
2. αγαπητω AGGς, add αδιλω Af Ἀμφίᾳ ε, ..φια A, αμφια
A, αμφια Gg, apphiadi f ἀδελφῃ AAGfg, ἀγαπητῇ ε 3. συν-
στρατιωτῃ AG, συστρ. ε τη ... ἐκκλησίᾳ AGGς, την ... ἐκκλη-
σίαν A in domo fgv 6. σου ACAGGς, vestri f in ora-
tionibus fgv 7. αγαπην και την πιστιν ACGGς, πιστιν και την
αγαπην Af 8. εις (προς Ggς) τον κυριον ιησουν (add χριστον
A) ACAGGς, in domino iesu christi f ἵναπως G 9. ενεργης
ACAGGς, manifesta f τενηται G παντος ACΔfς, add εργου
Ggv 10. εν AC, του (quae) εν AGfgς ἡμιν ACΔfς, υμιν Gg
ς εις χριστον AC et add ιησουν ΔGς, in christo iesu fgv
πολλην ισχον ACGg, πολλην (magnum) ισχομεν Δfς, ἔχομεν πολ-
λὴν ε

INC. AD PHILEMONEM (PHILIMONEM).

Paulus uinctus Iesu Christi et Timotheus frater Philemoni (Fil.,
-lim.) dilecto et (om L) adiutori nostro ²et Appiae sorori (-re) [carissi-
mae F al] et Archippo (Arcippo L al) commilitoni (-ne) nostro et eccle-
siae (-sia) quae in domo tua est (q. e. in d. t. F al). ³Gratia uobis
et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. (2) ⁴Gratias ago
deo meo semper memoriam (promemoriā F) tui faciens in oratio-
nibus meis, ⁵audiens [fidem et pr F] caritatem tuam et fidem (et f.
om al) quam habes in domino Iesu et in omnes sanctos, ⁶ut commu-
nicatio fidei tuae evidens fiat in agnitione (-nem L) omnis (omni)
[operis F] boni [quod F] in nobis (in uobis al, om L) [est F] in
Christo Iesu. ⁷gaudium enim magnum habui (habuimus F) et conso-

κλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαι-
ται διὰ σοῦ, ἀδελφέ. ⁸διὰ πολλὴν ἐν χριστῷ παρρησίαν ἔχων ἐπι-
τάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον, ⁹διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ. τοιοῦ-
τος ὢν (ὡς Παῦλος), πρεσβύτερος, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος χριστοῦ ¹⁰τῷ
σοῦ, ¹⁰παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς
δεσμοῖς, Ὁνήσιμον, ¹¹τόν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ
εὖχρηστον, ὃν ἀνέπεψά σοι, ¹²αὐτόν, τουτέστιν τὰ ἐμὰ σπλάγχνα.
¹³ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμνατὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ μοι δια-
κονῇ ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου. ¹⁴χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης
¹⁰οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου
ᾤ, ἀλλὰ κατὰ ἐκούσιον. ¹⁵τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν,
ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, ¹⁶οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον,

1. ἐπὶ (ἐν Δf) τῇ ἀγάπῃ σου (om f) ACAGfς, de caritate tua g
σπλάνχνα G 2. ἐν χριστῷ παρρησίαν ἔχων ACGς, παρρησίαν
ἔχω (habens) ἐν χριστῷ ἰησοῦ Δfν 3. ἀγάπην CAGfς, ἀναγκὴν
A 3. 4. cum sis talis fgv 4. νυνὶ CAGς, νυν A χριστοῦ
ἰησοῦ AC, ἰησοῦ χριστοῦ Gfς, om Δ 5. ὃν CAGfς, ὃν ἐγὼ A
6. δεσμοῖς AAGς, add μου Cς et pr Gg? δε σοὶ ACΔfς, δε καὶ
σοὶ Ggv 7. ἀνέπεψα ACGς, ἐπέψα Δ σοὶ ACΔfς, om Gς
αὐτόν A et pr C?, σὺ δε (autem vel itaque g) αὐτόν AGfς, et
corr C τουτέστι Cς σπλάγχνα (σπλάνχνα G) AG, add προσλα-
βου CΔfς et ante hoc est g 8. μοι διακονῇ ACAGfς, διακονῇ
μοι C 9. χωρὶς δε ACAGfς, sed sine fg 10. ὡς ACAGfς
ς, om Orig 3,263^c κατὰ (κατ AG Orig) ἀνάγκην ACAGς Orig,
ex necessitate fgv 11. κατὰ ACς Orig, κατ G, om Δfς τουτο
ἐχωρίσθη] sic corr C, ἐχωρίσθη om g ad horam vel ad tempus
g 12. αἰώνιον ACAGfς, in aeternum f ἀλλ (ἀλλα Δ) ὑπὲρ
δοῦλον ACΔfς, om Gg

lacionem in caritate tua (-tem tuam F), quia viscera sanctorum re-
quieverunt (requierunt) per te, frater. (3) ⁸Propter quod multam fidu-
ciam habens (habentes pr F al) in Christo Iesu imperandi tibi quod
ad rem pertinet, ⁹propter caritatem magis obsecro, cum sis (es pr
F) talis ut Paulus, senex, nunc autem et (om al) uinctus Iesu Christi.
¹⁰Obsecro te pro (de L) meo filio, quem genui in uinculis, Onesimo,
¹¹qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et tibi et mihi (et t. et
m.) utilis. quem remisit: ¹²tu autem illum, id est [ut F al] mea vis-
cera (u. in. F al), suscipe. ¹³quem ego uolueram mecum detinere
(retin. F al), ut pro te mihi ministraret in uinculis eangelii: ¹⁴sine
consilio autem tuo nihil uolui (uolo) facere (facire), uti ne uelut ex
necessitate (-tem F) bonum tuum esset, sed uoluntarium. ¹⁵forsitan
(forsitam F al) enim ideo discessit (secessit F) ad horam a te, ut
aeternum illum reciperes (recepere), ¹⁶iam non ut (sicut F al) ser-

ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσω δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν κυρίῳ. ¹⁷εἰ οὖν με ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ· ¹⁸εἰ δέ τι ἡδίκησέν σε ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγου.

¹⁹Εγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί, ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι ὅτι καὶ σεαυτὸν μοι προσοφείλεις. ²⁰καὶ ἀδελφέ, ἐγὼ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ· ἀνάπυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν χριστῷ.

²¹Πειποιδῶς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπερ ἂν λέγω ποιήσεις. ²²ἡμᾶ δὲ καὶ ἐτοιμαζέ μοι ξέναν· ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.

²³Ἀσπάζεταιται σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναχιμάλωτός μου ἐν χριστῷ ²⁴Ἰησοῦ, ²⁵Μάρκος, Ἀρίστυρχος, Δημῆς, Λουκᾶς, οἱ συνεργοὶ μου.

²⁵Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν.

1. μάλιστα G 2. με (εμε Ας) εχεις ΑCAGgs, habens me f
2. ως εμε ε] sic corr C, pr pauciora 2. εμε ΑCAGgus, et me f
3. οφείλει τει τουτο μοι G ελλογου AG, ενλογα CA, ἐλλόγει
ς 4. αποτισω ACGς, αποδωσω Δ 5. κα] etiam et f προσ-
οφειλεις ACGgus, add εν κυριω Δf 6. σπανχνα G χριστω A
CAGfg, Κυρίῳ ς. quae sequuntur om Gg 7. και ACΔus, om f
8. α AC, ο Δfus 10. υσπαζεται ACΔfu, Ἀσπάζονται ς 11. aris-
tarcus f 13. υμων ΑΔ, add αμην ςς et pr an corr C προς
φιλημονα C, προς φιλημονα ελληρωθη Δ, ad filemonem explicit
scribens a roma f, Πρὸς Φιλήμονα ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Ὁνη-
σίμου οἰκέτου ς, προς λαουδακηνους (laudicenses) αρχεται επιστολη
Gg εγραψα και εξεθεμην κατω δυναμιν στιχηρον τοδε το τευ-
χος παυλου του αποστολου προς εγγραμμενον και εγκαταλημpton

uum, sed pro (plus L) seruo carissimum fratrem, maxime mihi, quanto autem magis tibi et (om pr F) in carne (caritate pr Fal) et in domino. ¹⁷si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me. ¹⁸si autem aliquid (aliquit) nocuit tibi aut debet, hoc mihi imputa. ¹⁹ego Paulus scripsi (scribsi FL) mea manu, ego reddam; ut non dicam tibi quod et te ipsum mihi debes. ²⁰ita[que pr F], frater, ego te fruar (suar pr F) in domino: refice viscera mea in domino (Christo F al). ²¹confidens [in V al] oboedientia tua (-tiae tuae pr F al) scripsi (scribsi F) tibi, sciens quoniam et super id quod dico facies. ²²simul autem et para mihi hospitium: nam spero per orationes uestras donari (-re) me uobis. (4) ²³Salutat te Epaphras (Epafir., Epphras) conceptuius (conconcept. L, conceptus) meus in Christo Iesu, ²⁴Mar- cus, Aristarchus (Aristarcus, Aristharcus F), Demas, [et F al] Lu- cas (Lugas), adiutores mei. ²⁵gratia domini nostri Iesu Christi (om al) cum spiritu uestro, amen.

Exp. ad Philemonem (Philimonem) [scripta de urbe Roma. ha- bet uersus xxxiii]. Inc. ad Hebraeos. (hoc ordine plerique, ut Hieronymus testatur 2,278^{bc}.)

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ.

¹ *Αποκάλυψις Ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεός, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ ἐσημάνειν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, ²ὃς ἐμαρτύρησεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὅσα εἶδεν.*
⁵ *μακάριος ὁ ἀναγινώσκων καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα· ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς.*
⁴ *Ἰωάννης ταῖς ἐπὶ τὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ. χάρις ὑμῖν*

(ἐνκατάλ.) *αναγνώσκειν τῶν καθ' ἑμῆς ἀδελφῶν παρ' ὧν ἀπαιτῶν τολμῆς συγγνωμῇ αἰτῶ ἐν τῇ τῇ ὑπερ ἑμῶν (ἐμῶν?) τῇ συνπειρῇ φροσὴν κομιζομένης ἀντιβληθῇ δὲ ἡ βιβλος πρὸς τὸ ἐν καισαρίᾳ ἀντιγραφὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἀγίου παμψηφίου χειρὶ γεγραμμένον ὑ (αὐτοῦ) H. sequitur hanc ad Hebraeos epistola in Af*
ἀποκαλύπτει ἰωαννου C et add τοῦ Θεολόγου ζ. Ἰωάννης . . . ἐν τῇ ἀποκαλύπτει ad 1,9 Orig 3,720^a, ad 3,7s Orig 2,525^a. ἐν τῇ ἰωάννου ἀποκαλύπτει ad 1,18ss Orig 4,23^c et ad 3,20 idem 3,422^f. παρὰ τῷ ἰωάννῃ ἐν τῇ ἀποκαλύπτει ad 3,12 idem 4,208^a. φησὶν οὖν ἐν τῇ ἀποκαλύπτει ὁ τοῦ Ζεβεδαίου Ἰωάννης ad 14,6ss Orig 4,16^a
1. palam facere hν 2. ἀποστείλας Ας, nuntianda h 3. τῷ δούλῳ hυς, τοῦ δούλου Α ἐμαρτύρησεν ACζ, praedicavit h 4. ὅσα AC, ea quae h, ὅσα τε ζ 5. τῆς προφητείας Ας, τουτοῦς τῆς προφητείας C, prophetiae huius h 6. ο γὰρ καιρὸς ἐγγύς ACζ, quia tempus iam in proximo est h

INC. APOCALYPSIS [SANCTI IOHANNIS AMEN F, IOHANNIS APOSTOLI al].

Apocalypsis Iesu Christi, quam (quae F) dedit illi (om pr L) deus, palam facere suis quae oportet fieri cito, et significavit (signavit) mittens per (om al) angelum suum seruo suo Iohanni, ²qui testimonium perhibuit uerbo dei et testimonium Iesu Christi, quaecumque uidit. ³beatus qui legit et qui audiunt uerba prophetiae (-tae pr F, profit.) et seruant ea quae in ea (illa L) scripta (scribita F) sunt: tempus enim prope est. (1) ⁴Iohannes septem (vii F) ecclesiis quae

καὶ εἰρήνη ἀπὸ ὧν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἐπὶ τὰ πνευμάτων ἃ ἐνώπιον τοῦ Θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλείων τῆς γῆς. τῷ ἀγαπῶντι ἡμᾶς καὶ λύσαντι ἡμᾶς ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν ἡμῶν βασιλείαν, ἱερῆς τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κρᾶτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ἴδού ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν, καὶ κόπονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. ναὶ, ἀμήν. Ἐγὼ εἶμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ, λέγει ὁ κύριος ὁ Θεός, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ.

Ἐγὼ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκαινωνός ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν Ἰησοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ κα-

1. ἀπὸ AC, ἀπὸ τοῦ ε, a deo h ἐρχομενος (venturus est h) A Cvs, add omnipotens h 2. α C, των A, qui h, ἃ εστιν ε αὐτου ACvs, dei sunt h 3. qui est testis h των νεκρων AC h, ἐκ τ. ν. ε 4. αγαπωντι AC, αγαπήσαντι vs 4. 5. καὶ λυσαντι (λύσαντι vs) ημιας εκ (ἀπὸ vs) των αμαρτιων ημων (om A) εν τω αιματι αὐτου ACvs, passus etiam suo nos sanguine solvit h 5. ημων (ημιν A) βασιλειαν ACv, nos in regnum et h, ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ε 7. των αιωνων Cvs, om A 8. μετα Ah vs, επι C 9. ἐξεκεντησαν ACvs, confixerunt et videbit illum omnis terra h 9. 10. επ αυτον πασαι αι φυλαι της γης ACvs, adveniente eo h 10. αλφα AC, α hvs 10. 11. λεγει κυριος ο Θεος ACh, ἀρχὴ καὶ τέλος λέγει ὁ Κύριος ε 11. qui venturus h 12. ο AChv Orig 3,720^a, ὁ καὶ ε συνκοινωνος C 13. βασιλεια AChv Orig, ἐν τῇ βασιλείᾳ ε εν ιησου Cv Orig, εν χριστω A, in christo iesu h, Ἰησοῦ Χριστοῦ ε εν τησω C

sunt in Asia. gratia vobis et pax ab eo qui est et qui erat et qui venturus est, et a septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt, et ab Iesu Christo, qui est testis fidelis, primo genitus mortuorum et princeps regum terrae. qui dilexit nos et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo, et fecit nostrum regnum, [et] sacerdotes deo et patri suo, ipsi gloria (-am pr F) et imperium (inp.) in saecula saeculorum, amen. Ecce venit (veniet) cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt (pupucerunt L, pupuxerunt corr L), et (om al) plangent (plag.) se (plangentes) super eum (eo F) omnes tribus terrae. etiam, amen. Ego sum α (alfa) et ω (ó), principium et finis, dicit dominus deus, qui est et qui erat et qui venturus est, omnipotens. Ego Iohannes (-nnis L), frater vester et particeps (uest. socius) in tribulatione et regno et patientia in [Christo] Iesu, fui in insula (-am L) quae (que L) appellatur Patmos (Páthm.

λουμένη Πάτμω διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ.
¹⁰ἐγενομένη ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα ὀπίσω
 μου φωνὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος ¹¹λεγουσῆς Ὁ βλέπεις γράψον
 εἰς βιβλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἐπὶ ἐκκλησίαις, εἰς Ἐφεσον καὶ εἰς
⁵Σμύρναν καὶ εἰς Πέργαμον καὶ εἰς Θυάτιραν καὶ εἰς Σάρδεϊς καὶ
 εἰς Φιλαδέλφειαν καὶ εἰς Λαοδίκεϊαν. ¹²καὶ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν
 φωνήν, ἥτις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ· καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἐπὶ λυχνίας
 χρυσαῖς, ¹³καὶ ἐν μέσῳ τῶν λυχνίων ὅμοιον νύμφῃ ἀνθρώπου, ἐνδε-
 σμύμενον ποδήρη καὶ περιζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνῃν χρυ-
¹⁰σῶν· ¹⁴ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡς ἔριον λευκόν,

1. pathmos h δια Αθως Orig, και C την ΑChv, διὰ τὴν ε
 ιησου ΑCvς, add χριστοῦ hς 2. γενομένη Chvς, εγω γενομένη
 A εν τη κυριακη ημερα ΑChς, die dominico h 2. 3. οπισω
 μου φωνην μεγαλην Chvς, φωνην μεγαλην οπισθεν μου A
 3. σάλπιγγος λεγουσῆς ΑCvς, tubam dicentem mihi h ο ΑCv,
 quae h, Ἐγὼ εἶμι τὸ A καὶ τὸ Ω ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος· καὶ
 Ὁ ε 4. εἰς βιβλίον ΑCς, in libro hv ταις ἐπτα ἐκκλησίαις
 ΑChv Cypr 281, ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ἐν Ἀσίᾳ ε 4-6. epheso smyr-
 nae pergamo et thyatyræ sardis philadelphiae et laodiceae h
 4. 5. εἰς μύρναν A 5. θυατιραν ΑC, Θυάτιρα ε 6. ἐπε-
 στρεψα βλέπειν ΑCς Iren 256, conversus respexi ut viderem h
 7. ἐλάλει (λάλει A, ἐλάλησε ε) μετ' ἐμον ΑCvς Iren, mecum loque-
 batur h ἐπιστρέψας ΑCvς Iren, om h 8. ἐν (ἐμ ΑC) μέσῳ
 των (add ἐπὶ ε) λυχνίων ΑChς, inter candelabra Iren ὁμοιον
 Chvς Iren, ομοιωμα A 9. ποδήρη Cς, ποδήρην A, podere hv,
 poderem Iren περιζωσμένον ΑCvς, cinctum Iren 256, erat prae-
 cinctus h προς τοις μαστοῖς (μαστοῖς Cς) ΑCvς Iren, supra ma-
 millas h χρυσαν ΑC, χρυσῇν ε 10. αὐτου και αι τριχες (τρι-
 χαις C) ΑCvς Iren Cypr 178, et capilli eius h ως εριον A, ωσει
 εριον Cς 10. seq λευκον ως χιων ΑCς Iren, aut nix h Cypr

L, Paphm. F), propter uerbum dei (om al) et testimonium Iesu.
¹⁰ui in spiritu in dominica die, et audiui post me uocem magnam
 tamquam tubae ¹¹dicentis Quod uides, scribe in libro, et mitte septem
 (vii F) ecclesiis, Ephesum et Zmyrnam (Zmyrnae F) et Pergamum et
 Thyatiram (-rae F) et Sardis et Philadelphiam (Filadelfiae F) et Lao-
 diciam (Laud., -ciae F). ¹²et conuersus sum, ut uiderem uocem quae
 loquebatur (-bantur pr F) mecum: et conuersus uidi septem (vii F)
 candelabra aurea, ¹³et in medio [septem, vii F, om L] candelabro-
 rum [aureorum] similem filio hominis, uestitum podere (poderem L
 al) et praecinctum ad mammillas (mamillas) zonam auream (zona
 aurea): ¹⁴caput (capud) autem eius (om L) et capilli erant candidi

ὡς χιῶν, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλόξ πυρός, ¹⁵καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένης, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν, ¹⁶καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ αὐτοῦ ἀστέρας ἑπτὰ, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος δξεία ἐκπορευομένη, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ ⁵δυνάμει αὐτοῦ. ¹⁷καὶ ὅτε εἶδον αὐτόν, ἔπιστα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός· καὶ ἔθνηκεν τὴν δεξιάν αὐτοῦ ἐπ' ἐμὲ λέγων Μὴ φοβοῦ· ἐγὼ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ¹⁸καὶ ὁ ζῶν καὶ ἔγενόμην νεκρός, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ Ἰδου. ¹⁹γράψον οὖν ἃ εἶδες ¹⁰

1. καὶ prius ACvs Iren 256, om h καὶ alterum ACvs Iren, om h
2. chalcolibano Iren, aurichalco libani h ἐν καμινῳ πεπυρωμένης (-μένοις, -μένην v, succensus est Iren) ACvs Iren, de fornace ignea h
3. πολλῶν AChvs Iren 244, om Irenaeus 256 ἔχων C5, habebat hv, habet Iren 256, om A
3. 4. ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ αὐτοῦ (αὐ. χ.ς) ἀστέρων (-ρις A) ἑπτὰ ACvs, in dextera sua septem stellas h, stellas septem in manu dextera sua Iren
4. δίστομος ACvs, utrinque vel bis h, ex utraque parte Iren
5. exhibet v Iren, exierat h ὡς ὁ ἥλιος φαίνει (fulgens Iren) ACvs Iren 256, splendebat ut sol h
6. Iren 256
7. ἐθνηκεν AChv, ἐπέθνηκες τὴν δεξιάν αὐτοῦ (add χεῖρας) ἐπ' ἐμὲ ACvs, super me dexteram suam h λέγων AChv, add μοις
8. φοβοῦ ACvs, add iohannes h πρῶτος Chvs Orig 4,23^c Iren 256, πρωτοτοκος A ὁ ἔσχατος AChvs Orig, ego novissimus Iren καὶ ἔγενόμην ACvs Orig Iren, quia fui h
9. καὶ ἰδοὺ AChvs Iren, ἰδοὺ Orig ζῶν εἰμι ACvs Orig 4,23^c (36^e), sum vivens hv, vivo Iren 256 αἰώνων AChv Orig Iren, add ἀμὴνς
10. θάνατον καὶ τοῦ αἰδου (inferorum h Iren) AChv Iren, ἄδου καὶ τοῦ θανάτους οὖν A Chv, omς

tamquam lana alba, [et L al, aut F] tamquam nix, et oculi eius velut flamma (flamam pr F) ignis, ¹⁵et pedes eius similes orichalco (sic L, aeralcalco F, auricalco, uricalco), sicut in camino ardenti, et vox illius tamquam vox aquarum multarum: ¹⁶et habebat in dextera sua stellas (stillas L et pr F) septem (vii F), et de (ex) ore eius gladius utraque parte acutus exiebat, et facies eius sicut sol lucet (sicut collumcet pr F) in virtute sua. ¹⁷et cum vidissem eum, cecidi ad pedes eius tamquam mortuus: et posuit dexteram suam super me dicens Noli timere: ego sum primus et novissimus, ¹⁸et vivus (et u. om F) et fui mortuus, et ecce sum (om al) vivens in saecula saeculorum, et habeo claves mortis et inferni. (2) ¹⁹Scribe ergo quae

καὶ ἃ εἰσὶν καὶ ἃ μέλλει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα, ²⁰τὸ μυστήριον τῶν ἐπὶ ἀστέρων οὓς εἶδες ἐν τῇ δεξιᾷ μου, καὶ τὰς ἐπὶ λυχνίας τὰς χρυσαῖς. οἱ ἐπὶ ἀστέρεσι ἄγγελοι τῶν ἐπὶ ἐκκλησιῶν εἰσὶν, καὶ αἱ λυχναὶ αἱ ἐπὶ ἐπὶ ἐκκλησίαι εἰσὶν.

5 ¹Τῷ ἄγγέλῳ τῷ ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησίας γράψον Τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἐπὶ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἐπὶ λυχνίων τῶν χρυσέων. ²Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ οὐτὶ οὐ δύνῃ βασιτάσαι κακούς, καὶ ἐπειράσας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους καὶ οὐκ εἰσιν, 10 καὶ εἶδες αὐτοὺς ψευδεῖς, ³καὶ ὑπομονὴν ἔχεις, καὶ ἐβάστασας διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐ κικοπίακας. ⁴ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὅτι τὴν ἀγά-

1. μελλει Ας, δι μελλει C, oportet hν γεινέσθαι Ας, γεινέσθαι C 2. ους AC, ὧν ε εν τη δεξιᾳ Αην, επι της δεξιας Cε 2. 3. τας επι λυχνιας τας χρυσας ACυς, septem candelabrorum aureorum h. Cyprian 269 3. 4. των επι εκκλησιων εισιν και Α Cε, sunt septem ecclesiarum sed et h 4. αι λυχνιαι αι επι Α Cυ, candelabra h, αι επι λυχνιαι ἄς εἶδες ε sunt enim secundum iohannem asianis ecclesiis angeli Hilar 439 5. τω ἀγγέλῳ τω (τῆς ε) ACε, et angelo hν εν εφεσω (Ἐφεσίῃνης ε) εκκλησιας ACυς, ecclesiae ephesi h 6. 7. τι μεσω AC χρυσειων AC, χρυσῶν ε 8. κοπον ΑChν, add σου ε σου ACυς, om h και οτι Chυς, οτι Α ου δυνη βασιτασαι ACυς, ferre non potes h 9. επειρασας AC, επειράσω ε τους λεγοντας εαυτους (qui se dicunt) αποστολους (add esse h) ΑCh, τοὺς φάσκοντας εἶναι ἀποστόλους ε 10. υπομονην εχεις και εβαστασας ACυ, habuisti patientiam et tolerasti h, ἐβάστασας καὶ ὑπομονὴν ἔχεις καὶ ε 11. και ου κικοπιακας AC, et (om h) non defecisti hν, κικοπίακας καὶ οὐ κέκμηκας ε

uidisti et (om L) quae sunt et quae oportet fieri post haec, ²⁰sacramentum septem (VII F) stellarum (still. L) quas uidisti in dextera mea, et septem candelabra aurea. septem stellae (sigilla L?) angeli sunt septem (VII F) ecclesiarum, et candelabra septem (VII F) septem (VII F, om al) ecclesiae sunt. ¹Angelo Ephesi ecclesiae scribe (scribae pr L) Haec dicit qui tenet (habet) septem stellas in dextera sua (-am -am), qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. ²Scio opera tua et laborem [tuum] et patientiam tuam (om L al), et quia non potes (potest pr L) sustinere malos, et temptasti (tempt. F) eos qui se dicunt (ducunt, dicet F) apostolos (esse ap. F, ap. esse) et non sunt, et inuenisti eos mendaces, ³et patientiam habes, et sustinuisti (susten. L) propter nomen meum, et non defecisti (defic. L). ⁴sed habeo aduersum (aduersus F al) te quod caritatem tuam pri-

πην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. ⁵μνημόνευε οὖν πόθεν πέπτωκας, καὶ μετανόησον καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποιήσον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἕαν μὴ μετανόησῃς. ⁶ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαιτῶν, ἃ καὶ γὼ μισῶ. ⁷Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐπιταῖς ⁸ἡσίοις. Τῷ νικούντι, δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὃ ἐστὶν ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ.

⁸Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῷ ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίας γράψον Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν. ⁹Οἷδά σου τὴν θλίψιν καὶ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ, καὶ τὴν βλασφημίαν ἐκ τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἐαντοὺς καὶ οὐκ εἶσιν ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ. ¹⁰μὴ φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν. ἰδοὺ

1. ἀγαπην σου την πρωτην Chvs, πρωτην σου αγαπην A αφη-
κας Aς, αφηκεις C μνημονευε ουν ACvs, memento h Cyp 39 72
186 πεπτωκας AChv Cyp, εκπέπτωκας vs 2. τα πρωτα εργα
ποιησον ACvs, fac priora opera h Cyp 72 2. 3. ερχομαι σοι ACvs,
veniam tibi h, add ταχὺ hς 4. εχεις Cvs Iren 105, οχεις A, habes
bonum h a Cvs Iren, sicut h, om A ους ACvs, aures h
5. 6. επιτα εκκλησιαις A, εκκλησαις ταῖς επιτα C, εκκλησαις hvs
6. τω νικουντι (-κωντι Cς) ACvs, qui vincet h Cyp 310 7. τω
παραδισω AChv Cyp, μέσω τοῦ παραδείσου ε Θεου ACς, dei
mei hv Cyp 8. τω εν σμυρνης εκκλησιας A, της εν σμυρνη εκ-
κλησιας C, τῆς εκκλησίας Σμυρναίων (smyrnae) hς 9. πρωτος
Chvs, πρωτοτοκος A ἔζησεν ACς, vivit hv 10. σου την θλιψιν
AC, tribulationes tuas h, σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλίψιν ε ἀλλὰ
πλουσιος AChv, πλούσιος δὲ ε 10. 11. την βλασφημιαν εκ (om ε)
των λεγοντων ιουδαιους (-δαιων C) ειναι ιαντους ACς, blasphe-
maris ab his qui se dicunt iudaeos esse hv 12. sathanæ h
μη AC, μηδὲν hvs Cyp 267

mam (prima) reliquisti (derel. al, -queris F). ⁵memor esto itaque unde excideris (cecid.), et age paenitentiam (pen.) et prima (priora) opera fac: sin autem, uenio tibi et (om al) mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi paenitentiam (penit.) egeris. ⁶sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quae et (om F) ego (et ego om al) odi (odii, dico F). ⁷Qui habet aurem [audiendi], audiat quid (qui) spiritus dicat ecclesiis. Vincenti, dabo ei edere de ligno uitae, quod est in paradiso dei mei. ⁸Et angelo Zmyrnae (Sm.) ecclesiae (-sia) scribe (-bae pr F) Haec dicit primus et nouissimus, qui fuit mortuus et uiuit. ⁹Scio tribulationem tuam et paupertatem [tuam FL al], sed diues es, et blasphemaris ab his qui se dicunt (dicent F, ducunt) Iudaeos esse et non sunt, sed sunt synagoga (-gae) satanae. ¹⁰nihil horum (eorum L) timeas quae passurus es. ecce missurus est dia-

μέλλει βάλλειν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῇτε καὶ ἔχητε θλίψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. ¹¹Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου.

¹²Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν. ¹³Οἶδα ποῦ κατοικεῖς. ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ· καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀντίπας, ὁ ¹⁰μάρτυς μου, ὁ πιστὸς μου, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν ὅπου ὁ σατανᾶς κατοικεῖ. ¹⁴ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα. ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκεν τῷ Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, φαγεῖν εἰδωλόθρυτα καὶ πορνεῦσαι.

1. βαλλειν AC, βαλεῖν ε ο διαβολος εξ (quosdam ex h) υμων ACnv, εξ ὑμῶν ὁ διάβολος ε 2. εχητε (εχεται C, εξετε vs) θλιψιν ACvs, tribulationem habeatis h 2. 3. γίνου... ζωῆς Cyp 10 50 310, continuo his subiicit (16, 15) beati qui vigilabunt etc Cyp 310 3. ους ACvs, aures h 4. ο νικων ACς, qui vicerit hu a morte hu 6. εν περγαμω εκκλησιας ACς, ecclesiae pergami h 7. την διστομον ACς, ex utraque parte h οἶδα ACnv, add τὰ ἔργα σου καὶ ε 8. sathanae est h 9. και εν ταις ημεραις (add ἐν αἷς ε) ACvs, in diebus illis h αντιπας Cς, αντιπας A, antiphas h 10. ο πιστος μου (om vs) ACvs, et fidelis h 10. 11. ο σατανας (sath. h) κατοικει ACnv, κατοικεῖ ὁ σατανᾶς ε 11. κατα σου ολιγα (add οτι Aς) ACvs, pauca adversus te dicere h εχει A 12. τω AC, τὸν ε βαλακ Ahs, βαλαακ Cv βαλιν Cnvς, βασιλει A 13. sub oculis filiorum h ειδωλοθρυτα ACς, de sacrificiis h

bolus ex vobis in carcerem, ut temptemini (temt. L), et habebitis tribulationem diebus decem (x F). esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitae. ¹¹Qui habet aurem, audiat quid (qui) spiritus dicat ecclesiis. Qui uicerit, non laeditur (laedetur L) a (om al) morte secunda. ¹²Et angelo Pergami ecclesiae scribe (scribae L et pr F) Haec dicit qui habet romphaeam (remphaeam L, romph.) [in] utraque parte acutam. ¹³Scio ubi habitas (inhab. F). ubi sedes (sedis F al) est satanae: et tenes (teneo F) nomen meum, et non negasti fidem meam et in diebus Antipas (sic F, -phas ceteri), testis meus (mei V) fidelis, qui occisus est apud (apud pr F) uos, ubi satanas habitat. ¹⁴sed habeo aduersus te pauca. habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac (Balaac F al) mittere scandalum coram filiis Israhel, edere et fornicari (-re). ¹⁵ita habes et tu tenen-

¹⁵οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Νικολαιτῶν ὁμοίως.
¹⁶μετανόησον οὖν· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ πολεμήσω μετ' αὐ-
τῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. ¹⁷Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω
τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Τῷ νικούντι, δώσω αὐτῷ τοῦ
μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν καὶ ἐπὶ 5
τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ
λαμβάνων.

¹⁸Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῷ ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον Τάδε
λέγει ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς φλόγα πυρὸς
καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ. ¹⁹Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ 10
τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν διακονίαν καὶ ὑπομονὴν σου,
καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. ²⁰ἀλλ' ἔχω κατὰ

1. οὕτως ACvs, similiter h νικολαιτων AC, τῶν Νικ. 5
ομοίως AChv, ὃ μισῶ 5 2. οὖν AC, om hvs ἔρχομαι ACvs,
veniam h μετ' αὐτῶν ACvs, tecum h 3. οὖς ACvs, aures h
4. τῷ νικούντι (νικῶντι 5) ACvs, qui vincet h 4. 5. τοῦ μάννα
AC, de manna illo h, φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα 5 5. κεκρυμμένου C
ψημιον C 6. κενον C γεγραμμενον ACvs, om h οἶδεν A
Cv, εγνων (novit) h5 6. 7. ὁ λαμβάνων ACvs, qui accipit h
8. τῷ (τῆς 5, om C) ἐν θυατιροις ἐκκλησίας (om A) ACvs, eccle-
siae qui est thyatirae h 9. ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ACvs, dei filius h
ὀφθαλμοὺς AChv, add αὐτοῦ 5 ut flamma hv 10. aurichalco
h σου τα ἔργα ACvs, opera tua hv 11. τὴν (om C) πίστιν καὶ
τὴν διακονίαν ACh, τὴν διακονίαν καὶ τὴν πίστιν 5 υπομονὴν
A, τὴν υπομονὴν C5 σου ACvs, om h 12. τα ἔργα σου (add
καὶ 5) τα ἔσχατα ACvs, novissima opera tua h τῶν πρώτων A
C5, quam priora h ἀλλ C5, ἀλλὰ A 12. seq κατὰ σου ACv,
add multa h Cyp 72, add ὀλίγα 5

tes doctrinam Nicolaitarum similiter. ¹⁶paenitentiam (pen.) age: si
quo (nihilò F) minus, ueniam (uenio F) tibi cito et pugnabo cum
illis in gladio (gladium) oris mei. ¹⁷Qui habet aurem, audiat quid
(qui) spiritus dicat ecclesiis. Vincenti, dabo ei (om al) manna abs-
conditum (-ta F), et dabo illi (ei F) calculum candidum et (om F)
in calculo (-lum L) nomen (om F) nouum (nomen V) scriptum
(scribit F), quod nemo scit nisi qui accipit. ¹⁸Et angelo Thyatirae
(-re L) ecclesiae (-siae) scribe (scribae L et pr F) Haec dicit filius
dei, qui habet oculos (-lus pr L) tamquam (ut F al) flamma (flam-
mam L) ignis, et pedes eius similes oricalco (-cho L, aer. F, aur.,
ur.). ¹⁹Noui opera tua (-ram tuam pr F) et caritatem et fidem (et
f. om al) et ministerium (myst. F) et patientiam tuam (om al), et
opera tua (et o. t. om F) nouissima plura prioribus. ²⁰sed habeo

σοῦ ὅτι ἀφείς τὴν γυναῖκά σου τὴν Ἰεζάβελ, ἣ λέγουσα ἐαυτὴν προφῆτιν καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς ἱερεῖς τοῦ δούλου πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυστα. ²¹καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. ²²Ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς εἰς θλίψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς. ²³καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτείνω ἐν θανάτῳ, καὶ γνώσονται πῦσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ ἔραυνων νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστιν κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ²⁴ὑμῖν δὲ λέγω τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θυα-

4. οὐκ ἠθέλησεν

6. ἔργων αὐτῶν.

1. αφεις AC, ἔξς ε, sinis h, om Cypr σου την Ah Cyp, om C vs ιεζαβελ AC, Ἰεζαβήλ ε η λεγονσα (την λεγουσαν ε) εαυτην (αυτην A?) ACς, quae se dicit h Cyp 72 2. και διδασκει και πλανα AC, sinis (et sinis eam h) docere et seducere h Cyp, διδάσκειν καὶ πλανᾶσθαι vs τους (om ε) ἱερεῖς δούλους ACς, servos meos h Cyp 3. φαγειν εἰδωλόθυστα (sic corr C, de sacrificiis) Ach Cyp, εἰδωλόθυστα φαγεῖν ε καὶ ACς Cyp, om h 4. και ου θελει (ουκ' ἠθέλησεν A) μετανοησαι εκ της πορνειας αυτης ACv, et poenitere non vult (noluit h) a fornicatione sua h Cyp 72, ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς καὶ οὐ μετενόησεν ε ἰδου Ach Cyp, add ἐγὼ ε 5. κλινην Chvs Cyprian, luctum h, φυλακην A τους μοιχευοντας μετ αυτης ACς, qui (eos qui h) cum ea fornicati (moechati h) sunt h Cyp θλιψιν μεγαλην ACς, maximam tribulationem h 6. μετανοησωσιν Chvs Cyp 72, μετανοησουσιν A εκ ACς, ab h Cyp αυτης Cv, αυτων Aς, suis h Cyp και τα Chvs, τα A 7. εν θανατω ACς, in morte h 8. ο εραυνων (εραυνων ε) νεφρους και καρδιας ACς, scrutator renis et cordis h Cyp 190 205 234 320 υμιν εκαστω ACς, unicuique vestrum h Cyp 320 9. τα Aς, om C υμων AChvs, sua v Cyp τοις (καὶ ε) λοιποις ACς, reliqui h

adversus te [paucā, L] quia permittis mulierem Hiezabel (Iez. F), quae (qui) se dicit prophetem (-tando), docere et seducere servos meos fornicari et manducare de idolothytis. ²¹et dedi illi (illis F) tempus ut paenitentiam (pen.) ageret (-rent F), et non vult paenitere (-ri FL) a fornicatione sua. ²²ecce mitto eam in lectum, et (om pr F) qui moechantur (moecantur F) cum ea in tribulationem maximam (-ne -ma F al), nisi paenitentiam egerint ab operibus eius. ²³et filios eius (eorum) interficiam in morte (mortem L al et pr F), et scient omnes ecclesiae quia ego sum scrutans renes et corda, et dabo uni cuique uestrum secundum opera uestra (sua). ²⁴uobis autem dico [et] ceteris qui Thyatirae (Tyath. L) estis, qui-

τείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσιν τὴν διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βάθη τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν. οὐ βάλλω ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος· ²⁵πλὴν ὃ ἔχετε κρατήσατε ἄχρι οὗ ἂν ᾔξω. ²⁶καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἔξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, ²⁷καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ ⁵κεραμικὰ συντριβεται, ὡς καὶ γὰρ εἶληψα παρὰ τοῦ πατρὸς μου, ²⁸καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. ²⁹Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

¹Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἐπὶ τὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἐπὶ τὸν ἀστέρα. ¹⁰Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῆς, καὶ νεκρὸς εἰ. ²γίνου γρηγορῶν, καὶ στηρίσον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλον ἀποθανεῖν. οὐ γὰρ εὗρηκά σου ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μου. ³μνημόνευε οὖν πῶς εἶληψας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ μετανόησον. ἐὰν

1. οἱτινες *ACHv*, καὶ οἵτινες *ς* 2. τα βάθη (βάθη *ς*) *ACς*, altitudinem *h* sathanae *h* βάλλω *AC*, βαλῶ *hvς* 3. πλὴν *A* *Cς*, sed *h* ἀχρι *C*, ἄχρις *ς*, εως *A* veniam vel venio *h*
3. 4. ο νικων και ο τηρων *ACς*, qui vicerit et custodierit *h*
5. 6. τα σκευη τα κεραμικα συντριβεται *ACς*, vas figuli confringentur *hv* 7. πρωινον *Cς*, προινον *A* 9. καὶ om *h* τῆς ἐν σαρδεσιν ἐκκλησίας (-σαις *C*) *ACς*, ecclesiae qui est sardis *h*
11. σου τα εργα *ACς*, opera tua *hv* ονομα *AC*, τὸ ὄν. *ς*
12. γρηγορων *ACς*, add et stabilis *h* στηρισον *AC*, στηρίξον *ς* ἐμελλον *ACHv*, μέλλει *ς* 13. σου (add τὰ *ς*) εργα *ACς*, opera tua *hv* μου *ACHv*, om *ς* 14. ουν *ACς*, om *h* ηκουσας και *ACς*, audita *h*

cumque (que om pr *F*) non habent doctrinam hanc, qui non cognoverunt altitudines (-nis *L*, -nem) satanae (om *L*), quem admodum (ammodum) dicunt. non mittam super vos (eos) aliud (aliut) pondus: ²⁵tamen id quod habetis tenete donec ueniam. ²⁶et qui uicerit et qui (om al) custodierit usque in finem opera mea, dabo illi (ei *L*) potestatem super gentes, ²⁷et reget (regit) illas (illos) in uirga ferrea, [et] tamquam uas figuli confringentur, sicut et ego accepi a patre meo, ²⁸et dabo illi (illis) stellam matutinam. ²⁹Qui habet aurem (aures), audiat quid (qui) spiritus dicat ecclesiis. ¹Et angelo ecclesiae Sardis scribe Haec dicit qui habet septem (vii *F*) spiritus dei et septem (septim, vii *F*) stellas (still.). Scio opera tua, quia nomen habes quod uiuas, et mortuus es (est). ²esto uigilans, et confirma cetera quae moritura erant. non enim inuenio opera tua plena (plena *V*) coram deo meo. ³in mente ergo habe qualiter acceperis (accip.) et audieris (et a. om *F*), et serua, et paenitentiam (pen.) age. si

οὐν μὴ γρηγορήσης, ἥξω ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῶς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ. Ἀλλὰ ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσιν μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοι εἰσιν. ⁵ὁ νικῶν οὕτως περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρὸς μου καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ⁶Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

⁷Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας γράψον Τάδε ¹⁰λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖν Δαυεὶδ, ὁ ἀνοίγων καὶ οὐδεὶς κλείσει, [καὶ] κλείων καὶ οὐδεὶς ἀνοίγει. ⁸Οἰδὲ σου τὰ ἔργα.

11. [καὶ] κλείει

1. οὐν μὴ γρηγορήσης ACvs, autem non egeris paenitentiam h
ὡς κλέπτης ACv, ἐπὶ σε ὡς κλέπτης ε, et suscitabo adventum meum
ad te quasi fur veniam h 1. 2. qua hora veniam ad te hv 2. ἀλλὰ
ACv, verum h, om ε ἐν AChv, καὶ ἐν ε 3. τὰ ἱμάτια αὐτῶν
(εαυτῶν C) ACvs, vestem suam h περιπατήσουσιν (-τησου A)
μετ' ἐμοῦ ACs, mecum ambulaverunt h 4. ο νικῶν ACs, qui vi-
cerit hv οὕτως AChv, οὕτως ε περιβαλεῖται Ahvs, περιβα-
λεῖται C ἐν ἱματίοις λευκοῖς ACs, albam vestem h 6. ὁμολο-
γήσω AC, ἔξομολογήσομαι ε 9. καὶ ACvs Orig 2,525^a Hilar 5,
om h τῆς ἐν φιλαδέλφεια (-φίας A) ἐκκλησίας ACs Orig, phi-
ladelphiae ecclesiae v Hilar, ecclesiae qui est philadelphiae h
10. ἅγιος ACs Orig, add et hv Hilar κλεῖν δαδ AC, κλεῖν τοῦ
δαβὶδ Orig 4,97^e, κλεῖδα τοῦ δαυὶδ (Δαβὶδ ε) ε Orig 2,525^a
ο ἀνοίγων (ἀννγων C) AChvs Orig 2,525^a Hilar 5, καὶ ἀνοίγων
Orig 4,97^e, aperiet Iren 253 11. κλίσει ACs Orig Iren Hilar,
κλείει hv κλείων καὶ A, καὶ κλείων καὶ (quod) h Orig, καὶ κλεί-
ει C, claudit et Iren Hilar οὐδε εἰς C ἀνοίγει AChvs,
ἀνοῖξει Orig 2,525^b 4,97^e Iren 253 Hilar 5 opera tua v

ergo (enim) non uigilaueris, ueniam [ad te L] tamquam fur, et nes-
cies qua hora ueniam (tamq. - ueniam om al) ad te. ⁴sed habes
pauca nomina in Sardis, qui non inquinauerunt (coinq.) uestimenta
sua, et ambulant (-lauerunt) mecum in albis, quia digni sunt (q. d.
s. om al). ⁵qui uicerit, sic uestietur uestimentis albis (qui - albis om
al), et non delebo nomen eius (nomina eorum) de libro uitae, et
confitebor nomen eius coram patre meo et coram angelis eius. ⁶Qui
habet aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesiis. ⁷Et angelo Phila-
delphiae (Filadelf. F) ecclesiae (om al) scribe (scribae pr F) Haec
dicit sanctus et uerus, qui habet clauem Dauid, qui aperit et nemo
cludit (claud.), [et F al] cludit (claud.) et nemo aperit. ⁸Scio opera

ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεωγμένην, ἣν οὐδεὶς δύναται κλειῖσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. ⁹ἰδοὺ δίδω ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι καὶ οὐκ εἶσιν ἀλλὰ ψεύδονται· ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἤξουσιν καὶ προσ-
κυνήσουσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἡγάπησά σε. ¹⁰ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, καὶ γὰρ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. ¹¹ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου. ¹²οὐκ
κῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι, καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου, τῆς καινῆς Ἱερουσαλὴμ, ἣ

1. Θύραν ἀνεωγμένην ACυς, apertum ostium h. Θύραν ἐνώπιόν σου ἀνεωγμένην Orig 2,525^b ἢν AChv, καὶ ε Orig ουδε εἰς C
1. 2. δύναται κλεισαι αὐτην ACυς Orig, claudere potest h 2. μικρὰν ἔχεις δύναμιν ACυς, pusillas habes vires h τηρησας C
2. 3. μου τον λογον ACυς, verbum meum h 3. δίδω AC, dabo hv, δίδωμι ε 4. sathanae h των λεγοντων εαυτους ιουδαιοις ACυς, ex his qui se iudaeos dicunt h 5. 6. ινα ηξουσιν (ἤξωσι ε) καὶ προσκυνησουσιν (-σωσιν ε) ἐνώπιον των ποδιων σου ACυς, venire ante pedes tuos adorare h 6. γνωσιν οτι εγω ACυς, scies quia h 7. οτι Chvs, καὶ A 8. ab hora h 8. 9. ἐπὶ της οικουμένης ολης ACυς, universo orbi terrarum h 9. tentari h ἐπὶ της γης ACυς, terram h ερχομαι ACh, ἰδοὺ ἔρχομαι ε 10. ινα μηδεις ACυς, ne (add quis h) alius h Cyp 201 251 266 ο νικων ACυς, qui vicerit hv 11. ναω AChv Orig 4,208^a, λαῶν ε 12. ἐπ αὐτον Ahvs, om C 13. κενης C

tua: ecce dedi coram te ostium (ostium *pr F*) apertum, quod nemo potest cludere (claud. *V al*); quia modicam habes (habis) uirtutem, et seruasti uerbum meum et non negasti nomen meum. ⁹ecce dabo de synagoga satanae qui dicunt se iudaeos esse et non sunt, sed mentiuntur: ecce faciam illos ut ueniant et adorent (-rint) ante pedes (pedis) tuos, et scient (sciant) quia ego (om *al*) dilexi te. ¹⁰quoniam seruasti uerbum patientiae meae, et ego te seruabo (s. te *F*) ab hora (ad horam *F*) temptationis (tent. *L*) quae uentura est in orbem uniuersum, temptare (temt. *L*) habitantes in terra (terram *L*). ¹¹[ecce *F*] uenio cito: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. ¹²qui uicerit, faciam illum columnam in templo dei mei, et foras non egredietur amplius, et scribam super eum nomen dei mei et nomen ciuitatis dei mei (et n. c. d. m. om *F*), nouae Hierusalem,

καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. ¹³Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

¹²Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ἐκκλησίας γράψον Τάδε λέγει ὁ ἄμην, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἄληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ. ¹⁵Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός. ὀφείλον ψυχρὸς ἦς ἢ ζεστός. ¹⁶οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ καὶ οὔτε ψυχρὸς οὔτε ζεστός, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου. ¹⁷ὅτι λέγεις ὅτι πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα καὶ οὐδὲν χρεῖαν ἔχω, καὶ ¹⁰οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ὁ ἐλεινὸς καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός, ¹⁸συμβουλεύω σοι ἀγορεύσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρός, ἵνα πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευκά, ἵνα περιβύλῃ καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνῃ τῆς γυμνότητός σου, καὶ κολούριον ἐγχεῖσαι τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς. ¹⁹ἐγὼ ὅσους

1. η καταβαίνουσα AC, ἡ καταβαίνει ε 2. κινον C 4. καὶ A Cvs, om h ἐν λαοδικία ἐκκλησίας AC, ἐκκλησίας Λαοδικέων (laodiceae) hς 5. ο αμην ACvs, quia est amen h καὶ Aς, καὶ ο C ἡ αρχη ACς, qui est initium h 6. σου τα εργα ACς, opera tua hv 7. οφελον ψυχρος ης (εἴης ε, esses) ἡ ζεστος Ch vs, om A ουτως ACς, sed hv 7. 8. καὶ ουτε ψυχρος ουτε ζεστος Avs, καὶ ουτε ζεστος ουτε ψυχρος C, om h 8. εμεσαι (εμαισει C) ἐκ του στοματος μου οτι ACvs, ex ore meo vomere h 9. οτι ACvs, om h Cyp 241 ουδεν AC, ουδενος vs, nullius rei h Cyp 10. ο (om C) ελεινος AC, ἐλεινός ε 12. ιματια λευκα ινα ACς, vestem albam ut Cyp, veste alba h 13. φανερωθη ACvs, add in te h Cyp 241 κολουριον Aς, κολουριον C, collyrio hv Cyp 14. εγχεισαι AC, ἔγχεισον ε, inunge v Cyp, unge h 14. seq οσους ειν ACς, quos hv

quae descendit (disc., -det *F al*) de caelo a (om *F*) deo meo, et (om *al*) nomen meum (om *F*) nouum. ¹³Qui habet aurem (aures *F al*), audiat quid spiritus dicat ecclesiis (-siae). ¹⁴Et angelo Laodiceae (Laud.) ecclesiae (ecl. *L. F*) scribe (scribae *pr F*) Haec dicit amen, testis fidelis et uerus, qui est principium creaturae dei. ¹⁵Scio opera tua, quia neque frigidus es neque calidus. utinam frigidus esses aut calidus. ¹⁶sed quia tepidus (tebidus) es et nec frigidus nec calidus, incipiam te (om *al*) euomere ex ore meo. ¹⁷quia (qui) dicis (dices *F al*) quod diues sum et locupletatus et nullius egeo, et nescis quia tu es miser et miserabilis (mirab. *L*) et pauper et caecus (cecus *L*) et nudus, ¹⁸suadeo tibi cinere a me aurum ignitum probatum, ut locuples (locuplex) fias, et uestimentis albis (ab his) induaris et non appareat confusio nuditatis tuae: et collyrio inunge (inungue *pr F al*) oculos tuos, ut uideas. ¹⁹ego quos amo, arguo et castigo (castico):

ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω· ζήλειε οὖν, καὶ μετανόησον. ²⁰Ἰδοὺ ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ. ²¹Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς καὶ γὰρ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρὸς μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. ²²Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

¹Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἀνεωγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἣ πρώτη ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγων Ἀνάβηθι ὧδε, καὶ εἰξω σοι ὅσα δεῖ γενέσθαι. μετὰ ταῦτα ¹⁰²εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι. καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον καθήμενος, ³καὶ ὁ καθήμενος ὁμοιος ὀράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρδίῳ, καὶ ἱρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου

1. ζήλειε AC, ζήλωσον ε, crede h 2. ἔστηκα Aves Orig 3,422f, stans Hilar 311, ἐγὼ ἔστηκα h Orig 4,406^c ἐπὶ Aves Orig 3,413^c 422f 4,242^c 406^c, ante h Hilar καὶ Aves Orig, om Hilar εαν Aves Orig Hilar, si forte h 2. 3. ἀκουσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ A hves, om Orig Hilar 3. ἀνοίξῃ (add μοι h Orig) τὴν θύραν A h vs Orig 4,242^c 406^c, ἀνοίγῃ (aperiet) μοι Orig 3,413^c 422f Hilar 311 4. ἐμον Aves Orig 4,406^c, add in throno meo h 2 νικῶν Aς, vincenti h αὐτῷ Aves, om h 5. ἐκάθισα Aves, sedeo h 6. οὖς Aς, aures h 8. καὶ Aς, om h ἀνεωγμένη A, ἡνεωγμένη ε 9. καὶ ἡ φωνὴ Aves, ecce vox illa h ὡς σάλπιγγος λαλούσης Aves, ut tuba loquentem h 10. λεγὼν A, λέγουσα ε, om h ἀναβῆθι A, Ἀνάβα ε ὧδε Aves, huc inquit h ὅσα (ἂν vs) δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα (ταῦτα. Καὶ ε) Aves, quae fieri post haec oportet h 11. θρόνος ἐκεῖτο Aves, vidi thronum positum h 12. τὸν θρόνον A, τοῦ θρόνου ε καθήμενος Aves, sedentem h 12. 13. ὁμοιος (ἦν ὁμ. ε) ὀρασεὶ λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρδίῳ (σαρδίνῳ ε) Aς, similis visui erat iaspidis et sardinis h 13. ἱρις vs, arcus

aemulare (aemol.) ergo et paenitentiam age. ²⁰Ecce sto ad ostium et pulso: si quis audierit vocem meam et aperuerit ianuam, [et] intro ibo ad illum et cenabo (caen. V al) cum illo et ipse mecum. ²¹Qui uicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego uici et sedi cum patre meo in throno eius (sicut - eius om al). ²²Qui habet aures (aures F al), audiat quid spiritus dicat ecclesiis. (3) ¹Post haec uidi, et (om F) ecce ostium apertum in caelo (caelum), et uox prima quam audiui tamquam tubae (tuba F) loquentis mecum, dicens Ascende huc, et ostendam tibi quae oportet fieri post haec. ²statim fui in spiritu. et ecce sedes (sedis L et pr F) posita erat in caelo, et supra sedem (om F) sedens, ³et qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis (iasp. L) et sardini (sardinis), et iris (hiris F) erat in circuitu (-to pr F) sedis similis uisioni (-nis L) zmaragdinae

ὅμοιος ὁράσει σμαραγδίνῃ. ⁴καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνους εἴκοσι τέσσαρας, καὶ ἐπὶ τοὺς εἴκοσι τέσσαρας θρόνους πρεσβυτέρους καθήμενους, περιβεβλημένους ἱματίοις λευκοῖς, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς. ⁵καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἔκπορεύονται ⁶ἄστραπαι καὶ φωναὶ καὶ βρονταί. καὶ ἐπὶ λαμπάδες πυρὸς καίονται ἐνώπιον τοῦ θρόνου, ἃ ἔστιν τὰ ἐπὶ πνεύματα τοῦ θείου. ⁷καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα ὑαλίνῃ ὁμοίᾳ κρυστάλλῳ. καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὀπίσθεν. ⁸καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἀνθρώπου, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῇ πετομένῳ. ⁹καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, ἐν καθ' ἓν αὐτῶν ἔχον ἀνά

h, κρείς A 1. ὁμοιος A, ὁμοία ε θρονους A, θρόνοι ε, sedilia hν 2. εικοσι Ahν, add καὶ ε τισσαρες Aς 2. 3. καὶ ἐπὶ τοὺς εικοσι τισσερας θρονους πρεσβυτερου καθημενους A, καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἴκοσι καὶ τέσσαρας πρεσβ. καθ. ε, in quibus seniores sedentes erant viginti quatuor h 3. circumamicti h ἱματίοις (ἐν ἱμ. ε) λευκοῖς Aς, veste alba h καὶ A hν, add ἔχον ε 4. coronae aureae h ἐκ Aς, ex illorum h 5. φωναὶ καὶ βρονταὶ Ahν, βρονταὶ καὶ φωναὶ ε λαμπάδες A υς, phialae h ardentes erant h 6. α ἔστιν Ah, αἱ εἰσι υς 7. ὡς Av, om hς 8. καὶ ἐμ (ἐν ε) μέσω του θρονου Aς, medio autem throno h τισσερα A, τέσσαρα ε 9. καὶ alterum A υς, om h το ζων το πρωτον Ahυς, primum animal Iren 190 10. καὶ alterum Aς Iren, om h 11. ἔχον ε, ἔχων A ἀνθρώπου Av, ἀνθρωπος ε, humanam h Iren καὶ Aς Iren, om h 11. 12. simile aquilae volantis Iren 12. τα τισσερα A, τέσσαρα ε ἐν καθ' ἐν αυτων εχων A, habebant singula h, ἐν καθ' ἑαυτὸ εἶχον ε

(sm., -ne L). ⁴et in circuitu sedis sedilia uiginti quattuor, et super thronos uiginti [et] quattuor (xxiiii F al) (et s. t. u. q. om al) seniores sedentes, circum amictos uestimentis albis, et in capitibus eorum coronas aureas (-nae -ae). ⁵et de throno procedunt fulgura (fulgora L al) et uoces et tonitrua. et septem (vii F) lampades ardentes ante thronum, quae (qui) sunt (om al) septem (vii F) spiritus dei. ⁶et in conspectu sedis tamquam mare uitreum simile crystallo. et in medio sedis et in (om al) circuitu sedis quattuor animalia plena (plena V) oculis ante et retro. ⁷et animal primum simile leoni, et secundum animal simile uitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilae (aquile pr F) uolanti (-tis F). ⁸et quattuor animalia singula eorum habebant

πίεργας ἔξ, κυκλόθεν καὶ ἔσωθεν γέμουσιν ὀφθαλμῶν, καὶ ἀνά-
 παυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς λέγοντες Ἅγιος ἅγιος ἅγιος
 κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἐρχόμενος.
 9 καὶ ὅταν δώσουσιν τὰ ζῶνι δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ
 καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, 5
 10 πεσοῦνται οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου
 ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυνήσουσιν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων, καὶ βαλοῦσιν τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρό-
 νου, λέγοντες 11 Ἄγιος εἰ, ὁ κύριος καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν, λαβεῖν τὴν
 δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ δύναμιν, ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ 10
 διὰ τὸ θέλημά σου ἦσαν καὶ ἐκτίσθησαν.

1 Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου

1. καὶ εἰσωθεν γεμουσιν (γέμοντα 5) ὀφθαλμων *Avs*, erant plena
 oculis ante se et retro *h* 1. 2. καὶ ἀναπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμε-
 ρας καὶ νυκτος *Avs*, quae non habebant requiem nocte ac die *h*
 2. λεγοντες *Ah*, λέγοντα *vs* 3. qui fuit et est et venturus est *h*
 4. δωσουσιν *As*, dederant illa *h* εὐχαριστίαν *hws*, εὐχαριστίας
A 4. 5. ἐπὶ (in) τῷ θρόνῳ *Ah*, ἐπὶ τοῦ θρόνου 5 6. πεσοῦν-
 ται *As*, statim cadebant in faciem *h* εικοσι *Ah*, add καὶ 5
 6. 7. τοῦ καθημένου ἐπὶ *Avs*, om *h* 7. προσκυνήσουσιν *As*, ado-
 rabant *h* 8. καὶ βαλοῦσιν *Avs*, mittentes *h* 9. ὁ κυριος καὶ
 (domine) ὁ θεος ἡμῶν *Ahv*, Κύριε 5 10. δύναμιν *A*, τὴν δύν. 5
 11. διὰ τὸ θέλημά σου *vs*, δια θεληματι σου (sic pr corr, iou pr)
A ἦσαν *Av*, εἰσὶ 5, haec *h* καὶ ἐκτίσθησαν *vs*, sunt consti-
 tuta *h*, om *A* 12. ἐπὶ τὴν δεξιαν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρο-
 νου (ἐπὶ τὸν θρόνον *Orig*, in throno *Hil*) βιβλιον *As* *Orig* 2,525^b
Hilar 5, librum in dextera dei sedentis super thronum *h* *Cypr* 289

alas senas, et in circuitu et intus plena (plaena *V*) sunt oculis, et
 requiem non habent (habebant *L al*) die ac (et *F al*) nocte dicen-
 tia Sanctus sanctus dominus deus omnipotens, qui erat et
 qui est et qui uenturus est. 9 et cum darent illa animalia gloriam et ho-
 norem et benedictionem sedenti super thronum, uiuenti in saecula sae-
 culorum, 10 procident (sic *F*: procidebant, procedebant *L*, prociderunt)
 uiginti quattuor (xxiiii *F*) seniores ante sedentem in throno (thro-
 num), et adorabant uiuentem in saecula saeculorum, et mittent (mit-
 tebant *al*) coronas suas ante thronum, dicentes 11 Dignus es, domine
 (dominus et *L*) deus noster, accipere gloriam et honorem et uirtu-
 tem, quia tu creasti omnia, et propter uoluntatem tuam erant et creata
 sunt. (4) 1 Et uidi in dexteram (-ra *F al*) sedentis supra (super *F*)

βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ὀπισθεν κατεσφραγισμένον σφρα-
γίσιν ἐπτά. ²καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα ἐν φωνῇ με-
γάλῃ Τίς ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ λῦσαι τὰς σφραγίδας αὐ-
τοῦ; ³καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲ
⁵ὑποκάτω τῆς γῆς ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον οὔτε βλέπειν αὐτό. ⁴καὶ ἐγὼ
ἔκλαιον πολὺ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὐρέσθαι ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον οὔτε
βλέπειν αὐτό. ⁵καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι Μὴ κλαίε·
ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαυείδ, ἀνοῖ-

1. εἰσωθεν *Ahus Orig* 2,525^b 3,408^d *Cypr Hilar*, ἔμπροσθεν *Orig* 4,
97^c *signaculis Hilar*, *signis h Cypr* 2. εἶδον *Ahus Orig* 2,
525^b *Cypr*, add *alterum Hilar* ἐν *A*, om *hus Orig Cypr Hilar*
3. ἄξιος *A Orig*, ἐστὶν ἄξιος *hus Hilar*, *dignus est Cypr* ἀνοῖξαι
τ. β. κ. λῦσαι *Ahus Orig Hilar* 5, *accipere librum et aperire Cypr*
289 *τας (om Orig) σφραγίδας Ahus Orig* 2,525^b *Hilar*, *signa Cypr*,
septem signacula h 4. ἠδύνατο *Ahus Orig* 2,525^b 4,97^c *Cypr*, po-
tuit *Hilar*. *nullus proinde dignus dicitur fuisse repertus h in com-*
mentario ἐν *Ahus Orig* 2,525^b, οὔτε ἐν *h Orig* 3,408^c *Cypr Hilar*
οὐδὲ utrumque A5, οὔτε *Orig* ἐπὶ τῆς γῆς *Ahus Orig Cypr* 289
Hilar 44, in terra v *Hilar* 5 5. ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον *Ahus Orig*
2,525^c *Cypr Hilar* 5 et add *ἐκείνο Orig* 3,408^c, *librum aperire h*
οὔτε A Orig 3,408^c, οὐδὲ *ς Orig* 2,525^c, neque v *Hilar*, sed neque
h Cypr 5-7. καὶ ἐγὼ... βλέπειν αὐτό om *A* 5-8. καὶ ἐγὼ...
ἐνίκησεν ὁ] εἰ μὴ μόνον ὁ νικήσας *Orig* 3,408^c 5. 6. ἐγὼ ἔκλαιον
πολὺ (πολλὰ *ς*) *hus Cypr* 289, ἔκλαιον *Orig* 2,525^c *Hilar* 5
6. 7. ἀνοῖξαι (add καὶ ἀναγνῶναι *ς*, qui aperiret *Cypr*) τὸ βιβλίον
οὔτε βλέπειν (aut videret *Cypr*) αὐτό vs *Orig* 2,525^c *Cypr Hilar*,
qui aperiret librum aut solveret signacula eius *h*. οὐδεὶς ἠδύνατο
ἀναγνῶναι καὶ λῦσαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ, εἰ μὴ ὁ λέων etc *Orig*
4,97^c 7. λέγει *Ahus Orig* 2,525^c, ait *Hilar* 4, dixit *Cypr* 289
μη κλαίε *Aς Orig Hilar*, ne fleveris *hu Cypr* 8. ο (om *Orig* 3,
408) ἐκ *Ahu Orig* 2,525^c 3,408^c 4,97^c *Cypr Hilar*, ὁ ὢν ἐκ *ς*

thronum librum scriptum (scribt. *F*) intus et foris (foras *F*) signatum
sigillis septem. ²et uidi angelum fortem [et *L*] praedicantem uoce
magna Quis (Qui *L*) est dignus aperire librum et soluere signacula
eius? ³et nemo poterat in caelo neque in terra neque subtus terram
(terra *F* al) aperire librum neque respicere (persp.) illum. ⁴et ego
flebam multum, quoniam nemo dignus inuentus est aperire librum
nec uidere eum. ⁵et unus de senioribus dicit (dixit *L* al) mihi Ne
fleueris (fleberis *L*): ecce uicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, ape-

ξαι τὸ βιβλίον καὶ τὰς ἐπὶ σφραγίδας αὐτοῦ. ⁶καὶ εἶδον, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἄρνιον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένος, ἔχον κέρατα ἐπτά καὶ ὀφθαλμοὺς ἐπτά, οἳ εἰσιν τὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ ἀπεισταλμένοι εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. ⁷καὶ ἦλθεν, καὶ εἶληφεν ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθήμενου ἐπὶ τοῦ θρόνου. ⁸καὶ ὅτε ἔλαβεν τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπισαν ἐνώπιον τοῦ ἁρνίου, ἔχοντες ἑκάστος κιθάραν καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἱ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων. ⁹καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν, λέγοντες Ἄξιός ἐστι λαβεῖν τὸ βιβλίον καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγίδας τοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἡγούρασας τῷ Θεῷ ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ

1. καὶ τας *Ahu Orig* 2,525^c *Hilar*, καὶ λῦσαι τὰς *ς Cypr* signa *Cypr* καὶ ἰδον καὶ *A*, καὶ εἶδον *h Cypr* 291 et add καὶ ἰδοὺ *vs*, *vidi enim Iren* 256 1. 2. ἐμ μεσῶ *A* 2. καὶ τῶν *Aus Iren Cypr*, et in medio *h* ἐν (ἐμ *A*) μεσῶ *Aus Iren Cypr*, om *h* 3. *Orig* 4,152^d ἔχων *A* 4. τα *Av*, τὰ ἐπὶ τῆς *Iren Cypr* πνεύματα του Θεου *Ahu Iren Cypr*, τοῦ Θεοῦ πνεύματα *ς* ἀπεισταλμένοι *A*, τὰ ἀπεισταλμένα *ς* 4. 5. εἰς πᾶσαν τὴν γῆν *Aus Iren* 256, in orbem terrae *Cypr* 291, per orbem terrarum *h* 5. εἶληφεν *A*, add τὸ βιβλίον *hς Cypr* δεξιᾶς *Aus*, add dei *h Cypr* 6. in throno *h Cypr* τέσσαρα *A*, τέσσαρα *ς* 7. ἐπῆσαν *A*, ἔπισον *ς*, prostaverunt se *h Cypr* 8. quisque *Hilar* 535, singuli *h Cypr* 291 κιθάραν *A*, κιθάρας *vs Cypr Hilar*, aureas citharas *h θυμιαμάτων Aus Hilar* (*Orig* 1,755^a 3,310^f), odoramentis supplicationum *h Cypr*. incensa autem Iohannes in apocalypsi orationes esse ait sanctorum *Iren* 249 9. αἱ] qui vel quae *Hilar* ᾄδουσιν *vs*, ἀδῶσιν *A*, cantaverunt *Cypr* 291, cantantes *h* ᾠδὴν καινὴν *A vs Cypr*, novum canticum *h* 10. εἰ *Ahus*, add domine *Cypr* signa *Cypr* 12. τῷ Θεῷ ἐν *A*, τῷ Θεῷ ἡμᾶς ἐν *ς*, nos deo in *h*, nos *Cypr*

rire librum et septem (VII F) signacula eius. ⁶et uidi, et ecce in medio throni et quattuor animalium et in medio seniorum agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua septem (VII F) et oculos septem (VII F), qui sunt [septem corr L al] spiritus dei missi in omnem terram. ⁷et uenit, et accepit [librum corr L] de dextera sedentis de (in L) throno [librum om L]. ⁸et cum aperuisset librum, quattuor animalia et uiginti quattuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas (thiars F) et phialas (fialas F) aureas plenas (plaeas V) odoramentorum (hodor.), quae sunt orationes sanctorum. ⁹et cantant (cantabant) canticum nouum (n. c. L), dicentes Dignus es [domine deus] accipere librum et aperire signacula eius, quoniam occisus es, et redemisti nos deo in sanguine tuo ex omni tribu et

καὶ ἤκουσα ἐνὸς ἐκ τῶν τεσσαύρων ζώων λέγοντος ὡς φωνὴ βρον-
της Ἐρχου. ²καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος
ἐπ' αὐτὸν ἔχων τόξον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθεν νι-
κῶν καὶ ἵνα νικήσῃ. ³καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν δευτέραν,
ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος Ἐρχου. ⁴καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ⁵
ἵππος πυρρός, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη [αὐτῷ] λαβεῖν
τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάζουσιν, καὶ ἐδόθη
αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη. ⁵καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν τρίτην,
ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος Ἐρχου. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵπ-
πος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ ¹⁰
αὐτοῦ. ⁶καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσαύρων ζώων λέγου-
σαν Χοῖνις σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῶν δηναρίου.

1. τεσσαυρων C λεγοντος ως φωνη (φωνῆς ε) βροντης (add
λεγοντος A) AC⁵, om h 2. ιδον AC, vide h^o, βλέπε Καὶ εἶδον ε
καθηνος C 3. αυτον AC, αὐτῷ ε ἔχων τόξον AC⁵, tenebat
sagittam h 3. 4. νικων (ο νικων A) και (om v Iren) ινα νικησῃ A
C^os Iren 258, ut vinceret et victor exiit h 4. σφραγιδα (signum h)
την δευτεραν AChv, δευτέραν σφραγίδα ε 5. ερχου και AC^o,
ἔρχου καὶ βλέπε Καὶ (om h) h⁵ 6. πυρρος C⁵, πυρος A τω
Chv⁵, εν τω A αυτον AC, αὐτῷ ε αυτω C^os, om Ah
ut tolleret h 7. εκ Chv, ἀπὸ ε, om A σφαζουσιν AC, σφάξωσι ε
8. μαχαιρα μεγαλη Chv⁵, μεγαλη μάχαιρα A σφραγιδα την
τρίτην AChv, τρίτην σφραγίδα ε 9. και (add βλέπε. Καὶ ε) ει-
δον και ιδον ιππος μελας (μελας C) AC^os, et vide et vidi equum
nigrum h 10. αυτον AC, αὐτῷ ε ἔχων (habebat) ζυγον Ah
v⁵, εζων γυζον C 11. ως AC^o, om h⁵ εμμεσω AC 12. δη-
ναριου AC^os, denario uno h κριθων AC, κριθῆς ε δηνα-
ριου (του δην. A) AC^os, denario uno h

sigillis (signaculis L al), et audiui unum de quattuor animalibus di-
centem tamquam vocem tonitruī (thonitr. FL) Veni ²et uide. [et uidi,]
et ecce (om al) equus albus, et qui sedebat super illum habebat arcum,
et data est ei corona, et exiuit uincens, ut uinceret. ³et cum aperuisset
sigillum secundum, audiui secundum animal dicens Veni. ⁴et exiuit
alius equus rufus, et qui sedebat super illum (eum), datum est ei
ut sumeret pacem de terra, et ut inuicem se interficiant (-ficerent
F), et datus est illi gladius magnus. ⁵et cum aperuisset [et] sigillum
tertium, audiui tertium (secundum) animal dicens Veni. et uidi (uide),
et ecce (om al) equus niger, et qui sedebat super eum (illum F)
habebat stateram (statera F al) in manu sua. ⁶et audiui tamquam
vocem (om al) in medio quattuor animalium dicentem (-tium F al)
Bilibris tritici (tritici L) denario (din.), et tres bilibres ordeī (hor-

καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσης. ⁷καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώον λέγοντος Ἔρχου. ⁸καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτῷ ὁ θάνατος, καὶ ὁ Ἄιδης ἀκολουθεῖ ⁹μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς, ἀποκτείνειν ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς. ¹⁰καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν πέμπτην σφραγίδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μωρηνρίαν ἣν εἶχον. ¹¹καὶ ἔκραζον φωνῇ ¹²μεγάλῃ λέγοντες Ἔως πότε, ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς

1. καὶ τὸ εἶλαιον καὶ τὸν οἶνον ACz, et (om h) vinum et oleum hv
2. φωνὴν τοῦ τεταρτου ζῶον λεγοντος (λέγονσαν s) Avs, το τεταρτον ζῶον λεγοντος (dicens) Ch 3. καὶ (om C, καὶ βλῆπε. Καὶ s) ἰδον καὶ ἰδου ἵππος χλωρος ACvs, et vide et vidi equum pallidum h o As, om C 4. αὐτου Ahvs, om C ei erat h o (om C) θανατος Chvs Orig 3,555^d bis, ο αθανατος A ηκολουθει Chv, ακολουθει As 5. μετ αυτου ACz, eum hv. αὐτοῖς Orig 3,555^d. τισιν Orig 3,555^d αυτοις ACz, ei (illi) hv 6. αποκτειναι ACv, ante ἐπὶ τὸ τέταρτον s, ut interficeret h ἐν ρομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν ACz, gladio fame et hv 6. 7. υπο των θηριων Cz, bestiis hv, το τεταρτον .ων θηριων A 7. της γης ACvs, eos qui sunt in terra h sigillum v Cypr 254, signum h Cypr 310 εἶδον Ahvs Cypr, add καὶ C 8. θυσιαστηριον ACvs, add dei h Cypr Hilar 533 9. καὶ Ah Cypr 254 310, add δια Cvs ἣν εἶχον ACvs, suum h Cypr ἐκραζαν ACh Cypr, ἐκραζον vs Hilar 534 9. 10. φωνη μεγαλη AChvs Cypr 254 Hilar, magna voce Cypr 310 10. αληθινος AC, ὁ ἀληθινός s 11. ἐκ (ἀπὸ s) των κατοικουντων ἐπὶ της γης (in terra) ACz Hilar 534, de his (iis) qui in terris habitant (inhab. Cypr) h Cypr 187 254 310

dei F, ordiae al) denario (din.): et vinum et oleum ne laeseris (nec leseris L). ⁷et cum aperuisset sigillum quartum, audiui vocem (om al) quarti animalis dicentis Veni. ⁸et vidi (uide), et ecce equus pallidus, et qui sedebat super eum (q. s. desuper), nomen illi (illius) mors, et infernus (inferus L) sequebatur eum (e. s.), et data est illi potestas super quattuor partes terrae, interficere gladio fame et morte et bestiis terrae (interficere-terrae om al). ⁹et cum aperuisset quintum sigillum, vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum dei et propter testimonium quod habebant. ¹⁰et clamabant voce magna dicentes Vsq̄ue quo, domine sanctus et verus, non iudicas et vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in (super L, om F) terra

γῆς; ¹¹καὶ ἰδóθη αὐτοῖς ἐκάστῳ στολὴ λευκὴ, καὶ ἱερέειν αὐτοῖς
 ἵνα ἀναπαύσωνται χρόνον ἔτι μικρόν, ἕως πληρωθῶσιν καὶ οἱ σύν-
 δουλοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι
 ὡς καὶ αὐτοί. ¹²καὶ εἶδον ὅτι ἦνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν ἑκτὴν, καὶ
 σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχι-
 νος, καὶ ἡ σελήνη ὕλη ἐγένετο ὡς αἷμα, ¹³καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρα-
 νοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, ὡς σικκὴ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς ὑπὸ
 ἀνέμου μεγάλου σειομένη, ¹⁴καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βί-
 βλίον ἐλισσόμενον, καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν
 ἐκινήθησαν. ¹⁵καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ 10
 χιλιάρχοι καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἰσχυροὶ καὶ πᾶς δοῦλος καὶ

1. εδοθη αυτοις εκαστω στολη λευκη AC, ιδόθησαν ἐκάστοις (eis
 singulis h Cyp 310, eis singulae Cyp 254) στολαὶ λευκαὶ hς Cyp
 2. αναπαυσονται Cς, αναπαυσονται A χρόνον ετι (ετι χρ. Cς)
 μικρον ACς, brevi adhuc tempore h Cyp 2. 3. εως πληρωθωσιν
 (ἕως οὗ πληρώσονται ς) καὶ οἱ συνδουλοι αυτων καὶ οἱ ἀδελφοι
 ACς, donec impleatur numerus conservorum et fratrum h Cyp
 3. 4. οἱ μέλλοντες ἀποκτενεσθαι (-κτείνεσθαι ς) ὡς καὶ αὐτοὶ AC
 υς, quique postea occidentur exemplo ipsorum (eorum 310) h Cyp
 254 310 4. οτε ACυς, et cum h σφραγιδα την εκτην ACυς,
 sextum signum h καὶ ultimum Chv, καὶ ἰδον Aς 5. μεγας ἐγε-
 νετο Chς, ἐγενετο μεγας Av ο ἥλιος ACυς, ecce sol h 6. ολη
 AChv, om ς καὶ alterum ACυς, om h του (de) ουρανον Chς, του
 θιου A 7. 8. ὡς σικκη βαλλει τους ολυνθους αυτης υπο ανε-
 μου μεγαλου (μεγ. ἀν. ς) σαλευομενη (σιομενη Cς) ACς, eo modo
 quo ficus vento magno agitata amittit acerbos fructus suos h
 8. ο AC, om ς 9. ἐλίσσομενον AC, εἰλίσσ. ς νησος Aς, νησ-
 σος C, insulae hv 10. ἐκινήθησαν Cς, ἀπεκινήθησαν A 10. 11. καὶ
 (om A) οἱ χιλιάρχοι καὶ οἱ πλουσιοὶ AChv, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ
 χιλιάρχοι ς 11. ἰσχυροὶ AC, fortes hv, δυνατοὶ ς

(terram L al)? ¹¹et datae sunt eis (illis al, om F al) singulae stolae
 albae, et dictum est (om al) illis ut requiescerent tempus adhuc mo-
 dicum, donec impleantur conserui (cum seruis) eorum et fratres
 eorum (et f. e. om F) qui interficiendi sunt sicut et illi. ¹²et uidi
 (et u. om al) [et om F] cum aperuisset sigillum sextum, et terrae
 motus factus est magnus, et sol factus est (om al) niger tamquam
 saccus cilicinus, et luna tota (om al) facta est sicut sanguis, ¹³et
 stellae [caeli om F al] ceciderunt super terram, sicut ficus mittit
 (mittet F) grossos suos cum [a om L al] vento magno (om al) mo-
 uetur (mouerunt), ¹⁴et caelum recessit sicut liber inuolutus, et omnis
 mons et insulae de locis suis motae (mutati) sunt. ¹⁵et reges terrae
 et principes et tribuni et diuites et iortes et omnis seruus et liber

ἐλεύθερος ἔκρυσαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς πέτρας
τῶν ὀρέων, ¹⁶καὶ λέγουσιν τοῖς ὄρεσιν καὶ ταῖς πέτραις Πέσαιτε
ἐφ' ἡμῶς καὶ κρύψατε ἡμῶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθήμενου ἐπὶ τοῦ
θρόνου καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἁγίου, ¹⁷ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ με-
⁵γάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

¹Μετὰ τοῦτο εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσ-
σαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς,
ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης μήτε ἐπὶ
τι δένδρον. ²καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῶν
¹⁰ἡλίου, ἔχοντα σφραγίδα Θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ
τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ
τὴν θάλασσαν, λέγων Μὴ ἀδικήσητε τὴν γῆν μήτε τὴν θάλασσαν
μήτε τὰ δένδρα, ἄχρι σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν

1. ελευθερος AChv, πῶς ἐλεύθερος εἰς τα σπηλαια και εις
τας πετρας ACz, in speluncis et in (om v) petris hv 2. και λε-
γουσιν ACvs, dicentes h πεισαιτε A, πεισεται (-τε ε) Cz
5. αυτου Ahs, αυτων Cv δυναται σταθηναι ACz, poterit stare
ante illum h 6. μετα τουτο AC, Καὶ (om hv) μετὰ ταῦτα hvs
τεσσαρας prius Cz, τεσσαρες A 7. τεσσαρας Cz, τεσσαρες A
8. ινα μη πνηη (add o C) ανεμος επι της γης Cz et om ἐπὶ τῆς γῆς
A, in terris ne flarent h επι της (om A) θαλασσης ACvs, in mari h
μητε alterum Ahs, μη C 8. 9. επι τι (πῶν ε) δινδρον Cvs, in ulla
arbores h, επι δινδρου A 9. αλλον ACz Orig 4,1^b, om h
αναβαινοντα AChv Orig, ἀναβάντα ε ανατολων (-λης Cz Orig)
ηλιου ACz Orig, oriente sole h 10. εκραξεν Chvs Orig, εκραξεν
A 11. τοις τεσσαρσιν (δ' Orig) αγγελις οις ACvs Orig, ad qua-
tuor angelos eo quod h 12. λιγων ACvs Orig 4,1^b, add eis h
την γην AChvs Orig 4,2^c, μήτε την γην v. 1^b 12. μήτε Chz
Orig, και A 13. τα δινδρα ACvs Orig, ullam arborem h αχρι
AC Orig 4,1^b 2^c, ἄχρις οὗ ε signemus hv

absconderunt se in speluncis et [in L al] petris montium, ¹⁶et di-
cunt montibus et petris Cadete (Cadite F) super nos et abscondite
nos (om al) a facie (-em pr F) sedentis super (supra) thronum et
ab ira agni, ¹⁷quoniam uenit dies magnus irae ipsorum, et quis pote-
rit stare? (6) Post haec uidi quattuor angelos stantes super (supra
L al) quattuor angulos terrae, tenentes quattuor uentos terrae, ne
flaret uentus (ne flarent F al) super terram neque super (supra) mare
neque in ullam arborem. ²et uidi alterum angelum ascendentem ab
ortu (ortum pr F) solis, habentem signum dei uiui, et clamauit uoce
magna quattuor angelis quibus datum est nocere terrae et mari, ³di-
cens Nolite nocere terrae et (neque F) mari neque arboribus, quoad

ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. ⁴καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων, ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἐσφραγισμένοι ἐκ πάσης φυλῆς νιῶν Ἰσραὴλ. ⁵ἐκ φυλῆς Ἰούδα δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς Ῥουβὴν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Γὰδ δώδεκα χιλιάδες, ⁶ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Νεφθαλεὶμ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Μανασσὴ δώδεκα χιλιάδες, ⁷ἐκ φυλῆς Συμεὼν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Λευὶ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Ἰσαχάρ δώδεκα χιλιάδες, ⁸ἐκ φυλῆς Σαβουλὼν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Ἰωσήφ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Βενιαμὴν δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

10

⁹Μετὰ ταῦτα εἶδον ὄχλον πολύν, ὃν ἀριθμῆσαι αὐτὸν οὐδεὶς ἐδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν

1. ἐπὶ τῶν μετώπων ACs Orig, in frontibus hv καὶ ἤκουσα τον αριθμον των ἐσφραγισμένων Chvs Orig, om A 2. ἑκατον (add και C) τεσσαράκοντα τέσσαρες (τεσσαράκοντα^d A) AChv, ρηδ' ε Orig 4,1^c 2^c 3 - 10. δώδεκα AC, ubique ιβ' ε Orig 4,1^c 4. ρουβην AChvs, ρουβήμ Orig 4 - 9. post χιλιάδες semper ponit ἐσφραγισμένοι vs, quod omittunt AChv et ut videtur Orig 4,1^c 4. seqq καὶ τὰς λοιπὰς παρὲς τοῦ Δὴν Orig 4,1^c 5. νεφθαλιμ (-λεὶμ ε) As, νεφθαλιν C, nephthali h 6. μανασσὴ hvs, μαννασση A, μανασση C 7. simeon h χιλιάδες alterum] χιαδες C 8. ισαχαρ Chv, ισσαχαρ A, Ἰουσαχάρ ε 9. βενιαμιν A, βενιαμιν C 10. ἐσφραγισμένοι ACvs, om h 11. οχλον πολυν (magnam v Cypr 272) Ahv Cypr 272 310, και (add ἰδοὺ ε) οχλος πολυς C 12. εδυνατο AC, ἡδύνατο ε φυλῶν και λαων και γλωσσων ACvs, ex omni tribu et (add ex omni 310) populo et lingua h Cypr 272 310

usque signemus seruos dei nostri in frontibus eorum. ⁴et audiui numerum signatorum. centum quadraginta quattuor milia signati ex omni tribu filiorum Israhel; ⁵ex tribu Iuda duodecim milia (xii F) signati (om F), ex tribu Ruben duodecim milia (xii F) [signati L al], ex tribu Gad duodecim milia (xii F) [signati L al], ⁶ex tribu Aser duodecim milia (xii F) [signati L al], ex tribu Neptalim (Nephth. L) duodecim milia (xii F) [signati L al], ex tribu Manasse duodecim milia (xii F) [signati L], ⁷ex tribu Simeon (Sym. L, Sem.) duodecim milia (xii F) [signati L al], ex tribu Leni duodecim milia (xii F) [signati L al], ex tribu Isachar duodecim milia (xii F) [signati L al], ⁸ex tribu Zabulon (Zabulon) duodecim milia (xii F) [signati L al], ex tribu Ioseph duodecim milia (xii F) [signati L al], ex tribu Benjamin duodecim milia (xii F) signati (-torum). (7) ⁹Post haec uidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus et tribubus (tribus pr F) et populis (-lus pr F) et

ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἁγίου, περιβεβλη-
 μένους στολὰς λευκάς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν. ¹⁰καὶ
 κράζουσι φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες Ἡ σωτηρία τῷ θεῷ ἡμῶν τῷ
 καθυμένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ, καὶ τῷ ἁγίῳ. ¹¹καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι
⁵εἰστήκεισαν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν τεσ-
 σάρων ζώων, καὶ ἔπεσαν ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα
 αὐτῶν καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, ¹²λέγοντες Ἀμήν, ἡ εὐλογία καὶ
 ἡ δόξα καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις
 καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ¹³καὶ ἀπε-
¹⁰κρίθη εἰς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγων μοι Οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι
 τὰς στολὰς τὰς λευκάς τίνας εἰσὶν καὶ πόθεν ἤλθον; ¹⁴καὶ εἶρηκα
 αὐτῷ Κύριέ [μου], σὺ οἶδας. καὶ εἶπέν μοι Οὗτοι εἰσιν οἱ ἐρχόμε-

1. ἑστῶτες A^hvs Cyp^r, ἑστῶτων C ἐνώπιον C^hvs Cyp^r, ἐπὶ A
 ἐνώπιον alterum A^hvs Cyp^r 310, om id 272 περιβεβλημένους
 (-νοι vs) A^hvs, et erant amicti h Cyp^r 2. φοίνικες A^hvs, add
 fuerunt h Cyp^r 3. κράζουσι (-σιν C, κράζοντες ε) φωνῇ μεγάλῃ
 λέγοντες A^hvs, magno clamore dicebant h Cyp^r τῷ θεῷ C^hvs
 Cyp^r, του θεου A 4. τῷ θρονῷ A^hvs, τοῦ θρόνου ε 4-9. καὶ
 πάντες... αἰώνων om Cyp^r 272 310 5. ἰστήκεισαν A, ἰστηκισαν
 C, ἐστήκεισαν ε καὶ A^hvs, et circa h καὶ alterum A^hvs, et
 circa h 6. 7. ἐπεσαν (-σον ε) ἐνώπιον του θρονου ἐπὶ τα προ-
 σωπα (ἐπὶ πρόσωπον ε) αὐτων A^hvs, mox ceciderunt in facies suas
 ante conspectum throni h 8. καὶ ἡ σοφία C^hvs, om A εὐχα-
 ριστία A^hvs, gratia h 8. 9. potestas et virtus h 9. αἰωνων C
 h, add αμην A^hvs 10. οὗτοι A^hvs Cyp^r 272, om Cyp^r 310
 περιβεβλημενοι C 11. τας λευκας A^hvs, λευκας C ισιν C
 12. κυριε μου (om A^hvs) συ (σοι C) οιδας A^hvs Cyp^r, tu scis do-
 mine h dixit h^o, ait Cyp^r οι ερχομενοι A^hvs, qui venerunt h
 Cyp^r

linguis stantes ante thronum et in conspectu agni, amicti stolas
 (stholas F) albas (stolis albis), et palmae in manibus eorum. ¹⁰et
 clamabant uoce magna dicentes Salus deo nostro, qui sedet (sedit
 L al) super thronum (-no), et agno. ¹¹et omnes angeli stabant in
 circuitu (-to) throni et seniorum et quattuor animalium, et cecide-
 runt in conspectu throni in (om al) facies suas et adorauerunt deum,
¹²dicentes Amen, benedictio et claritas et sapientia et gratiarum actio
 et honor et uirtus et fortitudo deo nostro in saecula saeculorum,
 amen. ¹³et respondit unus de senioribus dicens mihi Hi qui amicti
 sunt stolis (stholis F) albis, qui sunt et unde uenerunt? ¹⁴et dixi
 illi (illis pr L) Domine mi (om al), tu scis. et dixit mihi Hi sunt qui

νοι ἀπὸ θλίψεως μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύ-
καναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου. ¹⁵διὰ τοῦτο εἰσιν ἐνώπιον
τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν
τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου σκηνώσει ἐπ' αὐ-
τούς. ¹⁶οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ διψήσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ πέση ⁵
ἐπ' αὐτούς ὁ ἥλιος οὐδὲ πᾶν καῦμα, ¹⁷ἔτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον
τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτοὺς καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζωῆς πηγᾶς
ὑδάτων, καὶ ἔξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν
αὐτῶν.

¹Καὶ ὅταν ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν ἐβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν ¹⁰
τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμῶρον. ²καὶ εἶδον τοὺς ἐπὶ τὰ ἀγγέλους οἱ ἐνώπιον
τοῦ θεοῦ ἱστήκασιν, καὶ ἔδοθησαν αὐτοῖς ἐπὶ σάλπιγγες. ³καὶ

1. ἀπο (ἐκ τῆς ἡς) θλίψεως (add τῆς ε) μεγάλης Αἡς, de magna tribulatione Cypr 272 310
2. αὐτας Αἡν Cypr, στολὰς αὐτῶν ε
3. ἡμερας καὶ νυκτος Αἡς Cypr 272, diebus et noctibus Cypr 310
4. αὐτου Ας Cypr, add et in conspectu throni dei h qui sedet (sedit h) in throno hν Cypr 310 σκηνώσει ἐπ αὐτους Ας Cypr 310, inhabitavit in eis h
5. οὐ πινασουσιν ἐτι οὐδε μὴ (om ε) Ας, non (neque Cypr) esurient neque hν Cypr
5. 6. οὐδε μὴ πειση ἐπ αὐτους ο ἥλιος Ας, sed (om h) neque sol super illos (eos h) cadet h Cypr
6. πᾶν καῦμα Ας, ullum aestum patientur h Cypr in medio hν Cypr
7. ποιμανεῖ Αἡς, teget Cypr 310 ζωης (ζώσας ε) πηγας Ας, vitae fontem h, fontes vitae Cypr
- 8 - p. 648, 6. ἐδακρυον (sic) ἐκ των ὀφθαλμων usque ad ἐνωπιον του θεου pro verbis cap. 10,10 usque ad 11,3 a verbo ἐφυγον usque ad προφητεουσιν ἡμερας alieno loco ponit C
8. ἐκ ΑChν Cypr 310, ἀπὸ υς
10. οταν AC, ὅτε ε
11. ἡμῶρον C, ἡμιωρον Α, ἡμιώριον ε
11. 12. οἱ ἐνωπιον του θεου ἱστηκασιν AC υς, in conspectu dei stantes h
12. ἐδοθησαν Chς, ἐδοθη Α

ueniunt (uenerunt *L al*) de tribulatione magna et lauerunt stolas suas et dealbauerunt eas in sanguine agni. ¹⁵ideo sunt ante thronum dei, et seruiunt ei die ac (hac) nocte in templo eius, et qui sedet (sedit *pr F al*) in throno (super thronum) habitabit (-tat) super illos. ¹⁶non esurient neque sitient amplius, neque cadet (cadit) super illos sol neque ullus aestus, ¹⁷quoniam agnus, qui in medio throni est, reget (regis) illos et deducet (-cit) eos ad uitae fontes (fontis *F*) aquarum, et absterget (-git) deus (om *F*) omnem lacrimam ex oculis eorum. (8) ¹Et cum aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in caelo (in c. om *al*) quasi media hora. ²et uidi septem angelos stantes in conspectu dei, et datae sunt illis septem tubae.

ἄλλος ἄγγελος ἦλθεν καὶ ἐστίαθη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἰδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλὰ, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου. ⁴καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ⁵ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ⁶καὶ εἰληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτὸν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένοντο βρονταὶ καὶ ἄστραπαι καὶ φωναὶ καὶ σεισμός.

⁶Καὶ οἱ ἐπὶ τὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἐπὶ τὰ σάλπιγγας ἡτοιμάσαν αὐτοὺς ἵνα σαλπίσωσιν. ⁷καὶ ὁ πρῶτος ἐσάλπισεν, καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μειγμένον ἐν αἵματι καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν· καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη, καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη. ⁸καὶ ὁ δεῦτερος ἄγγελος ἐσάλπισ-

1. του θυσιαστηριον C tenens h λιβανωτον Aς, thuribulum h, λιβανον το C 2. supplicamenta multa h δώσει AC, δώσει 3. 2. ταῖς προσευχαῖς ACς, orationes h 3. 4. ἐπὶ το θυσιαστηριον το χρυσον το ACς, ad aram dei auream quae est h 4. 5. των θυμιατων ταῖς προσευχαῖς ACς, supplicationum orationum h 7. του θυσιαστηριου Aς, irae vel arae dei h ἔβαλεν hς, ελαβον A 8. βρονται και αστραπαι και φωναὶ A, tonitrua et voces et fulgura h, φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ αστραπαι 9. οι εχοντες A, εχοντες 9. 10. αυτους A, εαυτους 9. 11. πρως A, add ἄγγελος hς 11. πυρ Aς, flamma h εν (om 9) αιματι A 11. 12. και το τριτον της γης κατεκαη Ahν, om 9 13. και πας Aς, omne h

³et alius angelus uenit et stetit ante altare habens turabulum (turib.) aureum. et data sunt illi incensa multa, ut daret [de om L] orationibus (m. quae sunt orationes F al) sanctorum omnium super altare aureum quod est ante (in conspectu F) thronum (dei F). ⁴et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum [omnium super altare aureum quod est ante thronum et descendit fumus incensorum de orationibus sanctorum F] [et L al] de manu angeli coram deo. ⁵et accepit angelus turibulum (turab. F), et impleuit (impl., -bi) illud de igne (igni L) altaris et misit in terram: et facta sunt tonitrua (thon. F, tun.) et uoces et fulgura (fulgora F al) et terrae motus. ⁶et septem (vii F) angeli qui habebant septem (vii F) tubas paraerunt (praepar.) se ut (et L) tuba canerent (tubicinarent F). ⁷et primus angelus tuba cecinit, et facta est grando et ignis mixta in sanguine (-nem L al) et missum est in terram (terra): et tertia pars terrae combusta est, et tertia pars arborum combusta (comb. L) est, et omne (-nem pr F) faenum (fenum) uiride (-dem pr F) combustum est. ⁸et secundus angelus tuba cecinit, et tamquam mons magnus igne

σεν, καὶ ὡς ὕρος μέγα πυρὶ καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τὴν θαλάσσης αἷμα, ⁹καὶ ἀπέθανον τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων τῶν ἐν τῇ θαλάσῃ, τὰ ἔχοντι ψυχάς, καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρησαν. ¹⁰καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισεν, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λοιπὸς καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων. ¹¹καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ ἄψινθος. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν. ¹²καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισεν, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης ¹⁰καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φάνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς, καὶ ἡ νύξ ὁμοίως.

¹³Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀετοῦ πετομένου ἐν μισουρανῇ· ματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ Οὐαὶ οὐαὶ οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων ¹⁵

2. αἷμα *Αυς*, in sanguine *h* 3. τῶν κτισμάτων τῶν (... *A*) ἐν τῇ θαλάσῃ *τι* ἔχοντα ψυχὰς *Ας*, piscium *h* 4. πλοίων *Αυς*, navium vel nautum *h* διεφθάρησαν *A*, διεφθάρη *hvs* 5. 6. καὶ ἐπεσεν *Αυς*, om *h* 6. καὶ ἐπὶ (super *h*) τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων *hvs*, om *A* 7. ο (om *ς*) ἄψινθος *Ας*, absentius *h* ἐγένετο *A* *hν*, γίνεται *ς* 8. εἰς ἄψινθον *Ας*, sicut absentium *h* τῶν (om *ς*) ἀνθρώπων *Αυς*, homines *hν* 9. ἐκ (ἐπὶ *A*) τῶν ὑδάτων ὅτι ἐπικράνθησαν *Αυς*, ab amaritudine aquarum *h* 11. σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν *Αυς*, minus lucerent *h* 12. μὴ φανῇ (φανίῃ *ς*) τὸ τέταρτον (τρίτον *ς*) αὐτῆς *Ας*, eandem partem amitteret *h* 13. αἶτον *Αν*, ἀγγέλου *ς* πετομένου *A*, πετιομένου *ς*

ardens missus est in mare: et facta est tertia pars maris sanguis (sanguines), ⁹et mortua est tertia pars creaturae, quae habent (habet *V*, habebant) animas [in mari *F*], et tertia pars navium interiit. ¹⁰et tertius angelus tuba cecinit, et cecidit de caelo stella (stilla) magna ardens tamquam facula, et cecidit in tertiam (in terram in *F*) partem fluminum et in (om *F*) fontes aquarum. ¹¹et nomen stellae dicitur absinthius (-um, absentius *F*). et facta est tertia pars aquarum in absinthium (absentium *F*), et multi hominum (-nes *F* al) mortui sunt de aquis, quia amarae (amare *L*) factae sunt. ¹²et quartus angelus tuba cecinit, et percussa est tertia pars solis et tertia pars lunae et tertia pars stellarum (still.), ut obscuraretur tertia pars eorum et (ut *F*) diei non luceret (-rent *pr F* al) pars tertia, et nox (nocte *F*, nocti) similiter. ¹³et nidi, et audiui uocem unius aquilae uolantis per medium caelum (om *al*), dicentis (dicens) uoce magna Vae uae uae habitantibus (habitatoribus) in terra (super terram *L*) de ceteris uocibus tubae (om *al*) trium angelorum qui erant tuba canituri.

τῶν μελλόντων σαλπίζειν. ¹καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισεν. καὶ ἰδὼν ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεῖς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου, ²καὶ ἤνοιξεν τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου. καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου μεγάλης, καὶ ἐσκοιώθη ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἄρ' ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος. ³καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς. ⁴καὶ ἐρρέθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀδικήσουσιν τὸν χόρτον τῆς γῆς οὐδὲ πᾶν χλωρὸν οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες οὐκ ¹⁰ἔχουσι τὴν σφραγίδα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων. ⁵καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτούς, ὅλλ' ἵνα βασανισθῇσονται μῆνας πέντε· καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν ὡς βασανισμὸς σκορπίου, ὅτιαν πάσῃ ἀνθρωπον. ⁶καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐ μὴ εὕρωσιν αὐτόν, καὶ ἐπιθυμήσου- ¹⁵σιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύγει ὁ θάνατος ἀπ' αὐτῶν. ⁷καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι ὅμοιοι χρυσῷ, καὶ τὰ πρόσ-

4. ὡς νς, om A 5. ἐσκοιωθη A, ἐσκοιόσθη ε 8. ἀδικήσου-
σιν A, ἀδικήσωσι ε 9. ἀνθρώπους A, add μόνους ε, tantum ho-
mines v 10. μετωπων A, add αὐτῶν νς αὐτοῖς A, αὐταῖς ε
11. βασανισθῇσονται A, βασανισθῶσι ε 13. πάσῃ ε, πῖσῃ A
14. οὐ μὴ εὕρωσιν A, οὐχ εὕρήσουσιν ε 15. φεύγει ο θ' α....ε
ἀπ' αὐτῶν A, φεύγεται ἀπ' αὐτῶν ὁ θάνατος ε 16. ὅμοια νς,
ομοιωματα A

¹et quia angelus tuba cecinit. et uidi stellam (still.) de caelo cecidisse in terram (terra F), et data est illi clavis putei abyssi (abyssi), ²et aperuit puteum abyssi (-ysi) (et a. p. a. om L). et ascendit fumus putei sicut fumus (om F) fornacis magnae, et obscuratus est sol et aer de fumo (fummo) putei. ³et de fumo (fummo) [putei F al] exierunt locustae (locustae F) in terram, et data est illis potestas (p. i. L) sicut habent potestatem scorpiones terrae. ⁴et praeceptum est illis ne laederent (led. L) faenum terrae neque omne (omnem pr L) uiride neque omnem arborem, nisi (ni) tantum homines qui non habent signum dei in frontibus [suis F al]. ⁵et datum (dictum) est (om al) illis ne occiderent eos (om al), sed ut cruciarentur mensibus quinque: et cruciatus eorum ut (om pr L) cruciatus scorpium, cum percutit hominem (-nes). ⁶et (om L) in diebus illis quaerent homines mortem, et non inuenient eam, et desiderabunt mori, et fugiet mors (m. f. F) ab ipsis (eis F). ⁷et similitudines (-ne pr L) locustarum (locust. F) similes equis paratis in proelium, et super capita earum tamquam coronae (-nas) similes auro, et facies earum sicut

ωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων, ⁸καὶ εἶχαν τρίχας ὡς τρίχας
 γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λέόντων ἦσαν, ⁹καὶ εἶχον θώ-
 ρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς, καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν
 ὡς φωνὴ ὑμμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον. ¹⁰καὶ
 ἔχουσιν οὐρὰς ὅμοιας σκορπίοις καὶ κέντρα, καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς ⁸
 αὐτῶν ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε.
¹¹ἔχουσιν ἐπ' αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ
 Ἑβραϊστὶ Ἀβαδδὼν, καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει Ἀπολλύνω.
¹²Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν· ἰδοὺ ἔρχεται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα.

¹³Καὶ ὁ ἔκτος ἄγγελος ἐσάλπισεν. καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ ¹⁰
 τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θροῦ,
¹⁴λέγοντα τῷ ἔκτῳ ἀγγέλῳ, ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα, Ἀὔσον τοὺς

1. . . χαν *A*, εἶχον *ς* 5. ὁμοίαις *vs*, ομοιοις *A* 5. 6. καὶ (ἦν
ς) ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν (*add* καὶ *ς*) ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι
As, potestas in caudis earum erat laedendi *h* 7. ἔχουσιν *A*, καὶ
 ἔχουσιν (*habebant h*) *hvs* ἐπ *A*, ἐφ' *ς* ἄγγελον τῆς ἀβύσσου
hvs, ἀρχοντα τῆς ἀβύσσου τον ἀγγελον *A* ὄνομα αὐτῷ *As*, cui
 nomen *hv* 8. ἀβαδδὼν *As*, armageddom *h* ἐν τῇ ἑλληνικῇ
 ὄνομα ἔχει ἀπολλύνω *As*, graeca autem lingua apollyon et latina
 lingua nomen habens exterminans *h* 9. ἰδου ἔρχεται (ἔρχονται *ς*)
 εἰ δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα *As*, et ecce alia duo vae sequuntur *h*
 10. φωνὴν μίαν *As*, unum *h* *Cypr* 322 11. τὸν *Av*, *add* τισά-
 ρων *hs* *Cypr* cornibus *hv*, angulis *Cypr* τὸν θυσιαστηρίου του
 χρυσοῦ του ἐνώπιον του θείου *As*, arae dei arae quae sub oculis
 dei est *h*, arcae aureae quae est in conspectu dei *Cypr* 12. λε-
 γοντα *A*, dicentem *hv* *Cypr*, λέγουσαν *ς* ἔκτῳ *hvs* *Cypr*, *om A*
 ο ἔχων (ὅς εἶχε *ς*) τὴν σάλπιγγα *As* *Cypr*, qui tubam portabat *h*

facies hominum, ⁸et habebant capillos sicut capillos (*om al*) (*s. c. om*
F) mulierum, et dentes earum sicut leonum erant, (et habebant-erant
om al) ⁹et habebant loricas sicut loricas ferreas, et uox alarum ea-
 rum sicut uox curruum (currum) equorum multorum currentium (cor-
 rent.) in bellum. ¹⁰et habebant caudas similes scorpionum, et aculei
 [erant *om L al*] in caudis (caudibus *F*, cauda) earum, potestas ea-
 rum nocere hominibus mensibus quinque. ¹¹et habebant (habent *F*)
 super se regem angelum (-lorum *L*) abyssi (abyssi), cui nomen He-
 braeice (-aeicae *pr F*, -eicae *L*, -aice) Abaddon, Graece (Grece *L*,
 Graecae *pr F*) autem (*om F*) Apollyon (Apollion *FL*, Apollon), et
 Latine (-nae *L et pr F*) habet (habuit, habens) nomen (*h. n. om F*)
 Exterminans. ¹²vae unum abiit (habuit): [et] ecce ueniunt adhuc duo
 vae post haec. ¹³et sextus angelus tuba cecinit, et audiui uocem,
 unum ex cornibus altaris aurei quod est ante oculos dei, ¹⁴dicentem
 sexto angelo qui habebat (habet *pr L*) tubam Solue quattuor ange-

τέσσαρες ἄγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ
 Εὐφράτῃ. ¹⁵καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς
 τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτόν, ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸ
 τρίτον τῶν ἀνθρώπων. ¹⁶καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ
⁵ἱππικοῦ δις μυριάδες μυριάδων ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. ¹⁷καὶ
 οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐ-
 τῶν ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις, καὶ
 αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων
 αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ καπνὸς καὶ θεῖον. ¹⁸ἀπὸ τῶν τριῶν
¹⁰πληγῶν τούτων ἀπεκτινέθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ
 πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ θεῖου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν
 στομάτων αὐτῶν. ¹⁹ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν

1. τω μεγαλω *Avs Cypr* 322, illud magnum *h* 2. ἐλυπηθησαν *A*
 τεσσαρις *Avs Cypr*, quatuor illi *h* 4. 5. των (*om* *ς*) στρατευμα-
 των του ιππικου *Aς*, exercituum equestrium *Cypr*, militantium equi-
 tum illius *h* 5. δις μυριαδες μυριαδων *A Cypr*, δύο μυριάδες μυ-
 ριάδων *ς*, octoginta millia *h* ἤκουσα *Ahv Cypr* 322, καὶ ἤκ. *ς*
 6. οὕτως *ACvs Cypr*, *om* *h* 7. υακινθίνους *ACvs Cypr*, spineas *h*
 θειώδεις *C* 8. αἱ κεφαλαὶ των ιππων ὡς κεφαλαὶ λεοντων *ACvs*,
 capita equorum *Cypr*, erant eis capita ut leonum *h* των στοματων
Aς, ore *hv Cypr* 322 9. ἐκπορευεται *ACvs*, exiit *Cypr*, exiebat *h*
 απο των (*om* *C*) *AC*, Ὑπὸ τῶν *ς* 10. πληγων *ACv Cypr*, *om* *ς*
 ἀπεκτινέθησαν *ACς*, occisa est *v Cypr* 11. του καπνου καὶ *ACv*
Cypr, ἐκ τοῦ καπνοῦ καὶ ἐκ *ς* 11. 12. του ἐκπορευομενου εκ των
 στοματων *ACς*, quod exiit de ore *Cypr* 322 12. η γαρ ἐξουσία
 των ιππων (*τοπων A*) ἐν τω στόματι αυτων (*om* *h*) *ACHv*, Αἱ γὰρ
 ἐξουσίαι αὐτῶν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν *ς*, *om* *Cypr*

los qui alligati sunt in flumine magno Eufrate (Euphr., -ten). ¹⁵et
 soluti sunt quattuor angeli qui parati erant in horam et diem et men-
 sem et annum, ut occiderent tertiam partem hominum. ¹⁶et numerus
 equestris exercitus uicies milies dena milia: audiui numerum eorum.
¹⁷et ita uidi equos in uisione, et qui sedebant super eos, habentes
 (habebant) loricās igneas et hyacintinas (sic *F*, iacinthin. ceteri, -thi-
 neas unus) et sulphureas (solph., sulphoreas *L al*), et capita equorum
 erant tamquam capita leonum, et de ore ipsorum (eorum *L*) proce-
 dit ignis et fumus et sulphur (sulphor *F*, solph.). ¹⁸ab his tribus pla-
 gis occisa est tertia pars hominum de igne et fumo et sulphure (solph.,
 sulphore *L*, sulfore) qui procedebat (-bant) ex (de *L*) ore ipsorum.
¹⁹potestas enim equorum in ore eorum est et in caudis eorum (illo-

ἐστὶν καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφει-
 σιν, ἔχουσαι κεφαλὰς, καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσιν. ²⁰καὶ οἱ λοιποὶ τῶν
 ἀνθρώπων, οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὔτε με-
 τενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσουσιν
 τὰ δαιμόνια καὶ τὰ εἰδῶλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἄργυρᾶ καὶ τὰ χαλκᾶ
 καὶ τὰ λίθινα καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύνανται οὔτε ἀκούειν
 οὔτε περιπατεῖν, ²¹καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν οὔτε ἐκ
 τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν οὔτε ἐκ τῶν
 κλεμμάτων αὐτῶν. ¹καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα
 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένον νεφέλῃν, καὶ ἡ ἴρις ἐπὶ τὴν κεφα- ¹⁰
 λὴν αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ

1. ἰστιν καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν ACypr, et caudis eorum erat
 h, εἰσιν ε αὐτῶν ὅμοιαι Avs Cypr et corr C, eorum erant simi-
 les h, αὐτῶν pr C? 2. ἐχουσαι] sic corr C, ἐχουσιν pr C?
 κεφαλὰς ACvs, add draconum h, enim capita Cypr 322 καὶ ἐν
 αὐταῖς ACs Cypr, de quibus h nocent vel nocebant h 2. 3. τῶν
 ἀνθρώπων οἱ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις (in istis
 plagis) ACs Cypr, homines qui his plagis non sunt interempti h
 3. οὔτε Ahvs Cypr, ου C 4. ἐκ τῶν ἐργῶν τῶν χειρῶν αὐτῶν
 ACvs, opera factorum manuum suarum Cypr, factorum suorum malo-
 rum h προσκυνήσουσιν AC, προσκυνήσωσι ε 5. τα (om ε)
 εἰδῶλα ACs, simulacra hv, idola id est simulachra Cypr 6. δυ-
 νανται AC, δύναται ε οὔτε ἀκούειν AChvs, om Cypr 7. ἐκ
 (om Cypr) τῶν φόνων αὐτῶν ACs Cypr, ab homicidiis h 7. 8. ἐκ
 τῶν φαρμακειῶν (-μακῶν C) ACs, a veneficiis hv 8. πορνείας C
 vs, πορνείας A 9. ἄλλον ἄγγελον ACvs, angelum alium h
 10. περιβεβλημένον νεφέλῃν ACvs, nube amictum h ἡ ἴρις (ἰρις
 C) ἐπὶ τὴν κεφαλὴν AC, ἴρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ε 11. αὐτοῦ pri-
 mum AChv, om ε erat ut hv

rum): nam [et L al] caudae (ill. F) eorum similes serpentibus (-tes),
 habentes capita, et in his nocent. ²⁰et ceteri homines, qui non sunt
 occisi (occi pr F) in his (om F) plagis, neque paenitentiam (pen.)
 egerunt de operibus manuum (manum) suarum, ut non adorarent
 (adorent L al) daemonia et simulachra (-lacia F, -lagra) aurea et
 argentea et aerea (et arg. et ae. om al) et lapidea (labidia) et lignea
 (-nia), quae neque uidere possunt neque audire neque ambulare (am-
 hol.), ²¹et non egerunt paenitentiam (pen.) ab homicidiis suis neque
 a veneficiis (benef. L et pr F) suis neque a fornicatione sua neque
 a furtis suis. (9) ¹Et uidi alium angelum fortem descendentem (disc.)
 de caelo, amictum nube (nubem), et iris (hiris F) [erat F] in ca-
 pite eius, et facies eius erat ut sol, et pedes eius tanquam columna

ὡς στῦλοι πυρός, ²καὶ ἔχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλαρίδιον ἡνεωγ-
 μένον. καὶ ἔθρηνεν τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης,
 τὸν δὲ ἐκάλυψε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν ἀριστερὸν ἐπὶ τῆς γῆς, ³καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ ὥσπερ
 λέων μυκάται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἐπὶ τῶν βροντῶν τὰς ἐν-
⁵ τῶν φωνάς. ⁴καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἐπὶ τῶν βροντῶν, ἤμειλλον γράφειν·
 καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν Σφράγισον ἃ ἐλάλη-
 σαν αἱ ἐπὶ τῶν βροντῶν, καὶ μὴ αὐτὰ γράψῃς. ⁵καὶ ὁ ἄγγελος ὃν εἶδον
 ἐστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἔρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ
 τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν, ⁶καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶ-
¹⁰ νας τῶν αἰώνων, ὅς ἐκτισεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν
 γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, [καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ]· ὅτι χρόνος
 οὐκέτι ἔσται, ⁷ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἐκδόμου ἁγγέ-
 λου, ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, καὶ ἐτελέσθῃ τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ,

1. ὡς στῦλοι C ἔχων AC, εἶχεν hws χειρὶ C βιβλαριδιον
 (-δειον pr A) Ἀνς et corr C, βιβλιδιον pr C, librum h ἡνεωγ-
 μένον (ἀνιηγ. C) Chws, om A 2. τὸν δεξιὸν Ahws, om C τῆς
 θαλάσσης AC, τὴν θάλασσαν C 3. τὸν δὲ ACws, et h τῆς
 γῆς AC, τὴν γῆν C 4. μυκάται (μοικ. C) ACws, rugiens h
 τὰς ταυτων φωνας ACws, om h 5. ὅτε ACws, quae h βρονται
 AChw, add τὰς φωνὰς ἐκ τῶν C ἡμειλλον AC, ἔμειλλον C
 6. λέγουσαν AChw, add μοι C 7. ἐπὶ Ahws, om C καὶ μὴ
 αὐτὰ (ταῦτα C) γραψῇ ACws, ne scripseris ea h 8. ἔρε AC,
 ἔρε C 9. τὴν δεξιὰν Ch, om Ἀνς per viventem h 10. ἐκτι-
 σεν τὸν οὐρανὸν ACws, caelum constituit h 10. 11. καὶ τὴν γῆν
 καὶ τὰ ἐν αὐτῇ Chws, om A 11. καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν
 αὐτῇ Cws, om Ah 12. οὐκέτι ἔσται AChw, οὐκ ἔσται ἔτι C
 ἀλλ' AC, Ἀλλὰ C 13. καὶ ἐτελέσθῃ AC, καὶ
 τελεσθῇ C, finietur h

(columnae L) ignis, ²et habebat in manu sua libellum apertum. et
 posuit pedem suum dextrum super (supra) mare, sinistrum autem
 super terram, ³et clamavit uoce magna, quem admodum (ammodum
 L al) cum leo rugit. et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua
 uoces suas. ⁴et cum locuta fuissent septem tonitrua [uoces suas om
 FL], [et ego om FL al] scripturus (scribt. pr F) eram: et audiui
 uocem de caelo (de c. om al) dicentem Signa quae locuta sunt sep-
 tem tonitrua: noli ea (eas L et pr F) scribere. ⁵et angelum quem
 uidi stantem supra mare et supra terram, leuauit manum suam ad
 caelum, ⁶et iurauit per uiuentem in saecula saeculorum, qui creauit
 caelum et ea quae in illo sunt, et terram et ea quae in ea sunt, et
 mare et [ea om F] quae in eo sunt, quia tempus amplius non erit,
⁷sed in diebus uocis septimi angeli, cum coeperit tuba canere, et
 (om F al) consummabitur (cums.) mysterium dei (om al), sicut euan-

ὡς εὐηγγέλισεν τοὺς ἑαυτοῦ δούλους, τοὺς προφήτας. ⁸καὶ ἡ φωνὴ ἦν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν λαλοῦσαν μετ' ἐμοῦ καὶ λέγουσαν Ὑπάγε λάβε τὸ βιβλίον τὸ ἡνωγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἐστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. ⁹καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον, λέγων αὐτῷ δοῦναί μοι τὸ βιβλαρίδιον. καὶ λέγει μοι ⁵ Δάβε καὶ κατάρφαγε αὐτό· καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι. ¹⁰καὶ ἔλαβον τὸ βιβλαρίδιον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό· καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκὺ· καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτό, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου. ¹¹καὶ λέγουσίν μοι Δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς ¹⁰ καὶ ἔθνεσιν καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσιν πολλοῖς. ¹καὶ ἐδόθη μοι

1. τους εαυτου δουλους τους προφητας AC, τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις τοῖς προφήταις ε, per prophetas servos suos h 1. 2. η φωνη ην ηκουσα ACυς, audivi vocem h 2. λαλοσαν AChv, λαλοῦσα ε και λεγουσαν (-ου ε) ACυς, om h 3. λαβε ACυς, et accipe h το βιβλιον AC, librum hv, τὸ βιβλαρίδιον ε ἐν τη χειρι Aς, de manu hv, om C του αγγελου AC, ἀγγέλου ε 4. απηλθα A, απηλθον Cς αυτω ACυς, om h 5. δουναι AC, ut daret hv, Δός ε βιβλαριδιον (-ριδιον A) ACς, librum hv 5. 6. και ἄλ- λην δε κεφαλίδα βιβλίου γεγραμμένην ἐνρήσεις ἐν τῇ ἀποκαλύψει τὸν Ἰωάννην κατεσθόντι· πλείον γὰρ κεφαλίδος οὐ χωρεῖ φαγεῖν ἡ ἀνθρωπεία γένεις Orig 3,408^c (ad Ezech. 3, 1.) 6. σου την κοιλίαν Cς, ventrem tuum hv, σου την καρδιαν A 7. ἐσται (ἴσται C) γλυκυ ACυς, dulcis erit h ἐλαβον ACυς, cum accepissem h libellum h . 8. 9. και κατέφαγον... γλυκὺ om h 9. ως μελι γλυκυ Cυς, γλυκυ ως μελι A 9 - p. 656, 6. de C confer pag 647, 8 9. επικρανθη Aυς, statim repletus est h 10. λεγουσιν A, ait h, λέγει ε 10. 11. ἐπὶ λαοῖς... πολλοῖς Aς, in populo et in nationes et linguas et reges multos h 11. seq και εδοθη μοι καλαμος ομοιος Aυς, dedit mihi arundinem auream similem h

gelizavit per servos suos prophetas. (10) ⁸Et vox (vocem) quam audivi [dicentem L al] de caelo iterum loquentem (locuta est) mecum et dicentem (dixit mihi) Vade accipe librum (l. a. L) apertum de manu angeli stantis supra mare et supra terram. ⁹et abii (habii) ad angelum, dicens ei ut daret mihi librum. et dicit (dixit) mihi Accipe [librum] et deuora illum (eum L): et faciet amaricare (-ri) uentrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tamquam mel. ¹⁰et accepi (accipi) librum de manu angeli, et deuoravi eum: et erat in ore meo tamquam mel (om pr F) dulce (-cem pr F): et cum deuorassem eum, amaricatus est uenter meus. ¹¹et (om F) dicunt (sic pr L, dicit Fal et corr L, dixit al) mihi Oportet te iterum prophetare populis et gentibus et linguis et regibus multis. ¹et datus est mihi calamus (cha-

κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων Ἐγειρε, καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ. ²καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξωθεν καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσης, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατή-
⁵ σουσιν μῆνας τεσσαράκοντα καὶ δύο. ³καὶ δώσω τοῖς δυσὶν μάρτυ-
σίν μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίους διακοσίας ἑξήκοντα
περιβεβλημένοι σάκκους. ⁴οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο
λυχνίαι αἱ ἐνώπιον κυρίου τῆς γῆς ἐστῶτες. ⁵καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέ-
λει ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατε-
¹⁰σθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν· καὶ εἴ τις θέλει αὐτοὺς ἀδικῆσαι, οὐ-
τως δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. ⁶οὗτοι ἔχουσιν τὴν ἔξουσίαν κλεῖσαι
τὸν οὐρανόν, ἵνα μὴ ἔτιος βρέχῃ τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν,

1. λεγων Αἰν, καὶ ὁ ἄγγελος εἰστήκει λέγων ε γειρε Α, Ἐγει-
ραι ε 2. θυσιαστήριον Αυσ, aram dei h 2. 3. καὶ τὴν αὐλὴν
τὴν Ας, aram autem quae est h 3. ἐκβαλε ἔξωθεν (ἔξω ε) καὶ μὴ
αὐτὴν μετρήσης Αυσ, ne metiaris h 4. πατήσουσιν υς, calcabant
(?) h, μετρησουσιν Α 5. τεσσαράκοντα καὶ Α, τεσσαράκοντα hς
6. καὶ προφητεύσουσιν Αυσ, ut prophetent h 7. περιβεβλημένοι
(-νους Α) σακκους ΑΥς, saccis amicti h ἐλαῖαι υς, αὐλαίαι Α,
αἰαίαι C καὶ αἱ ΑC, καὶ ε 8. κυρίου (τον κ. C) ΑCην, τοῦ
Θεοῦ ε ἰστωτες ΑC, ἐστῶσαι ε, consistentia post candelabra h
εἰ Αἰυς, η C αὐτοὺς θέλει (-λῃ ε) ΑCς, voluerit eos h
9. ἐκπορεύεται ΑCς, exiet h κατεσθίει ΑCς, devorabit h
10. εἰ Αἰυς, η C θέλει (θέληση Αυ) αὐτοὺς ΑCυ, αὐτοὺς θέλῃ
(vult) hς οὕτως (-τω ε) Cυς, om Α 11. αὐτὸν ΑCυς, et il-
lum h τὴν ΑC, om ε 12. ἔτιος (imbrem) βρέχῃ ΑCυς, βρέχῃ
ἔτιος ε τὰς ἡμέρας ΑC, ἐν ἡμέραις υς τῆς προφητείας αὐ-
των ΑCην, αὐτῶν τῆς προφητείας ε

lamus) similis uirgae, dicens Surge et metire templum dei et altare et
adorantes in eo. ²atrium autem (om F) quod est foris (om al) tem-
plum (-plo) eice (eiece) foras et ne metiaris (metieris F) eum, quo-
niam datum (datus pr F) est gentibus, et civitatem sanctam calca-
bunt mensibus quadraginta [et F] duobus. ³et dabo duobus (om al)
testibus meis, et prophetabunt (prophaet.) diebus mille ducentis sexa-
ginta (xl al) amicti saccos. ⁴hi (hii) sunt duae oliuae et duo can-
delabra (et d. c. om F) in conspectu domini terrae stantes. ⁵et si-
quis eos (eorum F) uoluerit nocere, ignis exiet de ore illorum (ip-
sor. L) et deuorabit (-uit L al) inimicos eorum: et siquis uoluerit
eos (om al) (e. u.) laedere, sic oportet eum occidi. ⁶hi habent po-
testatem cludendi (cludiendi L) caelum, ne pluatur [in F] diebus pro-

καὶ ἔξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα καὶ πατάσαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ ὅσάκις ἐὰν θελήσωσιν. Ἐκαὶ ὅταν τελείωσιν τὴν μυριετίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει μετ' αὐτῶν πόλεμον καὶ νικήσει αὐτοὺς καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς. ⁸καὶ τὸ πτώμα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἣτις καλεῖται πνευματικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. ⁹καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν τὸ πτώμα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἡμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφίονουσιν τεθῆναι εἰς μνήμα. ¹⁰καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ' αὐτοῖς καὶ εὐφραίνονται, καὶ δῶρα πέμπουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφηταὶ ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. ¹¹καὶ μετὰ τὰς τρεῖς

1. ἔχουσιν Αἰνς, ἔχουσιν C ἐπὶ ACvs, omnium h 2. ἐν ACh, om vs ἐν Ας, ἀν C θελήσωσιν Ας, θελήσουσιν C, noluerint (?) h 3. θηρίον Chvs, add το τεταρτίον Α το αναβαίνων Α 4. μετ' αὐτῶν πόλεμον ACh, πόλεμον μετ' αὐτῶν ε Hilar 710 νεικῆση C 5. το πτώμα AC, τὰ πτώματα (corpora) hvs ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς (om ε) πολέως ACs, ponet in medio civitatis illius h 7. αὐτῶν AChv, ἡμῶν ε βλέπουσιν Α C, βλέψουσιν hvs 8. καὶ γλωσσῶν ACvs, linguis h 8. 9. το πτώμα (τὰ πτώματα ε) αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἡμισυ (ἡμισου Α) ACs, om h 9. corpora hv αφιουσιν ACv, αφήσουσι hς Α, ες μνήμιον (μνήματα ε), Cς, in sepulcris h 10. inhabitantes terram hv χαιρουσιν C, ... ρουσιν Α, χαροῦσιν hvs ευφραίνονται AC, ευφρανθήσονται hvs 11. πέμπουσιν ἀλλήλοις (-λους C) ACvs, invicem mittent h προφηται ACvs, om h 12. ἐπὶ τῆς γῆς ACs, terram h

phetiae (profit.) ipsorum, et potestatem habent super aquas, conuertendi eas in sanguinem (-ne F al) et percutere terram omni plaga quotienscunque (quotienscumque) uoluerint. ⁷et cum finierint testimonium suum, bestia (bestiae L) quae ascendit (-det) de abyssu (abyso) faciet aduersus illos bellum et vincet illos (eos F al) et occidet (-dit) illos. ⁸et [iacebunt] corpora eorum [iacebunt] in plateis ciuitatis magnae (om al) [iacebunt L], quae uocatur spiritualiter Sodomam et Aegyptus, ubi et dominus eorum cruci fixus est. ⁹et uidebunt de populis et tribubus (tribus F) et linguis et gentibus corpora eorum per tres dies et dimidium, et corpora eorum non sinunt poni in monumentis. ¹⁰et inhabitantes terram (terrae) gaudebunt super illos (illis) et iucundabuntur (iocund. L al) et munera mittent (mittunt) [ad] inuicem, quoniam hi (i) duo prophetae cruciauerunt (cruauer. F) eos qui habitabant (inhabitant F al) super (om F) terram. ¹¹et

ἡμέρας καὶ ἡμῖς πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ εἰσηλθὲν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτοῖς. ¹²καὶ ἤκουσαν φωνὴν μεγάλην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν αὐτοῖς Ἀνάβατε ὧδε, καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. ¹³καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσεν, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ Θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. ¹⁴Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν· ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχέως.

¹⁵Καὶ ὁ ἑβδομος ἄγγελος ἐσάλπισεν, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγοντες Ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶ-

1. ἡμῖς ζ, ἡμῖς Α, το ἡμῖς C ἐκ (α) του Θεου εισηλθεν Αηυς, εισηλθεν εκ του Θεου C εν αυτοις Α, αυτοις C, ἐπ' (in) αὐτοὺς ηυς 2. 3. φοβος μεγας επεπισεν (ἔπεσεν ζ) ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας (των θεωρουτων C) αυτοις ΑCυς, quicumque eos viderunt pertimuerunt h 3. καὶ ἤκουσαν... 5. αὐτῶν om h 3. φωνην μεγαλην Ας, φωνης μεγαλης C 4. λεγουσαν Ας, λεγουσης C αυτοις Cυς, om Α αναβατε ΑC, Ἀνάβητε ζ 6. σεισμος μεγας ΑCυς, magnus terrae motus h καὶ το Αηυς, ωστε το C 7. ονοματα ΑCυς, numero h ανθρωπων χιλιαδες επτα ΑCυς, septem millia hominum h 8. εχθοροι C. in timorem sunt missi h 9. ουρανου ΑCυς, add et terrae h ιδου ΑCζ, et ecce h venit vel veniet h 11. ο Cζ, om Α 11. 12. φωναὶ μεγαλαι εν τω ουρανω ΑCυς, in caelo voces magnae h 12. λεγοντες Α, λεγουσαι Cζ εγενετο η βασιλεια ΑCη, Ἐγένοντο αἱ βασιλεῖαι ζ 12. 13. του κοσμου του κυριου ΑCυς, dei h

post dies tres et dimidium spiritus vitae a deo intravit (-bit) in eos, et steterunt super pedes suos, et timor magnus cecidit (accidit F) super eos qui viderunt (uidebant) eos. ¹²et audierunt vocem magnam de caelo dicentem illis Ascendite huc, et ascenderunt in caelum in nube (nubae pr L), et viderunt illos (eos F) inimici eorum. ¹³et in illa hora factus est terrae motus magnus, et decima pars ciuitatis cecidit, et occisi (occisa F) sunt in (de F) terrae motu (moto pr F) nomina hominum septem (vii F) milia. et reliqui in timore (timorem L) sunt missi et dederunt gloriam deo caeli. ¹⁴nae secundum abiit (habiit): [et om F al] ecce (om F) aae tertium ueniet cito. (11) ¹⁵Et septimus angelus tuba cecinit, et factae sunt voces magnae in caelo, dicentes Factum est regnum huius (uius) mundi domini nostri et [Iesu F] Christi eius, et regnabit (-uit L al) in saecula

τας τῶν αἰώνων. ¹⁶καὶ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ
 Θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν ἔπесαν ἐπὶ τὰ πρόσωπα
 αὐτῶν καὶ προσεκύνησαν τῷ Θεῷ ¹⁷λέγοντες Ἐὐχαριστοῦμέν σοι,
 κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὅτι εἰληφας τὴν δύ-
 ναμίν σου τὴν μεγάλην καὶ ἐβασίλευσας, ¹⁸καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθη- 5
 σαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι καὶ
 δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου, τοῖς προσήταις καὶ τοῖς ἁγίοις
 καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγά-
 λους, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθειραντας τὴν γῆν. ¹⁹καὶ ἠνοίγη ὁ
 ναὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθή- 10
 κης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἄστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ
 βρονταὶ καὶ σεισμός καὶ χάλαζα μεγάλη.

¹Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ, γυνὴ περιβεβλημένη

1. εικοσι AChv Cyp 312, οἱ εἴκοσι καὶ 5 1. 2. ἐνώπιον (οἱ ἐν.
 C5, qui in consp. hv) του Θεου AChv5, in conspectu Cyp 2. κα-
 θήμενοι A5 Cyp, sedent hv, καθήνται C in sedibus (thronis
 Cyp) hv Cyp supra (in hv) facies hv Cyp 4. ο ην ACv5, qui
 (om h) fuisti h Cyp, add καὶ C, add καὶ ὁ ἐρχόμενος 5 εἰληφας
 (-φες C) ACv5 Cyp, post magnam h 6. καιρος Ahv5 Cyp 312,
 κληρος C 6. 7. των νεκρων κριθηται καὶ δοῦναι τον μισθον A
 Ch5, quo de mortuis indicetur et detur merces Cyp 7. σου AC
 v5 Cyp, om h 7. 8. καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ (om Cyp) Cv Cyp, καὶ
 τους ἁγίους καὶ A, et h 8. τοῖς φοβουμένοις Chv5 Cyprian 312,
 τους φοβουμινους A 8. 9. τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλους καὶ
 (om A) AC, τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλους καὶ hv5 Cyp 9. τους
 διαφθειραντας (διαφθειροντας A5) την γην ACv5 Cyp, qui ter-
 ram corruperunt h Iren 252 10. ο ἐν AC, ἐν hv5 ὡφθη
 Ahv5, εδοθη C 13. καὶ σημεῖον ACv5, signum autem h ὡφθη
 ACv5, visum h περιβεβλημενη Chv5, περιβλεπομε. . A

saeculorum. ¹⁶et viginti quattuor (xxiiii F al) seniores, qui in
 conspectu dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas et ad-
 orauerunt deum ¹⁷dicentes Gratias agimus tibi (t. a. L al), domine
 deus omnipotens, qui es et qui eras, [et F] quia (qui) accepisti vir-
 tutem tuam magnam et regnasti, ¹⁸et iratae sunt gentes, et aduenit
 ira tua et tempus mortuorum iudicari (iudicare F al) et reddere mer-
 cedem servis tuis (s. t. m.), prophetis et sanctis et timentibus nomen
 tuum, pusillis et magnis, et exterminandi eos qui corruerunt terram.
 (12) ¹⁹Et apertum est templum dei in caelo, et visa est arca testa-
 menti eius in templo eius, et facta sunt fulgura (fulgura) et voces
 et terrae motus et grando magna. ¹et signum magnum apparuit (pa-

τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκίτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα, ²καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα, καὶ ἔκραζεν ὠδίνουσα καὶ βουσιζομένη τεκίῃν. ³καὶ ὠφθῆ ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων πύρρος μέγας, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ διαδήματα, ⁴καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβουλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. καὶ ὁ δράκων ἔστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκίῃν, ἵνα ὅταν τέκῃ τὸ τέκνον αὐτῆς καταφάγῃ. ⁵καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄρσεν, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥόμβῳ σιδηρῷ· καὶ ἤρπασθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θρόνον καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ. ⁶καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἔκῃ τρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐξήκοντα. ⁷καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ, ὃς τε Μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ τοῦ πολε-

1. 2. in capite h^o 2. ἐν γαστρὶ ἔχουσα AC^os, erat praegnans h^o
 3. καὶ ἔκραζεν Ch, κραζει A^o ὠδίνουσα... τεκίῃν om h^o ὠδίνουσα C^os, καὶ ὠδίνουσα A^o 4. δράκων A? πύρρος (rufus) μέγας Ch, μέγας πύρρος A^os 5. αὐτοῦ Ch^os, αὐτῶν A^o ἑπτὰ διαδήματα AC^o, διαδήματα ἑπτὰ h^o 6. σύρει AC^os, trahebat h^o ἀστέρων C^o του οὐρανοῦ ACh^os, om Iren 164 7. deiecit h^o (Iren) ἔστηκεν A^oh^os, ἔστηκε C^o 9. υἱὸν ἄρσεν (ἄρσενος) A^o C^os, masculinum h^o μέλλει ποιμαίνειν AC^os, recturus erat h^o
 10. ἐν A^oh^os, om C^o 11. καὶ πρὸς ACh^o, καὶ s^o 12. ἔχει Ch^os, add ἐκεῖ A^o 12. 13. ἐκεῖ τρέφωσιν (-φουσιν C^o) αὐτὴν AC^os, eam illic alat h^o 13. πόλεμος AC^os, praelium h^o 14. ος τε A^o, ο C^os, om h^o angelis h^o 14. seq του πολέμησαι μετὰ ACh, ἐπολέμησαν κατὰ s^o

ruit L) in caelo, mulier amicta sole, et (om al) luna (lune) sub pedibus eius, et in capite eius corona (coronam pr F) stellarum duodecim, ²et in utero habens, et clamabat (sic F, clamans L, clamavit, clamat) parturiens, et cruciatur ut pariat (pareat L). ³et uisum est aliud (aliud) signum in caelo, et ecce draco magnus rufus, habens capita septem (q^u al) et cornua decem et in (om al) capitibus suis (eius F) septem diademata (diadim.), ⁴et [in] cauda eius trahebat (trahebat) tertiam partem stellarum caeli, et misit eas in terram. et draco (dracho F) stetit ante mulierem quae erat paritura, ut cum peperisset filium eius deuoraret. ⁵et peperit filium masculum, qui recturus erit (erat) omnes gentes in uirga ferrea: et raptus est filius eius ad deum et ad thronum eius. ⁶et mulier fugit (fugiat) in solitudinem, ubi habet (habebat F al) locum paratum a deo, ut ibi pascant illam diebus mille ducentis sexaginta (quadrag.). (13) ⁷et factum est proelium in caelo: Michahel (Micahel F, Michael) et angeli eius

μῆσαι μετὰ τοῦ δράκοντος. καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησεν καὶ οἱ ἄγγε-
λοι αὐτοῦ, ⁹καὶ οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ τόπος εὑρέθη αὐτῶν ἐν τῷ
οὐρανῷ. ¹⁰καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὕψις ὁ ἄρχατος, ὁ κα-
λούμενος διάβολος καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην,
ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν. ⁵
¹⁰καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαν Ἄρτι ἐγένετο
ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ ἡ
ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἐβλήθη ὁ κατήγωρ τῶν ἀδελφῶν
ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ
νυκτός. ¹¹καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἁγίου καὶ ¹⁰
διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν
αὐτῶν ἄχρι θανάτου. ¹²διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε, οἱ οὐρανοὶ καὶ οἱ

2. ἰσχυσαν *Chvs*, ἰσχυσεν *A* οὐδε *AC*, οὔτε *ς* εὐρέθη *ACvs*,
post caelo *h* 3. ille draco *h* ο μέγας ο ὕψις *ACvs*, serpens
magnus et *h* καλούμενος *ACvs*, dicitur *h* 4. sathanas *h*
universum orbem terrarum (om *v*) *hv* 5. ἐβλήθησαν *ACvs*, add
in terram *h* 6. ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαν *ACHv*, λέγουσαν ἐν τῷ
οὐρανῷ *ς* 8. χριστοῦ *Ahvs*, κυρίου *C* dictum est enim
Aut nescis quia adest diabolus accusator fratrum vestrorum *Hilar*
247. scriptura in apocalypsi calumniatorem eum esse testante *Hilar*
338. ἐβλήθη *AC*, κατεβλήθη *ς*, praecipitatus est *h* κατήγωρ
A, κατηγορος *Cς* 9. αὐτοὺς *A*, αὐτῶν *Cς* 9. 10. ἡμέρας καὶ
νυκτός *ACvs*, diebus ac noctibus *h* 10. καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐ-
τον *ACvs*, exsuperatus est ab ipsis *h* 11. τὸν λόγον τῆς μαρτυ-
ρίας *Ahvs*, τὴν μαρτυρίαν *C* οὐχ *A*, οὐκ *Cς* amaverunt *h*
12. οἱ οὐρανοὶ *Aς*, οὐρανοὶ *C*

proeliabantur cum dracone (drachone *V*, drachonem *pr F*). et draco
(dracho *F*) pugnabat et angeli eius, ⁸et non ualuerunt, neque locus
inuentus est eorum amplius (sic *F*, a. e. *L al*, eorum *al*) in caelo.
⁹et proiectus est draco (dracho *F*) ille magnus, serpens antiquus
(anticus), qui uocatur diabolus (diabolus) et satanas, qui seducit (se-
ducet *L al*) uniuersum orbem, [et] proiectus est in terram (terra),
et angeli eius cum illo missi sunt. ¹⁰et audiui uocem magnam in caelo
dicentem Nunc facta est salus et uirtus et regnum dei (domini *L al*)
nostri et potestas Christi eius, quia proiectus est accusator fratrum
nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum dei (domini *L al*)
nostri die ac nocte. ¹¹et ipsi uicerunt illum propter sanguinem agni
et propter uerbum testimonii sui, et non dilexerunt animam suam
(animas suas *F*) usque ad mortem. ¹²propterea (-ria) laetamini, caeli

ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες· οὐαὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.

13 Καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξεν τὴν
 5 γυναῖκα ἣτις ἔτεκεν τὸν ἄρσεναν. 14 καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ αἱ
 δύο πτέρυγες τοῦ αἰτοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον
 εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπου τρέφεται ἐκὶ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ
 ἡμισυ καιροῦ ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφιος. 15 καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ
 τοῦ σιόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς ὕδωρ ὡς ποταμόν, ἵνα
 10 αὐτὴν ποταμοφορήτον ποιήσῃ. 16 καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί,
 καὶ ἥρριξεν ἡ γῆ τὸ σιόμα αὐτῆς καὶ κατέπιεν τὸν ποταμὸν ὃν
 ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ σιόματος αὐτοῦ. 17 καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων
 τῇ γυναικί, καὶ ἀπῆλθεν ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ

1. ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες (κατασκήν. C) ACζ, habitatis in eis h
 τὴν γῆν (αγαπήν A) AC, vobis terra h, τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν 5
 mare h 2. ο διαβολος προς υμας ACυς, ad vos diabolus h
 cum ira ingenti h 2. 3. οτι ολιγον καιρον εχει ACυς, modicum
 sibi tempus superesse h 5. ετεκεν τον αρσεναν (αρσενα C, ἄρσενα
 5) ACυς, illum masculum pepererat h 5. 6. αι (om 5) δυο πτερυ-
 γεις ACυς, duae alae quasi h 7. εκει Ας, εκαι C, om h per
 tempus h 7. 8. και ημισυ καιρον Αης, om C 8. προσωπου
 του οφιος ACυς, antichristi facie h 9. εβαλεν Cυς et rec A, misit
 ille h, ελαβεν pr A 8. 9. εκ του στοματος αυτου οπισω της γυ-
 ναικος ΑChv, ὀπίσω τῆς γυν. ἐκ τοῦ στ. αὐτοῦ 5 9. in modum
 fluminis h 10. αυτην (ταυτην 5) ποταμοφορητον ποιηση Ας,
 ποιηση αυτην ποτ. C, eam perderet h καὶ ACυς, sed h 11. τον
 ποταμον ον Chυς, το ὕδωρ ο A 11. εβαλεν ACυς, emisit post
 ex ore suo h 12. ωργισθη ACυς, iratus h ο δρακων Ch, add ἐπι
 Ας 13. και ACυς, om h

et qui habitatis in eis: uae terrae et mari, quia descendit (disc.)
 diabolus (-bul.) ad uos habens iram magnam (ira magna pr F),
 sciens quod modicum tempus habet. 13 et postquam uidit draco (dra-
 cho F) quod proiectus est (esset F) in terram, [et L] persecutus est
 mulierem quae peperit masculum. 14 et datae sunt mulieri duae alae
 (d. a. m. L?) aquilae magnae, ut uolaret in desertum in (om al)
 locum suum, ubi alitur (aletur) per tempus et tempora et dimidium
 temporis a facie serpentis. 15 et misit serpens ex ore suo post mulie-
 rem aquam (aq. p. m. F) tamquam flumen, ut eam faceret trahi a
 flumine. 16 et adiunxit terra (et audiuit terram) mulierem, et aperuit
 terra (terram) os suum et absorbit (absorb.) flumen quod misit
 draco (dracho F) de ore suo. 17 et iratus est draco (dracho F) in
 mulierem, et abiit (habuit) facere proelium cum reliquis de semine

σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ, ¹⁸καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης. ¹καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον κέρατα δέκα καὶ κεφαλὰς ἐπτά καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας. ²καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. ³καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθραυπεύθη. καὶ ἐθανυμύσθη ὅλη ¹⁰ ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου, ⁴καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι, ὅτι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ λέγοντες Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, καὶ τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; ⁵καὶ

1. τας εντολας ACvs, praeceptum h 2. ιησου ACv, add χριστοῦ hς 3. ἐσταθη AChv, ἐστάθη η 3. εκ της θαλασσης θηριον αναβαινον (sic rec A, διαβ. pr A?) ACvs, bestiam ascendentem de mari h 3.4. κερата δεκα και κεφαλαις επτα ACh, κεφαλὰς ἐπτά καὶ κέρατα δέκα vs δέκα ACvs, om h 5. ονοματα Ahv, ονομα Cvs 6. ην ομοιον ACς, similis erat hv Iren 326 αρκου AC, ἄρκου η 8. μεγαλην] add εδωκεν αυτω corr A 9. και AChv Iren, add ειδον vs εκ (om η) των κεφαλων αυτου ACvs Iren, caput ex septem capitibus h 10. 11. και εθανυμυσθη (εθανυμαστωθη C, εθανυμασεν η) ολη η γη οπισω του θηριου ACvs Iren 326, mirata terra secuta est bestiam h 11. τω δρακοντι AC, τὸν δράκοντα η 12. την (om η) εξουσιαν ACvs Iren, omnem potestatem suam h και ACvs Iren, iterum h 13. τω θηριω alterum C, το θηριον Aς 13. τω θηριω ACvs, illi bestiae h, b. illi Iren 326 και AChv Iren, om η δυναται ACς Iren, poterit hv

eius, qui custodiunt mandata dei et [qui L] habent testimonium Iesu, ¹⁸et stetit supra (super) harenam (ar., -na pr F al) maris. ¹et uidi de mari bestiam ascendentem, [et L] habentem capita septem (vii F) et cornua decem, et super cornua eius decem diademata (diadim.), et super capita eius nomina (nomen F) blasphemiae (blasphim.). ²et bestiam (bestia) quam uidi, similis erat pardo, et pedes eius sicut ursi, et os eius sicut os leonis. et dedit illi draco (dracho F) uirtutem suam et potestatem magnam. ³et [uidi F al] unum de capitibus suis (eius F al) quasi occisum in mortem (morte V al), et plaga mortis eius curata est. et admirata (ammir. L al) est uniuersa terra post bestiam, ⁴et adorauerunt draconem (drach. F), quia dedit potestatem bestiae, et adorauerunt bestiam dicentes Quis similis bestiae, et quis poterit pugnare cum ea? ⁵et datum est ei os loquens

ἰδóθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλάσφημα, καὶ ἰδóθη αὐτῷ ἔξουσία ποιῆσαι μῆνας τισσεράκοντα [καὶ] δύο. ⁶καὶ ἤνοιξεν τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίας πρὸς τὸν θείον, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦν-
⁷τας. ⁸καὶ ἰδóθη αὐτῷ ἔξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ λαὸν καὶ γλῶσ-
 σαν καὶ ἔθνος. ⁹καὶ προσκυνήσουσιν αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, οὗ οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου ὑπὸ καταβολῆς κόσμου. ⁹Εἴ τις ἔχει ὄψ, ἀκουσάτω. ¹⁰εἴ τις εἰς αἰχμαλωσίαν, εἰς αἰχμαλωσίαν

1. βλασφημία A, βλασφημίας C^ς, blasphemiam Iren 2. ποιῆσαι AChv, πόλεμον ποιῆσαι ς , om Iren τισσεράκοντα AC, τισσαρ. ς και δυο Av Iren, δυο Chv^ς και ηνοιξεν ACv^ς Iren 326, aperuit autem h 2. 3. το στομα αυτου εις βλασφημίας (-μίαν ς) AC^ς, os suum blasphemum Iren, in blasphemia os suum h 3. βλασφημῆσαι ACv^ς Iren, in blasphemandum h 4. και την σκηνην αυτου (add και h^ς Ir) Ahv^ς Iren, om C σκηνοντας AC Iren 326, add και ἰδóθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσαι (potestas faciendi bellum h) μετὰ τῶν ἁγίων και νικῆσαι (vicit h) αὐτούς h^ς 5. super (in hv) omnem hv Iren και λαον (λουος C) AChv Iren, om ς 6. προσκυνήσουσιν AC^ς, adoraverunt h Iren 326 αυτου AC, αὐτῷ ς , eam Iren, eum h 7. ου ου (ὧν οὐ v^ς, ουαι A) γεγραπται το ονομα (τὰ ὀνόματα v^ς) ACv^ς Iren, quorum nomina non sunt scripta h αυτου AC, om h^ς Iren τω (om C) βιβλίω AC, τῇ βίβλῳ ς του alterum AC, om ς απο ACv^ς Iren 326, qui est ab h ει Ahv^ς Iren, η C 9. ους AC^ς, aures h Iren 9. seq ει τις εις (om ς) αιχμαλωσιαν (add συνάγει ς , duxerit Iren v, om Av) εις αιχμαλωσιαν υπαγει (ibit) A^ς Iren, qui captivum duxerit et ipse capietur h, η τις εις αιχμαλωσιαν υπαγει C

(ei loqui F) magna et (om L) blasphemiae (-mia), et data est illi potestas facere menses quadraginta duos (et duo F). ⁶et aperuit os suum in blasphemias (-mia L) ad deum, blasphemare nomen eius et tabernaculum eius et eos qui in caelo habitant. ⁷et datum est illi bellum facere cum sanctis et (om al) vincere illos, et data est ei potestas in omnem tribum (omni tribu) et populum et linguam et gentem. ⁸et adorabunt (-uerunt) eum (eam) omnes qui inhabitant (habit. L al) terram, quorum non sunt scripta (scribta pr F) nomina in libro uitae agni qui occisus est ab origine mundi. ⁹siquis habet aures (aures F), audiat. ¹⁰qui in captiuitatem (-te) [duxerit om F al], in

ὑπάγει· εἰ τις ἐν μαχαίρῃ ἀποκταίνεται, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρῃ ἀποκτανθῆναι. ὡδὲ ἐστὶν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων.

¹¹Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχεν κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. ¹²καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ τὴν γῆν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ ἵνα προσκυνήσουσιν τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. ¹³καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνειν εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. ¹⁴καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ποιῆσαι εἰκόνας τῷ

1. *εἰ (η C) τις ἐν ACς, si quis Iren, et qui h μαχαίρῃ AC, μαχαίρα C* αποκτείνει (occiderit) *δει αὐτον Cς Iren 326, occiderit et ipsum oportet h, αποκτανθῆναι αὐτον A ἐν ACς Iren, om h* μαχαίρῃ alterum AC, *μαχαίρα C* 3. *αναβαίνον C* καὶ *εἶχεν ACς, habentem h* 4. *ομοία (ονομα C) ἀρνίῳ ACς, similia agni hv* 5. *πρωτου ACς Iren, prioris hv* ποιεῖ ACς, *faciebat hv Iren* ἐνώπιον αὐτου καὶ ποιεῖ τὴν γῆν ACς Iren, *in terra h* 6. *καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ ἵνα C Iren, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα Aς, ut habitantes terram h* προσκυνήσουσιν AC, *προσκυνήσωσι C* 6. 7. *το πρῶτον ACς Iren, illam priorem h* 7. *του θανάτου αὐτου Cς Iren 326, mortis hv, αὐτου A* ποιεῖ ACς, *fecit h, faciet Iren* 8. *μεγάλα ἵνα ACς Iren, ita ut h* ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνειν (-βαίννιν C) ACς Iren, *καταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ C* 8. 9. *εἰς τὴν γῆν ACς Iren, om h* 9. *πλανά ACς, seduxit h, seducet Iren 326* 10. *super terram Iren, terram h* 11. *λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ACς, et dicit incolis terrae h* 11 - p. 666, 2. *et imaginem iubebit fieri bestiae et spiritum dabit imagini uti et loquatur etc Iren 326* ποιῆσαι (ποιῆσ C) *εἰκόναν (-να Cς) τῷ θηρίῳ ὅς (ὃ C) ACς, ut imaginem bestiae faciant quae h*

captivitatem uadit (-det) (u. in c. L): qui in gladio occiderit, oportet eum [in F] gladio occidi. hic (hec) est patientia et fides sanctorum. (14) ¹¹Et uidi aliam bestiam ascendentem de terra, et habebat cornua duo similia agni et loquebatur sicut draco (dracho F) ¹²et potestatem prioris bestiae omnem faciebat in conspectu eius. et facit (fecit L al) terram et inhabitantes (habit. L al) in ea (in eam L) adorare bestiam primam, cuius curata est plaga (placa) mortis. ¹³et facit (facit F) signa magna, ut etiam ignem (-ne pr F) faceret (-rent) de caelo descendere in terram in conspectu (-ctum L) hominum. ¹⁴et seducit (-cet L) habitantes terram (terrae, in terra) propter signa quae data sunt illi facere in conspectu bestiae, dicens habitantibus in terra

Θηρίῳ ὃς ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρης καὶ ἔζησεν. ¹⁵καὶ ἐδόθη αὐτῇ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ ἵνα ὅσοι ἂν μὴ προσκυνήσωσιν τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου ἀποκτανθῶσιν. ¹⁶καὶ ποιεῖ πάντα, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δώσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, ¹⁷ἵνα μὴ τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ¹⁸Ὡς ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου.

1. τῆς μαχαίρης (-ρας ε) ACος, factam de gladio h [εδοθη] sic pr? corr C, εδοθ pr C 2. αὐτῇ AC, αὐτῷ ε δοῦναι Ahz, om C 2. τοῦ θηρίου... 3. τὴν εἰκόνα om C 2. illius bestiae h 2. 3. ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου (om Iren) Avz Iren 326, et ut imago bestiae loqueretur h 3. ποιήσῃ Az, om Iren ἵνα ὅσοι εἰαν A, ut qui vel quicumque h, ὅσοι ἂν ε, eos qui Iren 3. 4. τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου Ahz, eam Iren 4. ἀποκτανθῶσιν A Ch, ἵνα ἀποκτ. ε, faciet occidi Iren 326 4-8. et characterem autem, ait, in fronte et in manu dextra faciet dari ut non possit aliquis emere etc Iren 4. ποιεῖ ACz, fecit h 4. 5. μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους ACος, magnos et pusillos h 5. 6. καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἐλευθέρους om h 6. ἵνα δώσιν (δώσῃ ε) αὐτοῖς χάραγμα ACz, habere notam h 6. 7. ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ τὸ μέτωπον (τοῦ μετώπου C, τῶν μετώπων ε) αὐτῶν ACz, in dextera manu aut in frontibus h 7. ἵνα Ch Iren 316, καὶ ἵνα Avz 7. 8. τις δύνηται (add quicumque h) AChoz, possit aliquis Iren 8. ὁ ἔχων] τεχων C τὸν ὀνοματός Ch Iren, το (ἡ τὸ ε) ὀνομα Az 9. 10. ἡ σοφία ἐστίν ACος, est sapientia h 10. νοῦν AC, τὸν νοῦν ε φισατω C

(-am F) ut faciant imaginem bestiae quae habet plagam gladii (gradiae) et uixit. ¹⁵et datum est illi ut daret spiritum imagini bestiae, ut et (om al) loquatur imago bestiae, et faciat (-et F al) ut (om L) quicumque non adoraverit imaginem bestiae occidatur. ¹⁶et faciet omnes, pusillos et magnos et divites et pauperes et liberos et servos, habere character (car. F, -erem unus) in dextra (dextera) manu aut in frontibus suis, ¹⁷et nequis possit (posset) emere aut vendere, nisi qui habet character (car. F) nominis (nomine L, nomen) bestiae aut numerum nominis eius. ¹⁸hic sapientia est. qui habet intellectum, computet numerum bestiae: numerus enim hominis est. et numerus

ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστίν. καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἑξακόσιοι ἑξή-
κοντα ἑξ.

¹Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ τὸ ἀρνίον ἐστὸς ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών, καὶ
μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα
αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν με-
⁵τώπων αὐτῶν. ²καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδά-
των πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης, καὶ ἡ φωνὴ ἦν ἤκουσα
ὡς κιθαρωδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν. ³καὶ ᾄδου-
σιν ὡς ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσά-

1. ἑξακόσιοι δεκάξ.

1. αριθμος γαρ ανθρωπου ACvs, hominis enim numerus h αυτου
As, add εστιν Cv, om h 1. 2. εξακοσιοι εξηκοντα εξ Ah, χξς' s,
χξ' Orig 3,414a, εξακοσια δεκα εξ C. et esse numerum sexcentos sexa-
ginta sex Iren 326. ἐν πᾶσι τοῖς σπουδαίοις καὶ ἀρχαίοις ἀντιγρά-
φοις (in omnibus antiquis et probatissimis et veteribus scripturis)
τοῦ ἀριθμοῦ τούτου κειμένων — ἐσφάλησαν τινες ἐπακολοθεῖσαν-
τες ἰδιωτισμῷ καὶ τὸν μέσον ἡτέθησαν (frustrantes) ἀριθμὸν τοῦ
ὀνόματος ν' ψήγισμα (numeros) ἀφελόντες καὶ (deducentes) ἀντὶ
τῶν ἑξ δεκάδων μίαν δεκάδα βουλόμενοι εἶναι idem 328 3. εἶδον
καὶ ἰδου ACvs Orig 4,2a, ecce vidi h, vidi Cyp 294 το αρνιον
εστος (εστὼς Or) AC Orig, ἀρνίον ἐστηκὸς s ἐπὶ το ορος σιων
Avs, in monte sion h Cyp, ἐπὶ ορος C 4. τεσσαρακοντα AC,
τεσσαράκ. s. ρμδ' χιλιάδες Orig ἔχουσαι ACs Orig, et habent
(habebant Cyp) h Cyp 5. αυτου καὶ το ονομα AChv Orig 4,2a
Cyp 294, τοῦ ἀρνίου καὶ Orig 4,2d et add τὸ ὄνομα Orig 4,2d bis,
om s γεγραμμενον Cs Orig, το γεγρ. A in frontibus hv Cyp
6. ως φωνην ACvs Orig 4,2a, quasi sonum h 7. καὶ ως φωνην
βροντης μεγαλης ACvs Orig, aut magni tonitruī h η φωνη ην A
Ch Orig, φωνην s 8. ως AChv Orig, om s κιθαρωδων] sic
correcto priori ω A ἐν ταῖς κιθάραις αυτων (om C) ACvs Orig
4,2a, om h υδουσιν ACs Orig, cantabant hv 9. ως (om Orig)
ωδην καινην ACvs Orig, novum canticum h

eius (om al) est sescenti (sex.) sexaginta sex [dclx. vi. F]. [Tei-
tan V in margine.] (15) ¹Et vidi, et ecce agnus stabat supra (super
F) montem Sion, et cum illo (eo F) cxxliiii milia habentes nomen
eius et nomen patris eius scriptum (scribitum F) in frontibus suis.
²et audiui uocem de caelo tamquam uocem aquarum multarum et
(tamquam—et om al) tamquam uocem tonitruī (thon. F) magni, et
uocem quam audiui sicut citharoedorum (cithared. F, citharizorum)
citharizantium in citharis suis. ³et cantabant quasi canticum novum
ante sedem et ante quattuor animalia et seniores: et nemo poterat

ρων ζήτων καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ οὐδεὶς ἰδύνατο μαθεῖν τὴν
 ῥῥῥῥῥ, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἡγορα-
 σμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. *οὗτοί εἰσιν οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθη-
 σαν· παρθένοι γὰρ εἰσιν. οὗτοι οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἁγίῳ ὅπου
 5 ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ἡγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ
 θεῷ καὶ τῷ ἁγίῳ, *καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐκ εὗρέθη ψεῦδος·
 ἄμωμοί εἰσιν.

6 Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα
 εὐαγγέλιον αἰώνιον εὐαγγελίσαι ἐπὶ τοὺς καθημένους ἐπὶ τῆς γῆς
 10 καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ λαόν, ᾗ λέγων
 φωνῇ μεγάλῃ Φοβήθητε τὸν θεὸν καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν

1. καὶ των πρεσβυτερων *Ahus Orig 4,2^a, om C* ἰδύνατο *AC Orig*,
 ἡδύνατο *ς* μαθεῖν *ACs Orig*, *dicere h* 2. αἱ] illa *h* ῥῥῥ
 χιλιάδες *Orig 4,2^b* τεσσαράκοντα *AC*. τεσσαράκοντα τέσσαρες *ς*
 τέσσαρες *om C* 3. ἀπο τῆς γῆς *ACs Orig*, *de terris h* οὗτοι
 εἰσιν *Chvs Orig Cyp 174 316, om A* se non coinquinaverunt *h*
Cyp 174 4. εἰσιν *ACvs Orig 4,2^{bd}*, permanserunt *h Cyp* οὗτοι *AC*
Orig, add εἰσιν *hvs Cyp 174* 5. ἀν *ACs*, ἐὰν *Orig 4,2^b* ὑπάγῃ
ACH, ὑπάγῃ *ς Orig*, ierit *Cyp 174* ἀπο τῶν ἀνθρώπων *As Orig*,
 4,2^b 3^a, *om C* 6. ψεῦδος *ACv Orig*, δόλος *ς* 7. εἰσιν *AC*,
 γὰρ εἰσιν *Orig et add ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ* *ς* 8. ἄλλον
ACs Cyp 264 312, om Orig 4,16^a πετόμενον *AC Orig*, πετώ-
 μενον *ς* in medio caelo *Cyp 264*, per medium caelum *v Cyp*
 312 9. εὐαγγελίσαι (-λίσασθαι *Orig*) *ACs Orig 4,16^b Cyp 312*,
 ut annuntiaret *Cyp 264* ἐπὶ (*om Or*) τοὺς καθημένους *C Orig*,
 sedentibus *v Cyp 312*, ἐπὶ (*om* *ς*) τοὺς κατοικοῦντας *As, om Cyp*
 264 10. ἐπὶ (*om* *ς*) παν ἔθνος *ACvs Orig*, super (in 312) omnes
 nationes *h Cyprian 264 312* φυλὴν (*φυλακὴν Orig*) καὶ γλῶσσαν
 καὶ λαὸν *ACvs Orig 4,16^b*, tribus et linguas et populos *Cyp*
 λεγὼν *AC*, λέγοντα *ς Orig Cyp*, add ἐν *Cs Orig*, quod *om A Cyp*
 11. φοβήθητε *ACvs Orig*, metuite potius *h Cyp*

dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quattuor milia, qui empti
 sunt de terra. *hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: uir-
 gines enim sunt. hi [sunt *F al*] qui sequuntur (secuntur *L*) agnum
 quocumque ierit (abierit *L al*). hi empti (emti *L*) sunt ex hominibus
 (sic *L*, omnibus ceteri) primitiae deo et agno, *et in ore ipsorum
 (eorum *L*) non est inuentum mendacium: sine macula sunt [enim
 ante thronum dei *L*]. *et uidi alterum angelum uolantem per medium
 caelum, habentem euangelium aeternum, ut euangelizaret sedentibus
 super terram et super omnem gentem et tribum et linguam et popu-
 lum, *dicens (dicentem *L al*) magna uoce Timete deum (dominum)

ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ θάλασσαν καὶ πηγὰς ὑδάτων. ⁸καὶ ἄλλος δεύτερος ἄγγελος ἔκλουθ' ἑσθ' ἐλέγων Ἐπισειν ἔπισειν Βαβυλῶν ἡ μεγάλη, ἡ ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικεν πάντα τὰ ἔθνη. ⁹καὶ ἄλλος ἄγγελος τρίτος ἔκλουθ' ἑσθ' αὐτοῖς ἐλέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ Εἴ τις προσκυνεῖ τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ¹⁰καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θιοῦ, τοῦ κεκρασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ

1. προσκυνήσατε *Ahu* *Orig* *Cypr* 264 312, προσκυνήσαντι *C* τω ποιήσαντι *AC*₅, τὸν ποιήσαντι *Orig* 4, 16^b 2. καὶ (add τὴν *Orig*) θαλάσσαν *AC*₅ *Orig* *Cypr*, mare *h* πηγὰς (add τῶν *Orig*) ὑδάτων *ACh*₅ *Orig* *Cypr* 312, omnia quae in eis sunt *Cypr* 264
3. δευτερος ἄγγελος *Ah*, ἄγγελος δευτερον *C*, ἄγγελος *vs* ἔκλουθ' ἑσθ' *AC*₅, add eum *h* ἐπισειν bis *Ahu*₅, semel *C* βαβυλῶν *AC*, add illa *h*, add ἡ πόλις *5* 4. τὴν ἐκ *AC*, ἔτι ἐκ *5*, a *h* 4. 5. πεποτικεν πάντα τα (om *5*) ἔθνη *AC*₅, om *h*
5. ἄλλος ἄγγελος τρίτος *AC*, τρίτος ἄγγελος *h*₅ *Cypr* 322 αὐτοῖς *C*₅ *Cypr*, αὐτῷ *Ah* 6. ἐν *AC*₅ *Cypr*, om *h* εἰ *h*₅ *Cypr* 93 111 264 322, ἡ *C*, incertus *A* προσκυνεῖ (adoraverit *h*) τῷ θηρίῳ *Ch* *Cypr*, προσκυνεῖ το θυσιαστηρίῳ *A*, τὸ θηρίον προσκυνεῖ *5* 7. αὐτον καὶ *Ahu*₅ *Cypr*, αὐτῶν *C* λαμβάνει χάραγμα (notam) *AC*₅ *Cypr* 93 111 264, acceperit nomen *h*, acceperit inscriptionem *Cypr* 322 in fronte sua (om *h*) *h* *Cypr* ἡ *ACh*₅ *Cypr* 264 322, et *Cypr* 93 111 7. 8. ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ *AC*₅ *Cypr* 322, in manu sua (om *Cypr*) *h* *Cypr* 93 111 264
8. καὶ αὐτὸς πίεται *AC*₅, hic bibet *Cypr* 322, et bibet ipse *h*, bibet et ipse *Cypr* 93 111 264 8. 9. τοῦ θιοῦ ... τῆς ὀργῆς om *Cypr* 322 9. ἀκράτου *AC*₅, om *h* *Cypr* 93 111 264 ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς *Ch*₅ *Cypr*, ἐκ τοῦ ποτηρίου τὴν ὀργὴν *A*

et date illi honorem, quia uenit hora iudicii eius, et adorato eum qui fecit caelum et terram et (om *F*) mare [et omnia quae in eis sunt] et fontes aquarum. ⁸et alius angelus secutus est dicens Cecidit cecidit Babylon illa magna, quae a uino irae (om *F* al) fornicationis suae potionauit (potauit) omnes gentes. ⁹et alius (om *L*) angelus tertius secutus est illos (om *pr* *F*) dicens uoce magna Siquis adorauerit bestiam et imaginem eius et acceperit characterem (car. *F*) in fronte sua aut in manu sua, ¹⁰et hic bibet (sic *L*, bibit *al*, biberit *F*^a*l*) de uino irae dei, qui mixtus est mero (uino) in calice irae ipsius,

βασανισθήσεται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ ἐνὶ ὧπιον ἀγγέλων ἁγίων καὶ ἐν ὧπιον τοῦ ἁγίου. ¹¹καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασάνισμου αὐτῶν εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀναβαίνει, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνῶντες τὸ Θεῖον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ¹²Ὡδε ἡ ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν, οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πίστιν Ἰησοῦ. ¹³καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης Γράψον Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπ' ἄρτι. ναί, λέγει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσονται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· τὰ γὰρ ¹⁰ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν.

¹⁴Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκή, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενον ὅμοιον νῦν ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέ-

1. βασανισθησεται Chvs Cyp 93 111 264 322, βασανισθησονται A ἐν ACs, om hv Cypr ἀγγέλων ἁγιων Cv Cyp 322, τῶν ἁγίων ἀγγέλων hz Cyp 93 111 264, των ἀγγέλων A 2. του βασάνισμου ACs, tormentorum v Cyp 322, de tormentis h Cyp 93 111 264 3. εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀναβαίνει (ascendet Cyp) Av Cyp 111 264 322, ἀναβαίνει (ascendet) εἰς αἰῶνας αἰώνων hz Cyprian 93, εἰς αἰῶνα αἰῶνος ἀναβαίνει C 3. ἔχουσιν ACvs, habebunt h Cyp 93 111 264 4. οἱ προσκυνῶντες ACs Cyp 111, quicunque adorant h Cyp 93 264 4. 5. εἰ (η C) τις λαμβάνει τὸ χάραγμα ACs, quicunque notam sumit h 5. 6. ὡδε η (om ε) ὑπομονὴ τῶν ἁγιων ἐστίν (add ὡδε ε) ACvs, haec est patientia sanctorum h 7. λεγούσης Av et pr? corr C, add μοι hz, λεγούσης pr C 8. felices illi h κυρίῳ Ahvs, χριστῷ C ἀποθνήσκοντες ACvs, mortui sunt h 9. ἀναπαύσονται AC, ἀναπαύονται ε ἐκ ACs, a hv γὰρ AChv, δὲ ε 11. nubem albam h ἐπὶ τὴν νεφέλην ACvs, super eam h 11. 12. καθήμενον ὅμοιον AChv, καθήμενος ὅμοιος ε 12. νῦν Chs, νιον A ἔχων As, ἔχον C, habentem hv τὴν κεφαλὴν A, τῆς κεφαλῆς Cs

et cruciabitur igne et sulphure (sulphore) in conspectu angelorum [et] sanctorum et ante conspectum (-ctu pr F) agni. ¹¹et fumus tormentorum eorum in saecula saeculorum ascendit (-det), nec habent requiem die ac nocte qui adorauerunt bestiam et imaginem eius et si quis acceperit characterem (caract. FL) nominis eius. ¹²hic patientia sanctorum est (om F), qui custodiunt mandata dei et fidem Iesu. ¹³et audiui uocem de caelo dicentem Scribe Beati mortui qui in domino moriuntur a modo. iam dicit (dicet) spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim (om al) illorum secuntur illos. ¹⁴et uidi, et ecce nubem candidam, et super (supra F) nubem (c. et s. n. om al) sedentem similem filio (filium) hominis, habentem in capite suo coro-

φανον χρυσοῦν καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὄξύ· ¹⁵καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κραζὼν ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθήμενῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης Πέμψον τὸ δρέπανόν σου καὶ θείρισον, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα θείρισαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θειρισμὸς τῆς γῆς. ¹⁶καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῆς νεφέλης τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, ⁵ καὶ ἐθείρισθῃ ἡ γῆ. ¹⁷καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὄξύ· ¹⁸καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, ὁ ἔχων ἔξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ ἐηρώνησεν φωνῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὄξύ, λέγων Πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὄξύ καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἁμπέλους ¹⁰ τῆς γῆς, ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. ¹⁹καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησεν τὴν ἁμπelon τῆς γῆς καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θιτοῦ τὸν μέγαν. ²⁰καὶ ἐπαυθήθῃ ἡ ληνὸς ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς λη-

2. ἐξῆλθεν ACυς, venit h ἐκ του ναου κραζων ACυς, proclamans h ἐν φωνῇ μεγάλῃ (μεγ. φ. ς) τῷ καθήμενῳ ACς, ad illum sedentem h 4. ἦλθεν AChv, ἦλθέ σοι ς θείρισαι AC, τοῦ θείρισαι ς, metendi h ἐξηράνθη ο θειρισμος της γης ACυς, iam seges arida est h 4. 5. ἐβαλεν ο καθήμενος ἐπὶ της νεφέλης (την νεφέλην Cς) ACυς, tunc ille sedens super nubem misit h 7. τῷ Aς, om C ἔχων (ἐχον A?) καὶ αὐτος ACυς, et ipse habens h καὶ ἄλλος ACυς, item et alius h 8. ἐκ (ἐξῆλθεν ἐκ Cς) του θυσιαστηριου ACυς, om h ο AC, om ς 9. φωνῇ A, κρουγῇ Cς 11. ἤκμασαν Cς, ἤκμισαν A 13. εἰς την ληνον Aυς, in torculari h, εἰς την αλωναν C τον μεγαν καὶ Chv, τον μεγα· καὶ A, τὴν μεγάλην. Καὶ ς 14. ἡ ληνος ACυς, in torculari h ἔξωθεν AC, ἔξω ς ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ της ληνου ACυς, manavit inde sanguis h

nam auream et in manu sua falcem acutam: ¹⁵et alter angelus exiit de templo, clamans uoce magna ad sedentem super nubem Mitte falcem tuam et mete, quia uenit hora ut metatur, quoniam aruit messis terrae (q. a. m. t. om al). ¹⁶et misit qui sedebat super (supra F al) nubem falcem suam in terram, et messa est terra (et messuit terram F al). ¹⁷et alius angelus exiit de templo quod est (q. e. om al) in caelo, habens et ipse falcem acutam; ¹⁸et alius angelus de altari, qui habet potestatem supra ignem, et clamauit uoce magna [ad eum L] qui habebat (habet pr L) falcem acutam, dicens Mitte falcem tuam acutam et uindemia (uindimia) botruos (sic V, boruos pr F, botruos L, botruus, botros) uineae terrae, quoniam maturaes sunt uuae eius. ¹⁹et misit angelus falcem suam in terram (in t. om al), et uindemiauit (uindim.) uineam (uiniam) terrae et misit in lacum irae dei magnum. ²⁰et calcatus est lacus extra ciuitatem, et exiit

νοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων, ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

¹Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστόν, ἀγγέλους ἐπὶ ἔχοντας πληγὰς ἐπὶ τὰς ἰσχάτας, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ Θεοῦ. ²καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην ⁵μεμιγμένην πυρί, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τῆς εἰκό-
νος αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ὀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐσιῶτας ἐπὶ
τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ Θεοῦ. ³καὶ ᾄδου-
σιν τὴν ᾠδὴν Μωυσέως τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ
ὀρνίου, λέγοντες Μεγὰλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, κύριε ὁ Θεὸς
¹⁰ὁ παντοκράτωρ· δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου, ὁ βασιλεὺς τῶν
ἐθνῶν. ⁴τίς οὐ μὴ φοβηθῇ, κύριε, καὶ δοξάσει τὸ ὄνομά σου; ὅτι
μόνος ὕσιος, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἤξουσιν καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώ-
πιόν σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.

1. απο ACς, per h 4. ἐτελέσθη ο θυμος του Θεου ACς, indigna-
tio dei consummata est h 4. 5. μεμιγμενην πυρι ACς Cyp 312,
igni permixtum h 5 - 7. τους νικωντας (νικουντας C) εκ του θη-
ριου και εκ της εικονος αυτου και (add ἐκ τοῦ χαράγματος αὐτοῦ,
ς) εκ του αριθμου του ονοματος αυτου εσιωτας επι την θαλασ-
σαν την υαλινην ACς, pascentes bestiae cum agnis eius et numerus
nominis eius cxliiii stantes supra mare vitreum Cyp, superinstantes
vidi eos qui de bestia et imagine eius victoriam ferrent h 7. 8. και
αδουσιν (cantantes hv) την ωδην μωυσεως (Μωσέως ς) του (om ς)
δουλου του Θεου Ahς Cyp 312, om C 9. τὰ om A?, sunt h
10. tuae sunt h Cyp 10. 11. των εθνων A Cyp, omnium gen-
tium h, των αιωνων C, των αγίων ς 11. non timebit hv, non ti-
meat Cyp κυριε ACυ, σε, Κύριε ς, om h Cyp 312 δοξασει
(-ση ς) το ονομα σου ACς, dabit claritatem (det honorem Cyp)
nomini tuo h Cyp 12. μονος οσιος (add et Cyp) ACς Cyp, tu
solus pius es h 13. σου Chς Cyp et add κυριε A τα δικαι-
ωματα ACς, iustitiae Cyp, iusta iudicia h

sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta
(sescenta L). ¹et uidi aliud signum in caelo magnum et mirabile,
angelos septem (vii F) habentes plagas (piacas) septem (vii F)
nouissimas, quoniam in illis consummata est ira dei. ²et uidi tamquam
(om F) mare uitreum mixtum igne (igni), et eos qui uicerunt bestiam
et imaginem illius (eius) et numerum nominis eius, stantes supra
(super L) mare uitreum, habentes citharas (-ram) dei ³et cantantes
canticum Moysi (Mosi F) serui dei et canticum agni, dicentes Magna
et mirabilia opera tua, domine deus omnipotens: iustae et uerae viae
tuae, rex saeculorum (caelorum L): ⁴quis (qui) non timebit, domine,
et magnificabit (-uit F) nomen tuum? quia solus pius es (om al),
quoniam omnes gentes uenient et adorabunt in conspectu tuo, quo-

⁵Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῇ οὐρανῷ, ⁶καὶ ἐξῆλθον οἱ ἐπὶ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἐπὶ πλῆγὰς ἐκ τοῦ ναοῦ, ἐνδεδυμένοι λίθον καθαρὸν λαμπρὸν καὶ περιζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσαῖς. ⁷καὶ ἔν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκεν τοῖς ἐπὶ ἑπτὰ ἄγγέλοις ἐπὶ φιάλας χρυσῆς γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ⁸καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἐπὶ πλῆγαι τῶν ἐπὶ ἑπτὰ ἄγγέλων. ¹⁰καὶ ἤκουσα μεγάλης φωνῆς ἐκ τοῦ ναοῦ λεγούσης τοῖς ἐπὶ ἑπτὰ ἄγγέλοις ¹⁰Ὶπάγετε καὶ ἐκχίετε τὰς ἐπὶ φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν. ²καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος καὶ ἔξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο ἔλκος κακὸν καὶ πονηρὸν ἐπὶ τοὺς ἀνθρώ-

1. καὶ prius ACvs, om h μετα ταυτα Ahus, μετ αυτα C καὶ alterum AC, καὶ ἰδοὺ hvs 2. ἐξῆλθον ε et pr corr A, ἐξῆλθον C, ἐξῆλθεν pr A 2. 3. οἱ (om ε) ἔχοντες τας ἐπτα πλῆγας ACvs, cum septem plagis h 3. λίθον ACv, λίνον hvs καθαρον ACv, add καὶ hs 4. περιζωσμενοι] sic pr corr A, περιζωσμενη pr A 5. χρυσαῖς ACvs, om h 7. 8. του θεου καὶ ἐκ της δυναμειως αυτου ACvs, et virtute dei h 8. ἐδυνατο AC, ἡδύνατο ε 9. ἀχρι Ας, ἀχρις ου C finirentur h 10. μεγάλης φωνῆς AC, φωνῆς μεγάλης hvs 11. ἐκχίετε (-χίεται C, -χέετε ε) τας ἐπτα (om ε) φιαλας του θυμου του θεου ACvs, septem phialas irae dei effundite h 12. εἰς AChv, ἐπὶ ε 13. κακον Chvs, om A ἐπὶ (εἰς vs) τοὺς ἀνθρώπους ACvs, super omnes h

niam iudicia tua manifesta (-stata) sunt. (16) ⁵Et post haec uidi, et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in caelo, ⁶et exierunt septem (vii F) angeli habentes septem (vii F, om L al) plagas (plagas) de templo, uestiti lapide mundo candido et praecincti circa pectora zonis aureis. ⁷et unus ex quattuor animalibus dedit septem (vii F) angelis septem phialas (fialas F) aureas plenas (plaeas V) iracundiae (-dia F) dei uiuentis in saecula saeculorum. ⁸et inpletum (impl.) est templum fumo (fummo) a maiestate dei et de uirtute eius, et nemo poterat intro ire in templum donec consummarentur (consumerentur) septem (vii F) plagae septem (vii F) angelorum. ¹et audiui uocem magnam de templo dicentem septem angelis Ite et effundite septem (vii F) phialas (fialas F) irae dei in terram. ²et abiit (habuit) primus et effudit phialam (fial. F) suam in terram, et factum est uulnus saeuum ac pessimum in homines qui habent (ha-

πους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυνούν-
τας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. ³καὶ ὁ δευτερος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς
τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζωῆς
ἀπέθανεν, τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ. ⁴καὶ ὁ τρίτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην
⁵αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ ἐγένοντο
αἷμα. ⁶καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος Δίκαιος εἰ,
ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν ὁσιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας, ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προ-
φητῶν ἐξέχεεν, καὶ αἷμα αὐτοῖς δέδωκας πῖν· ἄξιόι εἰσιν. ⁷καὶ
ἤκουσα τοῦ θυσιαστηρίου λέγοντος Ναὶ κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκρά-
¹⁰τωρ, ἀληθινὰ καὶ δίκαια αἱ κρίσεις σου. ⁸καὶ ὁ τέταρτος ἐξέχεεν
τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς
ἄνθρωπους ἐν πυρὶ. ⁹καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι κατὰ

1. το χάραγμα ACvs, inscriptionem nominis h 1. 2. προσκυνουν-
τας τη εικονι αυτου ACh, τῇ εἰκόνι αὐτοῦ προσκυνούντας ε
2. δευτερος AChw, add ἄγγελος ε 3. ως νεκρου ACvs, om h
ψυχης A ζωης AC, ζῶσα vs, om h 4. τι AC, om hvs
τρίτος AChw, add ἄγγελος ε 5. εις (super) τους ποταμους και
ACh, add εις ε εγενοντο Ah, εγενετο Cvs 6. σεσηθ δίκαιος και
ὁσιος κύριος και ἐν δικαιοσύνη τὰ κρίματα αὐτοῦ Orig 4, 41^a
6. ει AChw, Κύριε, εἰ ε 7. qui fuisti h οσιος ACv, et qui es
pius h, καὶ ὁ ὁσιος ε ταυτα ACvs, sic h οτι αιμα ACvs,
qui sanguinem h 8. και αιμα αυτοις δεδωκας (ἐδ. ε) ACvs,
ideoque dedisti eis sanguinem h πιν C, πιν A, πιν ε υξιόι
AC, add γάρ ε, quoniam digni h 9. ηκουσα] sic pr? corr C,
ηκουσ pr C του (ἄλλου ἐκ τοῦ ε) θυσιαστηριου λεγοντος ACvs,
aliam vocem dicentem h 10. τεταρτος ACv, add ἄγγελος hε
11. 12. καυματισαι τους ανθρωπους εν πυρι ACε, aestum et ignem
iniicere hominibus h

bebant L) characterem (character, caracer F) bestiae et [in L] eos
qui adorauerunt imaginem eius. ³et secundus effudit phialam (fial. F)
suam in mare, et factus est sanguis tamquam mortui, et omnis anima
uiuens mortua est in mari (mare). ⁴et tertius effudit phialam (fial. F)
suam super flumina et super fontes aquarum, et factus est sanguis.
⁵et audiui angelum aquarum (quartum F al) dicentem Iustus es, [et]
qui es (qui es om al) et qui eras sanctus, qui haec iudicasti, ⁶quia
sanguinem (-ne pr F) sanctorum et prophetarum fuderunt, et san-
guinem eis dedisti bibere: [ut om F] digni sunt. ⁷et audiui altare
dicens (sic F, alterum dicens L, altarem dicentem, ab altare dicen-
te) Etiam, domine deus omnipotens, uera et iusta iudicia tua. ⁸et
quartus effudit phialam (fial. F) suam in solem, et datum est illi
aestu (aestus F) afficere (efficere pr F) homines [et L al] igni (igne).
⁹et aestuauerunt homines aestu magno, et blasphemauerunt nomen

μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἔξου-
σίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δό-
ξαν. ¹⁰καὶ ὁ πέμπτος ἐξέχειν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον
τοῦ Θηρίου, καὶ γένητο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἰσχυρωμένη, καὶ ἡμα-
σῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου, ¹¹καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν
Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἐλκῶν αὐτῶν,
καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. ¹²καὶ ὁ ἕκτος ἐξέχειν τὴν
φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν, τὸν Εὐφράτην, καὶ ἐξη-
ράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἐτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν
ἀπὸ ἀνατολῶν ἤλιον. ¹³καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος ¹⁰
καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Θηρίου καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδο-
προφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὡς βάτραχοι· ¹⁴εἰσὶν γὰρ
πνεύματα δαιμονίων ποιοῦντα σημεῖα· ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βα-
σιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγίῃ αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον

1. το ὄνομα Chvs, ενωπιον A την A, om Cς 2. ου Aς, ουχι
C ut darent hν 3. πεμπτος ACv, add ἄγγελος hς ἐξεχειαν
A 4. γεγενετο η βασιλεια αυτου ισχυρωμενη ACvs, obscuratum
est regnum eius h εμασῶντο AC, εμασῶντο ς, comederunt h
5. prae dolore hν 7. εκτος ACv, add ἄγγελος hς 8. illud
magnum h 9. 10. των βασιλειων των απο ανατολων (-λης C)
ηλιου ACς, venienti regi ab oriente sole h 10. 11. του δρακον-
τος και εκ του στοματος Aηvs, om C 12. ως βατραχοι A, ὅμοια
βατράχοις ς, exeuntes (om v) in modum ranarum hν 13. πνευ-
ματα δαιμονιων (δαιμόνων ς) ποιουντα σημεια Avς, daemoniorum
spiritus signa facientes h, add ᾧ ς, add et h ad reges hν 14. της
(τῆς γῆς καὶ τῆς ς) οικουμένης ὅλης Aς, totius terrae hν τον
(om ς) πολειμον Aς, pugnam h

dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt paeniten-
tiam ut darent illi gloriam. ¹⁰et quintus effudit phialam (fial. F)
suam super sedem bestiae, et factum est regnum eius tenebrosus,
et commandauerunt (commandau. F, cummanduc.) linguas suas prae
dolore, ¹¹et blasphemauerunt deum caeli prae doloribus et vulneri-
bus suis (om F), et non egerunt paenitentiam (pen.) ex operibus
suis. ¹²et sextus effudit phialam (fial. F) suam in flumen illum (illut,
illum L) magnum Eufraten (Euphr.), et siccauit aquam (aqua) eius,
ut praepararetur (praeparetur) uia regibus ab ortu solis. ¹³et uidi
de ore draconis (drachon. F) et de ore bestiae et de ore pseudo-
prophetarum spiritus tres imundos in modum ranarum: ¹⁴sunt enim
spiritus daemoniorum facientes signa, et (om L al), procedent (-dunt)
ad reges totius terrae, congregare illos in proelium ad (in) diem

τῆς μεγάλης ἡμέρας τοῦ Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. ¹⁵(ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης. μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ καὶ βλέπωσιν τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ.) ¹⁶καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον Ἑβραϊστὶ Ἀρμαγεδών. ¹⁷καὶ ὁ ἑβδομος ἐξέχεεν τὴν φιλίην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἄδρα, καὶ ἐξῆλθεν φωνὴ ἐκ τοῦ ναοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου λέγουσα Γέγονεν, ¹⁸καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί, καὶ σεισμός ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο, ἀπ' οὗ ἄνθρωπος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικούτος σεισμός οὕτω μέγας. ¹⁹καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσαν. καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. ²⁰καὶ πᾶσα νῆσος

1. τῆς μεγάλης ἡμέρας *A*, in diem illum magnum *h*, τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης *ς* του Θεου του παντοκρατορος *Avs*, omnipotentis dei *h* ἰδου ερχομαι *Avs*, qui venit subito *h* 1. seq beati qui vigilabunt *ele Cypr* 310, vide supra ad 2, 10 2. servabunt *Cypr* 3. nudi ambulent *Cypr* βλέπωσιν *Avs Cypr*, videat *h* αὐτοῦ] suam (αὐτῶν) *Cypr* 4. τόπον *hvs*, ποταμον *A* 4. 5. ἀρμαγεδών *A*, ἡρμαγεδδών *hs* 5. εβδομος *Av*, add ἄγγελος *hs* ἐπὶ *A*, εἰς *hvs* 6. ἐκ *A*, μεγάλη ἀπὸ (de) *hvs* ἀπο *Ahv*, τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ *ς* 7. ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ (add et terrena *h*) *Ahv*, φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ *ς* 7. 8. ἐγένετο μέγας *As*, et signa magna *h* 8. 9. οἷος οὐκ . . . μέγας *om h* 8. ἄνθρωπος ἐγενετο *A*, οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο *vs* 9. ἐγένετο ἡ πόλις *Avs*, civitas illa *h* 10. μέρη *Avs*, add divisa est *h* ἐπεσαν *A*, ἔπεσον *ς* 11. illa magna *h* 11. 12. ἐμνήσθη . . . ὀργῆς αὐτοῦ *Ahv*, recordata sub conspectu dei venit ut daret ei de vino irae suae indignationis *h* 12. seq πᾶσα νῆσος ἐφύγεν καὶ *Avs*, omnes insulae fugerunt et omnes *h*

magnum dei omnipotentis. ¹⁵ecce venio sicut fur. beatus qui nigrilat et custodit (et c. *om al*) uestimenta sua, ne nudus ambulet et uideat turpitudinem eius. ¹⁶et congregavit illos in locum qui uocatur Hebraeice (Hebraicae *F*, Hebraicae *L*) Hermagedon (sic *L*, Hermagelon, Magedon *F al*). ¹⁷et septimus effudit phialam (fial. *F*) suam in aeren, et exiuit uox magna de templo a throno dicens Factum est, ¹⁸et facta sunt fulgora (fulgura) et uoces et tonitrua, et terrae motus factus est (f. e. *om F*) magnus, qualis numquam fuit, ex quo homines fuerunt super terram, talis terrae motus sic magnus. ¹⁹et facta est ciuitas magna in tres partes, et ciuitates gentium ceciderunt, et (*om al*) Babylon magna uenit in memoriam (-ria *F al*) ante deum, dare ei (illi) calicem uini indignationis irae eius (dei). ²⁰et omnis

ἔφυγεν, καὶ ὕρην οὐχ εὐρέθησαν. ²¹καὶ χάλασα μεγάλη ὡς ταλαν-
τιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἔβλασ-
φήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης, ὅτι
μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφοδρά.

¹Καὶ ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν ἐπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἐπτὰ
φιάλας, καὶ ἐλάλησεν μετ' ἐμοῦ λέγων Δεῦρο δείξω σοι τὸ κρῖμα
τῆς πόρνῆς τῆς μεγάλης τῆς καθήμενης ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν, ²με-
θ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοί-
κουντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς. ³καὶ ἀπήνεγκέν
με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι. καὶ εἶδα γυναῖκα καθήμενην ἐπὶ θη- ¹⁰
ρίον κόκκινον, γέμοντα ὀνόματι βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἐπτὰ
καὶ κέρατα δέκα. ⁴καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβεβλημένη πορφυροῦν καὶ
κόκκινον καὶ κεχρυσωμένη χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις,

1. 2. ὡς ταλαντιαία καταβαίνει *Αυς*, *talenti ponderis h* 2. αν-
θρώπους *Αυς*, *add ruit h* 3. propter plagam *h* 4. ἐστὶν ἡ
πληγὴ αὐτῆς σφοδρά *Ας*, *plaga a grandine facta est h* 5. ἦλθεν
h *υς* *Cypr* 177 317, ἐξηλθεν *Α* 5. 6. ἐπὶ φιάλας *Α* *h* *υς*, *phialas*
septem Cypr 177, *phialas Cypr* 317 6. ἐλάλησεν μετ' ἐμοῦ *Α* *h* *υς*,
aggressus est me Cypr λέγων *Α* *h* *υς*, *add μοι s* 7. ὑδάτων
Α, τῶν ὑδάτων τῶν *ς* 8. 9. καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες
τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς (ἐκ τοῦ ... αὐτῆς *ante* οἱ
κατοικ. *ς*) *Αυς*, *om Cypr* 177 317, *non attingit h* 9. 10. καὶ ἀπη-
νεγκεν (duxit) με εἰς ἔρημον (εἰς ἔρ. *om Cypr*) ἐν πνεύματι *Α* *h* *υς*
Cypr 177, *om Cypr* 317 10. ἶδον *Α*, εἶδον *ς* 11. 12. κόκκινον
... δέκα *om Cypr* 177 317 11. γέμοντα τα *Α*, γέμον ὀνο-
μάτων *ς*, *plenam nominibus h* 12. τὴν (ἡ *ς*) περιβεβλημένη πορ-
φυροῦν *Α* *h* *υς*, *illa amicta erat pallium purpureum (-lio -reo 177) Cypr*
177 317 13. κεχρυσωμένη *Αυς*, *curata h*, *adornata erat Cypr*
χρυσίῳ Α, *χρυσῷ s* λίθῳ τιμίῳ *Α* *h* *υς*, *lapidibus pretiosis Cypr*

insula fugit, et montes non sunt inuenti. ²¹*et grando magna sicut*
talentum descendit de caelo in homines: et blasphemauerunt homines
deum (d. h.) propter plagam grandinis, [et F] quoniam magna facta
est uehementer. (17) ¹Et uenit unus de septem angelis qui (om pr
L) habebant (-bat F) septem phialas (fial. F), et locutus est mecum
dicens Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnae quae
sedet (sedit) super aquas multas, ²cum qua fornicati sunt reges ter-
rae, et inebriati sunt qui inhabitant (habit.) terram de uino prostitut-
ionis eius. ³et abstulit me in desertum (deserto F al) in spiritu. et
uidi mulierem sedentem super bestiam. coccineam (-niam), plenam
(plena pr F, plaeam V) nominibus blasphemiae, habentem capita
septem (vii F) et cornua decem (x F). ⁴et mulier erat circum data
purpura (purpora) et coccino et inaurata auro et lapide pretiosio

ἔχουσα ποτήριον χρυσοῦν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς γέμον βδελυγμάτων
καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας αὐτῆς, ⁵καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς
ὄνομα γεγραμμένον, Μυστήριον, Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἡ μήτηρ τῶν
πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. ⁶καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα με-
⁷θύνουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρ-
τύρων Ἰησοῦ. καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. ⁸καὶ εἶπέν
μοι ὁ ἄγγελος Διὰ τί θαύμασας; ἐγὼ ἐρῶ σοὶ τὸ μυστήριον τῆς
γυναίκος καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βασιλεύοντος αὐτήν, τοῦ ἔχοντος τὰς
ἐπὶ κεφαλᾷ καὶ τὰ ἔκαυ κέρατα. ⁹τὸ θηρίον, ὃ εἶδες, ἦν καὶ
¹⁰οὐκ ἔστιν, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου καὶ εἰς ἀπώλειαν
ὑπάγει· καὶ θανυμιοθήσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐκ
ἐγγράφητο τὸ ὄνομα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κό-

1. εχουσα *Avs*, et habebat *h*, tenens *Cypr* ποτηριον χρυσοῦν
Ahu Cypr 177 317, χρυσοῦν ποτήριον *s* 2. τα ακαθαρτα της *A*,
ἀκαθάρτητος *s*, immunditiae *h* et add et *Cypr* αὐτης *Avs*, totius
terrae *h Cypr* ἐπὶ το μετωπον *Avs*, in fronte *hu* 3. μυστηριον
Avs, sacramenti *h* ἡ μεγαλη *Avs*, om *h* 4. πορνων *Avs*, forni-
cationum *hu* της *Avs*, totius *h* ἴδα *A*, εἶδον *s* μεθυνουσαν
Avs, illam ebriam fac' am *h* 5. μαρτύρων *hvs*, μαρτυριων *A*
6. ιησου *Avs*, add christi *h* 7. ερω σοι *A*, σοι ἐρῶ *vs*, tibi osten-
dam *h* της *Avs*, huius *h* 9. επτα κεφαλας *Avs*, capita septem
hu δεκα κερата *Avs*, cornua decem *h* το *A*; om *s* ἦν *s*,
fuit *hu Iren* 330, η *A* 10. ascendet ab abyssu *Iren* 11. υπαγει
Ah Iren, ὑπάγειν *vs* θανυμιοθησονται *A*, θανυμάσσονται *s*, admi-
rabuntur omnes *h* 11. 12. ουκ εγγραφται (sic) το ονομα *A*, οὐ
γέγραπται τὰ ὀνόματα *hvs* 12. in libro *hu* ζωης *Avs*, add
agni qui occisus est *h*

(pret.) et margaritis (-tas), habens poculum aureum in manu sua ple-
num (plaen. *V*) abominatione (abhom., -nem *pr F*, -num *L*) et in-
munditia (-ae *L*) [et *F*] fornicationis eius, ⁵et in fronte eius nomen
scriptum (scribt.), Mysterium, Babylon magna, mater fornicationum
et abominationum (et habom., om *pr F*) terrae. ⁶et uidi mulierem
ebriam de sanguine sanctorum et de sanguine martyrum Iesu. et mi-
ratus sum, cum uidissem illam, ammiratione (admir. *F*) magna. ⁷et
dixit mihi angelus Quare miraris? ego tibi (om *al*) dicam sacramen-
tum mulieris et bestiae (-stiam) quae portat eam (eam), quae (qui
F al) habet capita septem (*vii F*) et cornua decem (d. c. *F*). ⁸bes-
tiam (-ia *V al*) quam uidisti, fuit et non est, et ascensura est de
abyssu (abyso) et in interitum ibit: et mirabuntur (-bantur *FL*) inha-
bitantes terram (terrae), quorum non sunt scripta (scribta *F*) nomina
in libro uitae a constitutione mundi, uidentes bestiam, quia (sic *L*, qui

σμου, βλέπόντων τὸ θηρίον, ὅτι ἦν καὶ οὐκ ἔστιν καὶ παρέσται. Ὡς δὲ ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. αἱ ἐπὶ κεφαλαὶ ἐπὶ ὄρη εἰσὶν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθεται ἐν' αὐτῶν. ¹⁰καὶ βασιλεῖς ἐπὶ εἰσιν· οἱ πέντε ἔπυσαν, ὁ εἷς ἔστιν, ὁ ἄλλος οὐπω ἦλθεν, καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μέναι. ¹¹καὶ τὸ θηρίον, ὃ ἦν καὶ οὐκ ἔστιν, καὶ αὐτὸς ὁ γδοός ἐστιν, καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ ἐστιν, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. ¹²καὶ τὰ δέκα κέρατα, ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασιλείαν οὐκ ἔλαβον, ἀλλὰ ἔξουσιν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβανουσιν μετὰ τοῦ θηρίου. ¹³οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσιν, καὶ τὴν δύναμιν καὶ ἔξουσίαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ διδούσιν. ¹⁴οὗτοι μετὰ τοῦ ¹⁰ἀρνίου πολεμήσουσιν, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς, ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶν καὶ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί. ¹⁵καὶ εἰπὲν μοι Τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη

1. βλέποντων *A*, βλέποντες *hvs* οτι *As*, quae *h* και παρε-
σται (*ventura est*) *Ah*, καίπερ ἐστιν *ς* 2. ὡς *As*, et hic est *h*
illa septem *h* επτα ορη εἰσιν *Ahv*, ὄρη εἰσὶν ἐπὶ *ς* 2.3. super
quos mulier sedet *h* 4. ο (καὶ ὁ *ς*) εἰς ἐστιν *Avs*, unus autem
superest *h* ο ἄλλος *As*, alius autem *h* 4. 5. ὀλίγον αὐτον δεῖ
As, oportet illum brevi tempore *h* 5. quae fuit *h* 6. ογδοος
Avs, octavo loco *h* και εκ των επτα εστιν *Avs*, cum sit ex sep-
tem *h* υπαγει *As*, ibit *h* 7. οἱτινες *Avs Iren* 323, *hi h*
8. ουκ *A*, οὐπω *hs Iren* αλλα *A*, ἀλλ' *ς* ως βασιλεις *Avs*
Iren, regni *h* λαμβανουσιν *Ahv*, accipient *Iren* 9. ουτοι
Avs Iren 323, *hi omnes h* εχουσιν *Avs Iren*, habebunt *h*
10. εξουσιαν αυτων *A*, τὴν ἐξουσίαν ἐαυτῶν *ς* διδουσιν *Av Iren*,
διαδιδῶσουσιν *hvs* adversus agnum *h* 12. 13. κλητοι και
εκλεκτοι και πιστοι *Avs*, electi et fideles et vocati *h* 13. μεπεν
Ahv, λέγει *ς* 13. seq ου η πορνη καθηται *Avs*, super quas sedet
meretrix illa *h Cyp* 108

Fal, quae *al*) erat et non est. ⁹et hic est sensus qui habet sapien-
tiam. septem (septe *pr F*) capita septem (septe *F*) montes sunt, super
quos mulier sedet. ¹⁰et reges septem (*vii F*) sunt: quinque ce-
ciderunt, unus est, et alius nondum uenit, et cum uenerit, oportet
illum breue tempus manere. ¹¹et bestia, quae erat et non est, et
ipsa octaua (octaba) est, et de septem est (et de *vii* est *om pr F*),
et in (*om pr L*) interitum uadit (uadet *FL*). ¹²et decem cornua, quae
uidisti, decem reges sunt, qui regnum nondum (non *F*) (*n. r.*) acce-
perunt, sed potestatem tamquam reges (*om al*) una hora accipiunt
[et] post bestiam. ¹³*hi (om al)* unum consilium habent, et virtutem
et potestatem suam bestiae (-iam) tradunt (tradent *F al*). ¹⁴*hi* cum
agno pugnabunt, et agnus uincet (-cit) illos, quoniam dominus do-
minorum est et rex-regum, et qui cum illo sunt uocati [et] electi et
fideles. ¹⁵et dixit mihi Aquas quas (Aquam quam) uidisti, ubi mere-

κάθεται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσὶν καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι. ¹⁶καὶ τὰ δέκα κέρατα αὐτῶν εἶδες, καὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην, καὶ ἡρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν καὶ γυμνὴν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρὶ. ¹⁷ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν ⁵εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ, ἕχρι τελεσθῇσονται οἱ λόγοι τοῦ θεοῦ. ¹⁸καὶ ἡ γυνή, ἣν εἶδες, ἐστὶν ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλείων τῆς γῆς.

¹Μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἑξουσίαν μεγάλην, καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ. ²καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ λέγων Ἐπεσεν ἔπεσεν Βαβυλὼν ἡ μεγάλη καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμονίων καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ μεμισμημένου καὶ φυλακὴ παντὸς

1. εἰσιν καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι *Αυς*, et gentes ethnicorum sunt et linguae *Cypr*, iniquorum et linguae sunt *h* καὶ τα δέκα *Αυς*, decem autem *h* 2. καὶ το *Αh*, ἐπὶ τὸ *ς* οὗτοι *Αυς*, om *h* 3. ποιήσουσιν αὐτὴν καὶ γυμνὴν *Αυς*, et nudam facient illam *h* 4. κατακαύσουσιν ἐν πυρὶ *Ας*, igne cremabunt *h* 4—6. ἔδωκεν . . . τῷ θηρίῳ in cordibus eorum iniecit ut perficiant quod illi placitum est et esse illos in consensu et metu et tradere bestiam regnum *h* 5. αὐτοῦ *Α*, add καὶ ποιῆσαι γνώμην *μίαν* *ς* 6. αὐτῶν *ς*, αὐτῶ *Α* τελεσθῇσονται οἱ λόγοι *Α*, τελεσθῇ τὰ ῥήματα *ς*, consummentur verba *h* 7. ἐστὶν ἡ πόλις ἡ μεγάλη *Αυς*, civitas magna est *h* 8. τῆς γῆς *Αυς*, terrarum *h* 9. μετὰ *Α*, καὶ μετὰ *h* 10. ἄλλον *Αh*, om *ς* 10. ἐκ *Ας*, a *h* 11. ἐκείραξεν *Α* ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ *Α*, voce magna et forti *h*, ἐν ἰσχύϊ, φωνῇ μεγάλῃ *ς* ἐπεσεν ἐπεσεν *Αυς*, cecidit *h* illa magna *h* 12. κατοικητήριον *Αυς*, add et refugium *h* δαιμονίων *Αh*, δαιμόνων *ς* φυλακὴ *Αυς*, om *h* 13. καὶ μεμισμημένου *Α*, om *h* 13. φυλακὴ *Αυς*, om *h*

trix sedet, populi sunt et gentes et linguae. ¹⁶et decem cornua quae vidisti et bestiam (bestia), hi odient fornicariam, et desolatam (-ta *pr F*) facient illam et nudam, et carnes eius manducabunt, et ipsam igni concremabunt: ¹⁷deus enim dedit in corda eorum ut [non *F al*] faciant quod illi est placitum, ut dent regnum suum bestiae, donec consummentur verba dei. ¹⁸et mulier (-rem *F al*) quam vidisti, est civitas magna, quae habet regnum super reges terrae. (18) ¹Et post haec vidi alium angelum descendentem de caelo, habentem potestatem magnam, et terra inluminata est a (om *L*) gloria eius. ²et exclamavit in forti voce dicens Cecidit cecidit Babylon magna et facta est habitatio daemoniorum et custodia omnis spiritus immundi et cus-

δρνέου ἀκαθάρτου καὶ μεμισημένου, ὅτι ἐκ τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πέπωκαν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνου αὐτῆς ἐπλούτησαν. ⁴καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν Ἐξελθε ἐξ αὐτῆς, ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συ- ⁵κοινωνήσῃτε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς ἵνα μὴ λάβῃτε, ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς. Ὁπόδοτε αὐτῇ ὥς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν, καὶ διπλώσατε διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς· ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασεν κερᾶσατε αὐτῇ διπλοῦν· ὅσα ἐδόξασεν ¹⁰

1. ορνέου *Chvs*, θηριου *A* 1. 2. του (τοῦ οἶνου τοῦ ε) θυμου της πορνείας *Avs*, vino fornicationis *h*, της πορνείας του θυμου *C* 2. πεπιωκαν (*sic*, πέπωκε ε) παντα τα εθνη *ACs*, om *h* 3. μετ αυτης *ACvs*, om *h* 4. του στρηνου (-νου *C*) *ACs*, deliciarum *hv* αλλην φωνην *As*, αλλης φωνης *C* 5. ἐξελθε *Ch Cypr* 184 316, ἐξελθατε (-θετε ε) *Avs*· ἐξ αυτης ο λαος μου *Ahvs Cypr*, ο λαος μου ἐξ αυτης-*C* 5. 6. συνκοινω: ησεται (συγκ. ε) *ACvs*, particeps *sis h Cypr* 6. αυτης prius *ACvs Cypr*, om *h* 6. 7. εκ των πληγων αυτης ινα μη λαβητε *ACv*, ἵνα μὴ λάβῃτε ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς ε, ne perstringaris plagis eius *h Cypr* 184 316 7. ἐκολληθησαν (ἡκολούθησαν ε) αυτης αι αμαρτιαι αχρι του ουρανου *ACs*, delicta eius usque ad caelum pervenerunt *h Cypr* 316 8. ο θεος *A Cs*, dominus *Cypr*, dominus deus *h* 8. 9. αποδοτε αυτη ως και αυτη απεδωκεν (add ὑμῖν ε) και διπλωσατε (add τα *C*, add αὐτῇ ε) διπλα κατω τα εργα αυτης *ACs*, et (om *Cypr*) ideo reddit (reddidit *Cypr*) ei duplicia (dupla *Cypr*) *h Cypr* 316 10. εν τω ποτηριω ω κερασεν κερασατε αυτη διπλουν *ACvs*, et in quo poculo miscuit duplum remixtum est ei *h Cypr* 10. seq οσα εδοξασεν αυτην (ἐαυτὴν ε) και εστρηνιασεν τοσουτον δοτε αυτη βασανισμον και πενθος (ανισμον και πεν has litteras corr *C*) *ACvs*, et in quantum se clarificavit et deliciarum habuit in tantum datur ei (datus est ei et *Cypr*) cruciatus et luctus *h Cypr* 316

todia omnis uolueris (-eres *pr F*) inmundae [et odibilis], ³[et *L al*] quia de ira fornicationis eius biberunt omnes gentes, et reges terrae cum illa fornicati sunt, et mercatores terrae de uirtute deliciarum (dilic.) eius dinites facti sunt. ⁴et audiui aliam uocem (u. a.) de caelo (de c. om *F*) dicentem Exite de illa, populus meus, ut (et) ne participes sitis delictorum eius et de plagis eius non accipiatis, ⁵quoniam peruenerunt peccata eius usque ad caelum (u. ad c. p. e.) et recordatus est deus (dominus *L at*) iniquitatum eius. ⁶reddite illis sicut [et *L*] ipsa reddidit [uobis], et duplicate duplicia secundum opera eius: in poculo quo miscuit miscete (miscite *L et pr F*) illi du-

αὐτήν καὶ ἐστρηνίασεν, τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος. ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει δι καθήμηναι βασιλίσσου, καὶ χῆρα οὐκ εἰμί, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω, ὁδὴ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἤξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνατος καὶ πένθος καὶ λιμός, καὶ ἐν
 5 πρὶ κατακαυνθήσεται, ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνας αὐτήν. καὶ κλαύσονται καὶ κόψονται ἐπ' αὐτῇ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς οἱ μετ' αὐτῆς πορνέυσαντες καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσιν τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν ἐστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες Οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἤλθεν ἡ κρίσις
 10 σου. καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσιν καὶ πενθοῦσιν ἐπ' αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκέτι, γόμον χρυσοῦ καὶ

2. ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει ACvs Cypr, dicit in corde suo h ὅτι ACb Cypr, om vs 2. 3. καθήμηναι βασιλίσσα (-λεινοῦς ε) καὶ χῆρα οὐκ εἰμι καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω ACvs, regina sum et vidua non possum esse (esse non possum Cypr) nec luctum visura sum h Cypr 3. ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ACvs, una hora h Cypr 316 4. ἤξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς θάνατος (ἐν αἱ πληγαὶ αὐτῆς θῆ has litteras corr C) καὶ ACvs, plagae eius advenient mors Cypr ἐν ACs, om h Cypr 5. κύριος (om Av) ὁ θεὸς ACvs Cypr, dominus h κρίνας αὐτήν AC, κρίνων αὐτήν ε, eam iudicabit h Cypr 6. κλαύσονται (κλαύσουσιν C) ACb Cypr 316, add αὐτήν ε ἐπ αὐτῇ (αὐτήν C) ACvs, in ea Cypr, om h 7. ἐν deliciis (delictis Cypr) conversati (add sunt Cypr) h Cypr 316 viderint h 8. ἀπο μακρόθεν ACvs, et de longinquo h 9. ἡ μεγάλη ACs, illa h 10. illa fortis h 11. μιᾷ ὥρᾳ (ἐν μιᾷ ε) ὥρᾳ ἤλθεν Chvs, μιαν ὥραν A 11. τῆς γῆς κλαίουσιν καὶ πενθοῦσιν ἐπ' αὐτῇ (ἐν αὐτῇ A, ἐπ αὐτήν C) ACs, terrarum flebunt plangentes eam h 12. merces h ἀγοράζει οὐκέτι ACs, mercabitur h merces h 12. seq χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν A hvs, χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ C

plum: 7 quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum. quia in corde suo dicit (dicent) Sedeo regina, et vidua non sum, et luctum non videbo, ideo in una (uno) die venient plagae (plage pr F) eius, [et] mors et luctus et fames, et igni (igne) conburetur, quia fortis est deus qui iudicavit illam. 9 et flebunt et plangent (plag.) se (om al) super illam reges terrae qui cum illa (-am pr F) fornicati sunt et in deliciis uixerunt, cum viderint fumum incendii eius, 10 longe stantes propter timorem tormentorum eius, dicentes Vae vae civitas illa magna, Babylon civitas illa fortis, quoniam una hora venit iudicium tuum. 11 et negotiatores (necociat.) terrae flebunt et lugebunt (lugent) super illam, quoniam merces (-cis) eorum nemo emet (-it) amplius, 12 mercem (merces F al) auri et ar-

ἀργύρου καὶ λίθου τιμίον, καὶ μαργαρίτας, καὶ βυσσίνου καὶ πορφύρας καὶ σιρικοῦ καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον καὶ πᾶν σκεῦος ἑλεφάντινον καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ μαρμάρου, ¹³καὶ κιννάμωμον καὶ ἄμωμον καὶ θυμιάματα καὶ μύρον καὶ λίβανον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ σμιδάλιν καὶ σῖτον καὶ κτήνη καὶ πρόβατα, καὶ ἵππων καὶ ῥεδῶν καὶ σωμάτων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. ¹⁴καὶ ἡ ὁπώρα σου τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπώλετο ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκέτι αὐτὰ οὐ μὴ εὐρήσουσιν. ¹⁵οἱ ἔμποροι τούτων, οἱ πλουτήσαντες ἀπ' αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς κλαίοντες καὶ πεν-

1. λίθου τιμιον *Λυς*, lapidum pretiosorum *h*, λίθους τιμιους *C*
μαργαρίτας *C*, μαργαρίταις *A*, margaritarum *h*, μαργαρίτου *ς*
1. 2. βυσσινου (βύσσου *ς*) καὶ πορφύρας (*κ. π. om A*) καὶ σιρικοῦ
(σηρ. *ς*) καὶ κοκκίνου *ΑCυς*, serici et purpurae coccineae et vestis
h 2. παν ξυλον (σκευος *A*) θυϊνον *ΑCυς*, omnis ligni cedrini *h*
3. καὶ παν σκευος ἐκ (*om C*) ξυλου (λίθου *Αν*) τιμιωτατου *ΑCυς*,
de pretioso ligno *h* χαλκου *C* 4. κινναμωμον (κινάμ. *ς*) *ΑCυ*
ς, cinnamomi *h* καὶ αμωμον *ΑCυ*, *om hς* θυμιαματα *ΑCυς*,
incensum *h* 5. καὶ μυρον *Αhς*, *om C* ελειον *C* καὶ σμι-
δαλιν *om h* 6. καὶ κτηνη *ΑCυς*, iumenta *h* 6. 7. καὶ
σωμα *ς* καὶ ψυχας ἀνθρώπων *ΑCυς*, vehicula atque mancipia et
diversi generis animalia *h* 7. 8. καὶ η (*om C*) ὁπώρα σου (*om ς*)
της ἐπιθυμίας της ψυχης (*add σου ς*) *ΑCυς*, pomorum quoque tuo-
rum concupiscentia animae *h* 8. illa pinguis *h* τα λαμπρα *A*
ς, lampra *C* 9. απωλετο *ΑCυ*, ἀπῆλθεν *ς* αυτα ου μη
ευρησουσιν *Cυ*, ου μη αυτα ευρησουσιν *A*, ea ultra invenies *h*, οὐ
μὴ εὐρήσῃς αὐτὰ *ς* 10. τουτων *ΑCυς*, tui quoque *h*

genti et lapidis (-des) praetiosi et margaritis (-ti, -tae *L*) et byssi
et purpurae (-ra) et sirici (ser. *L*) et cocci, et omne lignum thyi-
num (thyn. *F*, thin. *al*) et omnia uasa eboris et omnia uasa de la-
pide praetioso et aeraemento et ferro (-um) et marinore, ¹³et cinnamomum et amomum, et (*om al*) odoramentorum et unguenti (ungenti
LV al) et turis et uini et olei et similiae (-la *F*, silimae) et (*om L*)
tritici (trittici *FL*) et iumentorum et ouium et eorum et redarum
(raed. *F*) et mancipiorum et animarum hominum. ¹⁴et poma tua de-
siderii animae discessit a te, et omnia pinguis et praeclara (clara *L*
al) perierunt a te, et amplius illa iam non inuenient. ¹⁵mercatores
horum (*om al*), qui diuites facti sunt ab ea (ab ea ab ea), longe sta-
bunt propter timorem tormentorum eius flentes ac (et *F*) lugentes,

Θαῦντες, ¹⁶λέγοντες Οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἡ περιβεβλημένη κόκκινον καὶ πορφυροῦν καὶ βύσσινον καὶ κεχρυσωμένη χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίτῃ, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἡρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. ¹⁷καὶ πῶς κυβερνήτης καὶ πῶς ὁ ἐπὶ τόπον πλέων, καὶ ⁵ναῦται καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν ¹⁸καὶ ἔκραξαν βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, λέγοντες Τίς ὅμοια τῇ πόλει ταύτῃ τῇ μεγάλῃ; ¹⁹καὶ ἔβαλαν χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραξαν κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, λέγοντες Οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ᾗ ἐπλοίτησαν πάντες οἱ ἔχοντες ¹⁰τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἡρημώθη. ²⁰εὐφραίνον ἐπ' αὐτῇ, οὐρανὸς καὶ οἱ ἄγιοι καὶ οἱ ἀποστόλοι καὶ οἱ προφῆται, ὅτι ἔκρινεν ὁ Θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἔξ

1. λέγοντες AC, καὶ λέγοντες vs illa civitas h ἡ περιβεβλ. Cς, περιβεβλ. A 2. κοκκινον και πορφυρον και βυσσινον A, βυσσινον και πορφυρον και κοκκινον Cς, purpura et byssino et coccino h κεχρυσωμένοις, culta h χρυσιῳ Ah, εν χρυσιῳ (-σῶς) Cς 3. μαργαριτη ACh, μαργαρίταις vs οτι ACς, et h 4. ο επι τοπον (per mare h) πλεων ACh, ἐπὶ τῶν πλοίων ὁ ὅμιλοςς 5. όσοι την θαλασσαν εργαζονται ACς, qui morantur in mari h ἐστησαν ACς, stabunt h 6. καὶ ἐκραζαν βλέποντες A Cς, Καὶ ἔκραζον, ὁρῶντεςς, videntes h καπνον Chς, τοπον Av 7. τις Ahς, om C ταυτη τη Chv, τῇς, om A 7. 8. ἐβαλαν (ἔβαλονς, ἐπιβαλον A) χουν επι τας κεφαλας αυτων (εαυτων) και ἐκραζαν (ἔκραζονς) ACς, super capita sua mittentes pulverem clamabunt h 8. κλαιοντες και πενθουντες Chς, om A λεγοντες ACς, et dicentes voce magna h 9. illa magna h 10. τα AC, omς τιμοιητος αυτης C, claritate eius h 11. ευφραινον ACς, exsultate h επ Chς, εν A ουρανε Cς, coeli h, ουραν.. A 11. 12. και οι αποστολοι Ah, αποστολοι Cς 12. το κριμα υμων εξ αυτης ACς, de ea iudicium vestrum h

¹⁶et dicentes Vae uae ciuitas illa magna, quae (qui) amicta erat (est) byssino et (om al) purpura et cocco (coccum) et deaurata [est om F] auro et lapide praeioso et margaritis, quoniam una hora destitutae sunt tantae diuitiae [eius]. ¹⁷et omnis gubernator et omnes (omnis F) qui in locum nauigant (-gat F) et nautae et qui maria (mari F al) operantur, longe steterunt ¹⁸et clamauerunt uidentes [et] locum incendii eius, dicentes Quae similis ciuitati huic magnae? ¹⁹et miserunt puluerem super capita sua, et clamauerunt flentes et lugentes, [et om F] dicentes Vae uae ciuitas [illa] magna, in qua diuites facti sunt omnes qui habent naues in mari (mare) de praetiis (pret.) eius, quoniam una hora desolata est. ²⁰exulta (-tate) super eam, caelum (caeli) et sancti [et FL] apostoli et prophetae, quoniam iudica-

αὐτῆς. ²¹καὶ ἦρεν εἰς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλινον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων Οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὐρεθῇ ἔτι. ²²καὶ φωνὴ κι-
θαρωδῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπιστιῶν οὐ μὴ ἀκου-
σθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πῦς τεχνίτης πύσης τέχνης οὐ μὴ εὐρεθῇ ἐν ⁵
σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, ²³καὶ φῶς λύ-
χνου οὐ μὴ φάνη σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης οὐ μὴ
ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, ὅτι ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς,
ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη, ²⁴καὶ ἐν
αὐτῇ αἷμα προφητῶν καὶ ἁγίων εὐρέθη καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμέ- ¹⁰
νων ἐπὶ τῆς γῆς.

¹Μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν μεγάλην ὄχλου πολλοῦ ἐν τῷ
οὐρανῷ, λεγόντων Ἀλληλοῦϊα, ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δύνα-

1. εἰς ΑCυς, om h ἰσχυρὸς om A ὡς μύλινον (μυλικον C, μύ-
λον ε) μέγαν ACε, ad magnitudinem molae magnae h 2. οὕτως
Cε, hoc hυ demolietur h 3. illa magna h amplius non in-
venietur h ετι και φωνη] sic corr C 4. αὐλητιων ACες, sym-
phoniacorum h 4. 5. iam non audietur in te neque ullus h
5. πύσης (ullius) τέχνης Cε, om A ου μὴ ACε, om h 6. μύ-
λου ΑΗυς, μυθου C 6. 7. καὶ (neque h) φῶς λύχνου ου μὴ (om
h) φανη (φανῇ ἐν ε) σοι ετι (om h) CΗυς, om A 7. νυμφης ΑΗυς,
φωνη νυμφης C 8. οτι A, add oi Cε fuerunt h 9. ἐν τῇ
φαρμακίᾳ σου ACε, maleficiis in tuis h 10. αὐτῇ ACες, te h
11. ἐπὶ ΑΗε, ἐν C 12. μετὰ ΑCΗυ, Καὶ μετὰ ε ὡς φωνὴν
μεγάλην οχλου πολλου (Ὡ. π. μ. ε) ACε, vocem turbarum ingentium
clamantium voce magna h 13. λεγοντων ΑCΗυ, λέγοντος ε
13. seq καὶ ἡ δύναμις του Θεου AC, deo h, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύ-
ναμις Κυρίῳ τῷ Θεῷ ε

uit deus iudicium uestrum de illa (de i. om al). ²¹et sustulit unus
angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare (-ri),
dicens Hoc inpetu (imp., impitu, -tum pr F) mittetur Babylon magna
illa ciuitas (i. m. c. L, m. c., i. c.) et ultra iam non inuenietur. ²²et
uox citharoedorum (citharaed. F, cithared. L) et musicorum et tibia
canentium et tuba non audietur in te (ea F al) amplius, [et omnis
artifex omnis (omnisque, et omn.) artis non inuenietur in te (ea)
amplius om F], et uox molae non audietur in te (ea F al) amplius,
²³et lux lucernae non lucebit (lic.) tibi amplius (et lux-ampl. om al),
et uox sponsi et sponsae non audietur adhuc in te, quia mercatores
tui erant principes terrae, quia in ueneficiis (benef. L et pr F) tuis
errauerunt omnes gentes, ²⁴et in ea sanguis prophetarum et sancto-
rum inuentus est et omnium qui interfecti sunt in terra. (19) ¹Post
haec audiui quasi uocem magnam turbarum (sic F, tubarum ceteri)
multarum in caelo dicentium Alleluia, salus (laus L al) et gloria et

μεις τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ²ὅτι ἀληθινὰ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ, ὅτι ἐκρίνεν τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις ἐφθείρεν τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησεν τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς. ³καὶ δεύτερον εἶρηκαν Ἀλληλοῦϊα, καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ⁴ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ⁵καὶ ἔπυσαν οἱ εἰκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ Θεῷ τῷ καθήμενῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ, λέγοντες Ἀμήν, ἀλληλοῦϊα. ⁶καὶ φωνὴ ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐξῆλθεν λέγουσα Αἰνεῖτε τῷ Θεῷ ἡμῶν, πάντες οἱ δούλοι αὐτοῦ καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτόν, οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγά-
¹⁰λοι. ⁷καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ καὶ φωνὴν ὑδάτων πολ-
 λῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν, λεγόντων Ἀλληλοῦϊα, ὅτι
 ἐβασίλευσεν κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ. ⁸χαίρωμεν καὶ ἀγαλ-

1. αἱ C⁵, om A 2. εκρινεν την πορνην την μεγαλην AC⁵, sic (om v) iudicavit de meretrice magna hv εφθειρεν C^hvs, εκρινεν A 2. 3. εν τη πορνεια AC⁵, per fornicationem h 3. χειρος AC, τῆς χειρὸς ε, manibus hv 4. ειρηκαν A⁵, ειπαν C αυτης AC vs, de illa h 5. επεσαν AC, επεσον ε 5. 6. εικοσι τεσσαρες πρεσβυτεροι Ah, πρεσβυτεροι οι εικοσι (add καὶ ε) τεσσαρες C⁵ vs 6. τεσσαρη AC, τεσσαυρα ε 7. επι (in h) τω θρονω AC^h, ἐπὶ τοῦ θρόνου ε αλληλοῦια AC⁵, om h 8. απο (ἐκ vs) του θρονου εξηλθεν AC⁵, exiuit de caelo h τω θεω AC, τὸν θεὸν ε ημων AC⁵, vestrum h 9. και A^hvs, om C αυτον (add καὶ ε) AC⁵, deum h 10. ως φωνην οχλου πολλου A⁵, vocem turbarum magnarum h και φωνην A, καὶ ὡς φωνὴν hvs 10. 11. υδατων πολλων και ως φωνην βροντων ισχυρων A⁵, tonitruum fortium et quasi sonum aquarum multarum h 12. ο θεος A⁵ Cyp^r 293, om h 12. seq αγαλλιωμεν A, ἀγαλλιάμεθα ε

virtus deo nostro est, ²quia vera et iusta iudicia sunt eius (e. s.) quia (qui L al) iudicavit de meretrice magna, quae (qui) corrupit terram in prostitutione sua, et vindicavit sanguinem (-ne) servorum suorum de manibus eius (tuis L). ³et iterum dixerunt Alleluia, et fumus eius (om al) ascendit in saecula saeculorum. ⁴et ceciderunt seniores xxiix et quattuor animalia, et adoraverunt deum sedentem super thronum, dicentes Amen, alleluia. ⁵et vox de throno exiuit dicens Laudem dicite deo nostro, omnes [gentes] servi eius et qui timetis eum, pusilli et magni. ⁶et audiui quasi vocem tubae magnae et sicut vocem aquarum multarum et sicut vocem tonitruum (thon. F, -uorum L) magnorum, dicentium Alleluia, quoniam regnavit dominus deus noster omnipotens. ⁷gaudeamus et exultemus et demus gloriam ei (dei), quia

λιώμεν, καὶ δώσομεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἤλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν, ⁸καὶ ἰδύθη αὐτῇ ἵνα περιβύληται βύσσινον λαμπρὸν καθαρόν. τὸ γὰρ βύσσινον τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστίν. ⁹καὶ λέγει μοι Γράψον Μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι Οὗτοι ⁵οἱ λόγοι οἱ ἀληθινοὶ τοῦ Θεοῦ εἰσίν. ¹⁰καὶ ἔπιστα ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ. καὶ λέγει μοι Ὅρα μὴ· σύνδουλός σου εἰμι καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ· τῷ Θεῷ προσκύνησον. ἡ γὰρ μαρτυρία Ἰησοῦ ἐστὶν τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας. 10

¹¹Καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἠνεωγμένον. καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν καλούμενος πιστός καὶ ἀληθινός,

1. καὶ δώσομεν]σομεν *A*, καὶ δώμεν *hws Cypr* τὴν δόξαν αὐτῷ *Aws*, ei (add gloriæ *Cypr*) claritatem *h Cypr* 2. ἡτοίμασεν ἑαυτήν *Ahs*, se præparavit *Cypr* 293 3. λαμπρὸν (candidum) καθαρόν *Aho*, καθαρὸν καὶ λαμπρὸν *ς* βύσσινον *Aws*, add mundum *h* 4. τῶν ἁγίων ἐστίν *Ah*, ἐστὶ τῶν ἁγίων *ws* ait *h* 5. κεκλημένοι] eis rec *A*, κεκλημένους *pr A?* λέγει *As*, iterum dixit *h* 6. οἱ (om *ς*) ἀληθινοὶ *As*, vera et iusta *h* του Θεου εἰσιν *Aho*, εἰσι τοῦ Θεοῦ *ς* ἐπιστα *A*, ἔπισσον *ς* 6. 7. ad pedes *h* 7. ut adorarem *hu* ait *h* μὴ *As*, ne feceris *hu Cypr* 255, add quoniam (quia) *h Cypr* 8. τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν *Ahs*, om *Cypr* 9. Ἰησοῦ (τοῦ Ἰησοῦ *ς*, iesu christi *h*) τῷ Θεῷ *Ahs*, iesum dominum *Cypr* ἡ γὰρ μαρτυρία (add τοῦ *ς*) Ἰησοῦ *Aws*, sanctificatio enim testificationis *h* 10. τῆς προφητείας *Aws*, prophetarum *h* 11. καὶ εἶδον *Aws* *Orig* 4, 55^a *Cypr* 285 297, vidi *h* τον *As*, om *Orig* ἠνεωγμένον *A*, ἀνεψγμ. *ς* *Orig* καὶ ἰδον *A* *hws Iren* 256 *Cypr*, ἰδοὺ *Orig* 12. καλούμενος *ς* *Orig* 4, 55^a (45^c), vocabatur *h Iren Cypr*, om *A*. δίκαιον καλούμενον *Orig* 4, 57^a

uenerunt nuptiae agni et uxor eius præparavit se, ⁸et datum est illi ut cooperiat (oper.) se hyssinum splendens [et] candidum. hyssinum enim iustificationes sunt (om *al*) sanctorum. ⁹et dicit (dixit) mihi Scribe Beati (om *al*) qui ad cenam (caen. *F al*) nuptiarum agni uocati sunt. et dicit mihi (et iterum *m. d.*) Haec uerba uerba dei (*h. u. dei uera L al*) sunt. ¹⁰et cecidi (caec. *pr F*) ante pedes eius, ut adorarem eum (-rare *pr F*, -rare *al*). et dicit mihi Vide ne feceris: conseruus (cums.) tuus sum et fratrum tuorum habentium testimonium Iesu: deum adora. testimonium enim Iesu est spiritus prophetiae (prophetarum). (20) ¹¹Et uidi caelum apertum. et ecce equus albus, et qui sedebat super eum uocabatur (uocatur *F*, om *unus*) fidelis et uerax uocabatur (om *unus qui supra* uocabatur), et iustitia (-am *V al*) iudicat

καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. ¹²οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς
φλόξ πυρός, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά, ἔχων
ὄνομα γεγραμμένον ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός, ¹³καὶ περιβεβλη-
μένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι, καὶ κέκληται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὃ
λόγος τοῦ Θεοῦ. ¹⁴καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολού-
θει αὐτῷ ἐφ' ἵπποις λευκοῖς, ἐνδιδυμένοι βύσσινον λευκὸν καθα-
ρόν. ¹⁵καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία ὀξεῖα, ἵνα
ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη. καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ

1. καὶ ἐν δικαιοσύνῃ (per iustitiam) κρίνει καὶ πολεμεῖ *As Orig 4, 55^a*
(57^{ac}) *Iren*, aequum et iustum qui iudicat et praeliatur *h*, aequum
iustumque iudicans (-cat 297) et praeliatur (-liatur 297) *Cypr* 285
297 1-3. οἱ δὲ . . . εἰ μὴ αὐτός *om Cypr* 285 1. οἱ δὲ ὀφ-
θαλμοὶ (ὀφθ. δὲ *Orig 4, 57*) *Ahs Orig 4, 55^a 57^d Cypr* 297, et oculi
Iren 256 eius erant *h Cypr* 2. ἐπὶ τὴν κεφαλὴν *Ahs Orig 4, 55^b*
58^a *Cypr*, in capite *v Iren* ἔχων *Ahs Orig Iren*, et habens *h*, et
portabat *Cypr* 297 3. ὄνομα *Ahs Orig 4, 55^b 58^b Iren* 256 *Cypr*, add
magnum *h* οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός *Ahs Orig Iren*, nemini
alii nisi sibi notum *Cypr* et circumamictus *Iren* 256, et erat (erat-
que *Cypr* 285) coopertus *h Cypr* 285 297 4. βεβαμμένον *As*, ἐρ-
ραμμένον *Orig 4, 58^c*, ἐρραντισμένον *Orig 4, 55^b* κέκληται *A*, ἐκέ-
κλητο *Orig 4, 55^b*, καλεῖται *v Iren*, dicitur *h Cypr* ο λόγος *A*
ς, λόγος *Orig 4, 55^b* 5. τα ἐν τῷ οὐρανῷ *Ahs Orig 4, 58^d Cy-*
prian 297, αὐτοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ *Orig 4, 55^b*, caeli *Iren* 256 6. αυ-
τω *Ahs Orig Cypr*, *om Iren* ἐφ *As*, ἐπὶ *Orig 4, 55^b*, in *h v Iren*
Cypr ἐνδιδυμένοις *Orig* βύσσινον λευκὸν (add καὶ *ς Orig*) *hs*
Orig 4, 58^c Iren 256 *Cypr* 297, λευκον βυσσινον *A*, βύσσινον *Orig 4,*
55^b 7. ἐκπορεύεται *Ahs Orig 4, 55^b Iren*, exiebat *h Cypr* ὀξεῖα
Ahs Orig Iren, utraque parte (utrinque *Cypr*) acutus *h Cypr* 297, bis-
acutus *Hilar* 593 8. ἐν αὐτῇ *Ahs Orig Iren*, ex eo *h Cypr* πα-
τάξῃ *A Orig*, percuteret *h Cypr*, πατάσῃ *ς*, percutiat *v Iren* 256
gentes *v Iren*, nationes *h Cypr* καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ (pascit *Iren*)
αὐτοὺς (eas *h*) *Ahs Orig 4, 55^b Iren*, quas ipse pasciturus est *Cy-*
prian 297

(iudicans) et pugnat (pugna). ¹²oculi autem (*om F*) eius sicut flam-
ma ignis, et in capite eius diademata (diadim.) (d. e. *L*) multa, ha-
bens nomen scriptum quod nemo novit nisi ipse. ¹³et uestitus erat
uestem aspersam (ueste -sa) sanguine (-nem *pr F*), et vocatur (uo-
cabatur) nomen eius uerbum dei. ¹⁴et exercitus qui sunt in caelo se-
quebantur (-batur *V al*) eum in equis albis, uestiti byssinum album
mundum (et ex. -mundum *om al*). ¹⁵et de ore ipsius procedit gladius
acutus, ut in ipso percutiat gentes. et ipse reget eos in uirga ferrea

σιδερῇ, καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. ¹⁶καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον, βασιλεὺς βασιλέων καὶ κύριος κυρίων. ¹⁷καὶ εἶδον ἓνα ἄγγελον ἐστῶτα ἐν τῇ ἡλίῳ· καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσι τοῖς ὁρτέοις τοῖς πετομένοις ἐν με-
σουρνήματι. *Αὐτε συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ Θεοῦ,*
¹⁸*ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων καὶ σάρκας χιλιάρχων καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἱππῶν καὶ τῶν καθεμένων ἐπ' αὐτούς, καὶ σάρκας πάντων ἐλευθέρων τε καὶ δούλων καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων.*
¹⁹καὶ εἶδον τὸ θηρίον καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ τὰ στρατιώ-
ματα αὐτοῦ συνηγμένα ποιῆσαι τὸν πόλεμον μετὰ τοῦ καθεμένου ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ μετὰ τοῦ στρατιώματος αὐτοῦ. ²⁰καὶ ἐπιείσθη τὸ θηρίον, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνὶ ὄψει αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησεν τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ

1. πατεῖ *Αὐς Orig 4, 55^c Iren, calcabit (-vit h) h Cypr* του θυμου
(add καὶ ε) τῆς ὀργῆς *Αὐς Iren, τῆς ὀργῆς τοῦ θυμοῦ Orig, irae h*
Cypr 2. καὶ ἔχει *Αὐς Orig Iren 256, habet etiam h Cypr 297*
2. 3. ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν ε *Orig Iren, in veste et in*
femore h Cypr, ἐπὶ τον μηρον Α 3. βασιλεὺς *Ας, ὁ βασιλεὺς Orig*
4, 55^c 4. κυρίων *Αὐς Orig Iren, dominantium v Cypr* 5. τοῖς
πετομένοις (πετωμ. ε) ἐν μεσουρνήματι *Ας, caeli h* 6. συναχ-
θητε *Αυ, καὶ συνάγεσθε ε, om h* το μέγα του *Αὐς, τοῦ μεγά-*
λου ε 8. αὐτοὺς *Α, αὐτῶν ε* 9. τε *Α, om ἡς* 11. αὐτοῦ
Α, αὐτῶν ἡς τον *Α, om ε* 12. ἱπποῦ *Αὐς, equum album h*
13. μετ' (οἱ μετ *Α*) αὐτοῦ *Αὐς, μετὰ τούτου ε* 14. seq ἐν οἷς
ἐπλάνησεν τοὺς λαβόντας το χάραγμα του θηριου καὶ τοὺς προσ-
κυνουντας *Ας, quibus signis seducti erant adorare h*

(f. u. F), et ipse calcit torcular uini furoris irae dei omnipotentis.
¹⁶et habet in uestimento et in (super F) femore suo (om L) scriptum
(scribit. F) Rex regum et dominus dominantium. ¹⁷et uidi unum an-
gelum stantem in sole: et clamauit uoce magna, dicens omnibus aui-
bus quae uolabant per medium caeli (caelum) Venite congregamini
ad cenam (caenam F al) magnam dei, ¹⁸ut manducetis carnes regum
et carnes tribunorum (tribon.) et carnes sortium, et carnes equorum
(eqor.) et sedentium in ipsis, et carnes omnium liberorum ac (hac)
ueruorum et pusillorum ac (hac al, et F) magnorum. ¹⁹et uidi bestiam
et reges terrae et exercitus eorum congregatos ad faciendum proe-
lium cum illo qui sedebat in equo et (om F al) cum exercitu (-tum
L) eius. ²⁰et adpraehensa est bestia, et cum illo pseudopropheta
(pseudopr., -tae F, -te) qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit
eos qui acceperunt (accip.) characterem (car. FL, -re) bestiae, qui

Θηρίον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης ἐν θείῳ. ²¹καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεικτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθήμενου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ ἐξελεύσει ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνια ⁵ ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν συρκῶν αὐτῶν. ¹καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα τὴν κλεῖν τῆς ἀβύσσου καὶ ἕλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. ²καὶ ἐκράτησεν τὸν δράκοντα, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὃς ἐστὶν διάβολος καὶ ὁ σατανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη, ³καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισεν ¹⁰ καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανήσῃ ἔτι τὰ ἔθνη, ἕχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· μετὰ ταῦτα δεῖ λυθῆναι αὐτὸν μικρὸν χρόνον.

⁴Καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς. καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν

1. αὐτον *Aus*, bestiae et qui acceperant caragma illius *h* 2. hi duo *hu* *Iren* 326 τῆς καιομένης *A*, ardentis *hu*, τὴν καιομένην *ς* ἐν (add τῷ *ς*) θείῳ *As*, igne et sulphure *h* 3. ἐν *Aus*, om *h* 4. ἵππου *Aus*, equum album *h* ἐξελεύσει *Ah*, ἐκπορευομένης *us* ὄρνια sic corr *A*, θηρία pr *A*? 6. κλεῖν *A*, κλεῖδα *ς* 7. ἐπὶ τὴν χεῖρα *As*, in manu *hu* 7. 8. ο ὄφις ο ἀρχαῖος *A*, τὸν (*illum* *h*) ὄφιν τὸν ἀρχαῖον *hus* 8. ἐστιν *Aus*, cognominatus est *h* ο *A*, om *ς* 9. ἐκλείσιν *Ahu*, add αὐτὸν *ς* 10. ἐπάνω αὐτοῦ *hus*, ἐμμενως αὐτον *A* ἐπὶ τα ἔθνη *Ahu*, τὰ ἔθνη ἔτι *ς* 11. μετὰ *Ahu*, καὶ μετὰ *ς* λυθῆναι αὐτον *A*, αὐτὸν λυθῆναι *h* *us* 13. καὶ ἐκάθισαν *Aus*, in visione et sedentes *h* 14. καὶ *A* *hus*, et vidi *Cypr* 273 πεπελεκισμένων *us*, occisorum *h* *Cypr*, πεπολεμημένων *A* τὴν μαρτυρίαν *Ahus*, nomen *Cypr*

et (om *al*) adorant inaginem eius. uiui missi sunt hi (i) duo in stagnum ignis ardentis [et] sulphure (sulphore). ²¹et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum (equum), [et] qui procedit de ore ipsius, et omnes aues saturatae sunt carnibus eorum. ¹et uidi angelum descendantem de caelo, habentem clauem abyssi et catenam magnam in manu sua. ²et adpraehendit draconem (drachon. *F*), serpentem [illum] antiquum, qui est diabolus (-bulus) et satanas, et ligauit eum (illum) per annos mille, ³et misit eum in abyssum, et (om *al*) clausit (cludit *L* *al*) et signauit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni: post haec oportet illum solui modico tempore. ⁴et uidi sedes, et sederunt super eas, et iudicium datum est (om *al*) illis. et animas decollatorum propter testimonium

Ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τὸ
Θηρίον οὐδὲ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χίμαγμα ἐπὶ τὸ
μέτωπον καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν, καὶ ἔζησαν καὶ ἐβασίλευσαν
μετὰ τοῦ χριστοῦ χίλια ἔτη. ὅι λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν
ἄχρι τελεσθῆ τὰ χίλια ἔτη. Αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη. ὁ μακά-
ριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τού-
των ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ
Θεοῦ καὶ τοῦ χριστοῦ, καὶ βασιλεύουσιν μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη.
καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ σατάνῃς ἐκ τῆς φυ-
λακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσ-
συρσιν γωνίαις τῆς γῆς, τὸν Γῶγ καὶ Μαγῶγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς
εἰς τὸν πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης.
καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλευσαν τὴν παρεμ-

1. δια Αἰως, om Cypr 1. 2. οἵτινες (si qui h) ου προσεκυνη-
σαν το θηριον (τῷ θηρίῳ ε) ουδε την εικονα (οὔτε τῇ εἰκόνι
ε) αὐτου Αἰως, quicumque imaginem bestiae non adoraverunt Cypr
273 2. scriptionem h, inscriptionem Cypr 2. 3. ἐπὶ το μετω-
πον (add αὐτῶν ε) καὶ ἐπὶ την χεῖρα Ας, in fronte aut in manu h
Cypr 4. χίλια Α, τὰ χίλια ε οἱ Αἰν, οἱ δὲ ε των νεκρων
Ας, eorum h ἐζησαν Αἰν, ἀνέζησαν ε 5. ἀχρι Α, ἕως ε
finiantur h 6. καὶ ἅγιος Αἰως Iren 334, om Orig 3, 139^d τη
ἀναστασει τη πρωτη Ας Orig Iren, hac prima resurrectione h
ἐπὶ τούτων Ας, in istis h 7. δευτερος θανατος Αἰν, θάνατος ὁ
δευτερος ε 8. βασιλευσουσι ης, βασιλευουσιν Α 10. ad se-
ducendas nationes h 11. καὶ Α, καὶ τὸν ε συναγαγειν αὐτους
Ας, et trahet eas h 12. τον Α, om ε αὐτων Α, est ην, om ε
13. ἐκύκλευσαν Α, ἐκύκλωσαν ε

Iesu et propter uerbum dei, et qui non adorauerunt bestiam neque
imaginem eius nec acceperunt (accip.) characterem (car. F) [eius FL]
in frontibus aut in manibus suis, et uixerunt et regnauerunt cum
Christo mille annis: ceteri mortuorum non uixerunt donec consum-
mentur mille anni (annis pr F). (21) Haec est resurrectio prima.
beatus et (est pr F) sanctus qui habet partem in resurrectione (-nem
F) prima: in his secunda mors non habet potestatem, sed sunt sa-
cerdotes dei et Christi, et regnabunt cum illo mille annis. 7et (sed
L) cum consummati fuerint mille anni, soluetur (soluitur) satanas de
carcere suo, 8et exiuit (-bit) et seducet gentes quae sunt super quat-
tuor angulos terrae, Gog et Magog, et congregauit eos in proelium,
quorum numerus est sicut harena (ar.) maris. 9et ascenderunt super
latitudinem terrae, et circueiunt (circum ier. L al) castra sanctorum

βόλῃν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν ἡγαπημένην. καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγεν αὐτούς, ¹⁰καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτούς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

¹¹Καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκόν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτοῦ, οὗ ἀπὸ τοῦ προσώπου ἔφαιγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, καὶ τόπος οὐχ ἐφείθη αὐτοῖς. ¹²καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς ἐστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία ἠνοιχθήσαν· ¹⁰καὶ ἄλλο βιβλίον ἠνοιχθή, ὃ ἐστὶν τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. ¹³καὶ ἔδωκεν ἡ θύλασσι τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ Αἰδὼς ἔδωκεν τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐκρίθη-

1. πόλιν τὴν ἡγαπημένην *Aus*, dilectam civitatem *h* πυρ *Ah*, add ἀπὸ τοῦ Θεοῦ *vs* 3. οπου καὶ *Ahv*, ὅπου *ς* 4. ο ψευδοπροφήτης καὶ *Aς*, pseudoprophetae *h* 6. μέγαν (add et *h*) λευκον *Ahv*, λευκὸν μέγαν *ς* *Iren* 336 ἐπ αὐτου *Ahvς*, in eo *Iren* 7. ου αὐο του (om *ς*) *Aς* *Iren*, a cuius *hv* η γη καὶ ο ουρανός *Aς* *Iren*, caelum et terra *h* 8. ουχ ἐφείθη (est *Iren*) αὐτοις *Aus* *Iren*, eorum inventus non est *h* 8.9. τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς (*minores* *Iren*) *Ahv* *Iren* 336, μικροὺς καὶ μεγάλους *ς* 9. ἰστοίας ἱστοπιον του θρονου (Θεοῦ *ς*) *Aus*, om *h* βιβλία ἠνοιχθησαν (ἠνεώχθησαν *ς*) *Aus* *Iren* 336, aperti sunt libri *h* 10. καὶ ἄλλο βιβλίον ἠνοιχθή (βιβλ. ἄ. ἠνεώχθη *ς*) ο ἐστιν τῆς ζωῆς (add unius cuiusque *h*) *Ahvς*, sed et vitae, ait, apertus est liber *Iren* 11. ἐκ των γεγραμμενων ἐν τοις βιβλίοις *Aus* *Iren*, ex ipsis scripturis librorum *h* 12. ἔδωκεν ἡ θύλασσι τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ (τοὺς ἐν αὐτῇ νεκροὺς *ς*) *Aus* *Iren* 336, exhibuit mortuos mare qui in eo erant *h* 13. ἔδωκεν *A*, ἔδωκαν *hvs* *Iren* νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς (quos apud se habebant *Iren*) *Ahv* *Iren*, ἐν αὐτοῖς νεκρούς *ς*

et civitatem dilectam. et descendit ignis a deo de caelo et deuoravit eos, ¹⁰et diabolus (diabulus *L al*) qui seducebat eos missus est in stagnum ignis et sulphoris (solphoris, sulphuris *F*), ubi et (est *F*) bestia et pseudoprophetae (-tis *L*, -te), et cruciabuntur die ac nocte in saecula saeculorum. ¹¹et vidi thronum magnum candidum, et sedentem super eum, a cuius conspectu (asp. *F al*) fugit terra et caelum (c. et t.), et locus [eius] non est inuentus ab eis (ab eis om *al*). ¹²et vidi mortuos magnos et pusillos stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt: et alius liber apertus est, qui est vitae: et iudicati sunt mortui ex his quae scripta (scribita *pr F*) erant in libris secundum opera ipsorum. ¹³et dedit mare mortuos qui in eo erant (er. in eo), et mors et inferus (infernus) dederunt mortuos qui in ipsis erant,

σαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. ¹καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ Ἄιδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. Οὗτος ὁ θάνατος ὁ δεύ-
 ρός ἐστιν, ἡ λίμνη τοῦ πυρός. ²καὶ οἱ τρις οὐχ ἐνρέθη ἐν τῇ βίβλῳ
 τῆς ζωῆς γεγραμμένοις, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

¹Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν· ὁ γὰρ πρῶτος οὐ-
 ρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθαν, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι.
²καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσιν
 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμη-
 μένην τῷ ἄνδρι αὐτῆς. ³καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ θρό-
 νου λεγούσης Ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ
 σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ
 Θεὸς μετ' αὐτῶν ἔσται αὐτῶν Θεός, ⁴καὶ ἐξαλείψει ὁ Θεὸς πᾶν δά-

1. καὶ prius *Avs Iren* 336, om h 2. 3. οὗτος ὁ θάνατος ὁ δευτε-
 ρος ἐστιν ἡ λίμνη του πυρος *Av*, οὗτός ἐστιν ὁ δεύτερος θάνατος
 ς, secundam mortem *Iren*, om h 3. εἰ τις οὐχ ενρεθη *Avs Iren*,
 qui non sunt inventi h 4. γεγραμμενος ἐβληθη *Avs Iren* 336,
 scripti missi sunt h 5. εἶδον *Ahus*, post haec ait vidi *Iren*
 6. πρώτη *Avs*, om h *Iren* ἀπῆλθαν *Ah Iren*, παρῆλθε ς ἡ
 θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι ς, mare iam (iam in. *Iren*) non est h *Iren*
 336, τὴν θαλασσαν οὐκ ἰδον εἰσι *A* 7. τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν (mag-
 nam h) ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον *Ah Iren*, ἐγὼ Ἰωάννης εἶδον τὴν
 πόλιν τὴν ἁγίαν, Ἱερουσαλὴμ καινὴν ς 8. ἐκ του ουρανου αλο
 του θεου *Ahu*, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ς, de caelo *Iren*
 νύμφην *Avs Orig* 3, 633^b *Iren* 336, novam nuptam h 9. θρονον *A*
 v *Iren*, οὐρανοῦ hς 10. 11. μετὰ των ανθρωπων καὶ σκηνώσει
 μετ' αυτων *Ahs Iren* 336, in quo habitabit cum hominibus *Iren* 252
 11. αυτοι λαοι αυτου εσονται *Avs Iren* 336, erunt ipsi populus eius
 h 12. μετ' αυτων εσται *Av Iren*, ἔσται μετ' αὐτῶν hς αυτων
 θεος *Av Iren*, Θεὸς αὐτῶν ς, om h ο θεος *Ahus*, om *Iren*

et iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum. ¹et infernus
 (inferus *L al*) et mors missi sunt in stagnum ignis. haec mors se-
 cunda est, [in *L al*, om *F*] stagnum (instagn. om *al*) ignis. ²et qui non
 est inuentus in libro vitae scriptus (scribitus *F*), missus est in stag-
 num ignis. ³et vidi caelum novum et terram novam: primum enim
 caelum et prima terra abiit, et mare iam non est. ⁴et [ego Iohan-
 nes] civitatem sanctam Hierusalem novam vidi (post Iohannes *al*) des-
 cendentem de caelo a deo, paratam sicut sponsam ornatam (inorn.)
 viro suo. ⁵et audivi vocem magnam de throno dicentem Ecce taber-
 naculum dei cum hominibus, et habitabit (-tauit *L*, -tat *F*) cum eis,
 et ipsi (ipse) populus eius erunt, et ipse deus cum eis erit eorum
 deus, ⁶et absterget deus omnem lacrimam ab oculis eorum, et mors

κρνον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὐτὰ πένθος οὐτὰ κραυγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι· τὰ πρῶτα ἀπῆλθαν. ⁵καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ Ἴδου καὶ αὐτὸ ποιῶ πάντα. καὶ λέγει Γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ εἰσιν. ⁶καὶ εἶπέν μοι Γέγοναν. ἐγὼ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν. ⁷ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεός, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός. ⁸τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσι καὶ πόρνοις καὶ φαρμακοῖς καὶ εἰδωλο-
¹⁰λάτραις καὶ πᾶσι τοῖς ψεύσταις τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὃ ἔστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος.

1. ἐκ *A*, ἀπὸ *h*ς *Iren* 336 οὐκ ἔσται ἐτι *As Iren*, iam non erit *h* οὐτε *A*? *h*ς, non *Iren* 2. οὐτε *prius* *A* *h*ς, non *Iren* οὐτε πονος οὐκ ἔσται ἐτι *Av*ς, neque dolor ulterius erit *Iren*, sed nec ullus dolor *h* τα πρῶτα *Av*, ὅτι τὰ πρῶτα (*priora* *h*) *h*ς *Iren* 336 ἀπῆλθαν *A*, ἀπῆλθον *ς* 3. ἐπὶ τῷ θρόνῳ (τοῦ θρόνου *ς*) *As Iren* 336, in throno *h* ἰδοὺ *h*ς *Iren*, καὶ ἰδου *A* ποιῶ πάντα *A* *h*ς *Iren*, πάντα ποιῶ *ς* 4. λέγει (*add* μοι *ς*) γραψον οτι *As*, dicit dominus Omnia scribe quoniam *Iren*, dixit mihi *h* πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ εἰσιν *A Iren*, fidelissima sunt et vera *h*ς, ἀληθινοὶ καὶ πιστοὶ εἰσι *ς* 5. γέγοναν *A Iren* 336, γέγονε *h*ς εἰμι *A* *h*ς *Cyprian* 285 287, om *Cypr* 327 ἄλφα *A*, α *h*ς *Cypr* 5. 6. ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος *Av*ς *Cypr*, primus et novissimus *h* 6. τῆς πηγῆς *h*ς *Cypr*, om *A* 7. τῆς ζωῆς *As Cypr* 285 287 327, vivae *h*ς qui vicerit *h*ς *Cypr* 287 327 ταῦτα *A* *h*ς, πάντα *ς*, haec et eorum hereditatem *Cypr* αὐτῷ *h*ς, eius *Cypr*, αὐτῶν *A* 8. αὐτός *h*ς, ille *v Cypr*, om *A* υἱός *A*, ὁ υἱός *ς* τοῖς δὲ δειλοῖς *A*, δειλοῖς δὲ *ς*, dubiis autem *h* 9. φαρμακοῖς *A*, φαρμακεῦσι *ς* 10. ψεύσταις *A*, ψευδέσι *ς* αὐτῶν *As*, erit *h* 10. 11. τῇ καιομένῃ πυρὶ *Av*ς, ignis quod ardet *h* 11. ὁ θάνατος ὁ δεύτερος *A* *h*ς, δεύτερος θάνατος *ς*

ultra non erit, neque luctus neque clamor neque dolor erit ultra: quae prima, abierunt (hab.) ⁵et dixit qui sedebat in throno Ecce nunc facio omnia. et dicit (dixit mihi *F*) Scribe, quia haec verba fidelissima sunt et vera. ⁶et dixit mihi Factum est. [et *F*] ego sum α et ω, initium et finis. ego sitienti dabo de fonte aquae vivae gratis (om *F*). ⁷[qui uicerit, possidebit (possedeb.) haec, om *pr L*] [et ero illi (ei) deus, et ille erit mihi filius. om *L*] ⁸timidis autem et incredulis et execratis (exsecr., execratis *L*) et homicidis et fornicatoribus et (om *L*) ueneficis (ben. *pr F*, uenif. *L*) et idolatris et omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne (igni. om *al*) et sulphure (sulphore *L al*), quod est mors secunda. (22) ⁹Et uenit

⁹Καὶ ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν ἐπτά ἀγγέλων τῶν ἔχόντων τὰς ἐπτά φιάλας, τῶν γεμόντων τῶν ἐπτά πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησεν μετ' ἐμοῦ λέγων Δεῦρο δίδω σοι τὴν ῥύμην, τὴν γυναῖκα τοῦ ἀρνίου. ¹⁰καὶ ἀπήνεγκέν με ἐν πνεύματι ἐπὶ ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν, καὶ ἔδειξέν μοι τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ¹¹ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰάσπιδι χρυσταλλίζοντι. ¹²ἔχουσα τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλόν, ἔχουσα πυλῶνας δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἃ ἐστὶν τὰ ὀνόματα τῶν δώδεκα φυλῶν νιῶν Ἰσραὴλ. ¹³ἀπὸ ἀνατολῆς πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ δυ-

1. εἰς ἐκ Αὐν, πρὸς με εἰς ε 1.2. ἐπτα φιάλας Ας, phialas septem h 2. τῶν γεμοντιων Α, τὰς γεμούσας ης 3. τὴν ῥυμην Ας, novam nuptam h Cyp 293 3.4. τὴν γυναῖκα τοῦ ἀρνίου Α h Cyp, τοῦ ἀρνίου τὴν γυναῖκα ε 4. duxit h Cyp ἐν πνεύματι Ας Cyp, om h ἐπὶ Α, ἐπ' ε, in h Cyp 4.5. καὶ ὑψηλὸν Αὐς, om Cyp 293 5. πόλιν Αὐν Cyp, add τὴν μεγάλην ε 6.7. ἔχουσαν τὴν δόξαν (lumen claritatis h) τοῦ Θεοῦ ης Cyp, om Α 7. ο (καὶ ὁ ε) φωστὴρ αὐτῆς ὁμοιος Ας, et quod illuminat eam simile est h 7.8. ἰασπίδι refulgenti in modum crystalli h 8. ἔχουσα Α, ἔχουσάν τε ε, et habet h ὑψηλὸν Ας, latum h ἔχουσα Α, ἔχουσιν ε, qui habet h 8.9. πυλῶνας δώδεκα Α, add καὶ ἐπὶ (in) τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα ης 9. ἐπιγεγραμμένα α ἐστὶν τὰ ὀνόματα (τὰ ὄν. om ε) Ας, scripta h 10. νιῶν Α, τῶν νιῶν ε ἀπο Α, ἀπ' ε καὶ Α?, om ης 11. seq καὶ ἀπὸ νότου usque ad δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς] ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς ἀπὸ δυσμῶν (occidente h) πυλῶνες τρεῖς ης, καὶ ἀπο δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς καὶ ἀπο νότου πυλῶνες τρεῖς Α

unus de septem angelis habentibus phialas (fialas FL) plenas septem plagis novissimis, et locutus est mecum dicens Veni, [et] ostendam tibi sponsam, uxorem agni. ¹⁰et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Hierusalem descendentem de caelo a deo, ¹¹habentem claritatem dei. lumen eius simile lapidi (-de) praeioso (pret.), tamquam lapidi iaspidis sicut (l. i. s. om al) crystallum. ¹²et habebat murum magnum et altum, habens portas duodecim (xii F), [et in portis angelos (angulos L) duodecim (duodicem) om F al], et nomina inscripta (scripta, scribta F), quae sunt nomina duodecim (xii F) tribuum filiorum (om al) Israel. ¹³ab oriente portae tres, [et om F al] ab aquilone portae tres, [et om F] ab austro (occasu L) portae (om al) tres, [et om F] ab occasu (-so,

σμων πυλῶνες τρεῖς. ¹⁴καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ὁρνίου. ¹⁵καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ ἔχεν μέτρον κύλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πτελῶνας αὐτῆς καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς. ¹⁶καὶ ἡ πόλις τετραγῶνος κεῖται, καὶ τὸ μήκος αὐτῆς ὅσον καὶ τὸ πλάτος. καὶ ἐμέτρησεν τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίου δώδεκα χιλιάδων. τὸ μήκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστίν. ¹⁷καὶ ἐμέτρησεν τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα τισσάρων πηχῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὃ ἐστὶν ἀγγέλου. ¹⁸καὶ ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἱασπις, καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρόν ὅμοιον ὑάλῳ καθαρῷ. ¹⁹οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμῶ κεκοσμημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος ἱασπις, ὁ

1. το τεῖχος *Αυς*, muri *h* ἔχον *ς*, εχων *Α*, habent *h* 2. ἐπ αὐτῶν δώδεκα *Α*, super ea *h*, ἐν αὐτοῖς *ς* 3. του *Ας*, et *h* ο λαλῶν μετ ἐμοῦ *Αυς*, qui mecum loquebatur *h* μέτρον *Αυ*, om *hς* χρυσουν *Αυς*, add ad mensuram *h* 4. το τεῖχος *Αυς*, murus *h* 6. ὅσον] . . . *Α*, τοσοῦτόν ἐστι ὅσον *hς* 6—8. ἐπὶ σταδίου δώδεκα χιλιάδων το μήκος καὶ το πλάτος καὶ το ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστὶν *Ας*, stadium duodecim millia longitudine et latitudine et altitudine aequali *h* 8. καὶ ἐμέτρησεν το τεῖχος αὐτῆς *Ας*, murus autem dimensus est *h* 8. 9. ἑκατὸν τεσσαράκοντα τισσάρων *hς*, ὃ καὶ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τισσάρων *Α* 9. πηχῶν *Αυς*, om *h* καὶ *Α*, add fuit *h*, add ἦν *vs* 10. ἐνδόμησις *ς*, ἐνδομησις *Α* ἱασπις *Ας*, ex lapide iaspide *hν* 10. 11. καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρόν ὅμοιον (ὁμοία *ς*) *Ας*, ipsa vero civitas ex auro mundo similis *h* 11. 12. οἱ (Καὶ οἱ *ς*) θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμῶ κεκοσμημένοι *Αυς*, fundamenta autem ex omni lapide pretioso *h* 12. ο θεμέλιος ὁ πρῶτος *Αυς*, primum fundamentum *h*

austro *L*) portae (om *al*) tres. ¹⁴et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim (-dicem), et in ipsis duodecim (-dicem) nomina duodecim (-dicem) apostolorum (-stulorum) [et om *L*] agni. ¹⁵et qui loquebatur mecum habebat mensuram harundineam auream, ut metiretur ciuitatem et portas eius et murum. ¹⁶et ciuitas in quadro posita est, et (est et om *al*) longitudo eius (om *F*) tanta est quanta et latitudo. et mensus est ciuitatem de harundine (arund.) per (prae) stadia duodecim (-dicem) milia. longitudo et latitudo (et *l.* om *L*) [et altitudo om *FL al*] eius (om *L al*) aequalia sunt. ¹⁷et mensus est murus eius centum quadraginta quattuor (XLIII) cubitorum, mensura hominis (-nes), quae est angeli. ¹⁸et erat structura muri eius ex lapide iaspide, ipsa uero ciuitas auro mundo, simile uitro mundo. ¹⁹fundamenta muri ciuitatis omni lapide praetioso (pret.) ornata: fundamentum primum iaspis (-idis *F al*), secundus sapphirus (saph. *L*, sapphyr.

δεύτερος σάπηρος, ὁ τρίτος χαλκηδών, ὁ τέταρτος σμάραγδος, ²⁰ὁ πέμπτος σαρδόνειος, ὁ ἕκτος σάρδιον, ὁ ἑβδομος χρυσόλιθος, ὁ ὄγδοος βήρυλλος, ὁ ἔνατος τοπάσιον, ὁ δέκατος χρυσόπρασσον, ὁ ἑνδέκατος ὑάκινθος, ὁ δωδέκατος ἀμέθυστος. ²¹καὶ οἱ δώδεκα πύλῳντες δώδεκα μαργαρίται· ἀνὰ εἰς ἕκαστος τῶν πύλῳνων ἦν ἐξ ἑνὸς ⁵μαργαρίτον. καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσοῖον καθαρόν ὡς ὕαλος διαυγής. ²²καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ναὸς αὐτῆς ἐστίν, καὶ τὸ ἄρνιον. ²³καὶ ἡ πόλις οὐ χρειάν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἄρνιον. ¹⁰²⁴καὶ περιπατήσουσιν τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτός αὐτῆς, καὶ οἱ βουσιλεῖς τῆς γῆς φέρουσιν τὴν δόξαν αὐτῶν εἰς αὐτήν, ²⁵καὶ οἱ πύλῳ-

2. σαρδιοννξ A, σαρδόννξ hws σαρδιον A, σάρδιος hς chrysolitus h 3. βήρυλλος hς, βηρυλλος A ἐνατος A, ἔννατος ε topasius h χρυσοπρασσον A, χρυσόπρασος hς 4. 5. οἱ δώδεκα πύλῳντες δώδεκα μαργαρίται Aς, duodecim portas singulae ex singulis margaritis h 5. 6. ἀνὰ (ἵνα A) εἰς ἕκαστος τῶν πύλῳνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτον Aς, om h 6. ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσοῖον καθαρόν Aς, plateas eius ex auro limpidio h 7. διαυγής A, διαφανής ε, limpidum h καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ Aς, templum autem in ea non vidi h 8. ο (om ε) ναὸς αὐτῆς ἐστὶν καὶ τὸ ἄρνιον Aς, et agnus templum illius est h 9. οὐδε Aς, et h αὐτῇ Ah, ἐν αὐτῇ ε 10. ἐφώτισεν Aς, illuminat h 11. περιπατήσουσιν τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτός (in lumine) αὐτῆς Ah, τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπατήσουσι ε 12. φέρουσιν Aς, afferent hν δοξάν Ah, add καὶ τὴν τιμὴν ε

F), tertius calcidonius (carced. F), quartus zinaragdus (-actus), ²⁰quintus sardonix (sardinus), sextus sardinus (sardonius F al), septimus chrysolithus (crisolitus L, chrysolitus F), octauus beryllus (birillus L, byrill. F), nonus topazius (-dius L al, -gius pr F), decimus chrysoprassus (chryssopr. L, chysolipr. F, crissopr.), undecimus yacinthus (iac. L al, iach., -intus F al), duodecimus amethystus (-tistus F). ²¹et duodecim portae duodecim margaritae sunt per singulas, et [in] singulae portae erant ex singulis (er. singulae F al) margaritis. et platea (-ae F al) ciuitatis aurum mundum (auro mundo) tamquam vitrum perlucidum. ²²et templum non uidi in ea (eam pr F): dominus enim deus (om al) omnipotens templum illius est, et agnus. ²³et ciuitas non eget sole (-lem pr F) neque luna, ut luceant in (om L) ea: nam claritas dei inluminauit eam, et lucerna eius est agnus (a. e.). ²⁴et ambulabunt (-lant F) gentes per lumen (in lumine) eius, et reges terrae afferent (adf. F) gloriam suam et honorem in illam, ²⁵et portae

νης αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας (νῦξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ), ²⁶καὶ οἴσουσιν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτήν. ²⁷καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινὸν καὶ ποιῶν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἁγίου. ¹καὶ ἔδει-
¹⁰ξέν μοι ποταμὸν ὕδατος ζωῆς λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευό-
 μενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου. ²ἐν μέσῳ τῆς πλα-
 τείας αὐτῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντιϋθεν καὶ ἐκείθεν ξύλον ζωῆς
 ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆναν ἕκαστον ἀποδιδόν τὸν καρ-
 πὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν.
³καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι. καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ
 ἁγίου ἐν αὐτῇ ἔσται, καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λη-⁴τρεύσουσιν αὐτῷ
⁵καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν
 μετώπων αὐτῶν. ⁶καὶ νῦξ οὐκ ἔσται ἔτι, καὶ οὐχ ἔξουσιν χρεῖαν

1. οὐκ ἔσται ἐκεῖ *Ας*, ibi non erit *h* 2. τιμὴν *Αυς*, maiestatem *h*
 εἰς αὐτὴν *Ας*, in ea *h* 3. εἰς αὐτὴν *Ας*, in ea *h* κοινὸν *Α*,
 κοινούν *ς*, immundum *h* ποιῶν *Α*, ποιοῦν *ς* καὶ ψεῦδος *Αυς*,
 vitæ *h* 5. μοι *Αὐν Hilar* 22, add καθαρόν *ς* 6. ἐν (ἐμ *Α*) μέσῳ
 τῆς πλατείας *Αυς Hilar*, per mediam plateam *h* 7. τοῦ ποταμοῦ
 ἐντιϋθεν καὶ ἐκείθεν (ἐντιϋθεν *ς*) *Ας*, ex utraque parte fluminis *h*
 lignum *hν*, arborem *Hilar* 22 8. ποιοῦν *ς*, ποιῶν *Α* καρποὺς
 δώδεκα *Αυς*, fructum duodecies *Hilar* κατὰ μῆναν (μῆνα ἕνα *ς*)
 ἕκαστον *Ας*, per singulos menses *h*, singulis mensibus *Hilar* ἀπο-
 δίδουν *Ας Hilar*, reddentes *h* 9. τοῦ ξύλου εἰς *Αὐς*, arboris illius
 sunt ad *Hilar* 22 10. καὶ πᾶν κατάθεμα (κατανάθεμα *ς*) οὐκ
 ἔσται ἐτι καὶ *Αυς*, neque ullum maledictum iam erit sed *h* 11. ἐν
 αὐτῇ ἔσται *Ας*, erit in ea *h* 12. 13. ἐπὶ τῶν μετώπων *Ας*, scrip-
 tum in frontibus *h* 13. οὐκ ἔσται ἐτι (ἐκεῖ *ς*) *Ας*, iam non erit *h*
 13. seq καὶ οὐχ ἔξουσιν χρεῖαν φωτός *Αν*, neque opus erit lumen *h*,
 καὶ χρεῖαν οὐκ ἔχουσι *ς*

eius non claudentur (clud. *F*) per diem: nox enim non erit (est *F*)
 illuc: ²⁶et afferent (adf. *F*) gloriam et honorem gentium in illam (-a).
 (et portae-illam om *al*) ²⁷nec intrabit (-uit *FL*) in ea (illa *F*) ali-
 quid co inquinatum [et *F*] faciens abominationem (abhom.) et men-
 dacium, nisi qui scripti (scribti *pr F*) sunt in libro vitæ [et] agni.
 (23) ¹Et ostendit mihi fluvium (flumen *F al*) aquæ vivæ (vitæ, om
al) splendidum tamquam crystallum (chryst. *F*), procedentem de sede
 dei et agni. ²in medio plateæ (-tea) eius et ex utraque parte flumi-
 nis lignum vitæ afferens (adf. *F*) fructus (-ctos) duodecim, per men-
 ses singula redditentia (singulos reddentes *L*); fructum suum, et folia
 ligni ad sanitatem gentium. ³et omne maledictum non erit amplius.
 et sedes dei et agni in illa erunt, et servi eius servient illi ⁴et ui-
 debunt faciem eius, et nomen eius in frontibus eorum. ⁵et nox ultra

φωτὸς λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ Θεὸς φωτίσει ἐπ' αὐ-
τούς, καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ⁶καὶ εἶπέν
μοι Οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί, καὶ ὁ κύριος ὁ Θεὸς τῶν
πνευμάτων τῶν προφητῶν ἀπέστειλεν τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς
δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. ⁷(καὶ ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. ⁸
ἔρχομαι ταχύ. μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ
βιβλίου τούτου.) ⁹καὶ γὰρ Ἰωάννης ὁ ἀκούων καὶ βλέπων ταῦτα, καὶ
ὅτι ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεισα προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν
τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα. ¹⁰καὶ λέγει μοι Ὁρα μὴ·
σύνδουλός σου εἰμὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν καὶ τῶν
τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου· τῷ Θεῷ προσκύνησον.
¹¹καὶ λέγει μοι Μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ
βιβλίου τούτου· ὁ καιρὸς γὰρ ἐγγύς ἐστιν.

1. καὶ Ας, neque h^o φωτισει ἐπ' αὐτοὺς Αη, φωτίζει αὐτούς ε
3. πιστοὶ Ας, fidelissimi (-ma v) h^o ο κύριος Α, Κύριος ε
4. πνευματικῶν τῶν Αη, ἀγίων ε 5. καὶ Αβ, om hς 7. καὶ γὰρ
Α, Καὶ ἐγὼ ε ακουων (audivi) καὶ βλέπων (vidi) ταῦτα Αη,
βλέπων ταῦτα καὶ ἀκούων ε 8. ἔβλεψα hς, εβλεπον Α ἐπι-
σα Α, ἔπισσον ε 8.9. προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν (πρὸ Α) τῶν (om
Α) ποδῶν του ἀγγέλου Ας, ante pedes angeli ut adorarem eum h
9. του δεικνύοντός (διγννοντος Α) μοι ταῦτα Ας, qui mihi ista
ostendit h ait h μὴ Ας, ne feceris h 10. συνδουλός σου
(add γὰρ ε) Ας, quia conservus tuus h καὶ alterum Ας, om h
11. λόγους Ας, add prophetiae h τῷ Θεῷ Ας, magis deum h
12. ait h, dixit Cyp^r 314 13. ο καιρὸς γὰρ Αβ, quia tempus
iam h, quia iam tempus Cyp^r 254 314, ὅτι ὁ καιρὸς ε in proximo
h Cyp^r

non erit, et non (om al) egebunt lumine (lumen L) lucernae (om F)
neque [lumine F, lumen L] solis, quoniam dominus deus inlumina-
bit (-navit F, -nat L al) illos, et regnabunt in saecula saeculorum.
(24) ⁶Et dixit mihi Haec verba fidelissima et vera sunt (s. et u.), et
dominus deus spiritum (omnipotens L) prophetarum misit angelum
suum ostendere servis suis quae oportet fieri cito. ⁷et ecce venio
velociter. beatus qui custodit verba prophetiae libri huius. ⁸et (om
FL) ego Iohannes (-nnis), qui audiui et vidi haec (hoc), et post-
quam audissem et vidissem, cecidi ut adorarem (adorem) ante pedes
angeli qui mihi haec ostendebat. ⁹et dicit mihi Vide ne feceris: con-
servus (cums.) tuus sum et fratrum tuorum prophetarum et eorum qui
servant verba libri huius: [deum adora. ¹⁰et dicit mihi Ne signave-
ris (verba libri - sign. om al) verba prophetiae libri huius: om F] tem-
pus enim prope est. ¹¹qui nocet noceat adhuc, et qui in sordibus

11^ο ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπανθήτω ἔτι, καὶ ὁ δίκαιος δικαιοσύνην ποιησάτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι. 12^ῶδου ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον ἐστὶν αὐτοῦ. 13^ῶγὰρ τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ, πρῶτος καὶ ἔσχατος, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. 14^ῶμακάριοι οἱ πλύνοντες τὰς στολὰς αὐτῶν, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. 15^ῶἔξω οἱ κύνες καὶ οἱ φαρμακοὶ καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ φονεῖς καὶ οἱ εἰδωλολάτραι καὶ πᾶς φίλων καὶ ποιῶν ψεῦδος. 16^ῶγὰρ Ἰησοῦς ἔλεμψα τὸν ἄγγελόν μου 10 μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. ἔγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ

1. ο ἀδικῶν ἀδικησάτω ἐτι *Avs*, et (ut et 254) *hi* (om *h*) qui perseverant nocere noceant *h Cyp* 254 314 καὶ ὁ ῥυπαρὸς (ῥυπαρῶν *ς*) ῥυπανθήτω (ῥυπωσάτω *ς*) ἔτι *hvs Orig* 4, 419^c *Cyp*, om *A* 1.2. καὶ ὁ δίκαιος δικαιοσύνην ποιησάτω (δικαιωθήτω *ς*) ἐτι *Avs*, iustus autem (add adhuc *Cyp*) iustiora faciat *h Cyp* 254 314, καὶ ὁ καθαρὸς καθαρισθήτω ἔτι *Orig* 4, 419^b 2. καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἐτι (om *Orig*) *Avs Orig*, similiter et sanctus (qui sanctus est 254) sanctiora *h Cyp* 254 314 3. ἰδὼν *Ahv*, Καὶ ἰδὼν *ς* mecum est *hv* 4. ὡς τὸ ἔργον ἐστὶν αὐτοῦ (αὐτοῦ ἔσται *ς*) *As*, secundum facta (opera) sua *hv* ἐγὼ *Av*, ἔγώ εἰμι *hvs Orig* 4, 6^c 21^b *Cyp* 294, γέγονα *Orig* 4, 23^d 4. 5. τὸ ἄλφα (*a* *hv Orig Cyp*) καὶ τὸ ὦ πρῶτος (καὶ ὁ *pr. Orig*) καὶ (add ὁ *Orig*) ἔσχατος ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος *Ahv Orig* 4, 23^d *Cyp* 294, τὸ *A* καὶ τὸ *Ω* ἡ (om *ς*) ἀρχὴ καὶ τὸ (om *ς*) τέλος ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος *ς Orig* 4, 6^c, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τὸ *a* καὶ τὸ *ω* ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος *Orig* 4, 21^b 5. 6. πλύνοντες (laverunt *h*) τὰς στολὰς αὐτῶν *Ahv*, ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ *ς Cyp* 294 7. τοῖς πυλῶσιν *As*, per portas *h* πόλιν *As*, add sanctam *h* ἔξω *Av*, add δὲ *ς*, add autem remanebunt *h* 8. φαρμακοὶ *As*, malefici *h* 8. 9. πᾶς (add ὁ *ς*) φίλων καὶ ποιῶν *Avs*, venefici et omnes qui amant et faciunt *h* 10. ταῦτα ἐν (ἐπὶ *ς*) ταῖς *Avs*, septem *h*

est sordescat adhuc, et iustus iustitiam (-tia *pr F*) faciat adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc. 12^ῶecce uenio cito, et merces (mercis) mea mecum est, reddere uni cuique (quoique) secundum opera sua. 13^ῶego [sum *pr F al*] *a* et *ω*, primus et nouissimus, principium et finis. 14^ῶbeati qui lauant (labant *L*) stolas suas, ut sit potestas eorum in ligno uitae et portis (per portas) intrent in ciuitatem [sanctam]. 15^ῶforis canes (-nis) et uenefici (benef. *pr F*) et inpudici (-citiae *F*) et (om *al*) homicidae (et hom. om *F*) et idolis seruientes et omnis qui amat et facit mendacium. (25) 16^ῶEgo Iesus misi angelum meum, testificari (-ficiari *L*) uobis haec in ecclesiis (-sias). ego sum radix et

τὸ γένος Δαυεὶδ, ὁ ἀσπὴρ ὁ λαμπρὸς καὶ ὁ πρωϊνός. ¹⁷Καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν Ἔρχου. καὶ ὁ ἀκούων εὐπύτω Ἔρχου. καὶ ὁ διψῶν ἐρχέσθω, ὁ θέλων λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.

¹⁸Μαρτυρῶ ἐγὼ παντὶ τῷ ἀκούοντι τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. ἴαν τις ἐπιθῇ ἐπ' αὐτά, ἐπιθήσει ὁ Θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. ¹⁹καὶ ἴαν τις ἀφέλῃ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφείλῃ ὁ Θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

²⁰Λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα Ναὶ ἔρχομαι ταχύ. Ἀμήν, ἔρχου, ¹⁰κύριε Ἰησοῦ.

²¹Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ μετὰ πάντων.

1. δαδ A, τοῦ Δαυιδ ε ο προΐνος A, ὁρθρινός ε, matutina hu
2. νύμφη Aves, nova nupta h ἔρχου A, Ἐλθὲ ε, age h ἔρχου A, Ἐλθὲ ε, veni hu
3. ἐρχέσθω Av, ἐλθέτω καὶ ε, veniat et bibat et h λαβέτω A, λαμβανέτω ε
4. μαρτυρῶ ἐγὼ παντὶ τῷ ἀκούοντι A, Συμμαρτυροῦμαι γὰρ παντὶ ἀκούοντι ε, testor ego iohannes omnes qui audiunt h
5. ἐπιθῇ ἐπ αὐτὰ A, ἐπιτιθῇ πρὸς ταῦτα ε, addiderit ad haec h
6. ἐπ' αὐτὸν hu, om A τῷ A, om ε
7. ἀφελῇ Ahu, ἀφαιρήσῃ ε ἀπο (de) τῶν λόγων του (om ε) βιβλίον (βίβλου ε) τῆς προφητείας ταύτης Aves, om h
8. ἀφείλῃ A, ἀφαιρήσῃ ε Θεὸς Aves, dominus h ἀπο του ξύλου A, ἀπὸ (de) βίβλου hu, καὶ A, καὶ ἐκ hu, ε
9. τῶν (καὶ τῶν ε) γεγραμμένων Aves, scripta h τῷ A, om ε
10. ναὶ Aves, om h ἀμήν Av, etiam h, ἀμήν. Ναὶ ε
11. κυριε Aves, o domine h
12. ἰησοῦ A, ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ε παντῶν A, add ἡμῶν Ἀμήν ε ἀποκαλῦψις ἰωαννου A

genus David, stella splendida et matutina (splendidaematudinum). ¹⁷et spiritus et sponsa dicunt (dicit F) Veni. et qui audit dicat Veni. et (om L al) qui sitit ueniat, [et] qui uult accipiat aquam uitae gratis. ¹⁸con-testor ego omni audienti (audenti F) (a. o.) uerba prophetiae libri huius (uius). siquis apposuerit (adp. F) ad haec, apponet (adp. F, -nit) deus super illum plagas (placas) scriptas (scribt. F) in libro isto. ¹⁹et siquis deminuerit (dimin. F) de uerbis libri (om L) prophetiae huius (uius), auferet deus partem eius de ligno (libro F al) uitae et de ciuitate sancta et de his (is) quae scripta (scribta pr F) sunt in libro isto. ²⁰dicit (dicet F) qui testimonium perhibet (peribet) istorum Etiam, uenio cito. Amen, ueni, domine Iesu (a. u. d. I. om al). ²¹gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus [uobis om L]. [amen L al].

Exp. apocalypsis sancti Iohannis apostoli et euang. deo gratias L. Expliciunt apocalipsis. amen al.